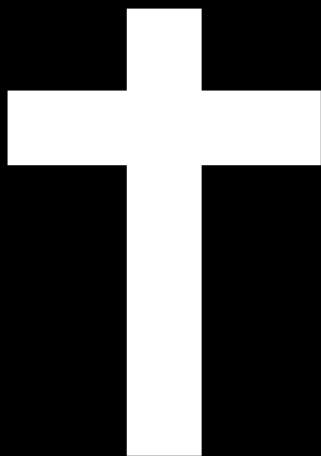

Se-nānā Diosē nanā
sā' me rá catūū
nimán ní a

New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

Se-nānā Diosē nanā sã' me rá catũũ nimán ní' a New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

3a8f2838-fe9f-5490-8d78-a7bbfddab871

Contents

San Mateo	1
San Marcos	84
San Lucas	134
San Juan	218
Hechos	278
Romanos	352
I Corintios	386
II Corintios	419
Gálatas	439
Efesios	452
Filipenses	463
Colosenses	471
1 Tesalonicenses	479
2 Tesalonicenses	486
1 Timoteo	490
2 Timoteo	499
Tito	505
Filemón	509
Hebreos	511
Santiago	536
1 Pedro	544
2 Pedro	553
1 Juan	558
2 Juan	566
3 Juan	567
Judas	569
Apocalipsis	572

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síí cu'naj Mateo rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó nij síí man gaa naá a

¹ Yanj nihánj me taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó a. Veé xii Jesucristó me síí cu'naj David síí cane gaa naá, ne xii David me síí cu'naj Abraham síí cane gaa naá adonj.

² Dan me se síí cu'naj Abraham me rej síí cu'naj Isaac, ne Isaac me rej síí cu'naj Jacob, ne Jacob me rej nij tinuj síí cu'naj Judá, ³ ne Judá me rej síí cu'naj Fares ga síí cu'naj Zara, ne chana cu'naj Tamar me nii roj so' a. Ne Fares me rej síí cu'naj Esrom, ne Esrom me rej síí cu'naj Aram, ⁴ ne Aram me rej síí cu'naj Aminadab, ne Aminadab me rej síí cu'naj Naasón, ne Naasón me rej síí cu'naj Salmón, ⁵ ne Salmón me rej síí cu'naj Booz, ne nii Booz me chana cu'naj Rahab a. Ne Booz me rej síí cu'naj Obed, ne nii Obed me chana cu'naj Rut a. Ne Obed me rej síí cu'naj Isaí, ⁶ ne Isaí me rej síí cu'naj David, ne síí cu'naj David ro', me síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá gaa cane so' adonj.

Ne David me rej síí cu'naj Salomón, ne nii Salomón me nicá síí cu'naj Urías a. ⁷ Ne Salomón me rej síí cu'naj Roboam, ne Roboam me rej síí cu'naj Abías, ne Abías me rej síí cu'naj Asa a. ⁸ Ne Asa me rej síí cu'naj Josafat, ne Josafat me rej síí cu'naj Joram, ne Joram me rej síí cu'naj Uzías a. ⁹ Ne Uzías me rej síí cu'naj Jotam, ne Jotam me rej síí cu'naj Acáz, ne Acáz me rej síí cu'naj Ezequías a. ¹⁰ Ne Ezequías me rej síí cu'naj Manasés, ne

Manasés me rej síí cu'naj Amón, ne Amón me rej síí cu'naj Josías a. ¹¹ Ne Josías me rej nij tinuj síí cu'naj Jeconías, ne cayáan nij so' yo' qui'yaj canaán nij síí man Babilonia rihaan nij yuvij israelitá, ne ca'anj nicaj nij so' man nij yuvij israelitá chiháan nij so' guun nij yuvij israelitá mozó rihaan nij so' adonj.

¹² Guun naá doj, ne guun Jeconías rej síí cu'naj Salatiel, ne Salatiel me rej síí cu'naj Zorobabel, ¹³ ne Zorobabel me rej síí cu'naj Abiud, ne Abiud me rej síí cu'naj Eliaquim, ne Eliaquim me rej síí cu'naj Azor, ¹⁴ ne Azor me rej síí cu'naj Sadoc, ne Sadoc me rej síí cu'naj Aquim, ne Aquim me rej síí cu'naj Eliud, ¹⁵ ne Eliud me rej síí cu'naj Eleazar, ne Eleazar me rej síí cu'naj Matán, ne Matán me rej síí cu'naj Jacob, ¹⁶ ne Jacob me rej síí cu'naj José, ne José me síí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne no' me nii síí cu'naj Jesús, ne síí ca'née Diose tinanii man yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun me Jesús adonj.

¹⁷ Dan me se asij síí cu'naj Abraham ndaa síí cu'naj David síj xca'anj xii síí cu'naj Jesucristó a. Ne asij síí cu'naj David ndaa ca'anj nicaj nij síí man Babilonia man nij yuvij israelitá chiháan nij so' síj yo'ó xca'anj xii síí cu'naj Jesucristó a. Ne asij ca'anj nicaj nij síí man Babilonia man nij yuvij israelitá chiháan nij so' ndaa ca'ngaa síí cu'naj Jesucristó, ne síj yo'ó xca'anj nij xii Jesucristó uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'ngaa Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹⁸ Ne nihánj me se vaa guun asij rque gaa ataa ca'ngaa Jesucristó a. Dan me se nii Jesucristó me chana cu'naj Mariá a. Gaa asino yaan guun ya rá no' ga síí cu'naj José se vaa xcaj tuvi' roj so' a. Tzaj ne ataa

cunu rcua'aan roj so' a. Tzaj ne xcaj no' cuentá se vaa aj nari' no' ne'ej qui'yaj Nimán Diose a. ¹⁹ Dan me se síi cu'naj José me síi xcaj man chana cu'naj Mariá, ne xcaj so' cuentá se vaa aj nuû rque no' ne'ej a. Che'é dan nuchruj raá so', ne guun rá so' se vaa tanáj yuve so' man no' adonj. Dan me se sij vaa nica nimán me so', ne guun rá so' cataj xna'anj so' rihaan nij síi nicaj suun, tzaj ne guun vij rá so', ne ne ca'vej rá so' cuta' so' cacun' xraá chana cu'naj Mariá rihaan nij síi nicaj suun a. ²⁰ Dan me se nuchruj raá so' daj qui'yaj so', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan so' a. Dan me se cotoj so', ne naqui'yaa rihaan so' se vaa ca'na' yo' o se-mozó síi 'nij ra'a man ní', ne cataj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Cunó so' ca'mii 'unj, José. 'O se ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so' adonj. Se cuchu'vi' so' xcaj so' man chana cu'naj Mariá ma'. Ne tumé no' cacun' ma'. Maan se nayón ne'ej rque no' qui'yaj Nimán Diose adonj. ²¹ Dan me se cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne asa' cuchruj no' ne'ej, ne Jesús tucunáj so' man ne'ej yo' á. Danj tucunáj soj man so', che'é se guun so' síi tinanii man nij tuvi' so' rihaan chrej chi'ij uun chij nimán nij so' adonj. —Danj ca'mii se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

²² Nu' nihánj me se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' a. Qui'yaj guee so' nu' nana cataj xna'anj so' gaa naá rihaan 'o síi nata' se-nana Diose rihaan yuvij, ne nihánj me nana ca'mii so' rihaan síi nata' se-nana Diose yo' a: ²³ “Quene'en soj se vaa quinari' 'o chana yaan ne'ej, ne cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne Emanuel cu'naj ne'ej adonj”. Danj ca'mii síi 'nij ra'a man ní' gaa naá rihaan síi nata' se-nana Diose, ne nana “Emanuel” taj se vaa cane

ma'an Diose ga ní' adonj.

²⁴ Veé dan, ne quinanuû rá síi cu'naj José, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne xcaj so' man chana cu'naj Mariá a. ²⁵ Tzaj ne ne cotoj so' ga no' ndaa se quisij cuchruj no' ne'ej sno'o cunii a. Ne tucu'náj José Jesús man ne'ej adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a

¹ Dan me se ca'ngaa Jesucristó chuman' Belén chuman' naj estadó Judea, ne síi cu'naj Herodes me síi nicaj suun rey uun chij rihaan chuman' rej ca'ngaa Jesucristó a. Quisij ca'ngaa Jesucristó, gaa ne ca'na' nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' chuman' cu'naj Jerusalén, ne nij síi cavii rej síj güii me nij so' a. ² Ne xná'anj nij so' man nij síi man Jerusalén, cataj nij so':

—Ne'ej guun síi nicaj suun rey guun chij rihaan nij yuvij israelitá ro', me rej ca'ngaa so' ga. Quene'en núj yati' taj xna'anj yo' se vaa ca'ngaa so' nanj á. Cavii yati' yo' xta' rej síj güii, ne che'é dan ca'na' núj quina'vij núj rihaan so' adonj —taj nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

³ Gaa ne cuchi' nana rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Herodes se vaa xná'anj ndo'o nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' me rej ca'ngaa ne'ej yo', gaa ne cuchu'vi' ndo'o so' se vaa cachij ne'ej yo', ne ca'nee ne'ej yo' se-suun so' ra'a so' vaa güii, rá so' a. Ne cuchu'vi' ndo'o nij síi man chuman' Jerusalén se vaa caxrii yuvaá Herodes man ma'an nij so' a. ⁴ Veé dan, ne cunu chre' taran' nij xrej ata suun nocoo doj cunu chre' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij cunu chre' rihaan so', qui'yaj so', ne xná'anj Herodes man nij so' me rej ca'ngaa síi ca'nej Diose tinanii

man yuvij man rihaan chumij rihaan sayuun a. ⁵Gaa ne cataj nij so' rihaan Herodes a:

—Ca'ngaa so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a —taj nij so' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Danj ca'mii nij so' che'é nana nihánj nana cachrón sí nata' se-nana Diose rihaan yanj a: ⁶“Ne ma'án so', chuman' Belén chuman' naj estadó Judea ro', chuman' sa' ndo'o 'nij ra'a man tuvi' chuman' naj estadó Judea mé so' á. Dan me se vaa sí guun chihanj man so', ne guun chij uxrá so', ne uxrá cutumé so' man nij yuvij israelitá yuvij cuné' 'unj canoco' manj a”. Nihánj me nana cachrón sí nata' se-nana Diose rihaan yanj gaa naá a.

⁷ Cuno sí nicaj suun Herodes nana ca'mii nij so', gaa ne ca'neé yuve so' nana rihaan nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' se vaa ca'na' nij so' rihaan Herodes a. Gaa ne xna'anj Herodes man nij so' me yavii curuvi' naca yati' taj xna'anj che'é ne'ej yo', taj Herodes a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Herodes a. ⁸Gaa ne ca'neé Herodes man nij so' ca'anj nij so' chuman' Belén, ne ca'ne' Herodes suun rihaan nij so', ne cataj Herodes:

—Nano' uxrá soj man ne'ej yo', ne asa' nari' soj man ne'ej, ne cataj xna'anj soj rihanj me rej ne ne'ej yo', gaa ne ca'anj ma'anj quina'vij ma'anj rihaan ne'ej yo' adonj —taj Herodes rihaan nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati', ca'mii ne so' rihaan nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

⁹ Quisij cuno nij so' nana cataj xna'anj sí nicaj suun rey rihaan nij so', gaa ne curihanj nij so', ca'anj nij so', gaa ne quene'en uún nij so' man yati' yo' a. Yati' aj quene'en nij so' rej síj güii me yati' yo', ne dan me se vaj yati' yo', ne yo'o canoco' nij so' man yati' yo', ndaa

se canicun' yati' yo' rej xta' rej yanj ne'ej yo' a. ¹⁰ Gaa quene'en nij so' man yati' yo', gaa ne uxrá guun nihá' rá nij so', ¹¹ gaa ne catúj nij so' rá ve' rej canicun' yati' xta', gaa ne nari' nij so' man ne'ej ga nii ne'ej chana cu'naj Mariá, gaa ne canicun' ruj nij so', ne quina'vij nij so' rihaan ne'ej yo' a. Veé dan, gaa ne nuxra' nij so' se-chrunj nij so', gaa ne rqué ndo'o nij so' rasuun sa' rihaan ne'ej yo' a. Dan me se aga' oró míi do', squíi cu'naj incienso do', squíi cu'naj mirra do', rqué uun nij so' rihaan ne'ej yo' a. ¹² Ne rej nij ca'mii nej rihaan nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa se canicaj uún nij so' ca'anj nij so' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, taj nej rihaan nij so' a. Che'é dan yo'ó chrej canicaj nij so' quinan' nij so' chiháan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj José ga Mariá man Jesucristó rej cu'naj Egiptó a

¹³ Quisij quinan' nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan sí cu'naj José a. Dan me se naqui'yaa yo'o se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' man roj nij ne'ej, ne cunanj so' ca'anj so' rej cu'naj Egiptó, ne cayáan so' Egiptó ndaa güii ca'mii uún 'unj rihaan so' á. 'O se nano' ndo'o sí nicaj suun rey cu'naj Herodes man ne'ej, ne ticavi' so' man ne'ej yo' vaa taj so' adonj —taj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

¹⁴ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj so' man roj nij ne'ej, ne rej nij cavii nij so' ca'anj nij rej so' Egiptó, ¹⁵ ne cane nij so' Egiptó yo' ndaa se cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan me se quisij ya nu' nana ndaa vaa cataj xna'anj sí 'nij ra'a

man ní' rihaan 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': "Canacúun 'unj man ta'nij se vaa cavii so' Egipto ca'na' so' adonj". Danj taj Diose gaa naá che'é ta'nii so' Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi'ndo'o ne'ejman chuman' Belén, qui'yaj síi nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁶ Quisíj ca'anj nij rej Jesucristó rej cu'naj Egipto, gaa ne xcaj síi nicaj suun rey cu'naj Herodes cuentá se vaa aj tiha' yu'unj nij síi tucu'yón che'é yati' man so', gaa ne ca'maan ndo'o rá so', ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa ticavi' tanuu man nu' ne'ej sno'o cunii yanj nu' anicaj chuman' Belén a. Ne'ej vaj vij yo' rej rque ro', cavi', taj so' a. Danj qui'yaj so', gaa ne cavi' ne'ej ca'mii yati' che'é taj nij síi tucu'yón che'é yati' rihaan so', rá so' a.

¹⁷ Danj qui'yaj so', ne quisíj ya nu' nana cataj xna'anj síi nata' se-nana Diose gaa naá síi cu'naj Jeremías, se vaa cataj so': ¹⁸ "Cunq nii ta'vee ndo'o chana man chuman' cu'naj Ramá a. Ase vaa chana cu'naj Raquel chana cane gaa naá gaa nij chana, ta'vee ndo'o nij no' che'é ta'nii nij no' a. Ne se ca'vej uxrá rá nij chana naqui'yaj niha' no' nimán no', che'é se navij ta'nii nij no' cavi' nanj adonj". Danj ca'mii síi cu'naj Jeremías gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curihanj uún nij rej Jesucristó rej cu'naj Egipto, ca'anj nij so' chuman' Nazaret a

¹⁹ Gaa quisíj cavi' síi nicaj suun rey cu'naj Herodes, gaa ne naqui'yaa uún yo'o se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José gaa yáan so' Egipto gaa otoj so' rej nij a. ²⁰ Ne cataj xna'anj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan José a:

—Naxagaa so', ne njicaj so' roj nij ne'ej, ne ca'anj so' rej cu'naj Israel

á. 'O se yaj me se cavi' nij síi me rá ticavi' man ne'ej yaj nanj adonj —taj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

²¹ Gaa ne naxagaa síi cu'naj José, ne nicaj uún so' roj nij ne'ej ca'anj so' rej cu'naj Israel a. ²² Ne cuchi' nana rihaan so' se vaa síi cu'naj Arquelao guun síi nicaj suun rey uun chij rihaan estadó Judea a. Dan me se nayón síi cu'naj Arquelao rihaan rej so' síi cu'naj Herodes a. Che'é dan cuchu'vi' ndo'o síi cu'naj José ca'anj so' estadó Judea, gaa ne ca'mii nej rihaan uún so' se vaa se ca'anj so' estadó Judea ma'. Che'é dan ca'anj so' estadó Galilea, ²³ ne cuchi' so' chuman' Nazaret, ne cayáan so' chuman' yo' a. Dan me se cayáan nij so' chuman' Nazaret, ne quisíj ya nu' nana cataj nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa síi cavii Nazaret me síi ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun adonj. Inanj danj ca'mii nij síi nata' se-nana Diose gaa naá yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa ca'mii natáj síi cu'naj Juan síi cuta' ne yuvij a

¹ Dan me se yo'o yáan Jesucristó chuman' Nazaret, ne cavii síi cu'naj Juan tacaan estadó Judea, ne ca'mii natáj ndo'o so', ² cataj so':

—Nuchran' nimán soj, ne tanáj soj chrej chi'ij ei. 'O se nichrun' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj so', a'mii natáj so' a.

³ Síi nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá síi cu'naj Isaías ro', cataj xna'anj che'é síi cu'naj Juan, cataj so': "Nucuj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvij, ne ve'é ca'mii nij yuvij ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a", taj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

4 Dan me se sí cu'naj Juan me se nuu so' yatzíj nuj xcuu camelló ne 'nij catuun so' merque nuj, ne chá so' inanj rquí, ne catzi' xtaan man quij co'o so' adonj. 5 Ne curihanj ndo'o yuvij man chuman' Jerusalén do', yuvij man nu' estadó Judea do', yuvij man nij chuman' naj tu'va chráa cu'naj Jordán do', ca'na' rihaan sí cu'naj Juan, 6 gaa ne cata' ne nij yuvij rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya' nij yuvij che'é nu' cacun' tumé nij yuvij, gaa ne cata' ne nij yuvij adonj.

7 Gaa ne quene'en sí cu'naj Juan se vaa ca'na' ndo'o nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', me rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáa yuvaá vaa soj á. Me sí cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanj soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanj soj rihaan sayuun, qui'yaj inanj na cata' ne soj ga. 8 Sese ya' cunuu sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvij cunuu sa' nimán á. 9 Ne tadó soj sese quisij rá soj cataj soj se vaa ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa míj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náa guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose á.

10 "Q se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij sí na'vej rá cuno rihaan so' nanj á. Ase vaa sí oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa

Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij sí ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raa, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij sí na'vej rá canoco' chrej sa' adonj.

11 "Unj nihánj me sí cuta' ne unj man soj sij nuchran' nimán canoco' chrej sa' a. Tzaj ne vaa yo'ó sí ca'na', ne sij sca' doj guun so' rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrij ya'an so' man soj sij na'vej rá cuno rihaan Diose, ne cacaa soj adonj. 12 Dan me se ase vaa sí oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se sí nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núu trigó naj rihaan yo'óo, ne naqui'yaj chre' so' man 'núu trigó sa', ne araa so' man 'núu trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráa trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa sí nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj sí ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij sí cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij sí ch'ij rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa míj se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Juan rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' ne Jesucristó a

13 Gaa ne curihanj Jesucristó estadó Galilea ca'anj so' chráa cu'naj Jordán rihaan sí cu'naj Juan, ne cuta' ne Juan man Jesucristó, rá so' a. Dan me se cuchi' Jesucristó rihaan sí cu'naj Juan, 14 tzaj ne veé dan me se ne ca'vej rá sí cu'naj Juan cuta' ne so' man Jesucristó ma'. Maan se cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Me che'é 'ná' so' cuta' ne 'unj mán so' ga. Tananj ma'an so' me

sí vaa che'é cuta' ne man ma'anj nanj á. Tzaj ne xa' 'unj me se ne nó xcúun 'unj cuta' nej mán so' ma' —taj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vej so' cuta' ne so' manj ei. Danj qui'yaj ní, che'é se no xcúun ní qui'yaj ní nu' se vaa me rá Diose qui'yaj ní adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Juan, gaa ne ca'vej rá so', gaa ne cuta' ne so' man Jesucristó a.

¹⁶ Quisíj cata' ne Jesucristó, gaa ne curihanj so' rá na, gaa ne taj ni'yón naxra' rej xtá', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose rej xtá', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' rej xtá' nanij yo' raá Jesucristó a. ¹⁷ Gaa ne rej xtá' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij sí nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'níi 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nana cavii rej xtá' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá sí chree tihá' yu'unj sí chree man Jesucristó a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose, che'é rej ca'vee guun rá sí chree tihá' yu'unj sí chree man Jesucristó a.

² Ne vij chihaa ya güii quisíj Jesucristó toco' Jesucristó x'naa man ma'aan so' che'é se aráj guee so' rihaan Diose, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Dan me se cuchi' sí chree rihaan Jesucristó, gaa ne guun rá so' tihá' yu'unj so' man Jesucristó, che'é se guun rá so' canoco' Jesucristó man so' adonj. Che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachruún cha so' á —taj sí chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí chree a:

—Tzaj ne danj Diose taj: “Nu-vee inanj se chá me se achiin rihaan yuvij, ne ca'vee cayáan sa' yuvij ma'. Tananj achiin cunudanj se-nana Diose cuno yuvij, ne ve'é cayáan yuvij ei”. Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan sí chree yo' a.

⁵ Gaa ne ca'anj nicaj sí chree man Jesucristó chuman' guee chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raá nuvíi nocoo, ⁶ ne cataj so' rihaan so':

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guee so' rihaan yo'óó á. 'O se danj Diose taj: “Yo'ó a'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so', ne caráan ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cacó' che'é so' yahij a”. Inanj danj a'mii danj Diose —taj sí chree rihaan Jesucristó adonj.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'O se taj uún danj Diose: “Se guun qui'ri'yunj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní adonj —taj Jesucristó rihaan sí chree a.

⁸ Gaa ne nicaj sí chree man Jesucristó ca'anj so' raá 'o qui xcaan ndo'o uún a. Ne tihaan so' man nu' chuman' man rihaan cunu' chumij rihaan Jesucristó, ne tihaan so' rihaan Jesucristó se vaa ve'é ndo'o vaa nu' chuman' yo' adonj. ⁹ Dan me se cataj uún sí chree rihaan Jesucristó a:

—Guun hij so' rihaan cunudanj chuman' naj rihaan chumij, qui'yáa 'unj, sese canicun' ruj so' quina'vij so' rihaan 'unj á —taj sí chree yo' rihaan Jesucristó a.

10 Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan sí chree a:

—Naxuun yaníj so' mán so', Satanás. 'O se danj Diose taj: “Rihaan orún' Diose sí 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'vij so' ma’”. Danj taj danj Diose adonj—taj Jesucristó rihaan sí chree yo' a.

11 Gaa ne tanáj sí chree man so', ca'anj sí chree yo', gaa ne cuchi' nij se-mozó Diose rihaan Jesucristó, rqué nij so' me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estado cu'naj Galilea a

12 Cuchi' nana rihaan Jesucristó se vaa quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan, caxríj tanuu taga' man so', ne che'é dan ca'anj Jesucristó estado Galilea, 13 tzaj ne ne cayáán so' chuman' Nazaret ma'. Cavii so' chuman' Nazaret yo', ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Capernaum chuman' naj tu'va na lacuaná a. Chuman' yo' naj rihaan to'óo nij ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj Zabolón do', sí cu'naj Neftalí do', sí man gaa naá yo' a.

14 Dan me se danj qui'yaj Jesucristó ca'anj so' rej yo', gaa ne guun ya nu' ndaa vaa cataj sí cu'naj Isaías sí nata' se-nana Diose gaa naá se vaa cataj so': 15 “To'óo nij ta'níi ta'nij si'no Zabolón do', to'óo nij ta'níi ta'nij si'no Neftalí do', me yo'óo naj tu'va na lacuaná rej rnej tu'va chráa cu'naj Jordán, ne estado Galilea estado yanj nij sí yaníj me uún yo' a. 16 Ne nij sí man rej yo' ro', guun que'ee yo' ne quene'en uxrá nij so' rasuun che'é Diose ma'. Maan se ase vaa yuvií ne rej rmi' ro', danj vaa nij so' ne nij so' nanj adonj. 'O se vaa güii, ne caví' uun nij so', ne danj uun ma'an, rá nij so' adonj. Tzaj ne ca'na' 'o ya'an, ne cuchuguun rej yanj nij so', qui'yaj ya'an yo',

ne ve'é ndo'o xcaj nij so' cuentá adonj”. Yo' me se vaa cataj sí cu'naj Isaías gaa naá a.

17 Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii natáj so' rihaan yuvií, ne cataj so':

—Nuchran' nimán soj ei. 'O se nichrun' quisij güii ca'na' Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. —Inanj danj ca'mii natáj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj sí rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

18 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' man roj tinuj roj so' a. Yo' o so' me sí cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvií sí cu'naj Simón yo' a. Ne tinúú so' me sí cu'naj Andrés a. Dan me se gaa quene'en Jesucristó man roj so', ne nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguíj roj so' nanj rque na, ne dan me se sí rii xcuaj me roj so' a. 19 Ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se sí naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj sí naqui'yaj chre' yuvií, qui'yáj, ne canoco' nij yuvií manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

20 Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

21 Veé dan, ne cachée nij so' doj, ne quene'en Jesucristó man yavíj roj tinuj roj so' a. Yo' o so' me sí cu'naj Jacobo, ne tinúú so' me sí cu'naj Juan, ne ta'níi sí cu'naj Zebedeo me roj tinuj roj so' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chée rihaan na ga rej roj so' sí cu'naj Zebedeo, ne naqui'yaj sa' nij so' nanj rii xcuaj, ne canacúun Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. 22 Veé dan,

ne canicaj roj so' tanáj roj so' rihoo do', rej roj so' do', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun ndo'o yuvii, qui'yaj Jesucristó a

²³ Veé dan, ne cachéé Jesucristó nu' estadó Galilea, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvii nuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' rihaan nij yuvii che'é yan guun chij Diose rihaan chumii nihánj me nana sa' ca'mii natáj so' a. Ne nahuun cunudanj nij yuvii ran' do', cunudanj nij yuvii ninaj do', qui'yaj so' a. ²⁴ Ne cuchi' nana che'é so' nu' estadó Siria, gaa ne nicaj ndo'o nij yuvii tuvi' nij yuvii sí ran' ndo'o, ca'anj nij yuvii rej vaj Jesucristó a. Dan me se nij yuvii ran' ndo'o qui'yaj chi'ii do', nij yuvii a'ngaj ndo'o cúu man do', nij yuvii nuu nana chree nimán do', nij yuvii snúu qui'yaj yavii do', nij yuvii na'vee cachee do', cuchi' rihaan Jesucristó, qui'yaj tuvi' nij yuvii, ne nahuun cunudanj nij so', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Veé dan, ne canoco' que'ee ndo'o yuvii man so', ne dan me se yuvii man estadó Galilea do', yuvii man rej cu'naj Chi' Chuman' do', yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man estadó Judea do', yuvii man ndaa rnej tu'va chraá cu'naj Jordán do', canoco' man so' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó raq quij ga nij yuvii, ne nago' so' chrej man nij yuvii a

¹ Quene'en Jesucristó man ndo'o yuvii nu' anicaj x'núu so', ne che'é dan cavii so' ca'anj so' raq 'o quij, ne ndaa dan ca'anj cayáán so', gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvii cavii sa' doj a

² Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

³ —Cavii sa' taran' nij sí vaa nica' nimán adonj. 'O se nij so' me sí cayáán ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

⁴ "Cavii sa' taran' nij sí nanó ndo'o rá adonj. 'O se guun niha' nimán ma'an nij so', qui'yaj Diose vaa güii adonj.

⁵ "Cavii sa' taran' nij sí ni'yanj a'mii adonj. 'O se guun to'óo ma'an nij so' man nu' chumii vaa güii adonj.

⁶ "Cavii sa' taran' nij sí me ndo'o rá cunu sa' nimán adonj. 'O se cunu sa' ma'an nij so' vaa güii, qui'yaj Diose adonj.

⁷ "Cavii sa' taran' nij sí 'ee rá man tuvi' adonj. 'O se cunu 'ee rá Diose man ma'an nij so', ne taj sayuun quiran' nij so', qui'yaj Diose a man adonj.

⁸ "Cavii sa' taran' nij sí vaa sa' nimán adonj. 'O se quene'en ma'an nij so' man Diose vaa güii adonj.

⁹ "Cavii sa' taran' nij sí nacaj man sí me rá cunu' adonj. 'O se ase vaa Diose ro', danj gaa ma'an nij so' vaa güii adonj.

¹⁰ "Cavii sa' taran' nij sí ran' sayuun 'yaj tuvi' che'é se ve'é 'yaj sa' nij so' adonj. 'O se cayáán ma'an nij so' ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

¹¹ "Ne cavii sa' ndo'o soj sese ca'mii yuvii nana nij rihaan soj do', sese qui'yaj yuvii sayuun man soj do', sese ca'mii ne yuvii cataj yuvii se vaa tumé ndo'o soj cacun' do', che'é se me soj sí nocq' man 'unj adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavii sa' soj adonj. ¹² Gaa ne no xcúun soj guun niha' uxrá rá soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' nucui' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nii sayuun

man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj nii sayuun man nij síí nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yaan do', ase vaa ya'an chuguun do', danj vaa ní' a

¹³ "Ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa soj ga chumij nihánj ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunuu sa' yaan gaa a ma'. Taj se gún' man yaan yo' gaa ma'. Maan se quiri'ij nii man yaan yo' xe', ne cachee uun yuvij xráá yaan yo' nanj ei. Ne danj vaa uún soj ei. Sese taj se gún' man soj rihaan chumij nihánj, ne daj chihaa míj se cavii sa' soj a man adonj.

¹⁴ "Ne ase vaa ya'an vaa soj chuguun soj rihaan chumij nihánj a. Ne'en soj se vaa sese naj 'o chuman' raá tacaan, ne quene'en cunudanj yuvij naj chuman' yo' raá tacaan ei. ¹⁵ Ne gaa rmí', ne a 'ó yuvij uta' ya'an raá aga' ya'an ne axríj yuve nij so' rque 'o chrúún ma'. Sese rmí', ne achrón nii ya'an raá aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvij atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne veé danj vaa guee soj, ne ase vaa aga' ya'an ro', vaa soj rihaan chumij nihánj, ne sese sa' qui'yaj soj, ne sa' doj xcaj yuvij cuentá, qui'yaj soj ei. Che'é dan se guun na'aj soj quene'en yuvij daj vaa 'yaj soj ma'. Tananj guun niha' rá soj quene'en yuvij se vaa ve'é 'yaj soj, ne che'é dan danj nanj ve'é ca'mij nij yuvij che'é Rej ní' Diose, qui'yaj soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ndo'o ní' cunq ní' se-nana Jesucristó a

¹⁷ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri' 'unj se-tucuanj Moisés tucuaán cuchruj so' gaa naá ma'. Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri'

'unj nana ca'mii natáj nij síí nata' se-nana Diose gaa naá ma'. Nu-veé che'e yo' ca'naj ma'. Tananj ca'naj che'é rej quinavij quisij nu' tucuaán yo', gaa ne nari' nu' soj daj me rá Diose qui'yaj soj adonj. ¹⁸ Ya uxrá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa ataa navij chumij nihánj do', gaa ataa navij xta' nihánj do', ne qui'yaj Diose nu' se vaa me rá Diose qui'yaj Diose rihaan chumij nihánj, ne che'é dan se tanáj xco ní' a 'ó nana rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁹ Dan me se me ma'an 'o síí tiri' 'o nana le'ej a'mij nihánj ne ino vaa nana tahaan so' man nij tuvi' so', ne asa' guun chij Diose, ne guun so' síí le'ej uxrá rihaan Diose nanj adonj. Tzaj ne sese me ma'an 'o síí 'yaj ya ndaa vaa taj 'unj nihánj ne tahaan ya so' man tuvi' so' ndaa vaa taj 'unj nihánj, ne síí nihánj ro', me síí guun síí chij rej guun chij Diose vaa güii adonj.

²⁰ "O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne sese nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ga nij síí fariseo me se 'yaj sa' nij so' rihaan yuvij, rá nij so', tzaj ne sese se qui'yaj sa' soj doj rihaan nij yuvij ndaa vaa 'yaj nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij síí fariseo, gaa ne daj chihaa míj se cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese axríj yuvaq ní' man tuvi' ní', ne tumé ní' cacun' a

²¹ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij síí man gaa naá ei: "Se ticavi' soj man yuvij ma'. Dan me se qui'yaj Diose sayuun man cunudanj yuvij ticavi' tuvi' adonj", me nana ca'na' rihaan nij so' a. ²² Tzaj ne 'unj nihánj me se cataj xna'anj 'unj, ne a me ma'an 'o síí ca'maan rá ni'yaj man tinúú, ne aj tumé so' cacun' rihaan Diose, ne veé danj qui'yaj Diose sayuun man

so' uún adonj. Ne a me ma'an sí cataj rihaan tuvi': "Sí snúu rma'an mé so' ei", cataj so' rihaan tinúu so', ne aj tumé ndo'o so' cacun' rihaan Diose nanj adonj. Ne a me ma'an 'o sí cataj rihaan tuvi' se vaa mayán tuvi' so' me se vaa che'é ca'anj ma'an so' rihaan ya'an cacaa so' nanj adonj.

²³ "Che'é dan me sese ca'anj nıcaj so' rasuun rihaan chraan altar, rque so' rasuun guee rihaan Diose, rá so', ne sese ninuj rá so' se vaa qui'yáa so' cacun' man tinúu so', ²⁴ ne se guun go' so' rasuun yo' rihaan Diose ma'. Maan se cuchruj so' rasuun yo' rihaan yo'óo, ne ca'anj so' rej yanj tinúu so', gaa ne na'mıı sa' so' ga so', gaa ne canıcaj so' rej naj si'yáa so', gaa ne rque so' si'yáa so' rihaan Diose adonj.

²⁵ "Ne so' me se sese vaa sí taj se vaa nij qui'yáa so' rihaan so', ne gaa tıhaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mıı so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá so' cacun' xráj ma'", cataj so', ne ve'é ca'mıı so' ga so' á. Ne sese se qui'yáa so' danj ve'é ca'mıı so' ga so' gaa tıhaj vaj roj soj chrej rihaan chumıı nihánj, ne nıcaj so' mán so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', taacuachén mán so' ra'a sí tumé taga', ne so' me sí caxrıı taga' mán so', ²⁶ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navıj naruvee so' nu' cacun' qui'yáa so', gaa ne curıhanj so' taga' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní man ní se qui'yaj ní cacun' ga yo'ó chana a

²⁷ "Aj ne'en soj nana nihánj a: "Orún' nıca soj cotoj ga soj á", me nana ca'na' rihaan soj gaa naá a. ²⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naj guun sí ni'yaj ni'yaj man yo'ó chana, ne che'é rej guun ndo'o rá so' cotoj so' ga no' ro', ase vaa nimán sí otoj ga yo'ó chana ro', ta'nga' danj vaa nimán sí ni'yaj

ndo'o man yo'ó chana yo' nanj adonj. Ne tumé ya so' cacun' adonj. ²⁹ Danj nanj uún, ne sese 'o rlıj rihaan so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se quirıı so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj quirıı' orún' yo' ne se cacaa nu' nee mán so' ma'. ³⁰ Danj nanj uún, ne sese 'o ra'á so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj ca'anj ni'ya orún' yo' ne se ca'anj ni'ya cunudanj nee man ma'an so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí me rá quirıı'ıj nıca a

³¹ "Ne gaa naá me se ca'na' nana nihánj a: "Sese me rá yo'ó so' quirıı'ıj so' nıca so', ne naxcaj so' 'o yanj cataj xna'anj se vaa ya quirıı'ıj so' nıca so' á". Danj vaa nana ca'na' rihaan nij yuvıı ei. ³² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese quirıı'ıj yo'ó so' man nıca so', ne sese nuvi' cacun' tumé no' se vaa cotoj no' ga yo'ó chíı, ne ma'an sí ri'ıj man no' qui'yaj tumé no' cacun' gaa ei. Ne che'é se quirıı'ıj nıca chana man no', che'é dan xcıj no' yo'ó snó'o, ne ase vaa chana otoj ga naj guun snó'o ro', danj gaa ma'an no', qui'yaj sí quirıı'ıj man no' adonj. Ne sí xcıj man chana quirıı'ıj nıca me se ase vaa sí otoj ga nıca yo'ó snó'o ro', vaa uún so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mıı ya ní a

³³ "Ne aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij sí man gaa naá adonj: "Sese cata' tu'vá so' rihaan sí 'nıj ra'a man ní se vaa qui'yáa so', ne se ca'ne' rá so' qui'yáa so' danj ma'. Maan se ya qui'yáa so' nu' se vaa cataj xna'anj so' rihaan so', gaa ne ca'vee nanj adonj". ³⁴ Ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' ca'mıı soj 'o nana guun ya ya rá

soj, ne daj chihaa mǐj se cuta' soj
raa xta' ma'. 'O se xta' ro', nicun'
ma'an Diose ya ya nanj adonj. ³⁵ Ne
raa chumi se cuta' soj ma'. 'O
se chumi nihánj me rej taj tacóó
Diose nanj adonj. Ne raa chuman'
Jerusalén se cuta' soj ma'. Ése chu-
man' yo' ne ma'an Diose síi nicaj
yu'unj man ní' nanj adonj. ³⁶ Ne
raa ma'an soj se cuta' soj ma'. 'O se
se guun nucuaj soj naquiyaj catzii
soj yo' o yuvé raa soj, ne se guun nu-
cuaj soj naquiyaj maruu soj yo' o
yuvé raa soj ma'. ³⁷ Veé dan, ne sese
ya a'mii soj, rá soj, ne cataj soj: "Ya
ei". Ne sese ne ya vaa 'o nana, rá
soj, ne cataj soj: "Ne ya ma'", cataj
soj á. Inanj danj ca'mii soj ei. Sese
nanj' soj yo' o nana, ne chí'ii vaa
nimán soj nanj adonj.

*Nana nihánj taj xna'anj daj
quiyaj ní' rihaan yuvii 'yaj chí'ii
rihaan ní' a*

³⁸ "Aj ne'en soj nana nihánj nana
ca'na' gaa naá a: "Sese curihanj
rlij rihaan so' quiyaj tuví' so', ne
ca'vee quirii so' rlij rihaan tuví' so'
á. Ne sese curihanj cúu yán' so',
quiyaj tuví' so', ne ca'vee quirii
so' cúu yan' tuví' so' á". Danj
vaa nana ca'na' rihaan yuvii nanj
adonj. ³⁹ Tzaj ne cuano nihánj ro',
cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa
se quiyaj soj sayuun man síi 'yaj
sayuun man soj ma'. Tananj sese
vaa síi coxro nichrej xruú so', gaa
ne ca'ne' rá so' coxro so' nichrej
xruú so' uún ei. ⁴⁰ Ne sese me rá
yo' o so' cuta' so' cacun' xráa so'
rihaan cuese ca'nee so' cotoó nuu
so', ne go' uun so' cotoó yo' do',
nda se-roto so' do', go' so' man so'
ei. ⁴¹ Ne sese ca'ne' yo' o so' suun
rihaan so' ca'anj tanáj so' si'yaj so'
yo' o kilómetro, ne ca'vej so' ca'anj
tanáj so' si'yaj so' ndaa vij kilómetro
ei. ⁴² Sese achíin yo' o so' rasuun
mán so', ne go' so' se achíin man so'
ei. Ne sese me rá yo' o so' raquíj so'
sa'anj man so', ne se cataj so' se vaa

taj vaj sa'anj ma'. Raquíj so' man so'
ei.

*Nana nihánj taj xna'anj daj
quiyaj ní' gaa 'ee rá ní' man nij síi
taj ri'yunj man ní' a*

⁴³ "Aj ne'en soj nana nihánj nana
ca'na' gaa naá a: "Gaa 'ee rá so'
man tuví' so', tzaj ne se guun gaa
'ee rá so' man nij síi taj ri'yunj man
so' ma". Danj vaa nana ca'na' gaa
naá nanj adonj. ⁴⁴ Tzaj ne cuano
nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan
soj se vaa no xcuún soj cunu 'ee rá
soj nuyaj soj man nij síi taj ri'yunj
man soj, ne cachinj ni'yaj soj ri-
haan Diose che'é nij síi 'yaj sayuun
man soj á. ⁴⁵ Gaa ne guun soj ta'nii
Rej soj Diose síi nicun' xta' ei. 'O se
Diose 'yaj síj güii, ne o' naan rihaan
to'óo nij síi chí'ii do', rihaan to'óo
nij síi sa' do', 'yaj Diose, ne aman'
rihaan to'óo nij síi 'yaj sa' do', ri-
haan to'óo nij síi 'yaj chí'ii do', 'yaj
uún Diose adonj. ⁴⁶ 'O se sese 'ee
rá soj man inanj nij síi 'ee rá man
soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose
rihaan soj, rá soj ga. 'O se ne'en
soj se vaa ndaa nij síi tiha' yu'unj
man soj che'é puextó ro', 'ee rá nij
so' man tuví' ma'an nij so' adonj.
⁴⁷ Che'é dan, sese ve'é a'mii soj ga
inanj tinúu soj, ne sa' doj vaa soj
rihaan yo' o nij yuvii, rá soj na'. Taj
ma'. Ne ndaa nij síi ne ne'en daj
vaa Diose ro', ne'en soj se vaa 'ee
rá nij so' man tuví' ma'an nij so'
nanj á. ⁴⁸ Che'é dan sese nuveé sij
tiha' yu'unj do', sij yaníj do', me
soj, ne no xcuún soj guun soj síi
vaa sa' inanj nimán adonj. Ne ase
vaa síi sa' inanj me Diose ro', danj
gaa ma'an soj, síi sa' inanj guun soj
adonj.

6

*Nana nihánj taj xna'anj daj
quiyaj ní' gaa rque ní' sa'anj man
nij síi nique a*

¹ "Ne cutumé soj man soj gaa 'yaj
soj se sa' do', se luj do' á. Se guun rá

soj quene'en yuvii man soj ne cataj nij yuvij che'é soj se vaa síi sa' inanj me soj ma'. Sese danj qui'yaj soj, ne daj chihaa míj se rqué Rej soj síi nicun' xta' a doj rasuun sa' man soj a man adonj. ² Che'é dan sese me rá so' rqué so' sa'anj man nij síi niqúe, ne se guun rá so' ca'yanj nii chruun a'yánj qui'yáá so', ne ni'yaj yuvii go' so' sa'anj man síi niqúe, ne cataj nij yuvij se vaa ve'é qui'yáá so' ma'. 'O se inanj danj 'yaj nij síi nucui' rá gaa vaj nij so' rá ve' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', rihaan nij callé do', ne uno cunudanj yuvii, 'yaj nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', tzaj ne a 'ó rasuun se quiri' uún nij so' a ma'. A 'ó xco' se naru'vee Diose rihaan nij so' man adonj. ³ Tzaj ne so' ro', sese me rá so' rqué so' sa'anj man nij síi niqúe, ne se natá' so' rihaan yuvii daj 'yáá so' ma'. Dan me se daj chihaa míj se cataj xna'anj so' rihaan ra'á so' rej nichruún so' se vaa rqué ra'á so' rej nuva' so' ma'. ⁴ Asa' quisij rqué yuve so' sa'anj yo', gaa ne orún' Réé so' Diose me síi quene'en daj qui'yaj yuve so', gaa ne so' me síi naru'vee rihaan so' quene'en cunudanj yuvii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa achín ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁵ Ne gaa achín ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. 'O se niha' rá nij so' canicun' nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuanj Moisés, ne niha' rá nij so' canicun' nij so' rej nuná tuvi' chrej ca'aaan nocoo, ne achín ni'yaj nij so' rihaan Diose, tzaj ne inanj me rá nij so' quene'en yuvii man nij so', ne ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', rá nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', ne aj navij quiri' nij so' tu'vee nij

so' vaa, ne a 'ó xco' se naru'vee uún Diose rihaan nij so' a ma'. ⁶ Tzaj ne so' ro', gaa me rá so' cachinj ni'yáá so' rihaan Diose, ne asino catuu so' rá ve', gaa ne caráán so' ta'yaa, gaa ne cachinj ni'yaj yuve so' rihaan Rej ní' Diose á. Ne Rej ní' Diose me síi ne'en se vaa achín ni'yaj niganj so' rihaan so', ne naru'vee so' rihaan so' adonj. ⁷ Ne gaa achín ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en daj vaa Diose ma'. Dan me se a'mii rma'an ndo'o nij so' nana, tzaj ne ne ne'en nij so' me taj nana yo' ma'. Maan che'é se a'mii a'mii nij so', che'é dan guun niha' rá Diose ne cunoo Diose nu' nana a'mii nij so', rá nij so' nanj adonj. ⁸ Che'é dan se qui'yaj soj danj ma'. 'O se asij ataa cachinj ni'yaj soj rihaan Rej soj Diose, ne aj ne'en so' nu' se vaa achiin man soj nanj adonj.

⁹ "Che'é dan asa' achín ni'yaj soj, ne nihánj cataj soj á: "Ataj Chij síi nicun' xta', me rá núj xcaj yuvii cuentá se vaa inanj sa' 'yáá so' a. ¹⁰ Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne me rá núj qui'yaj yuvii nu' se vaa me rá so' qui'yaj yuvii a. Dan me se ase vaa 'yaj nij síi man xta' nu' se vaa me rá so' qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj núj sij man rihaan chumii nihánj nu' se vaa me rá so' qui'yaj núj, rá núj a. ¹¹ Ne rqué so' nu' rasuun achiin rihaan núj cha núj cuan' á. ¹² Ne caraa x'naa so' che'é xcúun taj xráá núj rihaan so' á. Dan me se ase vaa qui'yaj núj caráj x'naa núj che'é cacun' qui'yaj tuvi' núj rihaan núj ro', ta'nga' danj qui'yáá so' che'é ma'an núj caraa x'naa so' rihaan núj á. ¹³ Dan me se caráán ra'á so' xráá núj rihaan chrej chí'ii á. Ne tjanii so' man núj se guun qui'yaj núj cacun' a". Inanj danj ca'mii soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ¹⁴ 'O se sese caraa x'naa soj che'é cacun'

qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne ðanj qui'yaj uún Rej soj sí nicun' xtá', ne caraá x'naa so' rihaan soj uún adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraá x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne ðaj chihaa mǐj se tinavij Rej soj Diose cacun' tumé ma'an soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj ðaj qui'yaj ní' gaa caraá guee ní' rihaan Diose a

¹⁶ "Ne gaa toco' soj x'naa man soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij sí nuui' rá ma'. Dan me se gaa aráj guee nij so', ne ase vaa rihaan sí nanó ndo'o rá ro', vaa rihaan nij so', 'yaj nij so', ne anó ndo'o nacaj rihaan nij so', 'yaj uún nij so', ne me inanj rá nij so' quene'en yuvi man nij so' ðaj 'yaj nij so' gaa ne xcax nij yuvi cuentá se vaa aráj guee nij so' rihaan Diose, rá nij so' nanj adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ése aj ve'é ca'mii yuvi che'é nij so' nanj adonj. Ne a 'ó rasuun se quiri' nij so' rihaan Diose a ma'. ¹⁷ Tzaj ne soj ro', ino qui'yaj soj á. Gaa toco' soj x'naa man ma'an soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne canaan soj rihaan soj ne caxri soj casté raá soj á. ¹⁸ Dan me se se guun rá soj quene'en yuvi se vaa aráj guee soj a ma'. Ne ca'vee se taj vaj yuvi quene'en man soj aráj guee soj, tzaj ne quene'en Rej soj Diose ðaj 'yaj soj, ne so' me sí naru'vee rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' che'é yan cumán si'yaj ní' rej xtá' a

¹⁹ "Se qui'yaj suun soj cumán ndo'o si'yaj soj rihaan chumi nihánj ma'. 'O se rihaan chumi nihánj mán ndo'o xcuu xlúú xíj rasuun do', tacunj yoo do', chá si'yaj yuvi nihánj a. Ne vaa sí ituu

atúj rá ve' ne 'yaj ituu si'yaj tuvi' uún a. ²⁰ 'O se taj che'é naqui'yaj ru'vee soj man soj nihánj ma'. Tananj qui'yaj suun ndo'o soj che'é yan cumán si'yaj soj rej xtá' á. Dan me se xtá' ro', taj se chá si'yaj soj ma'. Ne taj sí qui'yaj ituu si'yaj soj man adonj. ²¹ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumi nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumi nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xtá' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xtá' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa sa' soj rasuun, ne veé rej ðanj vaj nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' xcax ní' cuentá ðaj qui'yaj ní' a

²² "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne nuu sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', ðanj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. ²³ Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ij rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ij rá, gaa ne adi' sí nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne ðanj vaa sí uun chi'ij rá, ne rmi' uxrá nu' man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun nucuaj ní' ca'nej nucuaj ní' nimán ní' qui'yaj suun ní' se-suun Diose, sese me rá ní' qui'yaj suun ní' che'é sa'anj a

²⁴ "Taj vaj sí guun nucuaj qui'yaj suun sa' rihaan vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun 'o so' rihaan vij ru'vee, ne nachri' so' ni'yaj so' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá so' ni'yaj so' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj so' caran' rá so' ni'yaj so' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij

rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun ní' nano ndo'o rá ní' che'é se chá ní' do', che'é yatzij cunuú ní' do' a

²⁵ "Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nano ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é dan se nanó rá soj che'é se chá soj do', che'é yan quirí' soj se caráán xráá soj do', se nanó rá soj ma'. Dan me se aj ne'en soj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nu-cuaj Diose rque Diose se chá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mij se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diose me síi qui'yaj nee man soj, ne se guun nu-cuaj Diose rque Diose yatzij caráán xráá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mij se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se caráán xráá soj ei.

²⁶ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xtâj vaj xtâ', ne ne unô nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne ne araa nij xo' tan' rá cuchruu, tzaj ne Rej soj síi nicun' xtâ' ro', a'vee rque se chá nij xo' ei. Ne táa a soj, ne sa' doj vaa soj rihaan xtâj ne'en Diose a adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. ²⁷ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nu-cuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan Diose ro', me síi ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nano rá soj a ma'.

²⁸ "Ne me che'é nanó rá soj che'é yatzij caráán xráá soj ga. 'Q se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj man tacaan se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj man tacaan ei. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me síi sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. ²⁹ Tzaj ne adi' se vaa síi ru'vee ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzij nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se

vaa síi cu'naj Salomón síi cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzij nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzij nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ³⁰ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzij nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, ne cuan' ro', man nij yâj tacaan, tzaj ne a'yuj ne ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', man tacaan, ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvij, ne se nanó rá soj ma'. Diose me síi rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me síi racuíj ya man soj man adonj.

³¹ "Dan me se se nanó ndo'o rá soj cataj soj: "Me se chá ní' ga. Me se co'o ní' ga. Me se caráán xráá ní' ga". Se guun rá soj danj ma'. ³² 'Q se nij síi ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj síi nicun' xtâ' se vaa achiin nu' rasuun yo' man soj adonj. ³³ Che'é dan nano' soj rej daj qui'yaj soj ne guun chij Diose nimán soj ne cunu sa' nimán soj, gaa ne rque Diose nu' rasuun yo' man soj ei. ³⁴ Che'é dan se nanó rá soj che'é se vaa cachij rihaan soj a'yuj ma'. 'Q se vaa sayuun 'na' daj a 'o 'o güii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj güii cuan', ne se nanó rá soj che'é se vaa qui'yaj soj güii a'yuj ma'.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mii ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹ "Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj. ² Dan me se sese guun

nihá' rá soj cutá' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cutá' Diose cacun' yo' xráá ma'an soj ei. Ne sese se cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cunuú 'e'e rá Diose man ma'an soj uún nanj adonj. ³ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴ Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so', "rque so' rihaan so' quirii 'unj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. 'Q se ni'yaj so', ne chruun manj vaa guee nuú rihaan so' ei. ⁵ Síi nucui' rá mé so' ei. Asino quirii so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne ca'vee quirii so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvii ro', danj vaa aráán rihaan yuvii 'yaj cacun' atá yuvii adonj.

⁶ "Tzaj ne ne'en soj se vaa ne nó xcúún soj go' soj rasuun guee man chuvee ma'. Ne se caraa soj chruj perlá tu'vee ndo'o rihaan xcáá ma'. 'Q se chuvee yo' ro', canicaj ne cha man soj, ne xcáá yo' ro', tuguáj che'é xcáá man se sa' yo', ne quinavij nu' yo' xtun', qui'yaj xcáá nanj adonj. Ne se sa' yo' me chrej noco' ní' adonj. Che'é dan sese na'vej uxrá rá yuvii cunoy yuvii chrej nago' soj rihaan nij yuvii, ne ase vaa xcáá do', ase vaa chuvee do', danj vaa nij yuvii ei. Ne se nago' soj doj chrej sa' man nij yuvii 'yaj danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní' ei

⁷ "Cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síi rque man soj, ne nanoy soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj síi tica'mii ta'yaa tucua' tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ⁸ 'Q se síi achín rasuun rihaan

Diose ro', quirii' so' rasuun achiin man so', ne síi nano' rasuun achiin man ro', quirii' so' rasuun yo', ne síi tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirii' síi tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ⁹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvii me soj, tzaj ne sese achín ta'nii yo'o soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹⁰ Ne sese achín ta'nii soj nee xcuaj cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáá ne caxrii soj ston so' ma'. ¹¹ Dan me se danj nanj soj, ne síi chi'ii nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'nii soj ei. Che'é dan táa a Rej soj síi nicun' xtá', ne sij sa' inanj me so', ne so' me síi rque ya rasuun sa' man nij síi achín rasuun man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

¹² "Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan tuvi' soj á. Sese danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj, ne síi uno nu' se-tucuanj Moisés me soj, ne síi uno nu' se-nana nij síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij chrej a

¹³ "Ase vaa vij chrej vaa rej vaa rihaan soj, ne dan me se chrej ca'aan me yo'o chrej yo', ne caxra' ndo'o vaa rej nayón yuvii, ne rihaan ya'an ro', vaj chrej yo' nanj adonj. Ne man uxrá yuvii vaj chrej yo' ei. Se ca'anj soj chrej yo' ma'. Nanj vaa chrej ca'anj soj ei. Chrej catuun me chrej ca'anj soj, ¹⁴ ne chruj vaa rej nayón yuvii a. Sayuun ndo'o vaa vaj yuvii chrej yo', tzaj ne vaj chrej yo' rej gaa i'na' yuvii cayáán yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Tzaj ne doj nij yuvii nari' chrej catuun nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa qui'yaj ní quene'en ní daj vaa nimán yuvii a

¹⁵ "Vaa yuvii taj se vaa me nij so' síi nata' se-nana Diose, tzaj ne ne ya a'mii nij so' ma'. Cutumé soj man soj, se gaa nanj qui'yaj nij so' sayuun man soj á. Dan me se vaa güii cuchí' nij so' rihaan soj, ne ase vaa matzinj ro', danj gaa nij so' cuchí' nij so' rihaan soj, ne ni'yanj ndo'o ca'mii nij so' rihaan soj, tzaj ne nimán nij so' ro', ase vaa nimán xca'yanj ca'nu' ro', gaa nimán nij so', guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man soj nanj adonj. ¹⁶ Che'é dan xcaj soj cuentá ni'yaj soj man nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne quene'en nij soj daj vaa nimán nij so' ei. Uta nii chruj chá raá chruun tanj, rá soj na'. Taj ma'. Ne uta nii chruj chá raá coj yá ya'aa, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁷ Dan me se chruun sa' ro', mán chruj chá raá a. Ne chruun tanj ro', man chruj xnaj raá uún a. Sese cuchruu chruun, ne se cumán chruj sa' raá chruun yo' a ma'. ¹⁸ Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raá ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa' raá ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuvii, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa rasuun 'yaj yuvii adonj. ¹⁹ Ne sese nuvi' chruj sa' raá 'o chruun, ne a'ne' nii man chruun yo', ne axrij ya'an nii man chruun yo' nanj adonj. Ne ase vaa ran' chruun yo' ro', ta'nga' danj quiran' uún nij yuvii 'yaj se chí'ii nanj adonj. ²⁰ Dan me se sese xcaj soj cuentá ni'yaj soj man yuvii, gaa ne quene'en soj daj vaa nimán nij yuvii, gaa ne quene'en soj daj yuvii me nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me síi cayáan ga Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumii nihánj a

²¹ "Ne'en soj se vaa man ndo'o yuvii taj rihanj se vaa uno nij so' rihanj, tzaj ne tu'va rma'an ta'aj

nij so' nanj á. Nuveé cunudanj nij síi taj ne'en manj ca'anj cayáan ga Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumii nihánj ma'. Tananj orún' me se inanj nij síi uno rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' me síi cayáan ga so' nanj adonj. ²² Ne güii ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvii me se cumán ndo'o yuvii cataj rihaan 'unj: "Síi uno rihaan so' me núj, Señor. Aj nata' núj nana rqué so' man núj rihaan yuvii á. Ne cata' tu'va núj se-chuvií so', ne quirii núj nana chree nimán yuvii á. Ne qui'yaj suun ndo'o núj suun sa' che'é so' adonj". Danj ca'mii nij yuvii yo' rihaan 'unj vaa güii nanj adonj. ²³ Gaa ne cataj ya' 'unj rihaan nij yuvii a: "A 'ó güii ne ne'én 'unj man soj ma'. Maan síi 'yaj inanj cacun' me soj nanj adonj. Naxuun soj man soj rihanj á". Danj cataj 'unj rihaan nij síi 'yaj cacun' vaa güii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síi uno rihaan Jesucristó do', nij síi ne uno rihaan Jesucristó do' a

²⁴ "Dan me se a me ma'an síi uno sa' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj ne 'yaj so' ndaa vaa taj 'unj, ne ase vaa 'o síi cune' ve' tucua' rihaan yuvej vaa so' ei. Síi cune' ve' yo' me se síi acaj ndo'o cuentá me so', ne cune' so' ve' yo' rihaan 'o yuvej adonj. ²⁵ Gaa ne ca'na' maan, ne go' ndo'o maan raá ve', ne cavii ni'yoj chráa, ne ca'na' go' tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa, ne go' rihaan ve' yo' a. Tzaj ne ne canee ve' yo' a ma'. 'O se raan inanj ne ve' yo' rihaan yuvej nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne síi na'vej rá cunq nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj me se ase vaa síi cune' ve' rihaan yo'óo vaa so' adonj. Ne síi ni'yon rmii me so', ne cune' so' ve' rihaan yo'óo chruu, ²⁷ ne veé dan, gaa ca'na' uxrá maan yuvaa go' yo' xraá ve', ne cavii

ni'yoj chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaá ne go' xráá ve' yo' a. Veé dan, ne canee nu' ve' tucua' sí ni'yon yo' nanj adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá, ne ve'é cunō soj nana nihánj, ne se quiran' soj sayuun ma'. —Inanj nana nihánj ca'mii Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁸ Veé dan, ne quisij tucu'yón Jesucristó nu' nana nihánj rihaan nij yuvij, gaa ne caráya'anj ndo'o nij yuvij noco' man so' che'é nana nihánj, nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a. ²⁹ 'Q se xcaj nij yuvij cuentá se vaa ase vaa a'mii 'o sí nicaj suun avii tu'va ro', vaa a'mii Jesucristó, rá nij so' a. Ne çu doj vaa se-nana so' gaa se-nana nij sí naqui'yaj çu se-tucuanj Moisés, rá nij so' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne nanj Jesucristó quij yo', ne cachéé ndo'o yuvij gaa so' a.

² Dan me se cuchi' yo' o sí ran' luj ri'yuj rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ij xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá sí ran' a. ⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Çutumé so' mán so' se cataj xna'anj so' rihaan yuvij che'é se qui'yáá 'unj che'é so' ma'. Maan se cuchi' so' rihaan xrej, ne tiháán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa

cataj sí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no xcuún so' rque so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan sí nahuun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó yo' o tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

⁵ Dan me se cuchi' Jesucristó chuman' Capernaum, ne catúj so' chuman' yo', ne cuchi' yo' o tanuu capitán rihaan so' a. Ne so' ro', me sí rii ta'nga' rihaan 'o cientó tanuu adonj. Dan me se cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ⁶ cataj so':

—Canó chi'ij man se-mozó 'unj, Señor. Ne ne nasqui' so' ma'. 'O se yo' o naj so' rá ve', ne ran' uxrá so' sayuun, 'yaj chi'ij nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

⁷ Ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'anj ní, gaa ne nahuun so', qui'yáj á —taj Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj uún tanuu capitán yo':

—'O se nuveé sij sa' mé 'unj ma'. Ne nó xcuún 'unj catuú so' rá ve' tucua'j qui'yáj a ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó 'unj, gaa ne nahuun ma'an so' adonj. ⁹ 'O se vaa sí rii ta'nga' rihaan 'unj, ne rii ta'ngá' 'unj rihaan tanuu, ne taj xna'anj 'unj rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan 'unj, ne taj xna'anj 'unj daj qui'yáj nij so', ne veé danj 'yaj tanuu adonj. Ne ne'én 'unj se vaa ase vaa rii ta'ngá' 'unj rihaan nij tanuu noco' manj ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chi'ij anó man yuvij nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Dan me se, gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij sí noco' rej xco so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'ó rej ne naríj man yo'ó sí israelitá sí cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma'. ¹¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvii man cunu' chumii, ne cayáan nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa ga sí cu'naj Abraham do', ga sí cu'naj Isaac do', ga sí cu'naj Jacob do', adonj. ¹² Ne nij sí israelitá ro', no xcúun nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne ca'vee cané nij so' uún ga Diose nanj á. Tzaj ne na'vej rá nij so' a man adonj. Che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj nij so' danj, che'é dan quir'i'ij gan' ndo'o nii man nij so' rej rmi', ne ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. Danj quiran' nij so' che'é se na'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvii canoco' man so' a.

¹³ Canicaj uún Jesucristó cataj Jesucristó rihaan tanuu capitán:

—Ca'vee ca'anj so' yaj a. Ya cuchumán rá so' se vaa nahuun se-mozó so' qui'yaj a. Ne nahuun so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne veé maan orá yo' ro', nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó, nahuun nü chej Pedró do', que'ee uxrá yo'ó yuvii do', qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó tucúa sí cu'naj Pedró, ne quene'en so' se vaa naj nii chej Pedró ran' no', ne caxríj uxrá cachi' man no' a. ¹⁵ Ne quita'aa Jesucristó ra'a no', gaa ne veé maan orá dan nahuun no', qui'yaj Jesucristó, ne naxagaa

no', ne qui'yaj chuvii no' cha nij so' nanj adonj.

¹⁶ Rej ca'anj güii cuchí' yuvii rihaan Jesucristó a. Dan me se nicaj nij yuvii man que'ee uxrá sí nuu nana chree nimán, cuchí' nij yuvii rihaan Jesucristó, ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij nana chree se vaa naxuun nij so' man nij so', gaa ne, veé dan, ne curihanj nij nana chree nimán nij yuvii, gaa ne cunuu sa' nimán nij yuvii yo' cuaj nanj adonj. Ne quinahuun sa' cunudanj nij sí ran', qui'yaj uún Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se quisíj ya nu' nana nihánj nana ca'mii sí cu'naj Isaias sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': “Ninaj ní', ne canó chi'ii man ní', tzaj ne nahuun ní', qui'yaj sí ca'na' vaa güii nanj adonj”, taj sí cu'naj Isaias gaa nata' so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan vij sí tihaj guun rá canoco' man so' a

¹⁸ Quene'en Jesucristó se vaa man ndo'o yuvii anicaj rej nicun' so' ni'yaj man so' a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa ca'anj nij so' ga so' ndaa rnej na lacuaná cu'naj Galilea a.

¹⁹ Gaa ne cuchí' yo'ó so' rihaan Jesucristó a. So' ro', me sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii adonj. Ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Canocó' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so', maestro —cataj so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'Q se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óó, ne nij xtâj chéé xtâ' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii, tzaj ne taj a 'ó rej quinaá 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

21 Ne vaa yo'ó síi tucu'yón se-nanā Jesucristó cuchi' rihaan so', ne cataj so':

—Ca'vej so' nanj tucuaaj, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj mân so', Señor —taj yo'ó so' a.

22 Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij síi cavi' nimán man tuvi' so' xngangá á. Tzaj ne cuano nihánj ro', no xcúun so' yo'ó canocó' so' manj adonj —taj Jesucristó rihaan yo'ó so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nanā do', se vaa canicun' yo' a

23 Gaa ne catúj Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne catúj nij síi tucu'yón se-nanā so' rque rihoo ga so' a. 24 Veé dan, ne nasqui' nucuaj ndo'o rihaan na lacuaná, ne me ndo'o rá na yo' guun nucuaj yo' caráan yo' xráa rihoo a. Ne veé dan vaj Jesucristó, ne cotoj so' adonj. 25 Gaa ne ca'anj nij síi tucu'yón se-nanā Jesucristó rej naj so' cotoj so', ne narii nij so' nej rihaan so', ne cataj nij so':

—Tinanii so' man ní se cavi' nu' ní', man Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

26 Dan me se ma'an Jesucristó cataj, ne:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Yo' me rej ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrj yuvaá so' man na do', man nanā do' a. Gaa ne canicun' dínj uxrá rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

27 Ne chucu'vi' nij snó'o yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Daj sij me síi nihánj ga. 'Q se ndaa nanā ndaa na uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nanā chree nimán vij snó'o a

28 Gaa ne cuchi' Jesucristó ndaa rnej na lacuaná yo' rej ne nij síi man chuman' cu'naj Gadara a. Ne vaa yu'uj yuvej, rej cachin' nij yuvij xngangá a. Dan me se cavii vij snó'o yu'uj yuvej yo', ne cuchi' roj so' rihaan Jesucristó a. Roj so' me síi nuu nanā chree nimán, ne yuvaá ndo'o roj so' adonj. Che'é roj so' na'vee cachin yuvij rej yo' a ma'. 29 Dan me se caguáj roj so' rihaan Jesucristó, cataj roj so':

—Veé ne'en núj se vaa ta'nij Diose mé so' á. Me che'é ca'ná so' rej ne núj ga. Ca'ná so' qui'yáa so' sayuun man núj na'. 'Q se ataa doj quisij güii qui'yáa so' sayuun man núj adonj —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

30 Dan me se rej xco roj so' ro', vaj que'ee xcáa chá coj man tacaan a.

31 Ne nij nanā chree nuu nimán roj snó'o yo' ro', cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Sese quirii so' man núj nimán roj snó'o nihánj, ne qui'yáa so' se ndo'o ca'nej so' man núj, catuu núj nimán xcáa yo' ruguanj —taj nij nanā chree yo' rihaan Jesucristó a.

32 —Ca'anj soj cuaj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' catúj nij so' nimán xcáa yo', ne dan me se ruvaá uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáa yo', ne gaa catúj nij nanā chree nimán nij xcáa yo' me se cunanj ndo'o nij xo' ca'anj xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini cunudanj nij xo' rque na, ne canó xráa nij xo', qui'yaj na nanj adonj. 33 Ne nij síi tumé xcáa yo' ro', cunanj nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman', ne catúj nij so' chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij síi man chuman' yo' nu' se vaa quiran' roj snó'o do', nij xcáa do' a. 34 Gaa ne curihanj cunudanj

nij síi man chuman' yo', guun rá nij so' nari' nij so' man Jesucristó a. Dan me se quene'en nij so' man so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa curihañj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yanj a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne cavii Jesucristó rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' chuman' cayáán so', ne catúj so' chuman' yo' a. ² Ne veé nicaj nii man 'o síi na'vee cachee táá rihaan yuvéé, ne ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Ne quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij yuvii se vaa nahuun sa' síi na'vee cachee yo' qui'yaj so' a. Che'é dan cataj so' rihaan síi ran' yo' a:

—No xcúun so' guun niha' rá so' che'é se navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan síi na'vee cachee yo' a.

³ Dan me se cane doj síi naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés rihaan yuvii rá ve' ga Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij vaa nana ca'mii síi nihánj rihaan Diose á. 'O se orún' Diose no xcúun cataj se vaa navij cacun' xráá yuvii á —taj nij síi tucuyón se-tucuañj Moisés ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Ne quene'en Jesucristó me nana guun rá nij so' ca'mii nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é avii ndo'o nana chi'ii raq soj ga. ⁵ Tu'va ruma'án 'unj se vaa navij cacun' xráá síi nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj unj ní' navij cacun' xráá síi nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ⁶ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii mej ne no xcúun 'unj tinavii 'unj cacun' xráá nij yuvii

man rihaan chumii nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan síi na'vee cachee a:

—Nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan síi naj rihaan yuvéé yo' a.

⁷ Gaa ne naxagaa so', ne cavii so', ne quinan' so' tucua so' adonj.

⁸ Ne quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan kuchu'vi' nimán nij so', quene'en nij so' Jesucristó, ne ve'é ndo'o ca'mii nij so' che'é Diose, se vaa guun nucuaj Jesucristó racuj ndo'o Jesucristó man yuvii, qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan síi cu'naj Mateo se vaa canocq' so' man Jesucristó a

⁹ Gaa ne cavii Jesucristó rej yo', ne quene'en so' man yo'o síi yanj 'o ve' a'néj nii puextó man yuvii a. Mateo cu'naj síi ne rej yo' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuj so' man nij síi tumé cacun' a

¹⁰ Dan me se 'o güii cayáán Jesucristó rá ve', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' síi a'néj puextó do', yo'ó nij síi tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáán nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij síi tucuyón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudañj nij so' chraa a. ¹¹ Ne quene'en nij síi fariseo se vaa chá Jesucristó chraa ga nij síi a'néj puextó do', ga yo'ó nij síi tumé ndo'o cacun' do', ne xná'anj nij so' man nij síi tucuyón se-nana Jesucristó, cataj nij so':

—Síi tucuyón nana rihaan soj ro', me che'é chá so' chraa ga nij síi

a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', rá núj a —taj nij síí fariseo rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

¹² Ne cunó Jesucristó nana ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Síí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan síí ran' ro', me síí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa síí ran' ro', danj vaa nij síí nihánj adonj. ¹³ 'O se vaa che'é ca'anj soj tucu'yón soj daj taj nana nihánj nana nō rihaan danj Diose á: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvií nago' xcuu rihaan 'unj ma'. Tananj uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvií 'eē rá man tuvi' adonj”. Inanj danj me se-nana Diose nana tucu'yón soj á. Dan me se xcāj soj cuentá se vaa ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man síí sa' ma'. Che'é nij síí tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese síí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁴ Gaa ne nij síí tucu'yón se-nana síí cu'naj Juan cuchi' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj x'naa man ma'an núj che'é se aráj guee núj rihaan Diose, ne toco' nij síí fariseo x'naa man ma'an nij so' uún, tzaj ne nij síí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa síí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij síí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa síí cataj xcāj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij síí man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee

toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii, ne guun yanij 'unj rihaan nij so' qui'yaj yuvií, gaa ne nana rá nij síí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síí noco' tucuáan nga ro', se guun nucuaj nij so' cunó nij so' se-nana Jesucristó ma'

¹⁶ “Tzaj ne ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáan nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzíj nga yo' ma'. 'O se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvií yatzíj yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvií man yatzíj yo', ne quisin' yo', gaa ne cunu xij doj yu'uj aj taj man yatzíj nga yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvií na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvií, ne cuyanj na vinó cunu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o man sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síí naca síí ne noco' tucuáan nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana síí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Asij ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan nij síí tucu'yón se-nana síí cu'naj Juan, ne cuchi' 'o síí nicaj suun rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so', cachúin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Cuano cavi' ta'nij chala cunii a. Tzaj ne qui'yáa so' se ndo'o, ca'anj

ní', ne cuta' so' ra'á so' xráá no', ne cunuú i'na' uún no' nanj ruguanj —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne naxumaan Jesucristó, ne canoco' so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', man sí nicaj suun yo' a.

²⁰ Gaa ne ca'na' 'o chana rej xco Jesucristó, ne quisíj 'o chuvij yo' xra' ton man chana yo', ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' Jesucristó a. ²¹ 'O se: “Sese cano ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó quene'en Jesucristó man no', ne cataj so':

—No xcúún so' guun niha' rá so', nocoj. 'O se che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' chana yo' adonj.

²³ Gaa ne ca'anj Jesucristó ve' tucua' sí nicaj suun yo', ne catúj so' rá ve', ne quene'en so' se vaa man sí 'o chra' man rihuu flauta, ne quene'en so' se vaa man ndo'o yuvij rá ve', ne nanó ndo'o rá nij yuvij che'é se cavi' chala cunii yo' adonj. ²⁴ Gaa ne cataj so':

—Curihanj soj xe' á. 'O se ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj un no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij man rá ve' yo' a.

Gaa ne ca'nga' nacoo nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²⁵ Gaa quisíj quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', ne catúj Jesucristó rej táa chala cunii yo', ne quita'aa so' ra'a no', ne cunuú i'na' uún chala cunii, ne naxagaa no' adonj. ²⁶ Ne cuchi' nana rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, se vaa cunuú i'na' chala cunii yo' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁷ Dan me se gaa cavii Jesucristó tucua' sí nicaj suun yo', ne canoco' vij sí tuchrii man so' a. Ne caguáj roj so', cataj roj so':

—Ne'en rój se vaa tuvi' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so' á. Che'é dan cunuú 'ee rá so' man rój ruguanj —taj roj so', caguáj roj so' a.

²⁸ Dan me se catúj Jesucristó rá ve', ne cuchi' roj sí tuchrii yo' rihaan so' a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so':

—Amán rá roj soj se vaa guun nucuáj naxra' rihaan roj soj qui'yáj na' —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man roj so' a.

—Amán rá rój, Señor —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cuta' ra'a Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó:

—Che'é se amán rá roj soj, ne che'é dan naxra' rihaan roj soj adonj —taj Jesucristó a.

³⁰ Veé dan, ne naxra' rihaan roj so' nanj adonj.

Gaa ne caxrij yuvaa Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cutumé uxrá roj soj man roj soj, ne a 'ó yuvij se cuno se vaa qui'yáa 'unj che'é roj soj á. —Dan me se nucuaj ndo'o ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan roj so' a.

³¹ Tzaj ne curihanj roj so' ca'anj roj so', ne uxrá nata' roj so' rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é yan qui'yaj sa' Jesucristó che'é roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee ca'mii 'o sí ya'mii, qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se tanáj roj so' man Jesucristó, gaa ne ca'anj Jesucristó, gaa ne cuchi' yuvij rihaan so' a. Dan me se nicaj nij yuvij man 'o sí

ya'mji cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Sí ya'mji yo' me se nana chree nuú nimán so', ne che'é dan ne ca'mij so', qui'yaj nana chree yo' a. ³³ Dan me se quirii Jesucristó man nana chree yo' nimán so', gaa ne guun che'e sí ya'mji ca'mii so' nanj adonj. Veé dan quene'en nij yuvij, ne caráya'anj uxrá nij yuvij, ne cataj nij so':

—Xa' ní' sij israelitá, tzaj ne a 'ó síi 'yaj danj ne quene'en ní' ma'—taj nij yuvij che'é Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne nij síi fariseo cataj me se:

—Guun nucuaj so' quirii so' man nana chree, che'é se a'mii so' ga ma'an síi chree uun chij adonj—taj nij síi fariseo, ca'mii ne nij so' che'é Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cunuu 'ee ndo'o rá so' man nij yuvij a

³⁵ Gaa ne ca'anj Jesucristó nu' nij chuman' nocoo nu' nij chuman' cunii nu', ne tucu'yón so' rihaan nij yuvij man rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' che'é güii guun chij Dióse rihaan chumij nihánj, ne nahuun sa' taran' nij síi ran' do', nij síi ninaj do', qui'yaj uún so' adonj. ³⁶ Ne quene'en so' man cunudanj nij yuvij, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvij yo' a. 'O se quene'en so' se vaa ase vaa matz-inj vaj ma'an vaa nij yuvij, nuvi' síi tumé man nij so', ne aj quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne ninaj ndo'o nij so' adonj. ³⁷ Gaa ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij síi 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. ³⁸ Ne cachinj ni'yaj ní' doj nij síi qui'yaj suun rihaan Dióse síi uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvij qui'yaj suun se-suun so' adonj—taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Gaa ne canacúun Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', ne go' so' rej nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. Dan me se guun nucuaj nij so' quirii nij so' man nij nana chree nimán yuvij, ne guun nucuaj nij so' nahuun sa' yuvij ran' do', yuvij ninaj do', qui'yaj uún nij so' a.

² Ne nihánj me se-chuvij chuvij nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so' a. Yo'ó so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvij síi cu'naj Simón a. Ne yo'ó so' me tinúu Simón, síi cu'naj Andrés a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Jacobo, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me so' a. Ne yo'ó so' me tinúu Jacobo, síi cu'naj Juan a. ³ Ne vaa síi cu'naj Felipé vaa síi cu'naj Bartolomé vaa síi cu'naj Tomás vaa a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Mateo síi ca'néj puextó man yuvij a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Jacobo uún, ne ta'níi síi cu'naj Alfeo me so' a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Lebeo, ne Tadeo cu'naj yo'ó se-chuvij síi cu'naj Lebeo a. ⁴ Ne yo'ó so' me síi cu'naj Simón uún, ne so' me tuvi' nij síi me rá cunu' ga gobiernó man Romá a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Judas Iscariote, ne so' me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a.

⁵ Dan me se ca'née Jesucristó man chuvij nij snó'o yo', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj qui'yaj nij so' a:

—Se ca'anj nij soj rej man nij síi yaní ma'. Se ca'anj soj chiháan nij yuvij samaritana ma'. ⁶ Rihaan orún' nij yuvij israelitá ca'anj soj á.

'Q se ase vaa daán Diöse matzinj vaa nij so', tzaj ne ca'anj ni'ya nij so', ne ne noco' sa' nij so' man Diöse ma'. ⁷ Dan me se ca'anj soj, ne ca'mii natáj soj rihaan nij so', cataj soj: "Nichrun' quisij güii guun chij Diöse rihaan chumii nihánj adonj". Danj cataj soj á. ⁸ Nahuun sa' nij sí ran', qui'yaj soj, ne cunu u'na' uún nij sí cavi', qui'yaj soj, ne nahuun sa' nij sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj uún soj, ne quirii soj man nij nana chree nimán nij yuvii á. Cuanó nihánj me rquej rej nucuaj man soj qui'yaj soj danj a. Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se ca'néj soj sa'anj man nij yuvii ma'.

⁹ "Se nano' soj aga' oró míu do', aga' platá catzii do', naj guun sa'anj do', caraa soj rque se-caxran' soj a ma'. ¹⁰ Se nicaj soj xnánj soj ma'. Se ca'anj vij cotoo ga soj ma'. Se qui'nij tacóo soj canj ma'. Ne chruun garroté se coró' soj cachee soj ma'. Maan se gaá uun soj ca'anj soj á. 'Q se nq xcuún yuvii rque yuvii chraa cha soj che'é suun sa' 'yaj suun soj nanj adonj. ¹¹ Asa' catúj soj chuman' noco do', chuman' ra'a do', ne xna'anj soj man nij yuvii me sí me chuman' yo' me sí sa', gaa ne cuchi' soj tucua' sí sa' yo', ne cayáán soj tucua' so' ndaa se cavii uún soj ca'anj soj á. ¹² Asa' cuchi' soj tucua' sí sa' yo', ne ve'é ca'mii soj nana sa' rihaan nij sí tucua' yo', cataj soj se vaa dínj gaa cumán nij so' á. ¹³ Ne sese ya sí sa' me nij sí tucua' yo', ne ya dínj gaa cumán nij so', qui'yá a. Tzaj ne sese nuveé sij sa' me nij so', ne canicaj uún nana sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj, qui'yáj, tzaj ne se cavii sa' nij sí tucua' yo' a ma'. ¹⁴ Ne naj guun yuvii se ca'mii sa' ga soj do', naj guun yuvii se ca'vej rá cunó nana a'mii soj do', cavii soj ve' tucua' so' cavii soj chiháán so' cavii soj, ne nacunan' soj tacóo soj tucua'yo' soj yo'óo tachruu avii

chuman' yo' rihaan yo'óo, ne ndaa dan, gaa ne quene'en yuvii se vaa sí man chuman' yo' tumé cacun' se vaa ne uno nij so' rihaan Diöse ma'. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii, gaa ne quiran' yuvii man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij sí chi'ii man chuman' Sodoma do', rihaan yuvii man chuman' Gomorra do' adonj.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucua'yo' se-nana so' daj gaa sayuun quiran' nij so' a

¹⁶ "Dan me se ca'nej 'unj man soj rej man sí me rá qui'yaj sayuun man soj a. Ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj adonj. Che'é dan gaa cuu raá soj á. Ase cacuij raá xtaa ro', danj cacuij gaa raá soj á. Tzaj ne ase vaa taj vaj cacun' tumé cha'aan ro', danj gaa soj, se cutumé soj cacun' ma'. ¹⁷ Cutumé ndo'o soj man soj se qui'yaj yuvii sayuun man soj ma'. Dan me se ca'anj nicaj nij yuvii man soj rihaan cuese, ne go' ndo'o nij so' vará xraá soj rá ve' tucua'yo' nij so' se-tucua'anj Moisés a. ¹⁸ Ne ca'anj nicaj nij yuvii man soj rihaan sí nicaj suun do', rihaan sí nicaj suun rey do', che'é se me soj sí noco' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nicaj suun do', rihaan nij sí yanj do', che'ej a. ¹⁹ Asa' tacuachén nij so' man soj rihaan nij sí nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mii soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diöse rque nu' nana ca'mii soj maan orá yo' nanj adonj. ²⁰ 'Q se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mii rihaan nij so' ma'. 'Q se Nimán Rej ní me sí rque nana ca'mii soj nanj adonj.

²¹ "Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'nii snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man

ta'ní snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nıcaj xnii man rej xnii rihaan yuviı, ne ticavi' nii man rej xnii yo', qui'yaj xnii ei. ²² Ne quitaj ri'yunj cunudañj yuviı man soj che'é se me soj sıı noco' manj a. Tzaj ne sıı yo'o canoco' manj ndaa se quisij nu' sayuun yo' ro', ve'é cavii sa' so' rihaan Diose adonj. ²³ Ne sese qui'yaj nij sıı man yo'o chuman' sayuun man soj, ne cunañj soj ca'anj soj yo'ó chuman' á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se canó cunudañj nij chuman' man nij yuviı israelitá ca'anj soj, ne ca'na' uún 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuviı rihaan chumii nihánj adonj.

²⁴ "Dan me se tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan soj, ne noco' soj se-nanaj a. Ne ase vaa uno mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa uno soj rihanj nanj á. Ne ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj yuviı man sıı tucu'yón nana rihaan tuvi' ro', danj qui'yaj uún nij yuviı man sıı noco' nana yo' a. Ne ase vaa 'yaj yuviı man nij ru'vee ro', danj qui'yaj uún nij yuviı man se-mozó ru'vee yo' a. ²⁵ Dan me se ne'en sıı noco' nana ne'en mozó ne'en daj qui'yaj yuviı man ma'an so', tzaj ne me inañj rá so' guun so' ndaa vaa sıı tucu'yón nana man so' do', ndaa vaa se-ru'vee so' do' a. Dan me se tucu'náj nij yuviı Beelzebú manj, cataj nij yuviı se vaa sıı chree mej a. Ne ase vaa rej soj vaa 'unj a. Che'é dan danj ca'mii nij yuviı nana vaa danj che'é ma'an soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ní quene'en ní yuviı ma'

²⁶ "Che'é dan se cuchu'vi' soj ni'yaj soj yuviı me rá qui'yaj sayuun man soj ma'. 'Q se nu' nana ca'mii yuve nij yuviı do', nu' se vaa qui'yaj yuve nij yuviı do', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudañj yuviı vaa güii adonj. ²⁷ Nana a'mii

yuve 'unj rihaan soj cuano ro', ca'mii ranga' soj á. Ne nu' se vaa a'mii 'unj xreé soj ro', cavii soj rej quene'en yuviı man soj, ne ca'mii natáj soj nana yo' á.

²⁸ "Ne se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sıı guun nucuaj ticavi' man inañj nee man soj ma'. 'Q se se guun nucuaj nij so' ticavi' nij so' man nimán soj a ma'. Tzaj ne vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose nanj á. 'Q se so' me sıı guun nucuaj qui'yaj cacaa nimán soj cacaa nee man soj cacaa rihaan ya'an adonj.

²⁹ "Ne'en soj daj vaa nij xtâj chrin' se vaa vij un' yo' nó yo'o sa'anj nii cuartó a. Tzaj ne se guun cavı' yo'o xo' quinj xo' rihaan yo'ó, sese na'vej Rej soj sıı nicun' xtâ' cavı' yo'o xo' ma'. ³⁰ Ne Diose me se vaa cuenta yuvé raq soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raq soj, ³¹ ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuviı man soj ma'. 'Q se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtâj chrin' yo', 'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ní cataj xna'anj ní rihaan yuviı che'é Jesucristó a

³² "Che'é se tumé Diose man soj, che'é dan no xcuún soj nata' ya soj rihaan yuviı se vaa me soj sıı noco' manj, ne nu' sıı 'yaj danj ro', vaa güii, ne nata' 'unj rihaan Réé 'unj sıı nicun' xtâ' se vaa sij noco' manj me so' a. ³³ Ne sıı taj xna'anj rihaan yuviı se vaa ne noco' so' manj ro', vaa güii, ne cataj xna'anj 'unj rihaan Réé 'unj sıı nicun' xtâ' se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuviı ga tuvi' yuviı che'é Jesucristó a

³⁴ "Se guun rá soj se vaa ca'ná 'unj rihaan chumii nihánj che'é rej dıñj doj cayáan nij yuviı man rihaan chumii nihánj ga tuvi' yuviı ma'. Ne qui'yaj danj ma'. 'Q

se che'é se ca'ná' 'un̄j rihaan chumij nihánj, che'é dan cunu' ndo'o yuvij gā tuvi' yuvij adonj. ³⁵ 'Q se ca'ná' 'un̄j che'é rej nata' 'un̄j se-nan̄aj rihaan yuvij, tzaj ne se cuno cunudan̄j nij yuvij rihan̄j ma'. Che'é dan cunu' snó'o gā rej ma'an so', ne xā' chana, tzaj ne cunu' no' gā nii no' do', gā nii chej no' do', che'ej a. ³⁶ Ne nij tuvi' yuvij síf man rá ve' tucua' yuvij cunu' gā yuvij nan̄j á. ³⁷ Sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. Ne sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa ta'níi so' rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. ³⁸ Ne síf na'vej rá quiran' sayuun che'é se me so' síf noco' manj ro', taj che'é cataj so' se vaa me so' síf noco' manj ma'. ³⁹ Síf cavii sa' nimán rihaan chumij nihánj ro', caví' nu' so' a. Ne síf cavi' che'é se noco' so' manj ro', so' me síf gaa i'na' nimán nu' cavii nu' ca'an̄j adonj.

Nana nihánj taj xna'an̄j daj quiran' nij yuvij racuj man nij síf yaj suun rihaan Diose a

⁴⁰ "Sese a'mii sa' yo'o so' gā soj, ne sij a'mii sa' gaj me so' adonj. Ne sese a'mii sa' so' gaj, ne sij a'mii sa' gā síf ca'néé manj rihaan chumij nihánj me uún so' adonj. ⁴¹ Sese a'mii sa' yo'o so' gā 'o síf nata' se-nana Diose, che'é se ve'é 'yaj so' nata' so' se-nana Diose, ne rá se vaa ma'an síf nata' se-nana Diose vaa so' uún adonj. Dan me se 'o cuyaan naru'vee Diose rihaan so' gā ma'an síf nata' se-nana Diose ei. Ne sese a'mii sa' yo'o so' gā yo'o síf sa' 'yaj, ne naru'vee Diose rihaan so' uún adonj. 'Q cuyaan naru'vee Diose rihaan so' gā ma'an síf sa' 'yaj ei. ⁴² Dan me se a me ma'an yo'o síf rqué doj na acoj co'o yo'o nij síf noco' un̄n nihánj che'é se-chuvií 'un̄j, ne ya ya cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa daj chihāa mij

se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan síf rqué doj na yo' ma'.

11

¹ Dan me se quisíj nana yo' nana cataj xna'an̄j Jesucristó rihaan chuvij nij síf tucu'yón se-nana so', ne curihan̄j Jesucristó rej yo', ne ca'an̄j so' chiháan̄n nij yuvij israelitá tucu'yón so' rihaan nij so' ne ca'mii natáj so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é nana ca'mii Jesucristó che'é síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij a

² Dan me se 'nij síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij taga', ne cuchi' nana rihaan so' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan ca'néé so' vij tuvi' nij síf tucu'yón se-nana so' rihaan Jesucristó a. ³ Ne nana nihánj ro', xna'an̄j roj so' man Jesucristó, qui'yaj síf cu'naj Juan a:

—So' me síf ca'na' tñan̄ii man yuvij rihaan sayuun na'. Ase na'vij ní' ca'na' yo'ó so' xā'. —Dan me nana me rá síf cu'naj Juan xna'an̄j roj so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj xna'an̄j Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj cuchi' uún roj soj rihaan síf cu'naj Juan, ne cataj xna'an̄j roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. ⁵ Dan me se nij síf tuchrii ro', naxra' rihaan, ne nij síf na'vee cachee ro', chéé nij so', ne nij síf ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij síf so'o ro', nachuguun xréé nij so', ne nij síf cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij síf nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'an̄j roj soj rihaan síf cu'naj Juan yo' á. ⁶ Ne cataj uún roj soj rihaan síf cu'naj Juan se vaa cavii sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan síf cu'naj Juan yo' á —taj Jesucristó rihaan roj síf tucu'yón se-nana Juan yo' a.

⁷ Dan me se ca'anj roj so', gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvii che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'co rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuáan nocó so', rá soj na'. Taj ma'. ⁸Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzij laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se nij sí nuu yatzij laruu ro', yanj rá ve' tucua' sí nicaj suun rey adonj. ⁹Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

¹⁰ "Q se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: "Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a". Danj taj danj Diose che'é sí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga sí ca'na' tjanii man nij yuvii rihaan sayuun, qui'yaj sí cu'naj Juan, taj danj Diose, ne danj qui'yaj so' adonj.

¹¹ "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a. A 'ó yuvii ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diose nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne naj guun yuvii uun chij Diose nimán ro', me sí sa' doj rihaan sí cu'naj Juan a. ¹²Dan me se asij tucuyón sí cu'naj Juan rihaan yu-

vii ndaa cuano me se naquiyaj ino ndo'o yuvii se-nana Diose se vaa guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne vaa sí sca' ndo'o sí me inanj rá cataj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose adonj. ¹³'Q se nij sí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá do', nu' se-tucuanj Moisés do', ndaa ma'an sí cu'naj Juan do', cataj xna'anj ndo'o nij so' che'é güii guun chij Diose nimán yuvii man rihaan chumii nihánj nanj á. ¹⁴Dan me se aj ne'en soj se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá ro', ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj, taj danj Diose a. Dan me se sese me rá soj guun ya rá soj cunó soj nana nihánj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí cu'naj Juan me sí ata' se-suun sí cu'naj Elías sí cane gaa naá yo' á. ¹⁵Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunó soj nana nihánj ei.

¹⁶ "Ne daj vaa yuvii man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa nij yuvii man rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se yáan nij xnii yo' rihaan yo'óó, ¹⁷ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: "Nicaj núj ta'ánj núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne 'yaj soj ndaa vaa me rá núj ga", taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁸'Q se ca'na' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii, gaa ne ne cha' so' do', ne co'o so' do', ma'. Ne che'é dan taj nij yuvii se vaa nuu nana chree nimán so', taj nij yuvii a. ¹⁹Ne ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún nij yuvii se vaa sí cachén chá do', sí cachén co'o do', mé 'unj, taj uún nij yuvii a. Ne taj uún nij so' se vaa tuvi' 'unj me sí a'néj puextó

man yuvii dɔ', yo'ó nij síí tumé cacun' dɔ', taj nii a. Dɔnj tu'va nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' ma'. Sese xcɔj yuvii cuénta daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá nij yuvii se vaa sɔj cuu raá me rój ga síí cu'naj Juan yo' adɔnj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quirán' yuvii man va'núj chuman' yuvii ne ca'vej rá cuno se-nana Jesucristó a

²⁰ Sij, gaa ne guun che'e Jesucristó cuta' Jesucristó cacun' xráá nij yuvii man va'núj chuman' a. Dan me se cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj nimán nij so' a. Dan me se nda' se doj a vaa suun sa' qui'yaj suun so' chiháán nij so' quene'en nij so' rihaan suun sa' qui'yaj suun so' yo'ó chuman', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' a ma', taj Jesucristó a. ²¹ Ne nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é nij yuvii man nij chuman' yo' a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. 'O se quirán' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síí man chuman' Tiro dɔ', nij síí man chuman' Sidón dɔ', me síí chí'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', gaa ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzíj ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raá nij so', che'é se quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adɔnj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ²² Dan me se yaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii

ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quirán' soj rihaan sayuun quirán' nij síí chí'ii man chuman' Tiro dɔ', man chuman' Sidón dɔ' adɔnj.

²³ "Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún á. Ne síí sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sij sa' me soj ma'. Síí ca'anj rihaan ya'an guun soj á. Dan me se nij síí man chuman' Sodoma ro', me síí chí'ii nimán a. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne ne cacaa chiháán nij so' ma'. Ne naj chiháán nij so' ndaa cuano asuun saj a. Tzaj ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo yo' quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ²⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quirán' soj rihaan sayuun quirán' nij síí chí'ii man chuman' Sodoma yo' adɔnj —taj Jesucristó che'é nij yuvii ne ca'vej rá cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síí nari' sa' se-nana Jesucristó a

²⁵ Dan me se güii yo' cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Síí 'nij ra'a xtɔ' dɔ', síí 'nij ra'a chumii dɔ', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáá so' caráán so' rihaan nij síí avii raá dɔ', rihaan nij síí acaj cuénta dɔ', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij síí vaa nicea' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáá so' á. ²⁶ Dɔnj inanj qui'yáá so', che'é yan dɔnj me rá so' qui'yáá so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²⁷ Canicaj Jesucristó ca'mii so' rihaan nij yuvii, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a

'ó sítí ne ne'en daj vaa 'un̄j; maan orún' Réj ne'en a. 'O se ta'núí so' mej adon̄j. Ne a 'ó yuvií ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan orún' 'un̄j ne'en daj vaa so' adon̄j. Ne sese me rá 'un̄j cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan yo'ó nij yuvií daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adon̄j. ²⁸ Ne sese vaa sítí navij ndo'o rá che'é yan nano' uxrá so' tucuáán sa' do', sese vaa sítí nanó ndo'o rá che'é yan ne guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' tucuáán sa' tucuáán noco' so' do', ne ca'na' nij sítí vaa dan̄j rihan̄j á. 'O se naraan rá nij sítí vaa dan̄j, qui'yáj nan̄j á. ²⁹ Dan me se canoco' soj manj, ne qui'yaj soj tucuáán tucu'yón 'un̄j man soj á. 'O se sítí vaa nica' nimán mej, ne quinarí' soj chrej quinaraan rá soj adon̄j. ³⁰ 'O se ne sayuun vaa tucuáán cuchruj 'un̄j canoco' soj ma'. 'O se guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj adon̄j —taj Jesucristó a.

12

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é güii naránj rá ní' a

¹ Dan me se naca ca'mii Jesucristó nana yo', ne 'o güii naránj rá nij yuvií israelitá me yo', ne vaj Jesucristó rque 'o naa 'núú trigó a. Vaj nij sítí tucu'yón se-nana so' ga so' a. Veé dan vaj nij so', ne na'aan rque nij so' a. Che'é dan me guun che'e nij so' cuta nij so' doj 'núú trigó chá nij so' a. ² Tzaj ne quene'en nij sítí fariseo se vaa cuta nij so' doj 'núú trigó, ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ní'yaj so' ei. Güii naránj rá yuvií me güii cuan' á. Ne nó xcúún nij sítí tucu'yón se-nana so' cuta nij so' 'núú trigó cuan' a ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaá soj rihaan danj Diose daj qui'yaj sítí cu'naj David gaa naá a. Gaa

quina'aan rque nij tuví' nij so', ⁴ gaa ne catúj nij tuví' nij so' rá nuvíí, ne chá nij so' rachrúún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúún nij so' chá nij so' rachrúún yo'; maan se orún' nij xrej nó xcúún chá rachrúún yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachrúún yo' nan̄j adon̄j. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé sítí cu'naj David cacun' ma'.

⁵ "Ne ne nayaá soj me taj se-tucuan̄j Moisés che'é nij xrej 'yaj suun nuvíí na'. 'O se che'é se-suun nij so', 'yaj nij so' se vaa ne nó xcúún yuvií qui'yaj yuvií güii naránj rá ní' sij israelitá ma'. Tzaj ne ne tumé nij so' cacun' che'é se vaa 'yaj nij so' ma'. ⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa vaa sítí nicun' rihaan soj cuano, ne sa' doj vaa so' rihaan nuvíí yo' adon̄j. ⁷ Ne vaa yo'ó nana no rihaan danj Diose taj: "Ne uun niha' rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j sítí rque xcuu rihaan 'un̄j ma'. 'O se uun niha' rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j yuvií 'eé rá man tuví' adon̄j". Yo' me se-nana Diose nana no rihaan yanj yo' a. Sese cuno soj me taj nana yo', ne ne cuta' soj cacun' xráá nij sítí nihánj saj ma'. Ne ne tumé nij sítí nihánj cacun' ma'. ⁸ 'O se sítí ca'néé Diose n̄icaj yu'unj man yuvií mej, ne no xcúnj quirí' ta'ngaj daj qui'yaj yuvií güii naránj rá yuvií adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij sítí fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa nahuun sa' 'o sítí nacoq ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁹ Gaa ne curihan̄j Jesucristó rej naj naa yo', ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij sítí man chuman' yo' se-tucuan̄j Moisés a. ¹⁰ Dan me se yáán 'o sítí nacoq ra'a rá ve' yo' a. Ne xná'an̄j nij sítí fariseo man Jesucristó sese no xcúún yuvií qui'yaj cono'ó yuvií man tuví' yuvií güii naránj rá yuvií a. Danj tu'va nij so'

rihaan Jesucristó, che'é yan me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó adonj. ¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese vaa daán yo'q soj matzinj, ne sese quinij xo' rá yu'uj güii naránj rá yuvij, ne cuxuun síi daan man xo' quirii so' man xo' rque yu'uj yo', raj a. ¹² Ne sa' uxrá doj vaa yuvij rihaan matzinj yo' adonj. Che'é dan no xcuún yuvij racuij yuvij man tuvi' yuvij güii naránj rá yuvij á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

¹³ Canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi nacoq ra'a yo':

—Tucúa so' ra'a so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne tucúa so' ra'a so', ne cunuú sa' ra'a so', ne ase vaa guee nichrej ra'a so' rej vaa sa' ro', danj vaa guee nichrej ra'a so' uún a.

¹⁴ Dan me se curihanj nij síi fariseo rá ve' yo', ne ca'anj nij so' rej yanij, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavj' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan yuvij se vaa se nata' nij yuvij rihaan tuvi' yuvij che'é so' a

¹⁵ Tzaj ne quene'en Jesucristó daj me rá nij síi fariseo qui'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan cavii so' rej yo', ne ca'anj ndo'o yuvij ga so', ne nahuun cunudanj nij síi ran' vaj ga nij yuvij, qui'yaj Jesucristó a. ¹⁶ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvij se vaa se nata' nij yuvij rihaan tuvi' yuvij che'é yan vaa 'yaj so' a.

¹⁷ Danj ca'mii Jesucristó, gaa ne quisíj ya nu' nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvij gaa naá a. Dan me se ca'mii Diose nana nihánj cuno síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' síi cu'naj Isaías nana nihánj rihaan yuvij che'é Diose a. Nana ca'mii ma'an Diose, cataj xna'anj Diose

che'é Jesucristó me nana nihánj a: ¹⁸ “Xcaj soj cuentá se vaa síi nihánj me síi 'yaj suun rihanj a. Narii 'unj man so' cunuú so' rihanj, ne 'ee rá 'unj man so', ne aran' raj ni'yaj 'unj man so' a. Ca'nej 'unj Nimanj nimán so', ne nata' so' rihaan nij síi yanij se vaa ve'é ca'ne' 'unj cacun' che'é nij so' a. ¹⁹ Se cunu' so' ga yuvij ma'. Se caguáj so' rihaan yuvij ma'. Se canicun' so' chrej ca'aan ca'mii natáj so' rihaan yuvij ma'. ²⁰ Ne sese nari' so' man yo'q síi quirii rá síi ne uun nucuaj nocq' chrej sa', ne se tiri' nu' so' man síi quirii rá yo' ma'. 'Q se racuij so' man so' adonj. Dan me se ca'vee se ase vaa rcoq xtun' do', ca'vee se ase vaa aga' ya'an navij na acaa rque do', vaa síi quirii rá yo', tzaj ne racuij so' man so', yan cunuú sa' so' adonj. Dan me se qui'yaj canaán nana ya ca'mii síi 'yaj suun rihanj gaa ve'é ca'ne' so' cacun' che'é yuvij nanj adonj. ²¹ Ne gaa nucuaj rá nij síi yanij man so' se vaa racuij so' man nij síi yanij adonj”, taj Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij síi fariseo cacun' rmi' xráá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síi chree a

²² Guun naá doj, gaa ne ca'na' yuvij rihaan Jesucristó, ne nicaj nij yuvij man 'o síi ya'mii aráán rihaan nuu nana chree nimán a. Xa' síi nuu nana chree nimán, tzaj ne caráán rihaan so', ne ya'mii so' a. Ne nahuun nu' so', qui'yaj Jesucristó, ne naxra' rihaan so', ne ca'mii so' adonj. ²³ Dan me se quene'en nij yuvij se vaa nahuun sa' so' qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá nij yuvij, ne cataj nij yuvij:

—Síi nihánj me tuvi' síi cu'naj David gaa naá, rá soj na'. Síi tinanii man ní' rihaan sayuun me síi nihánj, rá soj na' —taj nij yuvij, xna'anj nij yuvij man tuvi' yuvij me síi me Jesucristó a.

24 Tzaj ne cuno nij sí fariseo daj ca'mii nij yuvii che'é Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nuveé ma'an síi nihánj rii nana chree ma'. Maan se a'mii so' ga síi chree uun chij síi cu'naj Beelzebú, ne che'é dan rii so' nij nana chree nimán yuvii adonj —taj nij síi fariseo che'é Jesucristó, ca'mii ne nij so' a.

25 Dan me se quene'en Jesucristó daj vaa nimán nij síi fariseo yo', gaa ne ca'mii so' rihaan nij síi fariseo a:

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síi uun chij rihaan nación yo' ne cunu' nij ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man ma'an chuman' ga tuvi' yuvii, ne vaa güii quirí' nu' chiháán nij so', qui'yaj nij so' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man 'o barrió ga ma'an tuvi' yuvii síi man ma'an barrió yo', ne vaa güii quirí' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. 26 Che'é dan me sese racuj síi chree síi cu'naj Satanás manj rii 'unj tuvi' so' nana chree nimán nij yuvii, gaa ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvii man rihaan chumii nihánj, rá soj ga. 27 Dan me se sese rii 'unj nana chree nimán nij yuvii, 'yaj síi chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij síi tucu'yón se-nana soj me se veé danj rii uún nij so' nij nana chree nimán yuvii uún á. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga síi chree, rá soj gaa na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij síi tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xráa soj se vaa ca'mii ne soj adonj. 28 Tzaj ne 'unj me se ya Nimán Diose me síi racuj manj rii 'unj nana chree nimán yuvii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e

Diose uun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

29 "Ne sese me rá yo'o so' catuu so' rá ve' tucua síi ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj síi ru'vee yo', ne asino numíj so' man síi ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzij so' tucua síi ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj síi atúj tucua síi ru'vee ro', danj 'yáj man síi chree yo' chuguanj. Dan me se numíj 'unj man so', ne cuano nihánj a'nej 'unj man nu' nij síi 'nij ra'a so' adonj.

30 "Naj guun síi na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro', síi taj ri'yun manj me so' a. Ne naj guun síi ne racuj manj naquiyaj chre' 'unj man yuvii canoco' man Diose ro', so' me síi ticha'nuu man nij yuvii, ne aráán so' rihaan nij yuvii se canoco' nij yuvii man Diose ei. 31 Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' cacun' tumé yuvii do', nu' nana chi'ii ca'mii yuvii do', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvii a. Tzaj ne sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa míj se quinavij cacun' yo' xráa so' a ma'. 32 Dan me se 'unj sij ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvii ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nana chi'ii che'ej, tzaj ne ca'vee navij cacun' yo' xráa so' qui'yaj Diose ei. Tzaj ne sese ca'mii chi'ii yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaa míj se tinavij Diose cacun' yo' xráa so' a ma'. Dan me se ca'vee se rihaan chumii nihánj do', ca'vee se ndaa cavi' so' do', tzaj ne se quinavij cacun' yo' nu' cavii nu' ca'anj xráa so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvii ro', danj vaa nana a'mii yuvii a

33 "Sese sa' vaa 'o chruun ne sa' vaa chruj man raá chruun yo' a. Sese chi'ii vaa 'o chruun ne chi'ii vaa chruj man raá chruun yo' a. Dan me se sese ne'en yuvii se vaa vaa sa' chruj man raá chruun, ne

ne'en yuvii se vaa chruun sa' me yo' a. Ne sese ne'en yuvii se vaa vaa chi'ii chruj man raá chruun, ne ne'en uún yuvii se vaa chruun chi'ii me yo' adonj. ³⁴ 'O se ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj ei. Chi'ii vaa nimán soj, ne chi'ii vaa nana a'mii soj ei. 'O se ase vaa se man nimán yuvii ro', danj vaa nana avii tu'va yuvii adonj. ³⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne inanj nana sa' a'mii so' adonj. Síi chi'ii ro', man ndo'o se chi'ii nimán so', ne inanj nana chi'ii a'mii so' adonj. ³⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' nana a'mii ne nij yuvii ro', cataj xna'anj nij yuvii rihaan Diose me che'é ca'mii nij yuvii nana vaa danj asa' quisíj güii ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nihánj adonj. ³⁷ 'O se sese sa' vaa nana ca'mii so', ne cataj Diose se vaa ne tumé so' cacun' ma'. Ne sese chi'ii vaa nana ca'mii so', ne cuta' Diose cacun' xráá so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun ya rá yuvii se vaa ya vaa nana a'mii so' a

³⁸ Cachén doj, gaa ne ca'na' uún doj síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, maestro. Gaa ne guun ya rá núj se vaa ya a'mii so' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj sijn 'na' inanj rej chi'ii do', rej cacun' do', me se me rá gaa soj qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj soj, tzaj ne daj chihaa múj se qui'yáj ndaa vaa me rá soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj,

vaa güii, ni'yaj soj adonj. ⁴⁰ 'O se ase vaa cunuú síi cu'naj Jonás va'núj ya güii rque xcuu xij vaj rque na ya'anj ro', ta'nga' danj gaa va'núj ya güii nuvíi nigan' quináá 'unj rque yo'óo quene'en soj adonj. ⁴¹ Nij síi man chuman' cu'naj Nínive ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sij vaa i'na' rihaan chumii nihánj cuano asa' quisíj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne cuta' nij síi man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj síi cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'unj sijn nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' nuchran' nimán soj ma'. ⁴² Ne güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii ro', cuchí' chana' nicaj suun reiná guun chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ne cuta' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachéé no' cuchí' no' rihaan síi cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'unj sijn nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Salomón yo' a adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cuno soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvii a

⁴³⁻⁴⁴ "Ne gaa tihaj yuun avii yo'o nana chree nimán snó'o, ne chéé rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' quiri' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'unj nan' 'unj rej cavii 'unj a. Ve'é nanj vaa tucua, ne naruvii rá ve' tucua cuano, ne uun yaj yanj rá ve' tucua cuano adonj",

taj nana chree yo' a. ⁴⁵ Gaa ne dan me se anicaj uun nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó chij tuvi' nana chree yo' sí chí'ij doj, ne 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chij nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj.

”Ne ase vaa ran' snó'o yo' ro', ta'nga' danj quiran' soj sij israelitá sij na'vej rá cunō se-nana 'unj ei. 'Q se che'é se natá' 'unj se-nanaj rihaan soj ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij sí ataa cunō se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan nij sí fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', ase vaa ra'vij Jesucristó do', vaa nij sí uno rihaan Diose a

⁴⁶ Ataa quisij ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij, ne cuchí' nii Jesucristó do', tinúú Jesucristó do', rihaan ve' a. Nanó rá nij so' daj qui'yaj nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a. ⁴⁷ Ne cataj yo' o so' rihaan Jesucristó a:

—Xe' ro', nicun' ní so' nicun' tinúú so' nicun', ne me ndo'o rá nij so' ca'mii nij so' ga so' á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁸ Ne cataj uún Jesucristó rihaan sí cataj xna'anj rihaan Jesucristó a:

—Me chana me ní 'unj rihaan 'unj, rá so' ga. Me sí me tinúú 'unj rihaan 'unj, rá so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Ne ticun' so' ra'a so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ní'yaj so' ei. Ase vaa ní 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij sí nihánj adonj. ⁵⁰ 'Q se yuvij uno rihaan Réé 'unj sí nicun' xtá' ro', ase vaa tinúú 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa ní 'unj do', vaa nij so' rihanj adonj —taj Jesucristó a.

13

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo' o so' a

¹ Dan me se guun naá doj, ne curihanj Jesucristó rá ve', ne cane so' tu'va na lacuaná, ² ne ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cane so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij tu'va na lacuaná yo' a. ³ Ne nanó ndo'o Jesucristó cuentó rihaan nij yuvij, cataj so':

—Dan me se curihanj 'o sí me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óó, ⁴ ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óó a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisij güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naa le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo' nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óó sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óó sa' yo' cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quini rihaan yo'óó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óó sa' yo' va'nuj chíhaa ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quini rihaan yo'óó

sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' ico chi' ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quini rihaan yo'óo sa' yo' nanj adonj.

⁹”Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunq soj nana nihánj ei. —Veé dan quisij cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii a

¹⁰ Gaa ne quinichrun' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Me che'é nanó so' cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvii me nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne ne racuíj Diose man yo'ó ta'aj nij yuvii quene'en nij yuvii daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ma'. ¹² 'Q se síi aj nari' nana ro', doj a nari' uún so', ne uxrá quene'en ndo'o so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne síi na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'nee Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj.

¹³ Che'é dan nanó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii yo', che'é se ni'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne ne ne'en nij so' do', ne acáj nij so' cuentá do', ma'. ¹⁴ Ne ase vaa nana nihánj nana nata' síi cu'naj Isaías che'é Diose gaa naá ro', veé danj vaa nij yuvii ne veé danj 'yaj nij yuvii cuano ei: “Catuu uxrá nana xréé soj, tzaj ne se xcaj soj cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá soj, tzaj ne se quene'en soj ma'. ¹⁵ 'Q se caráan ma'an nij yuvii nihánj rihaan nij so', che'é rej na'vej rá

nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráan nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunq nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' a ma'. 'Q se na'vej uxrá rá nij so' quinahuun sa' nimán nij so' qui'yáá 'unj a man adonj”. Yo' me se-nana Diose nana nata' síi cu'naj Isaías che'é ma'an Diose gaa naá a.

¹⁶ ”Tzaj ne vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj do', che'é xréé soj do' ei. 'Q se aj quene'en soj se vaa qui'yáj, ne aj cunq soj nana ca'mij á. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa man ndo'o síi man gaa naá síi nata' se-nana Diose do', síi sa' do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cunq nij so' se vaa uno soj, tzaj ne ne cunq nij so' man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núú trigó yo' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é dan cunq ma'an soj, cataj xna'anj 'unj rihaan soj me taj cuentó che'é 'núú trigó tix'nuu síi cuchruj naa yo' á. ¹⁹ Cunudanj yuvii uno nana che'é daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii ro', sese ne acáj sa' nij so' cuentá, ne 'na' síi chree, ne a'néj síi chree nana yo' nimán yuvii yo' a. Dan me se ase vaa 'núú trigó cayuu rá chrej chéé yuvii vaa yuvii yo' a. ²⁰ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo taj rihaan yujej ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá so' canocq' so' nana yo', ²¹ tzaj ne ataa xcaj sa' so' cuentá, ne gaa uun che'e yuvii 'yaj yuvii sayuun man so' che'é nana nocq' so', ne cuaj nu' uun na'aj so', ne tanáj so' nana yo' cuaj nanj adonj. ²² Ne 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', ase vaa síi uno se-nana

Diose vaa yo', tzaj ne nanó ndo'o rá so' che'é rasuun man rihaan chumiñ nihánj, ne me ndo'o rá so' qui'yaj canaán so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj so' man ma'an so' che'é sa'anj a. Che'é dan me taj se 'yá' canoco' sa' so' nana nari' so', ne ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose ma'. ²³ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo sa' ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne xcax sa' so' cuentá, ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' uxrá 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' doj tzin' 'yaj yo'ó ta'aj nij so' nanj adonj. —Veé danj quisíj nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó a

²⁴ Ne nanó so' yo'ó cuentó nii rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa qui'yaj 'o síi tix'nuu 'núú trigó sa' to'óo so' ro', danj gaa qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj adonj. ²⁵ Dan me se quisíj tix'nuu so' 'núú trigó yo', ne rej nii orá otoj yuvij catúj 'o síi taj ri'yunj man so' to'óo so', ne tix'nuu síi chi'ii yo' caân coj chi'ii rihaan yo'óo naj 'núú trigó yo', ne veé dan me se ca'anj uún so', ²⁶ ne dan me se xra' 'núú trigó xra' coj xra', gaa ne quichihón caa raá 'núú trigó do', raá coj do', ne xcax nij se-mozó síi to'oj yo' cuentá se vaa nuveé 'nuj trigó me nu' naa a. Maan se man uxrá coj rque naa yo' nanj adonj. ²⁷ Che'é dan cuhi' nij se-mozó síi to'oj yo' rihaan síi to'oj, ne cataj xna'anj nij so' rihaan so', cataj nij so': “Ya inanj 'núú trigó sa' tix'nuu so' na'. Me rej cavii coj chi'ii nihánj ga, señor”, taj nij mozó rihaan síi to'oj yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a: “Síi taj ri'yunj manj me síi tix'nuu caân coj chi'ii rihaan to'ój ei”, taj so' rihaan nij se-mozó so' a. “Ne me

rá so' quirihaa núj coj ne naquiyaj chre' núj coj na”, taj nij mozó rihaan ru'vee yo' a. ²⁹ “Taj che'é qui'yaj soj danj ma'. Sese quirihaa soj man coj yo', gaa ne quirihaa uún soj man ta'aj 'núú trigó yo' gaa nanj adonj. ³⁰ Maan se ca'ne' rá soj cachij rcua'aan coj yo' ga 'núú trigó yo', gaa ne yavii quirii ní' naa trigó, gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi quirii naa se vaa asino naquiyaj chre' nij so' coj yo', gaa ne numij nij so' coj yo', gaa ne cacaa coj yo' adonj. Gaa ne naquiyaj chre' nij so' 'núú trigó sa', gaa ne caraa sa' nij so' man yo' rá cuchruu adonj”, cataj síi to'oj rihaan se-mozó so' a —cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

³¹ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj adonj. Dan me se nicaj yo' o so' man caân cuêj mostazá xlá, ne axríj so' caân yo' rihaan to'óo so' a. ³² Dan me se le'ej doj vaa caân cuêj mostazá xlá rihaan cunudanj nij caân, tzaj ne asa' cachij yo', ne xij doj vaa yo' rihaan nu' coj man tacaan, ne ase vaa chruun vaa yo' a. Dan me se ayuu nij xtáj vaj rej xta' raá cuêj yo', ne 'yaj nij xo' se-sca' nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

³³ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Dan me se naquiyaj ní' 'o chana caxríj yo'óo levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'nuj ya aga' yo'óo hariná, ne caxríj ndo'o no'

yo'óo levadura, ne caxrij yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'óo levadura rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a

³⁴ Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvij, gaa ne a'vee nata' so' rihaan nij yuvij a. ³⁵ Danj qui'yaj so', che'é yan me rá so' qui'yaj so' nu' se vaa cataj 'o sí nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': “Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó 'unj rihaan yuvij, ne dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é se vaa qui'yaj Diose asij qui'yaj Diose man nu' chumij nihánj adonj”. Danj ca'mii sí nata' se-nana Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é koj cachij sca'núj 'núú trigó yo' a

³⁶ Gaa ne na'neé Jesucristó chrej man nij yuvij, ne catúj so' rá ve', gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj cuentó che'é koj cachij sca'núj 'núú trigó yo' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Sí tix'nuu 'núú trigó sa' rihaan yo'óo ro', ase vaa 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij vaa so', ³⁸ ne ase vaa chumij nihánj vaa yo'óo yo', ne 'núú trigó sa' ro', ase vaa nij sí cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij vaa yo', ne ase vaa koj chí'ij yo' ro', vaa nij sí noco' man sí chree, ³⁹ ne ase vaa sí tix'nuu caán koj chí'ij rihaan yo'óo yo' ro', vaa ma'an sí chree yo', ne ase vaa güii ca'neé Diose

cacun' che'é yuvij man rihaan chumij nihánj ro', danj vaa güii quirij nii naa yo', ne ase vaa nij se-mozó Diose vaa nij sí quirij naa yo' á. ⁴⁰ Dan me se ase vaa naqui'yaj chre' nii man koj yo' ne cacaa yo' rihaan ya'an ro', danj gaa quiran' nij sí noco' man sí chree güii ca'neé Diose cacun' che'é yuvij man rihaan chumij nihánj adonj. ⁴¹ Dan me se sí ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej, ne güii dan ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj, ne narij nij so' man nij sí chí'ij 'nij sca'núj nij yuvij guun chij 'unj rihaan a. Dan me se nu' sí tumé cacun' do', nu' sí na'vej rá cunó rihaan Diose do', quirij nij se-mozó 'unj man nij so' rihaan chumij nihánj, ⁴² ne ca'nej nij so' man nij sí chí'ij rque chrúún acaa ndo'o nanj adonj. Ne yuvij cumán rej yo' me se ta'vee ndo'o nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. ⁴³ Gaa ne cuchuguun nij sí sa' yo' adonj. Dan me se ase vaa chuguun güii ro', danj gaa cuchuguun nij so', ne guun chij Rej nij so' sí nicun' xta' rihaan nij so' ei.

”Dan me se sese taj yu'uj xrée soj, ne cunó soj nana nihánj ei.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chrúún sa'anj nari' yo' so' a

⁴⁴ ”Ase vaa 'o chrúún sa'anj 'nij yuve rque yo'óo vaa rej rihaan soj se vaa cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nari' 'o snó'o man chrúún sa'anj yo', gaa ne naráan uún so' yo'óo xráa yo', ne guun niha' uxrá rá so' che'é chrúún sa'anj nari' so', ne ca'anj so' cutu'vej so' nu' si'yaj so', ne nıcaj so' sa'anj, ca'anj so', quiránj so' nu' yo'óo 'nij chrúún sa'anj yo' nanj adonj.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chruj perlá tu'vee ndo'o a

45 "Ne ase vaa síi ne tiendá ne nano' chruj perlá tu'vee ndo'o quiraan ro', danj vaa síi cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. 46 Dan me se nari' síi ne tiendá yo' 'o chruj perlá sa' uxrá doj rihaan yo'ó perlá, gaa ne ca'anj so' cutu'vej so' cunudanj si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, quiránj so' man chruj perlá sa' doj yo' nanj adonj.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é xcuaaj atúj rque nanj tiguúj nii rá na a

47 "Ne ase vaa quiran' xcuaaj catúj rque nanj tiguúj nii rá na ro', danj gaa quiran' yuvii asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ei. Dan me se tiguúj yuvii man nanj yo' rque na, ne dan me se me ma'an xcuaaj catúj rque nanj yo' a. 48 Ndaa síj gaa caraa nanj yo', gaa ne cuxuun nij yuvii man nanj yo' ndaa tu'va na yo', gaa ne ca'anj cayáán nij so' rihaan yo'ó, gaa ne narii nij so' man xcuaaj sa', ne narii nij so' man xcuaaj nij uún a. Gaa ne xcuaaj sa' yo' me se caraa nij so' man xcuaaj sa' yo' rá scaa a. Tzaj ne xcuaaj nij me se quiri'ij uun nij so' man yo' nanj ei. 49 Ne ase vaa quiran' nij xcuaaj yo' ro', danj quiran' yuvii asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne cavii nij se-mozó Diose ne cuxra' ta'aj nij so' man nij síi chi'ii ga nij síi vaa sa', 50 ne quiri'ij nij so' man nij síi chi'ii yo' rque chrúun ya'aan ndo'o, gaa ne dan me se ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi ne'en cunudanj se-nana Diose a

51 Ne xná'anj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cuno soj nu' cuentó nanó 'unj cuano na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

—Cuno núj nu' cuentó yo' á —taj nij so' a.

52 Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se sese nari' uún nij so' nana che'é güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne síi ne'en nu' nana me nij so', ne síi cuu raá guun nij so', qui'yaj nu' nana nari' nij so' adonj. Dan me se ase vaa síi ru'vee ne man rasuun nga do', rasuun naca do', rihaan ro', danj gaa nij so', ne cavii sa' uxrá nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij síi man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó ma'

53 Dan me se quisij nanó Jesucristó nu' cuentó nihánj rihaan yuvii, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' a. 54 Gaa ne nucui' so' rej chiháán so', ne ca'anj so' ve' tucu'yón nij síi man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' man nij síi man rá ve' yo' a. Dan me se caráya'anj nij so', ne cataj nij so':

—Me rej nari' síi nihánj nana cuu avii raá síi nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj suun so' ga. 55 Nuveé ta'nij síi acój chruun síi ne chiháán ní' me so' na'. Ne nii so' me chana cu'naj Mariá á. Ne tinúú so' me síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj José do', síi cu'naj Simón do', síi cu'naj Judas do' á. 56 Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní' á. Tzaj ne ne ne'enj me rej me nari' so' suun nihánj qui'yaj suun so' ma' —taj nij síi man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so' a.

57 Ne guun nacoó rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o síi nata' se-nana Diose, ne aráj cochroj nij

yuvij rihaan so', tzaj ne nij yuvij man chiháan so' do', nij tuvi' so' sí yanj tucua' so' do', na'vej rá caraa cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí man chiháan so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵⁸ Ne doj vaa suun sa' qui'yaj suun Jesucristó chiháan so', che'é se ne cuchuman rá nij sí man chiháan so' ni'yaj nij so' man so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan sí cuta' ne man yuvij, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cuchi' nana rihaan sí nicaj suun cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ² Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a:

—Sí cu'naj Jesucristó ro', ya sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij me so' á. Dan me se cunuu i'na' ya uún sí cu'naj Juan, raj á. Ése sí cu'naj Juan me sí guun nu-cuaj qui'yaj nij suun sa' nocoo yo' nanj adonj —taj Herodes rihaan nij se-mozó so' a.

³ Danj ca'mii sí cu'naj Herodes, che'é se gaa rque doj, ne so' me sí qui'yaj quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne numij nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne caxrij sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan gaa rque doj a. Danj qui'yaj so' che'é chana' cu'naj Herodías nicaj tinúú Herodes sí cu'naj Felipé a. ⁴ Dan me se xcaj sí cu'naj Herodes man no', ne cataj xna'anj sí cu'naj Juan rihaan so' se vaa ne nó xcúun so' xcaj so' man choco' so' ma'. ⁵ Che'é se cataj sí cu'naj Juan rihaan so', gaa ne guun ndo'o rá sí cu'naj Herodes cavi' sí cu'naj Juan yo' a. Tzaj ne cuchu'vi' so' se vaa ca'maan rá nij yuvij a. 'O se sí nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan, rá nij yuvij a.

⁶ Dan me se quisij güii canuú se-cha'anj ma'an sí cu'naj Herodes, gaa ne quira'anj ndo'o ta'ní chana' cu'naj Herodías ni'yaj cunudanj nij sí ca'na' a. Ne guun niha' rá sí cu'naj Herodes quene'en so' man chana' yaan quira'anj, ⁷ gaa ne che'é dan cata' tu'va so' se vaa ya uxrá rque so' rihaan no' me ma'an rasuun cachinj no' rihaan so' a. ⁸ Dan me se cataj xna'anj chana' cu'naj Herodías rihaan ta'ní no' daj ca'mii no' rihaan sí cu'naj Herodes, gaa ne canicun' chana' yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana' cu'naj Herodías a. Ne cataj chana' yaan yo':

—Ca'nej so' cúu yave sí cu'naj Juan rque aga' rco'oo, ne rque so' manj nihánj á —taj chana' yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana' cu'naj Herodías a.

⁹ Gaa ne quinano' ndo'o rá sí cu'naj Herodes yo' gaa cuno so' nana' yo' a. Quinano' rá so' se vaa cuno cunudanj nij sí ca'na' nana' ca'mii so' se vaa rque so' me ma'an rasuun rihaan chana' yaan yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj so' se vaa nicaj ya chana' yaan se vaa cachín no' rihaan so' nanj á. ¹⁰ Ne ca'ne' so' suun rihaan tanuu ca'anj tanuu taga' ca'ne' tanuu cúu yave sí cu'naj Juan yo' a. Ne danj qui'yaj nij tanuu a. ¹¹ Ne ca'neé nij tanuu cúu yave Juan rque aga' rco'oo, ne ca'anj nicaj nij tanuu cúu yave Juan rihaan chana' yaan yo', ne caxrij nij so' man yo' ston chana' yaan yo' a. Ne ca'anj nicaj chana' yaan yo' man cúu yave Juan rihaan nii no' a.

¹² Gaa ne cuchi' nij sí tucuyón se-nana Juan taga', ne ca'anj nacaj nij so' cúu man sí cu'naj Juan, ne cachin' nij so' man so' rque yo'oo a. Gaa ne ca'anj nij so', cataj xna'anj nij so' rihaan Jesucristó se vaa cavi' sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mǐj snó'o a

¹³ Dan me se cuno Jesucristó daj cataj síi cu'naj Herodes che'é so', ne che'é dan curihanj Jesucristó rej yo', ne dan me se cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej quij rej taj vaj yuvii mán a. Ne cuno nij yuvii nana se vaa ca'anj so' rej quij yo' a. Che'é dan curihanj nij yuvii chiháán nij yuvii, ne cachéé tacoj nij yuvii tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij yuvii rej ca'anj Jesucristó a. ¹⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvii, ne canuu 'eē rá so' man nij yuvii, ne nahuun sa' taran' nij síi ran' ca'na', qui'yaj so' nanj adonj.

¹⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, ne nanij güii, ne cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvii nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvii, ca'anj nij yuvii chuman' quiraan nij yuvii se chá nij yuvii á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ —Taj che'é ca'anj nij yuvii ma'. Maan se go' ma'an soj se chá chá nij yuvii á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ —Tzaj ne taj se chá rihaan núj nihánj ma'. Maan orún' 'un' rachruún dō', vij gueē xcuj dō', vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ —Rque soj man yo' rihanj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii ca'anj cayáán nij yuvii rihaan coj chrin', gaa ne corō' so' 'un' nij rachruún ne vij roj xcuj, ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachruún yo', ne caxrǐj so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne caxrǐj nij so' ston

nij yuvii a. ²⁰ Gaa ne chá taran' nij yuvii, ne caraa rque cunudanj nij so', ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvii a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii man se quináj tu'va nij yuvii, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa a. ²¹ Ne nij snó'o rque Jesucristó chraa me se 'un' mǐj snó'o me nij so', ne ne qui'yaj contá nii man chana man xnii man chá se chá yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

²² Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej xco na lacuaná yo', quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvii, taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a. ²³ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ca'vee ca'anj nij yuvii a. Gaa ne cavii orún' so' raá quij, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a. Ne daj doj cata' güii raá quij, ne so' me se quináj so' raá quij yo' a.

²⁴ Dan me se gan' uxrá vaj rihoo nuu nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan na, ne güéj ndo'o rihoo yo' rihaan na, qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. ²⁵ Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chéé tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. ²⁶ Ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chéé uun so' rihaan na, ne cucu'vi' ndo'o nimán nij so' a.

—Ta'naj me yo' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', ne caguáj nij so', che'é se cucu'vi' nij so' a.

²⁷ Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cucu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Sese ya ya veé so' 'na', ne quí'yáá so' se ndo'o, ne ca'vee cachee 'unj rihaan na quí'yáá so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ca'vee ca'na' so' á —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Ne nanij Pedró rá rihoo, ne cachéé so' rihaan na, ne ca'anj so' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Tzaj ne ni'yaj so' na se vaa cavii ndo'o nana yo', ne cuhu'vi' so', ne guun che'e so' ca'anj nij so' rque na yo' a. Che'é dan caguáj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Tinanii so' manj rihaan na, Señor —taj so' a.

³¹ Veé dan, ne nu' quita'aa Jesucristó ra'a Pedró, ne quirii Jesucristó man so' rque na, ne cataj Jesucristó:

—Doj amán rá so' ni'yaj so' manj á. Me che'é guun vij nimán so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

³² Gaa ne catúj roj so' rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne canicun' nana yo' a. ³³ Gaa ne canicun' ruj nij síi man rque rihoo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose mé so' á —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucujaj nij síi ran' man rej cu'naj Genesaret, quí'yaj Jesucristó a

³⁴ Gaa ne cuhi' nij so' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Genesaret a. ³⁵ Ne nuu yaan nij síi man rej yo' man Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan cunudanj nij síi yanj nu' anicaj se vaa ca'na' Jesucristó a. Ne nicaj nii man cunudanj nij síi ran' yanj rej yo' ca'na' nii rihaan Jesucristó a. ³⁶ Ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa ca'vej Jesucristó cano' ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij síi cano' ra'a

doj tu'va sagan' so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' síi fariseo do', quinichrun' síi naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne síi cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

² —Nij síi tucu'yón se-nana so' ro', me che'é ne uno nij so' nana cataj xna'anj nij síi man gaa naá ga. 'O se ne na'ya' nij so' gaa chá nij so' chraa ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj nanj ma'an soj, ne me che'é ne uno ma'an soj se-nana Diose 'yaj ma'an tucuáan noco' soj ga. ⁴ 'O se ca'ne' Diose suun se vaa: “Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á”. Ne: “Síi a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e cavi' so' á”. Danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á. ⁵ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rqué so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racúj so' man rej so' do', man nii so' do', ⁶ ne daj chihaa mij ne nó xcúun so' racúj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij síi man gaa naá, ne axrj yuve soj man se-nana Diose nanj adonj.

⁷ ”Dan me se síi tu'va rma'an me soj nanj á. Dan me se ca'mii natáj síi cu'naj Isaías se-nana Diose gaa naá, ne cataj xna'anj so' daj sij me soj a. Cataj so': ⁸ “Yuvij nihánj ro', ase vaa nana a'mii síi aráj cochroj rihanj vaa nana a'mii nij so', tzaj ne

tu'va rma'an nij so' nanj á. Nimán nij so' me se ino vaa nanj adonj. 'O se ne noco' uxrá nimán nij so' manj ma'. ⁹ Na'víj rma'an nij so' rihanj nanj á. 'O se nanj se-nana yuvij me nana tucu'yón nij so' nanj adonj". Dan me se-nana Diose nana a'mii che'é soj á —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo do', rihaan nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a.

¹⁰ Gaa ne canacúún Jesucristó man nij yuvij ca'na' nij yuvij rihaan so' a. Gaa ne cataj so' rihaan nij yuvij:

—Cuno soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedi'. ¹¹ Nuveé se atúj tu'va yuvij me se 'yaj chi'ii man yuvij ma'. Se avii tu'va yuvij ro', 'yaj chi'ii man yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

¹² Gaa ne cuchí' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ne'én so' se vaa ca'maan rá nij síí fariseo che'é nana ca'mii so' rihaan nij so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' nij so', tzaj ne ase vaa coj xra' ma'an vaa nij so' do', vaa nana tucu'yón nij so' do' adonj. Nuveé sij tucu'yón se-nana Diose me nij so' ma'. Che'é dan, ase vaa tiri' nii man coj xra' ma'an ro', danj gaa tiri' Diose man nij so' ga nana tucu'yón ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Tanáj nij soj man nij so' á. Me rá nij so' cataj xna'anj nij so' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij á. Tzaj ne ase vaa síí aráan rihaan vaa nij so' adonj. Dan me se ne'en soj se vaa sese guun rá síí tuchrii raquíj so' man yo'ó síí tuchrii nari' so' chrej ca'anj so', ne quinij roj síí tuchrii yo' rá yu'uj nanj ei —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvij á —taj Pedró a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Vaa soj vaa, ne ataa xcaj ma'an soj do' cuentá a na'. ¹⁷ Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvij ro', achén yo' rque yuvij, ne urihanj yo' gaa re'é yuvij nanj á. ¹⁸ Tzaj ne se urihanj tu'va yuvij ro', yo' me nana avii nimán yuvij, ne nana yo' me 'yaj chi'ii ndo'o man yuvij adonj. ¹⁹ 'O se nihánj me se chi'ii avii nimán yuvij a: se chi'ii do', yan ticaví' man tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', che'é yan ca'mii ne che'é tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', me nu' se avii nimán yuvij, ²⁰ ne nu' yo' me se vaa 'yaj chi'ii man yuvij nanj adonj. Tzaj ne che'é nu' se chá yuvij me se ca'vee se ne na'ya' yuvij gaa chá yuvij chraa, tzaj ne se qui'yaj chi'ii yo' man yuvij ma' —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana cananea se vaa raquíj Jesucristó man no' a

²¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro do', chuman' cu'naj Sidón do' a. ²² Gaa ne curihanj 'o chana cananea chana ne rej yo' a. Ne caguáj ndo'o no' rihaan Jesucristó, cataj no':

—Ne'enj se vaa tuvi' síí cu'naj David síí cane gaa naá mé so', Señor. Che'é dan cunuu 'ee rá so' manj á. 'O se canó uxrá nana chree man ta'nij chala cunii nanj á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

²³ Tzaj ne a 'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan no' a. Gaa ne cuchí' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Qui'yáá sɔ' se ndo'o, ne cataj xna'anj sɔ' rihaan chana yo' se vaa ca'anj chana yo' nanj ruguanj. 'O se noco' uxrá no' man ní', ne aguáj ndo'o no' nanj asanj —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj so':

—Nanj chana yanj me no', ne inanj rihaan nij yuvij israelitá ca'née Diōse manj nanj á. 'O se ase vaa daán Diōse matzinj ro', vaa nij sí israelitá rihaan Diōse, ne aj ca'anj ni'ya uxrá nij so', ne che'é yan nanɔ' 'unj man sí ca'anj ni'ya 'naj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Gaa ne cuchí' chana yo' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne:

—Raçuíj sɔ' manj, Señor —taj no' a.

²⁶ Gaa ne cataj so':

—Dan me se ne'én sɔ' se vaa se ca'vee cata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnií ne go' ní' chá nij chuvee ma'. Che'é dan ne nó xcúnj raçuíj man soj sij yanj a man adonj. Maan se inanj ma'an nij yuvij israelitá me no' xcúún 'unj raçuíj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Veé danj vaa guee, Señor. Ne nij chuvee ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va se-xqui' nij xo' nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan sɔ' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj raçuíj sɔ' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cuchumán uxrá rá sɔ' ni'yaj sɔ' manj, nocoj. Che'é dan qui'yáj se vaa achín sɔ' rihanj nanj ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' ta'ní chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' uxrá yuvij, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne cachén so' na lacuaná cu'naj

Galilea, gaa ne cavii so' raá 'o quij, ne ca'anj cayáan so' rihaan yo'óo a. ³⁰ Ne cuchí' uxrá yuvij rihaan so', ne ca'na' nij yuvij nicaj nij yuvij man tuvi' nij yuvij sí ran' rihaan so' a. Dan me se sí chée rengo do', sí tuchrij do', sí ya'mji do', sí anó chí'ij do', cuchí' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij yuvij, ne cuchruj nij yuvij man nij sí ran' yo' tacóo Jesucristó, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ³¹ Ne caráya'anj ndo'o nij yuvij quene'en nij yuvij se vaa ca'mii nij sí ya'mji yo' do', se vaa cachée sa' nij sí rengo do', se vaa nachuguun rihaan nij sí tuchrij do' a. Ne sa' uxrá ca'mii nij yuvij che'é Diōse se vaa ve'é ndo'o vaa Diōse sí noco' nij yuvij israelitá man a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mjí snó'o a

³² Gaa ne canacúún Jesucristó ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj so':

—Cunuu 'eē raj man nij yuvij nihánj nanj á. 'O se quisíj va'núj güii mán nij so' gaj, ne taj yan vaj se chá nij so' a ma'. Ne na'vej raj ca'nej 'unj man nij so' ca'anj nij so' ma'. 'O se vaj nij so' chrej, ne na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, rá 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

³³ Ne cataj nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—'O se rco' quij un me nihánj, ne me rej quirí' ní' rachrúún chá cunudanj nij yuvij nihánj ga —taj nij so' a.

³⁴ —Me daj rachrúún vaa rihaan soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Daj 'o chj rachrúún ne daj doj xcuaj le'ej nii ne, vaa rihaan núj nanj adonj —taj nij so' a.

³⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvij se vaa cayáan nij yuvij rihaan yo'óo a. ³⁶ Gaa ne

nicaj so' chij rachrúun yo' ne doj xcuaj, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo' do', man nee xcuaj yo' do', ne caxrj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne rque nij so' rihaan nij yuvij a. ³⁷ Gaa ne chá cunudanj nij yuvij, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvij yo', ne quisij 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvij yo' a. ³⁸ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisij ndaa ca'anj mij nij snó'o chá, ne ino me se chá nij chana do', nij xnii do', nanj adonj. ³⁹ Gaa ne na'neé Jesucristó chrej man nij yuvij, ne cavij so' rá rihoo chée rihaan na, ne ca'anj so' rej cu'naj Magadán a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachíun nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so' a

¹ Gaa ne cuchi' nij sí fariseo cuchi' nij sí saduceo cuchi' rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' quene'en nij so' sese ya sí ca'neé Diose me Jesucristó a. Che'é dan cachíun ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa raçuíj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa sí ca'neé ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a. ² Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Dan me se gaa ata' güii, ne ni'yaj soj xtá', ne sese maree vaa xtá', ne: “Xraj, ne x'nuu a'yuj”, taj soj á. ³ Ne rej na'yaan ni'yaj soj xtá', ne sese maree vaa rej xtá', ne sese aráán ndo'o ngaa rej xtá', ne: “Corá caman' uxrá maan”, taj uún soj á. Dan me se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa ne'en soj rej xtá', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é

sayuun quiran' soj sijn man rihaan chumij nihánj vaa güii a ma'.

⁴ ”Maan che'é se yuvij 'na' rej chij na'vej rá canoco' sa' man Diose me soj sijn israelitá, ne che'é dan me rá soj qui'yáj suun sa' nocoo á. Tzaj ne se qui'yáj suun sa' nocoo ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' sí cu'naj Jonás sí nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí saduceo do' a. Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunō nij sí tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' a

⁵ Gaa ne ca'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej xco na lacuaná, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa quini'yón nij so', ne nicaj nij so' rachrúun cha nij so' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cütumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

⁷ Ne nuchruij raa ndo'o nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúun nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun nanj adonj —taj nij so' a.

⁸ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachrúun rihaan soj ga. 'O se doj amán rá soj ne'en soj manj vaa gaa nanj asan. ⁹ Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachrúun rihaan ní' tzaj ne quisij chá cunu' 'un' mij snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj tu'va yuvij gaa naqui'yaj chre' soj a. ¹⁰ Ne

me che'é quini'yón soj che'é chij rachrúun ga. Ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guee rachrúun rihaan ní' tzej ne quisíj chá cunu' ca'anj míj snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj gaa naquiyaj chre' uún soj a. ¹¹ Daj me che'é ne ne cunō soj ga. Nuveé che'e nanj rachrúun ca'mij rihaan soj ma'. Maan se cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé che'e nanj levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun me cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa cutumé nij so' man nij so'; maan ne 'o se che'e se ne ca'vej rá Jesucristó tihá' yu'unj nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', man nij so' ga se-nana nij so' ro', che'é dan ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan nij sí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me sí me Jesucristó a

¹³ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej naj chuman' cu'naj Cesarea de Filipo, gaa ne xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii ga. Ne me sí mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁴ —Vaa sí taj se vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii mé so' ei. Ne vaa sí taj uún se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa sí taj uún se vaa sí cu'naj Jeremías do', yo'ó sí nata' se-nana Diose gaa naá do', me uún so' xa'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvii che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ —Ne ma'an soj, gaa ne me sí mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁶ Gaa ne cataj sí cu'naj Simón Pedró:

—Sí ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diose sí vaa i'na' ya mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Qui'yaj uxrá Diose se luj che'é so', Simón ta'nij sí cu'naj Jonás á. 'O se nuveé nana cataj xna'anj yuvii rihaan so' me nana ca'mii so' cuano ma'. 'O se Réé 'unj sí nicun' xtá' me sí racuíj mán so' narí' so' nana yo' nanj adonj. ¹⁸ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ya Pedró cu'naj so', che'é se ase vaa yuvej ne tacóo ve' ro', vaa so', ne sí nucua'j ndo'o nimán mé so' ei. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii une' nii ve' xráa yuvej ro', danj gaa qui'yáj, cune' 'unj man nij sí noco' manj, se vaa guun nucua'j rá nij so' mán so', ne nica'j yu'unj so' man nij so', qui'yáj nanj adonj. Ne se cavi' nu' soj sij noco' manj a ma'. 'O se gaa i'na' soj nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁹ Ne cune' 'unj mán so' se vaa guún so' sí qui'yaj cayáan yuvii ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ne nó xcúun yuvii qui'yaj yuvii me se veé danj ma'an Diose na'vej qui'yaj yuvii danj ma'. Ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ca'vee qui'yaj yuvii me se veé danj ma'an Diose a'vej qui'yaj yuvii danj adonj. —Inanj danj ca'mii Jesucristó rihaan sí cu'naj Pedró a.

²⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'o yuvii se vaa sí ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so', ne cunuú i'na' uún so' a

²¹ Dan me se güii yo' guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa no xcuún so' cavi' so' chuman' Jerusalén, ne quirán' ndo'o so' sayuun qui'yaj nij sí uun chij do', nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucañj Moisés rihaan nij yuvij do' a. Ne ticavi' nii man so', ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuú i'na' uún so', cataj so' a. ²² Gaa ne quirii yanij sí cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcuún Jesucristó ca'mii Jesucristó danj a. Ne cataj Pedró:

—Cunuú 'ee rá Diose mán so', Señor. Daj chihaa mij se quirán' so' danj ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ca'mii so' rihaan Pedró a:

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' ma'. 'O se ase tu'va sí chree sí cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so', ne aráán so' chrej rihanj cunoj rihaan Diose ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Pedró yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Sese me rá yo'o so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quirán' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'o qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'o canoco' raan so' manj adonj.

²⁵ Tzaj ne sese vaa 'o sí me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'o cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'o so' che'é se vaa me so' sí nocoo manj, ne vaa güii cunuú i'na' uún

so' adonj. ²⁶ Ne a me se quirii 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mij se ca'vee cavi' sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'o so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavi' nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa mij se quinano rá so' a ma'. 'O se cavi' sa' uxrá so' nanj adonj.

²⁷ "O se ya ya ca'na' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, ne uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj nanj adonj. Gaa ne naru'vee 'unj rihaan 'o 'o so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o so' nanj adonj. ²⁸ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' ca'ná' 'unj guun chij 'unj rihaan chumij nihánj, ne quene'en ta'aj soj manj nanj adonj. Dan me se sí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén vatan' güii, gaa ne nicaj Jesucristó man sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Jacobo do', tinúú Jacobo sí cu'naj Juan do', ca'anj so' raá 'o quij xcaan rej taj vaj a 'o yuvij ne a. ² Gaa ne yo'o cunuú ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so', ne dan me se chuguun ndo'o rihaan so', ne ase vaa chuguun güii ro', danj chuguun rihaan so' nanj á. Ne nuu catzii ndo'o sagan' so', ne ase vaa ya'an chuguun vaa sagan' so' a.

³ Gaa ne naqui'yaa sí cu'naj Moisés

sí cane gaa naá gaa sí cu'naj Elías sí cane gaa naá rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó gaa Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj gaa so', Señor. Sese me rá so', ne qui'yáá 'unj va'núj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁵ Ataa quisij ca'mii Pedró, ne ca'na' 'o ngaa chuguun ndo'o, ne caráán ngaa chuguun yo' man taran' nij so' a. Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diose:

—Sí nihánj me ta'níj adonj. 'Ee raj man so', nihá' raj ni'yaj 'unj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

⁶ Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nana yo', gaa ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óó, ne cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ⁷ Gaa ne cuchi' Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' ra'a so' xráá nij so', ne cataj so':

—Canicun' caya soj, ne se cuchu'vi' soj ma' —taj so' a.

⁸ Gaa ne naxcaj rihaan nij so' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa sí cu'naj Elías ro', danj vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóó quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj so':

—Se nata' soj rihaan a 'ó yuvii che'é se vaa quene'en soj cuan' ma'. Yo'o díj gaa tu'va soj che'é se vaa quene'en soj á. Ndaa quisij cavi' 'unj ne cunuu i'na' uún 'unj, gaa ne ca'vee nata' soj se vaa quene'en soj daj quirán' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij sí tucu'yón se-nana so' man so', cataj nij so':

—Me che'é taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii gaa —taj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya a'mii nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. ¹² Tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' sí cu'naj Elías yo', tzaj ne ne cuno nij yuvii rihaan so' ma'. Maan se qui'yaj ya nij yuvii ndaa vaa me rá ma'an nij yuvii man so' nanj adonj. Ne nda' se sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii mej, tzaj ne ase vaa quirán' so' sayuun qui'yaj nij yuvii ro', danj inanj quirán' 'unj sayuun qui'yaj uún nij yuvii nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹³ Gaa ne xcaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó cuentá se vaa ca'mii Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii cataj Jesucristó se vaa sí nacaj se-suun sí cu'naj Elías me sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj nij so' rej vaj ndo'o yuvii, ne cuchi' 'o snó'o rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

¹⁵ —Cunuu 'ee rá so' man ta'níj, Señor. 'O se quisnúú so', qui'yaj yavii, ne inanj naxru' so' rihaan ya'an, ne ran' ndo'o so' sayuun nanj adonj. Veé dan, ne inanj naxru' so' rque na uún, ne ne ni'yanj uxrá ran' so' ma'. ¹⁶ Ne ca'anj nica'j 'unj man so' rihaan nij

síi tucu'yón se-nānā so', tzaj ne taj se qui'yá' nahuun sa' so', qui'yaj nij so' ma' —taj snó'o yo' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se síi ne amán rá me soj sij man rihaan chumiñ nihánj cuano, ne chi'ij vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nicañ soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree nuu nimán xnii se vaa tanáj so' man xnii yo' a. Gaa ne curihanj so' nimán xnii, ca'anj so', ne veé mañ orá dan nahuun sa' xnii yo' a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' inañj nij ma'an nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj nú ca'vee quirii núj man nana chree yo' nimán xnii ga —cataj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é se doj amán rá soj, che'é dan ne ca'vee guun nucuaj soj ei. Tzaj ne ne'en soj se vaa caán man raā cuēj mostazá xlá, ne nda' se tzin' vaa yo', tzaj ne asa' achij yo', ne ase vaa caán chruun chiñ ndo'o ro', vaa yo' ei. Ne ase vaa caán cuēj mostazá xlá yo' ro', danj gaa ma'an soj á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ya amán rá soj ne sese cataj soj rihaan 'o quij se vaa curihanj quij yo' rej nicun' yo' ne natuna quij yo' rej nicun' quij yo', ne sese ya ya cuchuman rá soj se vaa ca'anj quij yo', ne cavii quij yo' rej nicun' yo', ne ca'anj yo' nichrej ei. Ne guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj nanj adonj.

²¹ Ne nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihanj nij so' nimán yuvii sese ne achín ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose ne sese ne toco' ní' x'naa man ma'an ní' che'é

se aráj guēē ní' rihaan Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuū i'na' uún so' a

²² Dan me se cunuū chre' uún taran' nij so' estadó Galilea, gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a:

—'O se síi ca'née Diose nicañ yu'unj man yuvii mej, ne vaa güii nago' nii manj rihaan yuvii adonj.

²³ Dan me se ticavi' nij yuvii manj, gaa ne cachēn va'nuy güii, gaa ne cunuū i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Gaa ne quinano ndo'o rá nij síi tucu'yón se-nānā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne nó xcúún Jesucristó go' so' puextó che'é nuvíi a

²⁴ Catúj nij so' chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nij síi ca'néj puextó che'é nuvíi rihaan síi cu'naj Pedró, ne xná'anj nij so' man Pedró, cataj nij so':

—Síi tucu'yón nana rihaan soj ro', o' so' puextó che'é nuvíi na' —taj nij so' a.

²⁵ —O' so' ei —taj Pedró rihaan nij so' a.

Gaa ne catúj Pedró rá ve', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa me rá Pedró xná'anj Pedró sese ya o' Jesucristó puextó che'é nuvíi a. Che'é dan asino Jesucristó xná'anj man Pedró, cataj so':

—Daj uun rá so', ga Simón'. Nij síi nicañ suun rey uun chij rihaan yuvii man rihaan chumiñ nihánj me se me síi a'néj nij so' puextó rihaan ga. Rihaan ma'an ta'níi nij so' na'. Ase rihaan yo'ó yuvii xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

²⁶ —Rihaan yo'ó yuvii adonj —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan taj che'é go' ta'níi síi nicañ suun puextó ma'. Ne ase vaa síi nicañ suun vaa Réé 'unj Diose, ne

rii ta'nga' so' rihaan nuvií, ne che'é dan ne nó xcúnj goj puextó che'é nuvií ma'.

²⁷”Tzaj ne se guun ca'maan rá nij síi a'néj puextó che'é nuvií, qui'yaj ní' ma'. Che'é dan ca'anj so' tu'va na lacuaná, ne tagüéj so' 'o aga' ata'aa xcuaj rque na, ne quita'aa so' xcuaj cano aga' asino yaan á. Gaa ne nuxra' so' tu'va xcuaj yo', ne quirí' so' sa'anj aga' estatero tu'va xcuaj yo', ne go' so' sa'anj yo' che'é ní' rihaan nij síi a'néj puextó á—taj Jesucristó a.

18

Nana nihánj taj xna'anj me síi me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

¹ Veé maan orá dan cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man so' a:

—Ne me síi me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ga —taj nij so' a.

² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' 'o ne'ej rihaan so', ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuú nij síi tucu'yón se-nana so', ³ ne cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no xcúun soj nuchran' nimán soj, ne ase vaa ne'ej nihánj ro', danj gaa soj á. Sese na'vej rá soj qui'yaj soj danj, ne daj chihaa míj se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma'. ⁴ Dan me se sese naqui'yaj nica' yo' o so' nimán so', ne sese ase vaa nimán ne'ej nihánj danj gaa nimán so', ne so' me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síi qui'yaj chi'ii nimán 'o síi nica' nimán síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵”Ne me ma'an 'o síi aráj cochroj ne a'mii sa' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne

a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. ⁶ Dan me se me ma'an 'o síi qui'yaj chi'ii nimán 'o síi le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' síi qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagüéj nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chi'ii so' nimán 'o síi le'ej amán rá ni'yaj manj adonj. ⁷ Nique ndo'o nij síi man rihaan chumii nihánj, che'é se vaa ya'núj uxrá rihaan nij so' canoco' nij so' chrej chi'ii ei. Ne inanj danj vaa chumii nihánj, man ndo'o chrej chi'ii canoco' yuvii ei. Tzaj ne nique síi 'yaj anoco' yuvii chrej chi'ii yo' nanj adonj. 'O se daj chihaa míj se cavii sa' so' ma'.

⁸”Dan me se sese ra'á so' do', tacóo so' do', me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj sese taj vaj tacóo so' do', ra'á so' do', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' do', tacóo so' do', ne qui'yaj nij yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj nij yo', ne dan me se yo' me se cunuú so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁹ Veé danj uún sese me rá rlii rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne síi rihaan canuú gaa so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese cunuú rlii rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o tumé Diose man nij síi vaa nica' nimán síi noco' man so' a

¹⁰”Cutumé soj man soj se cataj soj se vaa taj yu'vee nó yo' o tuvi' soj síi nica' nimán ei. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa se-mozó Réé 'unj síi nicun' xta' tumé man 'o 'o nij so' nanj adonj. Ne niganj nicun' nij so' rihaan Réj, ne uno Réj nu' nana nata'

nij so' rihaan Réj ei. ¹¹ 'Q se xá' 'unj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuvıı, tzaj ne ca'ná' 'unj che'é rej tınanıı 'unj man nij sıı ca'anj ni'ya rihaan sayuun a.

¹² "Tumé Diose man nij sıı nıca' nımán sıı noco' man so', rá soj na'. Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ne'en soj se vaa sese vaa 'o cientó daán yo'ó so' matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' matzinj yo', ne tanáj sıı daan matzinj yo' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj matzinj yo' raá quıı, ne ca'anj so' nano' so' matzinj ca'anj ni'ya yo' ei. ¹³ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese nari' so' daán so' matzinj, ne guun niha' uxrá rá so' nanj adonj. Doj tzin' gaa niha' rá so' che'é ca'anj chihaa xnu' ca'anj nij matzinj ne ca'anj ni'ya a. Tzaj ne che'é matzinj nari' uún so' doj a gaa niha' rá so' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa na'vej rá so' ca'anj ni'ya orún' daán so' matzinj ro', danj vaa na'vej rá Rej ní' sıı nicun' xta' ca'anj ni'ya a 'ó sıı nıca' vaa nımán sıı noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa suun rihaan ní' ca'mıı ní' rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹⁵ "Ne sese quı'yaj tinúú so' cacun' rihaan so', ne ca'anj orún' so' rihaan so', ne cataj xna'anj so' rihaan so' che'é cacun' tumé so' á. Ne sese cunó so' rihaan so', ne dan me se aj quı'yaj canaán so', ne yo'ó canoco' tinúú so' man Diose ga' so' vaa gaa nanj adonj. ¹⁶ Tzaj ne sese ne cunó so' rihaan so' ne nıcaj so' yo'ó do', yavıj do', tinúú so' ca'anj so' rihaan tinúú so' sıı tumé cacun' yo', ne ndaa sıj, gaa ne canıcun' vıj va'nıj soj sıj cunó nana ca'mıı so', gaa ne guun ya' rá soj a. Sese 'o cuyaan gaa nana ca'mıı vıj va'nıj sıı quene'en, ne ya' vaa nana ca'mıı nij so' a. ¹⁷ Ne sese ne cunó sıı tumé cacun' rihaan vıj va'nıj nij tinıj nij soj, gaa ne ca'anj soj nata'

soj rihaan taran' nij sıı noco' man Diose yanj chiháan soj á. Ne sese ne cunó so' rihaan taran' nij sıı noco' man Diose, gaa ne guun yanj soj rihaan so' á. Dan me se ase vaa 'o sıı yanj do', ase vaa 'o sıı tiha' yu'unj che'é puextó do', danj gaa so' rihaan soj ei.

¹⁸ "Cuanó nihánj me cataj ya' 'unj rihaan soj se vaa a me ma'an rasuun se ca'vee quı'yaj yuvıı rá soj, ne veé danj na'vej rá Diose quı'yaj yuvıı uún a. Ne naj guun rasuun cataj soj se vaa ca'vee quı'yaj yuvıı, ne veé danj gaa quı'yaj yuvıı, rá ma'an Diose uún a. ¹⁹ Dan me se cataj uún 'unj rihaan soj, ne sese vaa vıj soj me rá cachınj ni'yaj rihaan Réj sıı nicun' xta', ne cachınj ni'yaj soj se vaa achiin rihaan soj, ne rque so' man soj se vaa achiin man soj a. ²⁰ Ése me rej ma'an nuu chre' 'o vıj sıı noco' manj cachınj ni'yaj nij so', ne veé danj nicun' ma'anj ga' nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ndo'o ní' caraa x'naa ní' che'é tinúú ní' a

²¹ Gaa ne cuchi' sıı cu'naj Pedró rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man so', cataj so':

—Me daj nó xcúnj caraa x'naj che'é tinúj sıı quı'yaj chíıı manj ga. Chıj ya' caraa x'naj na' —taj Pedró, xná'anj so' a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en uxrá so' á. 'Q se naj guun cacun' quı'yaj tinúú so', ne yo'ó caraa x'naa nıganj so' che'é tinúú so' nu' cavıı nu' ca'anj nanj adonj. ²³ Dan me se ase vaa 'o sıı nıcaj suun rey ro', danj gaa Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumıı nihánj adonj. Dan me se sıı nıcaj suun rey yo' me se 'o güıı, ne guun rá so' nachın' so' sa'anj man nij se-mozó so' a. ²⁴ Dan me se guun che'e so' ca'nee so' sa'anj vaa

xcúún, ne asino yaan nicaj nii man 'o síi 'yaj xcúún que'ee millón peso ca'na' nii rihaan síi nicaj suun rey yo' a. ²⁵ Ne taj yan vaj a doj sa'anj nicaj síi 'yaj xcúún yo' narque so' rihaan rey a ma'. Che'é dan cataj xna'anj síi nicaj suun rey yo' se vaa cane' mozó cane' nica mozó cane' ta'níi mozó cane' nu' si'yaj mozó cane', gaa ne nari' rey se-sa'anj rey, taj rey a. ²⁶ Gaa ne canicun' ruj mozó yo' rihaan síi nicaj suun rey yo', ne cachíin ni'yaj uxrá so', cataj so': "Caraa x'naa uxrá so' doj, ne vaa güii narquej cunudanj sa'anj man so', síi chij", taj se-mozó so' rihaan so' a. ²⁷ Gaa ne cunuu 'ee rá síi nicaj suun rey ni'yaj so' man se-mozó so', ne ca'néj so' xcúún xráa mozó yo', ne ca'ne' rá so', ca'anj uun mozó yo', qui'yaj so' a.

²⁸ "Veé dan, gaa ne curihanj mozó yo', ca'anj so', gaa ne nari' tuvi' so' ga yo'ó mozó 'yaj suun rcua'aañ ga so', gaa ne yo'ó mozó yo' me síi qui'yaj xcúún doj peso rihaan mozó caráj x'naa rey a. Gaa ne quita'aa so' man tuvi' so' mozó yo', ne cataj so': "Narque so' nu' se vaa 'yaj xcúún so' rihanj cuaj vij", taj so' rihaan tuvi' so' a. ²⁹ Gaa ne canicun' ruj yo'ó mozó yo' rihaan tuvi' so' síi nachin' xcúún yo', gaa ne cataj so': "Caraa x'naa so', ne vaa güii, ne narquej sa'anj man so' ei", taj mozó yo' rihaan tuvi' so' a. ³⁰ Tzaj ne ne ca'vej rá so' caraa x'naa so' rihaan tuvi' so' mozó yo' a ma'. Maan se ca'anj so', ne caxríj so' taga' man tuvi' so', ne ndaa se narque ya tuvi' so' nu' se vaa 'yaj xcúún yo' rihaan so', gaa ne ca'ne' rá so' a.

³¹ "Veé dan, gaa ne quene'en yo'ó nij se-mozó síi nicaj suun rey daj qui'yaj síi caxríj taga' man tuvi', ne nanó ndo'o rá nij so' che'é síi 'nij taga' yo' a. Che'é dan cuchi' nij so' rihaan síi nicaj suun rey yo', ne nata' nij so' cunudanj rihaan rey

a. ³² Gaa ne ca'néé síi nicaj suun rey yo' nana rihaan mozó caxríj taga' man tuvi' se vaa ca'na' so' rihaan so' a. Dan me se ca'na' so' rihaan rey, gaa ne ca'mii rey rihaan so' a: "Mozó chi'ij nimán mé so' ei. 'Uñj me se ca'néj uun 'ujj xcúún xráa so', che'é se cachíin ni'yáa so' rihanj a. ³³ Ne ase vaa cunuu 'ee raj man so' ro', danj vaa no xcúún so' cunuu 'ee rá so' man tuvi' so' mozó 'yaj suun ga so' adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a. ³⁴ Gaa ne ca'maan ndo'o rá síi nicaj suun, ne tacuachén síi nicaj suun man mozó yo' rihaan síi 'nij ra'a taga', ne naquiyaj naca síi nicaj suun yo' xcúún xráa mozó, ne cataj xna'anj so' se vaa se curihanj mozó yo' taga' ndaa naru'vee ya so' nu' se vaa qui'yaj xcúún so', gaa ne curihanj so' a.

³⁵ "Ne ase vaa qui'yaj síi nicaj suun yo' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún Réj síi nicun' xta' che'é soj, sese na'vej rá soj caraa x'naa soj rihaan tinúú soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún yuvii quiri'ij yuvii man nica yuvii a

¹ Gaa ne quisíj ca'mii Jesucristó nana yo', gaa ne curihanj so' estadó Galilea, ne ca'anj so' ndaa rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. ² Ne canoco' uxrá yuvii man so', ne nahuun sa' nij síi ran', qui'yaj so' a.

³ Gaa ne cuchi' doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Sese ne chihan' 'yaj chana nica yo'ó snó'o, rá snó'o yo', ne no xcúún so' quiri'ij so' man no' na' —taj nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj nayaa soj nanā nō rihaan danj Diose nanā taj se vaa asij qui'yaj Diose chumij, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvij, qui'yaj Diose a. ⁵ Ne vaa yo'ó nanā taj: “Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa roj so' adonj”. Danj taj danj Diose a. ⁶ Dan me se nuveé vij ran' yuvij me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'O se ase vaa orún' yuvij ro', vaa roj so' nanj adonj. Dan me se ma'an Diose qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúún a 'ó yuvij ca'ne' tanuu yuvij man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁷ Gaa ne cataj nij síi fariseo:

—Che'é dan, me che'é cataj xna'anj Moisés se vaa naxcaj snó'o 'o yanj cataj xna'anj se vaa quiri'ij so' chana nica so', ne ca'vee quiri'ij so' man no' ga —taj nij so' a.

⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é se nichraj ndo'o nimán soj ro', che'é dan cataj xna'anj Moisés rihaan soj se vaa naxcaj soj yanj yo', ne quiri'ij soj nica soj a. Tzaj ne asij guun che'e Diose qui'yaj Diose man yuvij, ne ne vaa danj ma'. ⁹ Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ne cotoj chana nica yo'o so' ga yo'ó chii, ne sese ri'ij rma'an so' man chana yo' ne xcaj so' man yo'ó chana, ne síi tumé ndo'o cacun' me ma'an so' nanj adonj. Veé ase vaa síi cotoj ga naj guun chana ro', vaa so' rihaan Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó rihaan so':

—Sese ne nó xcúún snó'o quiri'ij so' man chana nica so', ne taj che'é xcaj snó'o man chana ma'. Maan se sa' doj cavij síi ne uun adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé tucuanj canoco' cunudanj yuvij me nanā ca'mii soj ma'. Maan se doj vaa nij yuvij canoco' tucuáán yo', qui'yaj Diose nanj ei. ¹² Dan me se vaa síi asij ca'ngaa so', danj na'vej rá so' xcaj so' man chana, tzaj ne vaa yo'ó so' uún, ne gaa me so' xnii, ne ta'aj nij síi xcoj ruvaa rá ne ma'an nij so' naqui'yaj capuu man ta'aj xnii, ne gaa achij xnii, gaa ne na'vej rá so' xcaj so' man chana gaa a man adonj. Dan me se vaa yo'ó so' uún, ne ca'vee nanj xcaj so' chana, tzaj ne maan se noco' ndo'o so' man Diose, ne me ndo'o rá so' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne 'yaj suun ndo'o so', ne ne vaa ya'núj rihaan so' xcaj so' chana, rá so', gaa ne che'é dan na'vej inanj rá ma'an so' xcaj so' chana a man adonj. Sese guun nucuaj yo'o so' canoco' so' tucuáán yo', ne ve'é canoco' so' tucuáán yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvij man nij ne'ej ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Me rá nij yuvij cuta' Jesucristó ra'a so' raā nij ne'ej, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó rihaan nij yuvij se vaa ne nó xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'O se tucua' nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cuta' so' ra'a so' raā nij ne'ej, gaa ne curihanj so' rej yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'ó sít me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁶ Dan me se cuhi' yo'ó sít tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me suun sa' qui'yaj sunj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é xná'anj so' manj che'é se sa' ga. 'O se orún' Diose vaa sa' á. Tzaj ne sese me rá so' cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne cunó so' nij nana nocoo ya ya nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á —taj Jesucristó a.

¹⁸ —Me nana ga —taj sít tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nana nihánj a: “Se ticaví' so' yuvij ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvij ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvij ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvij ma'. ¹⁹ Caraa cöchróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní' so' do' á. Ase vaa 'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á.” Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan sít tachruu yo' a.

²⁰ —Nu' nana yo' unoj adonj. Vaa yo'ó se vaa achiin qui'yáj na' —taj sít tachruu yo' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese me rá so' cunuu sa' inanj nimán so', ne cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij sít nique, ne cumán ndo'o si'yáá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno sít tachruu yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne ca'anj un so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se sít ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij sít tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sayuun uxrá vaa quisij sít ru'vee cayáán sít ru'vee ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj. ²⁴ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa sít ru'vee, ne se guun cachén so' cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁵ Dan me se cuno nij sít tucu'yón se-nana Jesucristó nana ca'mii so', ne caráya'anj uxrá nij so', cataj nij so':

—Che'é dan me se me sít guun nucuaj quinani rihaan sayuun ga —taj nij so' a.

²⁶ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucuaj yuvij quinani ma'an nij yuvij rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj so' a.

²⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á. Daj quirán' núj ga —taj Pedró, xná'anj so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Veé sít noco' manj me soj, ne sít ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej adonj. Ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cunuu naca chumij nihánj, ne asa' guun che'ej cayánj gunj sít riı ta'nga' rihaan chumij nihánj, ne cayáán chuvij nij soj ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' nij yuvij israelitá adonj. ²⁹ Ne sít tanáj ve'

tucúá tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj rej tanáj nii tanáj ta'níi tanáj yo'óo tanáj canoco' so' manj ro', uxrá doj rasuun quirí' uún so', ne cayáan so' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁰Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiij nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumiij nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diöse nanj adonj.

20

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diöse naru'vee Diöse rihaan taran' ní' sij 'yaj suun che'é so' a

¹ "Ase vaa qui'yaj 'o sí to'oj rej man ndo'o coj chruj uvá ro', danj qui'yaj Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se sí to'oj yo' ro', rej taxrej curihañj so' nano' so' sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' rej man coj chruj uvá yo' a. ²Gaa ne yo'o ca'mii so' ga nij sí qui'yaj suun rihaan to'óo so', se vaa 'o sa'anj denario go' so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o nij so' 'o güii, ne ca'née so' man nij so', qui'yaj suun nij so' rihaan to'óo so' a.

³ "Gaa ne aga' uun curihañj uún sí to'oj yo', ca'anj so' rihaan yu'vee, gaa ne quene'en so' doj snó'o nicun' ma'an uun rihaan yu'vee, ne taj vaj suun rihaan nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so': "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei. Naru'vee 'unj rihaan soj che'é nu' suun qui'yaj suun soj ei", taj so' rihaan nij mozó a. ⁵ Dan me se ca'anj nij snó'o yo' qui'yaj suun nij so' uún to'óo sí to'oj yo' a.

"Gaa ne caxuj do', aga' va'nuj do', curihañj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí qui'yaj suun rihaan to'óo so', ne ca'née so' man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan to'óo so' uún a.

⁶ "Gaa ne aga' 'un' curihañj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí nicun'

ma'an rihaan yu'vee a. "Me che'é nicun' ma'an soj nu' güii nihánj ga. Taj vaj suun qui'yaj suun soj á", taj so', xná'anj so' man nij so' a. ⁷ "Maan se taj sí rqué suun man núj qui'yaj suun núj ma'", taj nij so' a. "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei", taj so' rihaan nij so' a.

⁸ "Veé dan, gaa ne nichrun' cata' güii tu'va quij, gaa ne ca'ne' sí to'oj yo' suun rihaan se-mozó so' sí tumé sa'anj se vaa naru'vee so' sa'anj rihaan nij sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' yo' a. "Canacunj so' ca'na' nij sí qui'yaj suun yo', ne naru'vee so' rihaan nij so' á. Asino yaan naru'vee so' rihaan nij sí catúj suun aga' 'un', gaa ne naru'vee so' rihaan nij sí catúj suun rej na'yaan á", taj so' rihaan sí tumé sa'anj yo' a.

⁹ "Dan me se asino yaan ca'na' nij sí catúj naa aga' 'un' rihaan sí tumé sa'anj, ne 'o sa'anj denario quirí' 'o 'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne ca'na' nij sí catúj suun rej na'yaan rihaan sí tumé sa'anj yo' a. Noco'o doj sa'anj quirí' nij so', rá nij so', tzaj ne veé danj 'o sa'anj denario quirí' 'o 'o nij so' uún a. ¹¹ Nicaj nij so' sa'anj, gaa ne guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' sí to'oj yo', ¹² gaa ne cataj nij so': "Sí nihánj me se orún' orá guee qui'yaj suun nij so', tzaj ne 'o cuyaan naru'vee so' rihaan nij so' ga núj, ne qui'yaj suun núj nu' güii, ne go' uxrá naán xráá núj á", taj nij so' rihaan sí to'oj yo' a. ¹³ Gaa ne sí to'oj yo' cataj rihaan yo'o tuvi' nij mozó: "Ne ta'yunj man so', man tinuj. Maan se aj ca'mii ní' che'é se vaa qui'yaj suun so' che'é 'o sa'anj denario che'é 'o güii a. ¹⁴ Nacaj so' sa'anj qui'yaj canaán so', ca'anj so' á. Maan se inanj me raj cuyaan naru'vej rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Ne nó xcúnj qui'yaj se vaa rii nimanj, rá so' na'. Xcoj ruvaa

rá so', che'é se qui'yaj se luj rihaan tuví' so' na"¹⁶, taj sí to'oj yo' rihaan sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' a.

¹⁶ "Dan me se ase vaa qui'yaj sí to'oj yo' ro', danj qui'yaj uún Diose che'é nij sí 'yaj suun che'é Diose nanj adonj. Che'é dan nij sí ne guun chij rihaan chumii nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumii nihánj me se xta' ro', guun nij so' sí nocó', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa caví' so' ne cunu i'na' uún so' a

¹⁷ Gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj chujij nij sí tucu'yón se-nana so' ga so', qui'yaj so' a. Veé asij vaj orún' cha'nuj nij so' ga Jesucristó chrej, ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

¹⁸ —Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii, ne nago' nii manj rihaan nij xrej ata' suun nocoo doj do', rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa caví' 'unj a. ¹⁹ Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij sí yaní, ne ca'nga' nacoo nij sí yaní quene'en nij so' manj, ne go' nij so' cuartá xráj, ne cachron nij so' manj rihaan rcutze a. Gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachín ni'yaj nii sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', se vaa cataj roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

²⁰ Gaa ne cuchi' nii sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'núí sí cu'naj Zebedeo me uún roj so' a. Dan me se cuchi' nij ta'nij no' rihaan

Jesucristó, gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj no' se vaa vaa se cachinj ni'yaj no' rihaan so', rá no' a.

²¹ —Me se achiin mán so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man no' a.

Ne cataj no':

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne quita' roj ta'nij x'núú so', ne cataj roj so' suun sa' doj qui'yáá so' á. Dan me se yo'o so' cayáán rej nuva' so', ne yo'ó so' cayáán rej nichruún so', ne quirii ta'nga' roj so' ga so', cataj so', raj a —taj chana yo' a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachín ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'O se guun nucuaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' a.

—Guun nucuaj rój nanj adonj —taj roj so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya quirán' soj sayuun gaj nanj á. Tzaj ne ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me sí cayáán x'núú 'unj rej nuva' 'unj do', rej nichrunj do', ma'. Orún' Réj sí nicun' xta' cataj xna'anj me sí quirii ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cuno yo'ó chi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj tinuj roj so' rihaan Jesucristó, ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a. ²⁵ Gaa ne canacúún Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí ata' suun man rihaan chumii nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne se gaa danj sca'núj nij soj a ma'. 'O se sese me rá nij soj guun chij nij soj rihaan tuvi' nij soj, ne guun nij soj sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' nij soj, ²⁷ ne ase vaa mozó ro',

danj gaa xa' nij soj rihaan taran' tuvi' nij soj nanj adonj. ²⁸ Dan me se ca'née Diosé manj nıcaj yu'unj 'unj man yuviı, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuviı mozó rihanj ma'. 'Q se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuviı nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuviı ne cavı' 'unj che'é cacun' ata nij so', gaa ne cavıı sa' uxrá nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij síı tuchrıı, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne cavıı nij so' chuman' Jericó, ne cachée ndo'o yuviı xcó Jesucristó a. ³⁰ Ne vaa vij síı tuchrıı ne tu'va chrej, ne cuno roj so' cuentó se vaa cachén Jesucristó rej ne roj so' a. Che'é dan caguáj roj so', cataj roj so':

—Ya ya ta'nıı ta'nıı si'no síı cu'naj David síı cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'eé rá so' man rój ei —taj roj so' a.

³¹ Tzaj ne:

—Dınj tu'va roj soj á —taj nij yuviı rihaan roj so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj roj so', cataj roj so':

—Ta'nıı ta'nıı si'no síı cu'naj David síı cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'eé rá so' man rój ei —taj uún roj so' a.

³² Gaa ne canıcun' Jesucristó, ne canacúın Jesucristó man roj so' se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne cataj so':

—Daj qui'yáj man roj soj, rá roj soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man roj so' a.

³³ —Cunuu sa' rihaan rój, rá rój, Señor —cataj roj so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu 'eé rá Jesucristó man roj so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rihaan roj so', gaa ne veé maan orá dan cunuu sa' rihaan roj so' nanj adonj. Gaa ne ca'anj roj so' ga Jesucristó a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catıı Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó cuchi' nij síı tucu'yón se-nana so' cuchi' tu'va chuman' cu'naj Betfagé a. Naj chuman' yo' tacóo quıı cu'naj Quiı man Chruun Olivó, ne nichrun' naj chuman' Jerusalén ga chuman' cu'naj Betfagé yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síı tucu'yón se-nana so' ca'anj roj so' rque chuman' yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Catuu roj soj chuman' nihánj, chuman' naj rihaan ní!, ne nari' nu' roj soj yo' burró chana numıı, ne vaa ta'nıı xo' burró le'ej ya'anj nicun' ga xo' adonj. Nache roj soj man burró chana yo', ne nıcaj roj soj man roj so' ca'na' roj soj rihaan 'unj á. ³ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: “Síı 'nıı ra'a man ní! achiın xcuu nihánj rihaan chuguanj”, cataj roj soj, gaa ne nu' ca'nej nij so' man roj xcuu ca'na' roj xcuu ga roj soj ei —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁴ Dan me se nu' yo' qui'yaj Jesucristó, qui'yaj guee so' ndaa vaa taj síı nata' se-nana Diosé gaa naá a. Ne síı nata' yo' ro', cataj so': ⁵ “Dan me se cataj xna'anj soj rihaan nij síı man chuman' Jerusalén se vaa xcıı nij so' cuentá se vaa ca'na' síı guun chıı rihaan nij so' adonj. Dan me se síı nıca' nıman me so', quıtaj so' xráá burró a. Dan me se quıtaj so' xráá ta'nıı xcuu 'yaj suun nanj adonj”, taj síı nata' yo' a.

⁶ Dan me se ca'anj roj soj síı tucu'yón se-nana Jesucristó, ne qui'yaj roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ⁷ Dan me se nıcaj roj so' man roj ta'nıı roj burró chana yo' ca'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so'

yatzíj xráá roj xcuu, ne cavii Jesucristó a. ⁸ Ne que'ee nij yuvii cuchruj yatzíj sagan' nij yuvii rá chrej, ne ta'aj nij tuvi' nij so' ro', ca'ne' ra'a chruun, ne caraa nij so' rá chrej, cachee roj burró yo' rihaan yatzíj do', rihaan ra'a chruun do' a. ⁹ Ne man uxrá yuvii quitáa yaan rihaan Jesucristó, ne man uxrá yuvii noco' rej xco Jesucristó a. Ne caguáj nij yuvii, cataj nij yuvii:

—Caraa guee ní' rihaan ta'nii ta'nij si'no sítu cu'naj David sítu cane gaa naá nanj á. Cunaj ndo'o vaa ca'na' sítu ca'née sítu 'nij ra'a man ní' adonj. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' á. Caraa guee ní' rihaan Diose sítu nicun' xta' ei —taj nij yuvii, caguáj nij yuvii a.

¹⁰ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne caráya'anj taran' nij yuvii man chuman' yo', ne cataj nij so':

—Me sítu atúj chuman' ga —cataj nij sítu man chuman' Jerusalén, xná'anj nij so' man nij yuvii atúj chuman' Jerusalén a.

¹¹ —Sítu nihánj me Jesucristó sítu cavii chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne sítu nata' se-nana Diose me so' adonj —taj nij yuvii catúj chuman' Jerusalén, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvii tu'véj rasuun man rá nuvií noco'o a

¹² Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií noco'o, gaa ne quirii so' man taran' nij sítu tu'véj rasuun do', man taran' nij sítu quiránj rasuun man rá nuvií do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij sítu tu'véj cha'aan a. ¹³ Gaa ne ca'mii so' rihaan nij so', cataj so':

—Danj Diose taj se vaa tucúa Diose rej na'víj yuvii rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucúa

sítu ituu man tucúa Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne catúj sítu tuchrii catúj sítu rengó catúj rá nuvií, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁵ Ne man xnii catúj rá nuvií, ne caguáj nij xnii cataj nij xnii:

—Caraa guee ní' rihaan sítu nihánj ta'nii ta'nij si'no sítu cu'naj David sítu cane gaa naá ei —taj nij xnii a.

Ne vaa xrej ata suun noco'o doj vaa sítu naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés vaa, ne quene'en nij so' nu' suun sa' qui'yaj Jesucristó rá nuvií, ne cuno nij so' nana caguáj nij xnii a. Gaa ne ca'maan rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Unó so' nana aguáj xnii nihánj na'. Me che'é a'vej so' caguaj xnii danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Unó 'unj ei. Me che'é na'vej rá nij soj ca'mii xnii danj ga. Ne ni'yaj soj, ne Diose ca'née nana vaa danj nimán xnii ca'mii xnii danj a. Me che'é ne nayaá nij soj nana no rihaan danj Diose ga. Ése gaa naá, ne ca'mii yo'o so' rihaan Diose, cataj so' se vaa ve'é ca'mii xnii do', ve'é ca'mii ne'ej utzii too do', rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne curihanj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj so' chuman' Betania, ne caran' so' 'o yan' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canaco'o 'o chruun man chruj higó, qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Rej ranga' cavii uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne na'aan rque so' a. ¹⁹ Gaa ne quene'en so' 'o chruun man chruj higó nicun' tu'va chrej, ne ca'anj so' tacóo chruun yo', tzaj ne taj vaj a 'o chruj higó ne quirii' so' a ma'. Maan nanj coj unj taá raá chruun

yo' a. Gaa ne ca'mii so' rihaan chruun yo', cataj so':

—Daj chihaa mij se cumán chruj raá so' ma' —taj Jesucristó a.

Ne nu' ca'mii so' ga chruun, ne maan orá dan canacoo chruun man chruj higó yo' a. ²⁰ Gaa ne caráya'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, quene'en nij so' se vaa quiran' chruun yo' a. Ne cataj nij so':

—Asa' ca'vee nu' nacoo chruun nihánj cuano ga —taj nij so', caráya'anj nij so' a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se guun vij rá soj ne yo'q cuchuman rá soj, ne doj a qui'yaj soj vaa güii, se vaa qui'yáa 'unj man chruun nihánj a adonj. Dan me se cataj xna'anj nij soj rihaan quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne ya ca'anj nij yo' rque na ya'anj, qui'yaj soj adonj. ²² Ne nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', rque Diose rihaan soj, sese ya ya cuchuman rá soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rá nu-vii, ne tucu'yón so' nana man nij sí man rá nuví yo' a. Gaa ne cuchí' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun chij rihaan nij yuvii do', rihaan so', ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'q nana xná'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí ca'ne'

suun rihanj a. ²⁵ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvii, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne nuchruj raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvii, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ²⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me sí cu'naj Juan, ne ca'maan rá nij yuvii, ne quiran' ní' sayuun, qui'yaj nij yuvii nanj á. 'Q se nij yuvii me se sí ca'neé Diose nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvii nanj á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—Ne ne'en núj me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvii ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihanj qui'yaj ndaa vaa 'yáa ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é roj ta'nii 'o so' a

²⁸ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj cuno nij so' a:

—Ne daj vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Vaa vij ta'nii 'o so' a. Ne cuchí' so' rihaan yo'q ta'nii so', cataj so': “Cuan' cavii so' qui'yaj suun so' rque naa chruj uvá, rej”, taj so' rihaan ta'nii so' a. ²⁹ “Se ca'anj 'unj ma'”, taj xnii yo' rihaan rej so' a. Tzaj ne orá nii doj naquiyaj nica' so' nimán so', ne ca'anj qui'yaj suun so' a. ³⁰ Gaa ne cuchí' rej xnii rihaan yo'ó ta'nii so', ne cataj xna'anj so' se vaa ca'anj xnii yo', qui'yaj suun yo' a. “Ca'anj 'unj,

ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Tzaj ne ne ca'anj so' qui'yaj suun so', ne tiha' so' man rej so' a. ³¹ Ne me ta'ní snó'o yo' cuno sa' rihaan so', rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

—Xnii ca'anj qui'yaj suun ro', cuno ya so' rihaan rej so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa nij sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puxtó do', nij chana niha' rá ga chii do', quitaj yaan rihaan soj catuuj nij so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne quinaj xco nij soj adonj. ³² 'O se cuchi' sí cu'naj Juan rihaan nij soj, ne tucuyón so' rihaan nij soj daj qui'yaj soj cuno sa' soj rihaan Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij soj nana ca'mii so' ma'. Tzaj ne nij sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puxtó do', nij chana niha' rá ga chii do', cuchumán rá nana ca'mii Juan nanj adonj. Ne quene'en soj se vaa cuchumán rá nij so', tzaj ne ne nuchran' nimán soj, ne ne cuchuman rá ma'an soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvij chi'ii 'yaj suun rihaan yo'ó'o a

³³ Ne cuno uún nij soj yo'ó'o cuentó nihánj á. Dan me se vaa yo'ó'o sí to'oj, ne chruj so' yo'ó'o naa chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáán so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavii na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáán nij sí cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' man naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ³⁴ Cachén doj yavii, ne quisij yavii cuta nii chruj uvá, ne ca'née sí xnaa yo' man yo'ó'o ta'aj nij se-mozó so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nıcaj yo'ó'o nij se-mozó so'

doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³⁵ Gaa ne quita'aa nij sí nuu tumé naa man yo'ó'o nij mozó cuchi' uún a. Dan me se go' uxrá nij so' chruun xráá yo'ó'o mozó yo', ne ticavi' nij so' man yo'ó'o mozó yo', ne go' uxrá nij so' yahij man yo'ó'o mozó yo' ne yuun che'e cavi' so' nanj adonj. ³⁶ Gaa ne ca'née uún sí xnaa yo' man yo'ó'o danj mozó ca'anj uún rej naj xnaa so' a. Tzaj ne nij sí nuu tumé naa ro', yo'ó'o danj qui'yaj uún nij so' man uún nij sí cuchi' uún a. ³⁷ Veé dan, gaa ne ca'née sí xnaa yo' ta'ní so' rej man nij sí nuu tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij sí tumé naa rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee”, taj sí xnaa yo' a. ³⁸ Tzaj ne quene'en nij sí tumé naa man ta'ní sí xnaa, ne cataj nij so': “Sí nihánj me sí guun sí xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁹ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'ní sí xnaa yo', ne quirii nij so' xe', ne ticavi' nij so' man ta'ní sí xnaa adonj. ⁴⁰ Ne vaa güii, ne ca'na' uún sí xnaa yo', ne daj qui'yaj so' man nij sí nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij xrej do', man nij sí uun chij do' a.

⁴¹ —Qui'yaj ndo'o sí xnaa yo' sayuun man nij sí chi'ii 'yaj suun xnaa so', ticavi' so' man nij so' nanj á. Ne taçuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó'o sí tumé xnaa so', ne yavii cuta nii chruj uvá ro', ve'é rque nij so' chruj yo' rihaan sí xnaa yo' nanj adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é ne nayaq nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej quirij'ij nij sí cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. Ma'an sí 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá

vaa yo', rá ní' á", taj danj Diose a.
 43 Che'é dan cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ca'neé Diose se-suun soj suun guun chij ga Diose rihaan chumij nihánj, gaa ne cune' Diose man yo'ó yuvij se vaa guun chij yo'ó nij yuvij rihaan chumij nihánj ga so', ne ve'é qui'yaj yo'ó nij yuvij yo' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so' nanj á.
 44 Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuvij tíxé yuvej yo' vaa yuvij na'vej rá cunō rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuvij quiniy yuvej yo' xraá vaa nij yuvij qui'yáá 'unj sayuun man, ne yuun che'e quiniy nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

45 Dan me se cuno nij xrej ata suun nocōo doj cuno nij sí fariseo cuno cuentó nanó Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a.
 46 Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a. 'Q se sí nata' se-nana Diose me Jesucristó, rá nij yuvij a.

22

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é nij sí catuū rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

1 Gaa ne ca'mii uún Jesucristó, nanó so' doj cuentó rihaan nij so', cataj so':

2 —Ase vaa qui'yaj yo'o sí nicaj suun rey ro', danj qui'yaj uún Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ei. Dan me se sí nicaj suun rey yo' me se qui'yaj so' cha'anj che'é ta'níí so' sí nara'aa, 3 ne vaa

yuvij navij rá cha'anj ga so', ne ca'neé so' se-mozó so' ca'anj nij so' rihaan nij yuvij, cataj xna'anj se-mozó so' rihaan nij yuvij se vaa ca'na' nij so' tucua' so' navij rá nij so' cha'anj nara'aa yo', tzaj ne ne ca'vej nij yuvij yo' ca'na' nij so' tucua' sí nicaj suun rey a. 4 Gaa ne ca'neé uún so' man doj se-mozó so' rihaan nij sí navij rá cha'anj ga so', ne ca'neé so' nana rihaan nij yuvij yo' se vaa aj qui'yaj chuvij so' cha ni'yánj nij so' do', se vaa aj ticavi' so' scúj aj ticavi' so' scúj le'ej ramij ndo'o aj ticavi' so' do', se vaa aj vaa chuvij nu' rasuun qui'yaj so' a. Che'é dan ca'na' nij so', ne navij rá nij so' cha'anj ga so', ne che'é dan ca'neé so' nana rihaan nij sí navij rá cha'anj ga so' a.

5 "Tzaj ne ne ca'na' a 'ó nij so' a ma'. Maan se ta'aj nij so' ca'anj qui'yaj suun xnaa' nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' ca'anj cutu'vee rasuun rihaan yuvij uún a. 6 Ne yo'ó nij so' quita'aa man nij se-mozó sí nicaj suun rey, ne qui'yaj chi'ij nij so' man mozó yo', ne ticavi' nij so' man mozó nacúun man nij so' a. 7 Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun rey yo', ne ca'neé so' man nij se-tanu so' ca'anj ticavi' nij so' man sí ticavi' man se-mozó so' a. Cuchi' nij tanuu rihaan nij sí ticavi' man mozó yo', ne ticavi' nij tanuu man nij so', ne caxrij ya'an nij tanuu man se-chuman' nij so', ne cacaa nu' chuman' yo' a.

8 "Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Sij qui'yaj chuvij ní' navij rá ní' cha'anj, tzaj ne nij sí me rá 'unj navij rá cha'anj gaj me se nuveé sij sa' me nij so' a ma'. Ne nó xcúun nij so' ca'na' nij so' ma'. 9 Che'é dan ca'anj soj rej nuná tuvi' chrej, ne naj guun yuvij nari' soj ro', cataj xna'anj soj rihaan yuvij yo' se vaa ca'na' nij so' navij rá nij so' cha'anj ga ní' á". Danj ca'mii so' rihaan

se-mozó so', ¹⁰ gaa ne curihanj nij mozó, ne naqui'yaj chre' nij so' man cunudanj nij yuvij nari' nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij yuvij yo' me sí chí'ii, ne ta'aj nij yuvij yo' me sí sa' a. Dan me se quisíj caraa nu' ve' canuú cha'anj, gaa ne ca'anj cayáán taran' nij yuvij rihaan mesá chá ni'yánj nij so' a.

¹¹ "Gaa ne catúj síí nicaj suun rey yo' rá ve' chá ni'yánj nij so', ne quene'en so' man yo'q so', se vaa nuvi' yatzíj nuu nij síí navij rá cha'anj nara'aa nuú so' a. ¹² Gaa ne ca'mii síí nicaj suun rey rihaan so', cataj so': "Me che'é catúj so' rá ve' nihánj ve' anuú cha'anj, ne nuvi' yatzíj nara'aa nuú so', ga tinu'", taj so' a. Ne guun na'aj so', ne ne ca'mii so' a. ¹³ Gaa ne ca'ne' síí nicaj suun rey yo' suun rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Numíj soj tacóó síí nihánj numíj soj ra'a síí nihánj numíj soj, ne quiri'ij soj man so' xe' ca'anj so' rej rmi' á", taj síí nicaj suun rey yo' a. Rej rmi' yo' me se yo' me rej ta'vee ndo'o yuvij ne ndaa chá ruj yuvij cúu yan' yuvij adonj. ¹⁴ 'Q se nacúún Diose man uxrá yuvij ca'na' nij yuvij cayáán nij yuvij ga so', tzaj ne doj vaa nij yuvij narii Diose canē ga so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

¹⁵ Gaa ne curihanj nij síí fariseo, ne nuchruj raá nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne ca'née nij so' man nij síí tucu'yón se-nana ma'an nij so' do', man nij síí noco' man síí cu'naj Herodes do', cuchí' nij so' rihaan Jesucristó a. Ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', ne ya tucu'yón so' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij canoco' yuvij man Diose, maestro. Ne ne

chu'ví' so' ni'yaj so' man nij yuvij daj cataj yuvij ma'. Ne 'o cuyaán vaa nu' yuvij rihaan so' chuguanj. ¹⁷ Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj yuvij, rá so' á. Nō xcúún yuvij go' yuvij puextó rihaan síí nicaj suun cu'naj César na'. Ase se go' yuvij xa' —taj nij so', xná'anj nij so' nana tiha' yu'unj man Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' qui'yaj chí'ii nij so' man so' a. Che'é dan cataj so':

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xráj ga. 'Q se síí tiha' yu'unj man yuvij me soj, ne quij vaa nimán soj adonj. ¹⁹ Tihaan soj rihanj daj vaa sa'anj o' nii che'é puextó á —taj Jesucristó rihaan nij síí me rá tiha' yu'unj yo' a.

Gaa ne nano' nij so' sa'anj aga' o' yuvij che'é puextó, ne tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó a.

²⁰ —Me síí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me síí se-chuvij nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síí me rá tiha' yu'unj yo' a.

²¹ —Síí nicaj suun cu'naj César me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvij so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan go' soj si'yaj síí nicaj suun cu'naj César rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne ca'anj rá nij so', ne tanáj nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuu i'na' uún nij síí cavi' a

²³ Ne corá cuchí' doj nij síí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij síí saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa mij se cunuu i'na' uún yuvij asa' cavi' yuvij, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man

Jesucristó, ²⁴ ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cataj xna'anj síi cu'naj Moisés nana nihánj cunō ní' a: “Sese cavi' yo'ō so', ne sese taj vaj ta'níi so', ne nō xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú síi cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij síi cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óó síi cavi' yo' a”, taj síi cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁵ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so' ne ga núj a. Síi chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so', ne che'é dan quináj uun chana yo', ne che'é dan xcaj scue'ee síi cavi' yo' man choco' so' a. ²⁶ Tzaj ne cavi' so' uún, ne quináj uun chana xcaj scue'ee so' uún, ne veé dan me se xcaj chij nij tinuj nij so' man chana yo', tzaj ne cavi' taran' nij so' nanj á. ²⁷ Sij, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún, ²⁸ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nica' man chana yo', rá sō' ga. 'Q se gaa vaa i'na' nij so', ne nica' taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij síi saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'Q se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ³⁰ 'Q se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'Q se ase vaa yáán nij se-mozó Diose rej xtá' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ³¹ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuu i'na' uún yuvij asa' cavi' yuvij ei. Ataa nayaa soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Diose na'. Dan me se se-nana Diose taj: ³² “Diose síi noco' nij síi man gaa naá síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do',

mej a.” Danj ca'mii Diose che'é nij síi man gaa naá yo' a. Dan me se nuveé se-Diose nij xngamá me Diose ma'. Inanj nij síi vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se síi cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei —taj Jesucristó a.

³³ Dan me se cuno nij yuvij nana ca'mii Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' se vaa ve'é uxrá tucu'yón so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana noco' doj cunō ní' a

³⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij síi fariseo se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó rihaan nij síi saduceo ne taj vaj nana nari' nij síi saduceo ca'mii uún nij so' rihaan Jesucristó ma'. Gaa ne cunuu chre' nij síi fariseo nuchruj raq' nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. ³⁵ Gaa ne xná'anj yo'ō tuvi' nij so' yo'ō nana man Jesucristó, quene'en so' sese guun nucuaj Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó nana yo' a. Dan me se cataj so':

³⁶ —Me nana cataj xna'anj Moisés me nana noco' ndo'o nana cunō uxrá ní' ga —taj so', xná'anj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—“Ndaa nimán yá sō' guun rá so' ni'yaj sō' man Diose síi 'nij ra'a man ní', ne yo'ō ndaa cúú yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj”. ³⁸ Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei. ³⁹ Ne ase vaa nana yo', danj vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cunō uún ní' a: “Adi' se 'ee rá sō' man ma'an sō' ro', danj gaa 'ee rá sō' man tuvi' sō' á”. ⁴⁰ 'Q cuyaán a'mii roj nana nihánj ga nu' tucuaán cuchruj síi cu'naj Moisés gaa naá do', ga nu' nana nata' nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí ca'nej Diose t̄inani man yuvi rihaan sayuun ro', nuvé n̄anj yuvi me so' ma'

⁴¹ Dan me se nuu chre' nij sí fariseo rihaan Jesucristó, gaa ne xna'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

⁴² —Daj sij me sí ca'nej Diose t̄inani man yuvi rihaan sayuun, rá nij soj ḡa. Me sí tuvi' me so', rá soj ḡa —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij sí fariseo a.

—Ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá me sí ca'na' t̄inani man yuvi rihaan sayuun n̄anj á —taj nij sí fariseo a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tzaj ne gaa cunuú Nimán Diose nimán sí cu'naj David, ne cataj David se vaa sí 'nij ra'a man ma'an so' me sí ca'nej Diose t̄inani man yuvi rihaan sayuun n̄anj á. Dan me se cataj so': ⁴⁴ “Ca'mii Diose sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáan sí 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man sí 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' sí 'nij ra'a manj rihaan nij so' n̄anj adonj”, taj sí cu'naj David yo' a. ⁴⁵ Dan me se sí 'nij ra'a man sí cu'naj David me sí ca'nej Diose t̄inani man yuvi rihaan sayuun, taj sí cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj soj se vaa n̄anj ta'ní ta'nij si'no David me so' ḡa. Taj che'é cataj soj se vaa n̄anj yuvi me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

⁴⁶ Ne a 'ó nij so' ne guun nucuaj cataj xna'anj 'o nana rihaan Jesucristó, ne a 'ó nij so' ne quisij rá xna'anj doj nana man Jesucristó a ma'.

23

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí naqui'yaj cuu

se-tucuanj Moisés do', che'é cacun' tumé nij sí fariseo do' a

¹ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvi do', rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' do', ² cataj so':

—Nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij sí fariseo do', ata nij so' se-suun sí cu'naj Moisés sí cane gaa naá a. ³ Che'é dan, naj guun nana cataj nij so' rihaan soj ro', cunó soj nu' nana yo', ne danj qui'yaj guee soj á. Tzaj ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' a ma'. 'Q se taj xna'anj nij so' daj qui'yaj yuvi, tzaj ne ne 'yaj ma'an nij so' se vaa taj nij so' ma'. ⁴ Ne a'ne' uxrá nij so' suun rihaan yuvi daj qui'yaj yuvi canoco' yuvi man Diose, ne dan me se ase vaa yuvi araa ndo'o rasuun 'ee xráa tuvi' vaa nij so', tzaj ne a doj ne racuj nij so' man yuvi cata yuvi rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raá ra'a nij so' ne racuj nij so' man yuvi n̄anj man adonj. ⁵ Naj guun suun sa' 'yaj nij so' ro', tzaj ne maan che'é rej me rá nij so' quene'en yuvi, ne che'é dan 'yaj nij so' danj n̄anj adonj. 'Q se caxra' ndo'o vaa nij caxran' nuu se-nana Diose noco' rihaan nij so', 'yaj nij so', ne xcaan ndo'o vaa yiquitzij noco' tu'va sagan' nij so', 'yaj uun nij so', ⁶ ne niha' rá nij so' nano' nij so' rej sa' doj quitaj nij so' gaa 'anj nij so' cha'anj, ne niha' rá nij so' nano' nij so' chruun xlá sa' doj quitaj nij so' rá ve' tucu'yón yuvi se-tucuanj Moisés, ⁷ ne niha' rá nij so' gaa ve'é a'mii yuvi ḡa nij so' gaa chéé nij so' yu'vee, ne niha' rá nij so' cataj yuvi “Sí guun chij” rihaan nij so', ⁸ tzaj ne ma'an soj ro', se guun cataj yuvi “Sí guun chij” rihaan ma'an soj, qui'yaj soj a ma'. 'Q se vaa orún' sí uun chij rihaan soj, ne tinuj taran' soj n̄anj á. ⁹ Ne se guun cataj soj “Ataj chij” rihaan yuvi man rihaan chumii nihánj a ma'. 'Q se vaa orún' Rej soj sí nicun' xta' á. ¹⁰ Ne se guun cataj

yuvii se vaa noco' nij yuvii man soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se orún' síí ca'née Diose tınanii man yuvii rihaan sayuun me síí canoco' soj man nanj adonj. ¹¹ Ne me ma'an tuvi' soj síí 'yaj suun che'é soj ro', yo' me síí sa' doj rihaan taran' soj, ¹² ne xa' síí me rá tıcvavii sa' man ma'an, tzaj ne quirı' so', ne guun na'aj so', ne xa' síí 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹³ Gaa ne canicaj Jesucristó ca'mii Jesucristó rihaan nij síí fariseo do', rihaan nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', cataj so':

—Nique soj sijn fariseo do', sijn naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Dan me se a'néj nij soj ve' tucua' chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua' nij soj man ve' yo', 'yaj ma'an nij soj, ne raan ndo'o achúin ni'yaj nij soj rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij soj tıha' yu'unj soj man yuvii a. Che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii adonj.

¹⁴ "Nique soj sijn fariseo do', sijn naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síí nucui' rá me nij soj adonj. Dan me se aráan soj chrej catuu yuvii rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj á. 'O se ne uun chij Diose nimán soj, 'yaj soj ma'. Ne ndaa nij síí me rá guun chij Diose nimán ro', aráan soj chrej cunó nij so' rihaan Diose adonj.

¹⁵ "Nique soj sijn naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sijn fariseo do' ei. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síí nucui' rá me nij soj á. Dan me se chée soj ndaa rej xco tu'va na ya'anj do', ndaa rej xco quij do', nano' soj yo'ó síí canoco' man soj, gaa ne quisij

canoco' yo'ó so' man soj 'yaj soj, gaa ne nuu chí'ijı doj nimán so' rihaan nimán soj, 'yaj soj, ne quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj taran' nij soj rihaan ya'an adonj.

¹⁶ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj nanj á. Ase vaa síí tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tıhaan soj rihaan yuvii daj gaa qui'yaj yuvii a. Ca'vee se cuta' yo'ó so' raá nuvii nocoo se vaa ya vaa nana ca'mii so', tzaj ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj soj a. Tzaj ne sese cuta' yo'ó so' raá aga' oró mıı nuu rá nuvii, gaa ne che'é dan ya vaa nana ca'mii so', ne no xcuún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj soj a. ¹⁷ Ase vaa síí ni'yon do', ase vaa síí tuchrii do', vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa nuvii nocoo me se sa' doj vaa yo' rihaan aga' oró mıı nuu rque nuvii yo' ga. 'O se ne'en soj se vaa che'é ma'an nuvii nocoo yo' ro', nuu guee aga' oró mıı yo' rihaan Diose á. ¹⁸ Ne taj uún soj se vaa sese cuta' yo'ó so' raá chraan altar acaa xcuu rque yuvii rihaan Diose se vaa ya vaa nana ca'mii so', ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj uún soj a. Tzaj ne sese cuta' so' raá xcuu naj rihaan chraan altar yo', ne no xcuún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj uún soj a. ¹⁹ Dan me se ase vaa síí tuchrii vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa sa' doj vaa chraan altar yo' rihaan xcuu naj rihaan yo' ga. 'O se che'é ma'an chraan altar ro', che'é dan nuu guee xcuu yo' rihaan Diose nanj á. ²⁰ Che'é dan sese cuta' yo'ó so' raá chraan altar yo', ne nuveé raá chraan altar yo' me se cuta' so' raá ma'. 'O se cuta' so' raá chraan altar do', raá nu' se taj rihaan chraan altar yo' do' adonj. ²¹ Ne sese cuta' yo'ó so' raá nuvii nocoo, ne nuveé inanj raá nuvii nocoo me se cuta' so' raá ma'. 'O se cuta' so' raá nuvii nocoo do', raá ma'an Diose síí yanj

nuvíi nocoo do' adonj. ²² Ne sese cuta' yo' o so' raa rej xta', ne nuveé inañj rej xta' me se cuta' so' raa ma'. 'O se cuta' so' raa rej xta' do', raa chruun xlá chruun taj ma'an Diose gaa rii ta'nga' Diose do', raa ma'an Diose síi taj rihaan chruun xlá yo' do', cuta' so' nanj adonj.

²³ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se sese vaa nuu xlá do', coj eneldo do', coj cominó do', rihaan soj, ne rque soj 'o nánj coj rihaan Diose rihaan daj a chí' nánj coj yo' a. Tzaj ne nana nocoo doj ne 'yaj soj ma'. Ne a'ne' nica soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne 'ee rá soj tuvi' soj ma'. Ne uun nucaj rá tuvi' soj man soj ma'. Tzaj ne Diose ro', me rá qui'yaj soj nu' nana nocoo nihánj, ne na'vej rá Diose tanáj xco soj a yo' ó nana le'ej doj ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa síi tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tihaan soj rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij adonj. Ase vaa síi rii ndaa 'o yacoo le'ej rque na co' o ro', vaa soj, tzaj ne chumánj uun soj cunu' xcuu camello vaa guee nanj adonj.

²⁵ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráa yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráa soj me se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me se quij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'neej soj si'yaj tuvi' soj, ne taj se 'yá' ca'ne' rá soj a ma'. ²⁶ Ase vaa síi tuchrii vaa soj sij fariseo ei. Ase vaa 'yaj yuvij na'nu' rque rasuun ro', danj qui'yaj uun soj, naqui'yaj sa' soj nimán soj á. Ndaa síj, gaa ne sa' inañj qui'yaj soj quene'en yuvij ei.

²⁷ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa chraan naj xngá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráa soj ro', vaa catzii, ne ve'é ndo'o ruvi' man soj, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj, ne chí'ii vaa nu' nimán soj adonj. ²⁸ Dan me se ase vaa síi nica nimán vaa soj chéé soj ni'yaj yuvij, tzaj ne 'yaj yuve ndo'o soj se chí'ii, ne ne uno uxrá soj rihaan Diose a ma'. Inañj danj vaa nimán soj nanj adonj.

²⁹ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do', man nij síi vaa sa' cane gaa naá do', ne ve'é tumé soj man chraan yo' a. ³⁰ Ne taj soj se vaa sese cayáan soj ga xii soj nij síi man gaa naá ro', ne ne ticavi' soj man nij síi nata' se-nana Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an xii soj a ma'. Danj a'mii soj, ³¹ taj xna'anj ma'an soj se vaa ya tuvi' nij síi ticavi' man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá me ma'an soj nanj á. ³² Ne ataa quisij cacun' qui'yaj nij tuvi' soj nij síi man gaa naá yo' a. Tzaj ne tisij soj cacun' yo' adonj.

³³ "Ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj, ne taj se qui'yá' quinanii soj rihaan sayuun qui'yaj Diose man soj ma'. Cacaá soj rihaan ya'an adonj. ³⁴ Che'é dan xa' soj, tzaj ne ca'nej 'unj síi nata' se-nana Diose ca'nej 'unj síi ca'mii nana cuu ca'nej 'unj síi tucu'yón se-nana Diose ca'nej 'unj rihaan soj, gaa ne ticavi' soj man ta'aj nij so', ne cachron soj man ta'aj nij so' rihaan crutze, ne go' soj cuartá xráa ta'aj nij so', ne

cunanj nij so' rihaan soj, cūrihanj nij so' 'o chuman', ne canoco' uxrá soj man nij so' ndaa 'ó chuman' uún, qui'yaj soj vaa güii nanj adonj. ³⁵ Ndaa sij, gaa ne nu' ton cayanj man nij síi sa' rihaan Diose rihaan chumij nihánj ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. Dan me se asij ton cayanj man síi sa' cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man síi cu'naj Zacarías ta'núí síi cu'naj Berequías gaa cavi' so' rihaan nuvíi yan nicun' chraan al-tar ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. ³⁶ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síi man chuman' Jerusalén a

³⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Naná uxrá raj che'é soj sijn man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síi nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij síi ca'néé Diose cuchí' rihaan soj á. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'núí xo' caráán xo' xcóo xo' xráá ta'núí xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'. ³⁸ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. ³⁹ 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'é uxrá 'na' síi a'néé síi 'nij ra'a man ní' á”, cataj

soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man Jerusalén yo' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíi nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó nuvíi nocoo, ca'anj so', ne cuchí' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Guun rá nij so' quene'en Jesucristó daj vaa nij ve' man nuvíi nocoo yo' a. ² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se ne'en soj nu' ve' man nuvíi nocoo nihánj na'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne canee nu' nuvíi nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumij nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáán Jesucristó raq quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne cuchí' orún' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíi nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisij ca'na' so' quene'en núj ne quinavij nu' chumij nihánj, maestro —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuvií man soj á. ⁵ 'O se ca'na' uxrá yuvií cataj: “'Unj me síi ca'néé Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun”, cataj nij so', ne dan me se tihá' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁶ “Dan me se vaa güii, ne quene'en soj se vaa cunu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' a. Ne cuno uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo' a. Cutumé soj man

soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'le guun sayuun yo' rihaan chumii nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumii nihánj nu' orá ma'. 'Q se quinaj chumii nihánj doj adonj. ⁷ Dan me se cunu' uxrá yuvii man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén x'naa cachén yuún nocoo cachén que'ee chuman' a. ⁸ Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana ve'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque yo', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan, ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumii nihánj nanj adonj.

⁹ "Gaa ne ca'anj nicaj yuvii man ta'aj soj rihaan nij sí nicaj suun, ne quiran' ta'aj soj sayuun ne cavi' ta'aj soj nanj á. Ne nachri' cunudanj nij sí yanij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí noco' manj adonj. ¹⁰ Gaa ne tanáj que'ee tinúú soj chrej sa', ne tacuachén tinúú soj sí tanáj chrej sa' man yo'ó tinúú soj rihaan sí nicaj suun, ne nachri' uún tinúú soj sí tanáj chrej sa' man ta'aj soj sij noco' manj nanj á. ¹¹ Gaa ne ca'na' uxrá sí nata' rihaan yuvii se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', cataj nij so', tzaj ne ca'mii ne uun nij so', ne tiha' yu'unj uxrá nij so' man yuvii adonj. ¹² Gaa ne xna'anj ndo'o se chi'ii qui'yaj yuvii, ne ca'ne' rá nij yuvii ga suun noco' se-nana Diose, ne che'é dan tanáj uxrá nij sí noco' manj chrej sa' chrej ee rá man tuvi' a. ¹³ Tzaj ne sí noco' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumii nihánj ro', so' me sí quinanii rihaan sayuun adonj. ¹⁴ Ne ca'mii natáj yuvii nana sa' nihánj nana che'é

güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj cunó yuvii man cunudanj chuman' man rihaan chumii, ne xcaj nij yuvii cuentá che'ej, gaa ne guun che'e chumii nihánj quinavij chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Ne soj sij nayaá nana nihánj nana cachronj rihaan yanj nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chi'ii á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Daniel sí nata' se-nana Diose gaa naá che'é yo'ó se chi'ii qui'yaj ndo'o sayuun man yuvii, ne dan me se güii quene'en soj se chi'ii yo' rej guee, ¹⁶ ne yo'ó cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raá quij á. ¹⁷ Ne sí taj xráá ve' tucua' ro', se catuj so' rá ve' tucua' so' quirii so' si'yaj so' ma'. ¹⁸ Ne sí 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nana' so' sagan' so' tanáj so' rihaan yo'ó ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'ó cunanj nij so' á. ¹⁹ Nique chana nuu rque do', chana vaa ta'nii ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'Q se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ²⁰ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan do', güii no xcuún yuvii naraan rá yuvii do' ma'. ²¹ 'Q se güii ca'na' sayuun ro', quij ndo'o guun nanj á. Quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvii gaa nu' ca'na', ne daj chihaa mój se quiran' uún yuvii sayuun vaa danj ma'. ²² Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinanii yuvii rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisij sayuun, qui'yaj Diose, che'é rej quinanii nij sí narii so' canoco' man so' adonj.

²³ "Ne güii yo' me se sese cataj yuvii rihaan soj: "Ni'yaj so' ei.

Nihánj 'na' síi t̄inanii man ní' rihaan sayuun á", ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁴ 'O se ca'na' uxrá síi ne síi cataj se vaa síi t̄inanii man yuvií rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá síi ne síi cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' nocoo, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvií man rihaan chumií nanj adonj. Ndaa nij síi narií Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man nij síi tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²⁵ Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumií nihánj nanj á. ²⁶ Che'é dan me sese cataj yuvií rihaan soj se vaa vaj 'unj rej quij, ne se ca'anj soj rej quij nano' soj manj ma'. Ne sese cataj yuvií rihaan soj se vaa yáan 'unj rá 'o ve', ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁷ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rej síj güii ne 'o chuguun nu' xta' ndaa rej ata' güii ro', ne ne'en cunudanj yuvií se vaa raan rihaan chumií a. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sij ca'née Diose n̄icaj yu'unj man yuvií, ne yo'o quene'en nu' yuvií man rihaan chumií nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁸ Aj ne'en soj daj 'yaj yachrúu vaj rej xta', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee cha xo' a. Taj síi nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachrúu ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumií nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumií nihánj me rej ca'na' 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj a

²⁹ "Sij quiran' yuvií sayuun yo', gaa ne guun rmi' güii guun rmi' yavii guun rmi', ne cayuu nij yati' xta' ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj man rej xta' do' a. ³⁰ Gaa

ne vaa se curuvi' rej xta' quene'en soj, ne quene'en soj se vaa daj doj ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose n̄icaj yu'unj man yuvií a. Gaa ne cunudanj nij síi man rihaan chumií nihánj ro', quinano ndo'o rá ma'an nij so', gaa ne quene'en nij so' man 'unj sij ca'née Diose n̄icaj yu'unj man yuvií á. Dan me se xraá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuaj ndo'oj quirii ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj á. ³¹ Gaa ne ca'yanj nii chruun a'yánj, qui'yáj, ne ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj ca'na' nij so' rihaan chumií nihánj, ne naqui'yáj chre' nij se-mozó 'unj man nij síi narií Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'unj rihaan nu' chumií nihánj, nano' nij so' taran' nij síi cunu chre' ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaaya quene'en ní' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

³² "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruj higó raá á. Gaa quisij guun laruu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij raá chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' dió naman maan a. ³³ Dan me se xcax uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa síi nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa caví' soj ei. ³⁵ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³⁶ "Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'ó síi ne ne'en

me güii ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Orún' Réj me síi ne'en nanj adonj. ³⁷ Ase vaa qui'yaj yuvij gaa cayáán síi cu'naj Noé rihaan chumiij ro', danj gaa qui'yaj uún yuvij asa' ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij rihaan chumiij nihánj adonj. ³⁸ Dan me se gaa cayáán síi cu'naj Noé, ne daj doj caráán na ya'anj rihaan chumiij, tzaj ne chá yuvij do', co'o yuvij do', ne xcaj tuvi' nij yuvij do'; inanj danj qui'yaj nij yuvij ndaa quisıj güii catúj nij tuvi' síi cu'naj Noé rque rihoo xij chée rihaan na a. ³⁹ Ne ne xcaj nij yuvij cuentá sese caráán na ya'anj xráá nij so' ma'. Maan se ndaa quisıj caráán na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne danj gaa xcaj nij so' cuentá nanj á. Ne ase vaa ne xcaj nij yuvij man gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', danj gaa uún yuvij asa' quisıj ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij rihaan chumiij nihánj adonj. 'O se ndaa sıj güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá nanj á.

⁴⁰ "Ne asa' quisıj güii yo', ne cunuú vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óo, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó so', ne quınaj yo'ó so' a. ⁴¹ Ne cunuú vij roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó no', ne quınaj yo'ó no' nanj adonj. ⁴² Che'é dan cutumé uxrá soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' síi 'nij ra'a man soj a ma'. ⁴³ Dan me se sese 'o síi tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' síi ituu ne qui'yaj ituu síi ituu rasuun man tucua so', ne uxrá cutumé so' tucua so', ne se qui'yaj ituu síi ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en soj me orá ca'na' síi ituu man adonj. ⁴⁴ Dan

me se ta'nga' danj vaa guue 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'ó nı'yaj soj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síi ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quiran' síi ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴⁵ "Che'é dan me sese cune' síi tucua yo'ó ve' man yo'ó se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raá me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴⁶ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavij sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' síi tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne sese vaa chíiij nimán mozó yo', ne guun rá so' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', ⁴⁹ gaa ne guun che'e so' go' so' man tuvi' so' mozó, ne chá so' co'ó so', ne guun xno so' a. ⁵⁰ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne sıj güii sıj orá sıj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', ⁵¹ gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo' ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij síi nucui' rá a. Ne yuvij man rihaan ya'an yo' ro', ta'vee uxrá, ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvij cúu yan' yuvij ei.

25

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chí' chana yaan me rá catuu rej anuú cha'anj nara'aa a

¹ "Ne asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj, ne ase vaa chí'

chana yaan ro', danj gaa nij yuvij me rá catuū rihaan Diose asa' guun chij Diose á. Dan me se nicaj nij chana yaan yo' saga' nij no' aga' ya'an, ne ca'anj na'vij nij no' man síí nara'aa a. ² Dan me se 'un' nij chana yaan yo' ro', me chana ni'yon, ne yu'un' nij chana yaan yo' ro', me chana nicaj cuentá a. ³ 'O se nij chana ni'yon yo' ro', nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an, tzaj ne taj vaj casté acaa nicaj nij no' a ma'. ⁴ Ne nij chana nicaj cuentá ro', nij no' me se nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an do', aga' nuū casté acaa do' a. ⁵ Dan me se guun raan síí nara'aa, ne ca'na' nej rihaan taran' nij chana yaan yo', ne cotoj taran' nij no' a. ⁶ Guun yan', ne caguáj yuvij cataj yuvij: "Na' síí nara'aa ga chana yaan ei. Cuvá' soj nari' tuvi' soj ga so' ei", cataj yuvij rihaan chi' nij chana yaan yo' a. ⁷ Gaa ne cuno nij chana yaan, ne ra'yanj naxagaa taran' nij no', ne naqui'yaj sa' nij no' saga' nij no' aga' ya'an a. ⁸ Ne cataj nij chana ni'yon rihaan nij chana nicaj cuentá, ne: "Qui'yaj soj doj se ndo'o, rque soj doj casté acaa rihaan núj ruguanj. Quina'áj saga' núj aga' ya'an nanj achuguanj", taj nij chana ni'yon yo' rihaan tuvi' no' a. ⁹ Gaa ne tuvi' no' chana nicaj cuentá me se cataj: "Maan se se quisij casté acaa cacaa rihaan taran' ní' ma'. Ca'anj soj rej ane' casté acaa, ne quiraan soj man yo' á", taj nij chana nicaj cuentá yo' rihaan nij chana ni'yon a. ¹⁰ Veé dan, ne ca'anj nij chana ni'yon yo' quiraan nij no' casté acaa, ne ca'na' síí nara'aa, ne nij chana nicaj cuentá me se ne cachijn casté acaa rihaan nij no' ma'. Che'é dan catúj nij no' rá ve' canuū cha'anj ga síí nara'aa, ne caráán nii ta'yaa yo' a. ¹¹ Cachén doj orá, gaa ne ca'na' nij chana ni'yon uún, ne cataj nij no': "Ca'nuū so' ta'yaa catuū núj, socoj", cataj nij no' rihaan síí nara'aa a.

¹² Ne cataj síí nara'aa yo': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne ne'én 'unj man soj ma'", taj so' rihaan nij chana ni'yon yo' a.

¹³ "Che'é dan cutumé uxrá nij soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' 'unj ne ne'en soj me orá ca'na' 'unj ne ne'en soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é síí racuíj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹⁴ "O se güii ca'na' 'unj me se ase vaa qui'yaj yo' o ru'vee ga se-mozó ru'vee ro', danj gaa qui'yaj ga soj sij nocó' manj adonj. Dan me se guun rá ru'vee yo' ca'anj so' yo'ó chuman', ne canacúun so' man nij se-mozó so', ne racuíj so' se-sa'anj so' rihaan nij mozó yo' a. ¹⁵ Dan me se rihaan yo' o so' racuíj so' 'un' sa'anj nocoo uxrá cu'naj talento a. Rihaan yo'ó so' racuíj so' vij sa'anj talento a. Ne rihaan yo'ó so' racuíj so' yo' o sa'anj talento a. Danj qui'yaj so', racuíj so' sa'anj rihaan 'o 'o nij se-mozó so', ne rihaan 'o 'o mozó yo' racuíj so' ndaa vaa guun nucuaj mozó tinaca mozó yo' a. Dan me se me rá so' qui'yaj suun 'o 'o mozó tinaca 'o 'o mozó sa'anj rque so' rihaan mozó yo', ne che'é dan qui'yaj so' danj a. Ne cavii so', ca'anj so' a.

¹⁶ "Sij ca'anj so', ne cavii síí nicaj 'un' sa'anj talento ca'anj so', ne qui'yaj suun so', ne quisij, gaa ne qui'yaj canaán so' yu'un' sa'anj talento ga sa'anj uún a. ¹⁷ Ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj vaa qui'yaj síí nicaj vij sa'anj talento uún, ne qui'yaj canaán so' yavij sa'anj talento uún a. ¹⁸ Tzaj ne síí quiril' 'o sa'anj talento yo' me se cavii so' ca'anj so', ne gáán so' 'o yu'uj, ne caxrij yuve so' man sa'anj racuíj ru'vee rihaan so' a.

¹⁹ "Veé dan, ne guun raan uxrá, ne namán se-ru'vee va'núj nij mozó, ne xná'anj ru'vee man 'o 'o nij so' daj qui'yaj nij so' a. ²⁰ Ne

cuchi' sí nicaj 'un' sa'anj talento rihaan ru'vee, ne rque so' chi' sa'anj talento man se-ru'vee so', cataj so': "Un' sa'anj talento racuj so' manj, señor. Ne yaj ro', nuu yo' chi' sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²¹ Ne cataj ru'vee yo' rihaan se-mozó so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáa so' ei. Mozó sa' mé so', ne gaa nucuaj raj mán so' adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj á. Che'é dan, ne yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj á. Cuvá' so' cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' nanj ei", taj so' rihaan se-mozó so' a.

²² "Gaa ne cuchi' sí nicaj vij sa'anj talento uún, ne cataj so': "Racuj so' vij sa'anj talento rihanj, señor. Ne yaj, ne nuu yo' ca'anj sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²³ Ne cataj ru'vee yo' rihaan so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáa so' ei. Mozó sa' mé so' uún, ne gaa nucuaj raj mán so' uún adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj, ne che'é dan yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj ya ei. Cuvá' so', cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' ya ei", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó se-mozó so' a.

²⁴ "Veé dan, ne cuchi' sí nicaj yo'ó sa'anj talento uún rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Ne'én 'unj se vaa sij sca' ndo'o nimán mé so', señor. Ne'én 'unj se vaa yo'ó yuvij unô 'núú, ne ma'an so' me sí rii un naa nanj adonj. Ne yo'ó yuvij narii squj man 'núú trigó, 'yáa so', ne ma'an so' naran' un man 'núú trigó sa' yo' nanj adonj. ²⁵ Che'é dan cuchu'ví' 'unj, ne ca'anj 'unj, ne caxríj yuve 'unj se-sa'anj so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se nacaj guee uún so' se-sa'anj so' nanj ei", taj mozó yo' rihaan ru'vee a. ²⁶ Ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó: "Mozó chi'ij nimán do', mozó rmiij do', mé so' ei. Se danj ne'én so' se vaa yo'ó yuvij unô 'núú, ne ma'anj rii naa, ne ne'én so' se vaa yo'ó yuvij narii

squj man 'núú trigó, ne 'unj naran' 'núú trigó sa' yo', ²⁷ ne me che'é ne taacuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij sí nuta' raa sa'anj ga. Gaa ne asa' 'ná' 'unj, ne nicaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raa yo' ga", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁸ "Ne ca'mii uún ru'vee yo' rihaan yo'ó nij se-mozó so', cataj so': "Ca'nee soj sa'anj nicaj mozó chi'ij nihánj, ne taacuachén soj rihaan sí nicaj chi' sa'anj talento á. ²⁹ 'Q se sí ne'en sa' qui'yaj suun rihanj me se vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' rihanj adonj. Ne sí ne ne'en qui'yaj suun rihanj me se ca'nee 'unj suun le'ej ní' atá so', ne quinaj un so', qui'yáj adonj. ³⁰ Ne mozó chi'ij yo' me se taj se uun so' rihanj ma'. Quiri'ij soj man so' xe' rej rmi' á. Ne yuvij man rej rmi' yo' me se ta'vee uxrá ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvij cúu yan' nij so' nanj adonj", taj ru'vee rihaan yo'ó nij se-mozó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii ca'ne' Jesucristó cacun' che'é yuvij man rihaan chumij a

³¹ "Dan me se sí ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij mé 'unj, ne ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne ve'é uxrá gaa ca'na' 'unj, ne ca'na' cunudanj nij se-mozó 'unj, ne asa' ca'ná' 'unj, ne quitaj 'unj rihaan xruún 'unj chruun xlá sa', ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij adonj. ³² Dan me se naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne canicun' nij yuvij rihaan 'unj, ne cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij, ne dan me se ase vaa 'yaj sí tumé matzinj uxrá' ta'aj so' man nij matzinj ga nij tana ro', danj gaa qui'yáa 'unj, cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij yo' nanj adonj. ³³ Dan me se nij sí sa' ro', ase vaa matzinj gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nuva' 'unj, ne nij sí chi'ij ro', ase vaa tana gaa nij so'

rihanj, ne cachēn nij so' canicun' nij so' rej nichruún 'unj a.

34 "Ne guún 'unj sít nicaj suun rey, quirij ta'ngá' 'unj rihaan nij so', ne dan me se ca'mii' 'unj rihaan nij sít nicun' rej nuva' 'unj, cataj 'unj: "Cuva' soj ei. Niha' uxrá rá Réé 'unj ni'yaj so' man soj á. Dan me se asij qui'yaj Réé 'unj man chumij nihánj, ne cachrón so' güii guun chij ma'an soj rihaan chumij nihánj a. Che'é dan ca'na' soj, ne nacaj soj nu' se sa' qui'yaj Réj á. 35 'Q se gaa naá, ne quina'aan rquej, ne rqué soj se chaj á. Ne nacoó 'unj na, ne rqué soj na co'oj á. Ne ase vaa sít 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ve'é ca'mii soj gaj a. 36 Tachrinj uun vaa sagan' 'unj, tzaj ne rqué soj yatzíj manj á. Ne canó chí'ij manj, ne cuchí' soj rej náj, ne taj ya'anj soj manj á. Qui'nij 'unj taga', ne cuchí' soj taga', ne ca'mii soj gaj adonj", cataj 'unj rihaan nij sít nicun' rej nuva' 'unj a.

37 "Gaa ne ca'mii nij sít sa' yo' rihaan, cataj nij so': "Aman quene'en núj se vaa na'aan rqué so', ne rqué núj se chá so', Señor. Aman quene'en núj se vaa nacoó so' na, ne rqué núj na co'o so' ga. 38 Aman ase vaa sít 'na' yo'ó chuman' vaa so' rihaan núj, ne ca'mii núj ga so' ga. Aman quene'en núj se vaa tachrinj uun vaa sagan' so', ne rqué núj yatzíj cunuú so' ga. 39 Aman quene'en núj se vaa canó chí'ij mán so' do', se vaa catúj so' taga' do', ne cuchí' núj racuíj núj mán so' ga", cataj nij sít sa', xna'anj nij so' manj a.

40 "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa racuíj ndo'o soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj á. Nda' se sít nicá' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne racuíj ndo'o soj man nij so', ne che'é se racuíj ndo'o soj man

tinúú 'unj, ne che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa me soj sít racuíj man ma'anj adonj", cataj 'unj rihaan nij so' a.

41 "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij sít nicun' rej nichruún 'unj a: "Naxuun soj man soj rihanj ei. Maan se cataj ya Diose se vaa inanj sayuun quiran' soj, ca'anj soj rihaan ya'an, cacaa soj nu' cavii nu' ca'anj nanj á. Dan me se qui'yaj Diose ya'an yo' cacaa sít chree cacaa nij nana chree cacaa, ne cacaa nij soj cacaa ga so' adonj. 42 'Q se quina'aan rquej gaa naá, tzaj ne ne rque soj a doj se chá chaj ma'. Nacoó 'unj na, tzaj ne ne rque soj a doj na co'oj ma'. 43 Ase vaa sít 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ne ca'mii soj gaj ma'. Tachrinj uun nuú 'unj, tzaj ne ne rque soj a doj yatzíj ma'. Canó chí'ij manj do', qui'nij 'unj taga' do', tzaj ne a 'ó güii ne cuchí' soj rihanj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

44 "Gaa ne cataj ma'an nij sít chí'ij yo': "Aman quene'en núj mán so' se vaa na'aan rqué so' do', se vaa nacoó so' na do', se vaa ase vaa sít ca'na' yo'ó chuman' vaa so' do', se vaa achiin yatzíj cunuú so' do', se vaa canó chí'ij mán so' do', se vaa qui'nij so' taga' do', ne ne racuíj núj mán so', Señor", cataj nij so', xna'anj nij so' manj a.

45 "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa a 'ó xco' ne racuíj soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj ma'. Ne nda' se sít nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne no xcúún nij soj racuíj soj man nij so' adonj. Ne che'é se ne racuíj soj man nij so' ro', che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa nuvé sij racuíj manj me soj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

46 "Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne nij sít

sa' ro', ve'é cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj—taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Sij cataj xna'anj Jesucristó nu' nana yo', gaa ne ca'mii uún so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

² —Ne'en soj se vaa cachén vij güii, gaa ne çanuú cha'anj pascuá, ne taçuachén nii manj rihaan nij sí cachón manj rihaan rcutze nanj adonj. Danj qui'yaj nij so', che'é se sí ca'née Diose ñicaj yu'unj man yuvij mej a —taj Jesucristó a.

³ Gaa ne cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', rihaan ve' xij tucuá xrej ata suun nocoo doj sí cu'naj Caifás a.

⁴ Ne 'o guun rá cunudanj nij so' se vaa tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ⁵ Tzaj ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuú cha'anj ma'. Maan se sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuvij, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuvij nanj adonj—taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o chana casté raq Jesucristó a

⁶ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucuá sí cu'naj Simón sí canó luj ri'yuj man, ⁷ ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchi' yo'o chana rihaan so', ne ñicaj chana yo'o aga' catzji nuu casté gun' daj, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Gaa ne caxrj chana casté raq Jesucristó a. ⁸ Ne ca'maan rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne cataj nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁹ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirí' uxrá no' sa'anj, ne go' no' sa'anj yo' man sí nique ga —cataj nij so', ni'yaj nij so' man chana yo' a.

¹⁰ Ne quene'en Jesucristó daj vaa ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. 'O se ve'é uxrá vaa qui'yaj no' manj á. ¹¹ 'O se sí nique me se daj a güii mán nij sí nique ga soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ga sí nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ¹² Dan me se caxrj chana nihánj casté raj, ne che'é dan ne'en soj se vaa cachin' nii manj adonj. ¹³ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natáj yuvij se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvij man rihaan nu' chumij nihánj ro', ne cataj xna'anj uún nij yuvij rihaan tuvi' yuvij che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvij man chana nihánj ma'—taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne cavii sí cu'naj Judas Iscariote, ca'anj so' rihaan nij xrej ata suun nocoo doj a. Dan me se yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁵ Dan me se cataj so' rihaan nij xrej a:

—A me se rque soj manj, ne racuj 'unj man soj taçuachén 'unj man Jesucristó rihaan soj ga —taj so', xna'anj so' man nij xrej a.

Ne go' nij so' ico chi' sa'anj platá catzji man sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁶ Gaa ne guun che'e sí cu'naj Judas nuchruj raq so' aman guun nucaj so' racuj so' man nij xrej ata

suun nocoo doj, tačuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tačuachén yo'q tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' a

¹⁷ Ne güii canuü cha'anj pascuá ro', cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me rej qui'yaj chuvii núj cha xti'no ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa catuu nij so' chuman' Jerusalén, ne cuchí' nij so' rihaan yo'q so', ne ca'mii' nij so' nana nihánj rihaan so' a: “Taj xna'anj maestró rihaan so' se vaa daj doj quisij se-ora so' a. Ne cha xti'no so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', cha'anj pascuá tucuá so' á”, cataj nij so' rihaan sí ne chuman' yo', taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Dan me se qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne qui'yaj chuvii nij so' cha xti'no nij so' cha'anj pascuá a. ²⁰ Ne rej ti'nuu, ne cayáan Jesucristó ga chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan mesá a. ²¹ Ne gaa chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tačuachén yo'q tuvi' soj manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj ei —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quinanó ndo'o rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xná'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Unj me sí qui'yaj danj ni', Señor' —taj 'o 'o nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Sí tiguíj rachruún ga 'unj rá co'oo ro', so' me sí tačuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj adonj. ²⁴ 'O se taj danj Diose se vaa

ca'anj 'unj cavi' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvi' ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne nique ndo'o sí tačuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

²⁵ Ne sí cu'naj Judas sí me rá tačuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—'Unj me sí qui'yaj danj ni', maestro' —taj ma'an so', xná'anj ma'an so' man Jesucristó uún a.

—Ya uxrá cataj so', veé so' qui'yaj danj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rqué Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'q nij so' do' a

²⁶ Ne gaa chá nij so' chraa ne quita'aa Jesucristó yo'q rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachruún, ne rqué so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachruún nihánj, cha soj man yo' á. Ne manj me rachruún nihánj ei —taj so' a.

²⁷ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne tačuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne cataj so':

—Co'q taran' soj na vinó nihánj á. ²⁸ 'O se ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé que'ee yuvi' adonj. ²⁹ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Réé 'unj

rihaan chumij nihánj, ne cunu naca chumij nihánj, ne co'lo ní' na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³⁰ Gaa ne cachráa taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj sí cu'naj Pedró ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man sí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuy nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne nij corá guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'. ³² Tzaj ne asa' quisij cunu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³³ Gaa ne cataj sí cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa míj se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa nij corá gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuy ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³⁵ Ne cataj Pedró:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní', tzaj ne daj chihaa míj se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁶ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemaní, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so':

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj gan' doj tzin', ne cachinj ni'yaj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³⁷ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man roj ta'ní sí cu'naj Zebedeo do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. ³⁸ Gaa ne cataj so' rihaan va'nuy nij sí ca'anj ga so' a:

—Naná uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuy nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii so' yanij doj tzin', ne ca'anj cayáan rno so' rihaan yo'óo, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráan ra'á so' xraj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'an so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj, man Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuy nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Dan me se xa' soj me se a 'ó orá ne guun nucuaj soj ni'yaj soj gaj a ma'. Ya na'. ⁴¹ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráan Diose rihaan sí chree se caxrij sí chree chrej chi'ij rque soj á. 'O se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne guun nucuaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

42 Gaa ne cavii uún so', ne cachíin ni'yaj uún so' rihaan Diose, cataj so':

—Sese se ca'vee quinanii 'unj rihaan sayuun ase vaa, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá so', Ataj —taj Jesucristó, cachíin ni'yaj so' a.

43 Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'nuj nij síi tucu'yón se-nana so' a. 'O se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a.

44 Gaa ne tanáj so' man nij so', ne cavii uún so', ne cachíin ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne ase vaa cachíin ni'yaj so' gaa rque ro', danj vaa cachíin ni'yaj uún so' rihaan Diose a.

45 Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Dan me se daj doj quisij orá tucuachén yo'o so' manj rihaan síi tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj síi ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii adonj. 46 Naxagaa soj, ca'anj ní' nanj ei. Ni'yaj soj nedí'. 'Na' síi tucuachén manj rihaan síi taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

47 Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' síi cu'naj Judas yo'o tuví' chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvii ga so', ne nicaj nij yuvii neê espadá do', chruun do' a. Dan me se nij yuvii ca'néé nij xrej atá suun nocoo doj do', nij yuvii ca'néé nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', me nij yuvii ca'na' a. 48 Ne síi cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuvii se vaa daj gaa qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunuu yaan nij yuvii man Jesucristó, ne cataj so':

—Síi cachron tu'vaj ro', so' me síi quita'aa soj cuaj á —taj síi cu'naj Judas a.

49 Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ca'na' uxraj, nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne nu' cachron tu'va so' xruu Jesucristó a.

50 Gaa ne xná'anj Jesucristó man Judas, cataj so':

—Me che'é ca'ná' so', ga tinu' —taj so' rihaan Judas a.

Gaa ne cuchi' nij yuvii rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuvii man Jesucristó a.

51 Ne yo'o síi nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneê so' neê espadá, ne go' so' neê espadá yo' raá yo'o se-mozó xrej atá suun nocoo doj, ne veé dan güéj nu' xréé mozó yo', qui'yaj so' a. 52 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi nicaj neê espadá yo' a:

—Na'nej so' taneê so' á. 'O se nu' yuvii nicaj neê espadá ro', veé neê espadá qui'yaj caví' nij yuvii nanj adonj. 53 Ne ne ne'én so' se vaa guun nucuáj cachinj ni'yáj rihaan Réj, ne ca'na' que'ee ndo'o se-mozó Réj rihanj cuano, ne ca'vee qui'yaj cananj a. 54 Tzaj ne sese danj qui'yáj, gaa ne asa' ca'vee qui'yaj ní' nu' nana no' rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj gaa quirán' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan síi nicaj neê espadá yo' a.

55 Ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Me che'é nicaj soj neê espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Síi ituu mé 'unj, rá soj na'. Ne 'o se guun que'ee güii cayáán 'unj rá nuvíi nocoo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan nij yuvii, tzaj ne ne quita'aa soj manj a. 56 Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana cachron nij síi nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tanáj cunudanj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó man so', ne cunanj nij so', ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁵⁷ Dan me se nij síi quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síi cu'naj Caifás xrej atá suun nocoo doj a. Ne aj mán chre' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síi uun chij do', rihaan síi cu'naj Caifás yo' a. ⁵⁸ Ne gan' gan' canoco' síi cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan chingá rej yanj síi cu'naj Caifás yo', ne catúj so' rá chingá ne ca'anj cayáán so' ga nij se-mozó xrej man rá chingá, quene'en so' daj quirán' Jesucristó a.

⁵⁹ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocoo doj nano' nij cuese nano' man yuviij cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' narí' nij so' cacun' rmí' cuta' nij so' xráa Jesucristó ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne taj vaj a 'ó cacun' tumé Jesucristó a ma'. ⁶⁰ Che'é dan nda' se cuchi' uxrá síi ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne taj vaj cacun' quirí' nij so' cuta' nij so' xráa Jesucristó a ma'. Veé dan, ne cuchi' vjij roj so', ⁶¹ ne cataj roj so':

—Síi nihánj cataj se vaa guun nucaj so' ta'cuanees so' nuvií nocoo nuvií na'víj ní' rihaan Diose, ne rque va'núj güii cune' uún so' nuvií yo', taj so' ei —taj roj so' a.

⁶² Gaa ne canicun' xrej atá suun nocoo doj, ne xna'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj síi nihánj che'é so' ga —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

⁶³ Tzaj ne dínj táá Jesucristó a. Gaa ne cataj uún xrej atá suun nocoo doj rihaan Jesucristó a:

—Ase vaa nana taj xna'anj ma'an Diose rihaan so' ro', danj gaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' á. 'Unj me síi ya ya ca'ne' suun rihaan so' cataj xna'anj so' sese ya ya mé so' ta'níi Diose síi tinanii man yuviij rihaan sayuun á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya vaa nana ca'mii ma'an so' ei. Ne vaj a doj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ndaa yaj quene'en soj se vaa síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuviij mej, ne quene'en soj se vaa cayáán 'unj rej nuva' Diose síi nucua'j ndo'o ei. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj, ne quitaj 'unj xráa ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun nocoo doj yo' a.

⁶⁵ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vjij. Quij uxrá tu'va síi nihánj rihaan Diose nanj ei. Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan se cuano nihánj me se cuno ma'an soj nana quij ca'mii so' se vaa cayáán ma'an so' rej x'núj Diose, taj so' ei. ⁶⁶ Daj qui'yaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xna'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

—Cavi' so' ei —taj nij so' a.

⁶⁷ Gaa ne quirii talúj nij so' rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó a. Ne coxro ta'aj nij so' xruu Jesucristó, ⁶⁸ ne cataj nij so':

—Sese ya ya ca'née Diose mán so' tinanii so' man yuviij rihaan sayuun, ne ra'cuíj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síi go' mán so' vjij —taj nij so', ca'mii nacoo nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

⁶⁹ Veé dan, ne ne Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne ne síí cu'naj Pedró xe' rá chingá a.

Ne cuchí' yo'ó mozó chana rihaan so', ne cataj no':

—Ne so' me yo'ó síí cachéé ga Jesucristó síí cavii estadó Galilea á —taj mozó chana yo' rihaan Pedró a.

⁷⁰ —Taj ma'. Ne unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró cuno taran' nij yuvij cayáán ga so' a.

⁷¹ Gaa ne curihanj Pedró, ne canicun' so' rej atúj yuvij chingá a.

Gaa ne quene'en yo'ó mozó chana man so', ne ca'mii no' rihaan nij yuvij nicun' rihaan ve' ga Pedró, cataj no':

—Síí nihánj cachéé ga Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret asuun asanj —taj chana yo' a.

⁷² Gaa ne nucuaj ndo'ó ca'mii uún Pedró, cataj so':

—Taj ma'. A doj ne ne'enj man snó'ó yo' ma' —taj Pedró yo' a.

⁷³ Ne corá nii cuchí' nij síí nicun' ga Pedró rihaan Pedró, ne cataj nij so':

—Ya ya yo'ó síí cachéé ga Jesucristó mé so' ei. 'O se ase vaa nana a'mii nij síí cachéé ga Jesucristó ro', vaa nana a'mii so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷⁴ Gaa ne guun che'e Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diose sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'ó yo' ma' —taj uún Pedró, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

⁷⁵ Gaa ne ninuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me ma'an

Pedró ma'. Gaa ne curihanj Pedró xe', ne uxrá ta'vee Pedró a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nicaj nii man Jesucristó, ca'anj nii rihaan síí cu'naj Pilato a

¹ Rejranga' nuchruj raá taran' nij xrej atá suun noco'ó doj do', nij síí uun chij do', daj qui'yaj nij so', ne cavi' Jesucristó a. ² Gaa ne numij nij so' man so', ne nicaj nij so' man so' ca'anj nij so' rihaan síí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síí cu'naj Judas gaa cavi' so' a

³ Dan me se síí cu'naj Judas me síí tacuachén man Jesucristó rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó gaa asino yaan, ne xcaj so' cuentá se vaa ya ya ticavi' nii man Jesucristó ne ma'an so' me síí tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó a. Che'é dan nanó ndo'ó rá so', ne me rá so' narque uún so' icó chí' sa'anj platá catzii yo' rihaan nij xrej atá suun noco'ó doj do', rihaan nij síí uun chij do' a. Dan me se cuchí' so' rihaan nij so', ⁴ ne cataj so':

—Tumé 'unj cacun' se vaa tacuachén 'unj man yo'ó síí sa' inanj rihaan soj á —taj síí cu'naj Judas yo' a.

—Nuveé se-cacun' núj me cacun' tumé so' ma'. Xcaj ma'an so' cuentá daj gaa qui'yáá so' ei —taj nij so' rihaan síí cu'naj Judas a.

⁵ Gaa ne nicaj so' sa'anj aga' yo', ri'íj uun so' rá nuvíí noco'ó, ne cavii so' ca'anj so', ne toco' vaj ma'an so' man so', ne cavi' so' a. ⁶ Gaa ne naran' nij xrej atá suun noco'ó doj man sa'anj aga' yo', ne cataj nij so':

—Ne nó xcúún ní' caraa ní' sa'anj nihánj rá chruún sa'anj taj rihaan Diose ma'. 'O se sa'anj go' ní' che'é

rej cavi' yo'o yuvii me sa'anj nihánj á—taj nij so' a.

⁷ Dan me se nuchruj raá nij so' daj qui'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj yo', ne quiránj nij so' to'óó sí rii xruj a. Ne guun yo'óó yo' santó cachin' nii man náá guun yuvii 'na' yo'óó chuman' yuvii cavi' chuman' Jerusalén a. ⁸ Che'é dan cu'naj yo'óó yo' Yo'óó Ton cuano ei. ⁹ Dan me se quisíj qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj sí cu'naj Jeremías sí nata' se-nanā Diose gaa naá gaa cataj so': "Gaa ne nicaj nij so' icō chī' sa'anj aga' a. Sa'anj yo' me sa'anj nō yo'o so', cataj nij yuvii israelitá a. ¹⁰ Ne nicaj nij so' sa'anj yo' quiránj nij so' to'óó sí rii xruj, ndaa vaa cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' rihanj nanj adonj", taj sí cu'naj Jeremías a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹¹ Dan me se canicun' Jesucristó rihaan sí nicaj suun gobernador yo', ne xná'anj sí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—Sō' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvii israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹² Ne xná'anj sí nicaj suun gobernador yo' man Jesucristó che'é cacun' cuta' nij xrej atā suun nocōo doj dō', nij sí uun chij dō', xráá Jesucristó a. Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó a 'ó nanā rihaan so' ma'.

¹³ Gaa ne xná'anj uun sí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—Aj cunó sō' cataj nij so' se vaa tumé so' cacun' na'. Me che'é ne a'mii sō' gā —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁴ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a 'ó nanā rihaan so' che'é cacun' cuta' nii xráá so' a. Veé dan, ne caráya'anj uxrá sí nicaj suun

gobernador yo' che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

¹⁵ Ne vaa yo'o tucuáan nocō' sí nicaj suun gobernador se vaa rii so' man yo'o sí 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé sí urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o sí 'nij taga' a'mii nij yuvii che'é se vaa quirii so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvii a. ¹⁶ Ne veé yo' yo' ro', 'nij yo'o sí cu'naj Barrabás taga', ne quene'en cunudanj nij yuvii se vaa tumé ndo'o so' cacun' a. ¹⁷ Dan me se nuu chre' nij yuvii rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne xná'anj so' man nij yuvii, cataj so':

—Me sí quirii 'unj, rá soj ga. Sí cu'naj Barrabás na'. Ase sí cu'naj Jesucristó xa' —taj so', xná'anj so' man nij yuvii a.

¹⁸ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atā suun nocōo doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan ma'an so' a.

¹⁹ Ne asij yáan sí cu'naj Pilato yo' rihaan xrúun so' chruun xlá, ne ca'née nicā so' nanā cuchi' rihaan so', taj no':

—Se guun ca'ne' sō' cacun' che'é sí sā' yo' ma'. 'O se asij cua'aa me se nanó ndo'o raj che'é yan tu-cua'nu' snó'o yo' manj adonj —taj nicā sí cu'naj Pilato rihaan so' a.

²⁰ Tzaj ne cataj xna'anj nij xrej atā suun nocōo doj dō', nij sí uun chij dō', rihaan nij yuvii se vaa ca'mii nij yuvii che'é sí cu'naj Barrabás rihaan sí cu'naj Pilato, ne cataj nij yuvii se vaa cavi' Jesucristó a. Ne cuchumán rá nij yuvii a. ²¹ Gaa ne xná'anj sí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato man nij yuvii, cataj so':

—Me ya ya sí quiri, rá soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvi a.

—Quiri so' man sí cu'naj Barrabás ei —taj nij yuvi rihaan so' a.

²² —Ne me qui'yáa 'unj ga sí cu'naj Jesucristó, rá soj ga —taj uún sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvi a.

—Cavi' so' rihaan rcutze, rá núj ei —taj taran' nij yuvi a.

²³ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvi a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvi, cataj nij yuvi:

—Cavi' so' rihaan rcutze ei. —Danj inanj caguáj nij yuvi a.

²⁴ Dan me se quene'en sí cu'naj Pilato se vaa taj se 'yá' quina'maan rá nij yuvi, ne maan se doj a ca'maan rá nij yuvi, ne doj a qui'yaj nij yuvi sayuun a. Che'é dan nicaj so' na, ne na'ya' so' ni'yaj nij yuvi a. Ne cataj so':

—Se tumé 'unj cacun' sese cavi' sí nihánj a ma'. 'O se ma'an soj me sí qui'yaj cavi' so' adonj —taj sí cu'naj Pilato a.

²⁵ Gaa ne cataj nij yuvi rihaan so' a:

—Veé ma'an núj, ma'an ta'níj núj doj, me sí tumé cacun' se vaa cavi' so' ei —taj nij yuvi yo' a.

²⁶ Gaa ne quiri sí cu'naj Pilato man sí cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvi, ne go' nij tanuu cuartá xráa Jesucristó, qui'yaj sí cu'naj Pilato, ne tacuachén sí cu'naj Pilato man so' rihaan nij tanuu se vaa cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

²⁷ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu 'yaj suun rihaan sí nicaj suun gobernador man Jesucristó rá ve' tucuá sí nicaj suun gobernador yo' a. Ne naqui'yaj chre' nij

tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' a. ²⁸ Gaa ne quiri nij so' sagan' Jesucristó man Jesucristó, ne na'née nij so' sagan' rey yatzij maree man Jesucristó, ²⁹ ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, ne cuta' nij so' cachriin tanj raa Jesucristó, ne caxrij nij so' yo'o vará tico uun ston Jesucristó a. Gaa ne canicun' ruj nij tanuu rihaan Jesucristó, ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvi israelitá mé so' ei —taj nij so' tiha' nij so' man Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne quiri talúj nij so' man Jesucristó, ne nacaj nij so' vará noco' ra'a Jesucristó, ne go' nij so' vará raa Jesucristó a. ³¹ Sij ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quiri uún nij so' sagan' rey yatzij maree nuu Jesucristó, ne na'née uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvi gaa cachron nij yuvi man Jesucristó rihaan rcutze a

³² Dan me se cavii nij so', ne nari' nij so' man yo'o sí ne chuman' Cirene, ne so' me sí cu'naj Simón a. Veé dan, ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man sí cu'naj Simón yo' ca'ta so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ³³ Gaa ne cuchi' nij so' tacaan cu'naj Gólgota, ne Gólgota ro', me rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá a. ³⁴ Gaa ne rqué nij tanuu doj na vinó nahej ga na e' man Jesucristó co'o so' a. Ne doj tzin' tiguúj daa Jesucristó, ne ne ca'vej rá so' co'o so' ma'. ³⁵ Veé dan, ne cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó, ³⁶ gaa ne ca'anj cane' nij so' rihaan yo'óo, ne tumé nij so' man Jesucristó a. ³⁷ Ne

cachrón nij tanuu yo'õ rcuchra' raa rcutze, ne nõ letrá rihaan rcuchra' yo', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Síí nihánj me síí cu'naj Jesucristó, ne síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvii israelitá me so' a”, taj letrá yo' a. ³⁸ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavij snó'o rihaan yavij rcutze yo', ne yavij roj so' me síí ituu a. Dan me se nicun' yo'õ so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cachén yuvii rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chí'ii ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvii raa nij yuvii, ⁴⁰ cataj nij yuvii:

—Tacuane se so' man nuvií nocõ, ne rque va'núj güii cune' so' yo'ó nuvií nocõ, rá so' na'. Dan me se sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne tñanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo'óó yaj vij —taj nij yuvii rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvii yo' ro', danj qui'yaj uún nij xrej atá suun nocõ doj do', nij síí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síí uun chij do', ca'mii chí'ii nij so', cataj nij so':

⁴² —Tñanii síí nihánj man yo'õ yuvii rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucaj so' tñanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. Sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so', ne nanij so' cuano rihaan yo'óó, ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' ei. ⁴³ Dan me se nucaj rá so' man Diose se vaa cavii sa' so', qui'yaj Diose, rá so' a. Ca'vee tñanii Diose man so' cuano, sese sij 'ee rá Diose man me so' á. 'Q se ma'an so' taj se vaa ta'nij Diose me ma'an so' adonj —taj nij so', chí'ii ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne ase vaa ca'mii nij so' ro', danj ca'mii uún roj síí ituu nocõ' rihaan

rcutze rej x'núj Jesucristó, ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumii, ne yo'õ guun rmi' chumii ndaa quisij aga' va'núj rej anoco' güii a. ⁴⁶ Veé dan, ne quisij aga' va'núj, gaa ne nucaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Elí, Elí, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'anj a'mii ma'an so', ne nana caguáj so' taj: “Diose noco' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cuno ta'aj nij síí nicun' rej x'núj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cunõ nij so' me taj Jesucristó ma'. Maan se:

—Nacúun síí nihánj man síí cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁸ Gaa ne nu' ra'yanj cunánj yo'õ síí nicun' rej x'núj Jesucristó, ne nicaj so' yataan esponja, ne caraa so' na vinó yuu rque yataan, ne cuta' so' raa yo'õ vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'õ Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so' a. ⁴⁹ Tzaj ne ca'mii yo'óó nij yuvii, cataj nij so':

—Dínj qui'yáá so' á. Quene'en ní' sese ca'ná' síí cu'naj Elías tñanii síí cu'naj Elías man so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvii yo' a.

⁵⁰ Gaa ne sca' caguáj uún Jesucristó, ne cavi' so' a. ⁵¹ Veé dan, ne quisin' yatzij mantá cortiná nocõ' rá nuvií nocõ ndaa rej raa, ne 'õ quinij ca'anj ndaa tacóó yo' a. Dan me se cachén yuún, ne quixra' ta'aj nij yuvej, ⁵² ne x'núj rej cachin' nii man nij síí cavi', ne cunuu i'na' uún que'ee nij síí sa' cavi' asij rque a. ⁵³ Ne gaa quisij orá cunuu i'na' uún ma'an Jesucristó, ne curihanj nij síí cunuu i'na' uún yo', ne catúj nij so' chuman' guee chuman' Jerusalén,

ne quene'en uxrá yuviij man nij so' a.

⁵⁴ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán nicun' yo'ó nij tanuu nicun' cutumé man Jesucristó a. Ne quene'en nij so' cachén yuún, ne quene'en nij so' nu' se vaa guun, ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ndaa dan asuun gaa xcaj nij so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Diose me Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose me sí nihánj tadonj —taj nij so' a.

⁵⁵ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Chana cuno se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea me nij chana yo', ne qui'yaj suun nij chana yo' che'é Jesucristó a. ⁵⁶ Yo'q no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii sí cu'naj Jacobo ga sí cu'naj José a. Ne yo'ó no' me nii roj ta'ní sí cu'naj Zebedeo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj

⁵⁷ Ne rej ata' güii ca'na' yo'q sí ru'vee sí ne chuman' Arimatea a. José cu'naj so', ne so' me sí tucu'yón se-nana Jesucristó a. ⁵⁸ Dan me se ca'anj so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Ne sí cu'naj Pilato ro', cataj se vaa ca'vee qui'yaj so' danj a. ⁵⁹ Ne nicaj sí cu'naj José man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzíj mantá naruvii xráá Jesucristó, ⁶⁰ ne vaa yu'uj yuvej rihaan so', rej achin' nii man nij sí cavi', tzaj ne yu'uj naca me yo' a. Ma'an so' me sí qui'yaj gáán nii yu'uj yo', ne taj vaj xngá naj rque yu'uj ma'. Ne caxríj so' man Jesucristó rque yu'uj yo', ne caráán so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a. ⁶¹ Ne

cayáán chana cu'naj Mariá Magdalena cayáán yo'ó chana cu'naj Mariá cayáán tu'va yu'uj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé uxrá nii man yu'uj nuu Jesucristó a

⁶² Veé dan, ne taxrej, ne ndaa quisíj qui'yaj chuvii nij yuviij israelitá che'é güii naraan rá nij so', ne cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', ne ca'anj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato, ⁶³ ne cataj nij so':

—Nuu rá núj daj cataj sí tiha' yu'unj yo' gaa gaa i'na' so', señor. Dan me se cataj so' se vaa cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', cataj so' adonj. ⁶⁴ Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa tumé tanuu man yu'uj naj so' ndaa se quisij va'núj güii yo' ruguanj. Sese se qui'yaj ní danj, ne ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so', ne quirii nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan nij yuviij se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. Asa' quisíj, gaa ne doj a tiha' yu'unj uún nij so' man nij yuviij nanj adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

⁶⁵ Ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Vaa tanuu rihaan soj ei. Nícaj soj man tanuu ca'anj soj cutumé soj man yu'uj yo' á. Ne'en ma'an soj daj qui'yaj soj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁶⁶ Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' tumé nij so' man yu'uj yuvej yo' a. Dan me se ca'ne' nij so' suun rihaan tanuu cutumé tanuu yu'uj, ne cachrón nij so' yánj nichraj tu'va yuvej caráán tu'va yu'uj yo' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se ca'anj güii cuetan' güii naránj rá nij yuviij israelitá, ne na'yaan cotungó me yo', ne daj doj quisíj güii a. Ne ca'na' chana

cu'naj Mariá Magdalena do', yo'ó chana cu'naj Mariá do', quene'en roj chana yu'uj catúj Jesucristó a. ² Veé dan, ne cachén uxrá yuún, ne cavii yo'ó se-mozó síí 'nij ra'a man ní' rej xtá', ca'na' so', nanij so' tu'va yu'uj yo', gaa ne quirii yaníj so' yu-vej aráán tu'va yu'uj yo', ne ca'anj cané so' xráá yuvej yo' a. ³ Daj se uun rá roj no' ne'en roj no' gaa raan ro', danj guun rá roj no' gaa curuvi' so' a. Ne daj se uun rá roj no' ne'en roj no' yu've' catzii ndo'o ro', danj guun rá roj no' ne'en roj no' sagan' so' a. ⁴ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij tanuu man tumé tu'va yu'uj yo', ne quirii'lj ndo'o man nij so' a. Dan me se ase vaa mán síí cavi' vaa mán nij so' rihaan yo'ó a. ⁵ Veé dan, ne cuchu' roj chana yo' rihaan se-mozó Diose, ne cataj se-mozó Diose rihaan roj no' a:

—Se cuchu'vi' roj soj ma'. 'Q se aj ne'én 'unj se vaa nano' roj soj man Jesucristó síí cavi' rihaan rcutze adonj. ⁶ Taj vaj so' naj nihánj a ma'. 'Q se cunuu i'na' uún so', ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan soj á. Catuu roj soj ni'yaj roj soj rej quinaj so' á. ⁷ Gaa ne ra'yanj ca'anj roj soj, cataj xna'anj roj soj rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' se vaa cunuu i'na' uún so' á. Veé dan me se quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj so' estadó Galilea, ne ca'anj soj ndaa yo', ne quene'en soj man so' á. Danj gaa cataj xna'anj soj rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' á. Veé dan me quisij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a —taj se-mozó Diose rihaan roj chana yo' a.

⁸ Veé dan, ne curihanj roj chana ca'anj roj no' a. Veé roj no' cuchu'vi', ne veé roj no' guun niha' rá uún a. Veé dan me se cunánj ndo'o roj no', cataj xna'anj roj no' rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó nu' se vaa quene'en roj no' do', nu' nana cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan roj no' do'

a. ⁹ Ne maan orá dan nari' tuvi' ma'an Jesucristó ga roj chana yo', ne cataj so':

—Gaa niha' nimán roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj no' a.

Gaa ne cuchu' roj chana yo' rihaan Jesucristó, ne ca'anj canicun' ruj roj no' rihaan so', ne quita'aa roj no' tacóó Jesucristó, ne na'víj roj no' rihaan Jesucristó a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj chana a:

—Se cuchu'vi' roj soj ma'. Maan se ca'anj roj soj cataj xna'anj roj soj rihaan nij tinúú 'unj se vaa cavii nij so' ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ndaa yo' quene'en nij so' manj á —taj Jesucristó rihaan roj chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a

¹¹ Ne gaa quisij ca'anj roj chana yo', ne dan me se cavii ta'aj nij tanuu man tu'va yu'uj yo' rque chuman', ne cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj nu' se vaa guun a. ¹² Ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj ga nij síí uun chij, ne nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so' a. Gaa ne go' uxrá nij so' sa'anj rihaan nij tanuu yo', ¹³ ne cataj nij so':

—Cataj soj se vaa rej nij cotoj soj, ne nij síí tucu'yón se-nana so' ro', ca'na' quirii man so' a. Danj cataj soj á. ¹⁴ Ne sese cuchu' nana yo' rihaan síí nicaj suun gobernador, ne sese me rá so' qui'yaj so' sayuun man soj, ne ma'an núj caráán ra'a sayuun xráá soj á —taj nij so' rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se guun ya rá nij tanuu, ne quita'aa nij so' sa'anj yo', ne qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj xna'anj nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síí uun chij do', rihaan nij so' a. Ne ase vaa nana ca'mii nij tanuu rihaan yuvi' ro', ta'nga' danj vaa nana ticha'nuu nij yuvii

israelitá rihaan yuvii ndaa yo' yaj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁶ Gaa ne ca'anj xaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó estadó Galilea, ne cavii nij so' raq 'o quij a. Danj qui'yaj nij so', ése cuno nij so' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' gaa rque a. ¹⁷ Gaa ne quene'en nij so' man Jesucristó, ne na'víj nij so' rihaan so', tzaj ne ne guun ya rá ta'aj nij so' se vaa ya ya Jesucristó me so' a. ¹⁸ Gaa ne cuchi' Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Yaj me se 'unj me sí uun chij xta' do', nu' rihaan yo'óó do', qui'yaj Diose ei. ¹⁹ Che'é dan ca'anj soj tucu'yón soj se-nana rihaan nij yuvii man 'o 'o chuman' naj rihaan chumii, ne canoco' nij yuvii manj, qui'yaj soj, ne cuta' ne soj man nij so', ne cata' tu'va soj se-chuvii Réé 'unj Diose do', se-chuvii 'unj ta'nij Diose do', se-chuvii Nimán Diose do' á. ²⁰ Ne tucu'yón soj rihaan nij yuvii se vaa cunq nij yuvii nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Veé dan yuun che'e cachee 'unj ga soj nu' güii cachee soj rihaan chumii nihánj, ndaa se quinavij nu' chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Marcos rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvií a

¹ Nanj vaa guun che'e se-nana Jesucristó nana sa' a. ² Dan me se síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', cachrón so' nana nihánj rihaan yanj, ne: “Vaa síi ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvií ve'é ca'mii nij yuvií ga so', qui'yaj so' a”, me se-nana Diose nana cachrón síi cu'naj Isaías rihaan yanj a. ³ Ne yo'ó nana cachrón uún so' me nana nihánj, ne: “Nucuaj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvií, ne ve'é ca'mii nij yuvií ga síi 'nij ra'a man ní' asá' ca'na' so' adonj”, taj síi cu'naj Isaías gaa naá, ne ase vaa cataj so' ro', ta'nga' danj guun adonj. ⁴ Dan me se cavii síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvií, ne vaj so' rej tacaan, ne ca'mii natáj so' rihaan nij yuvií, cataj so' se vaa nuchran' nimán nij yuvií, ne tanáj nij yuvií chrej chi'ii, ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé nij yuvií, taj Juan adonj. ⁵ Ne dan me se curihanj ndo'o nij yuvií man estadó Judea do', man ma'an chuman' Jerusalén do', ca'na' nij yuvií rihaan síi cu'naj Juan, ne cata' ne nij yuvií rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvií che'é cacun' tumé nij yuvií, gaa ne cata' ne nij yuvií adonj.

⁶ Dan me se síi cu'naj Juan me se cachij taj xráa xcuu camelló guun yatzíj nuu so', ne 'nij catuun so' 'o nuj, ne chá so' rquíí chá so' catzi'

xtaan man quij chá so' a. ⁷ Ne ca'mii natáj so', ne cataj so':

—Vaa 'o síi sca' doj rihanj, ne so' me síi ca'na' rej rihaan ní', ne 'unj nihánj me se ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. ⁸ Ne síi uta' ne na uun man soj mej, tzaj ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose rihaan soj, qui'yaj so' adonj —taj síi cu'naj Juan rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne Juan man Jesucristó a

⁹ Ne güii yo' ta' asuun me se cavii Jesucristó chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne cata' ne so' rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj síi cu'naj Juan a. ¹⁰ Nu' curihanj uún Jesucristó rque na, ne nu' quene'en so' se vaa naxra' rej xta', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose raá ma'an so', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' a. ¹¹ Gaa ne rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij síi nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'níi 'unj síi 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a

¹² Ne dan me se ca'anj ndo'o Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose a. ¹³ Ne vij chihaa güii vaj so' rej tacaan, ne guun rá síi chree tiha' yu'unj so' man Jesucristó, ne vaj Jesucristó rej man xcuu yuvaa, ne rqué nij se-mozó Diose me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

¹⁴ Dan me se gaa quisíj quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, ne ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea, ¹⁵ ne ca'mii natáj so'

se-nanā Dioṣe nanā sa', ne cataj so' se vaa nichrun' quisij güii ca'na' Dioṣe guun chij Dioṣe rihaan chumiñ nihánj, ne:

—Che'é dan nuchran' nimán soj, ne cuchuman rá soj cunḡ soj se-nanaj nanā sa' á —taj so' rihaan nij yuviñ a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj sí rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

¹⁶ 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' sí cu'naj Simón ga tinúú Simón sí cu'naj Andrés, ne dan me se nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguñ roj so' nanj rque na, ne dan me se sí rii xcuaj me roj so' a. ¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se sí naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj sí naqui'yaj chre' yuviñ, qui'yáj, ne canoco' nij yuviñ manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

¹⁸ Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

¹⁹ Veé dan, ne cachéé nij so' doj, gaa ne quene'en Jesucristó man sí cu'naj Jacobo ta'níí sí cu'naj Zebedeo do', man tinúú Jacobo sí cu'naj Juan do' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chéé rihaan na, ne naqui'yaj sa' roj so' nanj rii xcuaj, ne canacuún Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. ²⁰ Veé dan, ne canicaj roj so', tanáj roj so' man rej roj so' sí cu'naj Zebedeo rá rihoo ga nij se-mozó so', gaa ne cavii roj so' canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man yo'o nanā chree nimán 'o snó'o a

²¹ Dan me se catúj nij so' chuman' Capernaum, ne daj a güii naránj rá nij yuviñ israelitá ca'anj Jesucristó ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nanā Dioṣe man nij yuviñ a. ²² Ne caráya'anj nij yuviñ se-nanā so', che'é se cuu doj vaa se-nanā so' ga se-nanā nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés a. 'O se ase vaa a'mii 'o sí uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuviñ a.

²³ Ne dan me se 'o güii naránj rá nij yuviñ israelitá, ne yáán 'o sí nuu nanā chree nimán rá ve' yo', ne caguáj so', ²⁴ ne cataj so' se vaa:

—Me che'é ra'yunj so' man núj, ga Jesús Nazareno'. 'Na' so' tarí' so' man núj na'. Ne'enj mán so' se vaa sí guēe cavii rihaan Dioṣe mé so' adonj —taj sí nuu nanā chree nimán rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó, caxrj yuvaa Jesucristó man nanā chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so':

—Dínj tu'vá so', curihanj so' cuaj nimán sí nihánj á —taj Jesucristó rihaan nanā chree yo' a.

²⁶ Ndaa quisnúú ma'an snó'o yo', qui'yaj nanā chree, ne nu-cuaj ndo'o caguáj nanā chree, ne curihanj nanā chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so' a. ²⁷ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuviñ, ne xná'anj nij yuviñ man tuvi' nij yuviñ, cataj nij yuviñ:

—Asa' ca'vee qui'yaj so' danj ga. Tucuáán naca me nihánj chuguanj. 'O se guun chij ndo'o sí nihánj, ne ndaa rihaan nij nanā chree taj xna'anj sí nihánj daj qui'yaj nij so', ne uno nij nanā chree yo' rihaan so' ga —taj nij yuviñ rihaan tuvi' nij yuviñ a.

²⁸ Gaa ne cuchí' nanā che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuviñ man nichrun' estadó Galilea yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' ní chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Dan me se curihanj nij tuvij' Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, gaa ne catúj taran' nij so' rá ve' tucua' Simón ga Andrés, ne 'na' Juan ga Jacobo ga nij so' a. ³⁰ Dan me se nii chej Simón ro', ran' no' chi'ij naca yuvaá, ne naj no', ne cataj xna'anj yo' o' nij so' rihaan Jesucristó se vaa ran' uxrá no' a. ³¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó rej naj no', ne canó so' ra'a no', ne naxcaj so' man no', ne naxagaa no', ne nu' x'néj chi'ij xraá no', qui'yaj Jesucristó a. Ne veé maan orá dan qui'yaj chuvij no' cha nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ee sí ran', qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se cata' güii, ne ti'nuu, ne nicaj nij yuvij cunudanj tuvij' nij yuvij sí ran' do', sí nuu nana chree nimán do', vaj nij yuvij rej ne Jesucristó a. ³³ Ne dan me se que'ee nij yuvij man chuman' Capernaum yo' nuu chre' rihaan ta'yaa ve' ne Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne nahuun que'ee nij sí ran' dan a chi'ij, qui'yaj Jesucristó, ne quirii ndo'o so' nana chree nimán nij yuvij, ne ca'ne' so' suun rihaan nij nana chree se vaa se ca'mii nij nana chree a doj nana a. Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó cataj nij nana chree se vaa cunuu yaan nij nana chree man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ca'mii natáj so' a

³⁵ Gaa ne rej taxrej naxagaa Jesucristó, ne cavii so' chuman' Capernaum, ne ca'anj so' rej tacaan cachinj ni'yaj so' rihaan Diose a. ³⁶ Gaa ne canoco' nij tuvij' Simón man so', ³⁷ gaa ne nari' nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan so' se vaa:

—Cunudanj nij yuvij nano' mán so' á —taj nij tuvij' Simón rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Cavii ní' rej nihánj, ca'anj ní' yo'ó nij chuman' naj nichrun', ne ca'mii natáj 'unj rihaan nij yuvij man yo'ó nij chuman' uún á. 'O se che'é dan ca'ná' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ca'anj so' nu' nij chuman' naj estadó Galilea, ne ca'mii natáj so' rá ve' tucu'yón nij sí man nij chuman' yo' se-tucuanj Moisés, ne quirii so' man nij nana chree nuu nimán yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne ca'na' 'o sí ran' luj ri'yuj, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so' se vaa:

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ij xraj á —taj sí ran' luj ri'yuj yo' rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá so', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yaj danj ei. Nahuún so' qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴² Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xraá sí ran', ne nahuun sa' so' cuaj a.

⁴³ Gaa ne ca'mii yuvaá Jesucristó ga so', ne quirii Jesucristó man so' rá ve', ⁴⁴ ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Se guun cataj xna'anj so' a doj nana rihaan a 'o yuvij ma'. Maan se ca'anj so' rihaan xrej, ne tahaan so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', qui'yaj Diose, ne rque so' rihaan Diose ndaa vaa cataj sí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no xcuún so' rque so' rihaan Diose che'é yan nahuún so' adonj. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún

so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan sí nahuun yo' a.

⁴⁵ Tzaj ne curihanj sí nahuun yo', ne guun che'é so' ca'mii natáj ndo'o so', ndaa síj, gaa ne cha'nuu ndo'o nana se vaa nahuun so' qui'yaj Jesucristó a. Ne dan me se ne ca'vee a doj catuu ranga' Jesucristó rá nij chuman', qui'yaj nij nana yo', ne inanj rej tacaan vaj so', ne canó nij yuvií cuchi' rej vaj so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne catúj uún Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nana rihaan nij yuvií se vaa yanj so' rá ve' a. ² Gaa ne cunuu chre' que'ee ndo'o nij yuvií rihaan ve' yo', ne ndaa raan ma'an man nij yuvií, ne ndaa rihaan ta'yaa ve' yo' taj rej quisij doj cuman nij yuvií a. Ne nata' Jesucristó se-nana so' rihaan nij yuvií a. ³ Ne dan me se ca'na' doj yuvií uún, ne nij so' me se nicaj nij so' yo'o tuvi' nij so' sí na'vee cachee, ne táa chiha ca'anj nij so' man sí na'vee cachee yo', ne dan me se guun rá nij so' cuchi' sí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁴ Tzaj ne ne ca'vee cuchi' sí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij so' a ma'. 'Q se man uxrá yuvií, ne ne ca'vee cachén nij so' a. Che'é dan cavii nij so' xráa ve', ne caya' nij so' yu'uj xráa ve' rej nicun' Jesucristó rá ve', ne tananij nij so' yuvéé táa sí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁵ Dan me se gaa quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij tuvi' sí na'vee cachee yo' se vaa ca'vee nahuun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj so' rihaan sí na'vee cachee yo':

—Navij cacun' xráa so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶ Ne ne doj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rá ve' yo' ga Jesucristó, ne nuchruj raa nij so', ne guun rá nij so': ⁷ “Me che'é a'mii sí nihánj danj ga. 'Q se a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose asan. Orún' Diose guun nucuaj tinavij cacun' xráa yuvií nanj á”, guun rá nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a. ⁸ Dan me se quene'en ma'an Jesucristó se vaa guun rá nij so' danj, ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nuchruj raa soj nana nanj ga. ⁹ Tu'va rma'an 'unj se vaa navij cacun' xráa sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj un ní navij cacun' xráa sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní naxagaa so', ne nacue so' tuvée so', ne cachee so' cuaj, cataj ní xa'. ¹⁰ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií mej ne nō xcúun 'unj tinavíí 'unj cacun' xráa nij yuvií man rihaan chumií nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

¹¹ —Rihaan so' sij na'vee cachee taj 'unj, ne nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvéé yo' a.

¹² Gaa ne naxagaa sí na'vee cachee yo', ne nacué so' tuvée so', gaa ne curihanj so' rá ve', ni'yaj taran' nij yuvií man rá ve' a. Ndaa síj, gaa ne ca'anj rá nij yuvií, ne cataj nij yuvií se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose, ne:

—Daj chihaa míj ne quene'en ní suun danj a man adonj —taj nij yuvií yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúun Jesucristó man Leví, ne canoco' Leví man so' a

¹³ Gaa ne curihanj uún Jesucristó, ca'anj so' tu'va na lacuaná, gaa ne ca'na' cunudanj nij yuvií rej vaj so', gaa ne tucuyón so' man nij yuvií a.

14 Veé danj vaj so', ne quene'en so' man sí cu'naj Leví ta'núí síí cu'naj Alfeo, ne dan me se ne so' 'o ve' a'néj nii puextó, ne a'néj so' puextó man yuvij a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Çanocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuíj so' man nij síí tumé cacun' a

15 Dan me se 'o güii yáán Jesucristó rá ve' tucúa síí cu'naj Leví yo', ne ca'na' ndo'o tuví' so' síí a'néj puextó do', yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáán nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a. 'O se que'ee ndo'o nij síí tumé cacun' yo' me canoco' se-nana Jesucristó a. 16 Gaa ne nij síí fariseo naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ro', quene'en nij so' se vaa chá Jesucristó chraa do', co'o Jesucristó do', ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', gaa ne cataj nij so' rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne:

—Me che'é chá síí nihánj chraa ne co'o so' na ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé cacun' do', ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

17 Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Síí vaa nucaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan síí ran' ro', me síí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa síí ran' ro', danj vaa nij síí nihánj adonj. Ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man síí sa' ma'. Che'é nij síí tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese síí sa' me soj, rá soj, ne

nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

18 Ne dan me se toco' nij síí tucu'yón se-nana Juan do', nij síí fariseo do', x'naa man ma'an nij so', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj sij tucu'yón se-nana Juan do', sij tucu'yón se-nana nij síí fariseo do', x'naa man ma'an núj che'é se aráj guee núj rihaan Diose, tzaj ne nij síí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

19 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa síí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij síí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa síí cataj xcaj man chana ne man tuví' so' do', danj vaa nij síí man nihánj cuano, ne anuû ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. 20 Tzaj ne vaa güii, ne guun yaníj 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvij, gaa ne nano rá nij síí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síí nocó' tucuáán nga ro', se guun nucaj nij so' cuno nij so' se-nana Jesucristó ma'

21 "Tzaj ne ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáán nga nocó' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzíj nga yo' ma'. 'O se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvij yatzíj yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvij man yatzíj yo', ne quisín' yo', gaa ne cunu xij doj yu'uj taj man yatzíj nga yo' nanj adonj. 22 Ne dan me

se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj ei. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvij na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvij, ne cuyanj na vinó cunu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan sí naca sí ne noco' tucuaán nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan do', rihaan nij sí tucu'yón se-nana nij sí fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní a

²³ 'O güii naránj rá nij yuvij israelitá cachén Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rque 'o naa 'núu trigó, ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana so' vaj nij so' ne cuta nij so' doj caa trigó a. ²⁴ Gaa ne cataj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a:

—Nij'yaj so' ei. Me che'é 'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' danj ga. Ne nó xcúun ní' qui'yaj ní' danj güii naránj rá ma' —taj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaa soj rihaan danj Diose daj qui'yaj sí cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aan rque nij tuvi' nij so', ²⁶ gaa ne catúj so' rá nuvií gaa cayáán sí cu'naj Abiatar xrej atá suun noço doj, ne chá so' rachrúun taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúun so' chá so' rachrúun yo', maan orún' nij xrej nó xcúun chá rachrúun yo' a. Ne go' uún sí cu'naj David yo' chá nij tuvi' so' uún a. Tzaj ne ne cataj

Diose se vaa tumé sí cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo, ²⁷ gaa ne cataj uún so' rihaan nij sí fariseo a— Maan che'é rej ca'vee cavij sa' nij yuvij me cuchruij Diose güii naránj rá nanj á. Nuveé che'e rej cataj nij yuvij suun navij rá güii naránj rá me qui'yaj Diose man nij yuvij a ma'. ²⁸ Che'é dan me, 'unj sij ca'née Diose nijcaj yu'unj man yuvij ro', no xcúnj quirij ta'ngaj daj qui'yaj yuvij güii naránj rá nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí nacoo ra'a, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne natúj Jesucristó rá ve' tucu'yón nij sí israelitá se-tucuanj Moisés, ne dan me se yáán 'o snó'o nacoo ra'a rá ve' yo' a. ² Ne nij sí fariseo me se yáán nij so' rá ve' yo', ne tumé uxrá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvij qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij yuvij israelitá a. Danj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cutá' nij so' cacun' xraá Jesucristó a. ³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí nacoo ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' cayá so' sca'núj núj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij sí fariseo yo', cataj so', ne:

—No xcúun ní' račuíj ní' man tuvi' ní' güii naránj rá ní' na', ase no xcúun ní' qui'yaj chí'ij ní' man tuvi' ní' xa'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa güii naránj rá ní' ga. Ne nó xcúun ní' tñanií ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa güii naránj rá gaa a na'. Nij'yaj uun ní' cavij' so' gaa güii naránj rá gaa a na'. —Danj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Tzaj ne dínj tu'va nij so' a. ⁵ Gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne nij'yaj so' man nij sí fariseo yo' a. 'O se

nanó ndo'o rá so' che'é nij so' se vaa sí nichraj ndo'o nimán me nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí nacoꝝ ra'a yo' a:

—Tucúa so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' nanj adonj. ⁶ Gaa ne curihanj nij sí fariseo yo', ne cunuu chre' nij so' ga nij sí noco' man sí cu'naj Herodes, ne ca'anj nij so' rej yanj, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ndo'o nij yuvij cuentá se vaa sí yaj nahuun sa' yuvij me Jesucristó a

⁷ Gaa ne cavii Jesucristó ga nij sí tucuyón se-nana so' rej yo', ne ca'anj so' tu'va na lacuaná a. Ne canoco' uxrá yuvij man so' a. Dan me se sí man estadó Galilea do', ⁸ sí man estadó Judea do', sí man chuman' Jerusalén do', sí man estadó Idumea do', sí man rej rnej chráa cu'naj Jordán do', sí man chuman' Tiro do', sí man chuman' Sidón do', cunó nij so' nana daj qui'yaj Jesucristó che'é nij sí ran', ne che'é dan ca'na' ndo'o nij so' rihaan Jesucristó a. ⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' se vaa qui'yaj chuvij nij so' 'o rihoo chéé rihaan na catuu so', gaa ne se gaa nanj curu'maan nij yuvij man so', taj so' a. ¹⁰ 'O se nahuun sa' uxrá yuvij, qui'yaj Jesucristó, ndaa síj, gaa ne taran' nij sí ran' ro', canoco' uxrá nij so' man Jesucristó che'é rej ca'vee cano ra'a nij so' man so' gaa ne nahuun sa' nij so', rá nij so' a. ¹¹ Ne nij sí nuu nana chree nimán ro', gaa quene'en nij so' man Jesucristó, ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óo tacóo Jesucristó, ne cataj nij nana chree se vaa:

—So' me ta'ní Diosé ya adonj —taj nij nana chree rihaan Jesucristó a.

¹² Gaa ne ca'ne' ndo'o Jesucristó suun rihaan nij nana chree se vaa se guun nata' nij so' rihaan nij yuvij che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinarii Jesucristó chuvij sí ca'anj nata' se-nana so' a

¹³ Gaa ne cavii Jesucristó xráa quij, ne canacúun so' man nij sí me rá so' ca'na' rihaan so', gaa ne cavii nij so', ne cuchi' nij so' rihaan Jesucristó a. ¹⁴ Gaa ne quinarii Jesucristó man chuvij nij so' se vaa guun nij so' apóstol nata' rihaan yuvij che'é so' a. 'O se guun rá so' se vaa cachee chuvij nij so' ga so', ne guun rá so' ca'nej so' man chuvij nij so' ca'mii natáj nij so' rihaan nij yuvij a. ¹⁵ Ne guun rá so' nago' so' suun uun chij ra'a nij so' che'é rej ca'vee nahuun sa' nij sí ran' ne quirij nij so' man nij nana chree nimán nij yuvij a. ¹⁶ Dan me se cune' Jesucristó man sí cu'naj Simón, ne tucunáj so' Pedró man Simón a. ¹⁷ Ne cune' so' man sí cu'naj Jacobo ta'ní sí cu'naj Zebedeo, ne cune' so' man tinúu Jacobo sí cu'naj Juan, ne tucunáj so' Boanerges man roj so', ne nana "Boanerges" ro', taj se vaa ase vaa ta'ní ya'anj tu'vij vaa roj so' a. ¹⁸ Ne cune' so' man sí cu'naj Andrés do', man sí cu'naj Felipé do', man sí cu'naj Bartolomé do', man sí cu'naj Mateo do', man sí cu'naj Tomás do', man sí cu'naj Jacobo ta'ní sí cu'naj Alfeo do', man sí cu'naj Tadeo do' a. Ne cune' so' man yo'ó sí cu'naj Simón, ne tuvi' nij sí me rá cunu' ga gobiernó man Romá me so' a. ¹⁹ Ne cune' Jesucristó man sí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij sí fariseo cacun' rmi' xráa Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga sí chree a

Gaa ne catúj Jesucristó rá ve' a. ²⁰ Gaa ne cunuu chre' ndo'o uún nij yuvií rihaan so', ne dan me se guun chruj ndo'o rihaan Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so', qui'yaj nij yuvií, ne ndaa ne gaa ya'núj rihaan Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' cha nij so' chraa, qui'yaj nij yuvií a. ²¹ Gaa ne cuchi' nana rihaan nij tuvi' Jesucristó daj ran' so' 'yaj nij yuvií, ne che'é dan ca'anj nij tuvi' Jesucristó quita'aa nij so' man Jesucristó a. 'O se guun rá nij tuvi' Jesucristó se vaa guun snuj Jesucristó a. ²² Gaa ne nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés sí cavii chuman' Jerusalén ro', cataj nij so' se vaa sí chree uun chij sí cu'naj Beelzebú nuú nimán Jesucristó, ne che'é dan guun nucuaj Jesucristó quiríi Jesucristó nana chree nimán yuvií qui'yaj sí chree uun chij yo', taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

²³ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne nanó so' doj cuentó rihaan nij so', ne dan me se cataj so', ne:

—Asa' ca'vee quiríi sí chree sí cu'naj Satanás man ma'an tuvi' so' nana chree nimán nij yuvií, rá nij soj ga. Daj chihaa míj se ca'vee qui'yaj so' danja man adonj. ²⁴ Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij sí uun chij rihaan nación yo' ne cunú ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quiríi nu' nanj adonj. ²⁵ Ne sese unu' ta'aj nij yuvií man 'o barrió ga tuvi' yuvií sí man ma'an barrió yo', ne vaa güii, ne quiríi nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese unu' sí chree sí cu'naj Satanás ga tuvi' ma'an so', ne sese racuj sí chree man 'unj quiríi 'unj nana chree nimán nij yuvií, ne se ca'vee guun chij sí chree yo' sese

navij tuvi' so' ma'. Maan se quiríi nu' so' nanj adonj.

²⁷ "Ne sese me rá yo'o so' catuu so' rá ve' tucua sí ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj sí ru'vee yo', ne asino numíj so' man sí ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzij so' tucua sí ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj sí atúj tucua sí ru'vee ro', danj 'yaj man sí chree yo' chuguanj. Dan me se numíj 'unj man so', ne cuano nihánj a'nej 'unj man nu' nij sí 'nij ra'a so' adonj.

²⁸ "Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj cuano se vaa nu' cacun' tumé yuvií do', me ma'an nana chíi ca'mii yuvií do', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvií a. ²⁹ Tzaj ne sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa míj se quinavij cacun' yo' xraá so' a ma'. Tananj quitaj cacun' yo' xraá so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ³⁰—Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, che'é se aj cataj nij so' se vaa nana chree nuú nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúu Jesucristó do', ase vaa ra'vij Jesucristó do', vaa nij sí uno rihaan Diose a

³¹ Gaa ne ca'na' nii Jesucristó do', tinúu Jesucristó do', ne nicun' nij so' xe' rihaan ve' nuu Jesucristó, ne ca'neé nij so' nana rihaan Jesucristó se vaa curihanj so' ca'na' so' rej nicun' nij so' a. ³² Ne yáan ndo'o yuvií nu' anicaj rej ne Jesucristó, ne cataj nii rihaan Jesucristó a:

—Nicun' ní so' nicun' tinúu so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' mán so', Jesús—taj nii rihaan Jesucristó a.

³³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí nata' rihaan so' se vaa:

—Me chana me ní 'unj, rá soj ga. Me sí me tinúu 'unj, rá soj ga—taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij síf yanj nu' anicaj rej ne so', ne cataj so' a:

—Ni'yaj soj ei. Ase vaa nií 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij síf nihánj adonj. ³⁵ Yuvij uno rihaan Diose ro', ase vaa tinúú 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa nií 'unj do', vaa nij so' adonj —taj Jesucristó a.

4

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'o so' a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó tu'va na lacuaná, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nanā so' rihaan yuvij tu'va na lacuaná a. Ne dan me se ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o' rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj canē so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij rihaan yo'óo tu'va na lacuaná yo' a.

² Gaa ne tucu'yón so' man nij yuvij, nanó ndo'o so' cuentó rihaan nij yuvij, ne dan me se cataj so' rihaan nij yuvij a:

³ —Cunō soj ca'mij á. Dan me se curihanj 'o' síf me rá cuchruj naā 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óo, ⁴ ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óo a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisij güii, ne cuchrii naā le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáá naā le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naā le'ej, ne quinavij nu' naā le'ej, qui'yaj coj tanj yo', ne ne cavii sa' naā yo' a man adonj.

⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naā yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óo sa' yo' icō chī ya 'núú cavii, qui'yaj 'o' 'o' 'núú le'ej nii quiniy rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' va'nuj chihāā ya 'núú cavii, qui'yaj 'o' 'o' 'núú le'ej nii quiniy rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' cientó ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o' 'o' 'núú le'ej nii cayuu rihaan yo'óo sa' yo' uún nanj adonj —taj Jesucristó, ⁹ gaa ne cataj uún so'— Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nanā nihánj ei. —Veé danj quisij cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

¹⁰ Gaa ne gaa guun yanj so' rihaan nij yuvij, ne nij síf chéé ga so' do', chuvij nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so' do', xná'anj nij so' man so' che'é nij cuentó nanó so' rihaan nij yuvij a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nanā rihaan soj daj qui'yaj Diose gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nanā ne ne'en cunudanj yuvij me nanā yo' nanā tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne rihaan yo'óo nij yuvij man rihaan chumij me se inanj cuentó che'é nij rasuun nanōj rihaan nij yuvij, ¹² gaa ne ni'yaj nij so' do', nanō xrej nij so' do', tzaj ne se quene'en nij so' do', se xcaj nij so' cuentá do', a ma'. 'O se na'vej uxrá rá nij so' canicaj nimán nij so' ne güej cacun' xráá nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núú trigó yo' a

¹³ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne ne'en soj me taj cuentó nihánj cuentó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'ó so' na'. Ne asa' ca'vee xcaj soj cuentá che'é yo'ó nij cuentó, rá soj ga.

14 "Dan me se sí tix'nuu 'núú trigó ro', so' me sí nata' se-nana Diose rihaan yuvij adonj. 15 Ne ase vaa 'núú cayuu rá chrej qui'yaj sí tix'nuu 'núú ro', danj vaa ta'aj nij sí uno se-nana Diose, ne dan me se uno nij so' doj tzin', tzaj ne nu' cuno nij so', ne nu' 'na' sí chree sí cu'naj Satanás, ne a'néj sí chree se-nana Diose nana cayuu rque nimán nij so' a.

16 "Ne vaa ta'aj 'núú trigó cayuu rihaan yujej uún, ne 'núú trigó yo' ro', ase vaa nij sí uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá nij so' canoco' nij so' nana yo' a. 17 Tzaj ne ataa xcaj sa' nij so' cuentá, ne gaa uun che'e yuvij 'yaj yuvij sayuun man nij so' che'é nana noco' nij so', ne cuaj nu' uun na'aj nij so', ne tanáj nij so' nana yo' cuaj nanj adonj.

18 "Ne ase vaa nij 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij yuvij uún, ne dan me se uno nij so' se-nana Diose, 19 tzaj ne nanó ndo'o rá nij so' che'é se man rihaan chumij nihánj, ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj, don tiha' yu'unj nij so' man ma'an nij so' che'é sa'anj, ne me ma'an yo'ó nij rasuun nano' ndo'o nij so', ne che'é dan tanáj xco nij so' se-nana Diose, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'.

20 "Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo sa' ro', ase vaa sí uno se-nana Diose vaa yo', ne uun niha' rá so' uno so' nana yo', ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' doj tzin' 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' uxrá doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so' uún nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga' ya'an a

21 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne gaa rmj' me se achrón nii ya'an raá aga' ya'an, ne axrij yuve nii aga' ya'an yo' rque 'o chrúun do', rque yuvéé do', rá soj na'. Taj ma'. Sese rmj', ne uta' nii aga' yo' rej xta', gaa ne cuchuguun sa' ndo'o adonj. 22 Dan me se a 'ó rasuun caxrij yuve yuvij se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo' vaa güii, ne cunudanj yuvij quene'en, vaa güii adonj. Ne cunudanj rasuun 'yaj yuve yuvij quene'en daj a yuvij vaa güii ei. 23 Sese taj yu'uj xreé soj, ne cunó soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so', 24 gaa ne cataj uún so' se vaa— Nuchruj raá soj nana ca'mij nihánj ei. Sese qui'yaj suun uxrá soj nari' soj nana nihánj, ne rque ndo'o Diose doj nana nari' uún soj nanj adonj. 25 'Q se sí nari' nana ro', doj a nari' uún so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne sí na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'neé Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é naa a

26 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se ase vaa achij naa cuchruj 'o snó'o ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne snó'o yo' ro', cunô so' 'núú rihaan yo'óo, 27 ne síj cunô so', ne otoj so' rej nij, ne naxagaa so', ne danj 'yaj so' daj a güii, ne dan me se xra' naa le'ej, ne achij naa le'ej, ne ne ne'en uxrá snó'o me che'é me xra' naa ne achij naa a ma'. 28 Achij ma'an naa rihaan yo'óo, ne dan me se asino yaan xra' naa, gaa ne anó tihaj, gaa ne uun xij yumí naa a. 29 Gaa ne gaa quisij tan' xraá naa, ne a'néé snó'o man nij sí quirij naa nanj á.

'O se quisij tió quirij nii naa nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá

^a ³⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Daj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ³¹ Dan me se ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se axrij nii caân yo' rihaan yo'óó, ne caân yo' me se caân le'ej nii doj vaa caân yo' rihaan cunudanj nij caân man rihaan chumij nihánj, ³² tzaj ne dan me se gaa axrij nii caân yo' rihaan yo'óó, ne achij caân yo', ne xij doj uun yo' rihaan cunudanj nij coj man tacaan, ne xcaan ndo'o vaa ra'a cuêj yo', ne a'vee 'yaj nij xtâj vaj rej xtâ' saca' nij xo' raq cuêj yo', ne aráán cachun' xráá nij xo', 'yaj cuêj mostazá xlá yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a

³³ Dan me se que'ee cuentó vaa danj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvij, nata' so' se-nana Diose rihaan nij yuvij, ndaa vaa guun nucuaj nij yuvij cunó nij yuvij a. ³⁴ Taj vaj yo'ó nana nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a ma'. Maan inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne rihaan ma'an nij sí tucu'yón se-nana so' me se ataj xna'anj so' che'é nij cuentó yo' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

³⁵ Gaa ne rej ti'nuu güii yo' me se cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne:

—Ca'anj ní ndaa yo'ó níchrej tu'va na lacuaná á —taj so' rihaan nij so' a.

³⁶ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se ca'anj rihoo nuu nij so' ga Jesucristó, qui'yaj nij so', ne quináj nij yuvij tu'va na lacuaná, ne vaa doj nij rihoo canoco' xcó nij so' a. ³⁷ Gaa ne cavii uxrá nana yuvaq rihaan na lacuaná, ne quinaan ndo'o rihaan na, ne catúj uxrá na rque rihoo yo', ne daj doj caraq nu' rque rihoo, qui'yaj na a. ³⁸ Ne Jesucristó me se naj so' rej sihuu rihoo, ne 'nij raq so' camá, otoj so' a. Gaa ne narii nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nej rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nihánj me se daj doj cavj' ní', maestro, ne me che'é ne rihuun rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne canicun' caya Jesucristó, ne caxrij yuvaq so' man nana, ne cataj so' rihaan na lacuaná:

—Gaa dínj rihaan so', ne se quinaan so' ma' —taj so', gaa ne nu' canicun' nana, ne canicun' dínj rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj na' —taj so' rihaan nij so' a.

⁴¹ Gaa neuchu'vi' ndo'o nij so', ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. Ndaa nana do', ndaa na do', uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirij Jesucristó man nij nana chree nimán 'o snó'o a

¹ Gaa ne ca'anj nij so' ndaa níchrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij sí man chuman' Gadara a. ² Ne rej yo' me se taj yu'uj yuvej rej achin'

nii xnaná a. Dan me se nanij Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rque rihoo, ne nu' curihanj 'o snó'o nuu nana chree nimán rque yu'uj yuvej yo', ne cuchi' so' rihaan Jesucristó a.

³ Ne síi nuu nana chree nimán me se cu'yón so' cayáán so' rque yu'uj yuvej yo', ne ne ca'vee numíj nij yuvi man rej yo' aga' ne' man so' a. ⁴ 'O se aj uun que'ee ndo'o numíj nij yuvi ne' do', aga' ne' do', man so', tzaj ne cuxra' so' aga' ne', ne ca'ne' so' ne' do', ne a 'o yuvi taj quisíj naqui'yaj camanj man so' a. ⁵ Ne niganj me se nuvíj nigan' cayáán so' rque nij yu'uj yuvej do', vaj so' xráá quij do', ne caguáj ndo'o so', ne nicaj so' yahij sihaa ca'ne' ndo'o so' nee man ma'an so' uún a.

⁶ Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó se vaa gan' uxrá vaj Jesucristó, ne cunánj so' ndaa rej vaj Jesucristó, ne na'víj so' rihaan Jesucristó, ⁷ ne nucaj ndo'o caguáj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Aj ne'én 'unj se vaa ta'nij Diose síi sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná' so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaan so' ni'yaj Diose se vaa se qui'yáá so' sayuun manj ma' —taj síi nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

⁸ Danj ca'mii so' rihaan Jesucristó che'é se aj cataj Jesucristó rihaan so' se vaa: “Rihaan so' nana chree nuu nimán síi nihánj cataj xna'anj 'unj se vaa curihanj so' nimán síi nihánj á”, taj Jesucristó, tzaj ne ne guun rá nana chree curihanj so' ma'.

⁹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nana chree, ne cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne:

—X'ne' nocoo ndo'o me núj, ne que'ee ndo'o núj á —taj nana chree rihaan Jesucristó, ¹⁰ ne cachín ni'yaj nij nana chree yo'

rihaan Jesucristó se vaa se ca'néé Jesucristó man nij nana chree ndaa yo'ó rej yaníj ma'.

¹¹ Dan me se rej tacaan rej nicun' nij so' me se chéé 'o x'ne' nocoo xcáá, chá nij xo' coj, ¹² gaa ne cachín ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Ca'nej so' man núj catuu núj nimán nij xcáá á —taj nij nana chree rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij so' danj, gaa ne curihanj nij so' nimán snó'o yo', gaa ne catúj nij so' nimán nij xcáá, ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nana chree yo' nimán nij xcáá yo', gaa ne cunánj ndo'o nij xo', ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini' nij xo' rque na, ne canó xráá nij xo' nanj adonj. Ne dan me se vij míj xcáá me nij xcáá canó xráá rque na a.

¹⁴ ”Ne nij síi tumé nij xcáá ro', cunánj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvi man chuman' do', rihaan nij yuvi man tacaan do' a. Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvi se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ¹⁵ gaa ne quene'en nij so' man síi curihanj nana chree nimán a. Aj nanuú so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaan Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúú so', ne nu sa' so' a. Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvi se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁶ gaa ne cataj xna'anj nij síi quene'en yo' rihaan nij yuvi daj qui'yaj Jesucristó che'é síi nuu nana chree nimán do', ga nij xcáá do', ¹⁷ gaa ne guun che'e nij yuvi cachín ni'yaj nij yuvi rihaan Jesucristó se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yaníj a.

¹⁸ ”Che'é dan cavii Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne dan me se cachín ni'yaj síi curihanj nana chree nimán rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá

Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. Tananj cataj Jesucristó rihaan so' se vaa:

—Cavij so' nán' so' ve' tucua so' rej yanj nij tuví' so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' nu' se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' che'é so', ne cataj so' se vaa cunuu 'ee rá so' ni'yaj so' mán so' á —taj Jesucristó rihaan síi curihañj nana chree nimán a.

²⁰ Gaa ne ca'anj síi curihañj nana chree nimán, ne guun che'e so' ca'mii natáj so' rihaan nij yuvij man rej cu'naj Chj' Chuman', ne cataj xna'anj so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é so' a. Ne ca'anj ndo'o rá cunudañj nij yuvij cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

²¹ Dan me se nuu Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj uún so' ndaa níchrej tu'va na lacuaná, gaa ne cunuu chre' ndo'o yuvij rihaan so', ne vaj so' tu'va na lacuaná a. ²² Gaa ne dan me se ca'na' yo'o nij síi 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuañj Moisés, ne Jairo cu'naj so' a. Dan me se quene'en síi cu'naj Jairo man Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ²³ gaa ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó, ne dan me se cataj so' se vaa:

—Ta'nij chala cunii ro', ran' ndo'o no', ne daj doj cavi' no', ne me rá 'unj cuchí' so' ve' tucuañj, ne cutá' so' ra'á so' raá no', ne nahuun sa' no', ne se cavi' no', qui'yáa so' ma' —taj síi cu'naj Jairo rihaan Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga so', ne canoco' uxrá yuvij xco' roj so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvij ga nij so' a.

²⁵ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana ran' ndo'o, ne quisj chujj

ya yo' xra' ton man no' a. ²⁶ Ne aj quiran' ndo'o no' sayuun, qui'yaj que'ee nij doctor, ne aj cutun' no' cunudañj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj se qui'yá' a doj nahuun sa' no' qui'yaj nij doctor yo' a ma'. Tananj doj a ran' no' nanj adonj. ²⁷ Gaa ne aj cuchí' nana rihaan no' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvij, ne che'é dan ca'na' no' sca'núj nij yuvij rej xco' Jesucristó, gaa ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' so' a. ²⁸ 'Q se guun rá no' se vaa: “Sese cano' ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a. ²⁹ Dan me se síj canó ra'a no' sagan' Jesucristó, gaa ne nu' canicun' ton man no' cuaj a. Ne quene'en no' se vaa nahuun sa' no', qui'yaj Jesucristó a. ³⁰ Dan me se nu' canó ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' xcaj Jesucristó cuentá se vaa nahuun yuvij qui'yaj so' a. Che'é dan canicaj so', ne xná'anj so', cataj so':

—Me síi canó ra'a sagan' 'unj ga —taj so' a.

³¹ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa:

—Ne'éen so' se vaa raan ndo'o vaj nij yuvij ga so', ne me che'é xná'anj so' me síi canó ra'a sagan' so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' man chana canó ra'a tu'va sagan' so' a. ³³ Ne dan me se cuhu'vi' ndo'o no' ne ndaa ri'ij man no', ne aj ne'en no' se vaa nahuun sa' no' a. Gaa ne ca'anj no', ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj ya no' rihaan Jesucristó nu' se vaa qui'yaj no' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Nahuún so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne díj gaa nimán so' ca'anj so' á. Gaa nu'cuáa so', ne aj

x'néj nu' chi'ij yo' xráá so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

³⁵ Ataa navij ca'mii Jesucristó, ne ca'na' 'o sí caviu tucúá sí cu'naj Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'níi so', ne taj che'é caraa chrúu so' rihaan maestró a ma' —taj síi 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

³⁶ Dan me se cuno Jesucristó nana ca'mii síi ca'na', gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'vi' so' ma'. Maan se cuchuman ya rá so' ni'yaj so' manj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁷ Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó canoco' a doj nij yuvii man so', ne maan Pedró do', Jacobo do', Juan tinúu Jacobo do', ca'vej so' canoco' man so' a. ³⁸ Gaa ne cuchi' so' rihaan ve' tucúá Jairo, ne quene'en Jesucristó se vaa ta'vee uxrá nij yuvii man rá ve' a. ³⁹ Gaa ne catúj Jesucristó rá ve', ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Me che'é ta'vee ndo'o nij soj ga. Ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴⁰ Gaa ne ca'nga' nacoo nij yuvii ni'yaj nij yuvii man Jesucristó a. Tzaj ne quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvii xe', gaa ne nicaj so' man rej chala cunii do', man nii chala cunii do', man va'nuj nij síi ca'na' ga so' do', ne catúj so' rá cuartó naj chala cunii yo' a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a chala cunii, ne cataj so' rihaan chala cunii yo' a:

—Talita, cumi —taj so' rihaan no' xna'ánj a'mii ma'an so' a. Ne se-nana so' taj: “Naxagaa so', chala cunii”, taj nana ca'mii Jesucristó rihaan chala cunii yo' a.

⁴² Nu' ca'mii Jesucristó nana dan, ne nu' naxagaa chala cunii yo', chéé no' cuaj a. Nahuun i'na' no' a. Ne chala cunii vaj chuvij yo' me no' a.

Ne nij síi quene'en, tzaj ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁴³ Gaa ne ca'ne' uxrá Jesucristó suun rihaan nij so' a:

—A 'ó yuvii se cataj xna'anj nij soj rihaan daj quiyáj che'é chala cunii ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' se vaa rque nii doj se chá cha no' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij síi man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó ve' yo', gaa ne namán so' rej chiháán so', ne canoco' nij síi tucuyón se-nana so' man so' a. ² Ne güii naránj rá nij yuvii israelitá me se ca'anj so' ve' tucuyón nij síi man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne guun che'e so' tucuyón so' man nij síi man rá ve' yo' a. Ne ca'anj ndo'o rá nij yuvii gaa cuno nij yuvii se-nana Jesucristó, gaa ne cataj nij yuvii:

—Me rej nari' síi nihánj nana cuu avii raá síi nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj so' ga. ³ Nuveé sij acój chruun síi ne chiháán ní' me so' na'. Ne ta'níi chana cu'naj Mariá me so' á. Ne tinúu síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj José do', síi cu'naj Judas do', síi cu'naj Simón do', me so' á. Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní' á —taj nij síi man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so', ne guun nacoo rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o síi nata' se-nana Diosé, ne aráj cochroj nij yuvii rihaan so', tzaj ne nij yuvii man chiháán so' do', nij tuvi' so' do', nij síi yanj tucúá so' do', na'vej rá caraa cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi

man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵ Ne ne guun nucuaj Jesucristó qui'yaj so' a doj suun sa' nocoo chiháán so', maan se doj sí ran' me se cuta' so' ra'a so' raq ne nahuun sa' nij so', qui'yaj so' a. ⁶ Ne caráya'anj ndo'o so' se vaa ne cuchuman rá nij sí man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a. Ne cavií so' ca'anj so' nij chuman' naj nichrun', tucu'yón so' se-nana so' man nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

⁷ Gaa ne canacúún Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', gaa ne guun che'e so' ca'née so' man vij vij nij so', ne go' so' se nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. ⁸ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij so' se vaa a doj rasuun se nicaj nij so' gaa vaj nij so' chrej; maan orún' chruun garroté me se ca'vee nicaj nij so', tzaj ne rachrúún do', nanj do', se nicaj nij so', ne se ca'vee cunuú sa'anj rque se-caxran' nij so', ⁹ tzaj ne qui'nij tacóo nij so' canj, ne orún' yatzij quitaj xráa nij so', taj Jesucristó rihaan nij so', ¹⁰ ne:

—Me ma'an ve' caran' soj, ne yo'o çayáan soj ve' yo' ndaa se çurihanj soj chuman' yo' á. ¹¹ Ne me rej ma'an se ca'mii sa' nij yuvij ga soj do', se ca'vej rá nij yuvij cunō nij yuvij nana a'mii soj do', ne asa' cavií soj rej yo', ne nacunan' soj tacóo soj tucuayuu soj yo'óo tachruu canó tacóo soj, ne ndaa dan, gaa ne xcaj nij sí man rej yo' cuentá se vaa tumé ndo'o nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cunō nij so' se-nana soj adonj. Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj cuano se vaa doj a quiran' nij so' cacun' rihaan nij yuvij man

chuman' Sodoma ga chuman' Gommorra nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

¹² Gaa ne ca'anj nij so', gaa ne ca'mii natáj nij so' rihaan nij yuvij se vaa canicaj rá nij yuvij canoco' nij yuvij chrej sa', ¹³ ne quirii ndo'o nij so' man nij nana chree nimán nij yuvij, ne cutáj ndo'o nij so' casté raq nij sí ran', ne nahuun sa' nij sí ran', qui'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan sí cuta' ne man yuvij, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne nu' cachra' cha'nuu ndo'o se-nana Jesucristó a. Gaa ne cataj sí cu'naj Herodes se vaa:

—Cunuu i'na' ya uún sí cu'naj Juan, raj á. Ése sí cu'naj Juan me sí guun nucuaj qui'yaj nij suun sa' nocoo yo' nanj adonj —taj sí cu'naj Herodes a.

¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij yuvij me se cataj se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá me Jesucristó, ne yo'ó ta'aj nij yuvij uún cataj se vaa yo'ó nij sí nata' se-nana Diose gaa naá me Jesucristó a. ¹⁶ Dan me se cunō sí cu'naj Herodes daj guun rá nij yuvij, gaa ne cataj so':

—Sí cu'naj Juan sí ca'ne' nij tanuu cúu yave qui'yáj ro', aj cunuu i'na' ya so' chuguanj —taj Herodes a.

¹⁷ O se ma'an sí cu'naj Herodes me sí ca'née man nij tanuu quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan asij rque doj, ne numij nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne caxrij sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan, che'é chana cu'naj Herodías nica tinúú Herodes sí cu'naj Felipé a. O se xcaj sí cu'naj Herodes man chana Herodías yo',

18 gaa ne cataj síi cu'naj Juan rihaan síi cu'naj Herodes se vaa:

—Ne nó xcúún so' xcaj so' man choco' so' ma' —taj Juan rihaan Herodes a.

19 Che'é dan nachri' chana cu'naj Herodías ni'yaj no' man Juan, ne guun ndo'o rá no' cavi' Juan, tzaj ne ne ca'vee ma'. 20 'O se cuchu'vi' síi cu'naj Herodes ni'yaj so' man Juan, che'é se quene'en Herodes se vaa síi nica rá síi sa' inañ nimán rihaan Diose me Juan, ne che'é dan caráán Herodes rihaan chi'ij che'é Juan a. Dan me se gaa cuno Herodes se-nana Juan, ne quinanó ndo'o rá so', tzaj ne guun niha' rá so' ca'mii Juan rihaan so' a.

21 Dan me se quisíj 'o güii ca'vee qui'yaj canaán chana cu'naj Herodías yo', ne dan me se se-cha'anj síi cu'naj Herodes me yo', ne ca'ne' so' suun se vaa canuú se-cha'anj so', ne canacúún so' ca'na' nij síi 'yaj suun ga ma'an so' do', nij tanuu uun chij doj do', nij síi uun chij rihaan estadó Galilea do', ca'na' cha ni'yánj nij so' ga so' a.

22 Gaa ne catúj ta'núí chana cu'naj Herodías rej anuú cha'anj, ne ra'ánj no', ne guun niha' uxrá rá Herodes ga nij síi ca'na' cha'anj yo' ni'yaj taran' nij so' man ta'núí Herodías a. Gaa ne cataj Herodes rihaan chana yaan yo':

—Cuanq nihánj me se a me ma'an rasuun me rá so' cachinj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' ei —taj so', 23 gaa ne cataj uún so'— Cutá' yá 'unj raá Diose se vaa a me ma'an rasuun cachinj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' á. Ndaa yaney yo'óo uun chij 'unj rihaan ro', rque 'unj mán so' nanj adonj —taj Herodes rihaan chana yaan yo' a.

24 Gaa ne curihanj chana yaan, ne xná'anj no' man nii no' chana cu'naj Herodías, ne cataj no':

—Me se cachinj 'unj, ga nahiin —taj no' rihaan nii no' a.

Gaa ne chana cu'naj Herodías cataj:

—Cachinj so' cúu yave síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij á —taj no' rihaan ta'núí no' chana yaan yo' a.

25 Gaa ne nu' catúj ra'yanj chana yaan yo' rej man síi nica suun rey cu'naj Herodes, ne cachín ni'yaj no' rihaan so', cataj no':

—Me rá 'unj se vaa maan orá cuano ro', ca'nej so' cúu yave síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij rque aga' rco'oo, ne rque so' rihanj cuaj á —taj no' rihaan Herodes a.

26 Gaa ne nanó ndo'o rá síi nica suun rey cu'naj Herodes yo' che'é se aj cuta' so' raá Diose ne aj cuno taran' nij síi yanj rihaan mesá ga so', ne che'é dan ne ca'vej rá so' tari' so' se-nana so' se vaa se qui'yaj so' ndaa vaa taj chana yaan yo' rihaan so' a. 27 Gaa ne nu' ca'née so' man síi ticavi' man síi cu'naj Juan, ne ca'ne' so' suun se vaa nica so' cúu yave Juan ca'na' so' a. 28 Gaa ne ca'anj síi ticavi' man Juan taga', ne ca'ne' so' cúu yave Juan, ne ca'née so' cúu yave Juan rque aga' rco'oo, nica so', ca'na' so', ne rque so' man chana yaan, ne nago' chana yaan yo' man nii no' a.

29 Gaa ne gaa cuchi' nana rihaan nij síi tucu'yón se-nana Juan se vaa cavi' Juan, ne ca'na' nij so', ne nica nij so' cúu man Juan, cachin' nij so' rque yu'uj yuvej a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

30 Dan me se nij síi ca'née Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvij che'é so' ro', cunuu chre' nij so' ga Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é cunudanj nij suun sa' noco qui'yaj nij so' do', che'é cunudanj nij nana tucu'yón nij so' man nij yuvij do' a. 31 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj ní' doj rej tacaan rej taj vaj yuvij ne, gaa ne ca'vee naraan rá nij soj doj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

'Q se ca'na' ndo'o yuvij do', ca'anj ndo'o yuvij do', ne ne vaa ya'núj rihaan nij so' chá nij so' a doj chraa a.

³² Gaa ne cavii nij so' rque ri-hoo chéé rihaan na, ne ca'anj orún' nij so' rej tacaan a. ³³ Tzaj ne quene'en ndo'o nij yuvij se vaa ca'anj nij so', ne xcaj yuvij cuentá se vaa ca'anj nij so', qui'yaj nij síi quene'en, gaa ne chéé tacoj nij yuvij man cunudanj nij chuman' naj rej yo', ne cunanj nij yuvij, cunuu chre' nij yuvij rej ca'anj nij tuvij' Jesucristó, ne asino nij yuvij cuchí', ne na'vij nij yuvij ca'na' Jesucristó a. ³⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvij, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvij a. 'Q se ase vaa matzinj nuvi' síi tumé man vaa nij yuvij, ni'yaj Jesucristó, gaa ne guun che'e so' tucu'yón ndo'o so' se-na-na so' man nij yuvij a.

³⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, gaa ne ca'na' nij síi tucu'yón se-na-na Jesucristó rihaan Jesucristó, gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvij nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. ³⁶ Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvij, ca'anj nij yuvij chuman' naj nichrun' do', nij rancho naj nichrun' do', quiraan nij yuvij se chá chá nij yuvij nanj á —taj nij síi tucu'yón se-na-na Jesucristó rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Go' ma'an soj se chá chá nij yuvij á —taj so' a.

Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ca'anj núj go' núj sa'anj vaa tu'vee yuvij 'yaj suun tunj yavii ne quiraan núj rachrúun, ne rque núj

chá nij yuvij, rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga. Cavii soj, ne xcaj soj cuentá á —taj so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' qui'yaj contá nij so' rachrúun vaa rihaan nij so', gaa ne canicaj nij so', ne cataj nij so':

—Vaa 'un' guee rachrúun ne vij guee xcuaj rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvij se vaa ca'anj cayáán cunudanj nij yuvij rihaan coj chrin', ne ca'anj cumán x'ne' nij yuvij rihaan coj chrin', taj Jesucristó rihaan nij yuvij a. ⁴⁰ Gaa ne naquiyaj x'ne' nij yuvij man nij yuvij, ne cayáán nij yuvij rihaan coj chrin', ne dan me se cientó yuvij do', vij chihaa chi' yuvij do', me 'o 'o x'ne' nij yuvij a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó 'un' nij rachrúun ne vij roj xcuaj, gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' gracia rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo', ne caxrj so' ston nij síi tucu'yón se-na-na so', che'é rej caxrij nij so' ston nij yuvij a. Gaa ne cuxra' ta'aj so' nee xcuaj chá cunudanj nij yuvij a. ⁴² Gaa ne chá taran' nij yuvij, ne caraa rque cunudanj nij so', ⁴³ ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvij a. Gaa ne naquiyaj chre' nii se vaa quináj tu'va yuvij, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa, ne ta'aj rachrúun do', ta'aj nee xcuaj do', me se chá naquiyaj chre' nii a. ⁴⁴ Ne nij snó'o rque Jesucristó chraa me se 'un' mój snó'o me nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

⁴⁵ Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij síi tucu'yón se-na-na so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej

xcō na lacuaná yo' ndaa chuman' cu'naj Betsaida, quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvi, taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a. ⁴⁶ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvi se vaa ca'vee ca'anj nij yuvi a. Gaa ne cavii so' raq quij, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁷ Dan me se daj doj cata' güii raq quij, ne vaj rihoo tanu rihaan na lacuaná, ne orún' Jesucristó me sí nicun' rihaan yo'óo a. ⁴⁸ Ne quene'en so' man nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa güej ndo'o rihoo yo' rihaan na qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chée tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. Ne guun rá so' cachēn so' rej x'nuj nij so' a. ⁴⁹ Ne quene'en nij sí tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chée uun so' rihaan na, ne guun rá nij so' se vaa ta'naj me so', ne che'é dan caguáj ndo'o nij so' a. ⁵⁰ 'Q se quene'en cunudanj nij so' man so', ne cuchu'vi' ndo'o nimán nij so' a. Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cuchu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

⁵¹ Gaa ne catúj so' rque rihoo rej nuu nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne canicun' nana yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁵² 'Q se ne xcaj sa' nij so' cuentá che'é se nucuaj nicaj Jesucristó gaa cuxra' ta'aj Jesucristó rachruún chá nij yuvi a. Maan se nichraj ndo'o nimán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij sí ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

⁵³ Gaa ne cuchu' nij so' tu'va na lacuaná rej cu'naj Genesaret, ne numíj nij so' rihoo tu'va na lacuaná

a. ⁵⁴ Gaa ne nanij nij so' rá rihoo, ne nu' cunuu yaan nij sí man rej yo' man Jesucristó, ⁵⁵ ne yoo ca'anj cunudanj nij sí yanj nu' anicaj, ne guun che'e nij so' cuchruj nij so' tuvi' nij so' sí ran' rihaan yuvéé, ne quitáa chihá nij so' nij sí ran' yo', vaj nij so' me rej ma'an vaj Jesucristó a. ⁵⁶ Ne me ma'an chuman' ra'a do', chuman' nocō do', rancho do', catúj Jesucristó me se cuchruj nij yuvi man nij sí ran' rihaan yu'vee, ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvi rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó cano ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij sí canó ra'a doj man so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' sí fariseo do', quinichrun' sí naqui'yaj cuu se-tucañj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne sí cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. ² Ne quene'en nij so' se vaa gaa chá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó chraa, ne ne na'ya' nij so', ne che'é dan ne naruvij ra'a nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ni'yaj Diose, rá nij sí fariseo do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucañj Moisés do' a. ³ 'Q se xa' nij sí fariseo ga cunudanj yo'óo nij sí israelitá, tzaj ne a doj ne chá nij so' chraa sese ataa na'ya' nij so' ma'. Danj 'yaj nij so', che'é se nocō' nij so' tucuáan cuchruj nij sí chij cayáan gaa naá a. ⁴ Ne gaa 'na' nij so' yu'vee, ne ane nij so', ne sese ataa canē nij so', ne ne chá nij so' chraa a ma'. Ne vaa uxrá doj tucuáan nicaj nij so', ne ndaa vaa tucuáan che'é tazá do', che'é xruj do', che'é aga' do', daj qui'yaj nij so' gaa na'nu' nij so' man nij rasuun vaa nacaj do' a.

⁵ Gaa ne xná'anj nij síi fariseo ga nij síi naqui'yaj cuu se-tucuñanj Moisés man Jesucristó, ne cataj nij so', ne:

—Nij síi tucu'yón se-nana so' me se me che'é ne noco' nij so' tucuáan cuchruij nij síi chij cayáan gaa naá, ne nihánj me se chá nij so' chraa, ne ne naruvii ra'a nij so' ni'yaj Diose a ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cunaj uxrá vaa nana nata' síi cu'naj Isaías gaa naá gaa ca'mii so' che'é nij soj sij nucui' rá, ne dan me se ca'mii so' se-nana Diose, ne cataj so' se vaa: “Yuvii nihánj me se gan' uxrá nicun' nimán nij so' ga 'unj nanj adonj. ⁷ Na'víj rma'an nij so' rihanj, ne dan me se nanj se-nana nij síi man rihaan chumii tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so', ne taj nij so' se vaa se-nanaj me se-nana nij yuvii yo' a”, taj se-nana Diose nata' síi cu'naj Isaías gaa naá a. ⁸ 'Q se aj tanáj xcō soj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní', ne nanj tucuáan cuchruij yuvii uun noco' soj nanj ei —taj Jesucristó, ⁹ ne cataj uún so' se vaa— Cunaj uxrá vaa 'yaj soj, ne uta' yaníj soj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní', che'é rej ca'vee canoco' soj se-tucuñanj ma'an soj asan.

¹⁰ 'Q se ca'ne' Moisés suun se vaa: “Caraa cōchroó so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á”. Tzaj ne: “Síi a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e cavi' so' á”. Danj vaa cataj xna'anj Moisés rihaan ní' a. ¹¹ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rque so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racuíj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. ¹² Ne ne ca'vej soj racuíj so' man rej so' do', man nii so' do' a. ¹³ Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij síi man gaa naá, ne

axríj yuve soj man se-nana Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuñanj Moisés rihaan yuvii do' a.

¹⁴ Gaa ne canacúun uún Jesucristó man nij yuvii ca'na' nij yuvii rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Cunō taran' soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedí'. ¹⁵ A doj rasuun atúj tu'va yuvii se ca'vee qui'yaj chi'ii man yuvii ma'. Se avii tu'va yuvii ro', 'yaj chi'ii man yuvii adonj. ¹⁶ Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹⁷ Dan me se corá ca'anj yaníj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan nij yuvii, ne catúj nij so' rá ve', gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó man so' me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvii gaa. ¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa soj vaa, ne ne xcaj ma'an soj do' cuentá a na'. Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvii ro', se ca'vee qui'yaj chi'ii yo' man yuvii a. ¹⁹ 'Q se ne atúj yo' ndaa nimán yuvii ma'. Tananj achén yo' rque yuvii, ne urihanj yo' gaa re'é yuvii nanj á —taj Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa ca'vee chá yuvii me ma'an rasuun ne nuveé cacun' me yo' rihaan Diose a. ²⁰ Ne cataj uún so' a— Tzaj ne se urihanj tu'va yuvii ro', yo' me nana avii nimán yuvii, ne nana yo' me 'yaj chi'ii ndo'o man yuvii adonj. ²¹ 'Q se nihánj me se chi'ii avii nimán yuvii a. Se chi'ii do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', yan ticavi' man tuvi' do', ²² yan guun rá nicaj si'yaj tuvi' do', yan tiha' yu'unj man tuvi' do', yan ni'yaj ndo'o man yo'o chana do', yan guun xcōj ruvaa rá ni'yaj tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', yan ca'mii xta' do', yan

qui'yaj rma'an náá guun se nij do', me nu' se avii nimán yuvii, ²³ ne nu' yo' me se avii nimán yuvii ne 'yaj chi'ii man yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana sirofenicia se vaa racuj Jesucristó man no' a

²⁴ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro a. Ne catúj so' rá 'o ve', ne ne ca'vej rá so' quene'en nij yuvii me rej vaj so' a. Tzaj ne ne ca'vee qui'nij yuve so' ma'. ²⁵ Tananj ra'yanj cuchi' nana rihaan 'o chana se vaa yanj so', ne ta'nii chana ro', me ní nuu nana chree nimán, ne ca'na' chana, ne canicun' ruj chana yo' rihaan Jesucristó a. ²⁶ Dan me se chana sirofenicia a'mii xna'ánj griego me chana yo', ne cachín ni'yaj no' rihaan Jesucristó se vaa quirii Jesucristó nana chree nimán ta'nii no' a. ²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Dan me se canicún' so' doj, ne cha asino nij xnii tucua, ne ne'en so' se vaa se ca'vee cata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' cha nij chuvee ma'. Dan me se ndaa síj chá nij xnii tucua, gaa ne sese naj se chá tu'va nij xnii yo', gaa ne ca'vee go' cha chuvee nanj adonj. Che'é dan ase vaa ne nó xcúun yuvii ca'nee yuvii rachrúun tu'va ta'nii yuvii go' yuvii rachrúun yo' cha chuvee ro', danj vaa ne nó xcúnj racuj man soj sij yanj a man adonj. Maan inanj ma'an nij yuvii israelita me nó xcúun 'unj racuj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Gaa ne cataj no':

²⁸ —Veé dan vaa guee, Señor. Tzaj ne nij chuvee nicun' rque chruun mesá ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va nij xnii nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é

dan me ndo'o raj racuj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é nana ca'mii so' nihánj ro', ca'vee cavii so' ca'anj so', ne aj curihanj nana chree nimán ta'nii so' nanj ei —taj so' rihaan no' a.

³⁰ Gaa ne ca'anj chana, catúj chana rá ve' tucua chana, ne quene'en chana se vaa dinj naj ta'nii chana rihaan yuvée, ne aj curihanj nana chree nimán ta'nii chana adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí naxra' tu'va do', nachuguun xrée do', qui'yaj Jesucristó a

³¹ Gaa ne curihanj uún Jesucristó rej naj chuman' Tiro, ne cachén so' sca'núj chuman' cu'naj Sidón, ca'anj uún so' tu'va na lacuaná cu'naj Galilea, ne cachén so' sca'núj rej cu'naj Chi' Chuman' a. ³² Ne nicaj nij yuvii man 'o sí so'o ya'mii ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvii rihaan Jesucristó se vaa cuta' ra'a Jesucristó xráá sí so'o ya'mii yo' a.

³³ Gaa ne nicaj Jesucristó man sí so'o ya'mii ca'anj yanj so' rihaan yo'ó nij yuvii, gaa ne tucua'anj Jesucristó ra'a Jesucristó yu'uj xrée sí so'o ya'mii, gaa ne quirii talúj Jesucristó ra'a Jesucristó, ne canó ra'a Jesucristó daa sí so'o ya'mii yo' a. ³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rej xta', gaa ne caráchej Jesucristó, ne cataj Jesucristó:

—Efata —taj Jesucristó, ne nana “Efata” taj: “Nachuguun xrée so' á”, me nana ca'mii Jesucristó rihaan sí so'o ya'mii yo' a.

³⁵ Gaa ne nachuguun xrée so', ne nahuun sa' daa so', gaa ne ca'mii sa' so' a. ³⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí quene'en daj qui'yaj Jesucristó che'é sí so'o ya'mii se vaa se guun cataj xna'anj nij so' rihaan a 'o yuvii a. Dan me se doj a na'vej rá Jesucristó cataj

xna'anj nij so' rihaan tuvi' nij so', tzaj ne doj a nata' nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁷ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvií xcaj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne cataj nij yuvií se vaa sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ndaa nachuguun xréé nij síi so' o do', ndaa a'mii sa' nij síi ya'mii do', 'yaj Jesucristó, taj nij yuvií yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mǐj snó'o a

¹ Ne güii dan me se vaj uún que'ee yuvií ga Jesucristó, ne nuvi' uún se chá rihaan nij yuvií, gaa ne canacúun Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

² —'Ee rá 'unj man nij yuvií nihánj, ne nihánj me se síj va'nuj ya güii 'o vaj nij yuvií ga 'unj, ne taj vaj se chá rihaan nij yuvií cuano a ma'. ³ Ne sese na'nej 'unj chrej man nij yuvií cuano quinán' nij so' gaa na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij so' me síi yanj rej gan' ndo'o nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne rej tacaan uun me nihánj, ne nuvi' rachrúun nihánj go' ní' chá nij yuvií a ma' —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

—Chij rachrúun vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvií se vaa ca'anj cayáan nij yuvií rihaan yo'óo a. Gaa ne nicaj so' chij nij rachrúun, ne

nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun yo', ne caxríj so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne tucuachén nij so' rihaan nij yuvií, ne dan me se rque nij so' rachrúun yo' rihaan nij yuvií a. ⁷ Ne nicaj Jesucristó doj xcuaaj le'ej uún, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é nij xcuaaj le'ej, ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa tucuachén nij so' ne xcuaaj le'ej uún rihaan nij yuvií uún a. ⁸ Gaa ne chá cunudanj nij yuvií, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naquiyaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvií, ne quisíj 'o cunu' chíj ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvií yo' a. ⁹ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisíj ndaa ca'anj mǐj yuvií chá nanj adonj.

Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvií, ¹⁰ gaa ne nu' cavii Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rá rihoo chée rihaan na, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Dalmanuta a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachúun nij síi fariseo se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so' a

¹¹ Dan me se curihanj doj nij síi fariseo, gaa ne guun che'e nij so' canó tuvi' nij so' ga Jesucristó, ne dan me se cachúun ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racuj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa síi ca'née ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a.

¹² Gaa ne nucuaj ndo'o caráchej Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me rá soj sij israelitá qui'yaj suun sa' nocoo quene'en soj ga. Dan me se daj chíhaa mǐj se qui'yaj suun sa' nocoo che'é soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

13 Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', gaa ne cavii uún so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej xco na lacuaná a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunó nij sí tucuyón se-nana so' man nana tucuyón nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' a

14 Dan me se quini'yón nij sí tucuyón se-nana Jesucristó nicaj nij so' rachrúun chá nij so', ne vaa orún' rachrúun rá rihoo vaj ga nij so' a. 15 Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj Jesucristó:

—Cütumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

16 Ne nuchruj raá ndo'o nij sí tucuyón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúun nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun nanj adonj —taj nij so' a.

17 Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachrúun rihaan soj ga. Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. 'Q se vaa nichraj ndo'o nimán soj nanj adonj. 18 'Q se vaa rlij rihaan soj, tzaj ne ne ni'yaj soj a ma'. Vaa xréé soj, tzaj ne ne uno soj a ma'.

19 Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachrúun cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisíj chá cunu' 'un' mij snó'o, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvii naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chuvij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

20 Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guee rachrúun cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisíj chá cunu' ca'anj

mij yuvii, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvii naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —xná'anj uún Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

21 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me ataa xcaj soj cuentá se vaa ca'vee rque 'unj nu' se vaa achiin man soj ne nuveé inanj che'é rej nanó rá soj che'é rachrúun me ca'mij rihaan soj che'é se-levadura nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

22 Gaa ne catúj Jesucristó ga nij sí tucuyón se-nana so' rá chuman' cu'naj Betsaida a. Gaa ne nicaj yuvii 'o sí tuchrii ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj nij yuvii rihaan Jesucristó se vaa cutá' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí tuchrii che'é rej naxra' rihaan sí tuchrii yo' a. 23 Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a sí tuchrii yo', ne curihanj so' rej tu'va chuman' ga sí tuchrii, ne quirii talúj Jesucristó rihaan sí tuchrii yo', ne cuta' ra'a Jesucristó xráá so', gaa ne xná'anj Jesucristó man so' a:

—Ruvi' rihaan so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man sí tuchrii yo' a.

24 Gaa ne ni'yaj sí tuchrii yo' doj, gaa ne cataj so':

—Ne'én 'unj nij snó'o, ne ase vaa chruun vaa nij so', tzaj ne chéé nij so' ni'yaj 'unj nanj asanj —taj so' rihaan Jesucristó a.

25 Gaa ne cuta' ra'a uún Jesucristó rihaan sí tuchrii yo', gaa ne ni'yaj ni'yaj sí tuchrii, ne dan me se nahuun sa' nu' rlij rihaan so', ne curuvi' sa' cunudanj rasuun ni'yaj

so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne ca'née Jesucristó man so' quinan' so', tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' se vaa:

—A doj se catúj so' rá chuman', ne se cataj so' rihaan a 'ó nij yuvij, gaa ne se gaa nanj xcaj nij yuvij cuentá daj qui'yáj che'é so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

²⁷ Gaa ne curihanj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chuman' Betsaida yo', ne ca'anj nij so' nij chuman' ra'a noco' man chuman' cu'naj Cesarea de Filipino do' a.

Dan me se vaj nij so', ne xná'anj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Daj taj nij yuvij che'é 'unj ga. Ne me síi mé 'unj, taj nij yuvij ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

²⁸ —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa yo'ó síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chiha'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvij che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ne ma'an soj, gaa ne me síi mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Gaa ne cataj síi cu'naj Pedró:

—Síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvij me síi me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

³¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón so' man nij síi tucu'yón

se-nana so' se vaa che'é se síi ca'née Diose nijaj yu'unj man yuvij me so' ro', che'é dan no xcuún so' quiran' ndo'o so' sayuun, qui'yaj nij síi uun chij do', nij xrej ata suun noco doj do', nij síi naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do', ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man so', ne ticavi' nii man so', ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu i'na' uún so', cataj so' a. ³² Ne nucuaj ndo'o nata' so' nana yo' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a. Gaa ne quirii yanij síi cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcuún Jesucristó ca'mii Jesucristó nana vaa danj a. ³³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ni'yaj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan Pedró se vaa ne nó xcuún uxrá ma'an Pedró ca'mii Pedró danj, ne cataj so':

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' a ma'. 'O se ase tu'va síi chre síi cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so' ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Pedró a.

³⁴ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij yuvij ca'na' nij yuvij rej nicun' so' ga nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj so' rihaan taran' nij so' a:

—Sese me rá yo'o so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'o qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'o canoco' raan so' manj adonj.

³⁵ Tzaj ne sese vaa 'o síi me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii, ne yo'o cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'o so' che'é se vaa me so' síi noco' manj do', che'é se nata' so' se-nanaj nana

sa' do', ne vaa güii, ne cunu i'na' uún so' adonj. ³⁶ Ne a me se quirí' 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumiñ nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa míj se ca'vee cavií sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumiñ nihánj a ma'. ³⁷ Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'ó so' rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavií nu' ca'anj, ne quinanó rá so', rá soj na'. Daj chihaa míj se quinanó rá so' a ma'. 'O se cavií sa' uxrá so' nanj adonj.

³⁸ Dan me se xa' sí uun na'aj ni'yaj manj ne uun na'aj ni'yaj se-nanaj ro', ase vaa nij sí chí'ii tumé ndo'o cacun' man rihaan chumiñ nihánj cuano vaa so' adonj. Ne vaa güii guun na'aj 'unj sij ca'neé Diose ñicaj yu'unj man yuvií ni'yaj 'unj man so' asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumiñ nihánj, ne dan me se uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj asa' ca'ná' 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so'a.

9

¹ Gaa ne cataj uún so' se vaa:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano, me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' guun che'e Diose nucuaj ndo'o guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' a

² Cachén vatan' güii, gaa ne nicaj Jesucristó man sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan doj, ca'anj so' raá 'o quij xcaan rej taj vaj a 'ó yuvií ne a. Gaa ne yo'ó cunu ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana

so' yo' a. ³ Ne dan me se cunu catzii ndo'o sagan' so', ne ndaa raan lá ma'an sagan' so' ni'yaj nij so' a. Ne taj vaj a yo'ó sí man rihaan chumiñ nihánj ca'vee qui'yaj catzii yatzíj ndaa rá se vaa sagan' Jesucristó a. ⁴ Ne ni'yaj va'núj nij so', ne dan me se naqui'yaa sí cu'naj Elías sí cane gaa naá ga sí cu'naj Moisés rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó ni'yaj nij so' a. ⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', maestro. Ne qui'yaj núj va'núj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁶ 'O se ne quene'en uxrá Pedró daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó danj a ma'. 'O se cuhu'vi' ndo'o va'núj nij so' che'é se vaa quene'en nij so' nanj adonj.

⁷ Gaa ne ca'na' 'o ngaa, ne caráán ngaa man taran' nij so' a. Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diose a:

—Sí nihánj me ta'níj adonj. 'Ee raj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

⁸ Gaa ne nu' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun' ga nij so', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa sí cu'naj Elías ro', danj vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so' se vaa se nata' nij so' rihaan a doj yuvií che'é se vaa quene'en nij so' a. Yo'ó díng gaa tu'va nij so' che'é rasuun quene'en nij so' a. Ndaa quisíj cavi' so' ne cunu i'na' uún so', gaa ne ca'vee nata' nij so' se vaa quene'en nij so' daj quiran' so' sí ca'neé Diose ñicaj

yu'unj man yuvij, taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁰ Ne yo'ò nuû rá nij so' nana yo', ne xná'anj ndo'o nij so' man tuvi' ma'an nij so' me che'é me cataj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu' i'na' uún so' a. ¹¹ Gaa ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diosé gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diosé cacun' che'é yuvij ga —taj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya a'mii nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. Ne me che'é taj danj Diosé se vaa sí ca'née Diosé nicaj yu'unj man yuvij me se quirán' ndo'o so' sayuun ne nachri' nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so', rá soj ga. ¹³ Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' ya sí cu'naj Elías, tzaj ne qui'yaj ya yuvij ndaa vaa me rá ma'an nij yuvij man so' ndaa vaa taj danj Diosé che'é so' nanj adonj. Che'é dan ca'vee xcaj soj cuentá daj quirán' 'unj qui'yaj uún nij yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Dan me se cuchi' nij so' rej nicun' yo'ó nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa mán que'ee yuvij anicaj rej nicun' nij so', ne nicun' doj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne ca'mii cunu' uxrá nij so' ga nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. ¹⁵ Ne nu' quene'en nij yuvij man Jesucristó, ne nu' ca'anj ndo'o rá nij yuvij, ne cunánj nij yuvij ndaa rej

vaj Jesucristó ca'mii nij so' ga so' a. ¹⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij yuvij a:

—Me che'é me ca'mii cunu' nij soj ga nij sí tucu'yón se-nana soj ga —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁷ Gaa ne yo'ò nij yuvij cataj rihaan Jesucristó a:

—'Unj me se nicaj 'unj ta'nij ca'ná' 'unj nano' 'unj mán so', maestro. Ne ta'nij me se ya'mii so' che'é se nuu nana chree nimán so', ¹⁸ ne me rej ma'an me rá nana chree quita'aa nana chree man so', ne cagan' nana chree man so' rihaan yo'óo, ne avii yatan' tu'va so', ne chá ruj so' cúu yan' so', ne nuu chrúnj nu' so' nanj adonj. Ne cataj 'unj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa quirii nij so' man nana chree nimán ta'nij, tzaj ne ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' ma' —taj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Dan me se sí ne amán rá me soj sij man rihaan chumii nihánj cuano, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nicaj soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne nicaj nij yuvij man xnii ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Ne dan me se gaa quene'en nana chree man Jesucristó, ne nu' snúu xnii, ne naxru' xnii, qui'yaj nana chree yo', ne natúj rmii xnii, ne cavii yatan' tu'va xnii a. ²¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man rej xnii, cataj Jesucristó:

—Me daj güii ran' ta'ní so' danj ga —taj Jesucristó rihaan rej xnii a.

²² Gaa ne cataj rej xnii:

—Danj ran' so' asij ne'ej me so', ne que'ee ndo'o cagan' nana chree man so' rihaan ya'an do', rihaan na do', qui'yaj nana chree, che'é rej me rá nana chree cavi' so', tzaj ne sese ca'vee, ne cunu' ee rá so'

manj ne raçuíj so' man núj ruguānj —taj rej xnii yo' rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Taj che'é cataj so' nana “sese ca'vee” ma'. 'O se sí amán rá ni'yaj man Diose ro', ca'vee qui'yaj so' cunudanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁴ Nu' ca'mii Jesucristó danj, ne nu' caguáj rej xnii, cataj so':

—Amán rá 'unj ni'yaj 'unj Diose á. Raçuíj so' manj cuchuman raj doj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa cunánj ndo'o yuvií ca'na' nij yuvií rej nicun' so', ne che'é dan ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree yo', ne cataj Jesucristó:

—Rihaan so' nana chree qui'yaj ya'mii ne qui'yaj so'o man xnii nihánj a'mij, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa curihanj so' cuaj nimán so' cuano, ne daj chihaa míj se catúj uún so' nimán so' mei —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

²⁶ Gaa ne caguáj nana chree, ne guun snuj ndo'o xnii naxru' xnii, qui'yaj nana chree, ne dan me se curihanj nana chree nimán xnii yo' a. Gaa ne ase vaa sí cavi' ro', danj vaa xnii, naj xnii rihaan yo'óo, ne cataj nij yuvií se vaa ya ya cavi' so' a. ²⁷ Tzaj ne quita'aa Jesucristó ra'a xnii, ne naxcaj Jesucristó man xnii, ne naxagaa so' a.

²⁸ Dan me se corá catúj Jesucristó rá ve', ne inanj nij ma'an nij sí tucu'yón se-nana so' ro', man rá ve' ga so', ne xna'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj núj quirijíj núj man nana chree yo' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa:

—Xa' nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihanj nij so' nimán yuvií sese ne achín

ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose ma'. Dan me se cachinj ni'yaj uxrá', ne caraa guee ndo'o', gaa ne ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuu i'na' uún so' a

³⁰ Gaa ne cavii Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rej yo', ne ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ne ca'vej rá Jesucristó xcaj nij yuvií cuentá me rej vaj so' a. ³¹ 'O se tucu'yón so' man nij sí tucu'yón se-nana so', ne dan me se cataj so' rihaan nij so' se vaa:

—'O se sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií mej, ne vaa güii, ne nago' nii manj rihaan yuvií adonj. Dan me se ticavi' nij yuvií manj, gaa ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³² Tzaj ne ne cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne chu'vi' nij so' xna'anj nij so' man Jesucristó me taj nana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

³³ Gaa ne catúj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' chuman' cu'naj Capernaum a.

Dan me se gaa mán nij so' rá ve', ne xna'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Me che'é me canó tuvi' nij soj gaa vaj ní' chrej asij cua'aa ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu dínj tu'va nij so' a. 'O se gaa vaj nij so' chrej, ne canó tuvi' nij so' ga ma'an tuvi' nij so' se vaa cataj nij so' me nij so' me sí guun chij doj a.

³⁵ Gaa ne ca'anj quitaj Jesucristó chruun xlá, ne canacúun so' man chujij nij so' se vaa ca'na' nij so'

rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí me rá guun chij doj, ne so' me sí guun sí noco', ne ndaa guun so' mozó rihaan daj a tuvi' so' adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

³⁶ Gaa ne nicaj Jesucristó man 'o ne'ej, ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuu nij sí tucu'yón se-nana so', ne na'yaan so' man ne'ej, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

³⁷ —Me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. Dan me se sí a'mii sa' ga 'unj me se nuveé orún' 'unj me a'mii sa' so' ga ma'. Maan Diose ya sí ca'neé man 'unj rihaan chumij nihánj me aráj cochroj ya so' ne a'mii sa' ya so' ga vaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa me ma'an sí ne unu' ga so' me tuvi' so' a

³⁸ Cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Quene'en núj man 'o sí ata' tu'va se-chuvií so', ne urihanj nana chree nimán nij yuvií, 'yaj so', nanj maestro. Tzaj ne caráan núj chrej ca'mij so' ne se qui'yaj so' danj, che'é se nuveé sij chéé ga ní' me so', taj núj, nanj maestro —taj Juan rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Ca'ne' sa' guex rá soj qui'yaj ma'an so' danj ei. 'O se taj a 'o sí ata' tu'va se-chuvií 'unj ne qui'yaj so' suun sa' noco che'é se-chuvií 'unj, ne síj, gaa ne canicaj so' ne ca'mij chree so' che'é 'unj ma'. ⁴⁰ 'O se xa' sí ne unu' ga ní', tzaj ne tuvi' ní' me so' adonj. ⁴¹ 'O se a me ma'an yo' o sí rqué doj na co' o nij soj che'é se-chuvií 'unj, ne ya

ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chihaa mij se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' co' o soj ma'.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí qui'yaj chí'ij nimán 'o sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴² "Dan me se me ma'an 'o sí qui'yaj chí'ij nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavij sa' sí qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagüej nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chí'ij so' nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj adonj.

⁴³ "Dan me se sese ra'á so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj ra'á so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo', ne dan me se ya'an yo' me se daj chihaa mij se quina'áj ya'an yo' nuvií nigan' a mei. ⁴⁴ Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁵ "Ne sese tacóo so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' nanj ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj tacóo so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose ei. Tzaj ne sese quitaj tacóo so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. ⁴⁶ Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

47 "Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táá a se quirij so' man yo', ne sí rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee catuu so' rej guun chij Diose ei. Tzaj ne sese cunuû rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. 48 Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cuman nij so' cacaá nij so' a man adonj.

49 "Q se vaa sayuun quiran' cunudanj nij rasuun man rihaan chumij nihánj, qui'yaj Diose, ne dan me se ase vaa nuu sa' nee 'yaj yaan ro', danj gaa cunu sa' nij sí man rihaan chumij nihánj, qui'yaj ya'an ei.

50 "Ne ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa nij soj sij tucu'yón se-nanaj ga chumij nihánj, ne vaa se uun ndo'o yaan ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. Che'é dan, ase vaa yaan 'ne' sa' ro', danj gaa soj, ne dínj cayáán soj ga tuvi' soj, ne ca'vee cunu sa' chumij nihánj qui'yaj soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanaj so' a.

10

Nanaj nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún yuvij quiri'ij yuvij man nica yuvij a

1 Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' ndaa rej tu'va chraá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. Gaa ne cunu chre' uún que'ee yuvij rihaan so', ne tucu'yón uún so' se-nanaj so' rihaan nij yuvij, ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' a. 2 Gaa ne ca'na' doj sí fariseo rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó sese no xcúún snó'o quiri'ij snó'o man nica so' a. Danj cataj nij sí fariseo, che'é se guun rá nij

so' cutaj' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nanaj ca'mij Jesucristó a. 3 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne daj cataj sí cu'naj Moisés qui'yaj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí fariseo a.

4 Gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Ca'ne' sí cu'naj Moisés suun se vaa naxcaj yuvij yanj rihaan nij sí nicaj suun, ne ca'vee quiri'ij yuvij man nica yuvij á —taj nij sí fariseo a.

5 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Maan che'é se sí nichraj ndo'o rá me nij soj ro', che'é dan cahrón Moisés nanaj yo' rihaan yanj cunaj soj a. 6 Tzaj ne asij qui'yaj Diose chumij, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvij, qui'yaj Diose a. 7 Che'é dan tanaj snó'o man rej so', man nii so' do', 8 ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa snó'o ga nica snó'o, taj danj Diose a. Dan me se nuveé vij ran' yuvij me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuvij ro', vaa roj so' nanj adonj. 9 Dan me se Diose me sí qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúún a 'ó yuvij ca'ne' tanuu yuvij man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

10 Dan me se gaa man nij sí tucu'yón se-nanaj Jesucristó rá 'o ve' ga so', gaa ne xná'anj nij so' man so' che'é nanaj ca'mii so' rihaan nij sí fariseo a. 11 Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí ri'ij man nica ne xcaj so' man yo'ó chana, ne tumé ndo'o so' cacun', ne nij qui'yaj so' rihaan nica so' ei. 12 Tzaj ne sese cunanj chana rihaan nica no', ne xcaj no' man yo'ó chii, ne tumé ndo'o no' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvij man nij ne'ej ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó, che'é rej cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij se vaa ne nó xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne xcaj Jesucristó cuentá daj qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráan soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'O se tucua' nij sí vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o sí na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa uun chij Diose nimán ne'ej, ne daj chihaa mij se ca'vee cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁶ Gaa ne na'yaan Jesucristó man nij ne'ej, ne uta' so' ra'a so' raaj nij ne'ej, ne achíin ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'o sí me rá cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁷ Dan me se gaa nayón Jesucristó chrej, ne dan me se cunanj 'o sí tachruu yo' ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj sí tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so', ne:

—Maestro. Sí sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yaj ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj sí tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa sí sa' uxrá mej ga. 'O se orún' Diose me sí sa' ei. ¹⁹ Ne aj ne'én so' nij nana noco'o ya ya nana cataj xna'anj Diose se vaa canoco' ní' á. Dan me se taj nana yo': “Se ticaví' so' yuvij ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvij ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvij ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvij ma'. Se tiha' yu'unj so' man yuvij che'é sa'anj ma'. Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní so' do' á” —taj Jesucristó rihaan sí tachruu yo' a.

²⁰ —Asij gaa mej xnii me ve'é uno 'unj nu' nij nana yo', nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man so', ne cunuu 'ee rá Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún' rasuun achiin ya mán so' nanj ei. Cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáa so', ne sa'anj quiri' so' ro', caxrii so' ston nij sí nique, ne cumán ndo'o si'yáa so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quiri' ndo'o rá sí tachruu, qui'yaj se-nana Jesucristó, ne ca'anj uun so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se sí ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ni'yaj Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Sayuun uxrá vaa quisij nij sí vaa ndo'o sa'anj rihaan cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁴ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so' gaa cuno nij so' nana yo' nana ca'mii Jesucristó a. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sayuun uxrá vaa quisij yuvij cayáan nij yuvij ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj chuguanj. ²⁵ Dan me se

ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúun cúu núvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu núvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachén so' cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁶ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Che'é dan me se me sí guun nucuaj quinani rihaan sayuun ga —taj nij so', xná'anj nij so' man so' a.

²⁷ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucuaj yuvij quinani ma'an nij yuvij rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' rihaan Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne guun che'e Pedró cataj Pedró:

—Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa sí tanáj ve' tucúa tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj nii tanáj rej tanáj ta'níi tanáj to'óo tanáj che'é se me rá so' canoco' so' manj ne nata' so' se-nanaj nana sa' rihaan yuvij, ³⁰ ne cientó doj a rasuun quirij' uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumij nihánj cuano adonj. Dan me se cumán que'ee ve' tucúa so' do', tinúú so' do', ra'vij so' do', nii so' do', ta'níi so' do', to'óo so' do', rihaan so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne vaa sayuun quiran' so' che'é 'unj adonj. Ne asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj me se yo'o cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj

adonj. ³¹ Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumij nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumij nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'núj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

³² Dan me se vaj nij so' chrej avii nij so' chuman' Jerusalén, ne táa yaan Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne ma'anj ndo'o rá nij so', ne nij sí noco' xcó nij so' me se cuchu'vi' ndo'o nij so' a. Dan me se narií Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne guun che'e so' cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj quiran' so' a. ³³ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so', ne:

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvi, ne nago' nii manj rihaan nij xrej ata suun noco doj do', rihaan nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij sí yanij, ³⁴ ne ca'nga' nacoqo nij sí yanij quene'en nij so' manj, ne quirij talúj nij so' rihanj, ne go' nij so' cuarta' xráj, ne ticavi' nij so' manj a. Gaa ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó rihaan chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achín ni'yaj sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', se vaa cata roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Gaa ne chuchí' sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'níi sí cu'naj Zebedeo me roj so' a. Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Me rá rój se vaa qui'yáa so' ndaa vaa cachinj ni'yaj rój rihaan so' che'é rój, maestro —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Daj qui'yáj che'é roj soj, rá roj soj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumiñ nihánj, ne quitaj rój x'núú so', ne cata rój suun sa' doj, qui'yáa so' á. Dan me se yo'ó rój cayáán rej nuva' so', ne yo'ó rój cayáán rej nichruún so', ne quirij ta'nga' rój ga so', cataj so', rá rój a —taj roj sí cu'naj Jacobo ga Juan rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachín ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'Q se guun nucaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

³⁹ —Guun nucaj rój ei —taj roj so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ya ya quirán' roj soj sayuun gaj nanj á. ⁴⁰ Tzaj ne ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me sí cayáán x'núú 'unj rej nuva' 'unj do', rej nichrunj do', ma'. Orún' Diose me sí cataj xna'anj me sí quirij ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cuno yo'ó chij' nij sí tucuyón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj sí cu'naj Jacobo ga Juan rihaan Jesucristó, gaa ne guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a.

⁴² Gaa ne canacúun Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. Ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí atá suun man rihaan chumiñ nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij

so' nanj adonj. ⁴³ Tzaj ne se gaa danj se a nuj ní' qui'yaj ní' ma'. 'Q se sese me rá ní' guun chij ní' rihaan tuvi' ní', ne guun ní' sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' ní', ⁴⁴ ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' ní' rihaan tuvi' ní' nanj adonj. ⁴⁵ Dan me se ca'née Diose manj nicaj yu'unj 'unj man yuvij, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvij mozó rihanj ma'. 'Q se ca'na' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvij nanj adonj. Ne ca'na' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvij ne cavij 'unj che'é cacun' atá nij so', gaa ne cavij sa' uxrá nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan sí cu'naj Bartimeo, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁶ Gaa ne catúj nij so' chuman' Jericó a. Gaa ne curihanj Jesucristó do', nij sí tucuyón se-nana so' do', que'ee yuvij do', chuman' Jericó, ne dan me se yáán 'o sí tuchrij cu'naj Bartimeo tu'va chrej, ne ta'níí sí cu'naj Timeo me so', ne sí achín caridad me so' a. ⁴⁷ Gaa ne xcaj so' cuentá se vaa Jesucristó sí cavij chuman' Nazaret me sí cachén rej ne so', ne che'é dan guun che'e so' caguáj so', ne cataj so':

—Ya ya ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj so' a.

⁴⁸ Tzaj ne:

—Dínj tu'vá so' á —taj que'ee nij yuvij rihaan so' a.

Tzaj ne doj a nucaj caguáj so', cataj so':

—Ta'níí ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá ei. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj uún so' a.

⁴⁹ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí nicun' ga so' se vaa ca'anj naca'j nij so' man sí tuchrij yo' ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Gaa ne ca'anj canacunj nij so' man sí tuchrij, ne cataj nij so':

—Yo'ŋ ca'nej nucuaj nimán so' ei. Nacúún so' mán so', ne naxumaan so', ca'anj ní' á —taj nij so' rihaan síi tuchrii cu'naj Bartimeo a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj so' yatzíj taj xráá so', ne güéj so', ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a.

⁵¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Daj qui'yáj mán so', rá so' ga —taj Jesucristó a.

Ne:

—Cunū sa' rihanj, raj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'anj so' á. Maan che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan cunū sa' rihaan so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nū' ca'mii Jesucristó danj, ne nū' curuvi' rihaan síi tuchrii yo', ne ca'anj so' ga Jesucristó chrej vaj Jesucristó a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne quinichrun' Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania, ne roj chuman' yo' ro', naj nichrun' tu'va chuman' Jerusalén, ne tacóó quij cu'naj Quij man Chruun Olivó naj roj chuman' yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj rque chuman' Betfagé yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavií roj soj ca'anj soj, ne catū roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne nū' catúj roj soj, ne nū' nari' roj soj man yo'ŋ burró le'ej ya'anj numii a. Dan me se nache roj soj man xo', ne nīcaj roj soj ca'na' roj soj rihanj nihánj á. ³ Ne sese xná'anj nii man roj soj me che'é 'yaj roj soj danj ga burró, ne cataj roj soj: “Síi 'nij ra'a

man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj. Ne nū' navij suun rihaan burró nihánj, ne nū' ca'nej uún so' man nūj ca'na' tanáj uún nūj man burró nihánj ei”, cataj roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj síi tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman', ne nari' roj so' man burró le'ej, ne nicun' xo' rá 'ŋ callé rihaan ta'yaa, ne numii xo' a. Dan me se nache roj so' man xo' a. ⁵ Ne nicun' doj nij yuvií rej yo', ne xná'anj nij so' man roj so', ne cataj nij so':

—Me che'é nache roj soj burró ga —taj nij síi nicun' rej yo' a.

⁶ Ne ca'mii roj síi tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj so', gaa ne ca'vej rá nij síi nicun' rej yo' nīcaj roj so' burró ca'na' roj so' a.

⁷ Dan me se nicaj roj so' burró ca'na' uún roj so' rej nicun' Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráá burró, ne cavii Jesucristó xráá burró yo' a. ⁸ Dan me se uchruj ndo'o nij yuvií yatzíj sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró yo' rihaan yatzíj a. Ne yo'ó ta'aj nij yuvií ro', a'ne' nij so' rcoj ra'a chruun do', coj man tacaan do', uchruj nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró le'ej a.

⁹ Ne vaj yuvií taj yaan rihaan Jesucristó, ne 'na' yuvií noco' rej xco Jesucristó, ne caguáj nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Caraa guee ní' rihaan Diose ei. 'Na' síi ca'née síi 'nij ra'a man ní' ei. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' ei. ¹⁰ Cunaj uxrá vaa 'na' síi guun chij ndaa vaa guun chij xii ní' síi cu'naj David gaa naá ei. Caraa guee ní' rihaan Diose síi nicun' xtá' ei —taj nij yuvií yo', caguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne catúj taran' nij so' rihaan nuvií nocoó ne chuman' Jerusalén, ne ni'yaj Jesucristó man cunudanj nij rasūun man anicaj

rihaan nuvíi nocoo, ne maan che'é se nichrun' guun rmi', ne che'é dan curihanj uún Jesucristó ga chuyij nij síi tucu'yón se-nana so', ne nan-icaj so' ca'anj so' chuman' Betania a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun nuvi' chruj raq a

¹² Ne yo'ó güii me se curihanj uún nij so' chuman' Betania, ne na'aan rque Jesucristó a. ¹³ Gaa ne gan' nicun' 'o chruun man chruj higó quene'en Jesucristó, ne taj coj raq chruun yo' a. Ne cuchi' so' tacóo chruun, ne ni'yaj so', ne taj vaj a doj chruj man raq chruun a. Maan nanj coj uun táa raq chruun yo' a. 'Q se nuveé tiq man chruj higó me yo' a. ¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chruun a:

—Daj chihaa mij se cumán chruj raá so' cha yuvij a ma' —taj so' rihaan chruun man chruj higó yo' a.

Ne cuno nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'mii so' danj rihaan chruun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvij tu'véj rasuun man rá nuvií nocoo a

¹⁵ Gaa ne catúj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén, gaa ne catúj Jesucristó rá nuvíi nocoo, gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij síi tu'véj rasuun do', man nij síi quiránj rasuun man rá nuvií nocoo do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij síi tu'véj cha'aan a. ¹⁶ Ne caráán so' chrej se cataj nij yuvij rasuun 'ee cachén nij so' rque nuvíi a. ¹⁷ Gaa ne tucu'yón so' man nij síi man rihaan nuvií, ne cataj so':

—Ya uxrá danj Diose taj se vaa tucua Diose rej na'víj ndaa nij yuvij yanij rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua síi ituu man

tucua Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Ne cuno nij xrej do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', se-nana Jesucristó, gaa ne nano' uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' ne ca'vee cavi' Jesucristó a. 'Q se chu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, che'é se ca'anj ndo'o rá cunudanj nij yuvij cuno nij yuvij nana tucu'yón Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne ca'anj güii, ne nichrun' guun rmi', ne curihanj uún Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' chruun man chruj higó raq a

²⁰ Gaa ne rej na'yaan yo'ó güii me se vaj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chrej, ne cachén nij so' rej nicun' chruun higó ca'mii Jesucristó rihaan gaa güii quii, ne dan me se yo'ó naco ndaa yáa nu' chruun yo' a. ²¹ Dan me se nanuj rá síi cu'naj Pedró daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun yo', ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so', maestro. Nacoq nu' chruun ca'mii chree so' rihaan gaa quii nanj á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

²³ —Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose ei. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o síi cataj rihaan ndaa quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne sese se guun vij rá so' ne cuchuman ya rá so' se vaa guun nu' ndaa vaa cataj so', ne ya guun ndaa vaa cataj so' adonj. ²⁴ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', sese cuchuman rá soj se vaa aj qui'yaj Diose danj che'é soj, ne ya ya guun ndaa vaa cachín ni'yaj soj adonj. ²⁵ Ne gaa nicun' soj

achiín ni'yaj soj rihaan Diose, ne sese vaa cacun' qui'yaj yo'o so' rihaan soj, ne caraā x'naa soj che'é cacun' tumé tuvi' soj, gaa ne ca'vee caraā x'naa Rej soj sí nicun' xta' ni'yaj so' cacun' tumé ma'an soj adonj. ²⁶ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraā x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa mij se tinavij Rej soj sí nicun' xta' cacun' tumé ma'an soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²⁷ Gaa ne catúj uún Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rque chuman' Jerusalén, gaa ne chéé Jesucristó rá nuví nocoo, ne cuchi' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', nij sí uun chij rihaan nij yuvij do', rihaan so', ²⁸ gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana xna'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí ca'ne' suun rihanj a. ³⁰ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvij, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raā na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

³¹ Gaa ne nuchruij raā ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', ne cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvij, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ³² Tzaj ne daj chihaa

mij se ca'vee cataj ní' se vaa ma'an Juan cavii raā qui'yaj danj ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a.

'O se nij yuvij me se sí ca'neé Diose nata' se-nana Diose rihaan yuvij me ya sí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvij a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en núj me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvij ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihanj qui'yáj ndaa vaa 'yá ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

12

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvij chi'ii 'yaj suun rihaan yo'óo a

¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó rihaan nij so' a:

—Dan me se cuchruij yo'o so' naa chruij uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáán so' yu'uj rej xtun' chruij uvá ne cavij na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáán nij sí cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ² Cachén doj yavij, ne quisij yavij cutá' nii chruij uvá, ne ca'neé sí xnaa yo' man yo'o se-mozó so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nīcā se-mozó so' doj chruij uvá rihaan ma'an so' a. ³ Gaa ne quita'aa nij sí nuu tumé naa man se-mozó sí xnaa, ne go' uxrá nij so' chruun xráa so', ne ca'neé nij so' man so' rihaan sí xnaa a. Tzaj ne a doj chruij uvá ne nīcā so' ca'anj so', qui'yaj nij so' a ma'. ⁴ Gaa ne ca'neé sí xnaa man yo'o mozó rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' uún a. Tzaj ne go' nij so' raā so', ne qui'yaj chi'ii nij so' man so' a. ⁵ Gaa ne ca'neé sí

xnaa yo'ó mozó uún, ne ticavi' nij síi nuu tumé naa man so', ne que'ee doj mozó ca'née uún síi xnaa, ne ta'aj nij so' go' nij síi nuu tumé naa xraá, ne yo'ó ta'aj nij so' ticavi' nij síi nuu tumé naa, ⁶ ne daj orún' so' quináj, ne síi quináj me ta'níi síi xnaa, ne 'ee ndo'o rá síi xnaa man ta'níi so' a. Tzaj ne ca'née síi xnaa yo' man ta'níi so' rihaan nij síi tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij síi tumé naa rihaan ta'níj sese ca'anj ta'níj saj xee”, taj síi xnaa yo' a.

⁷ Tzaj ne cataj nij síi tumé naa rihaan tuvi' nij so': “Síi nihánj me síi guun xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' ni'yaj nij so' man ta'níi síi xnaa a. ⁸ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'níi síi xnaa yo', ne ticavi' nij so' man so', ne quiri'íj nij so' man so' xe' a.

⁹ Ne daj qui'yaj síi xnaa man nij síi tumé xnaa so', rá soj ga. Dan me se ca'na' so', ne ticavi' so' man nij so', ne tuacuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó síi tumé xnaa so' a. ¹⁰ Ne me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej quiri'íj nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóe ve' yo' nanj adonj. ¹¹ Ma'an síi 'n'ij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á”, taj danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuviij israelitá a.

¹² Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne kuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuviij a. Ése che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij síi nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. Gaa ne tanáj nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

¹³ Gaa ne ca'née nij síi uun chij yo' doj síi fariseo do', doj síi noco' man síi cu'naj Herodes do', rihaan Jesucristó, che'é rej cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'mij Jesucristó a. ¹⁴ Dan me se cuchi' nij síi tiha' yu'unj yo' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', maestro. Ne ne chu'vi' so' ni'yaj so' man nij yuviij daj cataj nij yuviij ma'. Ne 'o cyaan vaa nu' yuviij rihaan so' chuguanj. Maan se ya tucu'yón so' rihaan yuviij daj qui'yaj yuviij canoco' yuviij man Diose adonj. Ne no xcúun yuviij go' yuviij puextó rihaan síi nicaj suun gobiernó na'. Ase se go' yuviij xa'. Dan me se go' núj na'. Se go' núj xa' —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

¹⁵ Dan me se aj ne'en Jesucristó se vaa síi nucui' rá me nij síi xna'anj nana yo' man so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xraj ga. Tihaan soj 'o sa'anj aga' rihanj ni'yaj á —taj Jesucristó rihaan nij síi me rá tiha' yu'unj man so' a.

¹⁶ Ne tihaan nij so' 'o sa'anj aga' rihaan so', ne xna'anj so' man nij so', cataj so':

—Me síi nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me síi se-chuviij nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij síi me rá tiha' yu'unj yo' a.

—Síi nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuviij so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Go' soj si'yaj síi nicaj suun rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij sí me rá tihá' yu'unj yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uún nij sí cavi' a

¹⁸ Gaa ne cuchi' doj sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa míj se cunuú i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

¹⁹ —Cachrón sí cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj cunó ní' a: “Sese cavi' yo'o so', ne sese quináj uun nicá so', ne sese taj vaj ta'ní so', ne no xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo' ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óó sí cavi' yo' a”, me nana cachrón sí cu'naj Moisés rihaan yanj gaa naá, maestro. ²⁰ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o' nij so', ne sí chava' me se xcaj so' chana, gaa ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nicá so', qui'yaj so' a. ²¹ Gaa ne xcaj scue'ee sí cavi' man choco' so' chana cavi' nicá, gaa ne cavi' so' uún, ne taj vaj ne'ej cuchruj chana yo', qui'yaj so', ne veé danj xcaj scue'ee so' uún man chana, ne so' cavi' uún, ne veé danj qui'yaj cunudanj chij nij tinuj nij so', ne xcaj cunudanj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne cavi' cunudanj nij so', ne taj vaj a 'o' ne'ej cuchruj chana yo' a man adonj. ²² Ndaa síj, gaa ne cavi' ma'an chana uún, ²³ ne dan me se asa' cunuú i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me tuvi' nij so' nicaj man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nicá taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij sí saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ²⁵ 'O se asa' cunuú i'na' uún nij sí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yáán nij se-mozó Diose rej xta' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuú i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií ei. Ataa nayaá soj nana nihánj nana no rihaan danj Moisés nana che'é coj aco' ya'an raá na'. Ne dan me se gaa quene'en Moisés coj yo', ne cataj Diose rihaan Moisés: “Diose sí noco' nij sí man gaa naá sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacobo do', mej a”. Danj cataj Diose che'é nij sí man gaa naá yo' a. ²⁷ Dan me se nuveé se-Diose nij xngangá me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei. Ne ne'en uxrá soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí saduceo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana noco'oj doj cunó ní' a

²⁸ Gaa ne yo'o' nij sí naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés cuchi' rihaan Jesucristó, ne so' ro', me sí cunó daj ca'mii Jesucristó ga nij sí saduceo yo', ne quene'en so' se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó, ne che'é dan xná'anj so' man Jesucristó, ne cataj so':

—Me nana me nana noco'oj doj rihaan cunudanj nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' cunó ní' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Nana noco'oj doj rihaan cunudanj nij nana cunó ní' me nana nihánj, ne: “Cunó soj síj israelitá, ne Diose sí 'nij ra'a man

ní' me se oruun so', ³⁰ ne ndaa nimán yá so' guun rá so' nì'yaj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní', ne yo'ò ndaa cúu yave yá so' cuchuman yá rá nì'yaj man Diose, ne ndaa nu' se nucuaj yá so' caraa cochroj rihaan Diose nanj adonj". Ne nihánj me yá nana uun chij yá nanj ei. ³¹ Ne vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cunò uún ní' a: "Adjí se 'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á". Taj vaj yo'ó nana nocò doj rihaan roj nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' a man adonj —taj Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³² Gaa ne cataj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro, ne yá uxrá vaa nana ca'mii so', se vaa oruun Diose, ne taj vaj tuví' Diose, maan se oruun so' nicun', ³³ ne yá uxrá vaa nana se vaa sese ndaa nimán yá ní' guun rá ní' nì'yaj ní' man Diose dō', sese yo'ò cuchuman rá ndaa cúu yave yá ní' nì'yaj ní' man Diose dō', sese ndaa nu' se nucuaj man ní' caraa cochroj rihaan Diose dō', sese gaa 'ee rá ní' man tuví' ní' ndaa se 'ee rá ní' man ma'an ní' dō', ne sa' doj vaa tucuaán nihánj rihaan nu' tucuaán nago' que'ee scúj cacaa rihaan Diose nanj chuguanj —taj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó se vaa yá cavii raá sí ca'mii danj rihaan so', ne che'é dan cataj Jesucristó rihaan so':

—So' me se nichrun' yá guun chij Diose nimán so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne taj vaj sí quisij rá xna'anj yo'ó nana man Jesucristó a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí ca'née Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvii me so' ma'

³⁵ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-nana so' man nij yuvii rá nuví nocò, ne cataj so':

—Nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii ro', me che'é taj nij so' se vaa nanj ta'ní ta'nij si'nò sí cu'naj David sí cane gaa naá me sí ca'na' tñanii man yuvii rihaan sayuun, rá soj ga. ³⁶ 'O se nuú Nimán Diose nimán sí cu'naj David, ne cataj sí cu'naj David: "Ca'mii Diose sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáan sí 'nij ra'a manj x'núu Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaan Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man sí 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' sí 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj", taj sí cu'naj David yo' a. ³⁷ Dan me se sí 'nij ra'a man sí cu'naj David me sí ca'nej Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun, taj sí cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés se vaa nanj ta'ní ta'nij si'nò David me so' ga. Taj che'é cataj nij so' se vaa nanj yuvii me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvii man rá nuví nocò a.

Que'ee nij yuvii cuno se-nana Jesucristó, ne guun niha' rá nij so' cunò nij so' se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii a

³⁸ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-nana so' man nij yuvii, ne cataj so':

—Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii, ne tumé soj man soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' á. Dan me se niha' rá nij so' cunuú nij so' yatzí sa' xcaan cachee nij so' rej quene'en yuvii man nij so', ne me rá nij so' ca'mii sa' yuvii ga nij so' gaa chéé nij so' rihaan yu'vee a. ³⁹ Ne uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' doj gaa

'anj nij so' ve' nuu chre' ní tucu'yón ní se-tucuañj Moisés do', gaa 'anj nij so' cha'anj do' a. ⁴⁰ Ne a'néj nij so' ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij so' man ve' yo', ne 'yaj xcaan ndo'o nij so' cuentó achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuañj nij so' tiha' yu'unj nij so' man yuvií a. Xa' nij so', tzaj ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan doj a gaa sayuun quirañ' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana nique cavi' nica qui'yaj sa' doj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

⁴¹ Dan me se taj Jesucristó rej taj chrúun sa'anj taj rihaan nuvíí nocoo, ne ne'en so' daj qui'yaj nij yuvií gaa araa nij yuvií sa'anj aga' rque chrúun sa'anj yo' che'é Diose, ne dan me se man ndo'o sí ru'vee araa uxrá sa'anj rque chrúun yo' a. ⁴² Ne dan me se ca'na' o chana cavi' nica chana nique, ne caraa no' vij guee sa'anj aga' le'ej rque chrúun yo' a. ⁴³ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana cavi' nica chana nique nihánj, tzaj ne doj a caraa no' sa'anj rque chrúun yo' rihaan sa'anj caraa cunudañj yo'ó nij yuvií nanj adonj. ⁴⁴ 'O se nij so', daj doj sa'anj quinañj rañ se-sa'anj nij so' ro', caraa nij so' rque chrúun, ne xa' no', tzaj ne nda' se achíin ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ne rque no' rihaan Diose cunudañj sa'anj nicaj no' sa'anj quirañ no' se cha' no' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

canee nu' nuvíí nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihañj Jesucristó rá nuvíí nocoo, gaa ne yo' o tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' cataj rihaan so' a:

—Ni'yaj so', ne yuvej sa' inañj me yuvej guun nuvíí nocoo, ne ve'é ndo'o vaa nu' nij ve' man nuvíí nocoo, maestro —taj yo' o tuvi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'en so' nu' nij ve' nocoo man nuvíí nihánj na'. Vaa güi, ne canee nu' nuvíí nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitaá xraá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumií nihánj vaa güi a

³ Dan me se ca'anj cayáan Jesucristó rañ quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ni'yaj so' nuvíí nocoo, ne cuchi' orún' ca'anj nij sí cu'naj Pedro do', Jacobo do', Juan do', Andrés do', rihaan so', ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

⁴ —Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíí nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáa so' asa' quisj ca'na' nu' nij sayuun ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan núj, maestro —taj ca'anj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó a.

⁵ Gaa ne guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvií man soj á. ⁶ 'O se ca'na' uxrá yuvií cataj: “'Unj me sí na'vij soj, ne Cristó mej á”, cataj nij so', ne dan me se tiha' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁷ Dan me se asa' quene'en soj se vaa unu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman', ne asa' cuno uxrá soj

nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo', ne cutumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumii nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisíj guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumii nihánj nu' orá ma'. 'Q se quinaj chumii nihánj doj adonj. ⁸ Dan me se cunu' uxrá yuvii man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén yuún nocoo que'ee chuman', ne cachén ndo'o x'naa uún a. Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana que'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque no', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan no', ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumii nihánj nanj adonj.

⁹ "Ne tadó soj che'é sayuun quiran' ma'an soj ei. 'Q se tachuachén nii man soj rihaan nij sí uun chij rihaan ní' sij israelitá, ne tachuachén nii man soj rihaan nij sí man rá ve' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés, ne maan yo' go' nii cuartá xráá soj a. Ne tachuachén nii man soj canicun' soj rihaan sí nicaj suun do', rihaan sí nicaj suun rey do', che'é se me soj sí nocó' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nicaj suun che'ej a. ¹⁰ Ne asino ca'mii natáj soj se-nanaj nana sa' rihaan cunudanj nij sí yaníj, gaa ne ca'vee quinavij chumii nihánj adonj.

¹¹ "Dan me se asa' ca'anj nicaj nij man soj rihaan nij sí nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mii soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mii soj man orá yo' nanj adonj. 'Q se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mii rihaan

nij so' ma'. 'Q se Nimán Diose me sí ca'mii rihaan nij so' nanj adonj. ¹² Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'nii snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man ta'nii snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nicaj xnii man rej xnii rihaan yuvii, ne ticavi' nii man rej xnii yo', qui'yaj so' ei. ¹³ Ne nachri' cunudanj nij yuvii man rihaan chumii ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí nocó' manj ndaa se ca'anj ni'ya chumii nihánj ro', so' me sí quinanii rihaan sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁴ Ne soj sij nayaa nana nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chí'ii á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa vaa 'o se chí'ii qui'yaj ndo'o sayuun man yuvii, ne dan me se güii quene'en soj man se chí'ii yo' rej ne nó xcúún yo' nicun' yo', ne yo'o cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raá quij á. ¹⁵ Ne sí taj xráá ve' tucúá ro', se catúj so' rá ve' tucúá so' quirii so' si'yaj so' ma'. ¹⁶ Ne sí 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' se vaa tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á. ¹⁷ Nique nij chana nuu rque do', chana vaa ta'nii ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'Q se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ¹⁸ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan ma'.

¹⁹ "Q se güii yo' me se ca'na' uxrá sayuun, ne quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvii asij qui'yaj Diose chumii, ne

daj chihaa mǐj sɛ quiran' uún yuvij sayuun vaa danj ma'. ²⁰ Sese que'eɛ uxrá güii guun sayuun, ne sɛ quinaniü yuvij rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisij sayuun, qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', che'é rej quinaniü nij síi narii so' canoco' man so' adonj.

²¹ Ne güii yo' me se sese cataj yuvij rihaan soj: "Nǐ'yaj soj ei. Nihánj 'na' síi tinaniü man ní' rihaan sayuun á", ne se cuchumán rá soj ma'. ²² 'Q se ca'na' uxrá síi ne síi cataj se vaa síi tinaniü man yuvij rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá síi ne síi cataj se vaa nata' nij so' se-nana' Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' nocoo, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvij man rihaan chumiü nanj adonj. Ndaa nij síi narii Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so' nǐ'yaj nij so' man síi tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²³ Tadó uxrá soj á. Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumiü nihánj nanj á.

²⁴ Tzaj ne güii yo' me se asa' navij quisij sayuun yo', gaa ne guun rmi' güii guun rmi' yavii guun rmi', ²⁵ ne cayuu nij yati' xta', ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj man rej xta' a. ²⁶ Gaa ne quene'en nii mán 'unj sij ca'néé Diose nǐcaj yu'unj man yuvij á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuaj ndo'oj quirii ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj a. ²⁷ Gaa ne ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj cuchí' nij so' rihaan chumiü nihánj, ne dan me se naqui'yaj chre' 'unj man nij síi narii Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'unj rihaan nu' chumiü nihánj, nano' nij so' taran' nij síi cunuü chre' ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ní' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

²⁸ Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruj higó raá á. Gaa quisij guun laruu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij ra'a chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' tió namán maan a. ²⁹ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa síi nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumiü nihánj cuano se vaa quisij ya 'unj nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³¹ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mǐj sɛ quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³² Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'ó síi ne ne'en me güii ca'na' uún 'unj rihaan chumiü nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Qrún' Réj me síi ne'en nanj adonj. ³³ Yo'ó nǐ'yaj soj, ne sɛ guun cotoj soj ma'. 'Q se ne ne'en uxrá soj me güii me ca'naj ma'. ³⁴ Dan me se ase vaa síi ca'anj yo'ó chuman' naj gan' vaa 'unj, ne aj tanáj 'unj ve' tucuaj, ne ca'né' 'unj suun rihaan 'o 'o nij mozó nuu rihanj se vaa ve'é cutumé nij so' nu' si'yáj, ne ase vaa síi tumé ta'yaa vaa nij soj, ne aj cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa nǐ'yaj soj a. ³⁵ Che'é dan tumé uxrá soj man soj, ne nǐ'yaj soj á. 'Q se ne ne'en soj aman ca'na' 'unj sij tucua ve' ma'. Ca'vee ca'naj rej ti'nuu, ca'vee rej yan', ca'vee orá aguáj to'loo ca'vee rej na'yaan ca'vee, ³⁶ ne tadó soj

se guun taj ni'yón ca'naj ne nari' 'unj man soj ne xcaj 'unj cuentá se vaa otoj rma'an soj ei. ³⁷ Ne nana nihánj nana taj xna'anj 'unj rihaan nij soj ro', veé nana nihánj taj xna'anj 'unj rihaan cunudanj nij yuvij, se vaa tumé soj man soj se gaa nanj cotoj rma'an soj a —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Dan me se rque vij güii canuú cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó, ne dan me se 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij se vaa tihá' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ² Ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuú cha'anj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuvij, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuvij nanj adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o chana casté raq Jesucristó a

³ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucua sí cu'naj Simón sí canó luj ri'yuj man, ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchí' yo'o chana rihaan so', ne nicaj chana yo'o aga' catzji nuu casté gun' daj rií nii man coj cu'naj nardo, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Naxra' chana yo' aga', ne caxrj chana casté raq Jesucristó a. ⁴ Ne ca'maan rá ta'aj nij sí quene'en, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁵ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirj' no' sa'anj ase vaa 'yaj canaan yuvij rque 'o yo', ne go' no' sa'anj yo' man nij sí nique ga —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', gaa ne guun che'e nij so' caxrj yuvaá nij so' man chana yo' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. Ca'ne' guee rá nij soj doj nanj á. 'O se ve'é uxrá qui'yaj no' manj ei. ⁷ 'O se sí nique me se daj a güii mán nij sí nique ga soj, ne me ma'an güii guun rá soj, ne ca'vee qui'yaj soj se luj ga nij sí nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj un soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ⁸ Ne chana nihánj me se qui'yaj ma'an no' nu' ndaa vaa ca'vee qui'yaj no', ne dan me se gaa ataa cavi' 'unj ne aj caxrj no' casté gun' daj manj che'é rej xcaj soj cuentá se vaa cachin' nii manj adonj. ⁹ Ne cataj ya yá 'unj rihaan nij soj cuanoj se vaa me rej ma'an ca'mij natáj yuvij se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvij man rihaan nu' chumij nihánj ro', ne cataj xna'anj uún yuvij rihaan tuvi' yuvij che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvij man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁰ Gaa ne sí cu'naj Judas Iscariote yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se cavii so' ca'anj so' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj, che'é rej racuj so' man nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó a. ¹¹ Ne gaa cuno nij xrej atá suun nocoo doj, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne cata' tu'va nij so' se vaa nago' nij so' sa'anj man

síi cu'naj Judas a. Gaa ne guun che'e síi cu'naj Judas nuchruj raa so' aman ca'vee racujj so' man nij xrej ataj suun nocoo doj quita'aa nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo'q tuvi' nij síi tucuyón se-nana so' man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man so' a

¹² Dan me se quisij güii yaan canuü cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó, ne güii ticavi' nij so' matzinj le'ej che'é Diose me yo', ne dan me se nij síi tucuyón se-nana Jesucristó me se xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ca'anj núj qui'yaj chuvij núj cha xti'no ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucuyón se-nana so', ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavij roj soj, ne catuu roj soj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' tuvi' roj soj ga 'o síi ataj 'o cacuj na, ¹⁴ ne canoco' roj soj man so', ne rihaan síi tucua ve' catuu so' me se cataj soj: “Xná'anj maestró mán so' se vaa me rej ne ve' cha xti'no maestró chraa ga nij síi tucuyón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan síi tucua ve' yo' á. ¹⁵ Gaa ne tijaan so' 'o ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuvij rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej qui'yaj chuvij roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹⁶ Gaa ne curihanj roj síi tucuyón se-nana Jesucristó, ne catuj roj so' chuman' Jerusalén, ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne qui'yaj chuvij roj so' cha xti'no nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁷ Ne rej ti'nuu, ne

ca'na' Jesucristó ga yo'ó chí' nij síi tucuyón se-nana so' a.

¹⁸ Dan me se yaán nij so' rihaan mesá, chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa yo'q tuvi' nij soj me síi tacuachén manj rihaan nij síi taj ri'yunj manj, ne síi chá chraa ga 'unj cuano me síi qui'yaj danj ei —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun che'e nij síi tucuyón se-nana so' quinanó ndo'o rá nij so', ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xná'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Unj me síi qui'yaj danj na' —taj 'o 'o nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yo'q tuvi' chuvij nij soj sij tucuyón se-nana me síi tacuachén manj rihaan nij síi taj ri'yunj manj, ne síi tiguuj rachruún ga 'unj rá co'oo me so' adonj. ²¹ 'O se taj danj Diose se vaa ca'anj 'unj cavij 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij, ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne nique ndo'o síi tacuachén manj rihaan nij síi taj ri'yunj manj nanj á. Quirán' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavij sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rqué Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'q nij so' do' a

²² Ne gaa chá nij so' chraa, ne quita'aa Jesucristó yo'q rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachruún, ne rqué so' rihaan nij síi tucuyón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachruún nihánj á. Ne manj me rachruún nihánj ei —taj so' a.

²³ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so'

graciá rihaan Diose, ne tacuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne co'lo cunudanj nij so' na vinó yo' a. ²⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se cayanj ton manj che'é que'ee yuvij adonj. ²⁵ Ne cataj ya ya 'unj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisíj güii guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, ne cunu naca chumiñ nihánj, gaa ne co'oj na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁶ Gaa ne cachráa taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj sí cu'naj Pedró, ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man sí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'. ²⁸ Tzaj ne asa' quisíj cunu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁹ Gaa ne cataj sí cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa mój se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁰ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa niñ cuan' gaa ataa quisij vij caguáj

to'loo, ne va'nuy ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³¹ Gaa ne nucuaj uxrá cataj Pedró rihaan Jesucristó, ne:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní', tzaj ne daj chihaa mój se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³² Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemaní, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj, cachinj ni'yaj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³³ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man Jacobo do', man Juan do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. ³⁴ Gaa ne cataj so' rihaan va'nuy nij sí ca'anj ga so' a:

—Naná uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuy nij so' a.

³⁵ Gaa ne cavii so' yanij doj tzin', ne ca'anj cayáan rno so' rihaan yo'óó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa sese ca'vee, ne caráan ra'a Diose xráa so', se gaa nanj quirán' so' sayuun a. ³⁶ Dan me se cataj so':

—Ca'vee qui'yáa so' cunudanj, Ataj. Caráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'án so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'án so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj ma' —taj

Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

³⁷ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'núj nij sí tucu'yón se-nānā so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Otoj so', nanj Pedro. A 'ó orá ne guun nucuáá so' ni'yaj so' a ma'. Ya na'. ³⁸ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráán Diose rihaan sí chree se caxrj sí chree chrej chi'ii rque soj á. 'Q se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne uun nucuaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii uún Jesucristó, ca'anj so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne cuyaan vaa nana ca'mii so' rihaan Diose ga nana ca'mii so' asij cua'aa doj a. ⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'núj nij sí tucu'yón se-nānā so' a. 'Q se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a. Ne ne nari' nij so' nana ca'mii nij so' rihaan so' a.

⁴¹ Gaa ne corá me se ca'na' uún so' rej man va'núj nij sí tucu'yón se-nānā so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Ni'yaj soj, ne nihánj me se quisij orá tacuachén yo'o so' manj rihaan sí tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj sí ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij adonj. ⁴² Naxagaa soj, ca'anj ní' nanj ei. Ni'yaj soj nedí'. 'Na' sí tacuachén manj rihaan sí taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴³ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' sí cu'naj Judas yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvij ga so', ne nicaj nij yuvij neé espadá do', chruun do' a. Dan me

se nij yuvij ca'néé nij xrej atā suun nocoo doj do', nij yuvij ca'néé nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij yuvij ca'néé nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', me nij yuvij ca'na' a. ⁴⁴ Ne sí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuvij se vaa daj qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunuu yaan nij yuvij man Jesucristó, ne cataj so':

—Síi ru'tu'vaj ro', so' me síi quita'aa soj cuaj á. Raan cano soj man so', ca'anj soj á —taj sí cu'naj Judas a.

⁴⁵ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Maestro —taj so', ne nu' cachrón tu'va so' xruu Jesucristó a.

⁴⁶ Gaa ne cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuvij man Jesucristó a.

⁴⁷ Ne yo'o síi nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneé so' neé espadá, ne go' so' neé espadá yo' raá yo'o se-mozó xrej atā suun nocoo doj, ne veé dan güej nu' xrée mozó yo', qui'yaj so' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Me che'é nicaj soj neé espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Síi ituu mé 'unj, rá soj na'. ⁴⁹ Ne 'o se guun que'ee güii cayáan 'unj rá nuvii nocoo, tucu'yón 'unj se-nānā rihaan soj, tzaj ne ne quita'aa soj manj ma'. Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj cunudanj nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó man so', ne cunanj nij so', ca'anj nij so' a. ⁵¹ Ne vaa 'o síi tachruu nocoo' xcó Jesucristó, ne orún' yatzij mantá niquee so', ne quita'aa nij yuvij man so', ⁵² gaa ne tanáj so' yatzij mantá ra'a nij yuvij, cunanj so', ne cánj un vaa so', cunanj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁵³ Dan me se nij síí quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síí yanj xrej atá suun nocoo doj, gaa ne cunuu chre' yo'ó nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do', nij síí uun chij do', rej mán nij so' a. ⁵⁴ Ne gan' gan' canoco' síí cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan ve' yanj xrej atá suun nocoo doj yo', ne catúj so' rá ve', ne ca'anj cayáán so' ga nij se-mozó xrej man rá ve', tinaguun so' ra'a so' rihaan ya'an a.

⁵⁵ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocoo doj nano' nij cuese nano' man yuvij cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' nari' nij so' cacun' cuta' nij so' xráa Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne nuvi' cacun' tumé Jesucristó nari' nij so' ma'. ⁵⁶ 'O se cuchi' uxrá síí ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne ino vaa nana ca'mii 'o 'o nij so' a. ⁵⁷ Gaa ne canicun' yo'ó doj síí ne uún, ne guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

⁵⁸ —Cuno núj se vaa cataj Jesucristó se vaa: “'Unj me síí tacuane nuvií nocoo nihánj nuvií cune' yuvij, ne rque va'nuj güii cune' 'unj yo'oj uún, tzaj ne nuveé nuvií cune' ma'an yuvij me nuvií cune' 'unj a man adonj”, taj Jesucristó cuno núj ei —taj síí ne ni'yaj nij so' man Jesucristó, ⁵⁹ tzaj ne ndaa se-nana nij so' me se ne 'o cuyaan vaa nana ca'mii 'o 'o nij so' a ma'. ⁶⁰ Gaa ne canicun' xrej atá suun nocoo doj tanuu yo'ó nij síí man rá ve' yo', ne xna'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj síí

nihánj che'é so' ga —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

⁶¹ Tzaj ne dínj táa Jesucristó, ne ca'mii so' a doj nana a. Gaa ne xna'anj uún xrej atá suun nocoo doj man Jesucristó, ne:

—So' me ta'níí Diose síí tinanii man yuvij rihaan sayuun na' —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

⁶² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Veé danj vaa ya ei. Ne quene'en soj se vaa quitaj 'unj rej nuva' Diose síí nucuj ndo'o á. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne quitaj 'unj xráa ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun nocoo doj yo' a.

⁶³ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vij. Se cachiin doj síí ca'na' cataj xna'anj rihaan ní che'é cacun' tumé síí nihánj a ma'.

⁶⁴ Ne cuno soj nana quij ca'mii so' se vaa quitaj ma'an so' rej x'nuj Diose na'. Aj cuno soj chuguanj. Ne daj qui'yaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xna'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

Gaa ne cunudanj nij so' cuta' cacun' xráa Jesucristó se vaa no xcúún Jesucristó cavi' Jesucristó a.

⁶⁵ Gaa ne guun che'e ta'aj nij so' quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne caráán nij so' yatzíj rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Racuíj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síí go' mán so' vij —taj nij so', tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó a.

Ne nicaj nij tanuu man so', ne go' nij tanuu chruun xráa so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

⁶⁶ Veé dan, ne yanj Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne yanj síi cu'naj Pedró rej rque doj rej rihaan ve' yo' a. Gaa ne ca'na' yo'ó mozó chana nuu rihaan xrej atá suun nocoo doj, ⁶⁷ ne quene'en no' man Pedró gaa tinaguun Pedró ra'a Pedró rihaan ya'an a. Gaa ne ni'yaj uxrá mozó chana yo' man Pedró, gaa ne cataj no':

—Ne ma'án so' me yo'ó síi cachéé ga Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret á —taj mozó chana yo' rihaan Pedró a.

⁶⁸ —Taj ma'. Ne unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró rihaan mozó chana, gaa ne curihañj so', ne canicun' so' rihaan chingá a.

⁶⁹ Gaa ne quene'en mozó chana se vaa nicun' Pedró rihaan chingá, ne guun che'e no' ca'mii no' rihaan nij yuvij nicun' rihaan chingá ga Pedró, cataj no':

—Síi nihánj me yo'ó nij síi cachéé ga Jesucristó asuun asán —taj mozó chana yo' a.

⁷⁰ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa ne ne'en so' man Jesucristó a.

Dan me se corá nii me se cataj nij síi nicun' ga Pedró rihaan Pedró a:

—Ya ya yo'ó síi cachéé ga Jesucristó mé so' ei. 'O se sij cavii estadó Galilea mé so' chuguñj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷¹ Gaa ne guun che'e Pedró nucaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diose sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o nihánj síi a'mii soj che'é a ma' —taj uún Pedró, ⁷² gaa ne nu' quisij vij caguáj to'loo a.

Gaa ne nanuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa quisij vij caguáj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij nocó' man Jesucristó me ma'an Pedró a. Gaa ne guun che'e Pedró ta'vee ndo'o Pedró a.

15

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Gaa ne rej ranga' cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés do', cunudañj nij cuese do', qui'yaj nij so' juntá, gaa ne numij nij so' man Jesucristó, ne nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a. ² Gaa ne xna'anj síi cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—So' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

³ Ne cuta' ndo'o nij xrej atá suun nocoo doj cacun' xráá Jesucristó a. ⁴ Gaa ne xna'anj uún síi cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Nihánj me se uta' uxrá nii cacun' xráá so' ei —taj síi cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

⁵ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a doj nana rihaan so', ne caráya'anj uxrá síi cu'naj Pilato che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

⁶ Ne vaa yo'ó tucuaán nocó' síi cu'naj Pilato se vaa rii so' man yo'ó yo'ó síi 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé síi urihañj taga' yo' a. Me ma'an 'o síi 'nij taga' achíin nij yuvij se vaa quirii so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvij a. ⁷ Dan me se vaa 'o síi cu'naj Barrabás 'nij taga' ga yo'ó nij síi guun rá cunu' ga gobiernó, ne nij so' me se gaa cunu' nij so' ga gobiernó ne ticavi' ndo'o nij so' yuvij a. ⁸ Dan me se cavii nij yuvij israelitá, ne guun che'e nij so'

cachíin nij so' man síi cu'naj Pilato se vaa quirij so' man 'o síi 'nij taga' ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' che'é nij so' a. ⁹ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Ne me rá soj quirij 'unj man síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj sji israelitá na' —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹⁰ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atá suun nocoo doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan so' a.

¹¹ Tzaj ne nij xrej atá suun nocoo doj me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij se vaa quirij síi cu'naj Pilato man síi cu'naj Barrabás taga' qui'yaj nij yuvij a.

¹² Gaa ne xná'anj uún síi cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Che'é se me rá soj quirij 'unj man síi cu'naj Barrabás rihaan soj, ne che'é dan daj qui'yaj man síi tucu'náj soj síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹³ Gaa ne caguáj uún nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáa so' ei —taj nij yuvij a.

¹⁴ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáa so' cuaj ei. —Danj inanj caguáj nij yuvij a.

¹⁵ Ne síi cu'naj Pilato me se guun rá so' qui'yaj so' ndaa vaa no xcúun so' qui'yaj so' che'é nij yuvij, ne che'é dan quirii so' man síi cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvij, ne go' nij tanuu cuartá xráa Jesucristó, qui'yaj so', ne tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij tanuu che'é rej cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

¹⁶ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu man Jesucristó rá ve' tucua' síi nicaj suun gobernador, gaa ne canacúun nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' cunuu chre' taran' nij so' a.

¹⁷ Gaa ne nanuú Jesucristó sagan' rey yatzj tintá, qui'yaj nij tanuu, ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, cuta' nij so' raá Jesucristó a. ¹⁸ Gaa ne guun che'e nij tanuu caguáj nij tanuu rihaan Jesucristó, cataj nij tanuu:

—Ya ya sji nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvij israelitá mé so' ei —taj nij so', tiha' nij so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne go' nij so' vará raá Jesucristó, ne quirii taluj nij so' man Jesucristó, ne canicun' ruj nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj yuvij na'víj rihaan ya'anj a. ²⁰ Sij ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quirii uún nij so' sagan' rey yatzj tintá nuu Jesucristó, ne na'neé uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a

²¹ Dan me se gaa vaj nij tanuu ga Jesucristó, ne 'na' nique yo'o síi cu'naj Simón síi cavii chuman' Cirene rej tacaan, ne so' me se rej roj síi cu'naj Alejandro ga Rufo me so', ne dan me se quita'aa nij tanuu man so', ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man síi cu'naj Simón yo' cata so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ²² Dan me se nicaj nij tanuu man Jesucristó ca'anj nij tanuu tacaan cu'naj Gólgota, ne nana “Gólgota” ro', taj Tacaan Cúu

Yave Xnangá a. ²³ Gaa ne rque nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' cu'naj mirra man Jesucristó co'ó so' a. Tzaj ne ne co'ó so' ma'. ²⁴ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó me sí qui'yaj canaán 'o 'o ta'aj sagan' so' a.

²⁵ Dan me se aga' uun rej xta' güii me cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a. ²⁶ Ne cachrón nij tanuu letrá rihaan 'o rcuchra', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Sí nihánj me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a”, taj letrá yo' a. ²⁷ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavij snó'o rihaan yavij rcutze yo', ne yavij roj so' me sí ituu a. Dan me se nicun' yo'ó so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a. ²⁸ Ne veé danj quisij ya nu' nana no rihaan danj Diose nana taj: “Guun rá nii se vaa yo'ó tuvi' nij sí tumé cacun' me so', rá nii a”, taj se-nana Diose yo' a. ²⁹ Gaa ne cachén yuvij rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chi'ij ndo'o nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvij raaj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Nihánj táá so' sij guun rá tacuane man nuví nocoo ne cune' yo'ó nuví nocoo rque va'núj güii na'. ³⁰ Tinanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo'óó yaj vij —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

³¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij ro', danj qui'yaj uún nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', ca'mii chi'ij nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Tinanii sí nihánj man yo'ó yuvij rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucaj so' tinanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. ³² Sese ya ya sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so'

do', sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so' do', ne nanij so' cuano rihaan yo'óó, ne quene'en ní', ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' adonj —taj nij so', chi'ij ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Ne roj sí ituu nicun' rihaan rcutze rej x'núj Jesucristó me se ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

³³ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumij, ne yo'ó guun rmi' chumij ndaa quisij aga' va'núj rej anoco' güii a. ³⁴ Veé dan, ne quisij aga' va'núj, gaa ne nucaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Eloi, Eloi, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'anj a'mii ma'an so' a. Ne nana caguáj so' taj: “Diose sí nocó 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

³⁵ Ne cuno ta'aj nij sí nicun' rej x'núj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cunó nij so' me taj Jesucristó a ma'. Maan se:

—Ni'yaj so' ei. Nacúun sí nihánj man sí cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁶ Gaa ne cunánj yo'ó so', ne caraa so' na vinó yuu rque 'o yataan esponja, ne cuta' so' raaj yo'ó vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so', ne cataj sí qui'yaj danj:

—Dinj qui'yaj soj á. Quene'en ní' sese ca'na' sí cu'naj Elías tananij sí cu'naj Elías man so' rihaan yo'óó ei —taj so' rihaan tuvi' so' a.

³⁷ Gaa ne sca' caguáj Jesucristó, ne cavi' so' a. ³⁸ Gaa ne quisin' yatzij mantá cortiná nocó' rá nuví nocoo yo' ndaa rej raaj, ne 'o quiniij ca'anj ndaa tacóó yo' a.

39 Veé dan, ne nicun' tanuu capitán rihaan Jesucristó, ne quene'en so' nu' se vaa guun gaa cavi' Jesucristó, ne ndaa dan asuun gaa xcaj so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Diose me Jesucristó, ne dan me se cataj so':

—Ya ta'nij Diose me snó'o nihánj tadonj —taj tanuu capitán yo' a.

40 Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Yo'ó no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii sí cu'naj Jacobo Cunij ga sí cu'naj José a. Ne yo'ó no' me chana cu'naj Salomé a. 41 Dan me se gaa vaj Jesucristó estadó Galilea, ne qui'yaj suun nij chana che'é Jesucristó a. Ne vaa que'ee doj chana uún ní ca'anj chuman' Jerusalén ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

42 Dan me se rej ata' güii me yo', ne güii no' xcúun nij yuvii israelitá qui'yaj chuvii nij so' che'é güii a'yuj güii naránj rá nij so' me yo', 43 ne che'é dan ca'na' yo'ó sí cu'naj José sí ne chuman' Arimatea, ne yo'ó sí sa' uun chij rihaan nij yuvii israelitá me so', ne sí me ndo'o rá guun chij Diose rihaan chumii nihánj me uún so' a. Dan me se quisíj rá so', ne catúj so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. 44 Dan me se caráya'anj ndo'o sí cu'naj Pilato nana se vaa aj cavi' Jesucristó, gaa ne canacúun so' ca'na' tanuu capitán rihaan so', ne xná'anj so' man tanuu capitán sese ya ya cavi' Jesucristó a. 45 Gaa ne cataj tanuu capitán se vaa ya ya cavi' Jesucristó, ne che'é dan ca'vej rá sí cu'naj Pilato nicaj sí cu'naj José man Jesucristó ca'anj cachin' so' a. 46 Gaa ne xcaj sí

cu'naj José yatzíj mantá, gaa ne tananij so' man Jesucristó, ne ncutáj so' yatzíj mantá xráá Jesucristó, ne caxriíj so' man Jesucristó rque yu'uj gáán nii rque yuvej, ne caráán so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a. 47 Ne quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá nii sí cu'naj José do', rej cachin' so' man Jesucristó a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

1 Ne ti'nuu güii naránj rá nij yuvii israelitá me se quiránj chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá nii Jacobo do', chana cu'naj Salomé do', yo'óo gun' daj, che'é rej ca'anj caxrii nij no' yo'óo gun' daj man Jesucristó a. 2 Gaa ne taxrej cotungó me se ca'anj va'nuj nij chana rej cachin' nii man Jesucristó, ne dan me se aj quisíj güii, 3 ne cataj nij chana rihaan tuvi' chana, ne:

—Me sí quirii yaníj yuvej aráán tu'va yu'uj gaa ne catuu ní ga —taj nij no', xná'anj nij no' man tuvi' nij no' a.

4 Gaa ne ni'yaj nij chana, ne quene'en nij chana se vaa aj naj yaníj yuvej, ne dan me se yuvej xij ndo'o me yo' a. 5 Gaa ne catúj nij chana rque yu'uj, gaa ne quene'en nij chana se vaa yanj 'o sí yaan rej nuva' nij chana, ne nuú so' yatzíj xcaan catzii, ne ca'anj ndo'o rá nij chana a.

6 Gaa ne cataj sí yaan rihaan nij chana a:

—Taj che'é ca'anj rá nij soj ma'. Nihánj me nano' nij soj man Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret sí cahrón nii rihaan rcutze, ne so' me se aj cunuu i'na' uún so' ei. Ne ni'yaj soj rej cuchruj nii man so', ne xcaj soj cuentá se vaa nuvi' so' naj nihánj a man adonj. 7 Tananj cavii soj cataj soj rihaan nij sí tucuyón se-nana so' do', ndaa rihaan Pedró

do', cataj soj: "Táá yaan Jesucristó rihaan soj 'anj so' estadó Galilea, ne yo' me rej quene'en nij soj man so' ndaa vaa cataj ma'an so' rihaan soj á", cataj nij soj rihaan Pedró ga yo'ó nij sí tucu'yón se-nana so' á —taj sí yaan rihaan va'nuj nij chana a.

⁸ Gaa ne curihanj nij chana rque yu'uj, ne cunanj nij chana, ca'anj nij no' a. 'O se ca'anj ndo'o rá nij chana, ne ndaa ri'lj man nij chana a. Ne ne ca'vee ca'mii nij no' a doj nana rihaan a 'ó yuvii, che'é se cucu'vi' ndo'o nij no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

⁹ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó taxrej cotungó, gaa ne curuvi' so' asino yaan rihaan chana cu'naj Mariá Magdalena, ne no' me chana quirii so' chij nana chree nimán asij rque doj a. ¹⁰⁻¹¹ Dan me se ca'anj no' rej man nij sí chée ga Jesucristó, ne dan me se nanó ndo'o rá nij so', ne ta'vee nij so', ne dan me se cataj xna'anj no' rihaan nij so' se vaa vaa i'na' Jesucristó ne quene'en no' man Jesucristó, taj no', tzaj ne ne cuchuman rá nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' gaa vaj roj so' rej tacaan a

¹² Cachén doj, gaa ne dan me se chée vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej tacaan, ne curuvi' Jesucristó rihaan roj so', tzaj ne ino doj vaa so', ruvi' so', ni'yaj roj so' a. ¹³ Gaa ne cavii roj so' uún, nata' roj so' rihaan yo'ó nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, tzaj ne nij so' me se ne cuchuman rá nij so' se-nana roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaan nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁴ Corá me se gaa yaán xaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan mesá, ne curuvi' ma'an Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' so' cacun' xraá nij so' se vaa guun nichraj rá nij so' ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij sí quene'en man so' gaa cunuu i'na' uún so' a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj nij soj rihaan nu' cachra' chumii, ne ca'mii natáj soj se-nana nana sa' rihaan cunudanj nij yuvii a. ¹⁶ Ne me ma'an 'o sí cuchuman rá se-nana soj ne cata' ne, ne so' me sí quinanii rihaan sayuun, tzaj ne sí na'vej rá cuchuman rá se-nana soj me se qui'yaj Diose sayuun man so' che'é cacun' tumé so' adonj. ¹⁷ Ne nihánj me suun sa' nocoo qui'yaj nij sí cuchuman ya rá ni'yaj manj, ne dan me se quitaj tu'va nij so' se-chuvi' 'unj, quirii nij so' nana chree nimán yuvii, ne ca'mii nij so' xna'anj naca xna'anj ne ne'en ma'an nij so', ¹⁸ ne ma'an ra'a nij so' quita'aa nij so' xcuáa yu'aa, ne ca'vee se co'qo nij so' se xnaj, tzaj ne a doj se quiran' nij so' chi'ii ma'. Ne cuta' ra'a nij so' xraá sí ran', ne nahuun sa' nij sí ran' yo' a —taj Jesucristó rihaan xaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xta' a

¹⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne cavii so' xta', gaa ne cayáan so' rej nuva' Diose a. ²⁰ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ca'anj ca'mii natáj nij so' se-nana so' nu' nij chuman', ne racuij sí 'nij ra'a man ni' man nij so', ne dan me se che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij so' me se raan doj canoco' nij yuvii se-nana Jesucristó a. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Lucas rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj síi cu'naj Lucas yanj nihánj ca'nej so' rihaan síi cu'naj Teófilo a

¹ Dan me se que'ee uxrá yuvii guun rá cachrón nica nana rihaan yanj che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó sca'núj ní' asij rque doj a. ² Dan me se cachrón nij so' nana cataj xna'anj nij síi quene'en cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó asij guun che'e so' cayáan so' rihaan chumii nihánj, ne nij síi quene'en ro', me síi atá suun nata' nana yo' rihaan nu' yuvii a. ³ Ne 'unj nihánj me síi tucu'yón uxrá, don ca'vee naríj cunudanj rasuun yo', ne che'é dan vaa che'é cachrón nica 'unj cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó rihaan yanj nihánj nayaá so' sij cu'naj Teófilo sij sa' ndo'o, raj adonj. ⁴ Nanj qui'yáj, gaa ne ca'vee guun ya rá so' se vaa ya vaa nu' nana cataj xna'anj nii rihaan so' che'é Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diose se vaa ca'ngaa Juan síi cuta' ne man yuvii a

⁵ Gaa cayáan síi cu'naj Herodes síi nicaj suun rey uun chíj rihaan estadó Judea, gaa ne 'o xrej canicun' rihaan yuvii israelitá me 'o síi cu'naj Zacarías, ne cachéé so' ga 'o ta'aj nij xrej, ne ta'níi ta'nij si'no Abías me nij so' a. Ne nica Zacarías me chana cu'naj Elisabet, ne ta'nij 'o xrej me no', ⁶ ne síi yanj sa' rihaan Diose me roj nica roj so', ne sa' uxrá cuno roj so' nu' nij nana me rá Diose cuno ní', ne nuvi' cacun' tumé roj so' a doj a

ma'. ⁷ Tzaj ne taj vaj ta'níi roj so', che'é se chana ituun me Elisabet adonj. Ne aj cachén ndo'o yo' ne roj nica roj so' nanj á.

⁸ Dan me se gaa natúj nij ta'níi ta'nij si'no Abías qui'yaj suun nij so' se-suun Diose, ⁹ ne 'o güii quiri' ni'yaj Zacarías catu so' nuvií nocoo caraa so' squíi xlá rihaan ya'an a. 'O se tucuaán noco' nij xrej me se daj a güii tico tixaj nij so' se-chuvii nij so', se vaa quene'en nij so' a me síi quirí' ni'yaj caraa squíi rihaan ya'an a. ¹⁰ Dan me se catúj Zacarías rque nuvií nocoo, ne xe' nicun' 'o x'ne' yuvii, cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose gaa caraa Zacarías squíi rihaan ya'an a. ¹¹ Dan me se naqui'yaa 'o se-mozó Diose rihaan Zacarías, ne nicun' so' rej nuva' mesá altar aca squíi a. ¹² Dan me se gaa quene'en Zacarías man se-mozó Diose, gaa ne kuchu'vi' ndo'o so' a. ¹³ Tzaj ne cataj se-mozó Diose rihaan so', ne:

—Se kuchu'vi' so', man Zacarías. 'O se aj cuno Diose nana cachíin ni'yáá so' rihaan so', ne che'é dan kuchruj nica so' Elisabet ta'nij sno'o so' adonj. ¹⁴ Juan tucu'náj so' man so' á. Guun niha' ndo'o rá so', ne guun niha' rá que'ee yuvii asa' ca'ngaa so' adonj. ¹⁵ 'O se ta'níi so' me síi guun síi sa' ndo'o rihaan Diose nanj adonj. Se co'o so' tzi' se co'o so' rinté se co'o so' man'. Asij güii ataa ca'ngaa so', ne guun che'e Nimán Diose yo'o cayáan Nimán Diose ga so' nanj á. ¹⁶ Ne que'ee síi israelitá canicaj nimán canoco' uún man Diose síi 'nij ra'a man nij so', qui'yaj ta'níi so' adonj. ¹⁷ Dan me se guun so' síi ca'anj suun rihaan Diose adonj. Asino ta'níi so' guun che'e ca'mii natáj rihaan yuvii, gaa ne ca'mii síi ca'nej Diose man a. Daj se qui'yaj Nimán Diose, racuíj Nimán Diose man síi cu'naj Elías gaa naá ro', danj qui'yaj guee Nimán Diose, racuíj ndo'o so' man

ta'níi so' a. Ca'mii luj yuvij ga ta'níi yuvij, qui'yaj so', natuna nimán nij síi chi'ii cunō nij so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj á. Juan me síi qui'yaj, ne caraya'anj nu' yuvij che'é se ca'na' síi qui'nij ra'a man ní' adonj. —Nu' nana nihánj cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

¹⁸ Gaa ne cataj Zacarías rihaan se-mozó Diose a:

—Asa' ca'vee cuchuman raj se vaa ya ca'mii so' ga. Chií nga mé 'unj nihánj, ne chana' chij me nica' 'unj nihánj nanj á —taj Zacarías rihaan se-mozó Diose yo' a.

¹⁹ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a:

—Gabriel síi nicun' rihaan Diose mé 'unj adonj. Ma'an Diose me síi ca'née manj ca'naj ca'mij ga so' adonj. Ca'ne' so' suun rihanj se vaa cataj xna'anj 'unj nana sa' nihánj rihaan so', ²⁰ tzaj ne ne cuchuman rá so' nana nihánj, ne che'é dan me guun ya'mii so' adonj. A 'ó nana se ca'vee ca'mii so' ndaa quisij güii quisij ya nu' nana nihánj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan so' adonj. Ne ya quisij nana nihánj güii aj cachrón Diose adonj. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

²¹ Dan me se xe' mán nij yuvij, na'vij nij yuvij a me orá curihanj Zacarías rque nuvíi, ne caraya'anj nij so' se vaa guun raan so' rque nuvíi a. ²² Dan me se gaa curihanj so' rque nuvíi, gaa ne ne ca'vee ca'mii so' ga nij so' a ma'. Che'é dan xcaj nij so' cuentá se vaa naqui'yaa 'o rasuun rihaan Zacarías, qui'yaj Diose, gaa nuu so' rque nuvíi a. Daj doj ra'a so' tucunó so' che'é se yo' o guun ya'mii so' a.

²³ Gaa cachén Zacarías se-suun Diose, gaa ne quinan' so' tucua' so' a. ²⁴ Cachén doj güii, gaa ne nari nica' so' Elisabet 'o ne'ej a. 'Un' yavii cayáan no' tucua' no', ²⁵ ne nuchruij raa no' nana nihánj a: “Ga naá guun na'aj uxraj rihaan yuvij

che'é se chana' itun mej, tzaj ne ndaa yaj racuij Diose manj á”. Danj guun rá no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diose se vaa ca'ngaa Jesucristó a

²⁶ Gaa quisij vatan' yavii cunuú rque Elisabet, gaa ne ca'née Diose man se-mozó so' síi cu'naj Gabriel ca'anj so' ndaa 'o chuman' naj rihaan estadó Galilea chuman' cu'naj Nazaret a. ²⁷ Ne ca'anj cataj xna'anj so' 'o nana rihaan 'o chana' yaan cu'naj Mariá a. Aj guun ya xcaj 'o síi cu'naj José man no', ne 'o ta'níi ta'nij si'no' síi guun chij ndo' o gaa naá síi cu'naj David me so' a. ²⁸ Gaa ne dan me se cuchí se-mozó Diose rihaan Mariá, ne cataj so':

—Racuij Diose mán so' á. 'O se qui'yaj ndo' o Diose se luj che'é so', ne yo' o yáan Diose ga so' á. Sa' doj cavii uruún so' rihaan cunudanj nij chana, qui'yaj Diose a. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan Mariá a.

²⁹ Tzaj ne caraya'anj Mariá nana ca'mii se-mozó Diose, ne ne quene'en no' me che'é ca'mii so' nana vaa danj ma'. ³⁰ Gaa ne cataj uún se-mozó Diose rihaan no' a:

—Se cuchu'ví' so', man Mariá. Aran' rá Diose qui'yaj Diose se luj che'é so' á. ³¹ Narj' so' 'o ne'ej, ne cuchruj so' 'o ne'ej sno' o adonj. Jesús tucu'náj so' man so' á. ³²⁻³³ Síi sa' ndo' o guun so', ne ta'níi Diose síi sa' ndo' o me so' adonj. Guun so' síi guun chij rihaan ní, qui'yaj Diose síi 'nij ra'a man ní' a. Ase vaa guun chij xii so' síi cu'naj David rihaan soj sji israelitá gaa naá ro', danj qui'yaj ma'an so' guun chij so' rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj adonj. —Danj cataj Gabriel rihaan Mariá a.

³⁴ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diose, ne:

—Chana' yaan mej á. Asa' ca'vee cuchruj 'unj ne'ej, rá so' ga —taj

Mariá, xná'anj no' man se-mozó Diose a.

³⁵ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan Mariá a:

—Cayáan Nimán Diose ga so', ne raçuuj Diose sí nucuaj ndo'o mán so', ne che'é dan cuchruj so' ne'ej sa' rihaan Diose, ne ta'níú Diose me ne'ej cuchruj so' a. ³⁶ Ne xcaj so' cuentá che'é tuvi' chana so' Elisabet se vaa nda' se chana ituun me no', taj nii, ne nda' se chana chij me no', tzej ne aj quisij vatan' yavii nuú rque no' cuano nanj á. ³⁷ Diose me sí a'vee 'yaj cunudanj a —taj se-mozó Diose rihaan Mariá a.

³⁸ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diose a:

—Dan me se nanj chana 'yaj suun che'é sí 'nij ra'a man ní mej, ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' rihanj á —taj Mariá rihaan se-mozó Diose yo' a.

Gaa ne naxuun se-mozó Diose man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Mariá ca'mii no' ga Elisabet a

³⁹ Cachén doj güii, gaa ne qui'yaj chuvii Mariá si'yaj no', ne yoo ndo'o ca'anj no' 'o chuman' naj estadó Judea, 'o chuman' naj rej xraj a. ⁴⁰ Ne ca'anj no' tucua Zacarías, ne catúj no' rá ve', ne cataj no': “Vaa nucuáa so' na”, taj no' rihaan Elisabet a.

⁴¹ Nu' cuno Elisabet nana ca'mii Mariá, ne nu' güéj ne'ej rque no' a. Dan me se catúj Nimán Diose nimán Elisabet, ⁴² ne nucuaj ca'mii no' ga Mariá, cataj no':

—Rqué Diose xna'anj ni'yaj uruún so' rihaan cunu' danj chana a. Ne uxrá rque Diose xna'anj ni'yaj ne'ej cuchruj so' a. ⁴³ Ve'é ndo'o quirán' 'unj se vaa ca'na' roj nii sí qui'nij ra'a man ní tucuj a. ⁴⁴ Nu' cunoj nana cataj so' rihanj, ne nu' guun niha' rá ne'ej, ne nu' güéj ne'ej rquej a. ⁴⁵ Cavii sa' so' che'é se amán rá so' se-nana Diose, se vaa quisij ya nu' nana

ca'mii Diose rihaan so' adonj —taj Elisabet rihaan Mariá a.

⁴⁶⁻⁴⁸ Gaa ne cataj Mariá nana nihánj a:

—Nda' se chana yanj rma'an mé 'unj, tzej ne cunuu 'ee rá Diose ni'yaj so' manj a. Che'é dan me daj cataj ma'an Diose, ne ca'vee qui'yaj a. Nanuj rá Diose manj, ne che'é dan sa' vaa Diose, rá ni-manj, ne guun niha' ndo'o rá ni-manj ni'yaj nimanj man Diose sí tinanii manj rihaan sayuun nanj adonj. Ne yaj cataj cunudanj yuvii se vaa chana quiri' ndo'o xna'anj ni'yaj mej a. ⁴⁹ Danj cataj nij so' che'é se sa' qui'yaj Diose sí nucuaj ndo'o che'ej a. Ne sí vaa sa' inanj me so' adonj. ⁵⁰ 'O 'ee rá so' man taran' nij sí uno rihaan so' a. ⁵¹ Qui'yaj Diose suun nocoo uxrá a. Nu' nij sí xta' nimán ro', qui'yaj canaán Diose rihaan nij so', ne quinavij se-nana nij so' nanj adonj. ⁵² Nu' nij sí rii ta'nga' ro', ca'nee Diose suun ra'a nij so', ne guun nij so' sí noco' nanj adonj. Ne nu' nij sí noco' ro', guun nij so' sí quirii ta'nga' naca, qui'yaj Diose nanj á. ⁵³ Nu' nij sí na'aan rque ro', rque Diose chraa cha nij so', ne nu' nij ru'vee ro', cunuu nique nij so', qui'yaj Diose a. ⁵⁴ Quisij ya nu' nana ca'mii Diose rihaan xii ní' nij sí man gaa naá a. Racuj so' man ní' sij israelitá, che'é se sij noco' man so' me ní' adonj. ⁵⁵ Nanuj rá so' ndaa vaa cataj so' rihaan xii ní' sí cu'naj Abraham, ne che'é dan 'ee rá so' man ní' sij israelitá, che'é se ta'níú ta'nij si'no' Abraham me ní' a. —Nu' nana nihánj me nana cataj Mariá a.

⁵⁶ Gaa ne va'nuj yavii cayáan Mariá tucua Elisabet, gaa ne quinán' no' tucua no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Juan sí cuta' ne man yuvii a

⁵⁷ Gaa quisij güii ca'ngaa ta'níú Elisabet, gaa ne dan me se cuchruj

no' 'o ne'ej snō'o cunii a. ⁵⁸ Cuno nij tuvi' no' se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose gā no', ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é no' a. ⁵⁹ Gaa quisíj ne'ej tunj güii, gaa ne dan me se cuchi' nij sí cuta' ta'nga' nee man ne'ej ve' a. Ne nij so' me rá tucunáj Zacarías man ne'ej che'é se Zacarías cu'naj rej ne'ej, ⁶⁰ tzaj ne ne ca'vej rá nii ne'ej cu'naj ne'ej danj ma'. 'Q se cataj no':

—Juan cu'naj se-chuvii ta'nij á —taj no' rihaan nij so' a.

⁶¹ Tzaj ne cataj nij sí ca'na' rihaan no' a:

—Tzaj ne a 'ó tuvi' soj ne cu'naj Juan ma' —taj nij so' rihaan no' a.

⁶² Che'é dan xná'anj nij so' man rej ne'ej, daj doj ra'a nij so' tucunó nij so' a. Guun rá nij so' quene'en nij so' daj quinaj se-chuvii ne'ej, qui'yaj rej ne'ej, rá nij so' a. ⁶³ Cachín Zacarías yanj gā ra'a so', ne cachrón so' letrá rihaan yanj yo', ne: “Juan cu'naj se-chuvii ne'ej”, taj letrá cachrón so' rihaan yanj, ne che'é dan caráya'anj ndo'o nij sí ca'na' a. ⁶⁴ Nu' cachrón Zacarías letrá, ne nu' ca'vee ca'mii uún so' nanj adonj. Gaa ne guun che'e so' cataj so' se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose a. ⁶⁵ Ne caráya'anj nij sí yanj nichrun' se vaa quiran' Zacarías se vaa guun ya'mii so', ne ndaa taran' nij sí yanj quij nicun' estadó Judea ro', cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶⁶ Taran' nij sí cuno ro', nuchruj raa, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so' me suun cata Juan asa' cachij so' a. Danj tu'va nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa rqué ndo'o Diose xna'anj ni'yaj Juan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Zacarías se vaa racují ndo'o Diose man nij yuvii israelitá a

⁶⁷ Racují Nimán Diose man rej Juan sí cu'naj Zacarías, ne cataj so':

⁶⁸ —Ca'mij sa' ní' che'é Diose sí noco' ní' sij israelitá a. Ése racují so' man ní' sij noco' man so', ne

tinanii so' man ní' rihaan sayuun a. ⁶⁹ Ca'na' 'o sí nucaj guun so' sí tinanii sa' man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. 'Q ta'nii ta'nij si'no' sí guun chij gaa naá sí cu'naj David guun so', ⁷⁰ ndaa vaa cataj nij sí nata' se-nana Diose, qui'yaj Diose gaa naá, ⁷¹ ne dan me se ca'na' sí nucaj tinanii so' man ní' rihaan nij sí taj ri'yunj man ní', taj nij so', ne se guun nucaj nij sí taj ri'yunj man ní' qui'yaj chi'ij nij so' man ní' ma', taj nij so' a. ⁷² Dan me se cunuu 'ee rá so' man ní' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní', ne yo'q nuú rá so' nu' se vaa cataj xna'anj so' se vaa qui'yaj so' che'é ní' do' a.

⁷³⁻⁷⁴ ”Dan me se cataj so' rihaan xii ní' sí cu'naj Abraham se vaa ya ya tinanii so' man ní' rihaan nij sí taj ri'yunj man ní', gaa ne se cuchu'vi' ní' qui'yaj suun ní' che'é so' a. ⁷⁵ Ne gaa nica nimán ní' rihaan Diose nu' güii gaa i'na' ní' adonj —taj Zacarías, gaa ne ca'mii uún Zacarías rihaan ma'an ta'nii so'— ⁷⁶ Ne xa' ma'an so', tzaj ne guún so' sí nata' se-nana Diose, ne Diose me sí sa' ndo'o, rej. Asino so' guun che'e ca'mii natáj, gaa ne ca'na' sí qui'nij ra'a man ní' ei. Dan me se cunuu nica nimán yuvii, qui'yáa so', ne caráya'anj yuvii man sí ca'na' qui'nij ra'a man ní', qui'yáa so', ⁷⁷ ne so' qui'yaj xcaj nij sí canoco' man Diose cuentá se vaa ca'vee quinavij cacun' tumé nij so' qui'yaj sí ca'na', ne ca'vee quinanií nij so' rihaan sayuun a. ⁷⁸ Danj qui'yaj Diose che'é nij so' che'é se 'ee uxrá rá Diose man nij so', ne che'é dan ca'nej so' man sí qui'nij ra'a man nij so' asa' quisíj güii ca'vee cavii sa' ní' qui'yaj Diose adonj. ⁷⁹ Gaa ne xa' tuvi' ní' sí ne acaj cuentá do', xa' tuvi' ní' sí chu'vi' ndo'o se vaa cavii' nij so' do', tzaj ne chuguuun rihaan nimán nij so', gaa ne xcaj nij so' cuentá,

gaa ne narij' taran' ní' daj qui'yaj ní', ne cunu xej nimán ní' adonj —taj Zacarías rihaan ta'núí so' a.

⁸⁰ Dan me se cachij xnii cu'naj Juan, ne guun so' síí nucaj nimán, ne inanj rej tacaan yáan so' ndaa se quisij güii guun che'e so' nata' so' se-nana Diose rihaan nij síí israelitá a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Jesucristó a

¹ Maan yo' ca'ngaa Juan ro', cayáan síí cu'naj Augusto síí nicaj suun emperador, ne ca'née so' nana rihaan nij síí man taran' nij chuman' rii ta'nga' so' rihaan se vaa me rá so' naxcaj so' 'o' yanj documento no se-chuvij 'o' 'o' nij yuvij a. ² Ne cayáan síí cu'naj Cirenio síí nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó Siria gaa naxagaa yanj yo' a. ³ Dan me se ca'anj cunudanj nij yuvij chuman' chiháan xii nij so', gaa ne naxagaa yanj no se-chuvij nij yuvij yo' a.

⁴ Cavii síí cu'naj José chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a. Chuman' ca'ngaa xii so' síí guun chij gaa naá síí cu'naj David me Belén, ne che'é dan ca'anj José ndaa Belén, che'é se 'o' ta'núí ta'nij si'no David me so' a. ⁵ Nicaj so' chana cu'naj Mariá chana aj guun ya xcaj so' man, ca'anj so' cano se-chuvij roj so' rihaan yanj a. Nuú rque Mariá, ⁶ ne gaa caran' roj so' Belén, ne quisij güii ca'ngaa ne'ej a. ⁷ Taj yan vaa ya'núj caran' roj so' ca'ngaa ne'ej a ma'. Dan me se daj doj rej man scúj vaa ya'núj caran' roj so' a. Ne cuchruj no' 'o' ne'ej sno'o cunii ta'núí no' síí chava' a. Qui'yaj yanú' no' man ne'ej, ne ca'née no' man ne'ej rá rihoo yan nuú co'yoo chá scúj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' se-mozó Diose rihaan nij síí tumé matzinj a

⁸ Dan me se mán síí tumé matzinj rej tacaan nichrun' yáj tu'va chuman' Belén, ne nicun' ta'aj nij so' xe' tumé nij so' daán nij so' rej nij a. ⁹ Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o' se-mozó Diose rihaan nij so', ne cuchuguun uxrá rihaan nij so', qui'yaj Diose, gaa ne kuchu'vi' ndo'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan nij so' a:

—Se kuchu'vi' soj ma'. 'O se ca'ná' unj nata' unj 'o' nana sa' rihaan soj che'é rasuun qui'yaj guun niha' rá taran' nij yuvij ei. ¹¹ 'O se cuan' me se ca'ngaa 'o' ne'ej chuman' chiháan David, ne ne'ej yo' ro', me síí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne síí qui'nij ra'a man ní' me so' ei. ¹² Nanj vaa quene'en soj se vaa ya ca'mij rihaan soj a. Ca'anj nij soj chuman' Belén, ne narij' soj 'o' ne'ej guun yanú', ne nuú so' rá rihoo chá xcuu co'yoo, ne so' me síí qui'nij ra'a man ní' a. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan nij síí tumé matzinj a.

¹³ Dan me se nu' navij ca'mii se-mozó Diose ga' nij so', gaa ne veé maan orá dan curuvi' que'ee doj nij se-mozó Diose uún, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose, cataj nij so':

¹⁴—Sa' uxrá vaa Diose, síí nicun' xta', ne gaa xej nimán nij yuvij sij sa' nimán a —taj nij se-mozó Diose rihaan nij síí tumé matzinj a.

¹⁵ Dan me se quinari' nij se-mozó Diose xta', gaa ne cataj nij síí tumé matzinj rihaan tuvi' nij so' a:

—Ca'anj ní' Belén quene'en ní' daj guun se vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

¹⁶ Yoo ca'anj nij so', ne dan me se nu' cuchi' nij so', ne nu' quinari' nij so' man Mariá ga' José, ne dan me se quinari' nij so' man ne'ej,

nuu ne'ej rá rihoo a. ¹⁷ Dan me se gaa quene'en nij sí tumé matzinj man ne'ej, gaa ne cataj xna'anj nij so' nana ca'née Diose rihaan nij so' che'é ne'ej rihaan Mariá ga José do', rihaan nij sí man nichrun' do' a. ¹⁸ Gaa ne caráya'anj cunudanj yuvij cuno nana ca'mii nij sí tumé matzinj yo' a. ¹⁹ Ne Mariá me se ca'née no' cunudanj nana yo' cúu yave no', ne nuchruj raá no' che'é nana yo' a. ²⁰ Dan me se quinanj nij sí tumé matzinj, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nu' nana cuno nij so' do', che'é nu' se vaa quene'en nij so' do', ne: "Sa' uxrá qui'yaj Diose á", taj nij so' a. 'O se ase vaa cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan nij so' ro', veé danj vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrij roj nica José ne'ej ston Diose a

²¹ Cachén 'o tunj güii gaa ne cuta' nii ta'nga' nee man ne'ej, ne Jesús cu'naj ne'ej, qui'yaj nii, ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó Diose gaa ataa nayon so' rque Mariá a.

²² Cachén vij chihaa güii, gaa ne quisij güii cunuu sa' Mariá rihaan Diose a. Che'é dan nicaj roj so' man ne'ej ca'anj roj so' nuvií nocoo yanj chuman' Jerusalén, ne caxrij roj so' ne'ej ston Diose a. ²³ 'O se danj Diose taj se vaa daj a ta'níi nij yuvij israelitá sí chava' guun si'yaj Diose, ne che'é dan qui'yaj roj so' danj a. ²⁴ Dan me se ca'anj roj so' ca'anj go' roj so' xcuu rihaan Diose ndaa vaa taj danj Diose a. Ca'vee go' yuvij vij cha'aan ca'vee go' yuvij vij culuj ca'vee, taj danj Diose a.

²⁵ Dan me se cayáan 'o chii nga cu'naj Simeón chuman' Jerusalén a. Sij vaa nica nimán me so', ne sij nocoo uxrá man Diose me uún so', ne quisij que'ee yo' na'vij uxrá so' se vaa tinanii Diose man nij yuvij israelitá rihaan sayuun a. Cayáan Nimán Diose ga so', ²⁶ ne aj cataj

xna'anj Nimán Diose rihaan so' se vaa se cavi' so' ndaa se aj quene'en ya so' man sí ca'nej Diose a. ²⁷ Dan me se güii cuchi' roj nica José chuman' Jerusalén me se cataj xna'anj Nimán Diose rihaan Simeón se vaa ca'anj so' nuvií nocoo, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rque nuvií a. Gaa ne catúj roj nica José rque nuvií ga ne'ej che'é se guun rá roj so' qui'yaj roj so' ndaa vaa taj danj Diose a. ²⁸ Gaa ne tára'a síi cu'naj Simeón ne'ej, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é ne'ej a. Ne nihánj me nana ca'mii so' a:

²⁹ —Quisij ya nu' ndaa vaa cataj so' rihanj, ne che'é dan ca'vee cavij yaj, ne gaa xej nimanj, Ataj Chij. ³⁰ Quene'en rihanj man sí ca'née so' man tinanii man núj rihaan sayuun, ³¹ ne quene'en cunudanj yuvij se vaa ca'na' so' qui'yáa so' nanj á. ³² Ase vaa ya'an chuguun gaa so' tihaa so' se-tucuanj so' rihaan nij yuvij yanij, ne ca'mii sa' nii che'é núj sij israelitá, qui'yaj uún so', ése síi nocoo' man so' me núj nanj adonj —taj Simeón rihaan Diose a.

³³ Caráya'anj roj nica José se-nana síi cu'naj Simeón se vaa ca'mii so' che'é ne'ej, ³⁴ ne cachíin ni'yaj Simeón rihaan Diose se vaa rque Diose xna'anj ni'yaj roj nica José a. Gaa ne cataj so' rihaan Mariá a:

—Cune' Diose man ne'ej nihánj qui'yaj suun so' rihaan Diose, ne dan me se cavij sa' uxrá que'ee tuvi' ní' sij israelitá, qui'yaj so', tzaj ne que'ee tuvi' ní' tuna, qui'yaj uún so' adonj. Dan me se ca'née Diose man so' che'é rej xcaj yuvij cuenta che'é Diose, tzaj ne ca'mii chi'ii nii ni'yaj nii man so' adonj. ³⁵ Ne xa' so', tzaj ne quinano ndo'o rá ma'án so' che'é so' vaa güii nanj á. Dan me se ca'vee xcaj ní' cuenta daj vaa nimán que'ee yuvij, qui'yaj so' adonj —taj Simeón rihaan Mariá a.

³⁶ Ne yáan 'o chana hij cu'naj Ana, ne ní nata' se-nana Diose me no', ne ta'ní sít cu'naj Fanuel me no', ne ta'ní ta'nij si'no sít cu'naj Aser me roj rej roj no' a. Xcaj chíi man no' gaa naá, ne nicaj tuvi' roj so' hij yo', gaa ne cavi' nica no', ³⁷ ne quináj no' ne ma'an no', ne quisíj no' ndaa ca'anj chihaa ca'anj yo' gaa ca'ngaa ne'ej cu'naj Jesús a. Chana noco' uxrá man Diose me no', ne che'é dan yo'o cayáan no' nuvíi nocoo, ne niganj yaj a'yuj caráj guee no', ne cachín ni'yaj no' rihaan Diose a. ³⁸ Maan orá ca'mii Simeón che'é ne'ej ro', veé maan orá dan vaj chana hij cu'naj Ana, ne catúj no' rque nuvíi, gaa ne nago' no' graciá rihaan Diose che'é ne'ej, ne cataj xna'anj no' che'é ne'ej rihaan nij yuvií man na'vij güii tñanii Diose man nij sít man Jerusalén rihaan sayuun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canicaj roj nica José quinán' roj so' tucúa roj so' a

³⁹ Dan me se gaa quisíj qui'yaj roj nica José se vaa taj se-tucuanj Moisés, gaa ne quinán' roj so' estadó Galilea a. Quinán' roj so' chiháan roj so' chuman' Nazaret a. ⁴⁰ Cachij ne'ej guun so' sít nucaj a. Xnii vaa hij rá me so', ne rque uxrá Diose xna'anj ni'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó rihaan nij sít naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés gaa me Jesucristó xnii a

⁴¹ Daj a yo' ca'anj roj nica José chuman' Jerusalén gaa canuú cha'anj pascuá, ⁴² ése danj vaa tucúaan noco' nij sít israelitá a. Dan me se gaa quisíj Jesucristó chuvij yo', gaa ne ca'anj roj nii so' cha'anj ga rej so' a. ⁴³ Cachén cha'anj, gaa ne quinán' roj nica roj so', tzaj ne xnii ro', quináj Jerusalén, ne ne quene'en roj nica roj so' se vaa quináj xnii a ma'.

⁴⁴ Quinán' xnii ga tuvi' roj so', rá roj so', ne che'é dan ca'anj roj so' a. Gaa ne rej ti'nuu guun che'e roj so' nano' roj so' man xnii rihaan tuvi' roj so', ⁴⁵ tzaj ne nuvi' yan vaj xnii a ma'. Che'é dan nanicaj uún roj so' ca'anj uún roj so' Jerusalén, ne nano' uxrá roj so' man xnii a. ⁴⁶ Quisíj va'núj güii nano' roj so' man xnii, gaa ne ca'anj roj so' rque nuvíi nocoo man nij sít naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne maan dan ne xnii nanó xrej xnii nana a'mii nij so', ne achín na'anj xnii nana cuu man nij so', ⁴⁷ ne caráya'anj daj a nij sít cuno nana ca'mii xnii, ése sij nicaj uxrá cuentá me xnii, ne sa' uxrá ca'mii xnii, rá nij so' a. ⁴⁸ Ne caráya'anj roj nica roj so' gaa quene'en roj so' se vaa ne xnii sca'núj nij sij a. Gaa ne cataj nii so' rihaan so' a:

—Ne chihan' qui'yáa di' man núj, man rej. Nanó ndo'o rá rée di' do', nanó ndo'o rá 'unj do', qui'yáa di', che'é se nuvíi nano' núj mán di', rej —taj nii so' rihaan so' a.

⁴⁹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Taj che'é nano' roj soj manj ma'. Me che'é ne ne'en roj soj se vaa no' xcúun 'unj qui'yaj suun 'unj se-tucuanj Réj ga —taj xnii rihaan roj nica roj so' a.

⁵⁰ Tzaj ne ne cunó roj so' se-nana xnii se vaa no' xcúun so' qui'yaj suun so' se-chrej Rej so' Diose a.

⁵¹ Dan me se quinán' Jesucristó chuman' Nazaret ga roj so', ne yo'o yanj uno sa' so' rihaan roj so' a. Ne yo'o nuú rá Mariá nu' ndaa vaa guun che'é so' gaa ca'ngaa so' do', nu' nana cuu sa' a'mii so' do' a. ⁵² Dan me se cachij Jesucristó guun so' sít cuu raq, ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man so', ne caran' rá yuvií uún ni'yaj yuvií man so' nanj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Juan sí cuta' ne man yuvii tacaan, ca'mii natáj so' a

1-2 Yo' xnu' cayáán sí cu'naj Tiberio sí nicaj suun emperador ro', maan yo' dan me rqué Diose se-nana Diose rihaan sí cu'naj Juan ta'ní Zacarías gaa cachéé so' tacaan a. Veé maan yo' ca'mii Diose rihaan Juan, dan me cayáán sí cu'naj Poncio Pilato sí nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó cu'naj Judea a. Ne veé maan yo' dan cayáán sí cu'naj Herodes sí nicaj suun tetrarca uun chij rihaan estadó cu'naj Galilea, ne cayáán tinúú so' sí cu'naj Felipé sí nicaj suun tetrarca uun chij rihaan roj estadó cu'naj Iturea ga Traconite a. Ne veé maan yo' dan cayáán sí cu'naj Lisaniás sí nicaj suun tetrarca uun chij rihaan estadó cu'naj Abilinia, ne cayáán roj sí cu'naj Anás ga Caifás xrej atá suun nocgo doj rihaan nij yuvii israelitá a. Taran' nij so' me sí uun chij gaa cuhi' se-nana Diose rihaan Juan gaa cachéé so' tacaan a.

³ Dan me se cachéé Juan nu' rej naj nichrun' tu'va chráá cu'naj Jordán, ne guun che'e so' ca'mii natáj so' rihaan yuvii se vaa nuchran' nimán nij yuvii, ne tanáj nij yuvii chrej chí'ii, ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé nij yuvii, taj Juan adonj.

⁴ Dan me se qui'yaj Juan nu' ndaa vaa taj nana cachrón sí cu'naj Isaías sí nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj, ne nihánj me nana cachrón so' a: "Nucuj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga sí 'nij ra'a man ní asa' ca'na' so' adonj. ⁵ Dan me se se ca'vee quinaj a doj se chí'ii nimán ní' caráán chrej rihaan sí 'nij ra'a man ní' ca'na' so' ma'.

Maan se quirii ní' nu' se chí'ii, ne caraá ní' nu' se sa' cachiin man nimán ní', ne ve'é inanj cunuú nica nimán ní', qui'yaj ní' ei. ⁶ Gaa ne quene'en nu' nij sí man daj a chuman' se vaa ca'vee tinanii Diose man yuvii rihaan sayuun nanj á". Dan me nana cachrón sí cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá nana taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a.

⁷ Dan me se cuhi' que'ee ndo'o yuvii rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne caxrij yuvaa Juan man nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj á. Me sí cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanii soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanii soj rihaan sayuun, qui'yaj nanj na cata' ne soj, rá soj ga. ⁸ Sese ya cunuú sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii cunuú sa' nimán ei. Ne tadó soj sese guun che'e soj cataj soj se vaa ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa mij danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náá guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoc' ya soj man Diose ei. ⁹ 'Q se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij sí na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa sí oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij sí ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raa, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj

Diose man nij sí na'vej rá canoco' chrej sa' adonj. —Danj cataj Juan rihaan nij yuvij a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij yuvij man Juan, cataj nij yuvij:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

¹¹ Gaa ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sí vaa vij se-cotoó ro', caxrii uun so' 'o cotoó ston sí nuvi' se-cotoó á. Ne sí vaa se chá rihaan ro', go' so' doj se chá man nij sí nuvi' se chá rihaan á. —Danj cataj Juan rihaan nij so' a.

¹² Doj tuvi' nij sí a'néj puextó ro', ca'na' rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Juan, cataj nij so':

—Daj qui'yaj núj, rá so', ga maestro' —taj nij so' rihaan Juan a.

¹³ Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Inanj sa'anj no xcuún soj ca'neé soj man yuvij ro', ca'vee ca'neé soj á. Se ca'néj soj doj sa'anj man yuvij ma' —taj Juan rihaan nij so' a.

¹⁴ Gaa ne xná'anj doj tanuu man Juan a:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Se qui'yaj soj fuerzá rque yuvij sa'anj rihaan soj a ma'. Se ca'mii ne soj che'é yuvij ne ca'neé soj sa'anj man nij yuvij a ma'. Veé doj sa'anj vaa tu'vee soj ro', guun niha' rá soj nıcaj soj nanj á. —Danj cataj Juan rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se nuchruj nij yuvij cuentá sese sij ca'neé Diöse tinanii man yuvij rihaan sayuun me Juan, ne che'é dan na'vij ndo'o nij yuvij cataj xna'anj ma'an sí cu'naj Juan daj sij me ma'an so' a. ¹⁶ Ne che'é dan cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sí uta' ne na uun man soj mej, tzaj ne ca'na' yo'ó sí guun sca' doj rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcún nachej nuj correá

'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diöse ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sij na'vej rá cunq rihaan Diöse, ne cacaa soj adonj. ¹⁷ Dan me se ase vaa sí oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se sí nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óó, ne naquiyaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa sí nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj sí ca'na', ne naquiyaj chre' so' man cunudanj nij sí cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij sí chi'ii rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mį se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Juan rihaan nij yuvij yo' a.

¹⁸ Ne vaa uxrá doj chrej sa' nago' so' man nij yuvij, ne ve'é nata' so' se-nana Diöse nana sa' rihaan nij so' a.

¹⁹ Dan me se cataj Juan se vaa ne chihan' qui'yaj sí nicaj suun rey sí cu'naj Herodes che'é se ca'néj so' nicá tinúú so' chana cu'naj Herodías ne xcaj so' man no' do', che'é que'ee ndo'o doj se chi'ii qui'yaj Herodes do' a. ²⁰ Che'é se nij ndo'o qui'yaj Herodes ca'néj so' nicá tinúú so' cataj Juan, ne ca'maan ndo'o rá Herodes ni'yaj so' man Juan, ne caxrij so' taga' man Juan nanj á. Maan ta'nga' doj vaa cacun' tumé so' gaa ataa caxrii so' taga' man Juan, tzaj ne yaj caxrij so' taga' man Juan, ne doj a tumé so' cacun' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne Juan man Jesucristó a

²¹ Dan me se gaa ataa catu Juan taga', ne cata' ne taran' nij yuvij, qui'yaj Juan, gaa ne cata' ne Jesucristó, ne nu' nago' Jesucristó graciá rihaan Diöse, gaa ne naxra' rej xta' a. ²² Gaa ne nanij Nimán Diöse raá Jesucristó, ne ase vaa

ruvi' 'o cha'aan ro', danj vaa curuvi' Nimán Diose a. Gaa ne ca'mii Diose sí nicun' xta', cataj Diose:

—Ta'níi 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne nihá' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj Diose sí nicun' xta' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é taran' nij xii Jesucristó a

²³ Ndaa quisij Jesucristó icó chí' yo' ta' asuun, gaa ne guun che'é so' qui'yaj suun so' se-suun so' a. Dan me se guun rej Jesucristó man síi cu'naj José, ne ta'nij José me Jesucristó, rá nij yuvij a. Ne ta'níi Elí me José a. ²⁴ Ta'níi Matat me Elí, ne ta'níi Leví me Matat, ne ta'níi Melqui me Leví, ne ta'níi Jana me Melqui, ne ta'níi José me Jana a. ²⁵ Ta'níi Matatías me José, ne ta'níi Amós me Matatías, ne ta'níi Nahum me Amós, ne ta'níi Esli me Nahum, ne ta'níi Nagai me Esli a. ²⁶ Ta'níi Maat me Nagai, ne ta'níi Matatías me Maat, ne ta'níi Semei me Matatías, ne ta'níi José me Semei, ne ta'níi Judá me José a. ²⁷ Ta'níi Joana me Judá, ne ta'níi Resa me Joana, ne ta'níi Zorobabel me Resa, ne ta'níi Salatiel me Zorobabel, ne ta'níi Neri me Salatiel a.

²⁸ Ta'níi Melqui me Neri, ne ta'níi Adi me Melqui, ne ta'níi Cosam me Adi, ne ta'níi Elmodam me Cosam, ne ta'níi Er me Elmodam a. ²⁹ Ta'níi Josué me Er, ne ta'níi Eliezer me Josué, ne ta'níi Jorim me Eliezer, ne ta'níi Matat me Jorim a. ³⁰ Ta'níi Leví me Matat, ne ta'níi Simeón me Leví, ne ta'níi Judá me Simeón, ne ta'níi José me Judá, ne ta'níi Jonán me José, ne ta'níi Eli-aquim me Jonán a. ³¹ Ta'níi Melea me Eliaquim, ne ta'níi Mainán me Melea, ne ta'níi Matata me Mainán, ne ta'níi Natán me Matata a. ³² Ta'níi David me Natán, ne ta'níi Isai me David, ne ta'níi Obed me Isai, ne ta'níi Booz me Obed,

ne ta'níi Salmón me Booz, ne ta'níi Naasón me Salmón a.

³³ Ta'níi Aminadab me Naasón, ne ta'níi Aram me Aminadab, ne ta'níi Esrom me Aram, ne ta'níi Fares me Esrom, ne ta'níi Judá me Fares a. ³⁴ Ta'níi Jacob me Judá, ne ta'níi Isaac me Jacob, ne ta'níi Abraham me Isaac, ne ta'níi Taré me Abraham, ne ta'níi Nacor me Taré a. ³⁵ Ta'níi Serug me Nacor, ne ta'níi Ragau me Serug, ne ta'níi Peleg me Ragau, ne ta'níi Heber me Peleg, ne ta'níi Sala me Heber a. ³⁶ Ta'níi Cainán me Sala, ne ta'níi Arfaxad me Cainán, ne ta'níi Sem me Arfaxad, ne ta'níi Noé me Sem, ne ta'níi Lamec me Noé a. ³⁷ Ta'níi Matusalén me Lamec, ne ta'níi Enoc me Matusalén, ne ta'níi Jared me Enoc, ne ta'níi Mahalaleel me Jared, ne ta'níi Cainán me Mahalaleel a. ³⁸ Ta'níi Enós me Cainán, ne ta'níi Set me Enós, ne ta'níi Adán me Set a. Ne Adán ro', me síi qui'yaj ma'an Diose man a. Nu' nij so' me xii Jesucristó cumán gaa naá a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tihá' yu'unj so' man Jesucristó a

¹ Dan me se naraa Nimán Diose nu' nimán Jesucristó, gaa ne cavii Jesucristó tu'va chraá cu'naj Jordán, ne ca'anj so', vaj so' rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose a. ² Ne vij chihaa ya güii guun rá síi chree tihá' yu'unj síi chree man Jesucristó, che'é rej guun rá so' canoco' Jesucristó man so' a. Ne a 'ó xco' chraa ne chá Jesucristó cunu' vij chihaa güii ma'. Gaa quisij nu' vij chihaa güii, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Gaa ne dan me se cataj síi chree rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachrúun chá so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

4 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Danj Diose taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvij, ne ca'vee cayáan sa' yuvij ma”. Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

5 Gaa ne dan me se nicaj síi chree man Jesucristó cavii so' 'o rej xtá' ndo'o, gaa ne tihaan so' man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij rihaan Jesucristó rque orún' orá nii a. 6 Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Rque 'unj nu' chuman' nihánj do', nu' se sa' man nij chuman' nihánj do', mán so' a. 'O se aj ca'vej Diose guun chij 'unj rihaan nij chuman' yo', ne che'é dan ca'vee qui'yáj guun chij náa guun yuvij rihaan chuman' yo' adonj. 7 Che'é dan sese canicun' ruj so' rihanj, ne guun sij'yáa so' man nu' nihánj, qui'yáj adonj. —Danj cataj síi chree rihaan Jesucristó a.

8 Ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi chree:

—Daj chihaa mij se canicun' ruj 'unj rihaan so' a ma'. 'O se danj Diose taj nana nihánj, se vaa: “Rihaan orún' Diose síi 'nij ra'a man ní canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'vij so' ma”. Danj taj danj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

9 Gaa ne nicaj síi chree man Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raa nuvíi nocoo, 10 ne cataj so' rihaan so', ne:

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guee so' rihaan yo'óo á. 'O se danj Diose taj: “Ca'ne! Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cütumé nij so' mán so' a”, taj danj Diose, ne taj uún yo': 11 “Caráan ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cano che'é so' yahij ma”. Danj a'mii danj Diose —taj síi chree rihaan Jesucristó adonj.

12 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'O se taj uún danj Diose a: “Se guun qui'ri'yunj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní, ne tihá' so' man so' ma”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree a.

13 Danj qui'yaj síi chree, tzaj ne a doj ne cuchuman rá Jesucristó a man adonj. Gaa ne ca'ne' rá síi chree doj güii ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e Jesucristó tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvij man estadó Galilea a

14 Dan me se nan' Jesucristó estadó Galilea, ne yo'o racuj ndo'o Nimán Diose man so', ne cuchí nana che'é so' rihaan nij yuvij man nu' nij chuman' naj estadó Galilea a. 15 Ca'anj Jesucristó daj a nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvij, ne ve'é uxrá ca'mii taran' nij yuvij che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nucui' Jesucristó chiháan so', ne ca'mii natáj so' a

16 Gaa ne dan me se nucui' uún Jesucristó chiháan so' chuman' Nazaret rej cachij so' a. Gaa quisij güii naránj rá nij yuvij israelitá, ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ése danj inanj cu'yón so' qui'yaj so' a. Gaa ne canicun' caya so' nayaá so' danj Diose rihaan nij yuvij a. 17 Síi tumé yanj quirii yanj no nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne caxrij so' ston Jesucristó a. Nacuchra' Jesucristó yanj, ne nari' so' rej no nana nihánj a: 18 “Yanj Nimán Diose ga 'unj, ne che'é dan narii Diose manj ca'anj ca'mii natáj 'unj nana sa' rihaan nij síi nique a. Ca'née Diose manj ca'mii natáj 'unj rihaan nij síi 'nij

taga' cataj 'un̄j se vaa cūrihan̄j nij so' cachee yuun̄ nij so' a. Ne ca'néé Diose man̄j raçuíj 'un̄j man̄j ní s̄i tuchrii naxra' rihaan̄ nij so', ne ca'néé Diose man̄j raçuíj 'un̄j man̄j ní s̄i ran' sayuun̄ uún̄ nan̄j á. ¹⁹ Ca'néé Diose man̄j cataj xna'an̄j 'un̄j se vaa yaj ro', me rá Diose cavii sa' nij s̄i nocó' man so' qui'yaj so' adon̄j." ²⁰ Nu' nihán̄j me nanā nayaa Jesucristó, gaa ne nacué uún̄ so' yan̄j ne nago' uún̄ so' man s̄i tumé yan̄j, gaa ne ca'an̄j quitaj so' chruun̄ xlá a. Tzaj ne ni'yaj uxrá cunudan̄j nij yuvii man̄ rque ve' yo' man so', ²¹ ne che'é dan ca'mii uún̄ so', cataj so':

—Veé cuanō nihán̄j me se aj quisij ya nu' nanā nihán̄j, ne 'un̄j sij̄ nayaa nanā nihán̄j cuno soj me s̄i qui'yaj nu' se vaa taj nanā nihán̄j adon̄j —taj Jesucristó rihaan̄ nij so' a.

²² Sa' uxrá ca'mii Jesucristó, cataj nij yuvii, ne caráya'an̄j nij so' cuno nij so' se vaa ve'é uxrá vaa nanā ca'mii Jesucristó a. Gaa ne dan me se xná'an̄j nij so' man̄ tuvi' nij so' sese nuvéé ta'n̄j José s̄i ne chiháán̄ ní' me so', xná'an̄j nij so' man̄ tuvi' nij so' a. ²³ Che'é dan me ca'mii Jesucristó nanā nihán̄j rihaan̄ nij so' a:

—Ne'én̄ 'un̄j se vaa cataj soj nanā nihán̄j rihan̄j a: “Sese ya sij̄ 'yaj cono'ó mé so', ne qui'yaj cono'ó so' man̄ ma'án̄ so' á”, cataj soj rihan̄j che'é se cuno soj se vaa que'ee suun̄ sa' nocoo qui'yaj chuman' Capernaum a. Ne cataj soj rihan̄j se vaa qui'yaj suun̄ sa' nocoo tuvi' yo' chuman' chiháán̄ ní' nihán̄j uún̄ a. ²⁴ Tzaj ne vaa nanā nihán̄j nanā cataj ma'an̄j rihaan̄ soj uún̄ a: “Xa' s̄i nata' se-nanā Diose, tzaj ne ne amán̄ rá tuvi' so' ni'yaj nij so' man so' ma'”, me nanā taj 'un̄j no soj a.

²⁵ ”Dan me se cuno soj ca'mij á. Ne'en soj se vaa gaa cayáán̄ s̄i cu'naj Elías s̄i nata' se-nanā Diose gaa naá, ne cachén va'n̄uj yo'

táa yanéé, ne ne caman', ne che'é dan guun̄ uxrá x'naa nu' chiháán̄ nij s̄i israelitá, ne yo' dan me se cayáán̄ que'ee chanā cavi' nicā chiháán̄ nij s̄i israelitá a. ²⁶ Tzaj ne a 'ó chanā nique cayáán̄ chiháán̄ nij s̄i israelitá ro', ne ca'nej Diose man̄ Elías rihaan̄ no', raçuíj so' man no' ma'. Maan̄ se rihaan̄ orún' chanā nique ne chuman' Sarepta chuman' nocó' man chuman' Sidón ca'néé Diose man̄ Elías, ne nda' se nuvéé chanā israelitá me no', tzaj ne raçuíj Elías man no' adon̄j.

²⁷ ”Ne ne'en soj se vaa que'ee yuvii quiran' ndo'o luj ri'yuj cayáán̄ chiháán̄ nij s̄i israelitá gaa cayáán̄ s̄i cu'naj Eliseo s̄i nata' se-nanā Diose gaa naá a. Tzaj ne a 'ó nij so' ne nahuun̄ ma'. Maan̄ se orún' s̄i cu'naj Naamán s̄i cavii rej yan̄j cu'naj Siria nahuun̄, qui'yaj Eliseo adon̄j. —Dan̄j cataj Jesucristó rihaan̄ nij s̄i man̄ rá ve' tucu'yón̄ nii se-tucuan̄j Moisés ve' ne chiháán̄ nij so' a.

²⁸ Cuno nij yuvii ndaa vaa cavii sa' nij s̄i man̄ chuman' yan̄j, ne guun̄ xcoj ruvaa rá nij so', gaa ne ca'maan̄ rá nij so' ni'yaj nij so' man̄ Jesucristó a. ²⁹ Naxumaan̄ nij so' nicāj nij so' man̄ Jesucristó ca'an̄j nij so' tu'va chuman' a. Ne dan me se chuman' yo' ro', naj xráá 'o tacaan̄ ruvaa ndo'o a. Ne nicāj nij so' man̄ Jesucristó ca'an̄j nij so' rej ruvaa, ne guun̄ rá nij so' tan̄j nij so' man̄ Jesucristó rej ruvaa a. ³⁰ Tzaj ne cachén Jesucristó sca'n̄uj nij yuvii, ne ca'an̄j so' nan̄j adon̄j.

Nanā nihán̄j taj xna'an̄j se vaa quirii Jesucristó man yo'o nanā chree nimán̄ 'o snó'o a

³¹ Gaa ne ca'an̄j Jesucristó chuman' Capernaum chuman' naj estadó Galilea, ne güii narán̄j rá nij yuvii israelitá ca'an̄j Jesucristó ve' tucu'yón̄ nij so' se-tucuan̄j Moisés, ne tucu'yón̄ so' se-nanā Diose man̄ nij yuvii a. ³² Ne caráya'an̄j nij yuvii

se-nanā so', che'é rej ase vaa a'mii 'o síi uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuvij a.

³³ Ne dan me se yáan 'o síi nuu nana chree nimán rá ve' yo', ne nucuaj ndo'o caguáj so', ne cataj so' se vaa:

³⁴—Me che'é ra'yunj so' man núj, ga Jesús Nazareno'. 'Ná' so' tarí' so' man núj na'. Ne'enj mán so' se vaa síi guee cavii rihaan Diose mé so' adonj —taj síi nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

³⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó caxrj yuvaa so' man nana chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so':

—Dínj tu'vá so' curihañj so' cuaj nimán síi nihánj á —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

Ndaa naxru' ma'an snó'o rej tanuu nij yuvij, qui'yaj nana chree, gaa ne curihañj nana chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so', taj a doj chi'ij ran' so' a ma'. ³⁶ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvij, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me síi a'mii nana nihánj, ne uun chij so' rihaan nana chree, ne urihañj nij nana chree nimán yuvij 'yaj síi nihánj ga —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cuchi' nana che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvij man nichrun' chuman' Capernaum yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun nii chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

³⁸ Dan me se curihañj Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucuñj Moisés, ne ca'anj so' tucua' síi cu'naj Simón a. Ne ran' nii chej Simón chi'ij naca yuvaa, ne che'é dan cachín ni'yaj nii rihaan Jesucristó che'é no' a. ³⁹ Gaa ne ca'anj Jesucristó canicun' so' rej tu'va yuvéé naj no', ne ca'ne' so' suun rihaan chi'ij se vaa quix'nee chi'ij xráá no' a. Gaa ne nu' quix'nej chi'ij xráá no', qui'yaj Jesucristó

a. Ne veé maan orá dan naxagaa no', ne qui'yaj chuvij no' cha nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ee síi ran', qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Cata' güii, ne nicaj nij yuvij cunudanj tuvi' nij so' síi ran', vaj nij so' rej ne Jesucristó a. Que'ee ndo'o chi'ij ran' nij so' a. Ne ca'anj Jesucristó, cuta' so' ra'a so' rañ ndaa 'o 'o nij síi ran', gaa ne nahuun taran' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ⁴¹ Ne que'ee nij síi ran' ro', curihañj nana chree nimán uún, ne caguáj nij nana chree yo', ne cataj nij so' se vaa ta'níi Diose me Jesucristó a. Tzaj ne caxrj yuvaa Jesucristó man nij nana chree, ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'mii nij so' nana vaa danj a. 'O se quene'en nij so' se vaa sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó, ne ne ca'vej rá Jesucristó guun cuentó che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuñj Moisés, ca'mii natáj so' a

⁴² Rej taxrej cavii Jesucristó chuman' Capernaum ca'anj so' rej tacaan a. Gaa ne nano' nij síi man Capernaum man so', ne gaa nari' nij so' man Jesucristó, gaa ne caráan nij so' chrej rihaan Jesucristó, ne:

—Se ca'vee ca'anj so' rej yanj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴³ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa ndo'o suun rihaan 'unj ca'anj 'unj yo'ó nij chuman' uún, ne nata' 'unj nana sa' nihánj rihaan nij síi ne yo'ó chuman' se vaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. 'O se che'é manj sa' nihánj me ca'neé Diose manj ca'naj rihaan chumij nihánj ca'mii

natáj 'un̄j rihaan cunudanj nij yuvij adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij síi man Capernaum a.

⁴⁴ Gaa ne ca'ne' rá nij so', ne ca'an̄j Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuan̄j Moisés ve' yan̄j estadó Judea, ne ca'mii natáj so' naná sa' a.

5

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa quiri' uxrá nij tuvi' Simón Pedró xcuaj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se 'o güii canicun' Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj Genesaret, ne cuchì' uxrá yuvij rej nicun' so', ne cunuu chre' ndo'o nij so' che'é se guun rá nij so' cunō nij so' se-nanā Diose a. Dan me se ndaa raan ma'an̄ man̄ nij so' x'núu Jesucristó a. ² Dan me se quene'en Jesucristó vij rihoo naj tu'va na lacuaná, ne síi uta xcuaj me nij síi si'yaj rihoo yo', ne tanáj nij so' se-rihoo nij so' 'o orá nii, ne ca'an̄j na'nu' nij so' xnánj nij so' a. ³ Dan me se catúj Jesucristó rá 'o rihoo, ne se-rihoo síi cu'naj Simón me yo', ne cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Simón se vaa qui'yaj so' se ndo'o cuxuun so' rihoo ca'an̄j rihoo yo' doj rihaan na a. Gaa ne cayáan̄ Jesucristó rque rihoo, ne tucu'yón so' se-nanā Diose man̄ nij yuvij man̄ tu'va na a. ⁴ Quisíj tucu'yón Jesucristó man̄ nij yuvij, gaa ne cataj so' rihaan Simón, ne:

—Nīcaj so' rihoo ca'an̄j so' rej cunuū doj na, gaa ne tiguúj soj nanj rá na á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵ Tzaj ne cataj Simón rihaan Jesucristó, ne:

—Nigan' qui'yaj suun uxrá núj, tiguúj ndo'o núj nanj rá na, tzaj ne a 'ó xcuaj ne quirì' núj, man maestro. Tzaj ne maan̄ che'é se ma'an̄ so' cataj, ne ca'an̄j tiguúj uún núj nanj rá na nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁶ Dan me se ca'an̄j tiguúj uún nij tuvi' Simón nanj rá na, ne quiri' uxrá nij so' xcuaj ndaa quisin' ma'an̄ xnánj nij so', qui'yaj xcuaj a.

⁷ Che'é dan canacúun̄ nij so' man̄ tuvi' nij so' síi nuū rque yo'ó rihoo, che'é rej guun rá nij so' racuáj tuvi' nij so' man̄ nij so' a. Dan me se ca'na' nij tuvi' nij so' yan̄ nicun' nij so', ne caraa uxrá nij so' xcuaj rque roj rihoo a. Ne uxrá caraa roj rihoo, ne daj doj se ca'an̄j nij roj rihoo rque na nanj á. ⁸ Dan me se quene'en Simón Pedró se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne ca'an̄j canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Nuveé sij canicun' nichrun' rihaan so' mej a ma'. Sij atā ndo'o cacun' mej nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁹ Dan me se ca'an̄j ndo'o rá nij tuvi' Simón se vaa quiri' uxrá nij so' xcuaj a. ¹⁰ Ne ca'an̄j rá síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj Juan do', che'é xcuaj a. Ne tuvi' Simón me roj so', ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me roj so' a. Ne dan me se cataj Jesucristó rihaan Simón, ne:

—Se cuchu'ví' so' ma'. 'O se rej rihaan ní' me se guún so' síi naqui'yaj chre' yuvij canoco' yuvij manj á —taj Jesucristó rihaan Simón a.

¹¹ Gaa ne nicaj nij so' se-rihoo nij so' ca'an̄j nij so' ndaa tu'va na a. Gaa ne tanáj nij so' cunudanj nij rasuun yo', ne canoco' nij so' man̄ Jesucristó, ne ca'an̄j nij so' ga so' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa nahuun sa' 'o síi ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹² Dan me se 'o güii caran' Jesucristó 'o chuman', ne cuchì' 'o síi ran' ndo'o luj ri'yuj rihaan so' a. Gaa quene'en síi ran' yo' man̄ Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ij xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá sí ran' a.

¹⁴ Dan me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan sí nahuun yo', ne se cataj xna'anj so' rihaan a 'ó yuvij che'é se vaa quiran' so' ma'. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'anj so' rihaan xrej, ne tijaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa cataj sí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa nō xcúún so' rque so' rihaan Diose che'é yan nahuún so' adonj. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan sí nahuun yo' a.

¹⁵ Tzaj ne cha'nuu ndo'o nana che'é se vaa quiran' sí nahuun yo', ne che'é dan cunuu chre' ndo'o nij yuvij rej vaj Jesucristó a. Guun rá nij so' cunō nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij sí ran' x'nee chi'ij xráá nij so' uún a. ¹⁶ Tzaj ne naxuun Jesucristó man so' rihaan nij yuvij, ne ca'anj so' rej tacaan, ne cachíin ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹⁷ 'O güii me se ne Jesucristó rá 'o ve', ne tucu'yón so' se-nana Diose man yuvij, ne ne doj sí fariseo ga sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rá ve' yo', ne mán sí cavii chuman' Jerusalén do', yo'ó nij chuman' naj estadó Judea do', nij chuman' naj estadó Galilea do', mán ga nij so' rá ve' yo' a. Ne Diose sí 'nij ra'a

man ní ro', racuíj ndo'o man Jesucristó, ne nahuun ndo'o nij sí ran', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁸ Dan me se táá 'o sí na'vee cachee rihaan yuvéé, ne táá chihá nii man so' ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Tzaj ne man ndo'o yuvij rá ve' ne Jesucristó, ne nano' nij so' rej catuu nij so' rá ve' cuchruj nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee cachén nij so' sca'núj nij yuvij a. Che'é dan cavii nij so' xráá ve', ne caya' nij so' yu'uj xráá ve', che'é rej ca'vee tinanij nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó a. ²⁰ Gaa quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij tuvi' sí ran' yo' se vaa ca'vee nahuun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí ran' yo', ne:

—Navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne cuno nij sí fariseo cuno nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés cuno nana ca'mii Jesucristó, gaa ne nuchruj raá nij so' nana nihánj ga tuvi' nij so' a:

—Daj sij me sí nihánj, ne a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose ga. Orún' Diose uun nucuaj tinavij cacun' xráá yuvij nanj á —taj nij so' ga tuvi' nij so' a.

²² Quene'en Jesucristó daj nuchruj raá nij so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é nuchruj raá soj nana nanj ga. ²³ Tu'va rma'án 'unj se vaa navij cacun' xráá sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj uun ní navij cacun' xráá sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní xa'. ²⁴ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij mej ne nō xcúún 'unj tinavii 'unj cacun' xráá nij yuvij man rihaan chumii nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

—Rihaan so' sij na'vee cachee taj 'unj, ne nacue so' tuvée so', ne nán' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvéé yo' a.

²⁵ Nu' danj tu'va Jesucristó, gaa ne nu' naxagaa sí ran' yo' ni'yaj taran' nij yuvij a. Gaa ne nacue so' tuvée so', gaa ne nan' so' tucua so', ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose a.

²⁶ Dan me se ca'anj rá taran' nij yuvij man rá ve' yo', ne cataj nij yuvij se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose a. Ne cuhu'vi' ndo'o nij yuvij, ne cataj nij yuvij se vaa:

—Niha' uxrá vaa suun sa' nocoo quene'en ní' cuan' adonj —taj nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúún Jesucristó man Leví, ne canoco' Leví man so' a

²⁷ Quisij nahuun sí ran' yo', gaa ne curihanj Jesucristó xe', ne quene'en so' man 'o sí a'néj puextó cu'naj Leví a. Ne ne sí cu'naj Leví 'o ve' a'néj nii puextó man yuvij a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁸ Gaa ne tanáj Leví man cunudanj rasuun nicaj so', ne naxumaan so', canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuj so' man nij sí tumé cacun' a

²⁹ Gaa ne canuú ndo'o cha'anj nocoo tucua Leví che'é Jesucristó, qui'yaj Leví a. Ne man que'ee ndo'o tuvi' so' sí a'néj puextó do', que'ee yo'ó yuvij do', mán tucua Leví, ne ne nij so' ga nij tuvi' Jesucristó a. ³⁰ Dan me se man nij sí fariseo do', sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés nocó' man nij sí fariseo do', gaa ne ca'mii chi'ij nij so' che'é Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a. Dan me se cataj nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés:

—Me che'é chá soj chraa ne 'o soj na ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé cacun' do', ga —taj nij so', xna'anj nij so' man nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a.

³¹ Gaa ne dan me se cataj ma'an Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan se sí ran' ro', me sí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí ran' ro', danj vaa nij sí nihánj adonj. ³² 'Q se ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man sí sa' ma'. Che'e nij sí tumé cacun' ca'naj se vaa canicaj nimán nij so' ne canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucuyón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

³³ Gaa ne nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é, ne nij sí tucuyón se-nana Juan sí uta' ne man yuvij me se toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' do', na'víj nij so' do', ne veé danj 'yaj nij sí tucuyón se-nana núj sij fariseo do', tzaj ne nij sí tucuyón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' do', ne na'víj nij so' do', rihaan Diose ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. ³⁵ Tzaj ne vaa güii, ne guun yanj 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvij, gaa ne nana rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa

man ma'an nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo ga nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne ca'mii Jesucristó yo'ó nana rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáán nga noco' soj, ne se guun cusin' ní' yatzíj naca ne na'nej ní' man yatzíj nga ma'. Sese danj qui'yaj ní', gaa ne quirí' nu' yatzíj naca yo', qui'yaj yatzíj nga nanj adonj. Gaa ne ino uxrá gaa yatzíj naca, qui'yaj yatzíj nga yo' nanj adonj. ³⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucuyón 'unj se-tucuanj 'unj man soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucuyón 'unj, ne se guun caraa yuvii na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvii, ne cuyanj na vinó cunu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'ó a. ³⁸ Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síi naca síi ne noco' tucuáán nga tucuyón 'unj se-nanaj nanj adonj. ³⁹ Ne taj síi guun rá co'ó na vinó naca, sese aj co'ó so' na vinó nga ma'. 'O se sa' doj vaa na nga, cataj so' nanj á. Ne danj vaa guee soj, inanj tucuáán nga noco' soj, ne che'é dan na'vej soj canoco' soj tucuáán naca nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní' a

¹ 'O güii naránj rá nij yuvii israelitá cachén Jesucristó ga nij síi tucuyón se-nana so' rque 'o naa 'núu trigó a. Ne cuta nij síi tucuyón se-nana Jesucristó doj caa trigó, ne tuguáj ra'a nij so' caa, gaa ne chá nij

so' doj trigó a. ² Gaa ne xná'anj ta'aj síi fariseo man nij so', cataj nij so':

—Me che'é 'yaj soj danj ga. Ne nó xcúun ní' cuta ní' trigó güii naránj rá ma' —taj nij síi fariseo rihaan nij síi tucuyón se-nana Jesucristó a.

³ Tzaj ne cataj ma'an Jesucristó rihaan nij síi fariseo a:

—Me che'é, ne ne nayaá soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síi cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aan rque nij tuvi' nij so', ⁴ gaa ne catúj so' rá nuví, ne chá so' rachrúun taj rihaan se-mesa Diose a. Ne go' uún so' chá nij tuvi' so' uún a. Ne ne nó xcúun nij so' chá nij so' rachrúun yo', maan se orún' nij xrej nó xcúun chá rachrúun yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachrúun yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

⁵ Gaa ne canicaj so', cataj uún so' a:

—Síi ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii mej, ne no xcúnj quirii ta'ngaj daj qui'yaj yuvii güii naránj rá yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi nacoq ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁶ Dan me se yo'ó güii naránj rá nij yuvii israelitá ro', catúj Jesucristó rque 'o ve' tucuyón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucuyón so' se-nana Diose man nij yuvii a. Ne dan me se yáan 'o snó'o rá ve' yo', ne nacoq ra'a so' rej nuva' so' a. ⁷ Ne nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', nij síi fariseo do', yáan nij so' rá ve', ne tumé uxrá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvii qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij so' a. Danj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó a. ⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se

vaa guun rá nij so', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoq ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' cayá so' sca'núj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canicun' cayá so' sca'núj nij yuvij a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi nanó chí'ij rá a:

—Cuaño nihánj me se xná'anj 'unj man soj che'é güii naránj rá xa'. Nq xcúún ní' raçuíj ní' tuvi' ní' na'. Ase nq xcúún ní' qui'yaj chí'ij ní' man tuvi' ní' xa'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa güii naránj rá ní' ga. Ne nó xcúún ní' tinanii ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa güii naránj rá gaa a na'. Nj'yaj uun ní' cavi' so' gaa güii naránj rá gaa a na'. —Danj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man cunudanj nij yuvij man rque ve' yo', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoq ra'a a:

—Tucúa so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' adonj. ¹¹ Tzaj ne ca'maan ndo'o rá nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij síi fariseo, ne guun rá nij so' ga tuvi' nij so' daj gaa qui'yaj chí'ij nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Jesucristó chujij apóstol ca'anj nata' se-nana so' a

¹² Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó rej quij, ca'anj cachinj ni'yaj so' rihaan Diose a. Nigan' quináj so' quij cachín ni'yaj so' rihaan Diose a. ¹³ Ranga', gaa ne canacúún Jesucristó man cunudanj nij síi tucu'yón se-nana so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne narii Jesucristó man chujij nij so' guun nij so' apóstol nata' rihaan yuvij che'é so' a. ¹⁴ 'O so' me síi cu'naj Simón, ne tucu'náj Jesucristó Pedró man so' a. Yo'ó so' me tinúú Pedró síi cu'naj Andrés a. Yo'ó nij so' me Jacobo do', Juan do', Felipe

do', Bartolomé do', ¹⁵ Mateo do', Tomás do', Jacobo ta'núí Alfeo do' a. Yo'ó so' uún me Simón, ne tuvi' nij síi me rá cunuj ga gobiernó ne Romá me so' a. ¹⁶ Yo'ó so' me Judas tinúú Jacobo, ne yo'ó so' uún me Judas Iscariote síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Jesucristó chrej man 'o x'ne' nocqo yuvij a

¹⁷ Dan me se nanij Jesucristó ga chujij nij apóstol yo' taa rque doj, ne cuchi' nij so' 'o rej vaa taa, ne nocqo doj síi tucu'yón se-nana so' man ga so' a. Ne ca'na' ndo'o yuvij cavii chuman' Jerusalén do', yuvij cavii yo'ó nij chuman' naj estadó Judea do', yuvij cavii rej tu'va na ya'anj rej naj chuman' Tiro ga chuman' Sidón do' a. ¹⁸ Ne guun rá nij yuvij cunq nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij síi ran' nahuun nij so' a. Ne vaa nij yuvij nuu nana chree nimán, ne sayuun ndo'o quiran' nij yuvij, qui'yaj nana chree, tzaj ne quirii Jesucristó nana chree nuu nimán nij so', ne cunuu sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁹ Gaa ne guun rá cunudanj nij yuvij canq ra'a nij so' xráá Jesucristó che'é se cavii ndo'o se nucaj man Jesucristó, ne nahuun sa' cunudanj nij yuvij, qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvij cavii sa' doj ne me yuvij quiran' sayuun a

²⁰ Gaa ne naxcaj Jesucristó rihaan so' ni'yaj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj so':

—Cavii sa' taran' soj sij nique, ne soj me síi cayáan ga Diose gaa güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

²¹ "Cavii sa' taran' soj sij na'aan rque cuano adonj. Vaa güii qui'ri' soj se cha soj adonj.

"Cavii sa' taran' soj sij ta'vee cuano adonj. Vaa güii ca'nga' ndo'o soj adonj.

²² "Ne cavii sa' ndo'o soj sese quitaj ri'yunj yuvii man soj do', sese quirii yanij yuvii man soj do', sese ca'mii yuvii nana nij rihaan soj do', sese nachri' yuvii ni'yaj yuvii man soj se vaa sij chi'ii me soj do', che'é se me soj síi noco' manj sij ca'née Diose nica'j yu'unj man yuvii adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavii sa' soj adonj. ²³ Gaa ne güii quiran' soj danj me se no xcúún soj guun niha' uxrá rá soj ne güej ndo'o soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' cuhi' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nij yuvii man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj xii nij yuvii man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá uún adonj.

²⁴ "Tzaj ne nique ndo'o soj sij ru'vee nanj á. Soj sij ru'vee me se aj quiri' soj nu' se sa' nica'j soj, ne taj vaj doj se sa' rque Diose man soj a ma'.

²⁵ "Nique soj sij vaa raan rque cuano nanj á. Vaa güii quina'aaan rque soj adonj.

"Nique soj sij a'nga' cuano nanj á. Vaa güii quina'ndo'o rá soj do', ta'vee soj do', adonj.

²⁶ "Ne nique soj sij ve'é inanj a'mii cunudanj yuvii che'é nanj á. 'O se ase vaa ve'é inanj a'mii nij yuvii che'é soj ro', ta'nga' danj ca'mii xii nij yuvii che'é nij síi tiha' yu'unj se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so' gaa naá a —taj Jesucristó rihaan cunudanj nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' man nij síi taj ri'yunj man ní' a

²⁷ Canicaj Jesucristó, cataj so' a:

—Tzaj ne rihaan soj sij man nanó xrej ro', cataj xna'anj 'unj se vaa gaa 'ee rá soj man nij síi taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj che'é nij síi nachri' ni'yaj man soj

ei. ²⁸ Ve'é ca'mii soj rihaan nij síi a'mii quij rihaan soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síi 'yaj se nij man soj a. ²⁹ Sese vaa síi coxro nichrej xruú so', ne ca'ne' rá so' coxro so' nichrej xruú so' uún a. Sese vaa síi ca'néj se-rotó so', ne ca'ne' rá so' ca'nee so' se-cotoó so' uún a. ³⁰ Ne me ma'an yuvii achii'n ni'yaj rasuun rihaan soj, ne go' soj rasuun yo' man nij so' ei. Sese vaa yuvii ca'néj si'yaj soj, ne se nachin' soj si'yaj soj ma'. ³¹ Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan yuvii á.

³² "Dan me se gaa 'ee rá soj man cunudanj yuvii ei. Sese 'ee rá soj man inanj nij síi 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa nij síi chi'ii ro', 'ee rá nij so' man nij síi 'ee rá man nij so' nanj á. ³³ Ne qui'yaj soj se luj rihaan cunudanj yuvii ei. 'O se sese qui'yaj soj se luj rihaan inanj síi 'yaj se luj rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa nij síi chi'ii ro', 'yaj nij so' se luj rihaan tuvi' nij so' sij 'yaj se luj rihaan nij so' nanj adonj. ³⁴ Me ma'an yuvii racu'j soj sa'anj, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Sese racu'j soj sa'anj man inanj síi naru'vee rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa ma'an nij síi chi'ii ro', racu'j nij so' sa'anj man nij tuvi' so' sij naru'vee rihaan so' adonj.

³⁵ "Dan me se gaa 'ee rá soj man nij síi taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj rihaan nij síi nachri' man soj, ne racu'j soj sa'anj man yuvii, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Ne vaa güii, ne narque uxrá Diose se sa' man soj, ne ta'nii Diose síi sa' ndo'o me soj gaa adonj. 'O se Diose me síi 'yaj se luj rihaan ndaa síi ne ne'en me se uun se luj do', rihaan ndaa

síi chi'ii do', adonj. ³⁶ Ase vaa 'ee rá Rej ní' Diose man daj a nij yuvii ro', danj gaa 'ee rá soj man daj a nij yuvii uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mii ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

³⁷ Ne canicaj Jesucristó cataj so' a:

—Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xraá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xraá ma'an soj man adonj. Maan se caraā x'naa soj rihaan tinúú soj, ne caraā x'naa Diose rihaan ma'an soj uún adonj. ³⁸ Go' soj rasuun man tuvi' soj, ne Diose me síi narque rasuun rihaan soj uún adonj. So' me síi sa' ndo'o rá, ne adi' se 'yaj síi sa' rá tu'vej 'núú ne araa navii so' rihaan tanej ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj, ne doj a narque Diose rasuun sa' man soj adonj. Ase vaa 'yaj guee soj ga tuvi' soj ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' a.

³⁹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento roj síi tuchrii rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' a:

—Ne ca'vee tihāan 'o síi tuchrii chrej rihaan tuvi' tuchrii so', rá soj na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj so', gaa ne quini roj so' rá yu'uj nanj adonj. ⁴⁰ Danj nanj uún, ne 'o xnii tucu'yón se guun nu-cuaj so' quene'en so' doj rihaan se-maestro so' ma'. Ne ca'vee se uxrā tucu'yón so', tzaj ne veé ase vaa ne'en se-maestro so' ro', veé danj quene'en ma'an so' nanj adonj. ⁴¹ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴² Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so': “Rque so' rihaan so' quirii 'unj ni'ya á”. Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. Asino

quirii so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne aj ruvi' sa' rihaan so', gaa ne ca'vee quirii so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvii ro', danj vaa aráán rihaan yuvii 'yaj cacun' ata' yuvii ne na'vee xcaj sa' nij yuvii cuentá man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvii ro', danj vaa a'mii yuvii a

⁴³ Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj so':

—Chruun sa' ro', se guun cumān chruj nij raā ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumān chruj sa' raā ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuvii, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa se vaa 'yaj nij yuvii adonj. ⁴⁴ Maan chruj man raā chruun ro', 'yaj ne'en ní' daj chruun me yo' adonj. Taj rutzi' mán raā chruun tanj yangij ma'. Ne taj rcoo mán raā chruun tanj xcuāa ma'. ⁴⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne a'mii so' inanj nanā sa' adonj. Síi chi'ii ro', man ndo'o se quij nimán so', ne a'mii so' inanj nanā chi'ii adonj. 'O se ase vaa se man nimán yuvii ro', danj vaa nanā a'mii yuvii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi 'yaj ve' sa' ro', danj vaa síi uno sa' rihaan Jesucristó a

⁴⁶ Canicaj Jesucristó, cataj so' nanā nihánj a:

—Me che'é taj soj se vaa síi 'nij ra'a man soj mej, tzaj ne ne uno soj rihanj ga. Ne chihan' 'yaj soj ma'. ⁴⁷ Cuanō nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj sij me síi 'na' nanó xrej nanā a'mij, ne 'yaj so' ndāa vaa taj se-nanā a. ⁴⁸ Ase vaa 'o síi cune' ve' tucuá rihaan 'o yuvej vaa so' a. Cunūu ndo'o váán so' rej cuchruj so' tacóo ve', ne raan ndo'o

yáán ve', 'yaj so' a. Ca'vee se maan nana yuvaa curihanj go' xraá ve', ne ca'vee se cavij chraá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', tzaj ne se naxru' ve', qui'yaj na xee ma'. Danj vaa síi uno se-nanaj a. ⁴⁹Tzaj ne ino vaa síi nanó xrej nana a'mij tzaj ne ne 'yaj ndaa vaa taj se-nanaj ma'. Ase vaa 'o síi 'yaj ve' nij vaa so' a. Ne váán cunu so' rej cuchruj so' tacóo ve' rihaan yo'óo ma'. Che'é dan yáán cuan' uun tucua' so' a. Sese curihanj maan nana yuvaa, ne go' yo' xraá ve', ne sese cavij chraá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', gaa ne canee guee ve' nanj á. Nu' canee ve' yo', ne daj chihaa mij se cunu sa' yo' a ma'. Danj vaa síi ne uno se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanaj so' a.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

¹ Quisij ca'mii Jesucristó nu' nana yo' cuno nij yuvij, gaa ne ca'anj so' chuman' Capernaum a. ² Dan me se yáán 'o tanuu capitán chuman' yo', ne síi rii ta'nga' rihaan 'o cientó tanuu me so' a. Ne vaa 'o se-mozó so' síi 'ee uxrá rá so' man, ne ran' uxrá mozó yo', ne daj doj cavij' so' a. ³ Dan me se cuno tanuu capitán se vaa ca'na' Jesucristó chuman' yo', ne ca'née so' doj síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá cuchij' nij so' rihaan Jesucristó, ne cachinj ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa ca'na' so' tinahuun so' se-mozó tanuu capitán yo' a. ⁴ Dan me se cuchij' nij síi uun chij yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Síi sa' me tanuu capitán yo', ne che'é dan vaa che'é raçuíj so' man

so' adonj. ⁵ 'Ee rá so' man ní' sij israelitá, ne ma'an so' qui'yaj ve' nuu chre' núj tucu'yón núj se-tucuanj Moisés adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Ne ca'anj Jesucristó ga' nij so', ne daj doj cuchij' nij so' ve', gaa ne ca'née tanuu capitán man tuvi' so' ca'anj caran' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Se caraya'áán so', man maestro. 'O se nuveé sij sa' me so', taj so' ma'. Ne nó xcuún so' catuu so' rá ve' tucua' so', taj so' ma'. ⁷ Che'é dan ne quisij rá ma'an so' ca'na' so' rihaan so', taj so' ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó so', gaa ne nahuun ma'an se-mozó so', taj so' nanj á. ⁸ Ne cataj so' se vaa vaa síi rii ta'nga' rihaan so', ne rii ta'nga' so' rihaan tanuu, ne taj xna'anj so' rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj so' rihaan nij tanuu se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan so', ne taj xna'anj so' daj qui'yaj nij tanuu, ne veé danj 'yaj nij tanuu adonj. Ne ne'en so' se vaa ase vaa rii ta'nga' so' rihaan nij tanuu noco' man so' ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chij' anó man yuvij, taj so' nanj á —taj nij tuvi' tanuu capitán rihaan Jesucristó a.

⁹ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tuvi' tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne canicaj so' cataj so' rihaan nij síi noco' rej xcó so' a:

—Cuanó nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'o rej ne narij man yo' o síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma'—taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Dan me se canicaj uún nij tuvi' tanuu capitán ca'anj nij so' tucua' so', ne gaa cuchij' nij so', ne aj

nahuun se-mozó tanuu capitán yo',
qui'yaj Jesucristó a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa
cunuu i'na' uún ta'nú' 'o chana cavi'
nica, qui'yaj Jesucristó a*

¹¹ Dan me se cachén doj güii,
gaa ne ca'anj Jesucristó chuman'
cu'naj Naín ga nij sí tucu'yón
se-nana so' ga 'o x'ne' nocōo yuvij
a. ¹² Quinichrun' nij so' tu'va
chuman', gaa ne dan me se nari'
tovi' Jesucristó ga nij sí ca'anj
cachin' 'o xngangá a. Ne sí cavi' me
se orún' so' me ta'nú' chana cavi'
nica, ne vaj 'o x'ne' nocōo yuvij
man chuman' yo' ga nii so' rihaan
santó a. ¹³ Dan me se quene'en
Jesucristó man chana yo', gaa ne
cunuu 'ee rá so' man no', gaa ne
cataj so':

—Se ta'veé so' ma' —taj so' a.

¹⁴ Gaa ne dan me se ca'anj Je-
sucristó canó ra'a so' man chrúún
taj xngangá, gaa ne canicun' nij sí
taj chihá xngangá a. Gaa ne cataj
Jesucristó rihaan sí cavi' a:

—Cunó so' a'mij, ne naxagaa so',
xnii —taj Jesucristó rihaan sí cavi'
yo' a.

¹⁵ Gaa ne cunuu i'na' ya uún xnii,
ne naxagaa so', gaa ne guun che'é
xnii ca'mii so' a. Gaa ne:

—Nihánj 'na' ta'nú' so' á —taj Je-
sucristó rihaan nii xnii a.

¹⁶ Gaa ne dan me se ca'anj rá
taran' nij yuvij se vaa qui'yaj Je-
sucristó, gaa ne guun niha' rá nij
so' se vaa ve'é qui'yaj Diose, gaa ne
canicaj nij so' cataj nij so' se vaa
ca'née Diose 'o sí nata' se-nana so'
rihaan nij so' a. Ne cataj uún nij so'
se vaa ca'na' Diose raçuíj so' man
nij so' sji nocō' man Diose a.

¹⁷ Gaa ne cuchì' nana rihaan nij
yuvij man estadó Judea do', rihaan
nu' nij yuvij man anicaj estadó
Judea che'é se vaa qui'yaj Jesu-
cristó a.

*Nana nihánj taj xna'anj che'é
nana ca'mii Jesucristó che'é sí
cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij a*

¹⁸ Dan me se cuno nij sí tucu'yón
se-nana Juan nu' se vaa qui'yaj Je-
sucristó, gaa ne cataj xna'anj nij so'
rihaan Juan a. Gaa ne canacúún
Juan man vij sí tucu'yón se-nana
so' ca'na' roj so' rihaan so', gaa
ne dan me se ca'née so' man roj
so' cuchì' roj so' rihaan sí 'nij ra'a
man ní' a. ¹⁹ Ne nana nihánj ro',
xna'anj roj so' man Jesucristó, taj
sí cu'naj Juan rihaan roj so' a: “So'
me sí ca'na' tñanai man yuvij ri-
haan sayuun na'. Ase na'vij ní'
ca'na' yo'ó so' xa'”. Dan me nana
me rá sí cu'naj Juan xna'anj roj
so' man Jesucristó a. ²⁰ Dan me se
cuchì' roj so' rihaan Jesucristó, ne
cataj roj so':

—Vij ran' rój me sí ca'née Juan
sí uta' ne man yuvij ca'na' rihaan
so' a. Me rá Juan quene'en so' sese
ma'án so' me sí ca'na' tñanai man
yuvij rihaan sayuun ni', ase na'vij
ní' ca'na' yo'ó so' a —taj roj so' ri-
haan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne veé maan orá ca'na'
roj sí ca'née Juan man ro', nahuun
que'ee ndo'o sí ran' do', curihanj
nana chree nimán que'ee yuvij
do', nachuguun rihaan que'ee sí
tuchrij do', qui'yaj Jesucristó a.
²² Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó
rihaan roj so' a:

—Cavij roj soj cuchì' uún roj soj
rihaan sí cu'naj Juan, ne cataj
xna'anj roj soj rihaan so' nu'
nana cuno roj soj do', nu' se vaa
quene'en roj soj do' á. Dan me se
nij sí tuchrij ro', naxra' rihaan,
ne nij sí na'vee cachee ro', chée
nij so', ne nij sí ran' luj ri'yuj
ro', nahuun sa', ne nij sí so'o ro',
nachuguun xrée nij so', ne nij sí
cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij sí
niqee ro', uno nij so' nana sa' a. Nu'
nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan
sí cu'naj Juan yo' á. ²³ Ne cataj

uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan se vaa cavii sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' ei —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

²⁴ Dan me se gaa ca'anj roj sí ca'anj suun che'é Juan, gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvii che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'o rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuáan noco' so', rá soj na'. Taj ma'.
²⁵ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzi' laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'O se nij sí nuu yatzi' sa' ndo'o do', nij sí utun' ndo'o sa'anj do', yanj rá ve' tucuá sí nicaj suun rey adonj. ²⁶ Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

²⁷ 'O se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: “Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a”. Danj taj danj Diose che'é sí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga sí ca'na' tinanii man nij yuvii rihaan sayuun, qui'yaj so' a. Ne danj qui'yaj so' adonj.

²⁸ “Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me sí cu'naj Juan a. A' ó yuvii ne vaa sa' doj rihaan

so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diose nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne naj guun yuvii guun chij Diose nimán ro', me sí sa' doj rihaan sí cu'naj Juan a. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij yuvii yo' a.

²⁹ Dan me se nu' nij yuvii man ne ndaa nij sí a'néj puextó ro', gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. 'O se sij cata' ne qui'yaj Juan me nij so' a. ³⁰ Ne nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij sí fariseo do', ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' daj me rá Diose qui'yaj Diose che'é nij so' ma'. 'O se nuveé sij cata' ne qui'yaj Juan me nij sí na'vej rá ma'.

³¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Ne daj vaa nij soj sij man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. ³² Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa soj sij man rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se yáan nij xnii yo' rihaan yo'óo, ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: “Nicaj núj rihuu núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne tico soj ga núj ga”, taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. ³³ 'O se ca'na' Juan sí cuta' ne man yuvii, gaa ne ne cha' so' chraa do', ne co'o so' na vinó ga tuvi' so' do', gaa ne che'é dan taj soj se vaa nuu nana chree nimán so', taj soj a. ³⁴ Ne ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún soj se vaa sí cachén chá do', sí cachén co'o do', mé 'unj, taj uún soj a. Ne taj uún soj se vaa tuvi' 'unj me sí tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', yo'óo nij sí tumé cacun' do', taj soj a. Danj tu'va soj, tzaj ne ne ne'en uxrá soj ma'. ³⁵ Sese

xcaj soj cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá soj se vaa sij cuu raá me rój ga síi cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' 'o chana tacóo Jesucristó a

³⁶ Dan me se canacúun 'o síi fariseo man Jesucristó chá Jesucristó chraa tucua so', gaa ne ca'anj cayáan Jesucristó tucua so' chá so' chraa a. ³⁷ Ne dan me se yáan 'o chana niha' rá ga chii chuman' yo', gaa ne cuno no' nana se vaa cuhi' Jesucristó chá so' chraa tucua síi fariseo yo', gaa ne che'é dan nicaj no' 'o aga' catzií ve'é ndo'o vaa nuu casté gun' daj, ca'anj no' tucua síi fariseo yo' a. ³⁸ Gaa ne ca'anj cane ruj no' nichrun' tacóo Jesucristó, ne ta'vee uxrá no', ne na'nu' no' na rihaan no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne maan yuvé raá no' na've no' tacóo Jesucristó a. Cachrón tu'va no' tacóo Jesucristó, gaa ne caxrj no' casté gun' daj tacóo so' uún a. ³⁹ Dan me se gaa quene'en síi tucua se vaa qui'yaj chana man Jesucristó, gaa ne guun rá so' nana nihánj ni'yaj so' man Jesucristó a: “Sese ya sij nata' se-nana Diosé me síi nihánj, ne aj ne'en so' daj chana me chana nihánj, se vaa chana atá cacun' me no', ne ne ca'vej rá so' qui'yaj no' danj ga so' tzaj man adonj”, guun rá síi tucua yo' a. ⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa nana me raj cataj 'unj rihaan so', Simón —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'mií so', maestro —taj síi tucua yo' a.

⁴¹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento vij síi 'yaj xcúun a:

—Vij síi 'yaj xcúun sa'anj rihaan 'o ru'vee me roj so' a. 'O so' ro', 'yaj xcúun 'un' cientó sa'anj denario, ne yo'ó so' ro', 'yaj xcúun vij chihaa chi' sa'anj denario a. ⁴² Tzaj ne taj sa'anj rihaan roj so' naru'vee roj

so' rihaan ru'vee, gaa ne che'é dan cunuu 'ee rá ru'vee man roj so', ne quinavij uun xcúun xráa roj so', qui'yaj ru'vee a. Me tuvi' roj so' caran' doj rá ni'yaj man ru'vee, rá so' ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man síi cu'naj Simón yo' a.

⁴³ —Caran' doj rá síi navij nocoo doj xcúun xráa ni'yaj so' man ru'vee, che'é rej nocoo doj se luj qui'yaj ru'vee che'é so', raj a —taj síi cu'naj Simón yo' a.

—Veé danj vaa ya —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Gaa ne canicaj Jesucristó ni'yaj Jesucristó man chana, gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Simón yo' a:

—Xcaj so' cuentá se vaa qui'yaj chana nihánj ei. Ca'ná' 'unj tucua so', tzaj ne taj na rqué so' na'nuj tacóo ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi na'nu' na rihaan no' tacój, ne maan yuvé raá no' na've no' tacój nanj á. ⁴⁵ Ca'naj tucua so', tzaj ne ne cachron tu'vá so' ra'aj ma'. Tzaj ne chana nihánj ro', nu' catuj 'unj rá ve', ne nu' cachrón tu'va no' tacój, ne veé 'o achrón tu'va no' tacój nanj á. ⁴⁶ Taj vaj casté caxrj so' raj ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi caxrj casté gun' daj tacój adonj. ⁴⁷ Cuno so' ca'mij á. Ase vaa síi navij uun xcúun 'un' cientó sa'anj denario xráa ro', danj vaa no' a. 'O se nda' se níi tumé uxrá cacun' me no', tzaj ne che'é se caráya'anj ndo'o no' ni'yaj no' manj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa x'néj nu' cacun' xráa no' nanj adonj. Ne xa' síi x'néj doj cacun' xráa, tzaj ne doj aráya'anj so' ni'yaj so' manj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón yo' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana yo' a:

—Navij cacun' tumé so' ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Gaa ne guun che'é nij síi chá chraa tucua Simón ca'mii nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so' a:

—Daj sij me sí nihánj, ne sǐj rá so' cataj so' se vaa navij cacun' xráá yuvij, rá soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

⁵⁰ Tzaj ne canicaj uún Jesucristó, cataj so' rihaan chana a:

—Quinani *ij* so' rihaan sayuun, che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj adonj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana racuíj man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó que'ee chuman', ca'mii natáj so' rihaan yuvij che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne ca'anj chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ga so' a. ² Ne ca'anj chana nahuun sa' qui'yaj Jesucristó ga nij so' a. Dan me se ta'aj no' me ní nahuun qui'yaj Jesucristó, ne yo'ó ta'aj no' me ní curihañj nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. Chana cu'naj Mariá Magdalena me 'o no', ne no' me ní curihañj chij nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. ³ Ne yo'ó no' ro', me ní cu'naj Juana, ne nica no' ro', me sí cu'naj Chuza sí nicun' rihaan sí nica suun rey cu'naj Herodes a. Ne yo'ó chana ca'anj ga Jesucristó ro', me ní cu'naj Susana a. Ne vaa que'ee doj nij chana ca'anj ga nij so' a. Nu' nij chana nihánj ro', me ní racuíj man nij tuvǐ' Jesucristó se vaa rque nij no' si'yaj nij no' rasuun cachiin man nij tuvǐ' Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'o so' a

⁴ Dan me se cavii que'ee ndo'o nij yuvij daj a chuman', ca'anj ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se quisij cunuu chre' nij yuvij, gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so'

se-cuento 'núú trigó rihaan nij so' a. ⁵ Cataj Jesucristó nana nihánj a:

—Dan me se curihañj 'o sí me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó rihaan yo'óo, ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne curu'maan che'é yuvij man yo', ne ca'na' xtâj, chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁶ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óo a. Xra' 'núú, tzaj ne cuchrii naa le'ej che'é se taj nocoo 'yoo táá xráá yuvej yo' nanj adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naa yo' ro', cachij sa', ne cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quiniñ rihaan yo'óo sa' yo' nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne guun che'e so' ca'mii nucaj so', cataj so':

—Sese taj yu'uj xréé soj, ne cuno soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

⁹ Gaa ne xná'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó man so' me che'é nanó so' cuentó che'é 'núú trigó yo' a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne rihaan yo'óo nij yuvij me se inanj cuentó che'é nij rasuun nanó 'unj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' do', nana xrej nij so' do', tzaj ne se quene'en nij so' do', se xcaj nij so' cuentá do', a man

adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj se-cuento 'núú trigó yo' a

¹¹ Canicaj Jesucristó, cataj so':

—Nihánj me cataj xna'anj 'unj che'é se-cuento 'núú trigó, ne ase vaa 'núú trigó yo' ro', danj vaa se-nanā Diose adonj. ¹² Ne ase vaa 'núú cayuu rá chrej ro', danj vaa ta'aj nij sí uno se-nanā Diose, ne dan me se uno nij so' doj tzin', tzaj ne 'na' sí chree, ne a'néj sí chree se-nanā Diose nimán nij so' che'é se na'vej rá sí chree cuchuman rá nij so' ne quinaniij nij so' rihaan sayuun qui'yaj Diose adonj. ¹³ Ne ase vaa ta'aj 'núú trigó cayuu rihaan yuvej ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij sí uno se-nanā Diose, ne uun niha' rá nij so', ne doj orá nii gaa chumán xa' rá nij so', tzaj ne nu' 'na' sayuun rihaan nij so', ne nu' tanáj nij so' se-nanā Diose, ne ne noco' raan nij so' se-nanā Diose ma'. ¹⁴ Ne ase vaa ta'aj 'núú cayuu sca'núj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij sí uno se-nanā Diose uún, ne dan me se achén güii, gaa ne anicaj nij so' niganj nanó rá nij so' che'é rasuun achiin man nij so' do', che'é sa'anj do', che'é se niha' ndo'o vaa rasuun man rihaan chumij nihánj rá nij so' do', ne che'é dan me tanáj xcō nij so' se-nanā Diose, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'. ¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij sí uno se-nanā Diose me se ase vaa 'núú cayuu rihaan yo'óo sa' ne sa' uxrá cachij yo' ro', danj vaa sí sa' uno se-nanā Diose, ne sa' uxrá vaa nij so', ne ve'é nanó xrej nij so' se-nanā Diose, ne noco' raan nij so' se-nanā Diose, ne inanj se sa' 'yaj nij so', ne ne a'ne' rá nij so' ga se-nanā Diose ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga' ya'an a

¹⁶ Dan me se guun che'e Jesucristó cataj so':

—Nuvi' a 'ó sí achrón ya'an raā aga' ya'an, ne axrij yuve so' aga' rque xruj do', rque yuvéé do' ma'. Tananj toco' nii aga' ya'an rej xta', gaa ne chuguun yo' rihaan cunudanj nij sí atúj rá ve' adonj. ¹⁷ Dan me se a 'ó rasuun caxrij yuve yuvi se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo', vaa güii, ne cunudanj yuvi quene'en, vaa güii adonj. ¹⁸ Che'é dan nuchruj raā soj nanā ca'mij nihánj ei. 'Q se sí nari' nanā ro', doj a nari' so', qui'yaj Diose, ne sí na'vej rá nari' sa' nanā ro', tananj doj a ca'nee Diose nanā nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', vaa nij sí uno se-nanā Diose a

¹⁹ Dan me se cuhi' nii Jesucristó cuhi' nij tinúú Jesucristó cuhi' ndaa rej vaj Jesucristó, tzaj ne ca'vee quinichrun' nij so' rihaan Jesucristó, che'é se man ndo'o yuvi a. ²⁰ Ne cataj 'o so' rihaan Jesucristó a:

—Nicun' ní so' nicun' tinúú so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' man so', Jesús —taj so', cataj xna'anj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvi a:

—Ase vaa ní 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij sí nihánj adonj. 'Q se nanó xrej nij so' se-nanā Diose, ne 'yaj nij so' ndaa vaa taj nanā yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvi a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nanā do', se vaa canicun' yo' a

²² Dan me se 'o güii catúj Jesucristó rque 'o rihoo ga cunudanj nij

síi tucu'yón se-nanā so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa ca'anj cunudanj nij so' ndaa yo'ó níchrej tu'va na lacuaná a. Gaa ne guun che'e rihoo chéé rihoo rihaan na, qui'yaj nij so' a. ²³ Doj ca'anj rihoo, ne cotoj Jesucristó a. Cachén 'o orá nii, gaa ne guun che'e nanā yuvaā cavii uxrá yo' go' ndo'o yo' rihaan na, ne dan me se catúj ndo'o na rque rihoo, ne daj doj ca'anj nij rihoo rque na a. ²⁴ Gaa ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nanā Jesucristó narii nij so' nej rihaan so', ne:

—Daj doj cavi' ní', nanj maestro —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrj yuvaā so' man nanā do', man na do' a. Gaa ne canicun' nanā canicun' na do', ne canicun' dínj rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nanā so', cataj so':

—Me che'é ne amán rá soj ni'yaj soj man Diose ga —taj so' rihaan nij so' a.

Tzaj ne ca'anj rá nij so', ne cuchu'vi' nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Daj sij me síi nihánj ga. Ndaa rihaan nanā do', ndaa rihaan na do', a'ne' so' suun, ne uno roj yo' a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nanā chree nimán 'o snó'o a

²⁶ Dan me se guun gan' rihoo nuu Jesucristó ga estadó Galilea, ne cachén yo' ca'anj yo' ndaa níchrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij síi man chuman' Gadara a. ²⁷ Cuchi' nij so' yo'óo yo', ne nanij Jesucristó rihoo, gaa ne nari' tuvi' so' ga 'o síi chihanj chuman' yo', ne so' me síi nuu nanā chree nimán, ne taj yatzj nuu so' do', na'vej rá so' cayáán so' ve' tucúa so' do', inanj rihaan santó ne so' do' a. ²⁸⁻²⁹ Dan

me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nanā chree se vaa curihanj nanā chree nimán so' a. 'O se quisj que'ee canó nanā chree man so' a. Dan me se ndaa aga' ne' numj nii ra'a so' do', tacóo so' do', tzaj ne xuun so', ne x'ne' yo', qui'yaj so', gaa ne nicaj nanā chree man so' ca'anj nij so' quij nanj adonj. Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó, ne caguáj so', ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Veé ne'én 'unj se vaa ta'nij Diose síi sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná' so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaan so' se vaa se qui'yáá so' sayuun manj ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nanā chree yo', cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nanā chree a.

Ne dan me se cataj nanā chree yo':

—X'ne' nocoo me núj á —taj nij so' che'é rej aj catúj que'ee ndo'o nij so' nimán snó'o yo' a.

³¹ Gaa ne cachín ni'yaj nij nanā chree rihaan Jesucristó se gaa nanj ca'nej so' man nij so' rej cunuuj rej nuu ya'an, ne:

—Achín ni'yaj ndo'o núj rihaan so' se ca'née so' man núj rej nuu ya'an, man Jesús —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Ne dan me se chéé 'o x'ne' nocoo xcáá rej tacaan rej yo', chá nij xo' coj, ne dan me se cachín ni'yaj nij nanā chree rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó catuu nij so' nimán xcáá, ne cayáán nij so' nimán xcáá a. Ne ca'vej rá Jesucristó catuu nij so' nimán xcáá a. ³³ Che'é dan me curihanj nij nanā chree nimán snó'o, ne catúj nij so' nimán xcáá, ne dan me se ruvaā uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nanā chree nimán xcáá

yo', gaa ne cunanj ndo'o nij xo' ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quiniy nij xo' rque na, ne canó xráá nij xo' nanj adonj.

³⁴ Dan me se quene'en nij síí tumé xcáá se vaa guun, gaa ne cunanj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij man chuman' do', rihaan nij yuvij man tacaan do' a. ³⁵ Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvij se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en nij so' man síí curihanj nana chree nimán a. Aj nanuú so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaan Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúú so', ne nuu sa' so' a. Gaa ne kuchu'vi' ndo'o nij yuvij se vaa qui'yaj Jesucristó a. ³⁶ Gaa ne cataj xna'anj nij síí quene'en rihaan nij yuvij daj qui'yaj Jesucristó ne nahuun sa' síí nuu nana chree nimán a.

³⁷ Che'é dan kuchu'vi' ndo'o nij síí man chuman' Gadara, ne che'é dan cachín ni'yaj taran' nij so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj yanij Jesucristó rihaan nij so' a. Gaa ne dan me se catúj Jesucristó rque rihoo, ne canicaj so' ca'anj so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se cachín ni'yaj síí nahuun sa' rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó, tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ma'.

³⁹—Canicaj so' nán' so' tucúá so', ne cataj xna'anj so' rihaan tuví' so' che'é se sa' ndo'o qui'yaj Dióse che'é so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne canicaj síí nahuun sa' yo' quinan' so', ne ca'mii natáj so' rihaan taran' nij yuvij yanj chuman' yo' che'é se sa' qui'yaj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana hij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Nanicaj Jesucristó, namán uún so' tu'va na lacuaná a. Gaa ne man ndo'o yuvij na'vij man so', ne guun

niha' rá nij yuvij se vaa namán uún so' a. ⁴¹ Gaa ne dan me se ca'na' 'o so' rihaan Jesucristó, ne Jairo cu'naj so', ne so' me síí 'nij ra'a 'o ve' tucuyón' nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne dan me se canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó tucúá so' a. ⁴² Ne orún' raá ta'nij chana so' chala cunii vaj chuvij yo', tzaj ne ran' ndo'o yo', ne daj doj cavi' yo', ne che'é dan guun rá so' ca'anj Jesucristó tucúá so' a.

Veé dan me ca'anj Jesucristó ga so', ne ca'anj ndo'o yuvij ga so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvij ga so' a.

⁴³ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana ran' ndo'o, ne quisij chuvij ya yo' xra' ton man no', ne cutun' no' cunudanj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj vaj a 'ó síí guun nucuaj qui'yaj nahuun sa' no' ma'. ⁴⁴ Dan me se quinichrun' no' rej xcq Jesucristó, ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' so' a. Dan me se nu' canó ra'a no' tu'va sagan' so', ne nu' canicun' se xra' ton man no' nanj adonj. ⁴⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó se vaa me síí canó ra'a sagan' so', tzaj ne a 'ó nij yuvij ne canó ra'a sagan' so' ma', taj nu' nij yuvij a. Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Maan che'é se raan vaj nij yuvij, ne canó rma'an ra'a 'o so' sagan' so', maestro —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁴⁶ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa 'o yuvij canó ra'a sagan' 'unj adonj. Ne'enj se vaa nahuun yuvij qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁷ Gaa ne xcaj chana cuentá se vaa quene'en Jesucristó se vaa qui'yaj no', gaa ne rilj man no', ne ca'na' no', ne canicun' ruj no' rihaan so', gaa ne cataj xna'anj no' rihaan nu' nij yuvij se vaa maan se

canó ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' maan orá dan nahuun sa' no' ne canicun' se xra' ton man no', taj no' rihaan cunudanj nij yuvij a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—Nahuún so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Ataa navij ca'mii Jesucristó, ne ca'na' 'o síi caviu tucua' Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'nii so', ne taj che'é caraa chruú so' rihaan maestró a ma' —taj síi 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

⁵⁰ Dan me se cuno Jesucristó nana ca'mii síi ca'na', gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'vi' so' ma'. Maan se cuchuman ya rá so' ni'yaj so' manj, ne quinahuun ta'nii so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵¹ Dan me se cuchi' Jesucristó tucua' Jairo, ne ne ca'vej Jesucristó catuu nij yuvij rá ve' ga so', ne maan Pedró do', Juan do', Jacobo do', roj nica Jairo do', ca'vej so' catuu rá ve' ga so' a. ⁵² Dan me se ta'vee ndo'o nij síi cunuu chre' rá ve' che'é chala cunii cavi', ne nanó uxrá rá nij so', ne go' nij so' cuxru' rucuaa nij so' a. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Se ta'vee soj ma'. 'O se ne cavi' no' ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵³ Gaa ne ca'nga' nacoj nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó che'é se aj quene'en nij so' se vaa aj cavi' ya no' a. ⁵⁴ Tzaj ne catúj Jesucristó rá quartó naj no', ne quita'aa so' ra'a no', ne nacúún so' man no', cataj so':

—Naxagaa so', chala cunii —taj so' rihaan no' a.

⁵⁵ Ne cunuu i'na' uún no', gaa ne nu' naxagaa no', ne nu' ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj nica Jairo se

vaa go' roj so' doj se chá chá chala cunii, taj Jesucristó rihaan roj nica Jairo a.

⁵⁶ Dan me se ca'anj rá roj so' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—A 'o yuvij se cataj xna'anj roj soj rihaan daj qui'yaj che'é chala cunii ma' —taj Jesucristó rihaan roj nica roj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man chuvij nij síi tucuyón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Dan me se canacúún Jesucristó man chuvij nij síi tucuyón se-nana so', ne cunuu chre' nij so', ne go' so' se nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan me ma'an nana chree do', ca'vee ca'nee nij so' chi'ii xraá síi ran' do' a. ² Gaa ne ca'neé so' man nij so' ca'anj ca'mii natáj nij so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne ca'nee nij so' chi'ii xraá nij síi ran' do' a. ³ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—A 'o rasuun se nicaj soj ca'anj soj ma'. Chruun garroté do', nanj do', se chá do', sa'anj do', se nicaj soj ma'. Orún' niquee yatzij nuu soj ca'anj ga soj á. ⁴ Ne me ma'an ve' cuchi' soj ne ca'vej 'o so' cané soj ro', ne veé ve' yo' yo'o cané soj ne veé ve' yo' cavi' soj ca'anj soj ca'mii natáj soj se-nana Diose á. ⁵ Ne me ma'an 'o chuman' se ca'vej rá nij síi chihanj cunoj nij so' se-nana soj, tanáj soj chuman' yo', ne cavi' soj tu'va chuman' yo', ne nacunan' soj tacóo soj cayuu yo'óo tachruu man chuman' yo' tacóo soj á. Ndaa dan, gaa ne xcay nij síi chihanj yo' cuentá se vaa tumé nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cunoj nij so' se-nana soj man adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

⁶ Gaa ne dan me se ca'anj nij so' nij chuman', ne ca'mii natáj nij so' se-nana Diose nana sa', ne me rej ma'an vaj nij so' ca'nej nij so' chi'ii xraá nij síi ran' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj síi nicaj suun cu'naj Herodes cuentá che'é Jesucristó a

⁷ Dan me se cuno síi nicaj suun cu'naj Herodes nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun rá Herodes quene'en so' me síi me Jesucristó a. 'Q se ta'aj yuvij cataj se vaa cunuu i'na' uún Juan síi cuta' ne man yuvij, ⁸ ne yo'ó ta'aj yuvij cataj se vaa curuvi' uún síi cu'naj Elías síi cayáán gaa naá, ne yo'ó ta'aj uún yuvij cataj se vaa cunuu i'na' uún 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá a. ⁹ Tzaj ne ma'an síi cu'naj Herodes cataj, ne:

—Aj cavi' Juan, ne x'ne' chihá Juan, qui'yáj a. Tzaj ne ne ne'enj me yuvij me síi nihánj, ne tu'va nii danj che'é so' rihanj ma' —taj Herodes a.

Gaa ne guun uxrá rá Herodes quene'en so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

¹⁰ Dan me se namán chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun nij so' rej ca'anj nij so' a. Gaa ne nicaj Jesucristó man taran' nij so', ca'anj nij so' ndaa tu'va chuman' cu'naj Betsaida rej yanj a. ¹¹ Tzaj ne quene'en 'o x'ne' nocoo yuvij rej ca'anj Jesucristó, gaa ne canoco' nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a. Gaa ne ve'é ca'mii Jesucristó ga x'ne' nocoo yuvij canoco' man so', ne ca'mii natáj so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne quinahuun nij síi ran', qui'yaj so' do' a. ¹² Dan me se nichrun' cata' güii, ne dan me se qunichrun'

chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvij, ca'anj nij so' rej chuman' nocoo chuman' ra'a do', gaa ne man ve' caran' nij so' do', man se chá quirij' nij so' cha nij so' do' a. Tzaj ne rej man ní' nihánj me se rco' quij me nihánj, ne taj rej caran' nij so', taj se chá cha nij so' do', nihánj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Go' ma'an soj se chá cha nij yuvij ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Tzaj ne taj se chá rihaan núj ma'. Maan se orún' 'un' rachrúún ne vij guee xcuaaj ne, vaa rihaan núj nanj á. Tzaj ne ca'vee ca'anj núj, ne quiraan núj se chá cha cunudanj nij yuvij nihánj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Dan me se 'un' mij snó'o mán rej yo' ta' asuun, ne ino me chana ga xnii adonj. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Cayáán nij yuvij rihaan yo'óo, qui'yaj soj, ne dan me se cunuu chre' 'o vij chihaa chi' vij chihaa chi' yuvij cané 'o 'o rej, qui'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁵ Ne veé danj qui'yaj nij so', ne ca'anj cané cunudanj nij yuvij a.

¹⁶ Gaa ne dan me se quita'aa Jesucristó 'un' nij rachrúún ga roj xcuaaj yo', gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é se chá yo', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúún do', ne xcuaaj do', ne caxrij so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', che'é rej caxrij' nij so' ston nij yuvij a. ¹⁷ Gaa ne chá taran' nij yuvij, ne caraa rque nij so' ne ndaa quináj ndo'o se chá a. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va yuvij, ne caraa nij so' yo'ó cunu' chuvij scaa a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

¹⁸ Dan me se 'o güii ca'anj Jesucristó 'o rej yaníj cachíin ni'yaj so' rihaan Diose, ne nij síi tucu'yón se-nana so' ro', mán rej yo' ga so', ne xná'anj so' man nij so', cataj so', ne:

—Me sij mé 'unj, taj nij yuviij ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁹—Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuviij mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa yo'ó síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' xa'. Danj taj 'o 'o ta'aj nij yuviij nanj á —taj nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ne ma'an soj, gaa ne me sij mé 'unj, rá soj uún ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Gaa ne cataj Pedró:

—Síi ca'née Diose tinanii man yuviij rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Se cataj nij soj nana vaa danj rihaan a 'o nij yuviij ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

²² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Xa' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuviij, tzaj ne no xcúun 'unj quiran' ndo'o 'unj sayuun qui'yaj nij síi uun chij do', qui'yaj nij xrej atá suun nocoo doj do', qui'yaj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij do', ne nachri' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' mán 'unj, ne ticavi' nii mán 'unj, ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu

i'na' uún 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²³ Gaa ne dan me se cataj so' rihaan cunudanj nij yuviij a:

—Sese me rá yo'o so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne daj a 'o 'o güii me se yo'o qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'o canoco' raan so' manj adonj. ²⁴ Tzaj ne

sese vaa 'o síi me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'o cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'o so' che'e se me so' síi nocoo manj, ne vaa güii cunu i'na' uún so' adonj. ²⁵ Ne a me se quir' 'o so' sese qui'yaj canaan so' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj, ne ca'anj ni'ya nimán ma'an so', rá soj ga. Daj chihaa mij se ca'vee cavi' sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. ²⁶ Dan me se xa' síi uun na'aj ni'yaj manj ne uun na'aj ni'yaj se-nanaj, tzaj ne vaa güii guun na'aj 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuviij ni'yaj 'unj man so' asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Ne

güii yo' me se ve'é ndo'o guun chij 'unj, qui'yaj Réj Diose, ne cavi' sa' 'unj, qui'yaj se-mozó Diose nij síi guee adonj. ²⁷ Nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan cunudanj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' a

²⁸ Quisij ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ne cachén 'o tunj güii ta' asuun, gaa ne nicaj Jesucristó man Pedró ga Juan ga Jacobo, ne cavi' so' raá 'o quij xcaan, ca'anj

cachinj ni'yaj so' rihaan Diose a.
 29 Gaa cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne yo'q cunu ino rihaan so', ne yuun che'e cunu catzji sagan' so', ne ndaa raan lá ma'an sagan' so' a. 30 Gaa ne dan me se naqui'yaa vij snó'o rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó, ne Moisés do', Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá do', me roj so' a. 31 Dan me se ve'é ndo'o curuvi' roj so', ne ca'mii roj so' ga Jesucristó che'é se vaa quiran' Jesucristó chuman' Jerusalén, ne cavij so' chumij nihánj, ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' a. 32 Dan me se ca'na' ndo'o nej rihaan nij tuvj' Pedró, tzaj ne ne cotoj nij so' ma'. Quene'en nij so' ndaa vaa chuguun sagan' Jesucristó do', ndaa vaa chuguun sagan' roj sí nicun' ga so' do' a. 33 Gaa ne dan me se guun che'e roj sí nicun' ga Jesucristó ca'anj yanj roj so' ga Jesucristó, gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', maestro. Ne qui'yaj núj va'núj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó, tzaj ne ne quene'en uxrá so' daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó danj a ma'.

34 Quisj ca'mii so' nana vaa danj, gaa ne ca'na' 'o ngaa rej xta', ne caráán ngaa xráá nij so' ne naxij nij so' rque ngaa, ne chucu'vi' va'núj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. 35 Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo' a. Ne cataj Diose:

—Sí nihánj me ta'nj sí 'ee raj adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

36 Quisj ca'mii Diose, gaa ne taj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' a. Tzaj ne yo'q caráán tu'va nij so' se vaa quene'en nij so', ne

güii guun danj me se a 'ó yuvij ne cataj xna'anj nij so' rihaan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

37 Dan me se cachén 'o yan', ne quisj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rej rque a. Gaa ne nari' tuvi' nij so' ga 'o x'ne' nocqo yuvij a.

38 Gaa ne dan me se nucuaj ndo'o ca'mii yo'q sí 'na' sca'núj nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Achín n'yáj rihaan so' se vaa cunu 'ee rá so' ni'yaj so' ta'nj che'é se orún' raa so' me ta'nj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó, ne— 39 Dan me se naruvi' nana chree nimán ta'nj, ne taj ni'yón snúú so', ne aguáj so', ne avii yatan' tu'va so', 'yaj nana chree yo', ne 'yaj chi'li' ndo'o nana chree yo' man ta'nj, ne sayuun uxrá curihanj nana chree yo' nimán ta'nj adonj. 40 Ne dan me se cachín n'yáj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa quirij nij so' nana chree nimán ta'nj, tzaj ne ne ca'vee quirij nij so' nana chree nimán ta'nj ma'. —Danj cataj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

41 Gaa ne cataj Jesucristó a:

—Dan me se sí ne amán rá me soj sij man rihaan chumij nihánj cuano, ne chi'li' vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canáán soj ga. Nijcaj so' man xnii ca'na' so' rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

42 Dan me se gaa 'na' xnii, ne nu' snúú xnii, ne naxru' xnii, qui'yaj nana chree yo', tzaj ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree se vaa curihanj so' nimán xnii, ne dan me se curihanj nana chree yo' nimán xnii, ne nahuun sa' xnii, qui'yaj Jesucristó, ne nago' Jesucristó man xnii rihaan rej xnii a.

43 Gaa ne quene'en nij yuvij se vaa

nucuj ndo'o Diose síi qui'yaj suun sa' nocqo yo', ne caráya'anj nu' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa vaa güii cavi' so' a

Dan me se caráya'anj cunudanj yuvii se vaa qui'yaj Jesucristó a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a:

⁴⁴ —A 'ó xco' se quini'yón soj nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ma'. Dan me se 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii me se vaa güii nago' nii mán 'unj rihaan yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

⁴⁵ Tzaj ne ne cunqo nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne ne ca'vej rá Diose xcaj nij so' cuentá ma'. Ne cuchu'vi' nij so' xna'anj nij so' man Jesucristó che'é nana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi me síi guun chij doj a

⁴⁶ Dan me se guun che'e nij síi tucuyón se-nana Jesucristó ca'mii cunu' nij so' me nij so' guun chij doj a. ⁴⁷ Tzaj ne xcaj Jesucristó cuentá daj vaa nimán nij so', ne che'é dan quita'aa so' ra'a 'o ne'ej, ne nicaj so' cachrón so' x'núú so', ⁴⁸ gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o síi aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. Dan me se síi a'mii sa' ga 'unj me se nuveé orún' 'unj me a'mii sa' so' ga ma'. Maan Diose ya síi ca'née mán 'unj me aráj cochroj ya so' ne a'mii sa' ya so' ga vaa nanj adonj. 'O se síi nica' doj rihaan taran' soj ro', me síi sa' doj rihaan taran' soj a —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa me ma'an síi ne unu' ga so' me tuvi' so' a

⁴⁹ Gaa ne cataj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Quene'en núj man 'o síi ata' tu'va se-chuvii so', ne urihanj nana chree nimán yuvii, 'yaj so', nanj maestro. Tzaj ne caráan núj chrej ca'mii so' ne se qui'yaj so' danj, che'é se nuveé sij chée ga ní' me so', taj núj, nanj maestro —taj Juan rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' sa' guee rá soj qui'yaj ma'an so' danj ei. 'O se xa' síi ne unu' ga soj, tzaj ne tuvi' soj me so' adonj —taj Jesucristó rihaan Juan do', rihaan yo'ó nij síi tucuyón se-nana so' do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan síi cu'naj Jacobo do', rihaan síi cu'naj Juan do', se vaa nij ca'mii roj so' a

⁵¹ Dan me se gaa nichrun' güii quinán' Jesucristó xta', gaa ne yo'ó ca'née nucuj nimán so' ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ⁵² Dan me se ca'ne' so' suun rihaan doj síi chée ga so' quita' yaan nij so' nana' nij so' ve' caran' nij tuvi' nij so', gaa ne ca'anj nij síi ca'anj suun, ne cuchu'vi' nij so' 'o chuman' yanj nij síi samaritano a. ⁵³ Tzaj ne quira'aan nij síi samaritano ve' tucua' nij so' rihaan Jesucristó, che'é se guun rá so' ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ⁵⁴ Dan me se gaa quene'en roj síi tucuyón se-nana Jesucristó roj síi cu'naj Jacobo ga Juan, se vaa quira'aan nij síi samaritano ve', gaa ne xna'anj roj so' man Jesucristó, cataj roj so':

—Me rá so' cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, ne ca'nej Diose ya'an, ne cacaa nij síi samaritano na' —taj roj so', xna'anj roj so' man Jesucristó a.

⁵⁵ Tzaj ne ni'yaj Jesucristó man roj so', ne caxrij yuvaa Jesucristó man roj so', ne cataj Jesucristó a:

—Ne ne'en soj daj sij me soj ne guun danj rá soj a. Xa' 'unj, tzaj ne ne ca'na' 'unj t̄icaví' 'unj man yuvij ma'. Che'é yan t̄inanií 'unj man yuvij rihaan sayuun ca'ná' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁵⁶ Gaa ne ca'anj nij tuví' Jesucristó yo'ó chuman' caran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan va'nuj sí tihaj guun rá canoco' man so' a

⁵⁷ Gaa vaj nij so' chrej, gaa ne ca'na' 'o so', ca'mii so' ga Jesucristó a:

—Canocó' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'Q se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óo, ne nij xt̄a' chéé xt̄a' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'néé Diose n̄icaj yu'unj man yuvij, tzaj ne taj a doj rej quínáá 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵⁹ Ne dan me se cataj Jesucristó rihaan yo'ó so' a:

—Canocó' so' manj ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'vej so' nanj tucua, ne ndaa caví' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj mán so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij sí caví' nimán man tuví' so' xngangá á. Ne ca'anj so', ca'mii natáj so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶¹ Ne dan me se cataj yo'ó so' uún rihaan Jesucristó a:

—Me raj canocoj mán so', Señor. Tzaj ne asino ca'vej so' ca'anj cataj xna'anj 'unj rihaan nij tuvij, gaa ne ca'naj, ne ca'anj ní' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sí oro' nee ni'yaj rej xco' ro', daj chihaa m̄j se cavii nicá tucuáán qui'yaj so' ma'. Ne sí me rá canoco' manj me se se guun canicaj uún so' rej xco' so' ma'. Ne sese danj qui'yaj so', ne daj chihaa m̄j se ca'vee guun chij Diose nimán so' ma'. Ne ase vaa sí oro' nee rii tucuáán ro', vaa sí me rá canoco' manj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'néé Jesucristó man va'nuj chihaa chi' sí tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Cachén doj, gaa ne narii Jesucristó man ya'núj chihaa chi' snó'o, ne ca'néé so' man vij vij nij so' quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó ca'anj nij so' daj a human' cachén Jesucristó, ² ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sí 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. Ne cachinj ni'yaj ní' doj nij sí qui'yaj suun rihaan Diose sí uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvij qui'yaj suun se-suun so' adonj.

³ Dan me se ca'anj ca'mii natáj soj rihaan nij yuvij, tzaj ne xcaj soj cuentá se vaa ca'na' sayuun rihaan soj ei. 'Q se ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj chuguanj. ⁴ Se nicaj soj vitó nuu sa'anj se nicaj soj nanj se nicaj soj yo'ó tacoj canj se nicaj soj ca'anj soj ma'. 'Q rej ca'anj soj, ne 'o rej canicaj soj, ne se canicun' soj nano soj cuentó ga yuvij ma'.

⁵ Asa' catúj soj rá 'o ve', ne asino cataj soj rihaan nij sí yanj rá ve' yo' se vaa dínj gaa cumán nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne sese yanj 'o sí cayáán sa' ga Diose rá ve' yo', gaa ne ya ve'é cayáán so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne sese nuví' sí cayáán sa' ga Diose yáán rá ve' yo', ne

canicaj uún naná sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj, qui'yaj Diose, tzaj ne se cavii sa' nij síi tucua yo' a ma'. ⁷ Caran' soj ve' yanj síi sa' yo', ne me ma'an se rque síi yanj yo', ne chá soj co'o soj do', ne no xcúun yuvii rque yuvii chraa chá soj che'é suun sa' 'yaj suun soj a. Se ca'anj soj caran' soj yo'ó yo'ó ve' ma'. ⁸ Asa' cuchi' soj 'o chuman', ne sese ve'é ca'mii nij síi man chuman' yo' ga soj, ga ne chá soj me ma'an se chá rque nij so' man nij soj a. ⁹ Ca'nee soj chi'ii xraá nij síi ran' man chuman' yo', ne ca'mii natáj soj rihaan yuvii se vaa nichrun' guun chij Diose chiháan nij so' a.

¹⁰ "Tzaj ne asa' cuchi' soj 'o chuman', ne sese ne ca'vej rá nij yuvii cunō nij yuvii se-nana soj, ga ne canicun' soj tanuu rá callé chuman', ga ne cataj soj rihaan nij yuvii man chuman' yo' a: ¹¹ "Asa' curihanj núj chuman' nihánj, ne nacunan' núj tacóo núj, ne tucuyuu núj yo'óo tachruu avii chiháan soj tacóo núj cayuu yo' rihaan ma'an soj a. Ga ne xcaj soj cuentá se vaa guun rá Diose guun chij Diose chiháan soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj a". Danj cataj soj rihaan nij síi na'vej rá cunō naná ca'mii soj a. ¹² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii, ga ne quiran' nij yuvii man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij síi chi'ii man chuman' Sodoma adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi ca'née so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvii man va'nuj chuman' yuvii ne ca'vej rá cunō se-nana so' a

¹³ Ga ne dan me se cataj uún Jesucristó a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. 'Q se quiran'

uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síi man chuman' Tiro do', nij síi man chuman' Sidón do', me síi chi'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháan nij so', ne sese qui'yaj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzij ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raá nij so', che'é yan quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháan soj 'naj, ne qui'yaj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ¹⁴ Dan me se güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a ga sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj. ¹⁵ Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún a. Ne síi sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sij sa' me soj ma'. Síi ca'anj rihaan ya'an guun soj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁶ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Síi nanó xrej se-nana soj ro', so' me síi nanó xrej se-nana ma'anj a. Tzaj ne síi uun nacoo rá ni'yaj man soj ro', so' me síi uun nacoo rá ni'yaj man ndaa ma'anj a. Ne síi uun nacoo rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me síi uun nacoo rá ni'yaj man Diose síi ca'née manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa namán va'nuj chihaa chi'ij níi síi ca'née Jesucristó a

¹⁷ Quisij qui'yaj va'nuj chihaa chi'ij nij so' ndaa vaa cataj Jesucristó, ga ne namán uún nij so' a. Niha' rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ndaa nij nana chree uno rihaan núj, Señor. Che'é se se-chuvii so' táa tu'va núj, ne urihanj nij so' nimán yuvii nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne'en yaj cayuu se nucuaj nicaj Satanás, ne ase uun raan ro', me cayuu se nucuaj nicaj Satanás adonj. ¹⁹ Cuno soj ca'mij á. 'Unj ro', me síi qui'yaj guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan daj a se chi'ii a. Ca'vee se ru'maan che'é soj 'o xcuáa do', 'o xcuun do', tzaj ne taj se qui'yaj xo' man soj ma'. Qui'yaj canaán soj rihaan nu' se nucuaj nicaj Satanás síi taj ri'yunj ni'yaj man ní, ne a 'ó xco' se qui'yaj chi'ii a 'ó rasuun man soj ma'. ²⁰ Tzaj ne taj che'é guun niha' rá soj che'é se uno nij nana chree rihaan soj ma'. Guun niha' rá soj, tzaj ne che'é se aj cachrón Diose se-chuvii soj rej xta' ro', che'é dan guun niha' rá soj á —taj Jesucristó rihaan va'nuij chihaa chi' nij so' a.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a

²¹ Maan güii yo' ro', guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose, ne cataj Jesucristó rihaan Diose a:

—Síi 'nij ra'a chumij do', síi 'nij ra'a xta' do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáa so' caráan so' rihaan nij síi avii raá do', rihaan nij síi acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nana'j ma'. Maan nij síi vaa nica' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáa so' a. Danj inanj qui'yáa so', che'é yan danj me rá so' qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²² Canicaj Jesucristó, ca'mii so' rihaan nij yuvii, cataj so' a:

—Aj rque Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa 'unj, maan se orún' Réj ne'en a. 'O se ta'nii

so' mej adonj. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan se orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan yo'ó nij yuvii daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

²³ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan inanj ma'an nij so' a:

—Vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj á. 'O se aj quene'en soj se vaa qui'yaj nanj á. ²⁴ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa man ndo'o síi man gaa naá síi nata' se-nana Diose do', síi nicaj suun rey do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cuno nij so' se vaa cuno nij soj, tzaj ne ne cuno nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihanj me cuentó nanó Jesucristó che'é síi samaritano racuij man síi ran' chi'ii a

²⁵ Gaa ne dan me se canicun' caya 'o síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Mojés rihaan yuvii, ne xna'anj so' 'o nana man Jesucristó, che'é rej guun rá so' quirij' so' rej caraa so' cacun' xraá Jesucristó a.

—Daj qui'yaj, gaa ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'en so' me nana no rihaan yanj no se-tucuaj Mojés na'. Daj taj yanj yo' nayaa so' ga —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní, ne ndaa nu' se nucuaj yá so' caraa cochroj rihaan Diose, ne yo'ndaa cúu yave man so' cuchuman rá ni'yaj man Diose

nanj adonj.” Ne, “Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”, taj se-tucuanj Moisés adonj—taj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya uxrá a'mii so' á. Danj qui'yáa so', gaa ne cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁹ Tzaj ne sí sa' inanj me sí tucu'yón se-tucuanj Moisés, rá ma'an so' a. Che'é dan xná'anj so' nana nihánj man Jesucristó a:

—Me sí me tuvi' 'unj ga —taj so' a.

³⁰ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' se-cuento sí samaritano a:

—Dan me se cavii 'o sí israelitá chuman' Jerusalén, ca'anj so' chuman' Jericó a. Vaj so' chrej, gaa ne caráan sí ituu man so' chrej, ne go' uxrá nij sí ituu man so', ne quirii nij sí ituu sagan' so', ne daj doj se cavi' so', gaa ne tanáj nij sí ituu man so' a. ³¹ Gaa ne dan me se vaj 'o xrej nicun' rihaan ní sji israelitá chrej yo' a. Quene'en so' man sí quiran' chi'ij naj tu'va chrej, tzaj ne cachén yanj so' ca'anj so' a. ³² Gaa ne dan me se vaj 'o ta'ní ta'nij si'nó Leví sí racuíj man xrej uún a. Quene'en so' man sí quiran' chi'ij yo', tzaj ne cachén yanj so' ca'anj so' uún a.

³³ ”Gaa ne dan me se ca'na' 'o sí samaritano uún a. Nuveé sji israelitá me so' ma'. Sji yanj avii rej Samaria me so' a. Quene'en so' man sí quiran' chi'ij yo', gaa ne cunuu 'ee rá so' man sí quiran' chi'ij yo' a. ³⁴ Ca'anj so' qui'yaj cono'ó so' man sí quiran' chi'ij yo', ne cuta' so' rmedió rej quiran' chi'ij, ne nacutáj so' mantá rej quiran' chi'ij yo' a. Gaa ne cuta' sí samaritano yo' man sí quiran' chi'ij yo' xráa daán so' xcuu vaj ga so', ne ca'anj roj so' ve' aran' yuvij

chéé chrej, ne taj ya'anj sí samaritano yo' man sí quiran' chi'ij yo' a. ³⁵ Cachén 'o yan', ne yo'ó güii me se guun rá sí samaritano ca'anj so', ne quirii so' vij sa'anj denario, ne caxrij so' ston sí tucua ve' se vaa taj ya'anj so' man sí ran', gaa ne cataj so' rihaan sí tucua: “Asa' ca'na' uún 'unj, ne naru'vee 'unj me daj ma'an sa'anj me gaa tu'vee so', rá so'”, taj sí samaritano rihaan sí tucua a. —Veé danj sji cuentó nanó Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó nana nihánj man sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a:

—Va'nij nij sí vaj rá chrej yo', gaa ne me so' me tuvi' sí quiran' chi'ij yo', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

³⁷ —Sí cunuu 'ee rá man so' ro', me tuvi' so', raj a —taj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan Jesucristó a.

Ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ase vaa qui'yaj sí cunuu 'ee rá man sí quiran' chi'ij yo' ro', veé danj qui'yaj guee so', ca'anj so' ei —taj Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó tucua roj chu'vij Marta a

³⁸ Dan me se vaj Jesucristó chrej ga nij sí tucu'yón se-nana so', ne cuchi' so' 'o chuman', ne dan me se ca'vej rá 'o chana cu'naj Marta yanj chuman' yo' caran' Jesucristó tucua no', ³⁹ ne yáan chu'vij no' chana cu'naj Mariá ga no', ne dan me se ca'anj cayáan chu'vij no' Mariá tacóo Jesucristó, ne nanó xrej no' se-nana so' a. ⁴⁰ Tzaj ne Marta ro', daj a suun caraya'anj no' a. Dan me se quinichrun' Marta rihaan Jesucristó, ne cataj no' rihaan so' a:

—Me che'é ne rihuun rá so' se vaa dínj ne chu'vij 'unj, ne orún' ma'anj 'yaj chuvij, ga Señor'. Cataj

so' rihaan no' se vaa racuij no' manj á —taj Marta rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' che'é suun man rihaan chumij nihánj, tzaj ne taj che'é caraya'áan so' ndaa vaa 'yáa so', man Marta. Snúú rá so', 'yaj suun vaa rihaan so' á. 'O se taj che'é caraya'anj ní' rasuun man rihaan chumij nihánj ma'. ⁴² 'O se doj a vaa suun achiin qui'yaj ní', ne vaa orún' suun sa' ya ya achiin rihaan ní' nanj á. Ne Mariá nihánj, tzaj ne cunaj 'yaj no' se vaa me rá no' cunó no' se-nanaj, ne taj che'é cataj ní' se vaa nij 'yaj no' uno no' se-nanaj ma' —taj Jesucristó rihaan Marta a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii ní' gaa achín ni'yaj ní' rihaan Diose a

¹ Gaa ne dan me se cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose 'o güii, ne gaa quisij cachín ni'yaj so' rihaan Diose, gaa ne cataj 'o sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—Tucu'yón so' man núj daj ca'mii núj gaa cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, Señor. 'O se xa' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij, tzaj ne tucu'yón so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' daj ca'mii nij so' gaa cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne dan inanj qui'yáa so' che'é núj, rá núj a —taj so' rihaan Jesucristó a.

² Gaa ne dan me se ca'mii Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

—Nanj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose á: “Ataj Chij, me rá núj xcaj yuvij cuentá se vaa inanj sa' 'yáa so' a. Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumij nihánj a. ³ Ne 'o 'o güii me se rque so' nu' rasuun achiin man núj cha núj á. ⁴ Ne caraa x'naa so' che'é cacun' taj xráa núj á. 'O se ma'an núj me sí aráj x'naa che'é cacun'

'yaj tuvi' núj rihaan núj nanj adonj. Dan me se caráan ra'á so' xráa núj rihaan chrej chi'ij á”. Danj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní' a

⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' 'o se-cuento sí cachín rasuun rihaan tuvi' rej nij a:

—Dan me se cataj ní', ne cuchí' 'o so' tucua' tuvi' so' yan', ne cataj so' rihaan tuvi' so': “Qui'yáa so' se ndo'o, ne racuij so' va'núj chraa manj, tinuj. ⁶ Ca'na' 'o tuvij sí achén chrej, ne caran' so' tucuj, tzaj ne taj vaj chraa rihanj goj cha so' ma'”, cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne daj cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj ga. Cataj tuvi' so': “Se narii so' nej rihanj, man tinuj. Aj naqui'yaj raan 'unj ta'yaa, ne aj otoj nij ta'nij núj, ne rmij naxagaj rquej chraa man so' ei”, cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj na'. Daj chihaa mij se ca'mii so' danj ma'. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí otoj yo' ro', nda' se na'vej rá so' naxagaa so' go' so' chraa man tuvi' so', tzaj ne che'é se ne uun na'aj tuvi' so' achín achín so' chraa, ne che'é dan guun rmii xréé sí naj otoj, gaa ne naxagaa so', ne go' so' me ma'an rasuun achiin man sí nicun' ta'yaa yo' adonj.

⁹ ”Ne 'unj nihánj me sí cataj xna'anj rihaan soj se vaa cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me sí rque man soj, ne nano' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj sí tica'mii ta'yaa tucua' tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ¹⁰ 'O se sí achín rasuun rihaan Diose ro', quiri' so' rasuun achiin man so', ne sí nano' rasuun achiin

man ro', quirí' so' rasuun yo', ne sí tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirí' sí tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ¹¹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvii me soj, tzaj ne sese achiín ta'níi yo'o tuvi' soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'. Ne sese achiín ta'níi soj ne xcuaj cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáa ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹² Ne sese achiín ta'níi soj xrúu chuchee cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuun ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹³ Dan me se danj nanj soj, ne sí chi'iíi nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'níi soj ei. Che'é dan táa a Rej soj sí nicun' xta', ne sija' inanj me so', ne so' me sí rque ya Nimán man nij sí achiín Nimán Diose rihaan so' nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij sí fariseo cacun' rmi' xráa Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga sí chree a

¹⁴ Dan me se 'o güii quirii Jesucristó yo'o nana chree nimán 'o sí ya'mii, ne dan me se ya'mii so', qui'yaj nana chree yo', tzaj ne curihanj nana chree nimán so', ne guun che'e so' ca'mii so' adonj. Ne caráya'anj uxrá nij yuvii quene'en nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁵ ne ta'aj nij yuvii cataj se vaa a'mii Jesucristó ga sí chree cu'naj Beelzebú sí uun chij rihaan nij nana chree, ne che'é dan rii so' man nij nana chree nimán yuvii, taj ta'aj nij yuvii, ni'yaj nij yuvii man Jesucristó a. ¹⁶ Ne yo'ó ta'aj nij yuvii guun rá cuta' cacun' xráa Jesucristó, ne che'é dan cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa qui'yaj so' 'o suun sa' nocoo 'na' rej xta' ni'yaj nij so', taj nij so' a. ¹⁷ Dan me se quene'en ma'an

Jesucristó daj vaa nimán nij yuvii, ne che'é dan cataj so':

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij sí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man 'o barrió ga tuvi' yuvii sí man ma'an barrió yo' ro', ne vaa güii, ne quirí' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ¹⁸ Che'é dan me sese racuáj sí chree sí cu'naj Satanás manj rii 'unj man tuvi' so' nana chree nimán nij yuvii, ga ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvii man rihaan chumii nihánj, rá soj ga. Nana nihánj xná'anj 'unj man soj che'é se me rá soj cataj soj se vaa sí chree cu'naj Beelzebú ro', me sí racuáj manj rij man nana chree nimán nij yuvii, rá soj vaa nanj á. ¹⁹ Dan me se rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvii, 'yaj sí chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana soj me se veé danj rii uún nij so' man nij nana chree nimán nij yuvii uún ei. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga sí chree, rá soj ga na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij sí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xráa soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁰ Tzaj ne 'unj me se ya ma'an ra'a Diose racuáj manj rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

²¹ "Dan me se sese 'o sí ru'vee yanj rá ve' me se vaa aga' sihaa do', vaa mixté do', rihaan so', ne tumé so' si'yaj so' yáan so', ne taj sí ca'nee si'yaj so' ma'. ²² Tzaj ne sese ca'na' yo'ó sí vaa doj fuerzá rihaan, ga ne qui'yaj canaán so' rihaan sí yanj raan, ga ne ca'nee

i'na' rihaan chumij nihánj cuano asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij, ne cuta' nij síi man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj síi cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'ya' naqui'yaj sa' soj nimán soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

³³ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rmi', ne a 'ó yuvij ne uta' ya'an raá aga' ya'an ne axrij yuve nij so' rque 'o chrúún ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raá aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvij atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj.

³⁴ "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne uun sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ij rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ij rá, gaa ne adi' síi nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne danj vaa síi uun chi'ij rá adonj. ³⁵ Xcaj ndo'o soj cuentá se gaa nanj quina'aj ya'an nicaj yu'unj man soj ne guun soj 'o se rmi' a. ³⁶ Dan me se sese cunudanj man ní' nuú ya'an, gaa ne taj a doj se rmi' nuu man ní', gaa ne cunudanj man ní' ro', chuguun, ne adi' gaa o' cachun' ya'an xráá nii ne chuguun nu' man nii ro', danj vaa ní' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi fariseo a

³⁷ Dan me se gaa ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij, ne canacúún 'o síi fariseo man so' cha so' chraa tucua' síi fariseo yo', gaa ne dan me se ca'anj cayáán roj so' rihaan mesá a. ³⁸ Dan me se xcaj síi fariseo yo' cuentá se vaa ne noco' Jesucristó se-tucuanj nij síi fariseo se vaa ne na'ya' so' gaa cha so' chraa, gaa ne caraya'anj ndo'o síi fariseo yo' a. ³⁹ Che'é dan cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so':

—Xa' soj sij fariseo, tzaj ne ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráá soj me se ve'é naruvij, tzaj ne nimán soj me quiij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne noco' ndo'o soj chrej chi'ij adonj. ⁴⁰ Nuveé sij acaj cuentá me soj a ma'. Ne'en soj se vaa Diose ro', me síi qui'yaj ra'a soj, ne na'ya' ndo'o soj, ne veé so' me síi qui'yaj nimán soj uún a. ⁴¹ Dan me se go' soj ta'aj se chá do', ta'aj sa'anj do', man nij síi nique, gaa ne xcaj soj cuentá se vaa síi sa' nimán me soj adonj.

⁴² "Tzaj ne nique soj sij fariseo nanj á. 'O se quiran' uxrá soj sayuun nanj adonj. 'O se sese vaa nuu xlá do', coj ruda do', me ma'an cuêj do', rihaan soj, ne rque soj 'o nanj rasuun yo' rihaan Diose che'é 'o 'o chi' nanj rasuun vaa rihaan soj nanj á. Tzaj ne ne a'ne' nica soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne aráj cochroj soj rihaan Diose ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj soj nu' nana nocco nihánj, ne na'vej rá Diose tanáj xco soj yo'ó nana le'ej doj yo' a ma'.

⁴³ "Nique soj sij fariseo nanj á. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. 'O se niha' rá soj quitaj soj chruun xlá sa' doj nicun' rá ve' tucuyón ní' se-tucuanj Moisés, ne niha' rá soj caraya'anj yuvij man soj gaa chée soj yu'vee a.

44 "Nique soj che'é sayuun quiran' soj á. Ne ase vaa chraan naj xngangá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzii, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj adonj. Ne vaa chraan naj xngangá rihaan santó, ne xráá yo' me se sa' uxrá vaa yo', ne rque yo' me se cúu ri'yuj inanj man rque yo', ne nij yuvij me se chéé nij yuvij yo' xráá chraan, ne taj nij so' se vaa sa' ndo'o vaa chraan yo', taj nij so', tzaj ne ne ne'en nij so' se vaa inanj cúu ri'yuj man rque yo' a man adonj. Ta'nga' danj vaa guee soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvij a

45 Gaa ne ca'mii 'o sí naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvij, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne nachrí' so' ni'yaj so' man ma'an núj gaa a'mii so' nana vaa danj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

46 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne nique ma'an soj sij naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvij a. Ma'an soj uún quiran' uxrá sayuun nanj adonj. 'O se a'ne' uxrá soj suun rihaan yuvij daj qui'yaj nij yuvij canoco' nij yuvij man Diose, tzaj ne dan me se ase vaa yuvij araa ndo'o rasuun 'ee xráá tuvi' vaa nij soj, ne a doj ne racuáj soj man yuvij cata yuvij rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raq ra'a nij soj ne racuáj soj man yuvij a man adonj.

47 "Nique soj che'é sayuun quiran' soj a. Ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, tzaj ne ma'an xii soj ro', me sí ticavi' man nij so' adonj. 48 Dan me se che'é se ne'en ní' se vaa 'yaj ma'an soj, ne

che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa 'o vaa rá soj ga xii soj sí man gaa naá, ne cuyaan 'yaj soj ga xii soj adonj. Dan me se nij so' ro', ticavi' man nij sí nata' se-nana Diose, ne soj ro', une' chraan yan naj cúu man nij so' adonj.

49 "Che'é dan cavii 'o nana cuu raq Diose, cataj Diose: "Xa' yuvij nihánj, tzaj ne ca'nej 'unj sí nata' se-nanaj rihaan nij so' a. Dan me se ticavi' nij so' man ta'aj nij sí ca'nej 'unj, ne yo'ó ta'aj nij so' me se me rej ma'an vaj nij so', ne quitaj ri'yunj uxrá nij so' man nij sí ca'nej a. 50 Ndaa sij, gaa ne nu' ton cayanj man nij sí nata' se-nana Diose asij gaa guun che'e chumij ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij so' a. 51 Dan me se asij ton cayanj man sí cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man sí cu'naj Zacarías gaa cavi' so' rihaan nuví yan nicun' mesá altar xij ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij so' a", taj Diose a. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuanoj se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj.

52 "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvij a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Taj se qui'yá' xcaj yuvij cuentá, 'yaj soj ma'. Dan me se ma'an soj ro', na'vej rá catuu se-tucuñj Diose, ne nij sí me rá catuu me se aráán soj chrej rihaan nij so', ne na'vej rá soj catuu nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvij a.

53 Dan me se curihanj Jesucristó ve' yo', ne guun che'e nij sí naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés do', nij sí fariseo do', táa ri'yunj uxrá nij so' man Jesucristó, ne guun che'e nij so' xná'anj nij so' man so' che'é que'ee rasuun a. 54 Dan me se nanó xrej uxrá nij so' nana ca'mii Jesucristó che'é rej guun ndo'o rá nij so' cuta' nij so'

cacun' xráá Jesucristó che'é nana tu'va so' a.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' ndaa vaa qui'yaj nij sí fariseo a

¹ Dan me se cunuu chre' uxrá yu-vij rej vaj Jesucristó, ne uxrá chruj nij so', ne ndaa tiguíj tuvi' ma'an nij so' a.

Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' asino yaan ga nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo á. Dan me se taj nij so', ne inanj nana sa' a'mii nij so', taj nij so', tzaj ne taj ma'. Tu'va rma'an nij so' nanj adonj. Nuveé nana sa' a'mii nij so' ma'. Inanj nana nucui' rá a'mii nij so' nanj adonj. ² Tzaj ne dan me se nu' nana ca'mii yuve nij so' do', nu' rasuun 'yaj yuve nij so' do', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudanj yuvij vaa güii adonj. ³ Che'é dan nu' nana ca'mii soj rej rmj' ro', vaa güii nurihanj yo' rej chuguun, ne nu' nana ca'mii soj xrée tuvi' soj rej rá ve', ne nurihanj yo' vaa güii ndaa patio rihaan ve' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ní' quene'en ní' yuvij ma'

⁴ Gaa ne cataj uun Jesucristó a:

—Dan me se tuvi' 'unj me soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sí ticavi' man nee man soj ma'. 'O se asa' qui'yaj nij so' danj, gaa ne taj vaj doj se chi'ii qui'yaj nij so' man soj a ma'. ⁵ Tzaj ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí cuchu'vi' soj ni'yaj soj man a. Dan me se vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose adonj. Asa' quisj ticavi' nii man soj, gaa ne so' me sí ca'nej man soj rihaan

ya'an cacaa soj sese tumé soj cacun' adonj. Che'é dan taj 'unj rihaan soj se vaa vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj man so' adonj.

⁶ Ne'en soj daj vaa nij xtáj chrin' se vaa 'un' ya xo' nó chi' guee cha'aa a. Tzaj ne taj ya'anj uxrá Diose man 'o 'o nij xo' a. ⁷ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raá soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raá soj, ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvij man soj ma'. 'O se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtáj chrin' yo', 'yaj Diose adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no' xcúun soj nata' ya soj rihaan yuvij se vaa me soj sí noco' manj, ne nu' sí 'yaj danj ro', vaa güii, ne 'unj sij ca'neé Diose njcaj yu'unj man yuvij ro', nataj rihaan nij se-mozó Diose se vaa sij noco' manj me so' a. ⁹ Ne sí taj xna'anj rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj me so' ro', vaa güii, ne cataj xna'anj yá 'unj rihaan nij se-mozó Réé 'unj se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

¹⁰ Dan me se 'unj sij ca'neé Diose njcaj yu'unj man yuvij ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nana chi'ii che'ej, ne ca'vee navj cacun' xráá so' qui'yaj Diose, tzaj ne sese ca'mii chi'ii yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaa míj se tinavij Diose cacun' yo' xráá so' a ma'.

¹¹ Dan me se asa' tucuatúj nii man soj rá ve' tucu'yón ní' sij israelitá se-tucuanj Moisés ne canicun' soj rihaan nij sí uun chij, ne se nanó rá soj daj ca'mii soj che'é soj rihaan nij so' ma'. ¹² 'O se orá yo' ro', ma'an Nimán Diose ro', tucu'yón man soj daj ca'mii soj rihaan nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'o sí ru'vee caraa sa' que'ee rasuun rihaan chumii nihánj a

13 Dan me se cataj yo'o tuvi' nij yuvij yo' rihaan Jesucristó a:

—Cataj so' rihaan tinúú 'unj, ne cuxra' ta'aj so' yo'óo do', rasuun do', gaj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

14 Gaa ne:

—Me che'é guun rá so' se vaa guún 'unj síi a'ne' cacun' che'é soj ga. Me che'é ca'mij 'unj che'é rasuun vaa rihaan roj tinuj soj, rá so', ga tinu' —taj Jesucristó rihaan so' a.

15 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Tumé uxrá soj man soj rihaan nij rasuun xcoj ruvaá rá a. Nuveé rasuun man rihaan ní' qui'yaj cavij sa' nimán ní' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

16 Gaa ne dan me se nanó Jesucristó 'o se-cuento 'o síi ru'vee rihaan nij yuvij a:

—'O síi ru'vee me 'o so', ne cavij ndo'o xnaa so', ne man ndo'o rasuun rihaan so', 17 ne dan me se taj so': “A me se qui'yaj ga rasuun man rihanj ne taj rej caraj man rasuun yo' ga”, taj so' a. 18 Gaa ne: “Aan a. Aj ne'enj me se qui'yaj á. Tucuanee 'unj man nij cuchruu nii, ne qui'yaj doj ve' xij, ne yo'o caraa chre' 'unj man nij rasuun, ne tinavii 'unj man nij yo' rá nij ve', 19 gaa ne cataj 'unj rihaan nimanj se vaa man ndo'o rasuun rihaan ní' cha ní', ne se nanó rá ní', maan se ve'é cha ní' do', ve'é co'o ní' do', ve'é cayáán ní' do', ve'é cotoj ní' do' a. Danj cataj rihaan nimanj che'é nij rasuun cumán rihanj”, taj so' a. 20 Tzaj ne Diose ca'mii rihaan so', cataj Diose: “Síi ni'yon mé so' á. 'O se nij corá me se cavij so', ne xa' rasuun caraa sa' so', tzaj ne me se guun yo' rihaan so', rá so' ga”, taj Diose rihaan ru'vee yo' a. 21 Danj quiran' síi araa sa' rasuun che'é ma'an danj, ne taj vaj a doj rasuun sa' nica'j so', ni'yaj Diose a

ma'—taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne no xcuún ní' nano ndo'o rá ní' che'é se cha ní' do', che'é yatzj cunuú ní' do' a

22 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nano ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é se cha soj do', ne che'é yan quirij' soj se caráán xráá soj se nanó rá soj ma'. 23 Aj ne'en soj se vaa aj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaj Diose rque Diose cha soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mij se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se cha soj ei. Ne Diose me síi qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diose rque Diose yatzj caráán xráá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mij se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se caráán xráá soj ei.

24 “Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xcaa, ne ne unô nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne taj se-cuchruu nij xo', tzaj ne Diose ro', rque se chá nij xo' adonj. Ne sa' doj vaa soj rihaan xcaa ni'yaj Diose adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. 25 Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan se Diose ro', me síi ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nano rá soj a ma'. 26 Dan me se sese se ca'vee qui'yaj soj rasuun le'ej doj, ne asa' ca'vee qui'yaj soj rasuun nocoo doj, rá soj ga. Che'é dan taj che'é nano ndo'o rá soj che'é nij rasuun nocoo doj a ma'.

27 “'O se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâ se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâ a. Ne 'yaj suun nij yâ, tzaj ne ma'an Diose ro', me síi sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâ adonj. Ne ne rii nij yâ yu'vej ma'. Tzaj ne

adi' se vaa síi rii yu'vej ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzíj nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa síi cu'naj Salomón síi cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzíj nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzíj nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ²⁸ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzíj nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, tzaj ne a'yuj ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a' doj yu'vee taj nó yâj yo' a' ma'. Táa a' soj yuvii, ne se nanó rá soj ma'. Diose me síi rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me síi racuj ya man soj man adonj.

²⁹ Ne xa' soj, tzaj ne se nano' ndo'o soj se cha' soj do', se co' o soj do' ma'. Ne se nanó ndo'o rá soj che'é nij yo' ma'. ³⁰ O se nij síi man rihaan chumij nihánj síi ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj Diose se vaa achiin rasuun yo' man soj adonj. ³¹ Tzaj ne nano' soj rej daj qui'yaj soj, ne guun chij Diose nimán soj, gaa ne rque Diose rasuun yo' rihaan soj adonj.

³² Se cuchu'vi' soj ma'. Ase vaa daán Diose matzinj vaa soj, ne Diose tumé man soj, ne aj guun rá Rej soj Diose se vaa guun chij soj rihaan chumij nihánj ga' so' vaa güii a.

³³ Cutu'vee soj si'yaj soj, ne go' soj sa'anj man nij síi nique á. Gaa ne vaa güii quirí' soj 'o nanj caraa nu' sa'anj rque, ne xa' nanj yo', tzaj ne daj chihaa mij se xtuu nanj yo', ne xa' sa'anj yo', tzaj ne daj chihaa mij se navij sa'anj yo' a. Yo' me se quirí' soj rej xta', ne rej xta' ro', taj

vaj síi ituu ma'. Ne taj vaj xluú chá rasuun ma'. ³⁴ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumij nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é mozó na'vij naman ru'vee a

³⁵ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa síi 'nij raan nuj catuun ro', danj gaa soj ei. Ase vaa síi nicaj aga' chuguun aco' ya'an ro', danj gaa soj ei. ³⁶ Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj mozó na'vij so' naman se-ru'vee so' gaa ca'anj se-ru'vee so' cha'anj nara'aa ei. Dan me se asa' namán ru'vee ne nu' tara'a so' ta'yaa, ne nu' ca'nuu mozó yo' ta'yaa, gaa ne guun niha' rá se-ru'vee mozó yo' adonj. ³⁷ Ne cavii sa' uxrá nij mozó 'yaj danj, che'é se ne cotoj nij so' gaa namán se-ru'vee nij so' a. Dan me se quene'en ya so' se vaa ne cotoj nij so' ma'. Cataj ya 'unj rihaan soj cuano se vaa ma'an ru'vee yo' ro', naqui'yaj sa' so' man so', cayáan se-mozó so' rihaan mesá, qui'yaj so', ne qui'yaj chuvii ma'an so' cha' nij se-mozó so' adonj. ³⁸ Dan me se ca'vee se rej yan' naman so' ni', ca'vee se rej taxrej naman so' ni', tzaj ne aj ne'en so' se vaa ve'é inanj na'vij nij mozó yo' man so', ne cavii sa' uxrá nij mozó yo' adonj. Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij mozó yo' ei. ³⁹ Dan me se sese 'o síi tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' síi ituu ne qui'yaj ituu síi ituu rasuun man tucua so', ne uxrá cutumé so' tucua so', ne se

qui'yaj ituu sí ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en so' me ora ca'na' sí ituu man adonj. ⁴⁰ Dan me se ta'nga' danj vaa guee 'unj sij nicaj yu'unj man yuvij, ne ne ne'en soj me ora ca'na' uun 'unj man adonj. Che'é dan yo'o ni'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' sí ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quirán' sí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴¹ Gaa ne xna'anj sí cu'naj Pedró man Jesucristó, cataj so' a:

—Señor. Che'é ma'an núj me nanó so' cuentó yo' na'. Ase che'é cunudanj yuvij xa' —taj Pedró, xna'anj so' man Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní a:

—Che'é dan me sese cune' sí tucua yo'o ve' man yo'o se-mozó so' se vaa cütumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' ora chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raq me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴³ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavij sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj.

⁴⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' sí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁵ Tzaj ne sese guun rá mozó yo' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', gaa ne guun che'e so' go' so' man yo'ó nij mozó do', man nij mozó chana do', ne cha so' co'o so' ne guun xno so' a. ⁴⁶ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne síj güii síj ora síj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo', ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an

ga yo'ó nij sí ne amán rá ni'yaj man Diose a.

⁴⁷ "Dan me se xa' mozó ne'en daj me rá se-ru'vee so' qui'yaj so', tzaj ne sese se qui'yaj so' danj, ne qui'yaj so' inanj se vaa rii nimán ma'an so' qui'yaj so', ne cayuun uxrá so' vaa güii adonj. ⁴⁸ Ne xa' sí ne ne'en daj me rá se-ru'vee so' qui'yaj so', ne qui'yaj so' rasuun na'vej rá se-ru'vee so' qui'yaj so', tzaj ne maan che'é se ne ne'en so' ne qui'yaj so' rasuun chi'ii ro', maan che'é dan doj cayuun so' adonj.

"Ne sí ata suun nocoo doj 'yaj Diose ro', doj a guun rá Diose qui'yaj suun so' a. Ne sí tumé doj rasuun che'é Diose ro', doj a gaa rasuun nachin' Diose rihaan so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvij ga tuvi' yuvij che'é Jesucristó a

⁴⁹ Gaa ne cataj uun Jesucristó a:

—Ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj che'é rej guun rá 'unj tajuacoj ya'an nimán yuvij, ne guun niha' rá nij yuvij canoco' nij yuvij man Diose adonj. Ne me ndo'o raj se vaa ra'yanj cacó' ya'an yo' nimán nij yuvij adonj. ⁵⁰ Tzaj ne rej rihaan ní' me se vaa uxrá sayuun quirán' 'unj, se vaa nata' nu' sayuun yo' xráj nanj á. ⁵¹ Dan me se ca'ná' 'unj che'é rej dínj doj cayáan nij yuvij man rihaan chumij nihánj ga tuvi' yuvij, rá soj na'. Taj ma'. Cuanó nihánj me cataj 'unj rihaan soj se vaa ca'ná' 'unj che'é rej nata' 'unj se-nanaj rihaan yuvij, tzaj ne se cuno cunudanj nij yuvij rihanj ma'. Che'é dan cunu' yuvij ga tuvi' yuvij adonj. ⁵² Dan me se rej rihaan ní' me se, sese cayáan 'un' yuvij rá 'o ve', ne cunu' va'núj nij so' ga yavíj nij so', ne cunu' vij nij so' ga ya'núj nij so' adonj. ⁵³ Dan me se cunu'

snó'o gā ta'nij snó'o so', ne cunu' ta'nij snó'o so' gā ma'an so', ne cunu' chana gā ta'nij chana no', ne cunu' ta'nij chana no' gā ma'an no' adonj. Ne cunu' chana gā choco' no', ne cunu' choco' no' gā ma'an no', che'é se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne quene'en nij yuvii xcaj nij yuvii cuentá che'é sayuun quirán' nij yuvii ma'

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Dan me se soj me se sa' uxrá ne'en soj xcaj soj cuentá adonj. Nu' ne'en soj se vaa gaa avii ngaa rej ata' güii, ne nu' taj soj se vaa caman' uxrá maan, taj soj, ne veé danj 'yaj guee xa' maan, ne aman' ndo'o yo' nanj adonj. ⁵⁵ Ne nu' ne'en uún soj se vaa avii nana yuvaá rej rque rej sur, ne nu' taj soj se vaa daj doj ca'na' ndo'o cachi' taj soj, ne veé danj 'yaj xa' cachi', ne maan ndo'o nanj adonj. ⁵⁶ Dan me se xa' soj sij nucui' rá me se sí sa' me soj taj soj, tzaj ne tu'va rma'an soj nanj adonj. 'O se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa rihaan chumii do', che'é se vaa rej xta' do', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quirán' soj sij man rihaan chumii nihánj vaa güii ma'.

⁵⁷ "Ne me che'é na'vee xcaj ma'an soj cuentá che'é se vaa no xcúun soj qui'yaj ma'an soj ga. ⁵⁸ Ne so' me se sese vaa sí me rá cutá' cacun' xráa so' rihaan nij sí nicaj suun, ne gaa tihaj vaj so' chrej gā so', ne ve'é ca'mii so' gā so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá' so' cacun' xraj ma'", cataj so', ne ve'é ca'mii so' ga so' ei. Ne sese se qui'yáa so' danj ca'mii sa' so' gā so' gaa tihaj vaj roj soj chrej rihaan chumii nihánj, ne nicaj so' man so' ca'anj so' rihaan cues, ne cues yo' ro', taquachén

mán so' ra'a sí tumé taga', ne so' me sí caxrii taga' mán so', ⁵⁹ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navij naru'vee so' nu' cacun' qui'yáa so', gaa ne curihanj so' taga' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirí' nu' ní sese se ca'vej rá ní canicaj nimán ní tanáj ní chrej chí'ii a

¹ Güii dan me se mán ta'aj nij yuvii, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é daj quiran' ta'aj nij sí man estadó Galilea gaa mán nij so' ticavi' nij so' xcuu rihaan Diose gaa ne curihanj nij tanuu 'yaj suun rihaan sí cu'naj Pilato, ne ticavi' nij tanuu man nij sí man estadó Galilea yo' a. ² Gaa ne canicaj Jesucristó cataj so' rihaan nij yuvii nata' nana yo' a:

—Che'é yan quiran' nij so' danj, ne che'é dan sij tumé doj cacun' rihaan cunudanj yo'ó nij sí ne estadó Galilea me nij so', rá soj na'. ³ Taj ma'. Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se canicaj nimán soj tanáj soj chrej chí'ii, ne vaa güii quirí' nu' soj ne quirán' soj ndaa vaa quiran' nij so' adonj.

⁴ "Ne xa' xnu' va'nuj nij sí cavi' gaa canee ve' nata' xcaan cu'naj Siloé xráa nij so', gaa ne sij tumé doj cacun' rihaan cunudanj nij sí man chuman' Jerusalén me nij so', rá soj gaa na'. ⁵ Taj ma'. Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se canicaj nimán soj tanáj soj chrej chí'ii, ne vaa güii quirí' nu' soj ne quirán' soj ndaa vaa quiran' nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó se vaa sese se guun rá ní qui'yaj ní ndaa vaa me rá Diose, ne quirí' ní a

⁶ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Dan me se 'o snó'o me se naj 'o xnaa so' naa chruj uvá, ne nicun' 'o chruun higó rque naa uvá yo', tzaj ne 'na' so' nano' so' chruj raq yo' chá so', tzaj ne a 'o chruj ne quirí' so' chá so' raq chruun yo', ne che'é dan quirí' rá so' ni'yaj so' chruun yo' a. ⁷ Che'é dan cataj so' rihaan sí 'yaj suun rque xnaa so': “Ni'yaj so' ei. Sij va'nuy ya yo' 'ná' 'unj nanó' 'unj chruj higó raq chruun nihánj, tzaj ne a 'o chruj nuvi' raq chruun nihánj chá' ma'. Ca'ne' so' man yo', ne taj che'é canicun' rma'an yo' rihaan to'ój a ma'”, taj so' rihaan sí 'yaj suun rque naa uvá yo' a. ⁸ Tzaj ne sí 'yaj suun rque naa uvá yo' ro', cataj rihaan so' a: “Qui'yáa so' se ndo'o, ne daj orún' guee yo' cuano tanáj ní' man chruun nihánj, ne canaa 'unj nu' anicaj tacóo chruun yo', ne caraá 'unj ya'luj tacóo chruun yo', señor. ⁹ Xraj, ne sese yo' natuu ro', ne cumán chruj raq chruun yo', ne quinaj chruun yo', qui'yaj ní' a. Se taj, ne ca'ne' cachrij ní' man chruun yo' ei”, taj sí 'yaj suun naa uvá yo' rihaan sí si'yaj chruun yo' a. —Dan me cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o chana guun lacuu xraá, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvij israelitá a

¹⁰ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me se tucu'yón Jesucristó rihaan nij yuvij cunuu chre' rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, ¹¹ ne dan me se rá ve' yo' ro', nicun' 'o chana guun lacuu xraá, ne nana chree yanj nimán no' ro', me qui'yaj guun lacuu xraá no' a. Ne aj quisij xnu' va'nuy yo' quiran' no' danj a. Dan me se ne ca'vee canicun' caya no' a ma'. ¹² Dan me se quene'en Jesucristó

man no', ne canacúun so' man no', cataj so':

—Cuanó nihánj me x'nee chi'ii xraá so', nocoj—taj Jesucristó, ¹³ ne cuta' so' ra'a so' xraá no' a.

Nu' xcaj chana cuentá se vaa nahuun sa' no', ne nu' guun che'e no' cataj no' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a.

¹⁴ Tzaj ne ca'maan rá sí 'nij ra'a ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, che'é se güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii qui'yaj cono'ó Jesucristó man chana yo' a. Che'é dan cataj sí 'nij ra'a ve' yo' rihaan nij yuvij a:

—Vatan' güii me güii no xcuún ní' qui'yaj suun ní' 'o 'o smaná a. Ca'na' soj güii yo', ne nahuun sa' soj ei. Se ca'na' soj nahuun sa' soj güii naránj rá ní' ma'—taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁵ Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij tuví' sí 'nij ra'a ve' a:

—Quij ndo'o vaa nimán soj, ne sí nucui' ndo'o rá me soj adonj. 'O se taran' soj me se ne nache soj daán soj scúj do', daán soj burró do', rej numii xo', ne nicaj soj man xo' anj soj rej co' xo' na güii naránj rá ní' gaa na'. ¹⁶ Ne nihánj me nicun' chana nihánj, ne ta'nú' ta'nij si'no xii ní' sí cu'naj Abraham me no', ne nihánj me quisij xnu' va'nuy yo' numij sí cu'naj Satanás man no', ne ca'vee se güii naránj rá ní' me güii cuan', tzaj ne vaa che'é ndo'o nache ní' man no' ra'a sí cu'naj Satanás adonj—taj Jesucristó rihaan sí 'nij ra'a ve' yo' a.

¹⁷ Ne gaa quisij ca'mii so' danj, gaa ne guun na'aj cunudanj nij sí guun rá cunu' ga so', gaa ne guun niha' rá cunudanj nij yuvij che'é cunudanj nij suun sa' nocoo qui'yaj so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

¹⁸ Che'é dan cataj Jesucristó a:

—Daj gaa guun chij Diose rihaan chumiij nihánj, rá soj ga. ¹⁹ Dan me se ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se nicaj yo' o so' man caân cuêj mostazá xlá ne caxríj so' caân yo' rque to'óo so', ne dan me se xra' caân yo', ne cachij yo', ne asa' cachij yo', ne ase vaa 'o chruun ro', danj vaa yo' a. Gaa ne cayuu nij xtâj vaj rej xta' raá cuêj yo', ne qui'yaj nij xo' saca' nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

²⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Daj gaa 'o rasuun naqui'yaj ní rihaan soj, gaa ne quene'en soj daj gaa guun chij Diose rihaan chumiij nihánj, rá soj ga. ²¹ Dan me se naqui'yaj ní 'o chana caxríj yo'óo levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'núj ya aga' yo'óo hariná, ne caxríj ndo'o no' yo'óo levadura, ne caxríj yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'óo levadura yo' rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí ca'anj cayáan ga Diose ne me sí ca'anj rihaan ya'an a

²² Gaa ne vaj Jesucristó cachén so' nij chuman' nocoo do', nij chuman' ra'á do', ne tucu'yón so' se-nana so' rihaan nij yuvij a. Ne danj nanj nichrun' so' nichrun' so' chuman' Jerusalén a. ²³ Ne xná'anj yo' o so' man Jesucristó, cataj so':

—Ne doj nij sí ca'vee quinaniij rihaan sayuun, qui'yaj Diose a na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

²⁴ —Ase vaa ta'yaa chruj ndo'o vaa rej cachén yuvij catuu yuvij rihaan Diose adonj. Qui'yaj nucuaj soj nimán soj che'é rej catuu soj rej yo' ei. Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa guun ndo'o rá nij yuvij catuu nij so' rej yo', tzaj ne se guun nucuaj nij so' catuu nij so' ma'. ²⁵ Ne asa' quisij canicun' caya sí tucua ve' yo' ne caráán so' ta'yaa, gaa ne soj ro', canicun' xe', ne guun che'e soj tica'mii soj ta'yaa, ne cataj soj: “Na'nuu so' ta'yaa catuu núj, Señor”, cataj soj, gaa ne cataj 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii soj a ma'”, cataj 'unj rihaan soj gaa nanj adonj. ²⁶ Gaa ne guun che'e soj cataj soj: “Chá núj chraa do', co'o núj na ga so' do', ne tucu'yón so' se-nana so' chiháán núj nanj á”, cataj soj rihanj á. ²⁷ Gaa ne cataj uún 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii cunudanj soj sij 'yaj inanj cacun' a ma'. Naxuun soj man soj rihanj á”, cataj 'unj rihaan soj a.

²⁸ ”Ne rej ca'anj soj me se rej ta'vee ndo'o yuvij me yo', ne ndaa cha ruj ma'an yuvij cúu yan' yuvij, ne quene'en soj man sí cu'naj Abraham do', man sí cu'naj Isaac do', man sí cu'naj Jacob do', man cunudanj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', se vaa cayáán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj, ne xa' soj, tzaj ne quene'en soj se vaa aj quiril'ij nii man soj xe' nanj adonj. ²⁹ Ne güii guun chij Diose rihaan chumiij nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvij man cunu' chumiij, ne cayáán nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa adonj. ³⁰ Ne nij sí ne guun chij rihaan chumiij nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiij nihánj me se rej xta' ro', guun nij so'

síi noco', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cuchu'vi' Jesucristó ni'yaj so' man síi cu'naj Herodes ma'

³¹ Ne güii dan me se cuhi' doj nij síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' a:

—Curihanj so' estadó nihánj ca'anj so', ne síi nicaj suun rey cu'naj Herodes me se me ndo'o rá so' ticavi' so' mán so' á —taj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa chunee avij ndo'o raa qui'yaj sayuun vaa síi cu'naj Herodes yo', ne ca'anj soj, ne cataj soj rihaan so' se vaa 'unj me se rii 'unj nana chree nimán nij yuvij, ne naqui'yaj sa' 'unj man nij síi ran', ne 'o güii cuan' ne 'o güii a'yuj ne rque va'núj guee güii qui'yaj suun 'unj se-sunj, ne veé danj quisij se-sunj, qui'yáj nanj adonj.

³³ Tzaj ne vaa che'é qui'yaj suun 'unj cuan' ne a'yuj ne yataj, ne rque va'núj güii qui'yaj suun 'unj che'é xrej 'unj, gaa ne curihanj 'unj estadó nihánj ei. 'O se taj che'é cavi' 'o síi nata' se-nana Diose rej yanj yo'ó chuman', ne veé chuman' Jerusalén cavi' so' gaa ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síi ne chuman' Jerusalén a

³⁴ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Naná uxrá raj che'é soj sijn man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síi nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij síi ca'néé Diose cuhi' rihaan soj a. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee

naqui'yaj chre' chuchee man ta'níi xo' caráán xo' xcóo xo' xráá ta'níi xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'. ³⁵ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'le uxrá 'na' síi a'néé síi 'nij ra'a man ní' ei”, cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man Jerusalén yo' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun snó'o quixij cu'maan man, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvij israelitá a

¹ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me se catúj Jesucristó rá ve' tucúa 'o síi uun chij rihaan nij síi fariseo cha' so' chraa, ne nij síi fariseo ro', tumé uxrá man so' daj qui'yaj so' a. ² Ne veé danj nicun' 'o síi quixij cu'maan man rihaan Jesucristó a. ³ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', man nij síi fariseo do', cataj so':

—No xcúun ní' ca'nee ní' chi'ij xráá síi ran' güii naránj rá ní', rá soj na'. Ase ne nó xcúun ní' xa' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

Tzaj ne guun dínj tu'va nij so' a.

⁴ Gaa ne quita'aa Jesucristó man síi ran' yo', ne nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, gaa ne na'néé Jesucristó chrej man so' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo', cataj so' a:

—Ne sese quinij ta'níi 'o tuvi' soj do', 'o daán soj scúj do', rá cuxruj na güii naránj rá ní', ne ra'yanj quirij soj man ta'níi soj do', man daán soj do', rá 'unj ei —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

6 Veé dan me se a 'ó nana ne quirii nij so' ca'mii nij so' rihaan Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nana' ní' rej sa' doj quitaj ní' a

7 Dan me se quene'en Jesucristó se vaa nij síi 'na' tucúa síi fariseo yo' ro', nano' ndo'o nij so' rej sa' doj quitaj nij so', gaa ne che'é dan tucu'yón Jesucristó nana nihánj man nij so', cataj so' a:

8 —Asa' canacúun ta'aj nii mán so' ca'anj so' cha'anj nara'aa, ne se ca'anj quitaj so' chruun xlá sa' doj ma'. 'Q se ne ne'én so' sese canacunj nii man yo'ó síi sa' doj rihaan so' ne quitaj so' chruun xlá taj so' man adonj. 9 Ne síi 'yaj cha'anj ro', cataj so' rihaan so': “Rque so' chruun yo' quitaj síi nihánj á”, cataj so' rihaan so', gaa ne guun na'aj so', ne chruun xlá nij doj ca'anj quitaj so', qui'yaj so' a. 10 Dan me se asa' canacúun nii mán so', ne asa' cuchí' so' rej canuú cha'anj, ne rej nij doj ro', quitaj so' ei. Gaa ne asa' ca'na' síi canacúun mán so', gaa ne cataj so' rihaan so': “Cavii so' quitaj so' rej sa' doj nihánj, tinuj”, cataj so' rihaan so', gaa ne caraya'anj uxrá cunudanj nij síi 'na' cha'anj yo' ni'yaj nij so' mán so' nanj adonj. 11 'Q se xa' síi me rá ticavii sa' man ma'an, tzaj ne quirí' so', ne guun na'aj so' adonj. Ne xa' síi 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi canacunj ní' cha' chraa ga' ní' a

12 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi canacúun man so' cha' so' chraa a:

—Asa' guun rá so' ca'na' yuvii cha' yuvii chraa ve' tucúa so', ne se canacúun so' man tuví' so' do', man tinúú so' do', man nij síi ru'vee man chiháán so' do' ma'. Dan me se sese

canacunj so' man inanj ma'an nij so', gaa ne vaa güii canacunj nij so' mán so' cha' so' chraa ga' nij so', gaa ne dan me se aj naru'vee nij so' nu' se cha' rihaan so' danj rá se vaa gaa nanj adonj. 13 Tzaj ne asa' canuú cha'anj qui'yáá so', ne canacunj so' man nij síi niqúe do', man nij síi rengo do', man nij síi tuchrii do', cha' nij so' chraa ei. 14 Danj qui'yáá so', gaa ne nij so' me se taj rasuun rihaan nij so' naru'vee nij so' rihaan so' ma'. Gaa ne asa' cunuu i'na' uún nij síi sa' rihaan Diose, ne ma'an Diose naru'vee rihaan so', gaa ne cavii sa' uxrá so' adonj —taj Jesucristó rihaan síi canacúun man so' cha' so' chraa a.

Cuentó nihánj taj xna'anj me síi cha' chraa ga' Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

15 Dan me se cuno yo'ó síi cha' chraa ga' Jesucristó nana ca'mii Jesucristó, gaa ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cavii sa' cunudanj nij síi cha' chraa ga' Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

16 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Síi navij rá cha'anj nocoo ndo'o me so', ne nacúun so' ca'na' que'ee yuvii a. 17 Gaa ne dan me se maan orá cha' nij so' chraa me ca'née síi navij rá cha'anj man se-mozó so' ca'anj cataj mozó yo' rihaan nij síi ca'na' se vaa ca'na' nij so' cha'anj cha' nij so' chraa a. “Aj quisíj guun chuvii, ne ca'anj ní' cha' nij soj chraa ei”, taj mozó yo' rihaan nij síi ca'na' cha'anj yo' a. 18 Gaa ne guun che'e nij so' cataj 'o' 'o' nij so' rihaan mozó yo' se vaa se ca'vee cuchí' nij so' cha' nij so' chraa a. Dan me se yo'ó so' cataj: “Tzaj ne 'unj me se tihaj quiránj 'unj 'o' yo'ó, ne vaa che'é ndo'o ca'anj 'unj quene'én 'unj yo'ó yo' a. Ne qui'yáá so' se ndo'o, cataj so'

se vaa se ca'vee cuchí' 'un̄j ma'”, taj so' rihaan mozó yo' a. ¹⁹ Gaa ne yo'ó so' cataj: “Maan se 'un̄j me se 'un̄j yuntá scúj quiránj 'un̄j, ne cuano nihánj me se ca'an̄j 'un̄j quene'én 'un̄j daj vaa scúj quiránj sese scúj sa' me xo' a. Ne che'é dan qui'yáá so' se ndo'o cataj so' se vaa se ca'vee cuchí' 'un̄j ma'”, taj so' rihaan mozó yo' a. ²⁰ Ne yo'ó so' ro', cataj uún rihaan mozó yo' a: “'Un̄j me se tihaj xcaj 'un̄j chana, ne che'é dan se ca'vee cuchí' 'un̄j ma'”, taj so' rihaan se-mozó síí navij rá cha'an̄j yo' a. Ne veé danj ca'mii cunudan̄j nij síí aj quiri ni'yaj ca'an̄j cha'an̄j yo' a.

²¹ ”Dan me se namán mozó, ne nata' mozó nu' se vaa ca'mii 'o 'o nij so' rihaan se-ru'vee mozó a. Gaa ne ca'maan ndo'o rá síí navij rá cha'an̄j yo' gaa cuno so' se-nana se-mozó so', ne cataj so' rihaan se-mozó so': “Ra'yan̄j cavii so' ca'an̄j so' daj a nij callé, ne nicaj so' man nij síí nique do', man nij síí chéé rengo do', man nij síí tuchrii do', ca'na' so' nihánj, ne cha nij so' chraa ga ní' ei”, taj so' rihaan se-mozó so' a. ²² Veé danj qui'yaj se-mozó so', ne cuchí' uún mozó yo' rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': “Aj qui'yáá nu' se vaa cataj so' rihan̄j, señor. Tzaj ne vaa rej quisij catuū doj yuvī uún a”, taj mozó yo' rihaan se-ru'vee so' a. ²³ Gaa ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó a: “Cavii so' ca'an̄j so' nu' nij chrej ca'aan̄ do', nu' nij chrej catuū do', ne qui'yáá so' fuerzá man nij yuvī se vaa ca'na' nij so' á. Gaa ne caraa nu' ve' tucuaaj ei. ²⁴ 'O se cuano nihánj me se cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan so' se vaa xa' nij síí canacúún ní' asino yaan, tzaj ne a 'o nij so' se ca'vee ca'na' cha chraa ga ní' a man adon̄j”, taj so' rihaan se-mozó so' a. —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa

yuan che'e ca'nej nimán ní' canoco' ní' man orún' Jesucristó a

²⁵ Dan me se que'ee uxrá yuvī vaj ga Jesucristó, ne canicaj so', cataj so' rihaan nij yuvī a:

²⁶ —Sese me rá 'o so' ca'na' so' rihan̄j, ne sese guun rá so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', nica so' do', ta'níí so' do', tinúú so' do', ra'vij so' do', ndaa nimán ma'an̄ so' do', rihan̄j, ne se ca'vee guun so' 'o síí tucu'yón se-nan̄j a ma'. ²⁷ Ne síí na'vej rá quirán' sayuun che'é se me so' síí noco' manj ro', se ca'vee guun so' 'o síí tucu'yón se-nan̄j a ma'.

²⁸ ”Dan me se soj, tzaj ne sese guun rá yo'o tuvi' soj cune' yo'o soj ve' nata' xcaan, ne síí qui'yaj ve' yo' me se asino nuchruj raa so' cuentá sese quisij se-sa'an̄j so' quisij nu' ve' yo', raj a. ²⁹ Ne sese se qui'yaj so' danj nuchruj so' cuentá asino yaan, gaa ne asa' cuchruj so' tacóo ve', gaa ne se guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' ve' a ma'. Ne nij síí ne'en se vaa qui'yaj so' ro', ca'nga' nacoō nij so' ni'yaj nij so' man so', ³⁰ ne cataj nij so': “Síí nihánj me se guun che'e so' cune' so' ve', tzaj ne ne guun nucuaj so' quisij nu' ve' qui'yaj so' a ma'”, cataj nij so' ni'yaj nij so' man síí guun che'e ve' yo' a.

³¹ ”Ne dan me se sese vaa 'o síí nicaj suun rey vaa chí' m̄j tanuu rihaan, ne sese ca'na' yo'ó síí nicaj suun rey vaa icō m̄j tanuu rihaan cunu' ga so', gaa ne asino yaan xcaj so' cuentá sese guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' rihaan síí vaa icō m̄j tanuu rihaan yo', ne sese guun nucuaj so' rá so', ne cavii so' cunu' so' ga nij síí 'na' yo' a. ³² Tzaj ne sese se guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' rá so', gaa ne ca'nej so' síí ca'an̄j suun ca'mii ga síí 'na' yo' ndaa vaa se guun cunu' nij so' a. Danj cataj so' gaa tihaj 'na' síí cunu' ga so' gan' a. Gaa ne cachin̄j ni'yaj síí ca'an̄j suun yo' rihaan síí 'na',

ndāa vaa ca'ne' rá so' gā suun cunu' a.

³³ ”Dan me se ase vaa xcaj síi cune' ve' do', síi cunu' gā tuvi' do', cuentá sese guun nucuaj roj so' qui'yaj roj so' danj ro', veé danj qui'yaj guee soj sij me rá canoco' manj ei. Ne sese se guun rá soj tanáj xco soj nu' si'yaj soj do', nu' tuvi' soj do', canoco' soj manj, ne se ca'vee guun soj síi tucu'yón se-nanaj a ma'.

³⁴ ”O se ase vaa yaan gā chraa ro', danj vaa nij síi tucu'yón se-nanaj gā chumii nihánj, ne vaa se uun ndo'lo yaan nanj á. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gā ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gā a ma'. ³⁵ Taj se guun yaan yo' rihaan to'óo ní' cunu sa' to'óo ní' ma'. Taj se guun yaan yo' rihaan ya'luj se vaa cunu sa' doj ya'luj ma'. A doj rasuun se cavii sa', qui'yaj yaan yo' ma'. Maan se ri'ij uun nii man yaan vaa danj xe' a.

”Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuviij yo' a.

15

Nihánj me cuentó che'é matzinj ca'anj ni'ya a

¹ Dan me se cuchi' que'ee síi a'nej puextó do', que'ee síi tumé cacun' do', rihaan Jesucristó a. 'O se guun rá nij so' cunō nij so' se-nana so' a. ² Ne xa' nij síi fariseo do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij do', tzaj ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne nij ca'mii nij so' che'é so', che'é rej ve'é nicaj tuvi' so' gā nij síi tumé cacun' ne chá so' chraa gā nij so' a. ³ Gā ne nanō Jesucristó 'o cuentó nihánj rihaan nij so' a:

⁴ —Dan me se sese yo'ō tuvi' nij soj nicaj 'o cientō matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' guee daán so' matzinj, ne tanáj so' yo'ō ca'anj

chihaa xnu' ca'anj daán so' matzinj rej tacaan, ne cavii so' ca'anj nano' so' man orún' daán so' matzinj ca'anj ni'ya á. Ne se ca'ne' rá so' ma'. Tananj ya ca'anj so' nano' so' man daán so' matzinj, gā ne uun daj nari' so' man yo' adonj. ⁵ Ne asa' quisij nari' so' man xo', gā ne cuta' so' man xo' tacaan xcóo so', ne guun niha' ndo'lo rá so' a. ⁶ Ne asa' namán so' tucua' so', gā ne nacunj so' man nu' tuvi' so' síi ne chiháan so', ne cataj so' rihaan nij tuvi' so': “Guun niha' rá soj gaj ei. 'O se narij danj matzinj ca'anj ni'ya ei”, cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xta' rej ne Diose ro', guun niha' doj rá nij síi man yo' ni'yaj nij so' man orún' síi tumé cacun' gā canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' a. Tzaj ne se caráya'anj nij so' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj, ése sij sa' me nij so', rá nij so' ma', ne taj che'é canoco' nij so' tucuaán naca narqué Diose, rá nij so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é pesó xoo ca'anj ni'ya a

⁸ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne sese nicaj 'o chana chi' pesó xoo, ne sese ca'anj ni'ya orún' pesó xoo yo', ne tucuaco' no' ya'an aga' chuguun, ne naca' no' nu' ve' tucua' no', ne uxrá nano' no' pesó xoo yo', ne se ca'ne' rá no' ma'. Tananj uxrá nano' no' man pesó xoo yo', uun daj nari' ya no' man yo', gā ne ca'ne' rá no' adonj. ⁹ Ne asa' quisij nari' no' pesó xoo yo', gā ne canacunj no' man nu' tuvi' chana no' níi ne x'núu ve' tucua' no', ne cataj no' rihaan nij tuvi' chana no': “Guun niha' rá soj gaj á. 'O se narij se-sa'anj pesó xoo ca'anj ni'ya ei”, cataj no' rihaan tuvi' chana no' a. ¹⁰ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Ndaa rá se vaa guun rá chana gā nari' no'

se-sa'anj no' ro', danj guun niha' uxrá rá nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' man orún' sí tumé cacun' gaa canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' adonj—taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é sí tumé cacun' canicaj rihaan rej a

11 Gaa ne cataj uún Jesucristó a:
—'O sí vaa vij ta'núí me so' a.
12 Ne cataj sí cunij rihaan rej so' a: “Me rá 'unj cuxra' ta'aj so' rasuun rque so' manj guun si'yáj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Gaa ne cuxra' ta'aj snó'o yo' nu' si'yaj so', ne rque so' ta'aj si'yaj so' rihaan 'o 'o ta'núí so' a. 13 Dan me se cachén doj güii, gaa ne naqui'yaj chre' sí cunij yo' nu' si'yaj so', ne cavii so' ca'anj so' chuman' naj gan', ne qui'yaj ndo'o so' se nij, ne cutun' rma'an so' nu' se-sa'anj so' a. 14 Quisíj cutun' so' nu' se-sa'anj so', gaa ne cachén ndo'o x'naa chuman' yo', ne guun che'e so' quiran' ndo'o so' sayuun, ne quina'aan ndo'o rque so', ne taj vaj a doj se chá rihaan so' chá so' a. 15 Dan me se catúj so' rihaan 'o sí chihanj chuman' yo', ne ca'ne' sí chihanj chuman' yo' suun rihaan so' ca'anj so' se-rancho sí chihanj yo' cutumé so' xcáa a. 16 Tzaj ne na'aan ndo'o rque so', ne ndaa guun rá so' chá so' coj go' nii chá nij xcáa a. Tzaj ne ne rque nii coj yo' chá so' a ma'.

17 “Dan me se 'o güii ne nahuun sa' raa so', ne guun che'e so' xcaj so' cuentá, ne nanuj rá so' rej so' a. Ne me rá so': “Nij se-mozó réj, tzaj ne man ndo'o se chá rihaan réj, ne man ndo'o se chá rihaan se-mozó réj a. Ne nihánj me cavi' 'unj qui'yaj x'naa nanj á. 18 Naxumaan 'unj, ne nán' 'unj rej ne réj, cataj 'unj rihaan réj: Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. 19 Taj che'é cataj so' se vaa ta'núí so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáa so' se ndo'o, ne guún 'unj mozó rihaan

so', qui'yáa so', ruguanj, cataj 'unj rihaan réj”, guun rá sí cunij yo' a.

20 “Gaa ne cavii so' ca'anj so' rej ne rej so' a. Dan me se gan' ndo'o vaj so' chéé so', ne quene'en rej so' man so', ne cunuu 'ee ndo'o rá rej so' man so', ne cunanj rej so' ndaa rej vaj so', ne na'yaan rej so' man so', ne cachrón tu'va rej so' man so' a. 21 Gaa ne cataj sí cunij yo' rihaan rej so' a: “Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. Taj che'é cataj so' se vaa ta'núí so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáa so' se ndo'o, ne guún 'unj mozó rihaan so', qui'yáa so', ruguanj”, taj so' rihaan rej so' a. 22 Tzaj ne ca'mii rej so' rihaan nij mozó man rihaan rej so', cataj rej so': “Ra'yanj nıcaj soj yatzıj sa' ndo'o ca'na' soj cunuú ta'nıj, ne ca'na' se'ej sa' cunuú ra'a ta'nıj, ne ca'na' canj naca qui'nıj tacóo so' á. 23 Ne ticavi' soj man scúj le'ej ramii ndo'o, ne qui'yaj chuvii soj, ne chá ní, ne qui'yaj ní' cha'anj, ne guun niha' uxrá rá ní' ei. 24 'O se ta'nıj nihánj me se ase vaa sí cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me se cunuu i'na' uún so' rihanj, ne ase vaa sí ca'anj ni'ya gaa so', tzaj ne nihánj me se narij man so' nanj adonj”, taj rej so', ne guun che'e nij so' guun niha' uxrá rá nij so' a.

25 “Tzaj ne vaa sí chava' uún, ne 'yaj suun so' se-rancho rej so' a. Dan me se 'na' nique sí chava' yo', ne gaa quinichrun' so' ve', ne cuno so' se vaa go' ndo'o misca chra' do', se vaa ra'anj ndo'o yu-vıj do' a. 26 Gaa ne canacúún sí chava' yo' man 'o mozó, ne ca'na' yo' o mozó rihaan so', ne xná'anj so' man mozó, ne: “Me che'é 'yaj nii nu' cha'anj ga”, taj so' rihaan mozó yo' a. 27 Gaa ne cataj mozó rihaan so' a: “Namán tinúú so', ne cavi' scúj le'ej ramii ndo'o, qui'yaj rée so', che'é se nari' uún so' ta'núí so' ne vaa nucuaj ta'núí so' nari' so' a”,

taj mozó rihaan síi chava' yo' a.

²⁸ "Dan me se ca'maan rá síi chava', ne na'vej uxra rá so' catuu so' rá ve' a. Tzaj ne curihanj rej so', gaa ne canacúun rej so' man so' ca'na' so' a. ²⁹ Tzaj ne cataj so' rihaan rej so' a: "Uñj nihánj me se aj quisíj que'ee yo' qui'yaj suun 'unj rihaan so' nihánj, ne cunudanj nij nana cataj xna'anj so' rihanj ve'le cunoj a. Ne a 'ó güii ne rque so' a 'ó tana le'ej rihanj ne qui'yaj chuvii 'unj ne chaj ga nij tuvij a ma'. ³⁰ Tzaj ne nihánj me se namán ta'níi so' síi chá nu' si'yáa so' gaa chéé so' ga nij chana niha' rá, ne ticaví' so' scúj le'ej ramii che'é so' a", taj síi chava' yo' rihaan rej so' a.

³¹ "Gaa ne cataj rej so' rihaan so' a: "Maan se so' me se 'o né so' ga 'unj nihánj, rej. Ne nu' rasuun si'yáj me si'yáa so', rej. ³² Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá ní' gaa namán tinúu so', rej. 'O se tinúu so' ro', ase vaa 'o síi cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me cunuu i'na' uún so', ne ase vaa 'o síi ca'anj ni'ya gaa so' rihanj, tzaj ne cuano nihánj me se aj narij man so' nanj adonj", taj rej so' rihaan síi chava' yo' a. —Veé danj quisíj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij so' a.

16

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' ga si'yaj ní' rihaan chumii nihánj, ne ca'vee cayáán ní' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Síi ru'vee me yo' o so', ne nuu 'o mayordomo rihaan so' síi tumé nu' si'yaj so' a. Dan me se cuta' nii cacun' xráa mayordomo yo' rihaan ru'vee se vaa cutun' ndo'o so' si'yaj ru'vee a. ² Gaa ne canacúun ru'vee man mayordomo, ne ca'na' mayordomo rihaan so', ne cataj so' rihaan mayordomo yo' a: "Aj ca'na'

nana rihanj se vaa cutun' ndo'o so' si'yáj, ne ne ne'en uxraj me che'é qui'yáa so' danj a ma'. Tzaj ne cataj xna'anj so' rihanj daj qui'yáa so' gaa cutumé so' si'yáj á. 'O se se ca'vee cunuú so' doj rihanj cutumé so' si'yáj a ma'", taj ru'vee rihaan mayordomo yo' a.

³ "Dan me se curihanj mayordomo, ne guun rá so' a: "Nihánj me se daj qui'yáj, ne ca'nee se-ru'vee 'unj suun ra'aj, ne daj qui'yáj cuano, raj a. 'Unj me se se guun nucaúj qui'yaj suun 'unj suun 'ee, ne na'aj 'unj cachinj 'unj caridad, na'aj 'unj cachee rma'anj nanj á. ⁴ Aan a. Nihánj me qui'yáj nanj á. Gaa ne asa' ca'néj ru'vee suun ra'aj gaa ne nuvi' rej ca'anj 'unj, gaa ne canacunj yo' o nij so' manj ca'anj 'unj tucuá yo' o nij so' cayánj a", guun rá so' a.

⁵ "Gaa ne canacúun so' man nij síi qui'yaj xcúun rihaan se-ru'vee so', ne ca'na' 'o 'o nij so' rihaan so' a. Gaa ne rihaan síi taj yaan rihaan yo' o nij so' cataj so': "Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj ga", taj so', xna'anj so' man síi taj yaan yo' a. ⁶ Gaa ne so' cataj: "'O cientó tambo casté qui'yaj xcunj rihaan se-ru'vee so' a", taj so' rihaan mayordomo yo' a. Gaa ne cataj mayordomo yo' rihaan so': "Nícaj so' daán so' yanj cuentá nihánj, tíri' so' man yo', ne ra'yanj cayáán so', ne qui'yáa so' yo' o yanj naca, ne cachron so' rihaan yanj naca se vaa vij chihaa chi' guee tambo qui'yaj xcúun so' á", taj mayordomo yo' rihaan síi taj yaan yo' a. ⁷ Gaa ne xna'anj so' man yo' o so', cataj so': "Ne so' ga. Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj ga", taj so', xna'anj so' man yo' o so' yo' a. "'O cientó nanj 'núu trigó a", taj yo' o so' a. "Nícaj so' daán so' yanj cuentá nihánj, tíri' so' man yo', ne qui'yáa so' yo' o yanj naca, ne ca'anj chihaa guee nanj

cachron so' rihaan yanj naca yo' á", taj mayordomo rihaan yo'ó so' a.

⁸ "Dan me se xcaj se-ru'vee mayordomo yo' cuentá se vaa qui'yaj chi'ii ndo'o mayordomo yo' rihaan so', tzaj ne ca'mii sa' ru'vee che'é mayordomo cataj ru'vee se vaa sij avii ndo'o raq me mayordomo yo' adonj. Danj nanj nij síi man rihaan chumii nihánj cuano, tzaj ne gaa 'yaj suun nij so' ga tuvi' ma'an nij so', ne doj a avii raq nij so' rihaan nij síi noco' se-nana Diosé nanj á.

⁹ "Gaa ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij rasuun man rihaan chumii nihánj, tzaj ne 'yaj ndo'o nij yuvii cacun' che'é rej qui'yaj canaan nij yuvii rasuun man rihaan chumii nihánj, ne soj ro', vaa che'é nicaj soj si'yaj soj rasuun man rihaan chumii nihánj, ne go' soj man yuvii gaa ne guun tuvi' soj ga nij yuvii, qui'yaj rasuun yo' a. Ne güii navij nu' rasuun man rihaan chumii nihánj me se aj quiri' ndo'o soj tuvi' soj síi cayáan ga soj, gaa ne ve'é ndo'o cayáan soj ga nij tuvi' soj ga Diosé rej xta' nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁰ 'Q se síi ve'é tumé doj tzin' rasuun ro', so' me síi guun nucuaj cutumé sa' noco rasuun, ne síi 'yaj chi'ii ga doj rasuun ro', chi'ii doj qui'yaj so' ga noco rasuun ei. ¹¹ Che'é dan sese ne guun nucuaj soj cutumé sa' soj nij rasuun chi'ii man rihaan chumii nihánj, gaa ne me síi guun rá rque nij rasuun ya rihaan soj cutumé soj, rá soj ga. Taj vaj síi guun rá qui'yaj danj a ma'. ¹² Ne nuveé si'yaj ma'an ya soj me nij rasuun man rihaan chumii nihánj a man adonj. Ne sese ne guun nucuaj soj cutumé sa' soj nij rasuun man rihaan chumii nihánj, ne me síi guun rá rque rihaan soj rasuun guun si'yaj ma'an ya soj rej xta', rá soj ga. Taj síi guun rá qui'yaj danj ma'.

¹³ "Taj vaj síi guun nucuaj

cutumé sa' si'yaj vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun ní' rihaan vij ru'vee, ne nachri' ní' ni'yaj ní' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá ní' ni'yaj ní' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj ní' caran' rá ní' ni'yaj ní' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diosé ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé nij síi fariseo cacun' rihaan se-tucuanj Moisés a

¹⁴ Dan me se nij síi fariseo ro', me síi aran' ndo'o rá ni'yaj sa'anj, ne gaa cuno nij so' cunudanj se-nana Jesucristó nana che'é rasuun man rihaan chumii nihánj, gaa ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne nuvi' cacun' tumé soj ni'yaj yuvii, 'yaj soj ma'. Tzaj ne Diosé ro', me síi ne'en daj vaa nimán soj adonj. 'Q se sa' uxrá vaa 'yaj yuvii, rá tuvi' yuvii, tzaj ne chi'ii ndo'o 'yaj nij yuvii, rá Diosé nanj adonj.

¹⁶ "Q se gaa ataa ca'na' síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii me se cuno yuvii rihaan inanj se-tucuanj Moisés do', rihaan nij síi nata' se-nana Diosé gaa naá do', tzaj ne yaj me se uno ndo'o yuvii nana sa' nana che'é güii guun chij Diosé nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne me inanj rá cunudanj nij yuvii cataj ma'an nij yuvii daj qui'yaj Diosé asa' guun chij Diosé adonj. ¹⁷ Tzaj ne ne nó xcúun ní' tanáj ní' a 'ó nana rque Diosé rihaan ní' canoco' ní' ma'. 'Q se ca'vee a doj quinavij rej xta' do', ca'vee a doj quinavij chumii nihánj do', tzaj ne se ca'vee quinavij a doj nana rque Diosé rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁸ Dan me se sese quiri'ij yo'o so' man nicá so', ne sese xcaj

so' man yo'ó chana, ne cütumé so' cacun', ne sese xcaj yo'ó so' man chana quiri'íj chii man, ne cütumé so' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é ru'vee ne che'é 'o síí nique cu'naj Lázaro a

¹⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Ru'vee me yo'ó so', ne yatzíj sa' inanj cunuú so', ne daj a güii uun ndo'o nihaa sa' tucua' so', ne guun niha' uxrá rá so' rihaan chumij nihánj a. ²⁰ Ne naj 'o síí nique cu'naj Lázaro rihaan yo'óo ta'yaave' tucua' ru'vee yo', ne mán ndo'o luj xráa síí nique yo', ²¹ ne guun rá síí cu'naj Lázaro cha' so' se quini' rihaan yo'óo rej chá ru'vee yo' chraa, tzaj ne daj doj chuvee ca'na' chavé luj xráa so' a.

²² ”Dan me se gaa quisíj güii cavi' síí nique yo', gaa ne nicaj nij se-mozó Diose man so' ca'anj so' rej sa', ne na'yaan síí cu'naj Abraham man so' a. Ne cavi' ru'vee uún, ne cachin' nii man so' a. ²³ Dan me se ca'anj so' rihaan ya'an, ne quiran' uxrá so' sayuun rihaan ya'an yo', gaa ne naxcaj so' rihaan so', ne quene'en so' se vaa gan' ndo'o ne síí cu'naj Abraham, ne na'yaan Abraham man síí cu'naj Lázaro yo' a. ²⁴ Gaa ne canacúun so' man síí cu'naj Abraham, cataj so': “Cunuú 'ee rá so' manj, ataj Abraham. Ne ca'nej so' man síí cu'naj Lázaro se vaa ca'na' so' ne tiguíj so' raq ra'a so' rque na, ne tucua'chree so' ra'a so' daa 'unj, gaa ne cunuú cu'j doj raj qui'yaj so', ataj. 'O se na'aaan ndo'o manj, 'yaj ya'an nihánj nanj á”, taj ru'vee yo' rihaan síí cu'naj Abraham a.

²⁵ ”Tzaj ne cataj Abraham rihaan so': “Tzaj ne nanuj rá so', ta'nij, se vaa gaa gaa i'na' so' rihaan chumij ne nicaj so' inanj rasuun sa', ne Lázaro me se inanj rasuun

chi'ij nicaj so' nanj á. Ne cuano nihánj me se uun niha' nimán so', ne ma'án so' me se ran' sayuun a. ²⁶ Ne danj inanj uún, ne nuu 'o yu'uj cunuú ndo'o rej ne ní, ne veé danj se ca'vee cuchí' yuvij man nihánj ndaa rej ne nij soj yo', ne síí man yo' se ca'vee ca'na' rej nihánj a ma'”, taj Abraham rihaan ru'vee yo' a.

²⁷ ”Ne cataj ru'vee yo' rihaan Abraham a: “Che'é dan qui'yáa so' se ndo'o, ataj, ne ca'nej so' man síí cu'naj Lázaro ca'anj so' tucua' réj, ²⁸ ne vaa 'un' tinúj, ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj rán' 'unj nihánj, ne se ca'na' nij so' uún rej rán' 'unj sayuun nihánj a ma'”, taj ru'vee rihaan Abraham a. ²⁹ Gaa ne cataj Abraham rihaan so' a: “Vaa se-nana' síí cu'naj Moisés do', se-nana' nij síí nata' se-nana' Diose gaa naá do', nicaj nij so' á. Ca'vee cunó nij so' nana' yo' ei”, taj Abraham rihaan ru'vee a. ³⁰ “Se cuno nij so', man ataj Abraham. Tzaj ne sese ca'anj 'o síí cavi' rihaan nij so', gaa ne canicaj nimán nij so' canoco' nij so' chrej sa', raj a”, taj ru'vee rihaan Abraham a.

³¹ ”Tzaj ne cataj Abraham rihaan so' a: “Sese se ca'vej rá nij so' cuno nij so' rihaan síí cu'naj Moisés do', rihaan nij síí nata' se-nana' Diose gaa naá do', ne ca'vee se cunuú i'na' uún 'o síí cavi', tzaj ne se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man so' a ma'”, taj Abraham rihaan ru'vee yo' a. —Veé danj quisíj cuentó nanó Jesucristó a.

17

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa no' xcúun ní' racúj ní' man tinúú ní' se qui'yaj tinúú ní' cacun' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nana' so' a:

—Xa' chumij nihánj, tzaj ne man ndo'o chrej chi'ij canoco' yuvij, ne vaa ya'núj uxrá rihaan nij yuvij canoco' nij yuvij chrej chi'ij adonj.

Tzaj ne nique sí 'yaj anoco' yuvii chrej chi'ij yo' adonj. ² Daj chihaa mǐj se cavii sa' so' ma'. Ne'en soj se vaa sese toco' vaj nii yuvej xij váj 'núú trigó man chihá yo'ó so', ne sese tagüéj nii man so' rque na ya'anj, ne nij uxrá vaa ran' sí 'anj nij rque na ya'anj yo' nanj adonj. Tzaj ne nij doj quiran' sí qui'yaj chi'ii nimán yo'ó tuvi' soj sí nica' nimán nanj á. 'O se quiran' so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

³ "Tumé uxrá soj man soj daj qui'yaj soj á. Sese qui'yaj tinúú so' cacun', ne cataj so' rihaan so' se vaa nij ndo'o qui'yaj so', ne sese canicaj nimán so' tanáj so' chrej chi'ii, ne caraá x'naa so' che'é cacun' tumé so' ei. ⁴ Dan me se ca'vee se chij ya qui'yaj so' cacun' rihaan so' rque orún' güii, tzaj ne sese chij cuchí' so' rihaan so' ne cataj so' se vaa canicaj nimán so' ne nij vaa cacun' qui'yaj so' rá so', ne caraá x'naa so' rihaan so' ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rasuun guun nucuaj ní' qui'yaj ní' sese cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Diose a

⁵ Gaa ne nij apóstol cune' Jesucristó man ro', cataj chuvij nij so' rihaan ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj núj, gaa ne doj a cuchuman rá núj ni'yaj núj Diose á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij so' a:

—Sese daj se 'o snij cuchuman rá soj ni'yaj soj man Diose, ne sese ase vaa caân cuêj mostazá xlá gaa cuchuman rá soj, ne cataj soj rihaan chruun se vaa curihañj chruun yo'óo rej nicun' chruun ne ca'anj chruun canicun' chruun rque na ya'anj, ne cunó chruun

rihaan soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii xta' ní' che'é suun qui'yaj suun ní' che'é Diose ma'

⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' a:

—Sese vaa mozó nuu rihaan 'o tuvi' soj, ne sese 'yaj suun uxrá mozó uxrá' mozó yo' yo'óo do', sese tumé mozó yo' daán soj xcuu do', ne daj cataj soj rihaan mozó nuu rihaan soj asa' namán mozó yo' ca'anj qui'yaj suun mozó tacaan ga. Ne se cataj soj rihaan mozó yo' se vaa nu' naman mozó ne nu' cayáán mozó cha mozó chraa ma'. Daj chihaa mǐj se tu'va soj danj a ma'. ⁸ Maan se cataj soj: "Qui'yaj chuvii so' cha 'unj chraa, ne cutá' so' chraa do', na do', rihaan mesá rej cha 'unj chraa, ne rque so' nij rasuun achiin manj, ne asa' quisíj chaj chraa gaa ne ca'vee cha so' chraa ne co'o so' na á". Danj ca'mii soj rihaan se-mozó soj nanj á. ⁹ Ne se caráya'anj soj man mozó sese qui'yaj suun ndo'o mozó yo' suun ca'ne' soj rihaan mozó yo' ma'. ¹⁰ Ne ase vaa mozó nuu rihaan Diose vaa soj, ne che'é dan asa' quisíj qui'yaj suun soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, ne cataj soj se vaa mozó rmi me soj, ne inanj do' suun ataj Diose rihaan soj qui'yaj suun soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí samaritano sí nago' graciá rihaan Diose a

¹¹ Dan me se vaj Jesucristó chrej ca'anj chuman' Jerusalén, ne cachéé so' chrej uun ran' estadó Samaria ga estadó Galilea, ¹² ne dan me se daj doj catuu so' 'o chuman', ne nari' tuvi' so' ga chí' sí ran' luj ri'yuj a. Ne gan' canicun' nij so', ¹³ ne nucuaj canacúun nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Cunꝰu 'eꝑ rá so' man núj, maestró Jesucristó —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó man nij so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cavii soj ca'anj soj, ne tihaañ soj man soj rihaan nij xrej á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne cavii nij so', ca'anj nij so', ne gaa vaj nij so' chrej, ne nahuun sa' cunudañ nij so' ta'aj chrej a. ¹⁵ Ne yo'lo tuvi' nij so' ro', xcaj cuenta se vaa nahuun sa' so', gaa ne canicaj so' ca'anj so' rej vaj Jesucristó, ne nucuañ ndo'lo caguáj so' cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga so' a. ¹⁶ Ne gaa cuchi' so' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' ne nago' so' gracia rihaan Jesucristó a. Ne sí samaritano sí yaníj ga nij yuvii israelitá me so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí chéé ga so' a:

—Chí' ya yuvii nahuun sa', qui'yaj, raj a. Ne me rej vaj yo'lo uun nij sí nahuun sa', rá soj ga. ¹⁸ Ne a 'ó nij so' ne canicaj cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é so' a ma'. Qrún' sí yaníj nihánj me sí guun rá cataj daj qui'yaj Diose ga so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij yuvii chéé ga so' a.

¹⁹ Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan sí samaritano yo':

—Naxumaan so', ne ca'anj so' á. Che'é se amán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan aj nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

²⁰ Dan me se xná'anj nij sí fariseo man Jesucristó me güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj a. Gaa ne cataj so' rihaan nij sí fariseo a:

—Taj che'é ni'yaj ndo'lo soj ma'. Ca'vee se guun chij Diose rihaan chumii nihánj, tzaj ne se quene'en yuvii ma'. ²¹ Ne se cataj nii: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me guun chij Diose á. Yo' me rej guun chij Diose á”. Se ca'mii yuvii danj ma'. 'O se sca'núj ma'an soj vaj 'o sí 'yaj uun chij Diose adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Vaa güii guun ndo'lo rá soj quene'en soj güii nihánj güii vaj 'unj sij ca'néé Diose nicañ yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj, tzaj ne se ca'vee quene'en soj manj ma'. ²³ Gaa ne cataj yuvii rihaan soj: “Ni'yaj so' ei. Yo' me rej vaj Jesucristó ei”. Ne cataj uún yuvii: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me rej vaj Jesucristó ei”, cataj yuvii rihaan soj a. Tzaj ne se cavii soj nano' soj manj ma'. ²⁴ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rihaan chumii nihánj, ne 'o chuguun nu' rihaan chumii nihánj ro', ne ne'en cunudañ yuvii se vaa raan rihaan chumii á. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sij nicañ yu'unj man yuvii, ne quene'en nu' yuvii man rihaan chumii nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁵ Tzaj ne vaa che'é qui'rán' 'unj que'ee sayuun asino yaan, gaa ne vaa che'é nachri' nij sí man rihaan chumii nihánj ni'yaj nij so' manj a.

²⁶ Ne ase vaa qui'yaj yuvii gaa cayáan sí cu'naj Noé rihaan chumii ro', danj gaa qui'yaj uún yuvii asa' ca'ná' uún 'unj sij ca'néé Diose nicañ yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj. ²⁷ Dan me se chá yuvii do', co'lo yuvii do', ne xcaj tuvi' nij yuvii do', inañ danj qui'yaj nij yuvii ndaa quisíj güii catúj nij tuvi' sí cu'naj Noé rque rihoo xij chéé rihaan na a. Gaa ne taj ni'yón

caman' ndo'o, ne ca'na' na ya'anj, ne caráán na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne cavi' nij so' a. ²⁸ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij man chuman' cu'naj Sodoma gaa cayáán sí cu'naj Lot ro', danj qui'yaj uún yuvij asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se chá nij so' do', co'o nij so' do', quiránj nij so' rasuun cutu'vej nij so' do', cunô nij so' naa do', cune' nij so' ve' do', ²⁹ ne nu' curihanj sí cu'naj Lot chuman' Sodoma, ne nu' cavii ya'an rej xta' ga yo'ó azufre, cayuu yo' rihaan chuman' yo', ne cacaa nu' chuman' yo', ne cavi' cunudanj nij sí man chuman' yo' a. ³⁰ Ne ase vaa ne xcax nij yuvij man gaa naá cuentá se vaa quirán' nij so' sayuun ro', danj gaa uún yuvij asa' quisj ca'na' uún 'unj sij njcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj. 'O se ndaa síj güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcax nij so' cuentá a.

³¹ Ne güii guun danj me se xa' síj taj xráá ve' tucua' me se se ca'vee catuu so' rá ve' tucua' so' quirij so' si'yaj so' ma'. Ne síj nuu tacaan 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' si'yaj so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á. ³² Vaa che'é nanuj rá soj daj quirán' nica' síj cu'naj Lot gaa canicaj no' ni'yaj no' rej xco no', ne cavi' no' a.

³³ "Síj chu'vi' ndo'o cavi' rihaan chumij nihánj ro', cavi' nu' so', ne síj cavi' ro', so' me síj gaa i'na' nimán nu' cavii nu' ca'anj adonj.

³⁴ "Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a: Ne güii guun danj me se rej nij ro', quitaj roj njca roj so' cotoj roj so', ne nacaj se-mozó Diose man yo'o so', ne quinaj yo'ó so' a. ³⁵ Ne cunuû vij roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o no', ne quinaj yo'ó no' a. ³⁶ Ne cunuû vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'ó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o

so', ne quinaj yo'ó so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne xná'anj nij síj tucuyón se-nana Jesucristó man so', ne:

—Ne me rej ca'na' so', ga Señor —taj nij so', xná'anj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj ne'en soj daj 'yaj yachruú vaj rej xta', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee chá xo' a. Taj síj nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachruú ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumij nihánj me rej ca'na' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

18

Nihánj me cuentó che'é chana cavi' nica cachín ni'yaj ndo'o rihaan cuesa

¹ Ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan nij síj tucuyón se-nana so', che'é rej guun rá so' xcax nij síj tucuyón se-nana so' cuentá se vaa no xcúún nij so' niganj cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne se guun rmij nij so' ma'. ² Dan me se cataj Jesucristó a:

—'O cuesa cayáán rque 'o chuman' me yo'o so', ne nuveé sij amán rá ni'yaj man Diose do', nuveé sij aráj cochroj rihaan yuvij do', me cuesa yo' a. ³ Ne yáán 'o chana cavi' nica chuman' yo', ne guun che'e no' cachín ni'yaj no' rihaan so' se vaa qui'yaj so' sayuun man síj qui'yaj sayuun man no' a. ⁴ Ne a doj ne ca'vej rá so' racuj so' man no' a. Tzaj ne 'o güii me se guun rá ma'an cuesa yo', ne: "Ca'vee se ne amán raj ni'yaj 'unj Diose do', ca'vee se ne aráj cochroj rihaan yuvij do', ⁵ tzaj ne che'é se guun rmij ndo'oj 'yaj chana cavi' nica nihánj, ne che'é dan ca'ne' cachri' 'unj cacun' che'é síj 'yaj sayuun man no', ne ca'vee a. Se taj, ne guun rmij xréé 'unj,

qui'yaj no' vaa güii adonj", guun rá cuese yo' a ⁶ —taj síi 'nij ra'a man ní', ne cataj uún so'— Xcaj soj cuentá daj ca'mii cuese vaa quij nimán yo' á. ⁷ Ne dan me se táá a nij síi narii Diose, ne nuvíi nigan' aguáj ndo'o nij so', achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne Diose, tzaj ne se ca'ne' Diose cacun' che'é nij síi 'yaj sayuun man nij so', rá soj na'. Guun raan ndo'o Diose ca'ne' so' cacun', rá soj na'. Se guun danj rá soj ma'. ⁸ 'Q se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ra'yanj uxrá ca'ne' Diose cacun' che'é nij síi 'yaj sayuun man nij síi narii so' man adonj. Tzaj ne dan me se asa' ca'na' uún 'unj sij nıcaj yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj, ne me daj yuvii amán rá ni'yaj man Diose narij ga —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é vij síi cachíin ni'yaj rihaan Diose a

⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan ta'aj yuvii guun rá se vaa sij sa' inanj me ma'an nij so' ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man yo'ó yuvii a:

¹⁰ —Canicun' vij snó'o rá nuvíi nocoo, cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose a. Yo'ó so' ro', me síi fariseo, ne yo'ó so' ro', me síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó a.

¹¹ "Dan me se canicun' síi fariseo yo', ne cachíin ni'yaj so', ne cataj so' nana nihánj rihaan Diose a. 'Q se ne ca'mii nucuj so' ma'. Maan se rihaan ma'an so' ca'mii so', cataj so': "Guun ni'yaj uxrá ní', Ataj Diose. Guun ni'yaj uxrá ní' se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj yo'ó nij yuvii ma'. Dan me se xa' nij so', tzaj ne sij tiha' yu'unj do', sij tumé cacun' do', sij otoj ga nıca yo'ó yuvii do', me nij so', ne ne 'yáá 'unj danj ma'. Ne guun ni'yaj ní' se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj síi nihánj síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó

a. ¹² Ne vij ya aráj guee 'unj che'é se chá 'o 'o tunj güii, ne rque 'unj 'o pesó rihaan daj a chí' pesó 'yaj canaán 'unj rihaan so' ei", taj síi fariseo yo' rihaan Diose a.

¹³ "Ne gan' doj tzin' nicun' síi a'néj puextó man yuvii yo', ne guun na'aj ndo'o so' ni'yaj so' man so' rihaan Diose, ne ne ca'vej rá so' nıcaj so' rihaan so' ni'yaj so' rej nicun' Diose a. Tzaj ne go' so' se-cuxru' so' rucuaa ma'an so', ne cataj so': "Cunuu 'ee rá so' ni'yaj so' manj, Ataj Diose. 'Q se sij tumé cacun' mej adonj", taj so' rihaan Diose a.

¹⁴ "Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa quinan' síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó yo' tucua' so', gaa ne aj cunuu sa' so' rihaan Diose nanj á. Tzaj ne yo'ó so' ro', taj ma'. 'Q se xa' síi me rá tacavii sa' man ma'an, tzaj ne quirí' so', ne guun na'aj so' a. Ne xa' síi naqui'yaj nıca' nimán, tzaj ne cavii sa' ndo'o so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹⁵ Gaa ne nıcaj nij yuvii man nij ne'ej ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó a. 'Q se me rá nij yuvii cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej che'é rej quirí' ne'ej xna'anj ni'yaj ne'ej a. Tzaj ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó daj qui'yaj nij yuvii, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvii se vaa ne nó xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó a. ¹⁶ Tzaj ne canacúún Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucua' nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan

soj cuano se vaa sí na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa a'vej rá ne'ej guun chij Diose nimán ne'ej ro', daj chihaj mǐj se cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é 'o sí me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁸ Dan me se xná'anj 'o sí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Maestro. Sí sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yáj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj sí nicaj suun yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa sí sa' uxrá mej ga. 'O se orún' Diose me sí sa' á. ²⁰ Ne aj ne'én so' nij nanā nocoo ya ya nanā cataj xna'anj Diose se vaa canoco' ní' á. Dan me se taj nanā yo': “Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvij ma'. Se ticaví' so' yuvij ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvij ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvij ma'. Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á”. Yo' me nanā cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan sí nicaj suun yo' a.

²¹ —Asij gaa mej xnii me ve'é unó 'unj nu' nij nanā yo' nanj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún' rasuun achiin ya mán so' nanj ei. Dan me se cutu'vee so' cunudanj si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij sí nique, ne cumān ndo'o si'yáá so' rej xtā', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²³ Dan me se cuno sí nicaj suun yo' nanā nihánj, gaa ne quinanó

ndo'o rá so' a. 'O se sí ru'vee ndo'o me so' a.

²⁴ Dan me se ni'yaj Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó:

—Sayuun uxrá vaa quisij nij sí vaa ndo'o sa'anj rihaan cayáán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj. ²⁵ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachēn xcuu camelló yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne ca'vee a doj cachēn xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachēn ma'an sí ru'vee cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne xná'anj nij sí cuno nanā nihánj man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me se me sí guun nucuaj quinanij rihaan sayuun ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' rasuun na'vee qui'yaj ma'an inanj yuvij, tzaj ne Diose me sí uun nucuaj qui'yaj nu' rasuun yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuanō nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa sí tanáj ve' tucua tanáj nica tanáj tinúu tanáj tuvi' tanáj ta'núí tanáj, che'é rej guun chij Diose rihaan chumij nihánj ro', ³⁰ uxrá doj a rasuun quirí' uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumij nihánj, ne asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj me se yo'o cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa caví' so' ne cunu'u i'na' uún so' a

³¹ Dan me se nicaj Jesucristó chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne asa' cuhi' ní', ne quisij ya nu' nana cataj xna'anj nij sí nata' se-nana Diose gaa naa che'é 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij, ³² ne dan me se tacuachén nii manj rihaan nij sí yanij, ne ca'nga' nacoqo nij so' quene'en nij so' manj, ne qui'yaj chí'ii nij so' manj, ne quirii talúj nij so' manj, ³³ ne go' nij so' cuartá xráj, gaa ne ticaví' nij so' manj a. Gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu'u i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Ne ne quene'en uxrá nij so' me che'é ca'mii Jesucristó danj ma'. 'O se ne ca'vee xcaj nij so' cuentá che'é nana yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Dan me se gaa quinichrun' Jesucristó chuman' Jericó, ne yáán 'o sí tuchrii tu'va chrej, ne achíin so' caridad rihaan yuvij a. ³⁶ Dan me se cuno sí tuchrii yo' se vaa cachén ndo'o yuvij chrej rej ne so', ne che'é dan xná'anj so' man yuvij che'é rej vaj ndo'o yuvij chrej yo' a. ³⁷ Gaa ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí achén rej ne nij so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se caguáj sí tuchrii yo', cataj so':

—Ya ya ta'núí ta'nij si'nó sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunu'u 'ee rá so' manj ei —taj so', caguáj so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij sí racúj man so' chéé so' se vaa se tu'va so' danj, maan se:

—Dínj gaa tu'vá so' á —taj nij so' rihaan sí tuchrii, tzaj ne doj a nucuaj caguáj so', cataj so':

—Ta'núí ta'nij si'nó sí cu'naj David mé so' ei. Cunu'u 'ee rá so' manj ei —taj so', caguáj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man sí tuchrii se vaa racúj nii man so' ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Ne gaa quinichrun' sí tuchrii yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó rihaan so' a:

⁴¹ —Daj qui'yaj mán so', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

—Curuvi' rihanj raj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'vee curuvi' rihaan so' á. Maan che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó a.

⁴³ Ne nu' curuvi' rihaan so', gaa ne canoco' so' xcó Jesucristó, ne nata' so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga so' a. Ne nu' nij yuvij quene'en daj quiran' so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a.

19

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Zaqueo gaa guun rá so' quene'en so' man Jesucristó a

¹ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jericó, ne cachén so' chuman' yo', ² ne yáán 'o sí cu'naj Zaqueo chuman' yo', ne so' me sí uun chij rihaan nij sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó, ne ru'vee ndo'o so' a.

³ Dan me se guun rá so' quene'en so' me sí me Jesucristó, tzaj ne ne ca'vee quene'en so', che'é se man ndo'o yuvij, ne sí chre' nii vaa sí cu'naj Zaqueo a. ⁴ Che'é dan yoo cunánj so' quitáa yaan so' rihaan nij yuvij, gaa ne cavii so' raq 'o chruun man chruj higó raa, che'é

yan me rá so' quene'én so' man Jesucristó a. 'O se cachén Jesucristó tacóo chruun yo' a. ⁵ Dan me se gaa cuchi' Jesucristó tacóo chruun taj Zaqueo, ne ni'yaj Jesucristó raa chruun, ne cataj so' rihaan Zaqueo a:

—Nanij so' cuaj rihaan yo'óo, Zaqueo. 'O se vaa che'é ndo'o carán' 'unj ve' tucua so' cuan' á —taj Jesucristó rihaan Zaqueo a.

⁶ Gaa ne yoo nanij Zaqueo rihaan yo'óo, ne guun niha' uxrá rá so' se vaa carán' Jesucristó tucua so' a.

⁷ Dan me se cuno nij yuvii daj cataj Jesucristó, gaa ne nij ca'mii nij yuvii ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj nij so' che'é Jesucristó a:

—Nihánj me se carán' so' tucua 'o sítí tumé ndo'o cacun' adonj —taj nij yuvii ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁸ Tzaj ne canicun' ma'an Zaqueo, cataj so' rihaan sítí 'nij ra'a man ní' a:

—Cuanó nihánj me se rque 'unj yanej si'yáj rihaan nij sítí niqúe, ne nij sítí tiha' yu'unj 'unj man, tzaj ne naqui'yáj 'ó cunu' ca'anj narque 'unj rihaan nij so' se vaa ca'néj 'unj man nij so', Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cuan' me se aj cavii sa' nij tucua sítí nihánj, ndaa rá se vaa 'o ta'núí sítí cu'naj Abraham gaa naá ro', danj vaa ma'an so' cuano a. ¹⁰ 'O se ca'ná' 'unj sij nicaj yu'unj man yuvii che'é rej ca'vee nano' 'unj man nij sítí ca'anj ni'ya, ne cavii sa' nij so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é sítí racuj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹¹ Dan me se cuno nij sítí man chuman' Jericó se-nana Jesucristó, tzaj ne guun rá nij so' se vaa che'é se nichrun' Jesucristó chuman'

Jerusalén, che'é dan ra'yanj guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj, rá nij so', ne che'é dan guun che'e Jesucristó naqui'yaj Jesucristó yo'o cuentó nihánj, gaa ne ca'vee xcaj nij yuvii cuentá a. ¹² Dan me se cataj so' a:

—Yo'o sítí xna'anj ru'vee guun rá quinaj suun uun chij chiháán, ne guun rá so' ca'anj so' chuman' raa ne nata suun so' suun guun chij chiháán so', gaa ne canicaj so' naman so' chiháán so', rá so' a. ¹³ Gaa ne canacúun so' man chi' nij se-mozó so' ca'na' rihaan so', gaa ne rque so' 'o sa'anj mina rihaan 'o 'o nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa qui'yaj suun nij so' ga sa'anj, ne tanaca' nij so' man sa'anj, ne ndaa quisij güii naman uún so', gaa ne nuchruj nij so' cuentá, taj so' a. Danj ca'mii so', gaa ne cavii so' ca'anj so' a.

¹⁴ "Tzaj ne nij sítí man chiháán so' ro', quitáa ri'yunj man so', ne che'é dan ca'néé nij so' sítí ca'anj suun ca'anj cataj xna'anj rihaan sítí nicaj suun rej ca'anj sítí xna'anj ru'vee yo' se vaa ne ca'vej rá nij so' guun chij sítí xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a.

¹⁵ "Dan me se ya qui'yaj canaán sítí xna'anj ru'vee yo' guun chij so' chiháán so', gaa ne gaa namán so', ne cataj xna'anj so' se vaa nacunj nii man chi' nij se-mozó so' nij sítí rque so' sa'anj rihaan a. 'O se guun rá so' xcaj so' cuentá me daj sa'anj qui'yaj canaán nij so' a.

¹⁶ "Dan me se sítí ca'na' asino yaan rihaan so' ro', cataj: "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj 'ó chi' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan sítí xna'anj ru'vee yo' a. ¹⁷ Gaa ne cataj sítí xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó yo': "Cunaj uxrá qui'yáa so' á. Mozó sa' inanj mé so' ei. Che'é dan guun chij so' rihaan chi' ya chuman', qui'yáj a", taj sítí

xna'anj ru'vee rihaan mozó sa' yo' a.

¹⁸ "Dan me se ca'na' uún yo'ó mozó, cataj so': "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj yu'un' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan sí xna'anj ru'vee yo' a. ¹⁹ Ne cataj sí xna'anj rihaan so': "Gaa ne guun chij so' rihaan 'un' ya chuman' nanj ei", taj so' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁰ "Dan me se ca'na' yo'ó so' uún, ne cataj so': "Nihánj me nacaj so' se-sa'anj so', señor. 'O se caraa sa' 'unj man yo' rque 'o vitó, ²¹ ne cuchu'ví 'unj ni'yaj 'unj mán so', che'é se sij sca' ndo'o nimán mé so', ne naxcaj so' rasuun rej nuvi' rasuun cutá' so', ne yo'ó yuvi unô caân, ne so' me se, ne ma'án so', ne rii so' naa adonj", taj mozó yo' rihaan sí xna'anj ru'vee yo' a.

²² "Gaa ne cataj sí xna'anj ru'vee rihaan mozó yo': "Mozó chi'ii nimán mé so' ei. Cutá' 'unj cacun' xráa so' che'é nana tu'va ma'án so' á. 'O se quene'én so' se vaa sij sca' ndo'o nimán mej, ne quene'én so' se vaa naxcaj 'unj rasuun rej nuvi' rasuun cutaj, ne quene'én so' se vaa yo'ó yuvi unô caân ne 'unj rii naa nanj á. ²³ Che'é dan me che'é ne tacuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij sí nuta' sa'anj ga. Gaa ne gaa ca'ná' 'unj, ne nacaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raa yo' ga", taj sí xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó rmii yo' a. ²⁴ Gaa ne cataj so' rihaan yo'ó nij sí nicun' ga so' a: "Ca'neej soj sa'anj nicaj mozó chi'ii nihánj, ne tacuachén soj rihaan sí nicaj chi' sa'anj mina yo' á", taj sí xna'anj ru'vee yo' rihaan yo'ó nij so' a. ²⁵ "Tzaj ne aj nicaj so' 'o chi' vaa guee á", cataj nij so' rihaan sí xna'anj ru'vee yo' a. ²⁶ "Taj se 'yaj ma'. Cuaño nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí ne'en sa' qui'yaj suun rihanj ro', ne vaa güii, ne doj a guun nucua

so' qui'yaj suun so' adonj. Ne sí ne ne'en qui'yaj suun rihanj ro', ca'nee 'unj suun le'ej nii ata so', ne quinaj uun so' adonj", taj sí xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a. ²⁷ Gaa ne cataj uún so': "Tzaj ne xa' nij sí taj ri'yunj manj sí ne ca'vej rá guun chij 'unj rihaan, tzaj ne nicaj soj man nij so' ca'ná' soj rihanj, gaa ne ticavi' soj man nij so' rihanj nihánj ei", taj uún so' a. ²⁸ —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne táa yaan so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

²⁹ Dan me quinichrun' Jesucristó roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania a. Naj roj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a. Gaa ne ca'neé Jesucristó man vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj rque chuman' Betfagé, ³⁰ ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj ca'anj soj, ne catuu roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne asa' catúj roj soj, ne nari' roj soj man yo'ó burró le'ej ya'anj numji a. Dan me se nache roj soj man xo', ne nicaj roj soj ca'ná' roj soj rihanj nihánj á. ³¹ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: "Sí' 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj", cataj roj soj á—taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana so' a.

³² Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman' yo', ne nari' roj so' man burró le'ej, ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ³³ Ne gaa nache roj so' man burró, ne xna'anj nij sí daan burró man roj so' a:

—Me che'é nache soj burró gá —taj nij so', xná'anj nij so' man roj so' a.

³⁴ Gaa ne cataj roj so' rihaan nij síi daan burró a:

—Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj —taj roj so' a.

³⁵ Gaa ne nicaj roj so' xcuu ca'na' roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráá burró, ne tacavii roj so' man Jesucristó xráá burró yo', ³⁶ ne gaa vaj Jesucristó, ne cuchruj ndo'o nij yuvii yatzíj sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó gá burró yo' rihaan yatzíj a. ³⁷ Dan me se quinichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén, ne vaj so' tacóo Quij man Chruun Olivó rej vaj nij chrej, ne guun che'e que'ee nij síi tucu'yón se-nanā so' guun niha' rá nij so', ne aguáj nij so', ca'mii sa' nij so' che'é Diose che'é nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó quene'en nij so' a. ³⁸ Dan me se cataj nij so':

—Cunaj uxrá vaa ca'na' síi ca'née síi 'nij ra'a man ní' ei. Síi nicaj suun rey uun chij rihaan ní' me so' ei. Ve'é cayáán Diose síi nicun' xtá' á. Cunaj uxrá 'yaj so' ei —taj nij yuvii, caguáj nij so' a.

³⁹ Dan me se ta'aj nij síi chée gá Jesucristó me síi fariseo, ne ta'aj nij so' cataj rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nanā so' se vaa ca'ne' rá nij so' gá nana vaa danj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese díng gaa tu'va nij síi aguáj nana vaa danj, ne ma'an nij yahij naj rihaan yo'óo nihánj caguaj nana vaa danj asuun nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁴¹ Ne gaa quinichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ta'vee Jesucristó che'é chuman' yo', ⁴² ne cataj so':

—Güii cuan' me se me inañj raj quene'en soj sij man chuman' Jerusalén daj qui'yaj soj ne ca'vee díng cayáán soj, tzaj ne cuano nihánj me se se ca'vee xcaj soj cuentá ma'. ⁴³ Dan me se quisij ya güii, ne ca'na' nij síi taj ri'yunj man soj, ne cune' nij so' chingá nu' anicaj chiháán soj, ne tucuachrijin nij so' man soj, ne se ca'vee curihanj soj, qui'yaj nij so' ma'. ⁴⁴ Ne tucuanee nij so' nu' chiháán soj, ne cavi' soj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej, qui'yaj nij so' ma'. Danj quirān' soj, che'é se gaa guun rá Diose račuj Diose man soj, ne ne xcaj soj cuentá ma' —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man chuman' Jerusalén yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvii tu'vej rasuun rá nuvií nocoo a

⁴⁵ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij yuvii tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a. ⁴⁶ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa tucua' Diose me rej na'víj yuvii rihaan Diose á. Tzaj ne guun tucua' síi ituu man tucua' Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvii quirii so' a.

⁴⁷ Ne dan me se daj a güii nicun' Jesucristó rá nuvií nocoo, tucu'yón Jesucristó se-nanā so' rihaan yuvii, tzaj ne nij xrej atā suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', nano' uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' gaa ne ca'vee cavi' Jesucristó a. ⁴⁸ Tzaj ne ne nari' nij so' daj qui'yaj nij so' cavi' Jesucristó ma'. 'Q se guun niha' uxrá rá nij yuvii cuno nij so' se-nanā Jesucristó a.

20

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me síi

ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

¹ Dan me se 'o güii nicun' Jesucristó rá nuví nocoo, tucu'yón Jesucristó rihaan yuvi, ne nata' so' se-nana so' nana sa', ne nicun' xrej ata suun nocoo doj nicun' sí naqui'yaj cuu se-tucañ Moisés nicun' sí uun chij nicun' rej tucu'yón Jesucristó a. ² Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa 'yáá so' ga —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana me raj xna'anj 'unj man nij soj, ne cataj soj rihanj á. ⁴ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvi, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raa na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵ Gaa ne nuchruj raa ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' a:

—Ne sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvi, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me sí cu'naj Juan, ne go' cunudanj nij yuvi yahij man ní' a. 'O se cuchumán rá nij yuvi se vaa sí nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan a —cataj nij so' ga tuvi' ma'an nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó se vaa ne ne'en nij so' me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvi a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihaan qui'yáj ndaa vaa 'yá ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvi chí'ii 'yaj suun rihaan yo'ó a

⁹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó nihánj rihaan nij yuvi a.

—Dan me se cuchruj yo'o so' yo'o naa chruj uvá a. Gaa ne tanaj so' man naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' que'ee yavii a. ¹⁰ Ne 'o güii ca'née so' man yo'ó se-mozó so' ca'anj so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. 'O se me rá so' rque nij sí nuu tumé naa doj chruj uvá rihaan yo'ó mozó yo', tzaj ne a doj chruj ne rque nij sí nuu tumé naa rihaan yo'ó mozó yo' ma'. Maan se go' ndo'o nij so' xraá so', ne quirii nij so' man so' rque naa yo' a. ¹¹ Che'é dan ca'née sí to'oj naa yo' man yo'ó mozó uún, tzaj ne nij sí nuu tumé naa ro', go' uún nij so' xraá mozó uún, ne nij uxrá qui'yaj nij so' man so', ne quirii nij so' man so' rque naa, ne a doj chruj ne rque nij so' man mozó yo' a ma'. ¹² Gaa ne ca'née uún sí xnaa yo' yo'ó mozó uún, tzaj ne quiran' chí'ii ndo'o so', qui'yaj nij sí nuu tumé naa, ne quirii nij so' man so' xe' a.

¹³ ”Gaa ne guun rá sí xnaa yo': “Daj qui'yáj yaj ga. 'O se ca'nej 'unj ma'an ta'nij sí 'ee raj man á. Caraa cochroj nij so' rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee”, guun rá sí xnaa, ne ca'née so' man ta'nii ma'an so' ca'anj a. ¹⁴ Dan me se quene'en nij sí nuu tumé naa se vaa 'na' ta'nii sí xnaa, gaa ne nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so', taj nij so' a: “Sí nihánj me sí guun xnaa man naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavj' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj

chuguanj", taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁵ Gaa ne quirii nij so' man ta'nii sí xnaa yo' xe', ne ticavi' nij so' man ta'nii sí si'yaj naa nanj adonj. Che'é dan daj qui'yaj sí si'yaj naa yo' man nij sí nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga. ¹⁶ 'Q se ca'na' so' vaa güii, ne ticavi' so' man nij sí nuu tumé naa yo', ne taquachén so' xnaa so' rihaan yo'ó sí tumé man xnaa so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Gaa cuno nij yuvii nana nihánj, ne chuchuvi' ndo'o nij so', ne cataj nij so':

—Orún' raá Diose me sí nacaj man núj rihaan sayuun yo' nanj chuguanj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij so', ne xná'anj Jesucristó man nij so' a:

—Che'é dan me se me che'é nó nana nihánj rihaan danj Diose, rá nij soj ga: “Yuvej quiri'íj nij sí cune' ve' ro', guun yujej sa' doj rihaan cunudanj nij yujej man tacóo ve' yo' nanj adonj”, taj danj Diose a. ¹⁸ Ne yujej yo' me se ase vaa yujej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuvii tíxe yujej yo' vaa yuvii na'vej rá cunó rihaan 'unj, ne uxrá quirán' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuvii quiniij yujej yo' xráa vaa nij yuvii qui'yáa 'unj sayuun man, ne yuun che'e quina'vij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun rá nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii guun rá nij xrej atá suun nocoo doj guun rá quita'aa ra'yanj man Jesucristó, tzaj ne chuchuvi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvii a. Quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' rihaan Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó do', che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

²⁰ Dan me se cutumé ndo'o nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', nij xrej atá suun nocoo doj do', man Jesucristó daj ca'mii so' a. Ne go' nij so' sa'anj rihaan doj tuvi' nij so' sí tiha' yu'unj cuchí' nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj sí vaa sa' sí me rá xná'anj nana man so' a. 'Q se guun rá nij so' cutá' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'mii so', gaa ne ca'vee taquachén nij so' man Jesucristó rihaan sí nicaj suun procurador a. ²¹ Dan me se xná'anj nij sí tiha' yu'unj yo' man Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana nica inanj a'mii so' ne tucu'yón so' do', maestro. Ne 'o cuyaan vaa cunudanj yuvii rihaan so' chuguanj. Ne ya tucu'yón so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, maestro. ²² Dan me se nó xcúun ní' go' ní' puextó rihaan sí nicaj suun gobiernó na'. Ase se go' ní' xa' —taj nij sí tiha' yu'unj, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²³ Tzaj ne caxrij rá Jesucristó se vaa me rá nij so' tiha' yu'unj nij so' man so' a. Che'é dan cataj Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

²⁴ —Tihaan soj sa'anj aga' ni'yaj ní' á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne gaa tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó:

—Me sí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me sí se-chuvii nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

—Sí nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvii so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun gobiernó rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne ne guun nucuaj nij sí tiha' yu'unj yo' cutá' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é se-nana so' ma'. 'O se cuno cunudanj nij yuviij daj ca'mii nij so', gaa ne ca'anj ndo'o rá nij yuviij cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne ca'ne' rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uún nij sí cavi' a

²⁷ Dan me se cuchi' doj nij sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa míj se cunuú i'na' uún yuviij asa' cavi' yuviij, taj nij so' a. ²⁸ Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cachrón sí cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj, che'é rej cuno ní nana nihánj a: “Sese cavi' yo'ó sí vaa nica, ne sese taj vaj ta'nii so', ne no xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'ó sí cavi' yo' a”, taj sí cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁹ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so' a. Sí chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so', ³⁰ ne che'é dan xcaj scue'ee sí cavi' yo' man choco' so' chana quináj, tzaj ne cavi' so' uún, ne xcaj scue'ee so' uún man chana, tzaj ne cavi' so' uún, ³¹ ne dan me se quisij xcaj nu' chij nij tinuj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne taj vaj a 'ó ne'ej cuchruj chana yo', qui'yaj nij so' ma'. Ne cavi' taran' nij so' nanj adonj. ³² Sij, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún, ³³ ne

dan me se asa' cunuú i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nicaj man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij sí saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' nij yuviij man rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne uchruj nij so' sa'anj do', xcaj tuvi' nij so' do', ³⁵ tzaj ne ino qui'yaj nij yuviij cunuú i'na' uún cayáan ga Diose asa' cunuú naca uún chumij nihánj nanj á. 'O se rej yanj Diose me se taj yan vaj sí xcaj tuvi' yo' ma'. ³⁶ 'O se danj nanj uún, ne taj yan vaj sí cavi' uún rej yo' ma'. 'O se ase vaa nij se-mozó Diose ro', danj gaa nij so', ne cuyaán gaa nij so' ga nij se-mozó Diose, ese ta'nij Diose me nij so', ne sij aj cavi' ne cunuú i'na' uún me nij so' adonj.

³⁷”Ne ma'an sí cu'naj Moisés me sí cataj xna'anj asino yaan se vaa ca'vee cunuú i'na' uún nij sí cavi' ndaa vaa nari' so' gaa canicun' so' rihaan yan nicun' 'o coj acó' ya'an raá a. Dan me se cataj so' se vaa sí 'nij ra'a man ní' ro', me Diose sí noco' nij sí man gaa naá sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacobo do' a. ³⁸ Dan me se nuveé se-Diose nij xngang me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei. 'O se vaa i'na' cunudanj yuviij ni'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ta'aj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij ro', cataj rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro —taj nij so' a.

40 'Q se ne quisij rá nij so' xna'anj nij so' doj nana man Jesucristó a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síi ca'nej Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvii me so' ma'

41 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é taj nij soj se vaa nanj ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'nej Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun ga. 42 'Q se nó se-nana ma'an síi cu'naj David rihaan yanj no chra' qui'yaj so', se vaa cataj so': 43 “Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj”, taj síi cu'naj David yo' a. 44 Dan me se síi 'nij ra'a man síi cu'naj David me síi ca'nej Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun, taj síi cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, gaa ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'núí ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvii me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii a

45 Gaa ne ca'mii so' nana nihánj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', ne cuno cunudanj nij yuvii daj ca'mii so' a:

46 —Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii, ne tumé soj man soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' á. Dan me se niha' rá nij so' cunuú nij so' yatzij sa' xcaan cacheé nij so' rej quene'en yuvii man nij so', ne aran' rá nij so' se vaa

ca'mii sa' yuvii ga nij so' gaa chéé nij so' rihaan yu'vee a. Ne uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' doj gaa 'anj nij so' ve' nuu chre' ní' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', gaa 'anj nij so' cha'anj do' a. 47 Ne a'néj nij so' ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij so' man ve' yo', ne 'yaj xcaan ndo'o nij so' cuentó achiín ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij so' tihá' yu'unj nij so' man yuvii a. Xa' nij so', tzaj ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

21

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana nique cavi' nica qui'yaj sa' doj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

1 Dan me se ni'yaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa araa ndo'o nij síi ru'vee sa'anj rque chrúun taj rihaan nuvíi nocoo che'é Diose a. 2 Ne quene'en so' 'o chana cavi' nica chana nique se vaa caraa no' vij guee sa'anj aga' le'ej rque chrúun yo', 3 ne cataj so':

—Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana cavi' nica chana nique nihánj, tzaj ne doj a caraa no' sa'anj rque chrúun yo' rihaan sa'anj caraa cunudanj yo'ó nij yuvii nanj adonj. 4 'Q se nij so', daj doj sa'anj quináj raá se-sa'anj nij so' ro', caraa nij so' rque chrúun, ne xa' no', tzaj ne nda' se achiin ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ne rque no' rihaan Diose cunudanj sa'anj nica no' sa'anj quiraan no' se cha no' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíi nocoo ne chuman' Jerusalén a

⁵ Dan me se cataj ta'aj yuvij se vaa xa' nuví nocoo, tzaj ne yuvej sa' inanj me yuvej guun nuví nocoo, ne me doj uxrá sa'anj go' nij yuvij rihaan Diose che'é rej ca'vee cune' nii nuví nocoo yo' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' nu' nuví nocoo ni'yaj soj nihánj, tzaj ne vaa güii canee nu' nuví nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumij nihánj vaa güii a

⁷ Dan me se xná'anj nii man Jesucristó, ne cataj nii rihaan so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuví nocoo nihánj do', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisj ca'na' sayuun yo', señor —taj nii, xná'anj nii man so' a.

⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nii:

—Tumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvij man soj á. 'O se ca'na' uxrá yuvij cataj: “'Unj me sí na'vij soj, ne Cristo mej á”, cataj nij yuvij, ne cataj uún nij yuvij: “Aj quisj güii ca'anj ni'ya chumij nanj á”, cataj uún nij yuvij rihaan soj a. Tzaj ne se cuchumán rá soj, ne se canoco' soj man yuvij a'mii danj ma'.

⁹ Dan me se ca'vee se cunoo soj nana se vaa unu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' do', ca'vee se cunoo soj nana se vaa tucuáá ndo'o yuvij rihaan gobiernó do', tzaj ne se cuchu'vi' soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumij nihánj asino yaan adonj. Tzaj ne asa' quisj guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'O se quinaj chumij nihánj doj adonj —taj so' rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' nocoo ga yo'o

chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. ¹¹ Ne cachén ndo'o yuún nocoo, ne que'ee chuman' me se cachén ndo'o chil'ij cachén ndo'o x'naa cachén ndo'o a. Ne quene'en ndo'o yuvij rasuun nocoo nij ndo'o rej xta', ne cuchu'vij' nij yuvij, qui'yaj rasuun yo' a.

¹² “Tzaj ne asa' ataa guun nu' sayuun yo', ne quitaj ri'yunj nii man soj, ne quita'aa nii man soj, ne canoco' nii man soj qui'yaj nii sayuun man soj, ne tacuachén nii man soj rihaan nij sí man rá ve' nuu chre' ní' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés, ne caxrij nii taga' man soj, ne tacuachén nii man soj rihaan nij sí nica'j suun, che'é se sij noco' manj me soj a. ¹³ Sij, gaa ne quirij' soj cataj xna'anj soj rihaan nij so' che'é 'unj a. ¹⁴ Ne asa' nicun' soj rihaan nij so', ne yo'o ca'nej nimán soj se nanó rá soj che'é nana ca'mij ma'an soj rihaan nij so' ma'. ¹⁵ 'O se ma'anj me sí rque nana cuu cavij tu'va soj nanj á. Ne taj sí guun nucuaj qui'yaj canaán rihaan se-nana soj ma'. ¹⁶ Dan me se ndaa ma'an rej soj do', ndaa ma'an tuvi' soj do', ndaa ma'an tinúu soj do', ndaa ma'an nij sí man chiháán soj do', me nij sí tacuachén man soj rihaan nij sí qui'yaj sayuun man soj, gaa ne ticavi' nii man ta'aj soj, ¹⁷ ne nachri' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí noco' manj adonj. ¹⁸ Tzaj ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya a doj yuvé raaj soj ma'. ¹⁹ 'O se che'é se noco' raan soj manj ro', che'é dan yo'o gaa i'na' soj nu' cavij nu' ca'anj adonj.

²⁰ “Dan me se asa' quene'en soj se vaa tucuachriin tanuu nu' chuman' Jerusalén, ne xcaj soj cuentá se vaa daj doj quirij' nu' chuman' yo', ne quinavij nu' chuman' yo' nanj adonj. ²¹ Ne güii dan me

se yo'o cunanj nij síi man estadó Judea ca'anj nij so' raá quij, ne nij síi vaj rque chuman' Jerusalén me se ra'yanj curihanj nij so', ne nij síi vaj rej tacaan me se se catúj nij so' chuman' yo' daj chihaa mij ma'. ²² 'O se yo' me güii naru'vee Diose sayuun rihaan nij síi ne estadó Judea yo' che'é cacun' tumé nij so', ne ya danj guun, gaa ne quisij ya nu' nana no rihaan danj Diose che'é nij so' a. ²³ Nique chana nuu rque do', chana vaa ta'nii ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. 'O se guun ndo'o sayuun rej yo', ne caxrii yuvaa Diose man yuvii yo', ²⁴ ne cavi' que'ee nij so' raá neê espadá, ne quita'aa nii man que'ee nij so' ca'anj nicaj nii rej ne nij síi yanij a. Ne cachee nij síi yanij xraá nu' chuman' Jerusalén, ndaa se quisij güii ca'nee Diose suun ra'a nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj a

²⁵ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Gaa ne quene'en yuvii se vaa cunu ino güii do', yavii do', nij yati' do', ne rihaan ma'an chumii me se cuchu'vi' ndo'o cunudanj nij yuvii cunó nij so' daj gaa cariin ndo'o na ya'anj do', quene'en nij so' daj gaa quinaan rihaan na ya'anj do' a. ²⁶ Ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvii, che'é yan quinano rá nij so' daj gaa quiran' nu' chumii nihánj a. Ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj man rej xta' a. ²⁷ Gaa ne quene'en nij so' man 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvii á. Dan me se xraá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuaj ndo'oj quirii ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj ei. ²⁸ Dan me se asa' guun che'e nu' rasuun nihánj guun yo' danj, ne canicun' soj, ne ni'yaj soj xta', ne daj doj nacaj 'unj man

soj rihaan chumii nihánj gaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaaya quene'en ní' se vaa daj doj ca'na' uún Jesucristó a

²⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Xcaj soj cuentá daj 'yaj chruun man chruj higó raá do', daj 'yaj me ma'an chruun do' á. ³⁰ Gaa naca coj ya'lji ra'a nij chruun, ne ni'yaj soj man nij chruun, ne ne'en soj se vaa daj doj 'na' tió naman maan a. ³¹ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne daj doj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. ³² Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumii nihánj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³³ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní' man ní' daj qui'yaj ní', gaa ne ca'vee canicun' ní' rihaan Jesucristó a

³⁴ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se cutumé soj man soj se gaa nanj yo'o guun rá soj rasuun man rihaan chumii nihánj, ne guun rá soj guun xno soj do', guun rá soj ca'mii sca' soj do', guun rá soj guun si'yaj soj nu' rasuun man rihaan chumii nihánj do' a. Se qui'yaj soj danj, tóse taj ni'yón ca'naj, ne se quene'en soj ca'naj a. ³⁵ 'O se ndaa rá se vaa 'o lazo ne' ta'aa man nii ro', danj gaa ca'na' xraá cunudanj chumii nihánj adonj. ³⁶ Che'é dan yo'o ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá nu'

güii, ne inanj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee quinanij soj rihaan nu' sayuun nihánj asá' guun danj rihaan chumiñ nihánj, gaa ne ca'vee canicun' soj rihaan 'unj sij ca'née Diose ñicaj yu'unj man yuvij ei —taj Jesucristó a.

³⁷ Dan me se rej ranga' ro', ne Jesucristó rá nuvií nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvij, ne rej ti'nuu me se curihanj so', ne rej cu'naj Quij man Chruun Olivó aran' so' a. ³⁸ Ne taxrej uchi' cunudanj nij yuvij cunoo nij so' se-nana Jesucristó a.

22

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síí cu'naj Judas gaa cutu'vej yuve so' man Jesucristó a

¹ Dan me se daj doj canuú cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó a. ² Ne nano' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', daj qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó, che'é se man ndo'o yuvij nocoo' man Jesucristó a.

³ Ne catúj síí chree cu'naj Satanás nimán síí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me se yo'oo tuvi' ma'an chuvij nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó me so' a. ⁴ Dan me se cavii so' ca'anj so', ne ca'mii so' ga nij xrej atá suun nocoo doj do', ga tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvií do', gaa ne cataj so' daj qui'yaj so' ne tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a. ⁵ Gaa ne guun niha' rá nij so' gaa cuno nij so' se-nana Judas, ne guun ya ca'mii nij so' ga Judas se vaa rque nij so' sa'anj man Judas a. ⁶ Dan me se cata' tu'va síí cu'naj Judas se vaa tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne nuchruj raa Judas aman ca'vee tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj quene'en nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rque Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rque so' co'oo nij so' do' a

⁷ Dan me se quisij güii canuú cha'anj chá nii chraa yo'óo trigó, ne güii dan me güii ticavi' nij yuvij israelitá matzinj le'ej che'é Diose a.

⁸ Dan me se ca'née Jesucristó man Pedró do', man Juan do', ne cataj so' rihaan roj so':

—Ca'anj roj soj qui'yaj chuvij roj soj cha níí ne navij rá níí cha'anj pascuá ei —taj so' rihaan roj so' a.

⁹ Gaa ne xna'anj roj so' man Jesucristó a:

—Me rej qui'yaj chuvij núj cha níí ga —taj roj so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cunoo roj soj nana nihánj, se vaa asa' catúj roj soj chuman' yo', ne nari' tuvi' roj soj ga 'oo síí táa chiha 'oo cacuaj na, ne canoco' roj soj man so', catuu roj soj rá ve' catuu so', ¹¹ ne cataj roj soj rihaan síí tucua ve' yo': “Xna'anj maestró mán so' se vaa me rej ne ve' cha xti'no maestró chraa ga nij síí tucu'yón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan síí tucua ve' yo' a. ¹² Gaa ne tihaañ so' 'oo ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuvij rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej qui'yaj chuvij roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹³ Dan me se cavii roj so' ca'anj roj so', ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne qui'yaj chuvij roj so' cha xti'no nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁴ Ne quisij orá cha xti'no nij so', ne ca'na' Jesucristó ga yo'oo nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so', gaa ne ca'anj cayáan taran' nij so' rihaan mesá a.

15 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Guaun ndo'o raj cha xti'nō 'unj che'é cha'anj pascuá nihánj ga nij soj cuano nihánj gaa ataa quirán' 'unj sayuun a. 16 'Q se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se chá xti'nō uún 'unj ga soj a 'ó cha'anj nihánj ndaa se quisij güii canuú cha'anj pascuá naca asa' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

17 Gaa ne nicaj so' 'o aga' tazá na vinó, ne nago' so' gracia rihaan Diose, gaa ne cataj so':

—Quita'aa soj na nihánj, cuxra' ta'aj soj, ne co'oj cunudanj soj á.

18 'Q se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, ne co'oj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

19 Gaa ne nicaj so' rachrúun, ne nago' so' gracia rihaan Diose, gaa ne cuxra' so' rachrúun, ne rqué so' man nij so', ne cataj so':

—Neñ manj me rachrúun nihánj nanj á. Ca'vej rá 'unj cavi' neñ manj che'é soj, ne cha soj man nihánj, gaa ne yo'oj cunuú rá soj manj ei —taj so' rihaan nij apóstol a.

20 Gaa ne ase vaa qui'yaj so' ga rachrúun ro', danj qui'yaj uún so' ga aga' nuu na vinó gaa quisij chá xti'nō nij so', ne cataj so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj a. Che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraá x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé yuviñ nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó cataj xna'anj se vaa taquachén yo'oj sítu tucuyón se-nana so' man so' rihaan nij sítu taj ri'yunj man so' a

21 Ne cataj uún Jesucristó a:

—Tzaj ne xcaj soj cuentá se vaa vaa 'o sítu taquachén manj rihaan nij sítu taj ri'yunj manj, ne táa ra'a so' rihaan chruun mesá taj ra'aj nihánj cuano ei. 22 'Q se xa' 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuviñ, tzaj ne ca'anj 'unj cavi' 'unj ndaa vaa cataj xna'anj ma'an Diose a. Tzaj ne nique ndo'o sítu taquachén manj rihaan nij sítu taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

23 Gaa ne guun che'é nij sítu tucuyón se-nana Jesucristó nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' me tuvi' nij so' me sítu qui'yaj danj man Jesucristó, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' sese me rá ní' guun ní' sítu guun chij doj rihaan tuvi' ní' a

24 Gaa ne ca'mii cunu' cunudanj nij sítu tucuyón se-nana Jesucristó me tuvi' nij so' me sítu guun chij doj a. 25 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nij sítu nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuviñ yanj ro', rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so', ne tucunáj nii “sítu 'nij ra'a man ní” man nij so' nanj á. 26 Tzaj ne se guun soj sítu vaa danj ma'. Maan se tuvi' soj sítu guun rá se vaa guun chij so' doj rihaan soj ro', vaa che'é guun so' sítu noco'oj doj rihaan soj, ne guun so' ase vaa 'o se-mozó soj a. 27 Dan me se me sítu me sítu uun chij doj, rá soj ga: sítu anicaj co'oo rihaan mesá na', ase sítu yanj rihaan mesá xa'. Veé sítu yanj rihaan mesá me sítu uun chij doj, rá soj a. Tzaj ne nihánj me se vaj ma'an 'unj sca'núj nij soj, ne aj guún 'unj mozó rihaan soj vaa nanj adonj.

28 “Ne xa' soj, tzaj ne nij soj me nij sítu cachéé ga 'unj gaa quirán' 'unj sayuun, 29 ne ase vaa cune' Réj Diose manj se vaa guun chij 'unj ro', danj gaa cune' 'unj man soj cuano 30 se vaa cayáan soj rihaan

xrúun 'ujj chruun mesá asá' guun chij ma'anj, ne chá soj chraa ne co'lo soj na ga 'ujj adonj. Ne quitaj soj chruun xlá sa' ndo'lo, ne ca'ne' soj cacun' che'é chujij nij x'ne' yuvij israelitá adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga síi cu'naj Simón Pedró a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón Pedró a:

—Cunó so' nana nihánj ca'mij rihaan so', Simón. 'Q se aj cachíin ni'yaj síi cu'naj Satanás rihaan Diose se vaa ca'vej rá Diose qui'yaj so' sayuun man nij soj a. Dan me se ase vaa 'yaj nii man 'núu trigó gaa tixrin' nii 'núu trigó rihaan rcuaa ro', danj qui'yaj síi chree man soj, che'é se guun rá so' quirij soj adonj.

³² Tzaj ne aj cachíin ni'yáá 'ujj rihaan Diose che'é so', se vaa se ca'ne' rá so' ga suun amán rá ni'yaj manj a ma'. Gaa ne asá' nanicaj nimán so' canoco' uún so' manj ro', ne racuj so' man nij tinúu so' se vaa cunúu sca' doj nimán nij so' uún á —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón Pedró yo' a.

³³ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne aj ca'neé nimanj yo'lo cachee 'ujj ga so', Señor. Ca'vee se caxrij nii taga' mán so' ca'vee se ticavij' nii mán so' ca'vee se, tzaj ne se tanáj xco 'ujj mán so' ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Nihánj me cataj 'ujj rihaan so' daj qui'yáá so', Pedró. Ne'én 'ujj se vaa asá' ataa caguaj to'loo nii corá, ne va'núj cataj so' se vaa ne ne'én so' manj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirán' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó sayuun a

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Gaa ca'neé 'ujj man soj ca'mii natáj soj se-nanaj rihaan nij yuvij israelitá ne taj nanj taj vitó taj canj taj ca'anj nicaj soj gaa ca'anj soj, tzaj ne taj vaj rasuun cachiin man soj gaa ca'anj soj, rá 'ujj a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Taj vaj a doj rasuun ne cachijin man núj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yaj me se sese vaa xnánj soj do', se-vitó soj do', ne nicaj soj ca'anj soj á. Ne sese taj yan vaj neé espadá rihaan soj, ne quiraan soj 'o taneé soj neé espadá á. Ne sese nuvi' sa'anj rihaan yo'lo tuvi' soj, ne vaa che'é cutu'vee so' se-rotó so', ne quiraan so' neé espadá ei. ³⁷ 'Q se vaa nana no rihaan danj Diose taj: “Cataj nii se vaa sijn 'yaj cacun' me so'”, taj danj Diose che'é 'ujj, ne vaa che'é quisij ya nu' nana yo' che'ej a. 'Q se daj doj quinavij se vaa 'yáá 'ujj rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁸ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Nij'yaj so' ei. Vaa vij neé espadá rihaan ní' nihánj, Señor —taj nij so' a.

—Veé danj me se danj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁹ Gaa ne cavii so' ca'anj so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ndaa vaa cu'yón inanj so' qui'yaj so' a. Ne canoco' nij síi tucu'yón se-nana so' rej xco so' a. ⁴⁰ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cachijin ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráan Diose chrej rihaan síi chree se gaa nanj guun rá soj

qui'yaj soj cacun' qui'yaj sí chree á —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴¹ Gaa ne naxuun so' man so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne ca'anj so' rej yaníj doj, ne canicun' ruj so', ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ⁴² ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne çaráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'án so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'án so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj ma' —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴³ Gaa ne curuvi' yo'o se-mozó Diose cavii rej xta' rihaan so', ne nari' nucaj nimán so', qui'yaj se-mozó Diose yo' a. ⁴⁴ Ne nanó ndo'o rá so', ne nucaj ndo'o cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cavii ndo'o nihaa rihaan so', ne ase vaa ton vaa nihaa cavii rihaan so' cayanj rihaan yo'óo a. ⁴⁵ Ne canicun' caya so', ne ca'anj so' rej ne nij sí tucu'yón se-nana so', tzaj ne quene'en so' se vaa cotoj nu' nij so', che'é se nanó ndo'o rá nij so' a. ⁴⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é otoj soj ga. Naxumaan soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se gaa nanj guun rá soj qui'yaj soj cacun' qui'yaj sí chree á —taj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' que'ee yuvij, ne sí cu'naj Judas yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí táa yaan rihaan nij yuvij, ne quinichrun' sí cu'naj Judas rihaan Jesucristó, che'é rej guun rá so' cachron tu'va so' xruu Jesucristó a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Judas a:

—Ne chihan' uxrá 'yáa so', se vaa tacuachén so' manj sij ca'née Diose nij caj yu'unj man yuvij gaa cachron tu'va so' xruj, man Judas —taj so' rihaan Judas yo' a.

⁴⁹ Dan me se quene'en nij sí nicun' ga Jesucristó daj qui'yaj nij yuvij man Jesucristó, ne che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Go' núj neê espadá raá nij so', rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne yo'o tuvi' nij so' ro', go' taneê so' neê espadá raá se-mozó xrej ata suun nocoo doj, ne güéj nu' xrée yo' rej nuva' yo', qui'yaj so' a.

⁵¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rej quirán' chi'ij xrée mozó yo', ne nu' orá nahuun sa' xrée mozó yo', qui'yaj Jesucristó a.

⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvií do', rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do' a:

—Me che'é 'na' neê espadá 'na' chruun 'na' ga soj ga. Sí ituu mé 'unj, rá soj na'. ⁵³ 'O se daj a güii yáan 'unj ga nij soj rá nuvií nocoo, tzaj ne ne guun rá soj quita'aa soj mán 'unj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se aj quisíj orá ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá soj qui'yaj soj, ne nihánj me se ca'vee guun nucaj soj sij vaj rej rmi' a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

⁵⁴ Dan me se quita'aa nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' tucua' xrej ata suun nocoo doj, ne gan' gan' canoc' sí cu'naj Pedró rej xc' Jesucristó, 'na' so' a. ⁵⁵ Dan me se

naran' nii ya'an rá ve', ne yáan tacuachriin taran' nii rihaan ya'an, ne yáan síi cu'naj Pedró sca'núj nij so' a. ⁵⁶ Dan me se yáan so' rej chuguun ya'an rihaan nij tuvi' xrej, ne quene'en yo'q mozó chana man so', ne ni'yaj uxrá chana yo' man so' a. Gaa ne cataj mozó chana yo' rihaan tuvi' no' síi man ga no' a:

⁵⁷ —Síi nihánj ro', me yo'q síi cachée ga Jesucristó a —taj chana yo', ni'yaj yo' man Pedró a.

Gaa ne cataj Pedró rihaan chana yo' a:

—Ne ne'én 'unj man so', man no-coj —taj so' a.

⁵⁸ Ne yo'ó orá nii me se quene'en yo'ó so' man Pedró uún a:

—Yo'q tuvi' nij síi chée ga so' mé so' ei —taj so' rihaan Pedró a.

—Taj ma'. Nuveé sij chée ga so' mé 'unj, man tinuj —taj Pedró yo' a.

⁵⁹ Dan me se cachén yo'ó orá uún, gaa ne nucuaj ca'mii yo'ó so' a:

—Ya uxrá sij cachée ga Jesucristó me síi nihánj nanj ei. 'O se sij cavii estado Galilea me roj so' ga Jesucristó chuguanj —taj yo'ó so' a.

⁶⁰ Gaa ne cataj Pedró rihaan síi tu'va danj a:

—Ne uno uxraj me taj so', man tinuj —taj so' rihaan nij so' a.

Ne dan me se nu' ca'mii so' danj, ne nu' caguáj to'loo a. ⁶¹ Gaa ne canicaj síi 'nij ra'a man ní', ne ni'yaj so' man Pedró, gaa ne nanuj rá Pedró se-nana síi 'nij ra'a man ní' gaa cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so': “Ne'én 'unj se vaa asa' ataa caguaj to'loo nij corá, ne va'nuj cataj so' se vaa ne ne'én so' manj ma'”, cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' quii a. ⁶² Dan me se gaa ni'yaj síi 'nij ra'a man ní' man Pedró, gaa ne curihanj Pedró xe', ne ta'vee ndo'o so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁶³ Gaa ne nij síi quita'aa man Jesucristó ro', tiha' ndo'o nij so' man so', ne go' nij so' xráa so' a. ⁶⁴ Ne gaa go' nij so' xráa so' me se caráan nij so' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Cataj so' rihaan núj me síi go' man so' á —taj nij so', ⁶⁵ ne que'ee doj nana nij a'mii uún nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁶ Ne gaa quisíj güii, ne cunuu chre' nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá, ne dan me se nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', cunuu chre', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' a'ne' nij so' cacun' che'é yuvii a. Gaa ne xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

⁶⁷ —Sese ya sij ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun mé so', rá so', ne cataj xna'anj so' rihaan núj á —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'vee se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne se cuchumán rá soj se-nanaj ma'. ⁶⁸ Ne sese xna'anj 'unj 'o nana man soj, tzaj ne se cataj xna'anj soj rihanj ma'. ⁶⁹ Tzaj ne rej rihaan ní' me se xa' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii, tzaj ne cayáan 'unj rej nuva' Diose síi nucuaj ndo'o a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁷⁰ Gaa ne xná'anj cunudanj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me ta'nij Diose mé so', rá so' na' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Veé ya ndaa vaa cataj soj ro', veé danj vaa nanj á —taj so' a.

⁷¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. 'O se ma'an ní' me síi cuno daj tu'va so' nihánj

nənj adonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

23

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Dan me se que'eē nij so', ne naxumaan taran' nij so', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rihaan sí cu'naj Pilato a. ² Gaa ne cuta' nij so' cacun' xráá so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cataj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Sí nihánj ro', me sí tucu'yón tucuaán ne rihaan tuvi' núj sij israelitá, ne cataj so' se vaa se go' yuviј puextó rihaan sí nicaj suun cu'naj César, ne taj so' se vaa sij ca'neé Diosē guun sí nicaj suun rey me ma'an so', taj so' adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne xná'anj sí cu'naj Pilato man Jesucristó a:

—So' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuviј israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij yuviј do' a:

—Nuvi' cacun' tumé sí nihánj narij ma' —taj so' a:

⁵ Tzaj ne nucuaj doj ca'mii nij so', cataj nij so':

—Tzaj ne que'eē yuviј uno se-nana so', ne vaa güii qui'yaj nij so' sayuun nənj á. Ne vaj so' tucu'yón so' se-nana so' nu' estadó Judea nihánj, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nana so' estadó Galilea, ne 'na' so' ndaa nihánj tucu'yón so' nənj adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁶ Dan me se cuno Pilato se-nana nij so', gaa ne xná'anj Pilato man nij so' sese sij cavii estadó Galilea me Jesucristó a. ⁷ Gaa ne quene'en

so' se vaa ya cavii Jesucristó estadó Galilea rej uun chij sí cu'naj Herodes a. Che'é dan cataj so' se vaa ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rihaan sí cu'naj Herodes yo' a. ⁸ Q se güii dan me se nu' ma'an sí cu'naj Herodes chuman' Jerusalén a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí cu'naj Herodes ga Jesucristó a

⁸ Gaa quene'en sí cu'naj Herodes man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá so' a. ⁹ Q se asij rque ndo'o me se guun rá so' quene'en so' man Jesucristó, che'é se aj cuchí' nana rihaan so' daj 'yaj Jesucristó a. Ne guun rá so' se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo ni'yaj so' a. ⁹ Dan me se xná'anj ndo'o so' nana man Jesucristó, tzaj ne a 'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan so' a ma'. ¹⁰ Tzaj ne nicun' nij xrej atá suun nocoo doj nicun' nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés rihaan nij yuviј nicun', ne nucuaj ndo'o cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó a. ¹¹ Gaa ne nachri' Herodes do', nij tanuu nuu rihaan so' do', ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Gaa ne na'neé nij so' yatzíj sedá man Jesucristó qui'yaj Herodes, ne veé dan na'neé uún Herodes man so' rihaan Pilato a. ¹² Ne güii dan me se guun che'e Herodes ga Pilato na'mii sa' roj so' ga tuvi' roj so' a. ¹³ Q se asij rque doj me se sij taj ri'yunj man tuvi' me roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Pilato se vaa caví' Jesucristó rihaan rcutzé a

¹³ Dan me se canacúun sí cu'naj Pilato man nij xrej atá suun nocoo doj do', man nij sí uun chij rihaan nij yuviј israelitá do', man ma'an nij yuviј do', se vaa ca'na' nij so' cunuu chre' nij so' rihaan so' a.

14 Gaa ne cataj Pilato rihaan nu' nij yuvij a:

—Dan me se nicaj soj man snó'o nihánj ca'na' soj rihanj, ne cataj soj se vaa so' me síi me rá qui'yaj nij yuvij sayuun a. Ne veé xná'anj 'unj man so' cuno taran' soj daj 'yaj so', ne xa' cacun' cuta' soj xráa so', tzaj ne taj vaj cacun' vaa danj tumé síi nihánj narij ma'. 15 Ne síi cu'naj Herodes ro', ne nari' so' cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan se na'néé uun síi cu'naj Herodes man síi nihánj rihaan ní' nanj á. Ne xcaj soj cuentá se vaa taj cacun' qui'yaj síi nihánj, ne ne nó xcúun so' cavi' so' ma'. 16 Che'é dan qui'yáj doj sayuun man so', ne ca'anj uun so', qui'yaj ní' nanj á —taj Pilato rihaan taran' nij yuvij a.

17 'O se maan güii dan me se daj a cha'anj pascuá na'néé nij so' man 'o yuvij 'nij taga' a.

18 Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so' a:

—Ticavi' soj man síi nihánj ei. Ticavi' soj man síi nihánj ei. Ne quirii so' man síi cu'naj Barrabás taga' che'é núj á —taj nij so', caguáj nij so' rihaan Pilato a.

19 Ne xa' síi cu'naj Barrabás, tzaj ne sij qui'yaj cunu' nij yuvij man chuman' Jerusalén me so', ne sij ticavi' man yuvij me so', ne che'é dan caxrj níi taga' man so' a.

20 Gaa ne ca'mii uún Pilato rihaan nij yuvij a. 'O se guun rá so' quirii so' man Jesucristó ca'anj Jesucristó a.

21 Gaa ne caguáj nu' nij yuvij, cataj nij so':

—Canq ya so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

22 Gaa ne quisj va'núj cataj so' rihaan nij yuvij:

—Tzaj ne taj vaj se chilii qui'yaj so' ma'. Taj vaj cacun' tumé so', ne ne nó xcúun so' cavi' so' ma'. Dan me se qui'yáj doj sayuun man

so', ne ca'anj uun so' qui'yáj nanj á —taj uún Pilato rihaan nij yuvij a.

23 Tzaj ne caguáj ndo'o nij yuvij, ne uxrá ca'ne' nij yuvij suun rihaan Pilato se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze qui'yaj so', ne guun nucuaj doj se-nana nij yuvij yo' a. 24 Gaa ne guun ya rá Pilato se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nij yuvij rihaan so' a. 25 Dan me se síi 'nij taga' tumé cacun' se vaa cunu' yuvij qui'yaj do', se vaa ticavi' yuvij do', quirii Pilato man so' ca'anj uun so', ndaa vaa cataj nij yuvij a. Ne Jesucristó ro', ca'vej rá Pilato quiran' so' ndaa vaa guun rá nij yuvij quiran' so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa cachrón nij yuvij man Jesucristó rihaan rcutze a

26 Dan me se nicaj nii man Jesucristó ca'anj nii, gaa ne quita'aa nii man yo'o síi cu'naj Simón síi cavii chuman' Cirene gaa 'na' niqse so' rej tacaan, ne cuta' nii rcutze xráa so' atá so' rcutze 'na' so' rej xco Jesucristó a. 27 Ne noco' que'ee yuvij man Jesucristó, ne ta'aj nij yuvij me chana, ne dan me se go' nij chana se-cuxru' nij no' rucuaa nij no', ne ta'vee ndo'o nij chana ni'yaj nij chana man Jesucristó a. 28 Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij chana yo':

—Cuno soj chana ta'nij chuman' Jerusalén ca'mij á. Se ta'vee nij soj ni'yaj soj man 'unj a ma'. Tzaj ne ta'vee soj ni'yaj soj man ma'an soj do', man ma'an ta'núí soj do' á. 29 'O se vaa güii cataj nii se vaa aj cavii sa' doj nij chana ituun do', nij chana ne nari' ne'ej do', nij chana ne tucutzii ne'ej do' a. 30 'O se güii dan me se guun che'e yuvij nacunj yuvij nij quij se vaa canee nij quij caráán nij quij xráa ma'an nij so' a. 31 'O se ase vaa chruun maree vaa i'na' vaa 'unj nihánj, tzaj ne danj nanj ticavi' níi manj a. Táá a nij síi ne chuman' Jerusalén, ne ase

vaa chruun nacoꝝ cavi' vaa nij sí tumé cacun' ne chuman' Jerusalén, ne che'é dan chi'ii uxrá doj quirán' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij chanaꝝ a.

³² Ne nicaj nii man yavij roj sí tumé cacun', ca'anj nii rej cavi' roj so' ga Jesucristó a. ³³ Ne gaa cuchi' taran' nij so' rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá, ne cachrón nii man Jesucristó ga roj sí tumé cacun' rihaan va'núj rcutze, ne dan me se yo'ꝝ so' ro', cachrón nii rej nuva' Jesucristó, ne yo'ꝝ so' ro', cachrón nii rej nichruun Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Caraa x'naa so', ne se qui'yáá so' sayuun man nij so', man Ataj Chij. 'O se ne ne'en nij so' daj 'yaj nij so' ma' —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a.

Gaa ne tico tixaj nij tanuu che'é sagan' Jesucristó a.

³⁵ Ne canicun' que'ee yuvij ni'yaj daj quirán' Jesucristó a. Dan me se ca'nga' nacoꝝ nij sí uun chij, cataj nij so':

—Aj tinanii so' man yo'ꝝ yuvij rihaan sayuun, rá so' á. Ca'vee tinanii so' man ma'an so' yaj ei. Sese sij narii Diose me so' do', sese sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so' do', ne ca'vee tinanii ma'an so' man so' a —taj nij sí uun chij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³⁶ Ne nij tanuu, tzaj ne ca'nga' nacoꝝ uún nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó, ne ru'maan nij tanuu na vinó yuu tu'va Jesucristó, ³⁷ ne cataj nij so':

—Sese so' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne tinanii so' man ma'an so' rihaan sayuun yaj vij —taj nij tanuu rihaan Jesucristó a.

³⁸ Ne vaa rcuchra' nó rihaan rcutze yo', ne nó nana rihaan rcuchra' yo' se vaa: “Sij nicaj suun

rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me sí nihánj a”, taj nana yo' a.

³⁹ Ne yo'ꝝ tuvi' roj sí tumé cacun' noco' rihaan rcutze rej x'núj Jesucristó ro', nij ca'mii so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so', rá so' na'. Me che'é ne tinanii so' man taran' ní ga —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Tzaj ne yo'ꝝ sí tumé cacun' ro', cataj so' rihaan tuvi' so':

—Nihánj me se cyaan vaa sayuun ran' ní ga sayuun ran' sí nihánj nanj á. Ne me che'é ne chu'ví so' a doj ni'yaj so' Diose ga.

⁴¹ Dan me se xa' ní, tzaj ne vaa che'é cavi' ní, ne ran' ní sayuun che'é cacun' tumé ní, tzaj ne xa' sí nihánj, tzaj ne taj vaj a doj se chi'ii ne qui'yaj sí nihánj a ma' —taj yo'ꝝ sí tumé cacun' yo' rihaan tuvi' so' a.

⁴² Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Se quini'yón so' racuíj so' manj, asa' guun che'e so' guun chij so' a ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa güii cuan' me se cayáan so' ga 'unj rej sa' ndo'o rej ne nij sí sa' rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Veé dan, ne caxuj me yo', ne guun rmi' rihaan nu' chumij, ne yo'ꝝ guun rmi' rihaan chumij ndaa quisij aga' va'núj rej anoco' güii a. ⁴⁵ Ne guun rmi' rihaan güii, ne sin' nu' yatzij cortiná noco' rá nuví nocoo a. ⁴⁶ Gaa ne nucaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Nacaj so' nimanj, Ataj Chij —taj so', ne veé dan cavi' so' a.

⁴⁷ Dan me se quene'en tanuu capitán se vaa guun, gaa ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose, ne cataj so':

—Xa' sí nihánj, tzaj ne ya ya sí sa' me so' nanj á —taj tanuu yo' ni'yaj so' man Jesucristó a.

⁴⁸ Dan me se quene'en taran' nij yuvij cunuu chre' rej yo' se vaa guun, gaa ne go' nij so' se-cuxru' nij so' rucuaa' nij so' che'é se nanó ndo'o rá nij so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj nij so' chuman' a. ⁴⁹ Ne canicun' cunudanj nij tuvi' Jesucristó rej gan' doj, ne ta'aj nij so' me chana' cuno se-nana' Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea a. Ne ni'yaj taran' nij so' man Jesucristó a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁰ Ne vaa 'o' sí cu'naj José, ne yo'o' tuvi' nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' a. Ne sí sa' me so', ne sí nica' nimán me so', ⁵¹ ne ne vaa rá so' daj se vaa rá yo'ó nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá ma'. Ne guun rá so' qui'yaj so' ndaa' vaa qui'yaj yo'ó nij so' ma'. Ne sí cavii chuman' Arimatea yo'o' chuman' naj estadó Judea me so' a. Ne so' me sí me ndo'o rá guun chij Diose' rihaan chumij nihánj a.

⁵² Dan me se ca'anj so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cachíin ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Dan me se ca'vej sí cu'naj Pilato, ⁵³ gaa ne ca'anj sí cu'naj José, tinanij so' man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzíj mantá xraá Jesucristó, ne caxrij so' man Jesucristó rque yu'uj yuvej rej nuvi' a 'ó xnganá naj a.

⁵⁴ Veé danj qui'yaj nij so' güii 'yaj chuvij nij yuvij israelitá che'é güii naraan rá nij so', ne veé danj quisij güii naránj rá nij so' a. ⁵⁵ Ne canoco' nij chana' cavii estadó Galilea ga' Jesucristó rej xco' sí cu'naj José, ne quene'en nij chana' yu'uj rej caxrij sí cu'naj José man Jesucristó, ⁵⁶ gaa ne canicaj nij chana' chuman'

Jerusalén, ne qui'yaj chuvij nij chana' yo'óo' gun' daj do', squii xlá mirra do', caxrij nij chana' man Jesucristó rá nij chana' a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

Dan me se ma'an güii naránj rá nij yuvij israelitá me se naránj rá nij chana' a.

24

¹ Ne taxrej güii cotungó, gaa ataa doj quisij güii, me se ca'anj nij chana' rej taj yu'uj, ne nicaj nij chana' nij rasuun gun' daj se vaa aj qui'yaj chuvij nij no' a. ² Gaa ne quene'en nij chana' se vaa naj yanij yuvej aráan tu'va yu'uj naj Jesucristó a. ³ Ne gaa catúj nij chana' rá yu'uj, ne ne nari' nij chana' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a ma'. ⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o nij chana', ne nicun' vij snó'o rihaan nij chana', ne roj snó'o yo' me se yatzíj chuguun uxrá nuú roj so' a. ⁵ Dan me se cuchu'vi' uxrá nij chana', ne ca'anj cayáan ruj nij chana', ne cuchruj nij chana' rihaan nij chana' rihaan yo'óo' a. Gaa ne cataj roj snó'o rihaan nij no':

—Taj che'é nango' soj man sí vaa i'na' rej naj nij sí cavi' ma'. ⁶ 'O se nuvi' so' naj nihánj a ma'. 'O se cunuu i'na' uún so' nanj á. Dan me se nanuj rá soj se vaa cataj so' gaa vaj nij soj estadó Galilea, ne cataj xna'anj so' rihaan soj se vaa ⁷ xa' so' sij ca'née Diose' nica' yu'unj man yuvij, tzaj ne vaa che'é taquachén nii man so' rihaan sí tumé cacun', ne cachron' nij so' man so' rihaan rcutze, ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu' i'na' uún so', taj so' a —taj roj snó'o yo' rihaan nij chana' a.

⁸ Dan me se nanuj rá nij chana' nana' ca'mii Jesucristó a. ⁹ Gaa ne curihanj nij chana' yu'uj yuvej, ne canicaj nij chana' yo' chuman' Jerusalén, ne cataj xna'anj nij chana' nu' se vaa quene'en nij no'

rihaan xaan nij apóstol cune' Jesucristó man do', rihaan yo'ó nij sí tucuyón se-nana Jesucristó uún do' a. ¹⁰ Dan me se va'nuj nij chana me ní cu'naj Mariá Magdalena do', ní cu'naj Juana do', ní cu'naj María nii Jacobo do', ne va'nuj nij no' ga yo'ó nij chana ro', cataj xna'anj rihaan nij apóstol che'é nu' se vaa quene'en nij no' a. ¹¹ Ne gaa cuno nij apóstol cune' Jesucristó man se-nana nij chana, gaa ne nana snúu rma'an me nana yo', rá nij apóstol cune' Jesucristó man, ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij chana a. ¹² Tzaj ne naxumaan sí cu'naj Pedró, ne cavii so' cunánj so' ca'anj so' ndaa yu'uj yo', ni'yaj so' a. Dan me se canicun' nituu so', ni'yaj so' rque yu'uj, tzaj ne nuvi' Jesucristó naj rque yu'uj quene'en so' a. Maan yatzij mantá uun naj, ni'yaj so' a. Gaa ne cavii so' quinan' so', ne caráya'anj so' che'é nu' se vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó ga vij tuvi' nij sí tucuyón se-nana so' gaa vaj roj so' chrej ndaa chuman' cu'naj Emaús a

¹³ Dan me se vij tuvi' nij sí tucuyón se-nana Jesucristó ro', vaj roj so' chrej veé maan güii cotungó yo', ca'anj roj so' ndaa 'o chuman' naj xaan kilómetro ga chuman' Jerusalén, ne Emaús cu'naj chuman' yo' a. ¹⁴ Ne nanó roj so' cuentó che'é nu' se vaa quiran' nij tuvi' Jesucristó a. ¹⁵ Dan me se nanó roj so' cuentó, ne nuchruij raa roj so' daj quiran' Jesucristó, gaa ne ma'an Jesucristó quinichrun' rihaan roj so', ne chéé Jesucristó ga roj so' a. ¹⁶ Tzaj ne ne ca'vee cunuu yaan roj so' man Jesucristó ma'. ¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Chéé roj soj nanó roj soj cuentó, ne me che'é nanó roj soj cuentó ga tuvi' roj soj, ne me che'é

nanó ndo'o rá roj soj ga —taj so', xna'anj so' man roj so' a.

Ne dan me se canicun' roj so', ne nanó ndo'o rá roj so' a. ¹⁸ Dan me se yo'o so' me sí cu'naj Cleofas, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cunudanj nij sí aran' chuman' Jerusalén ne'en daj vaa guun chuman' Jerusalén güii cachén nihánj ei. Ne me che'é daj 'o ruún so' me sí ne ne'en daj vaa guun güii cachén nihánj ga —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne:

—Daj guun chuman' Jerusalén ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man roj so' a.

Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Nu' se vaa quiran' Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret a. Ne so' me sí guun sí nata' se-nana Diose rihaan nij yuvi, ne sí uun nucuaj ndo'o qui'yaj suun me so', ne sí cavii ndo'o nana sa' che'é Diose tu'va me so' rihaan cunudanj nij yuvi a. ²⁰ Ne dan me se ca'ne' nij xrej ata suun nocoo doj ca'ne' nij sí nicaj suun ca'ne' suun se vaa cavi' so', gaa ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, ²¹ ne dan me se guun rá núj se vaa so' me sí tinanii man ní' sij israelitá rihaan sayuun, tzaj ne quiran' so' cunudanj, ne nihánj me se síj va'nuj güii cavi' so' adonj. ²² Tzaj ne caráya'anj ndo'o núj, qui'yaj chana tuvi' núj a. 'O se taxrej cuan' me se ca'anj ni'yaj nij chana yu'uj cachin' nii man so', ²³ tzaj ne dan me se ne narí' nij chana man so' a ma'. Che'é dan ca'na' uún nij chana rihaan núj, ne cataj nij chana se vaa ndaa vij se-mozó Diose naqui'yaa rihaan nij no', ne cataj roj se-mozó Diose se vaa vaa i'na' Jesucristó, taj nij chana rihaan núj nanj adonj. ²⁴ Dan me se cavii 'o vij tuvi' núj ca'anj ni'yaj roj so' yu'uj yo', tzaj ne quene'en roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj nij chana rihaan núj,

tzaj ne ne narij' roj so' man ma'an Jesucristó a ma' —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne ma'an Jesucristó cataj rihaan roj so' a:

—Dan me se síi ne acaj cuentá me soj, ne síi ne niha' rá cuchuman rá nu' se-nana nij síi nata' se-nana Diose gaa naá me soj nanj á. ²⁶ 'Q se ne ne'en soj se vaa xa' síi ca'neé Diose tinanii man yuviij rihaan sayuun, tzaj ne vaa che'é ndo'o quiran' so' sayuun ne catuu so' rej guun hij ndo'o so' a —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁷ Gaa ne dan me se guun che'é so' ca'mii so' che'é se-nana síi cu'naj Moisés do', che'é se-nana cunudanj nij síi nata' se-nana Diose do', gaa ne cataj xna'anj so' rihaan roj so' daj taj nu' danj Diose che'é ma'an so' a.

²⁸ Dan me se quinichrun' nij so' tu'va chuman' rej ca'anj roj so', gaa ne Jesucristó me se ndaa rá se 'yaj síi ca'anj chuman' naj gan' doj ro', qui'yaj so' a. ²⁹ Gaa ne terquee roj so' man Jesucristó a:

—Quinaj caxrii' so' ga rój, ne aj ca'anj güii, ne vaj so' chrej, ne guun rmi' nanj á —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne quináj so' ga roj so', ne catúj so' chuman' caran' so' ga roj so' a.

³⁰ Dan me se yáan nij so' cha xti'no nij so', ne nicaj Jesucristó rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachrúun, gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun, rqué so' cha roj so' a. ³¹ Dan me se caxri'j rá roj so', ne cunuu yaan roj so' man Jesucristó, ne veé dan nu' ca'anj ni'ya Jesucristó rihaan roj so', ne ne ca'vee quene'en roj so' man so' a ma'. ³² Gaa ne cataj roj so' rihaan tuvi' roj so' a:

—Veé ya ma'an Jesucristó me yo' asan. 'Q se gaa ca'mii so' ga ni' gaa vaj ni' chrej do', gaa cataj xna'anj so' che'é danj Diose do', gaa ne

guun niha' uxrá nimán ní', ne ndaa tiquisii ma'an nimán ní', qui'yaj so' a —taj roj so' rihaan tuvi' roj so' a.

³³ Gaa ne maan orá dan nax-umaan roj so', ne canicaj roj so' ca'anj uún roj so' chuman' Jerusalén, gaa ne cuchi' roj so' yo', gaa ne aj cunuu chre' xaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó ga yo'ó tuvi' nij so', ³⁴ ne nij so' ro', cataj rihaan roj so' se vaa ya aj cunuu i'na' uún síi 'nij ra'a man ní', ne síi cu'naj Simón me síi quene'en man so', taj nij so' rihaan roj so' a. ³⁵ Gaa ne roj so' ro', cataj xna'anj daj guun gaa quene'en roj so' man Jesucristó gaa vaj roj so' chrej, ne cataj xna'anj roj so' se vaa ndaa cuxra' ta'aj so' rachrúun gaa cunuu yaan roj so' man Jesucristó, taj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaan nij síi tucu'yón se-nana so' ga tuvi' nij so' a

³⁶ Dan me se gaa nanó nij so' cuentó che'é nu' rasuun dan, ne nu' curuvi' Jesucristó tanuu sca'núj nij so', ne:

—Dínj gaa nimán soj á —taj so' rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ta'naj me síi nicun' rihaan nij so', rá nij so' a. ³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é nanó ndo'o rá soj, ne me che'é uun vij rá soj ga. ³⁹ Ni'yaj soj ra'aj ni'yaj soj tacój ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá se vaa ma'anj me á. Xa' ta'naj, tzaj ne taj nee man so' do', taj cúu man so' do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ⁴⁰ ne tihaan so' ra'a so' do', tacóo so' do', rihaan nij so' a.

⁴¹ Dan me se ne ca'vee cuchuman rá nij so' se vaa ma'an Jesucristó me a. 'Q se guun niha' uxrá rá nij so', ne ca'anj uxrá rá nij so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

⁴² Gaa ne rque nij so' 'o xco' nee xcuaj ri'ya do', doj scuü xtaan do', man so', ⁴³ gaa ne nicaj so', ne chá so' ni'yaj nij so' a. ⁴⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Nihánj me nana ca'mii 'unj rihaan nij soj gaa vaj 'unj ga soj, se vaa cataj 'unj vaa che'é quisij ya 'unj nu' nana a'mii che'é 'unj nana no rihaan yanj no se-tucuanj Moisés do', yanj no se-nana nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', yanj no nij chra' salmo do' a —taj so' rihaan nij so' a.

⁴⁵ Gaa ne guun nucuaj nij so' xcax nij so' cuentá che'é nu' danj Diose, qui'yaj so', ⁴⁶ ne cataj so' rihaan nij so':

—Veé danj taj danj Diose se vaa xa' 'unj sij ca'née Diose tinanii man yuvi rihaan sayuun, tzaj ne quiran' ma'anj sayuun, ne cavi' 'unj, ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu i'na' uún 'unj a. ⁴⁷ Gaa ne ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvi man rihaan chumij se vaa che'é se vaa ca'ná' 'unj ro', che'é dan sese canicaj nimán nij yuvi canoco' nij yuvi chrej sa', gaa ne tinavij Diose cacun' tumé nij so' a. Dan me se asino ca'mii natáj nii nana dan chuman' Jerusalén, gaa ne ca'mii natáj nii nu' rihaan chumij adonj. ⁴⁸ Ne nij soj ro', me nij sí quene'en nu' rasuun qui'yáj ne testigó guun soj, ⁴⁹ ne nihánj me se rque 'unj Nimán Diose rihaan soj ndaa vaa cata' tu'va ma'an Diose gaa naá a. Dan me se yo'o cayáán soj chuman' Jerusalén nihánj ndaa se nari' nucuaj nimán soj qui'yaj Diose á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xta' a

⁵⁰ Gaa ne nicaj Jesucristó man nij so', ca'anj so' ndaa tu'va chuman' Betania, gaa ne naxcax so' ra'a so',

ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose se vaa ve'é racuúj Diose man nij so', ne cavi sa' nij so' a. ⁵¹ Ne nu' ca'mii so' danj che'é nij so', ne nu' cavii so' xta' ca'anj so' a. ⁵² Dan me se na'víj nij so' rihaan so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj uún nij so' ndaa chuman' Jerusalén, ne guun niha' uxrá rá nij so', ⁵³ ne yo'o ca'anj nij so' nuvi nocoo, ne nata' nij so' rihaan nij yuvi se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Juan rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yuvij man se-nana Diose a

¹ Asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne aj vaa se-nana Diose, ne se-nana Diose ro', canicun' so' rihaan ma'an Diose, ne Diose me so' a. ² Dan me se asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne canicun' se-nana Diose rihaan Diose, ³ ne ca'ne' Diose suun rihaan so' qui'yaj so' nu' rasuun a. Ne sese taj se-nana Diose, ne taj vaj a doj rasuun man nihánj cuano ne guun ma'. ⁴ So' me síi qui'yaj cunuu i'na' rasuun, ne che'é se cunuu i'na' yuvij qui'yaj so', che'é dan guun nucuaj yuvij xcaj yuvij cuentá a. Dan me se ase vaa ya'an chuguun vaa so' rihaan yuvij, ⁵ ne qui'yaj so' chuguun rej rmi' rej man ní' sij man rihaan chumij nihánj sij ataa xcaj cuentá, ne ne qui'yaj canaan rej rmi' yo' rihaan so' a man adonj.

⁶ Ne curihanj yo'o snó'o, ne dan me se síi ca'neé Diose me so', ne Juan cu'naj so', ⁷ ne ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo', ne me rá so' cuchuman rá cunudanj yuvij ni'yaj nij yuvij man ya'an chuguun yo' a. ⁸ Nuveé ma'an so' me ya'an chuguun yo'; maan se ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo' a.

⁹ Ne ya'an chuguun ya yo' ro', yo' me síi 'yaj chuguun rihaan cunudanj yuvij, che'é rej guun nucuaj nij yuvij xcaj nij yuvij cuentá a. Ne ca'na' so' rihaan chumij nihánj, ¹⁰ ne cayáan so' rihaan chumij nihánj, ne ma'an so' me síi qui'yaj chumij nihánj, qui'yaj Diose, tzaj ne ne xcaj nij síi man

rihaan chumij nihánj cuentá me síi me so' a ma'.

¹¹ Ndaa rihaan ma'an nij tuvi' so' cuchi' so', tzaj ne ne ca'mii sa' nij so' ga so' a ma'. ¹² Tzaj ne xa' taran' nij síi ca'mii sa' ga so', tzaj ne síi amán rá ni'yaj man so' me nij so', ne danj nanj rqué so' guun nij so' ta'nii ma'an ya Diose a. ¹³ Ne nij síi guun ta'nij Diose man, tzaj ne nuveé che'e se nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Ne nuveé che'e se guun rá ma'an rej nij so' nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Nuveé che'e se guun rá rej nij so' ca'ngaa nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Maan se ma'an Diose me síi qui'yaj guun ta'nij Diose man nij so' adonj.

¹⁴ Gaa ne guun se-nana Diose yo' yuvij, ne cayáan so' ga ní', ne quene'en núj se vaa ve'é inanj qui'yaj so', ne dan me se taj vaj yo'ó ta'nii Rej so' Diose ma'. Tananj orún' so' me síi qui'yaj ndaa vaa qui'yaj so', ne se luj ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne inanj nana ya ca'mii so' adonj.

¹⁵ Ne síi cu'naj Juan me síi cataj xna'anj rihaan yuvij che'é Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Síi nihánj ro', aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rque á. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se síi ca'na' rej rihanj me so', tzaj ne 'o se sij uun chij ndo'o doj me so' rihanj nanj á. 'O se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj —taj síi cu'naj Juan yo' a.

¹⁶ Danj ca'mii síi cu'naj Juan che'é se Jesucristó me síi nicaj nu' rasuun sa', ne so' me síi rqué se sa' man taran' ní', ne dan me se nuveé orún' se luj 'yaj so' che'é ní' ma'. 'O se que'e se luj 'yaj so' che'é ní' adonj. ¹⁷ 'O se rqué Diose se-tucañj Moisés rihaan xii ní' gaa naá, tzaj ne Jesucristó me

síi tacuachén nana luj do', nana ya do', rihaan ní' a. ¹⁸ Ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj a doj síi ne'en rihaan man Diose ma'. Tzaj ne xa' Jesucristó, tzaj ne orún' so' me ta'níi Diose, ne nicun' so' rihaan Diose, ne so' me síi tihaan rihaan ní' daj vaa Diose adonj.

Nihánj me se-nana síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii a

¹⁹ Ne nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá síi man chuman' Jerusalén me se ca'née nij so' man xrej do', man doj tuvi' síi cu'naj Leví síi cayáan gaa naá do', se vaa ca'anj nij so' xna'anj nij so' man síi cu'naj Juan me síi me Juan a. Dan me se ca'anj nij so' xna'anj nij so' man Juan, gaa ne Juan yo' ro', ca'mii so' nana nihánj rihaan nij so' a. ²⁰ Dan me se yo'o cataj xna'anj síi cu'naj Juan rihaan nij so' daj sij me so', ne ne ca'mii ne so' ma'. 'O se ca'mii ya so', cataj so':

—Nuveé sij ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun mé 'unj ma' —taj síi cu'naj Juan yo' a.

²¹ Gaa ne xna'anj uun nij so' man so', cataj nij so':

—Che'é dan me síi mé so' ga. Síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá mé so' na' —taj uun nij so', xna'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma'. Nuveé so' mé 'unj ma' —taj uun síi cu'naj Juan yo' a.

—Ne'en núj se vaa vaa güii ca'na' yo'o síi nata' se-nana Diose, ne sij nata' yo' mé so' na' —taj uun nij so', xna'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma' —taj síi cu'naj Juan yo' a.

²² Che'é dan cataj nij so':

—Tzaj ne cataj yá so' me sij mé so', gaa ne ca'vee cataj xna'anj núj rihaan nij síi ca'née man núj ca'na' núj daj sij mé so' a. Me sij mé so' ga. Daj vaa yo', rá so' ga —taj uun nij so', xna'anj nij so' man Juan a.

²³ Ne cataj síi cu'naj Juan:

—Síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', cataj xna'anj so' che'é suun 'yaj sunj a. Dan me se 'unj me síi nucuaj ndo'o a'mii rej tacaan, ne taj 'unj rihaan yuvii se vaa nuchran' nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a —taj síi cu'naj Juan yo' a.

²⁴ Ne ta'aj nij síi ca'na' rihaan síi cu'naj Juan me síi fariseo, ²⁵ ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Juan a:

—Dan me se nuveé sij ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun mé so' ma'. Nuveé sij cu'naj Elías mé so' ma'. Nuveé sij nata' se-nana Diose yo' mé so' ma'. Che'é dan ne nó xcúun so' cuta' ne so' man yuvii —taj nij síi fariseo yo' rihaan síi cu'naj Juan a.

²⁶ Ne cataj xna'anj síi cu'naj Juan rihaan nij so', cataj so':

—'Unj me síi uta' ne uun man yuvii a. Tzaj ne vaa yo'ó síi nicun' sca'núj soj, ne ne ne'en soj man so' ma'. ²⁷ Ne so' me síi 'na' rej xcoj, ne sij sa' uxrá doj me so' rihanj, ne daj chihaa mój se quisij raj quirij canj 'nij tacóo so' ma' —taj síi cu'naj Juan rihaan nij síi fariseo yo' a.

²⁸ Danj guun rej Betania rej rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, rej vaj síi cu'naj Juan gaa cuta' ne so' man yuvii a.

²⁹ Dan me se yo'ó güii, ne quene'en síi cu'naj Juan se vaa ca'na' Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Ni'yaj soj ei. Ase vaa matzinj cavi' rihaan Diose vaa síi nihánj, ne dan me se síi nihánj me síi ca'nee cacun' tumé yuvii man rihaan chumii nihánj, ³⁰ ne síi nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rque, ne cataj 'unj se vaa ca'vee se sij 'na' rej xcoj me so', tzaj ne sij uun chij doj rihaan 'unj me so' a. 'O se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj. ³¹ Dan me se gaa rque ro', ne quene'en ma'anj

sese sij nihánj me so' ma'. Tzaj ne maan che'é se me rá 'unj quene'en nij yuvij israelitá man so' ro', che'é dan ca'ná' 'unj, ne che'é dan cuta' ne 'unj man yuvij nanj á —taj síí cu'naj Juan yo' a.

³² Gaa ne cataj xna'anj ya síí cu'naj Juan che'é se vaa quene'en ma'an so', cataj so':

—Quene'én 'unj se vaa nanij Nimán Diose rej xta', ne ase vaa 'o cha'aan vaa Nimán Diose yo', ne ca'na' yo', quitáá yo' raá Jesucristó ei. ³³ Gaa ne nu' xcaj 'unj cuentá se vaa ma'an so' me síí ca'née Diose á. 'Q se síí ca'née mán 'unj cuta' ne 'unj man yuvij me se ma'an so' cataj rihaan 'unj se vaa sese quene'én 'unj nanij Nimán Diose raá yo' so', ne sese quitaj Nimán Diose yo' raá so', ne so' me síí ca'née Diose, ne cayáan uxrá Nimán Diose ga yuvij, qui'yaj so' a, taj síí ca'née manj adonj. ³⁴ Gaa ne quene'en ma'an 'unj man Jesucristó nihánj, se vaa nanij Nimán Diose raá so', ne aj cataj ya 'unj rihaan soj se vaa ta'nij Diose me so' ei —taj síí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e va'nuj nij snó'o canoco' nij so' man Jesucristó a

³⁵ Güii a'yuj me se canicun' uún síí cu'naj Juan ga vij tuvi' nij síí tucu'yón se-nana so' a. ³⁶ Ne ni'yaj uxrá síí cu'naj Juan man Jesucristó gaa chée Jesucristó, ne cataj síí cu'naj Juan:

—Ni'yaj roj soj ei. Ase vaa matz-inj cavi' rihaan Diose vaa síí nihánj á —taj síí cu'naj Juan a.

³⁷ Dan me se cuno roj síí tucu'yón se-nana Juan nana ca'mii so', ne canoco' roj so' man Jesucristó a. ³⁸ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa canoco' roj so' man so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Vaa se achiin man roj soj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

Gaa ne xná'anj roj so', cataj roj so':

—Me rej né so', rabbí —cataj roj so', xná'anj roj so' man Jesucristó, ne nana “rabbí” yo' taj “maestró” a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ca'anj ní', ne quene'én soj á —taj Jesucristó a.

Che'é dan me ca'anj roj so', ne quene'en roj so' rej ne Jesucristó, ne cunuú roj so' tucua' so' cunu' güii yo' a. Dan me se aga' ca'anj rej anoco' güii me orá ca'mii roj so' ga Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se yo' o' tuvi' roj síí cuno nana ca'mii síí cu'naj Juan ne canoco' man Jesucristó ro', me síí cu'naj Andrés, ne tinúú síí cu'naj Simón Pedró me uún so' a. ⁴¹ Asino yaan nari' síí cu'naj Andrés man tinúú so' síí cu'naj Simón, ne cataj so' rihaan tinúú so':

—Nari' núj man Mesías ei —taj so' rihaan tinúú so' a. Ne nana “Mesías” taj “síí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun” a.

⁴² Ne ca'anj nicaj so' man tinúú so' rihaan Jesucristó, gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man síí cu'naj Simón yo', ne cataj so':

—Síí cu'naj Simón mé so', ne ta'níí síí cu'naj Juan mé so' á. Tzaj ne ndaa yaj, ne Cefas cu'naj so' á —taj Jesucristó rihaan so' a. Ne nana “Cefas” ro', xna'anj hebreo me yo', ne 'o cuyaan vaa yo' ga nana “Pedró”, ne taj yo' se vaa ase vaa 'o yuvej vaa síí cu'naj Pedró, ne sca' nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacúun Jesucristó man síí cu'naj Felipé do', man síí cu'naj Natanael do', se vaa canoco' roj so' man so' a

⁴³ Dan me se yo' o' güii uún me rá Jesucristó cavi' so' ca'anj so' estadó Galilea, ne nari' Jesucristó man síí

cu'naj Felipé, ne dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Ne Felipé ro', me síi ne chuman' Betsaida, ne Betsaida me chiháán síi cu'naj Andrés do', síi cu'naj Pedró do', uún a. ⁴⁵ Veé dan, ne nari' síi cu'naj Felipé yo' man síi cu'naj Natanael, ne cataj so':

—Aj nari' núj man síi ca'née Diose tınanii man yuvi rihaan sayuun, ne dan me se síi ca'mii Moisés che'é gaa cuchruj so' se-tucuanj so' me so', ne nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', nata' uún nij so' che'é so' nanj adonj. Ne dan me se Jesús ta'núí síi cu'naj José, síi ne chuman' Nazaret me so' ei —taj Felipé rihaan Natanael yo' a.

⁴⁶ Ne cataj Natanael yo':

—Taj vaj síi sa' avii chuman' Nazaret ma' —taj Natanael yo' a.

Ne cataj Felipé:

—Ca'anj ní', quene'én so' man so', sese me rá so' á —taj Felipé rihaan so' a.

⁴⁷ Veé dan, ne quene'en Jesucristó se vaa ca'na' Natanael rihaan so', ne ca'mii so' 'o nana che'é Natanael, cataj so':

—Nij'yaj soj ei. Ya sij israelitá me síi 'na' cuano ei. Nica a'mii so', ne a'mii so' nana tihá' yu'unj ma' —taj Jesucristó ni'yaj so' man Natanael yo' a.

⁴⁸ Gaa ne xná'anj Natanael yo' man Jesucristó, cataj so':

—Asá' a'vee ne'én so' manj ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Asij ataa ca'mii Felipé rihaan so' do', asij cayáán so' tacóo chruun man chruj higó raá do', ne aj quene'én 'unj mán so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Natanael:

—Ta'nij Diose mé so', maestro. Sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá mé so' á —taj Natanael a.

⁵⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Che'é se cataj 'unj rihaan so' se vaa quene'én 'unj mán so' gaa cayáán so' tacóo chruun man chruj higó ro', maan che'é dan amán rá so' ni'yaj so' manj na'. Tzaj ne quene'én so' que'ee doj rasuun nocoo doj uún a á. ⁵¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa quene'en soj naxra' rej xta', ne quene'en soj man nij se-mozó Diose, ne caviij nij so' xta', ne nanij uún nij so' rihaan 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvi adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naquiyaj Jesucristó na vinó man na uun gaa canuú cha'anj nara'aa chuman' Caná a

¹ Cachén yavij güii, gaa ne canuú cha'anj nara'aa chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj nii Jesucristó cha'anj yo' a. ² Dan me se nacúún nii man Jesucristó do', man nij síi tucuyón se-nana so' do', ca'na' nij so' cha'anj yo' a.

³ Veé dan, ne navij na vinó man nij síi navij rá cha'anj yo', ne che'é dan cataj nii Jesucristó rihaan Jesucristó a:

—Taj vaj na vinó rihaan nij síi navij rá cha'anj ma' —taj no' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nii so' a:

—Taj che'é ca'mii so' danj rihanj ma'. Nij'yaj so', ne ataa quisij güii quiyáy suun sa' nocoo á —taj so' no nii so' a.

⁵ Gaa ne cataj xna'anj nii Jesucristó rihaan nij mozó a:

—Cunoj nij soj nu' se vaa cataj xna'anj ta'nij rihaan soj, ne quiyaj soj nu' se vaa cataj so' á —taj no' rihaan nij mozó a.

⁶ Veé dan, ne ne vatan' xruj yahij xij a. Xruj nicaj ca'anj chihaa litró

na me xruj yo', ne xruj araa nij yuvij israelitá na rásuun nij so' na'ya' nij so' ndaa vaa taj se-tucuañj Moisés me xruj yo' a. ⁷ Ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij mozó, cataj so':

—Caraa soj na rque nij xruj yahij yo' á —taj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne caraa nij mozó na, ne yo' o caraa ndaa tu'va xruj yo', qui'yaj nij so' a. ⁸ Gaa ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij mozó yo', cataj so':

—Yaj ro', quirii soj doj na nuu rque xruj, ne ca'anj nicaj soj na yo' rihaan sí uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan nij yuvij á —taj Jesucristó a.

Ne danj qui'yaj nij so' a.

⁹ Veé dan, ne sí uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan yuvij me se co'o so' doj tzin' na yo', tzaj ne nuveé na uun me yo' a ma'. Nu' guun na yo' na vinó nanj adonj. Ne ne quene'en so' me rej cavii na vinó yo' a ma'. 'Q se maan inanj nij mozó quirii na yo' rque xruj ro', orún' nij so' me sí quene'en me rej cavii na yo' a. Veé dan, ne nacúun sí uun chij yo' man sí nara'aa ca'na' sí nara'aa rihaan so', ¹⁰ ne cataj so':

—Tucuáan 'yaj ní' ro', me se nanj vaa yo' nanj á. Asino yaan go' ní' na vinó sa' doj co' o nij sí tihaj 'na' cha'anj, gaa ne ndaa quisij guun xno yuvij asuun, gaa ne go' ní' na vinó nij doj co' o nij so' a. Tzaj ne so' me se ino qui'yáa so' chuguñj. Dan me se ndaa yaj quirii so' na vinó sa' doj yo' asanj —taj sí uun chij yo' rihaan sí nara'aa yo' a.

¹¹ Nihánj me se guun che'e Jesucristó qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo, ne nu' nihánj me se vaa qui'yaj so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Che'é dan xcaj nij yuvij cuentá se vaa sij sa' uxrá me so', qui'yaj so', ne cuchumán rá

nij sí tucu'yón se-nana so' ni'yaj nij so' man so' a.

¹² Gaa quisij canuú cha'anj nara'aa yo', gaa ne ca'anj Jesucristó do', nii so' do', nij tinúú so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', chuman' Capernaum, ne doj güii cayáan nij so' chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa quirii so' man sí chí'ii rá nuví nocoo a

¹³ Dan me se ataa doj quisij cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvij israelitá, gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne rá nuví nocoo ro', naj 'o yu'vee nocoo 'yaj nij yuvij israelitá, ne maan dan man nij so' tu'vej nij so' scúj do', matzinj do', cha'aan do' a. Ne vaa sí ne rihaan chruun mesá, ne sí natuná sa'anj che'é yuvij atúj rque nuví me nij so' a. ¹⁵ Gaa ne nicaj Jesucristó ne', qui'yaj so' cuartá, go' so' man nij sí tu'vej xcuu do', man nij sí natuná sa'anj do', ne quirii so' xe' man taran' nij so' a. Ne rano so' man nij scúj do', man nij matzinj do', quirii so' xe' a. Ne ticha'nuu so' se-sa'anj sí natuná sa'anj rihaan yo'óó, ne tinaxru' so' nij chruun mesá a. ¹⁶ Gaa ne cataj so' rihaan nij sí tu'vej cha'aan a:

—Quirii soj rasuun nihánj xe' cuaj ei. Se guun qui'yaj soj yu'vee tucuá Réj ma' —taj so' rihaan nij sí tu'vej cha'aan man rá nuví yo' a.

¹⁷ Gaa ne ninuj rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa nó nana nihánj rihaan danj Diose a: “Che'é se 'ee ndo'o raj ve' tucuá so', che'é dan ca'née nimanj qui'yaj sunj che'é yo' a”. Yo' me nana nó rihaan danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó che'é güii cunuu i'na' uún so' a

¹⁸ Quene'en nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa qui'yaj Jesucristó rá nuví yo', gaa

ne che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne nó xcúún so' quiriij so' man síi tu'vej xcuu man rá nuvíi nocoo, rá núj ma'. Maan se qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, gaa ne guun ya rá núj se vaa no xcúún so' qui'yáá so' danj ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tirj' soj man nuvíi nihánj, ne rque va'núj güii, ne cunuú sa' uún nuvíi nihánj, qui'yáj ei —taj Jesucristó a.

²⁰ Che'é dan cataj nij síi uun chij yo' rihaan Jesucristó a:

—Vij chihaa vatan' ya yo' qui'yaj suun nij síi cune' nuvíi nihánj, tzaj ne asa' ca'vee naqui'yaj sa' so' nuvíi nihánj rque va'núj güii, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne ne ca'miij Jesucristó che'é maan nuvíi nocoo yo' ma'. Maan se ca'mii so' che'é ma'an yan cunuú i'na' uún so' rque va'núj güii a. ²² Che'é dan, gaa quisij cavi so' ne cunuú i'na' uún so', gaa ne nanuj rá nij síi tucu'yón se-nana so' nana nihánj nana aj ca'mii so', ne cuchumán rá nij so' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj quiran' síi ca'nej Diose tinanii man yuviij rihaan sayuun, ne cuchumán rá nij so' nana ca'mii ma'an Jesucristó uún a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne'en Jesucristó daj vaa nimán yuviij a

²³ Dan me se nu' nihánj qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén gaa canuú cha'anj pascuá, ne che'é dan que'ee ndo'o nij yuviij cuchumán rá se vaa sij ca'née Diose me so' a. 'O se quene'en nij yuviij nij suun sa' nocoo qui'yaj suun so' a. ²⁴ Tzaj ne ma'an Jesucristó, ne gaa nucuaj rá so' man nij yuviij yo' ma'. 'O se so' me síi ne'en cunudanj, ²⁵ ne

ne cachjiin yo'o síi cataj xna'anj rihaan Jesucristó daj vaa nimán yuviij ma'. 'O se ma'an so' me síi quene'en daj vaa nimán nu' nij yuviij adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga síi cu'naj Nicodemo a

¹ Dan me se vaa yo'o síi fariseo cu'naj Nicodemo, ne síi uun chij rihaan nij yuviij israelitá me so' a. ² Dan me se rej nii ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ne'en núj se vaa sij ca'née Diose tucu'yón man yuviij mé so', maestro. 'O se sese nuvi' Diose racuuj man so', ne ne guun nucuáá so' qui'yáá so' ndaa vaa 'yáá so' nihánj cuano asuun ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa síi se ca'ngaa naca uún ro', daj chihaa mij se guun nucuaj so' quene'en so' man Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Dan me se xná'anj síi cu'naj Nicodemo man Jesucristó, cataj so':

—Asa' ca'vee ca'ngaa uún 'o síi aj cachij ga. Ca'vee xa' catuu uún so' rque nii so' ne ca'ngaa naca uún so' gaa a na' —taj Nicodemo, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese se ca'ngaa yo'o so' qui'yaj na ne qui'yaj Nimán Diose, ne se guun nucuaj so' catuu so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj ma'. ⁶ 'O se sese nanj yuviij qui'yaj ca'ngaa ní', ne nanj yuviij man rihaan chumiij nihánj me ní', tzaj ne sese ca'ngaa ní' qui'yaj Nimán Diose, ne ase vaa sa' Nimán Diose ro', danj gaa

sa' nimán ní' nanj adonj. ⁷ Se caráya'anj tihá' so' se vaa cataj 'unj rihaan so' ma'. 'O se ne no xcuún nij soj ca'ngaa ya uún nij soj adonj. ⁸ Dan me se xcaj so' cuentá nì'yaj so' nana a. Avii nana yo', ne cayuj 'yaj yo', tzaj ne ne ne'én so' me rej avii yo' 'na' yo', ne ne ne'én so' me rej ca'anj yo' ma'. Ne ase vaa nana ro', danj vaa Nimán Diose, ne dan me se sese cunuu sa' nimán yo' o so' qui'yaj Nimán Diose, ne taj ne'én' asa' ca'vee cunuu sa' nimán so' qui'yaj Nimán Diose ma' —taj Jesucristó rihaan sí' cu'naj Nicodemo yo' a.

⁹ Veé dan, ne xná'anj sí' cu'naj Nicodemo, cataj so':

—Asa' ca'vee qui'yaj yuvij danj ga —taj so', xná'anj so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—'O se me che'é sij uun chij sij tucu'yón se-nana Diose rihaan nij yuvij israelitá mé so', tzaj ne ne ne'én so' nana nihánj nana cataj 'unj rihaan so' ga. ¹¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa xa' núj, tzaj ne che'é inanj se vaa ne'en núj a'mii núj ne che'é se vaa quene'en núj nata' núj adonj. Tzaj ne ne amán rá nij soj nana a'mii núj ma'. ¹² Dan me se nanj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ma'. Asa' ca'vee cuchuman rá soj sese cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun man rej xta' ga. ¹³ 'O se taj vaj sí' cavii rej xta' nanij rihaan yo'óo cataj xna'anj rihaan soj daj vaa nij rasuun man rej xta' ma'. Maan orún' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij ro', me sí' 'na' rej xta' nanij rihaan yo'óo nihánj, ne che'é dan ma'anj me sí' guun nucuaj cataj xna'anj rihaan soj che'é rej xta' adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa tacavii sí' cu'naj Moisés xcuáa aga' raq chruun rej

tacaan ro', danj qui'yaj nii manj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, ne tacavii nii manj raq 'o chruun, ¹⁵ ne ndaa sij, gaa ne taran' nij sí' cuchuman rá nı'yaj manj ro', cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan sí' cu'naj Nicodemo a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹⁶ Dan me se 'ee uxrá rá Diose ni'yaj Diose man ní' sij man rihaan chumij nihánj, ne nda' se orún' ta'ní' Diose, tzaj ne rque uun Diose ta'ní' so' yo', ca'na' ta'ní' so' rihaan chumij nihánj, ne cataj Diose se vaa nij yuvij amán rá ni'yaj man ta'ní' so' ro', se cavi' nij so' daj chihaa mıj ma'. Tananj cane nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁷ 'O se ne ca'nej Diose ta'ní' so' che'é rej cuta' ta'ní' so' cacun' xraá nij yuvij man rihaan chumij nihánj ma'. Tananj ca'née Diose man ta'ní' so' rihaan chumij nihánj che'é rej tinanii ta'ní' so' man nij yuvij rihaan chrej chí'ij uun chij nimán nij so' adonj. ¹⁸ Nı' sij amán rá ni'yaj man ta'ní' Diose me se taj vaj sayuun quiran' ní' ma'. Tzaj ne sí' ne amán rá ni'yaj man so' ro', aj cataj Diose se vaa ya quiran' so' sayuun nanj á. Che'é se ne cuchuman ya rá so' ni'yaj so' orún' ya ta'ní' Diose ro', che'é dan quiran' ya so' sayuun adonj.

¹⁹ Dan me se nihánj me cacun' tumé nij sí' quiran' sayuun yo' a. 'O se aj ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne ase vaa 'o ya'an chuguun vaa so', tzaj ne caran' inanj rá nij sí' man rihaan chumij nihánj cachee nij so' rej rmi', ne ne ca'vej rá nij so' quinichrun' nij so' rihaan ya'an chuguun yo' a. 'O se chí'ij ndo'o vaa se qui'yaj nij so' adonj. ²⁰ Dan me se nu' yuvij 'yaj se chí'ij ro', taj ri'yunj nij so' ni'yaj nij so' ya'an chuguun yo', ne ne 'na' nij

so' rihaan ya'an chuguun yo' ma'. 'O se na'vej rá nij so' curuvi' se vaa 'yaj nij so' ma'. ²¹ Tzaj ne nij sí me rá canoco' nana ya ro', 'na' nij so' rihaan ya'an chuguun yo', ne dan me se gaa 'yaj nij so' danj, ne ruvi' se vaa 'yaj nij so', ne sí noco' man Diose me nij so', ne Diose racuíj man nij so' nu' se vaa 'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sij sa' doj rihaan sí cu'naj Juan me Jesucristó, taj ma'an Juan yo' a

²² Dan me se gaa quisij nu' se vaa qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén, gaa ne curihañj Jesucristó do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' ne nij so' chuman' le'ej nii naj estadó Judea, ne veé dan vaj nij so' cuta' ne nij so' man yuvi do' a. ²³ Ne sí cu'naj Juan ro', ne chuman' cu'naj Enón, ne uta' ne so' man yuvi uún a. 'O se nichrun' naj chuman' Enón ga chuman' Salim, ne man uxrá na cata' ne yuvi rej yo', ne ca'na' uxrá yuvi, ne ata' ne nij yuvi adonj. ²⁴ 'O se ataa doj caxrii nii taga' man sí cu'naj Juan yo' gaa ei. ²⁵ Veé dan, ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana Juan ca'mii cunu' nij so' ga 'o sí uun chij rihaan nij yuvi israelitá che'é nana cataj xna'anj sí cu'naj Moisés, se vaa daj qui'yaj yuvi na'ya' yuvi, gaa ne ca'vee guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ²⁶ Veé dan, ne cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan ma'an Juan, ne cataj nij so':

—Síí chéé ga so' gaa vaj ní' rej rnej tu'va chráa cu'naj Jordán ro', síí natá' so' che'é ro', uta' ne so' man yuvi cuano, ne 'anj taran' nij yuvi rej vaj so', maestro —taj nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan Juan a.

²⁷ Gaa ne cataj Juan:

—A' ó yuvi na'vee canoco' daj chihaa míj man so', sese nuveé Diose me sí ca'vej rá ma'. ²⁸ 'O se aj cuno ma'an soj nana cataj

xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu-veé sij ca'néé Diose tinanii man yuvi rihaan sayuun mej a. Maan se 'unj me sí ca'néé Diose ca'na' asino yaan rihaan sí tinanii man yuvi rihaan sayuun ei. ²⁹ Ase vaa síí xcaj man chana ne nara'aa ro', vaa so', ne ase vaa tuvi' síí nara'aa ro', danj vaa 'unj, ne nicún' 'unj unó 'unj se vaa a'mii so', ne uun niha' uxrá raj, 'yaj nana a'mii síí nara'aa, ne che'é dan me uun niha' uxrá raj adonj. ³⁰ 'O se no xcúún so' guun chij so' doj, ne 'unj me se no xcúnj gunj síí nica' doj rihaan so' adonj —taj síí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a

³¹ Síí nanij rihaan chumii nihánj ro', so' me síí uun chij rihaan cunudanj rasuun adonj. Nij síí man rihaan chumii nihánj, tzaj ne che'é inañj rasuun man rihaan chumii nihánj a'mii nij so', ne taj vaj yo'ó rasuun ne'en nij so' ma'. Tzaj ne síí nanij rej xta' ro', ³² so' me síí a'mii che'é se vaa quene'en so' rej xta' do', che'é nana cuno so' rej xta' do', ne taj vaj síí amán rá uno se-nana so' ma'. ³³ Tzaj ne síí amán rá se-nana so' ro', so' me síí taj se vaa nana ya me se-nana Diose adonj. ³⁴ Síí ca'néé Diose man ro', me síí a'mii se-nana Diose á. 'O se rqué ndo'o Diose Nimán Diose rihaan so' adonj. ³⁵ 'Ee rá Rej so' man so', che'é yan ta'nij Rej so' me so', ne rqué Rej so' cunudanj rasuun man so', che'é rej guun chij so' rihaan cunudanj nij rasuun yo' adonj. ³⁶ Síí amán rá ni'yaj man ta'níí Diose ro', so' me síí ve'é cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne síí na'vej rá cuno rihaan ta'níí Diose ro', daj chihaa míj se cayáán so' ga Diose ma'. Tananj yo'ó ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man so', ne yo'ó quirañ' so' sayuun, qui'yaj Diose adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga 'o chana samaritana a

¹ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuchi' nana rihaan nij síi fariseo se vaa doj a vaa nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana Juan, ne nocoo doj nij yuviñ cata' ne qui'yaj Jesucristó rihaan nij yuviñ cata' ne qui'yaj Juan a. ² Tzaj ne nuveé ma'an Jesucristó me síi cuta' ne man nij yuviñ ma'. Maan nij síi tucu'yón se-nana so' cuta' ne man nij yuviñ a. ³ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuchi' nana yo' rihaan nij síi fariseo, gaa ne cavii so' estadó Judea ca'anj so' estadó Galilea a. ⁴ 'O se ya cachén so' estadó Samaria yo', ⁵ ne cuchi' so' tu'va yo'o chuman' naj estadó Samaria, ne Sicar cu'naj chuman' yo' a. Dan me se nichrun' naj chuman' yo' tu'va yo'oo rque síi cu'naj Jacob rihaan ta'nii so' síi cu'naj José gaa naá, ⁶ ne tu'va chuman' yo' nuu yo'o na yu'uj qui'yaj síi cu'naj Jacob gaa naá a. Dan me se xe' man Jesucristó che'é yan cachéé uxrá so' ca'na' so' chuman' yo', ne che'é dan ca'anj cané so' tu'va na yu'uj yo', ne caxuj me yo' a.

⁷ Dan me se ca'na' 'o chana samaritana na yu'uj quirii no' na, ne cataj Jesucristó rihaan chana yo' a:

—Qui'yáa so' se ndo'o, ne rque so' doj na co'oj ruguanj —taj Jesucristó no chana yo' a.

⁸ Ne taj vaj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nicun' ga so' gaa ma'. 'O se ca'anj nij so' chuman' quiraan nij so' se chá a.

⁹ Veé dan, ne cataj chana samaritana yo' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é cachín so' na rihanj, co'o so', ne ni'yaj so', ne sij israelitá mé so', ne chana samaritana mej

ga —taj chana yo', xna'anj no' man Jesucristó a.

'O se ne a'mii sa' nij síi israelitá ga nij síi samaritano ma'.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Sese xcaj so' cuentá che'é se luj qui'yaj Diose che'é so' ne sese quene'én so' me síi achín na man so' cuano, ne cachín so' na 'yaj vaa i'na' yuviñ man so' co'o so', ne rque so' na yo' co'o so' saj adonj —taj Jesucristó no chana yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj chana rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne taj vaj sihuu rihaan so' quirii so' na nihánj ma'. Ne cunu ndo'o nuu na rá yu'uj nihánj, señor. Me rej quirii so' na 'yaj vaa i'na' yuviñ rque so' co'oj ga. ¹² Dan me se xii ní' síi cu'naj Jacob ro', so' me síi co'o na nuu na yu'uj nihánj, ne veé dan me co'o ta'nii so' do', daán so' xcuu do', ne rque so' na nihánj co'o núj a. Ne sij sa' doj rihaan so' mé so', rá so' na' —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no':

—Cunudanj nij síi co'o na nuu rá yu'uj nihánj ro', canacoó uún nij so' na vaa güii, ne ca'na' uún nij so' quirii nij so' doj na a adonj. ¹⁴ Tzaj ne síi co'o na rque 'unj nihánj me se daj chihaa mij se canacoó uún so' na yo' a ma'. Ase vaa rej ve'é uxrá avii na ro', danj gaa nimán so', ne cunuú uxrá se luj nimán so', ne gaa i'na' so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na rquej adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

¹⁵ Ne cataj chana rihaan so':

—Rque so' doj na yo' co'oj, señor. Ne se canacoó 'unj na, ne se ca'na' uún 'unj quirii na nihánj a ma' —taj chana rihaan Jesucristó a.

¹⁶ Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'anj nacunj so' man nica so', ne ca'na' so' nihánj á —taj so' rihaan no' a.

17 Ne cataj chana rihaan so':
—Taj vaj nicaj ma' —taj chana yo' a.

Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:
—Cunaj uxrá ca'mii so', cataj so' se vaa taj vaj nicá so' ei. 18 'O se asij rque me se quisij ya 'un' snó'o xcaj so', tzaj ne tanáj so' man nij so', ne yaj nihánj me se nicaj so' man 'ó so', tzaj ne nuveé nica so' me so' ma'. Che'é dan ya uxrá ca'mii so' ei —taj Jesucristó no chana yo' a.

19 Ne cataj chana rihaan so':
—Cuanó nihánj xcaj 'unj cuentá se vaa sij nata' se-nana Diose mé so', señor. 20 Dan me se xij núj ro', quina'víj nij so' xráá quij nihánj, tzaj ne soj sij israelitá taj se vaa orún' chuman' Jerusalén me rej no xcúún ní' na'víj ní' rihaan Diose, taj soj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

21 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana a:

—Cuchuman rá so' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', nojoj. Dan me se vaa güii, ne se cavii nij soj raá quij nihánj do', se ca'anj nij soj chuman' Jerusalén do', na'víj soj rihaan Rej ní' Diose ma'. 22 Dan me se ne ne'en nij soj man síi na'víj soj rihaan ma'. Tzaj ne xa' núj sij israelitá, tzaj ne ne'en núj man síi na'víj núj rihaan a. 'O se núj sij israelitá me nij síi qui'yaj quinaniñ yuvij rihaan sayuun a. 23 Tzaj ne vaa güii, ne nij síi na'víj sa' rihaan Rej ní' Diose ro', guun inanj rá nij so' na'víj nij so' rihaan Diose, ne me rej ma'an vaj nij so' na'víj ya nij so' rihaan Diose nanj adonj. Ne cuanó nihánj me aj guun che'e yuvij qui'yaj yuvij danj adonj. 'O se me ndo'o rá Rej ní' Diose na'víj ya yuvij rihaan so' ei. 24 Dan me se me ma'an rej vaj ní' nicun' Diose, ne che'é dan ní' sij na'víj rihaan Diose ro', me ma'an rej man ní', ne no xcúún ní' guun niha' rá ní' na'víj ya ní' rihaan so'

adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

25 Gaa ne cataj chana rihaan Jesucristó a:

—Ne'én 'unj se vaa vaa güii, ne ca'na' síi ca'nej Diose tñanii man ní' rihaan sayuun, ne asa' ca'na' so', ne cataj xna'anj ma'an so' che'é cunudanj rasuun rihaan ní' nanj á —taj chana rihaan Jesucristó a.

26 Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—'Unj sij a'mii rihaan so' cuanó nihánj ro', me síi ca'née Diose adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

27 Veé dan, ne nu' 'na' nique nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne caráya'anj nij so' se vaa ca'mii Jesucristó ga chana yo' a. Tzaj ne a 'ó nij so' ne xna'anj man so' daj qui'yaj so' do', me che'é ca'mii so' ga chana yo' do' a ma'. 28 Gaa ne tanáj chana se-sihuu chana, ne cavii chana quinan' chana chuman', gaa ne cataj chana rihaan nij yuvij man chuman' a:

29 —Ca'anj ní', ne quene'en soj 'o snó'o síi cataj xna'anj rihanj che'é nu' se vaa qui'yaj gaa rque á. Nuveé sij ca'née Diose tñanii man ní' rihaan sayuun me so', rá soj na' —taj chana rihaan nij snó'o man chuman' yo' a.

30 Gaa ne curihanj nij so' chuman', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó a.

31 Dan me se gaa ca'mii chana ga nij síi man chuman' yo', ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rquee nij so' chraa man Jesucristó, cataj nij so':

—Chá so' doj chraa, maestro —taj nij so' a.

32 Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa se chá rihanj, tzaj ne ne ne'en soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

33 Gaa ne xna'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Vaa sí ca'na' rqué se chá so', rá soj na' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese 'yáá 'unj ndaa vaa me rá sí ca'néé manj qui'yáj, ne sese navij quisij suun ca'ne' so' rihanj, ne ase vaa se chá vaa yo' rihanj adonj. Dan me se nuu xej nimanj gaa 'yaj sunj suun yo' ei. ³⁵ Se guun cataj soj se vaa cachēn yo'ó ca'anj yavii, gaa ne quirij ní' naa, cataj soj ma'. Maan se cuano nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naxcaj soj rihaan soj, ni'yaj soj nij yuvij, se vaa ase vaa naa 'núú trigó vaa nij yuvij, ne catzii ndo'o vaa naa 'núú trigó yo', cachij yo', ne cuano nihánj me se no xcuún ní' quirij ní' 'núú trigó yo' adonj. Dan me se aj guun che'e ³⁶ Diose naru'vee Diose rihaan nij sí rii naa yo', ne naqui'yaj chre' ndo'o nij so' man nij sí cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne rej rihaan guun nihá' rá sí cunô naa ga sí rii naa adonj. ³⁷ 'Q se ya uxrá vaa nana nihánj se vaa ino vaa sí cunô naa ga sí rii naa, ³⁸ ne aj ca'néé 'unj man soj quirij soj naa rej ne qui'yaj suun soj ma'. Yo'ó yuvij me nij sí qui'yaj suun naa yo' gaa rque, ne catúj soj qui'yaj suun soj ga nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³⁹ Dan me se che'é se nata' chana yo' rihaan nij yuvij samaritana man chuman' yo' se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan no' nu' se vaa qui'yaj no' gaa rque ro', che'é dan me cuchumán rá que'ee nij yuvij man chuman' yo' ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. ⁴⁰ Dan me se cuchi' nij sí man chuman' yo' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan so' se vaa caran' so' doj tucúá nij so', ne che'é dan vij güii quináj so' chuman' yo' a. ⁴¹ Ne guun rijj doj nij sí cuchumán rá

cuno se-nana Jesucristó a. ⁴² Ne nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' rihaan chana yo' a:

—Nuveé che'e doj nana natá so' rihaan núj me cuchumán rá núj ni'yaj núj man so' ma'. Maan se cuno ma'an núj se-nana so', ne xcaj núj cuentá se vaa ya sí tinanii man yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun me sí nihánj nanj adonj —taj nij so' rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' ta'núú yo'ó sí nicaj suun, qui'yaj Jesucristó a

⁴³ Dan me se quisij vij güii caran' Jesucristó chuman' yo', gaa ne cavii so' ca'anj so' estadó Galilea a.

⁴⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me sí cataj xna'anj se vaa nij sí man chiháan 'o sí a'mii natáj se-nana Diose me se ne aráj cochroj nij sí man ma'an dan rihaan so' ma'.

⁴⁵ Gaa ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ve'é uxrá ca'mii nij sí man estadó yo' che'é suun sa' nocoo qui'yaj so' cha'anj canuú chuman' Jerusalén a. 'Q se ma'an nij so' ca'anj cha'anj yo' a.

⁴⁶ Dan me se ca'anj uún so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Chuman' yo' me chuman' naqui'yaj so' na vinó man na uun gaa rque a. Ne chuman' Capernaum ro', ne yo'ó sí nicaj suun rihaan rey a. Ne canó chi'ij man ta'níú so' 'o snó'o cunii a. ⁴⁷ Dan me se cuchi' nana rihaan sí nicaj suun yo' se vaa cavii Jesucristó estadó Judea ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ca'anj so' cuchi' so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó qui'yaj conoló Jesucristó man ta'níú so' a. Dan me se daj doj cavi' ta'núú so', taj so' a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese se qui'yáj suun sa' nocoo quene'en soj, ne daj chihaa míj se

cuchumán rá soj n̄iyaj soj manj ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj s̄í nicaj suun yo' rihaan Jesucristó a:

—Daj doj cav̄i' ta'n̄ij, nanj señor. Qui'yáá so' se ndo'o uxrá, ne ca'an̄j ní' doj ruguanj —taj so', cachín n̄iyaj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'an̄j so' á. 'O se aj nahuun sa' ta'n̄íi so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne cuchumán rá snó'o yo' nana cataj xna'an̄j Jesucristó rihaan so', ne cav̄ii so' ca'an̄j so' a.

⁵¹ Veé dan, ne tihaj nan' so' chrej, ne ca'an̄j caran' nij se-mozó so' man so', ne cataj xna'an̄j nij yo' rihaan so' se vaa aj nahuun sa' ta'n̄íi so' nanj adonj. ⁵² Veé dan, ne xná'an̄j so' man nij mozó yo':

—Me orá me guun che'e ta'n̄ij nahuun sa' yo' ga —cataj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne cataj nij mozo yo' rihaan so':

—Quii aga' 'o me na'maân cachi' man xnií nanj á —taj nij mozó yo' rihaan so' a.

⁵³ Che'é dan me xcaj snó'o yo' cuentá se vaa maan orá cataj xna'an̄j Jesucristó rihaan so' se vaa nahuun sa' ta'n̄íi so' ro', maan orá dan me nahuun sa' ya ta'n̄íi so' a. Gaa ne cuchumán rá nij tucua so' se vaa sij ca'née Dios̄e me Jesucristó a. ⁵⁴ Dan me se quis̄ij v̄ij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó gaa quis̄ij cav̄ii so' estadó Judea ca'an̄j so' estadó Galilea a.

5

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa nahuun sa' 'o s̄í ninaj cunu' ic̄o xnu' va'n̄uj yo', qui'yaj Jesucristó a

¹ Veé dan, ne canuû cha'an̄j navij rá nij s̄í israelitá, gaa ne cav̄ii Jesucristó ca'an̄j so' chuman' Jerusalén a. ² Dan me se chuman' Jerusalén ro', vaa 'o na cu'naj Betesda xna'an̄j a'mii nij s̄í israelitá a. Nichrun' naj

na yo' ga ta'yaa atúj matzinj, ne vaa 'un' ve' ne nu' anicaj tu'va na yo' a. ³ Rá ve' yo' mán ndo'o s̄í ninaj do', s̄í tuchrii do', s̄í rengo do', s̄í nuu chrúnj ra'a do' a. ⁴ Dan me se ndaa vaa orá nanij yo' o se-mozó s̄í 'nij ra'a man ní' rá na yo', ne tanicaj so' na yo', taj nij yuv̄ii yo' a. Ne gaa anicaj na yo', ne s̄í nanij asino yaan rque na ro', orún' so' güej naj guun chi'ii xráá, taj uún nij yuv̄ii yo' a. ⁵ Ne naj yo' o snó'o tu'va na yo', ne s̄ij ic̄o xnu' va'n̄uj ya yo' ran' so' a. ⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man so' se vaa naj so' rej yo', ne aj quene'en Jesucristó se vaa guun que'ee yo' ran' so', ne xná'an̄j Jesucristó man so', cataj Jesucristó a:

—Nahuun sa' so', rá so' na' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁷ Ne cataj s̄í ran' yo' rihaan Jesucristó a:

—Nahuún 'unj raj, tzaj ne taj vaj tuv̄i' 'unj s̄í tinanij mán 'unj rá na gaa anicaj na, man señor. Che'é dan me gaa 'anj 'unj tu'va na yo', ne guun yucuan' yo' o so', ne asino so' atúj rque na rihanj nanj adonj —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Naxagaa so', ne naxcaj so' tuvée so', cachee so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁹ Gaa ne nu' nahuun sa' snó'o yo', ne naxcaj so' tuvée so', ne ca'an̄j so' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j me che'é no xcuún Jesucristó qui'yaj cono'ó so' man yuv̄ii güii naránj rá nij yuv̄ii israelitá a

Ne güii nahuun sa' snó'o yo' me güii naránj rá nij yuv̄ii israelitá a.

¹⁰ Che'é dan me nij s̄í uun chij rihaan nij yuv̄ii israelitá me se cataj nij so' rihaan s̄í nahuun sa' yo':

—Güii naránj rá ní' me nihánj á. Ne nó xcuún so' catá so' tuvée so' cuan' ma' —taj nij so' rihaan so' a.

¹¹ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Tzaj ne síi qui'yaj nahuun sa' 'un̄j ro', so' me síi ca'ne' suun rihan̄j nāxcaj 'un̄j tuvée 'un̄j ne cachēe 'un̄j adon̄j —taj so' rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xná'an̄j nij so' man so', cataj nij so':

—Me síi cataj rihaan so' nāxcaj so' tuvée so' ne cachēe so' ga —taj nij so' rihaan so' a.

¹³ Tzaj ne ne quene'en síi nahuun sa' me síi qui'yaj dan̄j ma'. 'Q se gaa quisij̄ nahuun sa' so', ne naxuun Jesucristó man ma'an̄ so' cachén Jesucristó sca'núj nij yuvij̄ man̄ anicaj̄ ni'yaj man síi nahuun sa' yo', ca'an̄j so' a. ¹⁴ Veé dan, ne nari' Jesucristó man síi nahuun sa' yo' rá nuvíi nocoo, ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya nahuun sa' so' á. Tanáj so' chrej̄ chi'ij̄ á. Sese taj, ne canicaj̄ uún chi'ij̄ mán so', ne doj̄ a quírán' so' nan̄j adon̄j —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹⁵ Dan me se cavii snó'o yo', ne nata' so' rihaan nij síi uun chij̄ rihaan nij yuvij̄ israelitá se vaa Jesucristó me síi qui'yaj nahuun sa' so' a. ¹⁶ Che'é dan guun rá nij síi uun chij̄ yo' qui'yaj nij so' sayuun man Jesucristó, che'é se güii narán̄j rá nij so' me güii nahuun snó'o yo', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Réj me se ne anicun' so' ga suun ma'. Che'é dan yo'q̄ 'yaj suun ma'an̄j adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁸ Che'é dan doj̄ a nano' nij so' daj̄ qui'yaj̄ nij so', gaa ne ca'vee cavi' Jesucristó a. 'Q se nuveé che'ē in̄anj̄ tinavij̄ Jesucristó tucuaán nocoo' nij so' che'é güii narán̄j rá nij so' me guun rá nij so' cavi' Jesucristó ma'. 'Q se che'é se cataj so' se vaa Rej ma'an̄ so' me Diose, che'é dan guun doj̄ rá nij so' cavi' Jesucristó nan̄j adon̄j. Dan me se

ase vaa Diose vaa ma'an̄ so', taj so' a. ¹⁹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cataj xna'an̄j yá yá 'un̄j rihaan soj a. Dan me se ase vaa xnii rihaan rej xnii ro', dan̄j vaa 'un̄j sij̄ ta'nij̄ Diose nihán̄j rihaan Réj Diose, ne ne uun nućuáá 'un̄j 'yáá 'un̄j se vaa rii nimán ma'an̄j ma'. 'Q se in̄anj̄ 'yáá 'un̄j ndaa vaa 'yaj Réj Diose ne'en̄j a. Ne ase vaa 'yaj guēē so' ro', veé dan̄j vaa guēē 'yáá 'un̄j uún adon̄j. ²⁰ 'Q se 'ēē ndo'o rá Réj Diose ni'yaj so' man̄j che'é se ta'nij̄ so' mej̄, ne tihaan so' man̄j nu' se vaa 'yaj so' a. Ne suun sa' doj̄ rihaan suun sa' qui'yaj̄ quene'en soj cuano ro', tihāan so' man̄j a. Yo' me se doj̄ a caraya'an̄j soj ni'yaj soj suun sa' yo' ei. ²¹ Dan me se ase vaa nuu i'na' uún nij síi cavi' 'yaj Réj ro', dan̄j qui'yáá 'un̄j uún adon̄j. Dan me se cunūu i'na' uún naj̄ guun yuvij̄ qui'yáá 'un̄j, sese guun rá 'un̄j cunūu i'na' uún nij so' adon̄j. ²² Dan me se ne a'ne' Réj Diose cacun' che'é a doj̄ yuvij̄ ma'. 'Q se aj̄ ca'ne' so' suun rihan̄j sij̄ ta'nij̄ so' se vaa ca'ne' ma'an̄j cacun' che'é cunudan̄j yuvij̄, ²³ ne ase vaa aráj cochroj̄ yuvij̄ rihaan so' ro', dan̄j gaa caraa cochroj̄ yuvij̄ rihan̄j adon̄j. Dan me se síi na'vej̄ rá caraa cochroj̄ rihan̄j sij̄ ta'nij̄ Diose me se so' me síi se guun rá caraa cochroj̄ rihaan ndaa Réj Diose síi ca'née man̄j a.

²⁴ “Ya ya cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj cuano se vaa síi uno se-nan̄j ne amán rá ni'yaj man síi ca'née man̄j ro', se cuta' Diose cacun' xráá so' ma'. Dan me se daj̄ chihaa mij̄ se cavi' nu' so' ma'. Tanan̄j gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'an̄j ga Diose adon̄j. ²⁵ Ya ya cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne nij síi man̄ rihaan chumij̄ nihán̄j nij síi cavi' vaa güii ro', ca'mij̄ sij̄ ta'nij̄ Diose rihaan nij so', ne nu' nij síi cunūu nana ca'mij̄ ro', cunūu i'na'

ya nimán nij so', ne cuano nihánj me güii a'mij rihaan nij so', sese me rá nij so' cunō nij so' adonj. ²⁶ 'O se ase vaa vaa i'na' ma'an Diose, ne vaa i'na' taran' nij rasuun 'yaj Diose ro', danj vaa vaa i'na' ma'anj sij ta'nij Diose uún, 'yaj Diose, ne cunu i'na' yuvij, qui'yáa 'unj, ²⁷ ne 'unj me sí nicaj suun, ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij, che'é yan sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij mej adonj.

²⁸ "Se caráya'anj soj nana nihánj ma'. 'O se vaa güii cunō taran' nij sí cavi' naj rihaan santó se-nanaj, ²⁹ ne curihanj nij so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se, nij sí qui'yaj se sa' gaa vaa i'na' ro', curihanj nij so', ne cunu i'na' uún nij so' canē nij so' ga Diose adonj. Tzaj ne nij sí qui'yaj se chi'ii ro', curihanj nij so', tzaj ne 'o quiran' ndo'o nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' nanj adonj. ³⁰ Dan me se a doj ne uun nucuaj ma'anj qui'yaj sunj a ma'. Maan se ase vaa taj xna'anj Réj Diose rihanj ro', veé danj vaa 'yá gaa a'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij, ne 'o nicá a'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij nanj adonj. 'O se ne 'yá inanj se me raj qui'yá ma'. Tananj inanj se ataj xna'anj sí ca'née manj me se vaa 'yá adonj.

³¹ "Sese orún' 'unj me sí cataj xna'anj rihaan soj daj sij mej, ne taj che'é cataj soj se vaa ya vaa se-nanaj ma'. ³² Tzaj ne vaa yo'ó sí cataj xna'anj daj sij mej, ne ne'én 'unj se vaa so' me sí cataj xna'anj ya che'é 'unj ei.

³³ "Dan me se ca'née soj sí cuhi' rihaan sí cu'naj Juan che'é rej nari' nij so' se-nana sí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj so' nana ya rihaan nij soj a. ³⁴ (Dan me se ca'vee se ca'mij ve'é yuvij che'ej ca'vee se se ca'mii ve'é yuvij che'ej, taj se 'yaj ma'. Maan se nanj taj 'unj rihaan soj che'é se me raj quinanij soj rihaan sayuun nanj adonj.) ³⁵ Dan

me se sí cu'naj Juan ro', ase vaa aga' ya'an vaa so', ne ase vaa ruvi' sa' rihaan yuvij gaa chuguun aga' ya'an yo' ro', danj vaa ruvi' sa' tucuáan ya rihaan soj qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nij soj ro', guun rá soj cunō soj se-nana so' 'o orá nii, che'é se guun rá soj guun niha' rá soj, qui'yaj se-nana so', tzaj ne qui'yaj rma'an soj doj tzin', ne tanáj uún soj se-nana so' a.

³⁶ "Ne xa' 'unj nihánj, tzaj ne sa' doj vaa sí taj xna'anj che'é 'unj rihaan sí cu'naj Juan a. Dan me se vaa suun ca'ne' Réj rihanj se vaa ya quisij suun yo' qui'yá, ne che'é dan me 'yaj suun 'unj nij suun yo' a. Che'é ma'an suun sa' yo' ca'vee xcay soj cuentá se vaa sij ca'née Réj Diose mej adonj. ³⁷ Ne Réj sí ca'née manj ro', ma'an so' cataj xna'anj daj sij mej, tzaj ne taj se-nana so' cunō soj ma'. Ne ne ne'en soj daj vaa Réj ma'. ³⁸ Ne taj se-nana so' nayón nimán soj a ma'. Danj vaa soj, che'é yan ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj sij ca'née so' rihaan chumij nihánj man adonj. ³⁹ Dan me se nayaa uxrá soj danj Diose, che'é se me rá soj xcay soj cuentá daj qui'yaj soj ne ca'vee cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. Ne veé ma'an danj Diose ataj xna'anj che'é 'unj a. ⁴⁰ Tzaj ne na'vej rá soj ca'na' soj rihanj, yan ca'vee canē soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj qui'yá ma'.

⁴¹ "Taj se 'yaj sese na'vej rá yuvij ca'mij yuvij nana sa' che'ej ma'. ⁴² Tzaj ne ne'én 'unj daj vaa rá soj, se vaa ne niha' rá soj ni'yaj soj Diose ma'. ⁴³ Dan me se ca'née Réj manj ca'naj rihaan chumij nihánj ca'mij se-nana Réj Diose rihaan soj, tzaj ne ne aran' rá soj ca'mij rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'na' me ma'an yo'ó so' ca'mij so' nana avii raá ma'an so', ne ve'é cunō soj se-nana so' ei. ⁴⁴ Daj chihaa mij se guun nucuaj soj cuchuman rá soj

nij'yaj soj manj a ma'. 'O se me rá soj ve'é ca'mijij nij tuvi' soj che'é soj, tzaj ne ne nanó rá soj daj qui'yaj soj, ne ve'é ca'mijij Diose che'é soj ma'. ⁴⁵ Se guun rá soj se vaa 'unj me síí cuta' cacun' xráá soj rihaan Réj Diose ma'. Maan se vaa síí cu'naj Moisés, ne nucuaj ndo'o rá soj man so' se vaa ca'vee cavij sa' soj rihaan Diose qui'yaj so', tzaj ne ma'an so' me síí cuta' cacun' xráá soj adonj. ⁴⁶ 'O se sese ya amán rá soj ni'yaj soj man síí cu'naj Moisés, ne cuchuman rá uún soj nij'yaj soj manj, gaa ne ca'vee ei. 'O se so' me síí cachrón nana rihaan yanj nana taj xna'anj che'é 'unj adonj. ⁴⁷ Tzaj ne sese ne amán rá soj nana cachrón so' rihaan yanj, gaa ne asa' ca'vee cuchuman rá soj cunó soj se-nanaj ga —taj Jesucristó rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan 'un' mij snó'o a

¹ Veé dan, ne cavij Jesucristó ca'anj Jesucristó rej xco na lacuaná cu'naj Galilea a. Tiberias cu'naj yo'ó se-chuvij na lacuaná yo' a. ² Dan me se rij uxrá yuvij canoco' rej xco so', che'é yan aj quene'en nij yuvij nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun Jesucristó, se vaa nahuun sa' ndo'o síí ran', qui'yaj so' a. ³ Dan me se cavij so' raá quij, ne ca'anj cane so' rihaan yo'óo ga nij síí tucu'yón se-nana so', ⁴ ne dan me se daj doj güii achiin canuú cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvij israelitá a. ⁵ Dan me se naxcaj Jesucristó rihaan Jesucristó, ne quene'en so' se vaa ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne cataj so' rihaan síí cu'naj Felipé a:

—Me rej quiraan ni' rachrúun chá taran' nij yuvij nihánj, rá so' ga

—taj so', xná'anj so' man síí cu'naj Felipé yo' a.

⁶ Danj ca'mii so' rihaan síí cu'naj Felipé, che'é se me rá so' quene'en so' daj cataj síí cu'naj Felipé a. Tzaj ne aj ne'en so' daj qui'yaj ma'an so' nanj adonj.

⁷ Dan me se cataj síí cu'naj Felipé rihaan Jesucristó:

—A' sa'anj vaa tu'vee yuvij 'yaj suun tunj yavij se quisij quirij' nij so' doj rachrúun chá nij so' a ma' —taj so' a.

⁸ Dan me se 'o síí tucu'yón se-nana so' síí cu'naj Andrés tinúú síí cu'naj Simón Pedró me so' a. Cataj so' rihaan Jesucristó a:

⁹ —Nihánj me nicun' 'o xnii, ne nicaj xnii nihánj 'un' guee rachrúun 'núú cebada, ne vij guee xcuaj nicaj so', tzaj ne asa' ca'vee quisij doj tzin' nihánj chá taran' nij yuvij nihánj ga —taj síí cu'naj Andrés yo' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'anj cane nij yuvij rihaan coj chrin', qui'yaj nij soj ei —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Dan me se man uxrá coj chrin' rej yo', ne ca'anj cane nij yuvij rihaan coj chrin' yo', ne 'un' mij snó'o me nij so' a.

¹¹ Dan me se quita'aa Jesucristó rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachrúun caxrij so' ston nij síí tucu'yón se-nana so', ne nij síí tucu'yón se-nana so' ro', rque nij so' chá taran' nij síí ne rihaan coj chrin' yo' a. Ne ase vaa qui'yaj so' ga rachrúun ro', danj qui'yaj uún so' ga nee xcuaj yo', rque so' nu' se vaa me rá nij yuvij chá nij yuvij yo' a. ¹² Gaa quisij caraa rque nij yuvij, ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a:

—Naqui'yaj chre' nij soj se quináj tu'va nij yuvij, ne se guun

quiri' uun yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹³ Che'é dan naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va nij yuvii, ne caraa cunu' chuvij ya scaa, qui'yaj nij xco' nii rachruún quináj tu'va nij yuvii gaa quisíj chá nij yuvii yo' 'un' rachruún yo' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se gaa quene'en nij snó'o suun sa' nocoó qui'yaj suun Jesucristó, ne cataj nij so':

—Sii nihánj ro', ya uxrá síi nata' se-nana Diose me so', ne síi na'vij ní' ca'na' ya rihaan chumii nihánj me so' ei —taj nij snó'o yo' a.

¹⁵ Tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa ca'na' nij so', ne quita'aa nij so' man so', ne cune' nij so' man Jesucristó guun so' síi nicaj suun rey guun chij rihaan nij so', ne che'é dan naxuun so' man so', ne cavii uún orún' so' ca'anj so' quij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachée Jesucristó rihaan na a

¹⁶ Dan me se rej ti'nuu, ne nanij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó tu'va na lacuaná, ¹⁷ gaa ne catúj nij so' rihoo, gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' chuman' Capernaum a. Dan me se quisíj guun rmi' rihaan na lacuaná yo', ne ataa naman Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁸ Ne cavii nana yuvaá, ne uxrá nari' nucuj ndo'o na lacuaná yo', ¹⁹ ne dan me se 'un' kilómetro ca'anj nij so', gaa ne quene'en nij so' se vaa chée Jesucristó rihaan na 'na' so', ne gaa quinichrun' so' rihaan rihoo yo', ne cuchu'vi' nij so' a. ²⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj me yo' ei. Se chu'vi' soj ma' —taj Jesucristó a.

²¹ Che'é dan guun niha' uxrá rá nij so', ne nu' catúj Jesucristó rá rihoo, ne nu' cuchi' rihoo tu'va na lacuaná rej vaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa ase vaa se chá vaa Jesucristó rihaan nimán ní a

²² Dan me se yo'ó güii me se quene'en nij yuvii quináj rej xco na lacuaná yo' se vaa taj vaj yo'ó rihoo chée rihaan na rej yo', maan se oruun rihoo catúj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó gaa ca'anj nij so' a. Tzaj ne ne catuu Jesucristó rá rihoo yo' ga nij síi tucu'yón se-nana so', ni'yaj nij yuvii a. Che'é dan ne quene'en uxrá nij yuvii me rej ca'anj Jesucristó a. ²³ Tzaj ne ca'na' doj rihoo cavii chuman' Tiberias tu'va na lacuaná nichrun' rej nago' síi 'nij ra'a man ní' graciá rihaan Diose che'é rachruún ne chá nij yuvii rachruún yo' a. ²⁴ Che'é dan gaa quene'en nij yuvii se vaa taj vaj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chée ga nij so', gaa ne catúj nij yuvii rque nij rihoo yo', ne ca'anj nij yuvii chuman' Capernaum, nano' nij yuvii man Jesucristó a. ²⁵ Dan me se nari' nij so' man Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me aman ca'ná' so' nihánj, ga maestro' —taj nij yuvii, xna'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa nuveé che'e se quene'en soj nij suun sa' nocoó qui'yáa 'unj me nano' soj manj ma'. Maan che'é se chá soj rachruún yo' ne caraa rque soj ro', che'é dan nano' soj manj ei.

²⁷ “Se guun qui'yaj suun soj che'é inanj se chá soj ma'. 'Q se vaa güii, ne quinavij nu' nij rasuun yo' nanj adonj. Che'é dan qui'yaj suun soj che'é se vaa qui'yaj cavii sa' nimán soj, gaa ne gaa i'na' ya nimán soj nu' cavii nu' ca'anj ei. 'Unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii me síi rque se sa' yo' rihaan soj ei. 'Q se Réj Diose me síi cataj se vaa ca'vee qui'yaj danj che'é soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

²⁸ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Me suun qui'yaj suun núj, rá Diose ga —taj nij yuvij a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij:

—Nihánj me suun me rá Diose qui'yaj suun soj, se vaa cuchuman rá soj ni'yaj soj mán 'unj sij ca'née so' rihaan soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁰ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Sese danj vaa, ne me suun sa' nocoo qui'yáa so' quene'en núj, gaa ne cuchuman rá núj ni'yaj núj mán so' ga. ³¹ Dan me se qui'yaj Diose suun sa' nocoo gaa naá, ne xij ní' me se chá nij so' se cu'naj maná gaa chée nij so' rej tacaan, qui'yaj Diose gaa naá, ne dan me se danj Diose taj se vaa nanij se chá rihaan nij so', qui'yaj Diose, ne chá nij so' se chá nanij rej xta' adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne xa' se rqué Moisés chá soj, tzaj ne nuveé se chá 'yaj vaa i'na' yuvij nu' cavii nu' ca'anj me yo' ma'. Xa' se rqué Réj Diose cha soj, tzaj ne se qui'yaj gaa i'na' soj me ya yo' adonj. ³³ 'O se se chá rqué Réj Diose rihaan soj mé 'unj sij cavii rej xta', ne 'unj me sí rqué se vaa ca'vee gaa i'na' ya soj sij man rihaan chumij nihánj nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁴ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan Jesucristó a:

—Rque so' se chá yo' rihaan núj nu' cavii nu' ca'anj, señor —taj nij yuvij a.

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—'Unj nihánj me se chá, ne a'vee 'yáj vaa i'na' ya yuvij ei. Sese ca'na' soj rihanj, ne yo'o gaa xej nimán soj, sese ya uxrá amán rá

soj ni'yaj soj manj á. ³⁶ Tzaj ne aj cataj 'unj rihaan soj se vaa nda' se quene'en soj manj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj a ma'. ³⁷ Xa' nij sí rqué Réj Diose manj, tzaj ne ca'na' nij so' rihanj, ne ve'é ca'mii 'unj ga nij so', ne xa' nij sí 'na' rihanj, tzaj ne daj chihaa mij se quiri'ij yanij 'unj man nij so' ma'. ³⁸ Dan me se ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj, tzaj ne se guun qui'yáa 'unj ndaa vaa me rá ma'anj qui'yáj ma'. Tananj che'é rej qui'yáa 'unj se vaa me rá Diose sí ca'née mán 'unj qui'yáa 'unj ro', che'é dan nanij 'unj rihaan chumij nihánj adonj. ³⁹ Ne nihánj me se vaa me rá Diose qui'yáj ei. Dan me se na'vej uxrá rá Diose ca'anj ni'ya a 'o nij sí rqué so' manj ma'. Dan me se me rá Diose cunuu i'na' uún taran' nij so', qui'yáj, asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj adonj. ⁴⁰ 'O se nihánj me se vaa me rá Réj Diose ei. Me rá so' yo'o gaa i'na' taran' nij sí amán rá ni'yaj manj nu' cavii nu' ca'anj ga so', ne 'unj me sí qui'yaj cunuu i'na' uún nij so' asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

⁴¹ Dan me se, che'é se cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me se chá nanij rej xta' rihaan chumij nihánj, ne che'é dan ca'mii nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá nana nij ni'yaj nij so' man Jesucristó, ⁴² cataj nij so':

—Nuveé sij cu'naj Jesús me sí nihánj na'. Nuveé ta'nij sí cu'naj José me so' na'. Nuveé sij ne'en ní' me rej so' me nii so' do' na'. Me che'é guun rá so' cataj so' cuano se vaa me so' sí nanij rej xta' rihaan chumij nihánj ga —taj nij sí uun chij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Se ca'mii soj nana nij ga tuvi' soj ma'. ⁴⁴ Dan me se ca'née Réj

Diose manj, ne a 'ó yuvij se ca'vee ca'na' rihanj sese nuveé Réj Diose qui'yaj ca'na' so' rihanj a. Ne xa' sí 'na' rihanj, tzaj ne cunuú i'na' uún so' qui'yáj asa' quisíj güii ca'anj ni'ya chumiñ nihánj adonj.
⁴⁵ Dan me se vaa 'o sí nata' se-nana Diose cachrón nana nihánj rihaan yanj gaa naá a: “Ne ma'an Diose tucu'yón man taran' nij so' adonj”, taj sí nata' yo' a. Dan me se taran' nij sí uno rihaan Réj ne nari' se-nana Réj me sí 'na' rihanj ei.
⁴⁶ Taj vaj yo'ó sí quene'en man Réj a ma'. Tzaj ne orún' 'unj me sí quene'en man so', che'é se sij cavii rihaan so' mej adonj.

⁴⁷ “Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí amán rá ni'yaj manj me se yo'o cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴⁸ Dan me se ase vaa i'na' nee man soj 'yaj se chá soj ro', danj gaa i'na' nimán soj qui'yáá 'unj adonj. ⁴⁹ Xa' xii soj síi man gaa naá, tzaj ne chá nij so' se cu'naj maná gaa chéé nij so' rej tacaan, gaa ne cavi' nij so', ⁵⁰ tzaj ne vaa 'unj nihánj, ne ase vaa se chá cu'naj maná cavii rej xta' nanij rihaan xii soj vaa 'unj, ne sese cha soj mán 'unj ne daj chihaa mój se cavi' nimán soj ma'. ⁵¹ Dan me se 'unj me se chá vaa i'na' ya nanij rej xta', ne sese cha yo'o so' man se chá nanij rej xta' nihánj, ne yo'o gaa i'na' so' ei. Tzaj ne se chá rque 'unj cha yuvij ro', nee manj me yo' ei. Ne yo' me qui'yáj, gaa ne ca'vee gaa i'na' ya cunudanj soj sij man rihaan chumiñ nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

⁵² Dan me se nuchruij raa ndo'o nij sí uun chij yo' ga tuvi' nij so', ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', ne:

—Asa' ca'vee rque síi nihánj nee man ma'an so' cha yuvij ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

⁵³ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se chá soj nee manj, ne sese se co'o soj ton manj, ne se ca'vee gaa i'na' nimán soj a ma'. ⁵⁴ Tzaj ne sí chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'o gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne asa' quisíj güii ca'anj ni'ya chumiñ nihánj, ne cunuú i'na' uún so', qui'yáj adonj. ⁵⁵ Xa' nee manj, tzaj ne nee chá ya ya me yo', ne ton manj me se na co'o ya me yo' ei. ⁵⁶ Ne sí chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'o cayáán so' ga 'unj, ne yo'o cayáán 'unj ga so' chuguanj. ⁵⁷ Ase vaa vaa i'na' Réé 'unj sí ca'neé mán 'unj rihaan chumiñ nihánj ro', danj vaa vaa i'na' 'unj, 'yaj Réé 'unj a. Ne xa' síi chá mán 'unj, tzaj ne yo'o gaa i'na' nimán so', qui'yáá 'unj a. ⁵⁸ 'Unj nihánj me se se chá 'na' rej xta' nanij rihaan yo'óo nihánj mé 'unj ei. Tzaj ne ino uxrá vaa 'unj ga se cu'naj maná chá xii soj gaa naá ei. 'O se cavi' cunudanj nij so' nanj á. Tzaj ne sí chá manj me se yo'o gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁵⁹ —Nana nihánj me nana tucu'yón Jesucristó rihaan nij yuvij cunuú chre' rá ve' tucu'yón nij sí israelitá se-tucuanj Moisés ve' ne chuman' Capernaum a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi tanáj xco man Jesucristó ne daj ca'mii síi noco' raan man Jesucristó a

⁶⁰ Que'ee nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuno nana nihánj nana ca'mii Jesucristó, gaa ne cataj nij so':

—Sayuun uxrá vaa nana nihánj chuguanj. Daj chihaa mój se cuno ní' doj nana tu'va so' a ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁶¹ Quene'en ma'an Jesucristó se vaa nana nij yo' ca'mii ta'aj nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Guun na'aj soj, qui'yaj nana nihánj ei. ⁶² Che'é dan sese quene'en soj man 'unj sij ca'née Diose ñicaj yu'unj man yuvij se vaa cavii uún 'unj quinán' 'unj rej cayáán 'unj asij rque, ne daj guun rá soj gā. 'Q se doj a guun na'aj soj che'é se ne cunō soj se-nāñaj chuguanj. ⁶³ Dan me se Nimán Diose me se vaa 'yaj vaa i'na' nimán yuvij ei. Tzaj ne taj se gún' man nee man yuvij qui'yaj yo' gaa i'na' yuvij a ma'. Xa' nana ca'mij rihaan soj, tzaj ne nana cavii Nimán Diose me nana yo', ne ca'vee gaa i'na' nimán soj, qui'yaj se-nāñaj ei. ⁶⁴ Tzaj ne ta'aj soj me sí ne amán rá uno se-nāñaj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nāñaj so' a.

'Q se asij guun che'e Jesucristó tucu'yón so' se-nāñaj so' man yuvij, ne aj ne'en so' me sí me sí cuchumán rá ni'yaj man so', ne aj ne'en so' me sí me sí tacuachén man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' adonj. ⁶⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é se ne cuchuman rá soj ro', che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'ó sí se guun nu-cuaj ca'na' rihaan 'unj, sese nuveé Réj Diose me sí qui'yaj ca'na' so' rihaan 'unj ma' —taj uún Jesucristó a.

⁶⁶ Che'é dan canicaj que'ee nij sí tucu'yón se-nāñaj so', ne ca'ne' rá nij so' gā suun chéé gā Jesucristó a.

⁶⁷ Che'é dan xná'anj Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nāñaj so', cataj so':

—Soj dq' me rá tanáj manj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chuvij nij sí tucu'yón se-nāñaj so' a.

⁶⁸ Gaa ne cataj sí cu'naj Simón Pedró rihaan so' a:

—Taj yo'ó sí cuchij' nuj rihaan, man Señor. 'Q se so' me sí a'mii nana qui'yaj gaa i'na' nuj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj, ⁶⁹ ne amán rá nuj ni'yaj nuj man so', ne

aj ne'en nuj se vaa mé so' sí guce sí ca'née ma'an Diose rihaan chumij nihánj adonj —taj Simón Pedró rihaan Jesucristó a.

⁷⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a:

—Dan me se 'unj me sí narii man chuvij nij soj se vaa canocō' soj manj, tzaj ne ase vaa ma'an sí chree vaa yo'ō tuvi' soj adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

⁷¹ Nana yo' ca'mii Jesucristó ni'yaj Jesucristó man sí cu'naj Judas ta'núí sí cu'naj Simón Iscariote a. 'Q se sí cu'naj Judas yo', tzaj ne yo'ō tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nāñaj Jesucristó me so', tzaj ne me so' sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

7

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó gā nij tinúú so' a

¹ Quisij ca'mii Jesucristó nu' nana dan, gaa ne cachée Jesucristó estadó Galilea a. 'Q se ne ca'vej rá so' cachee so' estadó Judea, che'é se nano' nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man so', ne ticavi' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a.

² Dan me se daj doj quisij cha'anj navij rá nij yuvij israelitá cha'anj une' nij so' ve' yacataj a. ³ Che'é dan cataj nij tinúú Jesucristó rihaan so' a:

—Cavii so' ca'anj so' estadó Judea, gaa ne quene'en nij sí tucu'yón se-nāñaj so' nij suun sa' nocōo 'yáá so', tinuj. ⁴ 'Q se sese me rá so' qui'yáá so' suun sa' nocōo, ne ca'anj so' rej quene'en nij sí man rihaan chumij nihánj man so' á —taj nij tinúú ma'an Jesucristó rihaan so' a.

⁵ 'Q se ndaa ma'an nij tinúú Jesucristó ne cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó a ma'. ⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ataa quisij güii nõ xcúún 'unj qui'yaj suun 'unj á. Se-suun ma'an soj me se a me ma'an güii ca'vee qui'yaj suun soj se-suun soj ei. ⁷ Taj che'é quitaj ri'yunj nij síi man rihaan chumij nihánj man soj ma'. 'Unj ro', vaa che'é quitaj ri'yunj nij so', ese 'unj me síi taj xna'anj rihaan nij so' se vaa chi'ii ndo'o vaa 'yaj nij so' adonj. ⁸ Ca'anj soj cha'anj xraj ei. Xa' 'unj, tzaj ne se ca'anj 'unj cha'anj ma'. 'Q se ataa quisij güii qui'yaj sunj nanj adonj ⁹—taj Jesucristó rihaan nij so', gaa ne quináj so' estadó Galilea a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa canuú cha'anj une' nii ve' yacataj a

¹⁰ Dan me se gaa quisij cavii nij tinúú Jesucristó ca'anj nij so' cha'anj, gaa ne cavii ma'an Jesucristó ca'anj so' cha'anj uún a. Tzaj ne ca'anj yuve so' a. ¹¹ Che'é dan me nano' nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá man Jesucristó rej canuú cha'anj yo' a. Ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Me rej vaj so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

¹² Ne nanó yuve ndo'o nij yuvii cuentó che'é Jesucristó a. Dan me se ta'aj nij yuvii cataj:

—Síi sa' me so' á —taj ta'aj nij yuvii a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvii cataj:

—Taj ma'. Síi tiha' yu'unj man nij yuvii me so' ei —taj yo'ó ta'aj nij yuvii yo' a.

¹³ Tzaj ne a 'ó nij yuvii ne ca'mii ranga' che'é Jesucristó ma'. 'Q se kuchu'vi' nij yuvii ni'yaj nij yuvii man nij síi uun chij rihaan nij so' a.

¹⁴ Dan me se gaa anuú cha'anj, ne cavii Jesucristó rá nuvií nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvii a. ¹⁵ Che'é dan caráya'anj nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá, ne cataj nij so':

—Nuveé sij tucu'yón me síi nihánj ma'. Me rej nari' so' se-nana

Diose ga —taj nij síi uun chij yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

¹⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' se-nanaj, tzaj ne nuveé nana cavii raá 'unj me nana nihánj ma'. 'Q se se-nana Diöse síi ca'née manj me nana nihánj ei. ¹⁷ Dan me se sese me rá yo'ó so' cunoo so' rihaan Diöse, ne quene'en so' se vaa nuveé nana avii raá 'unj me nana tucu'yón 'unj ma'. 'Q se quene'en so' se vaa se-nana Diöse me nana yo' a. ¹⁸ Xa' síi a'mii se-nana ma'an, tzaj ne inanj me rá so' ca'mii sa' yuvii che'é ma'an so', ne me rá so' cavii sa' ma'an so' ei. Tzaj ne sese me rá yo'ó so' ca'mii sa' yuvii che'é síi ca'née man so', ne inanj nana ya che'é síi ca'née man so' a'mii so', ne ne nano' so' chrej chi'ii ma'. ¹⁹ Ya uxrá rqué síi cu'naj Moisés se-tucuanj so' rihaan soj, tzaj ne a 'ó tuvi' soj na'vej rá qui'yaj tucuáan yo' a ma'. Me che'é nano' soj daj qui'yaj soj, ne cavi' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá a.

²⁰ Gaa ne cataj nij yuvii rihaan Jesucristó a:

—Nuu nana chree nimán so' á. Me síi me rá ticavi' mán so', rá so' ga —taj nij yuvii rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rque me se orún' suun sa' nocoo qui'yaj, ne caráya'anj taran' nij soj se vaa qui'yáa 'unj suun sa' nocoo güii naránj rá ní' a. ²² Dan me se ya uxrá cataj xna'anj Moisés rihaan ní' se vaa ca'ne' ní' ta'nga' man snó'o che'é rej ca'vee cunuu sa' ní' rihaan Diöse adonj. Tzaj ne nuveé tucuanj cuchruj ma'an Moisés me yo' ma'. 'Q se se-tucuanj xii ní' nij síi man gaa naá me yo' adonj. Ne ndaa güii naránj rá a'ne' soj ta'nga' man snó'o ei. ²³ Dan me se che'é se me rá soj qui'yaj soj nu' se-tucuanj Moisés, che'é dan a'vej

rá soj catá' ta'nga' man snó'o güii naránj rá soj, tzaj ne me che'é axríj yuvaá soj manj che'é yan cunuu sa' nu' nee man yo'o snó'o qui'yáj güii naránj rá soj ga. ²⁴ Se guun xcaj soj cuentá che'é se vaa 'yaj yuvij ni'yaj soj che'é inanj tucuáán noco' soj ma'. 'Q se xcaj soj cuentá daj me rá Diose, ne cunuu cuu soj doj, qui'yaj soj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

²⁵ Che'é dan cataj ta'aj nij síi ne chuman' Jerusalén:

—Ne sij nihánj, nuveé sij nano' nii ticavi' nii man me so' na'. ²⁶ Ne veé a'mii rangá' so' nihánj, ne a 'ó nana ne a'mii nij so' rihaan so' man asanj. Ya ya síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', rá nij xrej atá suun sa' doj na'. ²⁷ Tzaj ne ne'en ní' me rej cavii síi nihánj ei. Tzaj ne taj síi ne'en me rej cavij síi ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun asa' ca'na' so' man asanj —taj nij síi ne chuman' Jerusalén yo' a.

²⁸ Che'é dan sca' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Ne'en soj manj, ne ne'en soj me rej cavii 'unj ei. Tzaj ne ne ca'na' ma'anj ma'. 'Q se ya a'mii síi ca'née manj, tzaj ne ne ne'en uxrá soj man so' a ma'. ²⁹ 'Unj me síi ne'en man so', che'é se cavii 'unj rihaan so', ne so' me síi ca'née manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁰ Che'é dan nano' nij so' daj qui'yaj nij so' ne quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne a 'ó nij so' ne quisij rá quita'aa man so' a ma'. 'Q se ataa quisij güii ca'vee qui'yaj nij so' danj man so' a.

³¹ Ne que'ee nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man so', ne cataj nij síi cuchumán rá ni'yaj man so':

—Ca'vee se ca'na' yo'ó so' cataj so' se vaa tinanii so' man ní' rihaan sayuun, tzaj ne daj chihaa mij se quisij so' qui'yaj so' doj suun sa' noco rihaan suun sa' noco

qui'yaj síi nihánj a ma'. Ya ya sij tinanii man ní' rihaan sayuun me síi nihánj adonj —taj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³² Dan me se gaa cuno nij síi fariseo se vaa ca'mii yuve nij yuvij nana dan che'é Jesucristó, gaa ne ca'née nij xrej atá suun noco doj ca'née nij síi fariseo man tanuu ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Jesucristó a. ³³ Che'é dan cataj Jesucristó:

—Doj güii cayáán 'unj ga nij soj, ne cavii 'unj quínán' 'unj rihaan síi ca'née manj 'na' 'unj nanj ei. ³⁴ Nano' soj manj, tzaj ne se nari' soj manj a ma'. Ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej cayáán 'unj a ma' —taj Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá cataj rihaan tuvi' nij so' a:

—Me rej ca'anj síi nihánj, ne se nari' ní' man so' ga. Ca'anj so' rihaan tuvi' ní' síi ne chiháán nij yuvij yaníj na'. Tucu'yón so' se-nana so' rihaan nij yuvij yaníj na'. ³⁶ 'Q se cataj so' nana nihánj se vaa: "Nano' soj manj, tzaj ne se nari' soj manj a ma'. Ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej cayáán 'unj a ma'". Me che'é tu'va so' danj, rá soj ga —taj nij síi uun chij yo', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

³⁷ Dan me se daj yo'ó güii navij cha'anj noco sa' ndo'o yo', ne güii yo' canicun' Jesucristó, ne cataj so':

—Sese ase vaa síi naco ndo'o na vaa soj, ne ca'na' soj rihanj, ne rquej na achiin ya man soj á. ³⁸ Xa' síi amán rá ni'yaj manj, tzaj ne quirí' so' se vaa taj danj Diose rihaan ní', ne dan me se ase vaa 'o chráá sa' ndo'o nuu na sa' inanj ro', danj gaa se sa' cunuú nimán síi amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee gaa i'na' nimán so' adonj. ³⁹ —Danj taj Jesucristó, ca'mii so' che'é Nimán Diose cunuú nimán nij síi cuchumán rá ni'yaj man so'

a. 'O se ataa ca'na' Nimán Diose rihaan yuvii, ese ataa quisij güii cavij so' rihaan recutze a.

⁴⁰ Che'é dan ta'aj nij yuvii cuno nana nihánj cataj:

—Ya ya sij nata' se-nana Diose gaa naá sij ca'na' uún rihaan chumii nihánj me síi nihánj nanj á —taj ta'aj nij yuvii a.

⁴¹ Yo'ó ta'aj nij yuvii cataj:

—Sij ca'neé Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me síi nihánj ei —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvii cataj:

—Xa' síi ca'nej Diose tinanii man ní' rihaan sayuun, tzaj ne nuveé sij cavii estadó Galilea me so' ma'.

⁴² 'O se danj Diose taj se vaa ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'nej Diose, ne sij cavii chiháan síi cu'naj David chuman' Belén me uún so' adonj —taj yo'ó ta'aj nij yuvii uún a.

⁴³ Che'é dan guun vij ca'mii nij yuvii, ni'yaj nij yuvii man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne guun rá ta'aj nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne taj vaj síi quisij rá quita'aa man so' a ma'. ⁴⁵ Che'é dan canicaj nij tanuu ca'anj uún nij tanuu rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij síi fariseo do', gaa ne cataj nij xrej do', nij síi fariseo do', rihaan nij tanuu:

—Me che'é ne ca'na' Jesucristó gaa soj, qui'yaj soj gaa —taj nij so', xná'anj nij so' man nij tanuu yo' a.

⁴⁶ Gaa ne cataj nij tanuu:

—Tzaj ne cunaj uxrá vaa nana a'mii so', ne taj vaj yo'ó yuvii ne'en ca'mii nana a'mii so' a ma' —taj nij tanuu yo' a.

⁴⁷ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan nij tanuu a:

—Tiha' yu'unj so' man soj do' nanj ei. ⁴⁸ 'O se a 'ó nij síi uun chij do', a 'ó nij síi fariseo do', ne cuchuman rá se vaa sij ca'neé Diose me so' a ma'. ⁴⁹ Ne xa' nij yuvii, tzaj ne ne ne'en nij yuvii

se-tucuanj Moisés, ne inanj sayuun quiran' nij yuvii yo', qui'yaj Diose chuguanj —taj nij síi fariseo rihaan nij tanuu yo' a.

⁵⁰ Dan me se nicun' síi cu'naj Nicodemo gaa nij so', ne yo'ó tuvi' nij so' me so', ne síi ca'anj nana cuentó gaa Jesucristó rej nij gaa rque doj me so', ne cataj so':

⁵¹ —Tzaj ne se-tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcuún ní' ca'ne' ní' cacun' che'é yo'ó so', sese ataa cunó ní' nana a'mii so' ne sese ataa xcaj ní' cuentá daj 'yaj so' ma' —taj síi cu'naj Nicodemo rihaan yo'ó nij síi fariseo yo' a.

⁵² Gaa ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Nicodemo a:

—Me che'é me rá so' ca'mii sa' so' che'é Jesucristó gaa. 'O se sij cavii estadó Galilea mé so' gaa so' na'. Tucuyón so', ne xcaj so' cuentá se vaa a 'ó síi nata' se-nana Diose ne avii estadó Galilea, 'yaj Diose ma' —taj nij síi fariseo rihaan síi cu'naj Nicodemo yo' a. ⁵³ Dan me se cavii nij so', ne quinán 'o 'o nij so' tucua' nij so' a.

8

¹ Tzaj ne cavii Jesucristó xraá quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó gaa nij síi me rá go' yahij man chana tumé cacun' a

² Dan me se rej síj güii me se ca'anj uún Jesucristó rá nuvíi nocoo a. Gaa ne cuchi' cunudanj nij yuvii rihaan so', ne ca'anj quitaj so' chruun xlá, ne tucuyón so' man nij yuvii yo' a. ³ Veé dan, ne ca'na' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii ca'na' nij síi fariseo do', ne nicaj nij so' man 'o chana a. Ne chana nicaj nij so' me se aj nari' nii man chana yo' gaa cotoj no' gaa snó'o, tzaj ne nuveé nica' no' me snó'o cotoj gaa no' a. Che'é dan quita'aa nij so' man no', ne nicaj nij so' man no' ca'na' nij

so' rihaan Jesucristó, ne cachrón nij so' man chana tanu ma'an nij so' ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Chana nihánj me se maan orá cotoj no' ga yo'ó snó'o, ne nari' nii man no', ne quita'aa nii man no', maestro. ⁵ Dan me se se-tucuanj Moisés taj se vaa no xcuún ní' go' ní' yahij man chana vaa danj ndaa se cavi' no', taj tucuaán yo' nanj á. Che'é dan me, daj qui'yaj ní', rá so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a. ⁶ 'Q se guun rá nij so' ca'mij Jesucristó yo' o nana vaa nij che'é se-tucuanj Moisés, gaa ne ca'vee cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'mij so' a.

Dan me se ca'anj cane ruj Jesucristó, ne cachrón ra'a so' letrá rihaan yo'óo a. ⁷ Tzaj ne yo' o tirquee nij so' xná'anj nij so' man so' a. Che'é dan canicun' caya uún so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sese danj me rá soj, ne ca'vee, tzaj ne a me ma'an 'o soj taj a doj cacun' tumé ro', ca'vee go' yahij man no' asino yaan ei —taj Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa taran' nij so' ata cacun' a.

⁸ Gaa ne ca'anj cane ruj uún Jesucristó, ne cachrón uún so' letrá rihaan yo'óo yo' a.

⁹ Veé dan, gaa ne guun na'aj nij so' gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne nayón nij so' chrej, ne ca'anj nij so' a. Dan me se ndaa 'o 'o nij so' nayón chrej, ne asino yaan ca'anj nij sí cachij doj, gaa ne canoco' nij sí tachruu doj xcó nij so', ne ca'anj cunudanj nij so' nanj adonj. Ndaa síj, gaa ne quináj uun Jesucristó, ne nicun' orún' chana yo' rihaan so' a. ¹⁰ Gaa ne canicun' caya uún Jesucristó, ne cataj so' rihaan chana yo':

—Ca'anj taran' nij so', nanj no-coj. Me rej vaj nij sí cuta' cacun' xraá so' ga. A 'ó nij so' ne quisij

rá cavi' so' a na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chana yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj chana yo':

—Taj vaj a 'ó sí me rá ca'mij danj, a man Señor —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—A 'unj se cataj se vaa qui'yaj nii sayuun mán so' a ma'. Dan me se ca'anj so', ne se qui'yáa so' a doj cacun' rej rihaan so' a ma' —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa ya vaa se-nana so' a

¹² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij sí fariseo do' a:

—Ase vaa ya'an chuguun vaa 'unj rihaan soj sij man rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se sí nocoo manj ro', se cachéé so' rej rmi' ma'. 'Unj ro', me ya'an chuguun cachee ga so', ne xcaj so' cuentá me rej vaj so', qui'yáj, ne che'é dan gaa i'na' ya nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó no nij so' a.

¹³ Che'é dan cataj nij sí fariseo rihaan so' a:

—Tzaj ne inanj ma'an so' me sí taj xna'anj che'é ma'an so' á. Nuveé nana ya me nana a'mii so' che'é ma'an so' a ma' —taj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nda' se ma'anj me sí a'mii che'ej, tzaj ne ya vaa se-nanaj ei. 'Q se 'unj me sí ne'en me rej cavi, ne 'unj me sí ne'en me rej ca'anj 'unj ei. Ne xa' soj, tzaj ne ne ne'en soj me rej cavi ne ne'en soj me rej ca'anj 'unj a ma'. ¹⁵ Xa' soj, tzaj ne inanj uta' soj cacun' xraá yuvij che'é inanj se vaa rui' rihaan soj nanj ei. Tzaj ne 'unj me se ne uta' 'unj cacun' xraá a 'ó yuvij ma'. ¹⁶ Tzaj ne ca'vee se xcaj 'unj cuentá

che'é yuvij daj vaa yuvij, tzaj ne ya xcaj 'unj cuentá che'é yuvij ei. Dan me se nuveé orún' 'unj me sí xcaj cuentá che'é yuvij ma'. 'Q se vaa Réj sí ca'née manj rihaan chumij nihánj, ne so' me sí racuíj manj adonj. ¹⁷ Ne se-tucuanj Moisés tucuaán noco' soj me se nana yo' taj se vaa sese cyaan vaa nana a'mii vij roj so', ne ya vaa se-nana roj so', taj nana yo' ei. ¹⁸ Dan me se 'unj me sí taj xna'anj che'é ma'anj, ne taj xna'anj Réj sí ca'née manj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ne rée so' ga —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne ne'en uxrá soj manj do', man Réj do' ma'. 'Q se sese ne'en ya soj manj, ne ne'en soj man Réj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Nu' nihánj me nana tucu'yón Jesucristó gaa canicun' so' rá nuví nocoo rej rqué yuvij sa'anj rihaan Diose a. Ne taj vaj yuvij quita'aa man so' a ma'. 'Q se ataa quisij güii ca'vee qui'yaj nii sayuun man Jesucristó nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa daj chihaa mij se guun nucaj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá cuchi' nij so' rihaan so' a ma'

²¹ Che'é dan cataj uún Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—'Unj nihánj me se cavij 'unj ca'anj 'unj, gaa ne nano' soj manj, tzaj ne asa' cavi' soj, ne yo'o quitaj nu' cacun' tumé soj xraá soj, ne se guun nucaj soj cuchi' soj rej ca'anj 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Che'é dan xná'anj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Ticavi' so' man ma'an so', rá soj na'. Che'é dan cataj so' se vaa se guun nucaj ní' cuchi' ní' rej ca'anj so', rá soj na' —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Dan me se xa' soj, tzaj ne nanj sij man rihaan chumij nihánj me soj, ne 'unj, tzaj ne sij cavij rej xta' mej nanj á. ²⁴ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cavi' soj, ne yo'o quitaj nu' cacun' tumé soj xraá soj nanj ei. 'Q se sese se cuchumán rá soj se vaa Diose mé 'unj, ne asa' cavi' soj, ne yo'o quitaj nu' cacun' tumé soj xraá soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me sí mé so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj asino yaan me sij mej ei. ²⁶ Vaa ndo'o nana no xcúnj ca'mij che'é soj, ne no xcúun uxraj ya ca'ne' 'unj cacun' che'é soj ei. Dan me se sí ca'née manj, tzaj ne so' me sí a'mii ya uxrá, ne inanj nana ca'mii so' cunoj me nana taj xna'anj 'unj rihaan soj sij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁷ Tzaj ne ne quene'en nij so' se vaa ca'mii Jesucristó che'é Rej so' Diose sí ca'née man Jesucristó a ma'. ²⁸ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Asa' quisij cavij 'unj xta' qui'yaj soj, gaa ne xcaj ya soj cuentá se vaa ya ya sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej ei. Ne ne 'yáa 'unj se vaa avii inanj raá ma'anj ma'. 'Q se a'mii 'unj ndaa vaa tucu'yón Réj manj adonj. ²⁹ Ne so' me sí ca'née manj rihaan soj, ne yo'o nicun' so' ga 'unj, ne a doj ne tanáj yanıj so' manj a ma'. 'Q

se 'yaá 'un̄j se in̄anj me rá ma'an so' qui'yáj adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa quisíj ca'mii Jesucristó nana vaa dan̄j, gaa ne cuchumán rá que'ee nij sí uun chij rihaan nij yuvīi israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga nij sí uun chij rihaan nij yuvīi israelitá sí cuchumán rá ni'yaj man so' a

³¹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvīi israelitá sí cuchumán rá ni'yaj man so' a:

—Sese yo'o canoco' soj se-nanaj, ne sij ya ya tucu'yón se-nanaj me soj, ³² ne quene'en soj nu' nana ya, ne quinanīi soj rihaan suun uun mozó, qui'yaj nana ya yo' chuguan̄j —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—'Q se ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me núj, ne daj chihaa míj ne guun núj mozó a ma'. Me che'é cataj so' se vaa quinanīi núj rihaan suun uun mozó ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj cuano se vaa sí 'yaj cacun' ro', me sí uun mozó rihaan cacun' yo' ei. ³⁵ Ne xa' mozó, tzaj ne se ca'vee guun chij mozó, ne se ca'vee cane so' nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne xa' ta'núí sí tucua ve', tzaj ne so' me sí ca'vee cane rá ve' nu' cavii nu' ca'anj adon̄j. ³⁶ Che'é dan me sese tinanīi ta'núí Diose man soj rihaan suun uun mozó, ne ya ya nuveé sij uun mozó me soj a ma'.

³⁷ “Aj ne'enj se vaa ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj á. Tzaj ne nano' uxrá soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'un̄j ei. Dan̄j 'yaj soj che'é rej na'vej rá soj narí' soj

canoco' soj se-nanaj ei. ³⁸ Dan me se a'mii 'un̄j in̄anj se vaa quene'enj qui'yaj Réj a. Tzaj ne nij soj me sí 'yaj ndaa vaa cataj rej soj rihaan soj adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Xii núj me sí cu'naj Abraham gaa naá adon̄j —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese ya ya ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj, ne qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj sí cu'naj Abraham yo' asuun tzaj a. ⁴⁰ Tzaj ne cuano nihánj me se nano' soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'un̄j, ne 'un̄j me sí cataj xna'anj rihaan soj nu' nana ya cataj xna'anj Réj Diose rihan̄j adon̄j. Dan me se ino uxrá vaa 'yaj soj ga sí cu'naj Abraham adon̄j.

⁴¹ Maan se 'yaj soj in̄anj se vaa 'yaj rej soj nan̄j á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Nuveé ta'nij cacun' me núj ma'. 'Q se oruun Rej núj, ne Diose me so' nan̄j á —taj nij so' a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese Diose me Rej soj, ne cunuu 'ee rá soj manj se dan̄j ei. 'Q se 'un̄j me sí cavii rej nicun' Diose, ne ca'ná' 'un̄j nihánj chuguan̄j. Dan me se ne ca'na' ma'an̄j nihánj ma'. 'Q se so' me sí ca'néé manj ca'naj nihánj adon̄j.

⁴³ “Che'é se na'vej rá soj cunoo soj se-nanaj, che'é dan sayuun uxrá vaa nana a'mij rihaan soj adon̄j. ⁴⁴ 'Q se ta'núí sí chree me soj, ne me rá soj qui'yaj soj in̄anj ndaa vaa me rá rej soj sí chree qui'yaj soj adon̄j. Ne xa' so', tzaj ne sí ticavi' man yuvīi me so' asij guun che'e chumii nihánj, ne daj chihaa míj ne ne'en so' ca'mii nica so' nana ya ma'. 'Q se ne aran' rá so' ca'mii so' nana ya a man adon̄j. Dan̄j in̄anj vaa so',

a'mii ne so', che'é se síi ne inanj me so', ne síi tucu'yón man yuvií ca'mii ne yuvií me uún so' adonj.

⁴⁵ “Ne xa' 'unj, tzaj ne che'é se nana ya a'mij rihaan soj, che'é dan ne amán rá soj uno soj se-nanaj a ma'. ⁴⁶ A 'ó tuvi' soj se ca'vee quirii cacun' cuta' xráj a ma'. Inanj nana ya a'mij rihaan soj ei. Me che'é ne cuchuman rá soj cunō soj se-nanaj ga. ⁴⁷ 'O se síi nocō' ya man Diose me síi uno se-nana Diose adonj. Tzaj ne nuveé sij nocō' man Diose me soj a ma'. Che'é dan ne uno soj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a.

⁴⁸ Gaa ne cataj nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a:

—Ya uxrá vaa nana ca'mii núj se vaa nuveé tuvi' núj mé so' a ma'. 'O se síi cavii estadó Samaria mé so' chuguanj. Nuú nana chree nimán so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Taj vaj nana chree nuú nimanj ma'. 'O se aráj cochróo 'unj rihaan Réj Diose, tzaj ne ne aráj cochroj soj rihanj a ma'. ⁵⁰ Ne 'yaj suun 'unj che'é yan cataj yuvií se vaa sij sa' mej ma'. Tzaj ne vaa Diose, ne so' me síi me rá cataj yuvií se vaa sij sa' mé 'unj, ne so' me síi ca'ne' cacun' che'é yuvií adonj. ⁵¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese cunō soj se-nanaj, ne daj chihaa mij se cavi' soj a ma' —taj Jesucristó a.

⁵² Che'é dan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá cataj rihaan so' a:

—Cuanō nihánj me se ne'en ya núj se vaa nuú nana chree nimán so' á. 'O se cavi' síi cu'naj Abraham cavi' nij síi nata' se-nana Diose gaa naá cavi', ne nihánj me taj so' se vaa sese cunō núj se-nana so', ne daj chihaa mij se cavi' núj, taj so' man asanj. ⁵³ Dan me se gaa naá me se cavi' xii núj síi cu'naj Abraham, ne

sij sa' doj mé so' rihaan so', rá so' na'. Ne cavi' nij síi nata' se-nana Diose uún a. Daj sij mé so', rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese cataj 'unj se vaa sij sa' me ma'anj, ne taj yu'vee nó se-nanaj a ma'. Tzaj ne vaa Réj, ne so' me síi taj se vaa sa' 'yáj adonj. Dan me se Diose me Réj, ne nij soj me síi taj se vaa nocō' soj man so', ⁵⁵ tzaj ne ne ne'en uxrá soj man so' a ma'. Tzaj ne 'unj me síi ne'en man so' adonj. Dan me se sese cataj 'unj se vaa ne ne'enj man so', ne tuvi' soj síi ne mej nanj á. Tzaj ne ya ya ne'enj man so', ne nocō' 'unj se-nana so' chuguanj.

⁵⁶ “Dan me se guun niha' uxrá rá xii soj síi cu'naj Abraham che'é se quene'en so' se vaa vaa güii quene'en so' se vaa ca'na' 'unj rihaan chumii nihánj a. Dan me se quene'en so' se vaa ca'ná' 'unj, gaa ne guun niha' ya uxrá rá so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁷ Che'é dan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá cataj rihaan Jesucristó a:

—Ataa quisij so' vij chihaa chi' yo' a. Asá' a'vee taj so' se vaa quene'en so' man Abraham ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa asij ataa ca'ngaa síi cu'naj Abraham, ne aj nej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁹ Che'é dan quita'aa nij so' yahij, ne go' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne curihanj yuve so' rá nuvíi nocōo yo', ne ca'anj so' a. Dan me se maan tanuu sca'núj nij so' cachén Jesucristó, ca'anj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cavii Jesucristó ca'anj so', gaa ne quene'en so' 'o sí tuchrii a. Dan me se sí tuchrii yo' me se tuchrii so' asij ca'ngaa so' a. ² Gaa ne xná'anj nij sí tucuyón se-nana Jesucristó man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é tuchrii sí nihánj, ga man maestro'. Ma'an so' qui'yaj cacun' na'. Ase rej so' qui'yaj cacun' xa' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé ma'an so', nuveé rej so' ga nii so' do', me sí tumé cacun' ma'. Maan se Diose me rá quene'en ní' daj qui'yaj Diose che'é so' adonj.

⁴ 'O se no xcuún ní' qui'yaj suun ní' se-suun sí ca'née manj rihaan chumij nihánj adonj. Ase vaa rej ranga' vaa yo' yaj, ne ca'vee qui'yaj suun ní' yaj ei. Tzaj ne quisij güii ca'ne' rá ní', ne ase vaa rej nij ro', gaa güii yo', ne se ca'vee qui'yaj suun ní' doj a ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se vaj 'unj rihaan chumij nihánj, ne ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa 'unj rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

⁶ Quisij ca'mii so' danj, gaa ne quirii talúj so' rihaan yo'óo, gaa ne qui'yaj so' doj sigui' man yo'óo yo', ne caxrij so' sigui' yo' rihaan sí tuchrii yo' a. ⁷ Gaa ne cataj so' rihaan sí tuchrii yo' a:

—Ca'anj so' na'nu' so' rihaan so' rá na Siloé á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Dan me se cuyaan vaa nana “Siloé” yo' ga nana “rasuun ca'née nii man” a.

Veé dan me se ca'anj sí tuchrii yo', ne na'nu' so' rihaan so' rá na

yo', gaa ne canicaj so' ca'na' uún so', ne curuvi' rihaan so' a.

⁸ Dan me se nij sí yanj nichrun' yan yanj so' do', nij sí aj ne'en man so' gaa tuchrii so' do', cataj nij so':

—Ne sí nihánj me sí cane cachíin caridad gaa rque, rá soj na' —taj nij so' ni'yaj nij so' man sí naxra' rihaan yo' a.

⁹ —Danj asanj. Veé ya so' ei —taj ta'aj nij so' a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Taj ma'. Maan se ase ni'yaj guee sí cachíin caridad ro', danj ni'yaj guee sí nihánj, tzaj ne nuveé so' ma' —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne ma'an sí naxra' rihaan yo' cataj:

—'Unj me sí cachíin caridad yo' ei —taj so' a.

¹⁰ Che'é dan xná'anj nij yuvij man so', cataj nij yuvij:

—Daj qui'yáa so', ne ca'vee naxra' rihaan so' ga —taj nij yuvij, xná'anj nij so' man sí tuchrii yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj so':

—Sí cu'naj Jesucristó ro', qui'yaj sigui', ne caxrij so' sigui' rihanj, gaa ne cataj xna'anj so' rihanj se vaa ca'anj 'unj na'nu' 'unj rihanj rá na Siloé a. Gaa ne gaa quisij ca'anj na'nu' 'unj rihanj rá na yo', ne naruvi' rihanj nanj á —taj sí naxra' rihaan yo' rihaan nij yuvij a.

¹² Gaa ne xná'anj nij yuvij man so', cataj nij yuvij:

—Me rej vaj so' cuano ga —taj nij yuvij, xná'anj nij yuvij man sí tuchrii yo' a.

—Ne ne'enj me rej vaj so' cuano a ma' —taj sí tuchrii yo' rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij sí fariseo ni'yaj nij so' man sí naxra' rihaan yo' a

¹³ Dan me se ca'anj nicaj nii man sí naxra' rihaan yo' rihaan nij sí fariseo a. ¹⁴ Dan me se güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii qui'yaj Jesucristó sigui' ne naxra' rihaan

síi tuchrii yo' qui'yaj Jesucristó a.
 15 Che'é dan xná'anj uún nij síi fariseo man síi naxra' rihaan yo' daj qui'yaj so' ne naxra' rihaan so' a.

Gaa ne cataj síi naxra' rihaan yo':

—Qui'yaj so' sigui', ne caxrij so' rihanj, gaa ne na'nuj rihanj, ne cuano nihánj ruvi' rihanj nanj á —taj so' rihaan nij síi fariseo a.

16 Che'é dan cataj ta'aj nij síi fariseo:

—Nuveé sij ca'néé Diose rihaan ní me síi qui'yaj naxra' rihaan síi nihánj a ma'. 'O se 'yaj suun so' güii no xcuún ní naraan rá ní adonj —taj ta'aj nij síi fariseo yo' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Tzaj ne nuveé sij tumé cacun' me so' a ma'. 'O se nij síi tumé cacun' me se daj chihaa míj se guun nucuaj nij síi tumé cacun' qui'yaj nij so' suun sa' nocoo ndaa vaa qui'yaj síi qui'yaj naxra' rihaan síi nihánj a adonj —taj yo'ó ta'aj nij síi fariseo yo' a.

Dan me se cuxra' ta'aj nij síi fariseo man nij so', ne ino guun rá nij so' ga tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. 17 Che'é dan cataj uún nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a:

—Daj uun rá ma'án so' che'é síi qui'yaj naxra' rihaan so' ga —taj nij síi fariseo, xná'anj nij so' man síi naxra' rihaan yo' a.

Ne cataj so':

—Sij nata' se-nana Diose me so', rá yá 'unj adonj —taj síi naxra' rihaan yo' che'é Jesucristó a.

18 Tzaj ne ne cuchuman rá nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa ya ya tuchrii me so' gaa rque ne naxra' rihaan so' a. Che'é dan ca'néé nij so' nana se vaa ca'na' rej so' do', nii so' do', ga síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a. 19 Veé dan cuchí' roj so', gaa ne xná'anj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá man roj so', cataj nij so':

—Ya ya ta'núí roj soj me síi nihánj na'. Ya ya tuchrii me so' gaa ca'ngaa so' na'. Asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano, rá roj soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj nica so' a.

20 Gaa ne cataj roj so':

—Ta'nij ya rój me síi nihánj, ne tuchrii ya me so' asij ca'ngaa so', 21 tzaj ne ne ne'en uxrá rój asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano a ma'. Ne ne ne'en uxrá rój me síi qui'yaj naxra' rihaan so' a ma'. Xna'anj soj man so' á. 'O se síi aj nocoo me so', ca'mii so' che'é ma'an so' nanj á —taj roj so' a.

22 Danj ca'mii roj nica rej síi naxra' rihaan yo' do', nii so' do', che'é se cuchu'vi' roj so' ni'yaj roj so' man nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Dan me se aj guun ya ca'mii nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa sese cataj yo' o so' se vaa sij ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó, ne quirij nij so' xe' man síi a'mii danj sca'núj nij yuvij israelitá a. 23 Che'é dan cataj rej síi naxra' rihaan do', nii so' do', se vaa síi aj nocoo me so', ne xná'anj nij so' man ma'an so' a.

24 Che'é dan nacúún uún nij so' man síi naxra' rihaan yo', ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ve'é cataj yá so' rihaan Diose daj quirán' so' á. 'O se aj ne'en núj se vaa xa' snó'o ca'mii ga so', tzaj ne sij tumé cacun' me so' ei —taj nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

25 Che'é dan cataj síi naxra' rihaan yo':

—Ne ne'en uxraj sese sij tumé cacun' me so' ma'. Maan se orún' rasuun ne'én 'unj se vaa gaa rque, ne síi tuchrii mej, tzaj ne cuano nihánj me se ruvi' rihanj adonj —taj síi naxra' rihaan yo' a.

26 Che'é dan xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Ne xá' síi ca'mii gá sọ', tzaj ne daj qui'yaj so', gaa ne naxra' rihaan so' qui'yaj so' gá —taj nij so', xná'anj nij so' man so' a.

²⁷ Gaa ne cataj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cunọ soj a ma'. Me che'é me rá soj cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj gá. Guun ma'an soj síi tucu'yón se-nana so', rá soj na' —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne nij ca'mii nij so' gá síi naxra' rihaan yo', ne cataj nij so':

—Ma'an sọ' me síi tucu'yón se-nana so', ne xá' núj, tzaj ne sij tucu'yón se-nana Moisés me núj ei.

²⁹ Ne'en núj se vaa ca'mii ma'an Diose gá síi cu'naj Moisés, tzaj ne ne ne'en núj me rej cavii síi ca'mii gá sọ' a ma' —taj nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

³⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Niha' uxrá vaa se-nana soj chihá'. Ne ne'en soj me rej cavii so', tzaj ne síi nacuchra' rihanj me so' nanj adonj. ³¹ 'O se ne'en ní' se vaa ne uno Diose rihaan nij síi tumé cacun' a ma'. Tzaj ne sese aráj cochroj ní' rihaan Diose, ne sese 'yaj ní' se vaa me rá Diose, ne qui'yaj Diose se vaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diose nanj á. ³² Dan me se síi tuchrii mej gaa ca'ngaj, ne nu' ca'na' me se ne ca'na' nana rihaan ní' se vaa nacuchra' yo'ọ so' rihaan síi vaa danj a ma'. Tananj orún' so' me síi qui'yaj danj ei. ³³ Dan me se sese nuveé sij ca'néé Diose rihaan ní' me so', ne daj chihaa mij se guun nucuaj so' qui'yaj so' danj ma' —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nanj síi tumé cacun' mé so' asij ca'ngaa sọ' ei. Ne nó xcúún sọ' tucu'yón sọ' a 'ó nana rihaan núj a ma' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne quirii nij so' man so' xe' a. ³⁵ Dan me se cuhi' nana rihaan

Jesucristó se vaa quirii nij so' man síi naxra' rihaan yo' xe' a. Che'é dan nano' Jesucristó man so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—So' me síi amán rá ni'yaj man síi ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuvii na' —taj Jesucristó rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

³⁶ Gaa ne cataj so':

—Ne me síi me síi ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuvii, señor'. Cataj xna'anj sọ' noj, gaa ne cuchuman raj ni'yaj man so' ei —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Aj quene'én sọ' man so', ne 'unj sij a'mii gá sọ' cuano me so' adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁸ Gaa ne cataj so':

—Cuanọ nihánj me se chuman raj ni'yaj man so', Señor —taj so' a.

Gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó a. ³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj che'é se no xcúún 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvii adonj. Dan me se xá' nij síi ne ne'en, tzaj ne quene'en nij so', qui'yáj, ne xá' nij síi guun rá se vaa aj quisij xcaj nij so' cuentá, tzaj ne ase vaa síi aráan rihaan ro', danj gaa nij so' se vaa se ca'vee xcaj nij so' cuentá ma' —taj Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se cachéé ta'aj nij síi fariseo gá Jesucristó, ne cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Ne ase vaa síi aráan rihaan vaa núj, rá sọ' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese sij ne ne'en me soj, ne taj vaj cacun' tumé soj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se cataj soj se vaa aj ne'en soj a. Che'é dan yo'ọ tumé

soj cacun' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síí tumé matzinj ro', danj vaa Jesucristó, tumé so' man ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xá' síí ne atúj ta'yaa rej nuu nij matzinj ne avii raá chingá rej nuu nij xo', tzaj ne síí ituu me so' adonj. ² Tzaj ne síí atúj ta'yaa ro', so' me síí daan matzinj yo' adonj. ³ Dan me se x'núj ta'yaa rihaan so', 'yaj síí tumé ta'yaa, gaa ne uno nij matzinj se-nana so', gaa ne nacúun so' man nij matzinj a'mii so' se-chuvii 'o 'o nij xo', gaa ne 'anj nicaj so' man nij xo' xe' adonj. ⁴ Gaa quisíj quirii so' man nij xo' xe', ne noco' nij matzinj xcó so', che'é se u'yón nij xo' se-nana so' ei. ⁵ Tzaj ne yo'ó yuvii me se se canoco' nij xo' man yo'ó so', maan se cunanj nij xo' rihaan yo'ó so', che'é se ino ca'mii yo'ó so' xréé nij xo', ne se cu'yón uxrá nij xo' se-nana yo'ó so' a ma' —taj Jesucristó a.

⁶ Dan me se ase vaa 'o cuentó vaa nana nihánj nana ca'mii Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá me taj nana nihánj a ma'.

⁷ Che'é dan cataj uún Jesucristó:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa ta'yaa rej atúj nij matzinj ro', danj vaa 'unj a. ⁸ Dan me se xá' taran' nij síí ca'na' gaa rque doj, tzaj ne ase vaa síí ituu vaa nij so' a. Tzaj ne ne cunó nij matzinj rihaan nij so' a ma'. ⁹ Dan me se ase vaa ta'yaa yo' vaa 'unj, ne síí atúj rej nicun' 'unj ro', so' me síí amán rá ní'yaj manj, ne quinanii so' rihaan sayuun, ne ve'é catuu so', ne ve'é curihanj so', ne nari' so' coj chrin' chá so' nanj adonj.

¹⁰ “Xá' síí ituu, tzaj ne me inanj rá so' qui'yaj ituu so' matzinj do', ticaví' so' matzinj do', tinavij so' matzinj do' ei. Che'é dan atúj so' rej nuu nij matzinj a. Tzaj ne 'unj me se ca'ná' 'unj che'é se me rá 'unj yo'ó gaa i'na' nij xo', ne ve'é uxrá cayáan nij xo', qui'yáj chuguanj.

¹¹ “Ne 'unj ro', me síí daan ya ya nij matzinj, ne tumé sa'yá 'unj man nij matzinj, ne ca'nej nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹² Xá' mozó, tzaj ne nuveé sij daan matzinj me so' ma'. Sij 'yaj canaán sa'anj uun me so', ne che'é dan sese ne'en so' xcuu ca'yánj ca'nu', ne chu'vi' so', ne tanáj so' matzinj yo', ne unánj so' a. Gaa ne tanáj ma'an so' man nij matzinj, gaa ne quita'aa ca'yánj yo' man nij matzinj, ne ticha'nuu ca'yánj yo' man nij xo' nanj adonj. ¹³ Danj 'yaj mozó yo', che'é se mozó uun me so', ne ne rihuun rá so' sese quiran' nij matzinj sayuun ma'.

¹⁴ “Ne xá' 'unj, tzaj ne sij tumé sa' man nij matzinj mej, ne ne'enj man nij matzinj noco' manj, ne ne'en nij xo' manj ei. ¹⁵ Dan me se ne'en Réj Diose manj, ne ne'enj man Réj, ne ase vaa 'unj ga Réj ro', danj vaa daán 'unj matzinj gaj chuguanj. Ne a'née nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹⁶ Ne vaa doj daán 'unj matzinj uún, tzaj ne nuvi' nij xo' rej nuu matzinj nihánj ma'. Ne vaa che'é ca'na' yo'ó matzinj yo' uún, qui'yáj, ne cunó nij xo' se-nanaj, gaa ne cunuu chre' nij xo' ga matzinj nihánj, gaa ne cutumé 'unj man cundanj nij xo' adonj.

¹⁷ “Dan me se ca'née nimanj cavij, ne cunuu i'na' uún 'unj, ne che'é dan 'ee rá Réj Diose manj adonj. ¹⁸ Taj vaj síí 'yaj fuerzá manj cavij ma'. 'O se ma'anj a'née nimanj cavij nanj á. Dan me se no xcúnj ca'nej nimanj cavij, ne no xcúnj cunuu i'na' uún 'unj adonj. Nihánj me suun ca'ne' Réj Diose

rihanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne cuxra' ta'aj uún nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá man nij so', gaa cuno nij so' nana yo' a. ²⁰ Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Nuú nana chree nimán so', ne snúú so' nanj á. Taj che'é cunō soj se-nana so' ma' —taj ta'aj nij so' rihaan tuvi' nij so', ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²¹ Gaa ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Nuveé nana chree nuú nimán sí nihánj a ma'. 'Q se se guun nucuaj sí nuú nana chree nimán nacuchra' so' rihaan sí tuchrii a ma' —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá go' nij so' yahij man Jesucristó a

²² Güii dan me se canuú cha'anj che'é nuvií nocōo chuman' Jerusalén, ne yavii ayuu yu've' me yo' a. ²³ Gaa ne chéé Jesucristó rá chingá cu'naj Corredor Salomón rá nuvií nocōo yo', ²⁴ ne che'é dan cunuu chre' nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá, ne yo'ō tucuachriin nij so' nu' anicaj man Jesucristó a. Gaa ne cataj nij so':

—Ndaa aman me quisij güii guun ya ya rá núj ni'yaj núj mán so' ga. 'Q se cataj xna'anj yá yá so' rihaan núj sese ya sij ca'néé Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun me yá so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne na'vej rá soj cuchuman rá soj a ma'. Ne xa' suun sa' nocōo 'yáá 'unj che'é Réj Diose, tzaj ne ma'an nij suun sa' nocōo yo' taj xna'anj daj sij mej adonj. ²⁶ Tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj man asanj. 'Q se nuveé daan 'unj matzinj me soj a ma'. ²⁷ Xa' daán 'unj matzinj, tzaj ne uno nij xo' se-nanaj, ne ne'enj man nij xo', ne

noco' nij xo' xcoj a. ²⁸ Gaa ne cunuu i'na' nij xo' cayáán nij xo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáá 'unj, ne daj chihaa míj se cavi' nij xo' a ma'. Ne taj vaj sí ca'nee man nij xo' ra'aj ma'. ²⁹ 'Q se Réj Diose me sí rqué man nij xo' rihanj, ne sij uun chij ya me so' rihaan cunudanj, ne che'é dan taj vaj sí guun nucuaj ca'nee man nij xo' ra'a Réj Diose a ma'. ³⁰ 'Q se ase vaa orún' yuvií vaa 'unj ga Réj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³¹ Gaa ne quita'aa uún nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá yahij go' nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Quisij qui'yaj uxraj suun sa' nocōo quene'en nij soj, ne guun nucuaj qui'yaj danj, qui'yaj Réj Diose, ne che'é me suun sa' nocōo me rá soj go' soj yahij manj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá:

—Se go' núj yahij mán so' che'é suun sa' nocōo qui'yáá so' a ma'. 'Q se go' núj yahij mán so' che'é se ca'mii so' nana nij che'é Diose adonj. Dan me se nanj yuvií uun mé so', ne me che'é cataj so' se vaa Diose mé so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Maan se vaa nana nō rihaan yanj nō tucuáán nocō' soj, ne nana ca'mii ma'an Diose me nana yo', ne dan me se cataj Diose: “'Unj me sí cataj xna'anj se vaa diose me soj á”, taj Diose rihaan nij sí ca'mii se-nana so' gaa naá a. ³⁵ Dan me se sese ma'an Diose cataj se vaa nij sí ca'mii se-nana so' me ma'an uún diose, gaa ne daj chihaa míj se ca'vee tanáj xco ní se-nana Diose nana nō rihaan yanj gaa ma'. ³⁶ Ne veé dan me ca'ne' Diose suun guee rihanj, ne ca'néé so' manj rihaan chumii nihánj ne

maan che'é se cataj 'unj se vaa ta'nij Diose mej, che'é dan cataj soj se vaa nana nij ca'mij che'é Diose á. Taj che'é ca'mii nij soj danj, raj ma'. ³⁷ 'Q se sese ne 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee ca'ne' rá soj ga suun amán rá ni'yaj manj chuguanj. ³⁸ Tzaj ne sese ya 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee se ne amán rá soj ni'yaj soj man ma'anj, tzaj ne vaa che'é cuchuman rá soj ni'yaj soj man nij suun sa' nocoo qui'yáj ei. Ndaa sít, gaa ne xcaj soj cuentá, gaa ne yo'q quene'en soj se vaa ne Réj Diose gaj, ne nej ga Réj Diose uún adonj —taj Jesucristó a.

³⁹ Che'é dan guun rá uún nij so' quita'aa nij so' man so' a. Tzaj ne quinanii so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá níj síj cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne cavii uún Jesucristó ca'anj so' rej rnej tu'va chráa cu'naj Jordán ndaa rej cuta' ne síj cu'naj Juan man yuvij gaa chée so' a. Gaa ne guun raan so' rej yo' a. ⁴¹ Gaa ne cu'chi' uxrá yuvij rihaan so', ne cataj nij yuvij se vaa síj cu'naj Juan síj cuta' ne man yuvij me se a doj suun sa' nocoo ne qui'yaj so', tzaj ne quisíj ya nu' nana cataj xna'anj síj cu'naj Juan che'é Jesucristó a. Danj cataj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij nij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó a. ⁴² Gaa ne cuchumán rá que'ee nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó gaa vaj so' rej yo' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa guun gaa cavii síj cu'naj Lázaro gaa ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se vaa 'o síj ran', ne síj cu'naj Lázaro me so', ne síj ne chuman' Betania me so' a. Ne chuman' Betania yo' me se chí-háan chana cu'naj Mariá ga chu'vij

Mariá chana cu'naj Marta me chuman' Betania yo' a. ² Ne chana cu'naj Mariá yo' me se no' me chana caxrij casté gun' daj tacóo síj 'nij ra'a man ní', ne yuvé raa ma'an no' tanacoo no' tacóo so' a. Dan me se ra'vij no' me síj cu'naj Lázaro síj ran' yo' a. ³ Dan me se ca'neé roj ra'vij síj cu'naj Lázaro yo' nana rihaan Jesucristó, cataj roj no': “Xa' síj 'ee rá so' man, tzaj ne ran' so', a Señor”, vaa nana ca'neé roj no' rihaan Jesucristó a. ⁴ Dan me se cu'chi' nana yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

—Nuveé che'e rej yo'q cavii síj cu'naj Lázaro me quiran' so' a ma'. 'Q se quiran' so' che'é rej ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é Diose adonj. Dan me se ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é ma'anj ta'nij Diose, che'é se quiran' síj cu'naj Lázaro yo' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síj nata' nana yo' rihaan so' a.

⁵ Ne Jesucristó me se 'ee ndo'o rá Jesucristó man chana cu'naj Marta do', man chu'vij no' chana cu'naj Mariá do', man síj cu'naj Lázaro do' a. ⁶ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana se vaa ran' síj cu'naj Lázaro, ne ne cavii ra'yanj so' ca'anj so' a ma'. 'Q se guun raan so' yavij güii rej vaj so' a. ⁷ Dan me se cachén yavij güii yo', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síj tucu'yón se-nana so' a:

—Cavii ní' ca'anj uún ní' estadó Judea ei —taj so' rihaan nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj nij síj tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—Cuanq nihánj me se guun ndo'o rá nij síj uun chij rihaan nij yuvij israelitá go' nij so' yahij mán so' ne cavii' so' á. Se guun ca'anj so' yo' ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne'en soj se vaa chujj orá ranga' rihaan chumij nihánj 'o 'o güii, ne dan me se sese cachee yo'q

so' rej ranga', ne se naxru' so' ma'. 'Q se curuvj' sa' rihaan so', qui'yaj güii chuguun rihaan chumij nihánj adonj. ¹⁰ Tzaj ne sese cachee yo'q so' rej nij, ne naxru' so', che'é se taj vaj ya'an chuguun nicaj so' adonj —taj Jesucristó a. ¹¹ Dan me se quisij ca'mii so' danj, gaa ne cataj uún so'— Ne xa' tuvi' ní' sí' cu'naj Lázaro, tzaj ne otoj so' ei. Tzaj ne ca'anj yaj, che'é rej narij 'unj nej rihaan so' a —taj Jesucristó rihaan nij sí' tucu'yón se-nana so' a.

¹² Che'é dan cataj nij sí' tucu'yón se-nana so' rihaan so':

—'Q se sese otoj so', ne cunu sa' ma'an so', Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Dan me se nana dan ca'mii Jesucristó che'é se aj cavi' sí' cu'naj Lázaro, tzaj ne nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó me se guun rá nij so' se vaa ya ya otoj uun Lázaro, taj Jesucristó, rá nij so' a. ¹⁴ Che'é dan ca'mii nicá Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Aj cavi' sí' cu'naj Lázaro, ¹⁵ ne guun niha' rá 'unj se vaa nuvi' 'unj ne ga so' gaa cavi' so' a. 'Q se che'é se cavi' so' ro', che'é dan cuchuman doj rá soj ni'yaj soj manj adonj. Tzaj ne cavij ní' ca'anj ní' rej naj so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁶ Che'é dan cataj sí' cu'naj Tomás Dídimó rihaan yo'ó nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó:

—Cavij ní' ca'anj ní' ga so', gaa ne cavij' ní' ga so' á —taj so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

¹⁷ Veé dan me se cuchi' Jesucristó chuman' Betania, gaa ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa aj quisij ca'anj güii cachin' nii man sí' cu'naj Lázaro rque yu'uj yuvej a.

¹⁸ Dan me se nichrun' naj chuman' Betania ga chuman' Jerusalén, ne orún' va'núj kilómetro naj chuman' Jerusalén yo' a. ¹⁹ Ne aj cavij que'ee nij yuvij israelitá chuman' Jerusalén, ne cuchi' nij so' rihaan

chana cu'naj Marta do', rihaan chana cu'naj Mariá do', che'é rej se nanó rá roj no', che'é se aj cavi' ra'vij roj no' a.

²⁰ Dan me se gaa cuno chana cu'naj Marta se vaa ca'na' Jesucristó, ne curihanj no' nari' tuvi' no' ga Jesucristó, tzaj ne chana cu'naj Mariá me se quináj no' rá ve' yo' a. ²¹ Gaa ne cataj chana cu'naj Marta rihaan Jesucristó a:

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavij' ra'vij asuun saj, man Señor. ²² Tzaj ne cuano nihánj me se ne'enj se vaa me ma'an rasuun cachinj so' rihaan Diose, ne qui'yaj so' nanj á —taj chana cu'naj Marta rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Cunu i'na' uún ra'vij so' —taj so' rihaan no' a.

²⁴ Gaa ne cataj chana cu'naj Marta rihaan so':

—Aj ne'enj se vaa asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj, ne cunu i'na' uún so' ga yo'ó nij yuvij cunu i'na' uún ei —taj no' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' 'unj, tzaj ne sijn 'yaj nuu i'na' uún yuvij mej, ne 'unj me sí' qui'yaj gaa i'na' yuvij cayáan yuvij ga Diose nu' cavij nu' ca'anj adonj. Ne xa' sí' amán rá ni'yaj manj, tzaj ne ca'vee se cavij' so', tzaj ne yo'q gaa i'na' nimán so' chuguanj.

²⁶ Che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, ne che'é dan vaa i'na' nimán so', ne daj chihaa mij se cavi' nimán so' a ma'. Amán rá so' nana nihánj na' —taj Jesucristó, xna'anj so' man chana cu'naj Marta yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Chumán raj, Señor. Dan me se aj cuchuman raj se vaa sijn ca'née Diose tinanii man núj rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diose mé so', ne ca'ná' so' rihaan chumij

nihánj a —taj no' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Dan me se quisíj ca'mii no' danj, gaa ne ca'anj no', ne canacúun yuve no' man chu'vij no' chana cu'naj Mariá, cataj no':

—Aj ca'na' maestró, ne nacúun so' mán so' a —taj no' rihaan chana cu'naj Mariá a.

²⁹ Ne gaa cuno chana cu'naj Mariá nana yo', gaa ne ra'yanj cavii no', ne ca'anj no' rej nicun' Jesucristó a. ³⁰ Dan me se ataa catuj Jesucristó rque chuman' yo', ne nicun' so' rej nari' tuvi' chana cu'naj Marta ga so' a.

³¹ Dan me se nij yuvij israelitá yuvij cane rá ve' nanó cuentó ga chana cu'naj Mariá me se quene'en nij so' se vaa ra'yanj canicun' no' ne curihanj no' xe', ne canoco' nij so' xcó no', ne curihanj nij so' xe' a. 'Q se guun rá nij so' se vaa ca'anj chana cu'naj Mariá rihaan yu'uj yuvej che'é rej ta'vee no', rá nij so' a.

³² Dan me se gaa cuchí' chana cu'naj Mariá rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en no' man so', gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj no':

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavi' ra'vij asuun saj, man Señor —taj no' rihaan Jesucristó a.

³³ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa ta'vee no', se vaa ta'vee nij yuvij israelitá ca'na' ga no' do', gaa ne quinanó ndo'o rá so', ³⁴ gaa ne cataj so':

—Me rej cachin' soj man so' ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ca'anj ní', gaa ne quene'én so' á —taj nij so' rihaan so' a.

³⁵ Gaa ne ta'vee Jesucristó a. ³⁶ Che'é dan cataj nij yuvij israelitá rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij'yaj soj ei. 'Q se ta'vee so', che'é se 'eé uxrá rá so' ni'yaj so' man síi cavi' yo' a —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne ta'aj nij yuvij cataj:

—'Q se sij ne'en nacuchra' rihaan síi tuchrii me síi nihánj á. Che'é dan uun nucuaj so' naqui'yaj sa' so' man síi cu'naj Lázaro, ne sese cane so' nihánj, ne ne cavi' síi cu'naj Lázaro asuun saj ma' —taj ta'aj nij yuvij yo' a.

³⁸ Dan me se quinanó uún rá Jesucristó, ne cuchí' so' rej cachin' nii man síi cu'naj Lázaro yo' a. Dan me se yu'uj yuvej me yo', ne caráán yahij rihaan yu'uj yo' a. ³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Naxuun soj yahij rihaan yu'uj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne cataj ra'vij síi cavi' chana cu'naj Marta rihaan so':

—Tzaj ne gun' ri'yuj man so' yaj, Señor. 'Q se quisíj ca'anj ya güii naj so' nanj adonj —taj no' rihaan so' a.

⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese cuchuman rá so' ni'yaj so' manj, gaa ne quene'én so' se vaa nucuaj uxrá Diose á —taj Jesucristó rihaan chana cu'naj Marta yo' a.

⁴¹ Che'é dan naxuun nij so' yahij yo' a. Gaa ne naxcaj Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Guun ni'yaj ní' se vaa cunó so' se-nanaj, Ataj Chij. ⁴² Aj ne'enj se vaa niganj unó so' se-nanaj, tzaj ne a'mij nana nihánj che'é rej cunó nij yuvij nicun' nihánj gaj a. 'Q se me raj cuchuman rá nij yuvij se vaa so' me síi ca'née manj rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó, cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴³ Quisíj cataj so' danj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Lázaro. Cavij so' ca'na' so' nihánj ei —taj so', caguáj so' rihaan síi cu'naj Lázaro yo' a.

⁴⁴ Gaa ne curihanj síi cavi' yo' rque yu'uj, ne nacutáj yatzij nu' man so', ne caráán yatzij rihaan

so' uún a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Nache soj man so', ne cachee so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Dan me se ca'na' nij yuvij israelitá ga chana cu'naj Mariá yo', ne quene'en nij so' daj qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan cuchumán rá que'ee nij yuvij se vaa sí ca'née Diosé me Jesucristó a. ⁴⁶ Tzaj ne cavii yo'ó ta'aj nij so' ca'anj nij so' rihaan nij sí fariseo, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí fariseo nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ⁴⁷ Che'é dan cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', qui'yaj nij so' juntá, gaa ne cataj nij so':

—Daj qui'yaj ní', rá soj ga. 'Q se xa' snó'o nihánj, tzaj ne 'yaj suun uxrá so' suun sa' nocoo adonj. ⁴⁸ Sese yo'ó tanáj ní' man so' qui'yaj so' danj, ne cuchuman rá cunudanj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so', gaa ne ca'na' nij tanuu 'yaj suun rihaan gobiernó man Romá, gaa ne tirí' nij tanuu man ní' do', man chiháán ní' do', man nu' tuvi' ní' do' á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁹ Gaa ne ca'mii yo'ó tuvi' nij so', sí cu'naj Caifás, ne so' me xrej ata suun nocoo doj yo' yo' a. Dan me se cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá nij soj a ma'. ⁵⁰ 'Q se ataa xcaj soj cuentá se vaa xa' soj, tzaj ne cavii sa' doj soj sese cavi' orún' snó'o che'é nij yuvij, gaa ne veé danj me se quiri' nu' ní' sij israelitá ma' —taj sí cu'naj Caifás rihaan yo'ó nij so' a.

⁵¹ Dan me se nuveé inanj nana cavii raá ma'an sí cu'naj Caifás me nana nihánj ma'. 'Q se xrej ata suun nocoo doj me so' yo' yo', ne che'é dan ma'an Diosé me sí rque

nana ca'mii so', ne che'é dan me ya vaa se-nana so' gaa cataj so' se vaa cavi' Jesucristó che'é taran' nij yuvij israelitá yo' a. ⁵² Ne nuveé inanj che'é nij yuvij israelitá me cavi' Jesucristó ma'. 'Q se cavi' so' che'é rej naquiyaj chre' so' man cunudanj nij ta'ní Diosé njs sí man nu' rihaan chumij nihánj, gaa ne cunuu tuvi' cunudanj nij so' adonj.

⁵³ Dan me se maan güii dan me se guun che'e nij sí fariseo do', nij xrej ata suun nocoo doj do', nuchruij raá nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne cavi' Jesucristó a. ⁵⁴ Che'é dan me ne ca'vee cachee ranga' so' estadó Judea ma'. Gaa ne cavii so' ca'anj so' tu'va rej taj vaj yuvij man, gaa ne catúj so' yo' o' chuman' cu'naj Efraín, gaa ne caran' so' chuman' yo' ga nij sí tucuyón se-nana so' a.

⁵⁵ Dan me se daj doj quisij cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvij israelitá, ne che'é dan cavii nij yuvij ne chuman' le'ej, ne ca'anj nij so' chuman' Jerusalén, che'é rej qui'yaj nij so' tucuáán nocoo' nij so' ne cunuu guee' nij so' rihaan Diosé a. ⁵⁶ Gaa ne nano' ndo'o nij yuvij man Jesucristó a. Dan me se canicun' nij yuvij rá nuvi' nocoo, ne xna'anj nij yuvij man tuvi' yuvij, cataj nij yuvij:

—Daj uun rá soj ga. Ca'na' so' rej canuu cha'anj, rá soj na' —cataj nij yuvij, xna'anj nij yuvij man tuvi' yuvij yo' a.

⁵⁷ Ne xa' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', tzaj ne cataj xna'anj nij so' se vaa sese quene'en nij yuvij me rej vaj Jesucristó, gaa ne cataj xna'anj nij yuvij rihaan ma'an nij so' a. 'Q se guun rá nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxríj chana cu'naj Mariá casté

tacóo Jesucristó a

¹ Dan me se achiin yatan' güii canuü cha'anj pascuá, ne ca'anj Jesucristó chuman' Betania a. Chuman' Betania ro', ne sí cu'naj Lázaro sí cunuu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a. ² Dan me se qui'yaj chuvii nii cha ni'yánj Jesucristó, ne chana cu'naj Marta me chana rque chá ni'yánj nij sí 'na', ne ne sí cu'naj Lázaro rihaan mesá ga Jesucristó gaa chá so' chraa a. ³ Dan me se nicaj chana cu'naj Mariá yo'o aga' xij casté gun' daj tu'vee ndo'o, ne caxrj no' tacóo Jesucristó, gaa ne yuvé raá ma'an no' tanacoó no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne nasij toto' nu' rá ve' yo', qui'yaj casté caxrj chana cu'naj Mariá tacóo Jesucristó a.

⁴ Dan me se ne sí cu'naj Judas Iscariote, ne yo'o sí tucu'yón se-nana Jesucristó me so', ne sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó me so' a. Dan me se cataj so':

⁵—Me che'é ne cutu'vee nii casté nihánj ne quirj' uxrá nii sa'anj ga. 'O se ase vaa sa'anj 'yaj canaán yuvij rque 'o yo' nó casté nihánj, ne vaa che'é rque ni' sa'anj yo' rihaan nij sí nique nanj á —taj sí cu'naj Judas yo' a.

⁶ Dan me se danj tu'va ma'an sí cu'naj Judas yo', tzaj ne a doj ne nanó rá Judas yo' che'é nij sí nique a ma'. Maan se sij tumé se-chrunj nij tuvj' Jesucristó chrúun sa'anj me so', tzaj ne sí ituu me so', ne qui'yaj ituu ndo'o so' sa'anj man rque chrúun yo', ne che'é dan ca'mii so' danj nanj ei. ⁷ Dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' qui'yaj ma'an no' ei. Che'é yan quisij güii cachin' nii manj ro', che'é dan caxrj no' casté tu'vee ndo'o manj nanj á. ⁸ Xa' nij sí nique, tzaj ne nu' güii mán nij sí nique ga soj, ne xa' ma'anj, tzaj ne se canicún' 'unj rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj ni'yaj soj ma' —taj

Jesucristó rihaan sí cu'naj Judas yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij xrej atá suun nocoo doj se vaa cavj' uún sí cu'naj Lázaro yo' a

⁹ Dan me se xcaj ndo'o nij yuvij israelitá cuentá se vaa ne Jesucristó chuman' Betania, ne che'é dan ca'anj uxrá nij so' chuman' yo' a. Dan me se nuvé inanj che'é ma'an Jesucristó me ca'anj nij so' ma'. 'O se me rá nij so' quene'en nij so' man sí cu'naj Lázaro sí cunuu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a. ¹⁰ Gaa ne guun 'o rá nij xrej atá suun nocoo doj se vaa cavj' sí cu'naj Lázaro uún, qui'yaj nij so' a. ¹¹ 'O se che'é sí cu'naj Lázaro me se cavii ndo'o nij yuvij israelitá canoco' nij so' man Jesucristó, ne cuchumán rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa canicaj uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a

¹² Gaa ne güii a'yuj me se cuchj' nana rihaan taran' nij yuvij israelitá navij rá cha'anj pascuá se vaa catuu Jesucristó chuman' Jerusalén a. ¹³ Che'é dan me cuta nij yuvij ra'a chruun yuun, ne curihanj nij yuvij tu'va chuman' nari' tuvi' nij so' ga Jesucristó a. Gaa ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní' rihaan Diose ei. Cunaj ndo'o vaa ca'na' sí ca'née sí 'nij ra'a man ní' adonj. Sí uun chij rihaan ní' sji israelitá me so' chuguanj —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

¹⁴ Gaa ne nari' Jesucristó yo'o burró, gaa ne cavii so' xráá burró a. Dan me se cuyaan qui'yaj so' ga nana nihánj nana no rihaan danj Diose a: ¹⁵ “Soj sji man chuman' Jerusalén me se se cuhu'vi' soj ma'. 'O se xcaj soj cuentá se vaa 'na'

sí guun chij rihaan soj nanj adonj. Dan me se sí nica' nimán me so', ne táá so' xráá burró le'ej ta'núí xcuu burró chana adonj", taj nana no rihaan danj Diose yo' a. ¹⁶ Dan me se nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se gaa güii catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne ne xcaj nij so' cuentá, ne ne caxrii rá nij so' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nana no rihaan yanj yo' ma'. Tzaj ne ndaa quisíj cavii sa' Jesucristó qui'yaj Diose, gaa ne ninuj rá nij so' nana no rihaan danj Diose, ne ninuj rá nij so' se vaa guun che'é Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se nij yuvii cumán ga Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' nu' se vaa guun gaa canacúún Jesucristó man sí cu'naj Lázaro se vaa curihanj so' yu'uj yuvej ne cunuu i'na' uún ya sí cu'naj Lázaro qui'yaj Jesucristó a. ¹⁸ Gaa ne che'é se cuno nij yuvii man chuman' Jerusalén se vaa qui'yaj so' suun sa' nocoo yo', gaa ne che'é dan ca'na' narj' nij so' man Jesucristó a. ¹⁹ Che'é dan cataj nij sí fariseo rihaan tuvi' nij so' a:

—Ni'yaj soj ei. 'O se ne qui'yaj canaan uxrá ní', qui'yaj soj a ma'. 'O se veé danj ya canoco' cunudanj nij yuvii man rihaan chumij se-nana so' nanj adonj—taj nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' doj sí a'mii xna'ánj griego ca'mii nij so' ga Jesucristó a

²⁰ Dan me se mán ta'aj nij sí a'mii xna'ánj griego, ne sij cuchí' chuman' Jerusalén gaa anuú cha'anj pascuá me nij so', ne cuchí' nij so' na'vij nij so' rihaan Diose a. ²¹ Dan me se cuchí' nij so' rihaan sí cu'naj Felipé sí cavii chuman' Betsaida chuman' naj estadó Galilea, gaa ne xná'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me rá núj ca'mii núj doj ga Jesucristó, señor —taj nij so' rihaan sí cu'naj Felipé yo' a.

²² Gaa ne ca'anj sí cu'naj Felipé cataj xna'anj so' rihaan sí cu'naj Andrés se vaa cataj nij sí a'mii xna'ánj griego yo' rihaan so' a. Gaa ne ca'anj cataj xna'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cataj roj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'na' nij sí a'mii xna'ánj griego ne me rá nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a. ²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—'Unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvii, tzaj ne cuano nihánj me se quisíj güii cavii sa' 'unj, ne guun chij 'unj, qui'yaj Diose ei. ²⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa 'núú vaa ní', ne sese se quini' 'núú yaan rihaan yo'óo ne caví' ma'an 'núú yaan yo', ne quina'vij uun 'núú yaan, tzaj ne sese caví' 'núú yaan yo', ne quisij que'ee doj 'núú qui'yaj yo' nanj adonj. ²⁵ Dan me se xa' sí me rá gaa i'na' rihaan chumij nihánj, tzaj ne yo'o caví' so', ne xa' sí a'vej rá caví' rihaan chumij nihánj che'é se me so' sí noco' manj, tzaj ne yo'o gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese vaa 'o so' nuu rihanj 'yaj suun rihanj, ne canoco' so' manj cuaj ei. Ne me rej ma'an canicun' ma'anj ro', maan dan canicun' sí nuu rihanj uún nanj ei. Gaa ne cavii sa' uxrá sí 'yaj suun rihanj, qui'yaj Réj adonj.

²⁷ “Cuanó nihánj me se nanó ndo'o raj chuguanj. Ne daj qui'yá a ranj a. Cachinj ni'yáj rihaan Réj se vaa tinanii so' manj rihaan sayuun quiranj cuano, rá soj na'. Taj che'é qui'yá danj ma'. Che'e yan quiran' 'unj sayuun ca'naj adonj—taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁸ Gaa ne cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Cavii sa' doj ma'an so' rihaan chumij nihánj, qui'yáá so', Ataj

—taj Jesucristó, cachúin ni'yaj so' a.

Gaa ne cavii 'o nana rej xta' ca'mii Diose cuno nij so', ne nana cavii rej xta' me:

—Aj cavii sa' 'unj, qui'yáj, tzaj ne cavii sa' 'unj doj, qui'yáj adonj —taj nana yo' nana cavii rej xta' ca'mii Diose cuno nij so' a.

²⁹ Dan me se nicun' uxrá yuvii ga Jesucristó, ne cuno nij so' nana yo', ne cataj nij so' se vaa caguáj tu'vii rej xta' a. Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj se vaa ca'mii yo' se-mozó Diose nana yo' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii:

—Nuveé che'e orún' 'unj me ca'mii Diose nana yo' ma'. 'O se ca'mii Diose nana yo', che'é rej xcaj soj cuentá ei. ³¹ Che'é se vaa quiranj cuano ca'ne' Diose cacun' che'é nij yuvii man rihaan chumii nihánj, ne quirii yanij Diose man síi chree síi uun chij rihaan chumii nihánj chuguanj. ³² Gaa ne asa' quisij naxcaj nii manj rihaan chumii nihánj cachron nii manj rihaan rutzé, gaa ne guun rá cunudanj nij yuvii canoco' nij yuvii manj, qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

³³ Ne ma'an nana nihánj nana ca'mii Jesucristó ro', taj xna'anj daj qui'yaj nii man so' ne cavii' so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij yuvii rihaan Jesucristó a:

—Aj ne'en núj nana no rihaan danj Diose se vaa síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me se sij cayáan nu' cavii nu' ca'anj me so' a. Ne me che'é cataj so' nihánj se vaa naxcaj nii man síi ca'née Diose nica'j yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj ga. Me che'é cavii' so' ga. Daj sij me síi ca'nej Diose nica'j yu'unj man yuvii, rá so' ga —taj nij yuvii, xna'anj nij yuvii man Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuano nihánj me se vaj soj rej chuguun sa' ya'an, tzaj ne daj doj quisij orá quina'aj ya'an yo', ne se guun nucaj soj xcaj soj cuentá ma'. Che'é dan vaa che'é xcaj soj cuentá ndaa vaa 'yaj nij síi vaj rej chuguun ya'an ei. Sese taj, ne guun soj síi chée rej rmi', ne xa' síi chée rej rmi', tzaj ne ne ne'en so' me rej vaj so' ma'. ³⁶ Dan me se vaj soj rej chuguun ya'an, ne che'é dan cuchuman rá soj ni'yaj soj ya'an sa' ei. Quisij qui'yaj soj danj, gaa ne guun soj ta'nú' ya'an chuguun, ne sij xcaj cuentá guun soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Quisij ca'mii Jesucristó nana nihánj, gaa ne ca'anj Jesucristó, ne caxrij yuve so' man so', che'é se na'vej rá so' quene'en nij yuvii man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cuchuman rá nij síi israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'

³⁷ Nda' se uxrá qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo ni'yaj nij yuvii, qui'yaj Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij yuvii se vaa sij ca'née Diose me so' a ma'. ³⁸ Ne veé danj quisij ya nu' se-nana síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá a. Dan me se cataj síi cu'naj Isaías:

—Ataj síi chij. Doj yuvii cuchuman rá cuno nana ca'mii núj, ne doj yuvii xcaj cuentá se vaa nucaj ndo'o so' sij 'nij ra'a man núj ei —taj síi cu'naj Isaías yo' a.

³⁹ Ne vaa doj nana nihánj nana ca'mii Diose ne cachron síi cu'naj Isaías rihaan yanj, ne dan me se cataj xna'anj Diose me che'é ne guun nucaj nij yuvii israelitá cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a:

⁴⁰ —Síi ca'née 'unj me se nata' uxrá so' se-nanaj rihaan yuvii nihánj ndaa se caráan rihaan nij yuvii, ne se ca'vee quene'en nij so' doj ma'. Ne ne ca'vee catuu doj se-nanaj nimán nij so' ma'. 'O se

na'vej uxrá rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ne nahuun sa' nij so' qui'yáa 'unj ma' —taj Diose ne cachrón síi cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá a.

⁴¹ Danj ca'mii Isaías che'é se aj quene'en so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan ca'mii so' danj che'é Jesucristó a.

⁴² Tzaj ne cuchumán rá que'ee nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Tzaj ne ne cataj xna'anj nij so' se vaa cuchumán rá nij so' ma'. 'Q seuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij síi fariseo, se vaa cuta' nij síi fariseo cacun' xráa nij so', gaa ne quirii yanij nij síi fariseo man nij so' rque nij yuvií israelitá yo' a. ⁴³ Dan me se niha' rá nij so' doj cunō nij so' ca'mii sa' yuvií che'é nij so', ne ne caraya'anj nij so' se vaa ve'é ca'mii Diose che'é nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé síi na'vej rá cunō se-nana Jesucristó a

⁴⁴ Ne sca' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Xa' síi amán rá ni'yaj manj, tzaj ne nuveé inanj ma'anj me síi amán rá so' ni'yaj so' man ma'. 'Q se amán rá so' ni'yaj so' man síi ca'née manj rihaan chumii nihánj adonj. ⁴⁵ Ne xa' síi acaj cuentá che'é síi ca'née manj rihaan chumii nihánj adonj. ⁴⁶ Xa' ma'anj, tzaj ne chuguun ya'an rihaan chumii nihánj qui'yaj gaa ca'naj rihaan chumii nihánj, che'é rej se quináj nij síi amán rá ni'yaj manj rej rmi' man chuguanj.

⁴⁷ “Ne ca'vee se se ca'vej rá yo'o so' cunō so' se-nanaj nana catúj xrée so', tzaj ne nuveé 'unj me síi cuta' cacun' xráa so' a ma'. 'Q se nuveé che'e se cuta' 'unj cacun' xráa yuvií me ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj ma'. Tananj ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj che'é rej

tinanii 'unj man nij yuvií man rihaan chumii nihánj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' adonj. ⁴⁸ Dan me se síi tanaj xco manj ne na'vej rá cunō se-nanaj me se quitaj cacun' xráa so' ei. 'Q se che'é se ne cunō so' nana ca'mij rihaan so' ro', che'é dan quitaj cacun' xráa so' asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií chuguanj. ⁴⁹ Ne 'unj nihánj me se nuveé inanj nana cavii raj me nana ca'mij ma'. 'Q se Réj síi ca'née manj me síi cataj xna'anj rihanj daj ca'mij ei. ⁵⁰ Ne aj ne'enj se vaa sese cunō ní' se vaa cataj xna'anj so' rihaan ní', ne cayáan ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan nana a'mij me se ma'an nana ca'mii Réj rihanj me nij nana a'mij adonj. —Danj cataj Jesucristó a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' Jesucristó tacóo nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹ Dan me se gaa ataa quisij cha'anj pascuá, ne quene'en Jesucristó se vaa nichrun' quisij orá tanáj so' chumii nihánj ne quinanj so' rihaan Rej so' Diose a. Dan me se 'ee rá so' man nij síi cachée ga so' rihaan chumii nihánj, ne yo'o 'ee rá so' man nij so' ndaa se cavi' so' a. ² Dan me se quisij orá chá xti'no nij so', ne aj guun rá síi chree se vaa síi cu'naj Judas Iscariote ta'nii Simón me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a. ³ Ne aj quene'en Jesucristó se vaa quisij guun chij ma'an so' rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne aj quene'en so' se vaa sij cavii rej yanj Diose me so' ne quinanj uún so' rihaan Diose a. ⁴ Dan me se gaa quisij chá xti'no nij so', ne quirii Jesucristó cotoo nuu so', ne cata'aa so' 'o yatzi j toalla, ne tumij so' catuun so' a. ⁵ Veé dan, gaa ne

caraa so' na rque rco'oo, gaa ne guun che'e so' na'nu' so' tacóo nij síi tucu'yón se-nana so', ne nachen so' yatzij toalla numji catuun so', ne tinaco so' tacóo nij síi tucu'yón se-nana so' a. ⁶ Dan me se cuchi' so' rihaan síi cu'naj Simón Pedró, ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Señor. Ma'án so' na'nu' tacóo aj na' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'én so' me che'é 'yáj danj cuano ma'. Tzaj ne vaa güii, ne xcaj so' cuentá adonj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁸ —Daj chihaa mij se guun na'nu' so' tacóo a ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne sese se na'nú' 'unj tacóo so', ne se ca'vee guún so' tuvi' 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁹ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Se na'nú' so' inanj tacóo, man Señor. Ndaa nu' ra'aj do', nu' raj do', na'nu' so' ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Xa' síi aj cane, tzaj ne taj che'é na'nu' nii man nu' nee man so' ma'. 'Q se aj vaa cuj man so' nanj á. Maan se inanj tacóo so' na'nu' nii nanj adonj. Ne nda' se aj vaa cuj man ta'aj soj, tzaj ne nuveé taran' soj me síi vaa cuj man ma' —taj Jesucristó a.

¹¹ 'Q se aj quene'en Jesucristó se vaa taquachén yo'q tuvi' nij so' man so' rihaan nij síi taj ri'yun man so', ne che'é dan cataj so' se vaa nuveé cunudanj nij so' me síi vaa cuj man a.

¹² Dan me se gaa quisij na'nu' Jesucristó tacóo nij so', ne nanuú so' se-cotoó so', ne ca'anj cane uún

so' rej ne nij so', gaa ne xná'anj so' man nij so', cataj so':

—Ne'en soj me che'é qui'yáj danj man soj na'. ¹³ Xa' soj, tzaj ne ve'é a'mii soj rihanj, taj soj se vaa sij tucu'yón man soj mej, ne sij uun chij rihaan soj mej, ne cunaj uxrá a'mii soj ei. 'Q se veé yá 'unj nanj á. ¹⁴ Dan me se 'unj me síi tucu'yón man soj ne 'unj me síi uun chij rihaan soj, tzaj ne guún 'unj mozó rihaan soj ne na'nú' 'unj tacóo soj ei. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa no xcuún soj cunuu nica' nimán soj ne guun soj mozó rihaan tuvi' soj ne na'nu' soj tacóo tuvi' soj nanj adonj. ¹⁵ Danj inanj qui'yáj, che'é rej me raj quene'en soj manj, ne xcaj soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uún adonj. ¹⁶ Cuano nihánj me cataj xna'anj yá 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Ne nuveé sij uun chij doj me síi ca'anj suun rihaan síi ca'née man so' ma'. Ne ase vaa mozó do', ase vaa síi ca'anj suun do', vaa soj rihaan a. Che'é dan daj se qui'yáa 'unj ro', danj gaa qui'yaj soj, qui'yaj suun soj che'é tuvi' soj ei. ¹⁷ Ne aj cuno soj nana nihánj, ne sese qui'yaj soj nu' nana nihánj, ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne ya cavij sa' soj adonj. ¹⁸ Tzaj ne ne ca'mij nana nihánj che'é taran' nij soj ma'. Dan me se aj ne'enj man soj sij narii 'unj canoco' manj, tzaj ne vaa che'é quisij guee nana nihánj nana no rihaan danj Diose adonj: “Síi chá rachruún gaj ro', me síi guun rá tiguíj che'é manj adonj”, me nana no rihaan danj Diose a.

¹⁹ “Asij cuano nihánj nu' rej rihaan cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rej rihaan, ne cuano nihánj me se ataa quiranj se vaa quiranj, tzaj ne asa' quisij quiranj yo', gaa ne cuchuman rá soj daj sij mej ei. ²⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xa' síi ve'é

nicaj tuvi' ga síi ca'nej 'un̄j rihaan chumij nihánj, tzaj ne so' me síi ve'é nicaj tuvi' ga ma'an̄j, ne xa' síi ve'é nicaj tuvi' ga ma'an̄j, tzaj ne so' me síi ve'é nicaj tuvi' ga síi ca'neé manj nan̄j adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa cataj xna'an̄j Jesucristó che'é síi tachuachén man so' rihaan nij síi taj ri'yun̄j man so' a

²¹ Síj ca'mii Jesucristó nana nihánj, gaa ne quinano ndo'ora so', gaa ne guun che'e so' cataj xna'an̄j so' daj quiyaj yo'oso' man so', cataj so':

—Cuan̄o nihánj me se cataj ya 'un̄j rihaan soj se vaa yo'oso' tuvi' nij soj me síi tachuachén manj rihaan nij síi taj ri'yun̄j manj adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

²² Gaa ne ni'yaj taran' nij so' man tuvi' nij so' a. 'O se ne quene'en nij so' me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj a ma'. ²³ Dan me se yan̄j yo'oso' x'núú Jesucristó, ne nichrun' uxrá ne so' ga Jesucristó, ne síi 'ee rá Jesucristó man me so' a. ²⁴ Che'é dan ticun' Simón Pedró raá Simón Pedró rihaan so', che'é rej xna'an̄j so' man Jesucristó me síi che'e a'mii Jesucristó a. ²⁵ Che'é dan xna'an̄j tuvi' so' man Jesucristó, cataj so':

—Me síi quiyaj danj, ga Señor' —taj so', xna'an̄j so' man Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tiguíj 'un̄j doj rachrúun candó nuu rque co'oo, ne rquej man síi quiyaj danj manj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tiguíj Jesucristó yo'oso' xco' rachrúun rque candó nuu rque co'oo, ne go' so' man síi cu'naj Judas ta'níi síi cu'naj Simón Iscariote a. ²⁷ Ne gaa quisij quita'aa síi cu'naj Judas rachrúun yo', gaa ne catúj Satanás nimán so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cavii so' ca'an̄j so' cuaj quiyáá so' ndaa vaa me rá so' á —taj Jesucristó rihaan Judas yo' a.

²⁸ Tzaj ne a 'ó nij so' ne quene'en me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan síi cu'naj Judas a ma'. ²⁹ Dan me se che'é se sij tumé chrúun sa'an̄j me síi cu'naj Judas, che'é dan guun rá ta'aj nij so' se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan so' quirraan so' se vaa cachijn rihaan nij so' che'é cha'an̄j do', se vaa go' so' doj sa'an̄j rihaan nij síi nique do' a.

³⁰ Dan me se nicaj Judas rachrúun yo', ne nu' quita'aa so' nu' curihan̄j so' xe', ne rej nīj me yo' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan ní' a

³¹ Che'é dan gaa quisij curihan̄j Judas, ne cataj Jesucristó rihaan yo'oso' nij so' a:

—Daj doj quene'en yuvij se vaa sij sa' uxrá mej sij ca'neé Dioso njcaj yu'un̄j man yuvij, ne che'é dan quene'en nij yuvij se vaa sij sa' uxrá me ma'an̄ Dioso adon̄j.

³² Ne che'é dan quene'en se vaa sij sa' me ma'an̄j, quiyaj Dioso, ne nichrun' quiyaj so' danj nan̄j adon̄j. ³³ Nichrun' quinavij orá chéé 'un̄j ga soj, nan̄j rej. Dan me se aj cataj 'un̄j rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa cavii 'un̄j ca'an̄j 'un̄j, ne se guun nucaj nij so' cuchí' nij so' rej ca'an̄j 'un̄j ma'.

Ne xa' ma'an̄ soj, tzaj ne nano' ma'an̄ soj manj, ne nihánj me cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa se guun nucaj ma'an̄ soj cuchí' ma'an̄ soj rej ca'an̄j 'un̄j a ma'. ³⁴ Ne nihánj me suun naca a'nej rihaan soj, se vaa yo'oso' gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei. Dan me se daj se cunuu 'ee raj ni'yaj man soj ro', danj gaa quiyaj soj, gaa 'ee rá soj man tuvi' soj a. ³⁵ Sese gaa 'ee rá soj man tuvi' soj, ne quene'en nu' yuvij man rihaan chumij se vaa

sij tucu'yón se-nānāj me soj nānj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nanā nij ca'mií Pedró che'é Jesucristó a

³⁶ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Me rej ca'anj so', ga Señor' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xá' rej ca'anj 'unj, tzaj ne se guun nucuáá so' canocó' so' manj cuano ma'. Tzaj ne vaa güii, ne canocó' so' manj adonj —taj so' rihaan Pedró a.

³⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Me che'é se guun nucuáj canocoj mán so' cuano, Señor'. 'O se ca'nej nimanj cavij che'é so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya ca'nej nimán so' cavi' so' che'ej, rá so' na'. Cuanō nihánj me se cataj yá 'unj rihaan so' se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' se vaa ne ne'én so' manj chuguanj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

14

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun guun vij rá á. Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj ei. ² Tucuá Réj me se vaa ndo'o rej canē yuvij ei. Sese ne vaa danj, ne me che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej canē ma'an soj, rá soj ga. ³ Ne che'é se ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej canē soj, che'é dan ne'en soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan soj, ne nacaj 'unj man soj; ndaa síj, gaa ne canē rcua'aan taran' ní' yo' ei. ⁴ Ne aj

ne'en soj chrej uchi' ndaa rej ca'anj 'unj nānj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

⁵ Gaa ne cataj sí cu'naj Tomás rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en nuj rej ca'anj so', man Señor. Asa' ca'vee quene'en nuj chrej uchi' ndaa rej ca'anj so' ga —taj sí cu'naj Tomás, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ma'anj me guun chrej rihaan soj, ne ma'anj me nanā ya cunō soj, ne mā'anj me sí qui'yaj gaa i'na' nimán soj adonj. Sese se ca'vej rá yo'o so' canocó' so' manj, ne daj chihaa mij se cuchi' so' rihaan Réj Diose a ma'. ⁷ Sese ne'en ya soj manj, ne aj ne'en soj man Réj Diose adonj. Dan me se asij cuano ro', ne'en soj man so' nānj adonj —taj Jesucristó rihaan Tomás a.

⁸ Gaa ne cataj sí cu'naj Felipe:

—Tihaán so' man Réé so' rihaan nuj, ne guun ya rá nuj, Señor —taj Felipe rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Felipe a:

—Sij que'ee ndo'o güii cachéé 'unj ga nij soj, ne me che'é ne quene'én so' manj, ga Felipe'. Xá' sí ne'en manj, tzaj ne so' me sí ne'en Réj Diose adonj. Asa' ca'vee cataj so' se vaa me rá so' tihaán 'unj man Réj Diose rihaan so' ga. ¹⁰ Ne cuchuman ya rá so' se vaa cuyaān vaa rá 'unj ga Réj Diose a. 'O se xa' nanā a'mij, tzaj ne nuveé nanā avii raā ma'anj me nanā yo' ma'. 'O se nuu Réj Diose nimanj, ne so' me sí 'yaj suun nu' suun 'yaj sunj adonj. ¹¹ Cuchuman rá soj se vaa cuyaān vaa rá 'unj ga Réj ei. Ca'vee se ne amán rá soj ni'yaj soj man mā'anj, tzaj ne cuchuman rá soj se-nānāj che'é suun 'yaj sunj ei. ¹² Ne cuano nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa sí amán rá ni'yaj manj me se ase vaa suun

'yaj suun ma'anj ro', danj gaa suun qui'yaj suun ma'an so' uun nanj adonj. Tzaj ne suun sa' doj qui'yaj suun so', che'é se nucu'i 'unj rihaan Réj Diose ei. ¹³ Ne me ma'an rasuun cachinj soj rihanj che'é se me soj sí noco' manj, ne nu' yo' qui'yáj che'é soj adonj. Ndaa síj, gaa ne ve'é ca'mii nii che'é Réj Diose, qui'yáj ei. ¹⁴ Sese cachinj soj yo'o rasuun rihanj che'é se me soj sí noco' manj, ne ve'é danj qui'yáj adonj.

¹⁵ "Sese ya aráj cochroj soj rihanj, ne cunō soj nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. ¹⁶ Gaa ne cachinj ni'yaj ma'anj rihaan Réj Diose, gaa ne ca'nej so' yo'ó síj cuch'i rihaan soj, ne racuíj ndo'o so' man soj, ne cane so' ga soj nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁷ Dan me se Nimán Diose me síj cuch'i rihaan soj, ne inanj nana ya rque so' man soj a. Tzaj ne se guun nucuaj nij yuvii man rihaan chumii nihánj nacaj nij so' man Nimán Diose a ma'. 'O se ne ne'en nij so' man so' ma'. Tzaj ne soj me se ne'en soj man so', che'é se ne so' ga soj, ne yo'o cane so' nimán soj adonj. ¹⁸ Se quináj ma'an soj ma'. 'O se ca'na' uun 'unj rihaan soj ei. ¹⁹ Nichrun' ca'anj 'unj, ne se quene'en uun nij síj man rihaan chumii nihánj manj ma'. Tzaj ne quene'en ma'an soj manj, che'é se yo'o vaa i'na' 'unj ga Diose, ne gaa i'na' nimán soj ga Diose adonj. ²⁰ Asa' quene'en soj manj ne quene'en soj se vaa cuyaān vaa rá 'unj ga Réj, ne cuyaān gaa rá soj ga 'unj nanj adonj. ²¹ Síj nari' se-nanaj ne uno nana yo' ro', síj yo' me síj ya ya aráj cochroj rihanj chuguanj. Ne cunū 'ee rá Réj Diose man síj aráj cochroj rihanj, ne gaa 'ee rá ma'anj man so', ne quene'en so' manj, qui'yáj ei —taj Jesucristó rihanj nij síj tucu'yón se-nana so' a.

²² Dan me se ca'mii síj cu'naj Judas rihanj so' a. Tzaj ne nuveé sij cu'naj Judas Iscariote me so' ma'.

Yo'ó síj cu'naj Judas me a. Dan me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é cataj so' cuano nihánj se vaa quene'en núj mán so' qui'yáá so', tzaj ne se quene'en nij síj man rihaan chumii nihánj mán so' ga. Me che'é ca'mii so' danj ga —taj Judas, xná'anj so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese aráj cochroj yo'o so' rihanj, ne sese cunō so' se-nanaj, gaa ne cunū 'ee rá Réj Diose man so', gaa ne cuch'i núj rihaan so', ne yo'o cayáán núj ga so' adonj. ²⁴ Xa' síj ne aráj cochroj rihanj, tzaj ne ne uno so' se-nanaj ma'. Ne nana ca'mij cunō soj me se nuveé inanj se-nanaj me nana yo' ma'. Se-nana Réj síj ca'néé manj rihaan chumii nihánj me nana ca'mij cunō soj nanj adonj.

²⁵ "Dan me se cuano yaj ne ma'anj ga soj, ne ca'mij nu' nana nihánj rihaan soj adonj. ²⁶ Tzaj ne vaa güii ca'nej Réj Diose man Nimán so' cuch'i Nimán so' rihaan soj, ne racuíj ndo'o Nimán so' man soj, gaa ne tucu'yón Nimán so' nu' nana man soj, ne ninuj rá soj nu' nana ca'mij rihaan soj, qui'yaj Nimán Diose yo' ei.

²⁷ "Dan me se se xej nuu nimán 'unj tanáj 'unj rihaan soj, ne se xej nuu nimán 'unj rquej man soj, ne se tiha' yu'unj 'unj man soj, ndaa vaa 'yaj nij síj man rihaan chumii nihánj ma'. Ya ya gaa xej nimán soj, qui'yaj yá 'unj adonj. Taj che'é quinano rá soj ma'. Se chucu'vi' nimán soj ma'. ²⁸ Aj cunō soj nana ca'mij, se vaa cavii 'unj quinán' 'unj, tzaj ne ca'na' uun 'unj rihaan soj adonj. Sese sij aráj cochroj rihanj me soj, ne guun niha' rá soj cunō soj nana se vaa cavii 'unj quinán' 'unj yan yanj Réj Diose ei. Uun chij doj Réj rihanj nanj adonj.

²⁹ “Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj quirán' 'unj rej rihaan ní', ne asa' quisíj quirán' 'unj danj, gaa ne me rá 'unj cuchuman rá soj ni'yaj soj manj chuguanj. ³⁰ Se ca'mij que'eej doj nana rihaan soj a ma'. 'Q se daj doj ca'na' sí chree sí guun chij rihaan chumiij nihánj, ne a doj se ca'vee guun chij so' rihanj a ma'. ³¹ Tzaj ne me rá 'unj quene'en nij sí man rihaan chumiij nihánj se vaa aráj cochróo 'unj rihaan Réj Diose, ne che'é dan qui'yáj ndaa vaa cataj xna'anj so' rihanj adonj. Canicun' caya soj, ne caviij ní' ca'anj ní' ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yo'o ya'aa coj chruj uvá ro', danj vaa Jesucristó, ne ase vaa ya'aa ra'a avii xráa ya'aa manj ro', danj vaa ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a: —Ase vaa yo'o ra'a manj chruun uvá ro', danj vaa yá 'unj, ne Réj Diose me sí tumé chruun uvá yo' chuguanj. ² Ne a me ma'an 'o ra'a chruun yo' ne rii chruj uvá, ne a'nej so' man ra'a yo' nanj adonj. Tzaj ne ra'a chruun man chruj uvá raá me se ve'é a'ne' so' man yo', gaa ne cumān doj chruj uvá raá yo' uún ei. ³ Dan me se ra'a chruun cachij sa' me soj, che'é se aj cuno soj nana ca'mij rihaan soj ei. ⁴ 'Q nuú rá soj manj, ne 'o nuú 'unj nimán soj a. Dan me se xa' ra'a chruun uvá, tzaj ne se ca'vee cumān chruj raá yo' sese ma'an inanj yo' a ma'. Ne ase vaa ra'a chruun chruj uvá ro', danj vaa soj, ne sese se cuno sa' soj rihanj, ne sese ca'anj yaníj soj rihanj, ne se ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá Réj Diose qui'yaj soj ma'.

⁵ “Dan me se 'unj nihánj me ma'an ra'a manj coj chruj uvá, ne soj me ra'a catuun avii xráa

ra'a manj ei. Ne sese yo'o cuno soj rihanj, ne sese yo'o cunoú 'unj nimán soj, ne qui'yaj uxrá soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. 'Q se sese se racuíj 'unj man soj, ne se guun nucuaj soj qui'yaj suun soj a doj suun sa' ma'. ⁶ Sese se ca'vej rá yo'o so' quinaj so' ga 'unj, ne qui'rij nii man so', ndaa vaa 'yaj nii man ra'a chruun yo', ne canacoq yo', ne naqui'yaj chre' nii man nij ra'a chruun yo', ne qui'rij nii man nij yo' rihaan ya'an ei. Dan me se cacaa nu' nij sí vaa danj nanj adonj.

⁷ “Tzaj ne sese yo'o cuno soj rihanj, ne sese yo'o cunoú se-nanaj nimán soj, ne ca'vee se me ma'an rasuun guun rá soj cachinj soj rihanj, ne rquej man soj chuguanj. ⁸ Che'é se uno soj rihanj, che'é dan a'mii sa' yuviij che'é Réj Diose, ne che'é dan guun nucuaj soj qui'yaj suun ndo'o soj suun sa', ne sese cuno sa' soj rihanj, ne sí tucu'yón se-nanaj me soj adonj. ⁹ Dan me se daj se 'ee rá Réj manj ro', danj vaa 'ee raj man soj chuguanj. Ne yo'o gaa 'ee raj ni'yaj 'unj man soj, qui'yaj soj ei. ¹⁰ Sese a'neé sa' soj suun a'nej rihaan soj, ne yo'o gaa 'ee raj man soj a. Veé danj 'yáá 'unj, ne a'neé sa' 'unj suun a'ne' Réj Diose rihanj, ne yo'o 'ee rá so' manj adonj.

¹¹ “Nu' nana nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se me raj gaa niha' uxrá raj ni'yaj 'unj man soj, ne me raj gaa niha' uxrá rá ma'an soj uún a. ¹² Nihánj me suun sa' ya a'nej rihaan soj cuno soj ei. Nda' rá se vaa 'ee raj ni'yaj 'unj man soj ro', danj gaa 'ee rá soj ni'yaj soj tuvi' soj ei. ¹³ Dan me se sese ca'vej rá yo'o so' nayon so' rihaan tuvi' so' cavi' so' che'é tuvi' so', ne sij 'ee ya rá man tuvi' me so', ne taj vaj a doj sí 'ee doj rá man tuvi' rihaan sí ca'vej cavi' che'é tuvi' a ma'. ¹⁴ Ne nij soj me se tuvij me soj sese qui'yaj soj

ndāa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Rej rihaan ní me se se cataj 'unj se vaa se-mozó 'unj me soj a ma'. 'Q se mozó me se ne ne'en so' daj 'yaj sí uun chij rihaan so' ma'. Xa' soj, tzaj ne aj cataj 'unj se vaa tuvij me soj, che'é se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj nu' se vaa cataj Réj Diose rihanj adonj. ¹⁶ Ne quinarij soj manj a ma'. Tananj ma'án 'unj nihánj quinarij man soj ne cuné' 'unj man soj, yan cavij soj qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne se quinavij suun sa' 'yaj suun soj daj chihaa míj ma'. Ne che'é se cuné' 'unj man soj, che'é dan me ma'an rasuun cachinj soj rihaan Réj Diose che'é se me soj sí nocó' manj, ne rque so' rasuun yo' man soj adonj. ¹⁷ Nihánj me se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa nij ndo'o qui'yaj nij sí man rihaan chumij nihánj man ní a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Sese quitaj ri'yunj nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj, ne xcaj soj cuentá se vaa asino yaan quitáa ri'yunj nij so' man ma'anj a. ¹⁹ Sese sij man rihaan chumij nihánj uun me ma'an soj, ne gaa niha' rá yo'ó nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj asuun, tzaj ne narij 'unj man soj se vaa tanaj soj chumij nihánj ne canoco' soj manj, ne che'é dan nuveé sij man rihaan chumij nihánj me soj cuano ma'. Che'é dan táa ri'yunj nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj ei.

²⁰ “Yo'q cunuú rá soj nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Che'é se canoco' nij sí taj ri'yunj manj qui'yaj nij so' sayuun manj

ro', che'é dan ne'en soj se vaa ndaa ma'an soj do', canoco' nij so' qui'yaj nij so' sayuun nanj adonj. Ne che'é se ne cuno' nij so' se-nanaj, ne che'é dan ne'en soj se vaa se cuno' nij so' se-nana soj a man adonj. ²¹ Dan me se qui'yaj nij so' nu' se nij yo' man soj, che'é se me soj sí nocó' manj, che'é se ne ne'en nij so' man sí ca'neé manj chuguanj. ²² Sese ne ca'na' 'unj, ne sese ne ca'mij ga nij so', ne taj vaj cacun' tumé nij so' saj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se natá 'unj se-nana Diose rihaan nij so', ne se ca'vee cataj nij so' se vaa nuveé sij taj ri'yunj man Diose me nij so' ma'. ²³ 'Q se sí taj ri'yunj manj ro', so' me sí taj ri'yunj man Réj Diose ei. ²⁴ Ne suun sa' nocoo qui'yaj sunj quene'en nij so' me se ne qui'yaj a yo'ó yuvij suun sa' nocoo vaa danj ma'. Ne sese ne qui'yaj suun sa' nocoo yo' quene'en nij so', ne ne tumé nij so' cacun' saj ma'. Tzaj ne yaj me se aj quene'en nij so' nij suun sa' nocoo qui'yaj sunj, ne quitáa ri'yunj nij so' man 'unj, man Réj Diose do', nanj adonj. ²⁵ Tzaj ne nihánj me se quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan se-tucuanj Moisés nana nayaa ma'an nij so' se vaa, “Quitáa ri'yunj rma'an nij so' manj”, taj se-tucuanj Moisés yo', ne veé danj qui'yaj guee nij so' nanj adonj.

²⁶ “Dan me se ca'nej 'unj Nimán Diose cavij so' rej ne Diose ca'na' so' rihaan soj, ne racuj so' man soj, ne inanj nana ya rque so' man soj, ne asa' ca'na' Nimán Diose rihaan soj, gaa ne cataj xna'anj so' rihaan soj che'ej ei. ²⁷ Ne cataj xna'anj ma'an soj che'ej, che'é rej asij guun che'ej cachée 'unj rihaan chumij nihánj, cachée soj gaj ei.

16

¹ “Nihánj me quisij cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej na'vej raj guun na'aj soj

che'é se vaa quiran' soj a. ² 'Q se se ca'vej rá nij sí israelitá cunuū che' soj gá nij so' rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Ne quisij güii guun rá nij so' se vaa nuveé sij noco' man Dioso me soj, ne guun rá sí ticavi' man soj se vaa ve'é uxrá 'yaj suun so' rihaan Dioso gaa ticavi' so' man soj a. ³ Danj qui'yaj nii, che'é rej ne ne'en uxrá nii man Réj Dioso do', man ma'anj do' a. ⁴ Tzaj ne nihánj me cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej asa' quiran' soj nu' sayuun nihánj, ne ninuj rá soj se vaa aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nu' nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa ca'anj so' ne ca'na' Nimán Dioso rihaan ní a

Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj gaa guun che'e soj cachée soj gaj, che'é se cachée ma'anj gá soj, ne che'é dan ne cachjin nana vaa danj rihaan soj ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se quinan' uún 'unj rihaan sí ca'neé manj rihaan chumij nihánj, ne me che'é ne xná'anj soj manj me rej ca'anj 'unj gá. ⁶ Tzaj ne che'é se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj ro', che'é dan nanó ndo'o rá soj ne nuu xru' rá soj chuguanj. ⁷ Tzaj ne ya vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa cavii sa' soj doj che'é se ca'anj 'unj adonj. 'Q se sese se ca'anj 'unj, ne se ca'na' Nimán Dioso rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'anj 'unj, ne ca'nej 'unj man so' rihaan soj adonj. ⁸ Ne asa' quisij ca'na' so', ne cutá' so' cacun' xráá nij sí man rihaan chumij nihánj se vaa tumé nij so' cacun' do', se vaa ataa cunuū sa' nij so' rihaan Dioso do', se vaa ca'ne' ya Dioso cacun' che'é nij so' do' a. ⁹ Dan me se

che'é se ne cuchuman rá nij yuvij ni'yaj nij so' manj ro', che'é dan cataj Nimán Dioso se vaa tumé nij so' cacun' a. ¹⁰ Che'é se cavii 'unj quinan' 'unj rej yanj Réj Dioso ne se quene'en soj doj manj ro', che'é dan cataj Nimán Dioso se vaa ataa cunuū sa' nij yuvij rihaan Dioso a. ¹¹ Che'é se aj ca'ne' Dioso cacun' che'é sí chree sí uun chij rihaan chumij nihánj ro', che'é dan cataj Nimán Dioso se vaa ca'ne' Dioso cacun' che'é ma'anj nij yuvij uún adonj.

¹² “Dan me se vaa uxrá doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne se guun nucuaj soj cunō soj nana yo' cuano a ma'. ¹³ Tzaj ne asa' quisij ca'na' Nimán Dioso yo', ne tucu'yón so' nu' nana ya rihaan soj nanj ei. 'Q se sij a'mii inanj nana ya me so' adonj. 'Q se se ca'mii so' nana cavii raá so' ma'. Tananj ca'mii so' inanj nana cataj xna'anj Dioso cunō so', ne dan me se cataj xna'anj so' che'é se vaa ca'na' rihaan soj rej rihaan soj nanj adonj. ¹⁴ Ca'mii sa' so' che'é 'unj, che'é se nıcaj so' se-nanaj, ne nıcaj so' nu' si'yáj, ne cataj xna'anj so' nana yo' rihaan soj chuguanj. ¹⁵ Nu' se nıcaj Réj Dioso me se si'yáj me yo' ei. Che'é dan cataj 'unj se vaa nıcaj so' si'yáj, ne tıhaan so' rihaan soj a —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó che'é güii guun niha' rá nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁶ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Cachen doj, gaa ne se quene'en soj manj ma'. Gaa ne cachēn doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj chuguanj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁷ Che'é dan xná'anj nij sí tucu'yón se-nana so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Me che'é ca'mii so' nana vaa danj se vaa, “Cachen doj, gaa ne se

quene'en soj manj, ne cachēn doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj, che'é se cavii 'unj quinán' 'unj rej yanj Réj Diose a". Me che'é tu'va so' danj, rá soj ga —taj nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó, xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

¹⁸ Che'é dan xná'anj uún nij so', cataj nij so':

—Me che'é ca'mii so' nana “cachēn doj” ga. 'O se ne ne'en uxrá núj daj taj so' a ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

¹⁹ Quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' xná'anj nij so' man so', ne che'é dan xná'anj ma'an so' man nij so', cataj so':

—Me che'é xná'anj ndo'o soj man tuvi' soj che'é nana ca'mij, se vaa cachēn doj, gaa ne se quene'en uún soj manj, gaa ne cachēn doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj ga. ²⁰ Cuanō nihánj me cataj yá yá 'unj rihaan soj se vaa ta'vee soj ne quinano ndo'o rá soj, tzaj ne guun niha' rá nij sí man rihaan chumii nihánj adonj. Ndá' se quinano ndo'o rá soj, tzaj ne cachēn doj, gaa ne guun niha' uxrá nimán soj nanj ei. ²¹ Dan me se chana uchruj ne'ej me se nanó ndo'o rá no', che'é se daj doj quisij orá cuchruj no' ne'ej, tzaj ne gaa quisij ca'ngaa ne'ej, ne ni'yón no' nu' sayuun quiran' no' nanj ei. 'O se uun niha' ndo'o rá no' che'é se ca'ngaa yuvij rihaan chumii nanj adonj. ²² Ne xa' soj, tzaj ne cuano nihánj me se nanó rá soj, tzaj ne vaa güii quene'en uún 'unj man soj, gaa ne guun niha' uxrá rá soj, ne taj vaj a doj sí ca'nee se niha' nimán soj a ma'. ²³ Ne güii dan me se se xná'anj soj a doj nana manj a ma'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me ma'an rasuun cachinj ni'yaj soj rihaan Réj Diose ne cata' tu'va soj se-chuvij, ne rque so' nu' yo' man soj adonj. ²⁴ Dan me se ndá' se sij noco' manj me soj, tzaj ne gaa rque me se

ne cachinj ni'yaj soj a doj rasuun rihaan Diose ma'. Cachinj ni'yaj soj, ne quirí' soj ei. Ndaa síj, gaa ne gaa niha' uxrá rá soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa quinán' so' rihaan Rej so' Diose ne ca'na' uún so' rihaan chumii a

²⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se aj ca'mii cachron ndo'oj rihaan soj che'é rasuun nihánj, tzaj ne vaa güii, ne se ca'mii cachronj doj rihaan soj a ma'. Tananj nana nica nata' 'unj rihaan soj che'é Réj Diose a. ²⁶ Ne güii dan me se cachinj ni'yaj soj rasuun rihaan Réj Diose, ne cata' tu'va soj se-chuvij, ne taj che'é cataj 'unj rihaan soj se vaa ma'anj cachinj ni'yaj rihaan Réj che'é soj a ma'. ²⁷ 'O se ma'an Réj Diose 'ee rá man soj, che'é se sij aráj cochroj rihanj me soj, ne amán rá soj se vaa cavii 'unj rihaan Réj Diose nanj á. ²⁸ Dan me se cavii 'unj rihaan Réj Diose, ne ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj, gaa ne cavii uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne nucuí' uún 'unj rihaan Réj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

²⁹ Gaa ne cataj nij sí tucu'yón se-nānā so' a:

—Cuanō nihánj me se nana nica a'mii so' no núj, ne a doj ne ca'mii cachron so' ma'. ³⁰ Nihánj me se ne'en núj se vaa ne'én so' cunudanj, ne ndaa ne'én so' me nana uun rá yuvij xna'anj yuvij mán so' a. Che'é dan amán rá núj se vaa cavii so' rihaan Diose nanj á —taj nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó a.

³¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

—Ndaa yaj cuchumán ya rá soj na'. ³² Dan me se quisij güii, ne veé aj quisij güii yo', ne cha'nuu soj, ne

ino rej cunanj 'o 'o soj, ca'anj soj, ne tanaj soj man orún' 'unj nanj á. Tzaj ne se quináj orún' 'unj ma'. 'O se nicún' Réj Diose gaj adonj. ³³ Nu' nana nihánj ca'mij rihaan soj, che'é se me raj gaa xej nimán soj che'é rej noco' soj manj, tzaj ne quiran' soj sayuun rihaan chumij nihánj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne guun ya ya rá soj se vaa 'unj nihánj qui'yaj canaán ya rihaan chumij nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó gaa cachín ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a

¹ Quisíj ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne naxcax rihaan so', ni'yaj so' rej xta', ne cataj so':

—Aj quisíj orá yo', Ataj. Ve'é cavii 'unj sij ta'nij so', qui'yáa so', gaa ne ve'é ca'mii yuvii che'é so', qui'yáj, ² che'é se guun chij 'unj rihaan cunudanj yuvii, qui'yáa so' a. Ne che'é dan nu' nij síi rqué so' manj me se gaa i'na' nij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáj a. ³ Ne síi gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj me se so' me síi ne'en mán so' do', mán 'unj do' a. Dan me se orún' so' me Diose ya, ne 'unj Jesucristó me síi ca'née so' rihaan chumij nihánj adonj. ⁴ Dan me se aj qui'yaj sunj nu' suun ca'né' so' rihanj, ne che'é dan aj ca'mii sa' nij yuvii man rihaan chumij nihánj che'é so' nanj adonj. ⁵ Ne cuano nihánj me se qui'yáa so' cavii sa' 'unj ga ma'án so', Ataj Chij, ndaa vaa cavii sa' 'unj ga so' asij ataa guun chumij nihánj a.

⁶ “Ne xa' nij síi rqué so' manj síi cavii rihaan chumij nihánj, tzaj ne cataj xna'anj 'unj se-nana so' rihaan nij so', ne sij cuno rihaan so' me nij so', ne rqué so' man nij so' rihanj, ne aj canoco' nij so' se-nana so' nanj á. ⁷ Nihánj me se ne'en nij

so' se vaa nij rasuun nicaj 'unj me se ma'án so' me síi rqué nu' rasuun yo' manj nanj adonj. ⁸ 'O se cataj xna'anj 'unj nu' nana rqué so' manj rihaan nij so', ne cuno nij so', ne ne'en ya nij so' se vaa cavii 'unj rihaan so', ne amán rá nij so' se vaa ca'née so' manj rihaan chumij nihánj a.

⁹ “Nihánj me se achín ni'yáa 'unj rihaan so' che'é nij so' a. Ne xa' che'é nij síi man rihaan chumij nihánj, tzaj ne se cachín ni'yáa 'unj che'é cunudanj nij so' ma'. Maan inanj che'é nij síi rqué so' manj me cachinj ni'yáa 'unj rihaan so' adonj. 'O se sij uno rihaan so' me nij so' nanj á. ¹⁰ Ne nij síi noco' manj me se noco' nij so' mán so', ne nij síi noco' mán so' ro', noco' manj, ne aj cavii sa' 'unj, qui'yaj nij so' nanj á. ¹¹ Ne nihánj me se nuví' 'unj yáan rihaan chumij nihánj a ma'. 'O se nij síi nihánj yáan rihaan chumij nihánj adonj. 'Unj me se quinán' 'unj rej yanj so' nanj adonj. Dan me se nij síi rqué so' manj me se qui'yáa so' se ndo'o, ne cutumé so' man nij so', che'é rej yo'o cunó nij so' rihaan so', Ataj Chij. Ne cyaan gaa rá nij so' ga ni' ei. ¹² Gaa cayáan 'unj ga nij so' me se tumej man nij so' cunó nij so' rihaan so' a. Che'é se rqué so' man nij so' rihanj ro', che'é dan ve'é tumej man nij so' a. Ne cunaj cutumej man nij so' adonj. Ne a 'ó nij so' ne ca'anj ni'ya, qui'yáj ma'. Tzaj ne quene'én so' se vaa ca'anj ni'ya yo'o tuvi' nij so', ne orún' so' ca'anj ni'ya, ne dan me se quisij ya nu' nana no rihaan daán so' adonj.

¹³ “Nihánj me se quinán' 'unj rej yanj so', ne a'mii 'unj nu' nana nihánj gaa vaj 'unj rihaan chumij nihánj, che'é se me raj gaa niha' uxrá rá nij so' ndaa se vaa niha' rá ma'anj adonj. ¹⁴ Aj rquej se-nana so' rihaan nij so', ne che'é dan táa ri'yunj nij síi man rihaan chumij

nihánj ni'yaj nij so' man nij sí rqué so' manj a. 'O se ase vaa 'unj ro', danj vaa nij sí rqué so' manj, ne nuveé sij man rihaan chumij nihánj me nij so' a ma'.

¹⁵ "O se se cachín ni'yáa 'unj se vaa ca'neé so' man nij so' rihaan chumij nihánj ma'. 'O se me rá 'unj cutumé so' man nij so' se cunuu chi'ij nimán nij so' a man adonj. ¹⁶ Dan me se ase vaa 'unj vaa nij so', ne nuveé sij man rihaan chumij nihánj me nij so' ma'. ¹⁷ Inanj nana ya cunō nij so', qui'yáa so', gaa ne sa' inanj gaa nij so' rihaan so' á. Ne se-nana ma'an so' me nana ya yo' ei. ¹⁸ Dan me se ca'neé 'unj man nij so' rihaan chumij nihánj, ndaa vaa ca'neé so' man ma'anj rihaan chumij nihánj a. ¹⁹ Ne nihánj me se inanj qui'yaj sunj rihaan so' cavij 'unj che'é nij so', che'é rej cunū sa' ya nij so' rihaan so' adonj.

²⁰ "Ne nuveé inanj che'é nij sí nihánj me achín ni'yaj rihaan so' a ma'. Tananj achín ni'yáa 'unj che'é nij sí cunō se-nana so' ne cuchuman rá ni'yaj manj vaa güii, qui'yaj nij sí nihánj sí nata' se-nana so' nanj adonj. ²¹ Dan me se, né so' ga 'unj, Ataj Chij, ne né 'unj ga so' a. Ne 'o rcua'aan ní', ne dan me se achín ni'yáa 'unj che'é taran' nij so' se vaa cyaan gaa rá taran' nij so' uún, ne yo'o noco' nij so' man ní', ne che'é dan cuchuman rá nij sí man rihaan chumij nihánj se vaa ca'neé so' manj rihaan chumij nihánj a. ²² Ne ase vaa cavii sa' 'unj qui'yáa so' ro', danj cavii sa' nij so', qui'yaj, che'é se me rá 'unj cyaan gaa rá nij so' ndaa rá se vaa 'yaj ma'an ní' a. ²³ Dan me se cayáan 'unj ga nij so' ndaa vaa yáan so' ga 'unj, gaa ne quisij nij so' narí' nij so' nu' nana ya, ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa nij so' a. Ndaa síj, gaa ne quene'en nij sí man rihaan chumij nihánj se vaa ca'neé so' manj ne

'ee rá so' man nij sí rqué so' manj ndaa vaa 'ee rá so' manj adonj.

²⁴ "Ne xa' nij sí rqué so' manj, tzaj ne me rá 'unj cayáan nij so' ga 'unj rej cayáan 'unj, Ataj. 'O se me rá 'unj quene'en nij so' se vaa cavii sa' 'unj qui'yáa so' á. 'O se asij ataa qui'yáa so' chumij nihánj me se aj 'ee rá so' manj, ne cavii sa' 'unj, qui'yáa so' ei. ²⁵ Ataj Chij, sa' inanj 'yáa so' ei. Tzaj ne ne ne'en nij sí man rihaan chumij nihánj man so' ma'. Tzaj ne 'unj me se quene'enj man so', ne quene'en nij sí nihánj se vaa ca'neé so' manj rihaan chumij nihánj a. ²⁶ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' daj sij mé so', ne cataj 'unj doj rihaan nij so', che'é rej gaa 'ee rá so' man nij so' ndaa vaa 'ee rá so' manj, ne cayáan 'unj ga nij so' a —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

18

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quita'aa nij tanuu man Jesucristó a

¹ Gaa quisij ca'mii Jesucristó nu' nana vaa danj, gaa ne cavii so' ga nij sí tucuyón se-nana so', ne ca'anj nij so' rej xco chráa cu'naj Cedrón, ne cuchí' nij so' 'o naa chruun, ne catúj taran' nij so' a. ² Ne sí cu'naj Judas sí taquachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó me se aj quene'en so' rej yo' a. 'O se aj guun que'ee ndo'o cunuu chre' Jesucristó rej yo' ga nij sí tucuyón se-nana so' a. ³ Dan me se nicaj Judas man nij tanuu do', man nij se-mozó nij xrej ata suun noco' do', man nij se-mozó nij sí fariseo do', ca'anj so' rej yo' a. Ne nicaj nij so' aga' ya'an do', ca' acaa do', neé espadá do', nicaj nij so' vaj nij so' rej yanj Jesucristó ga nij sí tucuyón se-nana so' a. ⁴ Dan me se quene'en Jesucristó nu' se vaa

quiran' so', tzaj ne curihanj so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me sí nano' soj ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nano' núj man Jesús sí cavii chuman' Nazaret a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

—'Unj me so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se canicun' sí cu'naj Judas ga nij so' 'na' so' ga nij so' a.

⁶ Dan me se gaa cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me sí nano' nij so', gaa ne nu' naxuun nij so' man nij so', ne naxru' nij so' rihaan yo'óo a. ⁷ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me sí nano' soj ga —taj uún Jesucristó a.

Gaa ne cataj uún nij so':

—Jesús sí cavii chuman' Nazaret a —taj uún nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me so' ei. Sese 'unj me sí nano' soj, ne ca'ne' rá soj ca'anj nij sí nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Danj ca'mii so' rihaan nij tanuu che'é rej ca'vee quisij ya nu' nana ca'mii so' rihaan Diose se vaa ne ca'anj ni'ya a 'ó nij sí rqué Diose man so' a.

¹⁰ Dan me se nicaj sí cu'naj Simón Pedró neê espadá, ne quirii so' taneê so', ne go' so' raq se-mozó xrej atá suun nocqo doj, ne veé danj güéj nuj xréé so' rej nuva' so', qui'yaj Pedró a. Ne mozó yo' ro', cu'naj Malco a. ¹¹ Dan me se cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Na'nej sa' so' taneê so' rque nuj á. Dan me se ase vaa 'o tazá nuu na vinó rqué Réj Diose manj co'oj ro', danj vaa sayuun nihánj rihanj, ne me che'é na'vej rá so' co'oj man yo' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj nii man Jesucristó rihaan sí cu'naj Anás a

¹² Dan me se quita'aa nij tanuu do', sí uun chij rihaan nij tanuu do', nij se-mozó nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', man Jesucristó, ne numj nij so' ra'a so', ¹³ ne asino yaan ca'anj nicaj nij so' man so' rihaan sí cu'naj Anás a. Dan me se sí cu'naj Anás yo' me se rej chej sí cu'naj Caifás me so', ne Caifás me sí guun xrej atá suun nocqo doj yo' yo' a. ¹⁴ Ma'an sí cu'naj Caifás me sí narqué chrej rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá se vaa vaa che'é cavii 'o snó'o che'é cunudanj nij yuvii israelitá yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj sí cu'naj Pedró se vaa nuveé sij nocqo man Jesucristó me so' a

¹⁵ Dan me se canoco' Simón Pedró do', yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó do', rej xcq Jesucristó a. Ne yo'ó so' me se sij ne'en xrej atá suun nocqo doj man me so', ne catúj so' ga Jesucristó ta'yaa tucúa xrej atá suun nocqo doj a. ¹⁶ Ne Pedró me se quináj so' xe' rej nichrun' ta'yaa a. Che'é dan curihanj yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'mii so' ga chana tumé ta'yaa, ne catúj Pedró uún, qui'yaj so' a. ¹⁷ Dan me se xná'anj chana tumé ta'yaa man Pedró, cataj no':

—Ne nuvé so' me sí tucu'yón se-nana sí nihánj na' —taj no', xná'anj no' man Pedró a.

Ne cataj so':

—Taj ma' —taj Pedró yo' a.

¹⁸ Ne nicun' nij mozó do', nij tanuu do', rej nachráj nii ya'an a. 'O se acoj tiha' rej man nij so', ne cunuu guun nij so' ya'an a. Ne ca'anj Pedró uún cunu guun ma'an so' ya'an a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan síi cu'naj Anás a

¹⁹ Dan me se síi cu'naj Anás síi cayáán xrej atá suun nocoo doj asij rque doj ro', xná'anj so' man Jesucristó che'é nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó do', che'é ma'an nana tucu'yón Jesucristó man nij so' do' a. ²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj ro', ca'mii ranga' rihaan cunudanj nij yuvij a. Nu' güii tucu'yón 'unj se-nanaj rá ve' tucu'yón ní se-tucuanj Moisés do', rá nuvíi nocoo do', ne yo' me rej nuu chre' taran' soj sij uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Ne taj vaj nana ne ca'mii yuve 'unj ma'. ²¹ Me che'é xná'anj soj manj ga. Xna'anj soj man nij yuvij cuno nana ca'mij á. Veé nij so' ne'en ya daj ca'mii 'unj nanj ei —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Anás yo' a.

²² Quisij ca'mii Jesucristó danj, gaa ne coxro yo'q mozó nicun' rej yo' xruu Jesucristó, ne cataj so':

—Me che'é ca'mii so' danj rihaan xrej atá suun nocoo doj —taj so', guun yuvaá so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese ca'mii chi'ij 'unj, ne cataj so' me nana chi'ij ca'mij á. Tzaj ne sese ca'mii sa' 'unj, ne me che'é coxro so' manj ga —taj Jesucristó rihaan mozó coxro man so' a.

²⁴ Veé yo', gaa ne ca'née síi cu'naj Anás man Jesucristó rihaan síi cu'naj Caifás síi cayáán xrej atá suun nocoo doj, ne veé 'o danj numji so' ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yavij cataj Pedró se vaa nuveé sij nocoo' man Jesucristó me so' ma'

²⁵ Dan me se nicun' Simón Pedró cunuu guun so' ya'an a. Gaa ne cataj 'o yuvij rihaan so':

—Nuveé yo'q síi nocoo' man so' mé so' na' —taj yuvij, xná'anj yuvij man so' a.

Ne cataj Pedró:

—Taj ma' —taj so' a.

²⁶ Gaa ne xná'anj yo'q se-mozó xrej atá suun nocoo doj man so', ne tuvi' síi güéj xréé qui'yaj Pedró me so', ne cataj so':

—Nuveé so' me síi vaj ga Jesucristó rque naa chruun quene'enj na' —taj so', xná'anj so' man Pedró a.

²⁷ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa nuveé tuvi' Jesucristó me so' a. Ne nu' ca'mii so' danj, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga síi cu'naj Pilato a

²⁸ Dan me se nicaj nij mozó do', nij tanuu do', man Jesucristó curihanj nij so' rej ne síi cu'naj Caifás, ne ca'anj nij so' tucua' suun a. Na'yaan uxrá me yo' a. Ne ne catuu nij síi israelitá rá tucua' suun a ma'. 'O se me rá nij so' cha'ij pascuá, ne che'é dan ne ca'vej rá nij so' guun chi'ij nij so' rihaan Diosé qui'yaj tucua' suun yo' a. ²⁹ Che'é dan curihanj ma'an síi cu'naj Pilato rej nicun' nij so' a. Ne xná'anj síi cu'naj Pilato man nij so', cataj so':

—Me cacun' cutá' soj xráá snó'o nihánj, rá soj ga —taj so' rihaan nij yuvij ca'na' ga Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato a:

—Sese nuveé sij 'yaj chi'ij me síi nihánj, ne ne tucuachén núj man so' ndaa rihaan so' tzaj ma' —taj nij yuvij rihaan síi cu'naj Pilato a.

³¹ Che'é dan cataj síi cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Nícaj soj man so', ne ca'ne' soj cacun' che'é so', qui'yaj soj ndaa vaa tucuaán nocoo' ma'an soj á —taj síi cu'naj Pilato rihaan nij so' a.

—Tzaj ne no xcuún so' cavi' so', rá núj, tzaj ne na'vej rá soj sij cavi'

chuman' Romá ticavj' núj man a 'ó yuvij a ma' —taj nij so' rihaan Pilato a.

³² Che'é se ca'mii nij so' danj ro', che'é dan quisj yá nu' se-nana Jesucristó nana a'mii che'é daj qui'yaj nii man so' ticavj' nii man so' a. 'O se orún' nij yuvij man chuman' Romá cachrón rihaan rcutzé man yuvij tumé cacun' a.

³³ Dan me se catúj uún síi cu'naj Pilato tucuá suun, ne canacúun so' ca'na' Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Ma'án so' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj síi cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Ma'án so' cavii raá nana vaa danj ca'mii so' na'. Ase yo'ó yuvij cataj xna'anj rihaan so' che'ej xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man síi cu'naj Pilato a.

³⁵ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man so', cataj so':

—Sij israelitá mé 'unj, rá so' na'. Ne'én 'unj se-tucuñj soj, rá so' na'. 'O se nij tuví' so' do', ma'an nij xrej atá suun nocóo doj do', tacuachén mán so' rihanj á. Me cacun' tumé so' ga —taj síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—'O se nuveé rihaan chumij nihánj me rej uun chij 'unj ma'. Sese rihaan chumij nihánj me rej uun chij 'unj, ne gaa tanuu 'yaj suun rihanj, ne cavii nij tanuu, cunu' nij tanuu, che'é rej se cata'aa nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj tzaj adonj. Tzaj ne nuveé rihaan chumij nihánj me rej guun chij 'unj ma' —taj Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man so', cataj so':

—Che'é dan síi nicaj suun rey mé so' na'. Yá na' —taj Pilato, xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Yá uxrá vaa nana ca'mii ma'án so' se vaa sij nicaj suun rey mej á. Ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan so' me che'é ca'ngaa 'unj ne me che'é ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj ei. Dan me se ca'ná' 'unj cataj xna'anj 'unj nana yá rihaan yuvij a. Ne cunudanj nij síi yá ro', uno nana yá a'mij adonj —taj Jesucristó rihaan Pilato a.

³⁸ Ne cataj Pilato rihaan so':

—A me nana cu'naj nana yá ga —taj Pilato, xná'anj Pilato man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Pilato gaa ca'ne' so' cacun' che'é Jesucristó a

Ne gaa quisj ca'mii síi cu'naj Pilato nana vaa danj ga Jesucristó, ne curihanj uún so' rej nicun' nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Taj vaj a doj cacun' tumé so' nari' 'unj a ma'. ³⁹ Tzaj ne vaa yo'ó tucuáán nocó' ní' se vaa rii 'unj 'o tuvi' soj síi 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá a. Ne me rá soj quirii 'unj man ma'an síi nihánj síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj sij israelitá na' —taj síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

⁴⁰ Che'é dan caguáj uún nij yuvij, cataj nij so':

—Se quirii so' man síi nihánj a ma'. Tananj síi cu'naj Barrabás quirii so' ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

Ne síi cu'naj Barrabás me se sij guun rá cunu' ga gobiernó me so' a.

19

¹ Dan me se nicaj síi cu'naj Pilato man Jesucristó, ne go' nij tanuu cuartá xráa so', qui'yaj Pilato yo' a.

² Ne qui'yaj nij tanuu cachriin tanj, ne cuta' nij so' raá Jesucristó, ne na'néé nij so' yatzíj tintá sa' ndo'o man Jesucristó a. ³ Gaa ne cuchi'

ndo'o nij so' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Veé sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá mé so' á —taj nij so', ca'mii tico nij so', ne coxro nij so' xruu Jesucristó a.

⁴ Gaa ne curihañj uún sí cu'naj Pilato xe', ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Ni'yaj soj ei. Curihañj uún so' rihaan soj, qui'yáj, che'é rej xcaj soj cuentá se vaa taj vaj cacun' tumé so' nari' 'unj a man chuguñj —taj Pilato rihaan nij yuvij a.

⁵ Gaa ne curihañj Jesucristó xe', ne 'nij raá so' cachriin tanj, ne nuu so' yatzíj tintá sa' yo' a. Ne cataj Pilato rihaan nij yuvij a:

—Ni'yaj soj man snó'o nihánj vij —taj Pilato rihaan nij yuvij a.

⁶ Dan me se gaa quene'en nij xrej atá suun nocoo doj do', nij se-mozó nij so' do', man Jesucristó, ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáá so' ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

Gaa ne cataj Pilato rihaan nij so' a:

—Nicañ ma'an soj man so' cachron soj man so' rihaan rcutze, sese me rá soj ei. Xa' 'unj, tzaj ne taj vaj a doj cacun' tumé so' nari' 'unj a ma' —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá no sí cu'naj Pilato:

—Vaa tucuaán nocoo' núj, ne tucuaán nocoo' núj taj se vaa no xcúun so' cavi' so', che'é rej cataj so' se vaa ta'nij Dioso me so' adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁸ Dan me se gaa cuno sí cu'naj Pilato nana vaa danj, gaa ne doj a kuchu'vi' so', ⁹ gaa ne catúj uún so' tucua' suun, ne xna'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me rej cavii so' ga —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' a. ¹⁰ Che'é dan cataj Pilato rihaan so' a:

—Me che'é ne a'mii so' ga. Ne ne'én so' sese 'unj ro', me sí no xcúun quirij mán so' taga', ne vej nó xcúun qui'yaj cachron nij tanuu mán so' rihaan rcutze á. Me che'é ne acay so' cuentá ga —taj Pilato, xna'anj so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese nuveé Dioso me sí cune' mán so' catá so' suun nihánj, ne ne guun nu'cuáá so' qui'yáá so' a doj rasuun asuun tzaj ma'. Che'é dan sí tacuachén manj rihaan so' me sí tumé doj cacun' rihaan so' adonj —taj Jesucristó rihaan Pilato yo' a.

¹² Quisj cuno Pilato nana dan, gaa ne nano' so' daj qui'yaj so', gaa ne ca'vee tinanii so' man Jesucristó a. Tzaj ne doj a caguáj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá, cataj nij so':

—Sese ca'anj uun sí nihánj, qui'yáá so', ne nuveé tuví' sí nicaj suun cu'naj César mé so' ma'. 'O se sí nihánj me se sij me rá guun sí nicaj suun rey me so', ne dan me se ca'neñ so' suun man sí cu'naj César, rá so', ne sij taj ri'yunj man sí cu'naj César me so' adonj —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹³ Dan me se gaa cuno Pilato nana vaa danj, gaa ne ca'anj nicaj so' man Jesucristó xe', ne ca'anj cayáán so' rihaan xruún so' chruun xlá rej ca'ne' so' cacun' che'é yuvij a. Ne rej ne chruun xlá yo' ro', me rej cu'naj Litóstratos xna'ánj griego, ne Gabata cu'naj rej yo' xna'ánj hebreo a. ¹⁴ Dan me se güii 'yaj chuvij nii che'é cha'anj pascuá me yo', ne rej caxuj me yo' a. Ne cataj Pilato rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—Ni'yaj soj ei. Nihánj me sí nicaj suun rey uun chij rihaan soj chuguñj —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁵ Gaa ne caguáj nij yuvij, cataj nij so':

—Nı́caj so' man so', ne ca'anj tanuu cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze, qui'yáa so' cuaj ei —taj nij so' rihaan Pilato a.

Ne xná'anj Pilato man nij so', cataj so':

—Ma'an síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj cachronj rihaan rcutze, rá soj a na' —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

—Taj vaj 'ó rey ma'. Orún' síi cu'naj César me síi uun chij rihaan núj ei —taj nij xrej atá suun nocoo doj a.

¹⁶ Gaa ne tacuachén Pilato man Jesucristó rihaan nij so' cachron nij so' man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a

Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó, ¹⁷ ne ma'an so' catá rcutze, ne cavii so' ca'anj so' rej cu'naj tacaan cúu yave, ne rej yo' ro', cu'naj Gólgota xna'ánj hebreo a. ¹⁸ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', gaa ne cachrón nij tanuu man so' rihaan rcutze, ne yavij roj so' cachrón uún nij tanuu rihaan yavij rcutze uún, ne yo' o so' ro', nicun' rej nuva' Jesucristó, ne yo' o so' ro', nicun' rej nichrun Jesucristó, ne tanuu nicun' ma'an Jesucristó a. ¹⁹ Ne ca'ne' síi cu'naj Pilato suun, se vaa cano letrá rihaan 'o rcuchra', ne cano rcuchra' yo' raa rcutze, ne letrá yo' taj xna'anj me che'é cavı' Jesucristó a. Ne nihánj me se taj letrá no rihaan rcuchra' yo', se vaa “Síi nihánj me Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret, ne síi nicaj suun rey me so', uun chij so' rihaan nij yuvij israelitá”, taj letrá yo' a. ²⁰ Dan me se nayaa que'ee nij síi israelitá nana yo' a. 'O se nichrun' naj rej cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ga ma'an chuman' Jerusalén yo' a. Ne

cachrón nii nana yo' xna'ánj hebreo do', xna'ánj latín do', xna'ánj griego do' a.

²¹ Che'é dan nij xrej atá suun nocoo doj che'é nij yuvij israelitá ro', cataj nij ro' rihaan síi cu'naj Pilato a:

—Se guun cano letrá se vaa síi nicaj suun rey uun chij rihaan núj sij israelitá me so' ma'. Maan se cataj letrá se vaa ma'an so' cataj se vaa síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' á —taj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato a.

²² —Aj quisıj cachrón 'unj nana cachronj nanj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

²³ Dan me se gaa quisıj cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne nicaj nij so' sagan' Jesucristó, ne cuxra' ta'aj nij so' sagan' Jesucristó, ne nicaj 'o 'o tanuu ta'aj sagan' Jesucristó yo' a. Ne vaa se-cotoó Jesucristó uún a. Ne xa' se-cotoó so', tzaj ne taj rej nuva nii se-cotoó so' ma'. Maan se orún' yatzıj me yo' gaa canánj nii man yo' a. ²⁴ Che'é dan cataj nij tanuu rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cuxra' ta'aj ní' man cotoó nihánj ma'. Maan se tico tixaj ní' se-suerte ní' che'é nihánj, ne quene'en ní' me síi nacaj man cotoó yo' ei —taj nij so' a.

Danj qui'yaj nij so', ne quisıj ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose a: “Cuxra' ta'aj nii sagan' 'unj, ne tico tixaj nii che'é se-cotoó 'unj a”, taj danj Diose a. Dan me se nij tanuu me nij síi qui'yaj danj adonj.

²⁵ Ne nichrun' nicun' nii Jesucristó do', chu'vij nii so' do', chana cu'naj Mariá nıca síi cu'naj Cleofas do', chana cu'naj Mariá Magdalena do', rihaan rcutze no Jesucristó a. ²⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man nii so' do', man síi tucuyón se-nana so' síi 'ee rá so' man do', se

vaa nicun' rcua'aan roj so' rihaan so', ne cataj so' rihaan nii so':

—Sii nihánj guun ta'nii so', nahiin —taj Jesucristó no nii so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan síi tucu'yón se-nana so' yo' a:

—Chana nihánj guun níi so' á —taj so' rihaan síi tucu'yón se-nana so' yo' a.

Ne maan orá dan guun níi síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo' man nii Jesucristó, ne ca'anj nicaj so' man no' ve' tucua' ma'an so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

²⁸ Quisij qui'yaj nij so' danj, gaa ne quene'en Jesucristó se vaa aj quisij ya nu' se vaa taj danj Diose che'é so' a. Che'é dan cataj so':

—Nacoó 'unj na nanj á —taj so' a.

²⁹ Yanj 'o xruj nuu na vinó yuu rihaan yo'óó, ne nicaj nij so' 'o yataa esponja, ne tucua'anj nij so' yataa rque na vinó yuu yo', ne cuta' nij so' raá 'o coj hisopo, ne cachrón nij so' yataa yo' tu'va Jesucristó a. ³⁰ Ne gaa quisij co'o Jesucristó na vinó yuu nuu rque yataa yo', ne cataj so':

—Veé danj navij suun, qui'yáj a —taj so', ne ni'naa raá so', ne ca'ne' rá so', ne cavi' so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cho'oj 'o tanuu chruun lanzá x'núú Jesucristó a

³¹ Dan me se güii 'yaj chuvii nij síi israelitá cha nij so' cha'anj pascuá me yo', ne güii guee ndo'o me cuetan' a'yuj, 'yaj nij yuvii israelitá, ne ne ca'vej rá nij yuvii yo' canoco' xngá rihaan rcutze güii guee yo' a. Che'é dan me cachín ni'yaj nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'ne' so' suun tucuachran' nii tacóó nij síi noco' rihaan rcutze yo' che'é rej ra'yanj doj cavi' nij so', gaa ne quirii yanj nii man nij síi cavi' yo' a. ³² Qui'yaj Pilato ndaa vaa cachín ni'yaj nij so' rihaan so',

ne ca'anj nij tanuu, ne asino tucuachran' nij tanuu tacóó yo'ó síi noco' rej x'núj Jesucristó, gaa ne tucuachran' uún nij tanuu tacóó síi noco' níchrej x'núú Jesucristó uún a. ³³ Tzaj ne gaa cuchí' nij so' rej noco' ma'an Jesucristó, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa aj cavi' so', ne che'é dan ne tucuachran' nij so' tacóó so' ma'. ³⁴ Tzaj ne yo'ó tuvi' nij tanuu nicaj xrúún so' chruun taj aga' sihaa raá, ne cho'oj so' x'núú Jesucristó, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cavii ndo'o ton do', na do', rej catúj aga' sihaa yo' a.

³⁵ Ne síi taj xna'anj nana nihánj me se sij quene'en nu' se vaa guun me so', ne ya vaa se-nana so', ne ne'en so' se vaa ya a'mii so', ne taj xna'anj so' nu' nana nihánj che'é rej cuchuman rá soj sij nayaá nana nihánj ni'yaj soj Jesucristó a.

³⁶ 'O se guun nu' nihánj che'é rej quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose, se vaa taj yo': “Se cachran' a 'ó cúu man so' ma'”, taj nana no rihaan danj Diose a. ³⁷ Ne yo'ó nana ro', taj: “Ni'yaj nij so' man síi cho'oj ma'an nij so' aga' man a”, taj yo'ó nana no uún rihaan danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuveja

³⁸ Quisij qui'yaj nij tanuu danj, gaa ne cachín ni'yaj síi cu'naj José síi cavii chuman' Arimatea rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá síi cu'naj Pilato quirii yanj so' man Jesucristó a. Ne xa' síi cu'naj José yo', tzaj ne sij tucu'yón se-nana Jesucristó me so', tzaj ne maan se noco' yuve so' man Jesucristó, che'é se cuchu'vi' so' ni'yaj so' man nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá a. Dan me se ca'vej rá síi cu'naj Pilato, ne che'é dan quirii yanj síi cu'naj José man Jesucristó a. ³⁹ Ne vaa síi cu'naj Nicodemo uún, ne sij cuchí' rihaan Jesucristó rej níi asij rque

doj me so', ne ca'anj so' ga sí cu'naj José yo', ne cata so' ico chí' kiló taj doj squí cu'naj mirra nachej ga se cu'naj áloe a. ⁴⁰ Dan me se tananij roj so' man Jesucristó, ne nucutáj roj so' mantá sa' man nu' nee man Jesucristó, ne caraa roj so' mirra do', áloe do', rque mantá yo' a. Dan me se tucuáán noco' nij yuvij israelitá gaa achin' nij so' man nij sí cavi' qui'yaj roj so' a.

⁴¹ Dan me se nichrun' rej cacrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ro', naj 'o naa chruun, ne rque naa yo' ro', táa yu'uj rque yuvej rej achin' nii xngá a. Tzaj ne yu'uj nacá me yo', ne a'ó xngá ne cachin' nii rque yu'uj yo' ma'. ⁴² Dan me se güii 'yaj chuvii nij sí israelitá cha' nij so' cha'anj pascuá me yo', ne nichrun' naj rej taj yu'uj yo' ga rej nicun' rcutze yo', ne che'é dan cachin' roj so' man Jesucristó rque yu'uj yo' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quisj cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se taxrej cotungó vaa rmi' doj, ne ca'anj chana cu'naj Mariá Magdalena rej taj yu'uj rque yuvej yo', ne quene'en no' se vaa taj yanij yuvej aráan rihaan yu'uj yo' a. ² Che'é dan cunanj no', ne cuchi' no' rihaan sí cu'naj Simón Pedró do', rihaan yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó sí 'ee rá Jesucristó man do' a. Ne cataj no' rihaan roj so':

—Quirii nii man sí 'nij ra'a man ní' rque yu'uj nanj á. Ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

³ Che'é dan cavii sí cu'naj Pedró ga yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'anj roj so' rej taj yu'uj yo', ⁴ ne cunanj roj so', ne ra'yanj doj cunanj yo'ó so' rihaan sí cu'naj Pedró, ne so' me sí cuchi'

asino yaan doj tu'va yu'uj yo' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj so' rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzíj, tzaj ne ne catuu so' ma'. ⁶ Dan me se cuchi' sí cu'naj Pedró sí noco' xcó so', gaa ne catúj ma'an Pedró rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzíj, ⁷ ne quene'en so' vitó aráán raá Jesucristó, tzaj ne nuvi' yo' naj rcua'aañ ga yo'ó nij yatzíj a ma'. Tananj rej yanij quinaj orún' yo', ne nacu'lu' yo' a. ⁸ Dan me se catúj uún yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó sí cuchi' asino yaan, ne quene'en so' nij yatzíj yo', gaa ne cuchumán rá so' se-nana chana cu'naj Mariá Magdalena yo' a. ⁹ 'Q se ataa narí' roj so' nana no' rihaan danj Diosé se vaa cavi' Jesucristó gaa ne cunuu i'na' uún so' a. ¹⁰ Dan me se cavii uún roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', quinan' roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

¹¹ Ne canicun' chana cu'naj Mariá nichrun' tu'va yu'uj yo', ne ta'vee ndo'o no' a. ¹² Ne quene'en no' vjj se-mozó Diosé nuu yatzíj catzii, ne ne roj so' rej cachin' nii man Jesucristó a. Yo'ó so' ne rej raá Jesucristó, ne yo'ó so' ne rej tacoj Jesucristó a. ¹³ Gaa ne xná'anj roj so' man chana cu'naj Mariá, cataj roj so':

—Me che'é ta'veé so', ga man no-coj —taj roj so' no no' a.

—Ta'veé 'unj che'é se quirii nii man cúu man sí 'nij ra'a manj, ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

¹⁴ Síj ca'mii no' danj, gaa ne canicaj no' rej xcó no', ne quene'en no' man Jesucristó, nicun' so' rihaan no' a. Tzaj ne ne cunuu yaan no' man Jesucristó a. ¹⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man no', cataj so':

—Me che'é ta'veé so', ga man nocoj. Me síí nanó' so' ga —taj Jesucristó no no' a.

Dan me se guun rá no' se vaa sji tumé naa naj yo' me síí ca'mii ga no', rá no', ne che'é dan cataj no':

—Sese quirii yanj so' man so', ne cataj xna'anj so' rihanj me rej ca'anj nicaj so' man so', ne nicaj 'unj man so' ca'anj 'unj á —taj no' rihaan síí nicun' rihaan no' a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Mariá —taj so' a.

Canicaj no', cataj no':

—Raboni —taj no' rihaan so' xna'anj hebreo, ne dan me se “maestró” me se taj nana ca'mii no' rihaan so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'ne' rá so', se catzii so' doj manj ma'. 'O se ataa cavii uún 'unj quínán' 'unj rihaan Réj Diose, ne me rá 'unj ca'anj so' rihaan nij tinúu 'unj ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa cavii 'unj quínán' 'unj rihaan Réj, ne so' me se Rej soj me uún so', ne Diose síí noco' 'unj me so', ne Diose síí noco' soj me uún so' adonj —taj Jesucristó rihaan chana cu'naj Mariá a.

¹⁸ Dan me se ca'anj chana cu'naj Mariá Magdalena, ne nata' no' rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa quene'en no' man síí 'nij ra'a man ní', ne nata' no' nij nana cataj Jesucristó rihaan no' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cuchí' Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a

¹⁹ Dan me se rej ti'nuu ma'an güii cotungó yo' me se caráán nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó ta'yaa rihaan ve' man nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' nij síí uun chij rihaan nij yuvii israelitá a. Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne canicun' so' tanuu rej man nij so', ne cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Quisj ca'mii so' danj, gaa ne tihaan so' ra'a so' tihaan so' x'núu so' tihaan so' rihaan nij so' a. Gaa quene'en nij so' nu' yo', gaa ne guun niha' uxrá rá nij síí tucu'yón se-nana so' ni'yaj nij so' man síí 'nij ra'a man ní' a.

²¹ Dan me se yuún ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei. Ase vaa ca'neé Réj manj ro', danj gaa ca'nej 'unj man soj nu' rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Quisj ca'mii Jesucristó danj, gaa ne ca'yánj Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so':

—Nícaj soj Nimán Diose nihánj á. ²³ Ne sese cataj soj se vaa navij cacun' tumé me ma'an yuvij, ne quinavij nu' cacun' tumé so' a. Ne sese cataj soj se vaa se quinavij cacun' tumé me ma'an yuvij, ne veé danj gaa quitaj nu' cacun' tumé so' xráa so' nu' cavii nu' ca'anj uún a —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quene'en síí cu'naj Tomás man Jesucristó a

²⁴ Dan me se yo'q tuvi' chuvij nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó me síí cu'naj Tomás, ne yo'ó se-chuvii so' me Dídimó a. Ne nuvi' so' ne ga yo'ó nij so' gaa cuchí' Jesucristó rihaan yo'ó nij so' ma'. ²⁵ Che'é dan cataj xna'anj yo'ó nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Tomás se vaa quene'en nij so' man síí 'nij ra'a man ní' a. Tzaj ne cataj Tomás rihaan nij so' a:

—Sese se quene'en ma'anj rej catúj caquí' ra'a so', ne sese se cutaj ra'aj rej catúj caquí' ra'a so' do', sese se cutaj ra'aj rej quiran' chí'ij x'núu so' do', ne daj chihaa mij se cuchumán raj se vaa cunuu i'na'

uún so' ma' —taj síi cu'naj Tomás rihaan nij so' a.

²⁶ Dan me se cachén tujñ güii, ne mán uún nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ne síi cu'naj Tomás ga nij so', ne dan me se raan nij ta'yaa, tzaj ne taj ni'yón, ne naruvi' Jesucristó tanuu yan man nij so' a. Ne cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei —taj so' rihaan nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Tomás a:

—Tucua'anj so' ra'á so' nihánj, gaa ne xcaj so' cuentá daj vaa ra'aj, ne cutá' so' ra'á so' x'núu 'ujñ nihánj rej catúj chruun lanzá, gaa ne guun ya ya rá so' se vaa cunuu i'na' uún 'ujñ á. Cuchuman rá so', ni'yaj so' manj á —taj so' rihaan síi cu'naj Tomás a.

²⁸ Gaa ne cataj síi cu'naj Tomás rihaan so' a:

—So' me síi 'nij ra'a manj, ne so' me Diose síi nocoj adonj —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Uun daj quene'en yá so' manj, gaa ne amán rá so' ni'yaj so' manj nanj á. Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá nij síi ne quene'en manj ne amán rá ni'yaj manj ei. 'Q se cavii sa' ya nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Tomás a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é cachrón síi cu'naj Juan yanj nihánj a

³⁰ Dan me se vaa uxrá yo'ó nij suun sa' nocoo qui'yaj suun Jesucristó quene'en nij síi tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj vaj nana che'é yo'ó nij suun sa' nocoo yo'ó nó rihaan yanj nihánj, ³¹ tzaj ne no nana nihánj rihaan yanj nihánj che'é rej yo'q cuchuman rá soj sij nayaá nana nihánj se vaa Jesucristó ro', me síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ta'nij Diose me ya uún so' ei. Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man

so' ro', che'é dan gaa i'na' nimán soj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj che'é ma'an Jesucristó chuguanj.

21

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' tuvi' uún Jesucristó ga chij nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén doj, gaa ne cuchi' uún Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' rej nuu na lacuaná cu'naj Tiberias a. Ne nihánj me se vaa qui'yaj so' a. ² Aj cunuu chre' síi cu'naj Simón Pedró do', síi cu'naj Tomás Dídimo do', Natanael síi cavii chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea do', roj ta'nii síi cu'naj Zebedeo do', yavij síi tucu'yón se-nana Jesucristó do' a. ³ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan yo'ó nij so' a:

—Ca'anj 'ujñ tiguúj 'ujñ nanj rque na quirij xcuaaj, raj chuguanj —taj so' rihaan nij so' a.

—Ca'anj ní' chiha' —taj yo'ó nij so' rihaan Simón Pedró a.

Gaa ne cavii nij so' catúj nij so' rque rihoo cheé rihaan na, ne nigan' qui'yaj suun nij so', tzaj ne a 'ó xcuaaj ne quirí' nij so' a ma'.

⁴ Dan me se taxrej yo'ó güii me se nicun' Jesucristó tu'va na lacuaná yo' a. Tzaj ne ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ma'an so' me yo' a ma'. ⁵ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

Taj ma' —taj nij so' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tiguúj soj nanj rque na rej x'nuj rihoo rej nuva' rihoo, ne quirí' soj xcuaaj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan tiguúj nij so' nanj ndaa vaa cataj Jesucristó, ne caraa nu' nanj, qui'yaj xcuaaj, ne ne guun nucuaj nij so' cuxuun nij so' nanj a ma'. ⁷ Che'é dan ca'mii 'o síi

tucu'yón se-nanā Jesucristó síí 'eē rá Jesucristó man rihaan Pedró, cataj so':

—Síí 'nij ra'a man ní' me yo' ei —taj so' a.

Dan me se cuno Simón Pedró nanā se vaa síí 'nij ra'a man ní' me yo', gaa ne che'é se aj quirii so' se-cotoó so', che'é dan nanuū ra'yanj so' se-cotoó so', gaa ne tagüej so' man so' rihaan na yo' a.

⁸ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', quináj rque rihoo yo', ne tiguúj nij so' chruun man rihoo yo', ne nicaj nij so' rihoo ca'anj nij so' ndāa tu'va na lacuaná yo', ne orún' cientó metró tiguúj ra'a nij so' man rihoo rque na, ne cuxuun nij so' nanj caraa xcuaj yo' rej tu'va na a. ⁹ Ne nu' cuchí' nij so' rihaan yo'óó, ne quene'en nij so' 'o ya'an nachráj Jesucristó, ne táa neē xcuaj do', rachrúún do', ruvaj yo' a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nícaj soj doj xcuaj quirii soj ca'na' soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹¹ Che'é dan cavii Simón Pedró, ne cuxuun so' nanj yo' rihaan yo'óó a. Ne caraa 'o cientó táa yavíj chihāā cha'núj xcuaj rque nanj yo' a. Ne ndā' se 'eē ndo'o nij xcuaj, tzaj ne ne šin' nanj ma'.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuvā' soj, chá ruvá soj ei —taj so' rihaan nij so' a.

Ne ā' óo nij síí tucu'yón se-nanā Jesucristó ne quisíj rá xna'anj man so' me síí me so' a. 'O se aj quene'en nij so' se vaa síí 'nij ra'a man ní' me yo' a. ¹³ Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne nicaj so' rachrúún do', neē xcuaj do', rqué so' man nij so' a.

¹⁴ Dan me se quisíj va'núj nari' tuvi' Jesucristó ga nij síí tucu'yón se-nanā so' gaa cunuu i'na' uún so' a.

¹⁵ Dan me se gaa quisíj chá ruvá nij so', ne xná'anj Jesucristó man Simón Pedró, cataj so':

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níí Jonás. Doj ā' eē rá so' manj rihaan nij síí nihánj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

—Ne'en ma'án so' se vaa 'eē raj mán so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' chá daán 'unj matzinj á —taj Jesucristó ni'yaj Jesucristó nu' nij síí noco' man so' a.

¹⁶ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man Pedró, cataj so':

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níí Jonás. 'Eē rá so' manj na' —taj uún Jesucristó rihaan Pedró a.

—Ne'en ma'án so' se vaa 'eē raj mán so', Señor —taj uún Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é tumé so' man daán 'unj matzinj á —taj uún Jesucristó, ni'yaj so' nu' nij síí noco' man so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan Pedró:

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níí Jonás. 'Eē rá so' manj na' —taj uún Jesucristó, ne veé danj quisíj va'núj xná'anj so' danj man Pedró a.

Dan me se quinano rá Pedró che'é se quisíj va'núj xná'anj Jesucristó danj man so' a. Gaa ne cataj uún so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'én so' cunudanj, Señor. Ma'án so' ne'en se vaa 'eē raj mán so' ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' chá daán 'unj matzinj á. ¹⁸ Cuanō nihánj me se cataj yá yá 'unj rihaan so' se vaa gaa mé so' síí tachruu, ne numíj ma'án so' yatzíj catuún so', ne chéé so' me rej me ma'ān guun rá so', tzaj ne asā' guun chij so', ne tícún' so' ra'á so', ne yo'ó so' numíj catuún so', ne nícaj so' mán so' ca'anj so' me rej me ma'ān rá so' ca'anj so', ne ndā' se na'vej rá so' ca'anj so', tzaj ne vaj so' ei —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

¹⁹ Ne nanā cataj Jesucristó rihaan Pedró, tzaj ne nanā yo' taj

xna'anj se vaa ticavj' nii man so', ne ca'mii sa' yuvij che'é Diose, qui'yaj so' a.

Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan Pedró a:

—Yo'q canocó' so' manj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁰ Gaa ne canicaj Pedró, ne quene'en so' man yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó síi 'ee rá Jesucristó man a. So' ro', me síi cayáan rej x'nuj Jesucristó gaa chá xti'nqo nij so' gaa rque, ne so' me síi xná'anj man Jesucristó me síi taquachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó gaa chá xti'nqo nij so' gaa rque a.

²¹ Dan me se gaa quene'en Pedró man síi 'ee rá Jesucristó man yo', ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Daj quirān' síi nihánj ga, Señor' —taj so' rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne sese me rá 'unj yo'q gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne nuveé se-suun ma'an so' me yo' ma'. Yo'q canoco' ma'an so' manj ei —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

²³ Che'é dan cha'nuu nana nihánj sca'núj nij tinuj nij so', ne guun rá nij so' se vaa daj chihaa mij se cavi' síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. Tzaj ne ne cataj Jesucristó se vaa ya ya se cavi' so' ma'. Maan se cataj uun so' nana: “Sese me rá 'unj yo'q gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj”, me nana ca'mii Jesucristó a.

²⁴ Dan me se síi tucu'yón se-nana Jesucristó nihánj me se so' me síi cataj xna'anj che'é nu' rasuun no rihaan yanj nihánj, ne so' me síi cachrón nana rihaan yanj che'é rasuun nihánj, ne ne'en núj se vaa ya uxrá nu' vaa nana cataj xna'anj so' ei. ²⁵ Ne vaa que'ee doj

rasuun qui'yaj uún Jesucristó, tzaj ne sese cachrón nii nu' nana che'é 'o 'o nij rasuun rihaan yanj nihánj, ne se quisij chumij nihánj cumān cunudanj nij yanj libró yo' rihaan chumij nihánj, rá 'unj a ma'.

Yanj nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij gaa ataa quinan' Jesucristó xtá' a

¹⁻² Dan me se yanj ca'née 'unj rihaan so' asij rque me se rihaan yo' cachron 'unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó do', che'é nu' nana tucuyón Jesucristó do', asij tacoo, ndaa se quinan' so' xtá', qui'yaj Diose a. Dan me se asino ca'ne' so' suun rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij, ndaa vaa cataj Nimán Diose rihaan so', gaa ne quinan' so' xtá', ne dan me se nu' nana che'é yo' me cachronj rihaan yanj ca'néj rihaan so', Teófilo. ³ Dan me se gaa quisij cavi' Jesucristó rihaan rcutzé, gaa ne guun que'ee tihaan so' man so' rihaan nij apóstol yo', che'é rej guun ya rá nij so' se vaa ya cunuu i'na' uún so' a. Dan me se vj chihaa ya güii quene'en nij apóstol man so', ne ca'mii ndo'o so' ga nij apóstol che'é rej guun chij Diose rihaan chumij nihánj a. ⁴ Ne gaa vaj so' ga nij apóstol, ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa:

—Yo'o cumán soj chuman' Jerusalén nihánj, ne se cavii soj ca'anj soj ma'. Maan se na'vij soj ca'na' se vaa cata' tu'va Réj Diose se vaa rque so' man soj, ndaa vaa cataj xna'anj ma'anj rihaan soj a. ⁵ 'O se Juan ro', me sí cuta' ne man yuvij na uun, ne xa' soj, tzaj ne ma'an Nimán Diose catuu

nimán soj rque doj güii adonj —taj Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij a.

⁶ Ne dan me se cunuu chre' nij apóstol rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Ne yaj me se guun chij uún ní' sij israelitá rihaan chiháan ní', qui'yáa so' na'. Cataj so' rihaan núj, Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁷ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Diose ro', me sí no xcúun cachron güii qui'yaj so' se vaa qui'yaj so' ei. Nuveé se suun soj me suun yo' ma'. ⁸ Tzaj ne asa' catúj Nimán Diose nimán soj, ne quirí' ndo'o soj rej nucuaj, gaa ne guun soj sí nata' se nanaj rihaan yuvij adonj. Dan me se nu' chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', ndaa chuman' Samaria do', ca'vee se ndaa chuman' gan' doj naj rihaan chumij nihánj, tzaj ne ca'anj soj nata' soj se nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó danj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' man so', ne dan me se cavii so' xtá', qui'yaj Diose, ne catúj so' rque ngaa, ne ne ca'vee quene'en nij so' man so' a ma'. ¹⁰ Dan me se ni'yaj uxrá nij apóstol rej xtá' rej vaj Jesucristó, tzaj ne ne ne'en nij so' daj guun, ne aj nicun' vj sí nuu yatzij catzij x'núu nij so' nanj ei. ¹¹ Gaa ne cataj roj snó'o yo' a:

—Me che'é yo'o nicun' soj sij cavii estadó Galilea ni'yaj soj xtá' ga. Jesucristó me se ne'en soj se vaa cavii so' quinan' so' xtá', qui'yaj Diose, ne ase vaa cavii so' xtá' ro', danj qui'yaj uún so' nanij so' ca'na' so' rihaan chumij nihánj adonj —taj roj sí nuu yatzij catzij rihaan nij apóstol yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa narii nii 'o síi nayon rihaan síi cu'naj Judas a

¹² Dan me se tanáj nij apóstol qui cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ca'anj nij so', ne namán uún nij so' chuman' Jerusalén a. Dan me se 'o kilómetro ca'anj nij so', ¹³ ne gaa catúj nij so' chuman', ne cavii nij so' xtá' ve' tucúa nij so' ve' nata' a. Ne nij so' ro', me Pedró dō', Juan dō', Jacobo dō', Andrés dō', Felipé dō', Tomás dō', Bartolomé dō', Mateo dō', Jacobo ta'níi Alfeo dō', Simón síi guun tuvi' ga nij síi me rá cunu' ga gobiernó man Romá dō', Judas tinúú Jacobo dō' a. ¹⁴ Dan me se yo'ō vaa rá taran' nij so', ne yo'ō achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. Danj qui'yaj nij so' ga nij chana' dō', ga Mariá nii Jesucristó dō', ga nij tinúú Jesucristó dō' a.

¹⁵ Ne güii dan me se canicun' Pedró tanuú nij tinuj nij so', ne ca'mii so' rihaan nij so' a. Dan me se cientó táá 'ó icō yuvii me nij yuvii cunuu chre' rej man nij so' a. ¹⁶ Dan me se cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Aj quisij ya nu' nana no rihaan danj Diose nana rque Nimán Diose ca'mii síi cu'naj David nana a'mii che'é síi cu'naj Judas, tinuj, nocoj. Ne dan me se ya ya guun so' síi racuj man nij síi quita'aa man Jesucristó se vaa ca'vee nari' nij so' man Jesucristó, qui'yaj Judas a. ¹⁷ Ne yo'ō tuvi' núj apóstol guun so', ne cata so' se suun núj a.

¹⁸ "Dan me se nicaj so' sa'anj cacun' qui'yaj canaán ma'an so', ne quiri' so' 'o yo'óó, qui'yaj yo' a. Gaa ne dan me se naxru' so' rihaan yo'óó, ne canuu rque so', ne cavii xri' so' cayuu yo' rihaan yo'óó a. ¹⁹ Ne nihánj me nana cachén nu' rque chuman' Jerusalén, ne che'é dan tucu'náj nij síi man Jerusalén Acéldama man yo'óó yo' a —taj Pedró rihaan nij

so', ne nana Acéldama ro', me se xna'anj nij so', ne nana yo' taj Yo'óó Ton a. Dan me se cataj uún Pedró—²⁰ 'O se rihaan yanj chra' nó nana taj se vaa: "Cunu tacaan rej cane so', ne se cayáán a doj yuvii rej yo' ma'", taj yanj chra' yo', ne taj uún yo': "Se suun so' ro', nacaj yo'ó so' á", taj uún yanj yo' a.

²¹⁻²² "Che'é dan vaa che'é cata yo'ó tinúú ni' suun ga núj se vaa nata' so' rihaan yuvii se vaa ya cunuu i'na' uún Jesucristó, ndaa vaa 'yaj núj a. Taj ne inanj síi chéé ga núj sij apóstol gaa vaj Jesucristó ga núj me síi no xcúún cata suun yo' a. Dan me se síi quene'en asij cuta' ne Juan man Jesucristó ndaa se cavii Jesucristó xtá' qui'yaj Diose dō', me síi no xcúún guun tuvi' núj sij apóstol adonj —taj Pedró rihaan cunudanj nij síi cunuu chre' a.

²³ Gaa ne dan me se narii nij so' man vj snó'o, ne yo'ō so' ro', me síi cu'naj José, ne Barsabás cu'naj uún so', ne Justo tucu'náj nii man so' a. Ne yo'ó so' ro', me síi cu'naj Matías a. ²⁴ Gaa ne cachíin ni'yaj taran' nij so' rihaan Diose, cataj nij so':

—Ne'én so' daj vaa nimán cunudanj yuvii, Señor. Che'é dan tijaán so' me roj tuvi' síi nihánj narii so' ²⁵ se vaa cata so' suun nihánj ne guun so' apóstol nata' se nana Jesucristó rihaan yuvii a. 'O se ca'anj yanj síi cu'naj Judas, tanáj xco so' suun nihánj, ne ca'anj so' ndaa rej no xcúún so' ca'anj so' a —taj nij yuvii, cachíin ni'yaj nij yuvii rihaan Diose a.

²⁶ Gaa ne tico tixaj nij so' me roj so' qui'yaj canaán, ne síi cu'naj Matías me síi qui'yaj canaán, ne che'é dan guun tuvi' so' ga yo'ó xaan nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumi' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Diose rihaan nij sí noco' man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén cha'anj pascuá, ne cachén yavíj chihaa chí' güii, ne quisíj cha'anj Pentecostés a. Ne güii dan me se cunuu chre' cunudanj nij sí noco' man Jesucristó rá 'o ve', ² ne taj ni'yón cuno taran' nij sí ne rá ve' se vaa nayuu rá ve', ne daj se uun rá' unó' nana yuvaá avii rej xta' ro', danj guun rá nij so' gaa nayuu rá ve' a. ³ Gaa ne quene'en nij so' rasuun, ne ase vaa yaa ya'an cuxra' ta'aj vaa rasuun quene'en nij so', ne quitáa rasuun yo' raá 'o 'o nij so' a. ⁴ Gaa ne dan me se caraa Nimán Diose nimán taran' nij so', gaa ne guun che'e nij so' nucuaj ca'mii nij so' xna'ánj ino vaa, ne ndaa vaa xna'ánj ca'vee ca'mii 'o 'o nij so' qui'yaj Nimán Diose, danj inanj ca'mii nij so' a.

⁵ Dan me se güii dan cumán ndo'o yuvií israelitá chuman' Jerusalén, ne sí me ya rá canoco' man Diose me nij yuvií israelitá yo', ne sí cavii nu' chuman' naj rihaan chumij me uún nij so' a. ⁶ Dan me se cuno nij yuvií israelitá yo' se vaa cuno nij sí noco' man Jesucristó ne rá ve' yo', ne che'é dan cunuu chre' nij yuvií israelitá rihaan ve' yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' se vaa guun a. 'O se 'o 'o nij yuvií israelitá yo' ro', cuno se vaa ca'mii nij sí noco' man Jesucristó xna'ánj a'mii 'o 'o nij yuvií israelitá yo' a. ⁷ Dan me se caráya'anj uxrá nij yuvií, ne cataj nij yuvií yo':

—Ni'yaj soj ei. Xa' nij sí nicun' a'mii nihánj, tzaj ne sij cavii estadó Galilea me cunudanj nij so' á. ⁸ Ne asa' a'vee uno 'o 'o ní' se vaa a'mii nij so' xna'ánj a'mii ma'an nii ní' rihaan ní' ga. ⁹ Dan me se ma'an ní' me sí cavii Partia do', Media do', Elam do', Mesopotamia do', Judea do', Capadocia do', Ponto do',

Asia do', ¹⁰ Frigia do', Panfilia do', Egiptó do', rej Libia naj nichrun' Cirene do', ne ta'aj ní' me sí ne chuman' Romá uún a. 'O se ta'aj ní' me yuvií israelitá, ne yo'ó ta'aj ní' me nij sí yaníj guun tuvi' ga nij sí israelitá a. ¹¹ Ne vaa sí cavii Creta do', Arabia do', uún a. Ne nihánj me se ndaa uno 'o 'o ní' se xna'anj ní', 'yaj nij so' a'mii nij so', ne nata' ndo'o nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose á —taj cunudanj nij yuvií yo' a.

¹² Dan me se caráya'anj uxrá cunudanj nij yuvií israelitá yo', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá daj me che'é guun danj a. Ne ta'aj nij so' xna'anj man tuvi', cataj nij so':

—Me che'é guun nu' danj ga —taj ta'aj nij so' a.

¹³ Ne yo'ó ta'aj nij so' ca'nga' nacoq, ne cataj nij so':

—Cachén ndo'o co'o nij sí nihánj na vinó naca nanj chuguanj —taj nij sí ca'nga' nacoq yo' a.

Nihánj me nana nata' Pedró rihaan nij yuvií a

¹⁴ Gaa ne dan me se canicun' sí cu'naj Pedró ga yo'ó xaan nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií, ne nucuaj ndo'o ca'mii Pedró ne nata' so' nana nihánj a:

—Soj sij israelitá do', cunudanj soj sij ne chuman' Jerusalén nihánj do', nana xrej soj nana ca'mij rihaan soj, ne xcaj soj cuentá che'é rasuun nihánj ei. ¹⁵ Ne guun xno núj ndaa vaa guun rá ta'aj soj ma'. 'O se xcaj soj cuentá, ne tihaj aga' uun rej na'yaan me nihánj ei.

¹⁶ Tzaj ne nu' nihánj ro', me se vaa cataj sí cu'naj Joel sí nata' se nana Diose gaa naá qui'yaj Diose a. Dan me se cataj sí cu'naj Joel: ¹⁷ “Nihánj me a'mii ma'an Diose rihaan soj, ne taj Diose se vaa asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj, ne ca'nej ndo'o 'unj Nimán 'unj nimán yuvií man rihaan nu'

chumij, ne ta'níi soj ro', nata' nana rque 'unj man ma'an nij so' a. Ne nij síi tachruu ro', naqui'yaa ndo'o rasuun rihaan nij so', qui'yáj, ne nij chii nga ro', ca'mii ndo'o nej rihaan nij so', qui'yáj adonj. ¹⁸ Dan me se güii yo' caraj Nimanj nimán nij síi nuu rihanj do', nimán nij chana nuu rihanj do', ne nata' nij so' se nanaj adonj. ¹⁹ Dan me se gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rej xta', qui'yáj, ne gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rihaan yo'óo, qui'yáj, ne quene'en soj ton do', ya'an do', catze' do' a. ²⁰ Ne guun rmi' rihaan güii, ne rihaan yavii ro', guun ton, asa' nichrun' quisij güii sa' güii ca'ne' 'unj sij 'nij ra'a man soj cacun' che'é yuvij a. ²¹ Ne me ma'an síi cachinj ni'yaj rihaan 'unj, ne quinanj so' rihaan sayuun adonj". Nihánj me se nana Diose nana ca'mii síi cu'naj Joel gaa naá ei.

²² Ne cuano nihánj me se cuno soj sij israelitá nana nihánj ei. Dan me se aj ne'en nij soj daj qui'yaj Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret, se vaa guun nucuaj so' qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocoo quene'en soj, qui'yaj Diose adonj. Ne dan me se xcaj soj cuentá daj sij me so', qui'yaj Diose á. ²³ Dan me se tucuachén nii man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man so', gaa ne dan me se cachrón nij síi ne noco' man Diose man so' rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj ma'an soj a. Ne nu' nihánj me se vaa 'o guun rá Diose quiran' so', ne aj quene'en Diose se vaa quiran' so' danj ei. ²⁴ Tzaj ne qui'yaj Diose se vaa ne ca'vee yuun che'e cavi' so', ma'. Tzaj ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, che'é se ne ca'vee yuun che'e cavi' so' daj chihaa mój a man adonj.

²⁵ "O se nihánj me nana ca'mii síi cu'naj David che'é Jesucristó a: "Quene'en 'unj daj quiranj rej rihanj, ne xcaj 'unj cuentá se vaa yo'o

canicun' síi 'nij ra'a manj rihanj nanj á. 'O se nicun' so' rej x'nuj, ne se ca'vee naxruj, qui'yaj so' ma'. ²⁶ Che'é dan guun niha' ndo'o nimanj, ne ca'mij nana niha' cavii nimanj a. 'O se yo'o guun ya raj se vaa ya cavii sa' 'unj nanj adonj. ²⁷ 'O se se tanáj so' nimanj rej man nij síi cavi' ma'. Ne se quiriyuj nee man síi vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'. ²⁸ Dan me se tijaán so' rihanj tucuáan canocoj ne ca'vee gaa i'na' 'unj a. Ne guun niha' ndo'o raj, qui'yáa so', asa' canicun' 'unj rihaan so' adonj". Nihánj me se nana síi cu'naj David yo' a.

²⁹ "Nuveé nana naca me nana nihánj nana cataj 'unj rihaan nij soj cuano, man tinuj. Dan me se xii ní' síi cu'naj David me se cavi' so', gaa ne cachin' nii man so', ne yaj me se ne'en ní' me rej cachin' nii man so' nanj á. ³⁰ Tzaj ne síi nata' se nana Diose me so' gaa cayáan so', ne quene'en so' se vaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun chij yo'o ta'níi ta'nij si'no so', ndaa vaa guun chij ma'an so' a. ³¹ Ne che'é dan cataj so' se vaa se quináj Jesucristó rej man nij síi cavi', ne se quixtun' nu' nee man so' ma'. Danj ca'mii so' ni'yaj so' güii cunuu i'na' uún Jesucristó a.

³² "Gaa ne dan me se ya ya cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, ne taran' núj me síi quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' adonj. ³³ Gaa ne cavii Jesucristó ndaa x'núú Diose rej nuva' Diose, ya gaa nacaj Jesucristó Nimán Diose gaa narqué Diose Nimán so' man Jesucristó, danj vaa cata' tu'va so' a. Ne qui'yaj Jesucristó ga núj sij apóstol ndaa vaa ne'en soj se vaa ran' núj, ne dan me se qui'yaj Jesucristó ca'mii núj sij apóstol nu' xna'ánj a'mii soj ndaa vaa cunol soj ca'mii núj ei.

³⁴ "Dan me se ne cavii ma'an síi cu'naj David rej xta' ma'. Tzaj ne cataj so': "Ca'mii Diose síi 'nij

ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáan síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ³⁵ ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj", taj síi cu'naj David yo' a. ³⁶ Che'é dan vaa che'é ndo'o xcaj ya taran' soj sij israelitá cuentá se vaa xa' Jesucristó síi cachrón ma'an soj rihaan rcutze, tzaj ne síi 'nij ra'a man ní' me so', ne síi ca'née Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me uún so', qui'yaj Diose adonj —taj Pedró rihaan nij yuvií cunuu chre' yo' a.

³⁷ Dan me se gaa cuno nij yuvií nana yo', ne quinanó ndo'o rá nij so', ne xná'anj nij so' man Pedró ga yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií, cataj nij so' a:

—Ne daj qui'yaj núj, ga tinu' —taj nij so', xná'anj nij so' man nij tuvi' Pedró a.

³⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa', ne cata' ne cunudanj soj che'é yan quene'en yuvií se vaa noco' soj man Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' tumé soj, ne rque Diose Nimán Diose catuu yo' nimán soj ei. ³⁹ Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj so' danj che'é nij soj do', che'é ta'níi soj do', che'é nij síi ne gan' do' a. Dan me se me ma'an síi nacunj Diose síi 'nij ra'a man ní' canoco' man so' me se qui'yaj Diose danj che'é so' adonj —taj Pedró rihaan nij yuvií israelitá yo' a.

⁴⁰ Gaa ne nata' so' que'ee doj nana rihaan nij so', gaa ne nago' so' chrej nucuaj man nij so', cataj so':

—Curihanj soj sca'núj tuvi' ní' síi noco' tucuaán chi'ii, gaa ne quinanii soj rihaan sayuun ei —taj Pedró rihaan nij yuvií israelitá a.

⁴¹ Che'é dan me nij síi cuchumán rá se nana so' ro', cata' ne nij so', ne güii yo' me se canoco' naca va'núj mój yuvií man Jesucristó ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi noco' man Jesucristó a

⁴² Dan me se yo'ó canoco' raan nij síi noco' man Jesucristó nana tucu'yón nij apóstol rihaan nij so', ne yo'ó guun tuvi' cunudanj nij so' a. Ne yo'ó cuxra' ta'aj nij so' rachrúun chá nij so', ne yo'ó chre' cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴³ Ne cunudanj nij yuvií ro', kuchu'vi' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' nij suun sa' noco' qui'yaj nij apóstol yo' a.

⁴⁴ Tzaj ne nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se 'o rej man chre' cunudanj nij so', ne naqui'yaj rcua'aan nij so' nu' si'yaj nij so', ne si'yaj taran' nij so' me cunudanj nij rasuun yo' a. ⁴⁵ Ne tu'vej nij so' to'óo nij so' do', si'yaj nij so' do', ne rque nij so' se sa'anj nij so' rihaan tuvi' nij so' síi achiin rasuun man a. ⁴⁶ Dan me se daj a güii 'anj nij so' nuvií noco' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ndaa vaa guun rá taran' nij so' a. Ne 'o nuu chre' nij so' 'o ve', ne uxra' ta'aj nij so' rachrúun chá nij so' a. Ne dan me se ndaa niha' ndaa cochroj rá taran' nij so' chá nij so' chraa a. ⁴⁷ Ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é nij so', ne ca'mii sa' cunudanj nij yuvií ne chuman' Jerusalén ni'yaj nij yuvií man nij so' gaa ve'é mán chre' nij so' a. Ne daj a güii cunuu chre' doj síi vaj nanii rihaan sayuun ga nij so', qui'yaj Diose a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi rengo, qui'yaj Pedró ga Juan a

¹ Dan me se aga' va'núj rej anoco' güii me se cuchí' síí cu'naj Pedró do', síí cu'naj Juan do', nuvíi nocoo, che'é se orá achíin ni'yaj nii rihaan Diose me yo' a. ² Ne maan orá dan nicaj nii man 'o síí rengó cuchí' nii rihaan nuvíi nocoo yo', ne síí rengó me so' asij ca'ngaa so' a. Ne dan me se daj a güii uchruj nii man so' rihaan yo'óo rej x'núj ta'yaa cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa a. Ne yo' me rej achíin so' caridad man nij yuvii atúj nuvíi yo' a. ³ Dan me se quene'en so' man Pedró do', man Juan do', se vaa catúu roj so' rá nuvíi nocoo, gaa ne cachíin so' caridad man roj so' a. ⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Pedró do', Juan do', man so', ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ni'yaj so' man rój á —taj so' rihaan síí rengó yo' a.

⁵ Gaa ne ni'yaj síí rengó man roj so', che'é se guun rá so' se vaa rque roj so' sa'anj man so' a. ⁶ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Taj vaj a doj sa'anj rihaan 'unj ma'. Tzaj ne rque 'unj se vaa rihaan 'unj mán so' ei. Dan me se che'é ma'an Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret taj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa naxumaan so' ne cachee so' á —taj Pedró rihaan so' a.

⁷ Gaa ne quita'aa Pedró ra'a so' rej nuva' so', ne cachrón caya Pedró man so', ne nu' nari' nucuaaj tacóo so' do', xtucua' so' do' a. ⁸ Gaa ne dan me se güéj so', ne canicun' caya so', ne cachéé so', ne dan me se catúj so' rá nuvíi nocoo ga roj so', ne cachéé ndo'o so', ne güéj so', ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é so' a. ⁹ Gaa ne quene'en cunudanj nij yuvii se vaa cachéé so' ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. ¹⁰ Ne quene'en nij yuvii se vaa ma'an so' me síí yáan rihaan ta'yaa nuvíi nocoo cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa ne achíin so' caridad, ne ca'anj ndo'o rá nij yuvii

che'é se vaa nahuun sa' síí rengó yo' a.

Nihánj me nana nata' Pedró rihaan nij yuvii a

¹¹ Dan me se quita'aa síí nahuun sa' yo' man síí cu'naj Pedró do', man síí cu'naj Juan do', ne che'é se ca'anj ndo'o rá nij yuvii, che'é dan cunánj nij yuvii cunuu chre' nij yuvii rihaan roj so' rque chingá cu'naj Corredor Salomón a. ¹² Ne gaa quene'en Pedró man nij yuvii, ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Cunó soj sij israelitá ca'mij á. Me che'é ca'anj ndo'o rá soj se vaa chéé síí nihánj ga. Me che'é ni'yaj ndo'o soj man rój ga. Nuveé ma'an rój me síí guun nucuaaj qui'yaj cachéé so' ma'. Nuveé che'e se sij nocoo sa' ndo'o man Diose me rój, ne cachéé so' qui'yaj rój ma'. ¹³ Dan me se Diose síí nocoo' xii ní' síí cu'naj Abraham do', síí cu'naj Isaac do', síí cu'naj Jacob do', me síí qui'yaj cavii sa' ndo'o ta'nii ma'an so' Jesucristó nanj adonj. Tzaj ne nij soj me nij síí tucuachén man Jesucristó rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó, ne nda' se guun ya rá síí cu'naj Pilato se vaa ca'anj un Jesucristó, tzaj ne cataj soj rihaan síí cu'naj Pilato se vaa guun rá soj cavii' Jesucristó adonj.

¹⁴ "Dan me se cataj soj se vaa ne guun rá soj ni'yaj soj man síí sa' nimán yo' ma'. Maan se cachíin ni'yaj soj rihaan síí cu'naj Pilato se vaa quirii so' taga' man 'o síí ticavi' man yuvii a. ¹⁵ Ne ticavi' soj man Jesucristó síí guun nucuaaj qui'yaj gaa i'na' nimán ní' a. Ne Diose ro', qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó, ne ma'an núj me síí quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. ¹⁶ Ne che'é se cuchumán rá síí nihánj ni'yaj so' man Jesucristó ro', che'é dan nari' nucuaaj so', qui'yaj Jesucristó adonj. Ne dan me se nahuun sa' nu' so', ne aj ne'en

taran' soj daj quiran' so', ne aj cuno soj daj taj ma'an so' nanj á.

17 "Ne nihánj me se ne'én 'unj se vaa che'é se ne quene'en soj daj sij me Jesucristó, ne che'é dan cavi' so' qui'yaj soj ga nij sí uun chij rihaan soj nanj ei. 18 Tzaj ne Diose ro', me sí cataj xna'anj asij naá ndo'o gaa rqué so' nana nata' nij sí nata' se nana so', ne dan me se cataj xna'anj Diose se vaa sí ca'nej so' tinanii man yuvij rihaan sayuun me se quiran' ndo'o so' sayuun a. Ne nihánj me se quisij ya nu' ndaa vaa cataj Diose se vaa qui'yaj ma'an Diose nanj ei.

19 "Che'é dan canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa', gaa ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé soj á. 20 Gaa ne ca'vee quisij güii cunu cuj rá taran' ní' sij israelitá, qui'yaj sí' 'nij ra'a man ní', ne dan me se Jesucristó sí' cune' Diose man tinanii man ní' rihaan sayuun me se ca'nej Diose man so' ca'na' uún so' rihaan ní' a. 21 Cuanó nihánj me se me rá Diose cayáán so' rej xtá' ndaa se quisij güii naquiyaj sa' Diose nu' nij rasuun ndaa rá se vaa nij rasuun asij naá ndo'o ndaa vaa cataj xna'anj nij sí sa' sí' nata' se nana Diose gaa naá a. 22 Dan me se sí' cu'naj Moisés cataj rihaan xij ní': "Diose sij 'nij ra'a man ní' me se cavij yo'o tinúú nij soj, qui'yaj Diose, ne guun so' sí' nata' se nana Diose ndaa vaa 'yaj ma'anj a. Ne cuno soj nu' nana nata' so' rihaan soj á. 23 Ne dan me se a me ma'an sí' na'vej rá cuno se nana sí' nata' se nana Diose yo', ne nu' quirij yanij nii man so' sca'núj ní' sij israelitá, ne quirij nu' so' nanj adonj", taj sí' cu'naj Moisés gaa naá a. 24 Ne dan me se sí' cu'naj Samuel do', cunudanj yo'ó nij sí' nata' se nana Diose do', cataj xna'anj taran' uún nij so' uún che'é güii yaj ei.

25 "Ne rihaan ma'an nij soj ca'mii nij sí' nata' se nana Diose, ne ma'an

nij soj me nij sí' cavij sa' qui'yaj Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose rihaan xij ní' gaa naá ei. Dan me se rihaan xij ní' sí' cu'naj Abraham cataj Diose: "Dan me se cavij sa' nij yuvij man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij, qui'yaj ta'ní' ta'nij si'no so' a", taj Diose rihaan Abraham a. 26 Gaa ne aj ca'née Diose man ta'ní' Diose rihaan chumij, ne cuchí' ta'ní' Diose asino yaan rihaan ma'an soj, qui'yaj Diose, che'é rej canicaj nimán 'o 'o nij soj, ne tanáj xcó nij soj tucuáán chí'ij, ne ca'vee qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj ei —taj Pedró rihaan nij yuvij cunu chre' rá nuví' nocoo yo' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí' cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij sí' uun chij rihaan nij yuvij israelitá

1 Dan me se gaa ca'mii sí' cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij yuvij, ne cuchí' nij xrej do', tanuu uun chij rihaan nij tanuu 'yaj suun rá nuví' nocoo do', nij sí' saduceo do', rihaan roj so' a. 2 'O se ne guun niha' rá nij so' gaa cuno nij so' nana tucu'yón Pedró ga Juan man nij yuvij nana se vaa Jesucristó me 'o sí' cunu in'na' uún gaa cavi' so' a. 3 Ne dan me se quita'aa nij so' man roj so', ne caxrij nij so' taga' man roj so' 'o yan' a. 'O se aj ti'nuu me orá yo' a. 4 Ne que'ee nij sí' cuno se nana roj so' ro', cuchumán rá nana yo', ne veé danj quisij 'un' míj snó'o canoco' man Jesucristó tá' asuun a.

5 Ne yo'ó güii me se cunu chre' nij sí' nicaj suun do', nij sí' uun chij do', nij sí' naquiyaj cu se tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do', chuman' Jerusalén ga 6 sí' cu'naj Anás sí' guun xrej atá suun nocoo doj do', sí' cu'naj Caifás do', sí' cu'naj Juan do', sí' cu'naj Alejandro do', taran' nij tuvij' nij xrej atá suun

nocoo doj do' a. ⁷ Dan me se canicun' caya sí cu'naj Pedró ga Juan tanuu ve' man nij xrej, qui'yaj nij xrej, ne xná'anj nij xrej man roj so', cataj nij xrej a:

—Me rej quirí' roj soj rej nucuaaj do', me sí ca'ne' suun rihaan roj soj do', ne qui'yaj roj soj danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj so' a.

⁸ Gaa ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán Pedró, ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Cuno nij soj sij nicaj suun rii ta'nga' rihaan nij yuvií do', cuno soj sij uun chij cuno nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj á. ⁹ Nihánj me se naqui'yaj cuu nij soj man rój che'é se cunuu 'ee rá rój ni'yaj rój 'o sí rengo, ne me rá nij soj quene'en soj asa' ca'vee nahuun sa' sí rengo nihánj a. ¹⁰ Che'é dan xcaj nij soj do', taran' nij yuvií israelitá do', cuentá se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí qui'yaj ca'vee naxcaj rój man sí rengo nihánj, ne 'o vaa nucuaaj so' a. Ne nij soj ro', me nij sí qui'yaj cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze, tzaj ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose a. ¹¹ Ne xa' Jesús, tzaj ne so' me yuvej quirí'lj nij soj sij cune' ve', ne yaj me se guun so' yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej man tacóo ve' yaj nanj adonj. ¹² Ne taj vaj a doj yo'ó sí guun nucuaaj qui'yaj cavii sa' ní a ma'. Orún' so' me sí vaa rihaan chumii nihánj sí ca'neé Diose, ne orún' so' me sí ca'vee tinanii man ní rihaan sayuun nanj adonj —taj Pedró rihaan nij sí uun chij yo' a.

¹³ Dan me se quene'en nij so' se vaa ne kuchu'vi' Pedró ga Juan ne sca' uxrá ca'mii roj so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé sij tucu'yón yanj me roj so', tzaj ne sa' uxrá nari' roj so' a. Che'é dan caráya'anj nij so' a. Ne quene'en nij so' se vaa roj so' me sí cachéé ga Jesucristó a. ¹⁴ Ne quene'en nij so' man sí

nahuun sa' yo' nicun' ga roj so' a. Gaa ne ne quirí' nij so' nana ca'mii nij so' ma'.

¹⁵ Gaa ne ca'ne' nij sí uun chij suun rihaan Pedró ga Juan ga sí nahuun sa' yo' se vaa curihanj va'nuj nij so' xe', gaa ne ca'vee nuchruj raá nij tuví' nij sí uun chij daj qui'yaj nij so' ga sí cu'naj Pedró ga Juan yo', rá nij so' a. ¹⁶ Dan me se cataj nij so':

—Daj qui'yaj ní ga roj sí nihánj ga. 'O se xcaj taran' nij sí ne chuman' Jerusalén nihánj cuentá se vaa ranga' qui'yaj suun roj so' suun sa' nocoo, ne se ca'vee cataj ní se vaa ne qui'yaj roj so' danj ma'. ¹⁷ Tzaj ne tuchu'vi' ní man roj so' ne ca'ne' ní suun rihaan roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó rihaan a 'ó yuvií a. Gaa ne se cha'nuu doj nana nihánj sca'núj nij yuvií a —taj taran' nij so' a. ¹⁸ Gaa ne canacúun nij so' catuu uún Pedró ga Juan rej nuu nij so', gaa ne nago' nij so' chrej nucuaaj man roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó ne se tucu'yón roj so' se nana Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne canicaj sí cu'naj Pedró ga Juan cataj roj so' rihaan nij so' a:

—Nuchruj raá nij soj sese guun rá Diose cuno núj rihaan soj ne tanáj xcó núj se nana Diose ei. ²⁰ Se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun a'mii che'é rasuun quene'en núj do', che'é nana cuno núj do' a ma' —taj roj so' rihaan nij so' a.

²¹ Gaa ne doj a ca'mii yuvaá nij sí uun chij yo' rihaan roj so', tzaj ne ne quirí' nij sí uun chij yo' daj qui'yaj nij so' sayuun man roj so' a ma'. Che'é dan na'neé nij so' chrej man roj so' a. 'O se nij yuvií me se cunudanj nij so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é sí nahuun sa' yo' a. ²² Ne sí nahuun sa' qui'yaj suun sa' nocoo yo' me se vaj so' vij chihaa yo' táá doj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii nij sí noco' man Jesucristó gaa cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a

²³ Dan me se na'née nii man Pedro ga Juan, ne cuchi' roj so' rihaan tinúu roj so', gaa ne nata' roj so' nu' nana cataj nij xrej ata suun noco doj do', nij sí uun chij do', se vaa cataj nij so' rihaan roj so' a. ²⁴ Gaa ne dan me se gaa cuno nij so' se nana roj so', gaa ne nu' guun rá taran' nij so' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne che'é dan nucuaj ca'mii nij so', cataj nij so' a:

—Ma'an so' me sí qui'yaj nu' rej xta' nu' chumij nu' na ya'anj nu' rasuun nu' a. ²⁵ Ne so' ro', ca'née Nimán so' rihaan xii núj sí cu'naj David sí qui'yaj suun che'é so', ne Nimán so' ro', rqué nana rihaan so' ca'mii so', ne dan me se cataj so': “Me che'é ca'maan ndo'o rá nij sí yanij, ne me che'é guun nij rma'an rá nij yuvij ga. ²⁶ Dan me se cavii nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij nihánj, gaa ne cunuu chre' nij so', che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man sí 'nij ra'a man ní' do', man sí ca'née so' tinanii man yuvij rihaan sayuun do' a”, taj sí cu'naj David yo' gaa naá a. ²⁷ Dan me se ya ya cunuu chre' sí cu'naj Herodes do', sí cu'naj Poncio Pilato do', nij sí yanij do', nij yuvij israelitá do', rque chuman' nihánj, che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man ta'nii so' sí cu'naj Jesucristó sí cuné' so' man tinanii man núj rihaan sayuun a. ²⁸ Tzaj ne qui'yaj nij so' inanj se vaa guun rá ma'an so' asij naá se vaa qui'yaj nij so', ne ma'an so' me sí qui'yaj guun nu' nihánj a.

²⁹ Ne nihánj me se xcaj so' sij 'nij ra'a man núj cuentá se vaa ca'mii yuvaa ndo'o nij so' rihaan núj a. Ne racuj so' man núj sij 'yaj suun che'é so' se vaa guun nucuaj núj nata' sca' núj se nana so' rihaan yuvij a. ³⁰ Dan me se racuj so'

man núj qui'yaj núj suun sa' noco, ne nahuun sa' yuvij, qui'yáa so', che'é rej xcaj yuvij cuentá se vaa sij nucuaj ndo'o mé so' che'é ta'nii so' Jesucristó sí guee á —taj taran' nij so', cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a.

³¹ Dan me se quisj cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne quinaan nu' rej man nij so', ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán cunudanj nij so', gaa ne sca' ndo'o ca'mii nij so' se nana Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'éyan yo'o chre' man nij sí noco' man Jesucristó a

³² Dan me se yo'o cuyaan vaa rá cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne a 'ó nij sí noco' man Jesucristó ne taj se vaa se si'yaj orún' me rasuun ma'. Tananj nu' rasuun man rihaan 'o' o' nij so' ro', me si'yaj taran' nij so', taj nij so', ne 'o chre' man nij so', ne 'o chre' a'mii nij so', ne orún' rasuun si'yaj cunudanj nij so' a. ³³ Ne nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij me se nucuaj ndo'o nata' nij so' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj nij so' a.

³⁴ Ne taj vaj a 'ó sí achiin rasuun man 'nij sca'núj nij so' ma'. 'O se cunudanj tinúu nij so' sí vaa to'óo do', sí vaa ve' tucua do', cutu'vej nij so' si'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj quirí' nij so', ³⁵ ne caxrij nij so' sa'anj yo' ston nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a. Ne sese cachiin rasuun rihaan 'o tinúu nij so', ne nij apóstol me nij sí rqué nu' se vaa cachiin rihaan so' a.

³⁶ Ne yo'o so' ro', me sí cu'naj José, ne tucu'náj nij apóstol Bernabé man so' a. Ne nana Bernabé taj se vaa sí 'yaj nari' nucuaj ní' me so' a. Ne 'o ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Leví sí cane gaa naá me so', ne

cavii so' rej cu'naj Chipre a. ³⁷ Dan me se vaa 'o to'óo so', ne cutu'vej so' man yo', ne nicaj so' sa'anj quirí so' che'é yo'óo yo', ne caxrij so' ston nij apóstol yo' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' qui'yaj sí cu'naj Ananías do', nicaj so' chana cu'naj Safira do' a

¹ Dan me se vaa yo' o sí cu'naj Ananías, ne vaa nicaj so' chana cu'naj Safira, ne cutu'vej roj nicaj roj so' 'o yo'óo, ² ne quirí roj so' sa'anj, gaa ne quita'aa sí cu'naj Ananías ta'aj sa'anj yo', ne ca'vej rá nicaj so' quita'aa so' sa'anj yo' a. Gaa ne daj 'o ta'aj sa'anj ca'anj nicaj so', caxrij so' ston nij apóstol cune' Jesucristó man a. Ne ca'mii ne so' rihaan nij apóstol se vaa nu' sa'anj quirí so' che'é yo'óo cutu'vej so' me yo', cataj so' a. ³ Gaa ne ca'mii Pedró rihaan sí cu'naj Ananías, cataj so', ne:

—Me che'é catúj sí chree nimán so', ne ca'mii ne so' ndaa rihaan Nimán Diose, ne quita'aa so' ta'aj sa'anj quirí so' gaa cutu'vej so' yo'óo yo' ga. ⁴ Dan me se daj guun rá so', ne ca'mii ne so' ga. Nuveé to'oj ma'an so' cutu'vej so' ne gaa cutu'vej so' man yo' ne ne nó xcúun so' qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yáa so' ga se sa'anj so' na'. Me che'é cavii raá so' qui'yáa so' se vaa qui'yáa so' nihánj ga. Nuveé rihaan yuvij uun ca'mii ne so' ma'. Ndaa rihaan ma'an ya Diose ca'mii ne so' nanj adonj —taj Pedró rihaan Ananías yo' a.

⁵ Gaa cuno Ananías nana ca'mii Pedró rihaan so', ne naxru' so', ne cavi' so' a. Gaa ne cuchu'vi' ndo'o cunudanj nij sí cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶ Gaa ne canicun' nij sí tachruu, ne caráan nij so' yatzij xráa sí cavi', gaa ne ca'anj nicaj nij so' man so' xe', gaa ne cachin' nij so' man so' a.

⁷ Dan me se cachén va'nuj orá taj asuun, gaa ne catúj nicaj sí cavi' yo' rá ve', ne ne quene'en no' daj quiran' nicaj no' ma'. ⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a:

—Cataj xna'anj so' rihanj sese nu' sa'anj quita'aa roj soj che'é yo'óo cutu'vej roj soj me nihánj á —taj Pedró rihaan no' a.

—Veé cunudanj ya sa'anj quita'aa roj che'é yo'óo me yo' ei —taj no' a.

⁹ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a: —Me che'é cuyaan guun rá roj soj tiha' yu'unj roj soj man Nimán sí 'nij ra'a man ní' ga. Ni'yaj so' ei. Nij sí cachin' man nicaj so' ro', nicun' ta'yaa, ne nihánj me se cataj nij so' mán so', ca'anj nicaj nij so' mán so' xe' cuano ei —taj Pedró rihaan no' a.

¹⁰ Gaa ne taj ni'yón naxru' no' rihaan yo'óo rej nicun' Pedró, ne nu' cavi' no' a. Gaa ne dan me se catúj uun nij sí tachruu rá ve', ne quene'en nij so' se vaa aj cavi' no', gaa ne ca'anj nicaj nij so' man no' xe', gaa ne cachin' nij so' man no' uun x'núú nicaj no' a. ¹¹ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', cunudanj nij sí cuno nana daj quiran' roj nicaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' a

¹² Gaa ne qui'yaj ndo'o nij apóstol cune' Jesucristó man suun sa' nocoo ni'yaj nij yuvij ne chuman' Jerusalén a. Ne yo' o vaa rá nij sí nocoo' man Jesucristó, ne cunuu chre' nij so' rá nuvií nocoo rá chingá cu'naj Corredor Salomón a. ¹³ Tzaj ne yo' o nij yuvij ro', ne quisij rá nij so' cunuu chre' nij so' ga nij sí nocoo' man Jesucristó ma'. Tzaj ne cunudanj nij yuvij cataj se vaa sa' qui'yaj nij sí nocoo' man Jesucristó a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán rá que'ee nij snó'o do', nij chana

dɔ', ni'yaj nij so' man síi 'nij ra'a man ní, ne che'é dan guun rii doj nij yuvií noco' man so' a. ¹⁵ Ne dan me se rihaan chruun dɔ', rihaan yuvéé dɔ', táá nij síi ran', rii nij yuvií man nij síi ran' yo' xe' a. Cuchruij nii man nij síi ran' rá callé rej cachēn Pedró, che'é se sese se çachun' Pedró cano xráá nij síi ran' ne nahuun so', rá nij yuvií a. ¹⁶ Gaa ne ca'na' ndo'o yuvií cavii nij chuman' naj nichrun' chuman' Jerusalén, ne nuu chre' nij so' a. Dan me se atā nij so' síi ran' dɔ', síi nuu nana chreē nimán dɔ', ne nahuun sa' cunudanj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nii man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií a

¹⁷ Dan me se guun xcoj ruvaá rá nij tuví' xrej atā suun noco' doj ni'yaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií a. Dan me se nij tuví' xrej me se síi saduceo me nij so' a. ¹⁸ Dan me se ca'néé nij so' tanuu quita'aa man nij apóstol, gaa ne caxríj nij so' taga' man nij so' a. ¹⁹ Tzaj ne rej nij me se ca'na' yo'o se mozó síi 'nij ra'a man ní, ne ca'núj so' ta'yaa taga' yo', ne ca'anj nicaj so' man nij apóstol xe' a. Gaa ne cataj se mozó Diose yo' rihaan nij apóstol:

²⁰ —Cavii soj, ne ca'anj soj canicun' soj rá nuvíí noco, ne nata' soj rihaan nij yuvií nu' nana nihánj nana taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvií ne ca'vee gaa i'na' nimán nij yuvií rihaan Diose á —taj se mozó Diose yo' rihaan nij so' a.

²¹ Sij cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne rej síj güii catúj nij so' rá nuvíí noco, ne tucu'yón nij so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvií a. Maan orá dan canacúun nij tuví' xrej atā suun noco' doj, ne cunuu chre' cunudanj nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá, qui'yaj nij

so' juntá a. Gaa ne ca'néé nij so' síi ca'anj taga', ne ca'na' nicaj nij so' man nij apóstol rihaan nij so', rá nij so' a. ²² Dan me se cuchí' nij mozó ca'néé nij síi uun chij yo' taga', gaa ne ne nari' mozó man nij apóstol rque taga' a ma'. Che'é dan me canicaj nij mozó yo' rej man nij síi uun chij yo', ne nata' nij mozó yo' se vaa guun taga' a. ²³ Dan me se cataj nij mozó yo' a:

—Dan me se gaa cuchí' núj taga', ne vaa raan taga', ne nicun' nij tanuu rihaan ta'yaa, tumé nij tanuu ta'yaa a. Tzaj ne gaa ca'núj núj ta'yaa, ne ne nari' núj a 'ó yuvií rá taga' a ma' —taj nij mozó rihaan nij síi uun chij yo' a.

²⁴ Dan me se gaa cuno tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíí noco' doj, gaa cuno nij xrej atā suun noco' doj, nana vaa danj, gaa ne dan me se cuchu'vi' nij so', ne ne quene'en nij so' daj guun rej rihaan nij so' qui'yaj nij síi noco' man Jesucristó a. ²⁵ Gaa ne dan me se cuchí' yo'o so' rihaan nij síi uun chij, gaa ne nata' so' rihaan nij so', cataj so':

—Xa' nij síi caxríj nij soj taga' man, tzaj ne cuano nihánj me se nicun' nij so' rá nuvíí noco, tucu'yón uxrá nij so' rihaan nij yuvií nanj á —taj síi ca'na' rihaan nij so' a.

²⁶ Gaa ne cavii tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíí noco' cavii nij mozó cavii, ca'anj nij so' nuvíí noco, ne ca'anj nacaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man rihaan nij síi uun chij yo' a. Tzaj ne ne qui'yaj nij so' fuerzá man nij síi cune' Jesucristó man ma'. 'O se cuchu'vi' tanuu dɔ', nij mozó dɔ', ni'yaj nij so' man nij yuvií se vaa go' nij yuvií yahij xráá ma'an nij so' a.

²⁷ Dan me se ca'na' nicaj nij so' man nij apóstol rej cunuu chre' cunudanj nij síi uun chij rihaan nij

yuvij israelitá a. Gaa ne xná'anj xrej atá suun nocōo doj man nij so',²⁸ cataj so' a:

—Né se aj cataj xna'anj núj rihaan nij soj se vaa ca'ne' rá soj ga suun tucu'yón rihaan nij yuvij che'é síí nata' soj che'é a. Tzaj ne cuano nihánj me se aj cuhi' se nana soj rihaan cunudanj nij síí man chuman' Jerusalén nihánj, qui'yaj soj, ne me rá soj caraa soj cacun' xráá núj se vaa cavi' snó'o nocō' soj qui'yaj núj á —taj so' rihaan nij apóstol a.

²⁹ Gaa ne cataj Pedró do', yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man do' a:

—Tzaj ne 'o se no xcúun ní' cuno ní' asino yaan nana a'mii Diose rihaan nana a'mii yuvij a. ³⁰ 'Q se nij soj me síí toco' man Jesucristó rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj soj, ne Diose nocō' xii ní' asij naá ro', me síí qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. ³¹ Gaa ne ma'an Diose qui'yaj cavii Jesucristó xtá', ne nicun' Jesucristó rej x'nuj Diose rej nuva' Diose, ne guun Jesucristó síí uun chij ndo'o, ne síí tinanii man ní' rihaan sayuun guun so', che'é rej ca'vee canicaj nimán ní' sij israelitá gaa ne quinavij cacun' tumé ní' adonj. ³² Ne núj me síí nata' nana nihánj rihaan yuvij ei. Ne ne'en Nimán Diose uún se vaa ya ya vaa nana nihánj, ne rque Diose Nimán Diose rihaan núj sij uno rihaan Diose a —taj nij so' rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

³³ Dan me se gaa cuno nij síí uun chij nana nihánj, gaa ne ca'maan uxrá rá nij so', gaa ne guun rá nij so' ticavi' nij so' man nij apóstol yo' a. ³⁴ Tzaj ne canicun' caya yo' o tuvi' nij so' 'o síí fariseo síí cu'naj Gamaliel, ne síí naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés me so', ne caráj cochroj cunudanj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so' a. Gaa ne ca'ne' so' suun se vaa curihanj nij apóstol

doj 'o orá nii xe' a. ³⁵ Gaa ne cataj Gamaliel rihaan yo'ó nij síí uun chij yo' a:

—Cuno soj sij israelitá nana ca'mij rihaan nij soj cuano á. Dan me se tadó soj daj qui'yaj soj ga nij snó'o ca'na' rihaan ní' nihánj á. ³⁶ 'Q se asij rque doj me se nachumaan 'o síí cu'naj Teudas, ne so' ro', me síí cataj se vaa sij sa' uxrá me ma'an so', ne canoco' 'o ca'anj cientó yuvij xcó so' ta' asuun a. Gaa ne ticavi' nii man so', ne cha'nuu cunudanj nij síí cuno se nana so', ne navij nu' se nana so' nanj adonj. ³⁷ Gaa ne dan me se cachén doj, gaa ne cavii yo'ó síí cu'naj Judas síí cavii estadó Galilea, ne nachumaan so' gaa güii cachrón gobiernó se chuvij cunudanj nij yuvij rihaan yanj a. Gaa ne tiha' yu'unj so' man yuvij, ne canoco' nij yuvij xcó so' a. Gaa ne cavi' so' uún, gaa ne cunudanj nij yuvij cuno se nana so' cha'nuu uún a.

³⁸ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se qui'yaj nij soj a doj sayuun man nij síí ca'na' rihaan ní' cuan' ma'. 'Q se sese tucuaán cuchruj yuvij uun me se tucuanj nij so', ne sese 'yaj nij so' ndaa vaa avii raá ma'an nij so', ne quirj' nu' se vaa 'yaj nij so' nanj adonj. ³⁹ Tzaj ne sese Diose me síí rque se nana nij so', ne sese 'yaj suun nij so' se sūun Diose, ne daj chihaa mǐj se ca'anj ni'ya se nana nij so' qui'yaj soj ma'. Sese danj guun qui'yaj nij soj, ne síí unu' ga ma'an Diose me nij soj adonj —taj síí cu'naj Gamaliel cuno yo'ó nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

Dan me se cuchumán rá nij so' se nana síí cu'naj Gamaliel yo', ⁴⁰ gaa ne canacúun nij so' man nij apóstol, ne catúj nij so' rej mán nij so', gaa ne go' nii rutzij xráá nij apóstol, qui'yaj nij síí uun chij, ne ca'ne' nij so' suun rihaan nij apóstol se vaa se ca'mii nij so' a 'o nana che'é

Jesucristó rihaan nij yuvij, gaa ne na'néé nij sí uun chij yo' chrej man nij apóstol a. ⁴¹ Dan me se curihañj nij apóstol rej mán nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne guun niha' rá nij apóstol che'é se sij vaa sa' me nij so' ni'yaj Diose ne che'é dan ca'vee quiran' nij so' sayuun che'é Jesucristó qui'yaj Diose a. ⁴² Ne daj a güii me se cunuu chre' nij apóstol rá nuvií nocoo do', rá ve' tucúa nij so' do', ne yo'q tucuyón nij so' man nij yuvij, ne nata' nij so' se nana Jesucristó nana sa' rihaan nij yuvij a.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj cune' nii man chij sí 'yaj suun che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne güii dan me se guun rijj doj nij sí tucuyón se nana Jesucristó, ne dan me se ta'aj nij so' me sí a'mii xna'ánj griego, ne yo'ó ta'aj nij so' me sí a'mii xna'ánj hebreo a. Ne dan me se nij ca'mii nij sí a'mii xna'ánj griego ni'yaj nij so' man nij sí a'mii xna'ánj hebreo, che'é se chá go' nij sí a'mii xna'ánj hebreo yo' rihaan nij chana nique cavi' nica daj a güii a. Ne rihaan nij chana nique cavi' nica ní a'mii xna'ánj griego me se ne cuyaan go' nij so' se chá chá nij no' a ma'. Ne che'é dan a'maan rá nij sí a'mii xna'ánj griego a. ² Che'é dan chujj nij apóstol cune' Jesucristó man ro', canacúun nij so' man nij sí tucuyón se nana Jesucristó cunuu chre' nij so', ne cataj chujj nij so' a:

—Nij uxrá vaa sese tanáj xco núj suun nata' se nana Diose rihaan yuvij che'é rej qui'yaj chujj núj co'oo rihaan nij chana cavi' nica adonj. ³ Che'é dan narijj nij soj chij tinúú ní' sí ve'é a'mii nii ni'yaj nii man, tinuj. Dan me se nano' soj sí nuu ndo'o Nimán Diose nimán, ne sí cuu raá nano' soj, ne cune' ní' man nij so' se vaa qui'yaj suun nij

so' suun nihánj á. ⁴ Ne xa' núj, tzaj ne inañj suun yo'q cachinj ni'yaj rihaan Diose qui'yaj suun núj, ne nata' núj se nana Diose nanj á —taj chujj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' a.

⁵ Dan me se guun niha' rá cunudanj nij yuvij gaa cuno nij yuvij nana yo', ne narii nij yuvij man chij tinúú nij so', ne yo'q so' me sí cu'naj Esteban, ne so' ro', me sí nucuaj uxrá rá ni'yaj man Diose, ne nuu ndo'o Nimán Diose nimán so' a. Ne narii uún nij so' man sí cu'naj Felipé do', Prócoro do', Nicanor do', Timón do', Parmenas do', Nicolás do' a. Ne nuveé sij israelitá me Nicolás, maan ne sí guun rá canoco' se tucuanj nij sí israelitá guun so', ne sí cavii chuman' Antioquía me so' uún a. ⁶ Ne dan me se nicaj nij yuvij man chij nij so' ca'anj nij so' rihaan chujj nij apóstol cune' Jesucristó man, ne nij apóstol me se cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá chijj nij so' che'é yan go' nij so' se chá rihaan nij chana nique cavi' nica a.

⁷ Dan me se cha'nuu uxrá se nana Diose, ne guun rijj ndo'o doj nij sí tucuyón se nana Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ndaa que'ee uxrá nij xrej israelitá cuchumán rá se nana Jesucristó ne cuno rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man sí cu'naj Esteban a

⁸ Dan me se sí cu'naj Esteban me se racujj ndo'o Diose man so', ne guun nucuaj ndo'o so', ne dan me se qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocoo ni'yaj nij sí man rej chuman' Jerusalén a. ⁹ Tzaj ne canicun' que'ee yuvij, ne ta'aj nij so' me sí 'anj ve' tucuyón rej nuu chre' nij sí qui'yaj canaán curihañj rihaan se ru'vee nij so', ne yo'ó ta'aj nij

so' me sí cavii chuman' Cirene, ne yo'ó ta'aj nij so' me sí cavii chuman' Alejandría, ne yo'ó ta'aj nij so' me sí cavii rej cu'naj Cilicia do', rej cu'naj Asia do' a. Dan me se canó tuvi' taran' nij so' ga sí cu'naj Esteban, ¹⁰ tzaj ne ne ca'vee qui'yaj canaán se nana nij so' rihaan se nana Esteban a ma'. 'O se racuíj ndo'o Nimán Diose man sí cu'naj Esteban, ne cavii ndo'o nana cuu raá so', qui'yaj Nimán Diose a. ¹¹ Gaa ne caxrij nij so' chrej rque yo'ó ta'aj snó'o uún, ne snó'o yo' cataj:

—Cuno núj se vaa ca'mii sí cu'naj Esteban yo' nana nij che'é sí cu'naj Moisés ga ma'an Diose á —taj nij snó'o yo', ca'mii ne nij so' a.

¹² Gaa ne ca'maan rá nij yuvii do', nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', nij sí naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan yuvii do', gaa cuno nij so' se nana nij sí ne yo' a. Gaa ne cavii nij so', quita'aa cunudanj nij so' man Esteban, ne ca'anj nicaj nij so' man so' rá ve' nuu chre' nij so', qui'yaj nij so' juntá a. ¹³ Gaa ne canicun' doj sí ca'mii ne sí caraa cacun' xráa Esteban, ne cataj nij so' a:

—Sí nihánj ro', ne a'ne' rá so' ga suun a'mii qui' che'é rej guee nihánj do', che'é tucuaán nocó' ní do', a ma'. ¹⁴ 'O se cuno núj se vaa cataj so' se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí tirí' nu' nuví nocó nihánj, ne natuna so' tucuaán cuchruij sí cu'naj Moisés che'é ní adonj —taj nij so', ca'mii ne nij so' ni'yaj nij so' man Esteban yo' a.

¹⁵ Gaa ne ni'yaj uxrá cunudanj nij sí yanj rá ve' yo' man Esteban yo', ne ase vaa rihaan se mozó Diose ro', danj vaa rihaan so', ni'yaj nij so' a.

nocó doj man sí cu'naj Esteban, cataj xrej:

—Ya uxrá danj ca'mii so' dan tu'va nij so' danj che'é so' na' —taj so', xná'anj so' man Esteban a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii natáj sí cu'naj Esteban rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá a

² Gaa ne cataj sí cu'naj Esteban yo':

—Cuno soj ca'mij rihaan soj, tinuj, ta'nuj. Dan me se gaa ataa cayáán xii ní' sí cu'naj Abraham chuman' Harán, ne ni'ndaj ya ve'é vaa Diose curuvi' rihaan so' rej vaj so' rej cu'naj Mesopotamia, ³ ne cataj Diose rihaan so': “Curihanj so' chiháán so' rej ne nij tuví' so', ne cavii so' ca'anj so' 'o rej tiháán 'unj mán so' á”, taj Diose rihaan Abraham a. ⁴ Gaa ne dan me se curihanj so' rej ne nij sí caldeo, ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Harán a. Gaa ne quisíj cavi' rej so', ne cavii uún so', ca'anj so' cayáán so' yo'óo nihánj rej ne ma'an nij soj cuano a. ⁵ Tzaj ne a doj yo'óo ne rque Diose rihaan sí cu'naj Abraham ma'. Ne a 'ó ta'nii Abraham ne ca'ngaa gaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun si'yaj nij ta'nii ta'nij si'no Abraham man yo'óo nihánj nanj á.

⁶ Gaa ne cataj uún Diose rihaan so' se vaa ca'anj cayáán nij ta'nii ta'nij si'no so' to'óo yo'ó yuvii, ne guun nij so' mozó cunuú rihaan yo'óo nij yuvii yo', ne tucuxru' yo'óo nij yuvii man nij so' cunu' ca'anj cientó yo' a. ⁷ Ne xa' nij yuvii guun nij so' mozó rihaan, tzaj ne ma'an Diose qui'yaj sayuun man nij yuvii yo', gaa ne curihanj nij ta'nii ta'nij si'no Abraham rej yo', ne naman nij so' cayáán nij so' rej nihánj, ne canocó' nij so' man Diose, ne qui'yaj suun nij so' che'é Diose, taj Diose rihaan Abraham gaa naá a.

7

¹ Gaa ne xná'anj xrej atá suun

8 "Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj Diose danj che'é nij tuvi' Abraham, gaa ne ca'ne' Diose suun se vaa cuta' taran' nij tuvi' Abraham ta'nga' man nij so', che'é se yuvij 'njj ra'a Diose man me nij so' a. Ne dan me se ca'ngaa ta'nii Abraham sí cu'naj Isaac, ne cuta' Abraham ta'nga' man so' gaa vaj so' tunj güii a. Ne danj qui'yaj Isaac uún che'é ta'nii so' sí cu'naj Jacob, ne danj qui'yaj uún Jacob che'é nij ta'nii so' chuvij nij xii ní' nij sí cayáan gaa naá a.

9 "Gaa ne dan me se guun xcøj ruvaa rá nij xii ní' ni'yaj nij so' man tinúu nij so' José, gaa ne cutu'véj nij so' man so' rihaan sí ca'anj nicaj man so' ndaa rej yo'ó cu'naj Egiptó a. Ne Diose vaj ga so',¹⁰ ne tinanii Diose man so' rihaan nu' sayuun quiran' so' a. Gaa ne guun rá sí nicaj suun rey sí cu'naj Faraón ni'yaj so' man José, ne sí sa' ndo'o avii raá guun José rihaan Faraón, qui'yaj Diose a. Gaa ne cune' Faraón man José se vaa guun chij José rihaan rej Egiptó, ne ndaa rihaan nu' ve' tucua' Faraón guun chij José a.

11 "Gaa ne cachén ndo'o x'naa nu' rej Egiptó do', rej yo'ó cu'naj Canaan do', ne quiran' ndo'o nij yuvij sayuun, ne xii ní' ro', ne guun nucuaj nij so' quirj' nij so' se cha nij so' ma'.¹² Gaa ne cuno Jacob nana se vaa vaa 'núu trigó ane' rej Egiptó, ne che'é dan tihaj yuun ca'née so' man nij ta'nii so' ca'anj nij so' nano' nij so' 'núu trigó a.¹³ Dan me se quisij vij ca'anj nij so' rej Egiptó, gaa ne cataj xna'anj José rihaan nij so' se vaa tinúu nij so' me so', gaa ne dan me se xcaj Faraón cuentá me rej cavij José a.

14 "Gaa ne ca'née José nana rihaan rej so' Jacob se vaa ca'anj nij tuvi' Jacob cayáan nij so' rej Egiptó, ne dan me se va'nuj chihaa xnu' yuvij me nij tuvi' Jacob yo' a.¹⁵ Gaa

ne dan me se ca'anj Jacob rej Egiptó a. Cachén doj, gaa ne cavi' so', ne cavi' nij ta'nii so' xii ní',¹⁶ gaa ne ca'anj nicaj nii man cúu man nij so' ndaa chuman' cu'naj Siquem, ne dan me se cachin' nii man cúu man nij so' rque yu'uj yuvej aj quiránj Abraham rihaan nij ta'nii sí cu'naj Hamor rej chuman' Siquem yo' a.

17 "Dan me se gaa quinichrun' güii quisij ya nu' nana aj cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, ne dan me se xna'anj nij yuvij israelitá yo' rej Egiptó, ne guun rij ndo'o doj nij so' a.¹⁸ Danj qui'yaj nij so' ndaa se catúj yo'ó sí nicaj suun rey yo'ó Egiptó, ne ne ne'en so' a doj che'é sí cu'naj José a ma'.¹⁹ Ne so' me sí tiha' yu'unj man tuvi' ní' nij yuvij israelitá, ne tucuxru' so' man xii ní' nij yuvij israelitá yo' a. Dan me se ca'ne' so' suun se vaa quirij'ij nii man ta'nii nij yuvij israelitá ne'ej leé no xe', che'é rej cavi' ta'nii nij so' a.²⁰ Ne maan tió dan me se ca'ngaa sí cu'naj Moisés, ne caran' rá Diose ni'yaj so' man Moisés, ne rque va'nuj yavii tucuachij rej so' ga nii so' man so' tucua' rej so' a.²¹ Gaa ne caxrij yuve roj so' man ne'ej cu'naj Moisés xe' yo'ó rej yanj, gaa ne dan me se nacaj ma'an ta'nij chana Faraón man ne'ej cu'naj Moisés yo', ne tucuachij no' man so' ase 'yá' ga ta'nii ma'an' qui'yaj no' a.²² Gaa ne tucu'yón nii nu' se nana nij sí man Egiptó nana cuu man sí cu'naj Moisés, ne sca' a'mii so' ne sca' 'yaj suun so' a.

23 "Dan me se quisij sí cu'naj Moisés vij chihaa yo', gaa ne guun rá so' ca'anj ni'yaj so' daj ran' nij tuvi' so' nij yuvij israelitá a.²⁴ Ne dan me se quene'en so' se vaa tucuxru' yo'o sí man yo'ó Egiptó man 'o sí israelitá a. Che'é dan guun rá sí cu'naj Moisés yo' nayan cuentá che'é tuvi' so' sí israelitá, ne che'é dan go' so' man sí man yo'ó Egiptó yo' a.²⁵ Gaa ne guun

rá sí cu'naj Moisés se vaa xcaj nij tuvi' so' sí israelitá cuentá se vaa Diose racu'j man so' tinanii so' man nij so' rihaan nij sí man Egiptó, tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá ma'.

26 "Dan me se yo'ó güii me se cuchi' so' rej man nij yuvi' israelitá, ne dan me se vij tuvi' nij so' cunu', ne guun rá so' na'mii sa' uún roj so', ne che'é dan cataj so': "Tinuj. Me che'é unu' roj tinuj roj soj ga", taj so' rihaan roj so' a. 27 Ne sí tucuxru' man tuvi' ro', tigu'j ra'a so' man Moisés, ne cataj so': "Taj vaj sí cune' mán so' guun chij so' rihaan núj ne ca'ne' so' cacun' che'é núj ma'. 28 Ne nihánj me se guun rá so' ticavi' so' manj, ndaa vaa ticavi' so' man sí man yo'ó Egiptó qui na'", taj sí tucuxru' man tuvi' rihaan sí cu'naj Moisés yo' a. 29 Gaa ne che'é se xcaj sí cu'naj Moisés cuentá se vaa cha'nuu ndo'o nana se vaa ticavi' so' man 'o sí man yo'ó Egiptó, gaa ne che'é dan cunánj so', ne ca'anj so' cayáán so' rej cu'naj Madián a. Ne xcaj so' chana, ne ca'ngaa vij ta'nii so' snó'o cunii a.

30 "Dan me se cachén vij chihaa yo', gaa ne rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí me se quene'en so' 'o coj aco' ya'an raa, ne curuvi' yo' se mozó Diose rque ya'an yo' quene'en so' a. 31 Ne ca'anj rá Moisés gaa quene'en so' rasuun ya'anj yo', ne guun rá so' quinchrun' so' rihaan coj yo' n'iyaj so' man yo', tzaj ne cuno so' ca'mii sí 'nij ra'a man ní', 32 ne dan me se cataj sí 'nij ra'a man ní': "'Unj ro', me Diose noco' nij xii so' gaa naá a. Dan me se Diose noco' sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacob do', mé 'unj á", taj Diose sí 'nij ra'a man ní' cuno Moisés a. Gaa ne chucu'vi' Moisés ne quiri'j man so', ne ne quisij rá so' n'iyaj so' coj aco' ya'an raa yo' a. 33 Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan so' a: "Quiri'j so' canj

'nij tacóo so' á. 'O se yo'óo nicun' so' cuano ro', me yo'óo guee ndo'o adonj. 34 Dan me se n'iyaj 'unj, ne quene'én 'unj sayuun ran' nij yuvi' noco' manj rej Egiptó, ne cunoj daj rnúj nij so' che'é sayuun ran' nij so', ne nihánj me se nanij 'unj che'é se me raj tinanii 'unj man nij so' rihaan sayuun ran' nij so' a. Che'é dan cuva' so', ne ca'nej 'unj mán so' rej Egiptó á", taj sí 'nij ra'a man ní' rihaan Moisés a.

35 "Dan me se xa' Moisés, tzaj ne so' me sí quiri'j yanj nij yuvi' israelitá man gaa cataj nij so' se vaa taj vaj sí cune' man so' guun chij so' rihaan nij so' ne ca'ne' so' cacun' che'é nij so' ma'. Tzaj ne so' me sí ca'née ma'an Diose se vaa guun chij so' rihaan nij yuvi' israelitá ne quiri'j so' man nij yuvi' israelitá rej guun nij so' mozó rihaan yo'ó yuvi' a. Danj qui'yaj Diose ga Moisés gaa quene'en Moisés se mozó Diose yo' rque coj aco' ya'an raa yo' a. 36 Dan me se curihanj nij yuvi' israelitá rej cu'naj Egiptó, qui'yaj Moisés, ne qui'yaj ndo'o so' suun sa' noco Egiptó do', rej naj na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Maree do', rej tacaan vaj nij so' vij chihaa yo' do' a. 37 Ne ma'an Moisés yo' me sí cataj rihaan nij sí israelitá: "Vaa güii, ne yo'ó tuvi' soj ro', guun sí nata' se nana Diose, qui'yaj Diose, ne ase vaa 'yáá 'unj ro', danj qui'yaj so' uún a", taj Moisés rihaan nij yuvi' israelitá a.

38 "Ne Moisés me sí vaj ga cunudanj nij yuvi' israelitá rej tacaan, ne cachée so' ga se mozó Diose sí ca'mii rihaan so' rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí, ne cachée so' ga nij xii ní' uún, ne so' me sí nata' Diose se nana Diose nana nucuaj rihaan, che'é rej tachuachén so' nana yo' ndaa rihaan ní' a. 39 Tzaj ne ne ca'vej rá nij xii ní' cunó nij so' rihaan Moisés ma'. 'O se tanáj xco' nij so' se nana so', ne guun inanj rá nij so' qui'yaj nij

so' ndaa vaa 'yaj nij so' rej Egiptó a. ⁴⁰ Dan me se cataj nij xii ní' rihaan síí cu'naj Aarón, ne: "Qui'yáa so' ya'anj canoco' ní', gaa ne quitaj yaan ya'anj yo' rihaan ní' cachee ní' á. 'Q se xa' Moisés síí qui'yaj curihanj ní' rej cu'naj Egiptó, tzaj ne ne ne'en uxrá núj daj quiran' so' a ma'", taj nij yuvij rihaan Aarón a. ⁴¹ Ne güii dan me se qui'yaj nij yuvij israelitá 'o scúj le'ej, ne guun yo' ya'anj nocó' nij so', ne rqué ndo'o nij so' rasuun rihaan ya'anj yo', gaa ne guun niha' rá nij so' ni'yaj nij so' ya'anj qui'yaj ma'an nij so' a.

⁴² "Che'é dan guun yanij Diose rihaan nij yuvij israelitá, ne ca'née ra'a Diose man nij so' na'vij nij so' rihaan nij rasuun vaa rej xta', ne dan me se na'vij nij so' rihaan güii do', rihaan yavii do', rihaan nij yati' do' a. Dan me se danj inanj taj nana no rihaan yanj qui'yaj nij síí nata' se nana Diose gaa naa, ne nana yo' taj: "Taj vaj rasuun rqué nij soj sij israelitá rihanj gaa vaj soj rej tacaan vij chihaa yo' ma'. Taj vaj xcuu cacaa rihanj, qui'yaj soj ma'. ⁴³ Tananj cata soj ve' mantá nuu ya'anj cu'naj Moloc, ne cata soj yati' chraan, ne guun yo' ya'anj cu'naj Renfán rihaan soj nanj adonj. Dan me se ya'anj qui'yaj ma'an soj na'vij soj rihaan me roj ya'anj yo', ne che'é dan nonaj rej cano soj, ne rej xcó chuman' Babilonia cayáan soj, qui'yaj adonj", taj Diose rihaan nij xii ní' a.

⁴⁴ "Dan me se nicaj xii ní' nuvíí mantá, ne ve' nata' ma'an Diose nana rihaan nij xii ní' gaa vaj nij so' rej tacaan me ve' yo' a. Ne nuvíí mantá yo' ro', qui'yaj Moisés man yo' ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Dan me se ase vaa nuvíí mantá tihaan Diose rihaan Moisés, danj vaa qui'yaj so' a. ⁴⁵ Ne ca'anj nicaj nij xii ní' ga síí cu'naj Josué man nuvíí mantá yo' ndaa to'óo yuvij yanij, ne dan me

se quirii yanij Diose man nij yuvij yanij rihaan to'óo nij so', ne catúj nij xii ní', qui'yaj Diose a. Ne nuvíí mantá yo' me rej quina'vij nij xii ní' rihaan Diose ndaa se cayáan síí cu'naj David síí nicaj suun rey a.

⁴⁶ "Ne David ro', guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man so', ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa ca'vej rá Diose cune' so' nuvíí nocoo rej na'vij nii rihaan ta'anj síí cu'naj Jacob a. ⁴⁷ Ne síí cu'naj Salomón me síí cune' nuvíí yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne nuveé sij ne rá ve' une' yuvij me Diose síí 'nij ra'a nu' chumij ma'. 'Q se cataj xna'anj síí nata' se nana Diose se vaa ma'an Diose cataj: ⁴⁹ "Rej xta' ro', me chruun xlá sa' táa 'unj, ne yo'óo ro', me rej taj tacój adonj. Che'é dan taj che'é cune' nij soj ve' cané 'unj ma', taj síí 'nij ra'a man ní', ne taj uún so': Taj rej qui'yaj soj naraan rá 'unj ma'. ⁵⁰ 'Q se ma'anj ra'aj qui'yaj nu' nij rasuun nihánj adonj", taj ma'an Diose a.

⁵¹ "Dan me se nichraj ndo'o rá soj, ne nuveé sij niha' rá xcaj cuentá che'é tucuaán sa' me soj ma'. Tananj niganj anó tuvi' soj ga Nimán Diose adonj. Ase vaa qui'yaj xii soj ro', danj 'yaj guee ma'an soj uún nanj á. ⁵² Dan me se canoco' xii soj man cunudanj nij síí nata' se nana Diose, ne guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij so', ne ndaa ticavi' nij so' man nij síí nata' che'é síí sa' ca'nej Diose rihaan chumij nihánj tinanii man yuvij rihaan sayuun ei. Ne síí sa' yo' me se guun nij soj síí tacuachén man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man ní', ne ndaa ticavi' nij soj man so' vaa ei. ⁵³ Dan me se soj me síí guun rá se vaa se tucuanj Diose ro', me nana cataj xna'anj nij se mozó Diose rihaan soj, tzaj ne ne uno soj nana yo' ma' —taj síí cu'naj Esteban rihaan nij síí uun hij rihaan nij yuvij israelitá a.

*Nana nihánj taj xna'anj daj
qui'yaj nii gaa ticavi' nii man sí
cu'naj Esteban a*

⁵⁴ Dan me se gaa cuno nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá nana vaa danj, gaa ne cuyanj rá nij so', ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' ni'yaj nij so' man Esteban a. ⁵⁵ Tzaj ne Esteban ro', caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne dan me se ni'yaj so' rej xta', ne quene'en so' rej ve'é ndo'o vaa rej nicun' Diose, ne quene'en so' se vaa nicun' Jesucristó rej x'núú Diose rej nuva' Diose a. ⁵⁶ Gaa ne cataj sí cu'naj Esteban a:

—Nihánj me se nax'núj rej xta' ni'yaj 'unj, ne ne'én 'unj man sí ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij se vaa nicun' so' rej x'núú Diose rej nuva' Diose á —taj so' no nij sí uun chij a.

⁵⁷ Gaa ne nucuaj ndo'o caguáj nij so', ne caraán ra'a nij so' xréé nij so', che'é rej ne ca'vej daj chihaa mój rá nij so' cunō nij so' a doj se nana Esteban a ma'. Gaa ne cunánj cunudanj nij so' ndaa rej nicun' Esteban, ne quita'aa cunudanj nij so' man so', ⁵⁸ ne quirii nij so' man Esteban rque chuman' Jerusalén yo', ne guun che'e nij so' go' nij so' yahij man Esteban a. Dan me se nij sí caraa cacun' xráá Esteban me se cuchruj nij so' sagan' nij so' rihaan yo'óó rej nicun' 'o sí tachruu cu'naj Saulo a. ⁵⁹ Gaa ne go' ndo'o nij so' yahij man Esteban, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Nihánj me se nacaj so' nimanj, Jesucristó Sí Chij —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Gaa ne canicun' ruj so', ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Se caraá so' cacun' nihánj xráá nij so', man Sí Chij —taj so', gaa ne cavi' so' a.

8

¹ Ne sí cu'naj Saulo yo' ro', cunaj quiran' Esteban rá so' a.

*Nana nihánj taj xna'anj che'é
sayuun qui'yaj sí cu'naj Saulo man
nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Je-
sucristó a*

Ne güii dan me se guun che'e nii qui'yaj ndo'o nii sayuun man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó sí ne chuman' Jerusalén a. Dan me se cunánj nij so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' ndaa nu' estadó Judea do', estadó cu'naj Samaria do' a. Tzaj ne orún' ma'an nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' ro', me nij sí yo' o quináj chuman' Jerusalén a. ² Ne dan me se ta'aj nij sí sa' nimán cachin' man Esteban, ne ta'vee uxrá nij so' che'é se vaa cavi' so' a. ³ Tzaj ne sí cu'naj Saulo me se sí taj ri'yunj man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me so', ne ticavi' so' man nij sí noco' man Jesucristó a. Dan me se cuchí' so' ve' ne 'o 'o nij sí noco' man Jesucristó, ne quita'aa so' man nij so', ne dan me se nu' snó'o nu' chana nu' quita'aa so', ne caxrj so' taga' man nij so' a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa
cuchi' se nana Diose chuman' cu'naj
Samaria a*

⁴ Dan me se nij sí cunánj me se chéé ndo'o nij so' nata' nij so' se nana Diose nana sa' rihaan yuvij a. ⁵ Ne sí cu'naj Felipé ca'anj chuman' Samaria, ne ca'mii natáj so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij man chuman' yo' a. ⁶ Gaa ne cuno nij sí man chuman' Samaria se nana Felipé, ne quene'en nij so' nij suun sa' noco qui'yaj so', ne che'é dan guun niha' ndo'o rá cunudanj nij so' cunō nij so' se nana Felipé a. ⁷ Dan me se que'ee nij nana chree curihanj nimán yuvij, qui'yaj so', ne nucuaj caguáj nij nana chree yo' gaa curihanj nij yo' a. Ne quinahuun que'ee nij sí ran' do',

que'ee nij sí rengo do', ⁸ ne che'é dan guun niha' uxrá rá nij sí ne chuman' Samaria yo' a.

⁹ Ne dan me se gaa ataa cuhí' Felipé chuman' Samaria, ne vaa 'o snó'o cu'naj Simón chuman' yo', ne Simón me se qui'yaj chruun ndo'o so', ne ca'anj rá nij sí ne Samaria, qui'yaj so' a. Ne cataj so' rihaan nij yuvij se vaa sí sa' uxrá me ma'an so', ¹⁰ ne cunudanj nij yuvij caraya'anj uxrá se vaa qui'yaj so', ne dan me se nu' nij sí noco' do', nu' nij sí uun chij do', cataj se vaa me so' sí ata' ndo'o rej nucuj, qui'yaj ma'an Diose, taj nij so', ni'yaj nij so' man Simón a. ¹¹ Dan me se sa' ndo'o nanó xrej nij yuvij daj taj so', che'é se sa' ndo'o qui'yaj chruun so', ne ca'anj rá nij so', qui'yaj Simón a. ¹² Dan me se gaa nata' Felipé se nana Diose nana sa' che'é suun uun chij Diose rihaan chumij nihánj do', nana che'é Jesucristó do', ne cuchumán rá nij yuvij nana yo', ne cata' ne snó'o do', chana do', che'é Jesucristó a. ¹³ Ne ndaa ma'an Simón cuchumán rá nana yo', ne cata' ne so', ne canoco' so' xcó Felipé, ne ca'anj rá ma'an so' uun gaa quene'en so' nij suun sa' noco' qui'yaj suun Felipé a.

¹⁴ Dan me se cuhí' nana rihaan nij apóstol sí cune' Jesucristó man nata' se nana so' sí ne chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij sí man chuman' Samaria se nana Diose, ne che'é dan ca'née nij so' man Pedró do', man Juan do', se vaa cuhí' roj so' rihaan nij sí ne chuman' Samaria, ¹⁵ ne dan me se cuhí' roj so', gaa ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria se vaa catuu Nimán Diose nimán nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁶ 'O se ataa catuu Nimán Diose nimán nij so' a. Maan se tihaj cata' ne uun nij so' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní'

a. ¹⁷ Dan me se cuta' ra'a Pedró ga Juan raá nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria, gaa ne catúj Nimán Diose nimán nij so' a.

¹⁸ Dan me se quene'en sí chruun cu'naj Simón se vaa gaa cuta' ra'a Pedró ga Juan raá yuvij, ne catúj Nimán Diose nimán nij yuvij yo', ne che'é dan rquee so' sa'anj rihaan roj so', ¹⁹ ne cataj so':

—Rque 'unj sa'anj man roj soj, ne rque roj soj rej nucuj nicaj roj soj mán 'unj, ne me ma'an 'o sí cuta' 'unj ra'aj raá, ne ca'vee catuu Nimán Diose nimán nij so', qui'yaj roj soj á —taj so' rihaan roj so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Tadó so' se cacaa so' rihaan ya'an ga se sa'anj so' á. Me che'é guun rá so' se vaa ane' se rque uun Diose ga. ²¹ Daj chihaa mjí se ca'vee qui'yáa so' danj ma'. Ne vaa nica' a doj nimán so' rihaan Diose a man adonj. ²² Vaa che'é canicaj nimán so' tanáj so' tucuaán chi'li noco' so' nihánj, gaa ne cachinj ni'yáa so' rihaan Diose sí 'nij ra'a man ní' sese ca'vee caraa x'naa so' ndaa vaa guun rá so' á. ²³ 'O se cuano nihánj me se xcaj 'unj cuentá se vaa vaa chi'li nu' nimán so' ei —taj Pedró rihaan Simón yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Simón:

—Cachinj ni'yaj roj soj rihaan Diose sí 'nij ra'a man ní' che'é 'unj se gaa nanj quirán' 'unj a doj se vaa cataj roj soj ruguanj —taj so' rihaan roj so' a.

²⁵ Dan me se nata' ndo'o roj so' se nana Diose sí 'nij ra'a man ní', gaa ne quinan' roj so' chuman' Jerusalén, ne nata' roj so' se nana Diose nana sa' rque que'ee chuman' naj estadó cu'naj Samaria a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o sí eunuco cavii rej cu'naj Etiopía ni'yaj so' man Jesucristó a

26 Gaa ne ca'mii yo'q se mozó Diose rihaan síi cu'naj Felipé, cataj so':

—Cavii so', ca'anj so' rej sur ndaa chrej avii chuman' Jerusalén 'anj ndaa chuman' Gaza á —taj se mozó Diose rihaan Felipé a.

Dan me se chrej vaj rej tacaan inanj me chrej yo' a.

27 Dan me se cavii Felipé, ca'anj so', ne gaa vaj so' chrej yo', ne quene'en so' 'o síi eunuco cavii yo'óo cu'naj Etiopía, ne síi nuu rihaan chana reiná cu'naj Candace uun chij rihaan nu' yo'óo Etiopía me síi eunuco yo' a. Ne síi tumé nu' se sa'anj chana reiná yo' me so' a. Dan me se aj ca'anj so' chuman' Jerusalén na'vij so' rihaan Diose, 28 ne nihánj me se nan' so' chíháán so', ne táá so' cuchri' nucuaj cuayó, ne nayaa so' nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan yanj a. 29 Gaa ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan Felipé a:

—Cuchi' so' rihaan cuchri' nucuaj cuayó 'na' nihánj, ne cachee so' rej x'núú cuchri' yo' á —taj Nimán Diose rihaan Felipé a.

30 Dan me se cunáj Felipé rej x'núú cuchri', gaa ne cuno so' se vaa nayaa síi taj cuchri' se nana síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá a. Ne xná'anj Felipé man so', cataj Felipé:

—Ne ya uxrá unó so' nana nayaa so' na' —taj Felipé, xná'anj so' man síi eunuco yo' a.

31 —'O se asa' ca'vee cunoj nana nihánj rá so', ne nuvi' síi tucu'yón nana nihánj manj ga —taj síi eunuco yo' rihaan Felipé, gaa ne canacúún síi eunuco man Felipé se vaa cavii Felipé cuchri' ne quitaj so' rej x'núú síi eunuco yo' a.

32 Dan me se nana nayaa síi eunuco yo' ro', me nana nihánj a: “Ase vaa dínj tu'va matzinj gaa uchi' xo' rihaan síi ticavi' man xo'

do', ase vaa dínj tu'va matzinj le'ej gaa uchi' xo' rihaan síi cacá cachij xráá xo' do', danj qui'yaj so', ne a doj nana ne ca'mii so' ma'. 33 Dan me se caxrj na'aj ndo'o nii man so', ne maan che'é se naqui'yaj nica' so' nimán so', ne taj ca'ne' sa' cacun' che'é so' ma'. Tzaj ne a doj yuvii se guun nucuaj cataj xna'anj che'é cunudanj nij síi noco' xna'anj tuvi' ga so', che'é se ne xna'anj so' a ma'. 'O se ne vaj so' rihaan chumii nihánj cuano ma'”, taj se nana síi cu'naj Isaías nana nayaa síi eunuco yo' a.

34 Dan me se xná'anj síi eunuco yo' man Felipé, cataj so':

—Me síi me síi quiran' nu' ndaa vaa taj xna'anj síi nata' se nana Diose nihánj ga. Ma'an síi nata' se nana Diose quiran' danj na'. Yo'ó so' xa' —taj síi eunuco, xná'anj so' man Felipé a.

35 Gaa ne guun che'e Felipé cataj xna'anj so' daj taj ma'an nana yo' nana nayaa síi eunuco yo', gaa ne nata' so' nu' se nana Jesucristó nana sa' rihaan síi eunuco yo' a.

36 Dan me se gaa vaj roj so' chrej, ne cuchi' roj so' rej nuu doj na, gaa ne cataj síi eunuco:

—Ni'yaj so' ei. Nihánj me nuu na á. Ne ca'vee cata' ne 'unj na' —taj so', xná'anj so' man Felipé a.

37 Gaa ne cataj Felipé rihaan so' a:

—Sese ya ya amán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó, ne ca'vee a —taj Felipé rihaan so' a.

Gaa ne cataj síi eunuco rihaan Felipé a:

—Amán rá 'unj se vaa ta'núí Diose me Jesucristó ei —taj so' rihaan Felipé a.

38 Gaa ne ca'ne' síi eunuco suun se vaa canicun' cuchri', gaa ne nanij roj so' rihaan yo'óo, gaa ne ca'anj roj so' rej nuu na, gaa ne cuta' ne Felipé man síi eunuco yo' a. 39 Dan me se gaa curihanj roj so' rá na, gaa ne naxcaj Nimán Diose

man Felipé, ne ne quene'en uún síi eunuco yo' man Felipé a ma'. 'O se cavii síi eunuco yo', quinan' so', ne guun niha' rá so' a. ⁴⁰ Ne Felipé me se aj nuú so' chuman' Azoto a. Gaa ne nu' nij chuman' naj rej vaj so' ro', nata' so' se nana Diose nana sa' rihaan nij síi ne nu' nij chuman' yo', ne danj qui'yaj so' ndaa se cuchi' so' chuman' Cesarea a.

9

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síi cu'naj Saulo gaa canicaj nimán so' qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se síi cu'naj Saulo me se 'o guun rá so' qui'yaj so' sayuun man nij síi nocó' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' ne ndaa guun rá so' cavi' nij so', ne che'é dan canoco' uxrá so' man nij síi nocó' man Jesucristó a. Ne ca'anj so' rej ne xrej atá suun nocoo doj, ² ne naxcaj so' yanj actá rihaan xrej, ne yanj actá yo' ro', ca'anj chuman' Damasco rihaan nij síi 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés a. Ne taj xna'anj yanj yo' rihaan nij so' se vaa sese nari' Saulo man nij síi nocó' man Jesucristó, ne se snó'o se chana se no xcúun so' numij so' man nij so' ne ca'anj nicaj so' man nij so' ndaa chuman' Jerusalén caxrii so' man nij so' taga' a. ³ Dan me se nicaj Saulo yanj, ne vaj so' chrej, ne quinichrun' so' chuman' Damasco yo', ne taj ni'yón cuchuguun nu' xta' nu' anicaj rej nicun' so' a. ⁴ Gaa ne quinij so' rihaan yo'óó, ne dan me se cuno Saulo se vaa cataj yo' o so' rihaan so':

—Cunó so' ca'mij, Saulo. Me che'é 'yáá so' sayuun manj ga —taj nana cuno Saulo a.

⁵ Gaa ne xná'anj Saulo man síi ca'mii rihaan so', cataj so':

—Síi Chij, me síi mé so' ga —taj so', xná'anj so' a.

Gaa ne síi ca'mii rihaan so' cataj:

—'Unj ro', me Jesús, ne 'yaj ndo'o so' sayuun manj adonj. ⁶ Tzaj ne naxagaa so' ca'anj so' ndaa chuman' Damasco, gaa ne cataj nii rihaan so' daj qui'yáá so' á —taj Jesucristó rihaan Saulo a.

⁷ Ne nij snó'o vaj chrej ga Saulo me se canicun' nij so', ne a doj nana ne ca'mii nij so' a ma'. Ne cuno nij so' nana yo', tzaj ne taj a 'o rasuun ne quene'en nij so' a ma'. ⁸ Ne Saulo me se naxumaan so', ne nuxra' so' rihaan so', tzaj ne taj se qui'yá' quene'en so' ma'. Yuun che'e caráán rihaan so' nanj adonj. Gaa ne quita'aa yo'ó nij so' ra'a so', ne racu'ij nij so' man Saulo chée Saulo, ne ca'anj nij so' chuman' Damasco a. ⁹ Ne quisij va'nuj güii ne ca'vee quene'en so' ma'. Ne ne cha so' ne ne co'o so' na a ma'.

¹⁰ Dan me se chuman' Damasco ro', yáán 'o síi tucu'yón se nana Jesucristó, ne Ananías cu'naj so' a. Ne naqui'yaa Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj so' a:

—Cunó so' ca'mij, Ananías —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' no so' a.

—Nihánj né 'unj unó 'unj a'mii so' á —taj Ananías rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní' a.

¹¹ Gaa ne cataj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a:

—Canicun' cayá so' ca'anj so' callé cu'naj Callé Nica, ne cuchi' so' ve' tucua' síi cu'naj Judas, ne nanó' so' 'o síi cu'naj Saulo síi cavii chuman' Tarso á. 'O se cuano nihánj me se achíin ni'yaj so' rihanj, ¹² ne dan me se gaa cachíin ni'yaj so' ne naqui'yaa 'o síi cu'naj Ananías rihaan so', qui'yáj adonj. Ne catúj Ananías yo' rihaan so', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, che'é rej ca'vee curuv' uún rihaan so' qui'yáj a —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹³ Gaa ne cataj Ananías rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní' a:

—Tzaj ne aj cataj xna'anj ndo'o nii rihanj che'é síi nihánj, Síi Chij.

'Q se aj qui'yaj chi'ij ndo'o so' man nij sí sa' nocq' mán so' nij sí yanj chuman' Jerusalén, ¹⁴ ne nihánj me se veé danj nicaj so' yanj actá che'é rej numj so' man cunudanj núj sij achíin ni'yaj rihaan so', qui'yaj nij xrej atá suun nocqo doj adonj —taj Ananías a.

¹⁵ Gaa ne cataj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Ca'anj so' cuaj ei. 'Q se aj narii 'unj man so' qui'yaj suun so' rihanj, ne xcaj nij sí yanj do', nij sí nicaj suun rey do', ma'an nij sí israelitá do', cuentá che'é 'unj, qui'yaj so' adonj. ¹⁶ 'Q se 'unj me sí cataj xna'anj rihaan so' che'é nu' sayuun no xcúun so' quiran' so', che'é yan nata' so' rihaan yuvij che'ej adonj —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹⁷ Dan me se ca'anj Ananías, ne catúj so' rá ve' yo', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, ne cataj so':

—Diose sij 'nij ra'a man ní' ca'née manj ca'naj rihaan so' nihánj, tinuj. Ne so' ro', me Jesucristó sí quene'én so' gaa vaj so' chrej gaa ca'ná' so' nihánj ei. Ne me rá so' curuvi' uún rihaan so' ne catuú ndo'o Nimán Diose nimán so' ei —taj Ananías rihaan so' a.

¹⁸ Nu' ca'mii so' danj, ne nu' cayuu 'o rasuun rihaan Saulo, ne ase vaa 'o nuj catun' ro', danj vaa se cayuu rihaan so', ne curuvi' rihaan Saulo, ne canicun' caya so', ne cata' ne so' a. ¹⁹ Ne chá so' chraa, ne nari' nucuaj rá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj Saulo se nana Jesucristó chuman' Damasco a

Dan me se cayáan Saulo doj güii ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Damasco, ²⁰ ne nu' ca'anj so' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' rihaan nij so' se vaa Jesucristó ro', ta'nú' yá Diose me so' a.

²¹ Ne cunudanj nij sí cuno se nana Saulo ro', caráya'anj ndo'o nij so' se nana so', ne cataj nij so':

—Tzaj ne nuveé sij nihánj me sí taj ri'yunj man nij sí yanj chuman' Jerusalén achíin ni'yaj rihaan Jesucristó, ne ca'na' so' ndaa nihánj che'é rej me rá so' numj so' man nij so' ne ca'anj nicaj so' man nij so' rihaan nij xrej atá suun nocqo doj, rá so' na' —taj nij sí cuno se nana Saulo rihaan tuvi' nij so' a.

²² Tzaj ne doj a nucuaj nata' so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij israelitá yanj chuman' Damasco, ne ve'é tihaan so' rihaan nij so' se vaa Jesucristó me sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ndaa cunuu dínj tu'va nij so', qui'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinanii Saulo rihaan nij yuvij israelitá guun rá ticavi' man so' a

²³ Dan me se cachén que'ee güii, gaa ne cavii raá nij yuvij israelitá daj qui'yaj nij so' ne ca'vee ticavi' nij so' man Saulo a. ²⁴ Tzaj ne xcaj Saulo cuentá daj guun rá nij so' qui'yaj nij so' man so', ne dan me se nuvi' nigan' tumé ndo'o nij yuvij israelitá ta'yaa chingá yahij taj rej atúj yuvij chuman' yo', che'é rej me rá nij so' nari' nij so' man Saulo ne ticavi' nij so' man Saulo, rá nij so' a. ²⁵ Che'é dan nij sí tucu'yón se nana Saulo ro', ca'née nij so' man Saulo rá 'o scaa xij, ne rej nij tacuachén nij so' man Saulo rque ta'yaa le'ej taj chingá yahij aráan tu'va chuman', ne tananij nij so' man Saulo rihaan yo'óo xe', ne dan me se quinanii so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ca'mii nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Jerusalén ga Saulo a

²⁶ Dan me se cuchi' Saulo chuman' Jerusalén, ne guun rá so' cunuu chre' so' ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó, tzaj ne cuhu'vi'

cunudañj nij so' ni'yaj nij so' man Saulo a. 'O se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' se nana Saulo se vaa sij tucu'yón se nana Jesucristó me so' a. ²⁷ Che'é dan nicaj sí cu'naj Bernabé man so', ca'anj so' rihaan ma'an nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so', ne nata' Bernabé rihaan nij so' daj guun gaa quene'en Saulo man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' gaa vaj so' chrej ne ca'mii so' ga Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne nata' uún Bernabé daj qui'yaj Saulo chuman' Damasco gaa ca'mii natáj so', ne ne cucu'vi' so' a doj ca'mii natáj so' rihaan nij yuvii che'é Jesucristó, taj Bernabé a.

²⁸ Dan me se guun che'e nij so' ve'é ca'mii nij so' ga Saulo, ne 'o vaj so' ga nij so' a. Ne ca'mii natáj so' se nana Jesucristó sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij sí man chuman' Jerusalén, ne a doj ne cucu'vi' so', ne nucuj ca'mii natáj so' rihaan nij yuvii a. ²⁹ Dan me se ca'mii so' ga nij sí israelitá a'mii xna'ánj griego, ne canó tuvi' nij so' ga so' a. Tzaj ne nij so' ro', guun rá ticavi' man so' a. ³⁰ Dan me se xcaj nij tinuj nij sí noco' man Jesucristó cuentá se vaa guun rá yo'ó nij sí israelitá ticavi' nij so' man Saulo, ne che'é dan ca'anj nicaj nij so' man Saulo ndaa chuman' Cesarea, gaa ne ca'née nij so' man so' ndaa chuman' Tarso a.

³¹ Veé dan me se dínj yaán cunudañj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj nu' estadó Judea do', Galilea do', Samaria do' a. Dan me se caráj cochroj ndo'o nij so' rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní', ne che'é dan ve'é doj nari' nij so' canoco' nij so' se tucuañj so' a. Ne Nimán Diose tucu'yón man nij so' daj qui'yaj nij so', ne che'é dan guun rij ndo'o nij so' doj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinahuun sa' sí cu'naj Eneas,

qui'yaj Jesucristó, gaa ca'mii Pedró ga so' a

³² Dan me se chéé sí cu'naj Pedró nu' rej ne nij sí sa' noco' man Diose, ne dan me se cuchi' so' ndaa rihaan tinúu nij so' ne chuman' Lida, ³³ ne chuman' Lida ro', nari' so' 'o sí cu'naj Eneas, ne so' me se aj quisij tunj ya yo' yo'o naj so' rihaan yuvéé, ne 'o sí taj se 'yá' cachee me so', ³⁴ ne dan me se cataj Pedró rihaan so':

—Cuano nihánj me se nahuun sa' so', 'yaj Jesucristó, Eneas. Naxagaa so' cuaj, ne nacue so' tuvée so' cuaj ei —taj Pedró rihaan so', ne nu' ca'mii Pedró danj, ne nu' naxumaan caya so' canicun' so' a.

³⁵ Gaa ne quene'en cunudañj nij sí yanj chuman' Lida do', nij sí yanj taa cu'naj Sarón do', ndaa vaa nahuun sa' sí cu'naj Eneas yo', gaa ne che'é dan canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún chana cu'naj Dorcas, qui'yaj Pedró a

³⁶ Dan me se chuman' Jope yaán 'o chana tucu'yón se nana Jesucristó, ne Tabita cu'naj no' xna'ánj hebreo, ne Dorcas me se chuvii no' xna'ánj griego a. Ne chana qui'yaj inanj se sa' me no', ne rque ndo'o no' rasuun man nij sí níque, ³⁷ ne güii dan me se canó chi'ii man no', ne quiran' ndo'o no', ne cavi' no' a. Ne tucuanee nii man no', ne cuchruj nii man no' rque ve' nata', ³⁸ ne dan me se nichrun' naj chuman' Lida ga chuman' Jope, ne cuchi' nana rihaan nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Jope se vaa vaj Pedró chuman' Lida yo', ne che'é dan ca'née nij so' man vij snó'o cuchi' roj so' rihaan Pedró a. Dan me se cuchi' roj so' rihaan Pedró, ne cataj roj so':

—Se guun raan so' cuchí' so' rihaan núj sij yanj chuman' Jope ma' —taj roj so' rihaan Pedró a.

³⁹ Gaa ne naxumaan Pedró, ne ca'anj so' cuaj ga roj so' a. Ne gaa cuchí' nij so' chuman' Jope, ne ca'anj nicaj nij so' man Pedró rá ve'nata' naj chana cavi' cu'naj Dorcas, ne ca'na' cunudanj nij chana cavi' nica rihaan Pedró, ne ta'vee nij no', ne tihaan nij chana rihaan Pedró cunudanj nij yatzíj qui'yaj Dorcas gaa vaa i'na' no' a. ⁴⁰ Dan me se quirii Pedró man cunudanj nij no' xe', gaa ne canicun' ruj so', ne cachín ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a. Gaa ne canicaj so', cataj so' rihaan cúu man chana a:

—Naxagaa so', Tabita —taj so' rihaan no' a.

Gaa ne naxra' rihaan no', ne gaa quene'en no' man Pedró, ne ca'anj cane caya no', ⁴¹ ne quita'aa Pedró ra'a no', ne naxumaan no', qui'yaj so' a. Gaa ne canacúun so' ca'na' nij chana cavi' nica do', yo'ó nij sí sa' nocó' man Diose do', ne tihaan so' man níu cu'naj Dorcas rihaan nij so' se vaa cunuu i'na' uún no' a. ⁴² Dan me se cuchí' nana che'é Dorcas rihaan cunudanj nij sí ne chuman' Jope, ne che'é dan que'ee nij sí man Jope cuchumán rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ⁴³ Dan me se guun raan Pedró que'ee güii chuman' Jope, ne dan me se tucua' 'o sí cu'naj Simón caran' so' que'ee güii, ne sí naqui'yaj laruu nuj xcuu me Simón yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' se nana Jesucristó rihaan nij tui' sí yaníj cu'naj Cornelio a

¹ Dan me se yáan 'o sí cu'naj Cornelio chuman' Cesarea, ne sí 'nij ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu cu'naj italiano me so' a. Dan me se nuveé sij israelitá me so', maan se sij yaníj me so', ² ne sij ve'é ndo'o nocó' man Diose me so', ne aráj cochroj ndo'o

so' rihaan Diose, ne ase vaa 'yaj so' ro', danj 'yaj nij tucua' so' uún a. Ne rque' ndo'o so' caridad rihaan nij yuvií, ne niganj cachín ni'yaj so' rihaan Diose a. ³ Dan me se aga' va'núj rej ca'anj güii ta' asuun me se naqui'yaa ranga' yo'ó se mozó Diose rihaan so', ne catúj se mozó Diose yo' rej nicun' so', ne cataj se mozó Diose:

—Cornelio —taj se mozó Diose no so' a.

⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Cornelio man se mozó Diose yo', ne cucu'vi' ndo'o so', ne cataj so':

—Me che'é nacúun so' manj, ga —taj so', xná'anj so' man se mozó Diose yo' a.

Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan so' a:

—Aj xcaj Diose cuentá che'é nana achín ni'yáa so' rihaan Diose, ne aj xcaj Diose cuentá che'é caridad 'yáa so' a. Che'é dan nuu rá Diose man so' a. ⁵ Ne nihánj me se ca'nej so' snó'o ca'anj chuman' Jope, ne nacunj nij so' ca'na' 'o sí cu'naj Simón Pedró nihánj á. ⁶ Ne so' me se aran' so' ve' tucua' yo'ó sí cu'naj Simón sí naqui'yaj laruu nuj xcuu sí ne tu'va na ya'anj a —taj se mozó Diose rihaan Cornelio a.

⁷ Dan me se ca'anj uún se mozó Diose yo', gaa ne canacúun Cornelio ca'na' víj se mozó ma'an so' do', yo'ó tanuu nocó' man Diose ga so' do', ⁸ ne ca'na' va'núj nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa cataj se mozó Diose rihaan so', gaa ne ca'née so' man nij so' ca'anj nij so' chuman' Jope nana' nij so' man sí cu'naj Simón Pedró a.

⁹ Ne yo'ó güii me se vaj va'núj nij so' chrej, ne maan orá quinichrun' nij so' chuman' Jope me se cavii Pedró xráa ve' caran' so', cachinj ni'yaj so' rihaan Diose, ne caxuj me yo', ¹⁰ ne dan me se quina'aan rque so', ne guun rá so' cha' so' chraa a. Ne tihaj 'yaj chuvíi nij sí man rá ve'

chá so', ne maan orá dan naqui'yaa 'o rasuun rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se quene'en so' se vaa naxra' rej xta', ne nanij yo' o rasuun rihaan yo'óo, ne ase vaa 'o yatzíj mantá caxra' ndo'o vaa yo', ne vaa ca'anj scúj yatzíj mantá yo' a. ¹² Ne nuu cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacóo do', nij xcuu nucuj rij man do', nij xtáj do', yo'óo nij xcuu vaa tachrii xráa do', nuu rque yatzíj mantá yo' a. ¹³ Gaa ne cuno Pedró nana ca'mii yo' o so' rihaan so' a:

—Naxumaan so', Pedró. Tjaví' so' man nij xcuu yo', ne chá so' nee á —taj nana yo' cuno Pedró a.

¹⁴ Gaa ne cataj Pedró:

—Se guun ma'. Daj chihaa mój se guun qui'yáj danj, man Síí Chij. 'O se nuveé xcuu chá me yo' rihaan núj sij israelitá ma'. Maan se xcuu vaa chi'ii me nij xo' rihaan núj nanj á. 'O se nu' ca'na' a doj ne chá 'unj nee xcuu vaa danj a ma' —taj Pedró a.

¹⁵ Gaa ne ca'mii uún síí ca'mii rihaan Pedró, cataj so':

—Ne sese Diose me síí cataj se vaa cunuu sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so' se vaa chi'ii vaa rasuun yo' rihaan so' ma' —taj uún so' rihaan Pedró a.

¹⁶ Gaa ne dan me se quisíj va'nuj cuno Pedró nana vaa danj nana ca'mii Diose rihaan so', gaa ne nu' cavii uún nu' yatzíj mantá man xcuu yo' rej xta' a.

¹⁷ Dan me se quinanó ndo'o rá Pedró che'é rasuun naqui'yaa rihaan so', ne maan orá dan nari' nij snó'o ca'neé síí cu'naj Cornelió ve' tucua Simón, ne dan me se canicun' nij so' ta'yaa rihaan ve' yo', ¹⁸ ne canacúún nij so', xná'anj nij so' sese aran' 'o síí cu'naj Simón Pedró ve' yo' a. ¹⁹ Dan me se Pedró ro', nuchruj raa che'é nij rasuun naqui'yaa rihaan so', ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan so':

—Nihánj me se ca'na' va'nuj snó'o nano' mán so', ²⁰ ne cuaj

naxumaan so', nanij so', ne ca'anj so' ga nij so' á. Ne se guun vij rá so', ne se cataj so' se vaa ne nó xcúún so' ca'anj so' ga nij so' ma'. 'O se 'unj nihánj me síí ca'neé man nij so' ca'na' nij so' adonj —taj Nimán Diose rihaan Pedró a.

²¹ Gaa ne nanij Pedró ndaa rej nicun' va'nuj nij snó'o, ne cataj so' rihaan nij so':

—'Unj nihánj me síí nano' nij soj ei. Ne me che'é ca'na' soj nihánj ga —taj Pedró, xná'anj so' man nij so' a.

²² Gaa ne cataj nij so':

—Ca'mii 'o se mozó Diose mozó guee rihaan 'o síí cu'naj Cornelió, ne so' ro', me síí 'nij ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu, ne cunudanj nij yu-vij israelitá taj se vaa síí vaa nica nimán me so' ne síí aráj cochroj ndo'o rihaan Diose me uún so', ne dan me se cataj xná'anj se mozó Diose rihaan so' se vaa nacunj so' mán so' cuchí' so' ve' tucua so' ne cuno so' nana nata' so' rihaan so' a —taj nij so' rihaan Pedró a.

²³ Che'é dan cataj Pedró se vaa catuu nij so' rá ve', ne ve'é ca'mii so' ga nij so' a. Ne ranga' yo'óo güii me se naxagaa nij so', ne ca'anj Pedró ga ya'núj nij so', ne ca'anj doj nij tinuj nij síí chumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jope do', ga Pedró a. ²⁴ Ne yo'óo güii uún me se catúj nij so' chuman' Cesarea, ne síí cu'naj Cornelió me se na'vij ndo'o so' ca'na' nij so', ne aj canacúún so' man nij tuvi' so' do', man nij síí ca'mii sa' ga so' do', se vaa cunuu chre' nij so' rá ve' tucua so' a.

²⁵ Dan me se gaa guun rá Pedró catuu Pedró rá ve', ne nari' tuvi' Cornelió ga so', ne canicun' ruj Cornelió rihaan Pedró, ne caráj guee Cornelió rihaan so' a. ²⁶ Tzaj ne cataj Pedró rihaan Cornelió:

—Naxumaan so' ei. Taj che'é caraa guee so' rihanj ma'. 'O

cuyaan yuvij uun me ní nanj á —taj Pedró rihaan Cornelió a.

²⁷ Dan me se nanó Pedró cuentó ga Cornelió, ne catuj Pedró rá ve', gaa ne quene'en so' se vaa aj nuu chre' que'ee yuvij rá ve' yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan nij yuvij:

—Aj ne'en nij soj se tucuaj nuj sij israelitá se vaa ne nó xcúun nuj catuu nuj rej man soj sij yanij, ne ne nó xcúun nuj cunu chre' nuj ga soj ma'. Tzaj ne Diose tihaan rihaan ma'anj se vaa se ca'vee cataj 'unj se vaa nij vaa ta'aj yuvij rihaan so' ma'. ²⁹ Che'é dan gaa canacúun Cornelió nihánj manj, ne ne cataj 'unj se vaa se ca'anj 'unj ma'. Tananj ca'ná 'unj cuaj nanj ei. Ne nihánj me se cataj xna'anj nij soj rihanj daj me che'é canacúun nij soj manj ca'naj ei —taj Pedró rihaan nij tuvi' Cornelió a.

³⁰ Gaa ne cataj Cornelió rihaan so':

—Cachén ca'anj güi ne maan orá nihánj me ta' asuun, ne aga' va'nuj me yo', ne cachín nilyáa 'unj rihaan Diose rá ve' tucuaaj, ne taj ni'yón naqui'yaa 'o snó'o nicun' rihanj, ne yatzij catzii chuguun ma'an nuú so', ³¹ ne cataj so' rihanj a: “Cunó so' ca'mij, Cornelio. Aj cuno Diose nana achín nilyáa so' rihaan so', ne Diose me sí nuu rá se vaa rqué ndo'o so' caridad rihaan nij sí nique, ³² ne dan me se ca'nej so' nana ndaa chuman' Jope, ne canacunj so' ca'na' 'o sí cu'naj Simón Pedró nihánj á. Ne so' ro', aran' ve' tucua' 'o sí cu'naj Simón sí naqui'yaj laruu nuj xcuu sí ne tu'va na ya'anj a”, taj snó'o yo' rihanj adonj. ³³ Che'é dan me ra'yanj ca'néé 'unj nana rihaan so', ne so' ro', qui'yaj ndo'o se luj che'é nuj se vaa ca'ná' so' rihaan nuj nihánj ne che'é dan me mán taran' nuj rihaan Diose nihánj cuano, che'é rej me rá nuj cunó nuj nu' nana cataj xna'anj

Diose sí 'nij ra'a man ní rihaan so' ei —taj Cornelió rihaan Pedró a.

³⁴ Gaa ne guun che'e Pedró ca'mii so' rihaan nij so' a:

—Ndaa yaj me se xcaj 'unj cuentá se vaa ya 'o cuyaan vaa cunudanj yuvij rihaan Diose á. ³⁵ Ne sí yanj me ma'an chuman' sí aráj cochroj rihaan Diose ne noco' tucuaán sa' ro', ca'vee nacaj Diose man so' adonj. ³⁶ Aj ne'en nij soj nana sa' ca'néé Diose rihaan nuj sij israelitá se vaa ve'é nacaj Diose man nuj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nuj, ne Jesucristó ro', me sí 'nij ra'a man cunudanj yuvij adonj. ³⁷ Dan me se nana yo' ro', me nana cuchi' nu' chuman' chiháan nuj sij israelitá, ne dan me se gaa quisij ca'mii natáj sí cu'naj Juan se vaa no xcúun yuvij cata' ne yuvij, ne guun che'e Jesucristó nata' so' se nana so' rihaan nuj sij man estadó Galilea, ³⁸ ne nana yo' ro', me se nana Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret ei. Ne nana yo' taj se vaa cune' Diose man so' qui'yaj suun so' rihaan Diose, ne rqué ndo'o Diose Nimán Diose man so', ne rqué ndo'o Diose rej nucuaaj man so', ne dan me se cachéé Jesucristó, ne qui'yaj suun ndo'o so' suun sa', ne cunudanj nij sí ran' sayuun 'yaj sí chree che'é se quirii ta'nga' sí chree rihaan nij so' ro', quinahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. 'O se Diose ro', racuj ndo'o man Jesucristó 'yaj so' danj adonj.

³⁹ Ne ma'an nuj me sí quene'en nu' se vaa qui'yaj so' gaa vaj so' nu' rej ne nuj sij israelitá do', ndaa ma'an chuman' Jerusalén do' ei. Ne dan me se cachrón nii man so' rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj nii ei. ⁴⁰ Gaa ne quisij va'nuj güi cavi' so', gaa ne cunu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne curuvi' so' rihaan nuj, qui'yaj uún Diose adonj. ⁴¹ Dan me se ne curuvi' so' rihaan cunudanj nij yuvij ma'. Tananj

curuvi' so' rihaan núj sji aj narii Diose nata' rihaan yuvií daj vaa so', ne núj me sí chá chraa ne co' o na ga so' gaa cunuu i'na' uún so' gaa cavi' so' adonj. ⁴² Gaa ne ca'ne' so' suun rihaan núj ca'mii natáj núj rihaan nij yuvií ne nata' núj nana se vaa ma'an so' me sí cune' Diose ca'ne' cacun' che'é nij yuvií vaa i'na' do', che'é nij yuvií cavi' do' adonj. ⁴³ Ne cunudanj nij sí nata' se nana Diose gaa naá ro', cataj xna'anj nij so' che'é so', ne cataj nij so' se vaa caraá x'naa Diose ni'yaj Diose cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a —taj Pedró rihaan nij tuvi' Cornelió a.

⁴⁴ Dan me se ataa a doj quisij ca'mii Pedró nu' se nana so', gaa ne catúj ndo' o Nimán Diose nimán cunudanj nij sí cuno nana yo' a. ⁴⁵ Gaa ne nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ca'na' ga Pedró ro', caráya'anj nij so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é nij yuvií yaníj ne ndaa nimán nij yuvií yaníj catúj Nimán Diose, qui'yaj Diose a. ⁴⁶ 'O se cuno nij so' se vaa ca'mii nij tuvi' Cornelió xna'ánj naca, cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose á. Gaa ne cataj Pedró rihaan tuvi' ma'an so':

⁴⁷ —Nihánj me se ve'é nacaj Nimán Diose man sí nihánj ndaa vaa nacaj so' man ma'an ní' adonj. Se ca'vee caráán ní' chrej rihaan nij so' cata' ne nij so' ma' —taj Pedró rihaan nij tuvi' so' a.

⁴⁸ Gaa ne ca'ne' Pedró suun rihaan nij so' se vaa cata' ne nij so', che'é se sji noco' man Jesucristó me nij so' a. Daj qui'yaj nij so', gaa ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan Pedró se vaa guun raan so' que'ee doj güii ga nij so' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ga cuno nij so' nana

se vaa cuchumán rá nij sí yaníj ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹ Dan me se cuno nij sí cune' Jesucristó man nata' se nana so' cuno yo' o nij tinuj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Judea cuno nana se vaa ndaa nij sí yaníj canoco' se nana Diose a. ² Ne gaa cavií Pedró ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cuta' cacun' xráá so', ³ cataj nij so':

—Me che'é catúj so' rá ve' tucúa sí yaníj ga. Me che'é chá so' chraa ga nij so' ga —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁴ Gaa ne guun che'e Pedró cataj xna'anj nica so' rihaan nij so' daj me che'é qui'yaj so' daj a. Dan me se cataj so':

⁵ —Chuman' Jope vaj 'unj, ne cachíin ni'yáá 'unj rihaan Diose, ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun rihanj, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nanij 'o rasuun, ne ase vaa 'o yatzíj mantá caxra' vaa rasuun yo', ne vaa ca'anj scúj yatzíj yo' a. Ne cavií yatzíj yo' rej xtá', ne quinaniy yo' rej nicun' 'unj a. ⁶ Dan me se ni'yaj uxraj yatzíj yo', ne quene'enj se vaa man cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacóo do', ndaa xcuu quij do', xcuu nucuaj rií man do', xtá do', nu' xcuu vaa tachrií xráá do', man rque yatzíj yo' a. ⁷ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii yo' o so' rihanj, cataj so': “Naxumaan so', Pedró. Ticaví' so' man nij xcuu yo', chá so' á”, taj so' cunoj a. ⁸ Gaa ne cataj 'unj: “Daj chihaa míj se guun qui'yáj daj, man Sí Chij. 'O se nuveé xcuu chá me nij xo' rihaan núj sji israelitá ma'. Maan xcuu vaa chí'ij me nij xo' rihaan núj nanj á. Nu' ca'na' me se ne catuú nee xcuu vaa daj tu'vaj ma'”, cataj 'unj rihaan sí ca'mii rihanj a. ⁹ Gaa ne ca'mii uún so' rihanj, cataj so': “Ne sese Diose me sí cataj se vaa cunuu sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so'

se vaa chí'ij vaa rasuun yo' rihaan so' ma'", cataj so' rihanj a. ¹⁰ Dan me se quisij va'nuj ca'mii so' nana vaa danj rihanj, gaa ne cavii uún nu' rasuun yo' rej xta', ca'anj yo' a.

¹¹ Ne nu' cavii rasuun yo' rej xta', ne nu' cuchi' va'nuj snó'o rihaan ve' carán' 'unj, ne nij sí ca'neé 'o sí ne chuman' Cesarea me va'nuj nij so', nano' nij so' manj a. ¹² Gaa ne cataj xna'anj Nimán Diose rihanj se vaa ca'anj 'unj ga nij so', ne se guun rá 'unj se vaa yuvij nij doj rihaan ní' sji israelitá me nij so', taj Nimán Diose rihanj a. Che'é dan ca'anj 'unj ga va'nuj nij so', ne vatan' tinúú ní' sí nihánj ro', me sí ca'anj ga 'unj a. Gaa ne catúj núj rá ve' tucua' sí canacúun manj, ¹³ gaa ne nata' sí ne ve' yo' rihaan 'unj se vaa aj quene'en so' 'o se mozó Diose rá ve' tucua' so', ne dan me se curuvi' se mozó Diose yo' rihaan so', ne cataj se mozó Diose yo' rihaan so': "Ca'nej so' nana chuman' Jope rihaan 'o sí cu'naj Simón Pedró, ne nacunj so' man so' ca'na' so' nihánj rihaan so' á. ¹⁴ Ne so' me sí nata' nana rihaan so', ne sese cuno nu' nij tucua' soj nana yo', ne ca'vee quinani' taran' soj rihaan sayuun adonj", taj se mozó Diose rihaan sí ne ve' yo', taj so' rihanj nanj á.

¹⁵ Dan me se guun che'ej nataj se nana Jesucristó rihaan nij so', gaa ne catúj Nimán Diose nimán nij so' ndaa vaa catúj Nimán Diose nimán ma'an ní' gaa asino yaan nanj ei. ¹⁶ Gaa ne ninuj rá 'unj se nana Diose sji 'nij ra'a man ní' gaa cataj so': "Juan ro', na uun cata' ne so' man yuvij, tzaj ne xa' soj, tzaj ne Diose cuta' ne nimán soj ga ma'an Nimán Diose nanj adonj", taj sí 'nij ra'a man ní' a. ¹⁷ Dan me se cuyaan vaa se luj qui'yaj Diose che'é ma'an ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' nanj adonj. Ne sese Diose me sí

guun rá qui'yaj danj, ne asa' ca'vee caráan 'unj chrej rihaan Diose se vaa se qui'yaj so' se vaa me rá so' qui'yaj so', rá soj ga —taj Pedró rihaan nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

¹⁸ Dan me se qui'yaj canaán se nana Pedró rihaan se nana yo'ó nij so', gaa ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. Ne cataj uún nij so':

—Che'é dan me ndaa nij sí yanij canicaj nimán canoco' chrej sa', qui'yaj Diose, ne che'é dan cayáan nij sí yanij rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj cunudanj nij sí israelitá a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía a

¹⁹ Dan me se che'é se nana sí cu'naj Esteban me se qui'yaj ndo'o nii sayuun man nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan tanáj nij so' chuman' Jerusalén, ne cunanj nij so' ca'anj nij so' ndaa estadó cu'naj Fenicia do', ndaa yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre do', ndaa chuman' Antioquía do' a. Tzaj ne inanj rihaan nij yuvij israelitá nata' nij so' se nana Jesucristó, ne ne ca'mij nij so' ga nij sí yanij ma'. ²⁰ Tzaj ne doj tuvi' nij so' me sí cavii Chipre do', estadó Cirene do', ne nij so' ro', ca'anj chuman' Antioquía, ne ndaa rihaan nij sí yanij sí a'mii xna'ánj griego nata' nij so' nana sa' se nana Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a. ²¹ Ne racu'ij ndo'o Diose sji 'nij ra'a man ní' man nij sí nata' se nana so', ne que'ee nij sí yanij yo' cuchumán rá cuno nana sa' yo', ne canoco' nij so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a.

²² Dan me se cuchi' nana rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij sí yanij yanj chuman' Antioquía ni'yaj nij

so' man Jesucristó a. Che'é dan ca'néé nij so' man síí cu'naj Bernabé cuchí' so' chuman' Antioquía a. ²³ Dan me se cuchí' so', gaa ne quene'en so' se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj ga nij síí yaníj yo', ne guun niha' uxrá rá so', ne narqué so' chrej sa' rihaan nij síí yaníj yo' se vaa ca'nej nimán nij so' yo'o canoco' raan nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ²⁴ O se síí vaa sa' nimán me síí cu'naj Bernabé yo', ne nuu ndo'o Nimán Diose nimán so', ne síí nucuaj ndo'o rá man Diose me uún so' a. Gaa ne dan me se guun rií doj yuvií canoco' man síí 'nij ra'a man ní', ²⁵ ne ca'anj Bernabé chuman' Tarso, nano' so' man síí cu'naj Saulo, ²⁶ ne nari' Bernabé man Saulo, gaa ne nicaj Bernabé man Saulo ca'na' so' chuman' Antioquía a. Ne dan me se 'o yo' ro', yáán roj so' ga nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía, ne tucu'yón roj so' se nana Diose man que'ee ndo'o nij yuvií man yo' a. Ne nij síí man chuman' Antioquía me nij síí guun che'e tucu'náj "cristiano" man nij síí tucu'yón se nana Jesucristó a. 'O se nana "cristiano" me rá cataj nij síí chéé stucuanj Cristo a.

²⁷ Ne güii yo' me se cavii doj síí nata' se nana Diose chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' chuman' Antioquía a. ²⁸ Ne canicun' yo'o tuvi' nij síí nata' se nana Diose yo', ne síí cu'naj Agabo me so' a. Ne nata' so' nana rqué Nimán Diose rihaan so' se vaa vaa güii, ne cachén x'naa nu' chuman' naj rihaan chumii a. Ne gaa cayáán síí cu'naj Claudio síí nicaj suun emperador, ne cachén ya x'naa ndaa vaa cataj síí cu'naj Agabo a. ²⁹ Dan me se nij síí tucu'yón se nana Jesucristó ro', gaa cuno nij so' se nana síí cu'naj Agabo, ne nuchruj raa 'o 'o nij so' se vaa me daj sa'anj rqué so' man tinúú nij so' síí yanj estado Judea ne racuíj man nij so' a. Ne

síí ru'vee doj rqué nocoo doj sa'anj, ne síí nique doj ro', rqué doj sa'anj a. ³⁰ Gaa ne go' nij so' sa'anj yo' man Bernabé ga Saulo, caxrii roj so' ston nij síí uun chij rihaan nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a.

12

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa tinanii Diose man Pedró rihaan síí cu'naj Herodes a

¹ Dan me se güii dan me se guun rá síí nicaj suun rey cu'naj Herodes qui'yaj chi'ii so' man nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu quita'aa nij tanuu man ta'aj nij so' a. ² Ne raa ne espadá ticavi' tanuu man síí cu'naj Jacobo tinúú síí cu'naj Juan, qui'yaj Herodes a. ³ Dan me se xcax Herodes cuentá se vaa guun niha' rá nij yuvií israelitá se vaa cavi' Jacobo, ne che'é dan quita'aa nij tanuu man Pedró, qui'yaj uún so' a. Gaa canuú cha'anj nanuj rá nij síí israelitá güii nu' curihanj xii nij so' yo'óo Egipto gaa naá me qui'yaj Herodes danj a. ⁴ Dan me se caxrii nij tanuu taga' man Pedró, ne ca'ne' Herodes suun rihaan xnu' yaan tanuu se vaa cutumé nij tanuu man Pedró, ne ca'anj ya x'ne' me nij tanuu yo' a. 'O se guun rá Herodes se vaa ndaa cachén cha'anj pascuá, gaa ne quirii so' man Pedró ne tijaan so' man Pedró rihaan nij yuvií israelitá, rá so' a. ⁵ Dan me se Pedró ro', 'nij so' taga' rej cutumé nij tanuu man so', tzaj ne nucuaj ndo'o cachín ni'yaj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é so' a.

⁶ Dan me se rej nij me yo', ne a'yuj me güii quirii Herodes man Pedró taga' rihaan nij yuvií a. Dan me se otoj Pedró naj so' rá taga', ne naj so' sca'núj vij tanuu, ne vij aga' ne' numii so' naj so' a. Ne nicun'

yavij tanuu tumé ta'yaa taga' a. ⁷ Ne dan me se curuvi' yo' o se mozó Diose rá ve' naj Pedró, ne chuguun ndo' o rá ve' yo' a. Gaa ne go' se mozó Diose x'núú Pedró, ne cataj so':

—'Q naxagaa so' cuaj, Pedró —taj so' rihaan Pedró a.

Dan me se naxagaa Pedró, ne aga' ne' numij ra'a so' ro', naxra' yo', ne quiniy yo' rihaan yo'óo a. ⁸ Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan Pedró a:

—Naqui'yaj raan so' catuún so', ne caxrii so' canj tacóo so' á —taj se mozó Diose rihaan so', ne qui'yaj Pedró ndaa vaa cataj se mozó Diose rihaan so' a.

Gaa ne cataj uún se mozó Diose a:

—Niquee so' roto so', ne canocó' so' manj á —taj uún se mozó Diose rihaan so' a.

⁹ Dan me se canoco' Pedró man se mozó Diose, ne curihañj so' taga', tzaj ne ne quene'en so' sese ya curihañj so' taga' qui'yaj se mozó Diose yo' ma'. 'Q se maan se qui'yaj ma'an rihaan so' qui'yaj Diose nu' se vaa qui'yaj se mozó Diose yo', rá so' a. ¹⁰ Dan me se cachén roj so' vij rej nicun' tanuu tumé ta'yaa, gaa ne cuchi' roj so' ta'yaa aga' taga' yo', ne rej xco ta'yaa yo' ro', naj ma'an chuman' a. Gaa ne quix'núj ma'an ta'yaa yo', ne curihañj roj so', ne cachén roj so' 'o scúj callé, gaa ne ca'anj ni'ya se mozó Diose yo' rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se caxrij rá Pedró se vaa ya curihañj so' taga', gaa ne cataj so':

—Ndaa yaj guun ya ya raj se vaa Diose sij 'nij ra'a man 'unj ro', ya ca'néé so' man se mozó so', ne tinanii so' man 'unj rihaan síi cu'naj Herodes, ne nihánj me se se quirán' 'unj ndaa vaa me rá nij yuvij israelita quirán' 'unj yaj a ma' —taj Pedró a.

¹² Dan me se quisij guun ya ya rá so', gaa ne ca'anj so' ve' tucua

chana cu'naj Mariá nii síi cu'naj Juan Marcos a. Ne ve' yo' me rej aj nuu chre' que'ee nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ¹³ Dan me se cuchi' Pedró tica'mii so' ta'yaa chingá nuu rihaan ve', gaa ne ca'na' 'o mozó chana cu'naj Rode ta'yaa xcaj no' cuentá me síi ca'na' a. ¹⁴ Gaa ne cunuu yaan Rode se nana Pedró a. Tzaj ne che'é se guun niha' ndo' o rá no', gaa ne che'é dan ne ca'nuu no' ta'yaa ma'. Maan se cunánj no' catúj no' rá ve', ne nata' no' rihaan yo'óo nij yuvij se vaa nicun' Pedró ta'yaa a. ¹⁵ Tzaj ne nij síi man rá ve' taj rihaan no':

—Snúú so' á —taj ta'aj nij so' rihaan no' a.

Tzaj ne taj se qui'yá' ca'ne' rá no' a. 'Q se yo' o cataj no' se vaa ya nicun' Pedró ta'yaa a. Gaa ne cataj yo'óo nij so' rihaan no':

—Nanj se mozó Diose tumé man Pedró me síi nicun' rihaan ta'yaa nanj á —taj yo'óo nij so' rihaan no' a.

¹⁶ Ne Pedró ro', yo' o nicun' so' xe' tica'mii so' ta'yaa a. Gaa ne ca'na' nij so', ne ca'núj nij so', ne quene'en nij so' man Pedró, gaa ne ca'anj ndo' o rá nij so' ni'yaj nij so' man Pedró a. ¹⁷ Gaa ne naxcaj Pedró ra'a Pedró, che'é se guun rá so' gaa dínj tu'va nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' nu' se vaa qui'yaj Diose sij 'nij ra'a man ní' gaa tinanii so' man Pedro taga' a. Gaa ne cataj so':

—Cataj xna'anj nij soj rihaan tinú' Jacobo ga yo'óo nij tinúú ní' daj quiranj á —taj so' a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' yo'óo rej yanij a.

¹⁸ Dan me se gaa quisij güii, ne quinanó ndo' o rá nij tanuu nicun' taga', che'é se ne quene'en uxrá nij so' me rej vaj Pedró a ma'. ¹⁹ Gaa ne ca'ne' Herodes suun rihaan tanuu ca'na' Pedró rihaan so' qui'yaj tanuu, tzaj ne ne ca'vee

nari' nij tanuu man Pedró ma'. Che'é dan xná'anj Herodes man nij tanuu tumé man Pedró me rej ca'anj Pedró, tzaj ne ne quene'en nij so' a ma'. Che'é dan ca'ne' Herodes suun se vaa ticavj' nii man nij tanuu tumé man Pedró, gaa ne curihañj Herodes estadó Judea, ca'anj so' chuman' Cesarea, cayáán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Herodes, qui'yaj xluú chá nee man so' a

²⁰ Dan me se ca'maan rá síí cu'naj Herodes ni'yaj so' man nij síí man chuman' Tiro do', chuman' Sidón do', ne che'é dan ca'na' cunudanj nij so' rej ne Herodes, ne ca'mii nij so' ga síí cu'naj Blasto síí tumé nu' ve' tucua' Herodes, ne dan me se ca'vej rá síí cu'naj Blasto račuíj so' man nij so' cunu rcua'gaan nij so' ga Herodes, che'é se caxríj yuve nij so' doj sa'anj ston Blasto a. 'Q se nucua'j rá nij so' man Herodes se vaa cuchí' se chá avii rej uun chij so' ndaa chiháán nij so' chá nij so' a. ²¹ Ne güii cachrón Blasto ca'mii nij so' ga Herodes me se nanuú Herodes yatzíj nuu síí nicaj suun rey, ne táa so' chruun xlá sa', ne ca'mii natáj ndo'o so' rihaan nij síí man Tiro do', man Sidón do' a. ²² Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so':

—Nuveé se nana yuvij me nana avii raá síí nihánj a ma'. 'Q se se nana ya'anj avii tu'va so' nanj á —taj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Herodes a.

²³ Gaa ne cuaj caxríj 'o se mozó Diose chí'ij man Herodes, che'é se ne cataj so' se vaa orún' Diose me síí 'yaj avii raá so' a. Maan se ca'vej rá so' cataj nij yuvij se vaa ya'anj me ma'an so' a. Gaa ne dan me se cunu' nee man so' chá xluú, ne cavi' so', qui'yaj xluú a.

²⁴ Tzaj ne se nana Diose me se ra'yanj achij yo' ne naxna'anj yo' cuaj cuaj a. Ne uun rij ndo'o doj

nij yuvij canoco' nana yo' a. ²⁵ Ne Bernabé ga Saulo me se quisíj roj so', ne caxríj roj so' sa'anj ston nij síí uun chij rihaan nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Antioquía, ne ca'anj síí cu'naj Juan Marcos ga roj so', qui'yaj roj so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cune' nii man síí cu'naj Bernabé do', man síí cu'naj Saulo do', ca'anj nata' roj so' se nana Diose rihaan yuvij a

¹ Dan me se chuman' Antioquía ro', ta'aj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me síí nata' se nana Diose, ne yo'ó ta'aj nij so' me síí tucu'yón se nana Diose rihaan yuvij a. Ne síí cu'naj Bernabé do', síí cu'naj Simón Negro do', síí cu'naj Lucio síí cavii estadó Cirene do', síí cu'naj Manaén síí cachij tucua' síí cu'naj Herodes do', síí cu'naj Saulo do', me nij síí cataj roj suun sa' yo' a. ² Dan me se na'vij nij so' rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní', ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guéé nij so' rihaan Diose, ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan nij so' a:

—Cune' nij soj man síí cu'naj Bernabé ga síí cu'naj Saulo se vaa qui'yaj suun roj so' rihanj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan roj so' á —taj Nimán Diose rihaan nij so' a.

³ Gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so', ne cachín ni'yaj ndo'o nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá roj so', gaa ne dan me se ca'neé nij so' man roj so' ca'anj nata' roj so' se nana Jesucristó rihaan yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' 'o síí guun rá caráán chrej rihaan se nana Diose estadó Chipre a

⁴ Dan me se gaa ca'neé Nimán Diose man roj so' ca'anj roj so', ne

ca'anj roj so' chuman' Seleucia, gaa ne cavii roj so' rihoo chéé rihaan na ca'anj roj so' ndaa estadó cu'naj Chipre a. ⁵ Gaa ne gaa cuchí' roj so' chuman' Salamina, ne nata' roj so' se nana Diose rá nij ve' nuu chre' nij yuvij israelitá tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne sí cu'naj Juan Marcos me sí vaj racuj man roj so' a. ⁶ Dan me se yo'óo taj rihaan na ya'anj me estadó Chipre yo', ne va'nuj nij so' chéé nu' yo'óo yo' ndaa se cuchí' nij so' chuman' Pafos a. Ne chuman' Pafos nari' nij so' man 'o sí chruun sí tu'va rma'an se vaa sij nata' se nana Diose me so', ne sí israelitá me so', ne Barjesús cu'naj so' a. ⁷ Ne so' me sí u'yón inanj chéé ga sí nicaj suun gobernador cu'naj Sergio Paulo, ne sí cavii ndo'o raá me sí cu'naj Sergio Paulo yo' a. Ne sí cu'naj Sergio Paulo canacúun man roj sí cu'naj Bernabé ga Saulo se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne guun ndo'o rá so' cunó so' se nana Diose, ne danj qui'yaj roj so' a. ⁸ Dan me se sí chruun cu'naj Barjesús, tzaj ne yo'ó se chuvij so' me Elimas, ne nana "Elimas" taj se vaa sí chruun me so' a. Dan me se caráan Elimas chrej rihaan se nana Bernabé ga Saulo a. 'O se guun rá so' ca'anj yanij sí cu'naj Sergio Paulo ne se cuchumán rá so' nana ya yo' a.

⁹ Ne xa' sí cu'naj Saulo, tzaj ne yo'ó se chuvij so' me Pabló, ne dan me se caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne ni'yaj uxrá so' man sí cu'naj Elimas yo', ¹⁰ ne cataj so':

—So' ro', me sí nuu nana tiha' yu'unj nimán, ne sij snúú rma'an mé so' nanj ei. Ta'ní ya sí chree mé so' á. Sij nachri' ni'yaj cunudanj se sa' mé so' a. Vaa güii tanáj ti'ín so' suun tanachej nana ya a'mii Diose sij 'nij ra'a man ní' na'. ¹¹ Ne nihánj me se qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' sayuun mán so', ne caráan rihaan so' doj güii, qui'yaj so', ne

ndaa naán güii se curuvi' rihaan so' ma'—taj Pabló rihaan Elimas yo' a.

Ne taj ni'yón caráan rihaan Elimas, ne adjí se ran' sí chéé rque ngaa rej rmi' ro', danj quiran' so', chéé so', vaj so', nano' so' man sí coro' ra'a so' racuj man so' cachee so' a.

¹² Ne gaa quene'en sí nicaj suun gobernador yo' daj quiran' sí chruun cu'naj Elimas yo', gaa ne caráya'anj ndo'o so' se tucuanj sí 'nij ra'a man ní', ne cuchumán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá que'ee ndo'o yuvij yanij yanj chuman' Antioquia naj estadó Pisidia cuno nij so' nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij so' a

¹³ Dan me se cavii nij tuvij Pabló chuman' Pafos, ne cavii nij so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Perge chuman' naj estadó Panfilia a. Tzaj ne sí cu'naj Juan Marcos me se tanáj so' man yavij roj so', ne canicaj so' nan' so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne yavij roj so' me se curihanj roj so' chuman' Perge, ne ca'anj roj so' chuman' Antioquia naj estadó Pisidia a. Ne güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii yo', ne catuj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'anj cayáan roj so', ¹⁵ ne quisij nayaa nii se tucuanj Moisés do', se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá do', ne ca'née nij sí 'nij ra'a ve' yo' nana rihaan roj so', ne nana ca'née nij so' me nana nihánj a: "Sese vaa chrej nucuaj me rá roj soj nago' roj soj rihaan nij yuvij nuu chre' nihánj, ne ca'mii roj soj, tinuj", taj sí 'nij ra'a ve' yo' rihaan sí cu'naj Pabló ga sí cu'naj Bernabé a. ¹⁶ Gaa ne canicun' caya Pabló, ne naxcaj so' ra'a so', ne cataj so' a:

—Cunó soj sij israelitá do', soj sij aráj cochroj rihaan Diose do',

ca'mij rihaan soj á. ¹⁷ Dan me se Diose sí noco' ní' sij israelitá ro', me sí narii man xii ní' ne tinaxcaj Diose man nij xii ní' gaa cayáán nij so' rej cu'naj Egiptó, ne Diose me sí guun nucuaj quirii uún man nij so' rej Egiptó a. ¹⁸ Gaa ne ndá' se tucuáá ndo'o nij so' rihaan Diose, tzaj ne yo'q racuj Diose man nij so' gaa vaj nij so' rej tacaan nacqo vj chihaa ya yo' a. ¹⁹ Gaa ne tinavij Diose man chij x'ne! yuvij yanj rej cu'naj Canaán, gaa ne cuxra' ta'aj Diose nu' rej yo' guun yo' to'óo nij xii ní', qui'yaj Diose a. ²⁰ Ne rej yo' guun to'óo nij so' 'o ca'anj cientó táá vj chihaa chi' yo' a. Ne gaa quisij catúj nij so' rej cu'naj Canaán, gaa ne cune! Diose man nij sí raa rii ta'nga' rihaan nij so', ne danj inanj cayáán nij so' ndaa se cayáán sí cu'naj Samuel sí nata' se nana Diose rihaan yuvij a.

²¹ "Ne güii cayáán Samuel me se guun che'e nij xii ní' cachín nij so' 'o sí nicaj suun rey guun chij rihaan nij so', gaa ne cune! Diose man sí cu'naj Saúl ta'nú sí cu'naj Cis se vaa guun chij so' rihaan nij so' ndaa vaa guun rá ma'an nij so' a. So' ro', me ta'nú ta'nij si'no sí cu'naj Benjamín, ne vj chihaa ya yo' cayáán so' sí nicaj suun rey a. ²² Gaa ne quirii yanj Diose man Saúl, gaa ne cune! Diose man sí cu'naj David se vaa guun David sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose: "Nihánj me se nari' 'unj man David ta'nú Isai, ne so' me sí qui'yaj nu' ndaa vaa me raj qui'yaj so' nanj á", taj Diose ni'yaj Diose man David a.

²³ "Ne sca'núj nij ta'nú ta'nij si'no David ro', rque Diose 'o sí tinanii man ní' sij israelitá rihaan sayuun, ndaa vaa cata' tu'va Diose asij naá, ne Jesucristó me so' a. ²⁴ Dan me se asino ca'mii natáj sí cu'naj Juan rihaan cunudanj nij yuvij is-

raelitá se vaa canicaj nimán nij so' canoco' nij so' tucuáán sa', ne cata' ne nij so', gaa ne ca'na' Jesucristó a. ²⁵ Dan me se gaa ataa doj tzin' quisij ca'mii natáj Juan nu' se vaa guun rá Diose cataj so', gaa ne cataj so': "Me sí mé 'unj, rá nij soj ga. 'Q se nuveé sij nano' soj man mej ma'. Tzaj ne vaa sí noco' xcó 'unj, ne sij sa' uxrá doj me so' rihanj, ne ne nó xcúnj nachej canj 'nij tacóo so' ma'", taj sí cu'naj Juan rihaan nij yuvij ni'yaj so' man Jesucristó a.

²⁶ "Cuno soj ta'nij ta'nij si'no Abraham do', soj sij aráj cochroj rihaan Diose do', ca'mij rihaan soj cuano, tinuj. Aj ca'na' nana nihánj rihaan ní', qui'yaj Diose, ne nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ne ca'vee quinanii ní' rihaan sayuun ei. ²⁷ 'Q se tuvi' ní' sí yanj chuman' Jerusalén do', nij sí uun chij rihaan nij so' do', ne xcaj nij so' cuentá che'é Jesucristó ma'. Ne cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó se vaa no xcúún so' ticavj' nii man so', ne dan me se quisij ya nu' se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá nana nayaa ní' daj a güii naránj rá ní', qui'yaj nij so' nanj á. ²⁸ Dan me se taj vaj a doj cacun' tumé so', tzaj ne rquee nij so' rihaan Pilato se vaa cavj' ní' qui'yaj Pilato a. ²⁹ Dan me se gaa quisij qui'yaj nij so' nu' ndaa vaa nó rihaan danj Diose che'é Jesucristó, gaa ne tananij nii man so' rihaan rcutze, ne cachin' nii man so' rque yu'uj yuvej a. ³⁰ Tzaj ne Diose me sí qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. ³¹ Gaa ne que'ee güii curuvi' so' rihaan nij sí cavii ga so' estadó Galilea ca'anj chuman' Jerusalén ga so' a. Ne yaj me se guun ma'an nij so' sí nata' che'é so' rihaan nij yuvij adonj.

³² "Ne nihánj me se nata' núj nana sa' rihaan nij soj se vaa aj qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá

a. ³³ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose che'é ní, ne dan me se quisíj ya nu' nana cata' tu'va so' gaa naá, ne cavii sa' ní' ta'nij nij síí cane gaa naá, qui'yaj so' adonj. Ne ase vaa nana nihánj nana natá' 'unj rihaan nij soj ro', danj vaa nana no rihaan chra' Salmo número vij, ne taj yo': "Ta'níj mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvii se vaa ta'níj mé so', qui'yáj nanj á", taj se nana Diose no rihaan chra' Salmo yo' a. ³⁴ Dan me se naxagaa so' ne cunuu i'na' uún so', ne se ri'yuj nee man so' daj chihaa míj ma'. Ne dan me se ma'an Diose ca'mii nana nihánj adonj: "Ase vaa rque 'unj nu' se luj rihaan David, ta'nga' danj gaa rque 'unj nu' se luj rihaan so', ne daj chihaa míj se navij se luj yo' rihaan so' ma'", taj uún Diose rihaan Jesucristó a. ³⁵ Che'é se qui'yaj Diose danj che'é Jesucristó rá David ro', che'é dan cachrón David rihaan yo'ó salmo nana nihánj a: "Daj chihaa míj se ri'yuj nee man síí vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'", taj David rihaan Diose ni'yaj David man Jesucristó a. ³⁶ Dan me se xa' ma'an David, tzaj ne gaa quisíj qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' che'é nij tuvi' so', gaa ne cavi' so', gaa ne cachin' nii man so' rej naj nij xij so', gaa ne ri'yuj nee man so' a. ³⁷ Ne xa' Jesucristó síí cunuu i'na' uún qui'yaj Diose, tzaj ne ne ri'yuj nee man so' ma'.

³⁸ "Xcaj nij soj cuentá se vaa cuanó nihánj me se nata' núj nana rihaan soj se vaa che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé ní', tinuj. Dan me se daj chihaa míj se navij nu' cacun' tumé soj, qui'yaj se tucuanj Moisés ma'. ³⁹ Tzaj ne cunudanj nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se x'néj uun cacun' yo' xráa soj, ne nuu sa' soj rihaan

Diose adonj. ⁴⁰ Che'é dan tadó nij soj se quiran' soj ndaa vaa taj se nana Diose nana no rihaan danj nij síí nata' se nana Diose nana nihánj á: ⁴¹ "Ne soj sij a'nga' nacoo ni'yaj manj, tzaj ne ni'yaj soj ei. Ca'anj rá soj, ne quirí' nu' soj nanj ei. 'O se gaa vaa i'na' soj nihánj, ne qui'yáj suun nocoo, ne ca'vee se cataj xna'anj yo'ó so' rihaan soj che'é se vaa qui'yáj, tzaj ne se ca'vee cuchuman rá soj se nana so' asuun ma'", taj Diose rihaan soj a —taj Pabló rihaan nij yuvii cunuu chre' rá ve' yo' a.

⁴² Dan me se gaa me rá roj so' ca'anj roj so', ne cachín ni'yaj nij yuvii rihaan roj so' se vaa cachén yo'ó tunj güii, ne ca'na' uún roj so' ne ca'mii uún roj so' nana vaa danj rihaan nij so' a. ⁴³ Gaa ne gaa quisíj tucu'yón nij so' ne curihanj nij yuvii xe', ne que'ee nij síí israelitá do', nij síí yaníj noco' xraan se tucuanj nij síí israelitá do', canoco' man roj síí cu'naj Pabló ga Bernabé a. Gaa ne ca'mii ndo'o roj so' ga nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa yo'ó nica'j nij so' tucuaán sa' ga se luj 'yaj Diose che'é nij so' a.

⁴⁴ Dan me se cachén tunj güii ne nasíj yo'ó güii naránj rá nij yuvii israelitá, gaa ne cunuu chre' cunudanj nij yuvii yanj chuman' ta' asuun, che'é rej cunó nij so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ⁴⁵ Tzaj ne quene'en nij yuvii israelitá se vaa cuchi' ndo'o yuvii rihaan Pabló, gaa ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá nij yuvii israelitá, ne nij ca'mii nij so' che'é Pabló, cataj nij so' se vaa inanj nana ne ca'mii Pabló a. ⁴⁶ Tzaj ne ne cuhu'vi' ya roj síí cu'naj Pabló ga Bernabé ni'yaj roj so' man nij yuvii israelitá a ma'. Ne cataj roj so':

—No xcúún núj nata' núj se nana Diose rihaan nij soj sij israelitá asino yaan adonj. Tzaj ne che'é se quirí'íj yaníj soj nana yo', ne che'é

se nuveé sĵ nŕ xcuún cayáán gā Dioŕ nŭ' cavii nŭ' ca'anĵ me soĵ rá soĵ, ne che'é dan nihánĵ me se canicaj nŭĵ, ne nata' nŭĵ nanaĵ yo' rihaan nij síí yanĵ ei. ⁴⁷ 'Q se Dioŕ sĵ 'nij ra'a man ní' me síí ca'ne' suun rihaan nŭĵ qui'yaj nŭĵ danĵ adonĵ. Dan me se cataĵ síí 'nij ra'a man ní': “Aj cuné' 'unĵ mán so' se vaa guún so' ya'an chuguun rihaan nij síí yanĵ ne ca'vee xcaĵ nij so' cuentá, qui'yáá so', gaa ne quinaniĵ yuvii yanĵ chuman' naj nŭ' rihaan chumiĵ rihaan sayuun, qui'yáá so' á”. Nihánĵ me se nanaĵ Dioŕ nanaĵ cataĵ Dioŕ rihaan nŭĵ nanĵ á —taj roĵ so' rihaan nij yuvii israelitá yo' a.

⁴⁸ Dan me se gaa cuno nij síí yanĵ se nanaĵ Pabló, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne ve'é ca'mii nij so' che'é se nanaĵ Dioŕ sĵ 'nij ra'a man ní' a. Ne cunudanĵ nij síí cune' Dioŕ cayáán rihaan Dioŕ nŭ' cavii nŭ' ca'anĵ ro', cuchumán rá nij so' cuno nij so' nanaĵ yo' a. ⁴⁹ Gaa ne cuchi' se nanaĵ Dioŕ sĵ 'nij ra'a man ní' daj a nij chuman' naj rihaan yo'óó rej yo' a. ⁵⁰ Tzaj ne caxrĵ nij síí israelitá chrej rque nij chanaĵ yanĵ noco' xraan man Dioŕ chanaĵ xna'anĵ do', rque nij síí nicaj suun uun chĵ rihaan chuman' yo' do', ne táá ri'yunĵ nij so' man Pabló gā Bernabé a. Gaa ne tucunánĵ nij so' man roĵ so' rej yo' a. ⁵¹ Gaa ne nacunan' roĵ so' tacóó roĵ so' tucayuu roĵ so' yo'óó tachruĵ cavii chuman' yo' rihaan yo'óó, che'é rej xcaĵ nij síí man chuman' yo' cuentá se vaa ma'anĵ nij so' tumé cacun' se vaa ne cunŕ nij so' se nanaĵ Dioŕ a. Gaa ne ca'anĵ roĵ so' chuman' Iconio a. ⁵² Ne nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanĵ chuman' Antioquía yo' me se 'ŕ guun niha' uxrá rá nij so', ne 'ŕ cunuu Nimán Dioŕ nimán nij so' a.

14

Nanaĵ nihánĵ taj xna'anĵ daj guun rá nij síí man chuman' Iconio gaa cuchi' se nanaĵ Dioŕ chiháán nij so' a

¹ Dan me se gaa cuchi' síí cu'naj Pabló gā síí cu'naj Bernabé chuman' Iconio, ne catúĵ roĵ so' rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se tucuanĵ Moisés, ne che'é se ve'é ndo'o nata' roĵ so' se nanaĵ Dioŕ, che'é dan cuchumán rá que'ee ndo'o yuvii israelitá do', yuvii yanĵ a'mii xna'anĵ griego do', ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ² Tzaj ne nij yuvii israelitá na'veĵ rá cunŕ se nanaĵ Jesucristó me se caxrĵ nij so' chrej rque nij yuvii yanĵ yanĵ chuman' yo' che'é rej nachrĵ' nij so' ni'yaj nij so' man nij tinuĵ nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne danĵ guun a. ³ Dan me se que'ee güii sca' nanĵ ca'mii natáj roĵ síí cu'naj Pabló gā Bernabé se nanaĵ Dioŕ sĵ 'nij ra'a man ní', ne síí 'nij ra'a man ní' ro', racuĵ man roĵ so' se vaa guun nucuaj roĵ so' qui'yaj suun roĵ so' suun sa' nocoŕ ni'yaj nij yuvii, che'é rej cuchuman' rá nij yuvii se vaa ya ya vaa se nanaĵ roĵ so' nanaĵ che'é se luĵ qui'yaj síí 'nij ra'a man ní' che'é ní' a.

⁴ Gaa ne xra' ta'aj nij yuvii man chuman' yo', ne ta'aj nij so' ro', canoco' se nanaĵ nij síí israelitá síí na'veĵ rá cunŕ se nanaĵ Dioŕ, ne yo'ó ta'aj nij so' ro', canoco' se nanaĵ roĵ síí cune' Jesucristó man nata' se nanaĵ so' a. ⁵ Gaa ne guun rá nij yuvii yanĵ do', nij yuvii israelitá do', nij síí uun chĵ rihaan nij so' do', qui'yaj chi'ii nij so' man roĵ síí cu'naj Pabló gā Bernabé ne ndaa guun rá nij so' go' nij so' yahĵ man roĵ so' ndaa se cavĵ' roĵ so' a. ⁶ Tzaj ne xcaĵ roĵ so' cuentá, gaa ne che'é dan cunánĵ roĵ so', ca'anĵ roĵ so' chuman' Listra chuman' naj estadó Licaonia do', chuman' Derbe yo'ó chuman' naj estadó Licaonia do', yo'ó nij chuman' ra'a naj nichrun' gā roĵ chuman'

yo' do', ⁷ ne vaj roj so' nata' roj so' se nana Diose nana sa' rihaan nij yuvij yanj nij chuman' yo' a.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa guun ra nij sii ne chuman' Listra se vaa ya'anj me sii cu'naj Pabló do', sii cu'naj Bernabé do' a

⁸ Dan me se chuman' Listra ro', ne 'o sii rengo ne sii rengo me so' asij ca'ngaa so', ne veé 'o danj vaa so', ne daj chihaa mij taj se qui'ya' cachee so' ma'. ⁹ Ne yaán so' cuno so' se nana Pabló a. Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man so', ne xcaj Pabló cuentá se vaa sii rengo yo' nucuaj ndo'o rá se vaa ca'vee nahuun sa' so', qui'yaj Diose a. ¹⁰ Che'é dan nucuaj ca'mii Pabló, cataj Pabló rihaan so' a:

—Naxumaan so', canicun' cayá so' ei. —taj Pabló rihaan so' a.

Gaa ne güej sii rengo yo', ne cachéé so' a. ¹¹ Dan me se quene'en nij yuvij se vaa qui'yaj Pabló, ne che'é dan caguáj nij yuvij se xna'anj ma'an nij so', cataj nij so':

—Nahuun nij ya'anj yuvij, ne nanij nij so' rihaan yo'óo chuguanj —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Pabló ga Bernabé a.

¹² Gaa ne cataj nij yuvij se vaa ya'anj cu'naj Júpiter me Bernabé, ne Pabló me se ya'anj cu'naj Mercurio me so', che'é se so' me sii ca'mii doj a. ¹³ Ne dan me se rihaan tu'va chuman' yo' ne 'o nuvíí rej na'víí nij yuvij rihaan ya'anj Júpiter, ne xrej ne nuvíí yo' ro', ca'ne' suun se vaa ca'na' scúj toró ca'na' cachriin yâj ca'na' ta'yaa rej atúj yuvij chuman' yo', ne guun rá so' ga nij yuvij ticavi' nij so' scúj yo' rihaan Pabló ga Bernabé che'é se ya'anj me roj so' rá nij yuvij a.

¹⁴ Dan me se xcaj Bernabé ga Pabló cuentá daj guun rá nij yuvij, ne che'é dan cutzin' roj so' sagan' roj so', che'é se chi'ij ndo'o qui'yaj nij yuvij rá roj so' a. Gaa ne cunánj

roj so' sca'núj nij yuvij, ne caguáj roj so', ¹⁵ cataj roj so':

—Se guun qui'yaj nij soj danj ma'. 'O se cuyaán yuvij me ní', ne nihánj me se xa' núj, tzaj ne 'na' núj nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan nij soj, che'é rej tanáj soj tucuáán ni'yon rma'an noco' soj cuano nihánj ne canicaj soj canoco' soj Diose sii vaa i'na' ya ei. Ne so' ro', me sii qui'yaj nu' rej xta' do', nu' rihaan yo'óo do', nu' na ya'anj do', ne nu' rasuun qui'yaj so' adonj. ¹⁶ Ne asij rque me se ca'née ra'a Diose canoco' cunudanj nij x'ne' yuvij tucuáán cuchruj xij nij so' a. ¹⁷ Tzaj ne se guun cataj soj se vaa a doj ne ca'vee xcaj soj cuentá che'é Diose ma'. 'O se ve'é ndo'o qui'yaj Diose che'é soj adonj. Dan me se aman' maan avii rej xta', qui'yaj Diose che'é soj, ne sij dió avii naa, qui'yaj uún Diose, ne dan me se araa rque soj, ne uun niha' rá soj, qui'yaj Diose adonj —taj roj so' rihaan nij yuvij yo' a.

¹⁸ Dan me se daj doj se ticavi' nij yuvij scúj rihaan roj so', tzaj ne ca'ne' rá nij yuvij ga suun yo', qui'yaj se nana roj so' a.

Nana nihanj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nij sii israelitá cavii chuman' Antioquía do', chuman' Iconio do', man sii cu'naj Pabló ga Bernabé a

¹⁹ Tzaj ne cavii sii israelitá chuman' Antioquía do', chuman' Iconio do', ca'na' nij so' chuman' Listra, ne caxríj nij so' chrej rque nij yuvij man chuman' Listra, ne che'é dan go' ndo'o nij yuvij yahij man Pabló, ne cuxuun nij yuvij man so' ndaa tu'va chuman', ne ri'íj nij yuvij man so' a. Ne guun rá nij yuvij se vaa cavi' so' a. ²⁰ Tzaj ne cunuu chre' nij sii cuchumán rá se nana Jesucristó ne chuman' yo', ne tucuachriin nij so' nu' anicaj rej naj Pabló rihaan yo'óo, ne naxagaa so', ne catúj uún so' chuman' ga nij so'

a. Gaa ne yo'ó güii me se curihanj roj so' ga Bernabé ca'anj roj so' chuman' Derbe a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canicaj síi cu'naj Pabló ga Bernabé chuman' Antioquía naj estadó Siria a

²¹ Dan me se nata' ndo'o síi cu'naj Pabló ga Bernabé se nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii man chuman' Derbe yo', ne cavii ndo'o síi tucu'yón se nana Jesucristó chuman' Derbe yo', qui'yaj roj so' a. Gaa ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Listra do', chuman' Iconio do', chuman' Antioquía naj estadó Pisidia do' a. ²² Ne nari' nucua'j nimán cunudan'j nij síi tucu'yón se nana Jesucristó, qui'yaj roj so' a. Ne narqué roj so' chrej man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó se vaa daj chihaa mij se ca'ne' rá nij so' ga suun noco' se tucuanj Jesucristó a. Ne cataj roj so' se vaa asino quiran' ndo'o ní sayuun, gaa ne ca'vee cayáán ní ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, taj roj so' a. ²³ Ne cune' roj so' man síi guun chij rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó 'o 'o nij chuman' a. Gaa ne toco' roj so' x'naa man ma'an roj so', ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man so' se vaa racuíj so' man nij so' a.

²⁴ Dan me se cachén roj so' nu' estadó Pisidia, gaa ne cuchi' roj so' estadó Panfilia a. ²⁵ Gaa ne ca'mii natáj roj so' se nana Diose rihaan nij síi man chuman' Perge, gaa ne ca'anj roj so' chuman' Atalia a. ²⁶ Gaa ne chuman' Atalia ro', cavii roj so' rihoo chéé rihaan na, quinan' roj so' ndaa chuman' Antioquía naj estadó Siria a. Ne chuman' Antioquía ro', me rej cavii roj so' asino yaan gaa cachíin ni'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose se vaa racuíj

Diose man roj so' qui'yaj suun roj so' ca'mii natáj roj so' se nana Diose rihaan yuvii a. Ne nihánj me se quisíj suun yo', qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁷ Dan me se gaa nucui' roj so', ne canacúun roj so' man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunu chre' nij so', gaa ne cataj xna'anj roj so' nu' se vaa qui'yaj Diose ga roj so', ne cataj roj so' se vaa ya x'núj rihaan nij yuvii yaníj cuchuman' rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, qui'yaj Diose, ne ca'vee cavii sa' nij yuvii yaníj yo' a. ²⁸ Gaa ne guun raan ndo'o roj so' ga nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Antioquía yo' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj che'é juntá qui'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Jerusalén gaa ca'mii nij so' che'é se tucuanj Moisés a

¹ Dan me se ta'aj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó cavii chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' tucu'yón nij so' rihaan yo'ó tinúu nij so' se vaa sese se cata' ta'nga' man yo'ó so' ndaa vaa taj se tucuanj Moisés, ne daj chihaa mij se ca'vee nanii so' rihaan sayuun qui'yaj Diose ma'. ² Gaa ne ca'mii canó tuvi' ndo'o síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Bernabé do', ga nij síi tucu'yón nana yo', gaa ne che'é dan cune' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía man roj so' ga yo'ó doj tinúu nij so' se vaa ca'anj nij so' chuman' Jerusalén nanj roj so' cuentó ga nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', ga yo'ó nij síi uun chij rihaan nij so' do', che'é nana a'mii nij yuvii yo' a.

³ Dan me se cavii nij so', ca'anj nij so', ne cachén nij so' estadó Fenicia do', estadó Samaria do', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij

tinúú nij so' che'é nij yuvij yanij se vaa cuchumán rá ta'aj nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá cunudanj nij sí cuno nana yo' a. ⁴ Dan me se cuhi' nij so' chuman' Jerusalén, gaa ne ve'é ca'mii nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', yo'ó nij sí uun chij do', ga nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanj chuman' Jerusalén yo' che'é nu' se vaa qui'yaj Diose ga nij tinuj nij so' a.

⁵ Tzaj ne canicun' doj sí fariseo síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa no xcúun nij tuvi' Pabló cuta' nij so' ta'nga' man nij sí yanij yo', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanij yo' se vaa no xcúun nij so' qui'yaj nij so' nu' se tucuanj Moisés a.

⁶ Dan me se cunuu chre' nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij ga yo'ó nij sí uun chij rihaan nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj nij so' juntá, ca'mij nij so' che'é se nana nij sí fariseo yo' a. ⁷ Dan me se ca'mii ca'mii nij so', gaa ne canicun' síi cu'naj Pedró, ne cataj so':

—Cuno soj ca'mij, tinuj. Aj ne'en soj se vaa asij naá ndo'o guun rá Diose cuno nij sí yanij se nana Diose nana sa', ne cuchuman rá nij sí yanij ni'yaj nij so' man nana sa' yo' a. Gaa ne narii Diose man yo'ó tuvi' ní, ne 'unj me síi narii Diose nata' se nana Diose rihaan nij yuvij yanij yo' chuguanj. ⁸ Ne Diose ro', me síi ne'en daj vaa nimán yuvi, ne Diose me síi rqué Nimán Diose man nij sí yanij yo' ndaa vaa qui'yaj so' che'é ma'an ní, che'é rej ca'vee guun ya rá ní se vaa ya tinúú ní me nij sí yanij nanj adonj. ⁹ Dan me se cunuu sa' nimán nij sí yanij rihaan Diose che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so'

man Jesucristó, ne cuano nihánj me se 'o cuyaan vaa nij so' ga ní rihaan Diose nanj adonj.

¹⁰ Ne tadó soj sese guun rá soj quene'en soj sese ca'vee ca'maan rá Diose qui'yaj soj ne qui'yaj Diose sayuun man soj á. 'O se xa' se tucuanj Moisés, tzaj ne ase vaa icón 'ee taj raá yuntá scúj ro', danj vaa se tucuanj Moisés rihaan xii ní do', rihaan ma'an ní do', ne ne ca'vee qui'yaj ní nu' tucuaán yo' ma'. Ne nihánj me se me rá soj cuchruj soj tucuaán yo' rihaan yo'ó nij tinúú ní síi tucuyón se nana Jesucristó, ¹¹ tzaj ne amán rá ní se vaa che'é inanj se luj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní ro', che'é dan nanií ní rihaan sayuun ei. Nuveé se tucuanj Moisés me se vaa qui'yaj nanií ní rihaan sayuun ma'. Ne ase vaa ní ro', danj vaa nij tinúú ní síi yanij uún adonj —taj Pedró rihaan cunudanj nij so' a.

¹² Dan me se ca'ne' rá nij so', ne a doj ne ca'mii nij so' a ma'. Maan se sa' uxrá nanó xrej nij so' gaa cataj xna'anj Bernabé ga Pabló che'é nij suun sa' nocoo guun nucuaj roj so' qui'yaj roj so' sca'núj nij sí yanij qui'yaj Diose a. ¹³ Dan me se gaa quisij ca'mii roj so', gaa ne ca'mii síi cu'naj Santiagó, cataj so':

—Cuno nij soj ca'mij, tinuj. ¹⁴ Nihánj me se cataj xna'anj tinú' Simón rihaan ní se vaa asino yaan narii Diose man ta'aj nij yuvij yanij guun nij so' 'o se chuman' Diose a. ¹⁵ Ne 'o cuyaan vaa se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá ga se nana tinú' Simón nihánj a. Dan me se vaa nana no rihaan danj Diose taj: ¹⁶ “Asa' quisij, gaa ne canicaj 'unj, ne naqui'yaj sa' 'unj rej ne síi cu'naj David a. Dan me se canee nu' ve' ne so', ne quiri' ndo'o ve', tzaj ne nacune' caya uún 'unj man nu' ve' yo', gaa ne cunuu sa' cunudanj yo' a. ¹⁷ Danj qui'yaj che'é rej ca'vee nano' yo'ó nij yuvi

yaníj mán 'un̄j sij 'n̄ij ra'a man nij so' a. Dan̄j qui'yaj cunudañj nij yuvij yaníj noco' manj, taj 'un̄j sij 'n̄ij ra'a man soj,¹⁸ ne asij naá cataj 'un̄j se vaa qui'yáj dan̄j adon̄j”, taj se nanā Diose nanā cachron̄ sís nata' se nanā Diose gaa naá rihaan yanj a.

¹⁹”Che'é dan 'un̄j me sís guun rá se vaa se qui'yaj ní' sayuun man nij sís yaníj canicaj nimán canoco' man Diose ma'. Se cataj ní' se vaa canoco' nij so' nu' se tucuañj Moisés ma'.²⁰ Maan se qui'yaj ní' yanj ca'nej ní' rihaan nij so', ne cataj xna'an̄j ní' rihaan nij so' se vaa se guun chā nij so' rasuun rque yuvij rihaan ya'an̄j cacój yuvij ma'. Ne snó'o do', chanā do', se cotoj nij so' ga yo'ó yuvij sese ne nicā nij so' me yo' ma'. Ne se chá nij so' nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne se chá nij so' ton ma'.²¹ 'Q se daj a güii cuetan' naránj rá ní' me se man ndo'o tuvi' ní' sij israelitá nayaa se nanā Moisés, ne a'mii natáj nii che'é se tucuañj so' rá ve' tucuyón ní' tucuaán yo' daj a chuman' a. Ne dan̄j 'yaj inañj ní' sij israelitá asij naá ndo'o a —taj sís cu'naj Santiagó rihaan yo'ó nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'an̄j che'é yanj cartá qui'yaj nij sís man̄ Jerusalén ca'neé nij so' rihaan nij yuvij yaníj cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

²² Gaa ne guun rá nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', yo'ó nij sís uun chij do', cunudañj nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén do', narij nij so' doj tuvi' ma'an̄j nij so' ca'an̄j nij so' ndaa chuman' Antioquía ga roj sís cu'naj Pabló do', Bernabé do' a. Gaa ne narij nij so' man sís cu'naj Judas Barsabás do', man sís cu'naj Silas do', se vaa ca'an̄j roj so' a. 'Q se sís sa' me roj so', rá nij tinúú roj so' a.²³ Gaa ne qui'yaj cunudañj nij so'

yanj cartá ca'an̄j nicāj nij sís ca'an̄j chuman' Antioquía, ne nihánj me se vaa taj yanj cartá yo' a: “Nihánj me yanj yanj 'yaj núj sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', sij uun chij rihaan nij sís amán rá ni'yaj man Jesucristó do' a. Tinúú soj me núj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sij yaníj amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía do', estado Siria do', estado Cilicia do' a.²⁴ Dan me se ca'na' nanā rihaan núj se vaa doj tuvi' núj me sís ca'mii nanā qui'yaj sayuun rihaan soj, ne quirí' rá soj, qui'yaj nij sís ca'mii nanā yo' rihaan nij soj a. Tzaj ne nuveé núj ca'neé man nij so' ma'.²⁵ Tzaj ne che'é se qui'yaj nij so' dan̄j ro', che'é dan cuyaan̄ guun rá núj narij núj doj tinúú núj cuchí' rihaan soj ga roj tinúú ní' sís 'ee ndo'o rá núj sís cu'naj Bernabé ga Pabló adon̄j.²⁶ Ne xa' roj so', tzaj ne sij ca'neé nimán cunuû rihaan Jesucristó sij 'n̄ij ra'a man ní' me roj so', ne ndaa ne chu'vi' roj so' caví' roj so' ma'.²⁷ Dan me se ca'neé núj man sís cu'naj Judas do', man sís cu'naj Silas do', se vaa ca'an̄j roj so' ga sís cu'naj Bernabé ga Pabló, ne ma'an̄ roj so' nata' rihaan soj ndaa vaa taj nanā no rihaan yanj nihánj ei.

²⁸”Dan me se ne guun rá Nimán Diose do', ma'an̄ núj do', cuchruj ndo'o núj tucuaán canoco' soj ma'. Tzaj ne vaa che'é cunō soj ca'an̄j guee nanā nihánj, rá núj nan̄j adon̄j.²⁹ Dan me se se guun chā soj rasuun rque yuvij rihaan ya'an̄j cacój yuvij ma'. Se guun chā soj ton ma'. Se guun chā soj nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne snó'o do', chanā do', se cotoj soj ga yo'ó yuvij sese ne nicā soj me yo' ma'. Ne sese qui'yaj soj nu' ndaa vaa taj nanā nihánj, ne ve'é 'yaj soj, rá núj nan̄j adon̄j. Ne me rá núj se vaa ve'é cayaán soj adon̄j”, taj yanj cartá qui'yaj nij sís man̄ chuman'

Jerusalén yo' a.

³⁰ Dan me se ca'néé nij so' man ca'anj nij síi ca'anj chuman' Antioquía, gaa ne gaa cuchi' nij so', ne canacúun nij so' cunu chre' cunudanj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne caxrj nij so' yanj cartá yo' ston nij síi yanj chuman' Antioquía a. ³¹ Gaa ne nayaa nij síi man Antioquía yanj cartá, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nana sa' cataj xna'anj nij síi man Jerusalén rihaan nij so' a. ³² Ne síi cu'naj Judas do', síi cu'naj Silas do', síi nata' se nana Dióse me roj so', ne a'mii a'mii roj so' nago' roj so' chrej man nij síi man Antioquía yo', ne nari' nucuaj nimán nij so', qui'yaj roj so' a. ³³ Dan me se quisij caran' roj so' chuman' Antioquía, gaa ne ve'é cataj nij tinuj nij síi man Antioquía rihaan roj so' se vaa dínj gaa nimán roj so' ca'anj roj so' a. Gaa ne dan me se quinán' roj so' rihaan nij síi ca'néé man roj so' ca'na' roj so' a. ³⁴ Tzaj ne guun rá síi cu'naj Silas quinaj so' chuman' Antioquía a. ³⁵ Ne guun raan síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Bernabé do', chuman' Antioquía, ne tucu'yón roj so' se nana Dióse sij 'nij ra'a man ní' nana sa' rihaan yuvij a. Ne que'ee ndo'o yo'ó nij yuvij nata' nana sa' roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj uún Pabló tucu'yón so' se nana Dióse rihaan yuvij, ne ca'anj Bernabé yo'ó rej yanj a

³⁶ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cataj Pabló rihaan Bernabé a:

—Canicaj ní' ca'anj uún ní' cunudanj nij chuman' yanj nij tinúu ní' nij síi nata' ní' se nana Dióse nana sa' rihaan, gaa ne quene'en ní' daj vaa mán nij so' ei —taj Pabló rihaan Bernabé a.

³⁷ Tzaj ne Bernabé ro', guun rá so' se vaa ca'anj uún síi cu'naj Juan Marcos ga roj so' a. ³⁸ Tzaj ne ne ca'vej rá Pabló ca'anj uún Juan

Marcos ga roj so', che'é se gaa rque me se tanaj Juan Marcos man roj so' estadó Panfilia, ne ne ca'anj so' qui'yaj suun nij so' che'é Dióse ma'. ³⁹ Che'é dan guun vij nana ca'mii roj so' che'é Juan Marcos, ne che'é dan ca'anj yanj roj so', ne Bernabé ro', nicaj síi cu'naj Marcos, ne cavii roj so' rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj roj so' estadó Chipre a. ⁴⁰ Ne Pabló ro', narii so' man síi cu'naj Silas se vaa ca'anj so' ga Pabló a. Ne cachín ni'yaj nij tinúu roj so' nij síi man chuman' Antioquía rihaan Dióse se vaa qui'yaj Dióse se luj ne racuj so' man roj so' chrej ca'anj roj so', ne dan me se ca'anj roj so' a. ⁴¹ Gaa ne cachén roj so' nu' estadó Siria do', nu' estadó Cilicia do', ne nari' nucuaj nimán nij x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj nij chuman' naj roj estadó yo', qui'yaj roj so' a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé síi cu'naj Timoteo ga síi cu'naj Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cuchi' síi cu'naj Pabló ga Silas chuman' Derbe do', chuman' Listra do' a. Ne chuman' Listra ro', yáan 'o' síi tucu'yón se nana Jesucristó, ne Timoteo cu'naj so' a. Ne nii Timoteo me chana israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne rej Timoteo me síi yanj a'mii xna'ánj griego a. ² Ne síi sa' me Timoteo, taj nij tinúu so' síi ne chuman' Listra do', chuman' Iconio do' a. ³ Dan me se guun rá Pabló se vaa ca'anj Timoteo ga so' a. Ne cuta' Pabló ta'nga' man so', che'é se ne'en cunudanj nij síi israelitá yanj rej yo' se vaa sij yanj me rej so' ne che'é dan nuvi' ta'nga' cata' man so' ma'. ⁴ Dan me se gaa cachén nij so' nu' nij chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunó nij yuvij se nana nij

apóstol cune' Jesucristó man do', yo'ó nij sí uun chij yanj chuman' Jerusalén do', nana naqui'yaj cuu nij so' che'é nij sí yaníj a. ⁵ Ne xa' nij x'ne' nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne doj a canoco' nij so' se tucuanj Jesucristó, ne doj a cunuu rii nij x'ne' daj a güii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naqui'yaa 'o sí ne estadó Macedonia rihaan Pabló, qui'yaj Diose a

⁶ Dan me se caráan Nimán Diose chrej rihaan nij so' nata' nij so' se nana Diose estadó cu'naj Asia, ne che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Frigia do', rej cu'naj Galacia do' a. ⁷ Gaa ne vaj nij so' chrej ndaa rej cu'naj Misia, gaa ne guun rá nij so' ca'anj nij so' estadó cu'naj Bitinia a. Tzaj ne ne ca'vee qui'yaj nij so' danj, qui'yaj Nimán Diose ma'. ⁸ Che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Misia, ne nanij nij so' ndaa chuman' Troas a. ⁹ Ne dan me se rej nij naqui'yaa 'o rasuun rihaan Pabló, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nicun' 'o sí ne estadó Macedonia ni'yaj Pabló, ne canacúun snó'o yo' man Pabló, cataj so':

—Ca'na' so' ndaa estadó Macedonia nihánj, ne racuíj so' man núj á —taj so' rquee so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne nu' nanó rá ca'anj ran' núj daj gaa qui'yaj núj ne ca'vee ca'anj núj ndaa estadó Macedonia a. 'O se cachríj rá ya núj se vaa Diose me sí ca'ne' suun rihaan núj nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan nij sí ne estadó Macedonia yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana cu'naj Lidia chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Dan me se chuman' Troas ro', cavii núj rihoo chéé rihaan na, ne 'o chrej ca'anj núj cuchí' núj ndaa rej cu'naj Samotracia a. Ne yo'ó güii ca'anj núj rque rihoo ndaa chuman' cu'naj Neápolis a. ¹² Gaa

ne cavii núj chuman' yo', ca'anj núj chuman' cu'naj Filipos a. Ne chuman' Filipos ro', me chuman' nocoo naj estadó Macedonia, ne chuman' cuchruj nij sí cavii Romá me yo' a. Dan me se guun raan núj doj güii chuman' Filipos yo', ¹³ ne güii naránj rá nij yuviij israelitá curihanj núj ta'yaa xij rej atúj yuviij chuman' yo', ne ca'anj núj tu'va 'o chráá a. 'O se guun rá núj se vaa rej yo' me rej cunuu chre' nij yuviij israelitá cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose a. Dan me se cayáan núj rihaan yo'óo, ne ca'mii núj ga nij chana cunuu chre' rej yo', ¹⁴ ne yaán 'o chana cu'naj Lidia, ne no' ro', me chana ránj natu'vej yatzíj mantá tintá sa' inanj, ne chana cavii chuman' Tiatira me no', ne chana yaníj aráj guee rihaan Diose me no' a. Dan me se cuno no' se nana Pabló, ne racuíj ndo'o Diose sij 'nij ra'a man ní' man no' se vaa ca'vee cuchumán rá no' se nana Pabló yo' a. ¹⁵ Gaa ne cata' ne nij tucua no' a. Gaa ne canacúun no' man núj, cataj no':

—Sese 'unj me chana amán ya rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní', rá nij soj, ne caran' soj ve' tucua doj güii á —taj chana cu'naj Lidia rihaan núj a.

Ne rquee ndo'o no' man núj, ne caran' núj ve' tucua no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa catúj roj sí cu'naj Pabló ga Silas taga' che'é se quirii roj so' nana chree nimán 'o chana yaan rii suerté, tzaj ne racuíj Diose man roj so' a

¹⁶ Dan me se yo'ó güii ca'anj uun núj rej cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, ne nari' tuvi' 'o chana yaan ga núj, ne nuu 'o nana chree nimán no', ne qui'yaj canaán ndo'o nij sí uun chij rihaan no' sa'anj, qui'yaj no' gaa quirii no' suerté che'é yuviij a. ¹⁷ Dan me se canoco' ndo'o no' man núj ga Pabló, ne caguáj no', cataj no':

—Nij sí nihánj ro', me sí nuu rihaan Diöse sí nicun' xta', ne nata' nij so' rihaan soj me tucuaán canoco' soj ne ca'vee nanij soj rihaan sayuun ei —taj no', ni'yaj no' man núj a.

¹⁸ Dan me se guun que'ee güii qui'yaj no' danj, gaa ne guun rmii Pabló, qui'yaj no', ne che'é dan canicaj so' ca'mii so' rihaan nana chree nuu nimán no', cataj so':

—Nihánj me se che'é suun nu-cuaj rque Jesucristó manj a'né' 'unj suun rihaan so' se vaa curihanj so' nimán chana nihánj á —taj Pabló rihaan nana chree yo' a.

Gaa ne nu' curihanj nana chree nimán no' a.

¹⁹ Dan me se nij sí uun chij rihaan chana yaan yo' me se xcaj nij so' cuentá se vaa che'é se curihanj nana chree nimán chana yo' ro', che'é dan se ca'vee qui'yaj canaán nij so' dojsa'anj qui'yaj chana yaan yo', rá nij so' a. Che'é dan quita'aa nij so' man Pabló ga Silas, ne nu-cuaj rii nii man roj so' ca'anj nij so' yu'vee ndaa rihaan nij sí nicaj suun uun chij rihaan chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne ca'anj nicaj nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Silas rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo', gaa ne cataj nij so' a:

—Roj sí nihánj me se nanj yuvij israelitá me roj so', ne uun rmii rá nu' nij sí man chiháan ní 'yaj roj so' nanj á. ²¹ 'O se nata' roj so' tucuaán naca rihaan núj, ne nuveé tucuanj no xcuún ní' nicaj ní' me tucuaán yo' che'é se sí noco' gobiernó ne Romá me ní' á —taj nij so' rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo' a.

²² Gaa ne 'o cunihaa guun rá nij yuvij man chuman' yo', ne caxrij yuvaa ndo'o nij so' man Pabló ga Silas a. Gaa ne nucuaj cuxuun roj cuese sagan' Pabló ga Silas ndaa se quitzin' yatzéj, ne ca'ne' roj cuese suun rihaan roj tanuu se vaa go'

ndo'o nij tanuu rutzij xraá roj so' a. ²³ Ne gaa quisij cayuun roj so', ne taguéj nij tanuu man roj so' rá taga', ne ca'ne' roj cuese yo' suun rihaan sí tumé taga' se vaa cütumé uxrá so' man roj so' a. ²⁴ Dan me se gaa cuno sí tumé taga' nana yo', ne canu' so' man roj so' rá 'o ve' rej rque taga' yo', ne caxrij so' tacóo roj so' rque yu'uj taj rque caj a.

²⁵ Dan me se rej nij yan' achíin ni'yaj ndo'o roj sí cu'naj Pabló ga Silas ne achraá roj so' chra' rihaan Diöse, ne uno nij sí man taga' se vaa 'yaj roj so', ²⁶ ne dan me se cachén ndo'o yuún, ne ndaa nasqui' ndo'o tacóo ve' taga' yo', ne x'núj nu' nij ta'yaa taj rihaan taga' yo', ne nache nu' aga' ne' nuu chihá ra'a cunudanj nij sí 'nij taga' yo' a. ²⁷ Ne nanuú rá sí tumé taga', ne quene'en so' se vaa táa ya'núj uun nij ta'yaa, gaa ne guun rá so' se vaa aj cunánj nij sí man taga', ne che'é dan quirii so' taneé so' neé espadá, ne daj doj se ticavi' so' man ma'an so' a. ²⁸ Tzaj ne nucuaj ndo'o caguáj sí cu'naj Pabló rihaan so', cataj Pabló:

—Se guun qui'yaj chi'ii so' man ma'an so' ma'. 'O se man chre' cunudanj núj nihánj nanj ei —taj Pabló, caguáj so' a.

²⁹ Gaa ne canacúun sí tumé taga' se vaa ca'na' nicaj nii ya'an chuguun rihaan so', ne yoo ndo'o catúj so' rá taga', ne ri'ij ndo'o man so' che'é se chu'vi' so', ne cayáan ruj so' ndaa canó tu'va so' rihaan yo'óo rihaan roj sí cu'naj Pabló ga Silas a. ³⁰ Dan me se ca'anj nicaj so' man roj so' xe', ne xná'anj so' man roj so', cataj so':

—Daj qui'yaj, gaa ne ca'vee nanij 'unj rihaan sayuun quirán' 'unj nihánj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

³¹ Gaa ne cataj roj so':

—Cuchuman rá so' ni'yaj so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', gaa

ne nanij so' rihaan sayuun nihánj do', rihaan chrej chi'ij uun chij nimán so' do' a. Ne danj inanj qui'yaj nij tuvij' soj, gaa ne cavij sa' cunudanj soj rihaan Diose á —taj roj so' rihaan síi tumé taga' yo' a.

³² Gaa ne nata' roj so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan nu' nij tucua so' a. ³³ Dan me se rej nij me yo', ne maan orá dan nicaj síi tumé taga' yo' man roj so', ne na'nu' so' xraá roj so' rej canó rutzij, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cata' ne nu' nij tucua so' a. ³⁴ Gaa ne ca'anj nicaj so' man roj so' rej xraj rej ne ma'an so', ne go' so' se chá cha roj so' a. Gaa ne dan me se guun niha' uxrá rá nij tucua so', che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose a.

³⁵ Gaa ne rej ranga' me se ca'née roj cuese man misión taga', ne cataj nij misión rihaan síi tumé taga' a:

—Na'nej so' man roj snó'o yo' á —taj nij so' a.

³⁶ Gaa ne cuchij' síi tumé taga' yo' rihaan Pabló, ne nata' so' se nana nij misión rihaan Pabló, cataj so':

—Ca'née roj cuese nana se vaa na'nej 'unj man roj soj nanj á. Che'é dan cuano nihánj me se ca'vee ca'anj roj soj, ne gaa xej nimán roj soj á —taj so' rihaan Pabló a.

³⁷ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij misión a:

—Dan me se roj cuese yo' ro', nda' se sij romanó me rój, tzaj ne ne naqui'yaj cuu roj so' che'é rój, ne maan se go' rma'an nii rutzij xraá rój, qui'yaj roj so', ne quene'en cunudanj nij yuvij man rój se vaa cayuun rój, gaa ne caxrij roj so' taga' man rój a. Ne nihánj me se uun rá roj so' quirij yuve roj so' man rój xe', tzaj ne se guun danj ma'. Tananj ca'na' ma'an roj so' nihánj, gaa ne ve'é quitaj yaan roj so' rihaan rój curihanj rój taga' nihánj á —taj Pabló rihaan nij misión ca'na' taga' a.

³⁸ Dan me se nata' nij misión se nana Pabló rihaan roj cuese yo', gaa ne cuchu'vi' ndo'o roj so' gaa cuno roj so' nana se vaa sij romanó me Pabló ga Silas a. ³⁹ Gaa ne cuchij' roj cuese taga', gaa ne ca'mii sa' roj so' ga roj síi cu'naj Pabló ga Silas a. Gaa ne quitáa yaan roj cuese rihaan roj so' curihanj roj so' taga', ne ve'é cachín ni'yaj roj cuese rihaan Pabló ga Silas se vaa qui'yaj roj so' se ndo'o, curihanj roj so' chuman' yo' a. ⁴⁰ Dan me se gaa quisij curihanj roj so' taga', gaa ne ca'anj roj so' tucua chana cu'naj Lidia a. Gaa ne gaa quene'en roj so' man nij tinúu nij so' síi noco' man Jesucristó, ne ca'mii roj so' ga nij so', ne cunuu xej nimán nij so' qui'yaj se nana roj so', gaa ne curihanj roj so' chuman' yo', ne ca'anj roj so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij síi man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cachén roj so' chuman' Anfípolis do', chuman' Apolonia do', gaa ne catúj roj so' chuman' Tesalónica a. Ne chuman' Tesalónica ro', ne 'o ve' tucuyón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés a. ² Dan me se catúj Pabló rá ve' yo' rej nuu chre'ij nij yuvij israelitá yo', ndaa vaa u'yón inanj so' qui'yaj so' a. Ne va'nuj ya güii cuetanj naránj rá nij so' nanó Pabló cuentó ga nij so' che'é nana no rihaan danj Diose a. ³ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan nij so' se vaa síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me se no xcúun so' quiranj so' sayuun ne cavij' so' ne cunuu i'na' uun so', ne cataj Pabló se vaa ma'an Jesucristó síi nata' Pabló che'e rihaan nij so' ro', ma'an ya so' me síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun a. ⁴ Gaa

ne ta'aj nij sí israelitá cuno se nana Pabló ro', cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne guun tuvij' nij so' ga Pabló ne ga Silas a. Ne cuchumán rá que'ee ndo'o nij sí yanij a'mii xna'ánj griego aráj guee inanj rihaan Diose do', que'ee nij chana raq do' ne chuman' yo' do', cuchumán rá a.

⁵ Tzaj ne guun xcoj ruvaa rá yo'ó nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Silas, ne che'é dan nano' nij so' do' sí chi'ij man yu'vee, ne cunuu chre' ndo'o yuvij, qui'yaj nij sí chi'ij yo', gaa ne nax-umaan ndo'o sayuun chuman' yo', qui'yaj nij so' a. Gaa ne cuchij' nij yuvij yo' rihaan ve' tucua' sí cu'naj Jasón ve' caran' sí cu'naj Pabló ga Silas, ne guun rá nij yuvij quirij' nij so' man roj so' ndaa rihaan yuvij cunuu chre' a. ⁶ Dan me se nuvi' roj so' ne rá ve' yo' gaa cuchij' nij yuvij nano' man roj so' ma'. Che'é dan quirij' nij yuvij man ma'an sí cu'naj Jasón do', man yo'ó nij tinúú ní' sí noco' man Jesucristó do', ne nucuaj rij' nij yuvij man nij so' ndaa rihaan nij sí uun chij rihaan chuman' yo' a. Gaa ne caguáj' nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Nij sí nihánj 'yaj natuná tucuaán naj rihaan yuvij man nu' caxra' rihaan chumij, tzaj ne nihánj me se ndaa chiháán ní' 'na' nij so' tirj' nij so' yaj nanj chuguanj. ⁷ Ne sí cu'naj Jasón nihánj me se taj ya'anj so' man roj so' adonj. Ne cunudanj nij so' ro', inanj se vaa na'vej rá sí cu'naj César qui'yaj yuvij 'yaj nij so' nanj á. 'Q se tucu'yón nij so' rihaan yuvij se vaa Jesucristó me yo'ó sí nicaj suun rey uun chij rihaan ní' nanj ei —taj nij yuvij israelitá, caguáj' nij so', cuno nij sí uun chij rihaan chuman' Tesalónica yo' a.

⁸ Dan me se cuyanj ndo'o rá nij sí uun chij do', yo'ó nij yuvij ne chuman' yo' do', gaa cuno nij so'

nana yo', ⁹ gaa ne cata' tu'va nij tuvij' sí cu'naj Jasón se vaa se guun qui'yaj nij so' do' sayuun, ne ndaa cuchuj' nij so' sa'anj, ne na'neé nij sí uun chij yo' chrej man nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj sí cu'naj Pabló ga Silas se nana Diose rihaan nij sí man chuman' Berea a

¹⁰ Dan me se maan orá rej nij güii yo' ca'neé nij tinúú ní' sí man chuman' Tesalónica man sí cu'naj Pabló ga Silas ca'anj roj so' ndaa chuman' Berea a. Gaa ne cuchij' roj so', ne catúj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés a. ¹¹ Ne nij sí israelitá yanj chuman' Berea me se sa' do' vaa nimán nij so' rihaan nij sí israelitá yanj chuman' Tesalónica yo' a. 'Q se aran' rá nij so' cuno nij so' se nana Diose, ne daj a nij güii yanj ndo'o nayaa nij so' danj Diose, che'é se guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá sese ya ya cuyaán vaa se nana Pabló ga nana no' rihaan danj Diose a. ¹² Che'é dan que'ee ndo'o nij so' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Ne nij sí yanj a'mii xna'ánj griego me se que'ee tuvij' nij so' chana ni'yanj nimán do', snó'o do', cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

¹³ Dan me se xcaj nij sí israelitá yanj chuman' Tesalónica cuentá se vaa ndaa chuman' Berea nata' uún sí cu'naj Pabló se nana Diose rihaan nij yuvij a. Che'é dan ca'anj nij so' chuman' Berea yo', ne ca'mii ne nij so' che'é Pabló, ne cuyanj rá nij sí man Berea ni'yaj nij so' man sí cu'naj Pabló ga Silas, qui'yaj nij sí man Tesalónica yo' a. ¹⁴ Gaa ne nu' ca'neé nij tinúú ní' man Pabló ca'anj so' ndaa tu'va na ya'anj, tzaj ne quináj sí cu'naj Silas do', sí cu'naj Timoteo do', chuman' Berea yo' a. ¹⁵ Ne ta'aj nij sí man Berea yo' me se ca'anj tacuaché man Pabló, ne ca'anj nicaj nij so' man so' ndaa chuman' Atenas a. Gaa

ne rque Pabló nana rihaan nij síi man Berea nata' nij so' rihaan síi cu'naj Silas ga Timoteo se vaa cuaj ca'na' roj so' rihaan Pabló a. Gaa ne canicaj nij síi man Berea yo' quinan' nij so' chiháán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij síi man chuman' Atenas a

¹⁶ Dan me se gaa na'vij Pabló ca'na' roj síi cu'naj Silas ga Timoteo chuman' Atenas, ne ve'ee ndo'o nimán Pabló gaa quene'en so' se vaa man ndo'o ya'anj qui'yaj ra'a nij síi man Atenas yo' rque chuman' yo', ¹⁷ ne che'é dan nanó ndo'o so' cuentó ga nij yuvii israelita do', ga nij síi yanj aráj guee rihaan Diose do', rá ve' tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés a. Ne daj a güii ca'anj so' yu'vee, ne nanó so' cuentó ga me ma'an síi chéé yu'vee yo' a. ¹⁸ Dan me se man ndo'o síi chruun yanj ne chuman' Atenas yo', ne ta'aj nij so' me síi tucu'yón se nana síi cu'naj Epicuro, ne yo'ó ta'aj nij so' cu'naj estoico a. Ne doj tuvi' nij so' nanó cuentó ga Pabló a. Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Me taj síi nihánj tu'va rma'an so' danj, rá soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Síi nata' se nana ya'anj curuvi' naca me so' nanj á —taj yo'ó ta'aj nij yuvii, ese nata' Pabló se nana Jesucristó nana sa' rihaan nij so', ne nata' Pabló se vaa ca'vee cunuu i'na' uún nij síi cavi' a.

¹⁹ Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Pabló raá 'o quij le'ej cu'naj Areópago, ne cataj nij so' rihaan Pabló:

—Qui'yáá so' se ndo'o cataj xna'anj so' rihaan núj daj vaa nij nana naca tucu'yón so' rihaan yuvii á. ²⁰ 'O se caráya'anj ndo'o núj ta'aj nij nana ca'mii so' cuno núj, ne che'é dan me rá núj

xcaj núj cuentá daj vaa tucuáán tucu'yón so' a —taj nij síi man Atenas rihaan síi cu'naj Pabló a.

²¹ 'O se nij síi man chuman' Atenas do', nij síi 'na' aran' chuman' Atenas do', inanj uun rá nij so' nata' nij so' nana naca do', nari' nij so' nana naca do', nanj adonj.

²² Dan me se canicun' Pabló tanuu sca'núj nij so' raá quij cu'naj Areópago, gaa ne cataj so' rihaan nij so':

—Cuno soj sijn man chuman' Atenas nihánj ca'mij á. Aj ne'enj se vaa sijn aran' ndo'o rá na'vij rihaan nij ya'anj me nij soj adonj.

²³ 'O se gaa cachenj chuman' man soj, ne quene'én 'unj nij rej na'víj soj rihaan nij ya'anj noco' soj, ne quene'én 'unj yo'ó chraan altar, ne nana no rihaan chraan altar yo' cataj, “Rej na'víj ní' rihaan ya'anj ne ne'en ní' man a”, taj nana no rihaan chraan altar yo' a. Ne xa' 'unj, tzaj ne nihánj me se nata' 'unj rihaan nij soj che'é ma'an ya'anj yo' ya'anj na'víj soj rihaan, ya'anj ne ne'en soj man nanj adonj.

²⁴ ”Dan me se Diose ro', me ya'anj qui'yaj nu' chumii do', nu' rasuun man rihaan chumii do', ne se ca'vee guun tucua so' ve' une' yuvii cané so' che'é se so' me síi 'nij ra'a nu' rej xta' nu' yo'óo nu' a.

²⁵ 'O se so' me síi 'yaj vaa i'na' ní', ne so' me síi 'yaj naránj ní' nana, ne dan me se rque so' nu' rasuun achiin man ní' adonj. Ne che'é dan taj vaj rasuun achiin man so', ne se ca'vee racuíj yuvii man so' ma'.

²⁶ Ne orún' snó'o qui'yaj so' asij rque ro', veé ton dan qui'yaj so' man daj a x'ne' nij yuvii, che'é rej cayáán nij yuvii rihaan nu' cachra' chumii adonj. Ne aj ne'en Diose me daj yo' cayáán 'o 'o x'ne' nij yuvii rihaan chumii, ne aj ne'en Diose me rej guun ran' to'óo 'o 'o x'ne' nij yuvii ei.

²⁷ 'O se guun rá Diose se vaa xcaj nij yuvii cuentá che'é Diose ne nari' nij yuvii man Diose

chuguanj. 'O se nuveé sij ne gan' ndo'lo rihaan 'o 'o ní' me Diose ma'.²⁸ 'O se vaa i'na' ní', 'yaj so', ne chéé ní', 'yaj so', ne vaa ní' rihaan chumij nihánj, 'yaj so' adonj. 'O se ta'aj tuvi' nij soj síi chruun yanj cachrón nana nihánj rihaan yanj se vaa: "‘O se ndaa ta'níi so' me ní' adonj", taj ta'aj tuvi' ma'an soj nanj ei.²⁹ Ne che'é se ta'nij Diose me ní' ro', che'é dan ne nó xcúun ní' guun rá ní' se vaa ase vaa Diose ro', danj vaa nij aga' oró míi titaa ní' do', nij aga' platá catziji titaa ní' do', nij yahij acóji ní' do' ma'. 'O se inanj rasuun avii raá ma'an ní' yuvij me nij rasuun vaa danj ei.

³⁰ "Dan me se asij rque me se ne qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'víj rihaan aga' do', rihaan yahij do' ma'. 'O se ne ca'vee xcay nij yuvij cuentá ma'. Tzaj ne yaj me se cataj xna'anj Diose rihaan nij yuvij man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij se vaa canicaj nimán nij yuvij canoco' nij yuvij tucuaán sa' adonj.³¹ Ne dan me se cachrón Diose 'o güii ca'ne' nica so' cacun' che'é cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a. Ne aj cune' so' man 'o snó'o guun síi ca'ne' cacun' che'é yuvij a. Ne che'é se cunuu i'na' uún snó'o yo', qui'yaj Diose, gaa cavi' so', ne che'é dan no xcúun cunudanj yuvij cuchuman rá nij yuvij se vaa veé ya snó'o yo' me so' adonj —taj Pabló rihaan nij síi man Atenas yo' a.

³² Dan me se gaa cuno nij síi man Atenas nana se vaa cunuu i'na' uún 'o síi cavi', ne ta'aj nij so' ca'nga' nacoo, ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Ndaa yo'ó güii uún me se ca'na' núj cunoo núj se nana so' nanj ei —taj yo'ó ta'aj nij síi man chuman' Atenas yo' a.

³³ Veé dan, ne curihanj Pabló sca'núj nij so' a.³⁴ Tzaj ne doj nij yuvij guun tuvi' ga Pabló, ne cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so'

man Jesucristó a. Ne yo'ó so' me 'o síi uun chij cu'naj Dionisio, ne yo'ó no' me chana cu'naj Dámaris, ne vaa doj yuvij ga nij so' uún a.

18

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló chuman' Corinto a

¹ Cachén doj, gaa ne cavii Pabló chuman' Atenas, ca'anj so' ndaa chuman' Corinto a.² Tihaj yuun nari' tuvi' so' ga 'o síi israelitá cu'naj Aquila, ne xa' so', tzaj ne sij cavii rej cu'naj Ponto me so', ne gaa cayáán so' chuman' Romá, ne ca'ne' síi nicaj suun emperador cu'naj Claudio suun se vaa cavii cunudanj nij yuvij israelitá chuman' Romá ca'anj yanj nij so' a. Che'é dan cavii so' ga nica so' chana cu'naj Priscila yo'óo nocoo cu'naj Italia, ne che'é dan sij ca'na' naca chuman' Corinto me roj so' a. Dan me se cuchi' Pabló rihaan roj so',³ ne che'é se cuyaán vaa suun 'yaj suun Pabló ga suun 'yaj suun roj so' ro', che'é dan caran' Pabló ga roj so', ne qui'yaj suun so' ga roj so' a.⁴ Ne daj a nij güii cuetan' naránj rá nij yuvij israelitá me se ca'mii so' ga nij yuvij cunuu chre' rá ve' tucuyón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne cuchumán rá doj síi israelitá do', doj síi yanj a'mii xna'anj griego do', gaa cuno nij so' se nana so' a.

⁵ Dan me se gaa cavii síi cu'naj Silas ga Timoteo estadó Macedonia ca'na' roj so' chuman' Corinto, ne yo'ó ca'neé nimán Pabló nata' so' se nana Diose rihaan nij yuvij, ne inanj cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij israelitá se vaa Jesucristó me síi ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun a.⁶ Tzaj ne ca'mii canó tuvi' nij yuvij israelitá ga Pabló, ne quij ca'mii nij so' che'é Pabló a. Che'é dan tucuyuu so'

yo'óo tachruu no rihaan sagan' so',
gaa ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Ma'an inanj soj me rá ca'anj
rihaan ya'an nanj á. Ne tumé 'unj
cacun' se vaa quiran' soj sayuun
qui'yaj Diose ma'. Ne yaj me se
rej rihaan nihánj me se ca'anj 'unj
nata' 'unj se nana Diose rihaan nij
sí yanij nanj á —taj Pabló rihaan
nij so' a.

⁷ Gaa ne cavii so' rej mán nij so',
ne ca'anj so' ve' tucua' 'o sí cu'naj
Titó Justo, ne so' ro', me 'o sí yanij
ne 'o sí aráj guee rihaan Diose me
so', ne ve' tucua' so' ro', ne rej x'nuj
ve' tucuyón nij yuvij israelitá se
tucuanj Moisés a.

⁸ Dan me se 'o sí cu'naj Crispo
sí 'nij ra'a ve' tucuyón nij yuvij
israelitá se tucuanj Moisés ro', me
'o so', ne cuchumán rá nu' nij tucua
so' ni'yaj nij so' man Diose sij 'nij
ra'a man ní' a. Gaa ne cuchi' nana
rihaan nij sí man Corinto se vaa
sí cu'naj Crispo me sí cuchumán
rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man
ní', ne che'é dan cuchumán rá uún
que'ee nij so' ni'yaj nij so' man Je-
sucristó, ne cata' ne cunudanj nij
so' a.

⁹ Ne rej nij me se naqui'yaa Diose
sij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne
cataj so' a:

—Se chuchuví' so' ma'. Yo' o
ca'mij so' se nanaj, ne se gaa díj
tu'vá so' ma'. ¹⁰ 'O se vaj 'unj ga so',
ne taj vaj sí go' mán so' ne qui'yaj
chijij mán so' ma'. 'O se man uxrá
yuvij man chuman' nihánj canoco'
manj adonj —taj Diose sij 'nij ra'a
man ní' rihaan Pabló a.

¹¹ Gaa ne dan me se quináj Pabló
'o yo' táa yanéé, tucuyón so' se
nana Diose rihaan nij sí man chu-
man' Corinto yo' a.

¹² Dan me se yo' dan me se sí
cu'naj Galión me sí nicaj suun gob-
ernador uun chij rihaan chuman'
Corinto yo' a. Ne naxumaan yuvij
israelitá, ne yo' o me nimán nij so'
ni'yaj nij so' man Pabló, ne ca'anj

nicaj nij so' man Pabló rihaan sí
nicaj suun cu'naj Galión yo', che'é
rej naqui'yaj cuu so' che'é Pabló a.
¹³ Gaa ne cataj nij so':

—Sí nihánj ro', 'yaj tanáj xco yu-
vij se tucuanj núj che'é suun na'víj
nij yuvij rihaan Diose, ne ino doj
na'víj nij yuvij rihaan Diose, 'yaj sí
nihánj ei —taj nij yuvij israelitá yo',
ni'yaj nij so' man Pabló a.

¹⁴ Daj doj tzín' se cavii nana
tu'va Pabló, tzaj ne ma'an sí cu'naj
Galión me sí ca'mii rihaan nij yu-
vij israelitá yo', ne cataj so':

—Cuno soj sij israelitá ca'mij á.
Sese vaa cacun' chíij qui'yaj sí
nihánj, ne no xcúnj cunoj se vaa
taj soj saj á. ¹⁵ Sese taj, gaa ne
che'é inanj se nana soj do', che'é se
tucuanj soj do', araa soj cacun' xráa
so', gaa ne che'é dan ma'an soj no
xcúun ca'ne' cacun' che'é so' nanj
adonj. 'O se xa' 'unj nihánj, tzaj ne
na'vej uxrá raj naqui'yaj cuú 'unj
che'é rasuun vaa danj ma' —taj sí
cu'naj Galión rihaan nij yuvij is-
raelitá yo' a.

¹⁶ Gaa ne quirii so' man
cunudanj nij so' tucua' suun a.
¹⁷ Gaa ne quita'aa cunudanj nij
yuvij man sí cu'naj Sóstenes sí
'nij ra'a man ve' tucuyón nij so'
se tucuanj Moisés, ne go' nij so'
chruun xráa so' rihaan tucua' suun
a. Tzaj ne ne rihuun rá sí cu'naj
Galión yo' gaa qui'yaj nij so' danj a
ma'.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa
namicaj Pabló nan' so' chuman' An-
tioquía a*

¹⁸ Dan me se guun que'ee doj
güii guun raan Pabló ga nij tinúú
ní' sí ne chuman' Corinto, gaa ne
cataj so' se vaa ca'anj so', ne cavii
so' rque rihoo chéé rihaan na, ne
ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Siria,
ne ca'anj chana cu'naj Priscila do',
sí cu'naj Aquila do', ga so' a. Tzaj
ne asino yaan caca caan nii raj
Pabló, qui'yaj Pabló, gaa vaj nij so'

chuman' Cencrea, che'é se aj cata' tu'va so' 'o nana rihaan Diose a. ¹⁹ Dan me se cuchi' nij so' chuman' Efeso, ne tanaj Pabló man roj so' chuman' yo' a. Gaa ne catúj ma'an so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'mii so' ga nij yuvij che'é se nana Diose a. ²⁰ Ne cachín ni'yaj nij síi man chuman' Efeso se vaa guun raan so' doj chiháan nij so', tzaj ne ne ca'vej so' a. ²¹ Tzaj ne cataj so':

—Ca'anj 'unj nanj ei. Vaa che'é ndo'o canicún' 'unj 'o cha'anj canuú chuman' Jerusalén, tzaj ne sese Diose ca'vej, ne ndaa yuún xe ca'na' uún 'unj a —taj so', ne cavii so' rque riho chéé rihaan na, ne tanaj so' man chuman' Efeso yo' a.

²² Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Cesarea, ne cavii so' ca'anj ni'yaj so' man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a. Gaa ne nanij so' ndaa chuman' Antioquia a. ²³ Ne guun raan so' doj chuman' Antioquia, gaa ne ca'anj so' ndaa vaa naj 'o 'o chuman' naj estadó Galacia do', estadó Frigia do', ne nari' nucuj rá cunudanj nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj nij chuman' yo', qui'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Apolos a

²⁴ Dan me se vaa 'o síi israelitá cu'naj Apolos, ne sij cavii chuman' Alejandría me so', ne sij ve'é ndo'o a'mii me so', ne sa' uxrá nari' so' danj Diose a. Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Efeso a. ²⁵ Ne aj nari' so' se tucuanj Diose sij 'nij ra'a man ní', ne guun ndo'o rá nimán so', ne che'é dan nica nata' so' ne tucu'yón so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij a. Tzaj ne ataa xcaj so' cuentá se vaa no xcuún yuvij cata' ne yuvij che'é Jesucristó, ne inanj quene'en so' daj qui'yaj síi cu'naj Juan gaa cuta' ne Juan man yuvij a. ²⁶ Dan me se guun

che'e so' ve'é ca'mii natáj so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá man chuman' Efeso se tucuanj Moisés a. Ne cuno chana cu'naj Priscila do', síi cu'naj Aquila do', gaa ne nica j tuvi' roj so' ga so', ne nica doj ne sa' doj tucu'yón roj so' se tucuanj Diose man Apolos a.

²⁷ Dan me se guun rá síi cu'naj Apolos cachén so' ndaa estadó Acaya, gaa ne doj a nari' nucuj so' qui'yaj nij tinúú ní' síi man chuman' Efeso, ne qui'yaj nij so' yanj cartá nayaa nij síi tucu'yón se nana Jesucristó man estadó Acaya, ne cataj nij so' se vaa ve'é nica j tuvi' nij síi man Acaya ga síi cu'naj Apolos yo' a. Gaa ne gaa cuchi' síi cu'naj Apolos ndaa estadó Acaya, ne racuj ndo'o so' man nij tinúú ní' síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó che'é se luj qui'yaj Diose a. ²⁸ 'O se cunaj uxrá tihaan so' rihaan nij yuvij israelitá ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa taj danj Diose se vaa Jesucristó me síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ca'mii canó tuvi' so' ga nij so' rej man ndo'o nij yuvij, ne qui'yaj canaán se nana síi cu'naj Apolos rihaan se nana nij síi israelitá yo' a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Diose rihaan nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹ Dan me se gaa cayáan síi cu'naj Apolos chuman' Corinto, ne cachén Pabló rej xraj doj cuchi' so' chuman' Efeso, ne nari' so' doj síi tucu'yón se nana Jesucristó a. ² Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne catúj Nimán Diose nimán nij soj gaa cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó na' —taj Pabló, xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so':

—Taj ma'. 'O se a ne cuno nuj nana se vaa vaa 'o Nimán Diose a ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

³ Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne me síi che'e cata' ne nij soj ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so':

—'O se cata' ne nuj ndaa vaa cataj xna'anj síi cu'naj Juan nanj á —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁴ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Xa' Juan, tzaj ne cuta' ne so' man yuvii che'é yan canicaj nimán nij yuvii canoco' nij yuvii tucuaán sa' a. Ne cataj Juan rihaan nij yuvii se vaa síi ca'na' rej xco Juan ro', me síi no xcuún nij yuvii cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man, ne síi ca'na' rej xco Juan ro', me Jesucristó a —taj Pabló rihaan nij síi ne chuman' Efeso a.

⁵ Dan me se gaa cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne cata' ne nij so' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ⁶ Gaa ne cuta' Pabló ra'a so' raa nij so', ne catúj Nimán Diose nimán nij so', ne ca'mii nij so' xna'ánj naca, ne nata' nij so' nana rque Diose rihaan ma'an nij so' nata' nij so' a. ⁷ Ne cunudanj nij snó'o me se quisij ya 'o chuvij nij so' ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló ca'mii so' ga yuvii man rá escuela 'nij ra'a síi cu'naj Tiranno a

⁸ Gaa ne catúj Pabló rá ve' tucuyón nij yuvii israelitá man chuman' Efeso se tucuanj Moisés, ne va'núj yavii 'o rihaan inanj ca'mii so' ga nij so' che'é se me rá so' cuchuman rá nij so' nana che'é suun uun chij Diose nimán yuvii do', rihaan chumii nihánj vaa güii do' a. ⁹ Tzaj ne nichraj ndo'o rá ta'aj nij so', ne ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' nana sa' yo' ma'. Gaa ne quij ca'mii nij so' che'é tucuaán nocó' ní' cuno cunudanj

nij yuvii man rá ve' yo', gaa ne che'é dan tanáj Pabló man nij síi nichraj rá yo', ne ca'anj yanij nij síi tucuyón se nana Jesucristó rihaan nij so', qui'yaj Pabló, ne ca'anj so' ve' escuela 'nij ra'a 'o síi cu'naj Tiranno, ne daj a güii ca'mii so' ga yuvii rá ve' escuela yo' a. ¹⁰ Ne quisij vij ya yo' qui'yaj so' danj, ne che'é dan cunudanj nij síi israelitá ga nij síi yanij a'mii xna'ánj griego yanj estadó Asia xcaj cuentá che'é se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' nij ta'nii síi cu'naj Esceva sayuun, qui'yaj 'o nana chree a

¹¹ Dan me se guun nucaj Pabló qui'yaj so' suun sa' nocoo, qui'yaj Diose, ¹² ne ndaa nicaj nii se vitó Pabló do', yatzij numii catuun Pabló do', ca'anj nii cuta' nii raa nij síi ran', ne nahuun sa' nij síi ran', ne curihanj nana chree nimán nij síi ran' yo', qui'yaj Diose a. ¹³ Ne vaa doj síi israelitá chée canó chuman', ne nij so' me síi uta' ra'a raa síi ran' ne urihanj nana chree nimán nij síi ran' yo', 'yaj nij so' a. Ne cata' tu'va nij so' se chuvii Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se vaa guun rá nij so' racuj so' man nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj Pabló a. Dan me se cataj nij so' rihaan nana chree a: “Nihánj me se a'né' 'unj suun rihaan nij soj nana chree se vaa curihanj soj nimán síi ran' nihánj che'é Jesucristó síi a'mii natáj síi cu'naj Pabló che'é á”, taj nij so' a. ¹⁴ Ne vaa chij ta'nii 'o síi israelitá cu'naj Esceva, ne xrej ata' suun nocoo doj me so', ne chij nij ta'nii so' ro', ca'mii danj rihaan 'o nana chree nuu nimán 'o so' a. ¹⁵ Gaa ne nana chree yo' ro', ca'mii rihaan nij so', ne cataj yo':

—Ne 'unj me se ne'enj man Jesucristó, ne ne'enj daj sij me Pabló a. Tzaj ne soj me se ne ne'en uxra' 'unj

man soj a ma' —taj nana chree yo' rihaan chij nij so' a.

¹⁶ Gaa ne sí nuu nana chree yo' nimán ro', güéj so', ne tuguáj tuvi' so' ga nij so', ne nucuaaj so' doj rihaan nij so', ne qui'yaj canaán so' man cunuj' chij nij so' a. Dan me se cunanj nij so', curihanj nij so' rá ve' yo', ne cánj uun vaa nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj sí nuu nana chree nimán yo' a.

¹⁷ Gaa ne xcaj cunudanj nij yuvij israelitá ga nij yuvij yanj a'mii xna'ánj griego yanj chuman' Efeso yo' cuentá se vaa quiran' chij nij so', ne che'é dan cuchu'vi' ndo'o cunudanj nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ¹⁸ Ne que'ee nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se naxra' tu'va nij so', ne nata' ya nij so' che'é cacun' qui'yaj nij so' a. ¹⁹ Ne que'ee nij sí qui'yaj chree gaa rque doj ro', naqui'yaj chre' nij so' danj nij so' yanj libró no nana chree, ne caxrj ya'an nij so' man nij yanj yo', ni'yaj cunudanj nij yuvij a. Gaa ne narij nij so' cuentá me daj sa'anj nó nij yanj yo', ne quisj vij chihaa chi' mij sa'anj platá catzii nó nij yanj tucuacaa nij so' a. ²⁰ Veé dan me se cha'nuu uxrá se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne nari' nucuaaj doj se nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij sí 'yaj ya'anj aga' yanj chuman' Efeso ni'yaj nij so' man Pabló a

²¹ Veé dan gaa ne ca'née nimán Pabló cachén so' estadó cu'naj Macedonia ga Acaya ne ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne cataj so' se vaa asa' quisj ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne no xcúun so' ca'anj ni'yaj so' ndaa chuman' Romá, taj so' a. ²² Gaa ne ca'née so' vij tuvi' nij sí 'yaj suun ga so' catuu roj so' rej Macedonia a. Dan me se sí cu'naj Timoteo do', sí cu'naj

Erasto do', me roj sí ca'née so', ne ma'an so' guun raan doj güii estadó Asia a. ²³ Ne güii dan me se guun ndo'o sayuun che'é se tucuanj ní' sij noco' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se vaa 'o sí cu'naj Demetrio ne sí 'yaj suun aga' me so', ne nij tuvi' nij so' nicaj aga' platá catzii ne 'yaj nij so' nuvií le'ej nii, ne ase vaa ma'an nuvií na'v'j yuvij rihaan ya'anj chana cu'naj Diana vaa yo' a. Ne 'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj a. ²⁵ Dan me se canacúun sí cu'naj Demetrio man cunudanj nij sí 'yaj suun ase vaa suun 'yaj suun ma'an so' ne chuman' Efeso yo', ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Cuno nij soj nana ca'mij rihaan soj, tinuj. Dan me se aj ne'en soj se vaa che'é suun 'yaj suun ní' ro', che'é dan 'yaj canaán ndo'o ní' sa'anj á. ²⁶ Ne nihánj me se aj ne'en ní' daj 'yaj sí cu'naj Pabló yo', ne ca'na' nana rihaan ní' se vaa vaj so' nata' so' se nana so' se vaa xa' ya'anj 'yaj yuvij, tzaj ne nuveé ya'anj ya me ya'anj vaa danj ma'. Ne nuveé inanj chuman' Efeso nihánj me rej tu'va so' danj ma'. Tananj vaj so' ndaa nu' estadó Asia nihánj ta' asuun, ne cuchumán rá que'ee ndo'o yuvij man estadó Asia nihánj cuno nij so' se nana Pabló, ne tanáj nij so' se tucuanj ní' qui'yaj Pabló adonj. ²⁷ Dan me se xraj ne vaa güii nachri' yuvij ni'yaj yuvij se suun ní', gaa ne dan me se guun rá uun nij yuvij se vaa taj se gún' nuvií na'v'j ní' rihaan ya'anj chana sa' ndo'o cu'naj Diana a ma'. Ne cataj nij yuvij se vaa nuveé ya'anj sa' me no' ma'. Ne xa' no', tzaj ne nu' ní' sji man estadó Asia nihánj do', ndaa yuvij man rihaan nu' chumij do', na'v'j rihaan no' ei —taj sí cu'naj Demetrio cuno nij tuvi' so' a.

²⁸ Dan me se gaa cuno nij so' se nana Demetrio, ne cuyanj uxrá rá

nij so', ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Guee uxrá Diana ta'anj ní' sij man Efeso ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

²⁹ Gaa ne yo'o nachej raa cunudanj nij yuvij man chuman' Efeso yo', ne quita'aa nij yuvij man síi cu'naj Gayo ga síi cu'naj Aristarco che'é se sij chéé ga Pabló me roj so', ne sij cavii estadó Macedonia me roj so' a. Dan me se nicaj cunudanj nij yuvij man roj so', ca'anj nij yuvij, ne cunanj nij so' catúj nij so' rej estadió nuu chre' que'ee ndo'o yuvij a. ³⁰ Ne guun rá Pabló catuu so' rej man nij yuvij, tzaj ne ne ca'vej rá yo'ó nij síi tucu'yón se nana Jesucristó ca'anj so', ne ne ca'vee catuu Pabló rej yo' qui'yaj tuvi' so' a ma'. ³¹ Ne ta'aj nij síi uun chij rihaan nu' estadó Asia ro', me tuvi' Pabló, ne ca'née nij so' nana rihaan Pabló se vaa daj chihaa míj se guun catuu Pabló rej cunuu chre' nij yuvij a.

³² Dan me se ino' doj vaa nana caguáj 'o' 'o' ta'aj nij yuvij, che'é se nachej se nana nij so' a. Ne me doj uxrá doj nij so' ne ne'en daj me che'é cunuu chre' nij so' ma'.

³³ Dan me se tiguáj ra'a nii man síi cu'naj Alejandro, ne canicun' so' rihaan nij yuvij, qui'yaj nij yuvij israelitá, ne guun rá ta'aj nij yuvij se vaa ca'mij Alejandro rihaan nij so' a. Gaa ne tucunó ra'a so' rihaan nij yuvij se vaa díj gaa tu'va nij yuvij, gaa ne ca'vee ca'mij nacaj so' rihaan chuman' a. ³⁴ Tzaj ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa sij israelitá me síi canicun' rihaan nij so', ne che'é dan yo'o caguáj cunudanj nij yuvij, cataj nij so':

—Guee uxrá Diana ta'anj ní' sij man Efeso ei —taj taran' nij yuvij, ne cunu' vij ya orá caguáj nij so' danj a.

³⁵ Ndaa síj, gaa ne ca'ne' rá nij yuvij caguáj nij so', qui'yaj síi uta'

yanj tucua' suun, ne cataj ma'an so' rihaan nij yuvij a:

—Cuno' soj sij man chuman' Efeso ca'mij á. Ya ya cunudanj yuvij man rihaan chumij ne'en se vaa chuman' Efeso nihánj me chuman' na'vij rihaan ya'anj guee cu'naj Diana ga yahij quinij rej xtá' cuyaan vaa ga no' adonj. ³⁶ Che'é se ya vaa nu' nana nihánj ro', che'é dan no' xcuún nij soj díj cumán soj, ne xcaj soj cuentá, ne se guun qui'yaj soj a doj se nij ma'. ³⁷ 'O se ca'na' roj snó'o nihánj, qui'yaj soj, ne nuveé sij qui'yaj se nij rque nuvi' me roj so', ne nuveé sij ca'mii nana nij che'é ya'anj na'vij ní' rihaan me roj so' ma'. ³⁸ Dan me se xa' nij tuvi' síi cu'naj Demetrio, tzaj ne sese me rá nij tuvi' nij so' cutá' nij so' cacun' xráá 'o' yuvij, ne vaa ya'núj rihaan nij so' ca'anj nij so' rihaan cuese, ne ca'vee cutá' nij so' cacun' xráá tuvi' nij so' nanj á. ³⁹ Ne sese me rá soj naquiyaj cuu soj doj che'é yo'ó rasuun, ne güii nuu chre' ní' ndaa vaa tucuaán noco' ní' ro', güii dan me ca'vee qui'yaj soj danj ei. ⁴⁰ 'O se nihánj me se ca'vee cutá' nii cacun' xráá ní' se vaa qui'yaj rma'an ní' sayuun cuan', ne se guun nucuaj ní' cataj xna'anj ní' me che'é me ca'na' ní' ne caguáj ndo'o ní' nihánj ma' —taj síi uta' yanj tucua' suun rihaan nij yuvij, ⁴¹ gaa ne na'née so' chrej man taran' nij so' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló estadó cu'naj Macedonia ga Grecia a

¹ Dan me se gaa cha'nuu nij yuvij yo', gaa ne canacúun Pabló man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó se vaa cunuu chre' nij so' ga so', ne nago' so' chrej nucuaj man nij so' a. Gaa ne quita'aa so' ra'a cunudanj nij so', ne cataj so' se vaa ca'anj so', ne veé dan cavii so' ne

ca'anj so' ndaa estadó Macedonia a. ² Dan me se cachén so' nu' estadó Macedonia yo', ne nago' ndo'o so' chrej nucuaj man nij sí noco' man Jesucristó ne chuman' yo', gaa ne ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Grecia a. ³ Dan me se quisij va'nuj yavii guun raan so' estadó Grecia yo', gaa ne guun rá so' cavii so' rque rihoo chéé rihaan na ne ca'anj so' estadó cu'naj Siria, tzaj ne xcaj so' cuentá se vaa guun rá nij yuvii israelitá qui'yaj nij so' sayuun man so', ne che'é dan ca'née nimán so' asino yaan cachee tacoj so' cachén so' sca'núj estadó Macedonia gaa ne canicaj so' ndaa estadó Siria a. ⁴ Ne yo'q tuvi' nij sí cachée ga Pabló ro', me sí cu'naj Sópater, ne ta'ní sí cu'naj Piro me so', ne sí cavii chuman' Berea me so' a. Ne yavij tuvi' nij so' me sí cavii chuman' Tesalónica, ne Aristarco do', Segundo do', cu'naj roj so' a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Gayo, ne sí cavii chuman' Derbe me so' a. Ne vaa sí cu'naj Timoteo, ne yavij tuvi' nij so' me sí cavii estadó Asia, ne Tíquico do', Trófimo do', cu'naj roj so' a. ⁵ Dan me se guun yaan nij so' rihaan núj, ca'anj nij so' chuman' Troas, gaa ne na'vij nij so' man núj rej yo' a. ⁶ Gaa ne gaa cachén cha'anj chá nij yuvii israelitá chraa yo'óo trigó, ne cavii nu' 'o rihoo chéé rihaan na, ne cavii núj chuman' Filipos, ca'anj núj, ne cachén 'un' güii, gaa ne cuchi' núj rihaan nij so' chuman' Troas yo' a. Gaa ne guun raan núj yo'óo chij güii chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún 'o sí cavi', qui'yaj Pabló a

⁷ Dan me se güii cotungó me se gaa cunuu chre' taran' núj cuxra' ta'aj núj rachruún, ne ca'mii natáj Pabló nana rihaan yo'óo nij tinúú ní' a. 'Q se guun rá so' cavii so' ranga' yo'óo güii ca'anj so' nichrej,

ne che'é dan yo'q ca'mii so' ndaa guun ta'aj yan' a. ⁸ Ne ve' nata' rej nuu chre' nij so' me se man ndo'o aga' ya'an chuguun rá ve' yo' a. ⁹ Dan me se táá 'o sí tachruu cu'naj Eutico 'o ta'yaa le'ej, ne che'é se xcaan ndo'o ca'mii Pabló, gaa ne che'é dan ca'na' ndo'o nej rihaan Eutico, ne yuun che'e cotoj so', ne quini' so' ca'anj so' rej taj xe' a. Dan me se ndaa rej nata' va'nuj raá ve' táá so' gaa quini' so' a. Gaa ne nanij yo'óo nij so' rihaan yo'óo, ne naxcaj nij so' man so', tzaj ne aj cavi' un' so' nanj á. ¹⁰ Gaa ne nanij Pabló, ne ca'anj quini' Pabló rihaan nee man sí cu'naj Eutico yo', ne na'yaan Pabló man so', ne cataj Pabló rihaan yo'óo nij so' a:

—Se cuchu'vi' soj ma'. 'Q se vaa i'na' so' ei —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Gaa ne cavii uún Pabló ga yo'óo nij so' rá ve' nata' yo', ne cuxra' ta'aj so' rachruún chá nij so', ne dan me se gaa quisij chá nij so', gaa ne ca'mii natáj so' doj rihaan nij so' ndaa se quisij güii a. Gaa ne curihanj Pabló, ca'anj so' a. ¹² Dan me se cunuu i'na' uún xnii quini', ne ca'anj nicaj nii man so', ne guun xej ndo'o nimán taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii nij tuvi' Pabló chuman' Troas, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Mileto a

¹³ Dan me se cavii núj rque rihoo chéé rihaan na, ne táá yaan núj rihaan Pabló, ca'anj núj chuman' cu'naj Asón a. 'Q se guun rá Pabló cachee tacoj so' ca'anj so' chuman' Asón, ne che'é dan guun ya ca'mii Pabló ga núj se vaa nari' tuvi' núj ga so' chuman' Asón ne ca'anj taran' núj a. ¹⁴ Dan me se gaa nari' tuvi' núj ga Pabló chuman' Asón, ne cavii so' rque rihoo ga núj, ne ca'anj taran' núj ndaa chuman' Mitilene a. ¹⁵ Gaa ne cavii rihoo chuman' Mitilene, qui'yaj núj, ne yo'óo

güii me se cachén núj nichrun' rej naj chuman' cu'naj Quío a. Ne yo'ó güii uún me se cuchí' núj ndaa rej cu'naj Samos, ne yo'ó güii uún me se ca'anj núj ndaa chuman' cu'naj Mileto a. ¹⁶ 'O se guun ya rá Pabló se vaa se cachén so' chuman' Efeso, che'é se na'vej rá so' guun raan so' estadó Asia ma'. Tananj guun rá so' cuchí' ra'yanj so' chuman' Jerusalén che'é cha'anj Pentecostés canuú a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹⁷ Dan me se gaa caran' Pabló chuman' Mileto, ne ca'neé so' nana rihaan nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. ¹⁸ Dan me se gaa ca'na' nij so' rihaan Pabló, ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Aj ne'en nij soj daj vaa 'unj daj a güii canej ga soj asij naca ca'ná' 'unj estadó Asia nihánj ndaa cuano a. ¹⁹ 'O vaa nica' nimán 'unj nuu 'unj rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní, ne ne'en soj daj vaa ta'veé 'unj, ne daj vaa quirán' 'unj sayuun che'é se nuchruj raa nij síi israelitá qui'yaj nij so' sayuun manj a. ²⁰ Dan me se ne a'ne' rá 'unj ga suun natá' 'unj rihaan soj nu' nana qui'yaj caníi sa' soj doj, ne tucu'yón 'unj nava' yo' rihaan soj rej cuno que'ee yuvií ca'mij do', ndaa rá ve' tucua' ma'an soj do', tucu'yonj man soj a. ²¹ Ne 'o xraan inanj cataj xna'anj 'unj rihaan nij yuvií israelitá do', rihaan nij yuvií yaníj a'mii xna'ánj griego do', se vaa no xcúun nij so' canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a.

²² "Ne nihánj me se guun ya raj se vaa no xcúnj ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne ne ne'enj daj quiránj sese cuchij yo' ma'. ²³ Tzaj ne ne'én 'unj se vaa me ma'an chuman' vaj 'unj, ne Nimán Diose 'o xraan inanj taj xna'anj rihaan 'unj se vaa vaa güii, ne caxrii nii taga' manj ne qui'yaj nii sayuun manj nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne a doj ne chu'ví' 'unj sese ndaa ticavi' nii mán 'unj rihaan chumii nihánj a ma'. Tzaj ne ve'é inanj me raj tísij suun ca'ne' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan, ne che'é dan 'o xraan inanj taj xna'anj 'unj nana sa' rihaan yuvií che'é se luj qui'yaj Diose che'é taran' ní' a. ²⁵ Ne nihánj me se ne'én 'unj se vaa nij soj sij cuno nana ca'mii natáj 'unj che'é suun uun chij Diose nimán yuvií do', rihaan chumii nihánj vaa güii do', a 'ó soj se quene'en uún manj daj chihaa mij a ma'. ²⁶ Che'é dan me cuano yaj me se cataj ya 'unj rihaan soj se vaa nuveé 'unj me síi tumé cacun' sese ca'anj ni'ya 'o tuvi' soj rihaan Diose ma'. ²⁷ 'O se ne a'ne' rá 'unj ga suun taj xna'anj 'unj rihaan cunodanj soj nu' se vaa me rá Diose cunod soj ma'.

²⁸ "Dan me se ase vaa tumé yuvií man daán yuvií matzinj ro', danj qui'yaj soj, tumé soj man ma'an soj do', man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó do' á. Dan me se Nimán Diose me síi cune' man soj nicaj yu'unj soj man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Ne dan me se quiránj Jesucristó man cunodanj nij síi noco' x'ne' yo' che'é ton cavii man ma'an so' adonj. ²⁹ Dan me se ne'enj se vaa asa' ca'anj 'unj, ne catuu síi chí'ii sca'núj soj, ne ase vaa xca'yanj ca'nu' yuvaa ro', danj gaa nij síi chí'ii yo', ne se caráj x'naa nij so' man nij tinúú ní' nij síi noco' man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o nij síi chí'ii yo' sayuun man nij so' a.

30 Ne ndaa tuvi' ma'an ya soj me síi guun che'e tuguáj nij so' nana ya, che'é se guun rá nij so' canoco' nij síi tucu'yón se nana Jesucristó man ma'an nij so' a. 31 Che'é dan yo'q ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá á. 'Q inanj nanuj rá soj se vaa rque va'nuj ya yo' me se ne ca'ne' raj ga suun narqué chrej nucuaj man 'o 'o nij soj nuvi nigan' ma'. Ne ndaa ta'vee 'unj che'é soj adonj.

32 "Ne cuano nihánj me se nucuaj rá 'unj man ma'an Dioso se vaa tumé Dioso man soj, ne nucuaj rá 'unj man se nana Dioso se vaa cunq soj nana yo' ne ca'vee qui'yaj ndo'o Dioso se luj che'é soj a. Dan me se sa' doj canoco' soj man Dioso, qui'yaj se nana Dioso yo', ne guun tuvi' soj ga cunudanj yo'ó nuj síi cunuu sa' rihaan Dioso, ne ca'vee quirí' soj xna'anj ni'yaj cata' tu'va Dioso gaa rque adonj.

33 "Dan me se ne sij uun ne rá guun si'yaj si'yaj yo'ó yuvii, se aga' platá catzii do', se aga' oró míi do', se yatzíj sa' do', mé 'unj ma'. 34 Ne aj ne'en ma'an nij soj se vaa ma'anj ra'aj nihánj qui'yaj suun che'é rej ca'vee quirí' 'unj nij rasuun achiin manj do', achiin man nij síi chéé gaj do' a. 35 Cunudanj qui'yaj suun 'unj, che'é se guun raj xcaj soj cuentá se vaa no xcúun soj qui'yaj suun ma'an soj, che'é rej ca'vee raçuíj soj man tinúú ní' síi achiin rasuun man a. Ne yo'q cunuú rá soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a: "Síi rqué rasuun rihaan tuvi' ro', uun niha' rá so' doj rihaan síi ri' rasuun yo' ra'a tuvi' a", taj síi 'nij ra'a man ní' a —taj Pabló rihaan nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a.

36 Dan me se gaa quisíj ca'mii Pabló nu' nana yo', gaa ne canicun' ruj so' ga nij so', ne cachíin ni'yaj Pabló rihaan Dioso ga taran'

nij so' a. 37 Gaa ne ta'vee uxrá cunudanj nij so', ne na'yaan nij so' man Pabló, ne cachrón tu'va nij so' xruu Pabló a. 38 'Q se quinanó doj rá nij so' che'é se nana Pabló nana se vaa daj chihaa míj se quene'en uún nij so' man Pabló ma'. Gaa ne ca'anj tanáj nij so' man Pabló ndaa rej cavii so' rque rihoo chéé rihaan na a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'anj Pabló ndaa chuman' Jerusalén a

1 Dan me se gaa tanáj xco nuj man nij síi man chuman' Efeso, ne ca'anj nuj vaj nuj rque rihoo, ne yo'q chrej ca'anj nuj, cuchí' nuj rej cu'naj Cos, ne yo'ó güii me se cuchí' nuj ndaa rej cu'naj Rodas, ne ca'anj uún nuj, cuchí' nuj ndaa chuman' cu'naj Pátara a. 2 Gaa ne nari' nuj yo'ó rihoo ca'anj ndaa rej cu'naj Fenicia a. Gaa ne cavii nuj rque rihoo, ne ca'anj nuj a. 3 Gaa ne quene'en nuj yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre, ne tanáj xco nuj Chipre rej nichruun nuj, ne cachén nuj ca'anj nuj ndaa estadó Siria a. Dan me se cuchí' nuj chuman' Tiro, ne 'o se yo' me rej guun rá nij síi tumé rihoo tucuayuu nij so' cargá man rque rihoo rihaan yo'óo yo' a.

4 Dan me se nano' nuj man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Tiro yo', ne nari' nuj man nij so', ne chij güii caran' nuj chuman' yo' a. Dan me se gaa nari' tuvi' nuj, ne dan me se nata' nij so' nana rqué Nimán Dioso rihaan nij so' rihaan Pabló se vaa se guun ca'anj Pabló chuman' Jerusalén a. 5 Dan me se gaa quisíj chij güii yo', ne curihanj nuj ca'anj nuj rej taj rihoo rihaan na, ne cachéé cunudanj nij tucua nuj síi tucu'yón se nana Jesucristó ga nuj ndaa se cuchí'

núj tu'va chuman' a. Gaa ne canicun' ruj núj rihaan yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj rej yo', ne cachíin ni'yaj núj rihaan Diose, ⁶ ne cataj núj rihaan tuvi' núj se vaa ca'anj núj, ne dan me se cavii núj rque rihoo, ne canicaj nij so' quinán' nij so' tucuá nij so' a.

⁷ Dan me se tanáj núj chuman' Tiro yo', ne ca'anj uún núj rque rihoo, ne cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Tolemaida, ne nanó núj cuentó ga nij tinúú ní' síi yanj chuman' yo', ne quináj núj orún' güii ga nij so' a. ⁸ Ne yo'ó güii me se cavii uún núj rque rihoo ga Pabló, ca'anj núj, ne cuchí' núj chuman' Cesarea, gaa ne catúj núj ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj núj ve' tucuá síi cu'naj Felipé síi nata' se nana Diose nana sa' rihaan yuvii a. Ne so' ro', me 'o tuvi' chij nij síi rque se chá rihaan nij chana cavi' nicá yanj chuman' Jerusalén gaa rque doj a. Ne caran' núj tucuá so' a. ⁹ Ne vaa ca'anj ta'núú so' chana yaan, ne ca'anj nij no' me níi nata' nana rque Diose rihaan a. ¹⁰ Dan me se gaa guun raan núj que'ee güii tucuá síi cu'naj Felipé, ne nanij 'o síi cavii estadó Judea, ne síi nata' nana rque Diose rihaan me so', ne Agabo cu'naj so' a. ¹¹ Dan me se ca'na' so' rihaan núj, ne nicaj so' marque 'nij catuun Pabló, numíj so' tacóo Pabló do', ra'a Pabló do' a. Gaa ne cataj so':

—Síi si'yaj yatzíj nihánj me se ase vaa qui'yáa 'unj cuano nihánj ro', danj gaa qui'yaj nij síi israelitá man chuman' Jerusalén, numíj nij so' man so', ne tacuachén nij so' man so' ra'a nij síi yaníj adonj —taj síi cu'naj Agabo yo' a.

¹² Dan me se gaa cuno núj nana yo', ne rquee uxrá núj ga nij síi yanj chuman' Cesarea yo' rihaan Pabló se vaa se cavii so' ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén ma'. ¹³ Gaa ne cataj Pabló:

—Taj che'é ta'vee soj ne quinano rá 'unj qui'yaj soj ma'. 'O se 'unj nihánj me se a'vej raj numíj nii manj ne ndaa ticavi' nii manj rej Jerusalén che'é se síi nata' che'é Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' mej chuguanj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹⁴ Ne taj se qui'yá' cuno so' se nana núj a ma'. Che'é dan ca'ne' rá núj, ne cataj núj:

—Qui'yaj Diose sijn 'nij ra'a man ní' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' á —taj núj a.

¹⁵ Dan me se quisíj caran' núj chuman' Cesarea yo', gaa ne qui'yaj chuvii núj, ne cavii núj ca'anj núj ndaa chuman' Jerusalén a. ¹⁶ Ne chéé ta'aj nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Cesarea ga núj, ne táa yaan nij so' rihaan núj ca'anj núj ve' tucuá 'o síi cu'naj Mnasón, caran' núj a. Ne síi cu'naj Mnasón me se sijn cavii yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre me so', ne aj quisíj que'ee yo' tucu'yón so' se nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Pabló chuman' Jesusalén a.

¹⁷ Dan me se gaa cuchí' núj chuman' Jerusalén, ne guun niha' ndo'o rá nij tinúú ní' síi man Jerusalén nanao nij so' cuentó ga núj a. ¹⁸ Ne yo'ó güii me se ca'anj ni'yaj núj ga Pabló man síi cu'naj Santiagó ne catúj núj rque 'o ve' ne so', ne nari' chre' núj man nu' nij síi chij nicaj yu'unj man nij yuvii cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ga Santiagó a. ¹⁹ Dan me se ve'é ca'mii sa' taran' núj, gaa ne cataj xna'anj Pabló rihaan nij síi chij nuu chre' ga Santiagó ndaa 'o 'o se vaa qui'yaj Diose ga nij síi yaníj gaa nata' Pabló se nana Diose rihaan nij síi yaníj yo' a. ²⁰ Ne gaa cuno nij síi chij se nana Pabló, ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga nij síi yaníj a. Gaa ne cataj nij tuví' Santiagó rihaan Pabló a:

—Aj ne'én sɔ' se vaa que'ee mǐj tuvi' ní' sǐj israelitá amán rá ni'yaj man Jesucristó, tinuj. Ne nij so' ro', me sǐi yanj uxrá qui'yaj nu' ndaa vaa taj se tucuñanj Moisés a. ²¹ Ne cuchi' nana ne rihaan nij so' se vaa tucu'yón sɔ' man cunudanj nij yuvii israelitá yanj chiháán nij sǐi yanj se vaa tanáj xɔ' nij so' se nana Moisés, ne cataj sɔ' se vaa ca'ne' rá nij so' ga suun uta' ta'nga' man ta'ní do', ga suun noco' se tucuñanj Moisés do' a. ²² Me se nɔ' xcuún ní' qui'yaj ní', rá sɔ' ga. 'O se ya cunuū chre' yuvii gaa xcaj cunudanj nij so' cuentá se vaa ca'ná' sɔ' nihánj adonj.

²³ Che'é dan me rá núj qui'yáá sɔ' ndaa vaa cataj núj rihaan sɔ' á. Dan me se vaa ca'anj tinúú ní', ne aj cata' tu'va ma'an nij so' rihaan Diose che'é 'o rasuun qui'yaj nij so' rihaan Diose a. ²⁴ Ne me rá núj nɪcaj tuví' sɔ' ga nij so', ne cunuū guee sɔ' rihaan Diose ga nij so', gaa ne naru'vee sɔ' che'é xcuu nago' nij so' rihaan Diose, gaa ne ca'vee caca caan nii raá nij so' ne quisij nu' se vaa cata' tu'va nij so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij tinúú ní' cuentá se vaa xa' nana cuno nij so' che'é sɔ', tzaj ne ne ya vaa nana yo' ma'. Ne ma'an sɔ' me sǐi noco' raan man se tucuñanj Moisés a.

²⁵ Ne xa' nij sǐi yanj amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne aj ca'neé núj yanj cartá rihaan nij so', ne cataj xna'anj núj rihaan nij so' se vaa taj che'é canoco' ma'an nij so' se tucuñanj Moisés ma'. Maan se xcaj nij so' cuentá, ne se chá nij so' rasuun rque yuvii rihaan ya'anj cacó j yuvii ma'. Ne se chá nij so' ton ma'. Ne se chá nij so' nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne snó'o do', chana do', se cotoj nij so' ga yo'ó yuvii sese ne nica nij so' me yo' ma'. Danj taj yanj ca'neé núj rihaan nij so' adonj —taj nij sǐi chij yo' rihaan Pabló a.

²⁶ Gaa ne nicaj tuvi' Pabló ga ca'anj nij snó'o yo', ne yo'ó güii me se cunuū guee sɔ' ga nij so' rihaan Diose, ne catú j sɔ' rá nuví nocoo, ne nata' so' rihaan xrej me güii quisij cunuū guee nij so' rihaan Diose ne ca'na' nɪcaj nij so' nij rasuun guee nago' 'o 'o nij so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quita'aa nii man Pabló rá nuví nocoo a

²⁷ Dan me se gaa nichrun' quisij chij nij güii nuu guee 'un' nij so' rihaan Diose, ne nij sǐi israelitá cavii estadó Asia ro', quene'en nij so' man Pabló rá nuví nocoo, ne naxumaan cunudanj nij yuvii man rej yo', qui'yaj nij so', ne quita'aa nij so' man Pabló a. ²⁸ Ne caguáj nij sǐi cavii estadó Asia, cataj nij so':

—Cunɔ' soj sǐj israelitá ca'mii núj, ne raçuí j soj man núj á. 'O se sǐi nihánj ró', me sǐi tucu'yón man nij yuvii yanj cunudanj chuman' se vaa nij vaa ní' sǐj israelitá do', se vaa nij vaa tucuáán noco' ní' do', se vaa nij vaa nuví nocoo nihánj do', taj so' a. Ne ndaa yuvii yanj catú j nuví nocoo nihánj, ne quiri' rej guee nihánj, qui'yaj so' nanj á —taj nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

²⁹ 'O se aj quene'en nij so' man sǐi cu'naj Trófimo sǐi yanj cavii chuman' Efeso se vaa vaj so' ga Pabló rque chuman' Jerusalén, ne guun rá nij so' se vaa catú j sǐi cu'naj Trófimo yo' rá nuví nocoo, qui'yaj Pabló a.

³⁰ Dan me se naxumaan cunudanj nij yuvii man chuman' Jerusalén yo', ne cunanj nij so' ndaa nuví nocoo, gaa ne quita'aa nij yuvii man Pabló, ne nucuaj rij nij so' man so' xe', ne nu' naraán nii nij ta'yaa rihaan nuví nocoo yo' a. ³¹ Dan me se guun rá nij yuvii ticaví' nij yuvii man Pabló, ne cuchi' nana rihaan sǐi 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu

romanó man chuman' Jerusalén se vaa ca'maan ndo'o rá nij sí man chuman' Jerusalén ne naxumaan ndo'o sayuun a. ³² Ne nicaj so' tanuu nicaj so' sí 'nij ra'a 'o cientó tanuu, ne cunanj so' ndaa rej man nij yuvij yo' a. Ne gaa quene'en nij yuvij se vaa ca'na' sí uun chij rihaan cunudanj nij tanuu do', se vaa ca'na' nij tanuu do', gaa ne ca'ne' rá nij so' gaa suun o' man Pabló a. ³³ Gaa ne cuchi' sí 'nij ra'a man nij tanuu yo' rihaan Pabló, ne quita'aa so' man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa numij nij tanuu vij aga' ne' man Pabló, ne xna'anj so' man nij yuvij me sí me Pabló ne daj qui'yaj so' a.

³⁴ Ne ino vaa nana caguáj 'o 'o nij yuvij a. Dan me se ne ca'vee xcaj so' cuentá daj me che'é me ca'maan rá nij yuvij ma'. 'O se caguáj ndo'o nij yuvij, ne ne ca'vee cunq so' se nana nij yuvij ma'. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nicaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a. ³⁵ Ne gaa cuchi' nij tanuu cuarteé, gaa ne che'é se man ndo'o nij yuvij a'maan rá ni'yaj man Pabló, gaa ne ndaa atá xta' ma'an nij tanuu man Pabló, che'é se guun ndo'o rá nij yuvij quirij nij so' man Pabló go' nij so' man so' a.

³⁶ 'O se canoco' raan nij yuvij man nij tanuu, ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Ticavi' soj man so' cuaj ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e Pabló nacaj so' man so' rihaan nij sí israelitá a

³⁷ Dan me se daj doj catuu Pabló cuarteé man nij tanuu, qui'yaj nij tanuu, gaa ne cataj Pabló rihaan sí 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu a:

—Ne ca'vee ca'mij 'o nana rihaan so' na' —taj so', xna'anj so' man sí 'nij ra'a man nij tanuu a.

Ne so' cataj:

—Ne'én so' ca'mij so' xna'anj griego na'. ³⁸ Ne nuveé so' me sí cavii rej cu'naj Egipto sí me rá cunu' gaa gobiernó ne ca'anj nicaj ca'anj mij nij sí me rá ticavi' man yuvij ndaa rej tacaan asij rque doj na' —taj sí 'nij ra'a man nij tanuu, xna'anj so' man Pabló a.

³⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—'Unj ro', me 'o sí israelitá cavii chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia, ne chuman' vaa suun ndo'o me chihánj á. Rqueé 'unj rihaan so', ne ca'vej rá so' ca'mij doj gaa nij yuvij á —taj Pabló rihaan sí 'nij ra'a man nij tanuu a.

⁴⁰ Dan me se ca'vej rá so', ne che'é dan canicun' Pabló rej xta' rej atúj nii cuarteé, ne tucunó ra'a so', che'é rej cunuu dínj tu'va nij yuvij a.

Dan me se cunuu dínj tu'va nij yuvij, gaa ne guun che'e Pabló ca'mii so' xna'anj hebreo rihaan nij yuvij, ne cataj so':

22

¹ —Cunq soj ca'mij, tinuj, ta'nuj. Ne nana xrej soj se vaa ca'mii nacaj 'unj manj —taj Pabló rihaan nij sí israelitá a.

² Dan me se xcaj nij yuvij israelitá cuentá se vaa ca'mii Pabló xna'anj hebreo, ne che'é dan ndaa dínj ma'an man nij so' a. Gaa ne cataj uún Pabló a:

³ —Dan me se ya sí israelitá mé 'unj, ne ca'ngaa 'unj chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia a. Tzaj ne cachij 'unj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' 'unj noco' 'unj nu' se tucuanj xii ní', qui'yaj maestró Gamaliel a. Ne cuanq nihánj me se sij yanj qui'yaj nu' ndaa vaa me rá Diosé mé 'unj ase vaa 'yaj ma'an soj güii cuan' adonj. ⁴ Ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij yuvij noco' se tucuanj Jesucristó yo', ne guun ndo'o raj cavi' nij so' a. Dan me se snó'o do', chana do', numij, ne

canú' 'un̄j man nij so' taga', ⁵ ne xrej at̄a suun noc̄o doj do', nij sí' uun chij rihaan ní' do', me sí' cataj se vaa ya vaa nana nihánj nana nata' 'un̄j rihaan soj adon̄j. 'O se ma'an nij so' rque' yan̄j cartá rihaan 'un̄j nayaa tuvi' ní' sí' man̄ chuman' Damasco, gaa ne ca'an̄j 'un̄j chuman' Damasco, ne guun rá 'un̄j cunumij 'un̄j man nij yuvii noc̄o' man Jesucristó yan̄j chuman' Damasco, che'é rej ca'na' nij so' chuman' Jerusalén nihánj ne quiran̄' nij so' sayuun, qui'yáj adon̄j.

⁶ "Dan me se vaj 'un̄j chrej, ne caxuj me ta' asuun, ne nichrún' 'un̄j chuman' Damasco, gaa ne taj ni'yón cuchuguun nu' xtá' nu' anicaj rej nicun' 'un̄j a. ⁷ Gaa ne quini' 'un̄j rihaan yo'óo, ne cunó 'un̄j se vaa ca'mii 'o so' rihan̄j, ne cataj so': "Saulo, Saulo, me che'é 'yáa so' sayuun manj, ga", taj sí' ca'mii rihan̄j, xná'an̄j so' manj a. ⁸ Gaa ne: "Me sí' mé so', Señor", cataj 'un̄j rihaan so', xná'an̄j 'un̄j man so' a. Gaa ne cataj so': "'Un̄j ro', me Jesús sí' cavii chuman' Nazaret, ne sí' 'yaj ndo'o so' sayuun man mej adon̄j", taj so' rihan̄j a. ⁹ Gaa ne dan me se nij sí' vaj ga 'un̄j ro', ya quene'en nij so' ya'an chuguun rej nicun' 'un̄j, tzaj ne ne cun̄o nij so' nana ca'mii Jesús rihan̄j a ma'. ¹⁰ Gaa ne cataj 'un̄j rihaan so' a: "Daj qui'yáa 'un̄j, rá so' ga", taj 'un̄j, xná'an̄j 'un̄j man so' a. Gaa ne sí' 'nij ra'a man ní' ro', cataj: "Naxumaan so', ne ca'an̄j so' chuman' Damasco, gaa ne asa' cuchí' so' yo', ne cataj xna'an̄j nii rihaan so' che'é nu' se vaa no xcuún so' qui'yáa so' á", taj sí' 'nij ra'a man ní' rihan̄j a. ¹¹ Dan me se che'é se nucuaj ndo'o chuguun ya'an yo' ro', che'é dan ne ca'vee curuvi' rlij rihan̄j, ne che'é dan nij sí' chéé gaj ro', quita'aa nij so' ra'aj, racuíj nij so' manj, ne ca'an̄j 'un̄j catúj 'un̄j chuman' Damasco a.

¹² "Dan me se chuman' Damasco ro', yáan 'o sí' cu'naj Ananías, ne sí' ve'é noc̄o' man Diose me so', ne sí' qui'yaj nu' se tucuan̄j Moisés me so', ne cunudan̄j nij yuvii israelitá yan̄j chuman' Damasco taj se vaa sij sa' me so' a. ¹³ Dan me se ca'na' so' rihan̄j ne canicun' so' x'núj, ne cataj so': "Nachuguun rihaan so', gaa ne ni'yaj so', tinuj Saulo", taj so' rihan̄j a. Ne maan orá dan nachuguun rihan̄j, ne quene'enj man so' a. ¹⁴ Gaa ne cataj sí' cu'naj Ananías: "Diose sí' noc̄o' xii ní' gaa naá ro', narii so' mán so' che'é rej xcaj so' cuentá daj me rá so' qui'yaj so' che'é yuvii, ne guun rá so' quene'én so' man Jesucristó sí' sa' inañj ne cunó so' nana ca'mii so' rihaan so' á. ¹⁵ Gaa ne guún so' sí' ne'en che'é so', ne dan me se ca'an̄j so', ne nata' so' rihaan nu' nij yuvii che'é se vaa quene'én so' do', che'é nij nana cunó so' do' a. ¹⁶ Ne nihánj me se se guun raan so' doj a ma'. Maan se se guun naxumaan so', ne cata' ne so', ne cachin̄j ni'yáa so' rihaan Jesucristó che'é rej tinaruvii Diose nu' cacun' xráa so' á", taj sí' cu'naj Ananías yo' rihan̄j a.

¹⁷ "Dan me se nanicaj 'un̄j ca'na' 'un̄j chuman' Jerusalén nihánj, ne gaa cachín ni'yáa 'un̄j rihaan Diose, ne naquiyaa 'o rasuun rihaan 'un̄j, ¹⁸ ne dan me se quene'én 'un̄j man Jesucristó, ne cataj so' rihan̄j a: "Yoó so' cuaj, curihan̄j so' rque chuman' Jerusalén nihánj á. 'O se se cuno nij sí' man̄ chuman' Jerusalén nana nata' so' rihaan nij so' che'é 'un̄j ma'", taj so' rihan̄j a. ¹⁹ Gaa ne cataj 'un̄j rihaan so' a: "Tzaj ne aj ne'en nij so' se vaa 'un̄j me sí' catúj daj a nij ve' tucu'yón nij so' se tucuan̄j Moisés, ne quita'aa 'un̄j nij sí' cuchumán rá ni'yaj mán so', ne canú' 'un̄j man nij so' taga' ne gó' 'un̄j cuartá xráa nij so', Señor. ²⁰ Ne aj ne'en nij so' se vaa gaa cavi' sí' cu'naj Esteban sí' nata' rihaan

yuvij che'é so', ne 'unj me síi 'o vaa rá gā nij síi ticavi' man so', ne dan me se cutumej sagan' nij so' gaa go' nij so' yahij man Esteban adonj. Che'é dan cunō nij so' se nanaj nanj á", taj 'unj rihaan Jesucristó a. ²¹ Gaa ne cataj so': "Ca'anj so' á. 'O se 'unj ca'nej mán so' ca'anj so' gan' rihaan nij síi yanij a", taj so' rihanj a —taj Pabló rihaan nij síi israelitá yo' se xna'anj nij so' a.

²² Dan me se ndaa dan ca'mii Pabló nana yo', ne nanó xrej nij síi israelitá se nana so' a. Tzaj ne gaa canicaj so' ca'mii so' che'é nij síi yanij, gaa ne canicaj uún nij so', nucuaj caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavi' síi nihánj á. Ne nó xcúún síi nihánj gaa i'na' so' rihaan chumij nihánj a ma' —taj nij so', caguáj nij so' a.

²³ Dan me se caguáj ndo'o nij so', ne quirii nij so' roto nij so', ne taman' ndo'o nij so' yo'óo tachruu xtá' che'é se ca'maan ndo'o rá nij so' a. ²⁴ Gaa ne ca'ne' síi uun chij suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nīcaj nij so' man Pabló rá cuarteé ne nij so', gaa ne go' nij so' cuartá xráa Pabló, che'é rej cataj xna'anj so' me che'é caguáj nij yuvij danj ni'yaj nij so' man Pabló a. ²⁵ Dan me se nicaj nij tanuu nuj xcaan, numij nij tanuu man Pabló, ne gaa qui'yaj nij so' danj, gaa ne ca'mii Pabló rihaan 'o síi nicun' rej nicun' so', ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu me so', ne dan me se cataj Pabló rihaan so' a:

—Nó xcúún soj go' soj cuartá xráa 'o síi guun chihanj Romá gaa ataa ca'ne' nii cacun' che'é so' axe —taj so' rihaan tanuu yo' a. ¹

²⁶ Gaa cuno tanuu yo' nana ca'mii Pabló rihaan so', ne ca'anj so' cataj xna'anj so' rihaan síi uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so':

—Ya me rá so' go' ní' cuartá xráa so' na'. 'O se sij romanó me

snó'o nihánj ei —taj so' rihaan tuvi' tanuu so' tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu a.

²⁷ Gaa ne cuchi' tanuu uun chij yo' rihaan Pabló, ne xná'anj so' man Pabló, cataj so':

—Cataj so' 'o nana rihanj á. Ya ya sij romanó mé so' na' —taj so', xná'anj so' man Pabló a.

—Vej adonj —taj Pabló rihaan so' a.

²⁸ Gaa ne cataj tanuu uun chij yo' rihaan Pabló a:

—'Unj nihánj, tzaj ne nocoo ndo'o sa'anj gó' 'unj che'é rej ca'vee guún 'unj 'o síi romanó nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne cataj Pabló:

—Tzaj ne 'unj ro', me síi romanó asij ca'ngaa 'unj adonj —taj so' rihaan tanuu uun chij yo' a.

²⁹ Nu' ca'mii so' danj, ne nu' ca'anj yanij nij tanuu guun rá go' cuartá xráa Pabló a. Ne ma'an tanuu uun chij rihaan nij so' cuchu'vi', che'é se xcaj so' cuentá se vaa sij romanó me Pabló ne aj numij so' man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló gaa canicun' so' rihaan juntá qui'yaj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a

³⁰ Ne ranga' yo'ó güi me se tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu ro', guun ya rá so' xcaj so' cuentá me che'é guun rá nij síi israelitá cutá' nij so' cacun' xráa Pabló a. Che'é dan ca'ne' so' suun se vaa nache nij tanuu man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nu' nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', qui'yaj nij so' juntá a. Gaa ne catúj Pabló rej man nij so', qui'yaj so', ne canicun' Pabló tanuu rihaan nij so' a.

23

¹ Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man taran' nij síi uun chij yo', ne cataj so':

—Cunq̄ nij soj ca'mij, tinuj. Nu' cavii nu' ca'na' ro', inanj sa' uxrá 'yáá 'unj rihaan Diose, raj a. Taj cacun' tumej ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

² Gaa ne xrej at̄a suun nocq̄o doj sí cu'naj Ananías ro', ca'ne' so' suun rihaan nij sí nicun' rej x'núú Pabló se vaa coxr̄o nij so' tu'va Pabló, gaa ne danj qui'yaj nij so' a. ³ Gaa ne cataj Pabló rihaan sí cu'naj Ananías yo' a:

—Vaa güii coxr̄o Diose tu'vá so' á. 'Q se sí nucui' rá mé so' á. 'Q se táa so' naqui'yaj cuú so' che'ej sese qui'yáá 'unj cacun' rihaan se tucuanj Moisés, rá so' a. Tzaj ne nihánj me se tananj ca'né' so' suun se vaa coxr̄o nii tu'vaj, ne se tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcúún so' a 'ó xco' qui'yáá so' danj ma' —taj Pabló rihaan sí cu'naj Ananías a.

⁴ Gaa ne nij sí nicun' rej x'núú Pabló ro', cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Ne nó xcúún so' caxrij yuvaa so' man sí cune' Diose gūun xrej at̄a suun nocq̄o doj ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁵ Gaa ne cataj Pabló:

—Ne quene'én 'unj se vaa xrej at̄a suun nocq̄o doj me sí tu'va danj, man tinuj. 'Q se danj Diose taj se vaa se ca'mii chi'ij ní' ni'yaj ní' sí uun chij rihaan nij tuvi' ní' a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se xcaj Pabló cuentá se vaa ta'aj nij sí uun chij yo' me sí saduceo ne yo'ó ta'aj nij so' me sí fariseo, ne che'é dan caguáj so', cataj so' rihaan cunudanj nij so' a:

—Sí fariseo mej, ne ta'núí sí fariseo mej, tinuj. Ne nihánj me se cuta' nii cacun' xráj che'é se 'unj me sí amán rá se vaa cunuu i'na' uún nij sí cavi' vaa güii, tinuj —taj Pabló rihaan cunudanj nij so' a.

⁷ Dan me se gaa ca'mii Pabló danj, ne ca'maan rá nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', ni'yaj nij

so' tuvi' nij so', ne xra' ta'aj nij so' a. ⁸ 'Q se nij sí saduceo ro', taj se vaa se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi' ma'. Ne se mozó Diose do', nimán yuvií do', taj vaj ma', taj nij sí saduceo yo' a. Tzaj ne nij sí fariseo ro', taj se vaa ya ya cunuu i'na' uún nij sí cavi' vaa güii, ne vaa se mozó Diose, ne vaa nimán yuvií, taj nij so' a.

⁹ Dan me se caguáj ndo'o cunudanj nij sí uun chij yo', ne canicun' ta'aj nij sí fariseo at̄a suun naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan yuvií, ne ca'mii canó tuvi' nij so' ga nij sí saduceo, cataj nij so':

—Nuvi' cacun' tumé sí nihánj, rá núj ma'. 'Q se ca'vee se aj ca'mii 'o nimán rihaan so' ca'vee se aj ca'mii 'o se mozó Diose rihaan so' ca'vee nanj á —taj nij so', ca'mii nacaj nij so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne ca'maan uxrá rá cunudanj nij so', ne che'é dan cuchu'vi' tanuu uun chij doj se vaa cutun' nij so' man Pabló, ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Pabló ne quirij nij tanuu man Pabló sca'núj nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá yo' ne ca'anj nıcaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a.

¹¹ Ti'nuu yo'ó güii me se curuvi' ma'an Jesucristó s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Gaa nucaj nimán so' á. 'Q se ase vaa 'o xraan taj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Jerusalén nihánj che'é 'unj ro', danj gaa cataj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Romá uún che'é 'unj adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij sí israelitá ticavi' nij so' man Pabló a

¹² Dan me se yo'ó güii cunuu chre' nij sí israelitá che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man Pabló, ne cataj nij so' rihaan Diose a:

—Sese chá núj do', sese co'ó núj na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj, ne ca'vee qui'yáa so' sayuun man núj á —taj nij so' rihaan Diose a.

¹³ Ne vij chihaa táa doj nij so' me nij sí guun 'o rá qui'yaj danj man Pabló a.

¹⁴ Gaa ne nij sí me rá ticavi' man Pabló ro', cuchi' nij so' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij sí uun chij do', ne cataj nij so' a:

—Aj cata' tu'va núj rihaan Diose se vaa ca'vej rá núj qui'yaj Diose sayuun man núj sese chá núj me ma'an rasuun gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj a. ¹⁵ Che'é dan soj ga yo'ó nij sí uun chij ro', cataj xna'anj soj rihaan tanuu uun chij doj se vaa me rá soj ca'na' uún Pabló rihaan soj che'é se me rá soj xcaj sa' soj doj cuentá che'é Pabló, cataj soj rihaan tanuu yo' a. Tzaj ne cumán núj rá chrej, caráán núj chrej man Pabló, ne se gaa i'na' Pabló cuchi' Pabló rihaan soj, qui'yaj núj a man adonj —taj nij so' rihaan xrej atá suun nocoo doj do', rihaan tuvi' nij so' sí uun chij do' a.

¹⁶ Tzaj ne cuno xticun' Pabló se vaa ca'mii nij so' che'é rej caráán nij so' chrej man Pabló, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rá cuarteé, gaa ne nu' tacuachén so' nana rihaan Pabló a. ¹⁷ Gaa ne canacúun Pabló ca'na' yo'ó nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu rihaan so', ne cataj so' rihaan tanuu yo' a:

—Catuu sí tachruu nihánj nata' so' rihaan tanuu uun chij doj, qui'yáa so' á. 'O se vaa nana me rá so' nata' so' rihaan tanuu uun chij doj a —taj Pabló rihaan tanuu yo' a.

¹⁸ Che'é dan nicaj tanuu yo' man xticun' Pabló, ca'anj so' rihaan

tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so' rihaan tanuu a:

—Sí cu'naj Pabló sí 'nij taga' ro', canacúun so' manj cuchij rihaan so', ne cachín ni'yaj so' rihanj se vaa ca'na' sí tachruu nihánj rihaan so' qui'yá a. 'O se vaa nana me rá sí tachruu nihánj nata' so' rihaan so', taj Pabló a —taj tanuu yo' rihaan tanuu uun chij doj a.

¹⁹ Dan me se coro' tanuu uun chij yo' ra'a xticun' Pabló, gaa ne ca'anj yanj roj so', gaa ne xna'anj tanuu yo' man so', cataj so':

—Me nana nata' so' rihanj, rá so' ga —taj so' rihaan sí tachruu yo' a.

²⁰ Gaa ne so' cataj:

—Nij sí israelitá ro', cuyaun guun rá nij so' se vaa cachinj ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa a'yuj ca'anj njcaj so' man Pabló rej cunuu chre' nij sí uun chij rihaan nij so' a. 'O se cataj nij so' se vaa me rá nij so' xcaj nij so' cuentá sa' doj che'é Pabló a. ²¹ Tzaj ne se cuchumán rá so' se nana nij so' ma'. 'O se vaa vij chihaa tuvi' nij so' táa doj caráán chrej man Pabló, ne aj cata' tu'va nij so' rihaan Diose se vaa se chá nij so' do', se co'ó nij so' na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne sese se cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne ca'vee qui'yaj Diose sayuun man nij so', taj nij so' nanj á. Ne cuano nihánj me se me ndo'ó rá nij so' se vaa cata' tu'vá so' se vaa ya ca'anj njcaj so' man Pabló rihaan nij sí uun chij yo' adonj —taj xticun' Pabló rihaan tanuu uun chij doj a.

²² Ne tanuu yo' ro', na'née so' chrej man sí tachruu yo', ne ca'ne' so' suun rihaan sí tachruu se vaa se cataj xna'anj so' rihaan a 'ó yuvij se vaa aj nata' so' nana vaa danj rihaan tanuu yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née tanuu uun chij doj man Pabló rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Félix a

23 Dan me se canacúun tanuu uun chij yo' man vij nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Nijcaj roj soj vij cientó tanuu cheé tacoj do', va'nuj chihaa chi' tanuu taj xráá cuayó do', vij cientó tanuu nicaj chruun lanzá do', ne cumañ chruun soj cavii soj aga' uun nij corá, ca'anj soj chuman' Cesarea á. 24 Ne quirii soj 'o cuayó quitaj síi cu'naj Pabló, gaa ne cuchí' Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix, qui'yaj soj, ne dan me se quinanii so' rihaan nij síi israelitá a —taj tanuu uun chij doj cuno roj so' a.

25 Gaa ne qui'yaj so' 'o yanj cartá, ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana cachrón so' rihaan yanj cartá yo' a: 26 “‘Unj sij cu'naj Claudio Lisias ro', 'yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij nicaj suun gobernador cu'naj Félix sij sa' ndo'o a. Ve'é cayáán so' á. 27 Xa' síi ca'nej 'unj rihaan so' nihánj, tzaj ne quita'aa nij síi israelitá man so', ne guun rá nij so' ticaví' nij so' man so' a. Gaa xcaj 'unj cuentá, ne nacaj núj gá nij tanuu man so', che'é se xcaj 'unj cuentá se vaa sij romanó me so' a. 28 Dan me se guun rá 'unj xcaj 'unj cuentá me che'é me guun rá nij síi israelitá cuta' nij so' cacun' xráá so', ne che'é dan ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij síi uun chij rihaan nij so' a. 29 Ne xcaj 'unj cuentá se vaa inanj che'é tucuáán nocó' ma'an nij so' me cuta' nij so' cacun' xráá so' a. Tzaj ne taj vaj cacun' chí'ij tumé so' ma'. Taj che'é caví' so' do', taj che'é qui'nij so' taga' do' ma'. 30 Tzaj ne cataj xna'anj nii rihanj se vaa guun rá ta'aj nij síi israelitá ticaví' nij so' man so', ne che'é dan ca'nej 'unj man so' rihaan ro', ne cataj 'unj rihaan nij síi me rá cuta' cacun' xráá so' se vaa cuchí' nij so' rihaan

so' ne ca'mii nij so' gá so' a”, taj nana cachrón tanuu uun chij doj rihaan yanj cartá ca'née so' rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix a.

31 Dan me se qui'yaj nij tanuu ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan nij so', ne rej nii ca'anj nicaj nij so' man Pabló ndaa chuman' cu'naj Antípatris a. 32 Gaa ne yo'ó güii me se cavii nij tanuu taj xráá cuayó, ca'anj nij so' gá Pabló, ne yo'ó nij tanuu ro', canicaj nij so' chuman' Jerusalén ndaa cuarteé a. 33 Dan me se gaa catúj nij tanuu taj xráá cuayó gá Pabló chuman' Cesarea, ne nago' nij so' yanj cartá yo' ra'a síi nicaj suun gobernador; ne tacuachén nij so' man Pabló rihaan so' uún a. 34 Gaa quisíj nayaa so' yanj cartá, ne xná'anj so' me estadó cavii Pabló, ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa cavii Pabló estadó Cilicia a. 35 Gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Naqui'yaj cuú 'unj che'é so' asa' ca'na' nij síi cuta' cacun' xráá so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ca'ne! so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nijcaj nij tanuu man Pabló rá tucuá suun nocóo cune' síi cu'naj Herodes ne tumé nij tanuu man so' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' cuta' nii xráá Pabló a

1 Dan me se cachén 'un' güii, gaa ne nanij xrej atá suun nocóo doj cu'naj Ananías ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj ta'aj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', 'o síi a'mii natáj cu'naj Tértulo do', gá so', ne cuta' nij so' cacun' xráá Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador a. 2 Dan me se gaa canacúun nii ca'na' síi cu'naj Pabló, ne ca'na' Pabló, ne guun che'e síi cu'naj Tértulo cuta' so' cacun' xráá Pabló rihaan síi cu'naj Félix, cataj so':

—Che'é se so' me síi acaj ndo'o cuentá ro', che'é dan dínj mán núj sij israelitá, ne naxcaj ndo'o chiháán núj, ³ ne cunudañj núj me síi taj se vaa inañj sa' uxrá qui'yáá so', Félix sij sa' ndo'o a. Ne: “Q guun ni'yaj ndo'o ní”, taj taran' núj rihaan so' me rej ma'an vaj núj a. ⁴ Tzaj ne taj che'é guun rmij so' doj qui'yáj ma'. Ne che'é dan rqueé 'unj rihaan so' se vaa veé danj gaa inaj nimán so', ne cunó so' doj tzin' se nana núj nanj adonj.

⁵ ”Dan me se xcaj núj cuentá se vaa xa' síi nihánj, tzaj ne ase vaa yupee xij man naa vaa so', ne so' me síi 'yaj se vaa ino vaa rá cunudañj nij síi israelitá yanj rihaan chumij nihánj ne xra' ta'aj nij so', ne so' me síi uun chij rihaan nij síi noco' 'o tucuáán ne se tucuañj síi cavii chuman' Nazaret a. ⁶ Ne ndaa guun rá so' qui'yaj chi'ij so' man nuvií noco, ne che'é dan quita'aa núj man so', ne guun rá núj ca'ne' núj cacun' che'é so' ndaa vaa a'mii tucuáán noco' ma'an núj a. ⁷ Tzaj ne síi cu'naj Lisias tanuu uun chij rihaan taran' nij tanuu man chuman' Jerusalén ro', ca'néj yuvaá so' man síi nihánj ra'a núj, ⁸ ne cataj xna'anj so' rihaan nij síi me rá cuta' cacun' xraá Pabló se vaa ca'na' nij so' rihaan so' nihánj a. Ne dan me se ma'an so' me síi guun nucuaj naqui'yaj cuu che'é nu' rasuun nihánj, ne xcaj ma'an so' cuentá che'é cacun' cuta' núj xraá Pabló nanj adonj —taj síi cu'naj Tértulo cuno síi cu'naj Félix a.

⁹ Gaa ne yo'ó nij yuvij israelitá ro', caraa ndo'o nij so' cacun' xraá Pabló, ne cataj nij so' se vaa ya vaa se nana síi cu'naj Tértulo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii ma'an Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix yo' a

¹⁰ Gaa ne guun ra'a síi nicaj suun gobernador cataj so' se vaa ca'vee

ca'mij Pabló, ne che'é dan cataj Pabló a:

—Ne'én 'unj se vaa quisij que'ee yo' guún so' síi a'ne' cacun' che'é nij síi man chiháán núj, ne che'é dan uun niha' raj ca'mij nacaj 'unj che'é ma'anj rihaan so' á. ¹¹ Ne guun nucuaj ma'an so' xcaj so' cuentá se vaa ataa quisij chuvij güii asij cavii 'unj chuman' Jerusalén caraá guee 'unj rihaan Diose a. ¹² Ne rá nuvií noco do', rá nij ve' tucu'yón núj sij israelitá se tucuañj Moisés do', rque chuman' do', ne cano tuvi' 'unj ga yuvij ma'. Ne a doj ne ca'maan rá nij yuvij qui'yáá 'unj ma'. ¹³ Ne se ca'vee tihaan nij síi nihánj se vaa vaa che'é cuta' nij so' cacun' xraj ma'.

¹⁴ ”Tzaj ne cataj yá 'unj rihaan so' se vaa xa' tucuáán tucu'náj nij síi nihánj tucuáán ne ro', danj 'yáá 'unj aráj guee 'unj rihaan Diose sij noco' nij xii 'unj a. 'O se amán raj nu' nana no rihaan yanj no se tucuañj Moisés do', se nana nij síi nata' se nana Diose gaa naá do' a. ¹⁵ Ne nucuaj rá 'unj man Diose ndaa vaa 'yaj ma'an nij síi nihánj se vaa vaa güii cunuu i'na' uún nij síi sa' cavi' do', nij síi chi'ij cavi' do' a. ¹⁶ Che'é dan nu' se vaa 'yá, tzaj ne ve'é inañj 'yá che'é rej se guun quita' cacun' xraj rihaan Diose do', rihaan yuvij do' ma'.

¹⁷ ”Dan me se cachén que'ee yo', gaa ne guun rá 'unj rque 'unj caridad rihaan tuvi' 'unj síi nique ne rque 'unj rasuun guee rihaan Diose, ne che'é dan ca'anj 'unj ndaa chuman' Jerusalén a. ¹⁸ Ne gaa qui'yáá 'unj danj, ne nari' doj síi israelitá cavii estadó Asia mán 'unj rá nuvií noco, ne aj cunuu sa' 'unj rihaan Diose daj vaa taj se tucuañj núj a. Tzaj ne taj vaj yuvij vaj ga 'unj, ne taj vaj sayuun chi'ij qui'yáá 'unj gaa nari' nij so' manj ma'. ¹⁹ Ne xa' nij so', tzaj ne sese vaa cacun' tumé 'unj rá nij so', ne no xcúun

nij so' ca'na' ma'an nij so' canicun' nij so' nihánj rihaan so' á. ²⁰ Ne sese taj, ne no xcúun ma'an nij sí nihánj cataj xna'anj nij so' rihaan so' me cacun' tumé 'unj nari' nij so' gaa canicún' 'unj rihaan juntá qui'yaj nij sí atá suun rihaan núj á. ²¹ 'Q se vaa orún' nana caguáj 'unj gaa canicún' 'unj rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá yo', ne dan me se cataj 'unj danj: "Maan che'é se 'unj me sí amán rá se vaa vaa güii cunúu i'na' uún nij sí cavi' qui'yaj Diose ro', che'é dan naqui'yaj cuu nij soj che'ej cuan' a", cataj 'unj rihaan nij so' a —taj Pabló rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Félix a.

²² Ese sí cu'naj Félix ro', me sí quene'en sa' daj vaa se tucuanj ní sij noco' man Jesucristó, gaa ne cataj so' se vaa guun raan doj, gaa ne ca'ne' so' cacun' che'é Pabló a. Che'é dan cataj so':

—Asa' ca'na' tanuu uun chij cu'naj Lisias nihánj, ne naqui'yaj cuú 'unj che'é nij soj á —taj sí cu'naj Félix a.

²³ Ne ca'ne' sí cu'naj Félix suun rihaan tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu se vaa cutumé tanuu man Pabló, tzaj ne ca'vee cachee uun Pabló doj, ne ca'vee ca'na' nij tuvi' Pabló racuj nij so' doj man Pabló, qui'yaj tanuu, taj sí cu'naj Félix yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yo' o' nij Pabló taga', qui'yaj sí cu'naj Félix a

²⁴ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'na' sí cu'naj Félix ga nica' so' chana' israelitá cu'naj Drusila, ne canacúun so' se vaa ca'na' Pabló rihaan so', ne cuno so' nana ca'mii Pabló rihaan so' che'é tucuaán noco' ní sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. ²⁵ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan sí cu'naj Félix se vaa no xcúun ní' cunúu sa' ní' rihaan Diose ne no xcúun ní' cutumé ní' man ma'an ní' se vaa

ve'é inanj qui'yaj ní' a. Ne ca'mii so' che'é güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii a. Gaa ne cuchu'vi' ndo'o sí cu'naj Félix, ne cataj so':

—Cuanó nihánj me se ca'anj so' yaj, tzaj ne asa' vaa i'núj rihaan, ne canacunj uún 'unj mán so' á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁶ Danj cataj Félix che'é se me rá so' caráán Pabló sa'anj rihaan ma'an so' che'é rej quirii so' taga' man Pabló, rá so' a. Che'é dan que'ee güii canacúun so' man Pabló ca'na' Pabló rihaan so', ne ca'mii so' ga Pabló a.

²⁷ Dan me se quisij vij ya yo' 'nij Pabló taga', gaa ne x'néj suun ra'a sí cu'naj Félix, ne catúj sí cu'naj Porcio Festo a. Ne guun rá sí cu'naj Félix qui'yaj so' se luj che'é nij yuvii israelitá, ne che'é dan tanáj so' man Pabló taga' a.

25

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Pabló se vaa guun rá so' naqui'yaj cuu sí nicaj suun emperador che'é so' a

¹ Quisij va'nuj güii yáan sí cu'naj Festo sí nicaj suun gobernador, gaa ne curihanj so' chuman' Cesarea cavii so' ndaa chuman' Jerusalén a. ² Gaa ne nij xrej atá suun noco'oj doj do', nij sí raá doj rihaan nij yuvii israelitá do', cuta' nij so' cacun' xraá Pabló rihaan sí cu'naj Festo a. Gaa ne nucuaj ³ cachúin ni'yaj nij sí israelitá rihaan sí cu'naj Festo se vaa ca'ne' so' suun se vaa ca'na' Pabló ndaa chuman' Jerusalén a. 'Q se guun rá nij so' caráán nij so' chrej ne ticavi' nij so' man Pabló a. ⁴ Che'é dan cataj sí cu'naj Festo se vaa tumé nij tanuu man Pabló chuman' Cesarea a. 'Q se rque doj güii nucu' so' chuman' Cesarea, taj so' a. ⁵ Gaa ne cataj uún sí cu'naj Festo rihaan nij sí israelitá a:

—Che'é dan sese nij tuvi' soj sí guun nucuaj ca'anj ndaa chuman'

Cesarea gá 'un̄j ro', ca'an̄j nij so', ne sese vaa se chí'ij̄ qui'yaj síi cu'naj Pabló, ne cutá' nij so' cacun' xráá Pabló á —taj síi cu'naj Festo rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se guun raan síi cu'naj Festo 'o tun̄j güii chuman' Jerusalén tá' asuun, gaa ne nanii so' ndaa chuman' Cesarea, gaa ne yo'ó güii me se ca'an̄j quitaj so' chruun xlá sa' rej naqui'yaj cuu so' che'é yuvij̄, gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan so' qui'yaj nij tanuu a. ⁷ Gaa ne gaa ca'na' Pabló rihaan so', ne man̄ nij síi israelitá nanij ndaa chuman' Jerusalén, ne canicun' nij so' nu' anicaj rej x'nuj Pabló, ne caraa ndo'o nij so' cacun' nocoo xráá Pabló, tzaj ne ne ca'vee tijaan̄ nij so' se vaa ya ya qui'yaj so' cacun' yo' ma'. ⁸ Gaa ne canicaj Pabló, ca'mii nacaj so' che'é ma'an̄ so', cataj so':

—Taj cacun' qui'yáá 'un̄j rihaan se tucuaj̄ nij síi israelitá do', rihaan nuvi' nocoo do', rihaan síi nicaj suun emperador cu'naj César do' a ma' —taj Pabló rihaan síi cu'naj Festo yo' a.

⁹ Dan me se guun rá síi cu'naj Festo qui'yaj so' se luj che'é nij yuvij̄ israelitá, ne che'é dan cataj so' rihaan Pabló a:

—Ne me rá so' ca'an̄j so' ndaa chuman' Jerusalén ne ndaa ti'yaj ca'ne' 'un̄j cacun' che'é so' che'é nij rasuun nihánj na' —taj so', xná'an̄j so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Nihánj me nicún' 'un̄j rihaan so', sij cune' síi nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'é yuvij̄ á. Ne che'é dan no xcuún so' ca'ne' so' cacun' che'é 'un̄j nan̄j adon̄j. Ne qui'yáá 'un̄j cacun' rihaan a 'ó nij síi israelitá ma'. Ne aj ne'én so' se vaa ya vaa nana nihánj nana a'mii 'un̄j rihaan so' chuguan̄j. ¹¹ Dan me se sese vaa cacun' qui'yáá 'un̄j ne sese vaa

che'é ticav̄i' nii mán 'un̄j, ne a'vej 'un̄j cav̄i' 'un̄j á. Tzaj ne sese cacun' rmi' inan̄j me se nana nij síi nihánj, ne taj a 'ó síi nó xcuún taçuachén mán 'un̄j rihaan nij so' ma'. Cuano nihánj me se achíin̄ ni'yáá 'un̄j rihaan síi nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ma'an̄ so' ca'ne' cacun' che'é 'un̄j adon̄j —taj Pabló rihaan síi cu'naj Festo a.

¹² Dan me se nuchruj raa síi cu'naj Festo gá nij síi narqué chrej man so' daj qui'yaj nij so', gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Aj cachíin̄ ni'yáá so' rihaan síi cu'naj César se vaa ma'an̄ so' ca'ne' cacun' che'é so' á. Che'é dan ca'an̄j so' rihaan so' adon̄j —taj so' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'an̄j daj guun gaa ca'na' Pabló rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Agripa do', rihaan ra'vij so' chana cu'naj Berenice do' a

¹³ Dan me se cachén doj güii, gaa ne síi nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ca'na' chuman' Cesarea, ca'na' ni'yaj roj so' síi nicaj suun gobernador cu'naj Festo a. ¹⁴ Ne guun raan roj so' que'ee güii chuman' Cesarea a. Che'é dan cataj xna'an̄j síi cu'naj Festo rihaan síi nicaj suun rey yo' che'é Pabló a. Dan me se cataj so':

—Dan me se síi quináj taga' nihánj qui'yaj síi cu'naj Félix me yo'ó so', ¹⁵ ne gaa nuu 'un̄j chuman' Jerusalén, ne nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij rihaan nij yuvij̄ israelitá do', cataj xna'an̄j nij so' rihaan 'un̄j che'é so', ne guun rá nij so' se vaa narj' 'un̄j cacun' xráá so' ne qui'yáá 'un̄j sayuun man so' a. ¹⁶ Gaa ne cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan nij so' se vaa nuveé se tucuaj̄ núj sij romanó me taçuachén uuun ní' man 'o so' ticav̄i' nii man so' ma'. Tanan̄j asino yaan̄ quene'en síi ata' cacun' man nij síi cuta' cacun' xráá so', gaa

ne ca'mij nacaj so' che'é ma'an so', cataj 'unj rihaan nij so' a.

17 "Dan me se ca'na' nij so' chuman' Cesarea nihánj, ne ne guun raan 'unj ma'. Tzaj ne yo'ó güii me se quitáá 'unj chruun xlá sa' rej a'né' 'unj cacun' che'é yuvij, gaa ne ca'né' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' sí 'nij taga' yo' rihaan 'unj qui'yaj nij so' a. 18 Ne gaa ca'na' so', ne nij sí guun rá cutá' cacun' xráá so' ro', canicun' nij so' ne cuta' ndo'o nij so' cacun' xráá so', tzaj ne nuveé cacun' chi'ij me cacun' cuta' nij so' xráá so', rá 'unj ma'. 19 'O se ino doj vaa rá nij so' gá sí 'nij taga' yo', ni'yaj nij so' tucuaán noco' ma'an nij so' do', 'o sí cavi' cu'naj Jesús do' a. 'O se vaa i'na' sí cu'naj Jesús, cataj sí 'nij taga' cu'naj Pabló yo' a.

20 "Dan me se ne quene'én 'unj daj naqui'yaj cuj che'é rasuun vaa danj ma'. Che'é dan xná'anj 'unj man sí cu'naj Pabló yo' sese guun rá so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'vee ca'ne' 'unj cacun' che'é so' che'é nij rasuun yo', taj 'unj rihaan so' a. 21 Tzaj ne cachín ni'yaj Pabló se vaa yo'o qui'nij so' taga' nihánj ndaa se ca'vee naqui'yaj cuu sí nicaj suun emperador che'é so' a. Che'é dan ca'né' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa yo'o cutumé nij so' man Pabló taga' ndaa se ca'nej 'unj man so' rihaan sí cu'naj César yo' a —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

22 Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Me rá 'unj cunō ma'an 'unj ca'mij snó'o yo' á —taj so' rihaan sí cu'naj Festo a.

—A'yuj me se cunō so' ca'mij so' adonj —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

23 Ne yo'ó güii me se ve'é ndo'o qui'yaj nij yuvij gaa ca'na' sí nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ne catuj roj so'

rá ve' 'yaj nii juntá a. Ne ca'na' tanuu uun chij rihaan 'o mój tanuu ca'na' nij sí raá man chuman' Cesarea yo' ca'na' gá roj so' a. Gaa ne ca'ne' sí cu'naj Festo suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan nij so' qui'yaj nij tanuu a. 24 Ne gaa catuj Pabló, ne cataj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a:

—Cunō so', sij nicaj suun rey Agripa. Cunō soj sij cunuu chre' gá núj nihánj á. Nihánj me se ni'yaj nij soj man sí nihánj á. 'O se rque chuman' Jerusalén do', ndaa ma'an chuman' nihánj do', ca'na' ndo'o nij yuvij israelitá rihanj ne caguáj nij so' cataj nij so' se vaa ne nó xcúun so' gaa i'na' so' doj a ma'. 25 Tzaj ne xcaj 'unj cuentá se vaa taj se chi'ij qui'yaj so', ne taj che'é ticavi' nii man so' qui'yáá 'unj ma'. Tzaj ne ma'an so' cachín ni'yaj rihaan sí nicaj suun emperador se vaa ca'ne' ma'an emperador cacun' che'é so', ne che'é dan guun raj se vaa ca'nej 'unj man so' rihaan sí nicaj suun emperador adonj. 26 Tzaj ne ne cavi' raá 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan sí nicaj suun emperador yo' che'é cacun' tumé sí nihánj ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan so' sij nicaj suun rey Agripa do', rihaan yo'ó nij soj do', che'é rej naqui'yaj cuu nij soj che'é so' ne cataj xna'anj nij soj rihaan 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj che'é so' á. 27 'O se snúú rma'an 'unj, sese ca'nej 'unj man 'o sí 'nij taga' rihaan sí nicaj suun emperador, sese nuvi' nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é cacun' tumé sí 'nij taga' yo', rá 'unj a —taj sí cu'naj Festo rihaan yo'ó nij so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Agripa a

¹ Gaa ne cataj síi cu'naj Agripa rihaan Pabló a:

—Ca'vee ca'mii so' che'é so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ticun' ra'a Pabló, ne ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj so':

² —Aj cavii sa' uxrá 'unj nihánj, che'é se vaa i'núj rihanj ca'mii nacaj 'unj manj rihaan so' cuan', sij nicaj suun rey cu'naj Agripa. Ne nihánj me se ca'mij che'é nu' cacun' cuta' yo'ó nij síi israelitá xráj a. ³ 'Q se ne'én 'unj se vaa so' me síi nicaj cuentá che'é nu' se tucuanj ní' sij israelitá, ne ne'én so' daj vaa nu' nana noco' ní' a. Che'é dan achíin ni'yáá 'unj rihaan so' se vaa qui'yáá so' se ndo'o, ne gaa inaj nimán so', ne cunó so' nana a'mij á.

⁴ ”Dan me se gaa síi tachruu mé 'unj, ne cayáan 'unj chuman' Jerusalén ga yo'ó nij síi israelitá, ne aj ne'en cunudanj nij síi israelitá se vaa qui'yáj gaa mej síi tachruu a. ⁵ Ne sese guun rá nij so', ne guun nucuaj nij so' cataj xna'anj ma'an nij so' se vaa sij fariseo mé 'unj asino yaan, ne qui'yáá 'unj nu' ndaa vaa 'yaj nij síi fariseo, ne nij síi fariseo ro', me síi nicá doj noco' se tucuanj ní' nanj á. ⁶ Ne nihánj me se cuta' nij síi israelitá cacun' xráj, ne nicún' 'unj nihánj rihaan so', che'é se guun ya raj se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá a. ⁷ Ne nuvji nigan' yo'ó na'vij cunú' chujij nij x'ne' nij síi israelitá rihaan Diose, che'é se guun ya rá ma'an nij so' se vaa qui'yaj Diose nu' danj che'é nij so' a. Ne che'é rasuun yo' rasuun qui'yaj Diose che'é ní' ro', che'é dan cuta' nij so' cacun' xráj, nanj rey Agripa. ⁸ Ne me che'é ne amán rá soj se vaa ca'vee cunu i'na' uún nij síi cavi' qui'yaj Diose ga.

⁹ ”Dan me se 'unj nihánj me se gaa rque me se guun ya ya rá 'unj qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó

síi cavii chuman' Nazaret a. ¹⁰ Ne danj qui'yáá 'unj rque chuman' Jerusalén nanj á. 'Q se 'unj me síi canu' man que'ee nij síi sa' noco' man Diose taga', ne rque nij xrej atá suun noco doj se nucuaj rihanj se vaa qui'yáj danj a. Ne gaa ca'ne' núj cacun' che'é nij so' se vaa cavi' nij so', ne ndaa 'unj me síi cataj se vaa no xcúun nij so' cavi' nij so' adonj. ¹¹ Ne guun que'ee ndo'o ca'anj 'unj cunudanj nij ve' tucu'yón ní' sij israelitá se tucuanj Moisés, ne qui'yáá 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesús, ne ndaa rqueé 'unj man nij so' ca'mii chi'ii nij so' che'é Jesucristó, ne che'é se ca'maan ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man nij so', ne ndaa canocó 'unj man nij so' ndaa yo'ó chuman' naj gan' che'é rej qui'yáá 'unj doj sayuun man nij so' adonj.

¹² ”Dan me se gaa qui'yáj danj, ne 'o güii me se ca'anj 'unj chuman' Damasco, ne aj rque nij xrej atá suun noco doj rej nucuaj, ne ca'neé nij so' mán 'unj ca'anj 'unj qui'yáá 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó yanj chuman' Damasco yo' a. ¹³ Cunó so' nana ca'mij rihaan so' nihánj, nanj rey. 'Q se caxuj me yo', ne vaj 'unj chrej, ne rej xtá' ro', cuchuguun 'o ya'an nu' anicaj rej nicun' 'unj ga nij síi vaj chrej ga 'unj, ne nucuaj doj ya'an yo' rihaan naán güii á. ¹⁴ Dan me se quini taran' núj rihaan yo'óo, ne cunó 'unj ca'mii yo'ó so' rihaan 'unj, ne xna'ánj hebreo ca'mii so', cataj so': “Me che'é 'yáá so' sayuun manj, ga Saulo'. 'Q se me rá so' qui'yáá so' sayuun manj, tzaj ne man ma'an so' 'yáá so' sayuun ase 'yaj scúj o' tacanj rihaan chruun sihaa nicaj síi 'yaj suun ga yuntá nanj á”, taj síi ca'mii rihanj a. ¹⁵ Gaa ne taj 'unj: “Me síi mé so', Señor”, taj 'unj, xna'anj 'unj man so' a.

”Gaa ne cataj síi 'nij ra'a man ní':

“‘Unj ro', me Jesús, ne sij 'yáá so' sayuun man mej adonj. ¹⁶ Tzaj ne naxagaa so', canicun' cayá so' á. 'O se nihánj me se curuvi' 'unj rihaan so' che'é se narii 'unj mán so' qui'yaj suun so' rihanj ne nata' so' rihaan yuvii che'é nij rasuun nari' so' cuano do', che'é rej quene'én so' manj do', che'é nij rasuun nari' so' asa' curuvi' uún 'unj rihaan so' rej rihaan doj do' a. ¹⁷ Dan me se tinanii 'unj mán so' rihaan nij síi man chiháán so' yuvii israelitá do', rihaan nij síi yanj do', ne yaj ca'nej 'unj mán so' rihaan nij so', ¹⁸ che'é rej naxra' rihaan nij so' ne xcaj nij so' cuentá qui'yáá so', gaa ne tanáj xco nij so' rej rmi' rej uun chij síi chree rihaan nij so', ne canicaj nij so' rihaan Diose rej ranga' rej guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a. Gaa ne ca'vee quinavij nu' cacun' tumé nij so', ne ca'vee cavii sa' nij so' ga nij síi cunuu sa' nimán rihaan Diose, sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' mán 'unj, qui'yáá so' á”, taj síi 'njj ra'a man ní' rihanj a.

¹⁹ “Ne xcaj so' cuentá, sij nicaj suun rey Agripa. 'O se ne guun nichraj nimanj ma'. Tananj qui'yáá 'unj nu' ndaa vaa cataj Jesucristó rihanj gaa curuvi' so' rihanj rej xtá' a. ²⁰ Asino yaan natá 'unj chuman' Damasco do', chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', gaa ne natá 'unj ndaa rej man nij síi yanj uún a. Natá 'unj rihaan cunudanj nij yuvii se vaa canicaj nimán nij yuvii canoco' nij so' Diose, ne ve'é qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj síi canicaj ya nimán nanj adonj. ²¹ Che'é dan quita'aa nij yuvii israelitá mán 'unj rá nuvií nocoo, ne guun rá nij so' ticavi' nij so' manj a.

²² “Che'é dan nicun' 'unj rihaan nij soj cuano, ne ta'aj soj me síi yanj uun ne ta'aj soj me síi raá ata suun, tzaj ne Diose me síi racuíj manj ndaa cuano nihánj, ne che'é

dan natá 'unj se nana Diose rihaan nij soj a. Tzaj ne ne ino vaa nana natá 'unj rihaan nij soj cuano ga se nana nij síi nata' se nana Diose gaa naá do', se nana ma'an síi cu'naj Moisés do', gaa cataj xna'anj nij so' daj guun rej rihaan nij so' ma'. ²³ Dan me se ma'an nij so' cataj se vaa síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me se quiran' so' sayuun, ne guun so' síi cunuu i'na' uún asino yaan rihaan yo'ó nij síi cavi', ne nata' so' nana ya rihaan nij yuvii israelitá do', rihaan nij yuvii yanj do' a —taj Pabló rihaan síi cu'naj Agripa yo' a.

²⁴ Dan me se gaa ca'mii so' danj rihaan síi cu'naj Agripa, ne caguáj síi cu'naj Festo, cataj so':

—Snuú so', Pablo. Che'é se tucu'yón ndo'o so' yanj ro', che'é dan guun snuj raá so' nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁵ Gaa ne cataj Pabló rihaan síi cu'naj Festo yo' a:

—Ne snuj 'unj, man Festo sij uun chij. Tananj ya vaa nana natá 'unj, ne nana ve'é vaa no xcuún ní' cunoo ní' me nij nana yo' a. ²⁶ 'O se sij nicaj suun rey me síi nihánj, ne so' me síi ne'en daj vaa nu' rasuun natá 'unj rihaan nij soj cuano á. Ne ne chu'ví 'unj nata' 'unj nu' nana nihánj rihaan so' ma'. 'O se aj xcaj síi cu'naj Agripa nihánj cuentá che'é nu' rasuun nihánj, rá 'unj á. 'O se nuveé rasuun 'njj yuve me rasuun nihánj a man adonj —taj Pabló rihaan síi cu'naj Festo a.

²⁷ Ne cataj so' rihaan síi cu'naj Agripa a:

—Ne cataj so' 'o nana rihanj, Agripa. Amán rá so' daj taj se nana nij síi nata' se nana Diose gaa naá na'. Aj ne'én 'unj se vaa amán rá so' nanj adonj —taj Pabló rihaan síi cu'naj Agripa yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Agripa rihaan so' a:

—Ca'mij so' doj rihanj, gaa ne cuaj guún 'unj sí noco' man Jesucristó, rá so' na' —taj Agripa rihaan Pabló a.

²⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Achín nǐ'yáá 'unj rihaan Diose se vaa, ca'vee se doj nana ca'mij, ca'vee se nocco ndo'o ca'mij, tzaj ne nuveé curuún so' cuchuman rá se nanaj ma'. Tananj me rá 'unj cuchuman rá cunudanj soj sij uno nana ca'mij cuano, ne ase vaa 'unj ro', danj gaa soj uún nanj adonj. Tzaj ne se cunumij soj ga aga' ne' nihánj, rá 'unj ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa ne canicun' caya sí nicaj suun rey do', sí nicaj suun gobernador do', chana cu'naj Berenice do', yo'ó nij sí yanj ga nij so' do', ³¹ ne curihanj nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' se vaa taj vaj cacun' qui'yaj Pabló, ne ne nó xcúun so' cavi' so' do', qui'nij so' taga' do' ma'.

³² Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Sese ne cachinj ni'yaj sí nihánj se vaa ca'ne' César cacun' che'é so', ne ca'vee curihanj so' taga' asuun saj á —taj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé sí cu'naj Festo man Pabló ca'anj Pabló chuman' Romá a

¹ Dan me se guun ya rá sí cu'naj Festo se vaa ca'anj níj ndaa yo'ó nocco Italia rej ne sí nicaj suun emperador cu'naj César a. Gaa ne tacuachén so' man Pabló do', man yo'ó doj sí 'nij taga' do', rihaan 'o tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne Julio cu'naj tanuu yo', ne sí nuu rihaan ma'an sí nicaj suun emperador me so' a. ² Dan me se cavii núj ga tinú' Aristarco sí cavii chuman' Tesalónica chuman' naj estadó Macedonia rque 'o rihoo chéé rihaan na a. Ne xa'

rihoo yo', tzaj ne rihoo cavii chuman' Adramitio me yo', ne ca'anj yo' ndaa nij chuman' naj tu'va na ya'anj estadó Asia a. ³ Ne yo'ó güii me se cuchí' núj chuman' cu'naj Sidón, ne ve'é inanj qui'yaj sí cu'naj Julio ga Pabló, ne ca'vej rá so' ca'anj Pabló rihaan nij tuvi' Pabló sí yanj chuman' Sidón yo', che'é rej taj ya'anj nij so' man Pabló a.

⁴ Gaa ne cavii uún núj rque rihoo, ne ca'anj uún rihoo, ne cachén núj rej sur rej nichrun' yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre a. 'O se go' ndo'o nana rej rihaan rihoo yo' a.

⁵ Gaa ne cachén uún núj rihaan na ya'anj, ne cachén núj tu'va estadó Cilicia do', estadó Panfilia do', ne cuchí' núj ndaa chuman' Mira chuman' naj estadó Lisia a. ⁶ Ne chuman' yo' ro', nari' tanuu yo' 'o rihoo cavii chuman' Alejandría, ne rihoo ca'anj ndaa Italia me yo' a. Che'é dan cavii núj rque rihoo yo' qui'yaj tanuu yo' a. ⁷ Dan me se nanaj ndo'o cachéé rihoo yo' rque que'ee güii, ne che'é dan sayuun ndo'o vaa cuchí' núj rihaan chuman' Gnido a. Ne ne ca'vee ca'anj núj a doj, qui'yaj nana ma'. Che'é dan cachén núj nichrun' yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Creta, ne nichrun' rej cu'naj Salmón rej naj yo'óó Creta cachén núj a. ⁸ Ne sayuun uxrá vaa cachén núj rej yo', ne cuchí' núj ndaa 'o rej cu'naj Buenos Puertos, ne nichrun' naj chuman' yo' ga chuman' cu'naj Lasea a.

⁹ Dan me se aj cachén ndo'o güii, qui'yaj rihoo yo', ne aj cachén güii toco' nij yuvií israelitá x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guéé nij so' rihaan Diose, ne nichrun' quisij dió avii nana yuvaá rihaan na ya'anj a. Che'é dan chucu'vi' núj se vaa quiran' núj sij man rque rihoo yo' sayuun a. Che'é dan narqué Pabló chrej rihaan nij sí man rque rihoo yo', ¹⁰ ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne'én 'un̄j se vaa x̄a' rihoo nihánj, tzaj ne sese yo'o ca'an̄j rihoo nihánj, ne quiran' ndo'o nij rasuun man rque rihoo nihánj do', ma'an rihoo nihánj do', sayuun, ne quir̄i' ndo'o nij yo', qui'yaj nana yuvaa, ne ndaa cavi' ma'an ní' adonj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Tzaj ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu yo' ro', ne cuchuman rá so' se nana Pabló ma'. Tananj cuchumán rá so' se nana síi tuguáj rihoo do', síi si'yaj rihoo do' a. ¹² Dan me se rej cu'naj Buenos Puertos yo' ro', nuveé rej sa' quinaj rihoo nu' dió avii nana yuvaa me rej yo' a. Che'é dan nocoo doj ta'aj nij síi man rque rihoo cataj se vaa guun rá nij so' curihan̄j rihoo rej yo', ne guun rá nij so' se vaa cuch̄i' rihoo chuman' Fenice ne guun raan rihoo chuman' yo' nu' dió avii nana yuvaa a. Ne chuman' Fenice ro', me chuman' naj yo'óo cu'naj Creta, ne caráan quij rihaan nana yuvaa rej chuman' Fenice, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é sayuun quiran' nij so' rihaan na ya'an̄j, qui'yaj nana yuvaa a

¹³ Dan me se cavii 'o nana catun' rej rque tu'va na ya'an̄j, ne guun rá nij so' se vaa guun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa guun rá nij so' a. Che'é dan guun che'e rihoo ca'an̄j rihoo, ne nichrun' yo'óo cu'naj Creta vaj nij so' qui'yaj nana a. ¹⁴ Dan me se doj orá vaj rihoo, gaa ne taj ni'yón cavii 'o nana yuvaa rej xraj rihaan na ya'an̄j, ne go' uxrá nana yuvaa rihaan rihoo, ne nana cu'naj Euroclidón me yo' xna'an̄j griego a. ¹⁵ Ne ne guun nucuaj rihoo ca'an̄j rihoo rej rihaan rihoo ne qui'yaj canaán rihoo rihaan nana yuvaa ma'. Che'é dan ca'ne' rá núj, ne canicaj rihoo ne vaj rma'an rihoo, qui'yaj nana yo' a. ¹⁶ Ne cachén núj nichrun' yo'o yo'óo nii taj rihaan na ya'an̄j,

ne yo'óo cu'naj Claudia me yo' a. Ne sayuun uxrá guun nucuaj núj naxcaj núj rihoo cunii nocoo' rej xco rihoo xij ne naqui'yaj raan núj man rihoo cunii yo' rque rihoo xij yo' a. ¹⁷ Ne gaa quisíj naxcaj núj man rihoo cunii yo', ne numíj nij so' ne' naqui'yaj raan nij so' man rihoo xij yo' a. Dan me se cuchu'vi' ndo'o nij so' se vaa cano rihoo rihaan yo'óo chruu naj rque na ya'an̄j rej cu'naj Sirte ne quir̄i' nu' rihoo yo' a. Che'é dan nacué nij so' mantá o' nana rihaan, che'é rej se ca'an̄j yoo rihoo ma'. Ne me rej ma'an go' nana ro', ca'an̄j rihoo uún adonj.

¹⁸ Ne yo'óo güii me se che'é se go' uxrá nana rihaan núj, ne che'é dan quir̄i'íj nij so' nij rasuun man rque rihoo rque na ya'an̄j, ¹⁹ ne güii va'núj me se ma'an nij so' ra'a nij so' ri'íj nij so' nij rasuun rasuun ma'an yuvii tuguáj rihoo rque na ya'an̄j, che'é rej cunuu yoo rihoo ne nij so' a. ²⁰ Ne güii do', yati' do', ne curuvj' ni'yaj núj que'ee güii a ma'. Ne yo'o go' nana yuvaa rihaan núj, ne che'é dan guun ya rá núj se vaa daj chihaa mij se ca'vee quinanj núj rihaan sayuun yo' a ma'. ²¹ Dan me se a 'o nij síi man rque rihoo ne cha nij so', ne che'é dan canicun' Pabló sca'núj nij so', ne cataj so':

—Ve'é doj sese cuno nij soj se nanaj, tinuj. 'O se sese ne cavii ní' yo'óo cu'naj Creta, ne ne quiran' ní' sayuun nihánj, ne ne ca'an̄j ni'ya cunudan̄j nij rasuun asuun saj ma'. ²² Ne nihánj me se cunoo soj chrej nago' 'un̄j man soj, ne naqui'yaj niha' soj nimán soj á. 'O se a 'o tuvi' nij soj se cavi' ma'. Maan orún' rihoo nihánj ca'an̄j ni'ya a. ²³ 'O se 'un̄j me síi nocoo' man Diose, ne 'yaj suun 'un̄j che'é so', ne nií cua'aa ro', canicun' yo'o se mozó Diose rihan̄j, ²⁴ ne cataj so': “Se cuchu'ví' so', man Pablo. 'O se no xcúun so' canicún' so' rihaan síi cu'naj

César, ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa aj guun rá Diose se vaa caráán Diose rihaan sayuun che'é so' ga cunudanj nij sí nuu rque rihoo nihánj adonj", taj se mozó Diose rihanj a. ²⁵ Che'é dan naqui'yaj niha' soj nimán soj, tinuj. 'O se 'unj me sí amán ya rá ni'yaj Diose se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cataj xna'anj se mozó Diose rihanj adonj. ²⁶ Tzaj ne 'o se cataj se mozó Diose rihanj se vaa ya quirij' rihoo nihánj tu'va 'o yo'óo taj rihaan na ya'anj adonj —taj Pabló rihaan yo'óo nij so' a.

²⁷ Dan me se quisij xca'anj güii vaj núj rihaan na ya'anj cu'naj Adria, qui'yaj nana a. Ne rej yan' ro', guun rá nij sí tuguáj rihoo se vaa daj doj cuchí' núj rihaan 'o yo'óo a. ²⁸ Che'é dan xcaj ta'nga' nij so' me daj metró cunuú nuú na, ne xcaj nij so' cuentá se vaa icó xnu' yaan metró nuú na rej yo' a. Gaa ne na'vij nij so' 'o orá ní, ne xcaj ta'nga' uún nij so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa icó chij guee metró cunuú nuú na a. ²⁹ Che'é dan cuchu'vi' nij so' se vaa cano rihoo yo' rihaan yujej naj rque na ya'anj ne cachran' rihoo a. Che'é dan ca'anj nij so' rej xco rihoo, ne tananij nij so' ca'anj aga' ganchó rque na ya'anj, che'é rej nucu'lu' aga' yo' rque nij yujej naj rque na ya'anj, ne canicun' rihoo yo' a. Ne guun ndo'o rá nij so' se vaa cuaj cuaj quisij güii ne guun nucuaj nij so' quene'en nij so' me rej vaj nij so' a. ³⁰ Gaa ne nij sí tuguáj rihoo ro', guun rá nij so' cunanj ma'an inanj nij so', ne quinaniij nij so' rihaan sayuun quiran' tuvi' nij so' qui'yaj rihoo yo', rá nij so' a. Che'é dan tu'va rma'an nij so' cataj nij so' se vaa ca'anj nij so' tananij nij so' doj aga' ganchó rque na ya'anj rej tacúun rihoo, ne ca'anj tananij nij so' rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj catuú nij so' a. ³¹ Tzaj ne

ca'mii Pabló rihaan tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu do', rihaan yo'óo nij tanuu do', cataj so':

—Sese se quináj nij sí nihánj rque rihoo nihánj, ne se ca'vee quinaniij ma'an soj rihaan sayuun a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³² Gaa ne ca'anj nij tanuu, ca'ne' nij tanuu ne' numij rihoo cunii yo', ne quinij ma'an rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj, ca'anj ni'ya ma'an yo' a.

³³ Ne nichrun' rá ranga', ne nago' Pabló chrej man yo'óo nij so' se vaa cha nij so' doj se chá a. Ne cataj so':

—Cuan' me síj 'o xnu' güii quinano ndo'o rá nij soj, ne a doj ne cha soj se chá ma'. ³⁴ Che'é dan narque 'unj chrej man nij soj cuano se vaa cha soj á. Gaa ne guun nucuaj soj quinaniij soj rihaan sayuun nanj á. 'O se a 'o yuvé raá a 'o nij soj se ca'anj ni'ya a ma' —taj so' rihaan yo'óo nij so' a.

³⁵ Síj ca'mii so' danj, gaa ne nicaj so' rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachrúun ni'yaj cunudanj nij so', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun, ne guun che'e so' chá so' a. ³⁶ Gaa ne guun niha' rá cunudanj nij so', ne ndaa ma'an nij so' chá uún a. ³⁷ Ne cunudanj núj síj vaj rque rihoo yo' ro', me vij cientó táa va'nuj chihaa xnu' yaan ya yuvij a. ³⁸ Ne gaa quisij caraa rque nij so', ne quiri'ij nij so' nu' 'núú trigó rihaan na ya'anj, che'é rej gaa yoo doj rihoo a.

³⁹ Dan me se quisij güii, ne quene'en núj yo'óo, tzaj ne ne cunuú yaan núj yo'óo yo' a ma'. Tzaj ne quene'en nij so' 'o rej atúj yanij doj tzin' na ya'anj, ne naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj rej yo' a. Ne guun rá nij so' ca'anj rihoo rej yo' sese ca'vee ca'anj rihoo a. ⁴⁰ Che'é dan ca'ne' nij so' ne' noco' nij aga' ganchó, ne quináj nij aga' ganchó rque na ya'anj, qui'yaj nij so' a. Ne nache nij so' ne' numij

chruun tuguáj rihoo, ne naxumaan mantá rej tacúun rihoo, qui'yaj nij so', ne guun rá nij so' go' nana rihaan mantá ne ca'anj rihoo rej naj yo'óo chruu yo', rá nij so' a. ⁴¹ Tzaj ne ca'anj rihoo canó rihoo xráá 'o tacaan yo'óo chruu naj rque na, ne raan canó tacúun rihoo yo'óo chruu, ne ne ca'vee curihañj yo' a ma'. Ne nucuaj ndo'o go' na rej xco rihoo, ne daj doj quirri' rej xco rihoo, qui'yaj na yo' a. ⁴² Ne guun rá nij tanuu ticavi' nij so' man nij síi 'nj taga' tumé nij so', che'é rej se ca'vee go' nij so' xtáj rihaan na ne cunanj nij so' rihaan nij tanuu a. ⁴³ Tzaj ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu ro', ne ca'vej rá so' cavi' Pabló ma'. Che'é dan caráan so' chrej se qui'yaj yo'óo nij tanuu danj ma'. Ne ca'ne' so' suun se vaa nij síi ne'en go' xtáj rihaan na ro', güej asino nij so' rihaan na go' nij so' xtáj rihaan na ca'anj nij so' rihaan yo'óo a. ⁴⁴ Ne yo'óo nij so' ro', cano nij so' rcuchra' do', chruun cavii rihoo yo' gaa cachran' rihoo do', ne ca'anj nij so' rihaan yo'óo yo', taj so' a. Ne danj qui'yaj nij so', ne cuchi' cunudanj nij so' rihaan yo'óo, ne quinanii cunudanj nij so' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Pabló yo'óo cu'naj Malta a

¹ Dan me se gaa cuchi' sa' núj yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne xcaj núj cuentá se vaa yo'óo cu'naj Malta me yo' a. ² Ne nij síi chihanj yo'óo yo' ro', ve'é uxrá qui'yaj nij so' gá núj a. 'O se nicaj tuvi' ndo'o nij so' gá núj, ne che'é se caman' maan ne acoj tiha', ne che'é dan naran' nij so' ya'an cunu guun núj a. ³ Gaa ne naran' Pabló 'o nánj rca', ne cuta' so' rihaan ya'an a. Ne che'é se ya'aaan ndo'o ya'an, ne che'é dan curihañj 'o xcuáa yuvaá rque rca' yo', ne canó xo' ra'a Pabló a. ⁴ Ne

gaa quene'en nij síi man rej yo' se vaa noco' xcuáa ra'a Pabló, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Ya ya sij ticavi' yuvii me síi nihánj nanj á. 'O se nda' se quinanii so' rihaan na ya'anj, tzaj ne che'é se tumé so' cacun', ne che'é dan ne no xcuún so' gaa i'na' so' ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁵ Tzaj ne nacunan' Pabló ra'a so', ne quinij xcuáa rihaan ya'an, ne ne qui'yaj chi'ii xcuáa a doj man Pabló a ma'. ⁶ Tzaj ne nij síi man yo'óo yo' ro', guun rá nij so' se vaa caraa cu'maan ra'a so', ase taj ni'yón cavi' so' ne naxru' so' rihaan yo'óo, tzaj ne gaa guun raan na'vij nij so' quiran' so' danj, ne gaa quene'en nij so' se vaa ne quiran' so' a doj se chi'ii, ne noná nij so' se nana nij so', ne cataj nij so' se vaa 'o ya'anj me Pabló a.

⁷ Dan me se nichrun' rej yo' me se naj to'óo síi uun chij doj rihaan yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne Publio cu'naj so' a. Ne nicaj tuvi' so' gá núj, ne va'nuj güii ve'é taj ya'anj so' man núj a. ⁸ Dan me se nacaan do'o rej Publio yo', ne naj so' rihaan yuvéé, ne ran' ndo'o so' chi'ii ton a. Gaa ne catúj Pabló rej naj so', ne cachín ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é so', gaa ne cuta' Pabló ra'a Pabló xráá so', ne dan me se nahuun sa' so', qui'yaj Pabló a. ⁹ Gaa quisíj qui'yaj Pabló danj, ne yo'óo nij síi anó chi'ii yanj yo'óo yo' ro', ca'na' nij so' uún rihaan Pabló, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Pabló a. ¹⁰ Gaa ne caráj cochroj uxrá nij so' rihaan núj, ne gaa curihañj núj yo'óo yo', ne rque nij so' rihaan núj cunudanj nij rasuun cachiin man núj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' Pabló chuman' Romá a

¹¹ Dan me se cachén va'nuj yavii, gaa ne cavii núj rque yo'óo rihoo chéé rihaan na ca'anj núj a. Ne xa' rihoo yo', tzaj ne rihoo quináj

sa' tu'va yo'óo taj rihaan na ya'anj yo' nu' nij yavii avii yuvaa me yo', ne rihoo cavii chuman' Alejandria me yo', ne no se tinanga' roj ya'anj cuaté cu'naj Cástor ga Pólux rihaan rihoo yo' a. ¹² Dan me se cuchi' núj chuman' cu'naj Siracusa, ne va'núj güii caran' núj chuman' yo' a. ¹³ Gaa ne cavii uún rihoo chuman' Siracusa, ne cachén rihoo nichrun' tu'va na ya'anj, ne cuchi' rihoo ndaa chuman' Regio a. Gaa ne cachén 'o güii, gaa ne cavii 'o nana rej rque rihaan na ya'anj, ne ca'anj rihoo, ne rque vij güii cuchi' núj ndaa chuman' cu'naj Puteoli a. ¹⁴ Ne chuman' Puteoli ro', nari' núj doj tinúu ní', ne cachín ni'yaj nij so' rihaan núj se vaa caran' núj chij güii ga nij so' a. Ne gaa quisij chij nij güii, ne nayón núj chrej, ne ca'anj núj chrej vaj ndaa chuman' Romá a. ¹⁵ Ne cuchi' nana che'é núj rihaan nij tinúu ní' sí yanj chuman' Romá, ne ca'na' nij so' nari' tuvi' nij so' ga núj chuman' cu'naj Foro de Apio do', chuman' cu'naj Tres Tabernas do' a. Ne gaa quene'en Pabló man nij so', ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne nari' nucuj nimán so' a.

¹⁶ Ne gaa quisij catúj núj chuman' Romá, ne tacuachén tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu man nij sí 'nij taga' rihaan yo'ó tanuu uun chij doj, ne ca'vej rá nij sí nicaj suun caran' Pabló rá 'o ve' ne cayáan orún' so' ga tanuu tumé man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá yanj chuman' Romá a

¹⁷ Dan me se cachén va'núj güii, gaa ne canacúun Pabló man nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá yanj chuman' Romá se vaa cunu chre' nij so' ga so' a. Ne gaa quisij cunu chre' nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Xa' 'unj nihánj, tzaj ne taj vaj cacun' qui'yáa 'unj rihaan tuvi' ní' sij israelitá do', rihaan se tucuanj xii ní' do' man tinuj. Tzaj ne tuvi' ní' sí yanj chuman' Jerusalén ro', numij nij so' manj ne tacuachén nij so' manj rihaan nij sí romanó adonj. ¹⁸ Ne nij sí romanó ro', taj se vaa taj che'é cavj' 'unj rá nij so' gaa naqui'yaj cuu nij so' che'ej ma'. Ne guun rá nij so' quirii nij so' taga' manj a. ¹⁹ Tzaj ne cuta' ndo'o nij sí israelitá yo' cacun' xráj, ne che'é dan nó xcúnj cachinj ni'yaj rihaan sí cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'ej a. Tzaj ne taj a 'ó cacun' cuta' 'unj xráa soj sij man chiháan 'unj ma'. ²⁰ Che'é dan canacúun 'unj man nij soj ca'na' soj, che'é se guun rá 'unj quene'en 'unj man soj do', ca'mii 'unj ga soj do' a. 'O se che'é sí ca'vee qui'yaj cavii sa' ní' sij israelitá me se numii 'unj 'yaj aga' ne' nihánj adonj —taj Pabló rihaan yo'óo nij sí israelitá yo' a.

²¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Xa' nij tuvi' ní' sí yanj estadó Judea, tzaj ne taj yanj cartá ca'neé nij so' rihaan núj nayaa núj ma'. Ne a 'ó tinúu ní' ne ca'na' rihaan núj nata' nana chi'ii che'é so' rihaan núj ma'. ²² Ne vaa che'é cataj ma'an so' rihaan núj daj uun rá so', rá núj a. 'O se tucuaán ino noco' nij tuvi' nij soj me se ne'en núj se vaa me rej ma'an a'mii chi'ii yuvii che'é tucuaán yo' nanj á —taj nij so' rihaan Pabló a.

²³ Dan me se cachrón nij so' güii ca'na' uún nij so' ve' yanj Pabló, ne güii yo' me se ca'na' que'ee tuvi' nij so' a. Gaa ne nata' Pabló rihaan nij so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvii do', rihaan chumij nihánj vaa güii do' a. Ne nayaa so' se tucuanj sí cu'naj Moisés do', nana cachrón nij sí nata' se nana Diose rihaan yanj gaa naá do', ne cataj xna'anj so' me che'é no' xcúun nij so' cuchuman rá nij so' cunq nij

so' se nana Jesucristó a. Dan me se asij na'yaan guun che'e so' ca'mii so' rihaan nij so', ne ndaa ca'anj güii navij ca'mii so' a. ²⁴ Ne ta'aj nij so' ro', cuchumán rá se nana so', ne yo'ó ta'aj nij so' ne cuchuman rá nana yo' ma'. ²⁵ Ne ne guun cyaan rá cunudanj nij so' a ma'. Ne guun che'e nij so' ca'anj nij so' a. Tzaj ne gaa ataa ca'anj nij so', ne ca'mii Pabló orún' nana rihaan nij so', cataj so':

—Cunaj uxrá vaa nana nihánj nana rqué Nimán Diose rihaan xii ní' gaa ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan nij so' a. ²⁶ Nana ca'mii Isaías rihaan nij so' me nana ca'mii ma'an Diose rihaan so' a: “Cuchí' so' rihaan nij so' ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa catuu uxrá nana xréé nij so', tzaj ne se xcaj nij so' cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá nij so', tzaj ne se quene'en nij so' ma'. ²⁷ 'O se caráán ma'an nij yuvii nihánj rihaan nij so' che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunō nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ma'. 'O se na'vej rá nij so' nahuun sa' nimán nij so' qui'yáa 'unj a man adonj”, me se nana Diose ca'mii síi cu'naj Isaías gaa naá a. ²⁸ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj ca'anj nana nihánj rihaan nij síi yaníj, ne nij so' me síi cuchuman rá se vaa tinanii Diose man nij so' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' a. 'O se nij so' me síi cunō ya nana nihánj nanj á —taj Pabló rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá yanj chuman' Romá yo' a.

²⁹ Síj ca'mii so' danj, gaa ne cavii nij yuvii israelitá yo' ca'anj nij so', ne ca'mii canó tuvi' ma'an nij so' ga tuvi' nij so' a.

³⁰ Dan me se vij ya yo' cayáán Pabló chuman' Romá yo', ne ma'an so' go' tu'vee ve' ne so' a. Ne ve'é ca'mii so' ga cunudanj nij síi ca'na' ni'yaj man so' a. ³¹ Ne ca'mii natáj so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvii do', rihaan chumii nihánj vaa güii do', ne tucu'yón so' se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne a doj ne cuchu'vi' so', ne ne caráán nii chrej rihaan so' qui'yaj so' danj a ma'.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pablo ca'néé
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Romá a**

¹ 'Unj me síi cu'naj Pablo, ne 'yaj sunj rihaan Jesucristó a. Dan me se canacúún Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol che'é rej nata' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, ² ne dan me se gaa naá cataj Diose rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne vaa güii tinanii ya Diose man yuvii rihaan sayuun, ne cuno nij síi nata' se-nana Diose, ne cachrón nij so' nana ca'mii Diose rihaan yanj cu'naj danj Diose nanj adonj.

³⁻⁴ Dan me se cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', ne dan me se ta'nii Diose me Jesucristó, ne sji noco' xna'anj tuvi' ga síi cu'naj David síi cane gaa naá me so', ne dan me se ase vaa nee man síi cu'naj David ro', danj vaa nee man so' uún, tzaj ne cavi' so', gaa ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan me ne'en ní' se vaa ya ta'nij Diose me so' ne síi sa' nimán me uún so' a.

⁵ Inanj che'é Jesucristó me qui'yaj Diose se luj che'ej se vaa cune' Diose manj ca'anj 'unj rihaan nij yuvii yanj a. Dan me se ne ca'anj 'unj rihaan nij yuvii israelitá ma'. Tzaj ne ca'anj 'unj rihaan nij yuvii yanj, ne dan me se me rá Diose cataj xna'anj 'unj se-nana Diose rihaan nij yuvii yanj yo', che'é rej cuchuman rá nij so' nana sa' yo', gaa ne cuno nij so' rihaan Diose adonj. ⁶ Ne yuvii yanj me ta'aj nij soj uún, ne canacúún

Jesucristó man ma'an soj sji yanj canoco' soj man so' adonj.

⁷ Dan me se 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj sji yanj chuman' Romá sji 'ee ndo'o rá Diose man, ne dan me se canacúún Diose man soj guun soj síi gaa sa' nimán, ne me raj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é soj, ne me raj gaa xej nimán soj, qui'yaj uún roj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá síi cu'naj Pablo cuchii so' chuman' Romá a

⁸ Cuno yuvii man nu' cachra' rihaan chumii se vaa amán rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me nagó' 'unj graciá rihaan Diose, ne racuúj Jesucristó mán 'unj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é cunudanj soj ei. ⁹ Dan me se 'yaj suun 'unj rihaan Diose, ne natá' 'unj nana sa' se-nana ta'nii Diose síi cu'naj Jesucristó, ne che'é dan ne'en Diose se vaa ya ya niganj achii'n ni'yáj rihaan Diose che'é soj ei. ¹⁰ Ne gaa achii'n ni'yáj rihaan Diose, ne achii'n ni'yáj che'é soj, ne dan me se achii'n ni'yáj rihaan Diose se vaa ca'vej so' cuchij chiháán soj vaa güii, ¹¹ ne me raj quene'enj man soj, ne me raj narquej chrej nucuaj man soj, che'é rej quinari' nucuaj nimán soj a. ¹² Dan me se nucuaj ndo'o rá cunudanj ní' man tuvi' ní', ne che'é dan me asa' nari' tuvi' ní', ne narque ní' chrej nucuaj man tuvi' ní' á. ¹³ Ne me raj quene'en soj se vaa guun que'ee güii cachronj cuchij chiháán soj, tinuj, nocoj. Tzaj ne ne ca'vee cuchij, che'é se vaa ndo'o suun rihaan, tzaj ne ase vaa natá' 'unj rihaan yo'ó nij yuvii yanj ro', danj gaa guee nata' 'unj rihaan soj a. Ndaa síj, gaa ne cunuu rijí doj tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ¹⁴ Dan me se che'é se no xcúún 'unj nata' 'unj rihaan cunudanj nij yuvii yanj ro',

che'é dan nata' 'unj rihaan soj, ne dan me se rihaan nij sí man chuman' nocoo do', rihaan nij sí avii raá do', rihaan nij sí ne nicaj cuentá do', rihaan cunudanj nij so' natá' 'unj a. ¹⁵ Che'é dan niha' ndo'o raj cuchij chuman' Romá ca'mij natáj 'unj se-nana Dioso nana sa' rihaan soj uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa ndo'o yu'vee nó se-nana Dioso nana sa' a

¹⁶ Taj a doj chrej na'aj nó rihanj ca'mij se-nana Dioso nana sa' ma'. 'Q se nana nucuaj uxrá me se-nana Dioso, ne dan me se ca'mii Dioso se-nana Dioso cunoo yuvij, ne cuchuman rá nij yuvij cunoo nij yuvij nana, ne tinanii Dioso man nij yuvij rihaan sayuun, ne dan me se asino yaan me rá Dioso tinanii Dioso man nij yuvij israelitá rihaan sayuun, ne me rá uún Dioso tinanii Dioso man nij yuvij yanj rihaan sayuun uún adonj. ¹⁷ Dan me se cataj se-nana Dioso rihaan ní' se vaa ca'vee cunoo sa' nimán ní' rihaan Dioso, qui'yaj Dioso, gaa ne amán rá ní' ni'yaj ní' Dioso, ne che'é dan cunuu sa' nimán ní' rihaan Dioso a. Ndaa síj, gaa ne cuchuman doj rá ní' ni'yaj ní' man Dioso a. Veé 'o cyaan vaa nana nihánj ga nana no rihaan danj Dioso, taj yo' se vaa: "Maan che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Dioso, che'é dan cunuu sa' nimán ní', ne gaa i'na' ní' rihaan Dioso nu' cavii nu' ca'anj adonj", taj danj Dioso a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' qui'yaj yuvij a

¹⁸⁻¹⁹ Aj cataj xna'anj Dioso sí nicun' xta' rihaan ní' se vaa a'maan rá Dioso ni'yaj Dioso cunudanj se chi'ij 'yaj nij yuvij, ne me rá Dioso xcaj nij yuvij cuentá se vaa sí uun chij sa' me so', ne che'é dan qui'yaj Dioso daj a rasuun man rihaan chumij nihánj ni'yaj yuvij a. Aj

ne'en yuvij rasuun, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa sí uun chij sa' ndo'o me Dioso, tzaj ne inanj cacun' 'yaj nij yuvij, ne che'é dan taj se 'yá' cunoo nij yuvij nana ya a ma'. Che'é dan me a'maan rá Dioso ni'yaj Dioso man nij yuvij a. ²⁰ Dan me se gaa qui'yaj Dioso chumij, ne curuvi' nu' rasuun qui'yaj Dioso ni'yaj yuvij, ne nuvi' ma'an Dioso ni'yaj yuvij, tzaj ne ne'en yuvij nij rasuun qui'yaj Dioso, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa sí uun chij ndo'o me Dioso, ne dan me se xcaj nij yuvij cuentá se vaa ya orún' so' me Dioso, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa gaa nucuaj ndo'o Dioso nu' cavii nu' ca'anj, rá Dioso a. Che'é dan sese cataj nij yuvij se vaa ne ne'en nij yuvij daj vaa Dioso, ne sí ne me nij yuvij nanj adonj. 'Q se aj quene'en nij yuvij nu' rasuun qui'yaj Dioso adonj.

²¹ Dan me se aj quene'en nij yuvij daj vaa Dioso, tzaj ne ne cataj nij yuvij se vaa sa' vaa Dioso ma'. Ne nago' nij yuvij graciá rihaan Dioso ma'. Me rá nij yuvij cavii raá ma'an nij so' daj vaa Dioso, tzaj ne se guun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Che'é dan inanj raá ma'an nij so' vaj nij so', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. ²² Sí cuu raá me nij so', taj ma'an nij so', tzaj ne ca'mii ne nij so', ne tananj nahuun nij so' sí ni'yon doj a. ²³ Dioso me sí ve'é ndo'o vaa, ne daj chihaa mij ne avi' so', ne che'é dan no xcúún yuvij canoco' yuvij man so' adonj. Tzaj ne na'vej rá nij yuvij canoco' nij yuvij Dioso ya ma'. Maan se yuvij do', xtâj do', xcuu do', xcuáá do', tinanga' nij yuvij, ne yo'ó rasuun 'anj ni'ya uun rihaan yo'ó nihánj tinanga' nij so', ne taj nij so' se vaa ya'anj me tinanga' nij so', taj nij so' nanj adonj.

²⁴ Che'é dan ca'ne' rá Dioso ga nij so' qui'yaj nij so' me se nij me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ne inanj

se nij ndo'o qui'yaj nij so' nanj adonj. Dan me se qui'yaj ndo'o nij so' cacun' man ma'an nij so', ne inanj se nij qui'yaj nij so' ga tuvi' nij so', ²⁵ ne se-nana Diose nana ya ne ca'vej nij so' cuno nij so' a ma'. Maan se nana ne cuno nij so' nanj adonj. Ne na'vij nij so' rihaan nij rasuun qui'yaj Diose, tzaj ne rihaan ma'an Diose ne na'vij nij so' ma'. Ne Diose me sií guun chij uxrá rihaan cunudanj rasuun nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

²⁶ Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvií qui'yaj ma'an nij yuvií se nij, ne nij chana me se ne ca'vej rá nij chana cotoj nij no' ga nica nij no' a ma'. 'O se naqui'yaj nij ta'aj nij chana chii man nij chana, ne otoj nij no' ga tuvi' chana ma'an nij no' nanj adonj. ²⁷ Ne adi' se 'yaj nij chana ga tuvi' chana nij no' ro', danj qui'yaj guee nij snó'o uún ga tuvi' snó'o so' uún nanj adonj. Dan me se síj cotoj nij snó'o ga nica nij so', ne guun rá nij so' cotoj nij so' ga tuvi' snó'o nij so', ne nij ndo'o qui'yaj nij snó'o, ne quiran' nij so' sayuun che'é se nij qui'yaj nij so' adonj.

²⁸ Ne ca'vej rá nij yuvií quene'en nij yuvií daj vaa Diose a ma'. Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvií, ne navij raá nij yuvií snúú nanj á. Ndaa síj, gaa ne inanj se nij 'yaj nij so' inanj se na'vej rá Diose qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁹ Quij vaa nimán nij yuvií a. Inanj me rá nij yuvií guun nij yuvií sí ru'vee doj, ne uun xcoj ruvaa rá nij yuvií ni'yaj nij so' tuvi' nij so' a. Ticavi' nij yuvií tuvi' nij yuvií, gaa ne anicaj nij yuvií unu' nij so' a. Nano' ndo'o nij yuvií daj qui'yaj nij yuvií, qui'yaj chi'ii nij yuvií man tuvi' nij yuvií a. Nanó nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ³⁰ ne nij a'mii nij so' che'é tuvi' nij so' a. Na'vej uxrá rá nij so' ne'en nij so' Diose a ma'. Inanj nana xcoj

ruvaa a'mii nij so' ga tuvi' nij so' a. Síj sa' uxrá me nij so', rá nij so', ne che'é dan guun chij nij so', rá nij so' a. Niganj yaj a'yuj nuchruj raá nij so' daj gaa qui'yaj nij so', qui'yaj chi'ii nij so' man tuvi' nij so' a. Ne uno nij so' a'mii rej nij so' a'mii nii nij so' a'mii a ma'. ³¹ Síj ni'yon me nij so', ne a 'ó tuvi' nij so' ne nucuaj rá ni'yaj man nij so' a ma'. Ne 'ee rá nij so' tuvi' nij so' ma'. ³² Ne'en nij so' se vaa quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose, tzaj ne ne acaj nij so' cuentá ni'yaj nij so' nana a'mii Diose a ma'. Maan se inanj cacun' 'yaj nij so', ne ndaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yo'ó yuvií 'yaj cacun' adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose asa' ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o yuvií a

¹ Me che'é taj so' se vaa orún' tuvi' so' tumé cacun' ga. 'O se 'o cuyaán vaa cacun' 'yaj ma'an so' ga cacun' 'yaj tuvi' so', ne sese cuta' so' cacun' xráá tuví' so', ne cuta' uún nii cacun' xráá ma'an so' adonj. ² Ya uxrá Diose me sií ca'ne' cacun' che'é cunudanj síj 'yaj danj adonj. Dan me se inanj nana ya ca'mii Diose güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvií, ne nu' síj chi'ii ro', quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei. ³ Dan me se utá' so' cacun' xráá tuví' so', ne 'o cuyaán vaa cacun' 'yaj ma'an so' uún a. Asa' ca'vee quinanií so' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvií, rá so' ga. ⁴ Me che'é ne guun ya rá so' se vaa me rá Diose qui'yaj sa' Diose che'é so' ga. Ne me rá uún Diose caraa x'naa Diose che'é so' adonj. Na'vej rá Diose qui'yaj Diose sayuun mán so' ma'. Ne ne'én so' ase Diose me síj 'ee rá ni'yaj mán so' a. Ne me rá Diose canicaj nimán so' canocó' so' man so' adonj.

⁵ Tzaj ne veé dan me se na'vej uxrá rá so' tanáj so' chrej noco' so', ne na'vej rá so' çanicaj nimán so' çanocó' so' man Diose ma'. Ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne ca'mii ya Diose, ne caxrii yuvaa Diose man cunudanj nij síí tumé cacun', ne dan me se caxrii yuvaa Diose man ma'án so' uún adonj. Ma'án so' qui'yaj caxrii yuvaa Diose man so' nanj á. ⁶ Dan me se ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o yuvii, ne sese sa' qui'yaj yo'o so', ne sa' qui'yaj Diose ga so', ne sese yo'o so' qui'yaj cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj Diose a. Danj gaa qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se ta'aj yuvii racuíj man tuvi' nij so', ne inanj 'yaj nij so' se sa' che'é tuvi' nij so', che'é rej cataj Diose se vaa sa' qui'yaj nij so' a. Me rá nij so' çayaán nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne ya uxrá danj gaa qui'yaj Diose á. Çayaán nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diose adonj. ⁸ Xcoj ruvaa ndo'o rá yo'ó ta'aj yuvii, ne ne uno nij so' nana ya ma'. Maan se tucuáan chi'ij inanj noco' nij so', ne che'é dan caxrii yuvaa Diose man nij so' a. ⁹ Qui'yaj Diose sayuun man cunudanj nij síí qui'yaj se nij, ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diose, ne asino ca'ne' Diose cacun' che'é nij síí israelitá, gaa ne guun che'e so' ca'ne' so' cacun' che'é nij yuvii yanij a.

¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diose ga nij yuvii qui'yaj se sa', ne Diose me síí cataj se vaa sa' qui'yaj nij so', ne gaa xej nimán nij so', ne se chuchu'vi' nij so', qui'yaj Diose ma'. Danj qui'yaj uún Diose che'é nij yuvii israelitá qui'yaj se sa', gaa ne danj qui'yaj uún so' che'é nij yuvii yanij a. ¹¹ Veé 'o cuyaan vaa cunudanj ní' rihaan Diose, ne 'o cuyaan qui'yaj Diose che'é 'o 'o ní', ne dan me se ase vaa qui'yaj ní' gaa çayaán ní' rihaan chumii

nihánj ro', danj gaa guée qui'yaj Diose ga ní' adonj.

¹² Yuvii noco' se-tucuanj Moisés me nij yuvii israelitá, ne che'é dan, sese ne 'yaj nij yuvii israelitá nu' se-tucuanj Moisés, ne qui'yaj Diose sayuun man nij so' a. Ne noco' nij yuvii yanij se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne'en ma'an nij so' daj me rá Diose qui'yaj nij so', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun sese se ca'vej rá nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa taj Diose adonj. ¹³ Ca'vee se ne'en uxrá ní' daj vaa se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese se qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuáan yo', ne se cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose ma'. Tzaj ne sese qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuáan yo', ne ya cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose adonj. ¹⁴ Nda' se ne ne'en nij yuvii yanij se-tucuanj Moisés, tzaj ne avii inanj raá ma'an nij so' qui'yaj ma'an nij so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj yuvii adonj. Ne'en ní' se vaa 'yaj ma'an nij so' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so', ne xcaj ní' cuentá se vaa nicaj nij so' tucuáan me rá Diose canoco' yuvii, ¹⁵ ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa ne'en ma'an nij so' daj me rá Diose qui'yaj yuvii, ne dan me se sese 'yaj nij so' se nij, ne ne'en ma'an nij so' se vaa na'vej Diose qui'yaj nij so' danj a. Ne nuchruj raá nij tuvi' nij so' me tucuáan sa' qui'yaj nij so', ne che'é dan ne'en ní' se vaa ya ne'en nij so' daj me rá Diose qui'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne danj gaa ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' güii ca'ne' Diose cacun' che'é nimán yuvii á. Danj a'mii se-nana Jesucristó nana sa' a'mij rihaan yuvii ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij yuvii israelitá se-tucuanj Moisés ma'

¹⁷ Tzaj ne ya yuvii israelitá mé so', rá so' á. Nucuj rá so' se vaa cavii sa' so', qui'yaj se-tucuanj

Moisés, ne ne'én so' Diose, rá so' á. ¹⁸ Ne'én so' daj me rá Diose qui'yáa so', ne tucu'yón so' se-tucuanj Moisés, ne inanj sa' 'yáa so', rá ma'án so' á. ¹⁹ Ne'en ma'án so' tijaán so' chrej man nij yuvij aráán rihaan, rá so' á. ²⁰ Ne'én so' tucu'yón so' man nij yuvij ni'yón do', man nij xnij do', rá so' á. Che'é se tucu'yón so' se-tucuanj Moisés, ne che'é dan ne'én so' nu' nana ya, rá so' á. ²¹ Sese ne'én so' tucu'yón so' man yo'ó yuvij ro', me che'é na'vej rá so' tucu'yón so' man ma'án so' ga. A'mii natáj so' rihaan yuvij se vaa se qui'yaj ituu yuvij ma'. Tzaj ne ma'án so' me sí ituu, ne me che'é 'yaj ituu so' ga. ²² Se cotoj yuvij ga nica tuvi' yuvij, taj so', tzaj ne me che'é otoj so' ga nica tuvi' so' ga. Nij ndo'o vaa ya'anj acój yuvij, rá so', tzaj ne me che'é 'yaj ituu so' sa'anj nuu tacóo nij ya'anj yo' ga. ²³ Sa' uxrá 'yáa so' unó so' nu' se-tucuanj Moisés, taj so', tzaj ne veé dan me se 'yaj ndo'o so' cacun' na'vej rá Diose qui'yáa so', ne che'é dan a'nga' nacoo yuvij ni'yaj nij yuvij Diose, 'yáa so' adonj. ²⁴ 'O se aj qui'yaj soj ndaa vaa taj nana no rihaan danj Diose adonj. Nanj taj danj Diose, ne: "Ma'an soj sij israelitá 'yaj a'mii yuvij yanij nana nij che'é Diose á". Nihánj me nana ca'mii Diose che'é ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diose canoco' nimán yuvij man Diose a

²⁵ Cuta' nii ta'nga' man nee mán so' asanj. Cunaj vaa yo', sese ya unó so' nana ca'mii Diose, tzaj ne sese ne unó so' se-nana Diose, ne taj se gún' man ta'nga' yo' ma'. ²⁶ Ne xa' sí yanij, tzaj ne sese 'yaj so' se vaa me rá Diose qui'yaj yuvij, ne ase vaa sí taj ta'nga' man ro', danj vaa guee so' rihaan Diose adonj. ²⁷ Dan me se ne'én so' sij israelitá nu' se-tucuanj Moisés, ne

cuta' nii ta'nga' mán so', tzaj ne sese se cunó so' rihaan Diose, ne cuta' nii cacun' xráa so', cataj nii se vaa sa' doj 'yaj sí yanij ase 'yáa so' á. Nda' se taj ta'nga' táa man sí yanij, tzaj ne 'yaj so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj so' a, cataj nii a.

²⁸ Tzaj ne ca'vee se qui'yaj yo'ó so' nu' se-tucuanj nij yuvij israelitá, tzaj ne nuveé sij israelitá ve'é noco' man Diose me so', qui'yaj tucuaán yo', ni'yaj Diose ma'. Ca'vee se cuta' nii ta'nga' nee man yo'ó so', tzaj ne se ca'vee guun so' sí sa' uno rihaan Diose, qui'yaj ta'nga' yo' ma'. ²⁹ Ca'vee se nu' nana no rihaan yanj noco' yo'ó so', tzaj ne nuveé sij israelitá ve'é noco' man Diose me so', qui'yaj yanj yo', ni'yaj Diose ma'. Tzaj ne me ma'an sí noco' ya man Diose ne nahuun sa' nimán, ne ase vaa yo'ó yuvij israelitá ro', danj gaa so' rihaan Diose, ne ca'vee se ca'mii yuvij nana chi'ij che'é so', tzaj ne ne rihuun rá so' ma'. 'O se ma'an Diose cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é nij yuvij israelitá a

¹ A me se ca'vee doj qui'yaj canaán ní' sij israelitá, rá so' ga. Ne a me rasuun quirí' ní' qui'yaj yan ata' ní' ta'nga' ga. ² 'O se vaa se uun ya ní' sij israelitá ei. Dan me se asino cataj xna'anj Diose nu' se-nana Diose rihaan xij ní' gaa naá, ne nucaj rá Diose man ní' se vaa cutumé sa' ní' se-nana so', ne se quini'yón ní' man yo', rá Diose a. ³⁻⁴ Ta'aj tuvi' ní' ne cuchuman rá ni'yaj se-nana Diose ma'. Tzaj ne taj se 'yaj ma'. A 'ó güii se quini'yón Diose nana ca'mii so' rihaan ní' sij israelitá ma'. Nucuj rá ní' man so' se vaa qui'yaj so' cunudanj se vaa cata' tu'va so', ne dan me se ca'vee se nana ne a'mii nu' yuvij, tzaj ne ya vaa cunudanj nana ca'mii Diose

adonj. Danj Diose taj se vaa sese cunō yuvij nana a'mii Diose, ne xcaj yuvij cuentá se vaa ya a'mii so', ne sese nana' nij yuvij cacun' xráá Diose, ne a 'ó cacun' se nari' yuvij xráá Diose ma'. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá 'yaj Diose axríj yuvaa Diose man yuvij tumé cacun' a

⁵ Vaa ta'aj nij yuvij cataj: “Me che'é yuvaa Diose man ní' gaa 'yaj ní' cacun' ga. Nese tanañj sa' 'yaj ní', gaa ne ca'vee xcaj nii cuentá, gaa ne quene'en nii se vaa ní' ro', me síi chí'ij ne orún' raa Diose ro', me síi sa', cataj nii a”. Danj cataj ta'aj nij yuvij, ⁶ tzaj ne ne chihan' uxrá tu'va nij so' danj a ma'. 'O se sa' uxrá vaa 'yaj Diose axríj yuvaa Diose man yuvij tumé cacun', ne dan me se nō xcúún Diose ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvij, ne che'é dan nō xcúún so' qui'yaj so' sayuun man yuvij qui'yaj cacun' adonj. ⁷ Ne vaa ta'aj nij yuvij cataj uún a: “Sese a'mii ne 'unj, ne sa' 'yáj, gaa ne doj xcaj nii cuentá se vaa Diose me síi a'mii nana ya a. Sa' uxrá vaa Diose, cataj nii a. Yuvij ro', me síi a'mii ne, ne orún' Diose me síi a'mii nana ya, cataj nii a. Che'é dan me taj che'é cuta' Diose cacun' xráj ma’”. Danj a'mii uún ta'aj nij yuvij, ⁸ ne taj uún nij so', ne: “Sa' doj qui'yaj ndo'o ní' cacun', gaa ne cavij sa' Diose doj, qui'yaj ní' á”, taj uún nij yuvij a. Ne a'mii nij so' nana nij che'é núj, ne taj nij so' se vaa 'o cuyaan vaa nana a'mii núj ga nana a'mii nij so', taj nij so', a'mii ne nij so' a. Ve'é uxrá qui'yaj Diose, sese qui'yaj Diose sayuun man nij síi ne yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvij tumé cacun' a

⁹ Me nana ca'mii ní' che'é ní' sij israelitá ga. Sa' doj vaa ní' rihaan nij yuvij yaní na'. Taj ma'. Maan

se aj cataj 'unj se vaa 'o cuyaan vaa se qui' qui'yaj ní' sij israelitá ga se qui' qui'yaj nij yuvij yaní, ne cunudanj ní' tumé cacun' a. ¹⁰ Ase vaa nana taj 'unj ro', danj vaa nana nō rihaan danj Diose a. Taj yo': “Taj yan vaj a yo'ó yuvij sa' ma'. ¹¹ A 'ó yuvij ne ne'en daj vaa Diose ma'. A 'ó yuvij ne tucu'yón daj vaa Diose ma'. ¹² Tanáj cunudanj yuvij se-tucuanj Diose, ne taj se gún' man nij yuvij a ma'. A 'ó yuvij ne 'yaj se sa' ma'. ¹³ Ase vaa ri'yuj nee man xnangá naj rihaan santó ro', danj vaa ri'yuj nana a'mii nij síi tumé cacun' yo' adonj. 'O se nana tiha' yu'unj a'mii nij so', ne dan me se ase vaa na xnaj man tu'va xcuáa ro', danj vaa nana tu'va nij so', ne 'yaj chí'ij nij so' man nimán yuvij adonj. ¹⁴ Dan me se inañj a'mii chree nij so' che'é tuvi' nij so' a. ¹⁵ Chée ndaa unánj nij so' ga tacóo nij so', che'é rej ticavi' nij so' tuvi' nij so' a. ¹⁶ Doj a rá' vaj nij so' 'yaj nij so' sayuun a. ¹⁷ Doj a rá' vaj nij so', ne unu' nij so' ga tuvi' nij so' a. Ne a 'ó tucuáan sa' ne ne'en nij so' nīcaj nij so' ma'. ¹⁸ Ne chu'vi' nij so' qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma’”. Danj vaa taj danj Diose che'é cunudanj yuvij nanj adonj.

¹⁹ Dan me se yuvij noco' se-tucuanj Moisés me ní' sij israelitá, ne dan me se ne'en ní' se vaa nu' nana yo' nana nō rihaan danj Diose ro', taj xna'anj rihaan ní' daj vaa ma'an ní' a. Ndaa síj, gaa ne guun na'aj ní' ga yo'ó nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne quene'en cunudanj ní' se vaa vaa che'é qui'yaj Diose sayuun man ní' nanj adonj. ²⁰ 'O se taj a yo'ó yuvij ne quisij qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés, ne che'é dan taj se 'yá' cunuu sa' a doj yuvij rihaan Diose qui'yaj tucuáan yo' a ma'. Maan se nari' yuvij se-tucuanj Moisés, ne xcaj yuvij cuentá se vaa ya ya sij tumé cacun' me ma'an nij

yuvij rihaan Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nij so' rihaan Diose a

²¹ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan yuvij daj qui'yaj so' ne tinavij so' cacun' che'é yuvij a. Dan me se se cunuu sa' yuvij qui'yaj inanj nana ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Moisés ma'. 'O se cataj danj Diose cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá cataj se vaa ²² cuchuman rá yuvij ni'yaj yuvij Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij, ne cunuu sa' nij yuvij rihaan Diose a. Taj a 'ó yuvij ino vaa rihaan Diose ma'. ²³ 'O se cunudanj yuvij tumé cacun' nanj adonj. Ne quisij uxrá nij yuvij cunuu sa' inanj nij yuvij ndaa vaa Diose a ma'. ²⁴ 'O se maan che'é rej cunuu 'ee rá Diose man cunudanj yuvij ne qui'yaj ma'an Diose se luj che'é nij yuvij me ca'vee tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij adonj. Dan me se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumij, che'é rej ca'nee so' cacun' xráá nij sí amán rá ni'yaj man so', ²⁵ ne dan me se ca'née Diose man Jesucristó nayon Jesucristó rihaan yuvij tumé cacun', ne cuchuman rá nij sí tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó che'é nij so', ne quinanj nij so' rihaan sayuun nanj adonj. Dan me se ne'en ní' se vaa tinavij Diose cacun' che'é yuvij, ne xcaj ní' cuentá se vaa vaa nica rá Diose gaa tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij cane gaa naá a. Yuvij cane gaa naá ro', ne quiran' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' ma'. ²⁶ Maan se caráj x'naa Diose, ne na'vij Diose ndaa se cavi' Jesucristó, gaa ne quinavij cacun' che'é nij sí cane gaa naá sí amán rá ni'yaj man Diose a. Ne xcaj uún ní' cuentá se vaa vaa nica rá Diose gaa a'ne' so' cacun' che'é yuvij yanj rihaan chumij cuano a. Dan me

se nica vaa rá Diose, ne uun nucuj Diose tinavij so' cacun' tumé cunudanj ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne guun ní' sí sa' rihaan Diose adonj.

²⁷ Se-tucuanj Moisés me se taj se 'yaj tucuaán yo' che'é cacun' tumé yuvij ma'. Dan me se nuveé che'e suun sa' qui'yaj suun ní' me navij cacun' xráá ní' ma'. Maan se che'é se amán rá ní' ne'en ní' Jesucristó, che'é dan navij cacun' tumé ní' adonj. Che'é dan se guun cataj ní' maan che'é se cuno ní' nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés, che'é dan guun ní' sí sa' ma'. Se ca'mii ní' danj ma'. Maan se inanj che'é Jesucristó me quinanj ní' rihaan sayuun nanj adonj. ²⁸ Dan me se cuchuman rá yuvij ni'yaj yuvij man Jesucristó, ne quinavij cacun' xráá yuvij yo' a. Taj se 'yaj ase ca'vee daj a se luj qui'yaj nij yuvij ma'. Maan se inanj che'é Jesucristó navij cacun' xráá yuvij nanj adonj. Dan me nana guun ya rá ní' cuno ní' adonj. ²⁹ Ne nuveé se-Diose inanj ní' sij israelitá me Diose ma'. 'O se se-Diose taran' nij yuvij man rihaan chumij me Diose nanj adonj. ³⁰ Qrún' Diose nicun', ne sese cuchuman rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij yuvij Diose, ne cataj Diose se vaa sa' qui'yaj nij so', ne sese cuchuman rá yuvij yanj ni'yaj nij so' Diose, ne cataj uún Diose se vaa sa' qui'yaj nij so' uún nanj adonj.

³¹ Dan me se aj cataj núj se vaa taj se gún' man nana cataj xna'anj Diose gaa naá, rá soj na'. Daj chihaa mij se guun danj rá soj ma'. Vaa se gún' man yo' ei. Vaa che'é ndo'o cuchruj Moisés tucuaán ca'mii Diose che'é ní' ei. Inanj danj a'mii núj nanj adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Abraham, ne cunuu

sa' so' rihaan Diose a

¹ Síí cu'naj Abraham me se xii ní' sji israelitá me so' gaa naá, ne ne'en ní' se vaa nuveé che'e se vaa qui'yaj ma'an so' me cavii sa' so' ma'. ² 'O se ne nó xcúún Abraham cataj Abraham se vaa maan che'é se sa' qui'yaj so', che'é dan guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' ma'. Taj che'é ca'mii so' danj ma'. Ne'en Diose se vaa ne ya vaa nana yo' ma'. ³ Maan se ma'an danj Diose taj: "Cuchumán rá síí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me Abraham a. Danj ca'mii Diose che'é so' a". Inanj danj a'mii danj Diose nanj adonj.

⁴ Dan me se sese yo'o mozó 'yaj suun rihaan 'o ru'vee, ne naru'vee ru'vee rihaan mozó yo', ne no xcúún mozó yo' qui'yaj canaán so' tu'vee so' a. ⁵ Tzaj ne ino qui'yaj Diose ga Abraham, ne dan me se ne qui'yaj suun Abraham rihaan Diose ma'. Ne nó xcúún Diose naru'vee Diose rihaan Abraham ma'. Maan che'é se xcaj Abraham cuentá se vaa ca'vee tinavij Diose cacun' tumé yuvij ro', che'é dan cuchumán rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me so', ne danj qui'yaj uun Diose se luj che'é so' nanj adonj.

⁶ 'O cuyaan vaa nana a'mij nihánj ga nana ca'mii síí cu'naj David gaa naá gaa cataj xna'anj David se vaa niha' rá yuvij tinavij ma'an Diose cacun' xráá, yuvij ne nó xcúún qui'yaj suun rihaan Diose a. Cataj síí cu'naj David a: ⁷ "Cavii sa' síí x'nej cacun' xráá qui'yaj Diose á. Nu' se nij qui'yaj so' ro', navij cuano á. ⁸ Cavii sa' so', ne ne'en so' se vaa a doj cacun' se cuta' uún Diose xráá so' daj chihaa míj ma'".

⁹ Ne orún' nij yuvij israelitá yuvij ata' ta'nga' man me avii sa' rihaan Diose, rá soj na'. Ndaa nij yuvij yanij yuvij nuvi' ta'nga' ata' man

avii sa' uún rihaan Diose, rá soj xa'. Cunudanj yuvij me ca'vee cavii sa' rihaan Diose ei. 'O se aj ne'en ní' se vaa taj danj Diose: "Cuchumán rá síí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me so' a". Danj taj danj Diose a.

¹⁰ Dan me se cataj Diose se vaa navij cacun' tumé síí cu'naj Abraham yo', che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne daj sji me Abraham gaa ca'mii Diose danj, rá soj ga. Sji cata' ta'nga' man me so', rá soj na'. Taj ma'. 'O se danj ca'mii Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so' nanj adonj. ¹¹ Cachén xca'anj yo' ca'mii Diose danj che'é so', gaa ne cuta' ma'an so' ta'nga' man so', ne tihaan so' rihaan nij yuvij man rihaan chumij se vaa aj tinavij ya Diose cacun' xráá so', ne dan me se guun so' xii cunudanj nij yuvij nuu sa' rihaan Diose yuvij ne ata' ta'nga' man, ne ase vaa qui'yaj síí cu'naj Abraham ro', danj 'yaj uún nij so' a. Dan me se cuchumán rá síí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so', ne danj 'yaj uún nij síí yanij a. ¹² Ne xii nij yuvij ata' ta'nga' man me uún so', sese ya noco' nij so' tucuaán noco' ma'an so', ne dan me se cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, ne tuvi' síí cu'naj Abraham guun nij so' a. Dan me se xii ní' me síí cu'naj Abraham, sese qui'yaj ní' ndaa vaa qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá síí cu'naj Abraham cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so' a

¹³ Dan me se ne'en ní' se vaa cata' tu'va Diose rihaan síí cu'naj Abraham se vaa vaa güi, ne nicaj yu'unj ma'an Abraham do', nicaj yu'unj nij ta'níí ta'nij si'no Abraham do', man cunudanj chumij, ne dan me se ya ya guun yo' to'óo nij so', cataj Diose rihaan síí cu'naj Abraham, ne nuveé che'e se canoco' Abraham nu' se-tucuanj Moisés me

ca'mii Diose danj rihaan Abraham ma'. 'O se aj cuchumán rá so' cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so', ne che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose, ne che'é dan me cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa ya ya nıcaj yu'unj so' man cunudanj chumij yo' adonj. ¹⁴ 'O se sese inanj nij sı́ guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij sı́ nıcaj yu'unj chumij, ne taj che'é cuchumán rá ní' nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham a ma'. ¹⁵ 'O se xa' se-tucuanj Moisés, tzaj ne taj a yo'ó sı́ uun nucuaj qui'yaj nu' tucuáán yo', ne che'é dan axrıj yuvaá uun Diose rihaan yuvij, 'yaj tucuáán yo' adonj. (Tzaj ne sese nuvi' tucuáán vaa danj noco' yuvij, ne taj cacun' tumé nij yuvij che'é tucuáán yo' ma'.)

¹⁶ Che'é dan cunudanj ní' sij amán rá ni'yaj man Diose ro', me nij sı́ nıcaj yu'unj man chumij, ne veé dan me se luj qui'yaj Diose che'é ní' me yo', gaa ne ca'vee quisij ya nu' nana cata' tu'va Diose che'é taran' ní' a. Dan me se nuveé inanj nij sı́ guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij sı́ cavij sa' danj ma'. Tananj cavij sa' taran' ní' sij amán rá ni'yaj man Diose, ndaa vaa qui'yaj Abraham adonj. 'O se xij taran' ní' me so' adonj. ¹⁷ 'O se danj Diose taj se vaa cune' Diose man so' guun so' xij yuvij man que'ee ndo'o chuman' a. Danj taj danj Diose che'é so', ne dan me se xij ní' me so' rihaan Diose á. 'O se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne Diose ro', me sı́ 'yaj nuu i'na' uún nij sı́ cavi', ne Diose me sı́ a'mii che'é rasuun ataa curuvj' rihaan chumij nihánj, ne taj so' se vaa aj nicun' nij rasuun nanj adonj.

¹⁸ Ne nucuaj rá sı́ cu'naj Abraham man Diose se vaa gaa ta'nı́ so', qui'yaj Diose, tzaj ne ne quene'en so' daj me qui'yaj Diose ne gaa ta'nı́ so' ma'. Maan se cuchumán rá so' cuno so' nana

ca'mii Diose rihaan so', gaa ne guun so' xij yuvij man que'ee ndo'o chuman' adonj. 'O se aj cataj Diose rihaan so' se vaa gaa ndo'o ta'nı́ ta'nij si'no so', ne veé danj qui'yaj guee Diose ga so' adonj. ¹⁹ Dan me se quisij so' 'o cientó yo', ne taj vaj ta'nı́ so', tzaj ne ne quirı' rá so' che'é rej chii nga me so' ne chana ituun me nıca so' chana cu'naj Sara ma'. 'O se yo'o cuchumán rá so' ne'en so' Diose nanj adonj. ²⁰ Ne ca'vej rá so' cataj so' se vaa se ca'vee qui'yaj Diose ndaa vaa cataj Diose rihaan so' ma'. Tananj cuchumán ndo'o doj rá so' ni'yaj so' Diose, gaa ne nari' nucuaj doj man so' a. Cataj so' se vaa sa' uxrá vaa Diose, ²¹ ne guun ya rá so' se vaa guun nucuaj Diose qui'yaj Diose cunudanj se vaa cataj Diose a.

²² Che'é dan me cataj Diose: “Sij sa' me Abraham a”. Danj ca'mii Diose che'é so', ²³ tzaj ne nuveé che'e orún' sı́ cu'naj Abraham a'mii nana yo' nana no rihaan danj Diose ma'. ²⁴ 'O se che'é ma'an ní' no nana yo' rihaan danj Diose uún, che'é rej sij amán rá ni'yaj man Diose me ní' uún, ne dan me se aj cataj Diose se vaa sij sa' me ma'an ní' uún adonj. Veé dan me se amán rá ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj Diose á. ²⁵ Dan me se ca'vej rá Diose cavi' Jesucristó che'é cacun' qui'yaj ní', ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, che'é yan me rá Diose cunuu sa' ní' rihaan ma'an Diose adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavij sa' uxrá ní' che'é se cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose a

¹ Dan me se amán rá ní' quene'en ní' Diose, ne che'é dan navij cacun' tumé ní', ne cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, ne che'é dan me ne chu'vi' ní' yaj, ne vaa dı́nj nimán ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man

ní' adonj. Ne yuvaa Diose man ní' ma'. ² Dan me se amán rá ní' ní'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan cavii sa' uxrá ní', qui'yaj Diose, ne yaj ro', vaa che'é guun niha' ndo'o rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan yo'ó yuvij se vaa vaa güii ca'anj ní' cayáán ní' rej sa' ndo'o rej yanj ma'an Diose adonj. ³ Ne vaa che'é guun niha' rá ní' che'é sayuun ran' ní', ne dan me se ne'en ní' se vaa che'é sayuun ran' ní' me se nari' nucuj doj nimán ní', ⁴ ne che'é dan uun niha' rá Diose ní'yaj Diose man ní', ne che'é dan uun ya' rá ní' se vaa vaa güii cayáán ní' ga' so' a. ⁵ Che'é dan se guun na'aj ní' ma'. 'O se rqué Diose Nimán Diose man ní', ne Nimán Diose taj xna'anj rihaan ní' se vaa 'ee rá Diose man ní' adonj.

⁶ 'O se Jesucristó me se gaa ne guun nucuj ma'an ní' sij man rihaan chumij nihánj qui'yaj sa' ní' do', gaa nuveé sij nocó' man Diose me ní' do', ne cavi' Jesucristó che'é ma'an ní', gaa güii cachrón ma'an Diose cavi' so' ei. ⁷ Dan me se taj vaj yuvij ca'vej rá nayon rihaan tuvi' cavi' ma'. Ca'vee se sí' ne tumé cacun' me tuvi' yuvij, tzaj ne se ca'vej rá yuvij cavi' yuvij che'é so' ma'. Ca'vee se ndaa sí' sa' uxrá nimán me tuvi' yuvij, tzaj ne doj yuvij quisij rá cavi' che'é tuvi' nanj adonj. ⁸ Tzaj ne ino' vaa Diose ga' yuvij ei. Dan me se nda' se tumé ní' cacun', tzaj ne cavi' Jesucristó che'é ní', ne nayón so' rihaan ní', qui'yaj Diose, ne veé dan me se tihaan Diose rihaan ní' se vaa 'ee ndo'o rá Diose man ní' adonj.

⁹ Dan me se aj cunuu sa' ní' rihaan Diose cuano, che'é se cavi' Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa a 'ó güii se caxrj yuvaa Diose man ní' che'é cacun' tumé ní' ma'. 'O se tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun qui'yaj Diose man ní' a. ¹⁰ Dan me se asino yaan yuvaa Diose man cunudanj yuvij

che'é cacun' tumé nij yuvij, tzaj ne ca'neé Diose ta'níi Diose cavi' so' che'é yuvij, ne guun tuvi' ní' ga' Diose, qui'yaj so' a. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa ya' quinanii ní' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj ei. ¹¹ Ne uun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní' che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní', ne danj 'yaj ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ei. 'O se so' me sí' qui'yaj guun tuvi' ní' ga' Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cacun' xna'anj rihaan chumij nihánj a

¹² Dan me se orún' snó'o cu'naj Adán me sí' guun yaan qui'yaj cacun' asino yaan, ne dan me se xii cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me so', ne qui'yaj so' cacun', ne tanáj so' cacun' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne che'é dan ase vaa tumé Adán cacun' ro', danj vaa tumé cunudanj nij yuvij cacun' rihaan Diose a. 'O se che'é cacun' qui'yaj Adán me se ya' guun che'e yuvij qui'yaj yuvij cacun', gaa ne guun che'e nij yuvij cavi' nimán nij yuvij, ne che'é dan nu' 'na' avi' nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj cuano adonj. ¹³ Dan me se asij ataa ca'mij Diose tucuaán cuchruj Moisés ro', asij danj me qui'yaj yuvij cacun', tzaj ne taj vaj se-tucuanj Moisés cunó' nij yuvij ma'. Che'é dan ne qui'yaj nij yuvij cacun' rihaan se-tucuanj Moisés ma'. ¹⁴ 'O se cavi' nimán sí' cu'naj Adán cavi' nimán cunudanj tuvi' so' cavi' nimán, ne ndaa yuvij ne qui'yaj cacun' ndaa vaa qui'yaj sí' cu'naj Adán ro', ndaa nimán nij so' cavi' gaa ataa quinaj se-tucuanj Moisés ne gaa cuchruj Diose se-tucuanj Moisés uún a.

Dan me se ase vaa quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun, qui'yaj orun' sif cu'naj Adan ro', danj vaa cavii sa' que'ee nij yuvij man rihaan chumij, qui'yaj orun' Jesucristo uun a. ¹⁵ Dan me se ne'en ni' se vaa orun' sif cu'naj Adan qui'yaj cacun' rihaan Diose, ne quisif cacun' yo' tiri' yo' man niman cunudanj nij yuvij man rihaan chumij cuano, ne che'e dan nu' 'na' avi' niman nij yuvij nanj adonj. Tzaj ne doj a nucuaj Diose rihaan Adan ei. Che'e dan guun ya ra ni' se vaa doj a guun nucuaj Diose racuf Diose man me ma'an yuvij, ne doj a ca'vee cavii sa' nij yuvij che'e se luj qui'yaj Jesucristo che'e nij so' nanj adonj. ¹⁶ Dan me se gaa qui'yaj orun' sif cu'naj Adan cacun', ne quitaa cacun' xraa nij yuvij, tzaj ne ino uxrá vaa se luj qui'yaj Jesucristo che'e ni', ne dan me se gaa quisif qui'yaj ndo'o ni' cacun' ne cavi' so' che'e ni', ne dan me se gúej cacun' xraa ni', qui'yaj so' adonj. ¹⁷ 'Q se ne'en ni' se vaa gaa qui'yaj orun' sif cu'naj Adan cacun' yo', ne quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun se vaa nu' 'na' avi' niman cunudanj nij yuvij a. Che'e dan ni' sij cunuu sa' rihaan Diose che'e se luj qui'yaj orun' Jesucristo che'e ni' me se doj a ne'en ni' se vaa gaa i'na' niman ni' ne guun chij ni' rihaan chumij nihanj che'e so' adonj.

¹⁸ Dan me se che'e orun' cacun' qui'yaj Adan me taá cacun' xraa cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, tzaj ne orun' suun sa' ndo'o qui'yaj suun Jesucristo, ne che'e dan ca'vee gúej cacun' xraa cunudanj nij yuvij, qui'yaj so', ne ca'vee yo'o gaa i'na' niman nij yuvij a. ¹⁹ Dan me se sif cu'naj Adan ro', orun' so' ne ca'vej ra cuno rihaan Diose, ne che'e dan que'ee ndo'o yuvij tumé cacun', tzaj ne cuno orun' sif cu'naj Jesucristo ri-

haan Diose, ne che'e dan cunuu sa' que'ee yuvij rihaan Diose adonj.

²⁰ Dan me se cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan Moisés gaa naa, tzaj ne quene'en Diose se vaa sif se cuno rihaan Diose me yuvij ne tananj guun que'ee doj cacun' qui'yaj yuvij che'e se-tucuanj Moisés a. Dan me se quisif cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan so', gaa ne doj a guun ra yuvij qui'yaj yuvij se chif i' á. Tzaj ne gaa xna'anj doj cacun' tumé yuvij, ne Diose me sif quirii niman qui'yaj doj se luj che'e nij yuvij, ne dan me se tinavij Diose cacun' tumé nij yuvij, gaa ne qui'yaj canaan se luj yo' rihaan cacun' yo' a. ²¹ Dan me se asino guun chij ndo'o cacun' rihaan niman yuvij, gaa ne guun che'e yuvij cavi' niman yuvij che'e cacun', ne quiran' nij yuvij sayuun nu' cavii nu' ca'anj a. Tzaj ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'e nij yuvij, che'e rej qui'yaj canaan se luj yo' rihaan cacun', ne guun chij ndo'o se luj yo' rihaan niman nij yuvij, ne che'e dan nuu sa' niman nij yuvij rihaan Diose, ne cayáan nij yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj qui'yaj Diose che'e ni' gaa cavi' Jesucristo sij 'nij ra'a man ni' rihaan rcutze adonj.

6

Nana nihanj taj xna'anj se vaa ni' sij aman ra ni'yaj man Jesucristo me se se ca'vee canoco' ni' chrej chif i' yaj ma'

¹ Daj qui'yaj ni', ra soj ga. 'Q qui'yaj ni' cacun', ne qui'yaj Diose doj se luj che'e ni', ra soj na'. ² Taj ma'. Se guun qui'yaj ni' danj ma'. 'Q se aj tanaj ni' chrej chif i' á. Asa' ca'vee canoco' uun ni' chrej chif i', ra soj ga. ³ 'Q se aj ne'en ya soj se vaa gaa cata' ne ni' che'e Jesucristo, ne ase vaa cavi' so' rihaan chumij nihanj ro', danj cavi' ni' rihaan tucaaan chif i', ne se ca'vee canoco' ni'

tucuáan chi'ii cuano a ma'. ⁴ Dan me se ase vaa quiran' Jesucristó gaa cachin' nii man so' rque yo'óo ro', danj quiran' ní' gaa cata' ne ní', ne dan me se gaa cachin' nii man so' rque yo'óo, ne va'nuj güii ne cachee so' rihaan yo'óo ma'. Ne ase vaa ne cachee so' rihaan yo'óo ro', danj gaa ní' cuano che'é se cata' ne ní', ne se cachée ní' chrej chi'ii cuano ma'. Gaa ne ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose ro', danj gaa cunuu naca nimán ní', ne ve'é uxrá qui'yaj ní' cayáan ní' ga tuvi' ní', qui'yaj Diose ei. 'O se síi sa' nucuaj me Diose ei. ⁵ Dan me se sese ya ya tanáj ní' chrej chi'ii che'é so' ro', ne ya ya cunuu sa' nimán ní' che'é so' adonj.

⁶ Ne'en ní' se vaa vaa chi'ii nimán ní' gaa ataa cavi' Jesucristó che'é ní', tzaj ne cavi' so' rihaan rcutze che'é ní', ne veé dan me se navij se chi'ii man nimán ní', qui'yaj so' gaa cavi' so', ne taj che'é qui'yaj ní' se chi'ii ne guun ní' se-mozó cacun' yaj a ma'. ⁷ 'O se ase vaa na'vee qui'yaj xngá cacun' ro', danj vaa ní', ne se ca'vee canoco' ní' chrej chi'ii yaj a ma'. ⁸ Dan me se cavi' Jesucristó, ne canoco' ní' man so', ne dan me se cavi' se chi'ii man nimán ní' ei. Ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan amán rá ní' se vaa ca'vee cayáan sa' nimán ní' ga so' nanj adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne daj chihaa míj se ca'vee cavi' uún so' a man adonj. ¹⁰ 'O se síi cavi' ro', daj chihaa míj se ca'vee qui'yaj so' cacun', ne síi cunuu i'na' uún me se che'é orún' Diose ne so' ei. ¹¹ Ne che'é dan cataj ma'an soj se vaa aj cavi' se chi'ii man nimán nij soj, ne se qui'yaj uún nij soj cacun' a ma'. 'O se canoco' nij soj man Jesucristó, ne daj se 'yaj guee so', yanj so' che'é rej qui'yaj suun so' rihaan Diose ro', danj qui'yaj ní' uún a.

¹²⁻¹³ Che'é dan se ca'vej rá soj

guun chij cacun' rihaan nee man soj ma'. Ne'en soj se vaa vaa güii cavi' nee man soj, ne che'é dan se guun ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj náa guun se nij ma'. Dan me se ase vaa síi cavi' vaa soj gaa rque, tzaj ne racuíj Diose man soj, ne che'é dan ase vaa síi cunuu i'na' uún vaa soj, ne che'é dan nu' nee man soj qui'yaj suun che'é Diose, qui'yaj soj, ne inanj suun sa' qui'yaj suun soj che'é Diose á. ¹⁴ Se guun chij cacun' rihaan soj yaj a ma'. 'O se ne'en soj se vaa se cuta' Diose cacun' xráa soj sese se canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj Diose se luj che'é soj, ne quinavij cacun' tumé soj, ne cavi' sa' soj, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan taj che'é guun chij cacun' rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' rihaan inanj Diose a

¹⁵ Ta'aj yuvij cataj: "Sese danj vaa, ne sese se cuta' Diose cacun' xráa ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne sese qui'yaj Diose se luj che'é ní', ne ca'vee qui'yaj ndo'o ní' cacun' nanj á". Danj cataj ta'aj yuvij, tzaj ne quij ndo'o vaa nana yo' nana tu'va nij yuvij ei. ¹⁶ Ne acaj soj cuentá se vaa sese chrej chi'ii canoco' soj, ne guun soj se-mozó cacun' a. Danj inanj guun chij cacun' rihaan soj, ne inanj uun cacun' qui'yaj soj, qui'yaj cacun', gaa ne quirí' nimán soj, qui'yaj cacun' tumé soj a. Tzaj ne sese cunq soj rihaan Diose, ne cunuú soj rihaan Diose, ne cunuu sa' nimán soj rihaan Diose nanj ei. ¹⁷ Gaa rque me se se-mozó cacun' me soj, tzaj ne guun rá ma'an soj cunq soj nana tucu'yón núj rihaan soj che'é Diose, ne che'é dan nagó' 'unj graciá rihaan Diose adonj. ¹⁸ Dan me se quinanii soj rihaan cacun', ne inanj se sa' uun rá Diose 'yaj soj a. ¹⁹ (Dan me se nana nica achrón 'unj rihaan yanj nihánj nayaq soj a. Ne'en 'unj se

vaa se guun nucuaj soj cunō soj nana nachran' ma'.) Dan me se gaa rque me se ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj se chi'ii, ne qui'yaj soj inanj cacun' rihaan Diose, gaa ne guun niha' rá soj qui'yaj soj doj cacun' uún a. Tzaj ne cuano nihánj me se ca'vej soj qui'yaj soj inanj se sa' ndaa vaa uun rá Diose, gaa ne guun soj sí sa' nimán rihaan Diose á.

²⁰ Dan me se gaa se-mozó cacun' me soj, ne guun rá soj se vaa ne nó xcúun soj qui'yaj soj se sa' ma'. ²¹ Che'é dan me cavii sa' soj gaa canoco' soj chrej chi'ii, rá soj na'. Taj ma'. Maan se uun na'aj soj cuano che'é cacun' aj qui'yaj soj gaa rque, ne che'é cacun' yo' me se quirj' nimán soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²² Tzaj ne yaj ro', aj quinanii soj rihaan cacun', ne nuveé se-mozó cacun' me soj, tananj rihaan Diose nuú soj, ne che'é suun sa' 'yaj suun soj rihaan Diose ro', che'é dan cunuu sa' nimán soj, gaa ne cayáán soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ²³ Dan me se che'é cacun' 'yaj yuvij me se yo'o guun yanij nimán nij yuvij rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne qui'yaj ma'an Diose se luj che'é ní' sij 'nij ra'a Jesucristó man se vaa ca'vee cayáán ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quisj canoco' ní' se-tucuanj Moisés, ne cuano nihánj ca'nej nimán ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose a

¹ Dan me se aj ne'en nij soj daj vaa se-tucuanj Moisés, tinuj, nocoj. Che'é dan ne'en soj se vaa ne nó xcúun nij sí cavi' canoco' nij so' tucuáán yo' ma'. ² Ne dan me se sese vaa nica chana, ne cane no' ga nica no', taj nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá yo' a.

Tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee ca'anj no' xcaj no' yo'ó snó'o a. ³ Tzaj ne sese yanj nica chana ne xcaj chana yo'ó snó'o, ne tumé ndo'o no' cacun', tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee xcaj chana yo'ó snó'o, ne nuveé cacun' me yo' gaa ma'.

⁴ Ne ase vaa chana cavi' nica ro', danj vaa ma'an ní', tinuj, nocoj. 'O se che'é se cavi' Jesucristó ro', che'é dan quisj canoco' ní' se-tucuanj Moisés nanj á. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne canoco' ní' man so', ne che'é dan guun nucuaj ní' qui'yaj suun ní' suun sa' che'é Diose a. ⁵ Asij rque me se qui'yaj suun ndo'o ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne guun ndo'o rá ní' cunō ní' rihaan Diose, tzaj ne ne guun nucuaj ní' cunō ní' ma'. Maan se tananj a guun doj rá ní' qui'yaj ní' cacun', gaa ne doj a vaa cacun' qui'yaj nee man ní', ne che'é dan vaa güii cavi' nu' nimán ní' ei. ⁶ Dan me se gaa naá canoco' uxrá ní' tucuáán yo' tucuáán no rihaan yanj, ne nó xcúun ní' canoco' ní' tucuáán yo', rá ní' gaa rque, tzaj ne yaj nihánj me se taj che'é canoco' ní' tucuáán yo' a ma'. 'O se aj cunuu sa' nimán ní', ne a'neé nimán ma'an ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se-tucuanj Moisés xcaj ní' cuentá se vaa tumé ní' cacun', tzaj ne taj se 'yá' cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose qui'yaj tucuáán yo' ma'

⁷ Guun rá ní' se vaa tucuanj chi'ii me se-tucuanj Moisés na'. Taj a doj ma'. 'O se se-tucuanj Moisés yo' qui'yaj don ca'vee xcaj 'unj cuentá me se uun cacun' a. Dan me se gaa naá cataj Diose se vaa na'vej rá Diose guun rá ní' si'yaj tuvi' ní', ne veé dan me se xcaj 'unj cuentá se vaa tananj a guun ndo'o raj si'yaj tuvij gaa quene'én 'unj tucuáán yo', ne danj inanj vaa nimanj

nanj á. ⁸ Veé dan me se xcaj 'unj cuentá daj vaa se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun ndo'o raj qui'yáj cacun' uún a. Sese nuvi' tucuaán canoco' ní' ne ne uun rá ní' qui'yaj ní' cacun' asuun saj ma'. ⁹ Ne asj ataa narij 'unj se-tucuanj Moisés, ne guun raj se vaa sa' qui'yáj, tzaj ne narij se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun raj qui'yáj cacun' se vaa na'vej rá Diose, ¹⁰ ndaa síj, gaa ne quirirí nu' nimanj nanj adonj. Sese cunō yuvii nu' se-tucuanj Moisés, ne ve'é uxrá cayáan nij yuvii, ne che'é dan vaa tucuaán yo', tzaj ne 'unj nihánj me se daj doj se quirirí nu' nimanj, qui'yaj tucuaán yo' adonj. ¹¹ Dan me se gaa narij se-tucuanj Moisés, ne guun raj canocoj nu' tucuaán yo', ne cavii sa' 'unj, qui'yaj tucuaán yo', raj a. Tzaj ne tananj a guun chí'ii ndo'o raj doj, qui'yaj cacun' 'nij nimanj, ne tiha' yu'unj cacun' yo' manj, ne che'é dan doj a qui'yáj cacun', ne quirirí nu' nimanj a adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vee canoco' ní' se-tucuanj Moisés, che'é se uun chij cacun' rihaan nee man ní' a

¹² Dan me se guee uxrá se-tucuanj Moisés nanj á. 'O gaa nicā nimán ní', sese cunō ní' man yo' ei. Ne cunaj uxrá vaa yo' ei. ¹³ 'Unj me se quirirí nimanj qui'yaj se-tucuanj Moisés tucuaán sa', rá nij soj na'. Taj ma'. Maan se che'é cacun' qui'yáa 'unj me quirirí nimanj nanj á. Gaa cunoj se-tucuanj Moisés, ne guun che'ej qui'yáj cacun', ne que'ee ndo'o cacun' qui'yáj, gaa ne xcaj 'unj cuentá se vaa man ndo'o cacun' nimanj a.

¹⁴ Ne'en ní' se vaa nana ca'mii Nimán Diose me se-tucuanj Moisés, tzaj ne yuvii unj mej, ne inanj cacun' ne'enj qui'yáj a. ¹⁵ Ne ne'enj daj me che'é me 'yáa 'unj danj ma'.

Dan me se me raj qui'yáj se sa', tzaj ne inanj cacun' 'yáj, ne se chí'ii na'vej raj qui'yáj, tzaj ne inanj se chí'ii 'yáj nanj adonj. ¹⁶ Chí'ii vaa cacun' qui'yáj, raj, ne dan me se ne'en 'unj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés a. ¹⁷ Dan me se ne qui'yaj ma'anj cacun' ma'. Tzaj ne uun chij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan nee manj qui'yaj cacun' a.

¹⁸⁻¹⁹ Ne'enj se vaa taj se 'yá' qui'yaj nee manj se sa' ma'. Dan me se me raj qui'yáj se sa', tzaj ne na'vee qui'yaj nee manj se sa' ma'. Ne se chí'ii na'vej raj qui'yáj, tzaj ne dan me se inanj se chí'ii 'yáj, 'yaj nee manj adonj. ²⁰ Che'é dan me taj 'unj se vaa ne 'yaj ma'anj se chí'ii ma'. 'O se uun chij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan inanj nee manj 'yaj se chí'ii yo' a. ²¹ Me raj qui'yáj se sa' uun rá Diose, tzaj ne na'vee qui'yáj danj ma'. 'O se tananj inanj 'na' cacun' rihanj a.

²² Ne'enj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés, ²³ tzaj ne me ndo'o rá nee manj qui'yaj yo' cacun', ne na'vej nee manj cunō yo' rihaan Diose ma'. Inanj tucuaán chí'ii me rá nee manj canoco' yo' adonj. Dan me se na'vej raj qui'yáj cacun', tzaj ne nee manj inanj me rá se vaa qui'yáj cacun' a.

²⁴ Dan me se niquej, raj nanj ei. Inanj cacun' 'yaj nee manj, ne che'é dan quirirí nu' nimanj, ne vaa güii ca'anj 'unj rihaan ya'an, qui'yaj nee manj asuun nanj adonj. ²⁵ Ne me síj tinanii manj rihaan nee manj, rá soj gā. 'O se guun ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose se vaa tinanii Jesucristó sji 'nj ra'a man ní' manj rihaan sayuun yo' adonj.

Dan me se xa' ma'anj, tzaj ne noco' uxrá ma'anj se-tucuanj Diose, tzaj ne xa' nee manj, tzaj ne inanj se chí'ii 'yaj nee manj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ní' cuentá che'é inañj Nimán Diose, ne cavij sa' nimán ní' a

¹ Yaj me se daj chihaa míj se cuta' Diose cacun' xráa ní' sij noco' man Jesucristó ma'. ² 'O se 'unj nihánj me se che'é se canocó' 'unj man Jesucristó, ne che'é dan Nimán Diose me síi guun chij rihaan nimanj, gaa ne dan me se cunuu sa' nimanj, ne che'é dan quinanii 'unj rihaan cacun', ne se cavi' nu' nimanj qui'yaj cacun' a man adonj. ³ Ne guun nucaj nee man ní' canoco' nee man ní' nu' se-tucuañj Moisés, ne che'é dan se guun nucaj ní' quinanii ma'an ní' rihaan cacun' tumé ní' ma'. Tzaj ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan cacun' yo', ne ca'née Diose ma'an ta'níi Diose rihaan chumij, ne ase vaa nee man ní' ro', danj vaa nee man so' uún a. Xa' nee man ní', tzaj ne tumé ní' cacun', qui'yaj nee man ní', ne che'é dan ca'na' so', ne cayáan so' ga ní', ne cavi' so' che'é ní' a. Tzaj ne taj cacun' tumé ma'an so', ne che'é dan taj che'é qui'yaj ní' cacun' yaj ma'. ⁴ Cuaño yaj me se taj che'é qui'yaj ní' inañj se vaa me rá nee man ní' qui'yaj ní' ma'. Inañj rihaan orún' Nimán Diose cunó ní', ne qui'yaj ma'an ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Dan me se Nimán Diose 'yaj uno ma'an ní' se-tucuañj Moisés adonj.

⁵ Dan me se ta'aj yuvij xcaj cuentá inañj che'é nee man nij so', tzaj ne ino doj vaa yuvij noco' man Nimán Diose, ne dan me se che'é inañj se vaa me rá Nimán Diose xcaj nij so' cuentá adonj. ⁶ Sese inañj che'é nee man ní' xcaj ní' cuentá, ne cavi' nu' nimán ní' a. Tzaj ne sese che'é Nimán Diose xcaj ní' cuentá, ne cavij sa' ní', ne ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavi' nu' ca'anj, ne gaa xej nimán ní', qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Sese inañj

che'é nee man ma'an ní' xcaj ní' cuentá, ne taj ri'yunj ní' man Diose vaa gaa adonj. Se guun nucaj ma'an ní' cunó ní' se-tucuañj Diose vaa gaa ma'. ⁸ Ne aran' rá Diose ni'yaj Diose man nij yuvij acaj cuentá che'é nee man ma'an nij yuvij a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese yanj Nimán Diose ga ní', ne sa' doj gaa ní' a

⁹ Tzaj ne ino doj vaa nij soj sese ya yanj Nimán Diose ga soj á. Che'é dan ne 'yaj soj ndaa vaa me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. Tzaj ne inañj rihaan Nimán Diose uno soj, ne dan me se sese nuvi' Nimán Jesucristó yáan ga yo'o so', ne nuvee sij 'nij ra'a Jesucristó man me so' ma'. ¹⁰ Ne'en soj se vaa cavi' nee man ní' che'é cacun' qui'yaj nee man ní', tzaj ne sese yanj Jesucristó ga ní', ne 'o vaa sa' ní' rihaan Diose, ne che'é dan 'o vaa i'na' nimán ní' adonj. ¹¹ Ne ne'en soj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne ma'an Nimán Diose nuú nimán soj, ne che'é dan cunuu naca nee man soj asa' cavi' soj, qui'yaj uún Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'níi Diose a

¹² Che'é dan ne nó xcúun ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se racuj ní' man nee man ní', man tinuj, man nocoj. ¹³ 'O se sese araya'anj ndo'o soj man nee man soj, ne ca'anj yanij soj rihaan Diose, qui'yaj ma'an soj adonj. Tzaj ne sese cunó soj nana a'mii Nimán Diose, ne se ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj cacun', gaa ne yo'o gaa i'na' nimán soj adonj. ¹⁴ 'O se yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'níi Diose ei. ¹⁵ Ne'en soj se vaa chu'vi' mozó ne'en so' se-ru'vee so', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yaj soj danj rihaan Diose ma'. Se cuhu'vi' nimán soj ne'en soj Diose ma'. 'O se

nicaj yu'unj Diose man soj, ne guun ta'nij Diose man soj, ne che'é dan me gaa niha' rá soj cataj soj: "Ataj" rihaan Diose á. ¹⁶ Dan me se yo'o a'mii Nimán Diose ga nimán ní', ne taj Nimán Diose se vaa ta'núí Diose me ní' a. ¹⁷ Che'é dan vaa güii rque ndo'o Diose se sa' rihaan ní' ga Jesucristó, ne 'o cyaan gaa se sa' rihaan Jesucristó ga ní' a. Veé dan me che'é se ran' ní' sayuun ndaa vaa quiran' Jesucristó ro', che'é dan cavij sa' ní' ga so', ne guun chij ní' ga so' vaa güii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ve'é ndo'o gaa cunudanj chumij, qui'yaj Diose che'é ní' a

¹⁸ Veé dan me se ran' xa' ní' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a cavij sa' ní' rihaan sayuun ran' ní' cuano adonj. 'O se ataa cataj xna'anj Diose rihaan ní' che'é nu' se sa' nicaj ní', tzaj ne asa' rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne quini'yon ní' nu' sayuun quiran' ní' ei. Danj vaa raj nanj adonj. ¹⁹ Na'vjj uxrá cunudanj nij rasuun man rihaan chumij nihánj quisij güii tahaan Diose man nij ta'núí Diose rihaan chumij, gaa ne quene'en chumij daj gaa nij so' a. ²⁰ Cuanó ro', taj yu'vee nó nij rasuun man rihaan chumij ma'. Gaa qui'yaj Diose chumij, ne vaa sa' cunudanj nij rasuun yo', tzaj ne quiri' nij rasuun che'é cacun' qui'yaj yuvij, ne ca'vej rá Diose quiri' nu' nij rasuun yo', tzaj ne ne'en Diose ²¹ se vaa vaa güii cunuú sa' cunudanj nij rasuun yo' rihaan chumij, ne asa' quisij güii yo', ne taj rasuun quiri' taj rasuun cuchruú ma'. 'O se ve'é ndo'o gaa nu' nij rasuun yo' ei. Dan me se ase vaa ma'an nij ta'núí Diose ro', danj gaa uún nij rasuun uún, ne ve'é ndo'o gaa nij yo' adonj.

²² Dan me se ne'en ní' se vaa ran' uxrá nu' rasuun man rihaan chumij sayuun cuano, ne me uxrá rá

yo' cunuú naca uún yo', ne na'vjj yo' quisij güii cunuú sa' yo' adonj. ²³ Vaj a doj, ne ráchej ma'an ní' uún, ne na'vjj ní' cunuú naca ma'an ní' uún a. Dan me se yanj Nimán Diose ga ní', ne sa' uxrá vaa Nimán Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa rque Diose se sa' doj rihaan ní', ne ne'en ní' se vaa vaa güii, ne quene'en yuvij se vaa guun ta'nij Diose man ma'an ní', ne cunuú sa' nu' nee man ní' a. ²⁴ Dan me se tinanii Diose man ní' rihaan chrej chi'ij uun chij nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa cavij sa' ní', tzaj ne ataa quene'en ní' nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní', ne che'é dan nucuaj ndo'o rá ní' man Diose se vaa ya ya qui'yaj so' che'é ní' a. ²⁵ Ne ne'en ní' daj qui'yaj Diose che'é ní' ma'. Maan se nucuaj rá ní' man Diose, ne che'é dan se gaa ra'yanj nimán ní' ma'. Maan se gaa nanaj nimán ní', ne na'vjj ní' ndaa se cavij sa' ní' qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racuúj ndo'o Diose man ní' a

²⁶ Sese ne ne'en ní' qui'yaj ní' nu' se vaa no xcúun ní' qui'yaj ní', ne Nimán Diose racuúj man ní', ne guun nucuaj ní' a. Ne ne'en ní' daj ca'mij ní' gaa achín ni'yaj ní' rihaan Diose ma'. Che'é dan achín ni'yaj Nimán Diose che'é ní', ne taj xna'anj Nimán Diose rihaan Diose nana me rá ma'an ní' ca'mij ní' a. ²⁷ Dan me se Nimán Diose ne'en daj me rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan Diose, ne uno Diose a'mii Nimán Diose che'é ní' ei. Ne'en Nimán Diose me se achin man ní', ne achin ni'yaj Nimán Diose rihaan Diose se vaa rque Diose se vaa achin man ní' a. Dan me se ne'en Diose se vaa inanj se vaa a'vej rá Diose nicaj ní' achin ni'yaj Nimán Diose, ne danj 'yaj Nimán Diose che'é cunudanj ní' sij cunuú sa' nimán rihaan Diose adonj.

²⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa racuúj ndo'o Diose man ní' sij aráj

cochroj rihaan Diose ei. 'Q se canacúun Diose man ní' cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan me avii sa' ní' suun 'yaj suun ní' ga Diose adonj. ²⁹ Gaa naá me se quene'en Diose se vaa canoco' ní' man so' vaa güii, gaa ne yo'lo guun rá Diose se vaa naqui'yaj sa' Diose nimán ní', ne ase vaa ta'níi Diose síi cu'naj Jesucristó ro', danj gaa ní' uún, ne vaa güii cuman ndo'o tinúú Jesucristó do', ra'vij Jesucristó do', ne so' guun síi chava' rihaan cunudanj ní' a. ³⁰ Gaa ne canacúun Diose man ní', gaa ne cunuu sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj Diose, gaa ne ya guun chij ní' ga Diose, qui'yaj ma'an Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa daj chihaa mij se guun tanáj Diose man ní' ma'

³¹ Dan me se Diose me tuvi' ní', ne che'é dan taj síi quisij qui'yaj sayuun man ní' ma'. ³² 'Q se ne cuchu'vi' Diose rque Diose ma'an ta'níi Diose cavi' che'é ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne cavii sa' ní' adonj. ³³ Ní' sij narii Diose man me se se guun cuta' yuvii cacun' xráá ní' rihaan Diose ma'. 'Q se ma'an Diose cataj se vaa cunuu sa' ní' rihaan so' a. ³⁴ Taj yuvii cuta' cacun' xráá ní' sij narii Diose man ma'. 'Q se cavi' Jesucristó che'é ní', ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne cuano nicun' so' x'núú Diose, ne ma'an so' me síi achíin ni'yaj rihaan Diose che'é ní' adonj.

³⁵ A 'ó güii se guun yaníj Jesucristó rihaan ní', qui'yaj nij yuvii ma'. Yo'lo 'ee rá Jesucristó man ní' ei. Ca'vee se quiran' ní' sayuun do', ca'vee se quinano ndo'o rá ní' do', ca'vee se quitaj ri'yunj yuvii man ní' do', ca'vee se quina'aan rque ní' do', ca'vee se quinavij sa'anj rihaan ní' do', ca'vee se cavi' ní' do', tzaj ne daj chihaa mij se guun yaníj Jesucristó rihaan ní' ma'. ³⁶ No

nana rihaan danj Diose se vaa che'é se noco' ní' man Diose, che'é dan me rá yuvii ticavi' yuvii man ní' daj a orá, ne ase vaa ticavi' nii man matzinj ro', danj me rá nii ticavi' nii man ní', taj danj Diose a. ³⁷ Tzaj ne ca'vee se daj a sayuun ran' ní', tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'Q se Jesucristó me síi 'ee rá man ní', ne che'é dan qui'yaj canaán uxrá ní' rihaan sayuun adonj.

³⁸⁻³⁹ 'Q se guun ya raj se vaa a 'ó rasuun se ca'vee qui'yaj guun yaníj Diose rihaan ní' ma'. Ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se cavi' ní' do', tzaj ne yo'lo 'ee rá Diose man ní' a. Ca'vee se ma'an nij se-mozó Diose me rá qui'yaj guun yaníj Diose rihaan ní', tzaj ne se ca'vee qui'yaj canaán nij so' ma'. Ca'vee se daj a sayuun quiran' ní', tzaj ne se tanáj Diose man ní' ma'. Se guun yaníj Diose rihaan ní' qui'yaj yuvii do', qui'yaj síi chree do', qui'yaj nana chree do', qui'yaj naj guun rasuun do' ma'. Se guun nucua'j nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Taj a 'ó rasuun man rej rque yo'óo qui'yaj ca'vee guun yaníj Diose rihaan ní' ma'. A 'ó rasuun qui'yaj Diose se ca'vee qui'yaj danj ma'. Yo'lo 'ee rá Diose man ní', ne che'é dan ca'née so' man Jesucristó rihaan ní', ne 'nij ra'a Jesucristó man ní', ne 'ee rá so' man ní' adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó ndo'o rá síi cu'naj Pablo che'é tuvi' so' nij yuvii israelitá a

¹ Noco' nu' ní' man Jesucristó, ne se ca'mii ne 'unj rihaan nij soj ma'. 'Q se yanj Nimán Diose ga 'unj, ne ma'an Nimán Diose cataj rihanj se vaa nana ya ca'mij á. ²⁻³ Dan me se inan' nanó ndo'o raj che'é nij tuvij nij yuvii israelitá, ne me raj nayonj rihaan nij so', ne ndaa ca'née nimanj quina'j ma'anj

rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne yo'o nacaj Diose man nij so' rihaan sayuun quiran' nij so', ne ca'neé nimanj tanáj Jesucristó manj, ne nacaj Jesucristó man nij so' a. ⁴Dan me se yuvii israelitá me nij so', ne guun ta'nij Diose man nij so', rá Diose á. Quene'en nij so' se vaa chuguun ndo'o Diose gaa canicun' ma'an Diose ga nij so' gaa naá, ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. Tucuyón Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' gaa na'víj nij so' rihaan Diose, ne cataj Diose rihaan nij so' se vaa ya ca'nej Diose 'o síj tinanii man nij so' rihaan sayuun a. ⁵Xii nij yuvii israelitá me nij síj man gaa naá síj cu'naj Abraham do', síj cu'naj Isaac do', síj cu'naj Jacob do' a. Yo'o tuvi' nij so' me Jesucristó síj ca'neé Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun, ne Jesucristó me se Diose me so', ne uun chij so' rihaan cunudanj a. Ve'é ca'mii ní che'é so' nu' cavii nu' ca'anj ei. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj nij yuvii israelitá narii Diose me ya yuvii israelitá rihaan Diose a

⁶Dan me se gaa naá cataj Diose se vaa ya canoco' nij yuvii israelitá man so' nu' cavii nu' ca'anj, ne me che'é ne noco' nij yuvii israelitá man Diose cuano, rá soj ga. 'O se quisij ya ndaa vaa ca'mii Diose, tzaj ne ne narii ya Diose man cunudanj nij yuvii israelitá ma'. Nuveé ya ya yuvii israelitá me cunudanj nij so' rihaan Diose ma'. ⁷Abraham síj cayáán gaa naá ro', doj ta'ní ta'nij si'no so' guun ta'ní Diose, ne dan me se cataj danj Diose se vaa orún' nij ta'ní ta'nij si'no síj cu'naj Isaac me ya ya ta'ní ta'nij si'no síj cu'naj Abraham rihaan Diose á. Danj ca'mii Diose rihaan síj

cu'naj Abraham gaa naá a. ⁸Dan me se cataj Diose se vaa se guun ta'nij Diose man cunudanj nij ta'ní ta'nij si'no síj cu'naj Abraham ma'. Maan se ta'aj nij so' narii Diose, ne inanj che'é nij síj narii Diose ca'mii Diose, gaa cata' tu'va Diose se vaa ya canoco' nij so' man so' a. ⁹Dan me se gaa ataa ca'ngaa síj cu'naj Isaac síj narii Diose man, ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose se vaa nasij 'o yo', gaa ne ca'na' uún Diose rihaan Abraham, ne ya gaa 'o ta'nij sno'o chana cu'naj Sara a. Ne sno'o cunii yo' ro', me Isaac a. Danj cataj Diose rihaan Abraham a.

¹⁰Ne vaa chana cu'naj Rebeca uún, ne cotoj no' ga orún' nica no' síj cu'naj Isaac, ne nari' no' ndaa ne'ej cuaté nuurque no' a. ¹¹⁻¹²Gaa ataa ca'ngaa ne'ej, ne cataj xna'anj Diose rihaan no' se vaa qui'yaj suun ne'ej taj yaan ca'ngaa rihaan ne'ej noco' xco, cataj Diose a. 'O se ataa ca'ngaa ne'ej, ne taj a 'o roj so' qui'yaj sa' do', qui'yaj chi'ii do' ma'. Taj se sa' qui'yaj síj guun chij rihaan tinúú, ne taj cacun' tumé síj qui'yaj suun che'é tinúú ma'. Maan se inanj danj qui'yaj Diose narii Diose man yo'o so' guun chij so' rihaan tinúú so', che'é rej aj guun rá Diose daj gaa suun cata 'o 'o so' rihaan Diose nanj ei. ¹³Dan me se taj danj Diose se vaa cunuu 'ee rá Diose ne'en Diose man nij tuvi' síj cu'naj Jacob síj noco' xco, tzaj ne quiri' nij tuvi' síj cu'naj Esau rihaan Diose, taj danj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee narii Diose naj guun yuvii a

¹⁴Dan me se nij qui'yaj Diose rihaan síj cu'naj Esau, rá soj na'. Taj a doj ma'. ¹⁵'O se gaa naá ca'mii Diose rihaan síj cu'naj Moisés, cataj Diose a:

—No xcuún 'unj gaa 'ee rá 'unj ne'en 'unj naj guun yuvii a. —Danj ca'mii Diose rihaan Moisés gaa naá a.

16 Dan me se ca'vee se daj a me rá yuvij, ca'vee se daj a qui'yaj yuvij, tzaj ne se ca'vee qui'yaj nij yuvij se vaa me rá ma'an nij yuvij ma'. Orún' Diose me sí cataj me sí cunu 'ee rá so' man adonj.

17 Ne rihaan danj Diose nó nana ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Faraón gaa cataj Diose:

—Guún so' sí nicaj suun, qui'yáj, gaa ne quene'en yuvij daj quirán' so', qui'yáj, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa Diose sí nucuaj mej a. —Nanj cataj Diose rihaan sí cu'naj Faraón gaa naá a.

18 Dan me se ne'en ní' se vaa sese me rá Diose cunu 'ee rá Diose man 'o so', ne cunu 'ee rá Diose man so', ne sese me rá Diose guun nichraj rá 'o so', ne guun nichraj rá so', qui'yaj uún Diose a.

19 Vaa yuvij cataj: “Che'é dan, me che'é uta' Diose cacun' xráa yuvij ga. 'O se inanj se me rá Diose qui'yaj ní' 'yaj ní' á”. Danj cataj ta'aj yuvij a. 20 Tzaj ne ne nó xcúun ní' cataj ní' se vaa ne nó xcúun Diose qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' ma'. 'O se Diose me sí qui'yaj man ní', ne ne nó xcúun ní' cachinj na'anj ní' man Diose me che'é cavij nij ta'aj ní' ma'. 21 Dan me se sí 'yaj xruj me se doj yo'óo niqii gaa rihaan so', gaa ne ca'vee qui'yaj so' xruj a. Doj yo'óo niqii nicaj so' qui'yaj so' xruj ve'é ndo'o vaa, gaa ne doj yo'óo niqii nicaj so' qui'yaj so' xruj nij doj a. Ca'vee qui'yaj so' daj me rá ma'an so' á. 22 Ne ase vaa 'yaj sí 'yaj xruj ro', danj vaa 'yaj Diose, ne dan me se quiri' ndo'o ta'aj yuvij qui'yaj Diose, ne vaa güi ca'anj nij so' rihaan ya'an a. Uun yuvaá Diose man nij so' che'é cacun' 'yaj nij so', ne me rá Diose caxrij yuvaá Diose man nij so', ne me rá Diose tijaan Diose se vaa nucuaj ndo'o Diose, tzaj ne aráj x'naa uxrá Diose ni'yaj Diose man nij yuvij, 23 che'é rej guun rá

Diose tijaan Diose rihaan nij yuvij nu' ndaa vaa qui'yaj so' che'é yo'óo nij yuvij, ne yo'óo nij so' me se aj guun rá Diose se vaa guun chij nij so' ga so', ne che'é dan cunu 'ee rá so' man nij so', gaa ne xcaj cunudanj nij yuvij cuentá se vaa sí uun chij sa' ndo'o me Diose ei. 24 Ma'an ní' me nij yuvij guun chij ga Diose, ne dan me se ta'aj ní' me yuvij israelitá, ne yo'óo ta'aj ní' me yuvij yanj, tzaj ne canacúun Diose man 'o 'o ní' guun chij ní' ga so' adonj.

25 Ase vaa nana a'mij nihánj ro', danj vaa nana ca'mii Diose gaa naá nana cachrón sí cu'naj Oseas rihaan yanj a. Dan me se cataj Diose a:

—Yuvij ne noco' manj me se ne 'ee raj man nij so' ma'. Tzaj ne vaa güi guun nij so' tuvij, ne vaa güi cunu 'ee raj man nij so' adonj. 26 Dan me se maan rej nicun' 'unj gaa cataj 'unj se vaa nuveé tuvi' 'unj me nij yuvij ro', maan dan canicún' 'unj cataj 'unj se vaa ta'nij ma'anj me nij so' a. 'O se Diose vaa i'na' mej adonj. —Danj ca'mii Diose gaa naá a.

27 Ne nucuaj ca'mii sí cu'naj Isaías gaa naá che'é nij yuvij israelitá a. Cataj so':

—Ca'vee se guun que'ee uxrá nij sí israelitá, ne ndaa ase uun rá ne'én' yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj guun rá' quene'én' man nij tuvi' nij so', tzaj ne taj que'ee nij so' cavij sa' ma'. 'O se doj tuvi' nij so' cavij sa' nanj adonj. 28 Orá le'ej nii qui'yaj suun Diose nu' suun vaa rihaan so' ca'ne' so' cacun' che'é nu' yuvij man rihaan chumij adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Isaías a. 29 Veé dan ca'mii uún sí cu'naj Isaías che'é nij yuvij israelitá, ne cataj uún so'— Guun nucuaj ndo'o Diose guun chij Diose á. Ne ní' me se avi' ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne tinanii Diose man doj tuvi' ní' sij israelitá rihaan sayuun

a. Sese taj tuvi' ní' quinani*ij* rihaan sayuun, ne cavi' cunudanj nij yuvii man chiháan ní', ne quinavij chiháan ní', ne ase vaa navij chuman' Sodoma do', ase vaa navij chuman' Gomorra do', danj gaa quinavij chiháan ní' nanj adonj. —Veé danj ca'mii sí cu'naj Isaías che'é nij yuvii israelitá gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cunuu sa' nij yuvii israelitá rihaan Diose, che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a

³⁰ Xcaj ní' cuentá daj qui'yaj nij yuvii israelitá do', daj qui'yaj nij yuvii yaníj do', rihaan Diose á. Dan me se nuveé yuvii israelitá me nij yuvii yaníj, ne ne guun rá nij so' qui'yaj suun nij so' yan cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Diose, tzaj ne ta'aj nij so' me sí amán rá ni'yaj man Diose, ne che'é dan 'o cunuu sa' nij so' rihaan Diose ei. ³¹ Ino qui'yaj que'ee nij yuvii israelitá a. Dan me se qui'yaj suun uxrá nij so' nano' nij so' chrej cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Diose, tzaj ne ne narí' nij so' chrej sa' ma'. ³² Dan me se ne narí' nij so', che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. Ne guun ya rá nij so' se vaa racuíj Diose man nij so' cunuu sa' nij so' rihaan Diose ma'. Maan se cunuu sa' ma'an nij so', rá nij so', ne qui'yaj suun uxrá nij so' che'é rej ca'vee cunuu sa' ma'an nij so', rá nij so' a. Ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se ase vaa 'o yuvej aráan chrej ro', danj vaa Jesucristó rihaan nij so', ne ase vaa uun na'aj yuvii naxru' rihaan yuvej ro', danj vaa guun na'aj nij yuvii israelitá che'é se ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó adonj.

³³ 'O cuyaan vaa nana a'mij ga nana a'mii danj Diose che'é Jesucristó, ne dan me se gaa naá cataj Diose a:

—Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'o yuvii chuman' cu'naj Jerusalén, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuaj ndo'o so' a. Naxru' yuvii, qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvii quene'en nij yuvii man so', tzaj ne sese cuchuman rá yo'o so' quene'en so' man sí cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavii sa' so' adonj. —Dan me nana ca'mii Diose che'é Jesucristó a.

10

¹ Dan me se achíin ni'yaj ndo'oj rihaan Diose che'é nij tuvi' 'unj nij yuvii israelitá, tinuj, nocoj. 'Ee rá 'unj man nij so', ne che'é dan me ndo'o raj quinani*ij* nij so' rihaan sayuun a. ² Dan me se sa' qui'yaj nij so' gaa guun ndo'o rá nij so' cunuu sa' nij so' rihaan Diose, tzaj ne ne ne'en nij so' daj qui'yaj nij so' ne ca'vee cunuu sa' nij so' rihaan Diose ma'. ³ Ne xcaj nij so' cuentá che'é se vaa aj qui'yaj Diose che'é nij so', ne ne xcaj nij so' cuentá se vaa ca'vee cunuu sa' nij so' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose ma'. Maan se nano' ma'an nij so' chrej cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Diose, ne che'é dan ataa qui'yaj nij so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj nij so', ne che'é dan ataa cunuu sa' nij so' adonj. ⁴ Gaa naá, ne canoco' yuvii se-tucuanj Moisés, ne veé dan me se cunuu sa' nij so' rihaan Diose, rá nij so', tzaj ne yaj nihánj me se aj quisíj se-tucuanj Moisés, qui'yaj Jesucristó, ne 'o se yo'o aman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, gaa ne cunuu sa' ní' rihaan Diose nanj adonj.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinani*ij* cunudanj nij yuvii cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó rihaan sayuun a*

⁵ Gaa naá cachrón sí cu'naj Moisés nana rihaan yanj, ca'mii so' che'é se-tucuanj ma'an so', ne cataj so' se vaa sese guun nucuaj yuvii

cuno yuvij nu' tucuaán cuchruj ma'an so', ne cayáan nij yuvij rihaan Diose nu' cavij nu' ca'anj a. Danj ca'mii Moisés gaa naá a. ⁶ Tzaj ne cuano nihánj me se aj xcaj ní' cuentá se vaa nuu sa' ní' rihaan Diose che'é yan cuchumán rá ní' cuno ní' nana ca'mii so', ne che'é dan yo' o' a'mii ní' ga sí' cu'naj Moisés gaa naá, taj ní' se vaa taj che'é cavij yuvij rej xtá' do', nano' nij yuvij man sí' tinanij man nij so' rihaan sayuun, ⁷ ne taj che'é ca'anj yuvij rej rque yo'óo do', nano' nij yuvij man so' rej man nimán ma'. Danj taj ní' ga sí' cu'naj Moisés a.

⁸ Ne cataj uún sí' cu'naj Moisés se vaa nana achiin mán so' ro', nuveé nana ca'na' rej gan' me nana yo' ma'. Tananj ndaa tu'va ma'án so' do', ndaa nimán ma'án so' do', nuú nana yo' nanj adonj, taj Moisés, ne nana yo' me nana a'mii yuvij taj yuvij se vaa amán rá yuvij ni'yaj yuvij man Jesucristó, ndaa vaa a'mii natáj núj rihaan yuvij ei. ⁹ 'Q se sese ca'mij yá so' cataj so' rihaan tuvi' so' se vaa Jesucristó 'nij ra'a mán so', ne sese guun ya rá so' se vaa cunuun i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, gaa cavi' so', ne quinanj so' rihaan sayuun a. ¹⁰ 'Q se nimán ní' me se yo' me cuchumán rá ní' ne'en ní' Jesucristó, ne ca'vee cunuun sa' ní' rihaan Diose, ne tu'va ní' me se yo' me ca'mij ya ní' cataj ní' se vaa noco' ní' man Jesucristó, ne ca'vee quinanj ní' rihaan sayuun adonj.

¹¹ Dan me se taj uún danj Diose se vaa xa' sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne se guun na'aj so' ma'. Ya cavij sa' so' adonj. Danj taj danj Diose a. ¹² 'Q se 'o cuyaan vaa cunudanj yuvij rihaan Jesucristó, ne dan me se yuvij israelitá do', yuvij yanj do', 'o cuyaan vaa nij so' rihaan Jesucristó, tzaj ne 'nij ra'a Jesucristó man cunudanj nij so', ne uun nucaj uxrá Jesu-

crístó ra'cu'j so' man cunudanj yuvij achiin ni'yaj rihaan so' a. ¹³ Dan me se taj uún danj Diose a: "Yuvij achiin ni'yaj rihaan sí' 'nij ra'a man ní' ro', quinanj cunudanj nij so' rihaan sayuun, ne cavij sa' nij so' adonj". Danj taj danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achiin ca'mii natáj nii che'é Jesucristó rihaan yuvij ataa cuno nana che'é so' a

¹⁴ Tzaj ne taj che'é cachinj ni'yaj yuvij rihaan Jesucristó, sese ataa cuchumán rá nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó ma'. Ne se ca'vee cuchumán rá nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so', sese ataa cuno nij yuvij se-nana so' ma'. Ne se ca'vee cuno nij yuvij, sese taj sí' a'mii natáj rihaan nij yuvij ma'. ¹⁵ Ne se cuchí' sí' a'mii natáj rihaan yuvij, sese se ca'neé nii man so' ma'. Dan me se a'mii uún danj Diose, taj yo': "Ve'é ndo'o 'yaj sí' ca'anj ca'mij natáj nana sa' ei". Danj taj danj Diose a.

¹⁶ Tzaj ne vaa yuvij na'vej rá cuno nana sa' ma'. Inanj danj ca'mii sí' cu'naj Isaías gaa achiin ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so': —Ataj sí' chij. Doj yuvij amán rá cuno nana ca'mii núj a —taj so' rihaan Diose a.

¹⁷ Tzaj ne veé dan me se asino a'mii natáj nii rihaan yuvij che'é Jesucristó, gaa ne uno nij yuvij, ne xcaj nij yuvij cuentá che'é se vaa taj xna'anj Diose rihaan nij yuvij, gaa ne chumán rá nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vej rá nij yuvij israelitá cuno nij so' se-nana Jesucristó nana sa' ma'

¹⁸ Tzaj ne cataj ta'aj yuvij se vaa ataa cuchí' nana sa' rihaan nij yuvij israelitá a. Danj ca'mij ta'aj nij so', tzaj ne aj cuchí' nana sa' rihaan nij yuvij israelitá ei. Dan me se taj danj Diose se vaa aj quene'en cunudanj nij yuvij man

rihaan chumiġ se-nana Diose nana sa' a. Danġ a'mii danġ Diose á.

¹⁹ Tzaj ne yo'ó ta'aj yuviġ cataġ se vaa ne ne'en ya nij yuviġ israelitá se vaa tinanii Diose man cunudanġ nij yuviġ man rihaan chumiġ rihaan sayuun ma'. Danġ cataġ uún nij yuviġ yo', tzaj ne taj ma'. Maan se aj ne'en nij yuviġ israelitá ei. 'Q se gaa naá cachrón sí cu'naj Moisés nana ca'mii Diose rihaan nij yuviġ israelitá rihaan yanġ, gaa cataġ Diose se vaa vaa güii xcaġ nij yuviġ israelitá cuentá se vaa cavii sa' nij yuviġ yanġ, qui'yaj Diose, ne che'é dan ġuun xcoġ ruvaá rá nij yuviġ israelitá quene'en nij so' nij yuviġ yanġ yo' a. 'Q se nuveé yuviġ acaj cuentá me yuviġ yanġ, ne che'é dan ġuun xcoġ ruvaá rá nij yuviġ israelitá che'é se vaa cavii sa' nij yuviġ yanġ qui'yaj Diose ei. Danġ ca'mii Diose gaa naá a.

²⁰ Ne 'o cyaan vaa nana nihánġ ga nana cachrón uún sí cu'naj Isaías rihaan yanġ gaa naá, ne dan me se quisġ rá so' cataġ so' se vaa nij yuviġ yanġ me se ne nano' nij so' man Diose, tzaj ne nari' nij yuviġ yanġ man Diose, ne nda' se ne ġuun rá nij so' quene'en nij so' me rej vaj Diose, tzaj ne curuvi' Diose rihaan nij so' a. Danġ taj sí cu'naj Isaías gaa naá a.

²¹ Tzaj ne ino vaa nana ca'mii Diose rihaan nij yuviġ israelitá gaa naá, taj sí cu'naj Isaías a. Dan me se cataġ Diose rihaan nij yuviġ israelitá se vaa 'o me rá Diose nacaj Diose man nij yuviġ israelitá, tzaj ne ne ca'veġ rá nij so' cunó nij so' rihaan Diose ma'. Inanġ tucuaá nij so' rihaan Diose nanġ á. Danġ taj Diose, ne cachrón sí cu'naj Isaías rihaan yanġ a.

11

Nana nihánġ taj xna'anġ se vaa cunuu 'ee rá Diose ni'yaj Diose ta'aj nij yuviġ israelitá a

¹ Che'é se tucuaá nij yuviġ israelitá rihaan Diose, che'é dan qui'ri'ij yanġ Diose man nij so', rá soġ na'. Taj ma'. 'Q se ma'anġ me sí israelitá uún ei. Ne dan me se xií 'unġ me sí cu'naj Abraham gaa naá, ne xií 'unġ me sí cu'naj Benjamín uún ei. ² Ne qui'ri'ij yanġ Diose man nij yuviġ israelitá ma'. 'Q se gaa ataa qui'yaj Diose chumiġ, ne 'o quene'en Diose se vaa canoco' nij so' man Diose a.

Ne'en nij soġ daj taj danġ Diose che'é sí cu'naj Elías gaa naá a. Dan me se cuta' Elías cacun' xráá nij yuviġ israelitá, ³ ne cataġ so':

—Ataj sí chij. Ticavi' nij yuviġ israelitá man nij sí nata' se-nana so' rihaan yuviġ che'é so' á. Tiri' nij so' rej quina'vġ yuviġ rihaan so' á. Taj orunġ quináj nanġ á. Ne me rá nij so' ticavi' nij so' man 'unġ uún adonġ. —Danġ ca'mii sí cu'naj Elías rihaan Diose a.

⁴ Gaa ne ca'mii uún Diose rihaan so', cataġ Diose:

—Taj ma'. Ne taj oruún so' ma'. Tzaj ne vaa 'o cunú' chij míj yuviġ israelitá noco' manġ, ne a 'ó nij so' ne na'vġ rihaan ya'anġ cu'naj Baal ya'anġ ne vaa i'na' ma'. —Danġ ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Elías a.

⁵ Ne veé danġ vaa uún nij yuviġ israelitá sí man cuano, ne cunuu 'ee rá Diose man nij yuviġ israelitá, ne narii Diose man doġ tuvi' nij so' ei. ⁶ Inanġ danġ qui'yaj ma'an Diose che'é ta'aj nij yuviġ israelitá, tzaj ne nuveé che'e se sa' qui'yaj ma'an nij so' me narii Diose man nij so' ma'. Sese che'e se sa' qui'yaj nij so' narii Diose man nij so', ne taj che'é cataġ ní' se vaa cunuu 'ee rá un Diose man nij so' ma'.

Nana nihánġ taj xna'anġ se vaa vaa güii cunuu sa' uún nij yuviġ israelitá rihaan Diose a

⁷ Cuano ro', cunudanġ nij yuviġ israelitá me rá cunuu sa' rihaan Diose, tzaj ne ne ġuun nucaġ

cunudanj nij so' cunu sa' ma'an nij so' ma'. Tzaj ne narii Diose man ta'aj nij so', ne cunu sa' ta'aj nij so' rihaan Diose, ne quinaj un yo'ó ta'aj nij yuvij israelitá yo' a. Ne xa' nij sí quinaj me se ne guun nucaj nij so' daj chihaa mój xcaj nij so' cuentá che'é Diose ma'. ⁸ Dan me se nanj taj uún danj Diose, taj yo': "Ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, qui'yaj Diose ma'. 'O se ase vaa sí tuchrii do', ase vaa sí so' do', danj vaa nij so', ne danj vaa nij so' ndaa cuano nanj adonj". Danj ca'mii danj Diose che'é nij yuvij israelitá a. ⁹ 'O cuyaan vaa nana nihánj ga nana ca'mii sí cu'naj David gaa naá uún, ne cataj so' se vaa ase ran' xcuu ata' ra'nga' ro', danj quiran' nij yuvij israelitá a. Dan me se cavii sa' uxrá nij so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne taj ni'yón quiran' nij so' sayuun, ne quiran' nij so' sayuun che'é nu' sayuun qui'yaj nij so' a. ¹⁰ Se guun nucaj nij so' xcaj nij so' cuentá, maan se quinano ndo'o rá nij so' che'é sayuun quiran' nij so' a. Danj ca'mii sí cu'naj David che'é se vaa quiran' nij yuvij israelitá, ne ya danj quiran' guee nij so' nanj adonj.

¹¹ Dan me se ne cuchuman rá nij yuvij israelitá nana ca'mii Diose, gaa ne quiri' nij so' rihaan Diose, ne veé danj gaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, rá nij soj na'. Taj ma'. 'O se che'é se vaa qui'yaj nij yuvij israelitá, che'é dan vaa ya'núj rihaan nij yuvij yaníj quinanii nij so' rihaan sayuun, gaa ne guun xcoj ruvaa rá nij yuvij israelitá quene'en nij so' nij yuvij yaníj a. ¹² Gaa ne canocaj rá nij yuvij israelitá, ne canocaj' nij so' Diose adonj. Dan me se che'é se quiri' nij so' rihaan Diose, ne che'é dan cavii sa' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne ndaa nij yuvij yaníj cavii sa', tzaj ne asa' nuu sa' nij yuvij israelitá rihaan Diose, ne

doj a cavii sa' uún cunudanj nij yuvij man rihaan chumij adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun ca'mii xta' nij yuvij yaníj rihaan nij yuvij israelitá ma'

¹³ Cuano ro', ca'mij rihaan nij soj sij yaníj, ne aj cune' Jesucristó man 'unj guun 'unj apóstol nata' se-nana so' rihaan nij soj sij yaníj adonj. Ne aj guun que'ee ndo'o ca'mij rihaan nij yuvij israelitá che'é suun ca'ne' Jesucristó rihanj, ne dan me se aj guun que'ee ndo'o cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa a'mii natáj 'unj se-nana Diose rihaan nij soj sij yaníj a. ¹⁴ 'O se me raj guun xcoj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj sij yaníj, gaa ne canocaj' ta'aj nij so' nana nocaj' soj, gaa ne quinanii nij so' rihaan sayuun, raj a. ¹⁵ Gaa quiri'íj yaníj Diose man nij yuvij israelitá, ne cunu rcua'aan yo'ó nij yuvij man rihaan chumij ga Diose, ne che'é dan asa' nacaj uún Diose man nij yuvij israelitá, ne cavii sa' uxrá ma'an nij yuvij israelitá uún a. Dan me se ase vaa sí cavi' vaa nij so' cuano ei. Na'vee quinanii nij so' rihaan sayuun, tzaj ne asa' nacaj uún Diose man nij so', ne ase vaa sí na'núj ro', danj gaa nij so', cavii sa' uxrá nij so' ei. ¹⁶ Ya nacaj uún Diose man nij yuvij israelitá nanj á. 'O se ne'en ní' se vaa sese go' nii ta'aj tan' rihaan Diose, ne cunu guee ya stan' nii rihaan Diose, ne sese sa' vaa yaá chruun rihaan Diose, ne sa' vaa cunu' chruun yo' rihaan Diose ei. Che'é dan ne'en ní' se vaa sese cunu sa' ta'aj nij yuvij israelitá rihaan Diose, ne gaa sa' cunudanj nij yuvij israelitá rihaan Diose adonj.

¹⁷ Ne'en soj se vaa ne cuchuman rá ta'aj nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' Diose ma'. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii man ta'aj nij ra'a chruun olivó ne rii chruj ro', danj vaa qui'yaj Diose man nij so', ne quiri'íj yaníj Diose man nij sí ne

cuchuman rá yo', gaa ne nacaj Diose man soj sij yanij, ne dan me se ase vaa ra'a chruun olivó nicun' rco' quij vaa soj, tzaj ne nacaj Diose man soj, caxrij Diose man soj tacóo chruun olivó sa', ne guun soj 'o chruun sa' vaa, ne vaa i'na' soj, 'yaj yáa chruun yo' nanj ei. ¹⁸ Tzaj ne se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa soj rihaan ra'a chruun ca'anj yanij qui'yaj Diose ma'. Dan me se sese vaa se uun uxrá ma'an soj rá soj, ne me ma'an rá soj nanj ei. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa taj se uun soj rihaan yáa chruun yo' mei. 'Q se ma'an yáa chruun yo' 'yaj don 'vee vaa i'na' soj sij uun ra'a chruun chuguanj. Xa' soj, tzaj ne maan chruun le'ej nata' nayón uun me soj nanj ei. ¹⁹ Xraj, ne cataj yo'o tuvi' soj: "Tzaj ne quiri'ij yanij Diose man yo'ó nij ra'a chruun yo' che'é rej ca'vee caxrii so' mán 'unj tacóo chruun yo' ei", rá yo'o tuvi' soj a. ²⁰ Tzaj ne maan che'é se nu-vee sij amán rá ni'yaj Diose me ta'aj nij yuvij israelitá yo' me quiri'ij yanij Diose man nij so', ne maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj Diose me nicun' soj rihaan Diose cuano chuguanj. Tzaj ne se guun cataj soj se vaa vaa se uun ndo'o soj ma'. 'Q se kuchu'vi' nimán soj ei.

²¹ Dan me se nda' se chruun cavii man raá chruun ya me nij sí israelitá, tzaj ne ne caraa x'naa Diose man nij so', ne quiri'ij yanij Diose man ma'an ya nij so', ne che'é dan táa a soj, ne se kuchu'vi' Diose quiri'ij yanij Diose man soj sij ra'a chruun cavii quij a mei. ²² Dan me se xcaj soj cuentá, ne nda' se yuvaa ya Diose ne ne'en Diose qui'yaj Diose sayuun man nij yuvij 'yaj se nij rihaan Diose, tzaj ne cunuu 'ee rá Diose man soj, ne ve'é ndo'o qui'yaj Diose rihaan soj ei. Ne ve'é qui'yaj Diose rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj, sese se ca'anj yanij soj rihaan Diose ei. Sese ca'anj yanij

soj, ne quiri'ij yanij Diose man soj nanj adonj. ²³ Ne 'o rasuun uún me se nij yuvij quiri'ij yanij Diose me se sese ca'ne' rá nij so' ga suun ne amán rá ni'yaj man Diose, ne ca'vee caxrii uún Diose man nij so' tacóo chruun sa' yo' uún ei. 'Q se guun nucuaj Diose qui'yaj Diose danj ei. ²⁴ Tananj soj, ne chruun le'ej cavii raá chruun olivó man rco' me soj, tzaj ne ca'vee ca'na' soj naxij soj tacóo chruun sa', ne táa a nij sí israelitá, ne maan ra'a chruun sa' me nij so', ne taj sayuun ca'vee ca'na' uún nij so' nano uún so' tacóo chruun sa' cavii nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diose gaa 'ee rá Diose man cunudanj yuvij a

²⁵ Dan me se me raj xcaj soj cuentá che'é nana cataj xna'anj Diose rihaan ní, tinuj, nocoj. Sij cuno soj nana nihánj, gaa ne se guun ca'mii xta' soj ma'. Cuano nihánj me se na'vee xcaj nij yuvij israelitá cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é nij so' ma'. Che'é dan vaa ya'núj catuu soj sij yanij canocó' soj man Diose adonj. Ne xa' nij sí yanij narii Diose, tzaj ne vaa güii canocó' cunudanj nij so' man Diose, gaa ne cuchuman rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ²⁶ gaa ne tinanii Diose man cunudanj nij yuvij israelitá rihaan sayuun ei. Danj a'mii danj Diose ei. Dan me se taj yo': "Chuman' Jerusalén cavii 'o sí tinanii man yuvij, ne tinavij so' se chi'ij man nimán nij yuvij israelitá a. ²⁷ Danj qui'yaj yá 'unj che'é nij so' güii tinavii 'unj cacun' che'é nij so' adonj". Dan me nana ca'mii Diose, nana no rihaan danj Diose a. ²⁸ Dan me se ne guun ya rá nij yuvij israelitá se-nana Diose nana sa' ma'. Che'é dan guun yanij nij so' rihaan Diose, ne vaa ya'núj rihaan Diose catuu soj sij yanij a. Tzaj

ne asij naá narii Diose man xii nij yuvii israelitá, ne che'é dan yo' o' ee rá Diose man nij so' ndaa cuano adonj. ²⁹ Daj chihaa mij se natuná Diose se-nana Diose ma'. Se ca'vee ca'nee uún Diose se vaa go' Diose rihaan yuvii ma'. 'O se gaa naá narii Diose man nij yuvii israelitá canoco' nij so' man so', ne se ca'vee cataj uún Diose se vaa se ca'vej rá so' nacaj so' man nij so' ma'.

³⁰ Dan me se asino yaan ne cunō nij soj sij yanj rihaan Diose ma'. Tzaj ne ne cuchuman rá que'ee nij yuvii israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ne che'é dan cunuu 'ee rá Diose man soj a. ³¹ Veé dan me se cunuu 'ee rá Diose man soj cuano, tzaj ne ne uno nij yuvii israelitá rihaan Diose ma'. Inanj danj vaa nij so' cuano, qui'yaj Diose, gaa ne vaa güii cunuu 'ee rá uún Diose man nij so' adonj. ³² Dan me se 'o cyaan vaa nij yuvii israelitá ga nij yuvii yanj, qui'yaj Diose, ne cunudanij nij yuvii na'vej rá cunō rihaan Diose, ne che'é dan vaa ya'núj rihaan Diose cunuu 'ee rá Diose man cunudanij nij yuvii, ne raçuíj uun Diose man cunudanij nij yuvii yo' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose adonj

³³ Inanj sa' uxrá avii raá Diose nanj á. Sa' uxrá ne'en so', ne se guun nucuaj yuvii naqui'yaj cuu yuvii nu' se vaa 'yaj Diose ma'. Veé danj ca'mii 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': ³⁴ "Taj vaj yuvii quisij nari' nana avii raá Diose ma'. Me yuvii ca'vee nago' nana cuu man Diose, rá soj ga. ³⁵ Me rasuun ca'vee rque yuvii man Diose, rá soj ga. 'O se ne achiin si'yaj yuvii man Diose ma'. Ne 'yaj xcuún Diose rihaan yuvii ma'". Danj taj síi nata' se-nana Diose gaa naá yo' a. ³⁶ Dan me se ma'an Diose qui'yaj cunudanij rasuun, ne che'é ma'an Diose man

rasuun rihaan chumii, ne se rasuun Diose me cunudanij rasuun a. Ve'é uxrá ca'mii ní' che'é Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

¹ Nuu 'ee ndo'o rá Diose man ní', tinuj, nocoj. Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj cuano se vaa qui'yaj suun soj rihaan Diose yaj gaa vaa i'na' soj á. Inanj suun sa' che'é Diose qui'yaj suun soj, gaa ne guun niha' rá Diose, qui'yaj soj ei. Ne'en soj se vaa nō xcuún soj qui'yaj soj danj ei. ² Se cataj soj se vaa sa' ndo'o vaa tucuáan noco' cunudanij nij yuvii man chiháan soj ma'. Tzaj ne ca'vej rá soj cunuu sa' nimán soj qui'yaj Diose, ne xcaj naca soj cuentá daj qui'yaj soj gaa yaán soj rihaan chumii nihánj, gaa ne nari' soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ne xcaj soj cuentá me se me se sa' ni'yaj Diose á. Dan me se xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj ne guun niha' rá Diose, ne xcaj soj cuentá me suun sa' qui'yaj suun soj ne cavii sa' soj doj nu' cavii nu' ca'anj adonj.

³ Dan me se qui'yaj Diose se luj rihanj, ca'ne' Diose suun rihanj tucu'yonj man nij soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan 'o 'o soj daj qui'yaj soj qui'yaj suun soj rihaan Diose á. Dan me se ino gaa suun qui'yaj suun 'o 'o soj rihaan Diose, ne che'é dan xcaj 'o 'o soj cuentá me suun qui'yaj suun 'o 'o soj, ne raçuíj Diose man soj se vaa guun ya rá 'o 'o soj, ne a me suun guun nucuaj 'o 'o soj qui'yaj suun soj suun rque Diose man soj a. Tzaj ne se nanó rá soj, ne se guun rá soj cataj soj suun nocoj doj ma'. Maan se xcaj soj cuentá, ne cataj soj se vaa sa' vaa suun vaa rihaan soj ei.

⁴ 'O se aj ne'en ní' se vaa vaa ndo'o nee man ní', ne dan me se

vaa ra'a ní' vaa tacóo ní' vaa, ne vaa que'eej doj nee man ní', ne ino vaa suun 'yaj suun ra'a ní' do', tacóo ní' do', xréé ní' do', tu'va ní' do', ne ino doj vaa suun 'yaj suun yo'q yo'q nee man ní' a. ⁵ Dan me se aj canoco' cunudanj ní' man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nu' nee man 'o yuvii ro', danj vaa nu' ní', ne ino vaa suun vaa rihaan 'o 'o ní', tzaj ne racuíj tuvi' ní', ⁶ gaa ne guun nucuaj 'o 'o ní' qui'yaj suun 'o 'o ní' suun vaa rihaan 'o 'o ní' a. Danj 'yaj Diose che'é 'o 'o ní', tzaj ne ino vaa suun ne'en 'o 'o ní' qui'yaj suun ní', qui'yaj Diose a. Che'é dan sese vaa suun rihaan yo'q ní' ca'mii natáj ní' rihaan yuvii che'é Diose, ne sese uun ya rá ní' se vaa ya vaa nana nari' ní', ne ca'mii natáj ní' á. ⁷ Sese ca'ne' Diose suun rihaan yo'ó ní' suun racuíj ní' man yuvii, ne danj qui'yaj ní' qui'yaj suun ní' che'é tuvi' ní' uún á. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní' suun tucuyón ní' se-nana Diose, ne danj qui'yaj uún ní', tucuyón ní' se-nana Diose á. ⁸ Sese vaa suun rihaan yo'ó ní' nago' ní' chrej nucuaj, ne danj qui'yaj ní' á. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní' go' ní' rasuun rihaan nij síi nique, ne guun niha' rá ní' qui'yaj ní' danj á. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní' guun chij ní' rihaan tuvi' ní', ne qui'yaj suun uxrá ní' nica'j yu'unj ní' man tuvi' ní' á. Sese vaa suun rihaan ní' cunu 'ee rá ní' tuvi' ní' do', racuíj ní' tuvi' ní' do', ne gaa niha' rá ní' qui'yaj ní' danj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

⁹ Se cataj soj se vaa 'ee rá soj man tinúu soj, sese ne ya 'ee rá soj tinúu soj ma'. Se tu'va rma'an soj danj ma'. Tzaj ne ya gaa 'ee rá soj tinúu soj, ne se ca'vej rá soj qui'yaj soj se chi'ii ma'. Tzaj ne inanj se sa' qui'yaj soj á. ¹⁰ Gaa 'ee ndo'o rá soj man tinúu soj síi noco'

man Jesucristó, ne guun niha' rá soj caraa cochroj soj rihaan tinúu soj á. ¹¹ Se gaa rmiij soj ma'. Tzaj ne gaa niha' rá soj qui'yaj suun soj che'é síi 'nij ra'a man ní' ei. ¹² Ne'en soj se vaa vaa güii cavii sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan gaa niha' rá soj á. Ca'nej nucua'j soj nimán soj quirán' soj sayuun me rá yuvii qui'yaj yuvii man soj, ne se ca'ne' rá soj ga suun achíin ni'yaj rihaan Diose ma'. ¹³ Sese vaa se achiin rihaan tinúu soj síi sa' noco' man Diose ro', ne racuíj soj si'yaj soj rihaan nij so' a. Ne ve'é qui'yaj soj ca'vej soj carañ' yuvii tucua' soj do', cha yuvii chraa ga soj do' á.

¹⁴ Xa' síi 'yaj sayuun man soj, tzaj ne ve'é qui'yaj soj rihaan nij so', ne se ca'mii chree soj che'é nij so' ma'. Tzaj ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa cavii sa' nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁵ Guun niha' rá soj ga nij yuvii niha' rá, ne ta'vee soj ga síi ta'vee, ¹⁶ ne ve'é qui'yaj soj rihaan tinúu soj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Se guun rá soj cata ma'an soj suun sa' doj ma'. Maan se nanó' soj man nij yuvii un taj suun ata, ne canicun' soj ga nij so' a. Se cataj soj se vaa sij avii ndo'o raaj me soj ma'.

¹⁷ Sese qui'yaj yuvii se chi'ii man soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se chi'ii man nij yuvii ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj rihaan cunudanj yuvii, ne inanj se sa' qui'yaj soj ni'yaj cunudanj yuvii á. ¹⁸ Ve'é cumañ soj ga cunudanj yuvii, sese ca'vej rá nij yuvii, ne se cunu' ma'an soj ga yuvii ma'. ¹⁹ Se qui'yaj soj sayuun man yuvii 'yaj sayuun man soj ma'. Maan se ca'ne' rá soj, ne Diose me síi naru'vee rihaan nij yuvii qui'yaj sayuun, ne vaa güii caxrii yuvaa Diose man nij so' a. Danj me raj qui'yaj nij soj, tinuj, nocoj. 'O se danj Diose taj se vaa no xcuún Diose naru'vee ma'an Diose, ne vaa güii naru'vee Diose che'é

sayuun nanj á. Danj taj danj Diose a. ²⁰ Tzaj ne ino qui'yaj soj rihaan yuvij taj ri'yunj man ní' cuano, taj danj Diose a. Nihánj me nana a'mii danj Diose a: "Sese na'aan rque síí taj ri'yunj man soj, ne go' soj chraa cha so' á. Sese nacoq so' na, ne go' soj na co'o so' á. Danj qui'yaj soj, ne guun na'aj síí taj ri'yunj man soj, ne quinano rá so' che'é sayuun qui'yaj so' ei". Danj taj danj Diose a. ²¹ Se guun qui'yaj canaan chi'ii rihaan soj ma'. Se guun guun ma'an soj síí noco' chrej chi'ii ma'. Maan se inanj se sa' qui'yaj soj rihaan síí chi'ii, gaa ne qui'yaj canaan soj rihaan síí chi'ii, ne canoco' so' chrej sa' nicaj soj adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunq ní' rihaan nij síí nicaj suun a

¹ Cuno cunudanj nij soj rihaan nij síí nicaj suun man tucua suun chiháan soj ei. 'O se sese nuveé Diose rá, ne se guun nucuaj nij so' quirij ta'nga' nij so' ma'. Diose me síí cune' man nij síí nicaj suun adonj. ² Che'é dan cunq soj rihaan nij síí nicaj suun, ese danj me rá Diose qui'yaj soj, ne sese tucuaá soj rihaan nij síí nicaj suun, ne cuta' Diose cacun' xraá soj adonj. ³ Yuvij ne 'yaj sayuun ro', taj che'é cucu'vi' nij so' rihaan nij síí nicaj suun ma'. Maan se inanj síí 'yaj sayuun cucu'vi' rihaan nij so', ne che'é dan sese na'vej rá soj cucu'vi' soj rihaan nij síí nicaj suun, ne ve'é qui'yaj soj, ne ve'é ca'mii nij síí nicaj suun che'é soj adonj. ⁴ Dan me se 'yaj suun nij síí nicaj suun rihaan ma'an Diose, ne vaa suun rihaan nij síí nicaj suun racu'ij nij so' man soj, ne cavij sa' soj ei. Tzaj ne sese qui'yaj soj cacun', ne cucu'vi' soj rihaan nij so' á. 'O se ne ata' rma'an nij so' suun ma'. 'Yaj suun nij so' che'é Diose, ne racu'ij nij so' man Diose axrj yuvaa

Diose man nij síí 'yaj cacun' adonj. ⁵ Che'é dan cunq soj rihaan nij síí nicaj suun, ne cucu'vi' soj qui'yaj nij so' sayuun man soj sese qui'yaj soj cacun', ne xcaj soj cuentá se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁶ 'O se o' soj sa'anj ata' rihaan nij síí nicaj suun, ne ne'en soj se vaa 'yaj suun nij so' rihaan Diose, ⁷ ne dan me se no' xcúún soj naru'vee soj sa'anj ata' ei. Caraa cochroj soj rihaan nij síí nicaj suun, ne ve'é ca'mii soj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a

⁸ Se gaa xcúún rihaan nij soj ga tuvi' soj ma'. Tzaj ne vaa 'o xcúún rihaan soj ga tuvi' soj adonj. Nihánj ro', me xcúún vaa rihaan soj ga tuvi' soj adonj. No' xcúún soj gaa 'ee rá soj tuvi' soj, ne sese ya 'ee rá soj tuvi' soj, ne ase vaa síí qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés ro', danj gaa soj uún adonj. ⁹ Dan me se aj ne'en soj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá, ne dan me se na'vej rá Diose cotoj yuvij ga nica tuvi' yuvij, ne na'vej rá Diose ticavi' yuvij man tuvi' yuvij, ne na'vej rá Diose qui'yaj ituu yuvij, ne na'vej rá Diose guun rá yuvij ni'yaj yuvij si'yaj tuvi' yuvij man adonj. Nihánj me nana cataj xna'anj Diose gaa naá, ne vaa uxrá doj nana cataj xna'anj uún Diose, tzaj ne vaa orún' nana achiin uxrá qui'yaj ní' cuano, ne nana yo' taj: "A se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á". Nihánj me nana achiin uxrá cunq ní', ne sese cunq ní' ne qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana nihánj, ne sij 'yaj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ní' ei. ¹⁰ Sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne se qui'yaj chi'ii soj man tuvi' soj, ne che'é dan sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne sij uno nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj gaa qui'yaj ní' uún a

¹¹ Danj qui'yaj nij soj, gaa 'e'e rá nij soj tuvi' soj ei. 'O se ne'en soj daj vaa chumiñ nihánj cuano nanj á. Xcaj soj cuentá á. Dan me se asij naca cuchumán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne nichrun' güii cavii sa' ní' cayáán ní' ga Diose, rá ní', tzaj ne cuano nihánj me se ya nichrun' güii cavii sa' ní' cayáán ní' ga Diose ei. ¹² Dan me se ase vaa chumiñ gaa vaa rmi' ro', danj vaa cunudanj nij yuviñ man rihaan chumiñ nihánj cuano, ne vaa rmi' rihaan nij so', ne ne ne'en nij so' a doj ma'. Tzaj ne daj doj quisij güii ca'na' Jesucristó, ne che'é dan ca'ne' rá ní' ga cacun', ne se qui'yaj ní' ndaa vaa 'yaj yuviñ chéé rej nij ma'. 'O se adi' se chuguun rej ranga' ro', danj gaa chuguun nimán ní', qui'yaj ní', ne yo'o gaa nucuaj ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose á. ¹³ Che'é se chuguun nimán ní', che'é dan inanj ve'é qui'yaj ní', ne se cachéé ní' cha'anj snúu rma'an, se guun xno ní', ne se qui'yaj ní' cacun' ga chana, ne se cunu' ní', ne se guun xcoj ruvaa rá ní' ne'en ní' tuvi' ní' a. ¹⁴ Se guun rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se ca'vej rá ní' qui'yaj ní' cacun' ma'. Tzaj ne tucuyón ní' ndaa vaa qui'yaj Jesucristó, ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj gaa qui'yaj uún ní' nanj adonj.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuta' ní' cacun' xráá tinúu ní' síi chá naj guun rasuun, ne se nachri' ní' ni'yaj ní' man tinúu ní' síi na'vej rá cha rasuun a

¹⁻² Ta'aj yuviñ guun ya rá se vaa a'vej rá Diose cha yuviñ naj guun rasuun, tzaj ne yo'o ta'aj yuviñ ro', chu'vi' nij so' cha nij so' nee a. Na'vej rá Diose cha nij so' nee, rá

nij so', ne che'é dan inanj cuéj chá nij so' a. Dan me se se nachri' nij soj ni'yaj nij soj man nij yuviñ na'vej rá cha naj guun rasuun ma'. Sese danj vaa rá nij so', ne se ca'mii cunu' nij soj ga nij so' ma'. ³ Se guun nachri' síi chá naj guun rasuun ni'yaj so' man síi chá inanj cuéj ma'. Se cuta' síi chá inanj cuéj cacun' xráá síi chá naj guun rasuun ma'. 'O se quene'en so' se vaa 'nij ra'a Diose man síi chá naj guun rasuun do' nanj adonj. ⁴ Xa' síi chá naj guun rasuun, tzaj ne ne 'yaj suun so' rihaan síi chá inanj cuéj ma'. 'O se rihaan Jesucristó 'yaj suun so', ne che'é dan ne nó xcuún síi chá inanj cuéj cuta' so' cacun' xráá so' ma'. Tzaj ne ma'an Jesucristó ca'ne' cacun' che'é so', ase cavii sa' so' ni', ase quiran' so' sayuun ni', ne dan me se ne ne'en ní' ma'. Dan me se nucuaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' tucuyón so' man síi chá naj guun rasuun daj qui'yaj so', ne cavii sa' so', qui'yaj Jesucristó adonj.

⁵ Dan me se ta'aj yuviñ taj se vaa guee ta'aj güii, ne yo'o ta'aj yuviñ taj se vaa 'o cyaan vaa nij güii, ne taj güii guee rihaan yo'o ta'aj nij so' a. Ino vaa rá 'o 'o ta'aj nij yuviñ, ne che'é dan me xcaj yo'o yo'o nij soj cuentá daj vaa rá yo'o yo'o soj, ne guun ya rá yo'o yo'o soj daj vaa rá soj ei. ⁶ Xa' síi taj se vaa vaa güii guee, tzaj ne danj vaa rá so' che'é síi 'nij ra'a man ní', ne danj nanj síi chá naj guun rasuun, ne danj 'yaj so' che'é síi 'nij ra'a man ní' uún a. Danj 'yaj yo'o yo'o nij so', ne nago' nij so' graciá rihaan Diose a. Ne xa' síi na'vej rá cha naj guun rasuun, tzaj ne veé danj vaa rá so' che'é síi 'nij ra'a man ní' uún, ne dan me se nago' so' graciá rihaan Diose uún a. ⁷ 'O se nuveé che'e orún' ní' vaa i'na' 'o 'o ní' ma'. Nuveé che'e orún' ní' cavii 'o 'o ní' ma'. ⁸ 'O se sese vaa i'na' ní', ne vaa i'na' ní' qui'yaj

suun ní' rihaan síi 'nij ra'a man ní', ne ca'vee se cavi' ní', tzaj ne yo'lo qui'nij ra'a so' man ní' nanj adonj. ⁹ Dan me se me rá Jesucristó nı́caj yu'unj so' man yuvij vaa i'na' do', man yuvij cavi' do', ne che'é dan cavi' so', ne che'é dan cunuu i'na' uún so' a.

¹⁰ Dan me se taj che'é cuta' ní' cacun' xráá tinúú ní', ne taj che'é nachri' ní' nı́'yaj ní' man tinúú ní' ma'. 'Q se canicun' cunudanj ní' rihaan Diose vaa güii, ne ca'ne' ma'an Diose cacun' che'é ní' nanj adonj. ¹¹ Dan me se danj Diose taj se vaa ya ya canicun' ruj cunudanj yuvij rihaan Diose vaa güii, ne ve'é ndo'o ca'mii cunudanj yuvij che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a. ¹² Dan me se vaa güii nata' 'o 'o ní' rihaan Diose che'é se vaa qui'yaj ní' gaa cayáán ní' rihaan chumii nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vej rá ní' quirán' tinúú ní' cacun' che'é se vaa 'yaj ní' a

¹³ Che'é dan quisj cataj ní' se vaa tumé tinúú ní' cacun' á. Tzaj ne cataj ya nij soj se vaa se qui'yaj tinúú soj cacun', qui'yaj ma'an soj a. ¹⁴ Gaa canoco' 'unj Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní', ne guun ya raj se vaa a 'o rasuun ne yu'va' quita'a' ma'. Tzaj ne sese vaa yo'lo so' uun rá se vaa cacun' cha' 'o rasuun, ne ya uxrá cacun' cha' so' a. ¹⁵ Sese yu'va' cha' yo'lo rasuun rá tinúú so', ne sese cha' so' maan, ne guun rá so' cha' so' uún, ne dan me se cha' so' maan, gaa ne quirán' so' cacun', qui'yáá so' á. Sese danj qui'yáá so', ne nuveé sijn 'eé rá man tinúú mé so' gaa a ma'. Se ca'vej rá so' quirán' tinúú so' cacun' che'é se chá so' ma'. 'Q se ne'én so' se vaa cavi' Jesucristó che'é ma'an tinúú so' adonj. ¹⁶ Ne se guun qui'yaj soj ca'mii yuvij nana' nij che'é tucuaán sa' noco' soj ma'.

¹⁷ 'Q se nicaj yu'unj Diose man ní', ne che'é dan se nanó rá ní' che'é se cha' ní' do', che'é se co'lo ní' do' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní' á. 'Q se che'é rej uun chij Diose, tzaj ne nuveé che'e se chá ní' do', nuveé che'e se co'lo ní' do', me yo' ma'. Maan se che'é rej cunuu sa' nimán ní' ne che'é rej guun niha' rá ní' ne che'é rej gaa xej nimán ní' qui'yaj Nimán Diose me yo' a. ¹⁸ Dan me se sese xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní', ne ya sijn noco' man Jesucristó me ní', ne guun niha' rá Diose ne'en Diose man ní', ne cataj yuvij ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa ve'é 'yaj ní' a.

¹⁹ Che'é dan danj inanj qui'yaj ní', gaa ne gaa dı́nj cumán ní', ne racuj ní' tinúú ní', gaa ne sa' doj cumán ní', ne sa' doj canoco' ní' man Jesucristó adonj. ²⁰ Dan me se qui'yaj suun Diose nimán tinúú so', ne che'é dan se ca'vej rá so' quirı́' rá tinúú so' che'é se chá ma'. Ne'en ní' se vaa sa' vaa daj a rasuun qui'yaj Diose cha' yuvij do', co'lo yuvij do', tzaj ne sese yu'va' cha' 'o rasuun rá yo'lo so', ne cacun' cha' so' man yo' adonj. ²¹ Sese yu'va' cha' 'o rasuun rá tinúú so', ne se chá so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Sese yu'va' co'lo 'o na rá tinúú so', ne se co'lo so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Tadó so' se quirán' tinúú so' cacun' che'é se vaa qui'yáá so' á.

²² Sese guun rá so' se vaa a'vej rá Diose cha' so' naj guun rasuun, ne inanj danj gaa rá ma'an so' rihaan Diose á. Se nata' so' danj rihaan yuvij ma'. Guun niha' rá so' rihaan Diose sese ne'én so' se vaa sa' vaa rá so', ne'én so' me se a'vej rá Diose qui'yáá so' nanj á. ²³ Tzaj ne sese ne ne'en yo'lo so' sese ca'vej Diose cha' so' 'o rasuun ní', sese se ca'vej Diose cha' so' ní', ne se chá so' ma'. Sese cha' so', ne tumé so' cacun' rihaan Diose che'é se ne guun ya rá so' se vaa a'vej Diose cha' so', maan

se chá ma'an so', ne che'é dan tumé so' cacun' adonj. Veé danj inanj vaa nu' se vaa qui'yaj ní' ei. Sese ne guun ya rá ní' se vaa a'vej rá Diose qui'yaj ní' 'o rasuun, ne se qui'yaj ní' danj ma'. Sese qui'yaj ní' danj, ne tumé ní' cacun' rihaan Diose nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' raçuíj ní' tinúú ní' a

¹ Xa' ní' sij amán rá se vaa a'vej rá Diose chá ní' naj guun rasuun, tzaj ne no xcúún ní' raçuíj ní' man nij yuvij na'vee cuchuman rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun a. Ne raçuíj ní' man yuvij na'vee cuchuman rá se vaa 'o cyaan vaa nu' güii rihaan Diose á. Se qui'yaj ní' se inanj me rá ní' qui'yaj ní' ma'. ² Tzaj ne raçuíj 'o 'o ní' tinúú ní', ne guun niha' rá tinúú ní', ne sa' doj gaa tinúú ní', ne sa' doj quene'en tinúú ní' canoco' tinúú ní' Diose a. ³ 'O se ne qui'yaj Jesucristó se me rá ma'an Jesucristó qui'yaj so' ma'. 'O se danj Diose taj se vaa nana nij ca'mii yuvij che'é Diose ro', ca'mii uún yuvij che'é Jesucristó, ne ca'vej rá Jesucristó ca'mii nij yuvij nana nij che'é ma'an so' a. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Jesucristó a. ⁴ Gaa naá me se cachron nii nana rihaan danj Diose yan quinarj' ma'an ní' daj qui'yaj ní' gaa ne guun nucaj ní' qui'yaj canaan ní' rihaan sayuun ne quinarj' nucaj nimán ní' gaa ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa vaa güii cavij sa' ní' a. ⁵ Dan me se Diose me síi 'yaj uun nucaj nimán ní', ne síi noco' man Jesucristó me nij soj, ne che'é dan me raj yo'o cyaan gaa rá taran' nij soj, qui'yaj Diose a. ⁶ Gaa ne 'o cyaan ca'mii nij soj che'é Diose, ne ve'é ca'mii nij soj che'é Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvij israelitá do', che'é nij yuvij yanj do' a

⁷ Che'é dan ve'é ca'mii soj ga tinúú soj gaa 'na' tinúú soj rihaan soj á. Danj qui'yaj Jesucristó, ve'é ca'mii so' ga ní' ei. Che'é dan danj qui'yaj gaeé ní', ve'é ca'mii ní' ga tinúú ní', ne ve'é ca'mii tinúú ní' che'é Diose á. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é suun qui'yaj suun Jesucristó che'é nij yuvij israelitá, ne gaa naá me se cataj xna'anj Diose rihaan xii nij yuvij israelitá daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne quisij ya nu' nana yo', qui'yaj Jesucristó a. ⁹ Ne gaa ca'na' Jesucristó, ne ve'é ca'mii nij yuvij yanj che'é Diose, qui'yaj so' a. 'O se che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, che'é dan xcaj nij yuvij yanj cuenta se vaa cunuu 'ee rá Diose ne'en Diose man nij so' ga nij yuvij israelitá, ne che'é dan ve'é ca'mii nij yuvij yanj che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a.

Taj xna'anj danj Diose nana ca'mii síi cu'naj David rihaan Diose gaa naá, gaa cataj so':

—Che'é dan ve'é ca'mij rihaan nij yuvij yanj che'é so', ne cachraj chra' rihaan so' a. —Danj ca'mii síi cu'naj David gaa naá a.

¹⁰ Ne taj uún danj Diose se vaa guun niha' rá nij yuvij yanj ga nij yuvij israelitá a. ¹¹ Ne taj uún danj Diose se vaa ve'é ca'mii cunudanj nij yuvij yanj che'é Diose a. ¹² Ne cataj uún síi cu'naj Isaías gaa naá se vaa cumán yo'o ta'núú ta'nij si'no síi cu'naj Isaí rej síi cu'naj David gaa naá, ne ca'na' so', ne guun chij so' rihaan nij yuvij yanj a. Gaa ne gaa nucaj rá nij yuvij yanj man so' se vaa tinanii so' man nij so' rihaan sayuun a. Danj taj síi cu'naj Isaías che'é Jesucristó a. ¹³ Dan me se nucaj rá ní' ne'en ní' Diose, ne ne'en ní' se vaa vaa güii cavij sa' ní', qui'yaj Diose á. Dan me se amán

rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me raj guun niha' ndo'o rá soj, ne gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne guun ya doj rá soj se vaa cavii sa' soj vaa güii, qui'yaj Nimán Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pablo rihaan Diose a

¹⁴ Veé dan me se guun ya raj se vaa síi sa' me ma'an soj, tinuj, nocoj. Xcaj ndo'o soj cuentá, ne ne'en soj nago' soj chrej sa' man tinúú soj ei. ¹⁵⁻¹⁶ Tzaj ne ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj gaa qui'yáj yanj cartá nihánj nanj á. 'O se ne'en soj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne ase vaa 'yaj suun xrej rihaan Diose ro', danj vaa 'yaj suun ma'anj rihaan Jesucristó, ne dan me se 'yaj sunj tucu'yonj se-nana Diose nana sa' man soj sijn yaníj, ne vaa güii nacaj Diose man soj, ne che'é dan tucu'yonj man soj, ne me raj ca'vej Diose nacaj Diose man soj, ne me raj cunu sa' nimán soj rihaan Diose ei. Dan me se gaa sa' soj, qui'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj, ne nu' nana nihánj cachronj rihaan yanj cartá nihánj a. ¹⁷ Dan me se racuíj ndo'o Jesucristó manj, ne che'é dan niha' raj che'é nu' se vaa 'yáj rihaan Diose ei.

¹⁸ Dan me se se ca'mij che'é se vaa aj qui'yaj yo'ó yuvii ma'. 'O se ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj che'é inanj se vaa qui'yaj Jesucristó gaa racuíj so' manj se vaa guun nu'cuáj cataj xna'anj 'unj rihaan soj sijn yaníj che'é ma'an so', ne che'é dan cuno soj sijn yaníj se-nana Diose, ne dan me se Jesucristó me síi racuíj manj narij nu' nana nihánj ca'mij rihaan soj, ne veé so' racuíj manj 'yaj sunj nu' suun 'yaj sunj nanj adonj. ¹⁹ Dan me se suun sa' nocoj 'yáj, 'yaj Jesucristó, ne Nimán Diose racuíj manj

ca'mij se-nana Diose, 'yaj uún Jesucristó, gaa ne xcaj yuvii yanj nu' anicaj chuman' Jerusalén cuentá che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne ndaa yuvii yanj yo'ó chuman' gan' doj ndaa estadó cu'naj Ilírico do', xcaj cuentá che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se cuno nij so' nana, qui'yáj a. ²⁰ 'O se inanj me raj cataj xna'anj 'unj che'é Jesucristó rihaan yuvii ataa quene'en nana che'é so', ne se tucu'yonj man yuvii aj nari' nana che'é so' ma'. ²¹ Veé danj a'mii uún danj Diose, taj yo': "Yuvii ataa quene'en se-nana so' ro', xcaj nij so' cuentá a". Danj taj danj Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pablo chuman' Jerusalén, ne ca'anj uún so' chuman' Romá a

²² Che'é dan ne ca'vee cuchij rihaan nij soj a. Quisíj que'ee güii cachronj se vaa cuchij rihaan nij soj, tzaj ne ne ca'vee cuchij rihaan soj ma'. ²³ Tzaj ne cuano nihánj me se navij suun rihanj chuman' nihánj, ne guun que'ee guun raj cuchij rihaan nij soj, ²⁴ ne che'é dan me quene'én 'unj man soj gaa ca'anj 'unj rej cu'naj España, raj a. Me rá 'unj carán' 'unj chiháán soj doj güii, ne niha' raj cayánj ga soj, ne nana ni' cuentó, gaa ne ca'anj ta'aj soj gaj rej cu'naj España, raj a.

²⁵ Dan me se ca'anj 'unj chuman' Jerusalén cuano, ne qui'yaj sunj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' yo' adonj. ²⁶ 'O se nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Macedonia do', estadó cu'naj Acaya do', me se me ndo'o rá nij so' rque nij so' doj sa'anj rihaan nij síi nique amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén ei. ²⁷ Danj me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ne cataj xna'anj ma'an nij so' rihanj se vaa me ndo'o rá nij so' racuíj nij so' man nij síi nique yanj chuman'

Jerusalén yo' adonj. 'Q se yuvii israelitá me nij sí man Jerusalén, ne nij yuvii israelitá qui'yaj nari' yuvii yanij se-nana Dióse, ne che'é dan cunu sa' nimán nij yuvii yanij, taj nij sí yanij man roj estadó yo' adonj. Che'é dan no xcuún nij yuvii yanij racuíj nij so' man nij yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén, rá nij so' a. 'Q se sa'anj achiin man nij so', ne che'é dan rque nij yuvii yanij doj sa'anj man nij so' adonj. ²⁸ Che'é dan vaa suun rihanj tacuachenj sa'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne dan me se nagoj sa'anj rihaan nij so', ne x'nuu rihanj, ne asa' ca'anj 'unj yo'óo noco cu'naj España ne vaj 'unj chrej, ne carán' 'unj chiháán soj a. ²⁹ 'Q se ne'enj se vaa me rá Jesucristó cuchij rihaan soj, ne racuíj so' manj cuchij chiháán soj ei.

³⁰ Dan me se che'é se canoco' nu' ní' man sí cu'naj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', che'é dan 'ee rá ní' tinúú ní', 'yaj Nimán Dióse, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa racuíj soj manj cachinj ni'yaj ní' rihaan Dióse che'ej á. ³¹ Cachinj ni'yaj soj se vaa quinanj rihaan nij sí israelitá yanj estadó Judea sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Cachinj ni'yaj nij soj se vaa ve'é nacaj nij sí man chuman' Jerusalén sa'anj ra'aj nagoj man nij so' a. Dan me se me raj gaa nica' nimán nij so', ne ca'vej rá nij so' nacaj nij so' sa'anj rque nij yuvii yanij a. ³² Gaa ne guun niha' uxrá raj asa' cuchij chiháán soj, ne cuchij' yá 'unj chiháán soj, sese ca'vej Dióse, gaa ne cunu cujj rá taran' ní' ei. ³³ 'Q se me raj gaa xej nimán soj, qui'yaj Dióse adonj. Veé danj gaa ya ei.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

ve'é cumán nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó nij sí yanj chuman' Romá, rá Pablo a

¹ Cuchi' chana cu'naj Febe rihaan nij soj, ne dan me se ra'vij ní' ní' noco' man Jesucristó me no', ne 'yaj suun ndo'o no' rihaan nij yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó nij sí yanj chuman' cu'naj Cencrea a. ² Sij noco' man Dióse me soj, ne che'é dan ve'é ca'mii soj ga no' á. 'Q se racuíj no' man que'ee yuvii, ne racuíj no' man ma'anj, ne che'é dan sese vaa se cachijn man no', ne racuíj soj man no' ei.

³ Cataj soj rihaan chana cu'naj Priscila do', rihaan sí cu'naj Aquila do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se qui'yaj suun roj so' gaj che'é Jesucristó a. ⁴ Dan me se ca'neé nimán roj so' cavi' roj so' che'ej, ne che'é dan nago' 'unj graciá rihaan roj so', ne nago' núj ga nij sí yanij graciá rihaan roj so' a. ⁵ Cataj uún soj rihaan nij yuvii noco' man Jesucristó yuvii nuu chre' tucua roj so' se vaa ve'é cumán nij so', raj á. Ne danj cataj uún soj rihaan sí cu'naj Epeneto á. 'Q se 'ee raj man so', ne so' me sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaan rihaan cundanj nij yuvii man estadó cu'naj Asia a.

⁶ Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Mariá se vaa ve'é cayáán no' á. 'Q se que'ee ndo'o qui'yaj suun no' che'é soj a. ⁷ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Andrónico do', rihaan sí cu'naj Junias do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se yuvii israelitá me roj so' gaj, ne qui'nij roj so' taga' gaj uún a. Nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvii ro', ne'en man roj so', ne gaa asij ataa cuchuman raj ni'yaj 'unj man Jesucristó, ne cuchumán rá roj so' ni'yaj roj so' man Jesucristó a. ⁸ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Amplias se vaa ve'é cayáán so', raj á. 'Q se noco' núj man Je-

sucristó, ne che'é dan 'ee raj man so' a. ⁹ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Urbano se vaa ve'é cayáán so' á. 'Yaj suun so' gaj che'é Jesucristó a. Ne cataj uún soj rihaan sí cu'naj Estaquis se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é rej 'ee raj man so' a.

¹⁰ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Apeles se vaa ve'é cayáán so', raj á. Ne'en ní' se vaa sí noco' raan man Jesucristó me so' a. Cataj soj rihaan nij tuvi' sí cu'naj Aristóbulo se vaa ve'é cumān nij so', raj á. ¹¹ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Herodión se vaa ve'é cayáán so' á. 'Q se sí israelitá me so' gaj a. Ne cataj soj rihaan nij sí noco' man Jesucristó nij tuvi' sí cu'naj Narciso se vaa ve'é cumān nij so', raj á. ¹² Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Trifena do', rihaan chana cu'naj Trifosa do', se vaa ve'é cayáán roj no', raj á. 'Q se 'yaj suun ndo'o roj chana yo' che'é sí 'nij ra'a man ní' a. Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Pérsida se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'Ee rá ní' man no', ne que'ee ndo'o qui'yaj suun no' che'é sí 'nij ra'a man ní' a. ¹³ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Rufo se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é se sa' uxrá noco' so' man sí 'nij ra'a man ní' a. Cataj uún soj rihaan ní so' se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'Q se ase vaa ve'é 'yaj chana rihaan ta'níi chana ro', danj 'yaj no' rihanj a.

¹⁴ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Asíncrito do', rihaan sí cu'naj Fle-gonte do', rihaan sí cu'naj Hermas do', rihaan sí cu'naj Patrobas do', rihaan sí cu'naj Hermes do', rihaan cunudanj yo'ó nij tinúú ní' sí yanj ga nij so' do', se vaa ve'é cumān nij so' á. ¹⁵ Cataj soj rihaan sí cu'naj Filólogo do', rihaan chana cu'naj Julia do', rihaan sí cu'naj Nereo do', rihaan ra'vij so' do', rihaan sí cu'naj Olimpás do', rihaan cunudanj yo'ó nij sí sa' noco' man Diose yanj ga nij so' do', se vaa ve'é cumān cunudanj nij so', raj

á. ¹⁶ Ga nari' tuvi' nij soj, ne ve'é ndo'o ca'mii soj ga tinúú soj á. Danj qui'yaj nij soj, tihaan nij soj se vaa 'ee rá nij soj tinúú soj ei. Ne cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj nu' rihaan chumii me se ve'é cumān nij soj, rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yanj ní' rihaan nij sí qui'yaj quixra' ta'aj ní' ga tinúú ní' a

¹⁷ Chrej nucuj me narquej rihaan soj nihánj, tinuj, nocoj. Dan me se vaa yuvii me rá cunú' soj ga tinúú soj che'é nana aj nari' soj, ne guun na'aj soj che'é se-nana Diose, qui'yaj nij so', ne che'é dan guun yanj soj rihaan yuvii 'yaj danj á. ¹⁸ Ne 'yaj suun nij so' rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ma'. Maan se 'yaj suun nij so' che'é ma'an nij so' adonj. 'Q se ve'é ndo'o vaa nana a'mii nij so' che'é yuvii, ne danj 'yaj nij so', tiha' yu'unj nij so' man yuvii, ne ndaa yuvii ne tumé cacun' tiha' yu'unj nij so' man ei. ¹⁹ Dan me se aj cuno cunudanj yuvii se vaa sa' uxrá cuno soj se-nana Diose, ne che'é dan guun niha' raj che'é soj, ne me raj xcāj soj cuentá, ne qui'yaj soj se sa' ni'yaj Diose a. Tzaj ne na'vej raj nari' soj qui'yaj soj tucuáán chi'ii mei. ²⁰ Dan me se vaa xej nimán ní', 'yaj Diose á. Ra'yanj qui'yaj canaán soj rihaan sí cu'naj Satanás, qui'yaj Diose, ne me raj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumān nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Romá, rá nij tuvi' Pabló a

²¹ Dan me se ve'é cumān nij soj, rá sí cu'naj Timoteo sí 'yaj suun gaj a. Ne sí cu'naj Lucio do', sí cu'naj Jasón do', sí cu'naj Sosípater do', nu' nij so' me sí taj se vaa ve'é cumān soj, rá nij so' a. Yuvii

israelitá me nij so' gaj a. ²² Síí cu'naj Tercio mej, ne 'unj me síí achrón se-nana síí cu'naj Pabló rihaan yanj nihánj, ne ve'é cumān nij soj, raj a. ²³ Ne me rá síí cu'naj Gayo se vaa ve'é cumān nij soj, ne ve' tucúá so' yáán 'unj, ne nuu chre' cunudanj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucúá so' a. Ne ve'é cumān soj, taj síí cu'naj Erasto, ne síí atā sa'anj rihaan chuman' nihánj me so' a. Ne ve'é cumān soj, rá tinúú ní' síí cu'naj Cuarto a. ²⁴ Dan me se me raj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj nij soj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose a

²⁵ Guun nucuaj Diose racúij Diose man soj nari' soj nu' nana sa' ca'mij rihaan soj a. Nana sa' che'é Jesucristó me nana yo' a. Dan me se gaa naá me se ne ca'vee xcāj yuvij cuentá che'é se-nana Diose ma'. Tzaj ne yaj ro', ne tihaan Diose se-nana Diose rihaan ní' a. ²⁶ Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan nij síí nata' se-nana Diose gaa naá, cachrón nij so' se-nana Diose rihaan yanj, ne danj qui'yaj nij so', ne xcāj cunudanj nij yuvij cuentá che'é se-nana Diose, ne me rá Diose cuchuman rá nij yuvij se-nana Diose, ne canoco' nij yuvij man Diose, ne Diose me se daj chihaa mij se cavi' so' ma'.

²⁷ Ne Diose me se oruun Diose, ne raá orún' so' avii cunudanj nana cuu sa' a. Sa' uxrá qui'yaj ta'níí so' Jesucristó che'é ní', ne che'é dan ve'é ca'mij ní' che'é Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Sa' uxrá qui'yaj so' adonj. Ya ya danj guun adonj.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Corinto a**

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, ne me rá Diose cataj xna'anj 'unj rihaan yuvii che'é Jesucristó, ne che'é dan cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana so' rihaan yuvii a. Ne vaa tinúú ní' síi cu'naj Sóstenes, ne ne so' gaj nihánj, ² ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sij amán rá ni'yaj man Diose yanj chuman' Corinto sij naqui'yaj guee nimán che'é Jesucristó a. Dan me se canacúún Diose man soj guun soj síi naqui'yaj guee nimán, ne veé ca'nej yanj nihánj cachee rihaan cunudanj yo'ó nij síi yanj me rej ma'an síi táa tu'va se-chuvii Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Dan me se síi 'nij ra'a man nij so' ne síi 'nij ra'a man ma'an ya ní' me ya so' a. ³ Me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' síi cu'naj Pabló graciá rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Corinto a

⁴ Niganj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é nij soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj che'é se noco' soj man Jesucristó adonj. ⁵ 'O se che'é Jesucristó ro', cavii sa' uxrá soj, qui'yaj Diose á. Dan me se uxrá xcaj soj cuentá, ne uxrá nari' soj nana sa', qui'yaj Diose, ⁶ ne danj

qui'yaj soj che'é se sa' uxrá nari' soj se-nana Jesucristó nana tucu'yón 'unj man soj a. ⁷ Ne a 'ó se sa' rqué Nimán Diose rihaan ní' ne achiin man soj a ma'. 'O se aj vaa nu' yo' rihaan soj, ne na'vjj ndo'o soj ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj nanj adonj. ⁸ Ne so' me síi racuúj ndo'o man soj, ne guun nucuaj soj canoco' raan soj man so' ndaa güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvii, ne se tumé soj cacun', qui'yaj so' a ma'. ⁹ Vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man Diose, ne Diose me síi canacúún man soj guun tuvi' soj ga' ta'níi so' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij qui'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto, naqui'yaj nij so' que'ee x'ne' man nij so' a

¹⁰ Dan me se cunó soj ca'mij, tinuj, nocoj. Ne che'é se-chuvii ya Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', me achiin ni'yáj yaj rihaan nij soj se vaa yo'ó cuyaán gaa rá taran' soj do', yo'ó cuyaán ca'mii soj do', yo'ó rcua'aan gaa soj do', raj chuguanj.

¹¹ Dan me se cataj xna'anj nij tuvi' síi cu'naj Cloé rihanj se vaa unu' soj ga' tinúú soj ne uun vij ndo'o soj, nanj tinuj, nocoj. ¹² Dan me se ta'aj nij soj taj: “'Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Pabló a”. Yo'ó ta'aj nij soj taj: “'Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Apolos a”. Yo'ó ta'aj nij soj taj: “'Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Pedró a”. Yo'ó ta'aj nij soj taj: “'Unj me síi noco' se-nana Jesucristó a”. Dan me se danj vaa 'o 'o ta'aj soj a. ¹³ Ne me che'é 'yaj soj danj ga. 'O se nuvi' que'ee Jesucristó vaa ma'. Taj che'é gaa que'ee x'ne' soj ma'. Cavi' ma'an 'unj rihaan rcutze che'é soj na'. Cata' ne soj che'é ma'an 'unj na'. Taj ma'. Che'é dan, me che'é taj ta'aj soj se vaa sij noco' manj me ta'aj soj ga.

14-15 Dan me se ne cuta' ne 'unj man soj ma'. Maan se orún' sí cu'naj Crispo do', sí cu'naj Gayo do', cata' ne qui'yáj, ne che'é dan se ca'vee cataj soj se vaa che'ej cata' ne soj ma'. Danj gaa, ne guun niha' raj á. 'O se cata' ne soj che'é Jesucristó, cataj soj, ne ca'mii ya soj á. 16 Cuta' ne uún 'unj man nij tucua sí cu'naj Estéfanos, tzaj ne ne nuú sa' raj sese cuta' ne 'unj man yo'ó ta'aj yuvii a ma'. 17 'O se nuvi' suun cuta' ne yuvii ataj ma'. 'O se ca'née xa' Jesucristó manj nataj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, tzaj ne na'vej rá so' cavii raá 'unj nana cuu nachran' ca'mii 'unj ma'. Maan se nana nica inanj ca'mii 'unj, gaa ne ca'vee xcaj yuvii cuentá se vaa nuveé nana avii raá yuvii me nana yo', maan ne se-nana Jesucristó ya me yo' adonj. Dan me se ya xcaj nij yuvii cuentá se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é nij so', ne ca'vee cuchuman rá nij yuvii cunō nij yuvii nana nica ca'mii 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj, che'é dan ne'en ní' se vaa avii ndo'o raá Diose a

18 Dan me se vaa yuvii cacaa nu' cavii nu' ca'anj, ne nata' nii nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze uno nij yuvii yo', tzaj ne taj se 'yá' cuchuman rá nij yuvii ma'. Nana snúu rma'an me nana yo' rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne ino vaa rá ní' sij cavii sa', ne ne'en ní' se vaa che'é nana yo' ro', guun nucuaj Diose tinanii Diose man ní' rihaan sayuun adonj. 19 Ne danj Diose taj: "Nij sí avii ndo'o raá ro', guun nij so' sí ni'yon, qui'yáj, ne se guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é nana sa', qui'yáj ma'", taj nana ro' rihaan danj Diose á. 20 Ne daj ran' nu' nij sí avii ndo'o raá man rihaan chumii nihánj cuano,

rá soj ga. Yaj nihánj me se nana snúu rma'an avii raá nij so', qui'yaj Diose nanj adonj. 21 'O se nij sí man rihaan chumii nihánj ro', ne cavii raá nij so' daj vaa Diose ma'. Tzaj ne sí cuu raá me Diose, ne ma'an Diose caráan chrej rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj xcaj nij so' cuentá che'é so' adonj. 'O se me rá Diose cunō nij yuvii nana a'mii natáj núj, ne sese cunō nij yuvii, ne tinanii Diose man nij yuvii rihaan sayuun, ne dan me se nda' se nana snúu rma'an me nana a'mii núj, rá ta'aj nij yuvii ro', tzaj ne orún' nana yo' me nana tinanii man yuvii rihaan sayuun nanj adonj.

22 Ne xa' nij yuvii israelitá, tzaj ne me uxrá rá nij so' qui'yaj Diose suun sa' nocōo quene'en nij so', ne xa' nij yuvii yanj, tzaj ne me rá nij so' cunō nij so' nana cuu á. 23 Tzaj ne a'mii natáj núj nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é yuvii, ne na'aj nij yuvii israelitá cunō nij so' nana yo', ne nij yuvii yanj taj se vaa nana snúu rma'an me nana yo' uún adonj. 24 Tzaj ne aj canacuún Diose man ta'aj nij yuvii israelitá do', man ta'aj nij yuvii yanj do', se vaa canocō' nij so' man so', ne gaa uno nij so' nana a'mii natáj núj, ne uun ya rá nij so' se vaa sí ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa ya nucuaj ndo'o Diose ne ya avii ndo'o raá Diose, che'é se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj adonj. 25 Dan me se nda' se nana snúu rma'an me nana rqué Diose, rá ta'aj nij yuvii, tzaj ne nuveé nana snúu rma'an me nana yo' ma'. 'O se avii doj raá Diose rihaan nij yuvii nanj ei. Ne nda' se ninaj ndo'o Diose, rá ta'aj nij yuvii, tzaj ne ne ninaj Diose ma'. 'O se Diose ro', me sí nucuaj ndo'o doj rihaan nij yuvii nucuaj ndo'o adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

che'é se sí ni'yon me ní, che'é dan ne'en ní se vaa inanj che'é Jesucristó me cavii sa' ní a

²⁶ Dan me se xcaj nij soj cuentá daj qui'yaj Diose gaa canacúun Diose man ma'an soj, tinuj, nocoj. Doj vaa nij sí avii ndo'o raá 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij sí nucuaj 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij sí xna'anj 'nij sca'núj soj á. Nuveé yuvii sa' doj rihaan yo'ó yuvii me ma'an soj ma'. ²⁷ Maan se inanj sí ni'yon narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij sí ni'yon, che'é rej me rá Diose guun na'aj nij sí avii ndo'o raá nanj á. Ne sí uun narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij so', che'é rej me rá Diose guun na'aj nij sí vaa suun nanj adonj. ²⁸ Ne taj yu'vee nó nij sí narii Diose man ma', taj nij yuvii man rihaan chumii nihánj, tzaj ne nacaj Diose man nij so', ne qui'yaj canaán nij so' rihaan nij sí guun chij doj man rihaan chumii nihánj adonj. ²⁹ Dan me se asa' quisij, gaa ne a' ó yuvii se quisij rá ca'mii sa' che'é ma'an rihaan Diose se vaa sij sa' uxrá me ma'an a. ³⁰ Dan me se Diose me sí 'yaj 'nij ra'a Jesucristó man soj, ne che'é orún' Jesucristó avii raá ní, qui'yaj Diose á. Che'é orún' Jesucristó cunuu sa' nimán ní rihaan Diose á. Che'é Jesucristó me ní sí sa' rihaan Diose, qui'yaj Diose á. Che'é Jesucristó quinanii ní rihaan sayuun, qui'yaj Diose á. ³¹ Che'é dan no xcuún ní qui'yaj ní ndaa vaa taj danj Diose á. Dan me se taj danj Diose: “Se ca'mii sa' ní che'é ma'an ní ma'. Inanj che'é ma'an Diose guun rá ní ca'mii sa' ní á”. Danj taj danj Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'mii Pabló nana nachran' rihaan nij sí man Corinto ma'. Maan se inanj cataj xna'anj so' se vaa cavii Jesucristó rihaan rcutze che'é ní a

¹ Ne'en nij soj se vaa gaa cuchí' 'unj chiháan soj, ne natá' 'unj se-nana Diose rihaan soj, ne guun rá 'unj ca'mii 'unj nana nachran' ndo'o rihaan soj, man tinuj, man nocoj. 'O se ne guun rá 'unj cataj soj se vaa avii ndo'o raá 'unj ma'. ² Tananj yo'o guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj che'é orún' Jesucristó se vaa cavii so' rihaan rcutze che'é soj a. ³ Dan me se gaa cuchí' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj 'unj ca'mii 'unj, ne cuchu'vi' nimanj, ne quiril'j ndo'o manj nanj á. ⁴ Ne xa' nana natá' 'unj rihaan nij soj, tzaj ne nuveé nana cavii raá yuvii me nana yo' ma'. Tzaj ne cuno nij soj nana, ne guun ya rá soj se vaa Nimán Diose rqué nana yo' manj, ne guun ya rá soj se vaa ma'an Diose rqué se nucuaj manj ca'mij nana yo' rihaan soj adonj. ⁵ Che'é dan nuveé che'e se cavii ndo'o raá 'unj me cuchumán rá soj cuno soj nana yo' ma'. Tananj che'é se vaa rqué Diose se nucuaj man ní me cuchumán rá soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ino uxrá vaa nana avii raá nij sí man rihaan chumii nihánj ga se-nana Diose nana sa' a

⁶ Dan me se nana cuu a'mii núj rihaan nij yuvii vaa chij rá, tzaj ne nuveé nana avii raá yuvii man rihaan chumii nihánj cuano me nana a'mii núj ma'. Ne a'mii núj nana avii raá nij sí uun chij rihaan chumii nihánj ma'. 'O se ne'en núj se vaa nichrun' ca'nee Diose suun uun chij ata' nij so' nanj adonj. ⁷ Tzaj ne a'mii núj se-nana Diose nana cuu adonj. Dan me se gaa ataa qui'yaj Diose chumii, ne yo'o guun rá Diose se vaa cuno yuvii nana cuu yo', ne cavii sa' yuvii, ne ve'é ndo'o gaa yuvii, tzaj ne nij sí man gaa naá ro', ne quene'en nij so' nana yo' ma'. Ndaa yaj me tihaan naca Diose nana yo' rihaan yuvii nanj adonj. ⁸ Ne quene'en

nij sí uun chij man rihaan chumiij nihánj se-nana Diose nana çu ma'. Dan me se Jesucristó me sí guun chij ndo'o rej xta', ne sese quene'en nij sí uun chij man rihaan chumiij nihánj se-nana Diose, ne ne cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze asuun saj ma'.

⁹ Tzaj ne danj Diose taj se vaa a 'ó yuviij ne guun nucuaj xcaj cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní' sij aráj cochroj rihaan Diose a. Danj taj danj Diose á. ¹⁰ Tzaj ne tihaan Nimán Diose man núj che'é nij rasuun qui'yaj Diose che'é ní' sij aráj cochroj rihaan Diose, ne dan me se tihaan Nimán Diose rasuun yo' man núj, qui'yaj ma'an Diose á. Dan me se nuchruj raá Nimán Diose cunudanj rasuun, ne sa' uxrá nuchruj raá Nimán Diose daj vaa ma'an Diose adonj.

¹¹ 'O se a 'ó yuviij ne ne'en daj vaa rasuun 'nij yuve nimán yo'ó yuviij ma'. 'O se orún' nimán yuviij ne'en daj vaa nimán ma'an yuviij nanj adonj. Ne danj vaa Diose uún a. A 'ó ní' se ca'vee xcaj cuentá daj vaa Diose ma'. Maan se orún' Nimán Diose me sí ne'en daj vaa Diose nanj adonj. ¹² Ne ino uxrá vaa nimán núj ga nimán nij yuviij man rihaan chumiij nihánj, ne xa' núj, tzaj ne nuu Nimán Diose nimán núj, ne che'é dan me xcaj núj cuentá daj vaa nij se sa' rqué Diose rihaan ní' adonj. ¹³ Dan me se gaa nata' núj rihaan yuviij che'é nij se sa' rqué Diose rihaan ní', ne ne a'mii núj nana avii raá yuviij ma'. Maan se a'mii núj nana tucu'yón Nimán Diose man núj, ne tucu'yón núj nana yo' rihaan yuviij nuu Nimán Diose nimán adonj.

¹⁴ 'O se na'vej rá yuviij man rihaan chumiij nihánj cunó nij so' nana a'mii Nimán Diose ma'. 'O se snúu rma'an nana a'mii Nimán Diose, rá nij so', ne ne racuj Nimán Diose man nij so' naqui'yaj çu nij

so' nana yo' a man adonj. Che'é dan taj se 'yá' cunó nij so' ma'.

¹⁵ Xa' sí racuj Nimán Diose man, tzaj ne ne'en so' naqui'yaj çu so' cunudanj rasuun, tzaj ne se ca'vee naqui'yaj çu yo'ó yuviij man so' ma'. Se guun nucuaj nij yuviij xcaj nij yuviij cuentá daj vaa rá so' ma'.

¹⁶ Dan me se danj Diose taj: "A 'ó yuviij ne ne'en daj vaa rá sí 'nij ra'a man ní' ma'. Se guun nucuaj yuviij nago' yuviij chrej man sí 'nij ra'a man ní' ma'". Danj taj danj Diose á. Ne ase vaa rá Jesucristó ro', danj vaa rá ma'an núj, ne che'é dan se guun nucuaj yuviij naqui'yaj çu yuviij man núj a man adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló rihaan Diose se vaa tucu'yón so' se-nana Diose rihaan nij sí man Corinto a

¹ Dan me se ase vaa yuviij tihaj guun che'e canoco' man Jesucristó ro', danj vaa nij soj gaa cuchí' 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. 'O se vaa ni'yón doj rá soj, ne ataa doj nari' soj cunó soj rihaan Nimán Diose, ne qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá nee man soj qui'yaj soj, ne che'é dan ne ca'vee ca'mij nana chij rihaan soj a ma'. ² Ne guun nucuaj soj cunó soj nana chij a'mii Nimán Diose a ma'. Maan se inanj nana tucu'yón nii man xnii ca'mii 'unj rihaan soj, ne veé danj vaa soj ndaa se cuano nihánj, ne ne guun nucuaj soj cunó soj nana chij a man adonj. ³ Dan me se 'yaj ndo'o soj se vaa me rá inanj nee man soj qui'yaj soj, ne dan me se uun xcoj ruvaa ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúu soj, ne che'é dan unu' soj ga tinúu soj, ne che'é dan me ne'en núj se vaa ne uno soj a'mii Nimán Diose a man chuguanj. Maan se ase vaa nanj guun yuviij man rihaan chumiij nihánj ro', danj vaa soj adonj.

⁴ Dan me se taj yo'q tuvi' soj: "Sij noco' man sí cu'naj Pabló mej á". Ne yo'ó so' ro', taj: "Sij noco' man sí cu'naj Apolos mej á". Danj a'mii 'o 'o ta'aj soj, ne che'é dan ase vaa naj guun yuvij man rihaan chumij nihánj vaa soj, rá 'unj nanj á. ⁵ Daj sij me sí cu'naj Apolos, ne daj sij mej, rá soj ga. Maan se sí 'yaj suun un rihaan sí 'nij ra'a man ní' me núj, ne ino vaa suun ata 'o 'o núj, qui'yaj so', ne che'é suun qui'yaj suun núj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man sí 'nij ra'a man ní' a. ⁶ Dan me se asino yaan cataj xna'anj 'unj se-nana Diose rihaan soj, gaa ne cuchi' sí cu'naj Apolos uun rihaan soj, gaa ne sa' doj tucu'yón so' nu' se-nana Diose rihaan soj, tzaj ne ma'an Diose me sí qui'yaj canoco' sa' nimán soj man so', ⁷ ne che'é dan taj che'é canoco' soj manj do', man sí cu'naj Apolos do' ma'. Maan se no xcuún soj canoco' soj man orún' Diose adonj. ⁸ Ne 'o cuyaán vaa 'unj ga sí cu'naj Apolos, ne vaa güii naru'vee Diose rihaan núj che'é suun 'yaj suun núj, ⁹ ne dan me se 'yaj suun núj che'é Diose, ne ca'ne! Diose suun rihaan núj tucu'yón núj se-nana Diose rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún 'o 'o sí me rá tucu'yón se-nana Diose tumé so' man ma'an so', gaa ne sa' tucu'yón so' a

¹⁰ Dan me se ase vaa sí ve'é uchruj ta'nga' chihón cayaán ve' ro', vaa 'unj, ne ve'é cuchruj 'unj tucuaán canoco' soj, che'é yan ca'ne! Diose suun yo' rihanj, ne cuano ro', tucu'yón yo'ó so' nana rihaan soj a. Dan me se no xcuún 'o 'o sí tucu'yón nana rihaan soj tumé so' man ma'an so', ne sa' gaa nana tucu'yón so' rihaan soj á. ¹¹ Se guun cuchruj nii yo'ó tucuaán rihaan soj ma'. 'O se se-tucuanj Jesucristó me tucuaán cuchruj 'unj rihaan soj, ne

ne nó xcuún nii cuchruj nii yo'ó tucuaán rihaan soj man adonj. ¹² Ne ve'é ndo'o tucu'yón ta'aj nij yuvij se-tucuanj Jesucristó rihaan soj, ne nana nij doj tucu'yón yo'ó ta'aj nij yuvij rihaan soj, ¹³ tzaj ne vaa güii quene'en ní' daj vaa nana tucu'yón 'o 'o so' rihaan soj, ne dan me se ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne xa' suun qui'yaj suun 'o 'o núj sij tucu'yón se-nana Diose, tzaj ne cachén suun yo' rque ya'an, qui'yaj Jesucristó, ne quene'en núj daj vaa nana tucu'yón 'o 'o núj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se sese se cacaa nana tucu'yón yo'q so', ne quene'en ní' se vaa ve'é tucu'yón so' se-nana Diose, ne naru'vee Diose rihaan so', ¹⁵ tzaj ne sese cacaa nu' nana tucu'yón so', ne quene'en ní' se vaa taj yu'vee nó nana tucu'yón so' rihaan yuvij, ne a 'o xco' se naru'vee Diose rihaan so' nu' che'é suun qui'yaj suun so' a ma'. Dan me se quinanj ma'an so' rihaan sayuun, tzaj ne nana tucu'yón so' cacaa, ne orún' so' quinanj rihaan sayuun nanj adonj. ¹⁶⁻¹⁷ Ne ne'en soj se vaa sese tirí' yo'q so' man ve' na'víj yuvij rihaan Diose ro', ne tirí' Diose man so' uún, ne ase vaa ve' na'víj yuvij rihaan Diose ro', ta'nga' danj vaa ma'an soj rihaan Diose, ne yanj Nimán Diose ga soj, ne che'é dan ne nó xcuún yuvij tucunu' yuvij man soj ma'. 'O se sese cunu' soj ga tinúú soj, ne quirí' soj, ne tirí' Diose man sí qui'yaj danj man soj, ne cacaa so' adonj.

¹⁸ Sese vaa yo'q tuvi' soj avii ndo'o raá nana cuu chij nana uno yuvij man rihaan chumij nihánj cuano, ne dan me se ca'ne! rá so' ga rej a'mii danj nanj ei. Se guun tihá' yu'unj so' man ma'an so' ma'. Maan se xcay so' cuentá ne naqui'yaj so' sí snúu rma'an man so', gaa ne ca'vee quisij so' guun so' sí avii ndo'o raá doj chuguanj.

Dan me se tanan̄j a nari' so' nana ya, ne ya nu' cavii sa' so' doj nan̄j adonj. ¹⁹ Nana avii raā yuvii man rihaan chumii nihánj cuano ro', daj chihāa m̄j taj se uun nana yo' rihaan Diose ma'. 'O se danj Diose taj se vaa yuvii avii raā ro', me rá nij so' tihā' yu'unj nij so' tuvi' nij so', tzaj ne nicaj Diose nana avii raā nij so', ne tihā' yu'unj Diose man ma'an nij so' nanj adonj. Danj taj danj Diose ei. ²⁰ Ne taj uún danj Diose se vaa ne'en Diose se vaa taj yu'vee nó nana avii raā yuvii man rihaan chumii nihánj a ma'. Danj taj danj Diose a.

²¹ Che'é dan ne nó xcúún ní' ca'mii xta' ní' che'é nana avii raā yo'o yuvii ma'. Se guun cataj ní' se vaa sa' doj avii raā yo'o so', ne yo'ó so' nij 'yaj, cataj ní' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá daj a'mii 'o 'o nij so' á. 'O se nana a'mii yuvii do', nu' rasuun man rihaan chumii nihánj do', ca'vee cavii sa' doj ma'an soj qui'yaj me ma'an rasuun yo', ne vaa se uun nana a'mii nij snó'o do', rasuun man rihaan chumii nihánj do', rihaan soj ei. ²² Dan me se nana a'mij do', nana a'mii síí cu'naj Apolos do', nana a'mii síí cu'naj Pedró do', vaa se uun nana yo' rihaan soj, ne rasuun man rihaan chumii nihánj ro', vaa se uun yo' rihaan soj á. Ne sese vaa i'na' soj, ne cavii sa' soj, che'é se vaa i'na' soj a. Sese cavii' soj, ne ca'vee cavii sa' soj uún a. Ne sese ran' soj cuano nihánj do', sese quiran' soj rej rihaan ní' do', ne nu' nij rasuun yo' me vaa se uun rihaan soj á. ²³ 'O se síí noco' man Jesucristó me soj, ne ta'nij Diose me Jesucristó uún a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síí 'nij ra'a man ní' me síí naqui'yaj cuu man ní' vaa güii a

¹ Dan me se me rá núj xcaj cunudan̄j yuvii cuentá se vaa sij

'yaj suun rihaan Jesucristó me núj, ne nó xcúún núj nata' núj nana me rá Diose tihāa naca Diose man yuvii nanj á. ² Dan me se nó xcúún núj qui'yaj suun núj nu' suun ca'ne' Diose rihaan núj, ne se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun yo' a ma'. ³ Tzaj ne ca'vee se naqui'yaj cuu soj manj do', ca'vee se naj guun cuese naqui'yaj cuu che'ej do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se a ma'an 'unj ne naqui'yaj cuu 'unj daj 'yá ma'. ⁴ A 'ó cacun' ne tumé 'unj cuano, rá 'unj, tzaj ne dan me se ne ne'én 'unj daj vaa man ma'anj ma'. 'O se orún' síí 'nij ra'a man ní' me síí nó xcúún naqui'yaj cuu che'ej nanj adonj. ⁵ Che'é dan se guun naqui'yaj cuu soj cacun' che'é yuvii ma'. Maan se na'vij soj ca'na' uún síí 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj ei. Cuano nihánj me se ne ne'en sa' ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuvii, tzaj ne asa' ca'na' síí 'nij ra'a man ní', ne tihāan so' rihaan ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuvii man rihaan chumii nihánj, ne sese sa' qui'yaj yo'o so', ne ma'an Diose cataj se vaa sa' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij síí man Corinto nana tucu'yón Pabló man nij so' a

⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ma'an Jesucristó naqui'yaj cuu che'é núj ga síí cu'naj Apolos, ne me raj quene'en soj man núj, ne xcaj soj cuentá se vaa nó xcúún soj cuño soj nana aj cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana nó rihaan yanj á. Dan me se se cataj soj se vaa sa' doj vaa yo'o tuvi' núj rihaan yo'ó tuvi' núj ma'. ⁷ Sa' doj vaa so' rihaan yo'ó yuvii, rá so' na'. Me síí cataj rihaan so' se vaa sa' doj vaa so' ga, man tinuj, man nocoj. Si'yáa so' ro', me se me síí rqué yo' rihaan so' ga. Ma'an so' qui'yaj na'. Ase Diose qui'yaj xa'. Sese rqué Diose nu' si'yáa so' rihaan so', ne taj che'é ca'mii xta' so' a doj ma'. ⁸ Ne xa' soj, tzaj ne a 'ó rasuun ne

achiin man soj, rá soj, ne ru'vee me soj, rá soj, ne rii ta'nga' ndo'o soj, rá soj a. Ne xa' núj, tzaj ne a doj ne rii ta'nga' núj, rá soj a. Sese ya rii ta'nga' soj, ne guun niha' uxrá raj, ne ndaa a núj quirii ta'nga' ga soj ei.

⁹ Ne xa' núj apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nihánj, tzaj ne ase vaa síí naj rma'an ro', danj vaa núj rihaan chumii nihánj, ne sij daj doj cavi' me núj, qui'yaj Dióse, raj a. Che'é dan ni'yaj ndo'o nij síí man rihaan chumii nihánj ni'yaj ma'an nij se-mozó Dióse ni'yaj ndo'o man núj, che'é se vaa síí yanj rma'an me núj a. ¹⁰ Dan me se ase vaa síí ni'yón vaa núj rihaan chumii nihánj, che'é Jesucristó, tzaj ne síí cuu raá me soj che'é Jesucristó, rá soj a. Ne síí nucuaj ndo'o me soj, rá soj, tzaj ne núj me se síí inaj me núj a. Ne ve'é ndo'o aráj cochroj yuvii rihaan soj, tzaj ne xa' ma'an núj, tzaj ne tananj a nachri' yuvii ni'yaj yuvii man núj a.

¹¹ Nu' ca'na' me se achiin se chá rihaan núj do', achiin se co'ó núj do', achiin yatzíj quitaj xráá núj do' á. Tucuxru' ndo'o nii man núj, ne ne'en nii se vaa taj vaj to'óo núj a. ¹² Dan me se se 'yaj suun ndo'o núj, gaa ne a'vee ri' núj se achiin man núj a. Nachri' nii ni'yaj nii man núj, tzaj ne a'mii núj nana luj rihaan nij síí nachri' ni'yaj man núj, ne 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne ne a'ne' rá núj ga suun vaa rihaan núj a man adonj. ¹³ Nana nij a'mii nii rihaan núj, tzaj ne nana sa' a'mii núj ga nij síí a'mii nij che'é núj a. Ase vaa nacaj na'nu' nii rihaan cunudanj rasuun man rihaan chumii ro', danj vaa núj rihaan chumii nihánj nu' ca'na', ne ve'é danj vaa núj ndaa cuano nihánj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se quisíj cachrón 'unj nana nihánj nayaá soj, ne nuveé che'e se me raj guun na'aj soj me

cachronj nana nihánj ma'. 'O se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, tinuj, nocoj, ne che'é se 'ee raj man soj, che'é dan me raj narquej chrej sa' man soj ei. ¹⁵ Ca'vee se cuchí' chí' mój síí tucu'yón che'é Jesucristó rihaan soj, tzaj ne asinoj me síí cataj xna'anj se-nana Dióse nana sa' rihaan soj á. Canoco' soj man Jesucristó ga 'unj, ne che'é dan ase vaa rej soj vaa 'unj, tinuj, nocoj. ¹⁶ Che'é dan me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ase vaa 'yáá 'unj ro', danj gaa qui'yaj guee soj uún a. ¹⁷ Che'é dan ca'nej 'unj man síí cu'naj Timoteo cuchí' so' rihaan soj, ne síí noco' man síí 'nij ra'a man ní' me so' ga 'unj, ne che'é dan ase vaa ta'nij vaa so' a. 'Ee raj man so', ne nucuaj raj man so' nanj adonj. Cataj xna'anj uún so' rihaan soj nu' tucuáán noco' 'unj che'é Jesucristó, ne 'o cuyaán vaa nana tucu'yón so' ga nana tucu'yón 'unj rihaan nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj nij chuman' rej vaj 'unj a.

¹⁸ Guun che'e ta'aj nij soj ca'mii xtá' ta'aj nij soj, ne xa' nij síí a'mii xtá', tzaj ne se cuchí' ma'anj rihaan soj, rá nij so' a. ¹⁹ Tzaj ne ra'yanj ya cuchí' ma'anj rihaan soj, sese ca'vej síí 'nij ra'a man ní', gaa ne nuveé inanj che'é nana a'mii xtá' nij so' xcaj 'unj cuentá ma'. 'O se xcaj 'unj cuentá sese ya quisíj nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa taj nij so' adonj. ²⁰ 'O se se guun chij ní' ga Dióse qui'yaj nana tu'va uun ní' ma'. 'O se guun chij ní' ga Dióse, qui'yaj suun guun nucuaj ní' qui'yaj suun ní' che'é Dióse adonj. ²¹ Me se me rá soj qui'yaj ga soj asa' cuchí' 'unj rihaan soj ga. Me rá soj qui'yáá 'unj sayuun man soj na'. Ase me rá soj gaa 'ee rá 'unj man soj ne ve'é ca'mij ga soj xa'.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

a'ne' Pabló suun rihaan nij sítu man Corinto se vaa quirií yaníj nij so' man 'o sítu tumé cacun' 'nij sca'núj nij so' a

¹ Dan me se nata' nii rihanj se vaa 'nij 'o sítu tumé ndo'o cacun' sca'núj nij soj, ne cacun' chi'ii ndo'o me yo', ne a nij sítu ne noco' man Diose ne 'yaj danj ma'. Dan me se vaa yo'o sítu otoj ga nica rej 'nij sca'núj soj, taj nii ei. ² Me che'é a'mii xta' soj ga. Me che'é ne nanó rá soj ga. Me che'é ne quirií yaníj soj man sítu tumé cacun' 'nij sca'núj soj ga. ³⁻⁴ Nuvi' ya xa' 'unj ne ga soj cuano, tzaj ne nuchruj raá ndo'oj che'é soj, ne nana nihánj ro', a'mii 'unj, ne ase uun rá soj ga nej ga soj ro', danj guun rá soj cunó soj nana nihánj á. Che'é dan asa' cunuu chre' soj, ne xcaj soj cuentá che'é rej ya nicun' nimán 'unj sca'núj soj, qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ya tumé ndo'o snó'o yo' cacun', ⁵ ne taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tačuachén soj man sítu tumé cacun' yo' rihaan sítu chree cu'naj Satanás, gaa ne quirañ' ndo'o nee man so' sayuun, qui'yaj sítu chree, gaa ne sese xcaj sa' so' cuentá, ne gaa asa' ca'na' sítu 'nij ra'a man ní' ca'ne' so' cacun' che'é yuvií, gaa ne quinañií nimán so', qui'yaj sítu 'nij ra'a man ní' a.

⁶ Ne chihañ' uxrá vaa gaa a'mii xta' soj, man tinuj, man nocoj. Ne'en soj se vaa yo'ó cu'naj levadura 'yaj naraa nana rque rachruún a. Doj tzin' yo'ó cu'naj levadura 'yaj naraa nana rque noco ndo'o cunj adonj. Ne ase vaa levadura rihaan cunj yo' ro', danj vaa orún' sítu 'yaj cacun' rihaan soj, ne dan me se quiri' que'ee soj, qui'yaj orún' sítu tumé cacun' 'nij sca'núj soj ei. ⁷ Che'é dan me, ne quirií yaníj soj nu' se nij 'nij sca'núj soj, gaa ne ase vaa cunj naca sa' ro', danj gaa soj, ne se guun

qui'nij se nij sca'núj soj a ma'. Xa' soj, tzaj ne ya vaa sa' soj, qui'yaj Jesucristó, ne dan me se aj cavi' so' che'é ní', ne ase vaa caráán matzinj rihaan sayuun che'é nij yuvií israelitá gaa naá ro', danj vaa caráán Jesucristó rihaan nu' sayuun che'é ní', ne se quirañ' ní' sayuun che'é cacun' tumé ní' a ma'. ⁸ Che'é dan, ase vaa navij rá nij yuvií israelitá cha'anj pascuá cha'anj avi' matzinj che'é nij so' ro', danj gaa ve'é ndo'o qui'yaj ma'an ní' rihaan Diose cuano, che'é rej cavi' Jesucristó che'é ní' á. Dan me se yuvií israelitá ro', ri'ij nij so' nu' se cu'naj levadura man tucuá nij so' gaa navij rá nij so' cha'anj pascuá, ne 'o cuyañ qui'yaj ní' ga nij so', quiri'ij ní' nu' se chi'ii man nimán ní', gaa ne se gaa chi'ii nimán ní' ei. Se qui'yaj ní' se nij qui'yaj ní' gaa rque ma'. Tanañ ca'mii chij ní', ne inañ tucuáñ ya qui'yaj ní' á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese vaa 'o sítu taj se vaa tinúu ní' me so', tzaj ne sese 'yaj ndo'o so' cacun', ne se chá ní' chraa ga so' a

⁹ Aj ca'neé 'unj nana rihaan soj rihaan yo'ó yanj se vaa se cunuu chre' soj ga nij sítu 'yaj cacun' ga chana adonj. ¹⁰ Tzaj ne ne ca'mii 'unj che'é sítu man rihaan chumii nihánj sítu ne noco' man Jesucristó ma'. Dan me se nij so' me sítu 'yaj ndo'o cacun' ga chana, ne uun xcoj ruvaa rá nij so' ne'en nij so' tuvi' nij so', ne 'yaj ituu nij so' si'yaj tuvi' nij so', ne na'vúj nij so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' uún a. Tzaj ne sese me rá soj guun yaníj soj ga nij sítu 'yaj cacun' man rihaan chumii nihánj, ne me rej ca'anj soj ga. 'Q se man nij so' rihaan nu' cachra' chumii nihánj, ne se ca'vee curihañj soj rihaan nij so' rihaan chumii nihánj ma'. ¹¹ Mañ se che'é soj cachron 'unj nana nihánj se vaa se guun cunuu chre' soj ga yo'o sítu taj uun

tinúú man soj, ne ne ya noco' so' man Jesucristó, ne 'nij so' sca'núj soj ei. Dan me se sese tinúú soj me so', taj yo'q so', tzaj ne sese 'yaj so' cacun' ga chana do', sese uun xcoj ruvaq rá so' do', sese na'víj so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' do', sese nachri' so' ni'yaj so' tuvi' so' do', sese sí xno me so' do', sese sí ituu me so' do', ne se cunuu chre' soj ga so' do', a ne nó xcúún so' cataj tinuj soj man so' a mei. Ne a 'ó chraa se chá soj ga so' a ma'.

¹²⁻¹³ Dan me se ne nó xcúún 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é nij sí ne noco' man Diose ma'. Ma'an Diose nó xcúún ca'ne' cacun' che'é nij so' adonj. Tzaj ne no xcúún soj ca'ne' soj cacun' che'é nij tinúú soj sí nuu chre' ga soj, ne danj Diose taj: "Quiri yaníj soj man sí chí'ij 'nij sca'núj ma'an soj á". Danj taj danj Diose adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní' ca'mii ní' che'é pleitó man sca'núj ní' rihaan nij cuesé man chiháán ní' a. Ne se guun qui'yaj ní' cacun' man tinúú ní' ma'

¹ Gaa unu' soj ga tinúú soj, ne 'anj soj uchruj soj cacun' rihaan cuesé sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ne ne 'anj soj rihaan yo'q tuvi' nij sí sa' noco' man Diose man chuguanj. Nij uxrá vaa 'yaj soj danj ei. ² Ne ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ca'ne' ní' sij sa' noco' man Diose cunudanj cacun' che'é cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj a. Sese ca'ne' soj cacun' che'é cunudanj chumij vaa güii, gaa ne me che'é se guun nucuaj soj ca'ne' soj cacun' che'é cacun' le'ej nii cuano ga. ³ Ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ndaa che'é ya se-mozó Diose ca'ne' ní' cacun' vaa güii a. Che'é dan me ya guun nucuaj ya soj ca'ne' soj cacun' che'é daj a nij sí man rihaan chumij

nihánj cuano ei. ⁴ Che'é dan, sese vaa cacun' sca'núj soj rihaan chumij nihánj, ne ca'anj cuchruj soj cacun' rihaan naj guun sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Me ma'an sí nica' doj rihaan cunudanj soj ro', guun nucuaj so' ca'ne' so' cacun' che'é tinúú soj ei. ⁵ Dan me se vaa che'é guun na'aj ya soj che'é se vaa 'yaj soj danj ei. Ne nuvi' a 'ó tinúú soj sí guun nucuaj naqui'yaj cuu man pleitó che'é tinúú soj sí man sca'núj soj a a. ⁶ Tzaj ne nuveé, maan se inan unu' soj ga tinúú soj, maan ne ndaa 'anj soj uchruj soj cacun' 'yaj soj rihaan nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nij uxrá vaa 'yaj soj adonj.

⁷ Che'é yan unu' soj ga tinúú soj me se aj tumé uxrá soj cacun' vaa nanj adonj. Aj quiri' nu' soj, ne sa' doj sese ca'ne' cachrij rá soj qui'yaj chí'ij tinúú soj man soj do', ca'ne' rá soj qui'yaj ituu cachrij tinúú soj man si'yaj soj do', nanj ei. ⁸ Tzaj ne na'vej rá soj qui'yaj soj danj, maan ne tananj a ma'an soj 'yaj chí'ij man tinúú soj do', 'yaj ituu soj si'yaj tinúú soj do', nanj chihá'. ⁹ Ne ne'en soj se vaa se cayáan nij sí chí'ij ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a'. Se guun tiha' yu'unj soj man ma'an soj ma'. 'Q se sí chí'ij do', sí na'víj rihaan ya'anj ne vaa i'na' do', sí otoj ga nica' tuvi' do', chíi chana do', sí otoj ga chíi chana do', ¹⁰ sí ituu do', sí uun xcoj ruvaq rá do', sí xno do', sí nachri' ni'yaj tuvi' do', sí tiha' yu'unj man tuvi' do', se cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'. ¹¹ Dan me se danj inan qui'yaj ta'aj soj gaa rque, tzaj ne yaj me se x'néj cacun' taj xraá soj, ne cunuu sa' nimán soj, ne cunuu sa' soj rihaan Diose, qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', qui'yaj Nimán Diose sí noco' ní' man do', cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' cacun' ga chana ma'

¹² Dan me se taj ya uún nii, ne: “Síí vaa ya'núj rihaan mej a. Ca'vee qui'yáá 'unj naj guun rasuun me raj qui'yáj á”. Tzaj ne se cavii sa' 'unj, qui'yaj naj guun rasuun me raj qui'yáj a ma'. Dan me se ya uxrá síí vaa ya'núj rihaan mej, tzaj ne se ca'vej raj guun chij a doj rasuun rihanj ma'. ¹³ Dan me se taj ya uún nii, ne: “Vaa rque ní' a. Che'é dan chá ní' a. Inanj che'é rque ní' ro', vaa se chá yo' a. Ne che'é se chá yo' vaa rque ní' uún”, taj uún nii a. Dan me se ya uxrá ei. Danj vaa roj yo' ei. Tzaj ne Diose qui'yaj navij roj yo' nanj chuguanj. Dan me se xa' nee man ní', tzaj ne nuveé se qui'yaj naj guun rasuun chi'ii ga chana me yo' ma'. Se cayáán ga síí 'nij ra'a man ní' me yo', ne rej ne so' me uún yo' chuguanj. ¹⁴ Dan me se nda' rá se vaa naqui'yaj i'na' Diose man síí 'nij ra'a man ní' ga cavi' so' ro', danj guun nucuaj Diose cunu i'na' uún ma'an ní' qui'yaj uún so' nanj adonj.

¹⁵ Ne ne ne'en soj se vaa nee man nij soj me se ase vaa nee man Jesucristó ro', vaa nee man soj a. Dan me se ca'vee nica' ní' nee man Jesucristó, ne cunu rcua'aan yo' ga chana niha' rá ga chíi, qui'yaj ní' na'. Se ca'vee gaá danj qui'yaj ní' a ma'. ¹⁶ Dan me se ne ne'en soj se vaa síí otoj ga chana niha' rá ro', nuu 'o nee man so' ga chana yo' a. Dan me se ase vaa orún' yuvii vaa so' ga chana yo' nanj chuguanj. Danj Diose taj: “Ase vaa orún' yuvii ro', danj vaa roj so' a”. Danj a'mii danj Diose ei. ¹⁷ Tzaj ne sese guun tuví' ní' ga síí 'nij ra'a man ní', ne 'o vaa nimán ní' ga so' adonj.

¹⁸ Tumé uxrá soj man soj, ne naxuun soj man soj rihaan nij chana niha' chana me rá cotoj ga soj ei. Se ca'vej uxrá rá soj qui'yaj soj danj ma'. Naj guun ca-

cun' qui'yaj ma'an snó'o ro', nuveé cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' me cacun' yo' ma'. Tzaj ne sese qui'yaj snó'o cacun' ga chana niha' rá, ne yo' me cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' adonj.

¹⁹ Ne ne ne'en soj se vaa ase vaa nuví sa' ndo'o vaa nee man soj, ne rej yanj Nimán Diose me yo' a. Dan me se Diose me síí rque nee man soj rihaan soj, ne nuveé si'yaj ma'an soj me nee man soj a man adonj. ²⁰ Dan me se vaa ndo'o yu'vee nó soj rihaan Diose, ne nocco ndo'o naru'vee so' ga quiránj so' man soj, ne che'é dan nó xcúún soj qui'yaj suun nee man soj che'é Diose, ne ve'é ndo'o ca'mii yuvii che'é Diose, qui'yaj soj ei.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' sese vaa nica ní' do', sese taj vaj nica ní' do' a

¹ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun xná'anj soj manj a. Dan me se sa' vaa sese se xcaj tuvi' snó'o ga chana saj adonj. Sa' vaa sese quinaj uun so', cayáán ma'an so' adonj. ² Tzaj ne cuano nihánj me se 'yaj ndo'o yuvii cacun' ga chana, ne che'é dan ca'vee a doj xcaj snó'o man nica so' nanj á. Dan me se nó xcúún snó'o xcaj so' man chana, ne nó xcúún chana xcaj no' man snó'o, ³ ne ve'é qui'yaj snó'o cotoj so' ga chana nica so', ne ve'é qui'yaj chana cotoj no' ga snó'o nica no' uún a. Nó xcúún roj so' cotoj roj so' ga tuvi' roj so' ei. ⁴ Dan me se chana ro', se quirii ta'nga' no' rihaan nee man ma'an no' ma'. 'O se nica no' quirii ta'nga' rihaan nee man no', ne vaa snó'o uún, ne se quirii ta'nga' so' rihaan nee man ma'an so' uún ma'. 'O se nica so' quirii ta'nga' rihaan nee man so' uún adonj.

5 Se guun cataj yo'o so' se vaa na'vej rá so' cotoj so' ga nica so' ma'. Tzaj ne sese 'o cuyaán guun rá roj nica roj so' se vaa me rá roj so' guun yanij roj so' rihaan tuvi' roj so' che'é yan yo'o cachinj ni'yaj roj so' rihaan Diose doj güii, ne ca'vee qui'yaj roj so' danj ei. Dan me se ndaa quisij cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose, gaa ne cunuu rcua'aan uún roj nica roj so', cotoj rcua'aan uún roj so' ei. Sese se cuno soj nana nihánj, ne caxrii síi chree chrej chí'li rque soj, che'é se se guun nucuaj soj guun yanij soj rihaan nica soj que'ee güii ma'.

6 Ne a'ne' 'unj suun rihaan soj se vaa xcaj tuvi' soj, man tinuj, man nocoj. Maan se ataj 'unj se vaa sese me rá soj xcaj tuvi' soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ei. 7 Dan me se sa' doj sese 'o cuyaán gaa cunudanj yuvii ga 'unj, ne guun nucuaj cunudanj nij yuvii cayáán ma'an nij yuvii, rá 'unj, tzaj ne se guun nucuaj cunudanj yuvii qui'yaj nij so' danj a ma'. Dan me se ndaa ino vaa se nucuaj 'o 'o ní' 'yaj ní', 'yaj Diose, ne dan me se ino vaa se nucuaj yo'o tinúu ní' qui'yaj so', ne ino doj vaa se nucuaj yo'ó tinúu ní' qui'yaj so' uún a.

8 Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj sij yaan do', rihaan soj chana yaan do', rihaan soj chana cavi' nica do', se vaa sa' vaa sese guun nucuaj soj cayáán ma'an soj, ne ase vaa uun ma'anj ro', danj gaa cane ma'an soj tzaj adonj. 9 Tzaj ne sese se guun nucuaj nij soj cayáán ma'an soj, ne táa a se xcaj tuvi' cachrij soj nanj ei. Che'é se acaa tiha' gaa me uun rá soj cotoj soj ga 'o chana, táa a se xcaj tuvi' cachrij soj nanj adonj.

10 Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij vaa nica daj qui'yaj soj ga nica soj ei. Dan me se nuvee nana cavi' raá ma'anj me nana nihánj ma'. 'O se nana cataj xna'anj

síi 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj adonj. Dan me se se cunanj chana rihaan nica no' ma'. 11 Sese cunanj chana rihaan nica no', ne quinaj uun no', ne se xcaj no' yo'ó snó'o ma'. Maan se ca'vee canicaj uún no' nan' no' rihaan nica no', ne guun tuvi' uún no' ga nica no' ei. Ne snó'o uún me se se tanáj so' man nica so' ma'.

12 Vaa doj nana cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj sij vaa nica, tzaj ne nuvee nana cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' me nana nihánj, tzaj ne nana ya me nana nihánj, raj adonj. Dan me se sese vaa nica yo'o tinúu ní', ne nuvee chana amán rá ni'yaj man Jesucristó me no', tzaj ne taj che'é quirilij tinúu ní' man no', sese a'vej rá no' cane no' ga so' a. 13 Ne sese vaa chana ra'vij ní' chana amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nica no' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne cane no' ga so', ne taj che'é cunanj no' rihaan so', sese a'vej rá so' cane no' ga so' ma'. 14 Snó'o ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán so' che'é nica so' chana ra'vij ní', ne chana ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán no' che'é nica no' tinúu ní', ne che'é dan me cunuu sa' ta'nii roj so' rihaan Diose, qui'yaj Diose vaa güii adonj. Sese se qui'yaj Diose danj, ne sij yo'o tumé cacun' me ta'nii soj rihaan Diose asuun tzaj adonj. Nihánj me se che'é se sij amán rá ni'yaj man Diose me ma'an soj, ne ya uxrá cunuu sa' ta'nii soj rihaan Diose vaa nanj adonj.

15 Sese nica ní' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá nica ní' ca'anj yanij yo' rihaan ní', ne ca'ne' cachrij rá ní' ca'anj nica ní' nanj ei. Gaa ya'núj rihaan ní' gaa nanj adonj. Sese ne amán rá nica ní' ni'yaj nica ní' man Jesucristó, ne taj che'é qui'yaj ní' fuerzá man

nica ní' cane nica ní' ga ní' a ma'. 'O se canacúun Diose man ní' che'é rej dínj cumañ ní' adonj. ¹⁶ Asa' ne'én so' chana gaa xraj, ne ca'vee quinanií snó'o nica so' rihaan sayuun qui'yáa so' ga. Ne asa' ne'én so' snó'o quinanií chana nica so' rihaan sayuun qui'yaj uún so' ga.

¹⁷ Veé ndaa se vaa 'o 'o ní' gaa canacúun Diose man ní' ca'na' ní' xrej so' ro', veé danj gaa ní' nanj á. 'O se nihánj me chrej narqué 'unj man daj a nij sí' noco' man Jesucristó man daj a chuman' a. ¹⁸ Sese Diose me sí' canacúun man sí' aj taj ta'nga' man canoco' so' man so', gaa ne taj se 'yaj mei. Veé danj gaa quitaj ta'nga' man nij so' nanj ei. Ne veé danj vaa nij sí' nuvi' ta'nga' táa man uún gaa canacúun Diose man nij so' canoco' nij so' man Diose uún, ne taj che'é guun rá nij so' cano ta'nga' man nij so' ma'. Veé danj gaa cachrij nij so' nanj ei. ¹⁹ Dan me se ca'vee se taj ta'nga' man ní', ca'vee se nuvi' ta'nga' táa man ní', ca'vee se, tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se inanj no xcúun ní' cunó ní' nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nanj adonj. ²⁰ Veé ase vaa ní' gaa canacúun Diose man ní' canoco' ní' man Diose ro', veé danj gaa cayáán ní' rej rihaan ní' nanj ei.

²¹⁻²² Dan me se sese mozó mé so' gaa canacúun Diose man so' canoco' so' man Diose, ne se nanó rá so' ma'. 'O se mozó sij canacúun Diose man canoco' man Diose ro', nuveé mozó uun me so', ni'yaj Diose ma'. 'O se vaa ya'núj rihaan so' canoco' so' man sí' 'nij ra'a man ní' nanj adonj. Ne sí' ne uun mozó gaa canacúun Diose man so' me se no xcúun so' guun so' mozó nuu rihaan Jesucristó yaj adonj. Tzaj ne sese gaa ya'núj rihaan mozó guun yaníj so' rihaan ru'vee ri ta'nga' rihaan so', ne vaa che'é guun yaníj so' chuguanj. ²³ Sayuun ndo'o

quiran' Diose gaa quiránj Diose man soj, ne che'é dan se ca'vej rá soj quiríj ta'nga' rma'an yuvií rihaan soj a ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa cayáán ní' gaa canacúun Diose man ní' canoco' ní' man Diose ro', veé danj gaa cayáán ní' rej rihaan ní' che'é Diose, tinuj, nocoj.

²⁵ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é rej xcaj tuvi' ní', tinuj, nocoj. Nuveé nana cataj xna'anj sí' 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj, tzaj ne cunuu 'ee rá sí' 'nij ra'a man ní' manj, ne che'é dan me ca'ne' so' suun rihanj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj me raj, ne ca'vee guun nucuaíj rá soj man nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. ²⁶ Dan me se vaj ní' quiran' ndo'o ní' sayuun rihaan chumíj nihánj, ne che'é dan me sa' a doj sese cayáán ma'an snó'o ndaa vaa ne so' cuano, raj a.

²⁷ Dan me se sese vaa nica so', ne se nanó rá so' rej quirí'j so' man nica so' ma'. Ne sese nuvi' nica so', ne se xcaj so' chana ma'. ²⁸ Tzaj ne sese xcaj so' 'o chana, ne nuveé cacun' me yo' mei. Ne sese xcaj chana yaan man 'o snó'o, ne nuveé cacun' me yo' uún mei. Tzaj ne nij sí' vaa nica ro', me se quiran' nij so' sayuun rihaan chumíj nihánj, ne me raj quinanií soj rihaan sayuun yo' ei.

²⁹ Dan me se me raj quene'en soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumíj nihánj, ne che'é dan me se nicaj raan ní' man rasuun man rihaan chumíj nihánj ma'. 'O se ra'yanj navij nu' rasuun man rihaan chumíj nihánj nanj ei. Dan me se sí' vaa nica ro', ase vaa sí' yaan ro', danj gaa so' cayáán so' á. ³⁰ Ne sí' nanó ndo'o rá ro', se ta'vee so' ma'. Ne sí' niha' ndo'o rá ro', se ca'nga' so' ma'. Ne sí' naránj natu'vej ro', ase vaa sí' nuvi' rasuun rihaan danj gaa so', ne inanj qui'yaj suun so' che'é Jesucristó á. ³¹ Ne sí' 'yaj

suun gā chumiñ nihánj ro', ase vaa síí ne achiin chumiñ nihánj rihaan ro', danj gāa so' á. 'O se vaj navij chumiñ nihánj, ne ino uxrá gāa chumiñ nihánj vaa gūii nanj ei.

³² Ne na'vej raj nano ndo'o rá nij soj ma'. Dan me se síí nuvi' nica vaa ro', inanj acaj so' cuentá daj qui'yaj so', ne guun niha' rá síí 'nij ra'a man ní' ni'yaj síí 'nij ra'a man ní' man so' a. ³³ Tzaj ne síí vaa nica ro', me se acaj ndo'o so' cuentá che'é chumiñ nihánj daj qui'yaj so', gāa ne guun niha' rá nica so' ni'yaj no' man so', ³⁴ ne uun vij rá so' a. Ne ase vaa snó'o ro', danj vaa chana uún, ne chana yaan do', chana ne vaa nica do', inanj che'é síí 'nij ra'a man ní' acaj no' cuentá, ne acaj ndo'o no' cuentá daj qui'yaj no' che'é rej inanj sa' uxrá gāa nee man no' do', nimán no' do', rihaan Diose a. Tzaj ne chana vaa nica ro', me se acaj ndo'o no' cuentá che'é chumiñ nihánj daj qui'yaj no', gāa ne guun niha' rá nica no' ni'yaj so' man no' a. ³⁵ Maan che'é se inanj me raj cavi sa' soj me a'mij nana nihánj rihaan soj ei. Nuveé che'e se me raj caránj chrej rihaan soj daj qui'yaj soj me a'mij nana nihánj rihaan soj ma'. Maan che'é se me raj ve'é inanj qui'yaj soj ne yo'o canoco' sa' soj man síí 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan ca'mij danj, ne na'vej raj guun vij rá soj a man adonj.

³⁶ Dan me se vaa ta'núí ta'aj soj chana yaan, ne sa' doj cane ma'an no' tucua soj, rá soj, tzaj ne sese chana yaan cachij me no' ne me ndo'o rá no' xcaj no' man snó'o, ne sese aj xcaj rej no' cuentá se vaa nanó rá no' 'yaj ma'an so', gāa ne ca'vee go' so' man no' rihaan snó'o, ne xcaj tuvi' roj so' ei. Dan me se sese se ca'vee quinaj uun no', rá rej no', ne no' xcúun rej no' rque so' man no' adonj. Nuveé cacun' me yo' ma'. Ca'vee xcaj tuvi' chana

yaan gā 'o snó'o ei. ³⁷ Tzaj ne sese me ndo'o rá rej chana se vaa cane no' tucua so', ne cane no', ne sese taj che'é xcaj chana man snó'o, ne guun nucuaj rej no' qui'yaj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' a. Cane ta'nij chana so' tucua so', qui'yaj so', ne sa' uxrá vaa 'yaj so' sese danj 'yaj so' ei. ³⁸ Che'é dan me, síí o' ta'nij chana rihaan snó'o ro', sa' 'yaj so', ne síí na'vej rá go' ta'nij chana rihaan snó'o ro', me se sa' doj 'yaj so' adonj.

³⁹ No xcúun chana cayáan chana gā nica chana ndaa se cavi' so', tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee xcaj chana man naj guun snó'o me rá ma'an no' xcaj no', tzaj ne no' xcúun no' xcaj no' man síí noco' man síí 'nij ra'a man ní' a. ⁴⁰ Tzaj ne sese quinaj uun no', ne ve'é doj gāa cane ma'an no' ei. Danj inanj vaa rá 'unj, ne ase vaa yáan Nimán Diose ga soj ro', danj vaa ne Nimán Diose ga 'unj uún nanj ei.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun quiran' tinúú ní' sayuun, qui'yaj ní' ma'

¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nee aj cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvi' a. Ne'en ní' se vaa síí acaj cuentá me cunudanj ní', ne nuveé se ya'anj tiha' me ne'en ní', ne ca'mij xta' ní' ma'. 'O se nij ndo'o vaa sese danj qui'yaj ní' adonj. Tzaj ne sese 'ee rá ní' man tinúú ní', ne racuj ní' man tinúú ní', gāa ne cavi sa' tinúú ní' doj á. ² Dan me se síí taj se vaa sa' uxrá ne'en ma'an so' ro', ataa doj narí' so' nana achiin man so' ei. ³ Tzaj ne sese ya aráj cochroj yo'o so' rihaan Diose, ne ya ne'en Diose man so' uún adonj.

⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne nó xcúun ní' cha ní' nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvi' a. Ne ya ne'en ní' se vaa taj

se guun ya'anj cacój yuviij rihaan chumiij nihánj ma'. Ne xa' Diose, tzaj ne oruun ya so' adonj. ⁵ Dan me se man ndo'o ya'anj noco' nij yuviij man rihaan chumiij nihánj, ne tumé ya'anj yo' man nij yuviij, rá nij yuviij, ne ya'anj me yo', rá nij so', ne ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rej xtá', ne yo'ó ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rihaan yo'óó, rá nij so' a. ⁶ Ne xa' ní', tzaj ne ne'en ní' se vaa oruun ya Diose á. Rej ní' Diose me so', ne orún' so' me síi qui'yaj cunudanj rasuun man rihaan chumiij nihánj, ne inanj che'é ma'an so' vaa i'na' ní' a. Ne vaa orún' síi 'nij ra'a man ní', ne Jesucristó cu'naj so', ne che'é so' curuvi' nu' rasuun man rihaan chumiij nihánj, ne che'é so' cunuu i'na' cunudanj ní' ya adonj.

⁷ Tzaj ne nuveé cunudanj tinúú ní' ne'en nana nihánj ma'. Tzaj ne 'o se vaa ta'aj nij so' canoco' man ya'anj cacój yuviij gaa rque, ne ta'aj nij tinúú ní' me se ne nucuaj nimán nij so', ne gaa chá nij so' nee cuta' nii rihaan ya'anj me se uun vij rá nij so' ni'yaj nij so' man nee yo', che'é se nee cuta' nii rihaan ya'anj me yo', rá nij so' a. Cacun' me chá' man nee cuta' nii rihaan yo', rá nij so', ne che'é dan me sese chá' nij tinúú ní' síi vaa danj rá man nee yo', ne quirí' rá nij so' nanj adonj. Dan me se qui'yaj nij so' cacun' rihaan Diose, rá nij so', ne che'é dan me no xcúún ní' racuíj ní' man tinúú ní', ne se chá ní' nee yo', sese cacun' me yo' rihaan tinúú ní' mei. ⁸ Nuveé che'e se chá ní' me cavii sa' ní' doj rihaan Diose ma'. Dan me se ca'vee se se chá ní' man nee yo' do', tzaj ne se quina'aan tiha' rque ní' do' a ma'. Ne ca'vee se chá ní' man nee yo', tzaj ne se nari' nucuaj tiha' ní' do', qui'yaj nee yo' nanj ma'. Nuveé nee yo' me 'yaj vaa i'na' ní' a man adonj.

⁹ Nda' se ca'vee chá soj me ma'an rasuun, tzaj ne tadó soj se vaa

maan che'é se chá quiran' tinúú soj cacun', qui'yaj soj á. ¹⁰ O se sese aj ne'en so' nu' rasuun nihánj, tzaj ne 'anj so' rej na'víj nii rihaan ya'anj cacój yuviij, ne ca'anj cayáan so' chá nee yo' ga' nij síi na'víj rihaan ya'anj yo', gaa ne ne'en tinúú so' síi ne nucuaj nimán, gaa ne dan me se ndaa a so' ndaa a ca'anj cayáan chá, gaa ne uun vij rá so' che'é se chá yo', gaa ne 'yaj so' cacun' rihaan síi 'nij ra'a man nij ma'an soj nanj adonj. ¹¹ Dan me se quirí' rá so' che'é se vaa qui'yaj soj nanj adonj. Dan me se ma'an soj me se guun ya' rá xa' soj chá soj, tzaj ne tinúú soj síi ne guun ya' rá ro', me se quirí' so' gaa nanj adonj. Dan me se cavi' Jesucristó che'é tinúú soj, tzaj ne quirí' tinúú soj, qui'yaj ma'an soj, sese danj qui'yaj soj chuguanj. ¹² Dan me se qui'yaj soj cacun' rihaan tinúú soj, ne quirí' rá so', qui'yaj soj, ne yo' me cacun' cutumé soj rihaan Jesucristó sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese quiran' tinúú 'unj sayuun che'é nee chá 'unj, ne daj chihaa mój se chá 'unj nee, gaa ne se gaa nanj quiran' tinúú 'unj sayuun, qui'yáá 'unj a ma'.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se no xcúún Pabló ca'nee so' rasuun rihaan nij síi uno nana a'mii natáj so', tzaj ne ne 'yaj so' danj ma'. Maan se inanj me rá so' cavii sa' nij so' rihaan Diose a

¹ Ne'en soj se vaa nuveé mozó uun mé 'unj ma'. Apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj yuviij man rihaan chumiij mej, ne quene'en yá 'unj man Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní', ne che'é suun qui'yaj suun 'unj canoco' ma'an nij soj man síi 'nij ra'a man ní' adonj. ² Dan me se vaa yuviij taj se vaa nuveé ya' apóstol cune' Jesucristó man mé 'unj, tzaj

ne ya ne'en soj se vaa cune' Jesucristó mán 'unj nata' 'unj se-nana so' rihaan soj, ne dan me se che'é se canoco' soj man sí' 'nij ra'a man ní', che'é dan xcaj yuvij cuentá se vaa ya cune' Diose mán 'unj nata' 'unj rihaan yuvij che'é so' adonj. ³ Ne gaa achín na'anj nij yuvij manj sese ya ya cune' Diose manj, ne dan me se taj xna'anj 'unj rihaan nij yuvij se vaa ya ya canoco' nij soj man Jesucristó che'é nana nata' 'unj rihaan soj a.

⁴ Che'é dan no xcúún núj chá núj chraa á. No xcúún núj co'q núj á. ⁵ No xcúún núj xcaj núj man ra'vij núj níi noco' man Jesucristó, ca'anj no' me rej ma'an ca'anj núj á. Ne'en soj se vaa nij tinúú sí' 'nij ra'a man ní' do', sí' cu'naj Pedro do', yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij do', vaa nica 'o' 'o' nij so' a. ⁶ No xcúún núj nıcaj núj sa'anj rque yuvij a. Me che'é vij ran' guee núj ga sí' cu'naj Bernabé me sí' 'yaj suun che'é rej quirı' núj sa'anj chá núj gaa chéé núj ga soj ga. Me che'é ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so', rá soj ga. ⁷ Tanuu ro', o' so' sa'anj che'é se vaa achiin rihaan ma'an so' na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se gobiernó rque nu' se vaa achiin rihaan tanuu yo' ei. Ne sí' 'yaj suun naa ro', me se inanj 'yaj suun rma'an so' náa. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se me rá so' chá so' se achij man raq naa yo' ei. Ne sí' tumé matzinj ro', cataj so' se vaa ne nó xcúún so' co'q so' stoo matzinj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. 'Q se anuu so' too, ne co'q so' ei. Ne danj vaa guee núj, raj, tinuj, nocoj. Vaa núj, ne no xcúún núj nıcaj núj se vaa me rá soj rque soj rihaan núj nanj adonj.

⁸ Nuveé nana avii raq yuvij me nana nihánj ma'. 'Q cyaan a'mii se-tucuanj Moisés ga nana nihánj,

ne: ⁹ "Se numıj so' tu'va scúj gaa 'yaj suun xo' gaa tuguáj che'é xo' 'núú trigó cunuu sa' 'núú trigó ma'", taj se-tucuanj Moisés yo' a. Inanj che'é scúj nanó rá Diose, rá soj na'. ¹⁰ Ase che'é ma'an ya ní' a'mii nana nihánj xa'. Che'é ma'an ya ní' a'mii nana nihánj ei. Sí' uxra' yo'ó ro', me se no xcúún so' gaa nucuaj rá so' se vaa ya quirı' so' ta'aj se achij rihaan yo'ó yo', vaa güii ei. Ne sí' rii tan' ro', no xcúún so' gaa nucuaj rá so' se vaa quirı' ma'an so' ta'aj tan' rii so' man rque naa yo' chuguanj.

¹¹ Ne ase vaa sí' 'yaj suun yo'ó ro', danj vaa núj che'é soj, ne dan me se caxrıj núj se-nana Diose nimán soj, ne cavij sa' nij soj nu' cavij nu' ca'anj, ne che'é dan, sese rque soj doj se chá man rihaan chumij nihánj rihaan núj, ne nuveé se ya'anj tiha' me yo' rihaan núj ma'. ¹² Sese no xcúún yo'ó yuvij chá nij so' se vaa rque soj rihaan nij so', ne táa a núj, ne doj a no xcúún núj chá núj se vaa rque soj rihaan núj, raj a. Tzaj ne ne achín núj se chá rihaan soj ma'. 'Q se chu'vi' núj se vaa guun rá yuvij se vaa a'mii natáj núj se-nana Diose che'é sa'anj do', che'é se chá do', ne se cuchumán rá nij yuvij cunó nij yuvij se-nana Diose nana sa', rá núj, ne che'é dan na'vej rá núj nıcaj núj sa'anj che'é nana a'mii natáj núj ma'. 'Q se a'vej rá núj quiran' núj me ma'an sayuun che'é se-nana Diose nanj adonj.

¹³ Ne'en soj se vaa nij sí' 'yaj suun rihaan Diose rque nuví ro', chá nij so' ta'aj rasuun 'anj nıcaj yuvij rque nuví yo', ne nij sí' racuj man yuvij rque rasuun rihaan Diose ro', chá ma'an nij so' ta'aj rasuun yo', ne dan me se no xcúún nij so' chá nij so' rasuun yo' adonj. ¹⁴ Ne xa' núj sij nata' se-nana Diose nana sa' rihaan yuvij, tzaj ne cataj xna'anj sí' 'nij ra'a man ní' rihaan ní' se vaa

nō xcúun núj qui'yaj núj se vaa 'yaj nij síi 'yaj suun rá nuvíi yo', ne nō xcúun núj chá núj se vaa rque yuvii rihaan núj che'é se-suun núj suun nata' se-nānā Diose rihaan yuvii a. Danj taj síi 'nij ra'a man ní' adonj.

¹⁵ Tzaj ne a 'ó güii ne qui'yáj danj ma'. Nuveé che'e se me raj rque soj rasuun rihanj me cachronj nana nihánj ma'. 'O se nda' se cavij, tzaj ne se guun raj daj chihāa mǐj rque soj sa'anj manj ma'. 'O se síi nucuaj nimán mej adonj. Sese cata'aa 'unj sa'anj, ne cataj yuvii se vaa tu'va rma'an 'unj taj 'unj se vaa se cata'aa 'unj sa'anj che'é se-suun 'unj suun a'mii natáj se-nānā Diose nana sa', ne che'é dan daj chihāa mǐj se qui'yáj danj ma'. ¹⁶ Dan me se a'mii natáj 'unj se-nānā Diose, tzaj ne se ca'mii xta' 'unj che'é suun yo' mei. Maan se suun ca'ne' Diose rihaan 'unj me suun yo', ne sese se ca'mii natáj 'unj se-nānā Diose nana sa', gaa ne quirán' 'unj cacun' nocoō ndo'o gaa nanj adonj. ¹⁷ Sese guun niha' raj qui'yaj sunj suun ca'ne' Diose rihanj, ne naru'vee Diose rihanj, tzaj ne ca'vee se ne gaa niha' raj qui'yaj sunj che'é Diose, tzaj ne daj chihāa mǐj se ca'ne' raj ga suun a'mii natáj se-nānā Diose ma'. Maan se yo'ō qui'yaj sunj nanj ei. ¹⁸ Ne me se naru'vee Diose rihanj, rá soj ga. 'O se inanj ca'vej rá Diose rque uun 'unj se-nānā Diose rihaan yuvii, ne cunō uun yuvii se-nānā Diose nana sa' ca'mii natáj 'unj, ne se rque yuvii sa'anj rihanj ma'. Nō xcúnj cachinǐj sa'anj rihaan yuvii cunō nana sa', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yáj danj ma'. Maan se cunō uun nij yuvii, ne se luj rque Diose manj me nana yo' a. Se naru'vee yuvii rihanj ma'.

¹⁹ Nuveé mozó mej rihaan yuvii ma'. A 'ó yuvii se guun nucuaj quirii ta'nga' rihanj, tzaj ne naqui'yaj yá 'unj mozó manj rihaan cunudanǐj yuvii, che'é se me

raj cunūu rij ndo'o yuvii, ne cuman doj nij so' canoco' man Jesucristó adonj. ²⁰ Dan me se gaa vaa 'unj sca'núj nij yuvii israelitá, gaa ne scaqui'yaj manj ndaa vaa 'yaj ma'an nij so', gaa ne ca'vee canoco' nij so' se-tucuanǐj Jesucristó, che'é se me raj cunō nij so' se-nānā Jesucristó ei. Ase vaa nij síi noco' uxrá se-tucuanǐj Moisés ro', danj vaa ma'anǐj gaa taj xna'anǐj 'unj rihaan nij so' che'é Jesucristó ei. Taj che'é canoco' ma'anǐj se-tucuanǐj Moisés, tzaj ne maan che'é rej me raj cunō nij so' se-nānā Jesucristó me 'yáj danj nanj adonj. ²¹ Ase vaa nij síi ne noco' se-tucuanǐj Moisés ro', danj vaa 'unj gaa taj xna'anǐj 'unj rihaan nij so' che'é Jesucristó, che'é rej me raj cunō nij so' se-nānā Jesucristó, ne dan me se ne 'yáa 'unj naj guun se vaa me raj qui'yáj ma'. 'O se unō 'unj rihaan Diose, ne unō 'unj cunudanǐj nana cataj xna'anǐj Jesucristó rihaan ní' adonj. ²² Ase vaa nij síi ne guun ya rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun ro', danj vaa ma'anǐj gaa tucu'yonǐj se-nānā Diose rihaan nij so', che'é rej me raj raan doj canoco' nij so' man Jesucristó ei. Dan me se ase vaa 'o 'o nij yuvii ro', danj vaa naqui'yáj man ma'anǐj gaa taj xna'anǐj 'unj rihaan 'o 'o nij so' che'é Jesucristó, gaa ne canoco' ta'aj 'o 'o nij yuvii man Jesucristó, qui'yáj adonj.

²³ Inanj danj 'yáa 'unj ga se-nānā Diose nana sa', gaa ne cavii sa' ma'anǐj, qui'yaj se-nānā Diose, raj a. ²⁴ Ne'en soj se vaa nij síi unánj tico tuvi' ro', nucuaj unánj cunudanǐj nij so', tzaj ne orún' tuvi' nij so' 'yaj canaán, ne dan me se ase vaa 'yaj suun ndo'o síi 'yaj canaán ro', danj gaa soj qui'yaj suun soj che'é Jesucristó, gaa ne qui'yaj canaán soj, ne cavii sa' soj ei. ²⁵ Dan me se síi me rá qui'yaj canaán gaa tico nii ro', tumé uxrá so' man ma'an

so' daj qui'yaj so', ne se náj qui'yaj rma'an so' ma'. 'O se me rá so' guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' 'o cachriin coj cunuú raa so', tzaj ne nuveé 'o cachriin coj gaa nu' cavii nu' ca'anj me yo' ma'. Maan se vaa güii canacoó yo' nanj adonj. Tzaj ne ino vaa se rque Diose man ní' sese qui'yaj canaán ní', ne dan me se se rque Diose man ní' ro', yo'o gaa yo' nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan cutumé uxrá ní' man ma'an ní' ei.

²⁶ Xa' sí unánj tico tuvi', tzaj ne ne'en so' me rej cuchí' so', ne ne 'anj so' naj guun chrej ma'. Ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. Dan me se ne'en yaj me rej cuchí' 'unj, ne che'é dan inanj 'yaj sunj adonj. Ne sí tico tuvi' cuxru', tzaj ne ne o' so' rihaan nana un ma'. 'O se ne'en so' daj qui'yaj so', ne qui'yaj canaán so', ne ase 'yaj so' ro', danj 'yaj adonj. Ne'enj daj qui'yaj, ne qui'yaj cananj ni'yaj Diose, ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. ²⁷ Dan me se sí tico tuvi' cuxru' ro', me se o' so' man ma'an so', che'é se me rá so' gaa sca' nee man so', gaa ne qui'yaj canaán so' man tuvi' so' a. Uxrá tumé so' man nee man ma'an so', ne ase vaa tumé so' man ma'an so' ro', danj vaa tumej man ma'anj a. Dan me se ca'mii natáj 'unj rihaan yo'ó yuvij se vaa canoco' nij so' man Jesucristó, ne na'vej raj cataj Jesucristó se vaa ne canoco' ya ma'anj man so' ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tadó uxrá ní' se vaa se qui'yaj ní' cacun' rihaan Diose, ne se na'vúj ní' rihaan ya'anj cacój yuvij a

¹ Me raj xcaj nij soj cuentá che'é xji núj sij israelitá nij sí cumán gaa naá, gaa ne quene'en soj me che'é canoco' raan ní' man sí 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Xji núj sij israelitá nij sí cumán gaa naá ro', me se caráan ngaa rihaan

güii xráa cunudanj nij so', qui'yaj Diose, ne cachén sa' nij so' tanuu na ya'anj, ne canó nij so' ndaa rej xco na ya'anj, qui'yaj Diose, ² ne gaa cachén nij yuvij israelitá rej caráan ngaa rihaan güii xráa nij so' do', gaa cachén sa' nij so' ndaa rej xco na ya'anj do', ne yo' me cata' ne nij so' vaa, ne cunuu rcua'aan nij so' ga sí cu'naj Moisés, ne canoco' cunudanj nij so' man Diose ga sí cu'naj Moisés ei. ³ Ne vaa se rque Jesucristó rihaan nij so' chá cunudanj nij so', ⁴ ne vaa na rque Jesucristó rihaan nij so' co'o cunudanj nij so', ne rque Jesucristó cunudanj rasuun cachiin man nee man nij so' do', man nimán nij so' do', nanj adonj. Dan me se cachéé Jesucristó ga nij so' me rej ma'an vaj nij so', ne ase vaa yuvej quixra' cavii na co'o nij yuvij israelitá ro', danj vaa Jesucristó rihaan nimán nij so', rque Jesucristó nu' se vaa cachiin man nimán nij so' adonj. ⁵ Tzaj ne ne guun niha' uxrá rá Diose ni'yaj Diose man que'ee nij so' ma'. Doj tzin' tuvi' nij so' me sí sa' rihaan Diose, ne che'é dan cavi' nu' yo'ó ta'aj nij so' rej tacaan, qui'yaj Diose ei.

⁶ Xcaj raa ní' daj qui'yaj nij yuvij israelitá gaa naá, ne xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj á. Dan me se guun ndo'o rá nij yuvij israelitá qui'yaj nij so' se nij, gaa ne quiran' nij so' sayuun, ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa ne nó xcúun ní' guun rá ní' qui'yaj ní' se nij ma'.

⁷ Dan me se quina'vúj ta'aj nij so' rihaan ya'anj cacój yuvij, ne dan me se cayáan nij yuvij israelitá rej rihaan nij ya'anj yo', gaa ne chá nij so' chraa, gaa ne co'o nij so' na, gaa ne canicun' nij so', gaa ne quij tico tuvi' nij so' ga tuvi' nij so' rihaan ya'anj yo', taj danj Diose a. Gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, che'é yan qui'yaj nij so' danj a. Dan me se xcaj ní' cuentá se vaa se quina'vúj

ní' rihaan ya'anj cacój yuvij ma'.
 8 'Q se qui'yaj yo'ó ta'aj nij yuvij israelitá cacun' ga chana, ne dan me se cavi' icó va'nuj mǐj tuvǐ' nij so' rque 'o güii yo', qui'yaj cacun' yo' a. Che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'.
 9 Ne ne cuchu'vǐ' nij yuvij israelitá qui'yaj nij so' cacun' ma'. Maan se guun rá nij so' quene'en nij so' sese ya ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a. Doj a qui'yaj nij so' cacun', tzaj ne cavi' que'ee nij so', qui'yaj xcuáa, ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'.
 10 Ne ca'mii ta'aj nij so' nana nij rihaan Diose, se vaa ne ve'é qui'yaj Diose rihaan nij so' a. Ne che'é dan cavi' yo'ó ta'aj nij so', qui'yaj se-mozó Diose síi ca'née Diose rihaan nij so', ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'.

11 Inanj danj quiran' nij yuvij israelitá nij síi cumán gaa naá, gaa ne cachrón nii nana nihánj che'é nij so' rihaan yanj, che'é yan xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj a. Nichrun' quina'vij chumij nihánj, ne che'é dan no xcuún ní' xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a.
 12 Sese sa' uxrá noco' ní' man Jesucristó rá ní', ne tumé uxrá ní' man ní' se gaa nanj ca'anj yanǐj ní' ne quirǐ' ní' a.
 13 Xa' soj, tzaj ne ne cachén soj rihaan sayuun noco' ndo'o ne guun nucuaj soj quiran' soj ma'. Maan se inanj sayuun le'ej nii 'vee guun nucuaj soj 'na' rihaan soj nanj adonj. Tzaj ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj man Diose, gaa ne se gaa nanj ca'na' sayuun noco' ndo'o rihaan soj ei. Tzaj ne asa' ca'na' sayuun noco' ndo'o rihaan soj, ne gaa nucuaj rá soj man Diose, ne racuíj so' man soj daj gaa qui'yaj soj, gaa ne quinanij soj rihaan chrej chí'ij yo', gaa ne se gaa nanj qui'yaj soj cacun' chuguanj. Dan me se daj chihaa mǐj se guun nucuaj sayuun

noco' yo' qui'yaj canaan yo' rihaan soj ma'. 'Q se Diose racuíj nanj adonj.

14 Che'é dan tumé uxrá soj man soj ei. Se quina'vǐj soj rihaan ya'anj cacój yuvij, man tinuj, man nocoj.
 15 Síi aj acaj cuentá me soj, raj, ne che'é dan me nuchruj raa soj nana a'mij á.
 16 Dan me se gaa nuu chre' ní', ne vaa yo'ó tazá na vinó rihaan ní', ne nago' ní' graciá rihaan Diose che'é tazá se vaa che'é inanj orún' Diose gaa na vinó yo', ne ase vaa ton man Jesucristó ro', danj vaa na vinó yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a. Gaa ne uxra' ta'aj ní' rachruún, gaa ne chá taran' ní' doj rachruún yo', ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa rachruún yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a.
 17 Dan me se orún' rachruún vaa rihaan ní' chá cunudanj ní' a. Che'é dan me ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj nij tinuj ní' a.
 18 Ne xcaj soj cuentá se vaa ase vaa 'yaj ní' cuano ro', danj qui'yaj nij yuvij israelitá nij síi man gaa naá, chá cunudanj nij so' nee rque' nij so' rihaan Diose, ne che'é dan ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj nij so' rihaan Diose a.

19 Xcaj nij soj cuentá ni'yaj soj nana a'mij á. Yu'va' cha' nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'. Ya ya'anj me nij ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'.
 20 Inanj me rá 'unj cataj 'unj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij ro', nuveé Diose me síi rque' nii nee yo' rihaan ma'. Maan se rihaan nana chree rque' nii nee yo' nanj adonj. Ne na'vej raj guun tuvǐ' soj ga nij nana chree ma'.
 21 Sese co'q soj na vinó che'é síi 'nij ra'a man ní', ne se ca'vee canicaj soj co'q soj na vinó che'é nij nana chree ma'. Se guun co'q soj vij na yo' ma'. Sese cha soj chraa rihaan síi 'nij ra'a man ní', ne

se ca'vee canicaj soj chá soj chraa rihaan nij nana chree ma'. ²² Sese danj qui'yaj ní, ne caxrii yuvaá sít 'nij ra'a man ní' man ní' nanj adonj. Che'é se sa' Diose, ne nano' ní' daj qui'yaj ní', gaa ne ca'maan rá Diose n'yaj Diose man ní' na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne se guun nucaj ní' quinanií ní' rihaan so' a ma'.

²³ "Ca'vee qui'yaj naj guun se me raj á", taj ta'aj yuvií, ne ya vaa nana a'mii nij so', tzaj ne se cavii sa' ní' a doj, qui'yaj naj guun se 'yaj ní' ma'. Se cunuu sa' ní', qui'yaj naj guun se 'yaj ní' man chuguanj. ²⁴ Se guun nano' ní' se sa' gaa rihaan ma'an inanj ní' ma'. 'O se no xcuún ní' nano' ní' se sa' gaa rihaan yo'ó yuvií adonj. Danj qui'yaj ní', gaa ne cavii sa' doj ní' ei.

²⁵ Ca'vee chá soj naj guun nee ane' rihaan yu'vee, ne se nanó rá soj sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvií me nee yo' mei. Maan se chá uun soj ei. ²⁶ Danj Diose taj se vaa nu' cachra' chumij do', cunudanj rasuun man rihaan chumij do', me si'yaj sít 'nij ra'a man ní' a. Danj taj danj Diose, ne taj che'é cuchu'vi' ní' chá ní' man si'yaj sít 'nij ra'a man ní' ma'.

²⁷ Sese nacúun yo'ó sít ne amán rá ni'yaj man Jesucristó man soj chá soj chraa ga so', ne ca'vee ca'anj soj chá soj ga so', sese danj me rá soj, ne ca'vee chá soj naj guun rasuun rque so' chá soj ei. Se xcaj soj cuentá sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvií me nee yo' ma'. Chá soj cuaj ei. ²⁸ Tzaj ne sese cataj xna'anj yo'ó so' rihaan soj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvií me nee chá soj, ne se chá soj man nee yo' a mei. 'O se sít cataj xna'anj rihaan soj ro', ne guun ya rá so' se vaa ca'vee chá soj nee yo', ne che'é dan me se guun chá soj a ma'. ²⁹⁻³⁰ Dan me se ne'en ma'an soj se vaa nuveé cacun' me

chá soj nee yo' ma'. Tzaj ne tinú soj sít cataj xna'anj rihaan soj ro', cacun' me chá' nee yo', rá so', ne che'é dan me se táa a se chá soj nee yo' a man adonj. Ca'vee chá 'unj nee yo', raj, tzaj ne sese chá 'unj nee yo', gaa ne cuta' tinú 'unj cacun' xráj, ne nda' se nago' 'unj graciá rihaan Diose che'é nee yo', tzaj ne cataj tinú se vaa chi'ii vaa nimanj, ne na'vej uxrá raj ca'mii tinú danj a ma'. Che'é dan me taj che'é chaj nee yo' ma'.

³¹ 'O se veé danj qui'yaj soj uún ei. Dan me se nu' se chá soj do', nu' se co'ó soj do', naj guun se qui'yaj soj do', inanj che'é Diose qui'yaj soj cunudanj nij rasuun yo', gaa ne ve'é doj ca'mii yuvií che'é Diose, qui'yaj soj chuguanj. ³² Tananj uún, ne se quinano' rá nij yuvií israelitá do', nij yuvií yaní do', cunudanj nij sít nocó' man Jesucristó do', qui'yaj soj ma'. ³³ Inanj danj 'yaj ma'anj, ne nu' se vaa me rá 'o 'o ta'aj yuvií qui'yáa 'unj ro', 'yáa 'unj, ne ne 'yáa 'unj inanj se me raj qui'yáa ma'. 'O se 'yáa 'unj ndaa vaa me rá nij yuvií nanj adonj. 'O se nanó' 'unj chrej cavii sa' cunudanj nij yuvií doj, gaa ne quinanií nij so' rihaan sayuun che'é se sa' yo' adonj. Inanj danj qui'yaj soj uún ei.

11

¹ Dan me se xcaj 'unj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne inanj danj 'yáa 'unj, ne xcaj soj cuentá daj 'yáa 'unj, ne inanj danj qui'yaj soj uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa na'v'j ní' rihaan Diose a

² A 'ó güii ne quini'yon nij soj manj, ne ve'é 'yaj soj nu' tucuáan tucu'yonj rihaan soj, ne che'é dan sa' uxrá qui'yaj soj á. ³ Me raj xcaj soj cuentá se vaa uun chij Jesucristó rihaan nu' snó'o, ne snó'o

uun chij rihaan chana nica so', ne uun chij Diose rihaan Jesucristó a.

⁴ Dan me se gaa achíin ni'yaj snó'o rihaan Diose do', gaa nata' so' se-nana Diose cunō cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó do', ne sese caráán so' raā so', ne nij ndo'o 'yaj so' rihaan ma'an so' do', rihaan Jesucristó do', vaa ei. ⁵ Ne chana me se gaa achíin ni'yaj no' rihaan Diose do', gaa nata' no' se-nana Diose cunō cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', ne sese se caráán no' raā no', ne nij 'yaj no' rihaan ma'an no' do', rihaan nica no' do', vaa ei. Ase vaa chana raā caan ro', vaa no', ⁶ sese se ca'vej rá no' caráán raā no' ei. Táa a se ca'vej cachrij rá no' caca caan ni raā no', sese ne na'aj no' gaa danj raā no' ei. Sese na'aj no', ne caráán no' raā no' adonj.

⁷ Ne nó xcúun núj snó'o caráán núj raā núj ma'. 'O se ase vaa Diose ro', danj vaa ma'an núj snó'o, ne che'é dan ni'yaj yuvij man snó'o ne xcaj yuvij cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose sí qui'yaj man snó'o adonj. Ne ni'yaj yuvij man chana ne xcaj yuvij cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa snó'o, che'é se cúu man snó'o ro', guun chana a. ⁸ Ne'en soj se vaa cúu man ma'an snó'o ro', cavii chana, ne nuveé cuj man chana cavii snó'o ma'. ⁹ Ne nuveé che'e chana me qui'yaj Diose man snó'o ma'. Che'é snó'o ro', me qui'yaj Diose man chana adonj. ¹⁰ Che'é dan nō xcúun chana tijaan chana se vaa uun chij snó'o rihaan no', ne che'é dan caráán no' raā no', ne quene'en nij se-mozó Diose se vaa ve'é 'yaj no' ei.

¹¹ Tzaj ne ní' sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' ro', se guun cataj ní' se vaa taj se uun snó'o rihaan chana, ne se guun cataj ní' se vaa taj se uun chana rihaan snó'o ma'. ¹² 'O se che'e snó'o guun chana rihaan chumij nihánj, tzaj ne che'é chana me a'ngaa snó'o, ne Diose

me sí qui'yaj man cunudanj ní' adonj. ¹³ Nuchruj raā ma'an soj daj qui'yaj soj á. Cunaj vaa cachinj ni'yaj chana rihaan Diose sese se caráán raā no', rá soj na'. Taj ma'. ¹⁴ Ne'en cunudanj yuvij se vaa sese gaa xcaan ndo'o yuvé raā snó'o, ne guun na'aj so', ¹⁵ tzaj ne sese xcaan yuvé raā chana, ne ve'é vaa no', rá yuvij a. Me rá Diose gaa xcaan yuvé raā chana, ne che'é dan me rqué Diose yuvé raā no', me rá Diose caráán yo' raā no' ei. ¹⁶ Sese vaa 'o sí na'vej rá cunō nana nihánj, ne taj se qui'yaj ní' a ma'. 'O se nuvi' yo'ó tucuáán canoco' ní' a ma'. 'O se veé nihánj me tucuáán noco' ní' do', tucuáán noco' taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj chuman' do', nanj adonj.

¹⁷ Vaa yo'ó nana cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, tzaj ne se cataj 'unj se vaa ve'é 'yaj soj ma'. Maan se nij 'yaj soj gaa nuu chre' soj, ne se cavii sa' soj, qui'yaj se vaa 'yaj soj ma'. Maan se nij doj cavii soj adonj. ¹⁸ Asino yaan cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se vaa ne cuyaan vaa rá taran' soj a man chuguanj. Dan me se ca'na' nana rihanj, ne cunoj se vaa gaa nuu chre' soj, ne uun yanij ta'aj soj rihaan tuvi' soj, ne ino vaa rá ta'aj 'o 'o soj, ne xa' nana yo', tzaj ne nana ya ya me nana yo', raj nanj á. ¹⁹ 'O se cunaj uxrá vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj axee. Ne yaj me se xcaj ní' cuentá ni'yaj ní' me tuvi' soj me sí noco' ya man Jesucristó raā adonj. ²⁰ Dan me se gaa nuu chre' soj, navij rá soj chá xti'nō soj che'é sí 'nij ra'a man ní', rá soj, tzaj ne ino uxrá 'yaj soj, ne nuveé che'e ya sí 'nij ra'a man ní' chá xti'nō soj ga tinúu soj a ma'. ²¹ Maan se che'é ma'an soj chá xti'nō 'o 'o soj, ne dan me se ta'aa 'o 'o soj chá ma'an soj, ne na'vej rá soj go' soj chraa cha tinúu soj ma'. Che'é dan na'aan rque yo'ō ta'aj

tinúú soj, 'yaj soj ei. Ne yo'ó ta'aj soj me se uun xno soj ei. ²² Sese inanj me rá soj chá soj do', co'ó soj do', ne me che'é ne quinañ' soj tucúa soj chá soj do', co'ó soj do' ga. Taj vaj tucúa soj vaa, don 'yaj soj danj na'. Nachri' soj ni'yaj soj man tinúú soj síí nocó' man Jesucristó, don 'yaj soj danj na'. Me che'é me rá soj guun na'aj nij tinúú soj nij síí nique ga. Daj cataj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Ca'vee cataj 'unj se vaa sa' uxra 'yaj soj axee.

²³ Dan me se cataj xna'anj síí 'nij ra'a man ní' rihanj daj qui'yaj ní' gaa chá xti'nó ní' che'é so', ne aj cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj á. Dan me se gaa quisij güii tacuachén síí cu'naj Judas man Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó, gaa ne maan ti'nuu dan ro', nicaj síí 'nij ra'a man ní' rachrúún, ²⁴ ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachrúún yo', ne guun che'e so' cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo', gaa ne dan me se cataj so':

—Nihánj me nee manj, ne inanj che'é soj vaa nihánj adonj. Chá soj man nihánj, gaa ne yo'ó cunuú rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síí nocó' man so' a.

²⁵ Gaa ne quisij chá xti'nó nij so', gaa ne nicaj Jesucristó 'o copá nuu na vinó, gaa ne cataj uún so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj, ne che'é ton manj ro', rque naca Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj, ne me ma'an güii co'ó soj na nihánj, ne na'nuj rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síí nocó' man so' a.

²⁶ Dan me se me ma'an güii chá soj rachrúún yo' do', me ma'an güii co'ó nij soj na vinó yo' do', ne tijaan soj rihaan taran' nij yuvij man rihaan chumij se vaa cavi' Jesucristó che'é soj, ne inanj danj qui'yaj soj ndaa se quisij güii

ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a.

²⁷ Che'é dan me sese nij 'yaj yo'ó tinúú ní' gaa chá so' rachrúún do', gaa 'o so' na vinó do', che'é síí 'nij ra'a man ní', ne tumé so' cacun', che'é yan 'yaj so' danj adonj. Tumé so' cacun' rihaan nee man síí 'nij ra'a man ní' do', rihaan ton man síí 'nij ra'a man ní' do', nanj adonj. ²⁸ Che'é dan xcaj 'o 'o nij soj cuentá daj qui'yaj 'o 'o soj, gaa ne ve'é chá soj rachrúún do', ve'é co'ó soj na vinó do' á. ²⁹ Sese ne acaj soj cuentá sese nee man síí 'nij ra'a man ní' me se chá soj, ne quiran' soj sayuun, ne sese ne acaj soj cuentá sese ton man síí 'nij ra'a man ní' me se 'o soj, ne quiran' soj sayuun ei. ³⁰ Dan me se maan che'é se nij 'yaj soj rihaan síí 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan aj ran' que'ee soj sayuun chuguanj. Dan me se ta'aj soj anó chi'ij man, ne yo'ó ta'aj soj yo'ó inaj, ne yo'ó ta'aj soj aj cavi' nanj ei.

³¹ Sese naquiyaj cuu ní' che'é ma'an ní' daj vaa ní', gaa ne se qui'yaj síí 'nij ra'a man ní' sayuun ma'. ³² Tzaj maan che'é se nij 'yaj ní', rá síí 'nij ra'a man ní', ne che'é dan 'yaj so' sayuun man ní', che'é rej quinari' ní' daj qui'yaj ní' cavi' sa' ní' adonj. Sese nari' sa' ní' chrej sa', gaa ne se quiran' ní' sayuun qui'yaj Diose, asa' qui'yaj so' sayuun man cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj, gaa güii qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma'.

³³ Che'é dan, gaa nuu chre' soj chá soj, gaa ne na'vij soj ca'na' cunudanj tinúú soj, tinuj, nocoj. ³⁴ Sese na'aan ndo'o rque yo'ó tuvi' soj ta' asuun, ne chá so' chraa tucúa so', gaa ne se quiran' soj sayuun che'é se vaa 'yaj soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yo'ó nana xná'anj soj manj ro', cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj asa' cuchij chiháan

soj ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nicaj ní' 'yaj Nimán Diose a

¹ Me raj xcaj soj cuentá che'é suun sa' nicaj ní' 'yaj Nimán Diose, tinuj, nocoj. ² Ne'en soj se vaa gaa ataa canoco' soj man Diose, ne 'anj yaníj soj rihaan Diose, ne chéé soj rihaan ya'anj acóy yuvií, qui'yaj ní, ne náá qui'yaj rma'an ní man soj, tiha' yu'unj ní man soj ei. Ne nij ya'anj yo' me se ne uno nij yo' nana a'mii soj a man adonj. ³ Che'é dan xa' ní' sij noco' man Jesucristó nihánj me se ino 'yaj ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se cataj yo'q so' se vaa quij ndo'o vaa Jesucristó, tzaj ne nuveé nana rqué Nimán Diose rihaan so' me nana a'mii so' a ma'. Tzaj ne sese cataj yo'q so' se vaa 'nij ra'a Jesucristó man ní', ne nana yo' me nana rqué Nimán Diose rihaan so', don a'vee a'mii so' danj adonj. Che'é se racuíj Nimán Diose man ní', che'é dan gūn nucuaj ní' ca'mii ní' danj ei.

⁴ Dan me se ino vaa 'o 'o suun sa' rqué Nimán Diose man ní' nicaj 'o 'o ní' chuguanj. Tzaj ne orún' Nimán Diose me sí rqué man 'o 'o suun sa' yo' ei. ⁵ Ne ino vaa 'o 'o suun 'yaj suun 'o 'o ní' rihaan tinúú ní' ei. Tzaj ne veé orún' sí 'nij ra'a man ní' me 'yaj nu' rasuun yo' ei. ⁶ Ne ino vaa suun 'yaj suun Diose nimán 'o 'o ní', tzaj ne veé orún' Diose 'yaj nu' daj a rasuun sa' yo' ei. Ne Diose me sí 'yaj suun nimán 'o 'o ní', ne inanj ma'an so' 'yaj don a'vee qui'yaj suun ní' ei.

⁷ Dan me se vaa suun sa' nicaj 'o 'o ní', 'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa yanj Nimán Diose ga ní', ne che'é suun sa' nicaj ní' ro', cavii sa' doj nu' nij tinuj ní', qui'yaj ní' adonj. ⁸ Dan me se yo'q tinúú ní' a'mii nana cuu, 'yaj

Nimán Diose, ne avii ndo'o raq yo'ó tinúú ní', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, ⁹ ne yo'ó tinúú ní' me sí nucuaj ndo'o rá man Diose se vaa racuíj ndo'o Diose man ní', ne inanj danj vaa rá so', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, ne uun nucuaj yo'ó tinúú ní' tinahuun so' man sí ran', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, tzaj ne veé orún' Nimán Diose 'yaj nanj adonj. ¹⁰ Yo'ó tinúú ní' me sí uun nucuaj 'yaj suun sa' noco, ne yo'ó tinúú ní' uun nucuaj nata' nana rqué Diose rihaan, ne yo'ó tinúú ní' me sí uun nucuaj xcaj cuentá daj vaa nana a'mii 'o 'o ní', ne so' ro', me sí ne'en sese se-nana Nimán Diose a'mii ní' ní', ase se-nana sí chree a'mii ní' a. Dan me se ne'en so' nu' nana a. Ne vaa yo'ó tinúú ní' a'mii xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en a ma'an nij so' ma'. Ne yo'ó tinúú ní' ro', me sí nata' daj ca'mii tinúú ní' sí a'mii xna'ánj naca yo' a.

¹¹ Ne ma'an Nimán Diose me sí 'yaj uun nucuaj 'o 'o tinúú ní' qui'yaj suun tinúú ní' suun sa' nicaj so', ne orún' Nimán Diose me sí 'yaj suun nimán 'o 'o ní' nanj adonj. Ne'en Nimán Diose daj vaa 'o 'o ní', ne rqué so' rihaan 'o 'o ní' se vaa me rá so' rque so' man ní', ne dan me se ndaa ino vaa se rqué so' rihaan 'o 'o ní' a.

¹² Ne'en nij soj se vaa vaa orún' nee man ní', tzaj ne man que'ee rej 'yaj suun man ní' adonj. Man ra'a ní' do', man tacóo ní' do', man xrée ní' do', man rlij rihaan ní' do' a. Dan me se que'ee nee 'yaj suun man ní', tzaj ne orún' ní', ne ase vaa nee man orún' yuvií ro', danj vaa taran' ní' sij noco' man Jesucristó adonj. Dan me se 'o yuvií me ní' nanj ei. ¹³ Dan me se canoco' cunudanj ní' man Jesucristó, ne cayáan Nimán Diose ga 'o 'o ní', ne che'é dan cata' ne ní', gaa ne cunuu rcua'aan taran' ní', ne che'é dan ase vaa nee man orún' yuvií ro', vaa taran' ní' cuano nanj chuguanj.

Ino vaa ta'aj 'o 'o ní, ne veé dan me se ta'aj ní me yuvii israelitá do', ta'aj ní me yuvii yanij do', ta'aj ní me mozó do', ta'aj ní ne uun mozó me do', tzaj ne ase vaa nee man orún' yuvii ro', vaa taran' ní cuano, ne yanj ndo'o Nimán Diose ga cunudanj ní cuano ei.

¹⁴ Ne'en soj se vaa ne 'o cuyaan vaa cunudanj nee man yo'o yuvii ma'. Maan se ino vaa 'o 'o rej 'yaj suun man yuvii adonj. ¹⁵ Dan me se ca'vee se guun rá tacóo ní se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-suun ra'a ní ro', che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní cataj yo', tzaj ne se guun nucaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ní me tacóo ní nanj adonj. ¹⁶ Ne ca'vee se guun rá xrée ní se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-suun rlij rihaan ní, ne che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní, tzaj ne se guun nucaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ní me xrée ní nanj adonj. ¹⁷ Ne vaa se uun nu' nee man ní rihaan ní, ne sese inanj rlij rihaan ní me nu' nee man ní, ne asa' ca'vee cunó ní, rá soj ga. Ne sese inanj xrée ní me nu' nee man ní, ne asa' ca'vee naxuun ní nana, rá soj ga.

¹⁸ Diose me síi qui'yaj nu' nee man ní, ne Diose ro', me síi rque suun rihaan 'o 'o nee man ní daj qui'yaj nij yo' ei. ¹⁹ Sese cuyaan gaa cunudanj nee man ní, ne nuveé yuvii me ní ma'. ²⁰ Dan me se nda' se ino vaa 'o 'o nee man ní, tzaj ne ve'é vaa nu' nee man ní ei. ²¹ Ne nó xcúun rlij rihaan ní cataj yo' rihaan ra'a ní: "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'. Ne ne nó xcúun raá ní cataj yo' rihaan tacóo ní: "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'.

²² 'O se nee man ní nee ninaj doj ro', doj a achiin nee yo' man ní, ²³ ne nee man ní nee nij doj

ro', ve'é a doj niquee sa' yo', 'yaj ní, ne na'vej rá ní quene'en yuvii man nee yo', ne che'é dan aráan ní yatzij man nee yo' a. ²⁴ Tzaj ne nee man ní nee ve'é doj ro', taj se qui'yá' caráan ní yatzij man nee yo' ma'. Ne ve'é ndo'o vaa rcua'aan nu' nee man ní, qui'yaj Diose, ne ve'é doj qui'yaj so' che'é nee man ní nee cunii doj, ²⁵ che'é rej na'vej rá so' gaa yanij nee yo' man ní a. Maan se ve'é cutumé 'o nee man ní man tuvi' nee man ní, rá Diose, ²⁶ ne sese quiran' chi'ii doj nee man ní, ne nana rá nu' nee man ní, ne danj inanj uún, ne sese ve'é cavii sa' doj nee man ní, ne guun niha' rá nu' nee man ní uún a.

²⁷ Yaj me se aj canoco' taran' soj man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nee man Jesucristó vaa cunudanj soj, ne ase vaa doj nee man Jesucristó vaa 'o 'o nij soj á. ²⁸ Ne Diose ro', me síi cune' man 'o 'o soj qui'yaj suun soj che'é cunudanj nij síi noco' man Jesucristó, ne ino vaa suun ca'ne' Diose rihaan 'o 'o soj, ne dan me se asino cune' Diose man núj sij apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii, gaa ne cune' uún Diose man nij síi nata' nana rque Diose rihaan nij so' a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi tucuyón se-nana Diose rihaan yuvii, gaa ne cune' uún Diose man nij síi 'yaj suun sa' noco' a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi uun nucaj tinahuun man yuvii ran', ne cune' uún Diose man nij síi racuj man yuvii quiran' sayuun a. Ne cune' Diose man nij síi uun chij rihaan nij síi noco' man Jesucristó, ne cune' Diose man nij síi ne'en ca'mii xna'anj naca a.

²⁹ Tzaj ne nuveé apóstol nata' se-nana Jesucristó rihaan cunudanj yuvii man rihaan chumii me taran' soj ma'. Nuveé sij nata' nana rque Diose rihaan nij so' me cunudanj soj ma'. Nuveé sij

tucu'yón se-nanā Diose rihaan tinúú ní' me cunudanj soj ma'. Ne uun nucuaj cunudanj ní' qui'yaj suun ní' suun sa' nocoo ma'. ³⁰ Ne uun nucuaj taran' soj tinahuun taran' soj man yuvij ran' ma'. Ne a'mii cunudanj soj xna'ánj naca ma'. Ne uun nucuaj taran' soj cataj xna'anj soj me taj nanā a'mii tinúú ní' gaa a'mii tinúú ní' xna'ánj naca ma'. ³¹ 'Q se nano' soj daj qui'yaj soj, gaa ne ca'ne' Diose suun rihaan soj qui'yaj suun soj nij suun sa' doj á. Sese danj qui'yaj soj, ne cavij sa' taran' soj chuguanj. Tzaj ne me rá 'unj cataj 'unj yo'ó nana rihaan soj, ne me ya raj nari' soj yo'ó tucuaán sa' inanj ei.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní' cunu 'ee rá ní' man yuvij a

¹ Dan me se ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii yuvij do', ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii se-mozó Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne se guun niha' rá yuvij cunoo yuvij nana ca'mij ma'. Maan se tu'va rma'anj, cataj nij yuvij, ne ase uun gaa agüin aga' do', ase uun gaa anó aga' do', ta'nga' danj vaa se-nanaj, cataj yuvij nanj á. ² Ca'vee se ve'é ndo'o natá 'unj nana rqué Diose manj do', ca'vee se ne'enj nu' nana tihaan Diose rihaan yuvij do', ca'vee se sa' uxrá avii raj do', ca'vee se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', ca'vee se guun nucuaj natunaj rej nicun' 'o quij xcaan che'é se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne taj se uún 'unj gaa a ma'. ³ Ca'vee se rque uun 'unj cunudanj si'yáj rihaan nij sí nique do', ca'vee se rque 'unj ndaa nee man ma'anj do', tzaj ne sese ne 'ee raj man nij sí nique, ne se cavii sa' 'unj daj chihaa mij ma'.

⁴ Ne ra'yanj rá sí 'ee rá man tuvi' qui'yaj so' sayuun man tuvi' so'

ma'. Tzaj ne vaa inaj nimán so', ne 'ee rá so' man tuvi' so', ne inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so' á. Ne uun xcoj ruvaa rá sí 'ee rá man tuvi' ni'yaj so' tuvi' so' ma'. Ne a'mii xta' so' ma'. 'Q se nica' vaa nimán so' a. ⁵ Sí 'ee rá man tuvi' ro', inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so', ne ne aráya'anj so' inanj ma'an so' ma'. 'Q se aráya'anj so' tuvi' so' a. Ne ra'yanj rá so' caxrii yuvaa so' ma'. Ne nuú rá so' sayuun qui'yaj yuvij man so' gaa rque ma'. ⁶ Nuveé sij niha' rá ne'en man yuvij 'yaj cacun' me so' ma'. Tzaj ne niha' rá so' ne'en so' se vaa uno yuvij nana ya a. ⁷ Uun nucuaj so' ran' so' naj guun sayuun, ne ne tanáj ma'an so' man tinúú so' ma'. 'Q se yo'o amán rá so' uno so' cunudanj nana sa', ne yo'o ne'en so' se vaa inanj sa' uxrá cavij ní' vaa güii, ne inanj danj vaa rá sí 'ee rá man tuvi' adonj.

⁸ Xa' suun 'ee rá tuvi', tzaj ne yo'o gaa yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. Cuanoo nihánj me se man sí nata' nana rqué Diose rihaan nij so', tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' ga suun yo' ei. Ne cuanoo nihánj me se man yuvij a'mii xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en ma'an yuvij, tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' ga suun a'mii xna'ánj yo' a. Ne cuanoo nihánj me se man sí avii ndo'o raa, 'yaj Nimán Diose, tzaj ne vaa güii se go' nij so' doj nana rihaan yuvij a ma'. ⁹ Dan me se nu' nana sa' a'mii ní' do', nu' nana cuu avii raa ní' 'yaj Diose do', me se ta'aj guee nana me yo' nanj adonj. Tzaj ne vaa güii quinavij yo' nanj adonj. ¹⁰ 'Q se güii quinan' ní' rihaan Diose me se Diose me sí qui'yaj yo'o quene'en ní' cunudanj nana, ne se cachiin a doj nana ca'mii ní' a ma'.

¹¹ Gaa mej xnii me se a'mii xnii 'unj, ne daj se uun rá xnii, danj uun raj, ne daj se nuchruj raa xnii, danj nuchruj raa 'unj a. Tzaj ne yaj cachij 'unj, guún 'unj snó'o nocoo,

ne tanáj xco 'un̄j nu' se vaa qui'yáj gaa mej xnii a. Dan me se ase vaa se 'yaj inanj xnii ro', danj vaa 'yaj ní' cuano, tzaj ne vaa güii tanáj xco ní' man nu' se vaa 'yaj ní' cuano á. ¹² Vaa se ne'en ní' cuano, rá ní', tzaj ne ne ne'en sa' ní' man yo' ma'. Dan me se ase vaa yuvii ni'yaj rihaan 'o se ni'yaj rihaan ro', danj vaa ní', ne sese ne naruvii rihaan se ni'yaj rihaan, ne se quene'en sa' yuvii rihaan yuvii ma'. Ne danj vaa ní' uún, ne man ndo'o rasuun ne ne'en sa' ní' ei. Tzaj ne vaa güii canicun' ní' rihaan ma'an Diose, ne sa' uxrá quene'en ní' man ma'an so' a. Cuanó nihánj me se ne ne'enj cunudan̄j, tzaj ne vaa güii, ne ase vaa ne'en Diose manj ro', danj gaa quene'enj man cunudan̄j adon̄j. ¹³ Tzaj ne vaa va'nuj suun sa' no xcuún ní' qui'yaj ní' cuano, ne dan me se guun nucuaj rá ní' man Diose, ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ne gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a. Yo' me va'nuj se no xcuún ní' qui'yaj ní', tzaj ne orún' suun gaa 'ee rá man tuvi' ro', yo' me suun noc̄o doj rihaan cunudan̄j yo'ó suun ei.

14

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en ma'an yuvii a

¹ Che'é dan yo'o gaa suun 'ee rá man tuvi' nimán soj ei. Tzaj ne nano' soj daj qui'yaj soj, ne nicaj soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose ei. Tzaj ne doj a guun rá soj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj ei. 'O se sa' doj vaa suun yo' chuguan̄j. ² Dan me se xa' sí' a'mii xna'ánj naca, tzaj ne ne a'mii so' rihaan yuvii ma'. Rihaan Diose a'mii so', ne taj sí' uno nana a'mii so' ma'. 'O se racūj Nimán Diose man so' a'mii so' nana tihaan Diose rihaan ma'an so' adon̄j. ³ Tzaj ne sí' nata' nana rqué Diose rihaan, tzaj ne

rihaan yuvii a'mii so', ne sa' doj xcaj nij yuvii cuentá daj qui'yaj nij yuvii canoco' nij yuvii man Diose, ne nari' nucuaj nimán nij yuvii, qui'yaj so', ne se nanó rá nij yuvii ma'. 'O se guun niha' doj rá nij so' adon̄j. ⁴ Dan me se sí' a'mii xna'ánj naca ro', orún' ma'an so' noco' sa' doj man Diose, 'yaj so', tzaj ne sí' nata' nana rqué Diose rihaan me se sa' doj noco' cunudan̄j nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó man Diose, 'yaj so' adon̄j. ⁵ Me raj ca'mii taran' soj xna'ánj naca, tzaj ne sa' doj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj ei. Dan me se sa' doj 'yaj sí' nata' se-nana Diose rihaan sí' a'mii xna'ánj naca, tzaj ne sese guun nucuaj sí' a'mii xna'ánj naca cataj xna'an̄j so' rihaan nij yuvii me taj nana a'mii so' gaa uun che'e so' a'mii so' xna'ánj naca, ne sa' doj qui'yaj so', ne cavii sa' doj nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj so', sese danj qui'yaj so' adon̄j.

⁶ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj, ne dan me se sese cuchí' 'un̄j rihaan soj, ne cuno soj sese inanj xna'ánj naca ca'mij rihaan soj, rá soj na'. Taj ma'. Me nana nari' soj, sese danj qui'yáj ga. Tzaj ne sese t̄ihaán 'un̄j yo'o nana naca nana ca'mii Diose rihan̄j rihaan soj, ne cuno soj doj, ne sese cavii ndo'o raá 'un̄j do', sese nata' 'un̄j nana rqué Diose manj do', sese tucu'yonj rihaan soj do', ne cuno sa' soj doj ei. ⁷ Dan me se ne'en soj daj vaa ya'ánj, ne ne vaa i'na' ya'ánj, tzaj ne vaa che'é agüiin sca' yo', ne sese ne tica'mii sca' nii man ya'aá nuu rihaan ya'ánj yo' gaa anicaj 'o 'o chra', gaa ne asa' ca'vee xcaj yuvii cuentá me chra' me achraá nii rihaan ya'ánj yo' ga. ⁸ Sese ne tunacaj nii se-nana chruun a'yánj yo' gaa a'yánj nii, gaa ne asa' ca'vee xcaj nij tanuu cuentá se vaa ca'an̄j nij so' cunu' nij so' ga. ⁹ Ne ase vaa ya'ánj

do', chruun a'yánj do', ta'nga' danj vaa nij soj uún, ne sese ca'miij soj xna'ánj naca, ne sese se gaa nica nana ca'miij soj, ne asa' ca'vee cuno yuviij me taj soj ga. 'O se se ca'miij soj rihaan yuviij a ma'. Maan rihaan nana uun ca'miij soj, raj a.

¹⁰ Dan me se man uxrá xna'ánj a'miij yuviij rihaan chumiij nihánj, raj, ne vaa yuviij uno cunudanij nij xna'ánj yo', ¹¹ tzaj ne sese ca'miij yo'q so' xna'ánj a'miij ma'an so' rihaanj, ne sese se cunoj nana ca'miij so', gaa ne sij 'na' yo'ó chuman' guun so' rihanj, ne tananj 'unj, ne guún 'unj sij 'na' yo'ó chuman' rihaan so' a.

¹² Che'é dan me xcaj soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uún, ne dan me se guun rá soj nıcaj soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne nano' soj daj qui'yaj soj, ne ca'vee nıcaj soj suun sa' doj suun racuj man cunudanij yo'ó nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a. 'O se cavii sa' soj doj, sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese vaa yo'q tinúú soj sí a'miij xna'ánj naca, ne no xcúún so' cachınj ni'yaj so' rihaan Diose se vaa guun nucuaj so' cataj xna'anj so' me taj nana ca'miij so' rihaan nij yuviij cuno nana yo' adonj. ¹⁴ Tzaj ne sese ca'miij 'unj xna'ánj naca cachınj ni'yáá 'unj rihaan Diose, ne inanj maan nimán 'unj me cachınj ni'yaj rihaan Diose, ne cúu yavej, tzaj ne se cachıín ni'yaj yo' rihaan Diose a ma'. ¹⁵ 'O se me se no xcúún 'unj qui'yá ga. 'O se no xcúún 'unj asino yaan cachınj ni'yá rihaan Diose ga nimanj, gaa ne cachınj ni'yaj cúu yavej uún rihaan Diose, ne asino yaan cachıraa 'unj chra' rihaan Diose ga nimanj, gaa ne nu' cúu yavej cachıraa chra' uún rihaan Diose adonj. ¹⁶ Danj qui'yaj soj che'é se asa' nuu chre' soj cachınj ni'yaj soj rihaan Diose, ne 'na' nij sí ataa nari' sa' se-nana

Diose a. Ne sese inanj nimán so' cachınj ni'yáá so' rihaan Diose do', sese inanj nimán so' nago' so' graciá rihaan Diose do', sese inanj nimán so' cataj se vaa sa' vaa Diose do', ne asa' ca'vee cuno sí 'na' naca nana ca'miij so' ga. Asa' ca'vee cataj so' se vaa ya uxrá vaa nana ca'miij so' ga. ¹⁷ Ca'vee se ve'é uxrá gaa nana cachınj ni'yáá so' rihaan Diose, tzaj ne yo'ó so' ro', se ca'vee guun niha' rá so', qui'yáá so' ma'.

¹⁸ Nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é se xcaan vaa xna'ánj naca a'miij rihaan taran' nij soj, che'é se 'unj me sí ne'en doj xna'ánj naca rihaan taran' soj a. ¹⁹ Tzaj ne gaa nuu chre' 'unj ga nij tinúú ní' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne no xcún ca'miij nana avii cúu yavej rihaan nij so', ne dan me se ca'vee se chi' mıj nana xna'ánj naca ca'miij, tzaj ne se cavii sa' doj tinúj, qui'yaj nana yo' a ma'. Tzaj ne sese ca'miij nuj se 'un' guee nana cavii cúu yavej rihaan tinúú ní', tzaj ne cavii sa' nij so' doj, qui'yaj nana yo', che'é se nana uno nij so' me yo' ei.

²⁰ Gaa sca' raá nij soj, tinuj, nocoj. Se gaa raá soj ase vaa raá 'o xnii ma'. Dan me se ase vaa ne'ej ataa nari' qui'yaj cacun' ro', danj gaa soj, tzaj ne gaa sca' raá soj ei. ²¹ Dan me se vaa nana no rihaan danj Diose taj se vaa: "Ca'nej 'unj yuviij man gan' cuchı' rihaan nij yuviij israelitá, ne yo'ó xna'ánj quinata' nij so' rihaan nij yuviij israelitá, tzaj ne se cuno nij yuviij israelitá nana ca'miij rihaan nij so' ma'." Danj cataj Diose rihaan nij yuviij israelitá gaa naá a. ²² Dan me se xcaj ni' cuentá se vaa nuveé che'e ma'an ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en a 'ó yuviij yo' ma'. 'O se che'é nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'ánj naca yo', ne dan me se cuno nij so' xna'ánj naca, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nu-

veé sij nocó' man Diose me ma'an nij so' a. Ne se-nana Diose nana nata' nii ro', nuveé che'e nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' ma'. 'Q se che'é ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' adonj.

²³ Dan me se sese inanj xna'ánj naca ca'mii taran' soj gaa nuu chre' soj, ne catuu nij sí ataa nari' sa' tucuaán noco' ní' catuu sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuu rá ve' ga nij soj, ne daj cataj nij so', rá soj ga. Se cuno nij so' xna'ánj ca'mii soj a ma'. Che'é dan: "Snúú rma'an nij soj", cataj nij so' nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne sese nata' taran' soj nana rque Diose rihaan soj, ne catuu nij sí ataa nari' tucuaán noco' ní' catuu nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuu rá ve', gaa ne xcay nij so' cuentá che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj, ne quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj chuguanj. ²⁵ Cuno nij so' nana ca'mii taran' soj, gaa ne xcay nij so' cuentá che'é nu' se chi'li man nimán nij so', ne ca'anj canicun' ruj nij so', gaa ne na'vij nij so' rihaan Diose, ne cataj ya nij so' se vaa ya Diose ne ga soj ei.

²⁶ Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj qui'yaj soj, tinúú, nocoj. Gaa nuu chre' soj, ne ino gaa se qui'yaj 'o 'o soj ei. Yo'o tinúú soj cachraa 'o chra', ne tucuyón yo'ó tinúú soj se-nana Diose rihaan soj, ne nata' yo'ó tinúú soj nana rque Diose rihaan so', ne ca'mii yo'ó tinúú soj xna'ánj naca, ne cataj xna'anj yo'ó tinúú soj me taj nana ca'mii tinúú soj sí ca'mii xna'ánj naca, ne inanj danj qui'yaj soj, racuj taran' soj man tinúú soj, gaa ne ve'é doj canoco' sa' soj man Jesucristó a.

²⁷ Sese vaa vij va'núj soj me rá ca'mii xna'ánj naca, ne ca'vee ca'mii nij so', tzaj ne sese que'ee soj doj me rá ca'mii, gaa ne se

ca'vee ma'. 'Q se dínj tu'va ta'aj soj, gaa ne canicun' yo'ó tuvi' soj nata' so' me nana me ca'mii nij sí ca'mii xna'ánj naca yo' á. ²⁸ Tzaj ne sese taj vaj a 'ó soj guun nucuaj nata' che'é nana ca'mii nij sí ca'mii xna'ánj naca, ne táa a se se ca'mii nij so' xna'ánj naca rihaan yuviij a ma'. Maan se dínj gaa tu'va nij so' gaa nuu chre' soj á. Inanj rihaan ma'an nij so' do', rihaan Diose do', ca'mii nij so' xna'ánj naca yo' á.

²⁹ Dan me se veé danj qui'yaj guee soj asa' nata' soj se-nana Diose uún a. Nata' vij va'núj tinúú soj, sí rque Diose se-nana so' rihaan, ne nuchruj raa yo'ó tinúú soj nana nata' nij so', sese ya ya se-nana Nimán Diose me nana nata' nij so' a. ³⁰ Sese nata' yo'o so', ne sese guun rá yo'ó so' nata' so' yo'ó nana rque Diose rihaan ma'an so', ne ca'ne' rá sí nicun' a'mii yo' ca'mii yo'ó tinúú so' á. ³¹ Veé dan me se gaa ya'núj rihaan taran' soj, ne ndaa yo'o yo'o soj nata' nana rque Diose rihaan soj, ne nari' cunudanj soj nana achiin man soj, gaa ne nari' nucuaj nimán taran' soj a. ³² Sese uun nucuaj nij sí nata' nana rque Diose rihaan nij so' quirij ta'nga' nij so' rihaan nimán ma'an nij so', ne uun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga nana a'mii nij so' adonj.

³³⁻³⁴ Dan me se xa' Diose, tzaj ne nuveé sij tinachej rasuun me Diose ma'. 'Q se Diose ro', me sí 'yaj nica vaa nu' rasuun adonj.

Dínj gaa tu'va chana gaa nuu chre' nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Ne nó xcuún chana ca'mii chana ma'. Maan se danj nanó xrej no' á. Inanj danj taj se-tucuanj Moisés, ne inanj danj vaa tucuaán noco' cunudanj ní' sij sa' noco' man Diose man daj a chuman' a. ³⁵ Sese vaa 'o nana me rá chana nari' no', ne xna'anj no' man snó'o nica no' ve' tucua' no', ne cataj

xna'anj so' rihaan no' a. Tzaj ne nij vaa sese canicun' chana ca'mij no' rihaan cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nuu chre' nij so' adonj.

³⁶ Nuveé nana cavii raq nij soj me se-nana Diose ma'. Nuveé inanj soj me sí cuhi' se-nana Diose rihaan ma'. Che'é dan me xcay soj cuentá daj vaa tucuáán noco' núj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó á. ³⁷ Sese guun rá yo'q so' se vaa ne'en so' nata' so' nana rque Diose rihaan so' do', sese guun rá so' se vaa yanj Nimán Diose ga ma'an so' do', ne xcay so' cuentá se vaa nana nihánj nana cachrón 'unj che'é soj ro', nana cataj xna'anj ma'an sí 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj a. ³⁸ Sese vaa yo'q sí taj se vaa nuveé nana cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' me nana nihánj, ne se cuchumán rá ní' se vaa sij nata' se-nana Diose me ma'an so' ma'. ³⁹ Che'é dan me nana' uxrá soj daj qui'yaj soj, ne guun nucuaj soj nata' soj nana rque Diose rihaan soj, tinuj. Ne se cataj soj se vaa se ca'vee ca'mij yuvij xna'ánj naca mei. ⁴⁰ Tzaj ne ve'é inanj qui'yaj soj nu' se vaa 'yaj soj, ne chij inanj qui'yaj soj nu' se-sun Diose ei.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' ya uún Jesucristó gaa cavi' so', ne danj gaa cunuu i'na' ya ma'an ní' uún a

¹ Yaj me se me raj na'nuy rá soj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nana sa' aj natá' 'unj rihaan soj asij rque me nana nihánj, ne cuno soj nana nihánj, ne raan noco' soj man nana nihánj a. ² Dan me se che'e nana nihánj nana natá' 'unj rihaan soj me quinanj soj rihaan sayuun, sese yo'q raan canoco' soj nana nihánj ei. Tzaj ne sese tu'va rma'an soj do', sese ne ya noco' soj nana sa'

nihánj do', ne se cavii sa' soj ma'. Maan se quiran' soj sayuun nanj adonj.

³ Q se asino yaan nataj nana sa' nari' 'unj rihaan soj, ne nana cataj xna'anj nii rihanj me nana nihánj, se vaa cavi' Jesucristó che'é cacun' tumé ní', ndaa vaa taj danj Diose a. ⁴ Dan me se cachin' nii man so' rque yo'óo, gaa ne dan me se cachén va'nuy güii, ne cunuu i'na' uún so', ne dan me se ase vaa tu'va guee danj Diose vaa quiran' so' a. ⁵ Dan me se curuvi' so' ni'yaj sí cu'naj Pedró, ne gaa doj, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj nu' chuvij nij apóstol cune' so' man nata' se-nana so' a.

⁶ Cachén doj güii, gaa ne curuvi' uún so' rihaan 'un' cientó táa doj tinúú ní' sí noco' man so' a. Dan me se ta'aj nij so' cavi', tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' vaa i'na' cuano ga ní' a. ⁷ Gaa ne cachén doj, gaa ne curuvi' uún Jesucristó ni'yaj sí cu'naj Santiagó, ne veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj cunudanj nij apóstol cune' so' man nata' se-nana so' a. ⁸ Veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj ma'anj a. Sí noco' xcó taran' nij sí quene'en man so' mej, ne ase vaa 'q ne'ej ni'ya' vaa 'unj rihaan nij so' nanj ei. 'Q se ne nó xcúún 'unj guún 'unj apóstol rihaan nij so' a ma'.

⁹ Q se gaa ataa canocoj man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne che'é dan yaj mej sí noco' rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' a. Che'é dan nuveé sij no' xcúún nata' rihaan yuvij che'é so' mej, raj a ma'. ¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne racuj ma'an Diose manj, ne che'é dan mej apóstol cuano adonj. Nuveé se qui'yaj rma'an Diose danj manj ma'. 'Q se 'unj nihánj ro', me sí 'yaj sun doj rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man,

tzaj ne nuveé ma'anj 'yaj suun ma'. 'O se che'é se racuíj Diose manj ro', che'é dan 'yáj danj, ne ma'an Diose 'yaj danj adonj. ¹¹ Ne a'mii natáj 'unj a'mii natáj yo'ó nij apóstol cune! Jesucristó man a'mii natáj se-nana Diose nana sa', ne che'é se ca'mii natáj cunudanj núj rihaan soj, che'é dan cuchumán rá soj cuno soj nana sa' yo' ei.

¹² Dan me se ne'en soj se vaa a'mii natáj núj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', ne che'é dan me che'é taj ta'aj yuvii 'nj sca'núj soj se vaa se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi' ga. ¹³ Sese ya se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me che'é cunuu i'na' uún Jesucristó, rá soj ga. ¹⁴ Sese ya ne cunuu i'na' uún Jesucristó, gaa ne tu'va rma'an núj gaa a'mii natáj núj aj na'. Amán rma'an rá soj ni'yaj soj nana ne a'mii núj gaa aj na'. ¹⁵ Aj cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, tzaj ne sese se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne ne cunuu i'na' uún Jesucristó vaa gaa na'. Sí me me núj, ne ca'mii ne núj che'é ma'an Diose vaa gaa aj na'. ¹⁶ 'O se sese se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne ne cunuu i'na' uún Jesucristó vaa gaa a ma'. ¹⁷ Ne sese ya ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne nana amán rá soj yo' ro', nana tiha' yu'unj me yo' vaa gaa asanj. Ne quiran' ma'an soj sayuun che'é nu' cacun' tumé soj, ¹⁸ ne nij sí cavi' sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se cuchumán rma'an rá nij so', ne ca'anj nij so' rihaan ya'an vaa gaa nanj asanj. ¹⁹ Ne ní' sij guun ya rá se vaa cavii sa' ní' qui'yaj Jesucristó me se doj a quij quiran' ní' rihaan daj a nij yuvii man rihaan chumii nihánj vaa gaa asanj. Dan me se che'é se nana tiha' yu'unj noco' ní', gaa ne doj a quij quiran' ní' vaa gaa ei.

²⁰ Tzaj ne, taj ma'. 'O se ya uxrá cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' adonj. Che'é se cunuu i'na' uún so' ro', che'é dan ne'en ya ní' se vaa cunuu i'na' uún nij sí cavi' cuchumán rá ni'yaj man so' adonj. ²¹ Dan me se che'é se orún' snó'o me qui'yaj cavi' cunudanj yuvii man rihaan chumii ro', che'é dan orún' snó'o me qui'yaj cunuu i'na' uún yuvii adonj. ²² Dan me se che'é se vaa qui'yaj orún' sí cu'naj Adán ne cavi' taran' yuvii ro', veé danj qui'yaj Jesucristó, ne che'é orún' so' ro', me cunuu i'na' uún cunudanj yuvii noco' man so' adonj.

²³ Tzaj ne ndaa 'o 'o orá quisij 'o 'o rasuun adonj. Dan me se Jesucristó me sí cunuu i'na' asino yaan rihaan cunudanj yuvii, gaa ne güii ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj ro', me se asino nij sí cuchumán rá ni'yaj man so' cunuu i'na' uún ei. Dan me se quisij cunuu i'na' taran' nij sí noco' man so', ²⁴ gaa ne quinavij nu' chumii nihánj a. Dan me se asino yaan ca'nee Jesucristó nu' suun atá taran' nij yuvii do', taran' nij ya'anj uun chij rihaan chumii nihánj do', gaa ne nago' Jesucristó nu' chumii nihánj rihaan Rej ní' Diose, gaa ne ma'an Diose guun chij rihaan chumii nihánj adonj. ²⁵ 'O se no xcuún Jesucristó guun chij Jesucristó rihaan chumii nihánj ndaa se qui'yaj canaán ya ya so' rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man so' adonj. ²⁶ 'O se sí taj ri'yunj man Jesucristó me se 'yaj avi' yuvii, ne dan me se yo'o qui'yaj canaán Jesucristó rihaan se 'yaj avi' yuvii, gaa ne quisij quinavij cunudanj nij sí taj ri'yunj man Jesucristó ei.

²⁷ Danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose a. Danj a'mii danj Diose, tzaj ne se guun chij Jesucristó rihaan ma'an Diose ma'. 'O se Diose me sí qui'yaj guun chij so' rihaan cunudanj yo'ó

nij rasuun adonj. ²⁸ Asa' guun chij Jesucristó rihaan nu' rasuun qui'yaj Diose, ne guun chij Diose rihaan ma'an Jesucristó, ne dan me se qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, gaa ne guun chij Diose rihaan ma'an so', gaa ne Diose me sí guun chij ndo'o rihaan cunudanj rasuun adonj.

²⁹ Sese se cunuu i'na' sí cavi', gaa ne me che'é ata' ne nii che'é 'o xngá, rá soj ga. Sese se cunuu i'na' ya uún nij sí cavi', gaa ne ata' ne rma'an nii che'é sí cavi' a. Tzaj ne 'o se ya uxrá cunuu i'na' uún nij sí cavi', rá nii ei. ³⁰ Me che'é niganj vaj núj rihaan sayuun che'é se-nana Diose, rá soj ga. ³¹ Ya inanjanj danj vaj núj rihaan sayuun, tinuj, nocoj. Ne'en soj se vaa niha' ndo'o rá núj che'é suun 'yaj suun núj sca'núj soj che'é sí 'nij ra'a man ní', ne dan me se ya taj xna'anjanj 'unj rihaan soj se vaa maan na'vij núj 'o 'o güii cavi' núj che'é se-nana Diose ei. ³² Quiran' ndo'oj sayuun chuman' Efeso, ne dan me se ase vaa sayuun ran' sí unu' ga xcuu yuvaa ro', ta'nga' danj vaa sayuun quiranj, ne me che'é qui'yaj danj, rá soj, sese yuun che'é cavi' ga. 'O se qui'yaj suun uun 'unj vaa gaa nanj ei. Sese ya uxrá se cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne doj a ve'é sese canoco' ní' nana a'mii yuvii man rihaan chumii nihánj chuguanj. Dan me se yuvii man rihaan chumii nihánj taj: "Daj doj quisij güii cavi' ní' á. Che'é dan cha' ní' chraa do', co'o ní' tzi' do', yaj gaa vaa i'na' ní' á", taj nij yuvii man rihaan chumii nihánj yuvii ne guun ya rá se vaa cunuu i'na' uún ní' a. Tzaj ne ne 'yaj núj danj ma'. 'O se ne'en ya núj se vaa cunuu i'na' ya uún nij sí cavi' adonj.

³³ Ca'ne' rá soj ga suun tiha' yu'unj man ma'an ei. Nda' se sa' vaa nimán soj, tzaj ne sese cachee

soj ga sí chi'ii, ne nuu chi'ii nimán soj, qui'yaj nij so' ei. ³⁴ No xcuún soj xcaj naca soj cuentá, ne ca'ne' rá soj ga suun 'yaj cacun' ei. 'O se ta'aj soj me sí ne ne'en uxrá daj vaa Diose, raj a ma'. 'O se vaa che'é guun na'aj soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anjanj daj quiran' ní' güii cunuu i'na' uún ní' a

³⁵ Tzaj ne vaa yuvii cataj: "Asa' ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi' ga. Daj gaa nee man nij so' asa' cunuu i'na' uún nij so' ga", taj nij yuvii, xna'anjanj nij yuvii a. ³⁶ Tzaj ne sí ni'yon mé so', sese danj a'mii so' chuguanj. Ne'éen so' daj ran' 'núu unô so' ei. Asino yaan uchruu 'núu yo' rque yo'óo, gaa ne xtun' ma'an 'núu yo', gaa ne xra' naa le'ej man 'núu yo' a. Sese se cuchruu 'núu yo' rque yo'óo, ne daj chihaa míj se xra' naa ma'. 'O se ase vaa ran' 'núu gaa unô nii man yo' rque yo'óo ro', danj gaa quiran' ní' adonj.

³⁷ Ne sese cunô so' yo' caân 'núu trigó do', naj guun caân do', rque yo'óo, ne nuveé ma'an coj me se caxrij so' rque yo'óo ma'. Maan se caân me yo', tzaj ne síj xra' yo', gaa ne nahuun yo' coj adonj. ³⁸ Tzaj ne ino vaa coj xra' man 'o 'o caân, ne ase vaa me rá Diose gaa 'o 'o coj ro', ta'nga' danj vaa 'o 'o coj xra', 'yaj Diose adonj. ³⁹ Ne ne 'o cyaan vaa nu' nee ma'. 'O se ca'vee se nee man yuvii do', ca'vee se nee man xcuu do', ca'vee se nee man xtâ do', ca'vee se nee man xcuaj do', tzaj ne ino vaa a'ngaa 'o 'o nij nee yo' adonj. ⁴⁰ Ne man rasuun rej xta', ne man rasuun rihaan yo'óo, ne ino doj vaa rasuun man rej xta' ga rasuun man rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne ve'é uxrá vaa cunudanj nij rasuun yo' ei. ⁴¹ Dan me se ve'é vaa güii do', ve'é vaa yavii do', ve'é vaa yati' do', tzaj ne ino vaa ruvi' 'o 'o nij rasuun yo' gaa ni'ya' man nij yo', ne veé danj ino vaa 'o 'o nij yati' uún chuguanj.

⁴² Dan me se ase vaa ino vaa 'o 'o nij rasuun yo' ro', vaa 'o 'o ní uún chuguanj. Ne nee man ní asa' quisíj cunuu i'na' uún ní me se ino gaa nee yo' ga nee man ní' cuano chuguanj. Ne nee man ní' cuano, tzaj ne daj doj cavi' yo', ne vaa güii cavi' ní', gaa ne cachin' nii man nee man ní' rque yo'óo, gaa ne cunuu ino yo' ei. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', gaa ne daj chihaa míj se cavi' uún nee man ní' a ma'. ⁴³ Xa' nee man ní' cuano, tzaj ne nij vaa yo', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne inanj ve'é ndo'o gaa nee man ní' asa' cunuu i'na' uún ní' ei. Tzaj ne cuano me se taj se 'ya' guun nucuaj yo' ma'. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne gaa nucuaj ndo'o nee man ní' adonj. ⁴⁴ Nee man uun rihaan chumiij nihánj cuano me ní', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne nee yo'o canoco' sa' man Diose guun nee man ní' adonj. Dan me se sese ne'en ní' se vaa ya vaa nee man ní' cuano, ne veé danj ya uxrá gaa yo'óo nee sa' man ní', qui'yaj Diose ei. Ne nee yo' me yo'o canoco' sa' man Diose chuguanj.

⁴⁵ Ne danj Diose taj se vaa snó'o qui'yaj Diose asino yaan me síi cu'naj Adán, ne gaa tihaj qui'yaj Diose man so' me se ca'née Diose nana vaa i'na' rque nee man so' a, taj danj Diose a. Dan me se ase vaa síi cu'naj Adán ro', danj vaa síi cu'naj Jesucristó, tzaj ne ino doj vaa Jesucristó, ne dan me se gaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne cunuu ino un' nee man so', ne dan me se 'vee vaa i'na' ndaa ma'an ní', 'yaj so' a. Ne che'é dan cunuu i'na' uún taran' ní' chuguanj. ⁴⁶ Tzaj ne asino yaan vaa nee man ní' gaa man ní' rihaan chumiij nihánj, gaa ne vaa güii, gaa ne ma'an ní' nica nee sa' doj yo' a. ⁴⁷ Xa' snó'o qui'yaj Diose asino yaan, tzaj ne yo'óo uun guun so' a. Dan me se nica Diose yo'óo man rihaan chumiij nihánj, qui'yaj Diose man so', tzaj ne xa'

yo'ó snó'o, tzaj ne Jesucristó me so', ne so' me síi cavií rej xta' ca'na' rihaan ní' adonj. ⁴⁸ Ne ase vaa síi cu'naj Adán síi guun yo'óo ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvií man rihaan chumiij nihánj, tzaj ne ase vaa Jesucristó síi cavií rej xta' ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvií yanj rej xta' nanj á. ⁴⁹ Gaa man ní' rihaan chumiij nihánj me se ase vaa Adán síi guun yo'óo ro', danj vaa ma'an ní', tzaj ne vaa güii, ne ase vaa Jesucristó síi cavií rej xta' ro', ta'nga' danj gaa ní' adonj.

⁵⁰ Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se guun nucuaj nee man ní' do', ton man ní' do', cúu man ní' do', cayáan yo' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj, man tinuj, man nocej. 'O se se guun cumán rasuun cuchruu ga rasuun ne uchruu mei.

⁵¹ Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj yo'o nana yuve tihaan naca Diose rihanj, se vaa se cavi' taran' ní' ma'. 'O se vaa güii, ne rque orún' orá le'ej nii yuun che'e cunuu ino taran' ní', ⁵² ne dan me se daj se uun rá' gaa nanij doj yuvé scu'lú' rihan' ro', danj guun uun doj rá' asa' quisíj orá cunuu ino ní' nanj adonj. Dan me se güii quinavíj chumiij nihánj me se nu' ca'yanj se-mozó Diose chruun a'yánj, ne cunuu ino taran' ní' nanj adonj. 'O se asa' ca'yánj so' chruun a'yánj, ne cunuu i'na' nu' nij síi cavi', tzaj ne ino gaa nij so', ne se cavi' uún nij so' daj chihaa míj gaa a ma'. Dan me se quisíj cunuu i'na' nij síi cavi', gaa ne cunuu ino taran' ní' s'ij gaa i'na' rihaan chumiij nihánj adonj.

⁵³ Sese ase vaa ní' cuano nihánj ro', danj gaa ní' ca'anj ní' rihaan Diose, rá ní', gaa ne se ca'vee daj chihaa míj ma'. 'O se vaa che'é asino cunuu sa' nee man ní', gaa ne ca'vee quina' ní' rihaan Diose adonj. Dan me se che'é se nichrun'

caví' nee man ní', che'é dan vaa che'é cunuu sa' yo', nee daj chihaa míj se cavi' yo' gaa a ma'. ⁵⁴ Dan me se asa' nanó nee se cavi' uún xráá ní', gaa nee daj chihaa míj se cavi' nee man ní' a ma'. 'O se güii dan ro', quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose nana taj: "Sa' uxrá qui'yaj canaán ní', nee daj chihaa míj se cavi' ní' a ma'. 'O se quisij ní' qui'yaj canaán ní' rihaan ta'naj 'yaj avi' yuvij adonj. ⁵⁵ Me rej vaj ta'naj 'yaj avi' yuvij ga. Me rej vaj se nucuaj so' ga. Yaj me se se nanó rá ní' se vaa quiran' uún ní' sayuun ma'. 'O se daj chihaa míj se cavi' ní' ma'. 'O qui'yaj canaán ya ní' adonj", taj danj Diose, nee quisij ya nu' nana yo' adonj. ⁵⁶ Se nucuaj ta'naj 'yaj avi' ní' ro', me cacun' tumé ní' adonj. Nee che'é se-tucuanj Moisés qui'yaj ní' cacun', ⁵⁷ tzaj nee tinavij Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' cacun' tumé ní', nee dan me se ya qui'yaj canaán ní', qui'yaj Diose, nee che'é dan no xcúún ní' nago' ní' graciá rihaan Diose ei.

⁵⁸ Ne'en soj se vaa 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Che'é se vaa cataj 'unj rihaan soj ro', che'é dan raan canoco' soj man Jesucristó á. Se ca'ne' rá soj ma'. 'O se niganj qui'yaj suun ndo'o soj che'é síi 'nij ra'a man ní' á. Ne'en soj se vaa suun 'yaj suun soj che'é síi 'nij ra'a man ní' ro', nuvee suun snúu rma'an me yo' ma'. 'O se cavij sa' soj che'é se noco' sa' soj man so' adonj.

16

Nana nihánj taj xna'anj che'é sa'anj naqui'yaj chre' nij síi man chuman' cu'naj Corinto rque nij so' man nij síi nique man chuman' cu'naj Jerusalén a

¹ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é sa'anj naqui'yaj chre' soj rque soj man nij síi nique síi

sa' noco' man Diose á. Dan me se qui'yaj soj ndaa se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Galacia, ² nee rque 'o 'o cotungó ro', ca'nej sa' soj doj sa'anj tucua' soj che'é nij síi nique á. Sese noco' doj qui'yaj canaán yo'o soj, nee noco' doj ca'nej sa' soj, nee sese doj doj qui'yaj canaán yo'o soj, nee doj doj ca'nej sa' soj á. Ve'é cutumé soj sa'anj yo' ndaa se cuchí' 'unj chiháán soj á. 'O se na'vej raj naqui'yaj chre' soj sa'anj ndaa güii cuchí' 'unj ma'. 'O se güii yo' aj naqui'yaj chre' soj sa'anj, raj ei. ³ Asa' cuchí' 'unj rihaan soj, nee go' soj sa'anj naqui'yaj chre' soj man tinúu soj síi me rá soj nica' sa'anj yo' a. Nee tinúu soj síi nica' sa'anj yo' ro', ca'anj nica' nij so' sa'anj yo' ndaa chuman' Jerusalén a. Nee me raj nica' nij so' yanj cartá ca'anj nij so', nee yanj cartá yo' ro', cataj xna'anj yo' rihaan nij síi man Jerusalén se vaa vaj sa'anj yo' rihaan nij so', 'yaj nij tinúu ní' a. ⁴ Sese vaa che'é ca'anj ma'anj chuman' Jerusalén, nee nica' tuvi' núj ca'anj núj a.

Nana nihánj taj xna'anj me güii cuchí' Pablo chuman' cu'naj Corinto a

⁵ Cachén 'unj estadó Macedonia, gaa nee cuchí' 'unj chiháán soj a. Se guun raan 'unj estadó Macedonia ma'. ⁶ 'O se xraj, nee carán' 'unj chiháán soj que'ee güii, tzaj nee ne ne'enj sese cane' ga soj nu' yavii ayuu yu've' man adonj. 'O se ve'e maan chiháán soj me raj cavij 'unj ca'anj 'unj adonj. ⁷ Na'vej raj cachén ra'yanj uún 'unj chiháán soj ma'. 'O se me raj guun raan 'unj que'ee güii, sese ca'vej síi 'nij ra'a man ní' danj gaa adonj. ⁸ Tzaj nee me raj cunuú 'unj chuman' Efeso nihánj ndaa se cachén ya cha'anj Pentecostés adonj. ⁹ 'O se vaa ndo'o rej rihanj qui'yaj sunj

se-suun Diose, tzaj ne 'o se man ndo'o sí taj ri'yunj man ní' chuman' yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij tinúu Pabló sí canoco' man Jesucristó a

¹⁰ Tzaj ne sese cuchí' sí cu'naj Timoteo rihaan soj, ne ve'é ca'mij soj ga so', gaa ne guun niha' rá so' ga soj ei. 'Q se 'yaj suun so' che'é sí 'nij ra'a man ní', ne ase vaa 'yaj sunj ro', ta'nga' danj vaa 'yaj suun ma'an so' che'é sí 'nij ra'a man ní' adonj. ¹¹ Se nachri' soj ni'yaj soj man so' ma'. Maan se dínj cumán soj ga so', ne ve'é racuj soj man so' yan ca'na' uún so' rihanj nihánj á. Na'vij uxraj ca'na' uún so' ga yo'ó nij tinúu ní' adonj.

¹² Ne tinúu ní' sí cu'naj Apolos me se cataj xna'anj ndo'oj rihaan so' se vaa cuchí' so' ga yo'ó nij tinúu ní' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vej so' cuchí' so' cuano mei. Tzaj ne ndaa güi quix'núj rihaan so' asuun, gaa ne cuchí' so' rihaan soj a.

¹³ Tumé soj man soj á. Raan canoco' soj man Jesucristó á. Gaa nucuaj nimán soj, ne 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj á. ¹⁴ Ne gaa 'yaj suun soj nu' suun vaa rihaan soj, ne uxrá gaa 'ee rá soj man tinúu soj á.

¹⁵⁻¹⁶ Ne'en nij soj man nij tuca tinúu ní' sí cu'naj Estéfanos se vaa nij so' me sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij man estado Acaya a. Ne ca'neé nimán ma'an nij so' qui'yaj suun nij so' racuj nij so' man nij sí sa' noco' man Diose á. Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ve'é cunó soj rihaan cunudanj yuvij 'yaj suun ndaa vaa 'yaj suun nij so', tinuj, nocoj. Ne cunó uún soj rihaan cunudanj nij sí a'neé ndo'o nimán qui'yaj suun ga nij so' ei. ¹⁷ Guun niha' ndo'o raj se vaa ca'na' ma'an sí cu'naj Estéfanos do',

sí cu'naj Fortunato do', sí cu'naj Acaico do', ei. Dan me se guun niha' uxrá raj gaa ca'na' va'núj nij sí nihánj rej nej, ne gaa quene'enj man nij so', ne ndaa ma'an ya soj quene'enj nda' rá se 'yaa raj nanj ei. 'Q se nayón nij so' rihaan soj ei. ¹⁸ Dan me se nuu cuj nimanj, qui'yaj nij so', ne dan me se nuu cuj nimán ma'an soj, qui'yaj uún nij so' a. 'Q se nij yuvij vaa danj me se nó xcúun ya soj caraá cochroj soj rihaan nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é saludó a'neé nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a'neé ma'an Pabló a'neé a

¹⁹ Cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man estado Asia a'neé saludó rihaan soj, ga sí cu'naj Aquila do', chana cu'naj Priscila do', taran' nij sí amán rá nuu chre' tucua' roj so' do', a'neé ndo'o saludó rihaan soj a. ²⁰ Dan me se cunudanj nij tinúu ní' a'neé saludó rihaan nij soj ei. Gaa nari' tuvi' soj, ne ve'é ndo'o ca'mij soj ga tinúu soj, ne go' soj 'o xto guee rihaan tinúu soj asa' nari' tuvi' soj ei.

²¹ A'neé ma'anj saludó do' rihaan soj uún ei. Nihánj me nana cachrón ma'anj ra'aj ya rihaan yanj nihánj adonj.

²² Sese vaa yo'o tuvi' soj ne amán rá ni'yaj man sí 'nij ra'a man ní', ne quene'en soj se vaa ya quiran' sí vaa danj sayuun nanj chuguanj. Ya ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' ei.

²³ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj ei. ²⁴ Ne se sa' 'ee rá yuvij nuu nimanj 'yaj Jesucristó me se a'nej rihaan soj cunuú nimán soj ei.

**Nihánj me síj vij yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Corinto a**

¹ 'Uñj me síi cu'naj Pabló sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nanā so' rihaan yuvii, ndaa vaa me rá ma'an Diose qui'yáj a. Yanj tinú' Timoteo gaj, ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan soj sij noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan cunudanj yo'ó nij soj sij sa' noco' man Diose yanj nu' estadó cu'naj Acaya uún a. ² Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diose do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij tuvii' Pabló sayuun, tzaj ne tinanii Diose man nij so' rihaan sayuun yo' a

³ Ve'é ndo'o vaa Diose ei. Se-Diose Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me Diose, ne Rej Jesucristó me uún Diose chuguanj. Ne so' me síi 'ee ndo'o rá man yuvii, ne so' me síi racuíj ndo'o nana sa' nimán yuvii chuguanj. ⁴ Ca'vee se me ma'an sayuun ran' núj, tzaj ne Diose ro', me síi narqué ndo'o chrej nucuaj man núj, ne che'é dan guun nucuaj núj nago' núj chrej nucuaj man tinúú núj güii quiran' tinúú núj sayuun uún chuguanj. Che'é dan asa' ran' tinúú núj sayuun, ne ca'vee nago' núj chrej nucuaj man tinúú núj chrej narqué ma'an Diose man núj nago'

núj man tinúú núj chuguanj. ⁵ Dan me se nda' rá se vaa quiran' uxrá Jesucristó sayuun ro', danj vaa 'na' uxrá sayuun xráá núj, ne che'é dan cunuu 'ee uxrá rá Jesucristó man núj che'é sayuun ran' núj ei. Che'é dan nari' nucuaj rá núj che'é Jesucristó, 'yaj Diose a. ⁶ 'Q se sese ran' núj sayuun, ne che'é yan nari' nucuaj nimán soj do', che'é yan nani soj rihaan cacun' tumé soj do', me ran' núj sayuun adonj. Dan me se sese Diose rqué se nucuaj nuu nimán núj, ne veé danj gaa guee cunuú se nucuaj nimán soj asa' quiran' soj sayuun se vaa ran' núj adonj. ⁷ Dan me se yo'o guun ya rá núj ni'yaj núj man soj che'é se vaa ran' soj ei. 'Q se nda' rá se vaa 'na' sayuun xráá soj ro', veé danj vaa a'néé Diose se nucuaj nimán soj uún chuguanj. Ase vaa ran' núj sayuun ro', danj vaa ran' gué soj sayuun, ne ase vaa nari' nucuaj rá núj 'yaj Diose ro', danj vaa nari' nucuaj rá soj 'yaj uún Diose a.

⁸ Me rá núj na'núj rá soj se vaa quiran' núj sayuun estadó Asia, tinuj, nocoj. Ne me rá núj quene'en soj se vaa uxrá quiran' ya núj sayuun, ne daj doj se cavi' ya núj ei. ⁹ Dan me se 'o sayuun nocoo ya ya me yo', ne nuveé sayuun guun nucuaj yá me sayuun yo' a ma'. 'Q se ne gaa ya ya rá núj gaa i'na' núj a ma'. 'Q se ca'néé nimán núj quinaj nimán núj rej yo' nanj adonj. Nda' rá se vaa síi nata' se-cacun' cavi' ro', danj vaa guun rá núj nanj adonj. Tzaj ne 'o se cunaj uxrá quiran' núj danj, gaa ne yuun che'e, gaa ne se gaa nucuaj rá núj man ma'an núj ma'. 'Q se vaa che'é gaa nucuaj ya rá núj man Diose síi naqui'yaj i'na' man yuvii cavi' nanj adonj. ¹⁰ Dan me se daj doj se cavi' núj, tzaj ne Diose me síi tinanii man núj rihaan sayuun yo', ne so' me síi tinanii man núj rihaan sayuun quiran' núj rej rihaan, ne

nucuj rá núj man so', ne ya ya tinanii só man núj rihaan sayuun, ¹¹ che'é se racuj ndo'o soj man núj achín ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj ei. Dan me se cuno Diose se vaa achín ni'yaj que'ee yuvij rihaan so' che'é núj, ne qui'yaj so' se luj che'é núj tinanii so' man núj rihaan sayuun ei. Ne nago' que'ee ni' gracia rihaan Diose che'é se vaa tinanii so' man núj rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne cuchí' Pabló chuman' cu'naj Corinto a

¹² Ne'en núj se vaa quinanii núj rihaan sayuun, ne niha' ndo'o rá núj, che'é se ne'en núj se vaa nuvi' cacun' tumé núj a. 'Q se ve'é qui'yaj núj ga soj gaa chéé núj rihaan chumij nihánj, ne ne tiha' yu'unj núj man soj ma'. Maan se cuno núj rihaan Diose, ne ca'mii chij núj rihaan soj, ne ne qui'yaj núj inanj se vaa cavii raá ma'an núj ma'. 'Q se ma'an Diose racuj man núj, ne qui'yaj núj inanj se vaa me rá Diose qui'yaj núj nanj adonj. ¹³⁻¹⁴ Dan me se taj vaj nana nachran' cachrón núj nayaá soj ma'. Inanj nana guun nucuj soj nayaá soj do', inanj nana guun nucuj soj cuno soj do', me nana cachrón núj nayaá soj nanj adonj. Cuanó ro', aj nari' soj ta'aj nana cataj xna'anj núj rihaan soj, ne me rá núj nari' guje soj nu' nana yo' ei. Danj me rá núj, che'é yan guun niha' rá núj che'é soj güii ca'na' uún Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne veé danj guun niha' rá soj che'é núj uún ei.

¹⁵ Che'é se guun ya raj se vaa cavij sa' taran' ní' vaa güii, che'é dan guun raj ca'anj 'unj chiháán soj, gaa ne quisij vij ca'anj ni'yaj 'unj man soj, che'é se me raj guun niha' rá soj doj, raj a. ¹⁶ Dan me se gaa vaj 'unj ca'anj 'unj estado Macedonia, ne guun raj caranj

chiháán soj gaa cachén 'unj chrej ca'anj 'unj estado yo' ei. Dan me se guun raj caranj chiháán soj rej ca'anj 'unj ne rej 'na' niqej uún ei. Danj guun raj qui'yaj che'é se guun raj racuj soj manj ca'anj 'unj estado Judea ei. Tzaj ne ne caranj chiháán soj gaa ca'naj nihánj a mei.

¹⁷ Me che'é me ne carán' 'unj chiháán soj, rá soj ga. Guun vij rá 'unj gaa cataj 'unj se vaa guun rá 'unj carán' 'unj chiháán soj, rá soj na'. Gaa nuchruj raá 'unj daj qui'yaj, ne naj guun nana avii raá 'unj ca'mii 'unj, rá soj na'. 'Q cyaan vaa nana ya ga nana ne rihanj, rá soj na'. ¹⁸ Taj ma'. 'Q se Diose me testigó se vaa ya uxrá vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj ei. Xa' núj, tzaj ne ne a'mii rma'an núj nana rihaan soj ma'. ¹⁹ 'Q se a'mii natáj ma'anj ga sí cu'naj Silvano do', sí cu'naj Timoteo do', rihaan soj che'é ta'nú Diose sí cu'naj Jesucristó, ne ne tinachej núj nana ne ga nana ya gaa a'mii natáj núj rihaan soj ma'. Tananj inanj nana ya me nana a'mii núj rihaan soj, che'é se quene'en núj se vaa ya uxrá vaa nu' se-nana Jesucristó nana sa' chuguanj. ²⁰ Cunudanj nij nana cata' tu'va Diose che'é ní' ro', ni'yaj ní' man Jesucristó ne xcaj ní' cuentá se vaa ya vaa nu' nana yo' chuguanj. Ne che'é se sijn noco' man Jesucristó me ní', che'é dan taj ní' "Veé danj gaa ya ei", taj ní' rihaan Diose, ne sa' doj xcaj yuvij cuentá se vaa ve'é ndo'o 'yaj Diose á. ²¹ Diose me sí racuj man núj noco' sa' núj man Jesucristó ga soj, ne so' me sí cune' man núj qui'yaj suun núj rihaan so' a. ²² Ne so' me sí cataj se vaa ya ya ta'nij so' me ní', ne ca'née so' Nimán so' cayáán nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa ya rque so' se sa' man ní', vaa güii adonj.

²³ Tzaj ne sese ne cuchij rej man soj, ne me raj quene'en Diose ni-

manj, se vaa ya vaa nana a'mij rihaan soj cuano nihánj, ne che'é se ne ca'vej ya raj qui'yáj sayuun man soj, che'é dan ne cuchij chuman' Corinto adonj. ²⁴ 'O se ne me rá núj quirij ta'nga' núj rihaan soj daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó ma'. 'O se síi 'yaj suun ga soj yan cavii sa' soj ne guun niha' rá soj me núj, ne aj nari' sa' soj canoco' ma'an soj man Jesucristó nanj adonj.

2

¹ Maan che'é se guun raj yo'o gaa niha' nimán soj ro', che'é dan ne cuchij rej man soj nanj adonj. ² Sese nanao rá soj qui'yáj, gaa ne me síi qui'yaj guun niha' raj ga. 'O se soj me síi naqui'yaj niha' nimanj adonj. Tzaj ne sese nuvi' soj, gaa ne a me síi qui'yaj danj ga. ³ 'O se che'é dan qui'yáj yanj cartá yo', ndaa vaa me rá ma'anj, che'é se ne ca'vej raj cuchij ne quinanó raj qui'yaj soj ei. Tzaj ne 'o se no xcúun soj guun niha' raj qui'yaj soj, ne ndaa ma'an soj do', guun niha' rá gaa chuguanj. ⁴ Tzaj ne gaa qui'yáj yanj cartá yo' me se nuu quitzji ndo'o raj, ne nanó ndo'o raj, ne ndaa ta'vee ma'anj, qui'yaj suun nanó rá chuguanj. Tzaj ne nuveé che'e se me raj quinanó rá soj me qui'yáj yanj cartá yo' ma'. 'O se me raj quene'en soj se vaa 'ee uxrá raj man soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é na'mii sa' uún nij síi man Corinto ga tinúú nij so' síi tanáj cacun' tumé so' a

⁵ Tzaj ne sese vaa yo'o síi 'yaj nanó raj doj, ne nuveé inanj ma'anj nanó rá 'yaj so', cataj ní' vaa ma'. 'O se ndaa ma'an soj do', nanó rá, cataj ní' vaa, che'é se na'vej rá ní' cuta' ní' doj vaa nanj adonj. ⁶ Ne sayuun cuta' soj xráa síi qui'yaj cacun' yo' me se veé dan ca'vee, ne ca'nee soj sayuun xráa so' nanj

ei. Taj che'é qui'yaj soj doj sayuun man so' a ma'. ⁷ Maan se caraa x'naa soj rihaan so', ne veé dan quisij qui'yaj soj sayuun man so', tadó soj se nanó ndo'o rá so', qui'yaj soj, ne quirij' nimán so', qui'yaj soj ei. ⁸ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me raj ve'é qui'yaj soj, gaa ne guun ya rá so' se vaa ya ya 'ee rá soj man so' ei. ⁹ Gaa qui'yáj yanj cartá ca'nej rihaan soj gaa rque, ne ca'né' 'unj suun rihaan soj se vaa qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' yo', che'é rej me rá 'unj xcáj 'unj cuentá daj sij me soj, ne me raj quene'enj sese sij uno nu' nana a'mij rihaan me soj a. ¹⁰ Sese ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é so', ne veé danj qui'yáj, ne caraa x'naj che'é so', che'é rej me raj cavii sa' doj soj, ne ne'enj se vaa tumé Jesucristó man ní' ei. ¹¹ Danj qui'yaj ní', gaa ne se gaa nanj qui'yaj canaán síi cu'naj Satanás man ní' ei. 'O se aj ne'en ní' daj me rá so' qui'yaj so' ga ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Pabló chuman' cu'naj Troas, ne ca'anj so' estadó cu'naj Macedonia a

¹² Dan me se ca'anj 'unj chuman' cu'naj Troas ca'mii natáj 'unj se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se vaa ndo'o rej ca'mii natáj 'unj nana sa', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', ¹³ tzaj ne ne nari' 'unj man tinúú ní' síi cu'naj Titó, ne nanó ndo'o raj, ne che'é dan tanáj 'unj man nij tinúú ní' síi ne chuman' Troas yo', ne cavii 'unj ca'ná' 'unj estadó Macedonia nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana a'mii natáj nij tuvi' Pabló rihaan nij yuvii a

¹⁴ Tzaj ne nago' ní' graciá rihaan Diose, che'é se Diose me síi 'yaj se vaa 'yaj canaán uxrá núj rihaan síi chree che'é Jesucristó a. Ne Diose me síi 'yaj uno yuvii man

rihaan nu' cachra' chumiij nana sa' a'mii núj che'é Jesucristó, ne yo' o cha'nuu nana sa' yo' rihaan nu' cachra' chumiij, nda' rá se vaa avii se gun' daj man yâj gaa naxra' yo' ro', danj vaa cha'nuu se-nana Diose chuguanj. ¹⁵ Dan me se nda' rá se vaa yachruu squíi gun' daj, ne achén yo' sca'núj nij síi quinaniij rihaan sayuun, ne achén yo' sca'núj nij síi ca'anj rihaan ya'an, danj vaa núj gaa nata' núj se-nana Jesucristó rihaan yuvij che'é Diose ei. ¹⁶ Ne xa' nij síi ca'anj rihaan ya'an, tzaj ne nda' rá se vaa gun' squíi rihaan nij yuvij cavi' ro', danj vaa se-nana Diose rihaan nij so' ei. Tzaj ne xa' nij síi quinaniij rihaan sayuun me se nda' rá se uun rá' gaa sa' uxrá gun' squíi ro', danj uun rá' nij so' gaa uno nij so' se-nana Diose ei. Tzaj ne a me síi uun nucuaj 'yaj danj, rá soj ga. ¹⁷ 'O se núj me se ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj ta'aj nij síi a'mii natáj se-nana Diose a ma'. 'O se ta'aj nij so' me se ne inanj nij síi me rá qui'yaj canaán sa'anj che'é se-nana Diose, ne xa' núj, tzaj ne inanj nana ya me rá núj ca'mij núj, ne na'vej rá núj ca'nee núj sa'anj che'é se-nana Diose rihaan yuvij ma'. 'O se Diose me síi ca'ne' suun rihaan núj ca'mij natáj núj, ne tumé Diose man núj daj ca'mij núj, ne síi noco' man Jesucristó me núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa 'o yanj cartá qui'yaj Jesucristó vaa nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto ga nu' ní' a

¹ Dan me se gaa a'mii núj nana nihánj me se uun che'e uun núj a'mii núj che'é ma'an núj, rá soj na'. Taj mei. Dan me se ase vaa yanj cartá vaa nu' ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se nuveé che'e nucui' rá núj a'mii

núj danj ma'. 'O se veé danj vaa ya ei. Nda' se me rá soj tijaan núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj chiha'. Nda' se me rá soj cachinj núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj rihaan soj chiha'. 'O se taj ma'. Ne vaa danj mei. 'O se aj ne'en soj man núj á. Ne taj che'é qui'yaj soj yanj cartá cataj xna'anj rihaan yo'ó yuvij daj sij me núj ma'. ² 'O se ase vaa yanj cartá a'mii che'é núj vaa ma'an soj adonj. Dan me se aj ne'en cunudanj yuvij daj vaa nimán núj se vaa 'ee rá núj man soj, ne che'é dan xcaj nij yuvij cuentá se vaa sij sa' me núj ei. ³ Dan me se ne'en ya ya ní' adi' se vaa yanj cartá qui'yaj ma'an Jesucristó vaa soj chuguanj. Tzaj ne nuveé yanj cartá qui'yaj nii ga tintá me yo' ma'. Nuveé letrá cachrón nii rihaan yahij me yo' ma'. 'O se letrá cachrón ya ma'an Jesucristó ndaa nimán soj me nana yo' adonj. Ne yo' me qui'yaj Nimán Diose, ne che'é Nimán Diose me nuú nana yo' ndaa rque nimán soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun nucuaj nij tuvi' Pabló ca'mii natáj nij so', qui'yaj ma'an Diose a

⁴ Yo' o nucuaj rá núj man Diose che'é Jesucristó se vaa ya racuíj Diose man núj ei. ⁵ Dan me se ne nó xcúún núj cataj núj se vaa guun nucuaj núj qui'yaj suun núj che'é Diose ma'. 'O se ma'an Diose me síi 'yaj uun nucuaj núj qui'yaj suun núj adonj. ⁶ Ne Diose me síi qui'yaj guun nucuaj núj cataj xna'anj núj che'é tucuáán naca cuchruj Diose che'é yuvij adonj. Ne xa' tucuáán naca yo', tzaj ne nuveé inanj tucuáán no rihaan yanj daj vaa no xcúún ní' canoco' ní' me tucuáán naca yo' ma'. 'O se se guun nucuaj ní' canoco' ní' tucuáán no rihaan yanj ma'. Xa' tucuáán no rihaan yanj, tzaj ne cavi' nimán ní', qui'yaj tucuáán vaa danj ei. Dan me se xa' tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní', tzaj ne tananj a cunuú

i'na' nimán ní' qui'yaj Nimán Diose che'é tucuáán naca yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o vaa nana a'mii natáj nij tuví' Pabló nana a'mii che'é Nimán Diose a

⁷ Nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá ro', cachrón Diose nana yo' rihaan yahij caxra', ne cataj so' se vaa síi se cuno nu' nana yo' ro', yuun che'é cavi' so', taj so' a. Dan me se gaa tucuchén Moisés tucuáán yo' rihaan nij yuvij, ne cuchuguun uxrá rihaan so', ne ndaa do' do' quina'áj ya'an rihaan Moisés, tzaj ne ne guun nucuaj nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' rihaan Moisés ma'. ⁸ Táa a suun vaa rihaan núj suun nata' se-tucuanj Nimán Diose chuguanj. ⁹ 'Q se nanj se-tucuanj Moisés, tzaj ne sa' uxrá ca'mii nii ni'yaj nii se-suun Moisés suun nata' che'é tucuáán 'yaj 'na' cacun' xráá yuvij, ne táa a se-suun núj, ne sa' doj 'yaj núj nata' núj tucuáán 'yaj nuu sa' yuvij rihaan Diose ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá ro', ve'é ndo'o chuguun rihaan Moisés, rá nij yuvij israelitá, tzaj ne yaj ro', me se ne ve'é vaa nana nga yo' rihaan ní' a ma'. Ne tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní' ro', yo' ve'é vaa rihaan ní' yaj adonj. 'Q se ve'é doj vaa tucuáán cuchruj Diose cuano rihaan nana ca'mii Diose gaa naá nanj adonj. ¹¹ 'Q se doj orá cuchuguun rihaan Moisés, qui'yaj nana ca'mii Diose rihaan so' gaa naá, tzaj ne sa' doj vaa nana ca'mii Diose cuno ní' yaj, ne ve'é uxrá doj cumañ ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj nana naca yo' adonj.

¹² Che'é se guun ya rá núj se vaa gaa i'na' núj nu' cavii nu' ca'anj, che'é dan niha' rá núj, ne ne na'aj núj a ma'. ¹³ Ne 'yaj núj ndaa vaa qui'yaj Moisés gaa naá ma'. Dan me se caraán so' yatzíj rihaan so', che'é yan ne ca'vej rá so' ni'yaj nij yuvij israelitá rihaan so' daj

guun quiti'lnj chuguun rihaan so' a. ¹⁴ Dan me se ne quene'en nij so' daj vaa canicun' se chuguun rihaan Moisés ma'. 'Q se ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a man adonj. Ne inanj danj vaa uún nij yuvij israelitá ndaa cuano nihánj, ne aráán rihaan nij so' gaa nayaa nij so' nana ca'mii Diose gaa naá, ne taj se 'yá' xcaj nij so' cuentá che'é nana yo' a man adonj. Inanj nij síi noco' man Jesucristó me síi uun nucuaj xcaj cuentá che'é nana yo' nanj ei. ¹⁵ Tzaj ne ve'é danj vaa ndaa cuano, ne ne guun nucuaj nij yuvij israelitá xcaj sa' nij so' cuentá gaa nayaa nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Ve'é danj aráán rihaan nij so' nanj á. ¹⁶ Ne gaa canicaj ní' noco' ní' man síi 'nij ra'a man ní', gaa ne x'néj yatzíj aráán rihaan ní', ne a'vee ruvi' sa' rihaan ní' ni'yaj ní' ei. ¹⁷ (Dan me se daj vaa ese Nimán Diose me síi 'nij ra'a man ní', ne dan me se rej yanj Nimán Diose me se vaa ya'núj rej yo' ei.) ¹⁸ Ne taj se aráán rihaan taran' ní' ma'. 'Q se uun nucuaj ní' ne'en ní' man síi 'nij ra'a man ní', se vaa ve'é uxrá vaa so', ne ase vaa so' ro', danj gaa uún ma'an ní', che'é se ni'yaj ní' man so' ei. Dan me se do' do' naquiyaj sa' síi 'nij ra'a man ní' nimán ní', ne dan me se ne so' nimán ní', ne ase vaa ma'an so' ro', danj gaa taran' ní' uún adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se ran' ndo'o nij tuví' Pabló sayuun, tzaj ne uun nucuaj nij so' a'mii natáj nij so' se-nana Diose, qui'yaj Diose a

¹ Dan me se cunuu 'ee rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne che'é dan ne ri' rá núj ca'mii natáj núj se-nana Diose ma'. ² Tananj a 'o tanáj xco núj nu' nij rasuun na'aj chi'ij 'yaj yuve nii ei. Se kuchu'vi' núj

quene'en yuvij me 'yaj núj ma'. Se ca'mii núj nana tiha' yu'unj ma'. Se ca'mii ne núj che'é se-nana Diose ma'. Inanj nana ya ca'mij núj cunocunudanj yuvij, ne xcaj ma'an nij yuvij cuentá se vaa ya vaa nana a'mii núj, ne Diose me sí cunocunú nana ca'mij núj nanj ei. ³ Tzaj ne sese nana yuve me nu' nana a'mii natáj núj, rá ta'aj nij yuvij, ne inanj nij sí chi'ij ca'anj rihaan sayuun me nij sí uun danj rá nanj ei. ⁴ Ne xa' nij so', tzaj ne ne amán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. 'O se caráan xréé nij so', qui'yaj sí chree sí noco' nij so' man, ne ne guun nucuaaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é se-nana Jesucristó ma'. Ne ne'en nij so' se vaa sa' ndo'o vaa Jesucristó ma'. Ne xa' Jesucristó, tzaj ne ase vaa ma'an Diose vaa so' ni'yaj ní' man so' adonj.

⁵ Xa' núj, tzaj ne ne a'mii natáj núj che'é ma'an núj ma'. Inanj che'é Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' a'mii natáj núj, ne taj núj se vaa che'é se noco' ní' man so', che'é dan sijn 'yaj suun rihaan soj me núj ei. ⁶ 'O se Diose me sí cataj se vaa chuguun rihaan chumij, ne danj ca'mii Diose gaa naá uxrá gaa vaa rmi' rihaan chumij nihánj, gaa ne cuchuguun rihaan chumij nihánj, ne yaj me se chuguun nimán núj, qui'yaj uún Diose á. Che'é dan me guun nucuaaj núj cataj xna'anj núj rihaan yuvij se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne sese cunocunú yuvij se-nana Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se nuu nu' rasuun sa' yo' nimán núj, tzaj ne ase vaa 'o xruj yo'óo niqii uun vaa núj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa nu' se sa' nucuaaj yo' 'na' 'yaj Diose ei. Ne nuveé ma'an núj 'yaj veé 'na' se sa' yo' ma'. Diose me sí rqué se nucuaaj man núj che'é rej ca'vee

natá' núj se-nana so' adonj. ⁸ Dan me se me rej ma'an vaj núj me se 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne rqué Diose rej quinanj núj rihaan sayuun yo' a. Chu'vi' nimán núj, tzaj ne ne ri' nimán núj ma'. ⁹ Noco' uxrá yuvij man núj che'é yan me rá nij so' go' nij so' man núj, tzaj ne ne tanáj Diose man núj ma'. 'Yaj ya nii sayuun man núj, tzaj ne ne avi' núj a ma'. ¹⁰ Niganj ne'en ya núj se vaa ase guun rá nú gaa ticavi' nii man Jesucristó ro', cunudanj me rá nii ticavi' nii man núj adonj. Che'é se ne cavi' núj, gaa ne caráya'anj uxrá nij yuvij adonj. Ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne tumé so' man núj adonj. ¹¹ Dan me se vaa i'na' núj rihaan chumij nihánj, tzaj ne niganj ne'en núj se vaa ca'vee cavi' núj che'é se noco' núj man Jesucristó, ne ne'en yuvij se vaa ca'vee cavi' núj, tzaj ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne racuj ndo'o so' man núj adonj. ¹² Dan me se núj me se sijn daj doj cavi' me núj, tzaj ne soj ro', tananj a yo'o gaa i'na' nimán nij soj á.

¹³ No nana ca'mii 'o sí cane gaa naá rihaan danj Diose se vaa cataj so':

—Cuchumán raj ni'yaj 'unj man Diose, ne che'é dan ca'mij che'é so' a —taj yo'o sí cane gaa naá yo' a.

Ne ase vaa cuchumán rá sí cane gaa naá yo' ro', danj vaa amán rá núj, ne che'é dan a'mii núj che'é Diose, ¹⁴ che'é se ne'en núj se vaa Diose me sí qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cunuu i'na' uún ma'an núj ga Jesucristó, qui'yaj uún Diose, gaa ne canicun' núj rihaan Jesucristó, qui'yaj uún Diose, ne danj qui'yaj uún Diose che'é soj uún adonj. ¹⁵ 'O se inanj che'é soj ran' núj nu' se vaa ran' núj, tzaj ne che'é se me rá núj nicaaj que'ee soj se luj

qui'yaj Diose, gaa ne guun rijj doj ní sij nago' graciá rihaan Diose, ne guun rijj doj ní sij ve'é a'mií che'é Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nata' ndo'o nij tuví' Pabló se-nana Diose, che'é se ne'en nij so' se vaa naru'vee Jesucristó rihaan nij so' a

¹⁶ Che'é dan se ca'ne' rá núj ma'. Dan me se núj me se daj doj caví' nee man núj, tzaj ne daj a güii tananj a nahuun sca' doj nimán núj nanj ei. ¹⁷ Cuanó yaj me se vaa doj sayuun ran' núj, tzaj ne ra'yanj cachén nu' sayuun yo', ne che'é sayuun ro', ve'é uxrá cavíj núj nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁸ Che'é dan ne xcaj núj cuentá che'é nij rasuun ruvi' ni'yaj yuvii ma'. 'O se rasuun ruvi' ni'yaj yuvii ro', vaa güii quinavij nu' rasuun yo', ne che'é dan inanj che'é nij rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvii cuano xcaj núj cuentá, che'é se rasuun cumán nu' cavii nu' ca'anj me rasuun yo' adonj.

5

¹ Dan me se ne'en núj se vaa ase vaa 'o ve' mantá uta' uun nii 'o orá le'ej nii ne doj orá a'néj nii mantá ro', vaa nee man núj, ne yanj nee man núj gaa vaa i'na' núj rihaan chumii nihánj, tzaj ne ne'en núj se vaa ca'vee navij nee man núj vaa güii, ne asa' navij yo', gaa ne rque Diose yo'ó nee naca cunuú núj, ne daj chíhaa míj se quinavij nee naca yo' a ma'. Tananj a cayáán núj rej xta' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² 'O se aráj chej núj, che'é se me uxrá rá núj cunuú núj nee naca yo', nee qui'yaj Diose rej xta' che'é núj a. ³ Ne nee naca yo' me caráán xráá núj, gaa ne se gaa nanj gaa canj núj ei.

⁴ Dan me se nuú núj nee nga nihánj cuano, ne che'é dan nanó rá núj, ne aráj chej núj, che'é se na'vej rá núj caví' núj a man adonj. Dan

me se na'vej rá núj tanáj núj nee nuu núj cuano, tzaj ne me ndo'o rá núj cunuú núj nee naca yo', ne ve'e dan me se nee man núj nee daj doj caví' nihánj ro', cunuú naca uún yo', ne gaa i'na' yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁵ Ne Diose me síi 'yaj suun nimán núj yan ca'vee cunuú naca nee man núj vaa güii, ne rque so' Nimán so' man núj, ne che'é dan guun ya rá núj se vaa cunuú naca ya núj adonj. ⁶ Che'é dan niganj vaa nucuaj nimán núj, ne dan me se ne'en núj se vaa gaa vaa nee man núj nihánj cuano ro', ne taj vaj núj ne rej xta' ga síi 'nij ra'a man ní' ma'. ⁷ 'O se ataa quita'aa núj se vaa rque Diose rihaan núj, tzaj ne amán rá núj ni'yaj núj man Diose se vaa ya vaa nana cataj xna'anj so' rihaan núj, ne che'é dan uno núj rihaan so' nanj adonj. ⁸ Dan me se nari' nucuaj nimán núj, ne uun rá núj se vaa cunaj uxrá gaa tanáj núj nee man núj, ne ca'anj núj cayáán núj ga síi 'nij ra'a man ní', ne sa' doj cavii núj asa' qui'yaj núj danj adonj.

⁹ Che'é dan me ndo'o rá núj guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj á. Ca'vee se cayáán núj rihaan chumii nihánj, ca'vee se cayáán núj rej xta', tzaj ne me rá núj guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj nanj adonj. ¹⁰ Ne'en núj se vaa vaa güii no' xcúún taran' ní' canicun' taran' ní' rihaan Jesucristó, ne naquiyaj cuu so' che'é ní' a. Gaa ne naru'vee Jesucristó rihaan ní' che'é se vaa qui'yaj ní' gaa vaa i'na' ní' rihaan chumii nihánj, ne sese sa' qui'yaj ní', ne se sa' naru'vee Jesucristó rihaan ní', ne sese nij qui'yaj ní', ne se nij quinica'j ní' nanj adonj.

¹¹ Chu'vi' núj che'é se ne'en núj se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun man nij síi tumé cacun', ne che'é dan nago' núj chrej nucuaj man yuvii canoco' nij yuvii man

so', ne aj ne'en Diose daj vaa nimán núj a. Ne guun ya rá 'unj se vaa xcaj ma'an nij soj cuentá daj vaa nimán núj nanj adonj. ¹² Nuveé che'e se me rá núj ca'mii núj nana sa' che'é ma'an núj me a'mii 'unj danj ma'. Maan se me rá núj guun nucuaj soj ca'mii nacaj soj ni'yaj soj man núj nanj adonj. 'O se nij síi taj ri'yunj man núj me se inanj xcaj nij so' cuentá daj ruvi' yuvii ni'yaj nij so', tzaj ne ne acaj nij so' cuentá daj vaa nimán yuvii ma'. ¹³ Ca'vee se snúu rma'an núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se noco' núj Diose me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj, ne ca'vee se nuvi' nana niha' nimán núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se me rá núj racuj núj man soj me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj adonj.

¹⁴ 'O se ne'en núj se vaa 'ee rá Jesucristó man cunudanj yuvii, ne che'é dan 'o me rá núj cataj xna'anj núj rihaan yuvii che'é so' a. 'O se guun ya rá núj se vaa orún' Jesucristó me síi cavi' che'é cunudanj yuvii, ne che'é dan ase vaa síi cavi' ro', danj vaa cunudanj nij yuvii noco' man so' ni'yaj nij so' chrej chi'ii a. ¹⁵ Ne che'é se cunuu sa' nimán nij yuvii ro', che'é dan se guun rá nij yuvii se vaa vaa i'na' nij yuvii rihaan chumii nihánj che'é yan qui'yaj suun nij yuvii che'é ma'an nij yuvii ma'. 'O se gaa i'na' nij so' che'é yan canoco' nij so' man Jesucristó, ne Jesucristó me se so' me síi cavi' che'é nij so', ne cunuu i'na' uún so' che'é yan cavii sa' nij yuvii doj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'mii natáj nij tuvi' Pabló se vaa ca'vej rá yuvii tinanii Diose man nij yuvii rihaan sayuun a

¹⁶ Che'é dan me ca'ne' rá núj ga suun acaj cuentá ndaa vaa ruvi' yuvii ni'yaj tuvi' yuvii á. Asij rque me se nanj yuvii me Jesucristó rá núj, ne inanj xcaj núj cuentá ndaa vaa ruvi' so', tzaj ne yaj me se ne

'yaj núj danj a ma'. ¹⁷ Ne che'é se cunuu sa' nimán núj, che'é dan ne'en núj se vaa me ma'an yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nimán so', qui'yaj Diose á. Ne síi amán rá ro', se guun rá uún so' qui'yaj so' ndaa vaa qui'yaj so' gaa rque ma'. 'O se síi acaj naca cuentá me so' adonj.

¹⁸ Ne xa' nu' nihánj, tzaj ne Diose me síi 'yaj nu' nihánj che'é yuvii, ne so' me síi qui'yaj cunuu rcua'aan ní' ga ma'an so' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ca'ne' ma'an Diose suun rihaan núj cataj xna'anj núj rihaan yuvii se vaa ca'vee cunuu rcua'aan nij yuvii ga Diose adonj. ¹⁹ Dan me se ma'an Diose ca'neé man Jesucristó rihaan chumii nihánj, ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cunuu rcua'aan yuvii ga Diose, qui'yaj Diose, ne tirí' Diose cuentá cacun' vaa rihaan nij yuvii a. Ne Jesucristó me síi rque nana nihánj man núj cataj xna'anj núj nana nihánj rihaan yuvii, qui'yaj uún Diose ei.

²⁰ Dan me se a'mii núj se-nana Jesucristó rihaan yuvii, ne ma'an Diose rque se-nana Diose rihaan núj ca'mii núj che'é ma'an Diose, ne che'é dan achíin ni'yaj ndo'o núj rihaan nij yuvii, ne a'mii núj nana nihánj rihaan nij yuvii a: "Cunuu rcua'aan nij soj ga Diose ei. ²¹ A 'ó cacun' ne tumé Jesucristó ma'. Tzaj ne naraa Diose nu' cacun' tumé ní' xráa ma'an Jesucristó, ne quiran' Jesucristó sayuun che'é cacun' yo', ne che'é dan ca'vee cunuu sa' ya ní' rihaan Diose che'é se sij noco' man Jesucristó me ní' adonj." Yo' me nana a'mii natáj núj rihaan yuvii nanj adonj.

6

¹ Dan me se 'yaj suun núj suun ca'ne' Diose rihaan núj, ne che'é dan taj xna'anj núj rihaan soj se vaa se quiri'íj yaníj soj se luj qui'yaj

Diose che'é soj ma'. ² 'Q se nana nihánj me nana ca'mii Diose á:

—Maan güii cunó 'unj cachúin ni'yaj soj rihaanj, ne güii dan me racuj 'unj man soj cavii sa' soj a —cataj Diose gaa naá a.

Ne xcaj soj cuentá se vaa cuano nihánj me güii cunuu 'ee rá Diose man soj, ne cuano nihánj me güii ca'vee cavii sa' soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ndo'o nij tuvi' Pabló man ma'an nij so' daj yaj nij so' che'é yan cunó yuvii nana a'mii nij so' a

³ Ne tumé uxrá núj man núj che'é chrej sa', che'é se na'vej rá núj guun yanij soj rihaan chrej sa' a. Ne na'vej rá núj cataj soj se vaa nij vaa suun 'yaj suun núj rihaan Diose uún a. ⁴⁻⁵ 'Q se me rá núj ni'yaj soj man núj ne cataj soj se vaa ya ya sij 'yaj suun rihaan Diose me núj, ne che'é dan a'vee se daj a ran' núj sayuun, tzaj ne vaa inaj nimán núj nanj adonj. Dan me se ran' núj sayuun, ne achiin rasuun man núj, ne chu'vi' nimán núj, ne o' nii cuxru' xráá núj, ne axrij nii taga' man núj, ne nuu chre' nii caxrij yuvaa nii man núj, ne 'yaj suun ndo'o núj che'é se qui'yaj canaán núj cha núj, ne vaa güii narii ndo'o núj nej, ne vaa güii, ne ne vaa ya'núj rihaan núj cha núj, tzaj ne vaa inaj nimán núj, ne ne a'ne' rá núj a ma'. ⁶ Ne a'neé nimán núj qui'yaj suun núj rihaan Diose, ne núj ro', ne uun yuvaa núj man tuvi' núj ma'. Tananj ve'é 'yaj núj rihaan tuvi' núj, ne noco' núj Nimán Diose, ne ya ya 'ee rá núj man tuvi' núj adonj. ⁷ Nana ya a'mii núj, ne rqué Diose se nucuaj man núj, ne cunuu sa' nimán núj rihaan Diose, ne che'é dan a'vee unu' núj ga síi chree, ne tumé núj man núj se vaa se qui'yaj síi chree chi'ii man núj a. ⁸ Vaa yuvii a'mii sa' che'é núj, ne vaa yuvii a'mii nij che'é núj, ne vaa yuvii taj se vaa síi ne me núj, tzaj

ne nana ya a'mii núj ei. ⁹ Ne nuvi' se uun núj, taj uún nii, tzaj ne sij ne'en uxrá yuvii man me núj a. Ne taj uún nii se vaa daj doj cavii' núj, tzaj ne ne'en soj se vaa vaa nucuaj núj a. Ne ma'an Diose 'yaj sayuun man núj che'é rej nari' núj cunó núj doj rihaan Diose, tzaj ne ne avi' núj, 'yaj Diose ma'. ¹⁰ Ne nanó rá núj che'é sayuun, tzaj ne niha' rá núj rihaan Diose uún a. Ne síi nique me núj, tzaj ne avii sa' doj que'ee yuvii, 'yaj núj a. Ne taj si'yaj núj, tzaj ne cunudanj chumii nihánj me si'yaj núj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló cunuu 'ee rá nij síi man Corinto ni'yaj nij so' man nij tuvi' Pabló a

¹¹ Dan me se nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij man chuman' Corinto daj vaa nimán núj a. Dan me se ne'en soj se vaa 'ee ndo'o rá núj man soj á. ¹² Nuveé che'e se vaa qui'yaj núj me nanó rá soj ma'. Maan che'é se ne nucuaj rá soj man núj ro', che'é dan nanó rá soj adonj. ¹³ Daj se uun rá nii ne'en nii ta'nii nii ro', danj vaa uun raj ne'enj man soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa, ase vaa qui'yaj núj che'é soj ro', danj qui'yaj uún soj che'é núj, ne gaa nucuaj rá soj man núj á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúin ní tanáj ní chrej chi'ii, ne cunuu sa' nimán ní rihaan Diose a

¹⁴ Se guun guun tuvi' soj ga nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ma'. Se guun qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' ma'. Asa' ca'vee cuyaan gaa rej ranga' ga rej rmii', rá soj ga. Che'é dan, asa' ca'vee guun tuvi' síi me rá qui'yaj sa' ga síi me rá qui'yaj cacun', rá soj ga. ¹⁵ Asa' ca'vee cuyaan gaa rá Jesucristó ga síi chree, rá soj ga. Ne ca'vee cuyaan gaa rá síi amán rá ni'yaj man Diose ga síi na'vej rá cuchuman rá, rá soj na'. Taj ma'.

16 Ne xa' ní' sij noco' man Diose, tzaj ne asa' ca'vee cunu chre' ní' ga ya'anj cacóy yuvii, rá soj ga. Xa' ya'anj cacóy yuvii, tzaj ne ne vaa i'na' yo' ma'. Ne xa' Diose, tzaj ne sí' vaa i'na' me so', ne ne so' nimán ní' ei. 'O cyaan vaa nana nihánj ga nana ca'mii Diose gaa naá gaa cataj Diose:

—Cayaán 'unj ga nij so', ne cachee 'unj ga nij so', ne guún 'unj Diose noco' nij so', ne guun nij so' yuvii tumé 'unj man a —taj Diose gaa naá che'é ní' sij noco' man so' a.

17 Ne cataj uún Diose rihaan ní' sij noco' man so':

—Che'é dan guun yanj soj rihaan nij sí' chi'ii yo', ne a 'ó se chi'ii se qui'yaj soj, gaa ne nacaj 'unj man soj, 18 ne guun Rej soj manj, ne guun soj ta'nj a. Veé danj síj nana cataj xna'anj 'unj sij 'nij ra'a man soj rihaan soj, ne sij guun nucaj qui'yaj nu' nana nihánj mej adonj —taj uún Diose rihaan ní' a.

7

1 Dan me se nu' nana nihánj nana ca'mii ya Diose gaa naá ro', ca'mii Diose nana yo' rihaan ní', tinuj, nocoj. Che'é dan quirii yanj ní' man cunudanj se chi'ii qui'yaj ní' asij rque do', man cunudanj se chi'ii man nimán ní' do', ne gaa cuj nimán ní' á. Ne naquiyaj sa' inanj ní' nimán ní', che'é se uxrá aráj cochroj ní' rihaan Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló cuno so' nana se vaa cuno nij sí' man Corinto se-nana Pabló a

2 Me rá nuj ve'é ca'mii soj ga nuj á. 'O se a 'ó soj ne qui'yaj chi'ii nuj man ma'. A 'ó soj ne tiha' yu'unj nuj man ma'. 3 Dan me se nuveé che'e se me rá 'unj cuta' 'unj cacun' xráa soj me a'mij danj ma'. 'O se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'ee uxrá rá nuj man soj, ne ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se cavi'

ní' do', tzaj ne yo'o gaa 'ee rá nuj man soj nanj adonj. 4 Inanj nucaj ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj se vaa ve'é qui'yaj soj, ne niha' ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj, ne nda' se sayuun ran' nuj, tzaj ne uun niha' ndo'o raj adonj.

5 Dan me se ca'anj nuj estadó Macedonia, tzaj ne taj se 'yá' cane sa' nuj a ma'. 'O se qui'yaj ndo'o nii sayuun man nuj, ne vaa yuvii ca'mii cunu' ga nuj, ne cuchu'vi' ndo'o nuj a. 6 Tzaj ne Diose me sí' racuj ndo'o man nij sí' ni'yanj nimán, ne dan me se racuj ndo'o Diose man nuj se vaa ca'na' tinú' Titó rihaan nuj, qui'yaj Diose, ne cunuu cuj rá nuj, qui'yaj so' a. 7 Ne veé uún so' me sí' cataj xna'anj rihaan nuj se vaa guun niha' rá so' quene'en so' man soj, ne cataj xna'anj so' se vaa me ndo'o rá soj quene'en soj man nuj do', se vaa nanó rá soj che'é sí' qui'yaj cacun' 'nij sca'nuj soj do', se vaa niha' rá soj ca'mii sa' soj che'é nuj do', ne che'é dan doj a guun niha' raj adonj.

8 Dan me se nda' se quinanó rá soj, qui'yaj yanj cartá ca'néj, tzaj ne cunaj qui'yaj, raj ei. 'O se quinanó rá soj che'é se cataj xna'anj 'unj che'é cacun' tumé soj, tzaj ne ne'én 'unj cuano se vaa ya quinanó rá soj doj güii, qui'yaj yanj cartá yo' chuguanj. Dan me se ne guun niha' raj gaa cachronj nana nucaj yo' rihaan soj ma'. 9 Tzaj ne yaj me se guun niha' raj, ne nuveé che'e inanj se quinanó rá soj me guun niha' raj ma'. Che'é se tanaj soj cacun' tumé soj, ne canicaj nimán soj ro', che'é dan guun niha' raj adonj. 'O se quinanó rá soj, ne canicaj nimán soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne che'é dan ne quiran' soj sayuun, qui'yaj nuj a ma'. Tananj a cavií sa' soj doj, qui'yaj nuj adonj. 10 'O se sese quinanó rá ní' ndaa vaa me rá

Diose qui'yaj ní, ne çanicaj nimán ní, ne cavii sa' ní, ne guun rá ní se vaa sa' qui'yaj Diöse che'é ní adonj. Tzaj ne sese quinanó rá ní ndaa vaa nanó rá nij sí man rihaan chumij nihánj, ne quirí' nu' nimán ní nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹¹ 'Q se xcaj soj cuentá se vaa ve'é ndo'o qui'yaj soj, che'é se quinanó rá soj che'é cacun' qui'yaj soj, qui'yaj Diöse á. 'Q se cunaj ca'mii soj che'é nana ca'mii núj do', ne niha' rá soj ni'yaj soj cacun' tumé yuviij 'nij sca'núj soj do', caráj cochroj ndo'o soj ni'yaj soj Diöse do', guun rá soj quene'en soj man núj do', guun niha' rá soj qui'yaj soj sayuun man sí qui'yaj cacun' do' a. Nu' nihánj qui'yaj soj, tihaan soj se vaa nuveé sij tumé cacun' me ma'an soj ma'. 'Q se sí sa' me soj nanj ei.

¹² Nuveé che'e sí tumé cacun' me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. Nuveé che'e sí qui'yaj so' cacun' rihaan me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. 'Q se qui'yáa 'unj yanj cartá yo' che'é se guun rá 'unj xcaj ma'an soj cuentá se vaa niha' rá ma'an soj cuno soj nana ca'mii núj rihaan soj, che'é se noco' nu' ní man Diöse adonj. ¹³ Ne che'é se vaa qui'yaj soj ro', che'é dan guun niha' rá núj nanj adonj.

Ne dan me se guun niha' rá núj che'é se cunuu cuuj rá sí cu'naj Titó ne guun niha' rá so', qui'yaj soj a. ¹⁴ Dan me se ca'mii 'unj nana sa' rihaan sí cu'naj Titó che'é soj, ne quisij ya nu' nana ca'mii 'unj rihaan so' che'é soj vaa ei. Dan me se ya vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj, ne ya vaa nana ca'mii núj rihaan Titó, ne che'é dan taj a yo'ó chrej na'aj nó rihaan 'unj ma'. ¹⁵ Ne nuu rá sí cu'naj Titó se vaa uxrá ve'é cuno soj nana cataj xna'anj so' rihaan soj, ne uxrá caráj cochroj soj rihaan so' asij cuchí' so' rihaan soj, ne cuchu'vi' soj caxrij yuvaá so'

man soj a. Che'é dan uxrá doj 'ee rá so' man soj chuguanj. ¹⁶ Guun niha' rá 'unj, che'é se ca'vee gaa nucuaj yá yá 'unj man soj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij sí man Corinto, ne quirii nij so' sa'anj rihaan nij sí man Jerusalén a

¹ Ne cataj xna'anj núj rihaan soj che'é se luj qui'yaj Diöse che'é nij sí sa' noco' man Diöse man estadó Macedonia, tinuj, nocoj. ² Dan me se quiran' uxrá nij so' sayuun, tzaj ne guun niha' uxrá rá nij so', ne nda' se sí niqwe ndo'o me nij so', tzaj ne guun niha' rá nij so' quirii nij so' sa'anj rihaan tinúú nij so' sí niqwe a. Nda' rá se 'yaj sí ru'vee 'yaj nij so' nanj adonj.

³ Dan me se cavii raá ma'an nij so' rque nij so' nu' se vaa guun nucuaj nij so' rque nij so' ei. Nuveé sij quirii sa'anj me nij so' vaa, tzaj ne quirii nij so' noco sa'anj adonj. ⁴ Ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan núj se vaa qui'yaj núj se ndo'o ca'vej núj qui'yaj nij so' ndaa vaa qui'yaj yo'ó tinúú ní' sí quirii sa'anj rihaan yo'ó nij sí sa' noco' man Diöse, ⁵ ne doj a qui'yaj nij so' rihaan se vaa me rá núj qui'yaj nij so' nanj chuguanj. Dan me se asino yaan guun rá nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá sí 'nij ra'a man ní' qui'yaj nij so', gaa ne guun rá uún nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá núj qui'yaj nij so', ne dan me se sa' uxrá cuno nij so' rihaan Diöse nanj adonj.

⁶ Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan sí cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj sij ne chuman' Corinto, ne cataj so' se vaa ase vaa qui'yaj nij sí man estadó Macedonia ro', danj gaa ca'vee qui'yaj ma'an nij soj uún, gaa ne quisij quirii taran' soj sa'anj rihaan nij sí niqwe yo' ei. ⁷ Dan me se 'yaj suun ndo'o nij

soj nu' suun sa' adonj. Tzaj ne soj me se veé danj sí nucuaj ndo'o rá man Jesucristó me soj do', sí a'mii sa' me soj do', sí avii raá me soj do', sí niha' rá qui'yaj suun me soj do', sí 'ee rá man núj me soj do' ei. Che'é dan guun soj sí rii ndo'o sa'anj rihaan tinúú á.

⁸ Se ca'né' 'unj suun rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Maan se me rá 'unj xcáj 'unj cuentá sese ya ya 'ee rá soj tinúú soj ndaa vaa 'ee rá nij sí man Macedonia tinúú nij so' a. ⁹ 'Q se aj ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é ní' á. Dan me se ru'vee ndo'o so' gaa cayáán so' rej xta', tzaj ne naquiyaj nique so' man so' ne ca'na' so' rihaan chumij nihánj che'é ní', gaa ne che'é se danj qui'yaj so' ro', che'é dan cavij sa' doj ní' nanj adonj.

¹⁰ Maan se cataj xna'anj 'unj se vaa me raj qui'yaj soj á. Ne'en soj se vaa yo' cachén qui'yaj suun ndo'o soj, ne guun che'e soj racuj soj man nij sí nique, ne che'é dan cavij sa' soj doj, sese ¹¹ tinavij soj suun guun che'e soj ei. Dan me se ase vaa ya ya guun niha' rá soj racuj soj asij tacóo gaa guun che'e soj ro', veé danj guun rá soj tinavij soj nu' suun yo', ne racuj soj sa'anj guun nucuaj soj man nij sí nique ei. ¹² Sese ya ya rii nimán soj rque soj sa'anj yo', ne guun niha' rá Diose nacaj Diose sa'anj guun nucuaj soj rque soj a. Se cataj Diose rque soj doj sa'anj, sese se guun nucuaj soj qui'yaj soj danj ma'. ¹³ Nuveé che'e se me rá núj cunuu nique soj ne cunuu ru'vee yo'ó yuvij me a'mii núj danj ma'. 'Q se me rá núj cuyaán gaa nu' nij tinuj ní' adonj. ¹⁴ Maan se cuano nihánj ro', vaa ndo'o sa'anj rihaan soj, ne nique ndo'o yo'ó tinúú ní', ne che'é dan no xcúun soj racuj soj man nij so' ei. Ne xraj, ne cachjin sa'anj rihaan soj, ne sese vaa sa'anj rihaan yo'ó tinúú ní', ne racuj nij

so' man soj, gaa ne cuyaán gaa nij tinuj ní' a. ¹⁵ Ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana no rihaan danj Diose che'é nij yuvij israelitá, taj yo': "Ne quinaj se chá rihaan sí vaa ndo'o se chá rihaan ma', Tananj uún, ne ne cachjin se chá rihaan sí vaa doj se chá rihaan ma'", taj nana yo' a.

¹⁶ Nago' uxrá núj graciá rihaan Diose, che'é se ase vaa me ndo'o rá núj racuj núj man soj ro', danj vaa guun ndo'o rá sí cu'naj Titó racuj so' man soj, qui'yaj Diose chuguanj. ¹⁷ Dan me se cuno so' nana cataj xna'anj núj rihaan so' se vaa ca'anj so' chiháán soj, tzaj ne guun niha' rá ma'an so' racuj so' man soj, ne che'é dan quirii nimán so' ca'anj so', ne dan me se ca'anj so' chiháán soj a.

¹⁸ Ne cuchí' yo'ó tinúú ní' ga sí cu'naj Titó, ne yo'ó so' ro', me sí a'mii natáj ndo'o se-nana Diose nana sa', ne che'é dan ve'é a'mii taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ni'yaj nij so' man so' ei. ¹⁹ Ne ca'ne' taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó suun rihaan so' ca'anj so' ga núj racuj so' man núj tacuachén núj sa'anj yo' rihaan nij sí nique yo', gaa ne uxrá ve'é ca'mij yuvij che'é sí 'nij ra'a man ní', ne guun niha' doj rá ma'an núj qui'yaj suun núj suun yo' chuguanj. ²⁰ Tzaj ne na'vej rá núj cataj yuvij se vaa caxrij yuve núj ta'aj sa'anj ma'. ²¹ 'Q se nuchruj raá núj daj qui'yaj núj ne guun niha' rá sí 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj, ne guun niha' rá yuvij uún ni'yaj nij yuvij man núj adonj.

²² Ne ca'nej uún núj man yo'ó tinúú ní' ga roj so' á. Guun que'ee uxrá quene'en núj se vaa sij ya ya me rá qui'yaj suun me so', ne yaj ro', guun ya rá so' se vaa ya ya racuj soj man nij sí nique, ne che'é dan niha' doj rá so' qui'yaj suun so' che'é soj nanj adonj. ²³ Dan me se

xá' tinú' Titó, tzaj ne sí 'yaj suun ga 'unj me so', 'yaj suun so' che'é ma'an soj, ne yavij roj tinúú ní' ro', sí cune' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó cutumé sa'anj yo' me roj so', ne ve'é ca'mii yuvi che'é Jesucristó, qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁴ Che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne ve'é ndo'o qui'yaj soj ga nij so', gaa ne quisij ya 'unj nana ve'é ca'mii núj che'é soj rihaan nij so', ne quene'en taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó daj qui'yaj soj ei.

9

¹ Taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é sa'anj quirii soj rihaan nij sí sa' noco' man Diose ma'. ² 'Q se aj ne'en 'unj se vaa guun niha' rá soj quirii soj sa'anj rihaan nij so', ne ve'é ca'mii 'unj rihaan nij tinúú ní' sí man estadó Macedonia che'é soj, cataj 'unj: "Yo' cachén ro', guun che'e nij sí man estadó Acaya quirii nij so' sa'anj rihaan nij sí sa' noco' man Diose adonj", taj 'unj che'é soj, gaa ne guun niha' doj rá que'ee nij so' quirii ma'an nij so' sa'anj a.

³ Tzaj ne ca'nej 'unj nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj, ne racuíj nij so' man soj qui'yaj soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj che'é soj rihaan nij sí man estadó Macedonia a. Me rá 'unj racuíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', gaa ne quisij ya nu' nana ca'mii núj che'é soj, raj a. ⁴ 'Q se sese cuchí' ta'aj nij sí man estadó Macedonia chiháan soj ga núj, ne sese xcaj nij so' cuentá se vaa taj vaj sa'anj nuu chre' qui'yaj soj, ne guun na'aj uxrá núj ei. Ne guun na'aj doj ma'an soj che'é nana ca'mii núj se vaa guun ya rá núj se vaa quirii soj sa'anj adonj.

⁵ Che'é dan guun rá núj se vaa ca'nej núj man nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj chuguanj. Dan me se asino yaan cuchí' nij tinúú

ní' rihaan soj, ne racuíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', ne asa' cuchí' núj, gaa ne aj cunuu chre' sa'anj yo' a. 'Q se danj qui'yaj soj, gaa ne se gaa nanj guun rá nij sí man Macedonia se vaa na'vej rá soj qui'yaj soj se vaa cataj soj a. 'Q se quene'en nij so' se vaa ya me rá soj qui'yaj suun soj nu' suun yo' ei.

⁶ Dan me se ne'en soj se vaa sí unô doj tzin' 'núú ro', doj tan' quirii so', ne sí unô noco' uxrá 'núú ro', noco' uxrá tan' quirii so', ne ase vaa ran' sí unô 'núú ro', danj quiran' soj che'é sa'anj rque soj vaa adonj. ⁷ Xcaj yo'o yo'o soj cuentá me daj sa'anj rque yo'o soj, ne se quinanó rá soj che'é sa'anj rque soj mei. Se cataj soj se vaa maan che'é se no xcúun soj rque soj sa'anj, che'é dan rque soj ma'. 'Q se sí niha' rá quirii sa'anj rihaan tinúú ro', 'ee rá Diose man so' adonj. Che'é dan inanj sa'anj rii nimán soj ro', go' soj á. ⁸ Ne guun nucuaj Diose rque ndo'o Diose nu' se sa' man soj, ne ca'vee se me ma'an sayuun quiran' soj, tzaj ne niganj nica' soj nu' se cachin man soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj soj nu' suun sa' ca'ne' Diose rihaan soj chuguanj. ⁹ Ase vaa nana nihánj vaa nana no rihaan danj Diose, taj yo': "Sí niha' rá racuíj man nij sí niqúe ro', daj chihaa míj se quini'yón Diose se sa' qui'yaj so' a ma'", taj danj Diose a. ¹⁰ Dan me se Diose me sí rqué 'núú rihaan sí unô naa, ne Diose me sí rqué se chá rihaan sí na'aan rque, ne cavii sa' uxrá nij tinúú ní' che'é se sa' qui'yaj soj, qui'yaj uún Diose ei. ¹¹ Ne me a' se sa' nica' soj, gaa ne guun niha' doj rá soj racuíj soj man tinúú ní', ne nago' tinúú ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa rqué soj sa'anj man núj tacuachén núj rihaan nij so' ei.

¹² Ne xa' suun qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', tzaj ne nuveé inanj

suun qui'yaj suun ní' yan caraa rque nij síi sa' noco' man Diose me yo' ma'. 'O se suun qui'yaj suun ní' yan nago' ndo'o yuvií graciá rihaan Diose me suun yo' adonj. ¹³ Ne quene'en nij yuvií se vaa ya uno soj se-nana Jesucristó nana sa' noco' ní', ne quene'en nij yuvií se vaa niha' rá soj rque soj si'yaj soj man nij síi sa' yanj chuman' Jerusalén do', man taran' nij tinúú ní' do', ne che'é dan guun ya rá nij so' se vaa ya ya sij noco' man Diose me soj, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose a. ¹⁴ Ne cunuú 'ee rá ma'an nij tinúú ní' man chuman' Jerusalén man soj, ne cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose che'é soj, che'é yan uxrá racuíj Diose man soj qui'yaj suun soj che'é nij so' nanj ei. ¹⁵ Nago' uxrá ní' graciá rihaan Diose che'é se ve'é uxrá qui'yaj Diose che'é ní', ne daj chihaa míj se guun nucuaj ní' cataj ní' nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní' a ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún nij síi man Corinto cunó nij so' rihaan Pabló, ne se cunó nij so' rihaan nij síi tihá' yu'unj a

¹ Xa' 'unj sij cu'naj Pabló, tzaj ne me rá 'unj gaa 'unj ndaa rá se vaa ma'an Jesucristó adonj. Dan me se na'vej rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man soj ma'. Maan se ve'é inanj ca'mij ga soj, raj a. Ne'en soj se vaa vaa yuvií 'nij sca'núj soj taj se vaa ve'é uxrá a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, tzaj ne axríj yuvaa 'unj man soj gaa nicun' yaníj 'unj a. Danj tu'va nij yuvií yo', tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj ² se vaa qui'yaj soj se ndo'o, ne se qui'yaj tuchi' soj cumán soj, ne asa' cuchí' 'unj, gaa ne se caxrii yuvaa 'unj man soj man ruguanj. Ya quisij rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man nij síi taj se vaa inanj 'yaj núj se vaa me rá nee man

núj qui'yaj núj nanj á. Tzaj ne taj che'é caxrii yuvaa 'unj man ma'an soj, sese ve'é qui'yaj soj ma'.

³ Dan me se vaa i'na' nee man núj cuano, tzaj ne ne unu' ma'an nee man núj ga síi chree ma'. ⁴ Xa' se nucuaj núj, tzaj ne nuveé se nucuaj man rihaan chumij nihánj me yo' ma'. 'O se se nucuaj rque ma'an ya Diose man núj me yo' adonj. Che'é dan guun nucuaj núj qui'yaj canaan núj rihaan cunudanj nij síi me rá cunu' ga Diose, ne dan me se tirí' núj nana tihá' yu'unj nana avii raá yuvií, ⁵ ne tirí' núj nu' nana aráan chrej rihaan yuvií cunó nij yuvií se-nana Diose, gaa ne guun rá nij yuvií cunó nij yuvií rihaan Jesucristó, qui'yaj núj a. ⁶ Ne asa' cunó ma'an soj rihaan Diose, ne guun nucuaj núj qui'yaj núj sayuun man cunudanj nij tuvi' soj síi na'vej rá cunó rihaan Diose ei.

⁷ Dan me se ni'yaj sa' soj man núj, ne xcaj soj cuentá daj vaa núj, ne sese vaa yo'o tuvi' soj me rá se vaa ya ya noco' so' man Jesucristó, ne xcaj so' cuentá se vaa ase vaa noco' so' man Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa noco' ma'an núj uún man Jesucristó nanj adonj. ⁸ Dan me se ne'en soj se vaa ca'ne' síi 'nij ra'a man ní' suun rihanj, ne veé dan me se na'vej rá so' tiri' 'unj man soj ma'. 'O se me rá so' cavii sa' soj doj qui'yaj nanj adonj. Ne ca'vee se ve'é ca'mij che'é suun atá 'unj, tzaj ne se guun na'aj 'unj daj chihaa míj ma'. 'O se ma'an ya síi 'nij ra'a man ní' ca'ne' suun rihanj se vaa ya no xcúnj ca'nej suun rihaan soj se vaa naqui'yaj sa' soj doj nimán soj adonj.

⁹ Dan me se na'vej uxrá rá 'unj guun rá soj se vaa maan che'é se me rá 'unj tuchu'ví' 'unj man soj me a'née 'unj nij yanj cartá rihaan soj a meí. ¹⁰ 'O se ne'en soj se vaa cataj ta'aj nij síi 'nij sca'núj soj se vaa nda' se nana nucuaj achrón

'un̄j rihaan yan̄j cartá, tzaj nē gaa nicún' 'un̄j rihaan soj, nē nē guun nūcuáá 'un̄j ca'mii sca' 'un̄j rihaan soj, taj nij so' a. Maan̄ se taj yu'vee nó nanā a'mii 'un̄j rihaan soj gaa nicún' 'un̄j rihaan soj, taj nij so' a. ¹¹ Tzaj nē xcaj nij síí a'mii dan̄j cuentá se vaa ase vaa nanā achrón nún̄ rihaan yan̄j cartá gaa nuvi' nún̄ yáán gā soj ro', ta'nga' dan̄j gaa suun qui'yaj suun nún̄ asa' cuchi' nún̄ rihaan soj adon̄j.

¹² Dan me se xa' nij síí a'mii dan̄j, tzaj nē taj nij so' se vaa sa' uxrá vaa ma'an̄ nij so', nē che'é dan se quis̄j rá nún̄ cataj nún̄ se vaa 'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj ma'an̄ nún̄ a. 'Q se ne'en nún̄ se vaa nuveé sij acaj cuentá me nij so' ma'. 'Q se ma'an̄ nij so' taj se vaa cunudan̄j yuvi' 'yaj tucuaán noco' nij so' ro', me síí sa', nē taj uún̄ nij so' se vaa ma'an̄ nij so' me síí sa' doj rihaan yo'ó nij yuvi' noco' tucuaán noco' ma'an̄ nij so', nē in̄an̄j dan̄j tu'va nij so', ¹³ tzaj nē daj chihaā m̄j se ca'mii xta' nún̄ ndaa vaa tu'va nij so' dan̄j ma'. Maan̄ se in̄an̄j che'é suun ca'ne' ma'an̄ Diosē rihaan ma'an̄ nún̄ me ca'mii nún̄ a. Nē Diosē me síí ca'ne' suun rihaan nún̄ nata' nún̄ se-nanā Diosē ndaa rihaan ma'an̄ soj nan̄j adon̄j.

¹⁴ Dan me se ne 'anj nún̄ qui'yaj suun nún̄ rej na'vej rá Diosē ca'an̄j nún̄ ma'. 'Q se me rá Diosē cuchi' nún̄ rihaan soj cataj xna'an̄j nún̄ se-nanā Jesucristó nanā sa' rihaan soj, nē dan̄j qui'yaj nún̄, nē asino nún̄ me síí cataj xna'an̄j se-nanā Jesucristó rihaan soj nan̄j adon̄j. ¹⁵ Dan me se se ca'mii xta' nún̄ che'é se vaa qui'yaj yo'ó yuvi' ma'. Sē cataj nún̄ se vaa ma'an̄ nún̄ me síí qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó yuvi' ma'. Nē nó xcúún̄ nún̄ qui'yaj nún̄ dan̄j ma'. Maan̄ se na'vij ndo'o nún̄ se vaa cuchuman̄ doj rá soj ni'yaj soj man Diosē, gaa nē uxrá doj qui'yaj suun nún̄ sca'nún̄ soj, ndaa vaa me

rá Diosē qui'yaj nún̄, ¹⁶ gaa nē ndaa guun nūcuaj nún̄ cataj xna'an̄j nún̄ se-nanā Diosē nanā sa' rihaan nij yuvi' man yo'ó chuman' gan' doj uún̄ a. Tzaj nē taj che'é cataj nún̄ se vaa ma'an̄ nún̄ me síí qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó so' a ma'.

¹⁷ 'Q se síí me rá ca'mii sa' che'é ma'an̄ ro', nō xcúún̄ so' cataj so' se vaa sa' qui'yaj so' canoco' so' man síí 'nij ra'a man ní' ei. ¹⁸ 'Q se sese cataj yo'q so' se vaa ma'an̄ so' qui'yaj sa', nē taj se 'yaj ma'. Tzaj nē sese cataj síí 'nij ra'a man ní' se vaa sa' qui'yaj so', nē yā yā sa' qui'yaj so' chuguan̄j.

11

¹ Me rá 'un̄j ca'vej rá soj ca'mii snuj 'un̄j doj rihaan soj ei. 'Q se dan̄j vaa ma'an̄, tzaj nē 'q se caraā x'naa soj doj chuguan̄j. Dan me se yo'q dan̄j qui'yaj soj nan̄j á. ² Dan me se ase vaa me ndo'o rá Diosē cutumé Diosē man soj ro', dan̄j vaa me rá 'un̄j cutumé 'un̄j man soj ei. 'Q se ase vaa yo'q chanā yaan̄ taj cacun' tumé ro', dan̄j vaa cunudan̄j nij soj rihaan 'un̄j, nē cataj 'un̄j rihaan Jesucristó se vaa yā nacaj so' man soj canoco' soj man orún' so', taj 'un̄j rihaan so' ei. ³ Tzaj nē chu'ví' 'un̄j se vaa ase vaa tiha' yu'un̄j xcuáá man chanā cu'naj Eva gaa naá ro', dan̄j gaa tiha' yu'un̄j síí chree man soj, nē se guun nūcuaj soj xcaj sa' soj cuentá, gaa nē tanáj xcō soj man nanā sa' nari' soj gaa canoco' soj man Jesucristó, raj nan̄j adon̄j. ⁴ 'Q se ca'vee se ca'na' me ma'an̄ yo'ó so' rihaan soj, nē ca'vee se nata' so' yo'ó nanā rihaan soj che'é Jesucristó, nē ca'vee se inō doj gaa se-nanā so' gā se-nanā nún̄, tzaj nē nuveé sij rihuun rá me soj a ma'. Ase ra'yan̄j tanáj xcō soj Nimán Diosē canoco' soj yo'ó nanā xee. ⁵ Taj che'é tiha' yu'un̄j nij síí ca'na' man soj ma'. 'Q se sij sa' ndo'o me nij so', rá soj, nē apóstol cune'

Jesucristó man me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihaan 'unj, rá 'unj a ma'. ⁶ Nda' se ataa nari' sa' 'unj ca'mii natáj 'unj rihaan soj, tzaj ne aj ne'en soj se vaa sij avii raá mej, ne nu' se vaa qui'yaj núj ve'é qui'yaj núj, quene'en cunudanj soj nanj adonj.

⁷ Ne'en soj se vaa ne ca'nee 'unj sa'anj man soj gaa ca'mii natáj 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj ma'. Ne dan me se nuu niqué 'unj doj, tzaj ne cavii sa' soj doj adonj. Che'é dan nij qui'yáa 'unj, rá soj na'. Cacun' me se vaa qui'yáj, rá soj na'. ⁸ Ne nicaj 'unj sa'anj rqué nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó síi man yo'ó chuman', ne cutún' 'unj sa'anj yo' yan guun nucaáa 'unj qui'yaj suun 'unj che'é soj nanj adonj. ⁹ Ne gaa cayáan 'unj ga soj, ne gaa cachiin rasuun mán 'unj, ne a 'ó rasuun ne cachinj 'unj man soj a ma'. Maan se nij tinúú ní' nij síi ca'na' estadó Macedonia ro', rqué nij so' nu' se vaa cachiin manj, ne dan me se ne caraa chrúu 'unj a doj rihaan soj a ma'. Dan me se veé danj qui'yáj rej rihaan, ne se caráj chrúj rihaan soj, raj man adonj.

¹⁰ Che'é se yanj Jesucristó ga 'unj, che'é dan ne'en soj se vaa ya vaa nana a'mii 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se guun daj chihaa níj cataj yuvii man estadó man soj se vaa quita'aj se-sa'anj soj ma'. ¹¹ Me che'é tu'vaj danj, rá soj ga. Danj tu'vaj che'é se ne 'ee raj man soj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se Diose me síi ne'en se vaa ya ya 'ee rá 'unj man soj ei.

¹² Tzaj ne ne'en soj se vaa me rá yo'ó nij so' cataj nij so' se vaa 'o cyaan vaa se 'yaj núj ga se 'yaj nij so', ne che'é dan ase vaa 'yáa 'unj cuano ro', ta'nga' danj qui'yáa 'unj xraj, ne se ca'néj 'unj sa'anj man soj ma'. Ne se ca'vee cataj nij so' se vaa 'o cyaan 'yaj nij so'

ga núj a ma'. ¹³ Dan me se taj nij so' se vaa me nij so' apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so', tzaj ne a'mii ne nij so', ne dan me se 'yaj suun nij so' rihaan soj, tzaj ne tiha' yu'unj nij so' man soj nanj adonj. Ne ase vaa apóstol cune' Jesucristó man ro', danj vaa nij so' rihaan soj a. ¹⁴ Tzaj ne taj se 'yaj sese cuchumán rá soj ni'yaj soj man nij so' ma'. 'O se ma'an síi chree cu'naj Satanás naqui'yaj ino man, ne naqui'yaj síi chree yo' man yo' yo'ó se-mozó Diose chuguun ndo'o, ne tiha' yu'unj so' man soj nanj adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'yaj síi chree ro', danj 'yaj uún nij so' a. Che'é dan, nuveé se ya'anj tiha' me yo', sese ne'en nij síi 'yaj suun che'é síi cu'naj Satanás qui'yaj nij so' danj a ma'. Ca'vee natuna nij so' man ma'an nij so' guun nij so' síi 'yaj suun che'é rej cunuu sa' nimán yuvii ei. Tzaj ne che'é se 'yaj ndo'o nij so' sayuun ro', che'é dan uxrá quiran' nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁶ Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa se guun cataj soj se vaa sij snúú mé 'unj ma'. Ca'vee se sij snúú ya ya mé 'unj rá soj, tzaj ne ve'é nacaj soj manj, ne ve'é cunq soj nana ca'mij, ne ca'mii xta' 'unj doj che'é ma'anj ndaa ase vaa 'yaj yo'ó nij so' ei. ¹⁷ (Nuveé nana rqué síi 'nij ra'a man ní' rihaan 'unj me nana nihánj nana ca'mii 'unj rihaan soj cuano ma'. Tananj che'é se snúú rma'anj, don ca'mii 'unj nana nihánj rihaan soj nanj ei.) ¹⁸ Dan me se che'é se que'ee yuvii a'mii xta' che'é se vaa qui'yaj ma'an nij so' ro', che'é dan ca'mii xta' ma'an 'unj doj rihaan soj gaa ei. ¹⁹ 'O se ne'en 'unj se vaa síi avii ndo'o raá me soj, rá ma'an soj, ne che'é dan ne ne'en soj se vaa sij snúú me nij síi ca'na' rihaan soj, ne che'é dan niha' rá soj ve'é cunq soj rihaan nij so' a. ²⁰ Ne nda' se

rii ta'nga' ndo'o nij so' rihaan soj do', nda' se a'néj nij so' nu' si'yaj soj do', nda' se tiha' yu'unj nij so' man soj do', nda' se sa' doj vaa nij so' rihaan soj rá nij so' do', nda' se ase vaa sí oxro xruy soj vaa nij so' do', tzaj ne ve'é uno soj rihaan nij so' á. ²¹ Che'é dan guun na'aj núj doj tzin' rihaan soj, che'é se ne guun nucaj núj qui'yaj núj se nij yo' rihaan soj a mei. 'O se che'é se ne quisij rá núj qui'yaj quij núj ro', che'é dan sa' doj vaa yo'ó nij so', rá soj asanj.

Ne nda' se nana snuj me nana nihánj, tzaj ne ase vaa quisij rá nij so' ca'mij xta' nij so' ro', danj gaa quisij rá ma'anj ca'mij xta' ma'anj rihaan soj ei. ²² Dan me se yuvij israelitá me nij so', taj nij so' na'. 'O se veé danj sij israelitá me ma'anj uún nanj á. Noco' xna'anj tuví' nij so' ga sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá, taj nij so' na'. 'O se veé danj sij noco' xna'anj tuví' ga so' mej uún nanj ei. ²³ 'Yaj suun nij so' che'é Jesucristó, taj nij so' na'. 'O se veé danj qui'yaj suun gaa 'unj do', nanj á. 'O se nihánj me nana snuj cataj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me sí 'yaj suun doj che'é Jesucristó rihaan nij so' nanj ei. Dan me se 'unj nihánj ro', me sí qui'nij doj taga' che'é Jesucristó rihaan nij so' do', uxrá go' nii cuartá xráa 'unj che'é Jesucristó do', que'ee güii daj doj se caví' 'unj che'é Jesucristó do', ²⁴ quisij 'unj ya quita'aa nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj, ne ico xnu' ca'anj ya go' nij so' cuartá xráj a. ²⁵ Va'nuj go' nii chruun xráj a. Ne yuun go' nii yahij manj a. Quisij va'nuj quirí' rihoo vaj 'unj rihaan na ya'anj, ne ca'anj cunuú rihoo yo' rque na ya'anj, ne 'o güii 'o yan' quitáa 'unj rihaan na ya'anj cunuú ndo'o ya a. ²⁶ Dan me se aj cachéé ndo'oj nu' nij chrej, ne vaa ndo'o sayuun quirán' 'unj rihaan chráa do', che'é sí ituu do', che'é nij sí israelitá ne noco' man

Jesucristó do', che'é nij sí yanj do', che'é yuvij yanj chuman' do', che'é nij yuvij yanj quij do', che'é na ya'anj do', che'é sí tiha' yu'unj manj se vaa tinúj me nij so' do' á.

²⁷ Dan me se aj suun ndo'o quirán' 'unj rihaan nij sayuun, ne que'ee yan' ne ca'vee cotoj, ne ta'aj güii me se quina'aan ndo'o rquej, ne yo'ó ta'aj güii canacoó ndo'oj na, ne quisij que'ee ndo'o ne quirij chraa chaj, ne ta'aj güii me se go' ndo'o ya nuvij xráj, ne yo'ó ta'aj güii me se ne quirí' yá 'unj yatzi'j caráán xráa 'unj uún, ne dan me se vaa canj yá 'unj nda' rasuun nanj á. ²⁸ Tzaj ne se ca'mii 'unj che'é yo'ó sayuun quirán' 'unj a ma'. Maan se nihánj nanó rá 'unj che'é cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man 'o 'o chuman' a. ²⁹ Sese ne nucaj nimán yo'o tinúú ní, ne ase vaa ran' nimán so' ro', danj ran' nimanj, ne sese qui'yaj yo'o tinúú ní cacun', ne uun na'aj uxrá ma'anj adonj.

³⁰ Dan me se, sese me rá soj ca'mij xta' 'unj, tzaj ne inanj cataj xna'anj yaj se vaa ne guun nucaj ma'anj qui'yaj suun ma'anj a ma'. ³¹ Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', ne'en se vaa a'mii yá 'unj, ne ve'é uxrá ca'mij ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj nanj ei. ³² Gaa ca'anj 'unj chuman' cu'naj Damasco ro', ne sí nicaj suun 'yaj suun che'é rey cu'naj Aretas ro', caráán so' rej atúj yuvij chuman', che'é yan guun rá so' quita'aa so' manj, ³³ tzaj ne na'núj nij tuví' 'unj yo'o ta'yaa nii taj chraan nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne ca'néé nij so' rá 'o scaa manj, ne tinanij nij so' rej xe' manj, ne dan me se curihanj 'unj chuman' yo', ne quinanii 'unj rihaan sí nicaj suun yo' ei.

12

¹ Dan me se taj á doj se quirí' ní' che'é yan ca'mij sa' ní' che'é ma'an

ní', tzaj ne nihánj me ca'mij 'unj che'é doj rasuun curuvi' rihanj ei. Ne cataj xna'anj 'unj che'é se vaa tihaan sí' 'nij ra'a man ní' rihanj a. ² Dan me se ne'enj man 'o sí' amán ndo'o rá ni'yaj man sí' 'nij ra'a man ní' ei. Ne quisíj xca'anj yo' nicaj Diose man so', ca'anj so' rej xtá', qui'yaj Diose, ne ndaa va'núj xtá' cavii so' ca'anj so' ei. Dan me se ma'anj me yo' ei. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ní', ase nu' nee manj cavii ca'anj ní', ne ne'en uxraj ma'. Qrún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj a. ³⁻⁴ Ne ne'én 'unj se vaa cavii 'unj ndaa rej sa' ndo'o yanj ma'an Diose, qui'yaj Diose, ne cunó 'unj nana sa' ndo'o nana ne nó xcúun yuvii ca'mij yuvii a. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ca'anj ní', ase nu' nee manj cavii ca'anj ní', ne ne'en yaj a mei. Qrún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj ei.

⁵ Dan me se ve'é ca'mij che'é se vaa quiranj nda' rasuun, tzaj ne se ca'mij che'é se vaa qui'yaj danj ma'. Maan se inanj cataj xna'anj 'unj se vaa nuveé 'o sí' sca' mej ma'. ⁶ Dan me se ca'vee se ve'é ca'mij che'é ma'anj, tzaj ne se ca'mii snuj 'unj ma'. 'O se nana ya ca'mij á. Dan me se me rá 'unj xcaj yuvii cuentá che'é inanj daj vaa 'yáá 'unj ni'yaj nij so' do', che'é inanj nana a'mii 'unj uno nij so' do', gaa ne ca'vee xcaj sa' nij yuvii cuentá daj sij mé 'unj á. Tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj yo'ó nana rihaan nij yuvii a mei. Che'é dan se cataj xna'anj 'unj ⁷ che'é cunudanj nij nana tihaan naca Diose rihanj a mei.

Dan me se ne ca'vej rá Diose ca'mij xtá' 'unj ma'. Che'é dan ca'vej Diose qui'yaj sí' chree cu'naj Satanás sayuun man nee manj, che'é rej se guun rá 'unj se vaa sij sa' ndo'o mej a. ⁸ Ne quisíj va'núj

ya cachíin ni'yáá 'unj rihaan sí' 'nij ra'a man ní' se vaa ca'nee so' sayuun yo' rihanj a. ⁹ Tzaj ne 'o se cataj so' rihanj a:

—Ma'anj racuíj mán so', ne cavii sa' so' á. Che'é dan se ca'nej 'unj sayuun yo' rihaan so' ma'. 'O se che'é se vaa ninaj nee mán so' ro', che'é dan guun nucuáá 'unj racuíj 'unj mán so' qui'yaj suun so' adonj —taj sí' 'nij ra'a man ní' rihanj a.

Che'é dan guun niha' rá 'unj cataj xna'anj 'unj se vaa ninaj 'unj, ne guun nucuaj Jesucristó racuíj so' manj qui'yaj sunj a. ¹⁰ Dan me se che'é se ninaj 'unj do', che'é se uun na'aj 'unj do', che'é se rán' 'unj sayuun do', che'é se 'yaj ndo'o nii sayuun manj do', che'é nu' se rán' 'unj che'é Jesucristó do', che'é dan guun niha' ndo'o raj chuguanj. 'O se che'é se sí' ninaj mej ro', che'é dan guun nucuaj qui'yaj sunj nanj adonj.

¹¹ Dan me se nda' rá se tu'va 'o sí' snúu tu'vaj, tzaj ne ma'an soj qui'yaj don tu'vaj danj ca'mii snuj 'unj doj ei. 'O se ma'an soj me sí' nó xcúun cataj se vaa sa' 'yá' ei. Nda' se taj yu'vee nó 'unj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me yo'ó nij so' rihanj ma'. Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ma'an nij apóstol cune' ya ma'an Jesucristó me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihanj ma'. ¹² 'O se 'unj me se suun sa' nocoo ya qui'yaj ni'yaj soj, ne suun sa' nocoo 'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man me suun sa' qui'yaj ni'yaj soj, ne dan me se naqui'yaj naj ndo'o 'unj nimanj, ne ne ca'ne' raj ga suun 'yaj suun sa' nocoo yo' ma'. ¹³ 'O se caraá x'naa soj doj rihanj sese nij ca'mij rá soj ei. Xa' 'unj, tzaj ne a doj ne naqui'yaj yaníj 'unj man soj ma'. 'O se qrún' rasuun me naqui'yaj yaníj 'unj adonj. Ne ca'vej ya raj naqui'yaj chrúj rihaan soj ma'. Tzaj ne sese nij qui'yaj

ne cachinj 'unj sa'anj rihaan soj, rá soj, ne caraa x'naa soj ei.

¹⁴ Dan me se aj qui'yaj chuvij uún 'unj cuchij' 'unj rihaan soj, gaa ne quisij va'núj cuchij' 'unj rihaan soj, ne asa' cuchij' 'unj rej man soj, ne se ca'néj 'unj rasuun man soj ma'. Maan se me raj cunō sa' ma'an soj rihanj ei. Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, ne ne nó xcúún xnii caraa sa' xnii rasuun che'é rej xnii ma'. 'O se maan rej xnii nō xcúún caraa sa' rasuun che'é ta'níi so' adonj. ¹⁵ Guun niha' rá 'unj cutun' 'unj sa'anj che'é nimán soj, ne ndaa nimán yá 'unj me raj qui'yaj sunj che'é nimán soj chuguanj. Dan me se che'é se 'ee raj man soj, ne doj a rá soj chiha'. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹⁶ Dan me se ne ca'nee 'unj rasuun man soj ma'. Tzaj ne vaa yuvij cataj se vaa tiha' yu'unj uxrá 'unj man soj, ¹⁷ ne cataj nij yuvij se vaa ca'neé 'unj yo'ó so' cuchij' so' rihaan soj, ne racuj yo'ó so' manj tiha' yu'unj núj man soj, ne ca'néj núj rasuun rihaan soj, cataj nij yuvij adonj. ¹⁸ Dan me se ya cataj xna'anj 'unj rihaan síi cu'naj Titó se vaa cuchij' so' rihaan soj, ne ca'neé 'unj yo'ó tinúú ní' ca'anj ga so' á. Tiha' yu'unj síi cu'naj Titó man soj na'. Taj ma'. 'O se veé orún' Nimán Diose noco' núj ga síi cu'naj Titó, ne cyaan qui'yaj síi cu'naj Titó ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló tanáj nij síi man Corinto chrej chi'ii, ne se canó xcúún Pabló qui'yaj so' sayuun man nij síi tumé cacun' a

¹⁹ Dan me se che'é se chu'vi' ndo'o núj se vaa cuta' soj cacun' xráá núj me se ca'mii ndo'o núj nu' nana nihánj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se ne'en Diose daj a'mii núj, ne che'é se sij noco' man Jesucristó me núj, ne ca'mii núj nu' nana nihánj che'é se 'ee rá núj man soj, ne me rá núj narj' sa' soj canoco' soj man

Diose, tinuj, nocoj. ²⁰ 'O se chu'vi' 'unj doj tzin' se vaa cuchij' 'unj chiháan soj ne quene'enj se vaa ne 'yaj soj ndaa vaa nō xcúún soj qui'yaj soj, ne cataj soj se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa me rá soj qui'yáá 'unj a. Chu'vi' 'unj se vaa quene'éen 'unj se vaa guun yuvaa soj rihaan tinúú soj do', se vaa guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', se vaa caxrij yuvaa soj man tinúú soj do', se vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj ne guun rá soj cunuj' soj do', se vaa nana soj cuentó ne che'é tinúú soj do', se vaa ca'mii xta' soj do', se vaa gaa sayuun sca'núj soj do' chuguanj. ²¹ Dan me se chu'vi' uún 'unj se vaa asa' cuchij' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj ndo'o 'unj qui'yaj Diose che'é soj, ne quinano ndo'o rá 'unj che'é que'ee nij tinúú ní' nij síi tumé cacun', che'é se na'vej rá nij so' tanáj nij so' cacun' ne cunuu sa' nimán nij so' a. 'O se yo'o cutumé nij so' cacun' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so' do', se vaa 'yaj nij so' cacun' ga yo'ó chana do', nanj ei.

13

¹ Dan me se cuchij' uún 'unj, ne quisij va'núj cuchij' 'unj rihaan soj, ne sese vaa yo'o tinúú soj síi tumé cacun', ne sese canicun' vij síi quene'en do', sese canicun' va'núj síi quene'en do', ne quirj' so' sayuun nanj á. ² Gaa quisij vij cuchij' 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese cuchij' uún 'unj rihaan soj, ne se caráj x'naj quene'enj man síi qui'yaj cacun' ma'. Ne cuano nihánj me se nuví' 'unj ne rej man soj, tzaj ne cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa ya ya qui'yáá 'unj sayuun man cunudanj nij síi tumé cacun' yo' ei. ³ 'O se ca'vee don ma'an soj me rá quene'en sese ya ya Jesucristó me síi rque nana a'mii 'unj rihaan soj ei. Xa' Jesucristó, tzaj ne nuveé sij ninaj

me so' rihaan soj ma'. 'Q se sji guun nucuaj ndo'o tumé man soj me Jesucristó ei. ⁴ Dan me se ca'vej rá Jesucristó guun nucuaj doj yuvi rihaan so', ne cachrón nui man so' rihaan rcutze, tzaj ne guun nucuaj so' cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é se noco' núj man Jesucristó ro', che'é dan ase vaa síi ninaj vaa ma'an núj rihaan chumii nihánj, tzaj ne Diose ro', me síi rque se nucuaj man núj, gaa ne guun nucuaj núj ga Jesucristó qui'yaj suun núj ga nij soj nanj adonj.

⁵ Xcaj ma'an soj cuentá sese ya ya noco' soj se-tucuanj Jesucristó ei. Ne'en soj se vaa yanj Jesucristó ga soj na'. Ase ne ne'en soj xa'. Ya ne Jesucristó ga soj, sese nuveé sji tiha' yu'unj me soj chuguanj. ⁶ 'Q se amán ya raj, ne me raj quene'en soj se vaa nuveé sji tiha' yu'unj me núj man chuguanj. ⁷ 'Q se achíin ni'yaj núj rihaan Diose se vaa a 'ó se chí'ii se qui'yaj soj mei. Nuveé che'e se me rá núj cataj yuvi se vaa sa' qui'yaj núj me achíin ni'yaj núj danj ma'. 'Q se che'é se me rá núj qui'yaj sa' inanj soj, che'é dan achíin ni'yaj núj danj rihaan Diose ei. Ca'vee se cataj yuvi se vaa síi tiha' yu'unj me ma'an núj, tzaj ne yo'o qui'yaj sa' soj ei. ⁸ 'Q se se guun nucuaj núj tihá' yu'unj núj man Diose daj vaa nimán 'o 'o ní' ma'. Maan se inanj a tananj rquee núj ca'mii núj nana ya che'é 'o 'o ní' a. ⁹ Ne ca'vee se nuveé sji nucuaj me núj, tzaj ne uun niha' rá núj che'é se sji nucuaj me soj, ne achíin ni'yaj núj rihaan Diose se vaa rque Diose nu' se vaa achíin man soj, gaa ne qui'yaj suun soj che'é so' a. ¹⁰ Che'é dan cuano nihánj me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj cartá naya soj a. Dan me se nda' se nuví' 'unj yáan ga soj cuano, tzaj ne cachrón 'unj nana nihánj, gaa ne güii cuchí' 'unj rihaan soj me se se gaa suun rihanj qui'yaj

ndo'oj sayuun man soj a. Dan me se ca'ne' síi 'nij ra'a man ní' suun rihanj cutumej man soj, ne dan me se na'vej rá so' quirí' soj qui'yaj ma'. 'Q se me rá so' racuj 'unj man soj yan canoco' sa' soj man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'neé nij tuvi' Pablo saludó rihaan nij síi man Corinto a

¹¹ Ne vaa doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se gaa niha' nimán soj ei. Racuj soj nana sa' man tinúú soj yan guun nucuaj soj canoco' soj man Diose á. Se guun cano tuvi' soj ga tuvi' soj ma'. 'Q se cyaan gaa nimán soj ga tuvi' soj ei. Ne cayáan Diose ga soj ei. 'Q se Diose me síi 'yaj nuu 'ee rá ní' tinúú ní', ne vaa xej nimán ní', 'yaj Diose a. ¹² Ne gaa nari' tuvi' soj ga tinúú soj, ne uxrá ve'é ca'mii soj ga tinúú soj ei. Danj me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. ¹³ Ve'é cayáan nij soj, rá cunudanj nij síi sa' rihaan Diose ei. ¹⁴ Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj soj, ne me rá núj gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man cunudanj soj, ne me rá núj ve'é ca'mii cunudanj soj ga tinúú soj qui'yaj Nimán Diose nanj adonj.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'née
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
estadó cu'naj
Galacia a**

¹ Síi cu'naj Pabló mej, ne dan me se gaa cavi' Jesucristó, ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne Jesucristó do', Rej ní' Diose do', me roj síi cune' mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii a. Nuveé inanj yuvii me síi cune' mán 'unj ma'. Ma'an ya Diose cune' mán 'unj adonj. ² Dan me se taran' níi tinúú ní' síi ne ga 'unj ro', 'yaj yanj cartá nihánj ga 'unj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó sij yanj nij chuman' naj rihaan estadó Galacia a. ³ Dan me se me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' adonj. ⁴ Dan me se chi'ii vaa nimán yuvii man rihaan chumii nihánj cuano, ne me rá Rej ní' Diose quinanii ní' rihaan sayuun quiran' nij yuvii man rihaan chumii nihánj, ne che'é dan ca'vej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' cavi' ya ma'an so' che'é cacun' tumé ní' adonj. ⁵ Sa' uxrá vaa 'yaj Diose, cataj ní' nu' cavii nu' ca'anj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se canoco' ní' yo'ó nana ma'. Maan se inanj se-nana Jesucristó canoco' ní' a

⁶ Ne ne'en uxraj me che'é me rá nij soj tanáj ra'yanj soj man Diose ne canoco' soj yo'ó nana

ma'. Ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó se luj che'é soj, ne che'é dan canacúun ma'an Diose man soj canoco' soj man so', ne me che'é me rá soj tanáj soj man Diose ga. ⁷ Nuveé se vaa yo'ó se-tucuanj Diose ma'. Maan se vaa nij síi me rá naqui'yaj ino se-tucuanj Jesucristó chuguanj. Tzaj ne inanj se-nana Diose nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó me nana sa' adonj. ⁸ Che'é dan se ca'vej rá soj nata' yuvii yo'ó nana naca rihaan soj mei. 'O se inanj nana nata' núj rihaan soj asij rque ro', cuchuman rá soj ei. Dan me se ca'vee se ndaa ma'an núj do', ca'vee se ndaa 'o se-mozó Diose nanij rej xta' do', nata' yo'ó nana naca rihaan soj, tzaj ne yo'ó guun ya rá soj se vaa quiran' ndo'o síi a'mii yo'ó nana yo' sayuun qui'yaj Diose á. 'O se taj síi no xcuún natuna se-nana Diose ma'. ⁹ Dan me se aj cataj xna'anj núj rihaan soj, ne cuano nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, se vaa sese ino gaa nana nata' yo'ó so' rihaan soj ga nana canoco' soj asij rque, ne guun ya rá soj se vaa quiran' uxrá síi nata' yo'ó nana yo' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj me rá síi cu'naj Pabló gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' a

¹⁰ Me rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii mán 'unj, rá soj na'. Taj mei. 'O se inanj me rá 'unj gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose manj ei. Dan me se gaa rque me se inanj me rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii manj, tzaj ne yaj ro', me taj ma'. Sese inanj guun rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii mán 'unj, ne nuveé sij 'yaj suun che'é Jesucristó mé 'unj a man chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nana a'mii natáj Pabló ro', orún' Jesucristó me síi tucu'yón nana yo' man so' a

11 Me rá 'un̄j xcaj nij soj cuentá se vaa se-nan̄a Diose nana sa' a'mii natáj 'un̄j ro', nuveé nana cavii raaj yuvii me nana yo' ma'. 12 Ne nuveé yuvii nata' nana yo' rihan̄j ma'. Ne taj síi tucu'yón nana yo' manj ma'. Tzaj ne ma'an̄ ya Jesucristó me síi qui'yaj xcaj 'un̄j cuentá che'é nana sa' yo' adon̄j.

13 Aj ne'en soj daj vaa raj asij rque doj adon̄j. Dan me se gaa canocó' 'un̄j tucuáán noco' nij yuvii israelitá, ne dan me se qui'yaj ndo'o 'un̄j sayuun man taran' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose, ne qui'yaj suun uxrá 'un̄j che'é se me rá 'un̄j tiri' 'un̄j man nij so' a. 14 Ne tucuáán noco' nij yuvii israelitá ro', 'un̄j me síi noco' sa' doj tucuáán yo' rihaan que'ee nij tuvi' 'un̄j síi israelitá vaa cuyaán ga 'un̄j ei. Ne 'un̄j ro', me síi a'née sa' doj nu' se-tucañj xií 'un̄j sij israelitá adon̄j.

15 Tzaj ne asij ataa ca'ngaa 'un̄j, ne guun rá Diose se vaa qui'yaj sunj che'é so' ei. Dan me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'ej se vaa canacúun so' manj qui'yaj sunj che'é so', 16 ne tihaan so' ta'núí so' Jesucristó rihan̄j, che'é se me rá so' ca'an̄j 'un̄j nata' 'un̄j se-nana so' nana sa' rihaan nij yuvii yan̄j nan̄j adon̄j. Tzaj ne 'un̄j me se a doj ne ca'an̄j 'un̄j xna'an̄j 'un̄j man yuvii daj qui'yaj canocoj man Diose ma'.

17 Dan me se vaa nij síi yan̄j chuman' Jerusalén, ne apóstol cune' Jesucristó nata' se-nana so' rihaan yuvii me nij so', ne dan me se asij ataa cune' Jesucristó mán 'un̄j ro', cune' Jesucristó man nij so', tzaj ne ne cuchí' 'un̄j rihaan nij so' xna'an̄j 'un̄j man nij so' daj qui'yaj ma'. Maan̄ se ra'yan̄j ca'an̄j 'un̄j cuaj estadó Arabia, ne canicaj 'un̄j ca'naj chuman' Damasco adon̄j.

18 Quisíj va'nuj ya yo' nocoj man Jesucristó ta' asuun, gaa ne ca'an̄j 'un̄j chuman' Jerusalén, gaa ne

cunuu yaan 'un̄j man síi cu'naj Pedró a. Dan me se nanó 'un̄j cuentó ga so', ne cayáán 'un̄j tucuá so' rque xnu' güii a. 19 Ne dan me se gaa canej ga so' me se quene'enj man síi cu'naj Santiagó tinúú síi 'nij ra'a man ní' uún a. Tzaj ne orún' so' quene'enj nan̄j á. Ne ne quene'én 'un̄j man yo'ó nij apóstol ma'. 20 Ne'en ya Diose se vaa ya vaa nana nihánj nana cachrón 'un̄j rihaan yan̄j nihánj adon̄j. Nuveé nana ne me nana nihánj ma'.

21 Dan me se curihan̄j 'un̄j chuman' Jerusalén, ne cachée 'un̄j nu' chuman' naj estadó Siria do', nu' chuman' naj estadó Cilicia do', 22 tzaj ne nij síi man estadó Judea síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me se ne quene'enj nij so' mán 'un̄j ma'. 23 Maan̄ se cuno nij so' cuentó cataj xna'an̄j tuvi' nij so' che'é 'un̄j se vaa síi chí'ij ndo'o mé 'un̄j, tzaj ne yaj nihánj cuano me se sij a'mii natáj se-nana Diose mé 'un̄j cuano, taj nij so', caráya'an̄j nij so' a. "Síi qui'yaj ndo'o sayuun man ní' gaa rque me se cuano nihánj nata' ma'an̄ so' nana sa' nana noco' ní' nana me rá so' tiri' so' gaa rque chuguñj", taj tuvi' nij so' a. 24 Dan me se caráya'an̄j ndo'o nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose se vaa quene'enj nij so' manj a.

2

1 Dan me se cachén xca'an̄j yo' gaa curihan̄j 'un̄j chuman' Jerusalén, gaa ne canicaj uún 'un̄j ca'an̄j 'un̄j chuman' Jerusalén ga síi cu'naj Bernabé, ne dan me se nicaj núj man síi cu'naj Titó ca'an̄j núj rej yo' a. 2 Dan me se ca'an̄j 'un̄j chuman' Jerusalén, che'é se cataj xna'an̄j Diose rihaan 'un̄j se vaa me rá Diose ca'an̄j 'un̄j chuman' Jerusalén, ne cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan nij tinúú ní' síi israelitá daj vaa nana sa' nana ca'mii natáj 'un̄j

rihaan nij soj sij yaníj a. Tzaj ne quirii yaníj 'unj man nij síi uun chij doj rihaan nij so', ne natá' 'unj rihaan ma'an inanj nij so' che'é nana a'mii natáj 'unj rihaan nij soj a. Dan me se me rá 'unj xcaj sa' nij síi uun chij yo' cuentá daj vaa se-nanaj, gaa ne se gaa nanj tirí' nij so' nu' suun qui'yaj suun 'unj che'é Jesucristó a.

³ Ne nicun' síi cu'naj Titó ga 'unj, ne nda' se nuveé sij israelitá me so', tzaj ne ne qui'yaj nij síi man Jerusalén fuerzá man so' cata' ta'nga' man so' ma'. ⁴ Tzaj ne doj nij síi tiha' yu'unj, ne dan me se taj nij so' se vaa tinúu ní' me nij so', tzaj ne nuveé tinuj ní' me nij so' ma'. 'O se tu'va rma'an nij so' nanj adonj. Dan me se catúj yuve nij so' rej nuu chre' núj, ne me rá nij so' quene'en yuve nij so' daj qui'yaj núj a. Tzaj ne xa' ní' sij canoco' man Jesucristó, tzaj ne daj chihaa míj ne nó xcúun ní' canoco' ní' nu' se-tucuanj Moisés a ma'. Che'é dan guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ní', gaa ne tijaan uún nij so' man ní' canoco' ní' nana nocó' nij so', rá a nij so' a. ⁵ Tzaj ne núj me se a 'ó xco' nii ne cunó núj rihaan nij so' a ma'. 'O se guun rá núj se vaa ve'é ya quinaj nu' se-nana Diose nana ya rihaan soj, rá núj adonj. ⁶ Dan me se ase vaa síi uun chij vaa ta'aj nij síi man Jerusalén, rá nii, tzaj ne taj vaj síi sa' doj rihaan tuvi', rá 'unj a ma'. Maan se 'o cuyaan vaa cunudanj yuvii rihaan Diose nanj adonj. Dan me se nij síi uun chij yo' ro', ne cataj xna'anj nij so' a doj nana rihaan 'unj ma'. Maan se cunaj vaa nana ca'mii natáj 'unj, taj nij so' a.

⁷⁻⁸ Dan me se Diose me síi qui'yaj guun nucuaj síi cu'naj Pedró nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii israelitá, ne danj qui'yaj guee Diose ga 'unj uún, ne dan me se guun nucuáa 'unj nata' 'unj

se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii yaníj, qui'yaj Diose, ne che'é dan me xcaj nij síi uun chij man Jerusalén cuentá se vaa ne cachijn doj nana mán 'unj a. Maan se ase vaa ata' síi cu'naj Pedró suun nata' rihaan nij yuvii israelitá, qui'yaj Diose ro', danj vaa ata' 'unj suun nata' rihaan nij yuvii yaníj, qui'yaj uún Diose a. ⁹ Ne quene'en síi cu'naj Santiagó do', síi cu'naj Pedró do', síi cu'naj Juan do', se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é 'unj do', che'é síi cu'naj Bernabé do', se vaa guun nucuáa 'unj nata' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, qui'yaj Diose, ne guun ya nu' rá nij so' se vaa Diose me síi ca'ne' suun rihaan núj ei. Dan me se síi uun chij rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén me nij so', tzaj ne guun ya rá nij so' se vaa tuvi' ma'an nij so' me núj, ne 'o cuyaan vaa suun vaa rihaan núj ga suun vaa rihaan nij so', rá nij so' a. Dan me se ne nata' nij so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii israelitá, ne tananj núj uún, ne nata' núj rihaan nij síi yaníj, cataj nij so' uún a. ¹⁰ Tzaj ne orún' ya rasuun me cachijn ni'yaj ndo'o nij so' rihaan núj se vaa asino nij síi nique me racuj núj, taj nij so' a. Tzaj ne tumé ndo'o núj man nij síi nique, ne asino yo' me 'yaj núj chéé núj ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj Pabló rihaan síi cu'naj Pedró, se vaa inanj che'é Jesucristó cunuu sa' ní' rihaan Diose a

¹¹ Cachén doj güii, gaa ne cuchii síi cu'naj Pedró chuman' cu'naj Antioquia a. Tzaj ne qui'yaj so' doj se nij, ne tumé so' cacun' che'é se nij qui'yaj so', rá 'unj, ne che'é dan ca'mii rihaan yaj ga so' rihaan cunudanj yuvii, ne cataj 'unj se vaa tumé so' cacun' che'é se vaa qui'yaj so' a. ¹² Dan me se gaa ca'na' so' chuman' Antioquia,

ne xcaj so' cuentá se vaa ca'vee chá so' chraa ga nij yuvij yaníj, ne danj qui'yaj so', ne chá so' chraa ga nij so' chuguanj. Tzaj ne gaa namán nij sí ca'na' suun qui'yaj sí cu'naj Santiagó chuman' nihánj, gaa ne cuchu'vi' Pedró ca'mii nij sí man Jerusalén sí taj se vaa no xcúún cunudanj nij snó'o noco' man Diose cata' ta'nga' man nij so' a. Dan me se chu'vi' Pedró se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa chá so' chraa ga nij yuvij yaníj, ne cataj nij so' se vaa ne nó xcúún so' qui'yaj so' danj, rá so', ne che'é dan me ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuvij yaníj, ne naxuun yaníj so' man so' rihaan nij yuvij yaníj nanj adonj. ¹³ Quene'en ma'an so' se vaa ca'vee chá so' chraa ga nij yuvij yaníj, tzaj ne nuveé sij 'o vaa rá ga nana a'mii me so' a ma'. Ne ase vaa qui'yaj so' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún taran' nij yuvij israelitá, ne ndaa sí cu'naj Bernabé qui'yaj cacun' ga nij so' se vaa ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuvij yaníj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se xcaj 'unj cuentá se vaa ne raan noco' nij so' se-nana Diose nana ya ma'. Dan me se ca'mii yá 'unj rihaan Pedró, ne cuno taran' nij so', ne cataj 'unj:

—Sí israelitá mé so', tzaj ne ne nocó' so' tucuáán noco' nij yuvij israelitá ma'. Maan se ase vaa 'yaj nij yuvij yaníj ro', danj vaa 'yáa so' chuguanj. Me che'é qui'yáa so' fuerzá man nij yuvij yaníj nacoco' nij yuvij yaníj tucuáán noco' nij yuvij israelitá ga. ¹⁵ Dan me se yuvij israelitá me ní' á. Nuveé yuvij yaníj yuvij 'yaj ndo'o cacun' me ní' ma'. ¹⁶ Tzaj ne ne'en ní' se vaa nda' se ve'é noco' yo'o so' se-tucuanj Moisés, tzaj ne se cunuu sa' ma'an so' rihaan Diose ma'. 'O se cunuu sa' ya so' rihaan Diose sese cuchuman rá so' ni'yaj so' man Jesucristó adonj. Dan me se cuchumán rá ma'an ní' ni'yaj ní'

Jesucristó, yan cunuu sa' ní' rihaan Diose, tzaj ne se cunuu sa' ní', qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. Inanj danj taj danj Diose á. A 'o yuvij se cunuu sa' rihaan Diose qui'yaj se-tucuanj Moisés ma', taj uún danj Diose adonj. ¹⁷ 'O se ní' me se canoco' ní' man Jesucristó, gaa ne ca'vee x'nee cacun' xráa ní' qui'yaj so', rá ní', tzaj ne 'o se veé danj 'yaj ní' cacun' ta' rasuun chiha'. Me che'é 'yaj ní' danj ga. 'O se Cristó me sí ca'ne' suun qui'yaj ní' cacun', rá so' na'. Taj ma'. —Nu' nana nihánj me nana ca'mii 'unj rihaan sí cu'naj Pedró adonj.

¹⁸ Dan me se ma'an 'unj me sí tiri' chrej canoco' se-tucuanj Moisés, ne veé dan, gaa ne sese guun che'e uún 'unj naqui'yaj sa' uún 'unj man chrej yo', ne dan me se ma'an inanj yá 'unj me sí tumé cacun' gaa nanj adonj. ¹⁹ Asij rque me se canocó' 'unj tucuáán yo', tzaj ne quiri' rá 'unj, qui'yaj tucuáán yo', ne yaj me se ase vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutzé ro', danj vaa cavi' 'unj rihaan tucuáán yo' chuguanj. Ne yaj me se inanj che'é Diose gaa i'na' 'unj ei. ²⁰ Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', maan che'é dan vaa i'na' 'unj ei. Yaj me se nuvé 'unj me sí yanj cuano ma'. 'O se Jesucristó me sí yanj nimanj, ne che'é dan vaa i'na' 'unj cuano ei. Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj man ta'nií Diose ro', che'é dan inanj nocó' 'unj man so' gaa chéé 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Ne dan me se maan che'é se cunuu 'ee uxrá rá so' mán 'unj ro', che'é dan ca'ne' guéé rá so' cavi' so' rihaan rcutzé che'é 'unj nanj adonj. ²¹ Ne na'vej rá 'unj tanáj yaníj 'unj se luj qui'yaj Diose che'é 'unj ma'. 'O se vaa che'é ya qui'yaj Diose se luj adonj. Dan me se sese ca'vee ya navij cacun' che'é qui'yaj se-tucuanj Moisés, gaa ne cavi' unj ma'an Jesucristó vaa gaa aj na'. Taj

ma'. 'O se ne cavi' uun so' mei.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é se amán rá ní ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan yanj Nimán Diose ga ní' a

¹ Síi nij snúú rma'an ya me soj sijn man estadó Galacia nanj chuguanj. Me che'é guun rá soj tanáj soj tucuaán sa' ga. Vaa síi qui'yaj chree man soj na'. Nuveé se sa' uxrá nata' níi rihaan soj se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é soj á. ² 'O se me rá 'unj xna'anj 'unj 'o nana man soj chuguanj. Che'é se canoco' nij soj se-tucuanj Moisés me yáan Nimán Diose ga soj na'. Ase che'é se amán rá soj cuno soj se-nana Jesucristó me yáan Nimán Diose ga soj xa'. ³ 'O se síi nij snúú rma'an ya me soj nanj chuguanj. Gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne guun nucuaj rá soj man Nimán Diose se vaa racuíj Nimán Diose man soj, tzaj ne yaj me se nucuaj rá soj man ma'an soj se vaa cunuu sa' soj qui'yaj ma'an soj nanj ason. ⁴ Nu' se sa' qui'yaj Diose che'é soj gaa canoco' naca soj man Jesucristó ro', taj yu'vee nó yo', qui'yaj soj a' a' man ason. Ya ya aj na'. Ne cuchuman ya raj se vaa qui'yaj soj a' mei. ⁵ Gaa rqué Diose Nimán so' rihaan soj qui'yaj ndo'o soj rasuun sa', gaa ne che'é qui'yaj Diose danj, rá soj ga. Che'e se canoco' soj se-tucuanj Moisés me qui'yaj Diose danj na'. Taj mei. Dan me se che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó me qui'yaj Diose danj chuguanj.

⁶ Dan me se ase vaa qui'yaj síi cu'naj Abraham síi cayáan gaa naá ro', inanj danj qui'yaj soj ei. Dan me se síi cu'naj Abraham ro', me se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sijn sa' me Abraham, ne cunuu sa' so' rihaan Diose á. Inanj danj a'mii

danj Diose adonj. ⁷ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa ní' sijn amán rá ni'yaj man Diose me se ase vaa síi cu'naj Abraham ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' chuguanj.

⁸ Dan me se gaa naá ne'en Diose se vaa cuchuman rá nij yuvií yaníj ni'yaj nij so' man Diose, ne ne'en Diose se vaa cunuu sa' nij so' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan me nata' Diose se-nana Diose nana sa' rihaan Abraham, cataj Diose:

—Che'é se vaa qui'yáa so' ro', che'é dan me qui'yáa 'unj se luj che'é taran' nij yuvií yaníj adonj —taj Diose rihaan síi cu'naj Abraham asij taj vaj a' 'ó yuvií ne'en se-nana Diose nana sa', ne nu' nana yo' nana ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', canó nana yo' rihaan danj Diose a.

⁹ Dan me se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne qui'yaj Diose se luj che'é so', ne ase vaa qui'yaj Diose che'é síi cu'naj Abraham ro', danj qui'yaj uún Diose che'é taran' nij síi cuchuman rá ni'yaj man so', ne qui'yaj uún Diose se luj che'é nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vee cunuu sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj se-tucuanj Moisés a ma'

¹⁰ Tzaj ne a'mii uún danj Diose che'é yuvií nucuaj rá man se-tucuanj Moisés, taj yo': “Sese se qui'yaj yo'o so' cunudanj nij nana no' rihaan danj Diose nana cataj xna'anj Moisés ro', ne so' me síi cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose á”, taj danj Diose, ne a' 'ó yuvií se guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés a ma'. Che'é dan me taran' nij yuvií nucuaj rá man se-tucuanj Moisés ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj. ¹¹ Tzaj ne: “Síi amán rá ni'yaj man Diose ro', me se cunuu sa' so' rihaan Diose, ne cayáan so' ga Diose nu' cavií nu' ca'anj a”, taj

uún danj Diose, ne che'é dan me ne'en ní' se vaa inanj nij yuvij amán rá ni'yaj man Diose me yuvij cunu sa' rihaan Diose á. Se cunu sa' nij yuvij nucaj rá man se-tucañj Moisés ma'. ¹² Dan me se xa' se-tucañj Moisés, tzaj ne ne che'e yan cuchuman rá' me nanj' rihaan sayuun ma'. Maan che'é yan qui'yá' nu' rasuun taj tucuaán yo' me nanj' rihaan sayuun, taj se-tucañj Moisés nanj adonj.

¹³ Dan me se gaa naá me se ne guun nucaj ní' qui'yaj ní' nu' se-tucañj Moisés ma'. Che'é dan me sij cachran' xna'anj ni'yaj me ya ní' gaa rque, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é ní', ne guun so' síí cachran' xna'anj ni'yaj che'é ní', ne che'é dan se quiran' ma'an ní' sayuun daj chihaa mǐj a man chuguanj. "Síí aj noco' rihaan rcutze me síí cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose", taj danj Diose á. Dan me se guun Jesucristó 'o síí cata se-cacun' cunudanj ní' nago' so' nu' nij cacun' yo' rihaan rcutze, ne cuano nihánj me se síí vaa uun xraá me ní' cuano ei. ¹⁴ Ndaa síj, gaa ne se luj cata' tu'va Diose rihaan síí cu'naj Abraham ro', ca'na' se luj yo' ndaa rihaan nij yuvij yanj, che'é se vaa qui'yaj Jesucristó a. Dan me se gaa naá, ne cata' tu'va Diose se vaa catuú Nimán Diose nimán ní', ne cuchumán rá ní' ni'yaj ní' man Diose, ne che'é dan catúj ya Nimán Diose nimán taran' ní' cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' tu'va Diose rihaan síí cu'naj Abraham cataj Diose se vaa rque ndo'o Diose se sa' rihaan nij ta'níí ta'nij si'no Abraham a

¹⁵ Ne ca'mii 'unj che'é ndaa vaa 'yaj nij síí man rihaan yo'óo nihánj, tinuj, nocoj. Sese vaa vij roj so' numíj nana, ne asa' quisíj numíj roj so' nana, gaa ne naxcaj roj so' 'o yanj a'mii che'é ndaa vaa qui'yaj

roj so', gaa ne dan me se ndaa vaa taj yanj naxcaj roj so' ro', 'yaj roj so' a. Se guun ca'ne' rá roj so' ma'. ¹⁶ Ne dan me se ta'nga' danj qui'yaj guee Diose ga síí cu'naj Abraham, ne dan me se cunumíj roj so' nana ndaa vaa qui'yaj Diose ga síí cu'naj Abraham a. Dan me se cataj Diose se vaa cavii sa' so' do', cavii sa' ta'níí ta'nij si'no so' do' a. (Dan me se danj a'mii danj Diose, tzaj ne ne cataj Diose se vaa cavii sa' que'ee ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Abraham ma'. 'O se che'é orún' ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Abraham ca'mii danj Diose adonj. Ne síí cu'naj Jesucristó me síí cavii sa' nanj adonj.)

¹⁷ Ne inanj nihánj me nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. Dan me se Diose cataj rihaan síí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é Abraham do', che'é ta'níí ta'nij si'no Abraham do', ne cachén yo'ó ca'anj cientó táa yo'ó icó chí' yo', gaa ne rque Diose se-tucañj Moisés, tzaj ne ne quiri' nana cata' tu'va Diose qui'yaj Diose che'é síí cu'naj Abraham qui'yaj se-tucañj Moisés ma'. 'O se ya qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' adonj. ¹⁸ Dan me se sese che'e se-tucañj Moisés me rque Diose rasuun sa', gaa ne nuveé che'e yan cata' tu'va so' rque so' rasuun sa' asij naá me yo' gaa a ma'. Maan se ca'mii uun so' vaa gaa nanj adonj. Tzaj ne sese inanj nij síí noco' se-tucañj Moisés me síí nıcaj nij rasuun sa' yo', gaa ne taj yu'vee ní' nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá vaa gaa a ma'. Tzaj ne ne vaa danj a ma'. 'O se che'é nana ca'mii Diose rihaan Abraham me nıcaj ní' nij rasuun sa' ei. Dan me se quiri' uun ní' nu' nij rasuun sa' yo', qui'yaj Abraham chuguanj. Ne a doj sa'anj ne curu'vee ní' che'é nu' rasuun sa' yo' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

rqué Diose se-tucuanj Moisés che'é yan xcaj yuvij cuentá se vaa síi tumé ndo'o cacun' me yuvij a

¹⁹ Dan me se sese danj vaa, gaa ne me che'é rqué Diose se-tucuanj Moisés, rá soj ga. Rqué Diose tucuaán yo' rihaan Moisés che'é cacun' tumé yuvij, ne me rá Diose canoco' yuvij tucuaán yo' ndaa se ca'na' ta'níi ta'nij si'no Abraham síi cu'naj Jesucristó rihaan chumij nihánj, gaa ne so' ro', me síi rque nu' nij rasuun sa' rihaan yuvij, ndaa vaa cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham gaa naá ei. Dan me se guun rá Diose se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne ca'ne' rá yuvij ga se-tucuanj Moisés yo' adonj. Tzaj ne se-mozó Diose me nij síi cataj xna'anj tucuaán yo' rihaan síi cu'naj Moisés, gaa ne cataj xna'anj so' tucuaán yo' rihaan nij yuvij a. Dan me se cataj xna'anj Moisés rihaan nij yuvij, ²⁰ tzaj ne gaa ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham, ne ma'an ya so' ca'mii adonj. Taj vaj síi ca'mii che'é Diose ma'. Taj vaj síi cataj xna'anj rihaan Diose daj me rá síi cu'naj Abraham ma'. Maan se ma'an ya so' me síi ca'mii ga síi cu'naj Abraham, ese orún' ya so' me Diose nanj adonj.

²¹ Tzaj ne taj ri'yunj se-tucuanj Moisés man nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, rá soj na'. Daj chihaa mij ne vaa danj ma'. Tzaj ne sese guun nucuaj yuvij qui'yaj yuvij 'o tucuaán rqué Diose, ne ya cunu sa' yuvij rihaan Diose, qui'yaj tucuaán yo' ei. Tzaj ne se guun nucuaj yuvij qui'yaj yuvij tucuaán vaa danj ma'. ²² Che'é dan me taj danj Diose se vaa cunudanj yuvij tumé ndo'o cacun' nanj adonj. Inanj danj vaa tumé taran' yuvij cacun', taj danj Diose, ne che'é dan me nana cata' tu'va Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', quisij ya nu' nana yo' che'é taran' ní' sij amán rá ni'yaj

man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne taj che'é canoco' ní' se-tucuanj Moisés a man adonj

²³ Tzaj ne gaa ataa doj quisij güii cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne inanj se-tucuanj Moisés canoco' ní', ne ase vaa 'o síi tumé man ní' ro', danj vaa se-tucuanj Moisés rihaan ní' gaa rque ei. Inanj se-tucuanj Moisés vaa rihaan ní' canoco' ní' ndaa se ca'na' güii tihaan Diose rihaan ní' se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se ase vaa síi tumé man xnii daj qui'yaj xnii ro', ta'nga' danj vaa se-tucuanj Moisés rihaan ní' gaa rque, cutumé yo' man ní' ndaa se ca'na' Jesucristó ei. Ndaa sij, gaa ne no xcuún ní' cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so', ne ca'vee cunu sa' ní' rihaan Diose adonj. ²⁵ Cuanó ro', nihánj me se aj cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me taj che'é tumé se-tucuanj Moisés man ní' a ma'.

²⁶ Che'é se amán rá nij soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan ta'níi Diose me taran' soj cuano nanj adonj. ²⁷ Dan me se che'é se cata' ne soj che'é Jesucristó ro', che'é dan me ase vaa Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa soj cuano nanj ei. ²⁸ Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me yuvij israelitá ne yo'ó ta'aj soj me yuvij yanij ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me mozó ne yo'ó ta'aj soj, nuveé sij uun mozó me yo'ó ta'aj soj, cataj soj ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me snó'o ne yo'ó ta'aj soj me chana ma'. 'Q se tananj ase vaa orún' yuvij vaa taran' soj, ne 'o cyaan vaa taran' soj che'é se noco' soj man Jesucristó nanj ei. ²⁹ Che'é se sij noco' man Jesucristó me soj ro', che'é dan ma'an ya ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham me soj rihaan Diose, ndaa vaa cataj

Diose rihaan síi cu'naj Abraham se vaa rque so' rasuun sa' rihaan taran' nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham adonj.

4

¹ Ne ne'en soj daj vaa xnii, se vaa vaa güii, ne guun si'yaj xnii nu' rasuun man tucua' rej xnii ei. Tzaj ne gaa xnii me so', ne ase vaa mozó ro', danj vaa so' tucua' rej so' gaa yaán rej so' ei. ² Dan me se vaa yuvii tumé man xnii daj qui'yaj xnii, ne inanj danj vaa tumé nii man xnii ndaa se cachij ya xnii, gaa ne vaa güii ca'vej rá rej xnii quita'aa xnii rasuun man tucua' xnii ei. ³ Ne ase vaa xnii ataa cachij ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' gaa rque, ne inanj ne'en ní' canoco' ní' man nij ya'anj uun chij rihaan chumii nihánj a.

⁴ Tzaj ne quisij güii me rá Diose rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne che'é dan ca'née Diose ta'níi so' ca'na' ta'níi so' rihaan chumii nihánj, ne cuchruj 'o chana man ta'níi Diose, ne síi noco' se-tucuanj Moisés me nu' nij tuvi' so' gaa cayáan so' rihaan chumii nihánj adonj. ⁵ Dan me se me rá Jesucristó racuuj so' man taran' ní' sij noco' tucuaán noco' yuvii man rihaan chumii nihánj, se vaa ca'vee tanáj ní' tucuaán noco' yuvii man rihaan chumii, ne nica'j ní' nu' se sa' me rá Diose rque Diose rihaan ta'níi Diose ei. Ne danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é ní' chuguanj. ⁶ Cuanó nihánj me se ta'níi Diose me nij soj ei. Che'é dan ca'née Diose man Nimán ta'níi so' nimán ní', ne che'é dan me: “Ataj chij. Rej núj mé so' á”, taj ní', aguáj ní', 'yaj Nimán ta'níi so' ei. ⁷ Che'é dan me nuveé mozó me soj rihaan Diose cuano nihánj ma'. Ase vaa mozó vaa soj gaa rque, tzaj ne xa' yaj, nahuun soj ta'níi Diose, ne vaa güii nacaj soj nu' se sa' rque Diose rihaan nij ta'níi so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun ní' qui'yaj ní' tucuaán noco' yuvii man rihaan chumii nihánj cuano mei

⁸ Gaa rque me se ne ne'en ya soj daj vaa Diose ma'. Che'é dan me qui'yaj suun soj rihaan ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumii nihánj, tzaj ne nuveé ya'anj ya me nij ya'anj qui'yaj suun soj rihaan ma'. ⁹ Tzaj ne cuano nihánj me se ne'en nij soj man ma'an ya Diose ei. Tzaj ne sa' doj cataj 'unj se vaa ne'en Diose man nij soj chuguanj. Sese aj ne'en soj man ma'an ya Diose, gaa ne me che'é canicaj uun soj canoco' soj man nij ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumii nihánj ga. Ne'en soj se vaa se guun nucaj nij so' racuuj nij so' man soj ma'. Taj yu'vee a 'ó xco' nó ma'an nij so' ma'. Me che'é me rá uun soj qui'yaj suun soj rihaan nij so' ga. ¹⁰ Ne navij rá soj güii guee do', navij rá soj cha'anj che'é 'o 'o yavii do', vaa dió guee rihaan soj do', vaa yo' guee rihaan soj do' ga. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹¹ Nanó ndo'o rá 'unj se vaa 'yaj soj, ne nanó rá 'unj se vaa quirí' rma'an nu' suun qui'yaj suun 'unj tucu'yón 'unj se-nana Diose nana sa' man nij soj nanj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó rá Pablo che'é se tanáj nij síi man Galacia nana tucu'yón so' man nij so' a

¹² Ase vaa 'unj ro', danj gaa guee soj, ése ndaa adi' se vaa soj ro', danj vaa guee 'unj, tinuj, nocoj. Che'é dan me daj se 'yaj guej cuano ro', danj qui'yaj guee soj ei. Nuveé che'e se qui'yaj chi'ii soj manj ma'. Tananj a, ne inanj ve'é qui'yaj soj gaa cayáan 'unj ga soj ei. ¹³ Aj ne'en soj se vaa che'é se canó chi'ii manj, che'é dan natá' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj gaa asino yaan ei. ¹⁴ Ne gaa quirán' 'unj rihaan soj

me se ne nachri' soj ni'yaj soj manj ma'. Tananj a, ne caraya'anj ndo'o soj ni'yaj soj manj, ne ndaa adi' ve'é 'yaj ni' ga 'o se-mozó Diose ro', danj qui'yaj soj, gaa ne ve'é ndo'o ca'mii soj gaj ei. Ne ase vaa ma'an ya Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa 'unj, rá soj, ¹⁵ ne che'é dan me guun niha' uxrá rá nij soj ne ve'é uxrá cuno soj nana ca'mij, ne cunuu 'ee uxrá rá soj manj nanj adonj. Dan me se cataj yá' ta' asuun, ne sese guun nucuaj nij soj quirii soj rlij rihaan soj cunuú yo' rihanj, ne ca'vej rá soj qui'yaj soj danj, nda' rasuun nanj chuguanj. Tzaj ne yaj me se me che'é ne niha' rá soj gaa uno soj nana a'mij cuano ga. ¹⁶ Maan che'é se ca'mij nana ya ya rihaan soj, che'é dan mej sí' taj ri'yunj man soj, rá soj nanj na'. Taj ma'.

¹⁷ Dan me se araya'anj uxrá yo'ó nij so' man soj, tzaj ne ne cunaj daj chihaa mij 'yaj nij so' ma'. Maan se me rá nij so' tanáj xco soj nana noco' ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj ma'an nij so' canoco' soj, rá nij so' nanj adonj. ¹⁸ Sese ve'é 'yaj yuvii ga soj, ne cunaj uxrá sese caraya'anj nij yuvii man soj, rá 'unj á. Tzaj ne yo'ó danj qui'yaj nij so', sese ya me sa' rá nij so' ni'yaj nij so' man nij soj ei. Tzaj ne taj ma'. Me che'é gaa yáán 'unj ga soj, gaa ne uun che'e nij so' 'yaj nij so' se sa' ga soj ga. Nuveé se sa' 'yaj nij so' ga soj man chuguanj. ¹⁹ Dan me se ase vaa ta'nii 'unj ne'ej ro', danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Cuano nihánj me se uun che'e uún 'unj nanó ndo'o raj che'é soj ndaa vaa nanó raj gaa rque, ne me rá 'unj se vaa nari' sa' ya soj se-nana Diose nana sa' ya ei. Dan me se ase vaa nanó rá chana nichrun' cuchruj ne'ej che'é se ne ne'en no' sese ca'ngaa sa' ta'nii no' ro', danj vaa nanó rá 'unj che'é soj cuano chuguanj. Ne veé inanj danj nanó ndo'o rá uún 'unj che'é nij

soj ndaa nari' ya ya soj ndaa vaa qui'yaj ma'an ya Jesucristó nanj ei. ²⁰ 'O se 'vee, ne ndaa cuano cayáán ya 'unj ga soj, gaa ne ca'mii ma'an ya 'unj ga soj, raj ei. Tzaj ne ne ne'en yaj daj nano raj che'é soj a mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese noco' ní' se-tucuaj Mojés, ne mozó me ní', ne ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' danj a ma'

²¹ Me rá 'unj cataj ya soj 'o nana rihanj ei. Me rá nij soj canoco' soj se-tucuaj Mojés, tzaj ne ne'en soj daj taj nana cachrón Mojés rihaan yanj yo' na'. ²² Dan me se cachrón Mojés nana nihánj rihaan yanj, se vaa vaa vij ta'nii sí' cu'naj Abraham sno'o cunii, ne yo'ó ta'nii so' me ne'ej cuchruj mozó chana nuu rihaan so', ne yo'ó ta'nii so' me ne'ej cuchruj ma'an nica so' a. Xa' nica so', tzaj ne nuveé mozó me chana nica so' ma'. Nica ya so' me yo' adonj. ²³ Dan me se ne'ej cuchruj mozó chana ro', me se ase vaa a'ngaa naj guun ne'ej ro', danj vaa ca'ngaa so' a. Tzaj ne xa' ne'ej cuchruj ma'an nica Abraham, tzaj ne aj cata' tu'va Diose daj qui'yaj Diose che'é so' asij gaa ataa ca'ngaa so' a.

²⁴⁻²⁵ Ne ase vaa cuentó che'é roj chana cuchruj ne'ej ro', danj vaa yo'ó nana tucu'yón ní', rá 'unj, ne ase vaa roj chana ro', danj vaa vij nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvii a. Dan me se yo'ó chana me se-mozó Abraham, ne Agar cu'naj se-chuvii no', ne ase vaa mozó chana cu'naj Agar ro', ta'nga' danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan sí' cu'naj Mojés gaa ca'mii Diose ga Mojés xráa quij xcaan cu'naj Sinaí a. Se-tucuaj Mojés me nana yo', ne ase vaa mozó ro', danj vaa yuvii noco' nana yo' a. Nicun' quij xcaan cu'naj Sinaí rej cu'naj Arabia, tzaj ne ase vaa chana cu'naj Agar ro',

ta'nga' danj vaa nij yuvij man chuman' Jerusalén cuano a. Dan me se taran' nij yuvij man chuman' Jerusalén me yuvij israelitá yuvij noco' se-tucuanj Moisés, ne ase vaa mozó ro', danj vaa taran' nij so' nanj ei. ²⁶ Tzaj ne síi man yo'ó chuman' Jerusalén chuman' naj rej xtá' me ní', ne nuveé mozó me ní' ma'. 'Q se aj guun nij ní' man chuman' Jerusalén naj rej xtá' adonj.

²⁷ Nihánj me nana no rihaan danj Diose a: "Gaa niha' nimán so', chana itun a. Ataa cuchruj so' ne'ej, tzaj ne gaa niha' uxrá nimán so' á. 'Q ruún so' cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a gaa ta'níi so' rihaan ta'níi chana otoj ga snó'o adonj". Inanj danj a'mii danj Diose che'é nicá Abraham chana cuchruj man síi cu'naj Isaac a.

²⁸ Ne ase vaa ta'níi no' síi cu'naj Isaac ro', ta'nga' danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Soj me ne'ej se vaa cataj ya Diose ca'ngaa ya ei. Ne ase vaa cavii sa' síi cu'naj Isaac ro', danj cavii sa' soj uún ei. ²⁹ Ne'en nij soj se vaa xnii ca'ngaa ma'an ta'níi yo'ó chana ro', me se taj ri'yunj ndo'o so' man ne'ej tucua ya ve' chuguanj. Dan me se ta'nga' danj ran' guee ní' cuano nihánj, ne dan me se 'yaj ndo'o nij yuvij noco' ma'an se-tucuanj Moisés sayuun man ní' sij cunuu sa' nimán che'é Nimán Diose chuguanj.

³⁰ Tzaj ne xcaj ní' cuentá me taj danj Diose ei. Dan me se taj yo' se vaa: "Quirij so' man roj ta'nij mozó chana ca'anj yanij roj ta'nij no' á. 'Q se orún' ta'níi nicá so' níi ne uun mozó me síi guun síi si'yaj nu' si'yáa so' vaa güii ei. Ne xa' ta'níi chana uun mozó, tzaj ne daj chihaa míj ne nó xcúún ta'níi mozó chana yo' quirij yo' ta'aj si'yáa so' ma'". Dan me se danj vaa nana ca'mii Diose rihaan Abraham nana no rihaan danj Diose a. ³¹ Dan me se nuveé ta'nij mozó chana me ní',

man tinuj, man nocoj. Nuveé yuvij 'yaj suun ndo'o canoco' se-tucuanj Moisés me ní' ma'. Maan se ase vaa ta'níi chana ne uun mozó ro', danj vaa ní', ne a'ó tucuaán ne nó xcúún ní' canoco' ní' a ma'.

5

¹ Maan se aj ca'néj Jesucristó nu' suun taj xráa ní', ne che'é dan vaa ya'núj rihaan ní' canoco' ní' man Diose cuano ei. Che'é dan me ca'nej nucuaj soj nimán soj, ne se ca'vej uún soj qui'yaj suun soj suun uun mozó a ma'. Se guun rá soj canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é cutá' nii ta'nga' man nee man ní' ma'

² Xcaj nij soj cuentá se vaa nihánj me nana taj xna'anj ma'an 'unj sij cu'naj Pabló rihaan soj ei. Dan me se sese cutá' nii ta'nga' man soj, ne taj yu'vee nó Jesucristó rihaan soj vaa gaa a ma'. ³ Nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa taran' nij snó'o a'vej rá cutá' nii ta'nga' man ro', no xcúún nij so' canoco' nij so' nu' se-tucuanj Moisés adonj. ⁴ Ta'aj nij soj me rá canoco' se-tucuanj Moisés, ne cunuu sa' nij so' rihaan Diose, rá nij so', tzaj ne nuveé sij noco' man Jesucristó me síi 'yaj danj ma'. 'Q se síi tanáj xco se luj qui'yaj Diose che'é ní' me nij so' adonj. ⁵ Xa' ní', tzaj ne nuu Nimán Diose nimán ní', ne amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me guun ya rá ní' se vaa vaa güii cunuu sa' ní' rihaan Diose, ne yo'o na'vij ní' ndaa se quisij ya güii yo' adonj. ⁶ Xa' ní' sij noco' man Jesucristó me se taj se 'yaj sese quitaj ta'nga' man ní', taj se 'yaj sese se quitáa ta'nga' man ní', taj se 'yaj ma'. 'Q se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan cunuu 'ee rá ní' ni'yaj ní' man tinúú ní', ne che'é roj yo' me cavii sa' ní' adonj.

7 Gaa rque me se aj sa' uxrá noco' soj man Diose tzaj niha'. Me sí caráán chrej rihaan soj se cuchumán rá soj cunō soj nana ya yaj ga. 8 Xa' nana uno soj cuano, tzaj ne nuveé Diose me sí ca'mii nana yo' rihaan soj ma'. Dan me se xa' Diose, tzaj ne yo'o canacúún so' man soj canoco' soj man orún' ya so' adonj. 9 Ne'en nij soj se vaa yo'óo cu'naj levadura se 'yaj namij rque rachrúún, me se doj tzin' yo' araa nii rque cunj, tzaj ne namij rque cunudanj cunj, 'yaj yo', ne ase vaa yo'óo cu'naj levadura ro', ta'nga' danj vaa nana ne uno soj adonj. Dan me se doj tzin' nana ne uno soj, tzaj ne ca'anj ni'ya que'ee nij soj, qui'yaj nana ne yo' ei.

10 Dan me se 'unj me se yo'o amán raj ni'yaj 'unj man sí 'nij ra'a man ní' se vaa yo'o cuyaán gaa rá soj ga 'unj chuguanj. Ne sí a'mii yo'ó nana ro', tzaj ne 'yaj chruj so' rihaan soj se vaa se canoco' sa' soj man Diose chuguanj. Che'é yan 'yaj so' danj ro', che'é dan quiran' so' sayuun, qui'yaj Diose nanj adonj. Me ma'an sij me so', tzaj ne ya quiran' so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

11 A'mii natáj ma'an 'unj rihaan yuvij se vaa cuta' nii ta'nga' man yuvij, rá soj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Sese danj vaa nana a'mii natáj 'unj, ne ne guun na'aj yuvij cunō yuvij nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutzē asuun saj ma'. Tzaj ne guun na'aj nij yuvij ei. Ne maan che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvij sayuun manj adonj. 12 Dan me se vaa che'é cataj ní' se vaa nij sí 'yaj sayuun man soj ro', 'o se veé, ne vaa che'é ca'ne' nij so' nu' nee man ma'an nij so' vaa tzaj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj ní' á

13 Dan me se canacúún Diose man nij soj guun niha' nimán soj

canoco' soj man so', tinuj, nocoj. Tzaj ne se guun rá soj se vaa ca'vee qui'yaj soj náá guun se me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. Tananj cunū 'ee rá soj tinúú soj, ne yo'o qui'yaj suun soj che'é tinúú soj ei. 14 Dan me se 'o cuyaán ya vaa nu' se-tucuanj Moisés ga orún' nana nihánj chuguanj: "Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', ta'nga' danj gaa 'ee rá so' man yo'ó yuvij á". Ne nihánj me nana no xcúún ní' cunō ní', ne sese danj qui'yaj ní', ne sí 'yaj nu' se-tucuanj Moisés me ya ní' adonj. A 'o nana se cachiin cunō uún ní', sese danj qui'yaj ní' a ma'. 15 Tzaj ne sese cunū' soj do', sese guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj do', sese qui'yaj soj sayuun man tuvi' soj do', ne dan me se tadó uxrá soj ei. 'O se sese danj uun rá soj, ne quirí' cunudanj tuvi' soj, qui'yaj soj nanj chuguanj.

16 Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa yo'o cunō soj a'mii Nimán Diose gaa chéé soj rihaan chumij nihánj, ne sese inanj danj qui'yaj soj, ne daj chihaa mīj se guun qui'yaj soj se vaa me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. 17 Dan me se inō uxrá vaa se me rá nee man ní' qui'yaj yo' ga se me rá Nimán Diose qui'yaj yo' ei. Dan me se inō me rá 'o 'o roj yo' ei. Sese me rá ní' cunō ní' rihaan Nimán Diose, ne aráán nee man ní' chrej rihaan ní' cunō ní' rihaan Diose chuguanj. Ne sese me rá ní' qui'yaj ní' se nij me rá nee man ní' qui'yaj yo', ne aráán Nimán Diose chrej rihaan ní' se qui'yaj ní' danj ma'. Ne unu' Nimán Diose ga nee man ní', ne ca'vee se me rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá ma'an ní' qui'yaj ní', tzaj ne se guun nucaj ní' qui'yaj ní' danj a man adonj. 18 Tzaj ne sese noco' soj man Nimán Diose, ne taj che'é canoco' soj se-tucuanj Moisés a mei.

19 Dan me se aj ne'en soj daj vaa

rasuun me rá nee man ma'an soj qui'yaj yo' ei. Me rá yo' qui'yaj yo' cacun' ga yo'ó chana do', me rá yo' qui'yaj yo' se nij ndo'o do', me rá yo' qui'yaj yo' se na'aj ndo'o do',²⁰ quina'vij soj rihaan ya'anj acóy yuvij do', me rá uún yo' ca'mii soj ga síi chruun nano' so' chrej che'é soj do', uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', unu' soj ga tinúú soj do', axrij yuvaa soj man tinúú soj do', inanj me rá 'o 'o soj cavii sa' uún soj do', uxra' ta'aj nij soj man nij soj do',²¹ uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', achraá ndo'o soj chra' xno ga tuvi' soj do', ne dan me se que'ee doj tuvi' cacun' nihánj 'yaj uún soj, 'yaj nee man ma'an soj nanj adonj. Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne cuano nihánj me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa yuvij 'yaj danj ro', daj chihaa míj se cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'.

²² Tzaj ne sese inanj rihaan Nimán Diose cunó ní, ne cunuú 'ee rá ní tuvi' ní do', guun niha' rá ní do', gaa xej nimán ní do', gaa inaj nimán ní do', ve'é qui'yaj ní rihaan yuvij do', yo'ó cuchuman rá ní do',²³ síi ni'yanj a'mii guun ní do', ve'é cutumé ní man ní daj qui'yaj ma'an ní do', qui'yaj Nimán Diose ei. Inanj danj gaa ní sese ve'é cunó ní rihaan Nimán Diose nanj adonj. Yo' me sese qui'yaj ní ndaa vaa taj nana nihánj, ne taj cacun' quitaj xraá ní qui'yaj nana nihánj a ma'.²⁴ Dan me se ní sij aj canoco' man Jesucristó ro', me se aj ticavi' Jesucristó man nu' se chi'ii man nimán ní, gaa cavi' so' rihaan rutze, ne dan me se quisij qui'yaj nee man ní cacun', ne daj chihaa míj se qui'yaj uún ní se chi'ii me rá nee man ní qui'yaj yo' a ma'.²⁵ Dan me se che'é se cunuú sa' nimán ní, qui'yaj Nimán Diose, che'é dan yo'ó cunó ní nu' se vaa

cataj xna'anj Nimán Diose rihaan ní ei.²⁶ Se ca'mii xta' ní a 'ó xco' a ma'. Se ca'mii ra'yunj ní rihaan tinúú ní a ma'. Se guun xcoj ruvaa rá ní ni'yaj ní tinúú ní a ma'.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuj ní man tinúú ní a

¹ Sese ya xcaj nij soj cuentá se vaa qui'yaj 'o tinúú soj cacun', ne soj sij ve'é noco' Nimán Diose ro', nago' soj chrej man síi tumé cacun' daj qui'yaj so' rej rihaan so', tinuj, nocoj. Tzaj ne nica' gaa nimán soj, ne ve'é ca'mii soj nana sa' ga síi tumé cacun' ei. Dan me se tadó soj ga ma'an soj gaa nago' soj chrej ei. Sese se tadó soj, ne ma'an soj do' ca'anj chrej chi'ii nanj chuguanj.² Dan me se ca'vee se me ma'an sayuun ran' tinúú soj, tzaj ne racuj soj man so' ei. Sese danj qui'yaj soj, ne síi qui'yaj nu' tucuaán cuchruj Jesucristó che'é ní me soj gaa nanj chuguanj.³ Ne sese vaa síi guun rá se vaa síi sa' me ma'an so', ne síi ne ne'en uxra' me so', ne síi tiha' yu'unj man ma'an me so' nanj ei.⁴ Tzaj ne naqui'yaj cuu 'o 'o ní daj 'yaj ma'an ní, ne sese ve'é 'yaj ní, ne guun niha' rá ní che'é se vaa ve'é 'yaj ma'an ní ei. Tzaj ne ne nó xcúún ní naqui'yaj cuu ní daj 'yaj tinúú ní ma'. Se cataj ní se vaa sa' doj 'yaj ní rihaan tinúú ní ma'.⁵ Maan se ino vaa suun ata' 'o 'o ní, ne no xcúún 'o 'o ní cata' ní suun vaa rihaan ma'an ní nanj adonj.⁶ Dan me se síi tucuyón se-nana Diose ro', me se no xcúún so' cuxra' ta'aj so' nu' se sa' rihaan síi tihaan se-nana Diose nana sa' rihaan so' a.⁷ Tzaj ne se tiha' yu'unj soj man ma'an soj ma'. Se ca'vee tiha' soj man Diose ma'. Dan me se sese 'yaj yo'ó so' sayuun rihaan chumij nihánj, ne gaa ndo'o sayuun quitaj xraá so',⁸ ne sese qui'yaj yo'ó so' inanj se vaa me rá nee man ma'an so' qui'yaj so', ne nee man

so' qui'yaj quirij' nu' so' nanj adonj. Sese qui'yaj yo'o so' inanj se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj so', ne Nimán Diose qui'yaj gaa i'na' so' cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁹ Se guun rmii ní' qui'yaj sa' ní' ma'. Sese se quirij' rá ní', ne quisij güii cachrón Diose, ne sa' uxrá doj cavii ní', qui'yaj Diose ei. ¹⁰ Dan me se yaj vaa ya'núj rihaan ní' ro', qui'yaj suun ndo'o ní' che'é se sa' cuano ei. Che'é dan ve'é uxrá qui'yaj suun ní', racuíj ní' man cunudanj yuvii ei. Tzaj ne doj a guun rá ní' racuíj ní' man nij tinúú ní' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló inanj che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é ní' a

¹¹ Ni'yaj soj ei. Xij ndo'o vaa letrá cachrón ra'aj ma'anj che'é nij soj chuguanj. ¹² Nij síi me rá ve'é ca'mii yuvii che'é ro', ma'an nij so' me síi me rá cata' ta'nga' man soj nanj adonj. Danj 'yaj nij so' che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj yuvii sayuun man nij so' che'é se noco' nij so' man Jesucristó síi cavi' rihaan rcutze nanj chuguanj. Maan che'é dan a'mii nij so' danj rihaan soj nanj adonj. ¹³ Dan me se ata' ta'nga' man nij so', tzaj ne ne noco' sa' ma'an nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne inanj me rá nij so' cata' ta'nga' man soj, gaa ne ca'mii xta' nij so' cataj nij so' se vaa cata' ta'nga' man soj qui'yaj ma'an ya nij so', che'é se qui'yaj nij so' fuerzá man soj, cataj nij so' a. ¹⁴ Ne xa' 'unj, tzaj ne daj chihaa mój se ca'mii xta' 'unj ma'. 'Q se guun niha' rá 'unj inanj che'é se cavi' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan rcutze che'é ní', ne xa' chumii nihánj, tzaj ne ase vaa se cavi' ro', danj vaa chumii nihánj rihaan 'unj, ne taj yu'vee nó chumii nihánj rihaan 'unj, ne yo'o tanáj 'unj man se vaa 'yaj nij

yuvii man rihaan chumii nihánj nanj adonj. ¹⁵ Taj se 'yaj sese taj ta'nga' man ní' do', taj se 'yaj sese nuvi' ta'nga' táa man ní' do' ma'. Núj naqui'yaj naca Diose man ní', ne cavii sa' ya ní' nanj adonj. ¹⁶ Me rá 'unj gaa xej nimán taran' soj sij noco' tucuáan nihánj, ne gaa 'ee rá Diose man soj ei. Ya yuvii israelitá me soj rihaan Diose nanj chuguanj.

¹⁷ Dan me se aj quiran' ndo'o nee mán 'unj sayuun che'é se 'yaj suun 'unj che'é Jesucristó natá' 'unj rihaan yuvii che'é so', ne che'é dan na'vej rá 'unj qui'yaj soj doj sayuun mán 'unj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj Jesucristó se luj che'é nij síi man Galacia a

¹⁸ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj, tinuj, nocoj. Ya uxrá ei. Veé danj gaa ya ei.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Efeso a**

¹ Síi cu'naj Pabló mej, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nanā so' rihaan nij yuvii, che'é se danj me rá Diose qui'yaj a. 'Yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj sij sa' rihaan Diose yanj chuman' cu'naj Efeso sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. ² Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nu' se luj qui'yaj ndo'o Diose che'é nij yuvii israelitá do', che'é ní' sij yanj do' a

³ Inanj sa' uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne ve'é ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne rqué ndo'o so' se sa' man ní', ne se sa' cavii rej xta' cavii ma'an ya Nimán Diose me rqué Diose man ní', che'é se síi noco' man Jesucristó me ní' a. ⁴ Ne dan me se che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', che'é dan me asij ataa qui'yaj Diose chumii nihánj me narii so' man ní' guun ní' síi sa' rihaan ma'an so', ne se tumé ní' cacun', rá so' a ma'. Ne dan me se cunuu 'ee rá so' man ní', ⁵ ne cune' so' man ní' canoco' ní' man Jesucristó ne guun ta'nij ma'an so' man ní', ndaa vaa quirii nimán ma'an so' qui'yaj so' che'é ní', ⁶ gaa ne che'é dan ve'é ca'mii ní' ni'yaj ní' man Diose, ne cataj ní' se vaa ve'é ndo'o qui'yaj so' se

luj che'é ní', che'é se noco' ní' man Jesucristó síi 'ee rá so' man adonj.

⁷ Ne che'é se cavi' Jesucristó che'é ní' ro', che'é dan navij cacun' xráá ní', che'é se sa' uxrá vaa rá Diose ni'yaj Diose man ní', ⁸ ne Diose ro', me síi qui'yaj ndo'o se luj che'é ní' se vaa rqué ndo'o so' nanā cuu man ní', ne xcaj ndo'o ní' cuentá, qui'yaj so' adonj. ⁹ Q se so' me síi qui'yaj xcaj ní' cuentá che'é nanā naca nanā a'mii che'é daj me rá ma'an so' qui'yaj so' che'é ní' sij noco' man Jesucristó, ¹⁰ asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj a. Dan me se güii yo' me se guun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne guun chij Jesucristó rihaan taran' nij rasuun man rej xta' do', rihaan cunudanj nij rasuun man rihaan chumii nihánj do' a.

¹¹⁻¹² Ne che'é Jesucristó me se narii Diose man núj sij israelitá sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne dan me se narii so' man núj che'é se aj cune' so' man núj guun núj nij síi gaa nucuaj rá gaa asino yaan man Jesucristó, che'é rej ve'é nata' núj se vaa sa' uxrá vaa Diose a. Dan me se inanj danj guun rá Diose qui'yaj so', ne so' me síi avii ndo'o raá daj qui'yaj, ne so' me síi 'yaj nu' ndaa vaa avii raá so' qui'yaj so' adonj.

¹³ Ne vaa nij soj sij yanj uún, ne cuno soj nanā ya se vaa ca'vee cavii sa' uxrá ní' qui'yaj Jesucristó, ne cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne che'é Jesucristó me se ca'na' Nimán Diose catúj Nimán Diose nimán soj, ne Nimán Diose me se ca'na' rihaan ní' sij noco' man Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose gaa naá, ne che'é se nuu Nimán Diose nimán ní' ro', che'é dan ne'en ya ní' se vaa me ní' ta'nii Diose ¹⁴ ne ya rqué ndo'o Diose se sa' man ní' vaa güii nanj adonj. Dan me se rqué Diose Nimán Diose rihaan ní', cataj Diose se vaa ya nacaj

Diose man ní' vaa güüi, ne quinanií ní' rihaan sayuun, che'é rej ve'é nata' taran' ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa xcaj sa' doj nij síi man Efeso cuenta che'é Jesucristó qui'yaj Diose a

¹⁵ Dan me se cunó 'unj nana se vaa amán rá nij soj ni'yaj nij soj man Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní', ne cunó 'unj nana se vaa 'ee rá soj man taran' nij síi sa' noco' man Diose, ne che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní' sijn noco' man Jesucristó ro', che'é dan ¹⁶ yo'o nagó' 'unj gracia rihaan Diose che'é soj gaa achíin ni'yáa 'unj che'é soj rihaan Diose adonj. ¹⁷ Dan me se Diose me síi ca'née man Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' ca'na' so' rihaan chumií, ne Rej ní' nicun' xta' me uún Diose, ne síi uun chij sa' uxrá me so', ne che'é dan achíin ni'yáa 'unj rihaan Diose se vaa rque ndo'o so' nana cuu sa' nimán soj, ne achíin ni'yáa 'unj se vaa guun nucuaj soj nari' soj nu' nana naca tihaan so' man ní', gaa ne sa' doj xcaj ma'an soj cuenta che'é so' ei.

¹⁸ Dan me se xcaj soj cuenta sa' doj, ne quene'en soj me che'é nacúun Diose man soj, ne quene'en soj nu' se vaa qui'yaj Diose che'é soj, ne guun rá soj se vaa vaa che'é ndo'o canoco' soj man Jesucristó adonj. Quene'en soj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Diose che'é taran' ní' sijn sa' noco' man so', ¹⁹ ne quene'en soj se vaa guun nucuaj ndo'o Diose racuáj Diose man ní' sijn amán rá ni'yaj man so' a. Nucuaj ndo'o Diose adonj.

²⁰ Che'é se nucuaj Diose ro', che'é dan cunuu i'na' ya uún Jesucristó, qui'yaj Diose gaa cavi' Jesucristó, ne guun chij uxrá Jesucristó rej xta' rej x'nuj Diose, qui'yaj uún Diose adonj. ²¹ Ve'é dan, ne uun chij ya Jesucristó rihaan taran' nij yuvií do',

rihaan taran' nij ya'anj rii ta'nga' rihaan chumií nihánj do', tzaj ne ne doj cuano me uun chij so' ma'. 'Q se guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ²² Ne uun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun qui'yaj Diose, ne dan me se Diose me síi qui'yaj rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj rasuun che'é ní' sijn amán rá ni'yaj man so' adonj. ²³ Ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa ní', uno ní' rihaan so', ne dan me se so' me síi 'nij ra'a man cunudanj rasuun man rihaan nu' cachra' chumií, ne so' me síi rque nu' se vaa achíin man nu' nij rasuun man rihaan chumií nihánj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa cavii sa' ní' sijn yaníj, qui'yaj Diose, ne síi cunuu sa' nimán rihaan Diose me ní' cuano, che'é se luj qui'yaj uun Diose che'é ní' a

¹ Gaa rque me se ma'an nij soj me síi tumé ndo'o cacun', ne che'é dan quiri' nu' nimán nij soj, ne taj se qui'yá' ca'vee quinanií soj rihaan sayuun a ma'. ² Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvií man rihaan chumií nihánj, ne qui'yaj soj nu' rasuun chi'íj rasuun niha' rá síi chree síi rii ta'nga' rihaan chumií nihánj cuano síi chée uun chij rque nana, ne so' me síi rii ta'nga' rihaan nimán nij yuvií na'vej rá cunó rihaan Diose a. ³ Ne ase vaa 'yaj nij yuvií vaa danj ro', danj qui'yaj guee taran' ní' gaa rque, ne qui'yaj ní' cacun' ga' nij so', ne qui'yaj ní' inanj se me rá nee man ní' qui'yaj ní' a. Inanj se cavii raá ma'an ní' qui'yaj ní', ne yuvií ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man me ní' gaa rque, ne ase vaa nij yuvií chée rihaan chumií nihánj cuano ro', ta'nga' danj vaa ní' gaa rque ei.

⁴ Tzaj ne cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní', ⁵ ne quene'en Diose se vaa

aj quiri' nu' nimán ní' che'é cacun' tumé ní', ne che'é dan, ase vaa cunuu i'ná' uún Jesucristó, qui'yaj Diose ro', ta'nga' danj vaa uún ní' cunuu sa' nimán ní', qui'yaj Diose, ne che'é dan ca'vee cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. (Dan me se maan che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me se ca'vee quinanii soj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán soj ne cavii sa' soj ei.)⁶ Ne ase vaa cavii Jesucristó cayáán so' rej xta', qui'yaj Diose ro', danj qui'yaj uún Diose che'é ní', che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', ne vaa güii cavii ní' cayáán ní' ga so' rej xta' ei. ⁷ Ndaa síj, gaa ne nu' cavii nu' ca'anj quene'en nij yuvii se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní', ne dan me se quene'en nij yuvii se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní' che'é se sí noco' man Jesucristó me ní' nanj adonj.

⁸ Dan me se xcaj nij soj cuentá se vaa inanj che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me quinanii soj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán soj ne cavii sa' soj á. Dan me se maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj man so' me cavii sa' soj ei. Nuveé ma'an soj me sí 'yaj a'vee avii sa' soj ma'. Maan se Diose racuíj man soj don a'vee avii sa' soj nanj adonj. ⁹ Nuveé che'e rasuun sa' qui'yaj soj me cavii sa' soj ma'. 'Q se na'vej Diose ca'mii xta' yuvii cataj yuvii se vaa ma'an nij yuvii me sí qui'yaj cavii sa' nij yuvii ma'. ¹⁰ 'Q se Diose me sí qui'yaj man ní', ne qui'yaj Diose man ní' che'é rej canoco' ní' man Jesucristó ne ve'é qui'yaj suun ní' suun sa', rá Diose, ne che'é ma'an Diose me a'vee qui'yaj suun ní' suun sa' yo' nanj adonj.

¹¹ Dan me se ne'en soj se vaa nuveé yuvii israelitá me soj ma'. 'Q se yuvii yaníj me soj, ne dan me se cataj núj sij israelitá se vaa nij vaa nee man soj adonj. Tzaj ne cuta' núj ta'nga' man nee man ma'an

núj, ne che'é dan me sí ata' ta'nga' me núj, taj yuvii ni'yaj yuvii man núj adonj. Yo'o xcaj soj cuentá ¹² se vaa gaa rque ro', nuveé sij noco' man Jesucristó me nij soj ma'. 'Q se sij yaníj rihaan núj sij israelitá me soj gaa naá nanj adonj. Dan me se nuveé sij no xcuún a 'ó xco' canoco' man Diose me soj gaa rque ma'. Maan se sij 'yaj rma'an rihaan chumii me soj nanj adonj. Dan me se ya cata' tu'va Diose che'é núj sij israelitá se vaa cavii sa' núj, tzaj ne taj nana cata' tu'va Diose che'é nij soj gaa rque ma'. Dan me se aj quene'en nij soj se vaa se cavii sa' nij soj do', se racuíj Diose man nij soj do', gaa man adonj. Maan se chéé uun nij soj rihaan chumii gaa rque nanj adonj. ¹³ Tzaj ne yaj me se nda' se ne quene'en uxrá soj man Diose, tzaj ne ca'na' Jesucristó cavi' Jesucristó che'é soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne guun che'e Jesucristó naqui'yaj chre' so' man nij soj che'é ton cayanj man so' rihaan rcutze nanj adonj.

¹⁴ Ne Jesucristó ro', me sí naqui'yaj díj man núj sij israelitá ga soj sij yaníj, gaa ne orún' ya chuman' me taran' ní' cuano, qui'yaj so' a. 'Q se tiri' so' chingá ca'ne' tanuu man ní' ga tuvi' ní', gaa cavi' ma'an so' rihaan rcutze, ¹⁵ ne dan me se chingá yo' ro', me se-tucuanj Moisés, ne yo'o tinavij Jesucristó tucuaán yo' nanj adonj. Che'é dan me 'o cuyaán vaa taran' ní' cuano, ne cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní', qui'yaj Jesucristó, ne yo'o cunuu naca nimán ní', qui'yaj Jesucristó, ne díj vaa nimán taran' ní', qui'yaj ya so' adonj. ¹⁶ Che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', che'é dan orún' ya chuman' me ní' cuano, ne yo'o qui'yaj canaán Jesucristó man nu' se a'maan rá man nimán taran' ní', ne dan me se cunuu rcua'aan taran' ní' ga Diose,

qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se ca'na' Jesucristó, ne nata' so' rihaan nu' soj sij yaníj do', rihaan núj sij israelitá sij nicaj se-tucuanj Dioso do', se vaa dínj cumañ taran' ní' rihaan Dioso á. ¹⁸ 'O se che'é Jesucristó me se nuu Nimán Dioso nimán taran' ní', ne che'é dan vaa ya'núj rihaan taran' ní' cachinj ni'yaj ma'an ní' rihaan Rej ní' Dioso adonj.

¹⁹ Che'é dan nuveé sij man yo'ó chuman' me soj a ma'. 'O se sij ne'en man Dioso me nij soj cuano nanj adonj. Nuveé sij noco' yo'ó tucuaán me soj ma'. Maan se ma'an soj me sí cunu sa' nimán, ne noco' nu' taran' ní' man Dioso yaj adonj. ²⁰ Xa' tucuaán noco' taran' ní' cuano ro', ase vaa 'o ve' sa' 'yaj nii xráá yuvej sa' inanj ro', danj vaa ní', ne nij yuvej sa' yo' ro', me núj sij apóstol cune' Jesucristó do', nij sí nata' se-nana Dioso gaa naá do', ne yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóo ve' yo', tzaj ne ma'an ya Jesucristó me yo' vaa nanj chuguanj. ²¹ Dan me se yo'ó chre' gaa ní' sij noco' man Jesucristó, gaa ne yo'ó cuya'an naxcaj nuví ei. Ne nuví yo' ro', me nu' ní' sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' nanj adonj. ²² Ne ma'an nij soj ro', me se che'é se noco' soj man sí 'nij ra'a man ní', che'é dan cunu rcua'aan soj ga yo'ó nij sí guun nuví, ne nihánj me se ma'an ya Nimán Dioso yáan sca'núj taran' ní' ei.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Dioso suun rihaan Pabló nata' so' se-nana Dioso nana sa' rihaan ní' sij yaníj a

¹ Ne'en nij soj se vaa 'nij 'unj taga' che'é se noco' 'unj man Jesucristó, ne 'yaj suun 'unj a'mii natáj 'unj rihaan nij soj sij yaníj che'é so', ² ne aj ne'en soj se vaa atá 'unj suun

qui'yaj Dioso che'é soj sij yaníj nanj adonj. Dan me se qui'yaj ndo'o Dioso se luj che'é 'unj, ne ca'ne' so' suun rihanj qui'yaj sunj che'é soj ei. ³ Dan me se tihaan naca Dioso rihanj daj me rá Dioso qui'yaj Dioso che'é nij yuvii man rihaan chumii nihánj, ne aj cachrón 'unj doj nana che'é se vaa tihaan Dioso manj rihaan yanj cartá ca'neé 'unj rihaan soj gaa rque adonj. ⁴ Naya soj yanj cartá yo', ne xcaj soj cuentá che'é nu' nana nari' 'unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é yuvii ei. ⁵ Gaa rque ro', ne cataj xna'anj Dioso nana yo' rihaan yuvii ma'. Tzaj ne ndaa yaj ro', me tihaan Nimán Dioso nana yo' rihaan núj sij apóstol sij sa' cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvii, ne tihaan so' nana yo' rihaan yo'ó nij sí nata' se-nana Dioso rihaan yuvii a. ⁶ Dan me se tihaan so' nana se vaa cunó nij soj sij yaníj se-nana Dioso nana sa', ne cunu sa' soj ga núj sij israelitá adonj. Ne nana cata' tu'va Dioso che'é nij sí canoco' man Jesucristó ro', quisij ya nu' nana yo' che'é nij soj sij yaníj ga núj sij israelitá nanj chuguanj.

⁷ Ne vaa ndo'o suun rihanj nata' 'unj nana sa' yo', ne yo' me se luj qui'yaj Dioso che'ej adonj. Nda' se ne nó xcúun 'unj quirí' 'unj se luj nihánj, tzaj ne ma'an ya Dioso me sí rque se luj nihánj manj nanj ei. So' me sí nucuaj ndo'o, ne guun nucuáj qui'yaj sunj, qui'yaj Dioso nanj chuguanj. ⁸ Nda' se sí nica' doj rihaan taran' nij sí sa' noco' man Dioso mej, tzaj ne qui'yaj Dioso se luj yo' rihanj, ne ca'ne' so' suun rihanj nataj nana sa' rihaan nij soj sij yaníj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. ⁹ Ne me rá Dioso cataj xna'anj 'unj rihaan yuvii nu' se vaa qui'yaj so' che'é nij yuvii a. Dan me se Dioso me sí qui'yaj nu' rasuun, ne aj ne'en so' daj qui'yaj so' che'é

yuvij, tzaj ne ne cataj xna'anj so' rihaan yuvij nu' cavii nu' ca'na' ma'. ¹⁰ Tzaj ne nij ya'anj man rej xta' ro', me rá Diose xcaj nij so' cuentá cuano se vaa inanj nana cuu sa' ndo'o avii raá Diose, ne quene'en nij so' man taran' ní' sij nocó' man Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa avii ndo'o raá Diose adonj. ¹¹ Dan me se guun rá Diose nu' cavii nu' ca'na' se vaa qui'yaj so' danj tió man ní', ne guun rá so' se vaa ca'nej so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj a. ¹² Ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cachinj ni'yaj ma'an ní' rihaan Diose, ne taj che'é kuchu'vi' ní' ca'mij ní' ga Diose ma'.

¹³ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se kuchu'vi' nimán soj quene'en soj sayuun quirán' 'unj che'é soj ma'. Maan se tananj a cavii sa' soj doj che'é sayuun rán' 'unj nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achín ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa sa' doj xcaj nij sí man Efeso cuentá se vaa 'ee ndo'o rá Jesucristó man ní' a

¹⁴ Che'é se cavii sa' ndo'o nij soj ga núj, che'é dan canicun' ruj 'unj, ne achín ni'yáa 'unj rihaan Rej ní' Diose che'é soj adonj. ¹⁵ Dan me se Diose me Rej nu' taran' nij x'ne' nij sí man rej xta' do', Rej nu' taran' nij x'ne' ní' sij man rihaan chumij nihánj do', ¹⁶ ne achín ni'yáj rihaan so' che'é soj se vaa nari' nu' cuaj nimán soj qui'yaj Nimán Diose adonj. ¹⁷ Ne achín ni'yáj se vaa kuchuman doj rá soj quene'en soj man Jesucristó, ne yo'o natuú Jesucristó nimán soj qui'yaj Diose, ga ne yo'o cunuú 'ee rá soj man taran' tinúú soj adonj. ¹⁸⁻¹⁹ Ndaa sít, ga ne nari' nu' cuaj ndo'o nimán soj, ne guun nucaj soj xcaj sa' soj cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', ne quene'en taran' ní' sij

cunuú sa' nimán rihaan Diose se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' adonj. Taj a 'ó sí guun nucaj ma'an quene'en se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' ma'. Tzaj ne guun nucaj ní' xcaj ní' cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', qui'yaj Diose, ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní', ne dan me se cunuú sa' inanj ní', ndaa vaa ma'an Diose adonj.

²⁰ Dan me se yaj me se sí sa' uxrá me Diose, ne uun nucaj so' rque so' nu' rasuun achín ní' ga rihaan ní' a. Tzaj ne ne rque so' maan inanj nij rasuun achín ni'yaj ní' ga rihaan ní' ma'. 'O se rque so' nu' rasuun achín ní' rihaan so', ne rque so' yo'ó doj a rasuun rihaan ní' ei. ²¹ Che'é dan cataj ní' sij nocó' man Jesucristó se vaa inanj sa' uxrá vaa Diose, ne yo'o danj ca'mij ní' ga ta'ní ní' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó a. Veé danj ga ya ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan tinúú ní', che'é se ase vaa nee man yo'o yuvij ro', danj vaa taran' nij tinuj ní' a

¹ Ne'en nij soj se vaa 'nij 'unj taga' che'é se nocó' 'unj man sí 'nij ra'a man ní', ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ve'é qui'yaj ma'an soj rihaan Diose á. Diose me sí canacúun man soj canocó' soj man so', ne che'é dan ve'é canocó' soj man so' ga chéé soj rihaan chumij nihánj á. ² Ne guun nij soj sí ni'yanj a'mii, ne ve'é qui'yaj soj ga tinúú soj, ne se guun yuvaá soj man tinúú soj ma'. Maan se inanj cunuú 'ee rá soj man tinúú soj, ne ga inaj nimán soj ga tinúú soj á. ³ Ne se cunu' soj ga tuvi' soj, ne se quitáa ri'yunj soj tuvi' soj ma'. Maan se dínj cumán soj ga tinúú soj á. Ve'é cunó taran' soj rihaan Nimán Diose, ne ase vaa nimán orún' yuvij

ro', danj gaa nimán soj ga tinúú soj á. ⁴ Dan me se orún' ya yuvij me ní' vaa, ne orún' ya nimán ní' vaa, ne dan me se orún' ya Nimán Diose me nuú nimán ya ní', ne guun ya rá taran' ní' se vaa canacúún Diose man taran' ní', ne 'o cuyaan cavij sa' taran' ní', qui'yaj Diose adonj. ⁵ Oruun sí' 'nij ra'a man ní', ne oruun nana sa' amán rá ní', ne sij cata' ne che'é Jesucristó me taran' ní', ⁶ ne orún' Rej taran' ní' Diose uún a. Nicaj yu'unj so' man taran' ní', ne 'yaj suun so' nimán taran' ní', ne yanj so' ga taran' ní' nanj adonj.

⁷ Tzaj ne ndaa 'o 'o ní' rqué Jesucristó 'o 'o suun sa' rihaan a. Dan me se yo' me rsuun sa' rqué Jesucristó, ndaa vaa me rá so' rqué so' man ní' ei. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan 'o 'o ní' se vaa guun nucuaj 'o 'o ní' qui'yaj suun ní' suun ca'ne' Jesucristó rihaan ní' a. ⁸ 'O cuyaan vaa nana nihánj ga nana no rihaan danj Diose, ne dan me se nana no rihaan danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan nij sí' taj ri'yunj man so', gaa ne ca'anj nicaj so' man nij so' rej xta', gaa ne rqué so' se sa' rihaan nij yuvij a. Danj taj danj Diose a. ⁹ (Ne nana yo' taj se vaa cavij so' xta', ne ne'en ní' se vaa asino yaan nanij so' rej man nij sí' cavi' rque yo'óo a. ¹⁰ Ne orún' so' me sí' nanij rej man nij sí' cavi', ne orún' so' me sí' cavij rej xta' uún adonj. Dan me se xta' doj cavij so' rihaan daj a rasuun, gaa ne guun so' sí' nicaj yu'unj man daj a rasuun adonj.)

¹¹ Ne ma'an so' me sí' cune' man ta'aj ní' guun ta'aj ní' apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne yo'ó ta'aj ní' me sí' cune' so' nata' nana tihaan naca Diose rihaan so', ne yo'ó ta'aj ní' me sí' cune' so' nata' se-nana Diose nana sa' rihaan nij sí' ataa cuchuman rá n'yaj man

so', ne yo'ó ta'aj ní' me sí' nicaj yu'unj man nij sí' amán rá ni'yaj man so', qui'yaj so', ne yo'ó ta'aj ní' me sí' ticha'nuu se-nana Diose rihaan nu' tinúú ní', qui'yaj so', ne dan me se ndaa ino vaa 'o 'o suun sa' nicaj 'o 'o ní', qui'yaj Jesucristó a. ¹² Dan me se danj qui'yaj Jesucristó, che'é se me rá Jesucristó guun nucuaj ní' sij cunuu sa' rihaan Diose qui'yaj suun ní' racuj ní' man tinúú ní', gaa ne ve'é doj cumán taran' ní' sij noco' man Jesucristó, ne sa' doj qui'yaj suun ní' rihaan so' nanj adonj. ¹³ Ne sa' doj cuchuman rá ní' quene'en ní' ta'níi Diose, ne sa' doj quene'en ní' daj vaa so', ne ve'é cunuu rcua'aan taran' ní' adonj. Chij inanj gaa rá ní', gaa ne daj se sa' ndo'o vaa Jesucristó ro', danj gaa sa' taran' ní' nanj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cuano ro', me se ase vaa xni vaa ní', ne vaa yuvij tiha' yu'unj ndo'o man ní', ne dan me se nuchruj raa ndo'o nij yuvij daj qui'yaj nij so', ne tiha' yu'unj nij so' man ní', ne tucu'yón ndo'o nij sí' tiha' yu'unj nana naca man ní', ne amán rá ní' uno ní' náa guun nana tiha' yu'unj yo', 'yaj nij so' a. Tzaj ne asa' quisij cunuu chij rá ní', ne se cuno ní' nana tiha' yu'unj yo' a ma'. ¹⁵ Maan inanj nana ya ca'mij ní' rihaan tinúú ní', che'é se 'ee rá ní' man tinúú ní', gaa ne sa' doj quene'en ní' canoco' ní' man Jesucristó, nu' se vaa qui'yaj ní' adonj. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave yuvij rihaan nu' nee man yuvij ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan ní' adonj. ¹⁶ Ne maan che'é so' ro', me ase vaa oro' tuvi' nu' cúu man yo'o yuvij ro', danj vaa noco' tuvi' ní' ga tinúú ní', ne narqué Jesucristó se nucuaj achiin rihaan nu' nij tinuj ní', ne che'é dan ve'é doj cumán taran' ní', ne ve'é doj cunuu 'ee rá ní' tinúú ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

ca'ne' rá ní gá suun 'yaj ndaa vaa 'yaj nij síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne ve'é qui'yaj ní' gá tinúú ní' do', gá síí 'nij ra'a man ní' do' ei

¹⁷ Che'é dan me cataj xna'anj yá 'unj 'o nana rihaan soj, che'é se noco' ní' man síí 'nij ra'a man ní' ei. Dan me se quisíj qui'yaj soj se vaa 'yaj yo'ó nij síí yaníj nij síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nanj ei. Nij síí yaníj yo' me se noco' nij so' nana snúú rma'an nana avii raa ma'an nij so', ¹⁸ ne ne uun nucuaj nij so' xcaj sa' nij so' cuentá a ma'. Se cavii sa' nimán nij so', qui'yaj Diose ma'. Maan se quiran' nij so' sayuun che'é se síí ni'yon me nij so' ne nichraj ndo'o rá nij so' adonj. ¹⁹ Ne rihuun rá nij so' che'é cacun' 'yaj nij so' ma'. Tananj yo'o noco' nij so' tucuaán chi'ii, ne 'yaj ndo'o nij so' cacun' se vaa me rá nee man nij so' qui'yaj nij so', ne niha' ndo'o rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' yo' a. Ne a'ne' rá nij so' gá suun 'yaj cacun' a ma'.

²⁰ Tzaj ne ino uxrá vaa nana nari' soj asij guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. ²¹ Ya uxrá cuno nij soj se nana Jesucristó, ne nari' nij soj nana ya adonj. ²² Nana nari' nij soj taj se vaa no xcúun soj tanáj soj chrej chi'ii chrej canoco' soj asino yaan a. Dan me se inanj se me rá nee man soj qui'yaj soj asino yaan, ne che'é dan tiha' yu'unj síí chree man soj, ne ve'e danj vaj soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an nanj á. ²³ Tzaj ne cuano nihánj no xcúun soj ca'vej soj cunu sa' nimán soj, ne xcaj naca soj cuentá ei. ²⁴ Ne ca'vej soj guun soj yuvii naca qui'yaj Diose á. Dan me se Diose me síí qui'yaj cunu nica ya nimán soj, ne cunu sa' ya nimán soj, qui'yaj so' adonj.

²⁵ Che'é dan ca'ne' rá soj gá nana ne, ne inanj nana ya ca'mii soj rihaan tinúú soj, che'é se ase vaa nee man ma'an soj ro', vaa nee

man taran' nij tinuj ní' a. ²⁶ Nda' se a'maan ndo'o rá soj, tzaj ne se qui'yaj soj cacun' ma'. Ne ra'yanj na'maan rá uún soj cuaj ei. Se ca'vej rá soj yo'o gaa yuvaa nimán soj cunu' güii ma'. ²⁷ Se gaa ya'núj rihaan síí chree caxrii síí chree chrej chi'ii rque soj, qui'yaj soj mei. ²⁸ Sese vaa síí ituu 'nij sca'núj soj, ne ca'ne' rá nij so' gá suun 'yaj ituu rasuun ei. Maan se ve'é qui'yaj suun ma'an nij so' suun sa', gaa ne sese achiin rasuun rihaan tinúú so', ne guun nucuaj so' rque ma'an so' rasuun rihaan tinúú so' ei. ²⁹ Se ca'vej soj ca'mii soj nana quij ma'. Maan se inanj guun rá soj ve'é ca'mii soj, ne nana sa' nana achiin man tinúú soj ro', yo' me nago' soj rihaan tinúú soj á. Ne cavii sa' doj taran' nij síí cunó nana ca'mii soj, sese sa' ca'mii soj ei.

³⁰ Ne se guun quinano rá Nimán Diose, qui'yaj soj ma'. Che'é se yanj Nimán Diose gá soj ro', che'é dan ne'en ya soj se vaa cavii sa' soj asa' quisíj güii tinanii Diose man ní' rihaan sayuun adonj. Che'é se Nimán Diose yaán nimán soj ro', che'é dan me ne'en Diose se vaa ta'nij ya Diose me soj adonj. ³¹ Ca'ne' rá soj gá suun nachri' ni'yaj tinúú á. Ca'ne' rá soj gá suun axrii yuvaa man tinúú á. Ca'ne' rá soj gá suun a'maan rá á. Se caguáj soj doj rihaan tinúú soj ma'. Se ca'mii soj doj nana nij che'é tinúú soj ma'. Quiri'ij soj cunudanj chrej chi'ii yo' á. ³² Dan me se ve'é qui'yaj soj rihaan tinúú soj á. Gaa 'ee rá soj ni'yaj soj tinúú soj á. Ne'en soj se vaa caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ní', che'é se cavi' Jesucristó che'é ní' a. Che'é dan no xcúun ya soj caraa x'naa soj ni'yaj soj tinúú soj adonj.

5

¹ Ne'en nij soj se vaa ta'nij Diose me soj cuano, ne 'ee uxrá rá Diose man soj, ne che'é dan ase vaa 'yaj

ma'an Diose ro', danj gaa qui'yaj uún ma'an soj ei. ² Gaa 'ee rá soj man tinúú soj gaa chéé soj rihaan chumiñ nihánj á. Inanj danj qui'yaj Jesucristó, cunuu 'ee rá so' man ní', ne ca'vej so' cavi' so' che'é ní', ne ase vaa se luj nago' yuvii rihaan Diose ro', ta'nga' danj vaa Jesucristó che'é ní' nanj chuguanj.

³ Se qui'yaj soj cacun' ga chana ma'. Á 'ó se chi'ii se qui'yaj soj ma'. Ne se guun niha' rá soj quirí' ndo'o soj rasuun ma'. Síi sa' noco' man Diose me soj, ne daj chihaa mij se qui'yaj soj a doj cacun' vaa danj mei. ⁴ Ne se ca'mii soj nana chi'ii do', nana nij do' ma'. Se ca'mii soj nana snúú rma'an ma'. 'O se taj che'é ca'mii soj nana vaa danj mei. Maan se no xcuún soj nago' inanj soj gracia rihaan Diose ei. ⁵ Dan me se síi 'yaj cacun' ga chana ro', quiran' so' sayuun, ne síi niha' rá quirí' ndo'o rasuun ro', quiran' so' sayuun adonj. 'O se ase vaa síi na'vii rihaan ya'anj cacój yuvii ro', danj vaa uún síi niha' rá quirí' ndo'o rasuun ei. Xcaj ya soj cuentá se vaa a 'ó síi 'yaj cacun' yo' se cayáan ga Diose asa' quisij güii guun chij Jesucristó do', guun chij Diose do', rihaan chumiñ nihánj a ma'.

⁶ Se ca'vej rá soj ca'mii yuvii nana ne rihaan soj ne tiha' yu'unj nij yuvii man soj ma'. Se qui'yaj soj se chi'ii me rá nij yuvii qui'yaj soj ma'. Maan se yo' me se 'yaj nij síi na'vej rá cunó rihaan Diose, ne che'é dan axriñ yuvaa Diose man nij so' adonj. ⁷ Che'é dan naxuun yanij soj man soj rihaan nij síi 'yaj danj ei. ⁸ Asij rque ro', ase vaa nij síi chéé rej rmi' ro', danj vaa ma'an soj, ne nuvi' cuentá nicaj soj ma'. Tzaj ne yaj ro', canoco' soj man síi 'nij ra'a man ní', ne che'é dan ase vaa síi chéé rej ranga' ro', danj vaa soj, nicaj ndo'o soj cuentá, ne che'é dan ve'é qui'yaj soj gaa chéé soj

rihaan chumiñ nihánj ei. ⁹ Síi chéé rej ranga' ro', sa' 'yaj so', ne nica vaa rá so', ne nana ya inanj a'mii so' adonj. ¹⁰ Dan me se nuchruj raa soj daj qui'yaj soj, ne guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' quene'en so' man soj adonj.

¹¹ Tzaj ne se guun guun tuvi' soj ga nij síi chi'ii ne acaj cuentá ne qui'yaj soj se chi'ii ga nij so' ma'. 'O se xa' se vaa 'yaj nij so', tzaj ne taj se guun yo' rihaan nij so' a ma'. 'O se tananj a guun rá soj tihaan soj man nij síi 'yaj danj se vaa ne sa' vaa se 'yaj nij so' a. ¹² 'O se xa' se vaa 'yaj yuve nij so', tzaj ne ndaa uun na'aj yá' ca'mi' che'é se vaa 'yaj yuve nij so' chuguanj. ¹³ Tzaj ne sese tihaan ní' rihaan nij yuvii daj vaa nu' rasuun 'yaj yuve nij so', gaa ne quene'en nij so' daj vaa yo', ne xcaj ya nij so' cuentá se vaa nij vaa qui'yaj nij so' ei. ¹⁴ 'O se ya'an chuguun me se ya ruvi' nu' nij rasuun, 'yaj ya'an adonj. Che'é dan taj nana nihánj: "Narij soj nej, sij otoj sca'núj nij xngá, ne naxagaa soj, canicun' caya soj, ne Cristó me síi quichuguun rihaan soj a", taj nana yo' a.

¹⁵ Che'é dan tumé uxrá nij soj daj vaa 'yaj soj gaa chéé soj rihaan chumiñ nihánj ei. Se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en ma'. Tananj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj síi cuu raa á. ¹⁶ Ne se ca'ne' uun rá soj cachén ndo'o orá rihaan soj ma'. 'O se uun ndo'o cacun' cuano nihánj, ne che'é dan no xcuún soj qui'yaj suun ndo'o soj yaj gaa vaa ya'núj rihaan soj chuguanj. ¹⁷ Ne se guun soj síi ni'yon ma'. Tananj xcaj soj cuentá daj me rá síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj soj ei. ¹⁸ Ne se guun xnó soj ma'. Che'é se uun xnó yuvii ro', che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvii cacun' chi'ii ndo'o adonj. Tzaj ne yo'o cunuú Nimán Diose nimán soj ei. ¹⁹ Ase vaa nana achraá soj rihaan Diose ro', danj gaa nana ca'mii soj rihaan

tinúú soj á. Ne cachraa nimán soj chra' rihaan síi 'nij ra'a man ní' á. ²⁰ Ne niganj nago' soj gracia' rihaan Diose che'é cunudanj rasuun, che'é se síi noco' man ta'níi Diose Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' me soj á. ²¹ Ne ve'é qui'yaj cunudanj soj ndaa vaa me rá tuvi' soj, ne yo'q cunuú rá soj se vaa Jesucristó me síi ca'ne' cacun' che'é ní' vaa güii a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o 'o ní' rihaan tuvi' ní' a

²² Dan me se ve'é qui'yaj nij chana ndaa vaa me rá nica no' á. Dan me se daj se uun rá ní' ni'yaj ní' man síi 'nij ra'a man ní' ro', danj guun rá chana ni'yaj chana nica no' á. ²³ Dan me se Jesucristó me síi qui'yaj cavii sa' ní' sji noco' man so' rihaan sayuun, ne guun chij so' rihaan ní', ne che'é dan daj se uun rá ní' ni'yaj ní' man so' ro', danj inanj guun rá chana ni'yaj no' man nica no' a. ²⁴ Ne ase vaa uno taran' ní' sji noco' man Jesucristó rihaan Jesucristó ro', ta'nga' danj qui'yaj nij chana cunq no' nu' nana sa' a'mii nica no' rihaan no' á.

²⁵ Ne nij snó'o ro', me se gaa 'ee uxrá rá nij so' man nica nij so' uún á. Dan me se ase vaa 'ee rá Jesucristó man taran' ní' sji noco' man so' ro', danj gaa 'ee rá nij snó'o man nica nij so' uún adonj. Ne'en soj se vaa ca'neé nimán Jesucristó cavj' so' che'é ní' sji noco' man so', ²⁶ che'é se me rá so' cata' ne ní' ne naruvij nimán ní' ne x'nee cacun' taj xráá ní' ne cunq ní' se-nana Diose ne cunu sa' ní' rihaan Diose, rá Jesucristó a. Danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é taran' ní' sji noco' man so' adonj. ²⁷ Ndaa sji, gaa ne vaa güii, ne cachron so' man ní' sji noco' man so' rihaan ma'an so', ne ve'é uxrá gaa taran' ní' ni'yaj so', ne a 'ó cacun' do', a 'ó se nij do', se quitáá xráá ní' a ma'. Maan se ase vaa vaa sa' Diose ro', danj gaa sa' taran' ní' adonj.

²⁸ Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó che'é ní' sji noco' man so' ro', danj qui'yaj uún nij snó'o che'é nica snó'o, ne ase vaa aráya'anj snó'o man nee man ma'an so' ro', danj gaa caraya'anj so' man nica so' uún á. Dan me se ase vaa nee man ma'an ní' ro', danj vaa chana nica ní' rihaan ní', ne che'é dan me se sese aráya'anj snó'o man nica snó'o, ne síi aráya'anj man ma'an me uún so' nanj chuguanj. ²⁹ Ne a 'ó yuvij se qui'yaj chí'ij man nee man ma'an ma'. Tananj sese na'aan rque ní', ne ri' ní' se cha ní', ne aráya'anj uxrá ní' man nee man ní' nanj adonj. Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó aráya'anj Jesucristó man taran' ní' sji noco' man so' ro', danj inanj 'yaj uún ní' aráya'anj uxrá ní' man nee man ní' ei. ³⁰ Dan me se ase vaa nee man ma'an Jesucristó ro', danj vaa taran' ní' sji noco' man so' rihaan so' uún adonj. ³¹ Ne nihánj me nana no' rihaan danj Diose a: "Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é naca' snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa roj so' a", taj danj Diose a.

³² Nana nocqo ndo'o me nana nihánj nana tihaan naca Diose rihaan ní', ne a'mii nana nihánj che'é Jesucristó do', che'é taran' ní' sji noco' man so' do', nanj adonj. ³³ Dan me se sese snó'o me soj, ne no' xcúún 'o 'o soj gaa 'ee rá soj man nica soj, ne ase vaa aráya'anj soj man ma'an soj ro', danj gaa caraya'anj soj man nica soj ei. Ne chana ro', no' xcúún chana caraa cochroj chana rihaan nica chana uún ei.

6

¹ Ne nij xnii noco' man síi 'nij ra'a man ní' ro', no' xcúún nij xnii ve'é cunq nij xnii rihaan rej xnii do', rihaan nii xnii do' ei. ² Nihánj me 'o nana nocqo taj xna'anj danj Diose rihaan ní' a: "Ve'é caraa cochroó

so' rihaan rée so' do', rihaan ní so' do' á", taj danj Diose rihaan ní, ne cata' tu'va Diose se vaa sese cunõ ní' nanã nihánj, ne sã' uxrã qui'yaj Diose che'é ní', ne orún' nanã nihánj me nanã ca'müi Diose asino yaan rihaan nu' yo'ó nij tuvi' nanã nihánj adonj. ³ Dan me se cataj Diose se vaa sese danj qui'yaj ní' ndaa nihánj, gaa ne cavii sa' ní', ne guun que'ee doj güii cane ní' rihaan chumiij nihánj a. Danj qui'yaj Diose che'é ní', sese cunõ ní' rihaan rej ní' do', rihaan nii ní' do' adonj. ⁴ Ne sese rej xnií me soj, ne se ca'maan rá ta'níí soj qui'yaj soj ma'. Tananj ve'é tacuachij soj man ta'níí soj, ne dan me se tucuyón soj suun man ta'níí soj, ne tucuyón soj se-nanã síí 'nij ra'a man ní' man ta'níí soj á.

⁵ Ne mozó ro', me se ve'é cunõ so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa ni'yanj nimán mozó, ne caraa cochroj uxrã mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Ase vaa 'yaj mozó rihaan ma'an Jesucristó ro', danj qui'yaj uún mozó rihaan se-ru'vee mozó á. ⁶ Ne se qui'yaj mozó yo' se vaa 'yaj nij síí vaa quij nimán ma'. Dan me se nij síí vaa quij nimán ro', me rá nij so' gaa niha' rá se-ru'vee nij so' ni'yaj so' man nij so', tzaj ne inanj gaa ni'yaj ru'vee man nij so' 'yaj suun nij so', ne se guun qui'yaj soj danj ma'. Tananj 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj, ne guun rá soj se vaa se-mozó Jesucristó me soj, ne qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁷ Guun niha' rá soj qui'yaj suun soj á. Se guun rá soj se vaa rihaan yuvii 'yaj suun soj mei. Tananj guun rá soj se vaa mozó 'yaj suun rihaan ma'an síí 'nij ra'a man ní' me soj á. ⁸ Xcaj soj cuentá se vaa sese qui'yaj suun sa' ní', ne taj se 'yaj sese ca'vee se mozó me ní' do', ca'vee se nuveé mozó me ní' do', taj se 'yaj mei. Dan me se ya naru'vee síí 'nij ra'a man ní' che'é suun 'yaj

suun sa' ní' nanj adonj.

⁹ Ne soj sijn ru'vee ro', me se ve'é qui'yaj uún soj gã se-mozó soj ei. Ca'ne' rá soj gã suun axrij yuvaa man mozó, ne ca'ne' rá soj gã suun tuchu'vi' man mozó uún á. 'O se ne'en soj se vaa nicun' síí 'nij ra'a man soj do', man se-mozó soj do', rej xta', ne 'o cuyaan vaa taran' ní' rihaan so' adonj.

Nanã nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ca'vee qui'yaj canaán ní' rihaan síí chree a

¹⁰ Taj vaj yo'ó nanã cataj xna'anj 'unj rihaan soj, man tinuj, man nocoj. Yo'o gaa chre' soj gã síí 'nij ra'a man ní' ei. Ca'vej soj ca'nej síí 'nij ra'a man ní' se nucuaj nimán soj, ne daj se vaa se nucuaj nicaj ma'an so' ro', danj gaa se nucuaj nicaj ma'an soj, qui'yaj so' chuguanj. ¹¹ Dan me se nu' se nucuaj rque Diose man soj ro', ca'nej soj se nucuaj yo' nimán soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan síí chree gaa me rá síí chree tiha' yu'unj síí chree man soj ei. ¹² 'O se nuveé inanj yuvii man rihaan chumiij nihánj me nij síí unu' gã soj mei. 'O se nij ya'anj rii ta'nga' rihaan chumiij nihánj me nij síí unu' gã soj, ne ase vaa nimán vaa nij so', ne vaj nij so' rque nanã vaj xta' ndo'o, ne chi'ii ndo'o vaa nij so', ne yuvii man rihaan chumiij nihánj cuano, tzaj ne vaj ndo'o nij so' rej rmi', ne che'é dan rii ta'nga' ndo'o nij ya'anj yo' rihaan nij so' adonj. ¹³ Che'é dan ca'nej soj nu' se nucuaj rque Diose man soj nimán soj, ne güii qui'yaj ndo'o síí chree sayuun rihaan chumiij nihánj ro', ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan síí chree ei. Ne asa' cunu' soj gã síí chree yo', ne síí gaa nucuaj doj rihaan síí chree guun soj adonj.

¹⁴ Dan me se nano' soj daj qui'yaj soj cunõ' soj gã síí chree yo' á. Uxrã canocõ' soj nanã ya, ne ase vaa

nuj 'nij catuun tanuu ro', danj gaa nana yo' rihaan soj, ne guun nucuaj soj cunu' soj ga sí chree yo' ei. Ne ca'vej soj cunu sa' nimán soj rihaan Diose, ne ase vaa aga' aráan nu' rucuaa tanuu ro', danj gaa se caráan nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne se guun nucuaj sí chree qui'yaj chi'ij sí chree yo' nimán soj a mei. ¹⁵ Ne gaa listó soj, ne cavi soj ca'anj soj, nata' soj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, ne cunq nij yuvii nana sa' yo', ne cavi sa' nij yuvii, ne ve'é cayáan nij yuvii ga Diose, qui'yaj nana sa' yo' ei. Ne ase vaa canuj 'nij tacóo tanuu ro', danj gaa nana sa' yo' rihaan soj a. Qui'yaj canaán soj rihaan sí chree qui'yaj nana sa' yo' adonj. ¹⁶ Ne niganj gaa nucuaj uxrá rá soj man Jesucristó, gaa ne ase vaa tanuu noco' rcuchra' manj ra'a ro', danj gaa ma'an soj uún, ne sese go' sí chree chruun taj tanj raá acó' ya'an man soj, ne guun nucuaj soj tina'áj soj ya'an yo' chuguanj. ¹⁷ Ne guun ya rá soj se vaa quinani soj rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne ase vaa nave aga' nuu raá tanuu ro', danj gaa nana sa' cunuú raá soj, ne se guun nucuaj sí chree qui'yaj sí chree se chi'ij man soj, che'é se guun ya rá soj se vaa quinani soj rihaan sayuun adonj. Ne canoco' uxrá soj se-nana Diose nana sa' nana rque Nimán Diose rihaan ní', ne ase vaa neé espadá noco' ra'a tanuu ro', danj gaa se-nana Diose rihaan soj, ne guun nucuaj soj go' soj man sí chree, qui'yaj se-nana Diose yo' adonj.

¹⁸ Ne niganj cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose, ne racuj Nimán Diose man soj cachinj ni'yaj soj ei. Se ca'ne' rá soj ma'. Tananj a yo'q cachinj ni'yaj uxrá soj che'é taran' ní' sji sa' noco' man Diose ei. ¹⁹ Ne cachinj ni'yaj soj che'é ma'an 'unj se vaa rque Diose nana cuu ca'mii 'unj rihaan yuvii, ne sca' tihaán

'unj nu' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii á. Dan me se nana tihaan naca Diose man ní' me nana sa' yo', ²⁰ ne nda' se numii 'unj aga' ne', tzaj ne 'unj me sí quirí' suun nata' nana sa' yo' rihaan yuvii, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se cuchu'ví' 'unj ca'mii 'unj nana sa' yo' rihaan yuvii, che'é se no xcuún yá 'unj ca'mii sca' yá 'unj nana sa' yo' rihaan yuvii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Pabló man sí cu'naj Tíquico cuchí' so' rihaan nij sí man Efeso a

²¹ Cataj xna'anj tinúú ní' sí cu'naj Tíquico rihaan soj nu' se vaa quirán' 'unj a. 'Ee ndo'o rá 'unj man so', ne ve'é ndo'o 'yaj suun so' rihaan 'unj, che'é se sí noco' man sí 'nij ra'a man ní' me núj chuguanj. Ne a'ne' rá so' ga suun 'yaj suun ma'. Tananj 'o 'yaj suun so' che'é se-nana Diose nanj adonj. ²² Ne me rá 'unj quene'en soj nu' se vaa quiran' núj, ne me rá 'unj quinari' nucuaj nimán soj, ne che'é dan ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rihaan soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

²³ Me rá 'unj gaa xej nimán nij tinuj nij soj, ne gaa 'ee rá soj tinúú soj, ne gaa nucuaj rá soj man Diose, qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' do' adonj. ²⁴ Ne me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj sji yo'q aráj cochroj rihaan Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' nu' cavi nu' ca'anj a.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Filipos a**

¹ Síi cu'naj Pabló ga síi cu'naj Timoteo me rój, ne síi 'yaj suun rihaan Jesucristó me rój, ne nihánj me se 'yaj rój yanj cartá nihánj ca'nej rój rihaan cunudanj nij soj sij sa' rihaan Diose noco' man Jesucristó sij yanj chuman' cu'naj Filipos a. Me rá rój nayaáa nij soj nayaáa nij síi uun chij rihaan soj nayaáa nij síi 'yaj suun che'é soj nayaáa yanj cartá nihánj a.

² Dan me se me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é nij soj, ne me rá rój gaa xej nimán nij soj qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíin ni'yaj ndo'o Pabló rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a

³ Gaa na'nuj rá 'unj man nij soj, ne nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é soj a. ⁴ Ne gaa achíin ni'yaj rihaan Diose, ne uun niha' ndo'o raj gaa achíin ni'yaj che'é taran' soj rihaan Diose chuguanj. ⁵ Dan me se nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é se vaa gaa cuno soj se-nana Diose, ne yuun che'e racuíj soj manj cataj xna'anj cunudanj ní' se-nana Diose rihaan yuvii, ne veé danj 'yaj soj ndaa cuano ei. ⁶ Veé danj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é soj che'é se guun ya raj se vaa ya uxrá guun che'e ya Diose qui'yaj suun ma'an Diose nimán

soj, ne guun ya raj se vaa guun nu-cuaj soj tinavij soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, qui'yaj uún Diose, ne asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj ro', ne quisij guee nu' suun vaa rihaan soj adonj. ⁷ Ne vaa che'é ya ca'mij danj che'é taran' nij soj, ese ya no xcuún soj chuguanj. Dan me se ya caráya'anj uxrá soj manj, ne gaa 'nij 'unj taga' do', gaa ca'mii 'unj rihaan nij síi na'vej rá cuno se-nana Diose do', gaa vaj 'unj rihaan nij síi nicaj suun che'é yan a'ne' nij so' cacun' che'ej do', gaa tucu'yón 'unj se-nana Diose man yuvii do', ne racuíj ndo'o cunudanj nij soj manj, ne che'é dan me se soj sij 'yaj suun gaj me se me ndo'o ya raj quene'enj man soj ei. ⁸ Ne Diose me síi ne'en ya se vaa ase vaa 'ee rá Jesucristó man nij soj ro', veé danj 'ee guee rá ma'anj man cunudanj nij soj chuguanj.

⁹ Ne achíin ni'yaj rihaan Diose se vaa cunuu 'ee doj rá soj tuvi' soj 'o 'o güii, ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa 'o 'o rasuun, ¹⁰ gaa ne inanj chrej sa' doj narij soj canoco' soj nanj adonj. Ndaa sij, gaa ne asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj, ne sa' inanj gaa nimán soj, ne taj cacun' cutumé soj a ma'. ¹¹ Dan me se ya guun soj yuvii cunuu sa' nimán, ese ya qui'yaj canaán soj nacaj ndo'o soj rihaan cacun', ne dan me se gaa güii ca'na' uún Jesucristó me se cataj nii se vaa sa' uxrá vaa Diose síi naqui'yaj sa' nimán soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuno ndo'o yuvii se-nana Diose nana sa' a

¹² Me rá 'unj xcaj nij soj cuentá se vaa cavii sa' doj se-nana Diose nana sa' che'é nu' sayuun quirán' 'unj, tinuj, nocoj. ¹³ Dan me se nij tanuu man tucua' suun do', cunudanj nij yuvii man nihánj do', ne'en nij so' se vaa 'nij 'unj taga'

che'é se canocó' 'un̄j man Jesucristó, ¹⁴ ne yo'ó nij tinúú ní' síi nocó' man síi 'nij ra'a man ní' ro', nari' nucaj nimán que'e'e ndo'o nij so', che'é se ne'en nij so' se vaa 'nij 'un̄j taga', ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' se-nana Diose rihaan yuvīi cuano ma'.

¹⁵ Dan me se, ta'aj nij so' a'mii natáj se-nana Jesucristó che'é se uun xcoj ruvaá rá nij so' ni'yaj nij so' manj, tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' a'mii natáj che'é se me inanj rá nij so' qui'yaj sa' nij so' adonj. ¹⁶ Nij síi sa' yo' ro', 'e'e rá nij so' manj, ne ne'en nij so' se vaa cune' Diose manj ca'mij rihaan nij yuvīi na'vej rá cunó nana sa' yo' a. ¹⁷ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', me se che'é se guun xcoj ruvaá rá nij so' ni'yaj nij so' manj, che'é dan a'mii natáj nij so' se-nana Jesucristó, tzaj ne ne a'mii chij nij so' ma'. Maan se danj 'yaj nij so' che'é se me rá nij so' nano doj rá 'un̄j che'é se 'nij 'un̄j taga' adonj. ¹⁸ Tzaj ne ca'vee se vaa nica nimán ta'aj nij so' do', ca'vee se ne vaa nica nimán ta'aj nij so' do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se nata' cunudanj nij so' se-nana Jesucristó rihaan yuvīi, ne che'é dan guun niha' raj adonj. Tzaj ne vaa güii, ne guun niha' doj rá yá 'un̄j nanj ei. ¹⁹ 'O se ne'én 'un̄j se vaa cavīi sa' 'un̄j doj vaa güii, che'é nu' se vaa rán' 'un̄j nihánj adonj. Dan me se guun ni'yaj ní' che'é se achín ni'yaj soj rihaan Diose che'é 'un̄j, ne guun ni'yaj ní' che'é se racuíj ya Nimán Diose manj, ne che'é dan cavīi sa' yá 'un̄j doj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa i'na' Pablo che'é Jesucristó a

²⁰ Dan me se daj chihaa m̄j se canó chrej na'aj rihanj, raj ma'. Ca'vee quitaj xta' rihanj ca'mij nana ya rihaan nij yuvīi, ne dan me se guun ya raj se vaa se guun na'aj 'un̄j ma'. Dan me se asij rque ro', xcaj ndo'o yuvīi cuentá se vaa

sa' uxrá vaa Jesucristó, qui'yáj, ne ca'vee se gaa i'na' 'un̄j do', ca'vee se cavīi 'un̄j do', tzaj ne danj inanj qui'yáj cuano nihánj, rá 'un̄j, ne se cuhu'ví' 'un̄j daj chihaa m̄j, rá 'un̄j ma'. ²¹ Vaa i'na' 'un̄j che'é Jesucristó, ne sese cavīi 'un̄j che'é Jesucristó, ne cavīi sa' 'un̄j doj, qui'yaj so' adonj. ²² Dan me se sese yo'o gaa i'na' 'un̄j rihaan chumii nihánj, ne gaa ya'núj rihanj qui'yaj sunj che'é Jesucristó, ne che'é dan ne ne'enj ase sa' doj cavīi 'un̄j ni', ase sa' doj canej ni', ne ne'enj daj qui'yáj a mei. ²³ 'O se sa' cuyaan vaa roj chrej chuguanj. Dan me se sese cavīi 'un̄j, ne quínán' 'un̄j rihaan Jesucristó, ne ve'é uxrá doj gaa uún nanj ei. ²⁴ Tzaj ne achiin doj cayánj quitihanj se-nana Diose rihaan soj, ²⁵ ne che'é dan ne'én 'un̄j se vaa se guun cavīi 'un̄j cuano ma'. Maan se quínaj 'un̄j ga soj doj, ne racuíj 'un̄j man soj, ne sa' doj canocó' soj Diose, qui'yáj adonj. Ndaa sj, gaa ne guun niha' doj rá soj rihaan Diose adonj. ²⁶ Dan me se asa' curihanj 'un̄j taga', ne quene'en uún soj manj, ne che'é dan ve'é uxrá doj ca'mii soj che'é Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ni' che'é Jesucristó a

²⁷ Síi nocó' se-nana Jesucristó nana sa' me nij soj, ne che'é dan cunó soj tucuaán yo', ne ve'é qui'yaj soj cané soj ga tinúú soj á. Ne sese cuchí' 'un̄j chiháán soj, ne quene'én 'un̄j se vaa cuyaan vaa rá cunudanj soj a. Dan me se nda' se se cuchí' 'un̄j, tzaj ne nda' se nana uun cunój se vaa cuyaan vaa rá cunudanj soj á. Dan me se cuyaan gaa rá soj, ne racuíj soj tinúú soj, ne yo'o qui'yaj suun soj che'é nana sa' nocó' ní' á. ²⁸ Ne daj chihaa m̄j se cuhu'ví' soj ni'yaj soj man nij síi taj ri'yunj man ní' so'. Ne yo' me quene'en nij so' daj 'yaj soj, ne xcaj

nij so' cuentá se vaa xa' ma'an nij so', tzaj ne cacaa nij so' vaa güii, ne xa' soj, tzaj ne cavii sa' soj a. Veé danj xcaj ya nij so' cuentá, qui'yaj Diose nanj adonj. ²⁹ Maan che'é Jesucristó qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan soj se vaa cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó qui'yaj ma'an Diose adonj. Tzaj ne yo'ó se luj qui'yaj Diose me se ca'vej rá Diose quiran' soj sayuun che'é Jesucristó, ne doj a ve'é gaa sese quiran' soj sayuun che'é so' adonj. Ne yo' me yo'ó se luj qui'yaj uún Diose rihaan soj a. ³⁰ Dan me se cuyaán vaa sayuun ran' soj ga sayuun rán' 'unj nanj ei. Tzaj ne aj ne'en soj daj vaa canó tuví' 'unj ga sayuun yo' adonj. Ne cuano nihánj me se aj cuchí' uún nana nihánj rihaan soj se vaa anó tuví' uún 'unj ga sayuun nanj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa rá Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an ní' uún a

¹ Ya ya nari' nucuj nimán ní', 'yaj Jesucristó, rá soj na'. Ya ya uun niha' nimán ní', 'yaj tinúú ní' síi 'ee rá man ní', rá soj na'. Ya ya ve'é mán nu' nij tinuj ní', 'yaj Nimán Diose, rá soj na'. Ya ya nuu 'ee rá ní' sij noco' man Jesucristó man tinúú ní' síi quiran' sayuun, rá soj na'. Dan me se nana nihánj ro', me ya uxrá vaa nanj adonj. ² Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa taj nana nihánj, gaa ne guun niha' uxrá raj, ne dan me se cuyaán gaa nimán soj ga tinúú soj, ne cunuu 'ee rá soj man tinúú soj, ne guun niha' uxrá raj adonj. ³ Se guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj ma'. Se guun rá soj se vaa cataj tinúú soj se vaa sa' uxrá vaa ma'an soj ma'. Tzaj ne gaa nica' nimán soj, cataj soj se vaa sa' doj vaa tinúú soj rihaan ma'an soj á. ⁴ Se caraya'anj soj man inanj

ma'an soj ma'. Tzaj ne caraya'anj 'o' o' soj man tinúú soj á.

⁵ Ase vaa rá ma'an Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an soj uún á. ⁶ Ne Jesucristó me se Diose ya me so', ne so' me síi no xcúún guun chij ndo'o, tzaj ne ne guun niha' ndo'o rá so' guun chij so' ma'. ⁷ Tananj a tanáj so' nu' suun uun chij yo', ne guun so' yuvii guun so' se-mozó yuvii guun so', ne ase vaa yuvii ro', danj vaa so' gaa ca'na' so' rihaan chumii nihánj adonj. ⁸ Dan me se cunuu nica' nimán so', ne cuno so' ca'mii Diose, ne ndaa ca'vej rá so' cachron nii man so' rihaan rcutez ya, ne veé danj me nó so' gaa cavi' so' nanj adonj. ⁹ Che'é dan guun chij ndo'o so' rej xta', qui'yaj Diose, ne guun so' síi guee doj rihaan cunudanj yuvii, qui'yaj uún Diose nanj adonj. ¹⁰ Che'é dan vaa güii, ne canicun' ruj cunudanj nij síi man xta' do', nij síi man rihaan chumii do', nij síi man rej rque yo'ó do', asa' cuno nij so' se-chuvii Jesucristó, ¹¹ ne cataj ya nij so' se vaa ma'an Jesucristó me síi 'nj ra'a man ní', ne quene'en nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Rej ní' Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' yan cunuu sa' nimán ní' a

¹² Che'é dan cunoo soj ca'mij, tinuj, nocoj. Gaa cayáán 'unj ga soj, ne cuno soj nu' nana ca'mij, ne qui'yaj suun uxrá soj che'é rej quinavij nu' chrej chi'ii uun chij nimán soj, ne cunuu sa' nimán soj a. Cuano nihánj me se nda' se nuví' 'unj yáán ga soj, tzaj ne me rá 'unj doj cunoo soj a. Ase 'yaj xnii gaa chu'vi' xnii ni'yaj xnii rej xnii ro', danj gaa qui'yaj soj chuchuvi' soj ni'yaj soj Diose, ne doj a qui'yaj suun soj che'é rej quinavij nu' chrej chi'ii uun chij nimán soj, ne cunuu sa' nimán soj rihaan Diose á. ¹³ Diose me síi 'yaj suun nimán soj yan guun rá soj cunoo soj se-nana

so', ne so' me sí qui'yaj guun nu-
cuaj soj qui'yaj soj nu' se vaa me rá
so' qui'yaj soj adonj.

¹⁴ A 'ó güii se ca'mii tu'va yuve
soj che'é tinúú soj ma'. Inanj ve'é
qui'yaj suun soj ga tinúú soj á.
¹⁵ Ne guun soj sí sa', ne taj cacun'
cutumé soj rihaan Diose mei. Ne
nda' se chéé soj ga yuvií vaa quij
nimán man rihaan chumij nihánj
cuano, tzaj ne ve'é cunó soj ri-
haan Diose, ne yo'ó ya guun ta'nij
Diose man soj chuguanj. Dan me
se ase vaa ve'é ndo'o vaa chuguun
yati' rej xta' ro', danj ve'é uxrá
quene'en yuvií man soj vaj soj ri-
haan chumij nihánj, ne ¹⁶ raan
canocó' soj se-nana Diose nana 'yaj
vaa i'na' nimán ní', gaa ne guun
niha' raj ni'yaj 'unj man soj gaa güii
ca'na' uún Jesucristó rihaan chu-
mij nihánj, che'é se quene'en so'
se vaa qui'yaj suun uxraj tucu'yonj
man soj ne cavii sa' nu' suun
qui'yaj sunj a.

¹⁷ Ne nda' se ndaa ayanj ma'an
ton manj che'é sayuun rán'
'unj che'é se me ndo'o raj yo'ó
cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose,
tzaj ne guun niha' ndo'o raj, ne
tucuachenj doj se niha' nuu nimanj
nimán soj ei. ¹⁸ Ne guun niha' rá soj
uún, ne guun niha' rá 'unj che'é soj
a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa
cuchi' sí cu'naj Timoteo do', sí
cu'naj Epafrodito do', chuman'
cu'naj Filipos a*

¹⁹ Me rá 'unj ca'nej 'unj man sí
cu'naj Timoteo cuchí' so' rihaan
soj, sese ca'vej rá Jesucristó sij
'nij ra'a man ní' cuchí' so' a. Ne
canicaj so' ca'na' so' rihanj, ne cataj
xna'anj so' rihanj daj quiran' soj,
gaa ne guun niha' raj a. ²⁰ Orún'
so' me sí nanó ndo'o rá che'é soj
daj ran' soj, ne taj vaj yo'ó sí sa'
ase sa' orún' so' ma'. ²¹ Tzaj ne
yo'ó nij so' ro', inanj che'é ma'an
nij so' aráya'anj nij so', tzaj ne ne

aráya'anj nij so' che'é Jesucristó
ma'. ²² Tzaj ne aj ne'en soj se vaa
sí sa' uxrá me sí cu'naj Timoteo,
ne daj se 'yaj xnií 'yaj suun xnií ga
rej xnií ro', danj vaa 'yaj Timoteo
'yaj suun so' che'é se-nana Diose
gaj ei. ²³ Che'é dan xcax 'unj cuentá
daj quirán' 'unj rej rihaan, gaa ne
nu' ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rej
yanj soj a. ²⁴ Ne nucuaj rá 'unj man
sí 'nij ra'a man ní' se vaa ra'yanj
cuchi' ma'anj rihaan soj adonj.

²⁵ Vaa che'é ndo'o ca'nej 'unj
man tinúú ní' sí cu'naj Epafrodito
cuchi' so' rihaan soj vaa nanj ei.
So' me sí qui'yaj suun ndo'o gaj
rej man sí taj ri'yunj man ní',
ne ma'an nij soj me sí ca'née
man so' ca'na' so' rque so' se vaa
achiin manj, ²⁶ ne me ndo'o rá so'
quene'en uún so' man nij soj nanj
adonj. Dan me se nanó rá so' se
vaa cuno soj nana che'é so' se vaa
canó chí'ij man so' adonj. ²⁷ Ya
daj doj se cavi' so', tzaj ne cunuu
'ee rá Diose man so', ne cunuu 'ee
rá Diose man 'unj do', ne ne cavi'
so' ma'. 'O se sese cavi' sí cu'naj
Epafrodito, ne nanó ndo'o raj nanj
ei. ²⁸ Che'é dan ra'yanj ca'nej 'unj
man so' cuchí' so' rihaan soj, ne
guun niha' rá soj quene'en soj man
so', ne che'é dan se nanó rá 'unj
che'é soj ma'. ²⁹ Che'é dan asa'
cuchi' so', ne gaa niha' ndo'o rá soj
ca'mij soj ga so' ei. Dan me se ya
tinúú ní' sij nocó' man sí 'nij ra'a
man ní' me so' ei. Caraa cochroj
soj rihaan cunudanj nij yuvií 'yaj
ndaa vaa 'yaj sí cu'naj Epafrodito
yo' ei. ³⁰ 'O se daj doj se cavi' so'
che'é suun qui'yaj suun so' che'é
Jesucristó nanj adonj. Dan me se
ca'née nimán so' cavi' so' che'é se
nayón so' rihaan soj racu'ij so' manj
nanj chuguanj.

3

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa'
doj vaa Jesucristó rihaan cunudanj*

a

¹ Dan me se gaa niha' rá soj ni'yaj soj síi 'nij ra'a man ní', tinuj, no-coj. Ne sayuun vaa cachron uún 'unj nana nihánj nayaá soj ma'. Ne cavii sa' doj soj, sese cunó soj nana nihánj chuguanj. ² Dan me se tumé soj man soj sese cuchí' nij síi chí'ij, nij síi niha' rá ca'ne' nee man yuvii rej man soj á. 'O se ase vaa chuvee ro', danj vaa nij so' adonj. ³ Ne xa' ní', tzaj ne ino 'yaj ní' ei. 'O se síi ya cunuu sa' rihaan Diose me ní', ne inanj Nimán Diose noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose adonj. Ne nucuj rá ní' man ma'an ní' se vaa cavii sa' ní' che'é se vaa 'yaj ma'an ní' ma'. Tananj niha' rá ní' nata' ní' se vaa Jesucristó me síi 'yaj ca'vee cavii sa' ní' adonj.

⁴ Dan me se nij síi chí'ij ro', sa' uxrá 'yaj ma'an nij so', rá nij so', ne che'é dan cavii sa' nij so' qui'yaj ma'an nij so', rá nij so', tzaj ne 'unj nihánj me se sa' doj qui'yaj ma'anj rihaan nij so' ei. ⁵ Dan me se ya síi israelitá mej, ne gaa cachén tunj güii ca'ngaa 'unj, ne cuta' nii ta'nga' man nee manj a. Yo'o ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj Benjamín gaa naá mej, ne xií 'unj do', réj do', ma'anj do', me síi a'mii xna'ánj hebreo, ne síi fariseo mej, ne canocó' 'unj se-tucuanj Moisés ga' nij so' a. ⁶ Gaa rque doj, ne síi nichraj nimán mej, ne qui'yaj uxraj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó, che'é se me raj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose manj, ne ve'é uxrá canocó' 'unj nu' se-tucuanj Moisés, ne a' ó nana yo' ne quinaj, qui'yáj ma'.

⁷ Ne sa' uxrá qui'yáj, raj gaa rque, tzaj ne yaj ro', quene'enj se-nana Jesucristó, ne nu' rasuun qui'yáj gaa naá ro', ase vaa sigui' ri'yuj vaa nu' rasuun qui'yáj gaa naá, raj nanj ei. ⁸ Dan me se che'é se me ndo'o raj xcaj sa' 'unj cuentá che'é Jesucristó sij 'nij ra'a manj ro', che'é dan nu' se vaa qui'yáj gaa rque ro', daj se

me raj ne'enj sigui' ri'yuj ro', danj me raj ne'enj man yo' cuano, ne che'é se ni'ya uun me yo' rihanj ro', che'é dan ca'vee canocó' 'unj man Jesucristó adonj. ⁹ Gaa ne vaa güii, ne cunuu sa' 'unj rihaan Diose, tzaj ne nuveé se-tucuanj Moisés me se qui'yaj cunuu sa' 'unj rihaan Diose ma'. Maan se che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', che'é dan me cunuu sa' 'unj qui'yaj ma'an Diose adonj. ¹⁰ Inanj me rá 'unj sa' doj xcaj 'unj cuentá che'é Jesucristó á. Dan me se nucuj Diose, ne cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne che'é dan me ndo'o raj quene'enj daj qui'yaj Diose che'é 'unj a. Ne ase vaa quiran' Jesucristó sayuun ro', danj gaa quiran' ma'an 'unj sayuun ga' so', raj, ne ase vaa ca'vej rá Jesucristó cavi' so' che'é ní' ro', danj gaa 'unj, raj, ne yo'o qui'yaj sunj che'é tinúú 'unj rihaan Diose adonj. ¹¹ Ndaa síj, gaa ne sese yo'o canocó' 'unj man so', ne ca'vee cunuu i'na' uún 'unj asa' cavi' 'unj, qui'yaj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun uxrá ní', ne ca'anj ní' rej xta', qui'yaj Diose a

¹² Nuveé se aj quisij 'unj cunuu sa' 'unj, taj 'unj ma'. Maan se ataa quisij 'unj se vaa me rá Diose gunj, ne che'é dan me yo'o raan noco' 'unj man Jesucristó, che'é rej me raj cunuu sa' 'unj, vaa güii a. Jesucristó me síi qui'yaj canocó' 'unj man so', che'é se me rá ma'an so' cunuu sa' 'unj adonj. ¹³ 'Unj me síi ne'en se vaa ataa quisij 'unj se me raj gunj, tinuj, nocoj. Che'é dan orún' suun vaa rihanj cuano nihánj me 'yaj tanáj xco 'unj nu' se vaa qui'yáj asij rque, ne guun niha' uxrá raj qui'yáj nu' se vaa qui'yáj rej rihanj, ¹⁴ ne 'yaj suun uxraj, ne ca'na' güii qui'yaj cananj qui'yaj Diose, ne cavii sa' 'unj, qui'yáj Diose, ne nacunj Diose manj cavii

'un̄j rej x̄t̄a', che'é se 'un̄j me síi noco' man Jesucristó adonj. ¹⁵ Ne sese aj cuchumán sa' rá ní', ne inanj danj gaa rá taran' ní' á. Tzaj ne sese ino vaa rá nij soj, ne Diose me síi t̄ihaan rihaan soj me ma'an nana cach̄iin rihaan soj a. ¹⁶ Tzaj ne tucuaán aj nari' ní' ro', raan canoco' ní' tucuaán yo' á.

¹⁷ Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj ma'anj do', daj 'yaj nij síi noco' manj do', ne cyaan danj qui'yaj soj ga núj á. ¹⁸ Ino vaa rá que'ee yuvi, ne aj cataj xna'anj uxraj rihaan soj che'é nij so', ne nihánj me cataj xna'anj uún 'un̄j rihaan soj daj vaa nij so', tzaj ne 'o se ta'veé 'un̄j che'é nij so' nanj adonj. Dan me se cavi' Jesucristó che'é ní' rihaan rcutze, tzaj ne me rá nij so' tirj' nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. ¹⁹ Vaa güii cacaa ndo'o nij so' ei. Inanj nee man nij so' araya'anj nij so', tzaj ne Diose ne noco' nij so' ma'. Nij 'yaj nij so', tzaj ne ne na'aj nij so' ma'. Tzaj ne sa' uxrá 'yaj nij so', rá ma'an nij so' chuguanj. Inanj che'é rasuun ruvi' rihaan chumi' nihánj xcaj nij so' cuentá nanj adonj. ²⁰ Xa' ní', tzaj ne ino vaa ní', ne chiháan ní' me rej x̄t̄a', ne na'v̄ij uxrá ní' cavii Jesucristó s̄ij 'nij ra'a man ní' rej x̄t̄a' ca'na' so' t̄inanii so' man ní' rihaan sayuun, ²¹ ne n̄icaj so' nee man ní', ne nda' se ninaj uxrá nee man ní' cuano, tzaj ne natuna so' man yo', ne ase vaa nee man so' nee sa' ndo'o ro', danj inanj gaa nee man ní', qui'yaj so' adonj. Dan me se che'é se me so' síi guun nucaj qui'yaj canaan rihaan cunudanj rasuun, ne che'é se quirii ta'nga' so' rihaan cunudanj rasuun ro', che'é dan ne'en ní' se vaa guun nucaj so' natuna so' man nee man ní' ei.

4

¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne me uxrá raj ni'yaj 'un̄j man soj, tinuj, nocoj. Niha' ndo'o raj, qui'yaj

soj, ne vaa güii cataj Diose se vaa sa' uxrá qui'yaj, tucu'yón 'un̄j man soj, ne che'é dan vaa che'é cunoj soj nu' nana nihánj, ne raan canoco' soj man síi 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej sa' man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a

² Achíin ni'yáa 'un̄j rihaan chana cu'naj Evodia do', rihaan chana cu'naj Síntique do', se vaa yo'o cyaan gaa rá roj no', che'é se chana noco' man síi 'nij ra'a man ní' me roj no' á. ³ Vaa so', ne tuvi' 'un̄j síi sa' noco' raan man Diose mé so', ne síi 'yaj suun ga 'un̄j me uún so', ne dan me se achíin ni'yáa rihaan so' racúij so' man roj chana yo', tinuj. Roj chana nihánj ga yo'ó síi cu'naj Clemente do', yo'ó nij tinúu 'un̄j do', qui'yaj suun ndo'o nij so' racúij nij so' mán 'un̄j ca'mii núj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvi, ne no se-chuvi nij so' rihaan yanj taj rihaan Diose se vaa gaa i'na' nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ei.

⁴ Gaa niha' niganj rá soj ni'yaj soj man síi 'nij ra'a man ní' á. Dan me se cataj xna'anj uún 'un̄j rihaan soj se vaa no xcúun soj gaa niha' niganj rá soj ei.

⁵ Inanj ni'yanj ca'mii soj rihaan cunudanj yuvi man rihaan chumi' nihánj, ne xcaj nij yuvi cuentá se vaa síi sa' me soj á. Nichrun' ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' nanj adonj. ⁶ Se nanó rá soj mei. Tzaj ne cach̄inj ni'yaj soj rihaan Diose, ne me ma'an rasuun achiin man soj, ne cach̄inj soj rihaan Diose, ne nago' soj graciá rihaan Diose ei. ⁷ Danj qui'yaj soj, gaa ne yo'o gaa díj nimán soj, qui'yaj Diose, che'é se s̄ij noco' man Jesucristó me soj, ne dan me se guun nucaj Diose qui'yaj canaan Diose rihaan

cunudañj nana cavii raá yuviñj ñañj adonj.

⁸ Dan me se inañj che'é se ya do', che'é se sa' do', che'é tucuaán sa' do', che'é se luj do', che'é se nica vaa nimán do', che'é se ni'yañj do', nuchruj raá soj, tinuj, nocej. Dan me se sese ve'é vaa se 'yaj yo'o so' rá soj, ne xcaj soj cuentá, ne nuchruj raá soj ñañj 'yaj so' ei. ⁹ Nu' nana tucuyón 'unñj man soj do', nu' rasuun qui'yáá 'unñj quene'en soj do', nu' nana ca'mii 'unñj cuno soj do', ñañj qui'yaj uún soj á. Gaa ne cayáán ma'an Diose ga soj, ne Diose me sí naqui'yaj ñañj nimán yuviñj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanñj chuman' Filipos racuñj nij so' man Pabló a

¹⁰ Guun niha' ndo'o raj rihaan sí 'ññj ra'a man ní', che'é se yo'ó uun che'e soj caráya'añj soj manñj ne rque soj nu' se vaa cachiin manñj ei. 'Q se ne taj 'unñj rihaan soj se vaa ne racuñj soj manñj ma'. Maan se gaa rque me se ne gaa ya'núñj rihaan soj racuñj soj manñj man adonj. ¹¹ Nuveé che'e se vaa doj rasuun achiin manñj me tu'vaj ñañj rihaan soj cuano ma'. Nda' se doj rasuun manñj rihañj, tzaj ne ne nanó rá 'unñj ma'. 'Q se aj nari' 'unñj naqui'yaj inañj 'unñj nimanñj, ne niha' inañj raj ñañj adonj. ¹² Dan me se vaa güii achiin ndo'o rasuun manñj, ne vaa güii vaa ndo'o rasuun rihañj, tzaj ne ca'vee se vaa raan rquej do', ca'vee se na'aan rquej do', ca'vee se vaa se achiin manñj do', ca'vee se man ndo'o rasuun rihañj do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se ñañj a güii vaa inañj nimanñj, ne vaa niha' raj, ne ne nanó raj ma'. ¹³ Che'é se rque ndo'o Jesucristó se nucuaj manñj ro', che'é dan uun nucuaj 'yaj sunñj nu' suun vaa rihañj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cunañj uxrá qui'yaj soj racuñj soj manñj gaa quirán' 'unñj sayuun gaa rque chuguanñj.

¹⁵ Ne'en ma'an soj se vaa gaa curihañj 'unñj estadó Macedonia ne guun che'ej tucuyonñj se-ñañj Diose, ne nu' rque soj sa'anñj manñj cuaj ñañj niha'. Taj vaj yo'ó yuviñj cuchumán rá ni'yaj manñj Jesucristó racuñj manñj ma'. Maan se orún' soj me sí racuñj manñj ñañj niha'. ¹⁶ Ne gaa cayánñj qui'yaj sunñj chuman' Tesalónica, ne yavíñj nu' rque uún soj sa'anñj cachiin manñj rihañj a'. ¹⁷ Nuveé che'e se me raj rque uun soj doj sa'anñj manñj me tu'va uún 'unñj ñañj nihánñj cuano ma'. Maan se che'é se me raj naru'vee Diose doj se ñañj rihaan soj, che'é dan tu'vaj ñañj adonj. ¹⁸ Dan me se nacaj 'unñj cunudañj se vaa ca'neé soj rihañj, ne a 'ó rasuun ne achiin manñj a ma'. Ne sa'anñj ca'neé soj rihañj ga sí cu'ñaj Epafrodito me se narqué so' nu' sa'anñj yo' rihañj, ne guun niha' rá Diose ne'en Diose se vaa rque soj sa'anñj yo' manñj, ne ase vaa xcuu sa' acaa rihaan chraan altar, ne ñañj ndo'o gun' yo' ro', ñañj vaa sa'anñj yo' ni'yaj Diose adonj. ¹⁹ Dan me se 'unñj me sí noco' man Diose, ne sese vaa se achiin man soj, ne rque Diose nu' rasuun yo' rihaan soj che'é se me soj sí noco' manñj Jesucristó, ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj rasuun achiin rihaan Diose ma'. 'Q se so' me sí uun chij rihaan cunudañj rasuun, ²⁰ ne ve'é uxrá uun chij Rej ní' Diose, catañj ní' nu' cavii nu' ca'anñj adonj. Veé ñañj gaa ya ei.

Nana nihánñj taj xna'anñj se vaa ve'é cumaññj nij sí cuchumán rá ni'yaj manñj Jesucristó yanñj chuman' cu'ñaj Filipos, rá nij tuvi' Pabló a

²¹ Me raj catañj nij soj rihaan cunudañj nij sí sa' rihaan Diose sí noco' manñj Jesucristó se vaa ve'é cayáánñj so' raj, ne vaa nij tinúñj ní' sí manñj gaj, ne ve'é cumaññj soj, rá nij so', ²² ne vaa nij sí sa' noco' manñj Diose manñj chuman' nihánñj, ne ve'é cumaññj soj, rá ñañj

ā nij so' uún, nē vaa nij sí 'yaj
suun tucuá sí nicāj suun emper-
ador cu'naj César, nē ve'é cuman
soj, rá nij so' uún adonj.

²³ Me raj qui'yaj ndo'o Jesucristó
sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj
ei.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvií
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Colosas a**

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, ne sij apóstol cune! Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvií mej ndaa vaa guun rá Diose, ne yanj tinú' Timoteo ga 'unj cuano a.

² 'Yaj rój yanj nihánj ca'nej rój rihaan nij soj sij sa' noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Colosas a. Che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan nuu tinuj ní', ne nucuaj rá rój ne'en rój man soj cuano, tinuj, nocoj.

Me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose se luj che'é soj, ne me rá rój gaá xej nimán soj, qui'yaj Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose yanj chuman' Colosas a

³ Niganj achíin ni'yaj rój rihaan Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é soj, ne nago' rój graciá rihaan Diose che'é soj, ⁴ che'é se ca'na' nana rihaan rój se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ne 'ee rá soj ne'en soj cunudanj yo'ó nij síi sa' noco' man Diose a. ⁵ Danj vaa rá soj cuano, che'é se cuno soj se-nana Jesucristó nana ya, ne guun ya rá soj se vaa man ndo'o se sa' rej xta' naca'j soj vaa güii ei. ⁶ Dan me se aj cuchí' nana sa' nihánj rihaan cunudanj nij yuvií man rihaan chumij, ne cuchumán rá que'ee nij yuvií cuno nij yuvií nana sa' yo', ne 'o cuyaán qui'yaj nij soj ga yo'ó nij síi cuno nana yo', ne dan me se gaá cuchí' nana

nihánj rihaan soj, ne cuno soj, ne xcaj soj cuentá che'é se luj qui'yaj Diose che'é ní', ne cuchumán rá soj adonj. ⁷ Ne síi cu'naj Epafras me síi tucu'yón nana yo' man soj, ne dan me se síi 'yaj suun ga núj me so', ne 'ee rá núj man so', ne yo'o 'yaj suun so' rihaan Jesucristó che'é soj adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj so' rihaan núj se vaa 'ee uxrá rá soj man tinúú soj, qui'yaj Nimán Diose adonj.

⁹ Che'é dan gaá cuno núj nana cataj so' rihaan núj, ne niganj achíin ni'yaj núj rihaan Diose che'é soj se vaa rque Nimán Diose nana sa' cuu nimán soj, ne xcaj soj cuentá daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹⁰ che'é rej qui'yaj soj nu' se vaa no xcuún ní' sij noco' man síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj ní', ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man soj ei. Ne cunudanj suun sa' qui'yaj suun ndo'o soj, gaá ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa ma'an Diose ei. ¹¹ Diose me síi uun chij ndo'o, ne achíin ni'yaj núj se vaa ca'nej ndo'o Diose se nucuaj nimán soj, gaá ne ca'vee gaá raan rá soj rihaan sayuun qui'yaj yuvií man soj, ne gaá inaj nimán soj, ne gaá niha' rá soj, ¹² ne nago' soj graciá rihaan Diose Rej Jesucristó ei. Nu' dan me se vaa achíin ni'yáa 'unj rihaan Diose che'é soj, ne ne'en soj se vaa aj cunuu sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan me vaa güii quirí' ní' se sa' rque Diose man taran' nij síi sa' noco' man so', che'é se yuvií xcaj cuentá chéé rej ranga' me ní' chuguanj. ¹³ Asino yaan me se guun chij síi chree rihaan ní', ne inanj cacun' qui'yaj ní', ne ase vaa síi chéé rej rmi' ro', danj vaa ní', ne taj se qui'yá' xcaj ní' cuentá che'é Diose tzaj ma'. Tzaj ne yaj me se tinanii Diose man ní' rihaan síi chree, ne guun chij Jesucristó ta'níi Diose rihaan ní', qui'yaj Diose yaj ei. Dan me se 'ee ndo'o rá Diose man ta'níi so', ¹⁴ ne che'é ta'níi

so' navij cacun' tumé ní, ne che'é dan se qui'yaj Diose sayuun man ní a man adonj. Tananj tinanii Jesucristó man ní rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me Jesucristó a

¹⁵ Ne ruvi' Diose ni'yaj yuvij ma'. Maan se quene'en ní' man Jesucristó, ne xcaj ní' cuentá daj vaa ma'an Diose adonj. Asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne aj nicun' Jesucristó ga so' ei. ¹⁶ Dan me se nicun' Jesucristó ga Diose gaa qui'yaj Diose se man xta' do', se man rihaan chumij do', nu' rasuun ruvi' ni'yaj yuvij do', nu' rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvij do', nij ya'anj uun chij rihaan chumij nihánj do', cunudanj rasuun yo' me se qui'yaj Diose á. Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan Jesucristó qui'yaj Jesucristó nu' rasuun, ne che'é dan qui'yaj Jesucristó nu' rasuun yo', ne inanj che'é Jesucristó vaa nu' rasuun yo', ne dan me se me rá Diose nicaj yu'unj Jesucristó man chumij nanj adonj. ¹⁷ Asij ataa curuvj' rasuun man rihaan chumij nihánj, ne nicun' Jesucristó, ne che'é orún' Jesucristó vaa cunudanj rasuun yo' cuano ei.

¹⁸ Ne so' me sí uun chij ndo'o rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave yuvij rihaan ma'an yuvij ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj ní' sijn noco' man so' chuguanj. Asino so' me sí cunuu i'na' uún gaa cavi' so', ne danj inanj gaa cunuu i'na' uún ní', qui'yaj so', gaa ne guun so' sí sa' doj rihaan cunudanj ní' ei. ¹⁹ Ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa Jesucristó, qui'yaj Diose, ne so' me sí nicaj cunudanj se sa' ei. ²⁰ Asino quirí' nu' chumij rihaan Diose che'é cacun' qui'yaj yuvij, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é yuvij, qui'yaj Diose, ne ca'vee cunuu sa' yuvij

do', nu' chumij do', rihaan Diose, ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose nu' se man rihaan chumij do', nu' se man xta' do', nanj adonj. Yo' me se vaa qui'yaj Diose gaa ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu rcua'aan ní' ga Diose, qui'yaj Jesucristó a

²¹ Gaa naá me se yuvij yanj me soj, ne yuvij taj ri'yunj man Diose me soj gaa naá ei. 'O se quij vaa rá soj, ne inanj se chi'ii qui'yaj soj, ne sí taj ri'yunj man Diose guun soj gaa rque che'é se ne guun soj tuvi' Diose gaa rque ma'. ²² Tzaj ne guun Jesucristó yuvij, ne cavi' so', ne che'é dan cunuu rcua'aan soj ga Diose, qui'yaj so', ne vaa güii canicun' soj rihaan Diose, qui'yaj Jesucristó, ne sijn sa' guun soj rihaan Diose, ne taj cacun' cutumé soj a ma'. ²³ Dan me se cavi' sa' soj, sese yo'o canoco' soj se-tucuanj Jesucristó nanj adonj. Raan canoco' soj man so' ei. Aj cuno soj se-nana Diose nana sa', ne che'é dan guun ya rá soj se vaa cavi' sa' soj, ne se guun cataj soj se vaa ne ya vaa nana sa' cuno soj ma'. 'O se nana ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me nana sa' yo', ne 'unj nihánj me sí a'mii natáj se-nana Diose nana sa' yo' rihaan yuvij nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun 'yaj suun Pabló che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

²⁴ Aj quirán' 'unj sayuun che'é nij soj, ne nihánj me guun niha' raj che'é sayuun rán' 'unj á. Dan me se ase vaa sayuun quiran' Jesucristó che'é nij sí noco' man so' ro', danj vaa sayuun ran' ma'an 'unj che'é nij soj sijn noco' man so' a. ²⁵ Sí 'yaj suun che'é nij soj sijn noco' man Jesucristó mej, ne Diose me sí cune' man 'unj nata' 'unj cunudanj se-nana Diose rihaan nij

soj a. ²⁶ 'Q vaa yuve se-nana Diose nana sa' gaa naa, tzaj ne ndaa yaj me tinaruvi' sa' Diose nu' se-nana Diose nana sa' rihaan ni' sij sa' noco' man so' yaj ei. ²⁷ Dan me se guun ra Diose xcaj cunudanj ni' sij sa' noco' man so' cuenta che'e nana naca nihanj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'e soj sij yanij nanj adonj. Dan me se nuvee yuvii israelita me nij soj ma'. Yuvii yanij me soj, tzaj ne yanj Jesucristo nimán soj, ne che'e dan guun ya ra ni' se vaa vaa guii cavii sa' uxrá soj ga Diose nanj adonj. ²⁸ Ne ma'an núj me sí nata' rihaan cunudanj yuvii che'e Jesucristo, ne nago' núj chrej nucuaj man nij yuvii se vaa canoco' nij yuvii man Jesucristo, ne tucu'yón núj nana sa' cuu rihaan cunudanj yuvii, che'e rej gaa asa' cachrón núj man nij so' rihaan Diose, ne sa' inanj gaa nij so', che'e se sa' uxrá noco' nij so' man Jesucristo a. ²⁹ Che'e dan 'yaj suun uxraj tucu'yónj se-nana Jesucristo a. Ne danj 'yaj che'e se nucuaj do', nana sca' nuu nimanj qui'yaj Jesucristo do' ei.

2

¹ Me ra 'unj quene'en nij soj se vaa 'yaj suun ndo'oj che'e soj do', che'e nij sí amán ra ni'yaj man Jesucristo yanj chuman' Laodicea do', che'e yo'ó nij yuvii amán ra yuvii ataa quene'en manj do' a. ² 'Q se rquee ndo'oj nari' nucuaj nimán soj ne yo'ó cunuú se sa' nimán soj cumán soj ga tuvi' soj, ne yo'ó nari' ndo'o soj ndaa guun ya ya ra soj nana naca se vaa Jesucristo me se veé ma'an so' me nana naca yo' ei. ³ Dan me se veé rihaan Jesucristo me mán sa' cunudanj rasuun cuu do', rasuun sa' do', nu' yo'ó rasuun achiin quene'en yuvii do' ei.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa se cuno ni' nana tiha' yu'unj a. 'Q se inanj Jesucristo canoco' ni' a

⁴ Nana nihanj me taj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'e se na'vej ra 'unj tiha' yu'unj yuvii man soj a. Dan me se vaa yuvii me ra caxrii nana chi'ii rque soj, tzaj ne me ra 'unj caráán 'unj chrej rihaan nij yuvii se vaa se qui'yaj nij so' danj ga soj ma'. ⁵ Nda' se nuvi' 'unj nicun' ni'yaj soj, tzaj ne nicun' nimán 'unj ga soj chuguanj. 'Q se guun niha' uxrá ya raj se vaa 'o sa' mán soj, ne yo'ó Jesucristo nucuaj ra soj, mán soj ei. ⁶ Dan me se nda' ra se guun ra soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristo ro', danj guun ra soj yo'ó canoco' chre' soj man so' ei. ⁷ Dan me se yo'ó guun xej soj rihaan so', ne yo'ó canicun' raan soj rihaan so', ne yo'ó cunó soj rihaan so', ne tucu'yón uxrá soj tucuaán tucu'yón núj man soj, ne yo'ó so' cuchuman ra soj ni'yaj soj, ne nago' uxrá soj gracia rihaan Diose á.

⁸ Tumé soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvii man soj á. Me ra nij yuvii canoco' soj se-tucuanj nij so', tzaj ne nuvi' yu'vee nó se-tucuanj nij so' rihaan tucuaán sa' noco' ni' mei. Maan se nana tiha' yu'unj me nana a'mii nij so', ne se quinanii soj rihaan cacun' tumé soj, qui'yaj nana yo' a man adonj. Maan se nana yo' ro', nana tucu'yón nanj tuvi' nij yuvii rihaan nij yuvii me nana yo', ne se-nana nij ya'anj man rihaan chumii nihanj me nana yo', tzaj ne nuvee se-nana Jesucristo me nana yo' ma'. ⁹ 'Q se ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa Jesucristo, tzaj ne vaa nee man Jesucristo, ne che'e dan ruvi' Jesucristo rihaan ni', ne ne'en ni' Jesucristo, ne xcaj ni' cuenta daj vaa ma'an Diose uun chuguanj. ¹⁰ Ne Jesucristo me sí guun chij rihaan nij ya'anj man rihaan chumii nihanj, ne yanj Jesucristo ga soj, ne che'e dan taj se achiin man soj cuano mei. ¹¹ Tananj uun, ne maan che'e se nuu rcua'aan soj ga

Jesucristó ro', maan che'é dan aj táá ta'nga' sa' inanj man soj vaa ei. Nuveé ta'nga' taj nee man yuvij me ta'nga' yo' ma'. Ta'nga' 'yaj ca'vee tanáj soj nu' rasuun chi'ij me yo' adonj. 'Q se che'é yan tanáj soj nu' rasuun chi'ij ro', che'é dan ase vaa táá ta'nga' man soj vaa ya ei. ¹² 'Q se gaa cata' ne soj, ne ase vaa cachin' nii man Jesucristó rque yo'óo rque va'núj güii ne na'núj uún so' ro', danj vaa soj, che'é se cuchumán rá soj se vaa veé ya Diose sij nucaj ndo'o qui'yaj ya cunuu i'na' ya uún Jesucristó ei.

¹³ Gaa naá gaa ataa quene'en soj sij yanij man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o soj cacun', ne taj ta'nga' cuta' nii man nee man soj ma'. Tzaj ne ca'néj uun Diose nu' cacun' taj xráá ní', ne ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' ro', danj vaa soj, ne yo'o cunuu sa' nimán soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁴ Ne dan me se tinavij so' nu' suun vaa rihaan ní' suun cunó ní' nu' se-tucuanj Moisés, ne xa' se-tucuanj Moisés yo', tzaj ne que'ee ndo'o nana ne guun nucaj ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuaán yo' a ma'. 'Q se che'é se ne guun nucaj ní' cunó ní' nu' tucuaán yo' ro', che'é dan cutumé ndo'o ní' cacun', qui'yaj yo' adonj. Tzaj ne gaa go' nii caquí ra'a Jesucristó ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, gaa ne Diose me síj tinavij man nu' suun vaa rihaan ní' cunó ní' nu' se-tucuanj Moisés yo' adonj. ¹⁵ Maan che'é rasuun sa' qui'yaj Jesucristó ro', maan che'é dan qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij ya'anj man rihaan chumij nihánj, ne tihaan so' man nij so' se vaa daj chihaa míj se guun nucaj nij ya'anj yo' guun chij nij yo' rihaan ní' ma'. Dan me se che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', che'é dan qui'yaj canaán Diose man cunudanj nij ya'anj man rihaan chumij nihánj, ne yo'o caxrij

yuve Diose man nij ya'anj man nihánj vaa, ne guun na'aj ndo'o taran' nij ya'anj yo', qui'yaj Diose chuguanj.

¹⁶ Che'é dan se ca'vej rá soj cataj xna'anj yuvij rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Se guun cataj yuvij me rasuun se ca'vee cha' soj do', me rasuun se ca'vee co'o soj do', me güii quinavij rá soj cha'anj do', daj qui'yaj soj güii naránj rá soj do' ma'. Se ca'vej soj cataj xna'anj yuvij daj qui'yaj soj mei. ¹⁷ Tucuáán tucu'yón nij yuvij rihaan soj ro', tucuáán yo' me se canoco' nij yuvij israelitá gaa naá, ne xcaj nij so' cuentá daj gaa qui'yaj ní' gaa cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj tucuáán yo', tzaj ne yaj ro', che'é Jesucristó me se xcaj ní' cuentá sa' doj, se vaa ma'án so' canoco' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne taj che'é canoco' ní' yo'ó tucuáán cuano ma'. Tananj orún' so' canoco' ní' nanj adonj.

¹⁸ Se ca'vej soj quirij soj qui'yaj nij síj taj se vaa nica' ndo'o a'mii nij so' mei. Ca'vee se cataj nij so' se vaa na'v'ij nij so' rihaan se-mozó Diose do', ca'vee se nucui' ndo'o rá nij so' se vaa ne'en nij so' rasuun tihaan Diose rihaan nij so' taj nij so' do', tzaj ne tu'va rma'an nij so', ne maan rasuun avii raá ma'an nij so' me tu'va rma'an nij so' danj ei. ¹⁹ Dan me se taj cúu yave nij so' táá gaán chihá nij so' vaa, ese taj Jesucristó rihaan nij so' mei. Ne uno nij so' se-nana Jesucristó ma'. Ne Jesucristó me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave ní' rihaan nee man ní' ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan taran' ní' sij noco' man so', ne sa' doj noco' ní' man Diose, 'yaj Jesucristó, ne inanj danj me rá Diose qui'yaj ní' nanj adonj. Ne ase vaa vaa sca' nee man ní' 'yaj ya'aá man ní' ro', danj vaa cuyaán rá taran' ní' sij noco' man Diose 'yaj Jesucristó adonj.

20 Che'é se cavi' Jesucristó che'é nij soj ro', che'é dan ne nó xcúin soj daj chihaa míj cuno soj se-nana nij ya'anj man rihaan chumiij nihánj a mei. Che'é dan, me che'é 'yaj ndo'o soj se vaa 'yaj nij yuviij man uun rihaan chumiij nihánj ga. Dan me se me che'é niha' rá soj cuno soj nana se vaa 21 vaa rasuun se guun cha soj do', vaa rasuun se guun xcaj tu'va soj daj chá yo' do', vaa rasuun se guun cano ra'a soj do' ga. 22 Me che'é uno rma'an soj nana vaa danj ga. 'Q se rasuun yo' me se cha yuviij man rasuun yo', ne quinavij nu' rasuun yo' vaa güii adonj. Ne xa' nana vaa danj, tzaj ne nana avii raa uun yuviij me nana yo', ne niha' rá nij yuviij cataj nij yuviij nana vaa danj rihaan tuvi' nij yuviij nanj adonj. 23 Ne avii raa yuviij uno nana yo', taj nii, ne sa' uxrá nari' nij so' chrej canoco' nij so' Diose, taj nii, ne sí ni'yanj a'mii me nij so', taj nii, tzaj ne ne ya ya sij noco' man Diose me nij so' ma'. Maan se che'é nana noco' nij so' ro', 'yaj ndo'o nij so' naj guun cacun' me rá nee man nij so' qui'yaj nij so' nanj adonj.

3

1 Dan me se ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó ro', danj vaa cunuu sa' nimán soj, ne canoco' soj chrej sa', qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan che'é inanj rasuun man rej xta' xcaj soj cuentá, ne cuano nihánj me se x'núú Diose rej nuva' Diose nicun' Jesucristó cuano ei. 2 Dan me se xcaj soj cuentá che'é rasuun man rej xta', ne se nanó rá soj che'é rasuun man rihaan chumiij nihánj mei. 3 Dan me se aj cavi' nee man soj rihaan chumiij nihánj vaa, ne cuano nihánj me se táa nimán soj rej xta' rej yanj Diose, 'yaj Jesucristó ei. 4 Ne che'é dan ca'vee cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne vaa güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj, ne

curuvi' soj ga so', ne ve'é ndo'o gaa cumán soj ga so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáán nga ne che'é tucuáán cuchruij Pabló che'é ní a

5 Yaj me se se qui'yaj uún nij soj cacun' qui'yaj soj asij naá mei. Se qui'yaj soj se vaa 'yaj yuviij man rihaan chumiij nihánj a ma'. 'Q se sa' xcaj soj cuentá, ne orún' nica soj cotoj ga soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se nij a ma'. Se guun rá soj qui'yaj ituu soj si'yaj tuvi' soj ma'. Ase vaa yuviij na'víj rihaan naj guun ya'anj ro', danj vaa yuviij 'yaj ituu si'yaj tuvi' adonj. Nij vaa Diose, ne sa' doj vaa rasuun yo', rá nij so', ne 6 che'é cacun' yo' guun yuvaa uxrá Diose, ne qui'yaj ndo'o Diose sayuun man nij sí 'yaj cacun' yo' adonj. 7 'Q cuyaán vaa cacun' yo' ga cacun' qui'yaj ma'an soj asij naá, gaa canoco' soj tucuáán chi'ii ei.

8 Tzaj ne cuano nihánj me se se qui'yaj nij soj danj ma'. Se guun yuvaa soj ma'. Se guun rá soj qui'yaj soj chi'ii man yo'ó yuviij ma'. Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj ma'. Se nachri' soj ni'yaj soj tuvi' soj ma'. 9 Se ca'mii ne soj che'é tuvi' soj ma'. Yo' me se qui'yaj soj gaa ataa canoco' soj man Jesucristó, tzaj ne yaj me se cunuu sa' soj, ne se qui'yaj soj a doj danj a mei. 10 Cunuu sa' nimán soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan sa' doj namán nana sa' cuu raa soj 'o 'o güii adonj. Ne'en soj se vaa Diose me sí qui'yaj man soj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa uún soj ei. 11 Yaj me se taj se 'yaj sese naj guun yuviij me soj mei. Ca'vee se sij israelitá do', ca'vee se sij yanj do', ca'vee se sij taj ta'nga' man do', ca'vee se sij nuveé sij taj ta'nga' do', ca'vee se sij man yo'ó chuman' do', ca'vee se sij ru'vee do', ca'vee se sij nique do', ca'vee se sij chéé ma'an do', taj se 'yaj a doj mei. Orún' ya ya rasuun

sa' me Jesucristó, ne orún' so' me nican' rihaan daj a rasuun nanj ei.

¹² Dan me se narii Diose man soj canoco' soj man so', ne guun soj sí sa' noco' man Diose, ne 'ee rá Diose man soj, ne che'é dan cunu 'ee rá soj tuvi' soj chuguanj. Dan me se gaa sa' nimán soj, ne ca'mii sa' soj, ne se guun yuvaa soj man tuvi' soj ma'. Maan se gaa inaj nimán soj ei. ¹³ Sese qui'yaj chi'ii tuvi' soj rihaan soj, ne caraa x'naa yo'o yo'o soj rihaan tuvi' soj ei. Danj qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' che'é soj, caraj x'naa so' rihaan soj, ne che'é dan danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj ei. ¹⁴ Nu' yo' qui'yaj soj, ne vaa yo'ó se sa' doj qui'yaj uún soj, ne yo' me se gaa 'ee ya ya rá soj tuvi' soj, ne yo' me qui'yaj guun raan cumán soj ei. ¹⁵ Ne ca'vej soj gaa dínj nimán soj qui'yaj Jesucristó a. Che'é se me rá ma'an Diose gaa dínj nimán soj, che'é dan narii Diose man soj, ne naqui'yaj rcua'aan so' man nu' nij tinuj soj, ne che'é dan nago' soj graciá rihaan Diose ei. ¹⁶ Cuno uxrá soj se-nana Jesucristó, ne cavii nana sa' cuu raá soj, ne tucu'yón soj nana sa' rihaan tuvi' soj, ne nago' soj chrej sa' man tuvi' soj ei. Cachraa soj chra' rihaan Diose, ne nago' soj graciá rihaan Diose ei. ¹⁷ Yuvii noco' man Jesucristó me soj, ne che'é dan xcaj soj cuentá daj me rá Jesucristó qui'yaj soj do', daj me rá Jesucristó ca'mii soj do', daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó sí 'nij ra'a man ní' do', ne maan che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nago' soj graciá rihaan Rej ní' Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o' ní' rihaan tuvi' ní' a

¹⁸ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij chana vaa nica, se vaa ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no' á. Danj vaa no' xcúun nij no' qui'yaj nij no', ese chana noco' man sí 'nij ra'a man ní' me nij no' a.

¹⁹ Ne ve'é gaa 'ee rá nij snó'o man nica nij so' uún á. Se caxrj yuvaa nij snó'o man nica nij so' ma'. Se qui'yaj qui' snó'o man no' ma'.

²⁰ Ve'é cuno nij xnii nu' nana a'mii rej xnii nu' nana a'mii nii xnii uún á. Danj qui'yaj nij xnii noco' man sí 'nij ra'a man ní', ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man xnii ve'é uno a.

²¹ Se ca'mii rej xnii nana chi'ii rihaan xnii, gaa ne se quiri' nimán xnii, qui'yaj rej xnii a.

²² Cuno sa' mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Se naqui'yaj rmii mozó man mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Nda' se nuvi' se-ru'vee mozó, tzaj ne yo'o qui'yaj suun mozó á. Sí 'nij ra'a man ní' ro', tumé so' man mozó yo', ne che'é dan chuhu'vi' mozó ne ve'é qui'yaj suun so' a. ²³ Ne rihaan yuvii uun 'yaj suun mozó ma'. Tananj rihaan sí 'nij ra'a man ní' 'yaj suun so', ne che'é dan 'o ca'nej nimán so' qui'yaj suun uxrá so' nu' suun vaa rihaan so', ne se naqui'yaj rmii so' nimán so' ma'. ²⁴ Aj ne'en soj se vaa ma'an sí 'nij ra'a man ní' me sí qui'yaj cayáan soj rej sa' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan ve'é qui'yaj suun soj rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' á. ²⁵ Ne sí qui'yaj cacun' ro', inanj sayuun quiran' so', ne 'o cayaan qui'yaj Diose ca'ne' Diose cacun' che'é mozó do', che'é ru'vee do', che'é taran' yuvii do', nanj adonj. Xa' Diose, tzaj ne taj vaj sí cunii do', taj vaj sí le'ej do', taj vaj sí uun chij do', rihaan Diose man adonj.

4

¹ Dan me se ve'é qui'yaj soj sij ru'vee rihaan se-mozó soj uún á. Se tiha' yu'unj soj sij ru'vee man se-mozó soj ma'. Xcaj soj sij ru'vee cuentá se vaa ase vaa mozó rihaan soj ro', danj vaa ma'an soj rihaan Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é Pabló a

² Dan me se yo'ò cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose daj a güii ei. Se ca'ne' rá soj ga suun achíin ni'yaj rihaan Diose mei. Ne tadó soj cumán soj, ne niganj nago' soj graciá rihaan Diose á. ³ Dan me se cachinj ni'yaj uún soj rihaan Diose che'é núj se vaa gaa ya'núj rihaan núj ca'mii núj se-nana Jesucristó nana tihaan naca Diose rihaan ní' á. Che'é nana yo' me 'nij 'unj taga' nihánj cuano ei. ⁴ Vaa suun rihaan 'unj tihaán 'unj se-nana Jesucristó rihaan yuvij, ne che'é dan cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee ca'mii natáj sca' 'unj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuchruj raa ní' daj ca'mii ní' rihaan nij síi ataa cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Asa' chéé soj ga nij síi ataa cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne sa' nuchruj raa soj daj ca'mii soj ga nij so', ne se quiri' uun tiempo qui'yaj soj ga nij so' mei. ⁶ Nu' cuentó nanó soj ga nij so' me se inanj cuentó ve'é do', inanj cuentó sa' aran' rá nij so' do', inanj cuentó a'mii danj Diose do', ca'mii soj, ne quene'en soj me nana ca'mii soj rihaan 'ò 'ò síi xná'anj man soj che'é tucuáán noco' soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Colosas, rá nij tui' Pabló a

⁷ Tinúú ní' síi 'ee ndo'o rá ní' man síi sa' ndo'o 'yaj suun gaj che'é síi 'nij ra'a man ní' síi cu'naj Tíquico me síi ca'nej 'unj cuchí' nica' nana che'é núj rihaan soj ei. ⁸ Ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan soj daj quiran' núj, gaa ne guun ya rá soj, ne narí' nucua'j nimán soj ei. ⁹ Ne ca'nej 'unj man tinú' Onésimo

cuchí' so' ga tinú' Tíquico yo', ne síi man chiháán soj me tinú' Onésimo, ne 'ee rá ní' man so', ne nucua'j rá 'unj man so', ne cataj xna'anj roj so' rihaan soj nu' se vaa quiran' núj rej nihánj ei.

¹⁰ Aj ne'en soj man síi cu'naj Aristarco uún a. Cuanó nihánj me se 'nij so' taga' ga 'unj, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne vaa síi cu'naj Marcos tinúú tachruu síi cu'naj Bernabé a. Veé danj ve'é cumán soj, rá so' uún a. Aj cuchí' nana rihaan soj che'é síi cu'naj Marcos, se vaa sese cuchí' so' chiháán soj, ne ve'é ca'mii soj ga so' á. ¹¹ Ne ne'en soj man síi cu'naj Jesús Justo uún a. So' ro', me rá se vaa ve'é cumán soj a. Síi cu'naj Aristarco do', síi cu'naj Marcos do', síi cu'naj Jesús do' a. 'O se orún' va'núj nij so' me yuvij israelitá 'yaj suun ga núj che'é yan guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne nari' nucua'j doj rá 'unj, qui'yaj nij so' ei.

¹² Ne ve'é cumán soj, rá síi cu'naj Epafras uún a. Síi cavii chiháán soj me so', ne 'yaj suun uxrá so' che'é Jesucristó, ne nu' güii achíin ni'yaj uxrá so' rihaan Diose che'é soj, ne me rá so' gaa chij rá soj, ne guun ya rá soj se vaa ne'en soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹³ ne 'unj me síi ne'en ya se vaa qui'yaj suun uxrá so' che'é soj do', che'é nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', che'é nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Hierápolis do' a. ¹⁴ Doctor síi cu'naj Lucas síi 'ee ndo'o rá ní' me se me rá uún so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne tananj síi cu'naj Demas uún, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a.

¹⁵ Cataj soj rihaan nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', rihaan chana' cu'naj Ninfas do', rihaan nij yuvij amán rá na'víj rihaan Diose tucuá no' do', se vaa ve'é cumán nij so',

rá 'uñj ei. ¹⁶ Asa' navij nayaa soj
 yanj cartá nihánj, ne ca'nej soj yanj
 nihánj ca'anj yo' rihaan nij yuvij
 amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj
 chuman' Laodicea, ne nayaa nij so'
 uún á. Ne ca'nej nij so' yanj ca'née
 'uñj rihaan nij so', nayaa soj uún a.

¹⁷ Ne cataj soj rihaan síi cu'naj
 Arquipo se vaa 'o ca'nej nimán so'
 qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' síi
 'nij ra'a man ní' rihaan so' á.

¹⁸ Ma'anj ra'aj sij cu'naj Pabló
 cachrón nana nihánj adonj. Se
 quini'yón soj se vaa 'nij 'uñj taga'
 ma'. Me rá 'uñj qui'yaj ndo'o Diose
 se luj che'é nij soj ei.

**Nihánj me 'o yanj
cartá qui'yaj síi
cu'naj Pabló ca'née
so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Tesalónica a**

¹ Síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', me núj, ne tu'va taran' núj avii 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sij yanj chuman' cu'naj Tesalónica sij noco' man Rej ní' Diose do', man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do' a. Me rá núj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica ro', sa' uxrá noco' nij so' man Diose a

² Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é cunudanj soj, ne gaa achíin ni'yaj núj rihaan Rej ní' Diose, ne achíin ni'yaj ndo'o núj che'é taran' nij soj ei. Dan me se yo'o ³ nuû rá núj se vaa qui'yaj suun ndo'o soj che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne caran' rá soj ni'yaj soj man so', ne nuu rá núj se vaa ne'en soj se vaa cavii sa' soj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' vaa güii, ne che'é dan yo'o a'née nimán soj qui'yaj suun soj che'é so' adonj. ⁴ Dan me se 'ee rá Diose man soj, tinuj, nocoj. Ne ne'en núj se vaa narii Diose man soj canoco' soj man so' adonj.

⁵ 'Q se cuno soj nana sa' nana nata' núj rihaan soj, ne ne cuno rma'an soj nana yo' ma'. Dan me se gaa cuno soj nana yo', ne yuun che'e guun ya rá soj se vaa nana

ya me yo', ne guun nucuaj ndo'o soj canoco' soj nu' nana yo' ei. 'Q se Nimán Diose ne ga soj ei. 'Q se gaa cane núj ga soj, ne quene'en soj daj qui'yaj núj che'é se me rá núj cavii sa' soj a. ⁶ Ne ase qui'yaj guee núj do', ase 'yaj guee síi 'nij ra'a man ní' do', danj qui'yaj guee soj chuguanj. Dan me se nda' se quiran' soj sayuun qui'yaj nij yuvii ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne yo'o canoco' soj se-nana Diose, ne guun niha' rá soj, qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Ne cunudanj nij yuvii noco' man Diose man estadó Macedonia do', man estadó Acaya do', xcaj nij so' cuentá che'é se vaa qui'yaj soj, ne danj qui'yaj guee nij so' uún ei.

⁸ Dan me se aj cuno ndo'o yuvii se-nana síi 'nij ra'a man ní', qui'yaj soj, ne dan me se nuveé inanj nij yuvii man estadó Macedonia do', nij yuvii man estadó Acaya do', me yuvii cuno nana se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Diose ma'. 'Q se yuvii man rihaan nu' cachra' chumii me yuvii cuno nana yo' nanj adonj. Che'é dan me taj che'é cataj xna'anj núj rihaan nij yuvii che'é se vaa qui'yaj soj ma'. ⁹ Ma'an nij yuvii taj xna'anj rihaan tuvi' nij so' se vaa ve'é uxrá ca'mii soj ga núj gaa cayáan núj ga soj, ne taj xna'anj nij so' se vaa tanáj soj ya'anj canoco' soj gaa rque, ne dan me se chruun cacój soj do', yahij cacój soj do', me nij ya'anj yo', ne yaj me se canicaj soj canoco' soj man Diose síi vaa i'na' ya ya, ¹⁰ ne na'vij soj ca'na' uún ma'an Jesucristó ta'nii Diose rej xta' a. Ne Jesucristó ro', me síi cunuu i'na' ya uún qui'yaj Diose gaa cavi' so', ne tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun asa' quisij güii caxrij yuvaá Diose man nij síi tumé cacun' ne qui'yaj Diose sayuun man nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é tucu'yón síi cu'naj Pabló se-nana Diose nana sa' rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

¹ Ne'en ma'an soj se vaa cavii sa' suun qui'yaj suun núj gaa cayáán núj ga soj, tinuj, nocoj. ² Dan me se asino yaan quiran' núj sayuun chuman' Filipos, ne nachri' ndo'o nij síi man chuman' yo' ni'yaj nij so' man núj, tzaj ne che'é se sij noco' man Diose me núj, che'é dan nda' se sayuun ndo'o vaa nata' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj qui'yaj nij síi man chiháán soj, tzaj ne ne cuhu'vi' núj ma'. Tananj ca'neé nimán núj nata' núj doj nana sa' rihaan soj a.

³ Vaa che'é a'mii natáj núj se-nana Diose rihaan soj, ne dan me se nuveé sij noco' tucuáán ne me núj ma'. Ne quij vaa nimán núj ma'. Nuveé sij tiha' yu'unj man yuvij me núj ma'. ⁴ 'O se guun nucuaj rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj nata' núj se-nana so' nana sa', ne danj 'yaj guee núj adonj. Ne uun rá núj se vaa cataj yuvij se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Maan se me rá núj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man núj, ne che'é dan 'yaj suun núj che'é Diose, ne Diose me síi acaj cuentá che'é núj daj vaa nimán núj adonj. ⁵ Ne'en soj do', ne'en ma'an Diose do', se vaa ne ca'mii ya'anj ndo'o núj ga soj che'é rej ca'vee ca'neé núj sa'anj man soj ma'. ⁶ Ne guun rá núj cataj soj do', cataj yo'ó yuvij do', se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Nda' se Jesucristó me síi cune' man núj guun núj apóstol nata' se-nana so', tzaj ne ne cachinj núj rasuun rihaan soj ma'.

⁷ Tananj ase 'yaj nij chana ga ta'nii chana ro', danj qui'yaj núj ga soj gaa cayáán núj ga soj, ne ve'é inanj qui'yaj núj ga soj adonj. ⁸ Dan me se cunuu 'ee rá núj man soj,

ne che'é dan nuveé inanj se-nana Diose me se vaa rqueé núj man soj ma'. Rqueé núj se-nana Diose man soj, ne yo'ó ca'neé nimán núj qui'yaj suun núj che'é soj uún adonj. ⁹ Dan me se ne'en soj se vaa nuvi nigan' 'yaj suun núj, gaa ne ri' núj sa'anj, ne ránj ma'an núj se chá núj, ne ne ca'vej rá núj ca'neé núj se chá man soj, man tinuj, man nocoj. Danj inanj qui'yaj núj gaa ca'mii natáj núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj adonj.

¹⁰ Quene'en ma'an soj do', quene'en Diose do', se vaa sij nica nimán me núj rihaan soj sij amán rá ni'yaj man Diose, ne dan me se qui'yaj núj inanj se me rá Diose qui'yaj núj, ne ne qui'yaj núj cacun' a ma'. ¹¹ Ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj snó'o ga ta'nii snó'o ro', danj vaa qui'yaj núj ga 'o 'o nij soj, ne dan me se guun nucuaj nimán soj, qui'yaj núj, ne narqué núj chrej nucuaj man soj ¹² se vaa qui'yaj soj se vaa no xcúún soj qui'yaj soj che'é se narii Diose man soj cane soj ga Diose güi guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne ve'é ndo'o cumán soj ga Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Tesalónica ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó man chiháán nij so' a

¹³ Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj ei. Dan me se gaa cuno soj se-nana Diose nana ca'mii natáj núj rihaan soj, ne ne cataj soj se vaa se-nana yuvij uun me nana yo' ma'. Ya cataj soj se vaa se-nana Diose me nana nata' núj, ne veé ya se-nana Diose me yo' adonj. Ne nuu sa' nimán soj, 'yaj nana yo', che'é se cuchumán rá soj cuno soj nana yo' ei. ¹⁴ 'O se ase vaa quiran' nij síi noco' man Diose síi man estado Judea ro', danj quiran' uún soj, che'é se sij noco'

man Jesucristó me taran' soj, tinuj, nocoj. Dan me se quiran' nij sí man estadó Judea sayuun, qui'yaj nij yuvií israelitá sí man chiháan nij so', ne quiran' uún soj sayuun, qui'yaj nij sí man chiháan soj ei. ¹⁵ Ne xá' nij sí israelitá yo', tzaj ne nij so' me sí ticavi' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', man nij sí nata' se-nanā Diose gāa naá do', ne veé uún nij so' canoco' ndo'o man núj, guun rá nij so' go' nij so' man núj uún nanj adonj. Nij ndo'o 'yaj nij so' ni'yaj Diose, ne taj ri'yunj nij so' man cunudanj yuvií uún adonj. ¹⁶ Dan me se me rá núj nata' núj se-nanā Diose rihaan soj sij yaní che'é yan quinanií soj rihaan sayuun, tzaj ne aráan ndo'o nij sí israelitá yo' chrej rihaan núj, ne guun nocoj uxrá cacun' quitaj xráa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan yo'o ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man nij so', ne yuun che'e quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá sí cu'naj Pabló quene'en so' man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' cu'naj Tesalónica a

¹⁷ Xa' yaj me se guun gan' ya núj doj rihaan chiháan soj doj güii nihánj, tzaj ne 'o nuú rá núj man soj, ne che'é dan me ndo'o rá núj quene'en yucuan' núj man soj, ¹⁸ ne che'é dan guun rá núj cuchí' núj rihaan soj, ne xá' 'unj sij cu'naj Pabló me se guun que'ee ndo'o me raj cuchij rej man soj, tzaj ne caráan Satanás chrej rihaan núj cuchí' núj rihaan soj ei. ¹⁹ Dan me se asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj ne guun niha' uxrá rá núj che'é soj, ne nata' núj rihaan Jesucristó se vaa ve'é canoco' soj man so' qui'yaj núj, ne cavii sa' núj rihaan so' che'é soj ei. Taj vaj yo'ó yuvií 'yaj danj a ma'. 'O se orún' ya soj me sí 'yaj danj ei. ²⁰ 'O se soj me

sí qui'yaj cavii sa' núj, ne soj me sí qui'yaj guun niha' rá núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Timoteo rihaan Pabló se vaa sa' uxrá cuchumán rá nij sí man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹ Che'é dan ne ca'vej uxrá rá núj cane ran taran' núj chuman' nihánj a ma'. Che'é dan cavii raá núj se vaa vj ran' guéé rój me sí quinaj chuman' Atenas nihánj, ² ne dan me se ca'née núj man tinú' Timoteo cuchí' so' rej man soj a. Dan me se so' me sí 'yaj suun ndo'o rihaan Diose gāa núj suun nata' se-nanā Jesucristó nana sa', ne me rá núj raçuíj so' man soj, narque so' chrej nucuj man soj, ne raan doj canoco' soj man Jesucristó, qui'yaj so', ³ ne a 'ó tuvi' soj se quirí'j tucuaán noco' soj che'é sayuun qui'yaj yuvií man soj, rá núj a ma'. 'O se ne'en soj se vaa no xcúún ní' quiran' ní' sayuun rihaan chumií nihánj, ⁴ ne gāa cayáan núj gā soj, ne cataj ya núj rihaan soj se vaa xraj, ne quiran' ní' sayuun, ne ne'en soj se vaa ya quiran' ní' sayuun niha'. ⁵ Che'é se me uxrá rá 'unj quene'en 'unj daj quiran' soj, ne che'é dan ca'née 'unj man Timoteo cuchí' so' rej man soj, ne cataj xna'anj so' rihanj daj 'yaj soj noco' soj man Diose, raj a. Dan me se quinanó rá 'unj sese aj caxríj sí chree chrej chí'ij rque soj do', sese quirí' nu' suun qui'yaj suun núj che'é soj do', raj a.

⁶ Dan me se canicaj uún Timoteo namán so' rihaan núj, ne cataj xna'anj so' se vaa ve'é uxrá amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne 'ee rá soj tinúú soj, taj so', ne niganj ve'é nuú rá soj man núj, taj so', ne ase vaa me rá núj quene'en núj man soj ro', danj vaa rá soj me

rá soj quene'en soj man núj, taj so', ne guun niha' ndo'o rá núj gaa cuno núj se-nana so' adonj. ⁷ Dan me se quiran' ndo'o núj sayuun gaa rque gaa qui'yaj suun núj yan cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, tzaj ne cuano nihánj me guun niha' uxrá rá núj che'é rej nata' Timoteo che'é soj rihaan núj, tinuj, nocoj. ⁸ Dan me se che'é se raan noco' soj man sí' 'nij ra'a man ní', che'é dan vaa che'é gaa niha' rá núj qui'yaj suun núj rihaan chumiij nihánj adonj. ⁹ Dan me se guun niha' uxrá rá núj rihaan Diose che'é soj, ne che'é dan no xcuún núj nago' ndo'o núj gracia rihaan Diose che'é soj, ¹⁰ ne nuvíi nigan' cachinj ni'yaj núj rihaan Diose se vaa ca'vej Diose quene'en núj man soj, ne sese ataa nari' soj nu' tucuaán noco' ní', ne me rá núj narque núj doj chrej sa' man soj, ne sa' doj canoco' soj Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuú 'ee rá ní' man cunudanj yuvii a

¹¹ Me rá núj racuj ma'an Rej ní' Diose racuj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' racuj man núj cuchí' núj rihaan soj, ¹² ne ase vaa 'ee rá núj man soj ro', danj gaa cunuú 'ee ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', cunudanj yuvii do', qui'yaj sí' 'nij ra'a man ní', rá núj a. ¹³ Ndaa síj, gaa ne yo'o cunuú sa' nimán soj rihaan Rej ní' Diose gaa güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumiij nihánj gaa cunudanj nij se-mozó so' sí' guee, ne a 'ó cacun' se tumé soj vaa gaa man adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é cuman ní' ga nij tinúú ní' a

¹ Yaj me se che'é se sij aj noco' man sí' 'nij ra'a man ní' me nu' ní' ro', che'é dan cuano nihánj me

cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa doj a canoco' soj nu' tucuaán noco' soj tucuaán cuchruj núj rihaan soj gaa cataj núj daj qui'yaj soj gaa man soj rihaan chumiij nihánj gaa ne gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose man soj, tinuj, nocoj. ² 'Q se aj ne'en soj se vaa vaa doj nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nanj a. ³ 'Q se nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne dan me se me rá Diose guun soj sí' sa' rihaan so', ne na'vej rá Diose cotoj nij snó'o ga náa guun chana ma'. ⁴ Maan se ve'é qui'yaj 'o 'o snó'o, nana' so' orún' chana xcaj so', ne ve'é qui'yaj snó'o rihaan Diose, ne ve'é qui'yaj so' rihaan chana uún a. ⁵ Dan me se se guun canoco' soj tucuaán noco' nij yuvii ne ne'en man Diose ma'. Maan che'é se ve'é vaa chana rihaan nij so', ne uun rá nij so' xcaj nij so' man chana, tzaj ne ne acaj nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' taj ya'anj nij so' man chana ma'. ⁶ Sese cuno soj nana nihánj, ne se guun soj sí' tiha' yu'unj man tinúú ní' che'é chana ma'. 'Q se aj cataj ya núj rihaan soj se vaa qui'yaj sí' 'nij ra'a man ní' sayuun man yuvii tiha' yu'unj man tinúú nanj adonj. ⁷ Nuveé che'e se me rá Diose qui'yaj ní' cacun' me canacúún Diose man ní' ma'. Canacúún Diose man ní', tzaj ne che'é rej cunuú sa' nimán ní' rihaan Diose me canacúún Diose man ní' adonj. ⁸ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa sí' ri'lj yanj man nana nihánj ro', nuveé se-nana yuvii me ri'lj yanj so' ma'. Se-nana Diose sí' rque Nimán cunuú nimán ní' me nana ri'lj so' nanj adonj.

⁹ Dan me se taj che'é cachron 'unj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa no xcuún soj gaa 'ee rá soj man tinúú soj ma'. 'Q se ma'an Diose me sí' tucuyón man soj se vaa qui'yaj soj danj adonj. ¹⁰ 'Q se danj inanj 'yaj

ya soj nuu 'ee rá soj man nu' nij tinúú ní' sí man estadó Macedonia, tzaj ne inanj me rá núj narque núj chrej man soj se vaa doj a cunuú 'ee rá soj man tinúú ní', tinuj, nocoj. ¹¹ Ne guun rá soj gaa díj cumān soj, ne se tiguíj soj man soj rihaan se-suun tinúú soj ma'. Maan se ndaa se-suun 'o 'o soj qui'yaj suun soj á. Danj inanj vaa chrej narqué núj rihaan soj asij rque á. ¹² Sese danj qui'yaj soj, ne nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' se vaa ve'é 'yaj soj ei. Ne se cachiin a doj rasuun man soj ma'. 'O se ma'an soj nanó' rej cavii rasuun achiin man soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirān' ní' asa' quisíj güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj a

¹³ Me rá núj quene'en soj daj quirān' nij tinúú ní' nij sí noco' man Jesucristó nij sí cavi', tinuj, nocoj. Ne se quinánó rá soj che'é tinúú ní' sí cavi' ma'. Dan me se nij sí ne amán rá ni'yaj man Diose ro', nanó ndo'o rá nij so' che'é tuvi' nij so' sí cavi' che'é se taj se qui'yá' cavii sa' tuvi' nij so', rá nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán ya rá ní' se vaa cavi' Jesucristó, ne cunuú i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa xa' nij tinúú ní' sí cavi', tzaj ne che'é se cavi' Jesucristó che'é nij so' ro', che'é dan cunuú i'na' uún nij so', ne ca'na' uún nij so' ga so', qui'yaj Diose adonj.

¹⁵ Nihánj me nana cataj xna'anj ma'an sí 'nij ra'a man ní' rihaan núj, ne dan me se asa' quisíj güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' rihaan chumií nihánj, ne ní' sij gaa i'na' rihaan chumií nihánj ro', se quitáá yaan ní' rihaan nij sí cavi' ma'. ¹⁶ 'O se caguaj ma'an sí 'nij ra'a man ní' gaa cavii so' rej xta' nanj so' rihaan chumií nihánj, ne caguaj nij se-mozó Diose nij sí uun

chij doj, ne ca'yanj se-mozó Diose xrúun Diose chruun a'yánj, gaa ne nij tinúú ní' nij sí canoco' man Jesucristó nij sí cavi' me se asino nij so' cunuú i'na' a. ¹⁷ Ne sese gaa i'na' ní' cayáán ní' rihaan chumií nihánj, ne nacaj nij se-mozó Diose man ní', ne cavii ní' rej xta' raa ngaa ga nij sí cunuú i'na' uún, ne narí' tuvi' ní' ga sí 'nij ra'a man ní' rej xta', gaa ne cayáán ní' ga sí 'nij ra'a man ní' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁸ Nihánj me nana cataj xna'anj soj rihaan tinúú soj, ne narí' nucuaaj nimán 'o 'o soj, qui'yaj nana nihánj ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcax ní' cuentá daj qui'yaj ní' ndaa se quisíj güii ca'na' uún Jesucristó a

¹ Taj che'é cachron núj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj núj rihaan soj me güii ca'na' uún Jesucristó, man tinuj, man nocoj. ² 'O se aj ne'en ya soj se vaa ase vaa ne ne'en ní' me güii catuú sí ituu qui'yaj ituu so' ro', danj vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' rihaan chumií nihánj a ma'. ³ Dan me se vaa güii cataj yuvii: "Yaj me se díj vaa rihaan chumií, ne taj che'é cuhu'vi' ní' ma'", cataj nij yuvii a. 'O se güii yo' me taj ni'yón ase vaa ran' chana' cuchruj ne'ej ro', danj gaa quirān' ndo'o nij yuvii sayuun, ne se quinanii nij so' ma'. 'O se yuun che'e cutuna nij so' nanj adonj.

⁴ Xa' soj, tzaj ne nuveé sij chéé rej rmi' ne acax cuentá me soj, man tinuj, man nocoj. 'O se güii ca'na' uún Jesucristó me se taj che'é cuhu'vi' soj ndaa vaa chu'vi' nij sí ne'en man sí ituu ma'. ⁵ Ino vaa soj rihaan nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne sij chéé ranga' man naán güii me soj, ne sij acax sa' cuentá me soj

uún, ne nuveé sij chéé rej rm̄i' d̄o', rej nīj d̄o', me soj ma'. 'O se sij chéé rej ranga' me soj ei. ⁶ Che'é dan se guun guun ní' sí' otoj nd̄a' rá se vaa 'yaj ta'aj nīi ma'. 'O se vaa che'é ni'yaj ranga' rlīj rihaan ní' ei. Se canoco' ní' tucuáán noco' yo'ó nīj yuvīj mei. Tan̄anj yo'o gaa yu've ní', ne se gaa xn̄o ní' mei. ⁷ Dan me se nīj sí' man̄ rihaan chumīj nihánj ro', sí' vaj rej rm̄i' me nīj so', ne taj se 'yá' xcaj nīj so' cuentá ma'. Che'é dan ase vaa 'o sí' otoj nu' d̄o', ase vaa sí' xn̄o d̄o', vaa nīj so', ne ne ne'en nīj so' d̄aj 'yaj nīj so' a ma'. ⁸ Xa' ní', tzaj ne sij vaj rej ranga' me ní', ne acaj ní' cuentá d̄aj qui'yaj ní' nanj á. Dan me se yo'o gaa nucuaj rá ní' man sí' 'nīj ra'a man ní', ne gaa 'ee rá ní' man tinúú ní', ne ase vaa aráán rihaan nimán tanuu 'yaj aga' n̄o rucuaa tanuu ro', danj gaa caráán rihaan nimán ní' a. Ne guun ya rá ní' se vaa ya cavīj sa' ní', ne ase vaa avii sa' tanuu 'yaj aga' nuu raā tanuu ro', danj gaa cavīj sa' ní' che'é se guun ya rá ní' se vaa cavīj sa' ní' a.

⁹ Nuveé che'ē se me rá Diose caxrīj yuvaā Diose man ní' me cataj Diose se vaa canoco' ní' man so' ma'. 'O se cataj Diose danj che'é se me rá Diose quinan̄īj ní' rihaan sayuun ne cavīj sa' ní' che'é Jesucristó sij 'nīj ra'a man ní' adonj. ¹⁰ Ne Jesucristó me sí' cavi' che'é ní', ne che'é dan ca'vee se cavi' ní', ca'vee se gaa i'na' ní', tzaj ne cayáán rcua'aan cunudan̄j ní' ga so' adonj. ¹¹ Che'é dan ase vaa 'yaj soj cuano ro', danj in̄anj qui'yaj soj, raj a. Dan me se nago' soj nana sa' man tinúú soj, nari' nucuaj nimán tinúú soj, ne racūj soj man tinúú soj yan sa' doj canoco' nīj tinuj nīj soj man Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej man nu' nīj sí' noco' Diose a

¹² Cuan̄o nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa caraā cochroj soj rihaan nīj sí' uun chīj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nīj so' ro', me sí' nicaj yu'unj man soj rihaan sí' 'nīj ra'a man ní', ne narqué nīj so' chrej sa' man soj, ¹³ ne 'yaj suun ndo'o nīj so' che'é soj, ne che'é dan gaa 'ee rá soj man nīj so', ne caraā cochroj soj rihaan nīj so' á. Ne ve'é cuman soj ga tinúú soj á. ¹⁴ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa nago' soj chrej nucuaj man nīj sí' rmīj se vaa qui'yaj suun nīj so', tinuj, nocoj. Sese vaa 'o sí' chu'vi' nimán, ne ca'mīj soj nana sa' rihaan so', ne nari' nucuaj nimán so', qui'yaj soj á. Racūj soj man nīj yuvīj ninaj, ne gaa in̄aj nimán soj ni'yaj soj man cunudan̄j yuvīj á. Se guun ca'maan ra'yanj rá soj ma'. ¹⁵ Tumé soj man soj se guun qui'yaj chi'līi yo'o tuvi' soj man sí' 'yaj chi'līi man soj ma'. Maan se in̄anj suun sa' qui'yaj suun soj che'é tuvi' soj d̄o', che'é cunudan̄j yuvīj d̄o' á.

¹⁶ Niganj gaa niha' rá soj, ¹⁷ ne se ca'ne' rá soj ga suun achíin ni'yaj rihaan Diose mei. ¹⁸ Ne ca'vee se me ma'an sayuun quiran' soj, tzaj ne yo'o nago' soj graciá rihaan Diose á. Danj me rá Diose qui'yaj soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj adonj.

¹⁹ Se guun caráán soj chrej rihaan Nimán Diose tucu'yón Nimán Diose nana sa' man soj ma'. ²⁰ Se quiri'lj yanj soj man nana cataj xna'anj naca Nimán Diose rihaan soj ma'. ²¹ Tzaj ne xcaj soj cuentá d̄aj vaa 'o 'o nana cun̄o soj, gaa ne quene'en soj sese ya nana ca'mīj Nimán Diose me yo', ne sa' cunuú rá soj nu' nana sa' yo' á. ²² Ne a 'o se nīj se ca'vej rá soj qui'yaj soj ma'. ²³ Diose ro', me sí' naqui'yaj xej nimán ní', ne me rá núj cunuū sa' in̄anj nimán soj rihaan so', qui'yaj ma'an so', ne me rá núj tumé Diose

man ma'an soj ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne dan me se me rá núj tumé Diose man nimán soj do', man nee man soj do', ne a 'ó cacun' se tumé soj a mei. ²⁴ Dan me se Diose me síí nacúún man soj canoco' soj man so', ne vaa che'é gaa nucaj rá soj man so' se vaa tumé so' man soj adonj.

²⁵ Ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj, tinuj, nocoj.

²⁶ Asa' nari' tuvi' soj ga tinúú ní' síí noco' man Diose, ne ve'é ca'mii soj ga nij so', ne go' soj 'o xto man nij so' rihaan Diose ei. ²⁷ Maan che'é se síí'nij ra'a man ní' rqué suun manj, che'é dan me no xcúnj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nayaá soj yanj cartá nihánj rihaan cunudanj nij tinúú ní' síí noco' man Diose ei. ²⁸ Ne me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj adonj.

**Nihánj me sĭj vĭj yanj
cartá qui'yaj sĭí
cu'naj Pabló ca'néé
so' rihaan nij yuvĭi
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj
Tesalónica a**

¹ Sĭí cu'naj Pabló do', sĭí cu'naj Silvano do', sĭí cu'naj Timoteo do', me núj, ne 'yaj núj yanj cartá nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sĭj yanj chuman' cu'naj Tesalónica sĭj noco' man Rej ní' Diose do', man Jesucristó sĭj 'nij ra'a man ní' do' a. ² Me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sĭj 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é noco' nij sĭí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Tesalónica man Diose a

³ Sa' uxrá doj canoco' nij soj man Diose, ne cunuu 'ee doj rá 'o 'o soj tinúú soj daj a güii, ne che'é dan no xcúún núj niganj nago' núj gracia rihaan Diose che'é soj, tinuj, nocoj. ⁴ Ne ma'an núj nata' rihaan nij yuvĭi noco' man Diose yanj que'ee chuman' se vaa ve'é 'yaj soj, ne dan me se taj núj se vaa 'yaj ndo'o nii sayuun man soj, tzaj ne yo'o amán rá soj ni'yaj soj man Diose, ne 'o vaa sca' rá soj rihaan sayuun, ne yo'o noco' raan soj man Diose ei. Dan me se yo'o a'mii sca' ya ma'an núj che'é soj rihaan daj a nij sĭí noco' Diose yanj daj a chuman' se vaa uxrá táá ri'yunj nii man soj ne uxrá ran' soj sayuun, taj núj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii qui'yaj Diose sayuun man nij yuvĭi

'yaj sayuun man nij sĭí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Che'é se vaa 'yaj soj, che'é dan ne'en ní' se vaa nica vaa nana cataj xna'anj Diose che'é soj a. Dan me se nuchruj raa Diose che'é soj, ne cataj xna'anj Diose se vaa ca'vee cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumĭi nihánj, ne che'é ma'an güii dan ran' soj sayuun nanj á. ⁶ Dan me se ne'en ní' se vaa nica vaa rá Diose qui'yaj Diose sayuun man nij yuvĭi qui'yaj sayuun man soj, ⁷ ne nica vaa rá Diose cataj xna'anj Diose se vaa navĭj güii ran' soj sayuun, ne naraan rá soj ga núj, ne veé danj naraan rá taran' ní' güii curuvĭ' uún Jesucristó sĭj 'nij ra'a man ní' do', curuvĭ' nij se-mozó so' sĭí nucuaj ndo'o do', curuvĭ' rej xta' rque 'o ya'an chuguun a. ⁸ Ne qui'yaj Jesucristó sayuun man nij yuvĭi ne ne'en man Diose do', man nij yuvĭi na'vej rá cunó se-nana Jesucristó sĭj 'nij ra'a man ní' nana sa' do' a. ⁹ Dan me se quiran' nij so' sayuun che'é cacun' qui'yaj nij so', ne dan me se rej yanĭj cumán nij so', cacaa nij so' nu' cavĭi nu' ca'anj a. Se quene'en nij so' man sĭí 'nij ra'a man ní' do', se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa so' do', yan nucuaj ndo'o so' do' ma'. ¹⁰ 'O se güii ca'na' uún sĭí 'nij ra'a man ní' rihaan chumĭi nihánj me se cataj nij sĭí sa' noco' man so' se vaa ve'é ndo'o vaa so', ne sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj so' a. 'O se cuchumán ya rá soj cuno soj nana nata' núj rihaan soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achĭín ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa raculĭj Diose man nij sĭí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Che'é dan niganj achĭín ni'yaj núj rihaan Diose che'é soj se vaa ca'vee quisĭj soj guun soj nu' ndaa vaa me rá Diose guun soj gaa

canacúun Dioso man soj canoco' soj man so' a. Ne achíin ni'yaj núj se vaa račuíj ndo'o Dioso man soj qui'yaj suun soj nu' suun sa' me rá soj qui'yaj suun soj, che'é se sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me soj a. ¹² Dan me se ndaa síj, gaa ne ca'vee cavii sa' doj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ni'yaj yuvii che'é se vaa qui'yaj ma'an soj, ne cavii sa' ma'an soj ni'yaj yuvii che'é se sij nocó' man Jesucristó me soj a. Danj inanj me se luj me rá Dioso síi nocó' ní' man do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', qui'yaj roj so' che'é soj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi chi'ii ca'na' rihaan chumii a

¹ Dan me se aj ne'en soj se vaa ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne cunu chre' ní' ga so', tinuj, nocoj. Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan soj cuano ² se vaa se guun vij ra'yanj rá soj ma'. Se caráya'anj soj nana cuno soj se vaa aj quisíj güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii ma'. Nuveé nana ya me nana yo' ma'. Ca'vee se nana ca'mii Nimán Dioso me yo' taj nii, ca'vee se danj a'mii 'o síi a'mii natáj taj nii, ca'vee se nana cachrón núj rihaan 'o yanj cartá me yo' taj nii, tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se ataa quisíj güii ca'na' uún Jesucristó adonj. ³ Dan me se na'vej uxrá raj tiha' yu'unj nii a doj man soj a mei. Dan me se asino tucuj yuvii rihaan Dioso, ne ca'na' yo'o síi chi'ii rihaan chumii, ne síi se ca'vej rá cuno rihaan Dioso guun so' a. Dan me se xa' so', tzaj ne sij aj cacaa guun so' vaa güii ei. ⁴ Dan me se quinachri' so' man cunudanj ya'anj, ne a 'ó rasuun se ca'vej rá so' na'vij yuvii rihaan ma'. Dan me se catuu ma'an so' nuvíi nocoo cayáan so' rej na'víj yuvii rihaan

Dioso, gaa ne ca'mii ne so' cataj so' se vaa ma'an so' me Dioso á.

⁵ Sese na'núj rá soj, ne nu' nana nihánj me nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj asij rque doj gaa cayáan 'unj ga soj ei. ⁶ Ne aj ne'en soj me rasuun aráan chrej rihaan síi chi'ii yo', se vaa se ca'vee ca'na' so' cuano ma'. Dan me se caráan chrej rihaan so' ndaa se quisíj güii cachrón Dioso ca'na' so', gaa ne ca'na' so' adonj. ⁷ Cuano nihánj me se uun ndo'o cacun', tzaj ne ataa quene'en ní' daj gaa nu' cacun' qui'yaj síi chi'ii yo' ei. Ne xa' síi aráan chrej ca'na' síi chi'ii, tzaj ne vaa güii naxuun so' man ma'an so', ⁸ gaa ne ca'na' síi chi'ii yo' síi na'vej rá cuno rihaan Dioso, gaa ne quene'en ní' daj guun ei. Tzaj ne asa' ca'na' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne ca'yanj uun so' man síi chi'ii yo', ne quirj' nu' so' adonj. ⁹ Síi chree síi cu'naj Satanás me síi qui'yaj ca'na' síi chi'ii yo', ne ma'an síi chree qui'yaj guun nucuaj síi chi'ii yo' qui'yaj ndo'o so' suun nocoo ni'yaj yuvii, che'é yan tiha' yu'unj so' man nij yuvii a. ¹⁰ Ne nu' se chi'ii ndo'o qui'yaj so', tiha' yu'unj so' man nij yuvii ca'anj cacaa nu' cavii nu' ca'anj a. Ne nij yuvii yo' me se nuveé yuvii aran' rá cuno nana ya nana qui'yaj quinanii nij so' rihaan sayuun me nij so' ma'. ¹¹ Che'é dan ma'an Dioso qui'yaj cuchuman rá nij so' nana ne, ne canoco' nij so' chrej tiha' yu'unj, qui'yaj Dioso adonj. ¹² Danj inanj qui'yaj Dioso ga cunudanj nij yuvii ne cuchuman rá nana ya, ne inanj chrej chi'ii niha' rá nij so' canoco' nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Dioso man ní' canoco' ní' man so' a

¹³ Tzaj ne no xcúun núj niganj nago' núj graciá rihaan Dioso che'é soj sij 'ee rá síi 'nij ra'a man ní' man, tinuj, nocoj. 'O se narii Dioso man

soj cunu sa' soj qui'yaj Nimán Diose, ne cucha man rá soj cuno soj nana ya, ne quitaj yaan soj rihaan yo'ó nij sí cavii sa' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ¹⁴ Dan me se gaa nata' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj, ne canacúun Diose man soj se vaa cavii sa' soj ga so', ne che'é dan daj se ve'é ndo'o vaa Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', danj gaa soj uún adonj. ¹⁵ Che'é dan canoco' raan soj tucuaán cuchruj núj rihaan soj gaa ca'mii núj ga soj do', gaa qui'yaj núj yanj cartá ca'née núj rihaan soj do' ei. ¹⁶⁻¹⁷ Ne me rá núj quinarí' nucuaaj nimán soj, qui'yaj ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', Rej ní' Diose do' a. Ne Diose ro', me sí 'ee rá man ní', ne qui'yaj ndo'o so' se luj ga ní' se vaa naqui'yaj nucuaaj so' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj uún so' ei. Ne me rá núj guun nucuaaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', ne ca'mii soj nu' nana sa', qui'yaj Diose adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj nij sí cuchia man rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é sí cu'naj Pabló a

¹ Dan me se vaa yo'ó nana me rá núj ca'nej núj rihaan soj, tinuj, no-coj. Ne me rá núj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa xna'anj uxrá se-nana sí 'nij ra'a man ní', ne cavii sa' nana yo' rej cuno yo'ó yuvii nana yo', ndaa vaa cavii sa' nana yo' gaa cuno ma'an soj nana yo' a. ² Ne cachinj ni'yaj soj che'é núj se vaa quinanii núj rihaan nij sí chi'ii uún á. 'Q se vaa yuvii ne amán rá ni'yaj man Jesucristó a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa che'é gaa nucuaaj rá ní' man sí 'nij ra'a man ní' a

³ 'Q se sí sa' ndo'o me sí 'nij ra'a man ní', ne vaa che'é ndo'o gaa

nucuaaj rá ní' man so', ne so' me sí qui'yaj nari' nucuaaj rá soj, ne tumé so' man soj se vaa se qui'yaj canaán sí chree rihaan soj adonj. ⁴ Ne nucuaaj rá núj man sí 'nij ra'a man ní' se vaa yo'ó 'yaj ya soj nu' se vaa cataj núj rihaan soj, ne dan me se ve'é 'o danj ya qui'yaj soj ei.

⁵ Ne me rá núj se vaa racuíj sí 'nij ra'a man ní' man ma'an soj daj qui'yaj soj, caraa cochroj soj rihaan Diose, ne yo'ó canoco' soj man Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaa rmii ní' ma'

⁶ Ne che'é se sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' me nu' ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj yo'ó nana rihaan soj, tinuj, no-coj. Dan me se guun yaníj soj rihaan nu' nij tinúú ní' nij sí noco' chrej rmii na'vej rá qui'yaj suun ei. 'Q se sij ne noco' tucuaán narqué núj rihaan me nij so' nanj adonj. ⁷ 'Q se aj ne'en soj se vaa no xcúun soj qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj núj gaa cayáán núj ga soj, ne dan me se ne vaa rmii núj gaa cane núj ga soj ma'. ⁸ Ne ne chá uun núj chraa rihaan soj ma'. 'Q se nu' se chá núj naru'vee núj sa'anj rihaan soj adonj. Tzaj ne 'o se nuvii nigan' qui'yaj suun uxrá núj quirj' núj chá núj, ne ne qui'yaj suun soj che'é núj, qui'yaj núj ma'. ⁹ Dan me se sese guun rá núj cachinj núj se chá rihaan soj, ne cuno xcúun núj qui'yaj núj danj, tzaj ne ne ca'vej rá núj qui'yaj núj danj ma'. Maan se guun rá núj cuchruj núj tucuaán rihaan soj daj qui'yaj ma'an soj adonj. ¹⁰ 'Q se gaa cayáán núj ga soj, ne tananj nata' núj nana nihánj rihaan soj ca'mii soj a: “sese vaa 'o sí na'vej rá qui'yaj suun, ne se chá so' chraa ma'”, taj núj rihaan soj adonj.

¹¹ Aj cuchi' nana rihaan núj se vaa ta'aj sí rmii 'nij sca'núj soj, ne

nij so' me se na'vej rá nij so' qui'yaj suun nij so', tzaj ne na'neé rma'an nij so' nana rihaan tuvi' nij so' a. ¹² Che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní a'ne' núj suun cuano rihaan yuvi'yaj danj, se vaa dínj gaa tu'va nij so', ne qui'yaj suun nij so', ne inanj se chá qui'yaj canaán ma'an nij so' chá nij so' á.

¹³ Ne xa' ma'an soj, tzaj ne se ca'ne' rá soj qui'yaj suun soj suun sa', man tinuj, man nocej. ¹⁴ Sese yo'o tuvi' soj na'vej rá cuño nana cachrón núj rihaan yanj nihánj, ne xcaj soj cuentá me síi na'vej rá cuño nana, ne se cayáán rcua'aan soj ga so' ma'. Ndaa síj, gaa ne guun na'aj so' a. ¹⁵ Tzaj ne se nachri' soj ni'yaj soj man síi rmiij yo' ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj, nago' soj chrej nucuaaj man so' á. 'Q se tinúú soj me so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumañ nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yo', rá síi cu'naj Pabló a

¹⁶ Qrún' síi 'nij ra'a man ní ne'en qui'yaj gaa xej nimán ní', ne me rá núj qui'yaj so' danj che'é soj nu' güii a. Ne ca'vee se me ma'an sayuun quiran' soj, tzaj ne dínj gaa nimán soj, qui'yaj so' á. Ne me rá núj cayáán síi 'nij ra'a man ní ga taran' soj adonj.

¹⁷ Ma'anj sij cu'naj Pabló ra'aj achronj nana nihánj se vaa ve'é cumañ soj raj a. Danj inanj 'yáá 'unj doj nana rihaan cunudanj nij yanj cartá a'neé 'unj, ne nanj vaa letrá achronj a. ¹⁸ Me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní se luj che'é cunudanj soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Timoteo a

¹ 'Unj nihánj me síi cu'naj Pabló síi uun apóstol síi nata' se-nanā Jesucristó rihaan yuvij a. Yo' me suun ca'ne' Diose do', Jesucristó do', rihanj, ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní' qui'yaj Jesucristó adonj.

² 'Yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Timoteo a. Dan me se tihaán 'unj se-nanā Diose rihaan so', ne cuchumán rá so' nanā yo', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa yá so' rihanj ei.

Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é so', ne gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so', raj a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón tucuáán ne a

³ Dan me se aj ne'én so' se vaa gaa ataa ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa cané so' chuman' Efeso á. Dan me se me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan ta'aj nij síi man Efeso se vaa se tucu'yón nij so' tucuáán ne rihaan nij tinúú ní' mei. ⁴ Dan me se cataj so' rihaan nij tinúú ní', ne a se cuta' xrej nij so' cuentó yo' ma'. 'O se cuentó man gaa naá do', cuentó che'é daj vaa daj a xij nij so' man gaa naá do', me yo' ei. 'O se a'mii unu' uxrá yuvij che'é nanā yo', tzaj ne ne racuíj nanā yo' man ní' canoco' ní' man Diose ma'. 'O se me rá Diose gaa nucuaj rá ní' man ma'an Diose ei. ⁵ 'O se che'é suun a'né' 'unj rihaan so' me se a'né' 'unj

suun yo' rihaan so' che'é rej gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' ndaa nimán ya ya ní' ndaa vaa cuchumán ya rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ei. ⁶ Dan me se vaa ta'aj nij yuvij, ne ta'aa nij so' yo'ó chrej a'mii nij so', ne dan me se ri' rma'an tiempó, 'yaj nij so', a'mii nij so' che'é yo'ó tucuáán ei. ⁷ 'O se me rá nij so' guun nij so' maestró tucu'yón se-tucuanj Moisés, tzaj ne na'vee ran' nij so' a ma'. A ma'an nij so' ne ne'en nanā tucu'yón nij so' a mei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é nij síi 'yaj cacun' vaa se-tucuanj Moisés a

⁸ Ne'en ní' se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés, ne cataj Diose rihaan Moisés daj qui'yaj nij yuvij israelitá canoco' nij so' man Diose, tzaj ne xcaj ní' cuentá me che'é me ca'mii Diose danj á. ⁹ Ne'en ní' se vaa xa' yuvij nica nimán, tzaj ne taj tucuáán achiin man yuvij nica nimán canoco' nij so' Diose ma'. 'O se ma'an Diose uun chij nimán nij so' daj gaa qui'yaj nij so' nanj á. Maan se che'é nij yuvij 'yaj cacun' do', yuvij na'vej rá canoco' Diose do', yuvij a'mii nanā nij che'é Diose do', yuvij ticavi' rej do', yuvij ticavi' nii do', ¹⁰ síi 'yaj cacun' ga yo'ó chana do', chii chana do', síi otoj ga chii chana do', yuvij tu'vej man tuvi' do', yuvij a'mii nanā ne do', yuvij na'vej rá cunō nanā ya do', me cuchruj Diose se-tucuanj Moisés adonj. ¹¹ Inanj danj a'mii se-nanā Diose nanā sa' che'é se-tucuanj Moisés, ne 'unj me síi cune' Diose nata' nanā yo' rihaan yuvij se vaa ve'é uxrá yáán Diose, ne guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj ei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Jesucristó man síi cu'naj Pabló, ne 'ee ndo'o rá Jesucristó man cunudanj ní' sij noco' man so' uún a

12 Nagó 'un̄j graciá rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é se guun nūcuáá 'un̄j qui'yaj suun 'un̄j, qui'yaj so' a. Dan me se nūcuaj rá so' mán 'un̄j, nē cune' so' mán 'un̄j qui'yaj suun 'un̄j rihaan so' adon̄j. 13 Asino yaan me se nij uxrá ca'mii 'un̄j che'é Jesucristó, nē qui'yaj ndo'o 'un̄j sayuun man so', nē ca'mii xta' 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so', tzaj nē quene'en Jesucristó se vaa che'é se nē quene'en yá 'un̄j daj vaa so' ro', che'é dan nē cuchuman rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so' a. Tzaj nē cunuū 'ēe rá Jesucristó man̄j, nē nē qui'yaj so' sayuun man̄j ma'.

14 Tanan̄j sa' uxrá qui'yaj uun̄ Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' man̄j, se vaa cuchuman rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so', nē cunuū 'ēe raj tuvij, qui'yaj so' adon̄j. 15 Dan me se ya uxrá vaa nanā nihán̄j, nē taran' ní' nō xcúun̄ cun̄o nanā nihán̄j se vaa me rá Jesucristó tinanii so' man̄j nij yuvij rihaan chrej chi'ij uun̄ chij nimán̄j nij so', nē na'vej rá so' quiran' nij so' sayuun ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan chumij nihán̄j ei. Dan me se noc̄o dōj cacun' qui'yáá 'un̄j rihaan cacun' qui'yaj taran' yo'ó nij yuvij, 16 tzaj nē cunuū 'ēe rá Jesucristó ni'yaj so' man̄j, che'é se guun rá Jesucristó se vaa xcaj yo'ó nij síi cuchuman rá ni'yaj man so' cuentá se vaa canoco' nij so' man̄j Jesucristó, nē x'nēe cacun' xráá nij so', nē ca'vee cayáán̄j nij so' gā so' nu' cavii nu' ca'an̄j ei. 17 Nu' cavii nu' ca'an̄j cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose, nē so' me síi guun̄ chij nu' cavii nu' ca'an̄j, nē daj chihāā m̄j se cavi' so' ma'. Nē ruvi' so' ni'yaj yuvij ma'. Taj vaj 'ó Diose ma'. Orún' so' me Diose ya adon̄j. Veé dan̄j gā ya ei.

18-19 Timoteo. Ase vaa ta'níi ya ma'an̄j vaa yá so' ei. Dan me se a'ne' yá 'un̄j suun̄ rihaan so' yo'ó ca'mii cunu' sa' yá so' che'é chrej sa' ya nihán̄j ei. Daj chihāā m̄j

se ca'ne' rá so' ma'. Tzaj nē yo'ó gāa nicā nimán̄j so', nē yo'ó gāa nūcuaj rá so' cuchuman rá so', gāa nē quisij ya ndaa vaa ya ca'mii nij síi naruvi' Diose rihaan che'é so' ei. Dan me se vaa ta'aj nij síi quiri' rá, nē nē cuchuman ya rá nij so' ma'. 20 Dan me se vij tuvi' nij so' me roj síi cu'naj Himeneo gā Alejandro síi ca'mii nij che'é Diose a. Dan me se nago' yá 'un̄j man roj so' ra'a Satanás, gāa nē ri' rá roj so', gāa nē xcaj roj so' cuentá, nē yuun̄ che'ē me se se ca'mii nij roj so' che'é Diose ma'.

2

Nanā nihán̄j taj xna'an̄j se vaa cachin̄j ni'yaj ní' rihaan Diose che'é cunudan̄j yuvij a

1 Nihán̄j me se asino yaan a'ne' 'un̄j suun̄ rihaan nij soj se vaa cachin̄j ni'yaj soj rihaan Diose che'é cunudan̄j yuvij, nē nago' soj graciá rihaan Diose che'é cunudan̄j nij yuvij, 2 nē cachin̄j ni'yaj soj che'é cunudan̄j nij síi nicāj suun, gāa nē gāa dín̄j cayáán̄j ní' rihaan chumij nihán̄j, nē ve'é qui'yaj ní', canoco' ní' man̄j Diose á. 3 Sa' uxrá vaa sese dan̄j qui'yaj ní' ni'yaj Diose, nē aj ne'en soj se vaa Diose me síi 'yaj avii sa' ní' ei. 4 Me rá Diose racu'ij Diose man̄j cunudan̄j yuvij, che'é rej cavij sa' cunudan̄j yuvij, nē me rá Diose narí' cunudan̄j yuvij nanā ya ei.

5 'O se oruun̄ Diose, nē oruun̄ 'o snó'o cataj xna'an̄j rihaan ní' daj vaa Diose, nē so' me síi racu'ij man̄j yuvij cunuū sa' yuvij rihaan Diose, nē yo'ó snó'o cu'naj Jesucristó me síi qui'yaj dan̄j ei. 6 Nē Jesucristó me se ca'ne' rá so' cavi' so' che'é cunudan̄j yuvij, nē nan̄jij nij yuvij rihaan sayuun a. Dan me se cachrón̄ Diose güii caví' Jesucristó, nē güii dan̄j cavi' Jesucristó, nē tihaan̄ Jesucristó se vaa me uxrá rá Diose cavii sa' cunudan̄j yuvij a.

7 Ne cune' Diose mán 'unj guún 'unj apóstol nata' rihaan yuvii se vaa me rá Diose cavii sa' nij yuvii, tzaj ne ne tucu'yón 'unj man nij yuvii israelitá ma'. Maan se inanj nij yuvii yaníj tucu'yón 'unj daj qui'yaj nij so', se vaa cuchuman rá nij so' nì'yaj nij so' man Diose, ne cunò nij so' nana ya ca'mii Diose, taj 'unj rihaan nij so' adonj. Xa' nana nihánj, tzaj ne nana ya uxrá me nana nihánj, ne ne a'mii ne 'unj ma'.

8 Dan me se gaa nuu chre' soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá 'unj cachinj ni'yaj nij snó'o rihaan Diose, ne naxcaj ra'a nij so' rej xta' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne yo'o guun rá nij so' se vaa ve'é canocò' nij so' man Diose, ne se ca'maan rá nij so' do', se canó tuvi' nij so' do', se ca'mii cunu' nij so' do', 'o se sa' inanj cachinj ni'yaj nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

9 Ne xa' chana, tzaj ne se guun rá chana cunuú chana yatzíj sa' ndo'o vaa ma'. Maan se ve'é qui'yaj chana caráán chana nee man chana, gaa ne cataj nii se vaa chana sa' me no' ei. Tzaj ne se caxrij chana que'ee quitzi' yuvé raá chana do', se toco' chana que'ee caquí xréé chana do', se ca'néé chana ticuu gaán chihá no' do' ma'. 10 Tzaj ne qui'yaj suun chana racuíj chana man yuvii, ne quene'en nii se vaa ya vaa nana a'mii chana yo', se vaa nocò' no' man Diose adonj. 11 Ve'é cunò chana gaa tucu'yón nii nana sa' man no' á. 12 Se ca'vee tucu'yón chana man snó'o ma'. Se guun guun chij chana rihaan snó'o ma'. Maan se díj gaa tu'va chana adonj.

13 Dan me se gaa guun che'e chumii, ne asino qui'yaj Diose man snó'o cu'naj Adán, gaa ne qui'yaj

Diose man chana cu'naj Eva adonj. 14 Ne tiha' yu'unj sí chree man sí cu'naj Adán ma'. Tzaj ne chana tiha' yu'unj so', ne qui'yaj no' cacun' rihaan Diose, qui'yaj sí chree adonj. Che'é dan se guun chij chana rihaan snó'o ma'. 15 Tzaj ne cavii sa' nij chana che'é se cunu se uun nij chana se vaa cuchruj chana ne'ej adonj. Danj gaa cavii sa' chana, sese cuchuman rá chana nì'yaj chana man Diose do', sese cunu 'ee rá chana tuvi' chana do', sese cunò chana se-nana Diose do', sese tumé chana man ma'an chana daj qui'yaj no' do' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii nocò' man Diose a

1 Ya vaa nana nihánj ei. Sese me rá yo'o so' guun so' sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii nocò' man Diose, ne sa' vaa suun me rá so' cata so' ei. 2-3 Che'é dan inanj snó'o ne a'mii chree nii che'é guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii nocò' man Diose á. Qrún' nica so' nica so', ne sí chij vaa rá guun so', ne sí a'mii nica inanj guun so', ne sí aráj cochroj do', sí aráj x'naa do', sí 'yaj se luj rihaan taran' yuvii do', sí yo'o a'néé nimán racuíj man yuvii do', sí aran' rá caran' yuvii tucua do', sí ne'en tihaan sa' man yuvii do', sí ne aran' rá gaa xno do', sí ne aran' rá cunu' ga yuvii do', sí se guun rá gaa que'ee uxrá si'yaj do', guun so' ei. 4 Maan se yan gaa so' me se inanj sí tumé sa' uxrá tucua guun chij do', yan ve'é uxrá cunò ta'nii so' rihaan so' do', se tucuaá nij xnii rihaan so' do' adonj. 5 O se sese ne ne'en so' guun chij so' rihaan tucua so', ne asa' ca'vee cutumé so' man cunudanj nij yuvii nocò' man Diose ga. 6 Sese sí nocò' naca se-tucuanj Diose me yo'o so', ne se gaa nanj ca'mii so' ne quiran' so' sayuun ga sí chree

se vaa cacaa so', qui'yaj Diose ei. ⁷ Tananj uun, ne chij gaa ra so' ga nij yuvij ne noco' man Jesucristo', gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa ya chij a'mii sí nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristo', gaa ya ra nij so' a. 'Q se danj qui'yaj sí me ra quinicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristo', gaa ne se gaa nanj tiha' yu'unj sí chree man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o do', nij chana do', guun diácono a

⁸ Ne veé danj gaa guee nij sí guun diácono uun, ne sí ni'yanj guun nij so' á. Se ca'mii nij so' nana tiha' yu'unj mei. Se gaa niha' ra nij so' co'ndo'o nij so' na vinó mei. Se tiha' yu'unj nij so' man yuvij ca'nee uun nij so' sa'anj mei. ⁹ Canoco' raan nij so' nana tucu'yón Diose man ní' á. Se guun vij ra nij so' ma'. ¹⁰ 'Q se asino xcaj nii cuentá ni'yaj nii man nij so' sese taj cacun' tumé nij so', gaa ne ca'vee guun nij so' diácono ei. ¹¹ Veé danj gaa guee nij chana me ra guun diácono, ne chij gaa ra nij no' do', chij ca'mii nij no' rihaan nij yuvij do', se gaa ne nij no' do', se guun xno nij no' do', yo'o ve'é qui'yaj nij no' daj a rasuun do' ei. ¹² Xa' nij sí guun diácono, tzaj ne orún' nicá nij so' nicaj nij so' do', sa' cutumé nij so' man ta'núu nij so' do', sa' cutumé nij so' man nu' nij tucua nij so' do' ei. ¹³ Ne sese sa' 'yaj nij so' nu' suun vaa rihaan nij so', ne sí sa' me nij so', cataj nij yuvij noco' man Diose, ne se cuchu'vi' nij so' cataj xna'anj nij so' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Jesucristo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní' a

¹⁴ Dan me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj nihánj, ne ca'nej 'unj rihaan so' á. Tzaj ne me ndo'o ra 'unj cuchí' 'unj rihaan so' rque doj güii ei. ¹⁵ Tzaj ne asa' ne cuchí' ra'yanj 'unj, ne taj se 'yaj mei. Aj

ne'en so' daj qui'yaj soj sij noco' man Diose gaa yaán soj ga tinúu soj ei. 'Q se tucua Diose me ma'an cunudanj soj sij noco' man Diose sí vaa i'na' ya ei. Che'é ma'an soj me se acaj yuvij cuentá se vaa ya vaa se-nana Diose ne ma'an soj me sí nicaj nana ya ei. ¹⁶ Ne'en cunudanj ní' sij amán ra ni'yaj man Jesucristo' se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní', ne nihánj me nana yo' a: "Ca'na' Jesucristo' a. Curuvi' so' ni'yaj yuvij a. Guun so' yuvij a. Ve'é ndo'o qui'yaj so', cataj Nimán Diose, ne quene'en rihaan nij se-mozó Diose daj qui'yaj so' a. Dan me se nata' nii che'é so' rihaan nij yuvij yanij yuvij ne noco' se-nana Diose, ne cuchumán ra ta'aj nij so' quene'en nij so' man so' a. Ne quinan' so' xta', qui'yaj Diose, ne ve'é ndo'o yaán so' rej xta' cuano adonj". Dan me nana noco' ní' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunó ta'aj yuvij se-nana nij sí ne, gaa ne quirí'ij nij yuvij se-tucuanj Diose a

¹ Tzaj ne taj xna'anj Nimán Diose se vaa vaa güii, ne quirí'ij ta'aj yuvij se-tucuanj Diose, ne canoco' nij so' yo'ó tucuaán, ne cunó nij so' nana tiha' yu'unj nana tucu'yón nij nana chree adonj. ² Dan me se cuchumán ra nij so' nana ca'mii sí taj a'mii sa' tu'va rma'an ei. Ne sí ne ndo'o me nij so' ei. Ne xa' nij sí ne yo', tzaj ne a'mii rma'an nij so', ne nimán nij so' me se nda' ra se vaa táa yaan cavi' i'na' ro', vaa táa yaan chí'ii nimán nij so' a. ³ Ne tucu'yón nij sí ne rihaan yuvij se vaa se ca'vee xcaj yuvij chana, ne cacun' me yo', taj nij so' a. Ne tucu'yón nij so' se vaa se ca'vee cha yuvij náa guun rasuun uun a. Tzaj ne 'o se nu' nij rasuun man rihaan yo'óo me se rasuun

chá nago' graciá rihaan Diose me yo', rá Diose, don araa so' rasuun yo' rihaan yo'óo che'é nij síí mán raá nana ya ei. ⁴ Dan me se nu' rasuun qui'yaj Diose me se sa', ne ne nó xcuún ní' nachri' ní' ni'yaj ní' man se vaa qui'yaj Diose che'é ní' ma'. Maan se nıcaj ní' man yo', ne nago' ní' graciá rihaan Diose che'é rasuun yo' chá ní' ei. ⁵ Ne'en ní' daj taj se-nana Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa sese cachınj ni'yaj ní' asino yaan rihaan Diose, ne Diose me síí naqui'yaj sa' yo' chá ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun Timoteo suun ca'ne' Diose rihaan so' a

⁶ Sese tucu'yón so' nana nihánj rihaan yo'óo nij tinúú ní' síí noco' man Jesucristó, ne síí ve'é 'yaj suun rihaan Jesucristó mé so', ne síí ve'é nari' nu' nana noco' ní' mé so' chuguanj. 'O se tucu'yón nii nana sa' yo' rihaan so', ne cuchumán rá so', ne canocó' so' nana yo', ne che'é dan guun nucaáa so' tucu'yón so' nana yo' rihaan tinúú ní' a. ⁷ Se cunó so' cuentó nata' yuvıı cuentó ne ya a'mıı che'é Diose ma'. 'O se nana snúú rma'an me nana yo' nanj á. Tzaj ne tucu'yón so' daj qui'yáa so', ne ve'é doj canocó' so' se-tucuanj Diose á. ⁸ Ndá' se vaa yu'vee nó suun 'yaj suun nee man ní', tzaj ne vaa doj yu'vee nó nimán ní', canocó' nimán ní' man Diose ei. Che'é suun 'yaj suun nimán ní' me se cavıı sa' ní' gaa yáán ní' rihaan chumıı nihánj, ne ne'en ní' se vaa cavıı sa' ní' cayáán ní' ga Diose nu' cavıı nu' ca'anj ei. ⁹ Ya vaa nana yo', ne vaa che'é cunó ní' man yo' chuguanj. ¹⁰ Dan me se nucaj rá ní' man Diose síí vaa i'na' se vaa cavıı sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan 'yaj suun uxrá ní', ne ne chu'vi' ní' ca'mıı yuvıı nana nij che'é ní' a mei. Orún' Diose ca'vee cavıı sa'

cunudanj yuvıı ei. Ne ya cavıı sa' cunudanj nij yuvıı amán rá ni'yaj man Diose adonj. ¹¹ Tucu'yón so' nana yo' rihaan yuvıı, ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvıı se vaa canoco' nij yuvıı nana yo' á.

¹² 'O se xnıı mé so', ne ataa cachıj so', tzaj ne taj se 'yaj yo' mei. Se guun cataj yuvıı se vaa taj se uún so' mei. Maan se ve'é qui'yáa so' nu' tucuaán noco' ní', se vaa ve'é ca'mıı so' do', ve'é qui'yáa so' do', gaa 'ee rá so' man tinúú so' do', gaa nucaj rá so' man Diose do', cutumé so' mán so' se qui'yáa so' cacun' do', gaa ne xcaj nij síí noco' man Diose cuentá daj 'yáa so', ne danj qui'yaj nij so' uún adonj. ¹³ Asa' guun raan 'o xco' le'ej nii cuchıj, ne nayaá so' se-nana Diose cunó nij so', tucu'yón sa' so' man nij so', ne inanj danj gaa suun qui'yaj suun so' ndaa güıı cuchı' 'unj rihaan so' ei. ¹⁴ Se quini'yón so' suun sa' ca'ne' Diose rihaan so' mei. 'O se che'é suun sa' yo' me tihaan Diose 'o nana che'é so' rihaan nij síí chıj nıcaj yu'unj man nij yuvıı noco' man Diose, ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá so' ei. ¹⁵ Dan me se yo' o ca'nej so' raá so' man nij rasuun yo', gaa ne quene'en cunudanj nij yuvıı se vaa vaj nari' so' qui'yaj suun so' se-suun Diose, ni'yaj nij yuvıı ei. ¹⁶ Xcaj so' cuentá se vaa 'yáa so' do', se vaa tucu'yón so' do' á. Canocó' so' nu' nana nihánj, gaa ne cavıı sa' ma'an so' cavıı sa' nij yuvıı uno nana a'mıı so' cavıı sa', qui'yáa so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mıı ní' rihaan 'o 'o yuvıı noco' man Diose a

¹ Se caxrıj yuvaá so' man nij chıı nga ma'. Maan se ve'é ca'mıı so' rihaan nij so' nago' so' chrej sa' man nij so' á. Daj se a'mıı so' rihaan rée so' ro', danj ca'mıı so' rihaan

nij chii nga á. Ase a'mii so' rihaan tinúú so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij síi tachruú uún a. ² Ase a'mii so' rihaan níi so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij vichij uún a. Ase a'mii so' rihaan ra'vij so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij chana tachruú á. Se ca'mii so' a doj nana chi'ii ga nij no' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana cavi' nica a

³ Caraa cochróo so' rihaan nij chana cavi' nica á. Go' so' rasuun achiin man nij no', sese nuvi' tuvi' chana racuúj man chana a. ⁴ Tzaj ne sese vaa ta'nii chana do', ta'nij si'no chana do', ne taj ya'anj nij so' man chana yo' á. Danj qui'yaj nij so', gaa ne quinarj' nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so' se vaa taj ya'anj nij so' man tuvi' nij so' á. 'O se danj gaa ya, gaa ne cunuú rá nij so' se vaa asij xnií me nij so', ne taj ya'anj nii nij so' do', xcua'anj nij so' do', man ma'an nij so', ne ase vaa qui'yaj nii nij so' do', ase vaa qui'yaj xcua'anj nij so' do', man nij so' ro', danj qui'yaj ma'an nij so' man nii nij so' do', man xcua'anj nij so' do' ei. Yo' me, gaa ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ⁵ Sese ya chana nique me yo'o no', ne gaa nucuaj rá no' ni'yaj no' Diose á. Se-suun no' guun suun achíin ni'yaj rihaan Diose nuvij nigan' a. ⁶ Tzaj ne sese me inanj rá no' guun niha' rá no' rihaan chumii nihánj, ne nda' se vaa i'na' nee man no', tzaj ne nimán no' me se aj cavi' a. ⁷ Nago' so' nana nihánj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Diose, ne se cuta' yuvii a doj cacun' xraá nij so' mei. ⁸ Sese vaa yuvii na'vej rá taj ya'anj man tuvi' yuvii do', man nij tucua yuvii do', ne nuveé yuvii noco' se-tucuanj ní' sji noco' man Diose me nij so' ma'. Nij doj 'yaj yuvii yo' rihaan nij yuvii ne amán rá ni'yaj man Diose adonj.

⁹ Inanj se-chuvii nij chana vaj va'nuj chihaa yo' taj doj cachron so' rihaan yanj no se-chuvii nij chana cavi' nica á. Ne inanj se-chuvii chana nicaj raan man orún' nica cachron so' uún á. ¹⁰ Ne quene'en cunudanj nii man nij no' se vaa ve'é 'yaj suun nij no' che'é tuvi' nij no' do', se vaa ve'é tucua'chij nij no' ta'nii nij no' do', se vaa rqué nij no' chraa chá yuvii ca'na' rej man gan' do', se vaa na'nu' nij no' tacóo nij yuvii noco' man Diose do', se vaa racuúj nij no' man nij síi quiran' sayuun do', ne nij no' me ca'vee cachron so' se-chuvii rihaan yanj no se-chuvii nij chana cavi' nica a.

¹¹ Tzaj ne se cachron so' se-chuvii chana ta'aj rihaan yanj ma'. 'O se vaa güii guun niha' rá nij chana ta'aj yo' canoco' nij no' yo'ó chii, ne quiri'ij nij no' suun ata nij no' che'é Jesucristó nanj adonj. ¹² Sese danj qui'yaj nij chana ta'aj, gaa ne cutumé nij no' cacun' che'é se tanáj nij no' suun 'yaj suun che'é Jesucristó a. ¹³ Tananj uún, ne ne yáán xej nij no' ve', ne chéé rma'an nij no' daj a ve', ne uun rmii nij no', ne achén uun tiempÓ, 'yaj nij no', ne nanó nij no' cuentó ne uún, ne tiguúj nij no' se-cuento nij no' rihaan se-cuento nij yo'ó yuvii, ne a'mii nij no' náá guun rasuun ne nó xcúun nij no' ca'mii nij no' a. ¹⁴ Maan che'é dan me rá 'unj xcaj nij chana ta'aj yo' yo'ó chii, ne cuchruj nij no' ne'ej, ne cutumé nij no' ve' tucua' nij no', ne danj gaa, gaa ne se ca'vee ca'mii nij síi taj ri'yunj man ní' nana chi'ii che'é ní' adonj. ¹⁵ 'O se vaa ta'aj nij chana cavi' nica, ne aj quiri'ij ta'aj nij no' tucuaán noco' ní', ne canoco' nij no' man síi cu'naj Satanás nanj adonj. ¹⁶ Tzaj ne sese vaa chana noco' man Diose, ne sese vaa tuvi' nij no' chana cavi' nica 'nij sca'núj nij no', ne racuúj chana noco' man

Diose man tuvi' no' chana cavi' nica á. Gaa ne se cachiin taj ya'anj cunudanj nij sí noco' man Diose man chana cavi' nica yo' a. Maan se taj ya'anj nij so' man nij chana quináj uun inanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' man nij sí uun chij nicaj yu'unj man nij yuvií noco' man Diose a

¹⁷ Vj ya nuu che'e soj go' soj tu'vee nij sí uun chij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Diose ei. Danj qui'yaj soj, ne caraá cochroj soj rihaan nij so' sese ya sij 'yaj suun uxrá a'mii natáj se-nana Diose me nij so' do', sese ya tucu'yón nij so' nana rihaan yuvií do' ei. ¹⁸ Danj Diose taj, ne: "Se numj so' tacuún scúj gaa 'yaj suun scúj utun' scúj 'núú trigó cunu sa' 'núú trigó ma'", taj yo' a. Ne taj uún yo': "Nacaj mozó sa'anj tu'vee so' sese 'yaj suun so' á". Danj taj danj Diose a. Ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no xcuún ní' naru'vee ní' rihaan nij sí 'yaj suun tucu'yón man ní' á. ¹⁹ Sese cutá' nii cacun' xráá 'o' sí uun chij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Diose, ne se cuchumán rá so' ma'. Tzaj ne sese vaa vij va'nuj sí quene'en se vaa tumé so' cacun', ne cunó so' nana ca'mii nij so' á. ²⁰ Sese vaa 'o' sí uun chij qui'yaj ndo'o cacun', ne ca'ne' so' cacun' che'é so' quene'en cunudanj yo'ó nij sí uun chij, gaa ne chucu'vj' nij so' qui'yaj ma'an nij so' cacun' uún a.

²¹ Nihánj me suun ca'né' 'unj rihaan so' ni'yaj Diose do', ni'yaj Jesucristó do', ni'yaj nij se-mozó Diose narii Diose man do' a. Dan me se ca'ne' so' cacun' che'é yuvií, ne 'o' cyaan qui'yáá so' ga' 'o' 'o' nij so' a. Taj se 'yaj sese sij sa' doj me yo' o' so' rihaan so' ma'. Maan se ca'ne' yá so' cacun' me ma'an cacun' tumé 'o' 'o' nij so' a. ²² Se gaa ra'yanj rá so' cutá' ra'á so' raá me

ma'an 'o' so' che'é yan guun so' sí cata suun che'é Diose mei. 'O' se sese sij tumé cacun' me so', ne taj che'é racuíj so' man so' guun chij so' ma'. Danj inanj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj cutumé so' se-cacun' so' a. Dan me se yo' o' inanj se ca'vee catuu a yo' o' se chi'ij mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa co'o' sí cu'naj Timoteo doj tzin' na vinó a

²³ Che'é se ran' ndo'o so', ne ve'ee rqué so', ne se co'o' so' inanj na uun ma'. Maan se co'o' so' doj tzin' na vinó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ya quene'en ní' me yuvií tumé cacun' do', me yuvií qui'yaj suun sa' do' a

²⁴ Vaa yuvií tumé cacun', ne ndá' se ataa quirán' nij so' sayuun, tzaj ne aj ne'en cunudanj yuvií man rihaan chumij se vaa tumé nij so' cacun' ei. Tzaj ne ino' vaa yo' o' ta'aj nij yuvií tumé cacun' uún ei. Ndá' se ne ne'en nii se vaa cacun' qui'yaj nij so', tzaj ne vaa güii quirán' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so', ne quene'en nii man nij so', ne xcaj nii cuentá se vaa ya tumé nij so' cacun' adonj. ²⁵ Veé danj vaa uún nij suun sa' 'yaj suun yo' o' ta'aj nij yuvií, ne canó yuvií ni'yaj man nij suun sa' adonj. Tzaj ne sese vaa suun sa' ne ruvi' do', ne acay yuvií cuentá do', ne taj se 'yaj mei. Maan se vaa güii, ne xcaj cunudanj yuvií man rihaan chumij cuentá se vaa sa' qui'yaj suun nij so' ei.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun mozó rihaan se-ru'vee mozó a

¹ Ne nij mozó me se ve'é caraá cochroj nij mozó rihaan se-ru'vee nij so' a. 'O' se yo' me qui'yaj nij so', gaa ne se gaa nanj ca'mii chi'ij yuvií che'é Diose do', che'é nana tucu'yón ní' do' a. ² Ne sese sí

noco' man Dioso me ru'vee, ne se guun cataj mozó: "Tinúú 'unj me se-ru'vee 'unj, ne taj che'é qui'yaj suun nucuáá 'unj rihaan so' ma'". Se guun ca'mii mozó danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa 'ee rá so' se-ru'vee so' á. 'O se ne'en mozó se vaa sij noco' man Dioso me se-ru'vee mozó, ne guun niha' rá mozó se vaa cavii sa' 'o tinúú so' che'é suun 'yaj suun so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí tucu'yón yo'ó tucuáán ro', nij 'yaj nij so', ne inanj me rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj a

Nana nihánj me chrej nucuaj nago' so' man nij yuvii a. ³ Ino vaa ta'aj nij sí tucu'yón yo'ó tucuáán, ne ino vaa nana a'mii nij so' ga nana ya ca'mii Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. Nu-veé se-tucuanj Dioso me tucuáán tucu'yón nij so' ma'. ⁴ Sí sa' uxrá me nij so', rá nij so', tzaj ne sí tuchrii me nij so', ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. Niha' uxrá rá nij so' ca'mii cunu' nij so' che'é nana a'mii nij so', ne che'é dan uun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' tuvi' so', ne unu' ndo'o nij so', ne a'mii nacoo nij so' che'é Dioso, ne nij 'yaj nij so', uta' nij so' cacun' rmi' xraá tuvi' nij so' adonj. ⁵ Sí ni'yon me nij so', ne na'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. Nana ya na'vee cunó nij so' mei. Maan se sese ve'é canoco' nij so' man Dioso, ne qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, rá nij so' adonj.

⁶ Dan me se ya uxrá danj vaa, ne sij quirí' uxrá ya se sa' me ní', tzaj ne yo'o gaa xej nimán ní' canoco' ní' Dioso, gaa ne ca'vee guun ní' sí ru'vee rej xta' ei. ⁷ Dan me se xcaj ní' cuentá, ne gaa ca'ngaa ní' rihaan chumii nihánj, ne taj se nicaj ní' ca'na' ní' ma'. Ne taj rasuun nicaj ní' ca'anj ní' asa' cavi' ní' uún mei. ⁸ Che'é dan me sese vaa se chá ní' do', sese vaa yatzij taj xraá ní'

do', ne taj che'é guun rá ní' nicaj ní' doj rasuun ma'. ⁹ Tzaj ne xa' nij yuvii me rá guun ru'vee me se achiin que'ee rasuun man nij so', rá nij so', ne ne uun nucuaj nij so' canoco' nij so' man Dioso a mei. Ne ndaa uun rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' che'é rej qui'yaj canaán nij so' rasuun gaa rihaan nij so', ne dan me se ran' ndo'o nij so' sayuun, ne síj, gaa ne yuun che'e quirí' nij so' nanj ei. ¹⁰ Maan che'é se uun ndo'o rá yuvii ni'yaj yuvii sa'anj ro', che'é dan 'na' daj a sayuun ei. Man yuvii aran' rá sa'anj, ne che'é dan quirí'ij nij so' se-tucuanj Dioso tucuáán canoco' nij so' asij rque doj, gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne quinano' ndo'o rá nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cunó ní' nu' se-nana Dioso a

¹¹ Tzaj ne so' sij noco' man Dioso me se se guun rá so' qui'yaj canaán so' noco' sa'anj ma'. Tananj gaa niha' rá so' qui'yáá so' se vaa me rá Dioso qui'yáá so' á. Gaa nucuaj rá so' man Dioso, ne cunu 'ee doj rá so' tuvi' so', ne caraa x'naa so', ne se caxri'j yuvaa so' man tuvi' so' ma'. Ve'é inanj qui'yáá so' che'é nij so' á. ¹² Qui'yaj suun uxrá so' suun sca' sa' ca'ne' Dioso rihaan ní' sij noco' man so', gaa ne cayáán so' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan cune' Dioso man so' qui'yaj suun so', ne cataj ya so' se vaa ya qui'yaj suun so' che'é Dioso gaa canocó' so' man so' ei. Dan me se danj ca'mii so' cuno que'ee tinúú ní', ne se ca'ne' rá so' ca'anj yaníj so' rihaan chrej sa' rque Dioso mei.

¹³ Ne'en so' se vaa Dioso me sí qui'yaj vaa i'na' ní', ne ne'en so' daj qui'yaj sí cu'naj Jesucristó gaa canicun' so' rihaan sí nicaj suun sí cu'naj Poncio Pilato, se vaa nata' ya so' che'é suun cata' so' a. Ne cunó Dioso cunó Jesucristó cunó chrej narqué 'unj nihánj man so'

á. ¹⁴ Dan me se cunó so' se-nana Diose, ne qui'yáá so' cunudanj yo' á. Se qui'yáá so' cacun' ma'. Danj qui'yáá so' ndaa güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumiij nihánj á. ¹⁵ 'Q se Diose me sí qui'yaj ca'na' so' güii cachrón ma'an Diose, ne xa' Diose, tzaj ne sa' uxrá vaa so', ne orún' so' uun nucuaj guun chij rihaan chumiij nihánj, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij sí nicaj suun vaa rihaan chumiij nihánj adonj. ¹⁶ Orún' so' me sí uun nucuaj qui'yaj gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne yanj so' rej acó' ya'an chuguun rej na'vee quinichrun' yuvij ei. A 'ó yuvij ne quene'en man so', ne daj chihaa mij se ca'vee quene'en yuvij man so' ma'. Che'é dan caraa cochroj ní' rihaan so', ne so' me sí nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij ru'vee a

¹⁷ Nago' so' chrej nucuaj man nij sí ru'vee yanj rihaan chumiij nihánj cuano se vaa se guun cataj nij so' se vaa sij sa' uxrá me nij so' che'é se vaa sa'anj rihaan nij so' mei. Se gaa nucuaj rá nij so' man si'yaj nij so' mei. 'Q se sese quiran' nij so' sayuun, ne se racuj si'yaj nij so' man nij so' ma'. Che'é dan yo'o gaa nucuaj rá nij ru'vee man Diose, ne Diose me sí rqué cunudanj se sa' rihaan ní', che'é rej guun niha' rá ní' qui'yaj rasuun yo' a. ¹⁸ Maan se cataj xna'anj so' rihaan nij sí ru'vee se vaa suun sa' qui'yaj suun nij so', che'é rej guun ru'vee nij so' rihaan Diose, ne ve'é rque nij so' rasuun achiin man tinúu nij so' sí niqúe á. ¹⁹ Danj qui'yaj nij ru'vee che'é rej cataj Diose vaa güii se vaa ya cuno ru'vee yo' rihaan Diose, gaa ne cayáan ru'vee yo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne doj a gaa i'na' nij sí cayáan ga Diose rihaan

nij sí man rihaan chumiij nihánj cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' yo'ó nana ma'

²⁰ Yo'o tumé so' se-suun Diose suun ca'ne' Diose rihaan so', tinuj. Se cunó so' yo'ó nana cuu tucu'yón nii, nana a'mii yuvij uun ma'. Nu-veé se-nana Diose me yo' a ma'. 'Q se avii ndo'o raaj nij sí noco' yo'ó nana, rá nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. ²¹ Vaa yuvij noco' yo'ó nana yo', tzaj ne veé danj aj tanáj nij so' se-tucuanj Diose nanj adonj.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' soj adonj.

Nihánj me sítj vij yanj cartá qui'yaj sítj cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan sítj cu'naj Timoteo a

¹ 'Unj nihánj me sítj cu'naj Pabló, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' rihaan yuvij se vaa gaa i'ná' ní nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó, ne yo' me suun me rá Diose qui'yaj sunj adonj.

² 'Yáa 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sítj cu'naj Timoteo a. 'Ee rá 'unj mán so', tinuj. Ase vaa 'o ta'núí 'unj, danj vaa so' rihanj á. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose Rej ní dō', Jesucristó sítj 'nij ra'a man ní dō', se luj che'é so', ne me rá 'unj gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' doj rá ní' qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

³ Dan me se 'unj nihánj me sítj 'yaj suun rihaan Diose ndaa vaa qui'yaj nij xii' 'unj gaa naá, ne nuvi' cacun' tumej mei. Ne dan me se tananj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é so', ne yo'o nuú raj mán so', ne 'o achíin nī'yáj che'é so' rihaan Diose nuví nigan' ei. ⁴ Ne na'nuj rá 'unj se vaa ta'veé so' gaa tanáj 'unj mán so', ne che'é dan me ndo'o rá 'unj quene'en uún 'unj mán so', gaa ne cunuu cujj nimanj qui'yáa so', raj a. ⁵ Dan me se achíin nī'yáa 'unj che'é so' che'é se nuú rá 'unj se vaa ne tiha' yu'unj so' mei. Ya nocó' so' man Diose, ne dan me se tucuaán nicaj níi so' chana cu'naj Eunice ga Xcuá'áán so' chana cu'naj Loida ro', nicaj ma'án so' uún, raj a. ⁶ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa yuun che'e ca'nej so' nimán so'

qui'yaj suun so', ndaa vaa rqué Diose se nucuaj mán so' qui'yaj suun so', gaa cutaj ra'aj raá so' á. ⁷ 'O se nuveé sítj chu'vi' nimán me ní', qui'yaj Diose ma'. Tananj nari' nucuaj nimán ní', ne nuu 'ee rá ní' tuvi' ní', ne tumé ní' man ní' me daj 'yaj ní', qui'yaj Diose adonj.

⁸ Che'é dan se guun na'aj so' nata' so' rihaan yuvij che'é sítj 'nij ra'a man ní' mei. Ne se guun na'aj so' che'é se 'nij 'unj taga' ma'. Se cuchu'vi' so' quirán' so' sayuun ma'. Raçuíj so' manj ca'mii natáj ní' se-nana Diose nana sa', ne Diose me sítj qui'yaj guun nucuaj ní' adonj. ⁹ Ne Diose me sítj tinanii man ní' rihaan sayuun, ne canacúun so' man ní' canoco' ní' man so' ei. Nuveé che'e suun qui'yaj suun ma'an ní' me qui'yaj Diose danj ma'. Maan se danj guun rá ma'an so' qui'yaj so', ne guun rá so' qui'yaj uun so' se luj che'é ní' ei. Asij ataa qui'yaj so' chumii, ne qui'yaj so' se luj che'é ní' che'é se sítj nocó' man Jesucristó me ní' a. ¹⁰ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan ní' nu' se sa' nuu nimán so', se vaa ca'na' Jesucristó sítj tinanii man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. Yaj me se se ca'vee caví' ní', qui'yaj Jesucristó yaj a mei. Tzaj ne yo'o gaa i'ná' nimán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so', ne danj taj se-nana Jesucristó nana sa' adonj.

¹¹ Ne 'unj nihánj me sítj cune' Diose se vaa guún 'unj apóstol nata' nana yo' rihaan yuvij, ne tucu'yonj nana yo' man yuvij adonj. ¹² Maan che'é dan rán' 'unj sayuun nihánj cuano, tzaj ne ne na'aj 'unj a doj se vaa rán' 'unj mei. 'O se ne'én 'unj se vaa Diose me sítj cuchumán raj ni'yaj 'unj man, ne guun ya raj se vaa uun nucuaj so' tumé so' manj qui'yaj sunj nu' suun ca'ne' so' rihanj, ne danj inanj qui'yaj so', raçuíj so' manj ndaa güii ca'na' uún Jesucristó adonj.

¹³ Dan me se aj cunó so' nij nana ya ca'mii 'unj rihaan so' á. Ne ase cunó so' ro', danj qui'yáa so', ne yo'o gaa nucuaj rá so' man Diose, ne gaa 'ee rá so' man tuví' so' che'é se sij noco' man Jesucristó mé so' á. ¹⁴ Ne Nimán Diose nuu nimán so' ro', racuíj mán so' se vaa yo'o qui'yaj suun so' suun sa' suun ca'ne' Diose rihaan so' qui'yáa so' á. Ne ve'é nicaaj so' tucuáan sa' nari' so' á.

¹⁵ Aj ne'én so' se vaa cunudanj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Asia ro', tanáj nij so' manj, ne canoco' nij so' yo'ó tucuáan a. Vij tuvi' nij so' me síi cu'naj Figelo do', síi cu'naj Hermógenes do' a. ¹⁶ Me rá 'unj gaa 'ee rá Diose man nij tucua síi cu'naj Onesíforo a. 'O se aj guun que'ee ndo'o racuíj so' manj, ne ndaa nuu cuij nimán 'unj qui'yaj so', ne ne guun na'aj so' se vaa 'nij 'unj taga' ma'. ¹⁷ Tzaj ne gaa ca'na' so' chuman' Romá, ne cuaj nano' so' manj, ne nari' so' manj ei. ¹⁸ Me ndo'o raj gaa 'ee rá síi 'nij ra'a man ní' man so' se vaa se quiran' so' sayuun gaa güii ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj a. Ne so' me síi ne'en doj rihanj se vaa qui'yaj suun ndo'o síi cu'naj Onesíforo che'é ní' sij noco' man Jesucristó gaa cane so' chuman' Efeso a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cunanj ní' rihaan sayuun a

¹ Ase vaa 'o ta'nij, danj vaa so' rihanj, tinuj. Ne me rá 'unj ca'vej rá so' nari' nucuaj nimán so', qui'yaj Jesucristó síi 'yaj ndo'o se luj che'é ní' a. ² Dan me se man ndo'o síi cuno nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', ne me rá 'unj tucuyón so' nana yo' man doj nij snó'o luj nicaaj tuvi' ga so' guun nij so' síi gaa

nucuaj nimán nata' rihaan yuvij guun nij so' uún a.

³ Se cuchu'ví' so' quirán' so' sayuun che'é se sij noco' man Jesucristó mé so' mei. Maan se ase vaa uno tanuu nana a'mii tanuu uun chij ro', danj gaa cuno ma'án so' se-nana Jesucristó á. ⁴ Dan me se vaa nij tanuu 'nij cuarteé, ne ne avii yanij nij so' 'yaj suun nij so' ma'. Maan se ve'é 'yaj suun nij so' inanj suun a'ne' nii rihaan nij so', che'é se me rá nij so' guun niha' rá tanuu uun chij ni'yaj so' man nij so' a. Ne ase 'yaj guee tanuu, danj qui'yáa so', ve'é qui'yaj suun so' rihaan orún' Jesucristó á. ⁵ Dan me se veé danj 'yaj nij síi tico canaán uún, ne no xcúun nij so' cuno sa' nij so' nu' suun a'ne' nii rihaan nij so' qui'yaj nij so' adonj. Tzaj ne sese se cuno sa' nij so' suun a'ne' nii rihaan nij so' qui'yaj nij so', ne daj chihaa mij se qui'yaj canaán nij so' cachriin yâj cunuû raaj nij so' ma'. Che'é dan sese me rá so' qui'yaj canaán so' ni'yaj Jesucristó, ne ve'é cunó so' rihaan so' ei. ⁶ Ne veé danj vaa síi 'yaj suun ndo'o naa uún, ne gaa rii nii naa, ne so' me síi quirí' tan' asino yaan gaa cuxra' ta'aj nii tan' uún adonj. Ne ase vaa ran' síi 'yaj suun naa ro', danj quiran' ma'án so', ne cavij sa' uxrá so' sese yo'o qui'yaj suun so' che'é Diose ei. ⁷ Cunó so' nana nihánj, ne racuíj Diose mán so' nari' so' cunudanj yo'ó nij nana chuguanj.

⁸ Se quini'yón so' man síi cu'naj Jesucristó a doj mei. Se quini'yón so' se vaa cunuu i'na' uún so' gaa cavi' so', ne se quini'yón so' se vaa noco' xna'anj tuvi' so' ga síi cu'naj David síi cayáan gaa naá mei. Nihánj me nana sa' a'mii natáj 'unj á. ⁹ Che'é nana nihánj quirán' 'unj sayuun, ne ndaa 'nij 'unj taga', ne nda' rá se vaa ran' síi tumé cacun' chuguanj. 'O se taj se 'yaj mei. Xa' se-nana Diose, tzaj

ne se ca'vee numíj nii man yo' do', se ca'vee caxrii nii taga' man nana yo' do' mei. ¹⁰ Che'é dan ne chu'ví' 'unj quirán' 'unj me ma'an sayuun che'é nij sí narii Diose man ma'. 'Q se danj gaa quirán' 'unj, gaa ne ca'vee cavii sa' nij so' ga 'unj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní', ne ve'é ndo'o gaa ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. ¹¹ Ya vaa nana nihánj ei. "Ne sese aj cavi' ní' ga so', ne gaa i'na' ní' ga so' uún a. ¹² Sese se cunánj ní' rihaan sayuun, ne guun chij ní' ga so' uún a. Sese cataj ní' se vaa nuveé sij noco' man so' me ní', ne cataj so' se vaa nuveé tuví' so' me ní' uún a. ¹³ Nda' se ne sa' rá ní' ga so', tzaj ne so' me se sa' inanj so' ga ní' uún a. 'Q se ne ne'en so' naqui'yaj ino so' nana ca'mii so' rihaan ní' a man adonj". Nana ya cunó ní' me nu' nana nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' nana a'mii rma'an yuvii ma'

¹⁴ Dan me se cataj xna'anj so' rihaan nij sí noco' man Diose se vaa se quini'yón nij so' nana nihánj mei. Ne nago' so' chrej nucuaj man nij so' se vaa se canó tuví' nij so' che'é nana tucu'yón nij so' ma'. 'Q se taj che'é qui'yaj nij so' danj man adonj. Maan se sí quene'en che'é yan unu' nij so' ro', quirí' rá nij so' adonj. ¹⁵ Ca'nej nucuaj nimán so', gaa ne ca'vee cataj Diose se vaa sí ve'é qui'yaj suun rihaan so' mé so', ne se cunó rej na'aj rihaan so' che'é suun 'yaj suun so' mei. Tanañ nata' nica so' se-nana Diose nana ya ei.

¹⁶ Se nanó xrej so' nana a'mii rma'an ta'aj yuvii ma'. A'mii a'mii uun nij so', tzaj ne che'é nana a'mii nij so' ro', me se doj a 'yaj nij so' se vaa na'vej rá Diose qui'yaj nij so' adonj. ¹⁷ Ase vaa ran' yuvii nó luj yuvaa ro', danj quirán' nij sí cunó nana a'mii nij so', ne nij doj quirán' nij yuvii uno nana avii tu'va nij so' adonj. Vij tuví' nij so' me sí cu'naj

Himeneo do', sí cu'naj Fileto do' chuguanj. ¹⁸ Dan me se cataj roj so' se vaa aj quisíj cunuu i'na' uún nij sí cavi', ne se cunuu i'na' uún doj yuvii, taj roj so' a. Danj tu'va roj so', tzaj ne ne ne'en uxrá roj so' a doj a ma'. Tzaj ne vaa ta'aj yuvii cuchumán rá nana ca'mii roj so', ne che'é dan ca'ne' rá nij yuvii ga suun nucuaj rá man Diose, qui'yaj roj so', ¹⁹ tzaj ne aj cuchruj sca' Diose tucuáan noco' ní', ne aj naj se-selló so', qui'yaj so' a. Ne nihánj me nana no' rihaan se-selló so' a: "Ne'en sí 'nij ra'a man ní' man nij sí noco' man so' a". Ne yo'ó nana no' rihaan se-selló so' taj: "Nu' nij sí nata' se vaa sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' me nij so' ro', no' xcúun nij so' tanáj nij so' nu' chrej chi'ij á". Dan me roj nana noco' ní' adonj.

²⁰ Dan me se ve' tucua' 'o ru'vee me se mán xruj tu'vee ndo'o do', man xruj aga' oró mú do', man xruj aga' platá catzii do' a. Tanañ uún, ne vaa xruj nij doj do' uún a. Vaa se rii nii man chruun do', vaa se rii nii man yo'óo niqii do' a. Dan me se vaa se sa' doj, ne vaa uún se nij doj uún a. ²¹ Dan me se sese guun yaníj so' ga nij yuvii tu'va rma'an yo', ne ase vaa xruj sa' doj ro', danj gaa ma'an so' rihaan nij so' a. Dan me se inanj suun sa' doj qui'yaj suun so' che'é Diose, ne guun nucuáa so' qui'yaj suun so' nu' suun sa' che'é Diose á.

²² Tzaj ne se ca'vej rá so' qui'yáa so' ndaa vaa me rá nij sí tachruu qui'yaj nij so' mei. Maan se guun rá so' qui'yáa so' se sa' ni'yaj Diose á. Gaa nucuaj rá so' man so' á. Gaa 'ee rá so' tuví' so' á. Díj cayáan so' ga yo'óo nij sí sa' nimán nij sí achúin ni'yaj rihaan sí 'nij ra'a man ní' á. ²³ Se ca'vej rá so' canó tuví' so' ga yuvii che'é nana mei. Ne acaj nij sí 'yaj danj cuentá ma'. Sij ataa narí' sa' me nij so' nanj adonj. Ne che'é se vaa 'yaj nij so', che'é dan unu'

ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' ei.

²⁴ Ne nó xcuún síi 'yaj suun che'é síi 'nij ra'a man ní' cunu' so' danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj so' che'é cunudanj yuvi, ne ve'é tucu'yón so', ²⁵ ne tihaan so' chrejsa' man nij síi me rá cunu' ga so' uún a. 'O se xcaj so' cuentá se vaa ca'vee racuíj Diose man nij so', ne quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne quinari' nij so' nana ya a. ²⁶ Gaa ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, gaa ne quinaníi nij so' rihaan síi chree a. Ne síi chree me se so' me síi tiha' yu'unj man nij yuvi, ne quita'aa so' man nij so', ne cuano nihánj me se 'yaj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' man nij so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi chi'ii asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

¹ Ne'én so' se vaa asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó, ne guun ndo'o sayuun a. ² 'O se gaa 'ee uxrá rá nij yuvi man ma'an yuvi, ne guun ndo'o rá nij yuvi qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne cataj uxrá nij so' se vaa sij sa' ndo'o me ma'an nij so', ne nij ndo'o ca'mii nij so' che'é Diose uún a. Se cuno nij so' ca'mii rej nij so' do', nii nij so' do', uún ma'. Ca'mii nij so', ne se nago' nij so' graciá che'é rasuun, ne se guun rá nij so' canoco' nij so' man Diose mei. ³ Se gaa 'ee rá nij so' man tuvi' nij so', ne o ra'yunj tuvi' nij so', ne nana ndo'o nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ne se guun na'aj nij so' ni'yaj nij so' man nij so' mei. Ne se guun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga suun chi'ii nicaj nij so' mei. Inanj quij gaa nij so' ei. Ne inanj quinachri' nij so' ni'yaj nij so' rasuun sa' ei. ⁴ Ne inanj síi tiha' yu'unj tuvi' guun uún nij so' ei. Ne inanj ca'nej nimán nij so' qui'yaj nij so' chrej chi'ii ei. Ne yo'o ndaa raan rma'an cumán se nucu' rá nimán

nij so', ne inanj nano' nij so' rasuun me rá ma'an nij so' a. Se nano' nij so' a doj man Diose a ma'. ⁵ Ase vaa yuvi noco' Diose ro', danj gaa nij so', tzaj ne daj chihaa míj se ca'vej rá nij so' naqui'yaj sa' Diose nimán nij so' ma'. Naxuun yaníj so' mán so' rihaan nij síi vaa danj ei.

⁶ Atúj nij so' rá ve' tucúa chana ne nicaj cuentá, ne tiha' yu'unj nij so' man nij chana atá daj a cacun' quij avii raá ma'an no' a. ⁷ Niganj tucu'yón nij chana yo' nu' nana sa', tzaj ne daj chihaa míj ne guun nucuaj nij no' xcaj nij no' cuentá che'é nana ya yo' a mei. ⁸ Ne xa' nij síi chi'ii yo', tzaj ne nda' rá se vaa quiran' 'o síi chruun cu'naj Janes ga síi chruun cu'naj Jambres gaa quitáa ri'yunj roj so' man síi cu'naj Moisés gaa naá ro', danj quiran' guee nij síi taj ri'yunj man inanj nana sa' ei. 'O se síi man inanj nana chi'ii raá me nij so' do', síi aj tanáj xco man Diose do', me nij so' ei. ⁹ Tzaj ne se quisíj nij so' xna'anj nana chi'ii yo' ndaa gan' ndo'o qui'yaj nij so' mei. 'O se cunudanj nij yuvi man rihaan chumii xcaj cuentá se vaa sij nij snúu rma'an me nij so', ne se cuchumán rá nij yuvi a doj ca'mii nij so' mei. 'O se nda' rá se vaa quiran' roj síi cu'naj Janes ga síi cu'naj Jambres gaa ne cuchuman rá yuvi ca'mii roj so' ro', danj quiran' nij síi chi'ii yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' ní' sayuun, tzaj ne yo'o canoco' ní' se-nana Diose a

¹⁰ Ne xa' ma'an so', tzaj ne xcaj ndo'o so' cuentá che'é nana tucu'yón 'unj man yuvi do', che'é tucuaán noco' 'unj do', che'é se vaa guun raj qui'yaj rej rihaan ní' do' a. Ne'én so' se vaa nucuaj ndo'o raj man Diose do', se vaa nanaj rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man yuvi do', se vaa 'ee raj man tinúj do', se vaa yo'o nucuaj rá 'unj rihaan sayuun do' ei. ¹¹ Ne aj ne'én so'

daj vaa sayuun qui'yaj nii manj, ne aj ne'én so' nu' se vaa quirán' 'unj chuman' Antioquía do', chuman' Iconio do', chuman' Listra do', uún chuguanj. Tzaj ne síi 'nij ra'a man ní' me síi tinanii manj rihaan nu' sayuun quirán' 'unj ei. ¹² Dan me se cunudanj uún nij yuvii me rá canoco' man Diose yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', quirán' sayuun uún che'é Jesucristó ei. ¹³ Tzaj ne xa' nij síi tihá' yu'unj, tzaj ne tananj a doj a doj a ca'anj nij so' tihá' yu'unj nij so' man nij yuvii do', tihá' yu'unj nij yuvii man nij ma'an nij so' do' ei.

¹⁴ Ne ma'an so', tzaj ne yo'o canocó' so' nana cuchumán rá so' nana nari' so' á. 'O se aj ne'én so' me ní' me roj chana tucu'yón nana yo' mán so' ei. ¹⁵ Ne aj ne'én so' se vaa asij ne'ej mé so', ne quene'én so' daj taj nij yanj guee, ne yanj yo' me se qui'yaj ca'vee xcax ní' cuentá, ne che'é dan cuchumán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó, ne cavii sa' so' nu' cavii nu' ca'anj yaj adonj. ¹⁶ 'O se ma'an Diose qui'yaj cacrón nii nu' nana man rihaan yanj yo' adonj. Ne che'é dan vaa se guun ndo'o man nana yo' rihaan ní' adonj. 'O se vaa ndo'o rasuun nari' ní' uno ní' nana man rihaan yanj yo', ne taj xna'anj yo' rihaan ní' che'é cacun' tumé ní', ne axrij yuvaa yo' man ní' che'é cacun' 'yaj ní', ne tucu'yón yo' man ní' daj qui'yaj ní' ve'é qui'yaj ní' canoco' ní' man Diose, ne taj xna'anj yo' rihaan ní' daj gaa sa' nimán ní' uún a. ¹⁷ 'O se ní' sij noco' man Diose me se danj gaa ya, gaa ne yo'o ca'vee cunuú nana sa' nimán ní', ne yo'o qui'yaj ní' daj a rasuun sa' ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' ga suun a'mii natáj se-nana Diose rihaan yuvii ma'

¹ Cuanó nihánj me se me rá 'unj cunó Diose cunó Jesucristó síi ca'na' uún guun chij rihaan chumii nihánj síi ca'ne' cacun' che'é síi vaa i'na' do', che'é síi cavi' do', se vaa ca'ne' yá 'unj suun rihaan so' ² ca'anj so' nata' so' nana sa' á. Taj se 'yaj sese vaa ya'núj rihaan so' do', se ne vaa ya'núj rihaan so' do', taj se 'yaj ma'. Maan se ca'mii natáj yá so' ei. Cataj xna'anj so' rihaan yuvii che'é cacun' tumé nij yuvii, ne cataj so' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so', ne nago' so' chrej nucuaaj man nij so' qui'yaj nij so' inanj se sa' ei. Tzaj ne se gaa ra'yanj rá so' caxrii yuvaa so' man nij yuvii mei. Tananj yo'o gaa inaj nimán so', ne ve'é tucu'yón so' man nij so' ei. ³ 'O se vaa güii, ne se ca'vej rá nij yuvii cunó nij yuvii nana 'yaj ca'vee cunuú sa' nimán nij so' man chuguanj. Maan se guun rá nij so' cunó nij so' yo'ó nana naca, ne che'é dan nana' nij so' que'ee síi tucu'yón yo'ó nana me rá ma'an nij so' man nij so' a. ⁴ Ne ca'anj nij so' rej nuvi' nana ya cunó nij so', ne nanj cuentó ne cunó nij so' a. ⁵ Tzaj ne so' me se ca'nej sa' inanj so' tucuaán sa', ne gaa inaj nimán so' gaa rán' so' sayuun, ne yo'o nata' so' se-nana Diose rihaan nij síi ataa xcax cuentá á. Dan me se qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' á.

⁶ Xa' 'unj, tzaj ne nichrun' cavi' 'unj che'é Diose, ne quinaj chumii nihánj nanj ei. ⁷ 'Unj me se quisij qui'yaj suun uxrá yaj suun ca'ne' Diose rihanj, ne yo'o canocó' 'unj se-tucuanj Jesucristó, ⁸ ne cuano nihánj me se maan se na'vij uún 'unj quisij güii ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj, ne rque so' 'o cachriin yâj cunuú raá 'unj, ne cataj so' se vaa nuvi' cacun' taj xrâj a. Dan me se cuese nicâ nimán ya me Jesucristó, ne nuveé che'e orún' 'unj me qui'yaj so' danj

ma'. Ne veé danj qui'yaj so' che'é cunudanj nij yuvii me ndo'o rá ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' Timoteo rihaan Pabló a

⁹ Ra'yanj ca'na' so' rej nuu 'unj nihánj ca'na' so' ni'yaj so' manj ei. ¹⁰ 'O se tanáj síi cu'naj Demas manj, che'é se caran' doj rá so' ni'yaj so' rasuun man rihaan chumii nihánj, ne ca'anj so' chuman' Tesalónica nanj ei. Síi cu'naj Crescente ca'anj estadó Galacia, ne síi cu'naj Titó ca'anj estadó Dalmacia ei. ¹¹ Daj orún' síi cu'naj Lucas nicun' ga 'unj nihánj cuano nanj ei. Nícaj so' man síi cu'naj Marcos ca'na' so' ei. 'O se vaa ndo'o suun qui'yaj suun 'unj, ne racuíj so' manj, raj a. ¹² Ne síi cu'naj Tíquico me se ca'néj 'unj man so' ca'anj so' chuman' Efeso ei. ¹³ Tanáj 'unj se-roto 'unj tucua síi cu'naj Carpo síi ne chuman' Troas, ne nícaj so' man yo' ca'na' so' doj ei. Dan me se nícaj so' nij daán 'unj do', nij yanj nuj xcuu do', ca'na' so', che'é se ra'yanj ndo'o achiin yo' manj nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj ndo'o síi cu'naj Alejandro sayuun man Pabló a

¹⁴ Dan me se xa' síi cu'naj Alejandro síi 'yaj suun aga', tzaj ne qui'yaj ndo'o so' sayuun manj, ne narque síi 'nij ra'a man ní' sayuun man so' che'é sayuun qui'yaj so' manj, raj a. ¹⁵ 'O se tadó so' ga so' se gaa nanj qui'yaj so' sayuun man so' á. 'O se na'vej uxrá rá so' cunq yuvii se-nana ní' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racuíj Jesucristó man Pabló gaa canicun' Pabló rihaan cuese a

¹⁶ Gaa ca'anj 'unj rihaan nij síi nícaj suun qui'yaj nii, ne nuvi' a 'ó tinúú ní' racuíj manj a ma'. Maan se tanáj cunudanj nij so' man orún' 'unj rihaan nij síi nícaj suun, tzaj

ne na'vej raj caraa Diose cacun' xraá nij so' a mei. ¹⁷ 'O se canicun' síi 'nij ra'a man ní' ga 'unj, ne so' me síi qui'yaj guun nucaáá 'unj natá' 'unj nu' se-nana Diose cuno cunudanj nij yuvii yanij, ne tinanii so' manj rihaan sayuun nocoo, ¹⁸ ne so' me síi tinanii manj rihaan daj a se nij me rá nii qui'yaj nii manj, ne so' me síi qui'yaj cavii sa' 'unj cayáán 'unj ga so' asa' nanij so' rej xta' ne guun chij so' rihaan chumii nihánj a. Ve'é inanj ca'mii ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj á. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumañ nij tuvi' Timoteo, rá nij tuvi' Pabló a

¹⁹ Me rá 'unj se vaa ve'é cumañ chana cu'naj Prisca do', níca no' síi cu'naj Aquila do', nij tucua síi cu'naj Onesíforo do' ei. ²⁰ Quináj síi cu'naj Erasto chuman' Corinto, ne síi cu'naj Trófimo me se ran' so' a. Che'é dan tanáj 'unj man so' chuman' Mileto nanj ei. ²¹ Ra'yanj ca'na' so' nihánj yaj gaa ataa ca'na' yavii acoj ndo'o a. Ve'é cayáán so', rá síi cu'naj Eubulo do', síi cu'naj Pudente do', síi cu'naj Lino do', chana cu'naj Claudia do', taran' nij tinúú ní' do' ei. ²² Me rá 'unj cayáán síi 'nij ra'a man ní' ga nimán so', ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij soj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Titó a

¹ 'Uñj ro', me síi cu'naj Pabló, síi 'yaj suun che'é Diose, ne cune' Jesucristó mán 'uñj guún 'uñj apóstol ca'anj rihaan nij yuvii narii Diose man che'é rej nari' nij so' se-tucuanj Jesucristó, ne nari' nij so' se-nana Diose nana ya, ne ve'é uxrá canoco' nij so' man Diose, qui'yaj nana ya yo' a. ² Gaa ne guun ya rá nij yuvii se vaa cayáán nij yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ndaa vaa cata' tu'va Diose asij naá ndo'o, ne xa' Diose, tzaj ne ne a'mii ne Diose ma'. ³ Gaa ne gaa quisíj güii cachrón Diose, ne tihaan Diose rihaan ní' se vaa ca'vee cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj qui'yaj so' gaa ca'ne' so' suun rihanj se vaa ca'mii natáj 'uñj se-nana so', ne xa' so', tzaj ne so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

⁴ Dan me se qui'yáá 'uñj yanj nihánj ca'nej 'uñj rihaan so' sij cu'naj Titó a. Amán rá so' se-nana Jesucristó nana cataj xna'anj 'uñj rihaan so', ne cyaan vaa nana amán rá ní', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj, tinuj. Me rá 'uñj qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun do', se luj che'é so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cune' síi cu'naj Titó doj síi guun chij nicaj yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Creta a

⁵ Tanáj 'uñj mán so' estadó Creta, che'é se vaa doj suun ataa tnavii

'uñj rej yo', ne me rá 'uñj tnavii so' suun yo' a. Dan me se me rá 'uñj cune' so' doj síi guun chij nicaj yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj 'o 'o chuman' yo' a. ⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'uñj rihaan so' daj gaa nij síi uun chij cune' so' á. Inanj síi nuvi' cacun' tumé do', síi nicaj raan nica do', síi amán rá ta'nii ni'yaj man Jesucristó do', cune' so' á. Tzaj ne sese sij 'yaj cacun' ga chana do', sij tucuáa rihaan rej do', me ta'nii yo'o so', ne se cune' so' man so' ma'. ⁷ Dan me se inanj síi nuvi' cacun' tumé guun síi uun chij, che'é se sij nicaj yu'unj man nij yuvii noco' man Diose me síi uun chij yo' adonj. 'O se se ca'mii xta' nij síi uun chij ma'. Se gaa ya'aan rá nij so' ma'. Se guun xno' nij so' ma'. Se go' nij so' tuvi' nij so' ma'. Se tiha' yu'unj nij so' tuvi' nij so' che'é yan ca'nee nij so' sa'anj man tuvi' nij so' ma'. ⁸ Maan se ve'é qui'yaj nij so' ca'vej nij so' cotoj yuvii 'na'yo'ó chuman' tucuá nij so', ne rque nij so' chraa cha' nij yuvii á. Gaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yuvii 'yaj se sa', ne xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ma'an nij so' uún á. Inanj ve'é qui'yaj nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan Diose do' a. Se guun nij so' síi 'yaj canaán se chi'ii rihaan ma'. ⁹ Raan canoco' nij so' se-nana Diose nana tucu'yón núj rihaan nij síi noco' man Diose a. Danj qui'yaj nij so', gaa ne guun nucuj nij so' nago' nij so' se-tucuanj Diose tucuáan sa' man yo'ó nij yuvii, ne guun nucuj nij so' tihaan nij so' rihaan nij síi tucu'yón yo'ó tucuáan ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caráan síi cu'naj Titó chrej rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa se canoco' nij so' yo'ó tucuáan a

¹⁰ Dan me se man ndo'o síi tucuáa do', síi tu'va rma'an do', síi

tiha' yu'unj do', estadó Creta, ne síi chí'ii doj rihaan yo'ó nij so' me nij síi taj se vaa nõ xcúún nij snó'o noco' man Jesucristó cata' ta'nga' man nij so', taj nij síi chí'ii yo' a. ¹¹ Vaa che'é ndo'o ca'ne' rá nij so' ga nana vaa danj qui'yáá so' ei. 'O se ri' ndo'o rá que'ee nij tucua yuvii, 'yaj nij so' gaa tucu'yón nij so' nana vaa danj nana ne nó xcúún nij so' tucu'yón nij so' nanj adonj. Ne inanj sa'anj quirí' uun nij so', rá nij so', don 'yaj chí'ii nij so' adonj.

¹² Dan me se yo'õ tuvi' ma'an nij so' síi nata' se-nana ya'anj noco' nij so' ro', cataj so' se vaa xa' nij síi man Creta, tzaj ne síi ne me nij so', ne xcuu chí'ii me nij so', ne inanj síi rmii me rá caraa rque uún me nij so', taj ma'an tuvi' nij so' ni'yaj so' man nij so' a. ¹³ Ne dan me se ya uxrá cataj so' che'é nij tuvi' so' ei. Che'é dan sca' inanj cataj xna'anj so' che'é se-cacun' nij so' rihaan nij so', gaa ne ca'vee canicaj nij so' canoco' nij so' se-tucuanj ní' síj amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne gaa sa' nij so' ei. ¹⁴ Dan me se danj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj xcaj nij so' cuentá che'é nij cuentó uun nanó nij yuvii israelitá ei. Ne se cuno ní' so' se vaa taj nij yuvii na'vej rá canoco' man Diose man rihaan chumii nihánj rihaan nij so' ma'. Sese xcaj nij so' cuentá a'mii yuvii uún, ne tanáj nij so' tucuaán ya nanj adonj.

¹⁵ Dan me se yuvii vaa sa' nimán, tzaj ne sa' vaa cunudanj rasuun rihaan nij so', ne xa' yuvii vaa chí'ii nimán, tzaj ne daj a rasuun ruvi' ni'yaj nij síi chí'ii síi na'vej rá cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó ro', chí'ii vaa taran' rasuun rihaan nij so' nanj adonj. ¹⁶ Ne ne'en nij so' man Diose, taj ma'an nij so', tzaj ne ni'yaj ní' se vaa 'yaj nij so', ne xcaj ní' cuentá se vaa ne ne'en uxrá nij so' man Diose a ma'. Tananj síi chí'ii me nij so', ne síi ne uno

me nij so', ne taj vaj a doj suun sa' ne ne'en nij so' qui'yaj suun nij so' man adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuaán cuchruj síi cu'naj Titó che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne ma'an so' me se tucu'yón so' nu' nana sca' achiin man nij so' á. ² Cataj xna'anj so' rihaan nij chii nga se vaa se guun xno nij so' ma'. Gaa ni'yanj nij so' á. Xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' á. Yo'õ cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne gaa 'ee rá nij so' tuvi' nij so', ne daj chihaa mii se ca'ne' rá nij so' ga se-tucuanj Jesucristó che'é sayuun ma'. ³ Dan me se veé danj ve'é ndo'o qui'yaj nij chana hij uún, gaa ne ca'vee xcaj yuvii cuentá se vaa chana sa' noco' uxrá man Diose me nij no', guun rá nij yuvii a. Se quinanó nij chana hij cuentó ne che'é tuvi' nij no' ma'. Se gaa niha' rá nij no' co'õ ndo'o nij no' na vinó ma'. Tananj guun nij no' chana ve'é tucu'yón man tuvi', ⁴ gaa ne ca'vee nago' no' chrej sa' man nij chana ta'aj se vaa gaa 'ee rá nij chana ta'aj nica no' do', ta'nii no' do' a. ⁵ Ne ve'é cutumé nij chana ta'aj daj qui'yaj ma'an nij no' do', inanj nica no' cotoj ga no' do', ve'é cutumé nij no' ve' tucua nij no' do' á. Ne chana sa' guun nij no', ne ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no' á. Danj qui'yaj nij no', cataj chana hij rihaan nij no', gaa ne se gaa nanj ca'mii yuvii ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nana nij che'é se-nana Diose a.

⁶ Ne nago' so' chrej nucuaj man nij síi tachruu uún se vaa xcaj nij so' cuentá daj gaa qui'yaj nij so' á. ⁷ Ne ma'an so' ro', ve'é qui'yaj suun so' nu' suun sa', ne quene'en nij tinúú ní' daj 'yáá so', gaa ne cuyaán

qui'yaj nij so' ga so' á. Inañ tucuaán sca' tucu'yón so' á. Ne guún so' 'o sí ni'yanj a'mii a. ⁸ Inañ nana sa' ca'mii so' á. Gaa ne guun na'aj nij sí taj ri'yunj man ní' che'é se se ca'vee ca'mii nij so' nana nij che'é ní' a.

⁹ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij mozó se vaa ve'é cunō nij mozó rihaan se-ru'vee mozó, ne qui'yaj suun nij mozó nu' suun ca'ne' nij ru'vee rihaan nij so' á. Ne qui'yaj mozó guun niha' rá se-ru'vee mozó ni'yaj so' man mozó yo' á. Se ca'mii cunu' mozó ga se-ru'vee mozó ma'. ¹⁰ Se qui'yaj ituu mozó si'yaj se-ru'vee mozó ma'. Tananj ve'é qui'yaj mozó, ne xcaj se-ru'vee mozó cuentá se vaa ca'vee gaa nu-cuaj rá ru'vee man mozó se vaa me ma'an rasuun qui'yaj mozó, gaa ne ve'é inañ ca'mii yuvii che'é tucuaán tucu'yón ní' tucuaán che'é Diose sí tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

¹¹ Dan me se aj xcaj ní' cuentá se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj yuvii, se vaa ca'vee quinanii cunudanj nij yuvii rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij yuvii, ¹² ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no xcúun ní' ca'ne' rá ní' ga rasuun na'vej rá Diose qui'yaj ní' a. Ne se qui'yaj ní' inañ se vaa me rá nee man ní' qui'yaj yo' ma'. 'O se xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní', ne tucuaán nica qui'yaj ní', ne qui'yaj ní' inañ se vaa me rá Diose qui'yaj ní' gaa yaj ne ní' rihaan chumii nihánj cuano á. ¹³ Ne na'vij ndo'o ní' ca'na' uún Jesucristó sí tinanii man ní' rihaan sayuun, ne dan me se guun niha' uxrá rá ní' che'é se guun ya rá ní' se vaa ca'na' uún so' a. Ne xa' so', tzaj ne quene'en ní' se vaa ve'é uxrá vaa so', ne Diose uun chij ndo'o me ya so' adonj. ¹⁴ Ne so' me sí ca'neé nimán cavj' che'é ní', che'é rej ca'vee ca'ne' rá ní' ga me ma'an tucuaán chi'ii canoco' ní' gaa rque, ne ca'vee cunu sa'

ní', ne guun ní' yuvii noco' man orún' so', ne guun niha' ndo'o rá ní' qui'yaj suun ní' suun sa' adonj. ¹⁵ Nana nihánj me chrej sa' ya nago' so' rihaan nij tinúu ní', ne sca' ndo'o ca'mii so', ca'ne' so' suun rihaan nij so', gaa ne ca'ne' rá nij so' ga se chi'ii á. Ne danj qui'yáa so' do', danj ca'mii so' do', gaa ne daj chihaa mij se guun cataj yuvii se vaa taj yu'vee nó so' do', nana a'mii so' do' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan yuvii che'é se tinanii Diose man ní' rihaan sayuun a

¹ Cataj uún so' rihaan nij yuvii se vaa caraa cochroj nij yuvii rihaan nij sí nica' suun, ne cunō nij yuvii rihaan nij so' á. Ca'vej nij yuvii qui'yaj suun nij yuvii suun a'ne' nij sí nica' suun rihaan nij so', ne me ma'an suun sa' qui'yaj suun nij so' á. ² Se ca'mii chi'ii nij so' ni'yaj nij so' tuvi' nij so' ma'. Se cunu' nij so' ga tuvi' nij so' ma'. Maan se ve'é inañ qui'yaj nij so', ne nica' ndo'o ca'mii nij so' rihaan cunudanj yuvii a.

³ Dan me se asij rque, ne sí ni'yon rma'an me ma'an ní', ne ne cunō ní' rihaan tuvi' ní', ne canoco' ní' tucuaán tiha' yu'unj, ne qui'yaj ní' náa guun se vaa guun rá ní' qui'yaj ní' a. Dan me se quij me rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne guun xcoj ruvaa rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne quitáa ri'yunj tuvi' ní' ni'yaj nij so' man ní', ne nachri' ní' man tuvi' ní' a.

⁴ Tzaj ne gaa xcaj ní' cuentá che'é Diose sí tinanii man ní' rihaan sayuun, se vaa so' me sí me rá ra'cuíj man ní', gaa ne dan me se quene'en ní' se vaa cunu 'ee rá so' man ní' a. ⁵ Dan me se tinanii Diose man ní' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán ní' ei. Nuveé che'e se sa' qui'yaj ma'an ní' me tinanii

Diose man ní' rihaan sayuun ma'. Maan se cunuu 'eē rá ma'an Diöse quene'en so' man ní', ne rqué Diöse Nimán Diöse rihaan ní', don cunuu naca nimán ní' ne cunuu sa' nimán ní' adonj. ⁶ Dan me se maan che'é Jesucristó sí tinanii man ní' rihaan sayuun me qui'yaj ndo'o Diöse se luj rihaan ní', ne ndaa ayuu rma'an se luj, qui'yaj so' ei. ⁷ Se luj qui'yaj so' me se tinavij so' cacun' xraá ní', ne cunuu sa' ní', qui'yaj so', ne maan che'é dan ca'anj ní' cayáan ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ndaa vaa me rá ya ní' ei. ⁸ Ya uxrá vaa nu' nana nihánj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij yuvii 'yaj unu' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diöse a

Ne me rá 'unj sca' ca'mii so' nu' nana nihánj rihaan nij yuvii amán rá ni'yaj man Diöse, che'é rej xcaj nij so' cuentá se vaa no xcuún nij so' qui'yaj suun nij so' suun sa' inanj á. Sese danj qui'yaj nij so', ne sij vaa sa' me nij so', ne cavii sa' doj yuvii, qui'yaj nij so' adonj. ⁹ Tzaj ne se canó tuví' so' ga yuvii mei. Síi ni'yon me síi 'yaj danj chuguanj. Se nanó rá so' che'é xii so' gaa naá daj sij me nij so' ma'. Se canó tuví' so' che'é se-tucuanj Moisés mei. 'O se qui'yaj rma'an danj nanj ei. Taj cuentá ní' 'yá' danj ma'. ¹⁰ Sese vaa 'o síi 'yaj unu' ndo'o yuvii, ne cataj xna'anj so' rihaan so' se vaa ca'ne' rá so' ga suun 'yaj unu' yuvii a. Ndaa vij ca'mii so' rihaan so', ne sese se ca'vej rá so' cunó so', ne ca'anj yanj so' rihaan so' ei. ¹¹ 'O se xa' síi 'yaj unu' yuvii, tzaj ne aj tanáj so' tucuaán ya, ne tumé so' cacun' ei. Ne maan che'é cacun' atá so' 'yaj tananj yuun che'e ri' so' nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun a'ne' síi cu'naj Pabló rihaan síi cu'naj Titó a

¹² Ca'nej 'unj man síi cu'naj Artemas cuchí' so' rihaan so', ne

sese se ca'vee cuchí' so', ne ca'nej 'unj man síi cu'naj Tíquico a. Asa' cuchí' so' rihaan so', ne ra'yanj cuchí' so' chuman' Nicópolis, gaa ne nari' tuvi' ní' ei. 'O se guun rá 'unj cayáan 'unj chuman' yo' yavii acoj ndo'o adonj. ¹³ Racuj so' man síi cu'naj Zenas licenciado síi a'mii che'é yuvii rihaan cuese do', man síi cu'naj Apolos do', qui'yaj chuvii roj so' ca'anj roj so' ei. Taj se cachii man roj so', qui'yáa so' ma'. 'O se me ma'an rasuun achiin man roj so', ne go' so' ei.

¹⁴ Ne me rá 'unj nari' yo'ó nij tinúú ní' qui'yaj suun ndo'o nij so' suun sa' che'é tuvi' nij so' síi achiin ya rasuun man uún chuguanj. Se taj, ne taj se gún' man nij so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij tuvi' Titó, rá nij tuvi' síi cu'naj Pabló a

¹⁵ Me rá cunudanj nij yuvii yanj ga 'unj cuano se vaa ve'é cayáan so' ei. Ne cataj so' rihaan nij síi 'eē rá man ní' nij síi noco' man Diöse se vaa ve'é cumán cunudanj nij so' ei. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diöse se luj che'é cunudanj nij soj ndaa cayuu rma'an se luj qui'yaj Diöse ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Filemoó a

¹ 'Uñj ro', me síi cu'naj Pabló síi 'nij taga' cuano che'é se nocó' 'uñj man Jesucristó, ne nicun' tinúú ní' Timoteo ga 'uñj cuano, ne dan me se 'yáá 'uñj yanj nihánj ca'nej 'uñj rihaan so' sij cu'naj Filemoó a. 'Ee rá 'uñj mán so', ne tuvi' ní' síi 'yaj suun ga 'uñj mé so', ² ne veé danj vaa uún nu' nij síi nocó' man Diose nuu chre' tucua' so' do', ra'vij ní' chana cu'naj Apia do', síi cu'naj Arquipo síi yo' o rquee che'é suun 'yaj suun ní' do', nu' rihaan nij so' 'yáá 'uñj yanj nihánj ca'nej 'uñj rihaan nij soj ei.

³ Me rá 'uñj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so', raj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló graciá rihaan Diose che'é síi cu'naj Filemoó che'é se canoco' sa' síi cu'naj Filemoó man Diose a

⁴ Daj a güii gaa tanañ nanj achíin ni'yáá 'uñj rihaan Diose, achíin ni'yáá 'uñj che'é so', ne nagó' 'uñj graciá rihaan Diose che'é so' ei. ⁵ Danj 'yáá 'uñj, che'é se ca'na' nana rihanj se vaa amán ndo'o rá so' ni'yaj so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne 'ee ndo'o rá so' man cunudanj nij síi sa' nocó' man so' vaa cunó' 'uñj ei. ⁶ Dan me se che'é se aj canocó' so' se-tucuanj Jesucristó ga yo' o nij tinúú ní', ne che'é dan achíin ni'yáá 'uñj se vaa ca'vee xcay yo' o nij so' cuentá che'é nu' se sa' nicaj nij tinuj nij soj qui'yáá

so', gaa ne ca'vee cavii sa' doj Jesucristó qui'yaj taran' nij soj a. ⁷ 'Q se guun niha' uxrá rá 'uñj, ne nari' nucauj nimán 'uñj, che'é se 'ee rá so' man tinúú so' ne nuu cuñj rá nij síi sa' nocó' man Diose 'yáá so', tinuj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló ve'é nacaj uún síi cu'naj Filemoó man síi cu'naj Onésimo a

⁸ Nda' se uun chij ndo'o 'uñj ne ca'vee ca'ne' 'uñj suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa suun qui'yáá so', tzaj ne taj ma'. ⁹ Maan se ve'é rquee 'uñj mán so' qui'yáá so' ndaa vaa no xcúún so' qui'yáá so' ei. 'Uñj sij cu'naj Pabló nihánj me se aj chii nga mej ne 'nij 'uñj taga' cuano che'é se nocó' 'uñj man Jesucristó ei. 'Q se ne'én 'uñj se vaa 'o 'ee rá so' tinúú so', ne che'é dan cachinj ni'yáá 'uñj doj rihaan so' ¹⁰ che'é síi cu'naj Onésimo a. Dan me se ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj cuano, che'é se gaa 'nij 'uñj taga', ne cataj xna'anj 'uñj rihaan so' che'é Jesucristó, ne guun che'e so' canoco' so' man Jesucristó nanj adonj. ¹¹ Dan me se asij rquee doj me se taj se gún' a doj man so' rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se cunuu sa' so', ne vaa se guun so' rihaan ní' cuano ei.

¹² Dan me se aj ca'néé 'uñj man so' cuchij' uún so' rihaan so', ne ne'én so' se vaa 'ee uxrá raj man so' adonj. ¹³ Ne guun rá 'uñj nayon so' rihaan so' quinaj so' nihánj rej 'nij 'uñj taga' nihánj che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne qui'yaj suun so' rihaan 'uñj nihánj che'é so', raj ei. ¹⁴ Tzaj ne ne ca'vej rá 'uñj quinaj so' rej nihánj, che'é se ndaa tu'va ma'an yá so' cavii, gaa ne quinaj so', raj ei. 'Q se ne guun raj qui'yáá fuerzá mán so' qui'yáá so' se ndo'o che'ej ma'. Maan se inanj se rii nimán ma'án so' qui'yáá so' se ndo'o yo' che'ej, raj ei. ¹⁵ Dan me se maan che'é rej ca'vee cayáán so'

gā sō' nū' cavii nū' ca'anj ro', che'é dan ca'anj yanj so' doj rihaan sō' doj güii ei. ¹⁶ Tzaj ne yaj me se se guun so' mozó uun rihaan sō' nū' cavii nū' ca'anj yaj a ma'. Tananj a sa' doj gaa so' rihaan yo'ō nij mozó rihaan sō', ne 'ō tinúú ní' sí 'ee rá ní' man guun so' ei. 'O se 'ee uxrá raj man so', ne táá a sō', ne doj a gaa 'ee rá ma'án sō' man so' a ei. 'O se sij 'yaj suun rihaan sō' me so' rihaan chumij nihánj, ne sij nocō' man sí 'nij ra'a man ní' me uún so', ne doj a gaa ya rá sō' man so' ei.

¹⁷ Dan me se sese tinuj ya ní', ne ve'é na'mii sa' sō' gā sō', ne daj se uun rá sō' ne'én sō' manj ro', danj guun rá sō' quene'én sō' man so' ei. ¹⁸ Ne sese qui'yaj chí'ij so' mán sō' dō', sese vaa xcúún qui'yaj so' rihaan sō' dō', ne ma'án 'unj naru'vee rihaan sō' se vaa qui'yaj xcúún so' ei. ¹⁹ Ma'anj ra'aj sij cu'naj Pabló cachronj nana nihánj se vaa naru'vee 'unj cunudanj se vaa qui'yaj xcúún so' rihaan sō' ei. Veé danj vaa xcúún rihaan sō' dō', tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan sō' se vaa vaa xcúún rihaan ma'án sō' se vaa quinanii sō' rihaan sayuun nū' cavii nū' ca'anj, qui'yaj ma'anj gaa natá' 'unj se-nana Jesucristó rihaan sō' ma'. ²⁰ Dan me se me inanj rá 'unj qui'yáá sō' se ndo'o che'ej, che'é se sij nocō' man sí 'nij ra'a man ní' me ní', tinuj. 'O se ndaa cunūu cuij rá 'unj, qui'yáá sō' che'é Jesucristó ei.

²¹ Dan me se gaa cachrón 'unj nana nihánj, ne nucuaj rá 'unj mán sō' se vaa qui'yáá sō' nū' nihánj, ne ndaa doj a qui'yáá sō' rihaan se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan sō' chuguanj. ²² Ne me rá 'unj naqui'yaj chuvíi sō' ve' cané 'unj doj gā sō' á. 'O se guun ya raj se vaa che'é se cachín ni'yaj soj rihaan Diosē che'ej ro', che'é dan racúij Diosē manj cuchij rihaan soj, raj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá nij tuvi' Pabló se vaa ve'é cayáán sí cu'naj Filemoó a

²³ Me rá sí cu'naj Epafras se vaa ve'é cayáán sō' á. 'Nij so' taga' ga 'unj, che'é se sij nocō' man Jesucristó me so' a. ²⁴ Ne sí cu'naj Marcos dō', sí cu'naj Aristarco dō', sí cu'naj Demas dō', sí cu'naj Lucas sō' a. Taran' nij so' me sí 'yaj suun gā 'unj adonj.

²⁵ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj yo'o so' ca'néé so' rihaan nij yuvii israelitá noco' man Diose a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa ta'níi Diose síi cu'naj Jesucristó a

¹ Nata' uxrá Diose se-nana Diose rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' nij so' nana yo' rihaan xii ní' nij síi cumán gaa naá a. Dan me se do' do' cataj xna'anj Diose se-nana so' rihaan nij síi nata' yo', ne ino vaa qui'yaj Diose ga 'o 'o nij so', gaa cataj xna'anj Diose se-nana Diose rihaan 'o 'o nij so' a. ² Tzaj ne yaj gaa nichrun' ca'anj ni'ya chumii nihánj me se cataj xna'anj ma'an ya ta'níi Diose se-nana Diose rihaan ní', qui'yaj Diose, ne ta'níi Diose me se so' me síi cune' Diose man se vaa guun chij so' rihaan cunudanj rasuun vaa güii, ne so' me síi qui'yaj cunudanj chumii, qui'yaj Diose ei. ³ Ne ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa so' chuguanj. Dan me se ni'yaj ní' man so', ne xcaj ní' cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose, ne xcaj ya ní' cuentá daj vaa ma'an Diose ei. Ne che'é se sij nucuaj ndo'o me so' ro', che'é dan maan nana avii uun tu'va so', ne 'o mán chre' nu' rasuun, ne se quirí' a 'o rasuun qui'yaj so' ma'. Che'é dan tinavij so' cacun' tumé ní', gaa ne ca'anj cayáán so' rej xta' ndo'o rej x'nuj Diose, ne rej nuva' Diose yáán so' cuano ei. ⁴ Dan me se guun so' síi sa' doj rihaan nij se-mozó Diose, ne nocojo uxrá doj vaa suun ata' so' rihaan suun ata' taran' nij se-mozó Diose nanj chuguanj. ⁵ O

se aj ne'en soj nana nihánj nana ca'mii Diose che'é ta'níi so' a:

—Ta'níj mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvii se vaa ta'níj mé so', qui'yáj a. —Danj ca'mii Diose che'é ta'níi Diose, tzaj ne nu-veé rihaan se-mozó Diose ca'mii Diose nana vaa danj ma'.

Ne nihánj me nana ca'mii Diose che'é ta'níi Diose, cataj Diose:

—Guún 'unj rej so', ne guun so' ta'níj a —cataj uún Diose che'é ta'níi Diose a. Tzaj ne ne ca'mii so' nana vaa danj che'é se-mozó so' ma'. Maan che'é ta'níi so' ca'mii so' nana yo' adonj.

⁶ Dan me se so' me síi guun síi chava' rihaan taran' ní' sij noco' man Diose a. Ne danj Diose taj se vaa asa' ca'na' uún so' rej cumán taran' nij yuvii gaa i'na' rihaan chumii nihánj qui'yaj Diose, ne quina'vjj taran' nij se-mozó Diose rihaan so', taj danj Diose a.

⁷ Ne a'mii uún danj Diose che'é nij se-mozó Diose, taj yo' se vaa nana uun do', nda' rá se vaa daa ya'an do', vaa se-mozó Diose, qui'yaj Diose a.

⁸ Tzaj ne vaa doj nana nó rihaan danj Diose nana a'mii rihaan ma'an ta'níi Diose, ne nana yo' taj: “Diose mé so', ne quirii ta'ngá' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne nica gaa rá so' nicaj yu'unj so' man yuvii nu' cavii nu' ca'anj a. ⁹ Niha' inanj rá so' canocó' so' chrej sa', tzaj ne nachri' uxrá so' chrej chi'ii ei. Che'é dan Diose síi uun chij rihaan so' ro', cune' so' mán so', se vaa cavii sa' so' doj rihaan nij tuví' so' a”, taj danj Diose a.

¹⁰ Ne taj uún danj Diose: “Asij guun che'e chumii nihánj, ne so' me síi cune' man chumii nihánj, Señor. Ne ma'an so' ra'a yá so' qui'yáa so' nu' se man rej xta' adonj. ¹¹ Ne vaa güii, ne quinavij nu' nihánj, tzaj ne daj chihaa mij se quinavii so' ma'. Dan me se ase vaa

yatzíj nga ro', danj gaa nu' chumii nihánj do', nu' rej xta' do' ei. ¹² Ne ase vaa yatzíj ro', danj gaa narumii so' man roj yo', ne guun ino roj yo', qui'yáá so' ei. Tzaj ne se cunuu ino ma'an so' ma'. 'O veé danj gaa so', ne daj chihaa míj se cavi' so' man chuguanj", taj uún danj Diose che'é ma'an ta'núí Diose a.

¹³ Ne ca'mii uún Diose rihaan ta'núí Diose, cataj so':

—Cayáán so' rej x'núú 'unj rej nuva' 'unj, ne qui'yaj canaán 'unj rihaan nij síí taj ri'yunj mán so', ne quirii ta'ngá' so' rihaan nij so' a —cataj Diose rihaan ta'núí Diose a. Tzaj ne a 'ó rihaan se-mozó so' ne ca'mii so' danj ma'.

¹⁴ Dan me se xa' nij se-mozó Diose, tzaj ne nana uun me nij so' a. 'Yaj suun nij so' rihaan Diose, ne ca'née Diose man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan ní' sji cavií sa' ga Diose nu' cavií nu' ca'anj ei. Ne sa' doj vaa ta'núí Diose rihaan nij se-mozó Diose nanj chuguanj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún uxrá ní' cunó ní' se-nana Jesucristó a

¹ Che'é dan doj a nó xcúún ní' cunó sa' ní' nana aj nari' ní' ei. Sese se qui'yaj ní' danj, ne do' do' tanáj ní' chrej sa' yo', ne quinij ní' xrej Diose, ne ca'anj ni'ya ní' gaa nanj chuguanj. ² 'O se ya uxrá vaa se-nana Diose nana cataj xna'anj nij se-mozó Diose rihaan síí cu'naj Moisés gaa naá ei. Tzaj ne nij yuvii me se ne cunó nij so' nana yo' ma'. Tzaj ne nica ya qui'yaj Diose sayuun man 'o 'o nij yuvii ne cunó nana yo' chuguanj. ³ Che'é dan, asa' ca'vee quinanii ma'an ní' rihaan sayuun, sese se xcaj sa' ní' cuentá che'é chrej sa' chrej qui'yaj naca Diose quinanii ní' rihaan sayuun, rá soj ga. Dan me se asino ma'an síí 'nij ra'a man

ní' me síí cuchruj chrej sa' yo', gaa ne nij síí cunó nana ca'mii so' ro', cataj xna'anj nij so' se-nana so' nana sa' yo' rihaan ní', ne nari' sa' ní' nana yo', qui'yaj nij so' ei. ⁴ Ne qui'yaj ndo'o ma'an Diose suun sa' nocóo ni'yaj yuvii, ne rque ndo'o so' Nimán so' cunuú nimán yuvii adonj. Danj inanj guun rá Diose qui'yaj Diose, che'é se guun rá so' cunó ní' se-nana síí 'nij ra'a man ní' yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa quiran' Jesucristó che'é ní' a

⁵ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj a. Ne ne cune' Diose man nij se-mozó Diose se vaa quirii ta'nga' nij so' rihaan chumii nihánj ma'. ⁶ Maan se vaa nana no rihaan danj Diose nana ca'mii yo'o so' rihaan Diose, ne cataj so' se vaa: “Taj yu'vee nó a doj yuvii ma'. Me che'é nuú uxrá rá so' man yuvii ga. Taj yu'vee nó a 'ó ta'núí yuvii ma'. Me che'é nuu 'eé rá so' man nij so' ga. ⁷ Tzaj ne sji yuvii rihaan nij se-mozó so', qui'yáá so' chuguanj. Gaa ne ve'é uxrá cavií sa' nij yuvii, ne ve'é uxrá ca'mii nii che'é nij yuvii, qui'yáá so' asanj. ⁸ Ne quirii ta'nga' nij yuvii rihaan cunudanj rasuun, qui'yáá so' uún asanj”, taj nana no rihaan danj Diose yo' a. Ne dan me se ya quirii ta'nga' nij yuvii rihaan cunudanj rasuun adonj. Tzaj ne ne'en ní' se vaa yaj me se ataa quirii ta'nga' nij yuvii rihaan cunudanj rasuun a. ⁹ Tzaj ne ni'yaj ní' man Jesucristó, ne ndá' se ya ya sji nocó' doj guun so' rihaan nij se-mozó Diose rque doj yo', tzaj ne yaj me se aj guun chij ndo'o so', ne ve'é ndo'o a'mii nii che'é so', qui'yaj Diose a. Ne danj cavií sa' so', che'é se cavi' so' a. 'O se sese ne cavi' so', ne ne ca'vee nayon so' rihaan cunudanj ní' a ma'. Tzaj ne yaj me se qui'yaj ndo'o Diose se

luj che'é ní se vaa nayón Jesucristó rihaan ní nanj adonj.

¹⁰ Dan me se Diose me sí qui'yaj nu' rasuun che'é ma'an inanj so' chuguanj. Dan me se vaa güii, ne nucui' ndo'o nij ta'ní Diose rihaan Diose rej xta', qui'yaj Diose, ne Jesucristó me sí narqué chrej sa' canoco' nij ta'ní Diose, ne quinaniij nij so' rihaan sayuun, ne caviij sa' nij so' chuguanj. Che'é dan vaa che'é quiran' Jesucristó sayuun rihaan yo'óo nihánj qui'yaj Diose, ne maan che'é se quiran' Jesucristó sayuun ro', ne che'é dan me guun chij ndo'o so' ne ne achiin caviij sa' nu' so', qui'yaj Diose nanj ei. ¹¹ Dan me se ta'nij Diose me Jesucristó, ne ta'nij Diose me ní yuviij cunuu sa' rihaan Diose che'é Jesucristó, ne che'é dan ne guun na'aj Jesucristó cataj so' se vaa tinúu so' do', ra'vij so' do', me ní ma'. ¹² Dan me se cataj so': "Nata' 'unj rihaan nij tinúj che'é so', ne ve'é cachraj chra' che'é so' asa' cunuu chre' núj rihaan so' a", cataj so', ca'mii so' nana no rihaan danj Diose a. ¹³ Ne ca'mii uún so', cataj so': "Gaa nucuaj raj ni'yaj 'unj man Diose adonj", taj so' a. Ne guun che'e uún so', cataj so': "Ni'yaj soj manj ga nij ta'ní Diose sí rqué Diose manj vij", taj uún Jesucristó a. Dan me se nu' nana nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é ní sij tinúu Jesucristó do', ra'vij Jesucristó do', nana no rihaan danj Diose adonj.

¹⁴ Dan me se che'é se vaa nee vaa cúu vaa ton vaa man ní sij ta'ní Diose ro', che'é dan ase vaa ma'an ní ro', danj gaa guée Jesucristó, ne ca'na' so', ne cavi' so' a. Ne gaa cavi' so' me se qui'yaj canaán so' rihaan sí 'yaj avi' ní a. Dan me se sí chree me sí 'yaj avi' ní, ne Jesucristó me sí ca'vee qui'yaj canaán che'é yan cavi' so' ei. ¹⁵ Ne guun nucuaj so' nacaj so' man ní sij chéé rihaan cacun', ne gaa rque me se ndaa chéé

chu'vi' cavi' rma'an ní che'é se inanj cacun' qui'yaj ní chuguanj. Tzaj ne che'é se vaa cavi' Jesucristó che'é ní, che'é dan güej sayuun yo' xráá ní ne sí chéé ma'an me ní ei. ¹⁶ 'Q se ne ca'na' Jesucristó tinanii so' man nij se-mozó Diose rihaan sayuun ma'. Maan se ca'na' so' tinanii so' man ní ta'nij ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá rihaan sayuun adonj. ¹⁷ Che'é dan me naqui'yaj so' man so', ne nda' rá se vaa guée nij tinúu ya so' ro', vaa so' adonj. Danj qui'yaj so' che'é rej ca'vee cunuu 'ee rá so' man ní, ne guun so' xrej ata suun nocoj doj rihaan Diose che'é ní, ne guun nucuaj rá ní ni'yaj ní man so', ne tinavij so' cacun' tumé ní sij noco' man Diose adonj. ¹⁸ 'Q se che'é se quiran' ma'an ya so' sayuun se vaa guun rá sí chree caxrii sí chree chrej chi'ii rque so' ro', che'é dan guun nucuaj so' racuuj so' man ní asa' guun rá sí chree caxrii sí chree chrej chi'ii rque ma'an ní adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa Jesucristó rihaan sí cu'naj Moisés sí cane gaa naá a

¹ Dan me se sij sa' me soj rihaan Diose, tinuj, nocoj. Ne nacúun Diose sí nicun' xta' man soj se vaa caviij sa' soj ga so' adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá che'é Jesucristó, ne sij ca'neé Diose rihaan ní me so', ne cataj xna'anj so' rihaan ní nana ya che'é Diose, ne ase vaa xrej ata suun nocoj doj vaa uún so', tinavij ya so' cacun' tumé ní rihaan Diose ei. Inanj danj vaa nana noco' ní nanj ei. ² Ne ve'é 'yaj suun Jesucristó nu' suun ca'ne' Diose rihaan so', nda' rá se vaa ve'é qui'yaj suun sí cu'naj Moisés nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' qui'yaj suun so' che'é nij yuviij noco' man Diose adonj. ³ Dan me se xcaj sa' ní

cuentá che'é Jesucristó ei. 'Q se sa' uxrá doj vaa so' rihaan síí cu'naj Moisés yo' nanj chuguanj. Dan me se ne'en soj se vaa doj yu'vee nó síí cune' ve' rihaan ma'an ve' yo' ei. Ne ase vaa síí cune' ve' vaa Jesucristó, ne cavii sa' taran' ní' ga Diose, qui'yaj so', ne ase vaa ve' yo' vaa ní' do', vaa síí cu'naj Moisés do', nanj ei. ⁴ Dan me se vaa 'o ya mǐj síí 'yaj daj a nij ve' ei. Tzaj ne orún' Diose me síí qui'yaj daj a rasuun nanj ei. ⁵ Ne síí cu'naj Moisés me se ve'é ya qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' adonj. Tzaj ne nanj mozó me so' rihaan nij yuvii narii Diose, ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvii che'é nij nana nata' Diose rihaan nij yuvii rej rihaan nij yuvii adonj. ⁶ Tzaj ne Jesucristó me se nuveé mozó me so' ma'. Tananj ta'níí síí tucua ya ve' me so' ei. Ne veé danj 'yaj suun so' nu' suun vaa rihaan so' rá ve', ne dan me se ma'an ya ní' me ve' yo', sese yo'o guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj Diose, ne sese guun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní', ne sese se cuchu'vi' ní' canoco' ní' man Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaa nichraj nimán ní' ni'yaj ní' Diose a

⁷ Che'é dan cunó ní' nana nihánj nana ca'mii Nimán Diose á: "Cuan' ro', sese ya cunó soj nana ca'mii Diose, ⁸ ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj ndaa rá se vaa qui'yaj nij síí cumán gaa naá gaa cachéé nij so' rej tacaan a. Dan me se cunu' nij so' ga Diose, ne guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá sese ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' a. ⁹ Veé danj qui'yaj xii soj nij síí cumán gaa naá rihaan Diose, ne quene'en nij so' nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun 'unj che'é nij so' ¹⁰ vij chihaa ya yo' a. Che'é dan ca'maan raj ni'yaj 'unj man nij so', ne cataj 'unj se vaa ne ne'en uxrá nij so' a ma'. 'Q se ne quene'en uxrá nij so' daj

qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. ¹¹ Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quiran' nij so', ne yo'o cataj 'unj se vaa daj chihaa mǐj se quinaránj ya rá nij so' ga 'unj a man chuguanj", taj nana ca'mii Nimán Diose a.

¹² Dan me se cütumé uxrá soj man soj se gaa nanj gaa quij nimán yo'o tuvi' soj cataj so' se vaa taj vaj Diose, man tinuj, man nocoj. Dan me se se gaa nanj tanáj xco yo'o tuvi' soj man Diose síí vaa i'na' ya ma'. ¹³ Cuanó nihánj me se nago' soj chrej nucuaj man tinúú soj daj a güii gaa vaa ya'núj rihaan soj ei. Danj qui'yaj soj, se gaa nanj guun nichraj rá tinúú soj qui'yaj nana ne chí'ii a. ¹⁴ 'Q se yaj me se guun ní' síí cavii sa' ga Jesucristó, ne cavii sa' ya ní' ga so' sese yo'o cuchuman rá ní' cunó ní' nana ya, ndaa vaa qui'yaj ní' gaa guun che'e ní' canoco' ní' man Jesucristó chuguanj.

¹⁵ Dan me se danj Diose taj: "Cuan' ro', sese ya cunó soj nana ca'mii Diose, ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj nda' rá se vaa qui'yaj nij síí cumán gaa naá a. Dan me se cunu' nij so' ga Diose a", taj danj Diose a. ¹⁶ Ne me síí ne ca'vej rá cunó se-nana Diose, ne cunu' nij so' ga Diose, rá soj ga. Ne taran' nij síí cavii Egipto ga síí cu'naj Moisés me nij so' chuguanj. Veé ya nij so' ei. ¹⁷ Ne me síí me ca'maan rá Diose ni'yaj Diose rque vij chihaa ya yo', rá soj ga. Ne sij ca'maan rá Diose ni'yaj Diose me nij síí qui'yaj cacun', ne cavi' nij so' rihaan yo'óo tacaan a. ¹⁸ Ne me rihaan nij síí cataj Diose se vaa daj chihaa mǐj se cachén nij so' naraan rá nij so' ga Diose, rá soj ga. Rihaan nij síí ne ca'vej rá cunó rihaan so' me yo' na'. Veé ya nij so' ei. ¹⁹ Ne ne'en ní' se vaa che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose ro', che'é dan ne guun nucuaj nij

so' quinarāan rá nij so' gā Diose chuguanj.

4

¹ Che'é dan cutumé uxrá ní' man ní' ei. Tadó ní' se gaa nanj caráán ní' xrée ní' rihaan nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa catuú ní' chrej ca'anj ní' naraan rá ní' gā Diose á. 'O se adí' se vaa síi ne ruvi' rihaan ro', gaa ní', sese se cutumé ní' man ní' adonj. ² Ne ase vaa catúj se-nana Diose xrée nij síi cumán gaa naá ro', danj vaa guee catúj se-nana Diose xrée ma'an ní' cuano ei. Gaa cuno nij so' se-nana Diose me se cuno uun nij so' nana yo', ne taj se gún' nana yo' rihaan nij so' a ma'. Dan me se nata' nii nana yo' rihaan nij so', tzaj ne ne cuchuman rá nij so' daj chihaa míj nana yo' a man chuguanj. ³ 'O se orún' ní' sij amán rá ni'yaj man Diose me nij síi ca'anj quinarāan rá gā Diose nanj ei. Inanj danj ca'mii Diose, cataj Diose: "Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quirān' nij so', ne yo'o cataj 'unj se vaa daj chihaa míj se quinaránj rá nij so' gā 'unj a mei", taj Diose a. Ne dan me se gaa naá gaa quisíj qui'yaj Diose chumií nihánj, ne navij suun rihaan Diose, ne ca'ne' rá Diose a. ⁴ Ne vaa nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj che'é güii chij, ne taj nana yo': "Ne güii chij quinaránj rá Diose che'é yan quisíj qui'yaj suun Diose nu' suun qui'yaj suun so' a", taj nana yo' a. ⁵ Ne vaa nana taj uún, ne: "Daj chihaa míj se quinaránj ya rá nij so' gā 'unj a man chuguanj", taj uún Diose a.

⁶ Dan me se ataa ta'aj nij yuvij catuú quinarāan rá gā Diose adonj. Tzaj ne xa' nij síi aj cuno se-nana Diose gaa naá ne ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' me se daj chihaa míj se quinaránj rá nij so' gā Diose ma'. Dan me se yo' me quirān' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cuno

nij so' nana sa' adonj. ⁷ Che'é dan cahrón uún Diose yo'ó güii canoco' yuvij man so', ne cuano nihánj me güii cahrón Diose canoco' yuvij man so' ei. Ne ma'an síi cu'naj David ca'mii se-nana Diose nana yo' nana aj cahrón 'unj rihaan yanj nihánj, cataj so': "Yaj ro', sese ya catúj se-nana Diose xrée soj, ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj ma'", taj síi cu'naj David yo' a.

⁸ Ne che'é se ne quinarāan rá nij síi cumán gaa naá, qui'yaj síi cu'naj Josué ro', che'é dan me cachén ndo'o güii, gaa ne ca'mii síi cu'naj David che'é yo'ó güii canoco' yuvij man Diose, ne quinarāan rá nij yuvij gā Diose adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa ya uxrá vaa güii quinarāan rá ní' sij noco' man Diose adonj. ¹⁰ 'O se nij síi naránj rá gā Diose me se aj quisíj qui'yaj suun nij so', ne navij suun rihaan nij so' ei. Ase vaa qui'yaj Diose gaa navij se-suun Diose rihaan Diose ro', danj 'yaj nij so' chuguanj. ¹¹ Che'é se nano' ní' daj qui'yaj ní' quinarāan rá ní' gā Diose, gaa ne se guun tumé a 'ó tuvi' ní' cacun' tumé nij síi cumán gaa naá ma'. Dan me se ve'é cuno taran' ní' rihaan Diose adonj.

¹² 'O se vaa i'na' ya se-nana Diose adonj. Ne nucuaj uxrá yo', ne ase vaa yo'o neê espadá sihaa nu' niha rihaan ro', vaa yo', tzaj ne nuveé inanj cúu do', nee do', me se a'ne' yo' ma'. 'O se a'ne' yo' ndaa nimán ya ní', ne che'é se-nana Diose yo' ro', uun nucuaj Diose xcaj Diose cuentá daj vaa nimán ya ní' chuguanj. ¹³ Ne nu' nij rasuun vaa yuve ro', ruvi' nu' níj yo' rihaan Diose chuguanj. 'O se ranga' uxrá rihaan Diose ei. Ne ruvi' nu' rasuun ni'yaj so', ne ya ruvi' sa' nu' rasuun ni'yaj Diose ei. Ne veé rihaan ma'an ya Diose ro', me ca'anj ní' nago' ní' cuentá adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa

ase vaa xrej at̄a suun noc̄o doj ro', danj vaa Jesucristó rihaan ní' a

¹⁴ Tzaj ne vaa 'o xrej sa' xrej at̄a suun noc̄o doj nicaj yu'unj man ní' adonj. Ne sij cavii xta' doj rihaan rej xta' me so', ne Jesucristó ta'níi Diose ya me uún so' nanj chuguanj. Che'é dan nicaj raan ní' tucuáán noco' ní' ei. ¹⁵ 'O se nuveé xrej ne ne'en daj vaa sayuun ran' ní' me so' ma'. 'O se aj ne'en so' daj vaa chrej chi'ii 'na' rihaan ní' adonj. Che'é dan cunuu 'ee rá so' man ní' gaa ninaj ní' rihaan sayuun adonj. Dan me se ase vaa ma'an ní' ro', vaa so', ne ase vaa sayuun 'na' rihaan ní' ro', danj vaa sayuun ca'na' rihaan so', tzaj ne ne qui'yaj so' a 'o xco' cacun' ma'. ¹⁶ Che'é se xrej me so' che'é ní' ro', che'é dan se cuchu'vi' ní' a doj meí. Tananj quinichrun' ní' rihaan chrej sa', gaa ne ca'vee cunuu 'ee rá Diose man ní', ne asa' 'na' sayuun rihaan ní', ne ca'vee cata' tu'va ní' man so', ne nacaj so' man ní' rihaan sayuun chuguanj. Dan me se ya cunuu 'ee rá Diose man ní', ne sese vaa güii quiran' ní' sayuun, ne qui'yaj so' se luj che'é ní' adonj.

5

¹ 'O se xa' nij xrej at̄a suun noc̄o doj xrej une' yuvii, tzaj ne at̄a nij so' suun se vaa racuíj nij so' man yuvii me rá cunuu sa' rihaan Diose ei. Dan me se racuíj nij so' man nij yuvii rque yuvii xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvii a. ² Danj 'yaj nij so', che'é se nanj yuvii me nij so', ne che'é dan ne uun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' inan̄j se sa' a man adonj. Che'é dan ca'vee guun 'ee rá nij so' ni'yaj nij so' man nij síi ne ne'en do', man nij síi vaj chrej chi'ii do' a. Ne che'é cacun' tumé ma'an nij so' ro', ³ che'é dan ase vaa uta' nij so' xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé yuvii ro', inan̄j danj no' xcúún nij so' cuta' nij so' xcuu

cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' uún adonj.

⁴ Ne taj síi une' man ma'an cata suun noc̄o yo' ma'. 'O se inan̄j síi nacúún Diose me síi cata suun noc̄o adonj. Danj quiran' síi cu'naj Aarón síi cane gaa naá, ne nacúún Diose man so' cata so' suun noc̄o yo' gaa naá ei. ⁵ Ne ase vaa quiran' síi cu'naj Aarón ro', danj quiran' Jesucristó chuguanj. Ne cune' so' man ma'an so' se vaa cavii sa' so' guun so' xrej at̄a suun noc̄o doj ma'. 'O se Diose cune' man so', cataj Diose: "Ta'nij mé so' á. Cuan̄ nihánj me se quene'en yuvii se vaa ta'nij mé so', qui'yá nanj á", taj nana no' rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁶ Ne vaa yo'ó nana uún nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'an so' nanj á", taj doj nana no' rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁷ Dan me se gaa chéé Jesucristó rihaan chumii nihánj, ne cachíín ni'yaj uxrá so' rihaan Diose se vaa tinanii Diose man so' se cavi' so', ne che'é dan ndaa ta'vee ma'an so', ne che'é se sij aráj cochroj ya rihaan Diose me so', che'é dan cuno ya Diose ca'mii so', ⁸ ne ta'nij ya Diose me so', tzaj ne taj se qui'yá' quinanii so' rihaan sayuun a ma'. Che'é sayuun quiran' so' ro', che'é dan tananj a nari' sa' so' cun̄ so' adonj. ⁹ Dan me se guun so' síi uno nu' se-nana rej, ne che'é dan guun so' síi tinanii man taran' ní' sij uno rihaan so' rihaan sayuun, ne dan me se cavii sa' ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' ei. ¹⁰ Ne guun uún so' xrej at̄a suun noc̄o doj, qui'yaj Diose, ne ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa uún so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no

xcúun ní xcaj ní cuentá sa' doj che'é se-nana Jesucristó a

¹¹ Vaa uxrá yo'ó nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é síi cu'naj Melquisedec yo', ne sayuun uxrá vaa cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj, che'é se nuveé sij niha' rá cunq ra'yanj me soj mei. ¹² Dan me se guun que'ee yo' noco' soj man Jesucristó, ne nq xcúun soj tucu'yón soj se-nana Jesucristó rihaan tuvi' soj, tzaj ne ne guun nucuaj soj qui'yaj soj danj man asan. 'Q se achiin 'o síi tucu'yón asij tacóo se-nana Diose man soj, rá soj, ne che'é dan ase vaa ne'ej vaa soj, ne ne'ej me se ne ne'en ne'ej cha ne'ej se chá ma'. Tihaj utzii ne'ej nanj adonj. Ne ta'nga' danj vaa soj, ne tihaj ndaa tacóo se-nana Diose guun nucuaj soj cunq soj, rá soj nanj adonj. ¹³ Dan me se síi utzii too ro', ase vaa ne'ej uun vaa so', ne ataa nari' so' daj qui'yaj so' ne cunu sa' so' rihaan Diose ei. ¹⁴ Ne ase vaa síi noco' síi chá nu' rasuun sca' ro', danj vaa síi acaj ndo' o cuentá, ne tucu'yón niganj so' nuchruj raq so' che'é rasuun, ne che'é dan ne'en so' nuchruj raq so' me se me se sa' do', me se me se nij do', ne xcaj so' cuentá che'é nu' rasuun yo' chuguanj.

6

¹ Che'é dan se guun rá ní tucu'yón uún ní nana aj nari' ní gaa guun che'e ní canoco' ní man Jesucristó mei. Tzaj ne yo'q tananj guun rá ní nari' ní nana chij doj nana cachijn rihaan ní canoco' sa' ní man Jesucristó ei. Dan me se aj nari' ní nana se vaa canicaj nimán ní tanáj ní tucuaán chi'ij canoco' ní asij rque á. Ne aj nari' ní nana se vaa cuchuman rá ní ni'yaj ní man Diose ei. ² Ne aj nari' ní nana se vaa cata' ne ní á. Ne aj nari' ní nana se vaa cuta' ní ra'a ní raq tinúú ní gaa nago' ní suun man tinúú ní á. Ne aj nari' ní

nana se vaa cunu i'na' uún nij síi cavi' á. Ne aj nari' ní nana se vaa ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij daj quiran' yuvij nu' cavii nu' ca'anj á. ³ Dan me se quisij tucu'yón ní nana nihánj, ne cachen ní tucu'yón ní nana noco' doj, sese ca'vej rá Diose qui'yaj ní danj á.

⁴ 'Q se sese aj xcaj ní cuentá che'é se-nana Diose do', sese aj nicaj ní nu' nij se sa' rque Diose rihaan ní do', sese aj cayáan Nimán Diose ga ní do', ⁵ sese aj nari' ní se vaa taj se-nana Diose che'é ní do', sese aj ne'en ní suun sa' qui'yaj suun Diose naqui'yaj sa' Diose chumij nihánj do', ⁶ gaa ne sese cunu ino nimán ní ne tanáj rma'an ní se-tucuanj Jesucristó, gaa ne daj chihaa mij se guun nucuaj ní canicaj uún nimán ní canoco' uún ní chrej sa' a man chuguanj. Maan se síi 'yaj danj ro', me rá so' cavi' uún ta'nú Diose rihaan rcutze che'é so', ne me rá so' ca'nga' noco' yuvij ni'yaj yuvij man Jesucristó che'é so', rá so' adonj. Dan me se nu' yo' me rá ní quiran' uún Jesucristó, sese guun rá ní canicaj uún nimán ní canoco' uún ní man so' adonj.

⁷ 'Q se ase vaa yo'óo vaa ní rihaan Diose, ne sese aman' uxrá maan rihaan yo'óo, ne sese sa' uxrá avii naq do', cu'ej do', rihaan yo'óo yo' cha nij síi qui'yaj suun yo'óo yo', ne cavii sa' uxrá yo'óo yo', qui'yaj Diose ei. ⁸ Tzaj ne sese quixra' uxrá coj tanj uun do', tanj ya'aa uun do', rihaan yo'óo yo', ne quiran' uxrá yo'óo yo' sayuun, qui'yaj Diose, ne cacaa nu' yo'óo yo', qui'yaj Diose nanj ei.

⁹ 'Ee rá 'unj man soj, tinuj, nocoj. Ne nda' se nana nucuaj ca'mii 'unj rihaan soj nihánj, tzaj ne guun ya rá 'unj se vaa sa' uxrá qui'yaj soj, ne ya cavii sa' soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁰ 'Q se nuveé sij chi'ij me Diose ma'. Sij vaa nica' rá me Diose, ne yo'q cunuú rá Diose taran' nij suun

sa' qui'yaj suun soj gaa canoco' soj man so' ei. Ne yo'o cunuú rá Diose se vaa aran' uxrá rá soj cuno' soj nana a'mii Diose nanj chuguanj. Dan me se qui'yaj suun uxrá soj racuúj soj man nij síi sa' noco' man Diose gaa rque, ne 'o danj qui'yaj ya soj ei. ¹¹ Tzaj ne me uxrá rá 'unj se vaa 'o yaan guun ya rá taran' nij tinuj soj se vaa cavii sa' ya uxrá soj qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá soj canoco' raan soj man so' ndaa se quisij güii ca'na' uún so' ei. ¹² Ne se gaa rmii soj ma'. Maan se ve'é xcáj soj cuentá daj 'yaj nij síi chumán sa' rá ni'yaj man Diose, ne ase vaa 'yaj nij so' ro', danj qui'yaj uún soj, gaa ne ca'vee chuguanj. Dan me se nij síi chumán sa' rá me se ne a'ne' rá nij so' ma'. 'O se yo'o noco' nij so' man Jesucristó, gaa ne vaa güii nacaj nij so' nu' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose man ní' sij noco' man Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose gaa cataj xna'anj Diose rihaan síi cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so' a

¹³ Dan me se quisij cataj xna'anj Diose rihaan síi cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so', gaa ne guun rá Diose cuta' Diose raq yo'o síi sa' ndo'o, ne cuchuman rá síi cu'naj Abraham se vaa ya vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Tzaj ne ne nano' Diose yo'ó so' ma'. Maan se ma'an Diose cataj se vaa ya danj qui'yaj Diose adonj. ¹⁴ Dan me se cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham a:

—Ya uxrá cavii sa' so', qui'yáj, ne ya uxrá xna'anj ndo'o nij ta'nii ta'nij si'nq so', qui'yáj nanj á —taj Diose rihaan síi cu'naj Abraham a.

¹⁵ Ne ya danj quiran' síi cu'naj Abraham, gaa inaj nimán so', yo'o noco' so' man Diose, ne cavii sa' uxrá ya so', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' nanj ei. ¹⁶ Dan me

se tananj nij yuvii, ne sese guun rá yo'o so' cano' tuvi' so' che'é 'o nana, ne cuta' so' raq 'o rasuun ca'mii so', gaa ne cuchuman rá tuvi' so', qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne inanj raq yo'o rasuun sa' doj rihaan ma'an yuvii uta' yuvii adonj. ¹⁷ Ne gaa ca'mii Diose ga' nij síi nacaj nu' se sa' rque so', ne guun rá so' cuchuman sa' doj rá nij so' che'é nana ca'mii so', ne che'é dan cuta' ma'an ya Diose raq yo'o rasuun, ca'mii Diose a. ¹⁸ Dan me se asino ca'mii ya Diose, gaa ne cuta' Diose raq ma'an so' a. Dan me se quisij vij nana ca'mii so', ne daj chihaa mój se natuná Diose se-nana so' ma'. 'O se ne uun nucuaj Diose a'mii Diose nana ne ma'. Che'é dan me ndo'o rá ní' racuúj Diose man ní', ne che'é dan vaa che'é ndo'o cuchuman rá ní', ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' nanj adonj. ¹⁹ Ne sese yo'o guun ya rá ní', ne gaa sca' nimán ní', ne se cuhu'vi' nimán ní' ma'. 'O se ya uxrá vaa nana amán rá ní', ne che'é nana yo' ca'vee quinán' ní' rihaan ma'an Diose adonj. ²⁰ Dan me se aj taj yaan Jesucristó rihaan ní' quinán' so' rihaan Diose qui'yaj suun so' che'é ní', ne so' me síi guun xrej atá suun noco' doj, ne ase vaa síi cu'naj Melquisedec gaa naá ro', danj gaa guee so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa Jesucristó, ne xrej sa' uxrá me Jesucristó che'é ní' a

¹ Dan me se xa' xrej cu'naj Melquisedec, tzaj ne síi nicaj suun rey guun chij rihaan chuman' cu'naj Salem me so', ne xrej me uún so' rihaan Diose síi nicun' xtá' adonj. Gaa nanicaj síi cu'naj Abraham 'na' niqwe so' gaa quisij qui'yaj canaan' so' man yo'ó nij

síí nicaj suun rey síí cunu' ga so', ne dan me se ca'anj caran' síí cu'naj Melquisedec man so' chrej 'na' nique so', ne ve'é cataj síí cu'naj Melquisedec se vaa me rá so' qui'yaj Diose se luj che'é síí cu'naj Abraham yo' a. ² Gaa ne xa' nij rasuun qui'yaj canaán Abraham ro', rqué so' 'o rasuun rihaan daj a chí' rasuun rihaan Melquisadec, ne diezmo cu'naj yo' a. Ne se-chuvii síí cu'naj Melquisedec taj se vaa síí nicaj suun rey síí 'yaj inanj se sa' me ma'an so' a. Ne síí nicaj suun rey ne chuman' Salem me uún so', ne nana Salem taj se vaa síí nicaj suun rey qui'yaj cumán dínj yuvii me so', taj nana yo' a. ³ Ne xa' so', tzaj ne taj rej so' taj nii so' taj tuvi' so' taj ma'. Ne taj güii ca'ngaa so', ne taj güii cavi' so' do' a ma'. Dan me se ase vaa ma'an ta'níí Diose vaa so', gaa guun so', ne xrej guun so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁴ Dan me se xa' síí cu'naj Abraham, tzaj ne xii taran' ní' sij israelitá me so', ne rqué so' diezmo rihaan síí cu'naj Melquisedec che'é nij rasuun qui'yaj canaán ma'an so' adonj. Che'é dan me xcaj soj cuentá daj sij me síí cu'naj Melquisedec yo', se vaa sij sa' uxrá me so' nanj ei. ⁵ Dan me se xa' nij ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Leví, tzaj ne cune' Diose man nij so' guun nij so' xrej che'é nij yuvii israelitá ei. Ne a'néj nij so' diezmo man nij síí israelitá, ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés yo' adonj. Ne ase vaa tinúú nij yuvii israelitá vaa nij so', che'é se ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Abraham me nij so' ga yo'ó nij yuvii israelitá adonj.

⁶ Tzaj ne nuveé tuvii' nij so' me síí cu'naj Melquisedec ma'. Tzaj ne so' me síí ca'néj diezmo man síí cu'naj Abraham chuguanj. Ne nda' se sij cavii sa' qui'yaj ma'an Diose me síí cu'naj Abraham, tzaj

ne cuno so' se-nana síí cu'naj Melquisedec se vaa qui'yaj Diose se luj che'é so' adonj. ⁷ Dan me se ne'en taran' ní' se vaa síí a'mii nana sa' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é tuvi' ro', so' me síí ata suun nocoo doj rihaan tuvi' so' síí uno nana sa' yo' adonj. Che'é dan me sij ata suun nocoo doj me síí cu'naj Melquisedec rihaan síí cu'naj Abraham adonj. ⁸ Ne xa' nij ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Leví, tzaj ne a'néj nij so' diezmo man yuvii, tzaj ne nanj yuvii me nij so', ne vaa güii cavi' nij so' ei. Ne xa' síí cu'naj Melquisedec, tzaj ne danj Diose taj se vaa yo' o vaa i'na' so' nanj adonj. ⁹ Ne nda' se a'néj nij ta'níí ta'nij si'no Leví diezmo man yuvii, tzaj ne vaa che'é cataj ní' se vaa gaa rqué Abraham diezmo rihaan síí cu'naj Melquisedec, gaa ne rqué ma'an nij so' diezmo uún rihaan síí cu'naj Melquisedec adonj. ¹⁰ 'O se nicaj Abraham semilla guun nij ta'níí ta'nij si'no Leví gaa nari' tuvi' so' ga síí cu'naj Melquisedec adonj.

¹¹ Dan me se nij ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Leví ro', ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Aarón me nij so', ne tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvii israelitá, tzaj ne ne quisij guun sa' inanj nij yuvii israelitá, qui'yaj nij so' ma'. 'O se danj Diose taj se vaa ase vaa síí cu'naj Melquisedec ro', danj gaa yo'ó xrej cune' Diose, tzaj ne nuveé tuvii' síí cu'naj Aarón me xrej naca yo' a. ¹² Ne che'é se nuu ino doj xrej, che'é dan nuu ino tucuaán tucu'yón xrej yo' rihaan nij yuvii, ne canoco' nij yuvii yo' yo'ó tucuaán yo' adonj. ¹³ Ne danj Diose taj se vaa xrej naca yo' ro', me tuvi' yo'ó x'ne' nij yuvii israelitá, ne taj tuvi' nij so' guun xrej rihaan Diose gaa rque ma'.

¹⁴ 'O se síí 'njj ra'a man ní' ro', so' me yo' o ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj Judá, ne ne cataj Moisés se

vaa guun ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Judá yo' 'o xrej canicun' rihaan Diose gaa rque ma'. ¹⁵ Dan me se ase vaa síí cu'naj Melquisedec vaa yo'ó xrej naca yo' adonj. Ne che'é dan ya uxrá ino doj vaa tucuáán noco' ní', qui'yaj so' adonj. ¹⁶ Ne yo'ó xrej naca yo', tzaj ne nuveé che'e se-tucuanj yuvii uun me guun so' xrej ma'. 'O se ase vaa ma'an yuvii vaa tucuáán noco' ma'an yuvii, ne che'é dan vaa güii quinavij tucuáán noco' nij yuvii nanj chuguanj. Tzaj ne xa' xrej naca yo', tzaj ne guun nucuaj so' gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa míj se navij xrej yo' man adonj. ¹⁷ 'O se danj Diose taj: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'án so' á", taj danj Diose a.

¹⁸ Dan me se taj se uun tucuáán nga yo' a ma'. Ne ne guun nucuaj yo' racuíj yo' man yuvii a man chuguanj. Che'é dan quinavij tucuáán nga yo', qui'yaj Diose nanj adonj. ¹⁹ 'O se taj vaj a doj rasuun cunuu sa' qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. Dan me se navij tucuáán nga, ne yo'ó tucuáán sa' naca noco' ní' cuano, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj tucuáán naca yo' adonj. 'O se che'é tucuáán naca yo' qui'yaj ca'vee cuchí' ma'an ní' rihaan Diose adonj.

²⁰⁻²¹ Ne xa' nij ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Leví, tzaj ne taj raá a 'o rasuun cuta' Diose gaa cune' Diose man nij so' a ma'. Tzaj ne xa' Jesucristó me se vaa se cuta' Diose raá gaa cune' Diose man so' adonj. Dan me se danj Diose taj: "Cuta' síí 'nij ra'a man ní' raá ma'an so', ne daj chihaa míj se nanicaj se-nana so', qui'yaj so' ma'. Dan me se cataj so' se vaa xrej guún so' nu' cavii nu' ca'anj a", taj danj Diose a. Ne che'é se cuta' Diose raá ma'an

so' ro', ²² che'é dan ne'en ya ní' se vaa sa' doj vaa tucuáán noco' ní' sese sijn noco' man Jesucristó me ní', ne sa' doj qui'yaj Diose che'é ní' adonj. ²³ Ne nij ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Leví ro', yuvii caví' vaa güii me nij so', ne che'é dan a 'o nij so' se cayáán guun xrej nu' cavii nu' ca'anj ma'. Che'é dan aj cayáán que'ee nij so' a. ²⁴ Tzaj ne Jesucristó me se daj chihaa míj se caví' so' ma'. Che'é dan orún' so' me xrej qui'yaj suun rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Se gaa yo'ó xrej rihaan so' ma'. ²⁵ Dan me se yo'ó vaa i'na' so', ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é dan nu' ní' sijn cuchí' rihaan Diose che'é so' me se guun nucuaj so' tinanii so' man ní' rihaan sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²⁶ Dan me se vaa che'é ndo'o guun so' xrej ata suun nocoo doj che'é ní' adonj. 'O se síí guée ya me so', ne taj vaj a doj cacun' tumé so' ma'. 'O se síí sa' inanj nimán me so', ne gan' uxrá yáán so' ga ní' sijn tumé cacun' nanj adonj. Dan me se xta' doj yáán so' rihaan nu' rej xta' ei. ²⁷ Ne nij xrej ata suun nocoo doj man rihaan chumij nihánj ro', 'o 'o güii nó xcúún nij so' caxrii ya'an nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' asino yaan, gaa ne caxrii ya'an uún nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvii nanj chuguanj. Tzaj ne Jesucristó me se ne nó xcúún so' qui'yaj so' danj ma'. 'O se xa' so', tzaj ne ca'née nimán ma'an so' caví' so' che'é cacun' tumé ní' nanj adonj. Taj che'é caví' uún so' che'é ní' ma'. ²⁸ Ne se-tucuanj Moisés taj se vaa cune' yuvii man nanj yuvii cayáán nij yuvii xrej, ne che'é dan nanj síí tumé cacun' me nij xrej yo' nanj adonj. Tzaj ne quinavij tucuáán nga yo', gaa ne cuta' Diose raá ma'an Diose, ne cune' Diose man ta'núí Diose, ne síí sa' inanj me so'

nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa se-tucuqanj Jesucristó rihaan se-tucuqanj Moisés a

¹ Dan me se nihánj me nana nocoo doj rihaan taran' nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj, ne nana nihánj taj se vaa sa' inanj vaa Jesucristó síi guun xrej atá suun nocoo doj xrej 'yaj suun rihaan Diose che'é ní' ei. Ne rej xta' yáán so' rej nuva' Diose, ² ne 'yaj suun so' rihaan Diose rá ve' ne rej xta', ne nuveé 'o ve' cune' yuvií uun me ve' yo' ma'. 'O se ve' cune' ma'an síi 'nij ra'a man ní' me ve' yo' adonj. ³ 'O se nij xrej atá suun nocoo doj man rihaan chumií nihánj ro', no xcúún nij so' rque' nij so' rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose adonj. Che'é dan me nij so' xrej ei. Che'é dan no xcúún Jesucristó rque' uún so' yo' rasuun rihaan Diose ei. ⁴ Dan me se nuveé xrej man rihaan chumií nihánj me Jesucristó ma'. 'O se sese sij man rihaan chumií nihánj me Jesucristó, ne taj che'é guun so' xrej ma'. Maan se rihaan chumií nihánj man xrej rque' rasuun rihaan Diose ndaa vaa taj Moisés nanj ei. ⁵ Ne nij xrej man rihaan chumií nihánj ro', ne 'yaj suun nij so' ga ma'an nij rasuun man rej xta' ma'. Maan se ase vaa se tinanga' uun do', ase vaa se-cachun' nij rasuun man rej xta' do', vaa suun 'yaj suun nij so' nanj adonj. Che'é dan me asij ca'ne' Diose suun rihaan síi cu'naj Moisés cune' so' ve' mantá xij ve' na'vij nij yuvií israelitá rihaan Diose, ne nago' so' chrej rihaan Moisés daj qui'yaj so', cataj so':

—Xcaj so' cuentá se vaa ase vaa ve' tihaán 'unj rihaan so' raq quij ro', danj gaa guee ve' cune' so' á —taj Diose rihaan Moisés a.

⁶ Tzaj ne cuano ro', sa' doj vaa tucuáán noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose a. 'O se sa' uxrá doj vaa síi tucu'yón rihaan ní' daj qui'yaj ní' ne cavii sa' ní' rihaan Diose, ne gaa cune' Diose man so', ne cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa sa' doj qui'yaj Diose ga ní' rihaan nij síi cumán gaa naá a. ⁷ 'O se sese inanj sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés, ne taj che'é cataj xna'anj Diose yo'ó nana che'é ní' ma'. Tzaj ne cataj Diose se vaa ca'mii Diose yo'ó nana ei. ⁸ Dan me se cuta' Diose cacun' xráá nij síi man gaa naá, cataj Diose se vaa yo'ó nana cachiin uún rihaan nij so', cataj Diose:

—Ni'yaj so' 'na' güii, —taj síi 'nij ra'a man ní'— ne cataj xna'anj naca 'unj rihaan nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Israel do', rihaan nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Judá do', daj qui'yaj nij so', ne cavii sa' nij so' rihanj á. ⁹ Ne ino doj gaa nana naca yo' ga nana cataj xna'anj 'unj rihaan xii nij so' sij cumán gaa naá, gaa quita'aa 'unj ra'a nij so', ne quirii 'unj man nij so' Egipto a. Tzaj ne tanáj xco' nij so' nana yo', gaa ne na'néj ra'a nij so' nanj adonj —taj síi 'nij ra'a man ní' a—. ¹⁰ Dan me se ino doj gaa nana naca yo' nana tucu'yonj rihaan nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Israel asa' quisíj güii yo' adonj —taj síi 'nij ra'a man ní' a—. 'O se ca'nej 'unj se-nanaj nimán nij so', ne quene'en ma'an nij so' daj me rá 'unj qui'yaj nij so' adonj. Ne guún 'unj Diose canoco' nij so', ne guun nij so' yuvií cutumé 'unj adonj. ¹¹ Ne se tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan tinúú nij so' do', daj qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. Se cataj nij so': “Xcaj so' cuentá che'é Diose vij”, se cataj nij so' ma'. 'O se quene'en cunudanj nij so' manj nanj adonj. Dan me se quene'en síi cunij do', quene'en síi chij doj do', manj nanj

adonj. Quene'en cunudanj nij so' manj, ¹² che'é se cunuu 'ee raj man nij so', ne se qui'yaj sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a ma'. Quinavij cacun' taj xráá nij so', qui'yaj nanj adonj —taj Diose a.

¹³ Veé danj ca'mii Diose che'é nana naca yo', ne che'é dan ne'en ní' se vaa guun nga nana cataj xna'anj so' rihaan sí' cu'naj Moisés, ne che'é dan taj se uun se-nana Moisés yo' a ma'. Nichrun' navij nana nga yo' nanj adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa cunuu sa' nee man nij yuvij israelitá rihaan Diose qui'yaj ton man xcuu ro', danj vaa cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, qui'yaj ton man Jesucristó a

¹ Dan me se gaa ca'mii Diose rihaan Moisés asino yaan, ne cataj xna'anj Diose daj qui'yaj nij yuvij israelitá gaa na'vij nij so' rihaan Diose, ne cataj xna'anj Diose daj gaa ve' guee cune' nij yuvij israelitá rihaan chumij nihánj a. ² Dan me se cune' nij yuvij israelitá ve' ne rihaan tuvi' ve', ne rá ve' yo' ro', nuú aga' taj aga' ya'an do', chruun mesá cuta' nii rachruún rihaan Diose do', ne ve' cu'naj rej guee me ve' yo' a. ³ Ne vaa yo'o yatzij cortiná canoco' rej xco rej guee yo', ne rej xco yatzij cortiná yo' ne yo'ó ve' cu'naj rej guee doj a. ⁴ Ne rá ve' rej guee doj yo' nicun' aga' oró míi, ne aga' cacaa squíi rihaan Diose me aga' oró míi tu'vee ndo'o yo' a. Ne vaa se-chrunj Diose chruún guee, ne chruún qui'yaj sí' cu'naj Moisés gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan so' me yo' a. Ne nu' xráá chruún yo' nó aga' oró míi a. Ne rque chruún yo' ro', nuú xruj oró, ne rque xruj oró cunuú se chá cu'naj maná a. Ne x'núú xruj oró yo' ro', naj xruún sí' cu'naj Aarón chruun vará, ne chruun xra' ma'an coj rihaan me

yo', ne x'núú chruun vará yo' ro', naj yahij no se-nana Diose nana guun rá Diose cunó nij sí' israelitá a. ⁵ Ne xráá chruún guee yo' ro', táá vij aga', ne ase vaa se-mozó Diose ro', danj vaa curuvi' roj aga' yo', ne querubines cu'naj roj aga' yo' a. Dan me se táá roj aga' yo' che'é Diose, ne caráán xcóo roj yo' man chruún guee yo', ne rej xráá chruún guee yo' ro', me rej tinavij Diose cacun' che'é yuvij a. Tzaj ne se nataj doj che'é rasuun yo' cuano a mei.

⁶ Dan me se nu' nij rasuun yo' mán rque roj ve' yo' a. Ne daj a güii atúj nij xrej rá ve' rej guee yo', 'yaj suun nij xrej rihaan Diose che'é nij yuvij a. ⁷ Tzaj ne rque 'ó ve' rej guee doj yo' ro', orún' güii rque 'o yo' atúj xrej atá suun nocoo doj rá ve' yo' nanj adonj. Ne dan me se rej guee doj yo' me se inanj ton nicaj xrej atúj xrej rej yo' adonj. Ne ton yo' me se yo' me ton che'é cacun' tumé ma'an xrej do', che'é cacun' qui'yaj nij yuvij gaa ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa cacun' me se vaa qui'yaj nij so' do' adonj. ⁸ Inanj danj vaa tucuáán tihaan Nimán Diose a. Dan me se yo'o ne ve' cu'naj rej guee yo', ne che'é dan ne nó xcúún yuvij catuu yuvij rej guee doj yo' ma'. ⁹ Ne ase vaa rej guee ro', vaa yo' yaj adonj. Dan me se se cunuú sa' inanj yuvij rihaan Diose qui'yaj rej guee yo' ma'. Ne yo' yaj me se rque yuvij rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' cunuú sa' inanj nimán yuvij rihaan Diose qui'yaj rasuun yo' a ma'. ¹⁰ Maan se ase vaa tucuáán nocoo' yuvij che'é se chá yuvij do', che'é se 'o yuvij do', che'é daj 'yaj yuvij na'ya' yuvij do', vaa tucuáán che'é rasuun rque yuvij rihaan Diose nanj á. Dan me se tucuáán nocoo' yuvij man yaj me tucuáán yo', ne taj xna'anj nana yo' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij

ne cunu sa' nee man yuvij rihaan Diose adonj. Tzaj ne asa' quisij nari' yuvij tucuáan naca cuchruj Diose, gaa ne ino uxrá qui'yaj nij yuvij canoco' nij yuvij Diose ei.

¹¹ Dan me se guun Jesucristó xrej ata suun nocoo doj, ne cavii sa' uxrá ní', qui'yaj so', ne 'yaj suun so' yo'ó rej guee, tzaj ne nuveé ve' cune' yuvij rihaan chumij nihánj me yo'ó rej guee yo' ma'. ¹² Ne orún' uun catúj so' rá rej guee yo', ne yuun che'e navij cacun' tumé ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nuveé nanj ton man tana do', ton man scúj le'ej do', me nicaj so' ma'. Maan se ton man ma'an ya so' nicaj so' gaa catúj so' rihaan Diose, ne qui'yaj canaán ya so' nanj adonj. ¹³ Dan me se sese ton man tana do', ton man scúj toró do', yaj man nij scúj vacá caca do', taman' xrej man nij yuvij, ne cunu sa' nee man nij yuvij yo' rihaan Diose, ¹⁴ gaa ne táá a ton man Jesucristó, ne sa' doj vaa yo' rihaan nu' nij rasuun yo' nanj chuguanj. Dan me se taj a doj cacun' tumé Jesucristó ma'. 'Q se cayáan Nimán Diose ga so', ne che'é dan rque so' man ma'an so' rihaan Diose chuguanj. Che'é dan me doj a cunu sa' nimán ní', qui'yaj ton man Jesucristó, ne quínávij cacun' tumé ní' che'é se chí'ij qui'yaj ní' asij rque doj a. 'Q se daj chí'aa míj se cavii sa' ní', qui'yaj ma'an ní' ma'. Maan se cavij uun ní', qui'yaj ma'an ní' nanj ei. Tananj uún, ne taj che'é qui'yaj ní' se vaa 'yaj ní' nu' 'na' mei. Maan se yaj ro', qui'yaj ní' nu' rasuun rej rihaan ní', ne canoco' inanj ní' man Diose síi vaa i'na' yaj ei.

¹⁵ Dan me se Jesucristó me se cavij so' che'é rej quene'en so' se vaa ne guun nucuaj yuvij canoco' nij yuvij nu' tucuáan cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés chuguanj. Che'é dan Jesu-

cristó me síi narqué tucuáan naca che'é ní', cataj xna'anj so' nana naca rihaan ní' daj qui'yaj ní', cavii sa' ní' rihaan Diose a. Che'é dan ní' sij canacúun Diose man ro', naca ní' nu' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rque so' rihaan ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁶ Dan me se sese vaa si'yaj yo'ó so' rasuun guun si'yaj yo'ó yuvij, ne asa' cavij so', ne asino yaan cavij so', gaa ne guun ya rá yuvij se vaa cavij so', gaa ne ca'vée guun rasuun yo' si'yaj yo'ó yuvij yo' adonj. ¹⁷ 'Q se asa' quisij cavij yo'ó so', gaa ne quisij ya nu' se-nana so' che'é si'yaj so' ei. Tzaj ne se guun quita'aa yuvij si'yaj yo'ó so' sese ataa cavij so' mei. ¹⁸ Che'é dan gaa cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés daj qui'yaj nij yuvij israelitá cavii sa' nij so' rihaan Diose, ne vaa xcuu cavij che'é nana yo' nana cataj xna'anj Diose, ne dan me se che'é ton cayanj man xcuu yo' ro', che'é dan quisij ya nu' se-nana Diose che'é nij yuvij yo' adonj. ¹⁹ Dan me se gaa quisij cataj xna'anj síi cu'naj Moisés rihaan nij yuvij nu' nana me rá Diose cunó nij yuvij, gaa ne nicaj so' ton man scúj le'ej nicaj so' na nicaj so' cachij matzinj cachij maree nicaj so' coj cu'naj hisopo nicaj so', gaa ne taman' so' ton yo' rihaan yanj no se-nana Diose do', rihaan taran' nij yuvij do' adonj. ²⁰ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij a:

—Che'é ton nihánj quisij ya nu' nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavii sa' ní' rihaan Diose adonj —taj Moisés rihaan nij yuvij a.

²¹ Gaa ne taman' uún so' ton yo' rihaan ve' mantá guee do', rihaan nu' nij rasuun rasuun nij xrej gaa na'víj nij xrej rihaan Diose do' a. ²² Dan me se inanj ton me se vaa achiin che'é rej nahuun sa' que'ee uxrá rasuun rihaan Diose,

taj se-tucuꝋanj Moisés a. Ne sese nuvi' ton, ne se caráj x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé yuvij ma'.

²³ Dan me se xa' nij rasuun taman' Moisés ton rihaan, tzaj ne ase vaa nij rasuun man rej xta' rej nicun' Diose vaa nij rasuun yo', ne achiin ton che'é rej cunuꝋ sa' nij rasuun yo' rihaan Diose, ne che'é dan avi' xcuu, 'yaj Moisés chuguꝋanj. Tzaj ne sa' uxrá doj vaa ma'an nij rasuun man rej xta' rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj, ne che'é dan achiin se sa' doj rihaan ton man xcuu yan cunuꝋ sa' nij rasuun man rej xta' rej catuꝋ ní' rihaan Diose ei. ²⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me sí rqué ton man ma'an so', che'é rej cunuꝋ sa' nij rasuun man rej xta' che'é ní' ei. 'Q se nuvéé rej guee nuꝋ rá ve' cune' ma'an yuvij me rej catúj Jesucristó ma'. 'Q se rej guee man rihaan chumij nihánj ro', ase vaa rej nicun' ma'an Diose rej xta' vaa yo', tzaj ne nuvéé ya ya rej nicun' Diose me yo' ma'. Tzaj ne yaj me se catúj ma'an Jesucristó rej xta' yo', ne cuano nicun' so' rihaan ma'an Diose, ne achíin ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' adonj. ²⁵ Tzaj ne se qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj nij xrej atá suun nocoo doj man rihaan chumij nihánj ma'. Nij xrej me se nicaꝋ nij xrej ton man xcuu atúj nij xrej rá rej guee doj yo' daj a yo' adonj. Tzaj ne ne cachíin niganj rqué Jesucristó ton man ma'an so' rihaan Diose man adonj. ²⁶ 'Q se sese vaa che'é qui'yaj so' danj, ne no xcúun so' que'ee ndo'o quiran' so' sayuun asij gaa qui'yaj Diose chumij nihánj ndaa cuano adonj. Tzaj ne yaj ro', nichrun' quinavij chumij nihánj, ne ndaa yaj ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne orún' uun cavi' so' che'é ní', ne navij nu' cacun' tumé ní' nanj adonj.

²⁷ Dan me se ne'en ní' daj quiran' 'o 'o ní' sij man rihaan chumij

nihánj, ne dan me se ne'en ní' se vaa orún' uun cavi' 'o 'o ní', gaa ne canicun' ní' rihaan Diose, ne ca'ne' so' cacun' che'é ní' nanj adonj. ²⁸ Ne dan me se che'é se orún' uun cavi' Jesucristó, ne tinavij so' cacun' tumé que'ee yuvij ro', vaa güii ca'na' uún so' rihaan chumij nihánj ei. Tzaj ne nuvéé che'e rej cavi' uún so' che'é cacun' tumé yuvij me ca'na' so' ma'. 'Q se ca'na' so', ne ní' sij na'vij ndo'o man so' ro', cavi' sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj so' adonj.

10

¹ 'Q se ase vaa nij se sa' quene'en ní' rej xraj vaa se-tucuꝋanj Moisés, tzaj ne nuvéé ma'an nij se sa' yo' me tucuáán yo' ma'. 'Q se ticavi' nii man xcuu, ne rqué nii xcuu yo' rihaan Diose, ne inanj danj 'yaj nii 'o yo' 'o yo' nanj adonj. Dan me se taj güii yo'o cunuꝋ sa' ya nij sí rqué rasuun yo' rihaan Diose ma'. ² Dan me se x'néj cacun' xráá nij sí rqué xcuu rihaan Diose, tzaj ne quene'en uún nij so' se vaa vaa doj cacun' tumé uún nij so', ne che'é dan se ca'ne' rá nij so' gá suun rqué xcuu cavi' rihaan Diose a ma'. ³ Dan me se che'é xcuu cavi' rqué nij so' rihaan Diose ro', che'é dan 'o yo' 'o yo' me se ne quini'yon nij so' se vaa sij tumé ya cacun' me nij so' a man adonj. ⁴ 'Q se taj se qui'yá' quinavij cacun' tumé yuvij qui'yaj ton man scúj toró do', ton man tana do' a ma'. ⁵ Che'é dan ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne ca'mii so' rihaan Diose, cataj so'.

—Taj se uun xcuu rqué nij yuvij cavi' rihaan so' a ma'. Taj se uun nu' nij rasuun rqué yuvij rihaan so' a ma'. Tzaj ne nee manj ro', vaa se uun rihaan so', ne che'é dan qui'yáá so' nee manj adonj. ⁶ Dan me se ne niha' rá so' ni'yaj so' xcuu acaa che'é cacun' ma'. ⁷ Dan me se cataj 'unj: "Veé 'unj nicun' rihaan so' 'na'. Rihaan daán so' yanj libró nó nana a'mii che'é 'unj, se vaa

qui'yáá 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáy, Ataj", taj 'unj rihaan so' a —taj nana ca'mii Jesucristó rihaan Diose nana no rihaan danj Diose a.

⁸ Dan me se cataj so' se vaa xcuu rqué yuvi rihaan Diose do', 'núú rqué yuvi rihaan Diose do', xcuu acaa do', xcuu avi' che'é cacun' do', ne achiin rihaan Diose ma'. Ne ne niha' rá Diose ni'yaj Diose rasuun yo' a man adonj. Ne nanj rasuun yo' me se rqué nij síí noco' se-tucuanj Moisés rihaan Diose nanj adonj.

⁹ Gaa ne cataj uún so' a:

—Veé 'unj nicun' rihaan so', 'na' qui'yáá 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáy á —taj uún so' a.

Veé dan me tinavij so' tucuáán nga yo', ne vaa tucuáán naca cuchruj so' canoco' ní' a. ¹⁰ Ne che'é se yuun che'é nago' Jesucristó man ma'an so' rihaan Diose ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' ro', che'é dan aj cunuu sa' ní' rihaan Diose adonj.

¹¹ Ne xa' taran' nij xrej, tzaj ne yo' o nicun' nij so' 'yaj suun nij so' rihaan Diose daj a güii, ne nanj xcuu do', 'núú do', rqué nij so' rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' x'nee cacun' xráá yuvi qui'yaj rasuun yo' ma'. ¹² Tzaj ne Jesucristó me se orún' uun ca'vej so' cavi' so' che'é nij yuvi, ne yuun cavi' so' che'é nu' cacun' ata' nij yuvi nanj adonj. Dan me se rqué ma'an so' man so' rihaan Diose che'é nu' cacun' tumé yuvi, gaa ne ca'anj cayáán so' x'núú Diose rej nuva' Diose ei. ¹³ Ne cuano nihánj me se na'vij uun Jesucristó ndaa se qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síí taj ri'yunj man Jesucristó, gaa ne quirii ta'nga' Jesucristó rihaan taran' nij so' adonj. ¹⁴ 'O se orún' uun nago' so' man ma'an so' rihaan Diose, ne che'é dan yo' o cunuu sa' nij síí sa' noco' man Diose nu' cavi' nu' ca'anj ei. ¹⁵ Ne ma'an

Nimán Diose taj xna'anj uún rihaan ní' daj quiran' ní' ei. Asino yaan cataj so':

¹⁶ —Dan me se ino doj gaa nana naca yo' nana tucu'yón 'unj rihaan nij so' asa' quisij güii yo' adonj. 'O se ca'nej 'unj xrej 'unj nimán nij so', ne cachron 'unj letrá nana yo' cúú raq' nij so' daj qui'yaj nij so', ne quene'en ma'an nij so' qui'yaj nij so' rasuun sa' adonj —taj síí 'nij ra'a man ní' a.

¹⁷ Gaa ne cataj uún so':

—Ne güej nu' cacun' tumé nij so' xráá nij so', qui'yáy á —taj uún Nimán Diose a.

¹⁸ Ne che'é se aj caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ní' ro', che'é dan ca'ne' rá ní' ga' suun rqué rasuun rihaan Diose che'é cacun' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' canoco' raan ní' man Diose a

¹⁹ Dan me se che'é se cayanj ton man Jesucristó ro', che'é dan taj che'é kuchu'vi' ní' catuu ní' rá rej guee xta' a ma'. Dan me se taj che'é kuchu'vi' ní' canicun' ní' rihaan ma'an Diose, man tinuj, man nocoj. ²⁰ 'O se cavi' nee man Jesucristó, ne inanj danj ca'núj so' chrej naca rihaan ní' catuu ní' rihaan Diose, ne gaa i'na' ní' rihaan Diose nanj adonj. ²¹ Ne xrej sa' uxrá me uún Jesucristó che'é ní' sji noco' man Diose nanj ei. ²² Che'é dan no xcúún ní' cuchj' ní' rihaan Diose, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan guun ya uxrá rá ní' se vaa ca'vee canoco' sa' ní' man Diose, ne 'o' cuyaán gaa rá taran' ní' ei. Dan me se 'o' cuyaán gaa rá taran' ní', che'é yan quisij nanó rá ní' che'é cacun' tumé ní', ne cunuu sa' ya nimán ní', qui'yaj ní', gaa canoco' ní' man Jesucristó nanj chuguanj. Ne cata' ne ní' rque na sa', ne cunuu sa' ya nee man ní' nanj adonj.

²³ Ne yo' o cuchuman rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ne se guun vij rá ní' daj chihaa mǐj mei. 'O se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man síí cataj se vaa sa' qui'yaj so' che'é ní' á. ²⁴ Ne xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní' daj qui'yaj ní' ne sa' doj cunuú 'ee rá nij tinúú ní' man tuvi' so', ne doj a qui'yaj suun nij tinúú ní' suun sa' che'é Diose a. ²⁵ Ne se tanáj ní' tucuaán nuu chre' ní' gá tinúú ní' ma'. 'O se vaa yuvii ne noco' tucuaán yo', tzaj ne no xcuún soj nago' soj chrej nucuaj man tinúú soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yaj ro', me se doj a cunuú chre' soj, che'é yan ne'en soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj nanj adonj.

²⁶ 'O se sese aj canoco' ní' nana ya nana nari' ní', gaa ne sese quirii nimán ní' qui'yaj ní' cacun', ne taj vaj yo'ó se vaa qui'yaj ní' gaa ne caraá x'naa Diose uún che'é cacun' tumé ní' a ma'. ²⁷ Dan me se nique ní', ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é ní', ne gaa yo' o ya'an, ne guun niha' uxrá rá ya'an yo' chá ya'an yo' man nij síí taj ri'yunj man Diose nanj adonj. ²⁸ Xa' nij síí noco' se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese 'yaj 'o tuvi' nij so' cacun', ne sese vaa vij va'nuj síí quene'en se vaa 'yaj so' cacun', ne se cunuú 'ee rá nii man so' a ma'. Maan se avi' so' cuaj, 'yaj nii nanj á. ²⁹ Ne nij uxrá doj gaa sayuun quiran' síí taj ri'yunj man ma'an ta'níí Diose adonj. 'O se ton man Jesucristó ro', qui'yaj cunuú sa' ní' rihaan Diose ne yo' o canoco' ní' chrej sa' cuchruj Diose che'é ní' ei. Tzaj ne taj yu'vee nó ton yo', rá nij síí tanáj xco se-nana Jesucristó a ma'. Ne quij a'mii nij so' rihaan Nimán Diose síí qui'yaj ndo'o se luj che'é ní' ei. ³⁰ 'O se aj ne'en ní' daj ca'mii Diose, cataj Diose:

—'Unj me síí no xcuún qui'yaj sayuun man yuvii tumé cacun' a. Ya naru'vee 'unj nu' che'é se vaa

qui'yaj nij so' rihaan chumij nanj á —taj Diose a.

Ne taj uún Diose:

—'Unj sij 'nij ra'a man soj ro', ca'nej cacun' che'é soj sij noco' manj adonj —taj uún Diose a.

³¹ Dan me se chucu'vi' ndo'o vaa me se vaa quiran' nij síí tanáj ra'a Diose vaa i'na' ya adonj.

³² Dan me se cunuú rá soj daj qui'yaj soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Dan me se gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne síí xcaj cuentá me soj, ne guun nucuaj soj quiran' soj sayuun, ne yo' o raan canoco' soj man Jesucristó chuguanj. ³³ Ne quene'en yuvii daj sij me soj, ne nachri' nij yuvii ni'yaj nij yuvii man soj, ne qui'yaj nij yuvii sayuun man soj, ne guun tuvi' soj ga yo'ó nij síí ran' sayuun yo' a. ³⁴ 'O se cunuú 'ee rá soj man tinúú soj nij síí 'nij taga', ne guun niha' rá soj ni'yaj soj se vaa ca'nej yuvii si'yaj soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj a. 'O se ne'en soj se vaa sa' doj vaa si'yaj soj rasuun nicaj soj rej xta', ne rasuun yo' me se daj chihaa mǐj se quinavij rasuun yo' a man adonj. ³⁵ Dan me se se gaa chucu'vi' soj canoco' soj man Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ma'. Ne 'o veé danj gaa rá soj nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é yan a'neé nucuaj nimán soj ro', vaa güii, ne noco' ya vaa rasuun quirii' soj ei. ³⁶ 'O se vaa che'é gaa inaj nimán soj, ne yo' o qui'yaj soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne vaa güii nacaj soj nu' se vaa cataj Diose nacaj soj chuguanj.

³⁷ Dan me se danj Diose taj se vaa nichrun' ca'na' síí ca'na', ne se guun raan so' ma'. ³⁸ Ne síí sa' rihaan Diose ro', maan che'é se amán rá so' ro', che'é dan yo' o cayáán so' ga Diose adonj. Tzaj ne sese canicaj so' rej xco so', ne se gaa

nihá' rá Diosē quene'en Diosē man so' a ma', taj danj Diosē a.

³⁹ Tzaj ne nuveé sij anicaj rma'an rej xco me ní' ma'. Che'é dan se quirí' ní' ma'. 'O se sij nucuaj rá man Diosē me ní', ne che'é dan quinanií nímán ní' rihaan sayuun adonj.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj síi amán rá ni'yaj man Diosē a

¹ Vaa se ne ruvi' ni'yaj yuvií, tzaj ne guun ya rá ní' se vaa ya vaa nu' nij rasuun yo' ei. Tzaj ne orún' ní' sij amán rá ni'yaj man Diosē me nij síi amán rá se vaa ya vaa nu' nij rasuun yo' chuguanj. ² Ne nij síi man gaa naá ro', amán rá nij so' ni'yaj nij so' Diosē, ne che'é dan gaa naá cataj Diosē se vaa síi sa' me nij so' ei.

³ Xa' ma'an ní', tzaj ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Diosē ro', che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa ca'mii Diosē, gaa ne guun nu' nij chumii, qui'yaj so' adonj. Dan me se nicaj Diosē rasuun ne ruvi', ne qui'yaj Diosē nu' rasuun ruvi' ni'yaj ní' adonj.

⁴ Xa' síi cu'naj Abel, tzaj ne che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan sa' doj vaa se rqué so' rihaan Diosē, ne tinúu so' Caín me se nij doj vaa rasuun rqué so' man Diosē adonj. Che'é dan cataj Diosē se vaa sa' vaa nímán síi cu'naj Abel, ni'yaj Diosē che'é nij rasuun rqué síi cu'naj Abel rihaan Diosē a. Dan me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan yaj taj xna'anj yuvií che'é so' daj qui'yaj so' gaa naá nanj adonj.

⁵ Xa' síi cu'naj Enoc, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan vaa i'na' so' cavii so' ca'anj so' rej xta' rej yanj Diosē, ne ne ca'vej rá Diosē cavii so' ma'. Dan me se nano' ndo'o nii man so', tzaj ne ne nari' nii man so' a ma'. Maan se naxcaj

nu' Diosē man so' ca'anj so' rej xta' nanj adonj. 'O se gaa ataa cavii so' rej xta', ne cataj xna'anj Diosē che'é so' se vaa guun niha' uxrá rá Diosē ni'yaj Diosē man so', che'é se síi sa' guun so' rihaan Diosē ei. ⁶ Tzaj ne síi ne amán rá ni'yaj man Diosē ro', daj chihaa míj se guun niha' rá Diosē ni'yaj Diosē man so' a ma'. 'O se síi me rá cuchí' rihaan Diosē ro', no xcuún so' cuchuman rá so' se vaa ya vaa Diosē, ne vaa che'é cuchuman rá so' se vaa naru'vee ma'an Diosē rihaan nij síi nano' ya man Diosē ei.

⁷ Dan me se síi cu'naj Noé, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan, nda' se ataa quene'en so' daj gaa sayuun qui'yaj Diosē man chumii nihánj, tzaj ne maan che'é se ve'é cuno so' nana cataj xna'anj Diosē rihaan so', ne che'é dan qui'yaj so' rihoo xij chéé rihaan na, ne che'é dan me quinanií nij tuvi' nij so' rihaan sayuun yo' adonj. Ne maan che'é se cuchumán ya rá so' ni'yaj so' Diosē, che'é dan cuta' so' cacun' ya xráá nij yuvií man rihaan chumii se vaa ne ca'vej rá nij yuvií cuno nij yuvií se-nana Diosē, ne guun ma'an so' síi sa' ni'yaj Diosē adonj.

⁸ Dan me se síi cu'naj Abraham uún me se che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan cuno so' rihaan Diosē gaa canacuún Diosē man so', ne cavii so' ca'anj so' rej rqué Diosē yo'óo guun to'oj so' vaa güii a. Dan me se a doj ne quene'en so' me rej cuchí' so', tzaj ne ne guun vij rá so' ma'. Maan se cavii so' ca'anj so' adonj. ⁹ Dan me se maan che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diosē ro', che'é dan cavii so' chiháan so' ca'anj so' rej cataj xna'anj Diosē se vaa guun to'oj so' ei. Ne gaa cuchí' so' yo'óo yo', ne to'oj yo'ó yuvií me yo'óo yo', tzaj ne veé danj quináj síi cu'naj Abraham yo', ne cuta' so' ve' mantá, ne yáan so' ga ta'níi

so' síi cu'naj Isaac do', ta'nij si'no so' síi cu'naj Jacob do' a. Taran' nij so' me síi guun to'oj yo', cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham a. ¹⁰ Danj qui'yaj síi cu'naj Abraham, cuno so' rihaan Diose, che'é se sij na'vij ndo'o cayáán yo'ó chuman' nocoo chuman' naj rej xta' me so' a. Ne nuveé ve' mantá uun me chuman' yo' ma'. 'Q se raan ndo'o vaa tacóo nu' ve' naj chuman' yo' ei. 'Q se ma'an Diose cuchruj chuman' yo', ne ma'an Diose qui'yaj nu' chuman' yo' adonj.

¹¹ Dan me se che'é se cuchumán rá síi cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan nda' se chana ituun me nica so' chana cu'naj Sará, ne nda' se chii nga me ma'an so', tzaj ne guun nucuaj rá so' man Diose se vaa ca'ngaa ta'nii so', che'é se cuchumán rá so' se vaa Diose me síi qui'yaj nu' se vaa cataj xna'anj ma'an Diose rihaan so' adonj. ¹² Dan me se nda' se daj doj cavi' síi chii nga yo', tzaj ne xna'anj ndo'o nij so', ne ase vaa que'ee ndo'o nij yati' man rej xta' ro', danj vaa guun que'ee uxrá nij tuvì' nij so' nij síi israelitá yo', ne dan me se ase vaa naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj ro', cunudanj vaa xna'anj nij so' nanj adonj.

¹³ Dan me se yo'o cuchumán rá taran' nij síi man gaa naá ni'yaj nij so' Diose ndaa se cavi' taran' nij so' ei. Ne ne quirì' ma'an nij so' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose rihaan nij tuvì' nij so' ma'. Tzaj ne quene'en nij so' se vaa vaa güii qui'yaj Diose cunudanj yo', ne che'é dan guun niha' rá nij so' nanj adonj. Ne cataj xna'anj nij so' se vaa nuveé chihanj nij so' me chumij nihánj ma'. Maan se vaj uun nij so' doj rihaan chumij nihánj, ne síi man yo'ó chumij me nij so', cataj ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Ne síi a'mii danj me se nata' nij so' se vaa nano' uxrá nij so' yo'ó chumij guun chihanj nij so' ei. ¹⁵ Ne sese

guun rá nij so' se vaa sij chihanj chumij nihánj me nij so', ne gaa ya'núj rihaan nij so' nanicaj nij so' chiháán nij so' chuman' naj rihaan chumij nihánj, tzaj ne ne guun rá nij so' danj ma'. ¹⁶ 'Q se guun ndo'o rá nij so' cane nij so' chuman' sa' doj chuman' naj rej xta' ei. Ne sese taj vaj chuman' sa' cayáán nij so' vaa güii, ne guun na'aj Diose gaa nanj ei. Tzaj ne taj che'é guun na'aj Diose ma'. 'Q ya vaa chuman' nocoo cayáán nij so', qui'yaj Diose ei.

¹⁷ Ne che'é se cuchumán rá síi cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa guun rá Diose quene'en Diose sese raan ya noco' so' man Diose, ne ca'vej rá síi cu'naj Abraham ticavi' so' rihaan Diose man orún' ta'nii so' Isaac síi rque ma'an Diose man so' a. Dan me se danj qui'yaj síi cu'naj Abraham yo', che'é se me ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose a. Ne Isaac me síi rque Diose guun ta'nij síi cu'naj Abraham, ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa gaa ta'nii so' a.

¹⁸ Dan me se cataj xna'anj Diose rihaan síi cu'naj Abraham se vaa cumanj ndo'o ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj Abraham qui'yaj síi cu'naj Isaac yo' a. ¹⁹ Ne nda' se guun ndo'o rá síi cu'naj Abraham ca'ngaa ta'nii ta'nij si'no so', tzaj ne ca'vej rá so' ticavi' so' man síi cu'naj Isaac rihaan Diose nanj chuguanj. 'Q se guun rá so' se vaa guun nucuaj Diose cunyu i'na' uún yuvii qui'yaj Diose asa' cavi' yuvii, rá so' a. Dan me se ya uxrá, ne daj doj se cavi' síi cu'naj Isaac, qui'yaj Abraham, tzaj ne caráán Diose rihaan so', ne tanáj uún Diose man síi cu'naj Isaac rihaan síi cu'naj Abraham a.

²⁰ Dan me se síi cu'naj Isaac me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'nii so' síi cu'naj Jacob ga síi cu'naj Esaú a. Ne cataj xna'anj so' daj gaa

quiran' roj ta'núí so' rej rihaan roj so' a.

²¹ Dan me se síí cu'naj Jacob me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'núí síí cu'naj José, ne dan me se ru'maan so' se-garro'té so' rihaan yo'óó, ne quina'vúj ndo'o so' rihaan Diose a.

²² Ne dan me se síí cu'naj José me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne nuchruj raá so' daj qui'yaj nij yuvij israelitá ga cúú man so' asa' curihanj nij so' Egiptó vaa güii, ne che'é dan cataj xna'anj so' se vaa asa' cavii nij síí israelitá rej Egiptó, ne quirij nij so' cúú man ma'an so' nıcaj nij so' ca'anj nij so', cataj so' rihaan nij so' a.

²³ Dan me se Moisés me se che'é se cuchumán rá nij tuvi' síí cu'naj Moisés ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan va'núj ya yavii caxrj yuve nij so' man Moisés gaa ca'ngaa so' a. Danj qui'yaj nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa ne'ej yo' a. Ne ne cuhu'vı' nij so' rihaan síí nicaj suun rey síí cataj xna'anj se vaa cavi' nu' ta'núí nij so' ne'ej snó'o cunii a ma'.

²⁴ Che'é se cuchumán rá ma'an síí cu'naj Moisés ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa cachij so', ne ne ca'vej rá so' cataj yuvij se vaa ta'nij si'no síí nicaj suun rey cu'naj Faraón me so' ma'. ²⁵ 'O se ca'neé nimán so' quiran' so' sayuun ga nij yuvij noco' man Diose nanj adonj. 'O se sa' a doj vaa canocó' man Diose, rá so', ne nij vaa guun niha' rá qui'ya' cacun' rihaan Diose yaj vaa i'na' rihaan chumij nihánj, rá so' a. ²⁶ Dan me se vaa yu'vee ndo'o nó sayuun quiran' so' che'é síí ca'nej Diose tinanii man yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun, ne taj yu'vee nó taran' nij rasuun sa' man rej cu'naj

Egiptó, rá so', ne ve'é a doj canocó' man Diose, rá Moisés a. 'O se aj navij nu' nuchruj raá so' che'é nu' rasuun sa' rque Diose man so' ei. ²⁷ Che'é se cuchumán rá so', che'é dan tanáj so' Egiptó ca'anj so', ne ne cuhu'vı' so' daj qui'yaj síí nicaj suun rey man so' ma'. Nda' se ne ruvi' Diose ni'yaj yuvij, tzaj ne ase 'yaj síí ruvi' nicun' Diose rihaan ro', danj qui'yaj síí cu'naj Moisés, yo'ó canoco' so' man Diose adonj. ²⁸ Che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan nuchruj so' cha'anj cu'naj pascuá navij rá nij yuvij israelitá, ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij israelitá se vaa caxrij nij so' ton matzinj tu'va ta'yaa rihaan tucúa nij so', gaa ne se gaa nanj cavi' ta'núí nij so' síí chava' qui'yaj se-mozó Diose síí 'yaj avi' ndo'o yuvij, taj Moisés rihaan nij so' a.

²⁹ Dan me se nij yuvij israelitá me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan guun nucuaj nij so' cachén nij so' tanuu na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Ve'ej a. Ne ca'ne' na ya'anj yo' man yo', ne quináj yo'óó nacoo inanj cachén nij so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne gaa guun rá nij síí man Egiptó cachén nij so' rihaan yo'óó nacoo yo' me se caráán na xráá nij so', ne canó xráá nij so', qui'yaj na yo' a.

³⁰ Ne che'é se cuchumán rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan cachén chij ya güii gaa aman tucuachriin nij so' nu' anicaj chuman' cu'naj Jericó, ne canee nu' chingá nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', qui'yaj Diose, che'é yan cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose a.

³¹ Dan me se che'é se cuchumán rá chana niha' rá ga chii chana cu'naj Rahab ni'yaj no' Diose ro', che'é dan ne cavi' no' ga yo'ó nij síí man chiháán no' síí ne ca'vej rá cuno rihaan Diose a. Maan se ve'é nacaj no' man roj síí israelitá síí

me rá quene'en daj vaa nu' chiháan no', ne ne qui'yaj no' sayuun man roj so' a.

³² Ne me yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj, rá soj ga. 'O se achén ndo'o orá, 'yáa 'unj, ne ataa cataj xna'anj 'unj che'é sí cu'naj Gedeón do', che'é sí cu'naj Barac do', che'é sí cu'naj Sansón do', che'é sí cu'naj Jefté do', che'é sí cu'naj David do', che'é sí cu'naj Samuel do', che'é yo'ó taran' nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', nanj chuguanj. ³³ Dan me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan qui'yaj canaán nij so' rihaan sí nicaj suun rey do', ca'ne' sa' nij so' cacun' che'é yuvij do', quirí' nij so' se vaa cataj xna'anj Diose quirí' ya nij so' do', guun nucuaj nij so' caráan nij so' tu'va chuvaa do', ³⁴ tina'áj nij so' ya'an yuvaa se gaa nanj cacaa nij so' qui'yaj ya'an do', quinanii nij so' rihaan yuvij nicaj neê espadá me rá ticaví' man nij so' do', nari' nucuaj nij so' qui'yaj Diose gaa ninaj nij so' do', guun nucuaj nij so' qui'yaj canaán nij so' rihaan sí man yo'ó chuman' sí cunu' ga nij so' do' ei. ³⁵ Ne vaa nij chana cuchumán rá ni'yaj man Diose se vaa ya cunu i'na' uún tuvi' nij chana sí cavi', ne ya uxrá cunu i'na' uún tuvi' nij chana yo' ei.

Ne yo'ó ta'aj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Diose ro', quita'aa nii numíj nii man nij so', ne go' uxrá nii man nij so' ndaa se cavi' nij so' ei. Dan me se cavi' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cataj nij so' se vaa nij vaa Diose a. 'O se sa' doj cavi' nij so' che'é Diose, ne ve'é doj cunu i'na' uún nij so' vaa güii qui'yaj Diose, rá nij so' a. ³⁶ Ne yo'ó ta'aj nij so' me se ca'nga' naco yuvij ni'yaj yuvij man yo'ó ta'aj nij so', ne go' yuvij cuartá xráa nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' me se numíj nii aga' ne' ra'a nij so', ne caxríj nii

taga' man nij so' chuguanj. ³⁷ Yo'ó ta'aj nij so' cavi', qui'yaj yuvij gaa go' nij yuvij yahij man nij so' a. Ne ta'aj nij so' ro', ca'ne' aga' seraa a'ne' chruun man nij so' a. Go' yuvij neê espadá man ta'aj nij so' a. Ne dan me se taran' nij sí sa' yo' me se cachée uun nij so' rej xraj rej rque rihaan chumij nihánj, ne taj vaj ve' sa' cayáan nij so' ma'. Ne inanj nuj matzinj do', nuj tana do', cunuú nij so' ei. Ne sí nique uxrá me nij so', ne sí cachiin ndo'o rasuun rihaan guun uún nij so', ne sí nij uxrá quiran' guun uún nij so', qui'yaj yuvij ei. ³⁸ Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ne nó xcúun nij yuvij man rihaan chumij nihánj cayáan nij so' ga nij yuvij nihánj a man adonj. Dan me se táa ri'yunj yuvij man nij so' rihaan chumij nihánj, ne dan me se unánj nij so' tucua' nij so', ne vaj nij so' rej tacaan do', rej quij do', atúj nij so' rque yu'uj taj yuvej do', rque yu'uj taj rque yo'ó do', 'yaj nij yuvij yo' nanj adonj.

³⁹ Ne dan me se nda' se guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man cunudanj nij so' che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, tzaj ne ne quirí' nij so' nu' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa qui'yaj Diose che'é nij sí noco' man so' ma'. ⁴⁰ 'O se aj ne'en Diose se vaa sa' doj gaa suun qui'yaj suun ní' che'é so', ne che'é dan ne ca'vej rá Diose cunu sa' inanj nij sí cumán gaa naá yo' rihaan Diose, gaa ataa cunu sa' ma'an ní' rihaan so' ma'. 'O se che'é ní' me guun raan qui'yaj Diose nu' se sa' che'é nij sí cumán gaa naá yo' adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' ga suun noco' man Diose á

¹ Dan me se sa' uxrá vaa nij sí man gaa naá, ne cuano nihánj me

se man nij so' nu' anicaj rej x'nuj ní' ni'yaj nij so' man ní' daj 'yaj ma'an ní' adonj. Che'é dan ne daj qui'yaj ní', rá soj ga. Maan se tanáj xcō ní' nu' se vaa caráán chrej rihaan ní' qui'yaj suun ní', ne tanáj xcō ní' nu' chrej chi'ij ei. ¹Q se sayuun ndo'o vaa tanáj xcō ní' chrej chi'ij yo' adonj. Ne dan me se yo'o qui'yaj suun ní' nu' suun vaa rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa síi unánj tico tuvi' ro', danj gaa ní', ne se ca'ne' rá ní' ca'anj ní' rej rihaan ní' ma'. ² Tzaj ne yo'o ni'yaj ní' rej nicun' Jesucristó, ne veé so' me síi chruj tucuáán amán rá ni'yaj man Diose ei. Dan me se cuchumán rá ma'an so' ni'yaj so' Diose, ne so' me síi quisij qui'yaj ya nu' suun vaa rihaan so' che'é rej canoco' ní' man so' adonj. Dan me se guun rá Jesucristó se vaa cavii sa' yuvij qui'yaj so', ne quene'en so' se vaa guun niha' rá so' sese cavii sa' nij yuvij, ne che'é dan guun nucuaj so' cavi' so' rihaan rcutze, ne ne xcaj so' cuentá che'é rej ca'nga' nacōo yuvij ni'yaj yuvij man so' ma'. Ne xcaj ní' cuentá se vaa x'nuú Diose rej nuva' Diose ro', ne so' cuano, uun chij so' ga Diose chuguanj. ³ Che'é dan me nuchruj raa soj se vaa ase vaa taj ri'yunj yuvij tumé cacun' man soj ro', danj táa ri'yunj yuvij tumé cacun' man uún so' chuguanj. Tzaj ne ne ca'ne' rá so' ma'. Tananj soj uún, ne nuchruj raa soj, ne se ninaj nimán soj mei.

⁴ Dan me se 'yaj ndo'o nij síi tumé cacun' sayuun man soj, tzaj ne aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj qui'yaj soj cacun' ga nij so' ma'. Ne nda' se sayuun 'yaj nij so' man nij soj, tzaj ne ne cavi' nij soj, qui'yaj nij so' mei. ⁵ Ne aj ni'yón soj chrej nucuaj no' rihaan danj Diose, nanj raj a. Dan me se ase vaa ta'núí Diose vaa soj, taj nana yo' chuguanj. Ne nihánj me se taj nana yo' ei: “Cunó so' ca'mij, ta'nij ne'ej. Se guun

nachri' so' chrej sa' rqué síi 'nij ra'a man ní' mán so' ma'. Ne se quiri' rá so' asa' caxrij yuvaá síi 'nij ra'a man ní' mán so' che'é cacun' 'yaá so' mei. ⁶ Q se síi 'nij ra'a man ní' me se tucu'yón so' man taran' ní' sij 'ee rá so', ne uun yuvaá so' man taran' nij síi nacaj so' guun ta'nij so', sese qui'yaj nij so' cacun' adonj.” Dan me se nu' nana yo' me a'mii danj Diose ei. ⁷ Dan me se sese guun nucuaj soj gaa axrij yuvaá Diose man soj, ne cunaj ndo'o vaa yo' ei. Dan me se ase 'yaj nij síi man nihánj ga ta'núí so' ro', danj 'yaj Diose ga soj chuguanj. Ne me sij ta'nij me yo'o so' sese ne yuvaá rej so' man so' ne ne narqué rej so' chrej rihaan so' ga. Daj chihaa mij se cavii sa' síi vaa danj ma'. ⁸ Q se cunudanj yuvij yuvaá rej man sese qui'yaj nij so' cacun' ei. Tzaj ne sese ne yuvaá rej ní' Diose man soj, ne nuveé ta'nij Diose me soj gaa a ma'. Dan me se taj vaj rej soj gaa mei.

⁹ Dan me se vaa rej ní' síi ne rihaan chumij nihánj, ne caráj cochroj ní' rihaan nij so' gaa narqué nij so' chrej rihaan ní' daj qui'yaj ní' adonj. Che'é dan táa a doj sese cunō sa' ní' rihaan Diose chuguanj. Q se rej nimán ya ní' me Diose chuguanj. Dan me se yo'o gaa i'na' nimán ní', qui'yaj so' ei. ¹⁰ Dan me se gaa me ní' xnií ro', doj güii me yo', ne güii yo' me se tucu'yón rej ní' rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavii sa' ní', ne narqué so' chrej man ní' adonj. Dan me se qui'yaj rej ní' ndaa vaa me rá ma'an so' ga ní' ei. Dan me se Diose me se sa' uxrá doj cavii sa' ní', qui'yaj xrej so' chrej sa' chuguanj. Dan me se ase vaa Diose, sa' inanj vaa so' ro', danj gaa sa' inanj ma'an ní', qui'yaj Diose ei. ¹¹ Tzaj ne ya uxrá, ne gaa tihaj narqué nii chrej man ní', ne sayuun uxrá vaa narí' ní' daj qui'yaj ní', ne ne niha'

uxrá rá ní' ma'. 'Q se nanó rá ní', gaa sayuun vaa yo' adonj. Tzaj ne achén doj, ne nuu sa' nimán ní' 'yaj chrej sa' yo', ne nuu xej nimán ní', 'yaj yo' ei.

¹² Che'é dan ase 'yaj sí naqui'yaj nica ra'a do', tacó do', danj qui'yaj soj, naqui'yaj nica soj nimán soj sese vaa vij nimán soj ei. ¹³ Ne ase 'yaj sí naqui'yaj sa' chrej cachee yuvij ro', danj qui'yaj soj, nuchruj raá soj daj qui'yaj nimán soj ei. Asá' quisíj qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee se nuveé sij noco' sa' chrej sa' me soj, tzaj ne se tanáj nu' soj chrej sa' ma'. 'Q se cunuu sa' soj adonj.

¹⁴ Dan me se tirquee soj gaa dínj cayáan soj ga cunudanj yuvij ei. Ne tirquee soj cunuu sa' soj ndaa vaa ma'an Diose ei. 'Q se sese taj vaj se sa' yo', ne daj chihaa mij se quene'en ní' man sí 'nij ra'a man ní' ma'. ¹⁵ Ne tumé soj man soj, gaa ne se gaa nanj tanáj yo'o tinúú soj se luj qui'yaj Diose che'é ní' ei. Dan me se se guun nachri' yo'o tinúú soj nu'yaj so' tinúú so' ma'. Tadó uxrá soj che'é se 'o sí nachri' ni'yaj tinúú ro', qui'yaj quirí' rá que'ee tinúú soj ei. ¹⁶ Ne se guun cataj yo'o tinúú soj se vaa taj se uun se-nana Diose mei. 'Q se ase vaa sí cu'naj Esaú sí cane gaa naá vaa sí a'mii danj chuguanj. Dan me se sí chava' me sí cu'naj Esaú, tzaj ne nu' rasuun sa' tanáj rej so' rihaan so' me se cutu'vej so' nu' rasuun sa' yo' rihaan tinúú so', che'é se guun rá so' rque tinúú so' doj se chá chá so' chuguanj. ¹⁷ Ne aj ne'en soj se vaa cachén doj, gaa ne guun rá uún sí cu'naj Esaú cataj rej so' se vaa nacaj uún so' se sa' yo', tzaj ne quináj uun so' nanj ei. 'Q se taj se qui'yá' tucua'anj ni'ya so' nana ca'mii so' a ma'. Ndá' se ndaa ta'vee ma'an so' che'é yan guun rá so' quirí' so' se sa' yo', tzaj ne ne quirí' so' daj chihaa mij a ma'.

¹⁸ Dan me se tumé uxrá soj man

soj ei. 'Q se cavii sa' soj doj rihaan nij sí israelitá vaa nanj chuguanj. Nij so' me se cuchí' nij so' tacó quij xcaan rej rque Diose se-nana Diose rihaan sí cu'naj Moisés, ne quene'en nij so' caco' ya'an raa quij quene'en nij so' rej rmi' ndo'o quene'en nij so' nana yuvaa quene'en nij so' do' ei. ¹⁹ Tananj uún, ne cuno nij so' chruun a'yanj cuno nij so' nana ca'mii ma'an Diose rihaan nij so' do' ei. Dan me se cuchu'vi' uxrá nij so', ne cachúin ni'yaj nij so' rihaan Diose se vaa ne ca'vej rá nij so' ca'mii ma'an Diose se-nana Diose rihaan nij so' a. ²⁰ 'Q se nana sayuun ndo'o me nana cataj xna'anj Diose rihaan nij so', rá nij so', ne dan me se cataj Diose rihaan nij so' se vaa sese ndaa xcuu cachee xráa quij yo', ne go' nij so' yahij man xcuu yo' ndaa se cavi' xcuu cuaj, taj Diose rihaan nij so' a. ²¹ Dan me se cuchu'vi' ndo'o nij yuvij ni'yaj nij yuvij quij yo', ne ndaa ma'an sí cu'naj Moisés cataj se vaa cuchu'vi' uxrá so' ne ndaa quiri'ij ma'an man so', taj so' a.

²² Tzaj ne ino uxrá quiran' nij soj ga nij so' nanj ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne ca'vee cuchí' ma'an soj chuman' Jerusalén chuman' naj rej xtá' nanj chuguanj. Ne chuman' Jerusalén naj rej xtá' me se ase vaa human' Jerusalén naj raa quij cu'naj Sion rihaan chumij nihánj ro', vaa chuman' yo' ei. Ne ma'an Diose sí vaa i'na' yáan chuman' Jerusalén naj rej xtá' yo', ne yo' me rej man mij mij se-mozó Diose me rej yo', ne navij ndo'o rá nij se-mozó Diose cha'anj che'é Diose rej yo' adonj. ²³ Ne dan me se cunuu chre' soj ga taran' nij ta'nii Diose, ne ase vaa sí chava' vaa cunudanj nij ta'nii Diose yo', ne ne nij so' ga ma'an ya Diose rej xtá' yo', ne no se-chuvij nij so' rihaan yanj taj rej xtá' yo' ei. Ne ca'vee cuchí'

soj rihaan ma'an ya Dioso sí a'ne' cacun' che'é cunudanj yuvi adonj. Ne ca'vee cuchí' soj rej ne nimán nij sí aj cunu sa' inanj rihaan Dioso ei. ²⁴ Ne ca'vee guun tuvi' soj ga Jesucristó, ne so' ro', me sí cuchruj tucuaán naca che'é ní' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Dioso ei. Dan me se sa' a doj a'mii ton cayanj man Jesucristó vaa ton cayanj man sí cu'naj Abel qui'yaj tinúú so' sí cu'naj Caín nanj adonj.

²⁵ Sa' uxrá ni'yaj soj sese se nachri' soj ni'yaj soj man sí narqué chrej sa' man soj ei. Dan me se ma'an ya Dioso me so', ne tadó uxrá soj ei. Dan me se tananj nij sí ne ca'vej rá cunó rihaan sí cataj xna'anj se-nana Dioso rihaan nij so' rihaan yo'óo nihánj gaa naá me se ne quinanij nij so' mei. Táa a ní' sij man cuano, ne a'mii sí nicun' rej xta' rihaan ní', ne sese nachri' ní' ni'yaj ní' xrej so' chrej sa', ne daj chihaa mij se quinanij ní' a ma'. ²⁶ Dan me se gaa ca'mii Dioso gaa naá, ne quinaan ya yo'óo, ne cuano nihánj me se taj xna'anj so' se vaa quinaan uún yo'óo, qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne nuveé inanj yo'óo me se quinaan ma'. 'Q se yo'óo do', rej xta' do', quinaan, qui'yaj so' adonj. ²⁷ Ne che'é se quinaan nu' yo', che'é dan ne'en ní' se vaa quinavij nu' nij rasuun, qui'yaj Dioso ei. Ne rasuun qui'yaj Dioso ruvi' ni'yaj ní' cuano me se quinaan adonj. Ne nij rasuun ne ruvi' rihaan ní' me se se quinaan rasuun yo' ma'. 'Q se gaa rasuun yo' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²⁸ Dan me se guun ní' sij chihanj rej sa' ndo'o rej guun chij ní' ga Dioso, ne daj chihaa mij se quinaan chuman' yo' a ma'. Che'é dan guun ni'yaj uxrá ní' rihaan Dioso, ne che'é dan yo'o qui'yaj suun ní' rihaan Dioso, ne guun niha' rá Dioso, qui'yaj ní' ei. Ne caraá cochroj uxrá ní' rihaan Dioso

nanj á. ²⁹ 'Q se ase vaa 'o ya'an vaa Dioso sí noco' ní', ne caaa nu' se chí'ii, qui'yaj so' adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é canoco' ní' man Dioso a

¹ Yo'o gaa 'ee rá soj man tinúú soj ei. ² Se tanáj xco soj suun a'mii sa' ga yuvi 'na' yo'óo chuman' ma'. 'Q se cunuú rá soj ndaa vaa qui'yaj sí ca'mii sa' ga yuvi 'na' yo'óo chuman' asij rque ei. Ne ne quene'en nij so' se vaa se-mozó Dioso me sí ca'mii ga nij so' ma'. 'Q se ndaa síj, gaa ne quene'en nij so' adonj. ³ Se ni'yón soj tinúú soj sí 'nij taga' ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'nij taga' ga tinúú soj a. Ne se ni'yón soj tinúú soj sí ran' sayuun 'yaj yuvi ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'yaj yuvi sayuun man a. ⁴ Ne ve'é uxrá sese xcax soj 'o chana adonj. Nuveé se na'aj me yo' ma'. Ne nuveé cacun' me sese otoj soj ga nica ma'an soj ma'. Tzaj ne sí otoj ga yo'óo chana do', sí otoj ga nica tuvi' do', me se qui'yaj Dioso sayuun man so' adonj. ⁵ Se guun soj sí 'ee rá ni'yaj sa'anj ma'. Maan se gaa xej nimán soj che'é doj rasuun man rihaan soj ei. 'Q se ma'an Dioso cataj xna'anj rihaan ní', ne:
—Daj chihaa mij se tanáj 'unj man soj ma' —taj Dioso rihaan ní' a.

⁶ Che'é dan vaa che'é ca'mii ní' nana nihánj nana no rihaan danj Dioso a: “Che'é se racuíj sí 'nij ra'a man ní' manj, che'é dan se cuchu'ví' 'unj ma'. 'Q se nuveé se ya'anj tiha' me sayuun qui'yaj yuvi manj ma'”, cataj ní' a.

⁷ Nuchruj raá soj daj 'yaj nij sí uun chij rihaan soj, nij sí cataj xna'anj se-nana Dioso rihaan soj á. Xcax uxrá soj cuentá daj 'yaj nij so' gaa yanj nij so' rihaan chumij nihánj, ne xcax uxrá soj cuentá daj

gaa quiran' nij so' vaa güii a. Ne ase vaa nucaj uxrá rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', danj gaa qui'yaj soj uún, ne gaa nucaj rá soj ni'yaj soj Diose ei.

⁸ Dan me se orún' Jesucristó me síi nicun' asij rque, ne veé so' me síi nicun' cuano, ne veé so' me síi canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁹ Se ca'vej soj tiha' yu'unj nii man soj ga yo'ó tucuáan naca mei. 'O se aj sa' uxrá vaa sese nari' nucaj nimán soj che'é se luj qui'yaj Jesucristó che'é ní' ei. Tzaj ne se nari' nucaj nimán soj qui'yaj se chá mei. 'O se se cavii sa' nij síi noco' tucuáan yo' tucuáan che'é se chá ma'. ¹⁰ Dan me se ase vaa síi nicun' mesá altar rihaan, ne man rasuun sa' rihaan 'yaj Diose ro', danj vaa ní' chuguanj. Ne orún' ní' me síi no xcuún chá rasuun taj rihaan mesá altar yo' ei. Ne nij síi 'yaj suun che'é tucuáan nga tucuáan noco' nii rá nuví noco ro', ne nó xcuún nij so' chá nij so' nij rasuun sa' taj rihaan se-mesa ní' a ma'. ¹¹ Dan me se 'anj nicaj xrej ata suun noco doj ton man xcuu rá rej guee doj che'é nij yuvii, ne ton che'é cacun' tumé yuvii me ton yo' a. Ne nu' nee man scúj yo' me se rii nii man nee yo' rej tu'va chuman', ne axrj ya'an nii nu' nee yo' nanj adonj. ¹² Che'é dan danj qui'yaj guee Jesucristó cavi' so' tu'va chuman' rej atúj yuvii chuman', gaa ne cunuu sa' nij yuvii rihaan Diose che'é ton cayanj man ma'an so' nanj adonj.

¹³ Che'é dan me cuano nihánj me se no xcuún ní' curihanj ní' ne cuchí' ní' rihaan so' tu'va chuman' a. Dan me se ase qui'yaj so' ca'vej rá so' nachri' yuvii ni'yaj yuvii man so' ro', danj qui'yaj ní' ca'vej rá ní' nachri' yuvii ni'yaj yuvii man ma'an ní' á. ¹⁴ 'O se rihaan chumiñ nihánj ro', taj vaj chiháan ní' chuman' quinaj nu' cavii nu' ca'anj mei. 'O se nano' ní' yo'ó chuman'

cané ní' vaa güii ei. ¹⁵ Che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan yo'ó cataj ní' rihaan Diose se vaa ve'é uxrá vaa qui'yaj Diose nanj adonj. Ne dan me se nuveé inanj rasuun man rihaan chumiñ nihánj me se vaa nago' ní' man Diose ma'. 'O se nana sa' tu'va ní' me se vaa nago' ní' man so' ei. ¹⁶ Ne se tanáj soj suun sa' 'yaj soj, suun racuñ soj man tinúú soj síi nique mei. 'O se yo'ó se sa' nago' ní' man Diose me uún yo', ne uun niha' rá Diose ni'yaj Diose man síi 'yaj danj adonj.

¹⁷ Ve'é cuño soj rihaan nij síi uun chij rihaan soj á. 'O se síi tumé man nimán soj me nij so', ne vaa güii xna'anj Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' che'é soj adonj. Ne ve'é cuño soj, ne guun niha' rá nij so' cataj xna'anj nij so' che'é soj chuguanj. Ne se rnúj soj rihaan nij síi guun chij mei. 'O se sese rnuj soj rihaan nij so', ne rnuj nij so' rihaan Diose che'é soj, ne se cavii sa' soj mei.

¹⁸ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj á. 'O se guun ya' rá núj se vaa taj vaj cacun' tumé núj ma'. 'O se inanj me rá núj qui'yaj sa' núj gaa yáan núj rihaan chumiñ nihánj ei. ¹⁹ Ne cuano nihánj me se uxrá doj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa cachinj ni'yaj soj se vaa ca'vej rá Diose ra'yanj cuchí' uún 'unj rihaan soj ei.

Nihánj me taj síi 'yaj yanj nihánj se vaa ve'é cayáan nij síi nayaq yanj nihánj rá so' a

²⁰ Dan me se Diose me síi 'yaj vaa xej nimán ní', ne so' me síi qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' gaa cavi' so' a. Ne Jesucristó me se ase vaa síi tumé matzinj vaa so', ne ase vaa daán so' matzinj vaa ní', ne tumé so' man ní' sij noco' man so', ne síi sa' uxrá me so', ne che'é ton man so' me nicaj ní' yo'ó tucuáan cuchruj so' che'é ní' se vaa canoco' ní' man Diose a.

Nē me rá 'uj̄n²¹ guun nucuaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', nē qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj, qui'yaj ma'an Diose chuguaj. Nē dan me se guun ní' se niha' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose che'é Jesucristó ei. Nē ve'é ndo'o cayáán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gāa yā ei.

²² Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'uj̄n rihaan soj se vaa ve'é cunō soj nana nihánj, tinuj, nocoj. 'Q se chrej nucuaj narqué 'uj̄n man soj me nana nihánj, nē doj vaa nana nihánj nana cachrón 'uj̄n rihaan yanj cartá nihánj nayāa soj ei.

²³ Xcaj soj cuentá se vaa curihanj tinú' Timoteo taga', nē sese ra'yanj ca'na' so' rihanj, nē cuchí' núj rihaan soj ra'yanj ei.

²⁴ Cataj soj rihaan taran' nij síi uun chíj rihaan soj do', rihaan taran' nij síi sa' rihaan Diose do', se vaa ve'é cayáán nij so' raj ei. Nij tinúú ní' nij síi man rej cu'naj Italia ro', ve'é cayáán nij soj, rá nij so' chuguaj.

²⁵ Me rá 'uj̄n qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj nanj adonj. Amén.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Santiagó ca'née so' rihaan nij yuvij noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Santiagó síi 'yaj suun rihaan Diosé do', rihaan Jesucristó sji 'nj ra'a man ní' do', ne 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan taran' soj sji noco' man Diosé sji ca'anj cayáán que'ee chuman' naj rihaan chumij a. Dan me se ase vaa chuvij nij x'ne' yuvij israelitá yuvij noco' man Diosé gaa naá ro', danj vaa guee soj rihaan Diosé nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa rque Diosé nana cuu sa' rihaan ní' a

² Dan me se asa' ca'na' me ma'an sayuun rihaan soj, ne guun niha' rá soj, tinuj, nocoj. ³ 'Q se ne'en soj se vaa asa' ca'na' sayuun rihaan soj che'é se me soj síi amán rá ni'yaj man Diosé, ne tananj cunu nu-cuaj doj nimán soj ei. ⁴ Maan se gaa nanaj uxrá nimán soj rihaan sayuun, gaa ne ca'vee cavij sa' nu' se-suun soj, ne síi cachij nu' nimán ya guun soj, ne se cachiin a doj se sa' man nimán soj a man adonj.

⁵ Sese yo'o tuvi' soj me rá nari' nana cuu sa', ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diosé, ne rque Diosé nana cuu sa' yo' man so' chuguanj. 'Q se nuveé sji nachri' man síi achíin ni'yaj me Diosé ma'. Tananj niha' rá so' gaa achíin ní' rasuun man so', ne rque so' nu' se sa' man cunudanj yuvij ei. ⁶ Tzaj ne yo'o cuchuman ya rá síi achíin ni'yaj rihaan Diosé ni'yaj so' man Diosé, gaa ne ca'vee, ne se guun vij rá so' mei. Tzaj ne sese guun vij nimán 'o so', ne ase

chéé nuú na ya'anj gaa o' nana rihaan na ya'anj ro', danj vaa nimán síi uun vij nimán, chéé nuú uxrá nimán so' uún, ⁷ ne taj che'é guun rá so' sese rque Diosé rasuun man so' a ma'. ⁸ 'Q se síi vij vaa nimán me se daj chihaa mij se ca'vee yo'o qui'yaj suun so' a doj suun sa' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é ru'vee do', che'é síi nique do' a

⁹ Ne soj sji nique, tzaj ne gaa niha' rá soj che'é se sji cavii sa' rihaan Diosé me soj ei. ¹⁰ Ne vaa nij soj sji ru'vee uún, ne gaa niha' rá soj che'é se nuu nica' nimán soj rihaan Diosé á. 'Q se ase vaa navij yucuan' yâj man tacaan ro', danj gaa quinavij nij ru'vee nucuaj rá ni'yaj sa'anj, vaa güii, nanj adonj. ¹¹ Dan me se gaa uun xta' güii, ne uun ya'aan naán, gaa ne nacoj coj, ne uun che'e yâj yo' ayuu yo' raá coj a. Núj ayuu yo', ne taj se gún' man yo' gaa ma'. Ne veé danj vaa guee nij ru'vee uún, ne yo'o nuú rá nij so' rej qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne dan me se vaj cavij' nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuveé sji 'yaj uun rá ní' qui'yaj ní' cacun' me Diosé ma'

¹² Síi nucuaj nimán rihaan sayuun ro', so' me síi cavij sa', ne cataj Diosé se vaa:

—Che'é se raan nocó' so' manj ro', che'é dan ca'vee cayáán so' gaj nu' cavii nu' ca'anj —cataj Diosé, ndaa vaa cataj Diosé se vaa ya qui'yaj Diosé che'é nij síi aráj cochroj rihaan so' a.

¹³ Sese me rá ní' qui'yaj ní' cacun', ne se guun cataj ní' se vaa Diosé me síi qui'yaj guun rá ní' qui'yaj ní' cacun' ma'. A 'ó xco' na'vej rá Diosé qui'yaj Diosé cacun' mei. Ne nuveé Diosé me síi axrij chrej chi'ij rque a 'ó yuvij a ma'. ¹⁴ 'Q se ma'an inanj ní' me rá qui'yaj se chi'ij che'é se ve'é vaa se chi'ij yo' rihaan ní' nanj

adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese qui'yaj ní ndaa vaa me rá ma'an ní qui'yaj ní, ne qui'yaj ní cacun', ne asa' quisij qui'yaj ndo'o ní cacun', gaa ne yuun che'e quiri' nu' nimán ní vaa gaa nanj ei.

¹⁶ Se cuchumán rá soj nana ne, man tinuj, man nocoj. ¹⁷ Xcaj soj cuentá se vaa daj a se sa' vaa rihaan ní ro', Diose me se rque nij yo', ne dan me se maan rej yanj ma'an ya síi 'yaj avii ya'an chuguun ro', maan dan 'na' nu' se sa' do', se luj do', se ni'yanj do' ei. Dan me se se ca'vee natuna se-nana so' nana sa' nana nica ya ya mei. Dan me se 'o vaa rá so', ne na'vee cunu ino Diose a ma'. Yo'o sa' 'yaj so' ga ní nanj adonj. ¹⁸ Guun rá so' guun ta'nij so' man ní, gaa ne cuno ní se-nana so' nana ya, qui'yaj so', ne che'é dan asino ní, guun ta'nij so' man ní gaa asino yaan, gaa ne vaa güii naqui'yaj sa' so' man cunudanj nij rasuun qui'yaj so' rihaan chumii nihánj a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi noco' ya man Diose a

¹⁹ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Gaa niha' rá taran' ní nanq xrej ní se-nana Diose ei. Tzaj ne se gaa niha' rá ní ca'mii ní do', ca'maan rá ní do' mei. ²⁰ 'O se sese a'maan ndo'o rá ní, ne se ca'vee qui'yaj sa' ní ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní ma'. ²¹ Yuun che'e ca'ne' rá soj ga suun 'yaj se nij, ne gaa nica' nimán soj, ne cuno soj nana ca'née Diose nimán soj, ne ca'vee quinanii nimán soj rihaan sayuun ei. ²² Se guun catuu rma'an se-nana Diose xrée ní ma'. Tzaj ne qui'yaj ní ndaa vaa taj Diose ei. Sese se qui'yaj ní danj, ne tiha' yu'unj ní man ma'an ní gaa nanj á. ²³ 'O se síi atúj rma'an se-nana Diose xrée ro', ase vaa síi ni'yaj rihaan espejo ro', danj vaa so', ²⁴ ne síi

ni'yaj rihaan espejo me se xcaj so' cuentá se vaa canó nacaj rihaan so', tzaj ne 'anj so', gaa ne yuun che'e ni'yón so' nacaj no rihaan so' a. ²⁵ Ne ase vaa espejo ro', danj vaa tucuáán sa' cuchruj Diose rihaan ní, ne xcaj ní cuentá daj me rá Diose qui'yaj ní, 'yaj tucuáán sa' yo', ne ne sayuun vaa uno ní rihaan Diose, 'yaj tucuáán yo' ma'. Se guun ní síi tucu'yón rma'an nana yo' ne ni'yón nana yo' ma'. Tzaj ne cavii ní qui'yaj ní ndaa vaa taj nana yo' ei. Ne sese se ca'ne' rá ní ga nana yo', ne Diose me síi qui'yaj cavii sa' ní adonj.

²⁶ Sij ve'é noco' man Diose me soj, rá soj na'. Sese nanó soj cuentó che'é tuvi' soj, ne nuveé sij noco' ya man Diose me soj ma'. Sij tiha' yu'unj man ma'an me soj nanj chuguanj. ²⁷ Cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síi me síi noco' ya man Rej ní Diose a. Síi racuíj man xnii nique do', síi racuíj man chana nique do', síi ne noco' man síi chi'ii man rihaan chumii nihánj do', so' me síi noco' ya man Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní qui'yaj ní se luj rihaan daj ayuvii a

¹ Amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó síi uun chij ndo'o rihaan ní, tinuj, nocoj. Che'é dan se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa síi ru'vee rihaan síi nique ma'. ²⁻³ Xcaj soj cuentá, ne gaa nuu chre' soj cachraa soj rihaan Diose, ne sese atúj 'o síi ru'vee nuu yatzíj sa' rej man soj, ne 'nij ra'a so' se'ej tu'vee ndo'o, ne aráya'anj ndo'o soj man so', ne taj soj se vaa quitaj so' chruun xlá sa' a. Ne sese atúj 'o síi nique nuu yatzíj tachrinj rej man soj, ne ne a'mii noco soj ga so' ma'. Ca'vee canican' caya so' do', ca'vee cané so' rihaan yo'óo rej tacoj soj do', nanj ei. ⁴ Tzaj ne sese danj

qui'yaj soj, ne sa' doj vaa ru'vee rihaan sí nique, rá soj, ne ase vaa cuese chí'ii nimán na'vej rá xcaj sa' cuentá che'é yuvii vaa soj nanj chuguanj.

⁵ Nana xrej soj nana ca'mij, tinuj, nocoj. Narii Diose man nij sí nique guun nij so' sí amán uxrá rá ni'yaj man so' ei. Nique nij so' rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne aráj cochroj nij so' rihaan Diose, ne che'é dan cata' tu'va Diose se vaa ya cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. ⁶ Tzaj ne nij soj me se nij ndo'o 'yaj soj rihaan nij sí nique chuguanj. Xcaj soj cuentá se vaa ru'vee me sí 'yaj sayuun man soj, ne 'anj soj rihaan cuese, 'yaj nij ru'vee a. ⁷ Ne nana nij a'mii nij ru'vee che'é Jesucristó sí cata' ne soj che'é a.

⁸ Dan me se vaa che'é qui'yaj ní nana ca'mii sí cu'naj Moisés nana no rihaan danj Diose nana ya, ne dan me se taj nana yo': "Gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' ndaa rá se vaa 'ee rá ní' man ma'an ní'", taj nana yo', ne sese qui'yaj soj nana yo', ne cunaj 'yaj soj ei. ⁹ Tzaj ne sese narii soj yuvii ru'vee inanj, gaa ne tumé ndo'o soj cacun' che'é se ne 'yaj ya soj se-tucuanj Diose adonj. ¹⁰ Sese vaa 'o sí 'yaj nu' se-tucuanj Diose, ne sese vaa orún' nana na'vej so' qui'yaj so', ne ase vaa sí ne uno daj chí'haa mij rihaan Diose ro', vaa so' ei. ¹¹ 'O se cataj Diose se vaa se cotoj ní' ga nica tuvi' ní', ne veé cataj uún Diose se vaa se ticavi' ní' tuvi' ní' a. Vaa sí ne otoj ga nica tuvi', tzaj ne ticavi' so' tuvi' so', gaa ne sí 'yaj danj ro', me se yuun che'e tiri' so' se-tucuanj Diose tucuaán noco' so' gaa nanj adonj. ¹² Che'é dan ve'é ca'mii soj, ne ve'é qui'yaj soj, ne cunuú rá soj se vaa vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é ní', ni'yaj Diose se-tucuanj Diose chuguanj. 'O se ne sayuun vaa cunó ní' nana yo' ma'. ¹³ 'O se asa' ca'ne' Diose

cacun' che'é yuvii, ne se gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man sí ne 'ee rá man tuvi' ma'. Tzaj ne se ni'yanj rá me se yo' me qui'yaj canaán rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne qui'yaj ní' se luj uún a

¹⁴ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj. Sese taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne sese ne 'yaj ní' a doj se luj rihaan tuvi' ní', ne ca'vee quinanii ní' rihaan sayuun, rá soj na'. Taj ma'. Se ca'vee a doj man adonj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá ei. Sese vaa tinúú ní' do', ra'vij ní' do', ne achiin se chá achiin yatzij cunuú so' do', ¹⁶ ne sese cataj ní' rihaan sí achiin rasuun man, ne: "Ca'anj sa' so', ne dínj gaa nimán so' ei. Rque Diose yatzij quitaj xráa so' do', rque Diose se chá cha so' do' ei", cataj ní' rihaan sí achiin man, gaa ne sese se quirii ní' se vaa achiin man tuvi' ní', ne taj se guun se-nana ní' gaa a ma'. ¹⁷ Veé danj vaa ya, ne sese taj ní' se vaa sí amán rá ni'yaj man Diose me ní', ne sese taj se luj 'yaj ní', gaa ne nuveé sij amán ya rá me ní' gaa a mei.

¹⁸ Tzaj ne ta'aj nii cataj rihaan tuvi' se vaa so' me se sí amán rá ni'yaj man Diose mé so', ne 'unj nihánj me se sí 'yaj se sa' rihaan Diose mé 'unj, cataj nii chuguanj. Tzaj ne xcaj so' cuentá, ne asa' ca'vee xcaj yuvii cuentá se vaa sí amán rá ni'yaj man Diose mé so', sese nuvi' a 'o se sa' 'yáa so' ga. Tzaj ne 'unj nihánj me se che'é se sa' 'yáa 'unj ro', che'é dan ne'en yuvii se vaa sí amán rá ni'yaj man Diose mé 'unj chuguanj. ¹⁹ Dan me se cunaj 'yáa so' se vaa amán rá so' se vaa oruun Diose, tzaj ne danj 'yaj guee nij nana chree uún, ne che'é dan chu'vi' nij so' ndaa ri'lj ma'an man nij so' che'é sayuun qui'yaj Diose man nij so' vaa güii a. ²⁰ Sí ni'yon mé so', sese uun rá so' se

vaa taj che'é qui'yaá so' se luj, ne nihánj me se t̃haán 'uñj rihaan so' se vaa sese taj se luj 'yaj ní', ne amán rma'an rá ní ni'yaj ní' Diose nañj chuguañj. ²¹ Dan me se x̃ij ní' s̃íi cu'naj Abraham me se ne'én so' se vaa ca'vej so' ticavi' so' ta'níi so' s̃íi cu'naj Isaac rihaan mesá altar go' so' man ta'níi so' rihaan Diose a. Ne che'é se vaa qui'yaj so' dañj ro', che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose ei. ²² Xcaj so' cuentá se vaa che'é se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose ro', che'é dan me guun rá so' qui'yaj so' se luj che'é Diose, ne che'é se qui'yaj so' dañj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa cuchumán nu' rá so' ni'yaj so' man Diose chuguañj. ²³ Ne quis̃ij ya nu' se-nana Diose nana nihánj a: “Cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa s̃ij sa' me Abraham a”. Ne s̃íi chéé ga Diose me uún Abraham, taj nii uún a.

²⁴ Xcaj soj cuentá se vaa che'é se luj 'yaj ní' ro', che'é dan nuu sa' ní' rihaan Diose, ne nuvéé che'e se taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' man Diose doj me nuu sa' ní' rihaan Diose ma'. ²⁵ Dan me se Rahab chanã nihá' rá me se cunuu sa' no' rihaan Diose gaa qui'yaj no' se luj rihaan roj s̃íi ca'néé Diose man ca'm̃ii nana sa' rihaan no' a. Cunuu sa' no' rihaan Diose che'é se luj qui'yaj no', ne dan me se ve'é racuúj no' man roj s̃íi israelitá ca'añj suun chiháán no' caxr̃ij yuve no' man roj so' rihaan nij s̃íi guun rá ticavi' man roj so', gaa ne ca'néé no' man roj so' yo'ó chrej vaa d̃íñj nañ' roj so' tucua' roj so' a.

²⁶ Dan me se sese nuvi' nimán 'o so', ne nuvéé s̃ij vaa i'na' me so' ma'. Maan cúu cavi' uun me so', ne ase vaa x̃nangá nuvi' nimán rque ro', dañj vaa s̃íi taj se vaa amán rá ni'yaj man Diose, ne nuvi' a doj se luj 'yaj so', ne taj se gún' man nana tu'va uun so' a man adoñj.

3

Nana nihánj taj xna'añj se vaa 'yaj chi'ĩi ní' man tuvi' ní', sese ne tumé ní' nana avii tu'va ní' a

¹ Tinuj. Nocoj. Se guun gaa que'ee s̃íi narqué chrej man soj ma'. 'O se núj s̃ij narqué chrej ro', ne'en soj se vaa doj a caraa Diose cacun' xráá núj sese se cuno núj rihaan Diose ei. ² 'O taran' ní' avii nana chi'ĩi tu'va nañj adoñj. Tzaj ne sese vaa 'o s̃íi ne a'mii nana chi'ĩi, ne so' me s̃íi ca'vee guun nucuaj guun chij rihaan nu' nee man so' chuguañj. ³ Xcaj soj cuentá ni'yaj soj man cuayó á. Nda' se x̃ij vaa cuayó, tzaj ne anu' ní' aga' le'ej nii tu'va xo', gaa ne cuno xo' rihaan ní' ca'añj xo' me rej ma'an me rá ní' chuguañj. ⁴ Ne xcaj soj cuentá ni'yaj soj man rihoo chéé rihaan na uún á. Xij vaa rihoo, ne nucuaj ndo'o o' nana rihaan rihoo, ne rcuchra' le'ej nii vaa rásuun nii tuguáj nii rihoo, tzaj ne ca'añj yo' me rej ma'an me rá nii ca'añj yo' uún ei.

⁵ Ne ta'nga' dañj vaa guee daa ní' uún, ne tzin' vaa daa ní', tzaj ne nucuaj uxrá daa ní' nañj adoñj. Dan me se ne'en soj se vaa orún' ya'an le'ej nii ro', ca'vee qui'yaj yo' cacaa cunu' quij ei. ⁶ Ne ase vaa ya'an vaa nana a'mii daa ní', ne ase vaa nu' chi'ĩi man rihaan chumij nihánj ro', dañj vaa nana a'mii daa ní', ne ndaa ri' nu' nee man ní', 'yaj daa ní' nañj adoñj. Unu' ní' ga tuvi' ní', 'yaj daa ní', che'é se s̃íi chree me s̃íi 'yaj a'mii daa ní' nana chi'ĩi nañj á. ⁷ A'vee uun chij yuvĩj rihaan me ma'añj xcuu, ne dan me se rihaan xcuu man quij do', rihaan xtá̃j do', rihaan xcuáá do', rihaan xcuaj do', uun chij yuvĩj, ⁸ tzaj ne taj se 'yá' guun chij a doj yuvĩj rihaan daa ma'añj yuvĩj ma'. Avii ndo'o nana chi'ĩi tu'va ní', ne taj se 'yá' guun d̃íñj tu'va ní', 'yaj daa ní' ía ma'. Ase vaa na xnaj taj tu'va xcuáá yuvaa

ro', danj vaa nana chi'ii avii tu'va ní', 'yaj daa ní', ne 'yaj chi'ii yo' man tuvi' ní' chuguanj. ⁹ Dan me se tu'va ní' me avii nana luj a'mii ní' che'é Rej ní' Diose sí' 'nij ra'a man ní', ne veé daa ní' a'mii nana chree che'é tuvi' ní' uún a. Ne dan me se ase vaa Diose ro', danj vaa nij tuví' ní' gaa qui'yaj Diose man taran' ní' a. ¹⁰ Veé tu'va ní' avii nana luj ne veé tu'va ní' avii nana chree, 'yaj daa ní', ne nij uxrá vaa 'yaj ní' danj, nanj tinuj, nocoj. ¹¹ Se ca'vee cavii na chihan' ga na 'ne' rque orún' curuj na ma'. ¹² Taj rutzí' avii raā chruun rcoo ma'. Ne rcoo ne avii raā chruun rcue'é ma'. Ne danj nanj na uún, ne se ca'vee curihanj na chihan' rej nuu na 'ne', ne taj che'é cavii nana chi'ii tu'va ní', sese rej nuu nana sa' me nimán ní' a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me sí' me sí' nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose a

¹³ Sese vaa ta'aj soj sí' acaj cuentá ne avii ndo'o raā soj, rá soj, ne ve'é inanj qui'yaj soj sij vaa danj rá rihaan tuvi' soj, ne xcay tuvi' soj cuentá se vaa che'é se avii raā soj ro', che'é dan sí' ni'yanj nimán me soj, ne che'é dan me ve'é inanj 'yaj soj a. ¹⁴ Tzaj ne sese xcoj ruvaa rá soj, ne sese me inanj rá soj quirii ta'nga' soj rihaan tuvi' soj, gaa ne se guun ca'mii xtá' soj cataj soj se vaa sí' acaj cuentá avii raā me soj a ma'. 'O se nuveé sij acaj cuentá me sí' 'yaj danj mei. ¹⁵ Sese sij xcoj ruvaa rá me soj, ne nuveé sij nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose me soj a ma'. Inanj tucuáán cavii raā nij sí' man rihaan yo'óo nihánj uun me tucuáán nicaj soj, ne danj inanj 'yaj yuvii che'é se nana chree uno nij yuvii nanj adonj. ¹⁶ Rej yanj sí' xcoj ruvaa rá me se taj se qui'yá' gaa dínj ma'. Me a' se chi'ii 'yaj nij so' nanj á. ¹⁷ Tzaj ne sí' nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose me

se yo'o vaa sa' nimán so', ne che'é dan 'o chij yáán so', ne ne unu' so' ga yuvii ma'. Yo'o luj a'mii so' ga tuvi' so', ne ne naqui'yaj so'o so' xréé so' gaa a'mii tuvi' so' ga so' ma'. 'Ee rá so' ni'yaj so' tuvi' so', ne inanj se sa' 'yaj so', ne yo'o cuyaān ve'é 'yaj so' rihaan nu' nij yuvii, ne 'yaj so' nu' ndaa vaa taj so' a. Ne nij sí' 'yaj danj ro', me sí' nicaj ya tucuáán sa' cavii rihaan Diose chuguanj. ¹⁸ Dan me se sí' 'yaj dínj ne yuvii ga tuvi' yuvii ro', ma'an so' me sí' ne dínj ga tuvi', ne che'é dan cunuu sa' nij tuví' so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun rá ní' cavii sa' ní' rihaan chumii nihánj a

¹ Me che'é unu' ndo'o nij soj ga tuvi' soj, rá soj ga. Nuveé che'e se me ndo'o rá soj cavii sa' soj rihaan chumii nihánj, ne che'é dan na'vee gaa xej nimán soj a a. Ne nuveé che'e dan unu' soj ga tuvi' soj a a. ² Me ndo'o rá soj gaa rasuun sa' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vee quirí' soj rasuun yo' cumān yo' rihaan soj a a. Dan me se che'é dan uun xcoj ruvaa ndo'o rá soj ni'yaj soj man sí' vaa rasuun rihaan adonj. Tzaj ne soj me se taj se 'yá' quirí' soj, ne che'é dan unu' soj ga tuvi' soj ei. Tzaj ne nuvi' rasuun sa' rihaan soj, che'é se ne achín ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ³ Ne nda' se achín ni'yaj soj rihaan Diose, tzaj ne ne rque Diose nij rasuun yo' rihaan soj, che'é se chi'ii ndo'o vaa nimán soj gaa achín ni'yaj soj rihaan Diose ei. Dan me se me inanj rá soj cavii sa' ma'an inanj soj rihaan chumii nihánj qui'yaj nij rasuun yo' ei.

⁴ Ne ase vaa chana otoj ga yo'ó chii ro', danj vaa soj, ne ne noco' ya soj man Diose a ma'. Xcaj soj cuentá se vaa sí' me rá cavii sa'

rihaan chumiñ nihánj ro', so' me síí taj ri'yunj man Diose adonj. Ya uxrá ei. ⁵ Ne xcaj soj cuentá se vaa ne tu'va rma'an nana nihánj nana a'mii danj Diose a: "Diose qui'yaj nimán ní', ne me uxrá rá Diose canoco' nimán ní' man orún' so'", taj danj Diose a. ⁶ Ne uxrá doj 'yaj Diose se luj che'é ní', ne che'é dan no nana nihánj rihaan danj Diose a: "Aráán Diose chrej rihaan nij síí xta' nimán se cavii sa' nij so', tzaj ne 'yaj Diose se luj che'é nij síí vaa nica' nimán", taj danj Diose a.

⁷ Che'é dan cunō soj rihaan Diose á. Naqui'yaj so'ō soj xréé soj rihaan síí chree, ne cunanj síí chree rihaan soj á. ⁸ Quinichrun' soj rihaan Diose, gaa ne quinichrun' Diose rihaan soj á. Nij síí tumé cacun' ro', tanáj nij so' se-tucuanj nij so' tucuaán chi'ij, ne nij síí uun vij rá canoco' man Diose ro', naqui'yaj nica' nij so' nimán nij so' á. ⁹ Se gaa niha' rá soj ca'nga' soj mei. Vaa che'é quinano' rá soj ta'vee soj che'é cacun' tumé soj ei. ¹⁰ Naqui'yaj nica' soj nimán soj rihaan síí 'nij ra'a man ní', gaa ne cavii sa' soj, qui'yaj so' chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii ní' nana nij che'é tuvi' ní' ma'

¹¹ Se guun nano' soj cuentó ne che'é tuvi' soj, man tinuj, man nocoj. Síí nanó cuentó ne do', síí araa cacun' xráá tuvi' do', so' me síí taj se vaa taj che'é cunō ní' cunudanj se-tucuanj Diose chuguanj. Ne síí a'mii danj ro', nuveé sij uno se-tucuanj Diose me so' ma'. Maan se síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Diose me uun so' nanj ei. ¹² Dan me se orún' Diose ya me síí cuchruj se-tucuanj Diose, ne veé orún' Diose me síí ca'ne' cacun' che'é ní' vaa güii, ne so' me síí guun nucuaj tinanii man ní' rihaan sayuun, ne veé so' me síí guun nucuaj ca'nej man ní' rihaan ya'an ei. Tzaj ne ní' me se yuvij uun

me ní', ne taj che'é caraa ní' cacun' xráá tuvi' ní' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne'en ní' daj quiran' ní' a'yuj a

¹³ Ne vaa soj sij a'mii nana nihánj uún a: "Cuan' se, a'yuj se, ca'anj núj 'o chuman' cayáán núj 'o yo', ne quiraañ núj rasuun natu'vee núj, ne qui'yaj canaán ndo'o núj sa'anj", taj soj, ne nihánj me se cunō soj ca'mij á. ¹⁴ Nij soj me se ne ne'en uxrá soj daj quiran' soj a'yuj a ma'. 'O se ase vaa ngaa ya'aan ro', danj vaa soj rihaan chumiñ nihánj, ne nanij ngaa ya'aan 'o orá le'ej nii, ne ra'yanj nextun' uún ngaa ya'aan yo' nanj adonj. ¹⁵ Che'é dan no xcúún soj cataj soj: "Sese me rá síí 'nij ra'a man ní', ne ca'vee gaa i'na' ní', ne ca'vee qui'yaj suun ní' á", cataj soj á. ¹⁶ Tzaj ne soj me se a'mii xta' ndo'o soj rihaan Diose, ne chi'ij ndo'o vaa nu' nana xta' a'mii soj adonj. ¹⁷ Tzaj ne sese ne'en ní' daj me rá Diose qui'yaj ní', ne ne 'yaj ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', gaa ne guun ní' síí tumé ndo'o cacun' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij ru'vee sayuun a

¹ Ne soj sij ru'vee me se yaj me se quene'en soj ei. Ta'vee uxrá soj che'é sayuun quiran' soj vaa güii chuguanj. ² Ne rihaan Diose me se ase vaa se cuchruu vaa nu' si'yaj soj, ne ase vaa yatzij navij chá xcuu vaa nu' sagan' soj, ³ ne ase vaa aga' navij qui'yaj tucunj yoo ro', danj vaa nu' se-sa'anj soj, ne tucunj yoo yo' ro', ni'yaj Diose, ne xcaj Diose cuentá se vaa síí yanu' me soj rihaan síí nique, ne che'é dan cacaa ma'an soj, qui'yaj tucunj yoo yo' adonj. Dan me se uxrá caraa sa' soj sa'anj rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne nichrun' ca'anj ni'ya chumiñ nihánj nanj adonj. ⁴ Dan me se acaj ndo'o Diose cuentá se vaa ne naru'vee sa'

soj tu'vee se-mozó soj síi rii xnaa soj a. Ne aguáj ndo'o nij mozó yo' rihaan Diose che'é se-sa'anj nij so' chuguanj. Ne catúj se-nana nij so' xréé Diose sij uun chij ndo'o rej xta' nanj ei. ⁵ Ne dan me se uun niha' uxrá rá soj rihaan chumij nihánj, ne inanj rasuun sa' uxrá mán rihaan soj, ne ase vaa xcáá namij ro', danj vaa soj, ne ne acaj soj cuentá se vaa nichrun' ca'na' sayuun rihaan soj a ma'. ⁶ Tzaj ne dan me se cuta' ndo'o soj cacun' xráá nij síi sa', ne ndaa ticavi' soj man ta'aj tuvi' nij so', ne ca'ne' sa' guee rá nij so' cavi' tuvi' nij so', qui'yaj soj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa inaj nimán ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁷ Che'é dan gaa inaj nimán soj na'vij soj ndaa se quisij güii ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Xcaj soj cuentá daj 'yaj síi unô naa ei. Naj vaa nimán so' na'vij so' maan che'é rej cachij sa' ve'é xnaa so', gaa ne quirii so' tan' adonj. ⁸ Danj qui'yaj guee soj, ne gaa inaj nimán soj, ne ca'nej nucuaj soj nimán soj, che'é se nichrun' ca'na' síi 'nij ra'a man ní' ei. ⁹ Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj, ne se gaa nanj quitaj cacun' xráá ma'an soj, man tinuj, man nocoj. 'Q se aj nicun' chruun síi ca'ne' cacun' che'é ní' rej ta'yaa ei. ¹⁰ Xcaj soj cuentá, ni'yaj soj nij síi nata' se-nana Diose gaa naá se vaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun, ne ase vaa qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj soj ei. ¹¹ Ne uxrá cavii sa' nij síi nucuaj nimán rihaan sayuun, rá ní', ni'yaj ní' man nij so', ne aj cuno soj se vaa nucuaj nimán síi cu'naj Job rihaan sayuun gaa naá, ne aj ne'en soj se vaa avii sa' nu' nij síi vaa danj, 'yaj síi 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní' chuguanj.

¹² Dan me se nana nihánj me nana nocoj doj rihaan nu' nij

nana, tinuj, nocoj. Se cuta' soj raá Diose ca'mij soj mei. Se cataj soj chumanj yo'óo man soj, sese se ca'mii ya soj mei. Ne me ma'an yo'óo rasuun, ne se ca'mii soj danj che'é ma'. Sese ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Ca'vee ei", cataj uun soj, ne sese se ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Se ca'vee ma'", cataj uun soj, gaa ne se cuta' Diose cacun' xráá soj man chuguanj.

¹³ Sese vaa 'o tuvi' soj ran' sayuun, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose á. Sese vaa 'o tuvi' soj niha' rá, ne cachraa so' chra' rihaan Diose á. ¹⁴ Sese vaa 'o tuvi' soj ran', ne nacunj so' man nij síi chij nicaj yu'unj man nij síi noco' man Jesucristó ca'na' nij so', ne cata' tu'va nij so' se-chuvii síi 'nij ra'a man ní', ne cutaa nij so' casté raá síi ran', ne cachinj ni'yaj nij síi chij yo' rihaan Diose che'é síi ran' a. ¹⁵ Sese ya amán rá nij síi achíin ni'yaj rihaan Diose se vaa racuj Diose man síi ran', ne nahuun síi ran' yo', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', ne sese tumé síi ran' yo' cacun', ne quinavij cacun' xráá so' a. ¹⁶ Che'é dan ndaa 'o 'o ní' nata' ya rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé ní', ne ndaa 'o 'o ní' cachinj ni'yaj rihaan Diose che'é tuvi' ní', gaa ne nahuun ní', qui'yaj Diose a. Sese vaa 'o síi vaa nica ya nimán achíin ni'yaj uxrá rihaan Diose, ne cuno ya Diose, ne qui'yaj Diose ndaa vaa cachíin ni'yaj so' ei. ¹⁷ Nanj yuvii me síi cu'naj Elías síi cayáan gaa naá, ne ase vaa ma'an ní' vaa so', tzaj ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose se vaa se caman', ne quisij ndaa va'núj ya yo' táa yanéé ne caman' qui'yaj so', qui'yaj Diose gaa cachíin ni'yaj so' rihaan Diose ei. ¹⁸ Ndaa síj, gaa ne cachíin ni'yaj uún so' maan rihaan Diose, gaa ne caman' uún, qui'yaj Diose, gaa ne cavii sa' naa a.

¹⁹ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj.

Sese t̄anáj xco 'o t̄uvi' soj se-tucuañj
 Dioso tucuaán ya, ne sese guun nu-
 cuaj yo'ó t̄uvi' soj qui'yaj canaán
 so' canicaj uún sí ca'anj yaníj yo'
 canoco' so' tucuaán sa', ²⁰ ne dan
 me se sí qui'yaj canaán yo' me se
 so' me sí tinanii man t̄uvi' rihaan
 sayuun adonj. Ne guun nucuaj so'
 tinanii so' man nimán t̄uvi' so' ri-
 haan sayuun ei. Dan me se ca'nej
 nocoo ndo'o so' cacun' xraá t̄uvi'
 so' adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pedró, ne apóstol cune! Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvii che'é so' mej a. Ne qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sij narii Diose man canoco' man so' sij cha'nuu ca'anj estadó Ponto do', estadó Galacia do', estadó Capadocia do', estadó Asia do', estadó Bitinia do', che'é sayuun quiran' soj a. ² Asij naá quene'en Rej ní' Diose se vaa canoco' soj man so', ne che'é dan quinarií so' man soj, gaa ne guun che'e soj canoco' soj man orún' Diose, qui'yaj Nimán Diose, che'é se me rá so' cunó soj rihaan so', ne me rá so' cunu sa' nimán soj qui'yaj ton man Jesucristó ton cayanj man so' gaa cavi' so' che'é ní' a.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne gaa xej ndo'o nimán soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vij ní' güii cayáán ní' rihaan Diose a

³ Cunaj uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', cataj ní' á. Dan me se cunu 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní', ne che'é dan naqui'yaj i'na' so' man Jesucristó, ne che'é se cunu i'na' uún Jesucristó ro', che'é dan guun ta'nij Diose man ní', ne che'é se ta'nij Diose me ní', che'é dan guun niha' rá ní' ne na'vij ní' quisij güii cayáán ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴ Ne dan me se vaa se sa' nicaj Diose rque Diose man soj asa' nu-cui' soj rihaan so', ne daj chihaa mij se quirí' se sa' yo', ne yo'o gaa sa'

yo' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ⁵ Nucuj ndo'o Diose, ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, che'é dan tumé Diose man soj, che'é rej ca'vee cavii sa' soj asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj ne quene'en ní' nu' se vaa qui'yaj so' che'é ní' ei.

⁶ Che'é dan guun niha' uxrá rá soj nanj á. Dan me se nda' se cuano nanó rá soj che'é sayuun 'na' rihaan soj doj güii nanj rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne aj guun niha' ndo'o rá soj, che'é se ne'en soj se vaa cavii sa' soj vaa güii, qui'yaj Diose chuguanj. ⁷ Dan me se ne'en soj se vaa aga' oró mí me se se man un rihaan chumij nihánj me yo', ne vaa güii ca'anj ni'ya yo' ga chumij nihánj, tzaj ne axrij ya'an nii man aga' oró mí yo', che'é rej me rá nii xcaj nii cuentá sese aga' sa' me yo' ní', ase aga' nij me yo' a. Ne ase vaa ya'an rihaan aga' oró mí yo' ro', danj vaa sayuun rihaan soj, ne che'é sayuun ran' soj ro', che'é dan acaj ní' cuentá sese ya ya amán rá soj ni'yaj soj man Diose ní', ase 'yaj ma'an soj a. Tzaj ne sa' doj vaa soj rihaan aga' oró mí yo', ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya soj, sese amán ya rá soj ni'yaj soj man Diose mei. Dan me se uxrá cavii sa' Diose, qui'yaj soj, ne uxrá ca'mij sa' yuvii che'é Diose, asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj chuguanj.

⁸ Ne Jesucristó me se nda' se ne quene'en rihaan soj man so', tzaj ne amán rá soj ni'yaj soj man so', ne ne ne'en xa' rihaan soj man so' nihánj cuano, tzaj ne che'é se cuchumán ya rá soj ni'yaj soj man so' ro', che'é dan guun niha' uxrá rá soj che'é se aj ne'en soj se vaa cavii sa' uxrá soj adonj. ⁹ Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Diose ro', che'é dan cavii sa' nimán soj rihaan so' ei.

¹⁰ Dan me se nij síi nata' se-nana

Diose gaa naá ro', nata' nij so' che'é se luj qui'yaj Diöse che'é soj, ne guun ndo'o rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj gaa cavií sa' yuvií qui'yaj Diöse, ne naqui'yaj cuu nij so' cúu yave nij so' che'é nu' nij rasuun sa' chuguanj. ¹¹ Dan me se naqui'yaj cuu uxrá ya' nij so' aman ca'na' sí ca'nej Diöse rihaan chumií a. 'O se nicaj yu'unj Nimán Jesucristó man nij so', ne ma'an Nimán Jesucristó cataj xna'anj rihaan nij so' daj quiran' ma'an Jesucristó asa' ca'na' so' do', che'é suun sa' cata so' asa' quisij quiran' so' sayuun do' a. ¹² Dan me se cataj xna'anj Diöse rihaan nij so' se vaa nuveé ma'an nij so' me nij sí quene'en ca'na' sí ca'nej Diöse ma'. Tananj nu' nij soj me nij sí quene'en man sí ca'nej Diöse, asa' ca'na' so', taj Diöse rihaan nij sí nata' se-nana Diöse gaa naá yo' a. Ne nihánj me se nij sí nata' se-nana Diöse nana sa' yo' yaj ro', ca'née Diöse Nimán Diöse rihaan nij so', ne aj nata' nij so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó sí ca'née Diöse rihaan chumií nihánj cuno soj a. Ne ndaa nij se-mozó Diöse sí yanj xta' me rá quene'en daj gaa cavií sa' ní qui'yaj Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúun Diöse man ní' guun ní' sí sa' inanj rihaan so' a

¹³ Che'é dan 'o ca'nej nimán soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diöse ei. Gaa chij rá soj ga' tuvi' soj, ne yo'o gaa nucaj rá soj man Diöse se vaa qui'yaj ndo'o so' se luj che'é soj asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj ei. ¹⁴ Dan me se guun soj sí uno sa' rihaan Diöse ei. Gaa naá me se ne quene'en soj daj vaa Diöse, ne inanj guun rá soj qui'yaj soj se nij, tzaj ne yaj me se se guun qui'yaj uún soj danj mei. ¹⁵ Tananj che'é se sí sa' inanj me Diöse sí nacúun man so' canoco' soj, che'é dan ma'an soj ro', no' xcúun guun

sí sa' ei. ¹⁶ Che'é dan no' nana nihánj rihaan danj Diöse a: "Sí sa' inanj mé 'unj, ne che'é dan guun soj sí sa' inanj uún á", taj Diöse rihaan nij sí canoco' man so' gaa naá a.

¹⁷ Diöse ro', me sí nica inanj a'ne' cacun' che'é 'o 'o ní' ndaa vaa 'yaj 'o 'o ní', ne che'é se: "Ataj chij", taj soj rihaan Diöse gaa achíin ni'yaj soj rihaan so' ro', che'é dan 'o caraá cohroj soj rihaan so' doj nij güií cayáan soj rihaan yo'óo nihánj á. ¹⁸ Aj ne'en soj daj qui'yaj Diöse gaa tinanii so' man soj rihaan tucuaán nij rma'an canoco' nij xii soj sí cumán gaa naá, ne nuveé sa'anj me se go' Diöse gaa tinanii so' man soj ma'. Sa'anj me se se navij uun me yo' ei. ¹⁹ Tzaj ne ca'née Diöse man Jesucristó cavií ya' so' cayanj ton man so' che'é ní', ne ase vaa avi' matzinj le'ej sa' inanj 'yaj nij sí israelita che'é cacun' tumé nij so' ro', danj vaa cavií Jesucristó che'é ní', ne so' me se vaa yu'vee ndo'o nó so' che'é se taj cacun' tumé so' man chuguanj. ²⁰ Dan me se asij ataa qui'yaj Diöse chumií, ne aj ne'en Diöse se vaa cavií Jesucristó che'é ní', ne cuano gaa nichrun' quinavij chumií nihánj me se curuvi' Jesucristó rihaan chumií nihánj che'é ma'an nij soj ei. ²¹ Ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é soj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diöse sí naqui'yaj i'na' man Jesucristó, ne cune' Diöse man so' se vaa guun chij so' a. Ne che'é se danj qui'yaj Diöse ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diöse, ne na'vij soj quisij güií cavií sa' ndo'o soj qui'yaj so' a.

²² Dan me se uno soj se-nana Diöse nana ya, ne che'é dan cunuu sa' nimán soj, ne che'é dan no' xcúun soj gaa 'ee rá soj man tuvi' soj adonj. Se cataj rma'an soj se vaa 'ee rá soj man tuvi' soj ma'. Ya gaa 'ee ndo'o rá soj man tuvi' soj ei. ²³ 'O se cunuu i'na' nimán

soj, qui'yaj se-nana Diose, ne nu-vee se cavj' me se-nana Diose ma'. Tananj ase vaa 'o rasuun vaa i'na' vaa se-nana Diose, ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya yo' mei. ²⁴ Che'é dan nó nana nihánj rihaan danj Diose a: “Ase vaa coj chrin' man tacaan ro', danj vaa taran' ní', ne ase vaa yâj taj raâ coj ro', danj vaa suun sa' 'yaj ní' a. Daj se vaa nacoo coj ne navij yâj ayuu ro', danj vaa ní' navij ní' a. ²⁵ Tzaj ne daj chihaa mij se navij se-nana síi 'nij ra'a man ní' ma'”. Danj taj nana no rihaan danj Diose, ne se-nana Diose yo' me nana sa' nata' núj rihaan soj adonj.

2

¹ Che'é dan ca'ne' rá soj ga suun noco' tucuáan chilij ei. Se nachri' soj ni'yaj soj nu' tuvi' soj mei. Se tiha' yu'unj soj man tuvi' soj mei. 'O ndaa taj soj ro', veé danj qui'yaj guée soj ei. Se guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj mei. Se nanó soj cuentó ne che'é tuvi' soj ma'. ² Ase vaa me ndo'o rá leé no cutzji leé no too ro', danj guun ndo'o rá soj tucu'yón soj se-nana Diose nana ya, ne ase vaa racuj too man leé no achij leé no ro', danj gaa racuj se-nana Diose man soj cunuu sca' nimán soj chuguanj. Dan, gaa ne cavij sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose ei. ³ 'O se aj ne'en soj se vaa ve'é ndo'o 'yaj síi 'nij ra'a man ní' che'é ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yuvej sa' vaa Jesucristó a

⁴ Ca'na' soj rihaan Jesucristó ei. Ase vaa 'o yuvej xij sa' uchruj nii asino yaan tacóo ve' gaa nachráj nii ve' ro', danj vaa so', tzaj ne nij síi man rihaan chumij nihánj me se nachri' nij so' ni'yaj nij so' yuvej yo', tzaj ne síi sa' ndo'o narii Diose me so' nanj adonj. ⁵ Ne ase vaa nij yuvej le'ej nii nata' xraá yuvej xij ro', danj vaa taran' soj, sese canocó' raan soj man Jesucristó, ne ve'é

cuman rcua'aan soj, qui'yaj Jesucristó, gaa ne cunuu sa' nimán soj, gaa ne ase vaa xrej ro', danj gaa soj rihaan Diose, ne ase vaa se sa' nago' nij xrej rihaan Diose ro', danj gaa se sa' qui'yaj soj che'é se me soj síi noco' man Jesucristó, gaa ne caran' rá Diose se vaa 'yaj soj ei.

⁶ Che'é dan nó nana nihánj rihaan danj Diose a: “Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'o yuvij chuman' Jerusalén naj rej cu'naj Sion, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuaj ndo'o so' chuguanj. Sij sa' ndo'o me so', ne quinarií 'unj man so', ne ase vaa yuvej xij une' yuvij tacóo ve' ro', danj gaa so', ne sese cuchuman rá yo'o so' quene'en so' man síi cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavij sa' ndo'o so' adonj”. Danj cataj Diose, ca'mii so' che'é Jesucristó gaa naá a. ⁷ Vaa yu'vee ndo'o nó Jesucristó rihaan soj sij amán rá ni'yaj man so', tzaj ne xa' nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se quisij ya ndaa vaa taj nana nihánj nana no rihaan danj Diose adonj: “Yuvej quirij'ij nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóo ve' yo' nanj adonj”, taj danj Diose a. ⁸ Ne: “Naxru' yuvij, qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvij gaa quene'en nij yuvij man so'”, taj yo'ó nana no rihaan danj Diose a. Ne nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se che'é se ne cunó nij so' se-nana Diose ro', che'é dan naxru' nij so' ne quirij'ij so' a. Dan me se ca'neé ra'a Diose man nij so' quiran' nij so' danj nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Diose man ní' sij noco' man Jesucristó a

⁹ Xa' soj, tzaj ne sij narii Diose me soj, ne xrej uun chij ya nuu rihaan Diose me soj, ne sij cunuu sa' nimán me soj, ne yuvij man chuman' noco' sa' ndo'o ya uun chij Diose rihaan me soj, ne che'é

se me rá Diose nata' soj che'é se sa' qui'yaj so' ro', che'é dan narii so' man soj ei. Dan me se sij noco' tucuáán rmi' me soj gaa naá, tzaj ne canacúún Diose man soj xcaj soj cuentá, ne cunaj uxrá vaa se-tucuñj Diose tucuáán noco' soj cuano ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá me se nuveé yuvii 'nij ra'a Diose me soj, ne ne gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man soj ma'. Tzaj ne yaj me se cunuu 'ee rá so' ni'yaj so' man soj, ne guun soj sí chéé ga ma'an Diose, ne 'nij ra'a Diose man soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' rihaan Diose á

¹¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne qui'yaj soj se ndo'o uxrá, ne cunaj soj ei. Nuveé chihánj ní' me chumii man ní' cuano, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o sí aran' me ma'an rej ro', danj vaa ní' rihaan chumii nihánj cuano ei. Che'é dan se guun qui'yaj soj rasuun chi'ii me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. 'O se unu' se chi'ii yo' ga nimán ní' adonj. ¹² Ne ve'é inanj qui'yaj soj rej ne soj sca'núj nij sí chi'ii man rihaan chumii nihánj, gaa ne sese guun rá nij so' cutá' nij so' cacun' rmi' xráá soj se vaa nij 'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa ve'é inanj 'yaj soj ei. Gaa ne güii cuchí' Diose rihaan nij so' me se cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose chuguanj.

¹³ Che'é se sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' me soj ro', che'é dan cunaj soj rihaan taran' nij sí nicaj suun ei. Dan me se cunaj soj rihaan sí nicaj suun noco' emperador, che'é se sij uun chij doj me so' ei. ¹⁴ Ne dan me se cunaj soj rihaan yo'ó nij sí nicaj suun gobernador noco' do' nij uún, che'é se sij a'ne' suun sí nicaj suun emperador rihaan me nij so', ne no xcúún nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij sí chi'ii do', ca'mii sa' nij so' che'é nij sí sa' do' chuguanj. ¹⁵ Ne me rá Diose qui'yaj ní' se sa', gaa

ne cunuu dínj tu'va nij sí ne acaj cuentá sí tu'va rma'an nana nij che'é Jesucristó chuguanj. ¹⁶ Ne'en ní' se vaa sij chéé uun me ní', tzaj ne se guun cataj ní' se vaa che'é dan me ca'vee qui'yaj ní' me ma'an se chi'ii ma'. Tananj guun ní' sí 'yaj suun rihaan Diose ei. ¹⁷ Dan me se ve'é ca'mii soj ga daj a yuvii, ne gaa 'ee rá soj man nu' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cunaj soj rihaan Diose, ne ve'é caraá cochroj soj rihaan sí nicaj suun emperador ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ca'ne' sa' guee rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun ro', danj gaa qui'yaj ní' a

¹⁸ Ve'é cunaj soj rihaan se-ru'vee soj sij uun mozó á. Nuveé inanj rihaan nij ru'vee sa' ru'vee ni'yanj a'mii cunaj soj ma'. Veé danj cunaj uún soj rihaan nij ru'vee nij 'yaj do' uún nanj ei. ¹⁹ Ne sese quiran' ta'aj soj sayuun qui'yaj se-ru'vee ta'aj soj ru'vee chi'ii, che'é se maan se sij noco' man Diose me sí ran' sayuun yo', ne sese a'ne' sa' guee rá sí ran' sayuun yo' ga suun tucuáá rihaan ru'vee, gaa ne cunaj uxrá 'yaj so' ni'yaj Diose adonj.

²⁰ Dan me se sí tumé ya cacun' ro', vaa che'é cayuun so', ne nda' se ca'vee ca'ne' guee rá so' ayuun so' do', ran' so' sayuun do', tzaj ne se cataj ní' se vaa cunaj 'yaj so' ran' so' sayuun a ma'. Maan che'é cacun' tumé so' me ayuun so' nanj á. Tzaj ne sí inanj se sa' 'yaj me se sese ca'ne' sa' guee rá so' quiran' cachrij so' sayuun che'é Diose, ne cunaj uxrá qui'yaj so' nanj á. 'O se Diose ro', me sí naru'vee nu' sayuun quiran' so' che'é so' nanj adonj. ²¹ 'O se canacúún Diose man ní' canoco' ní' man so' ne quiran' ní' sayuun adonj. Tananj Jesucristó, tzaj ne quiran' so' sayuun che'é ní', ne ca'ne' sa' guee rá so' gaa quiran' so' danj adonj. Dan me

se ndaa rá se vaa ca'ne' rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun che'é ní' ro', danj gaa guee ca'ne' rá ní' quiran' ní' sayuun, rá so' ei. ²² Ne Jesucristó me se a 'ó nana ne do', a 'ó cacun' do', ne nari' ní' tu'va so' mei. ²³ Ca'mii chree yuvii che'é so', tzaj ne ne ca'mii chree so' che'é nij yuvii ma'. Quiran' so' sayuun, tzaj ne ne ca'mii so' nana quij ma'. Tananj guun rá so' se vaa Diose síi a'ne' nica cacun' che'é ní' ro', so' me síi ca'ne' cacun' che'é so' vaa güii a. ²⁴ Cacun' tumé ní' ro', nata' xraá Jesucristó gaa cavi' so' rihaan rcutze, che'é rej ca'ne' rá ní' ga suun 'yaj cacun' ne inanj tucuaán sa' canoco' ní' a. Ne che'é se go' nii xraá so' ro', che'é dan nahuun sa' nimán soj a.

²⁵ Dan me se ase vaa matzinz cha'nuu ro' ro', vaa soj gaa naá, ne ne canoco' soj man Diose gaa naá, tzaj ne yaj ro', canicaj nimán soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne ase vaa síi ve'é ndo'o tumé daán matzinz ro', danj vaa so' ga soj cuano, ne ve'é nicaj yu'unj so' man soj cuano ei. Dan me se so' me síi uun chij rihaan nimán soj cuano chuguanj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj yuvii ga nica yuvii a

¹ Ase vaa no xcúun mozó cunog mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa no xcúun soj chana cunog soj rihaan nica soj á. Gaa ne ca'vee se na'vej rá nica ta'aj soj cunog nij so' se-nana Diose, tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj soj rihaan nica soj ro', che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ga soj chuguanj. Dan me se ca'vee se se guun rá nica soj ca'mii natáj soj rihaan nij so', tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj ma'an soj, che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ei. ² Dan me se xcaj nij so'

cuentá se vaa chana aráj cochroj rihaan nica me soj, ne nuveé chana niha' rá me soj a. ³ Se caraya'anj ndo'o soj chana che'é rej niquee sa' soj ma'. Se nanó rá soj che'é rej daj gaa yuvé raá soj do', che'é caquíi canoco' xreé soj do', che'é ticuu cunuû chihá soj do', che'é yatzíj tu'vee cunuû soj do' ma'. Se guun rá soj se vaa ve'é gaa soj qui'yaj rasuun danj ma'. ⁴ Dan me se xcaj soj cuentá che'é nimán ma'an soj che'é rej gaa sa' nimán soj á. 'Q se ve'é gaa nimán soj, ne dínj gaa nimán soj, ne nimán soj me se daj chihaa mij se quiril' yo' ma'. Ne ve'é gaa soj, gaa ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man soj adonj. ⁵ Danj qui'yaj nij chana canoco' man Diose cumán gaa naá, ne nucuaj rá nij no' man Diose, ne ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no', che'é rej ve'é gaa nij no' a. ⁶ Ne danj qui'yaj chana cu'naj Sará, ne ve'é cuno no' rihaan nica no' síi cu'naj Abraham, ne: "Síi chij", cataj no' ni'yaj no' man so' a. Dan me se sese sa' inanj qui'yaj soj, ne sese a 'ó xco' se cuchu'vi' soj, gaa ne guun soj ta'nij si'no níi cu'naj Sará uún chuguanj.

⁷ Ne tananj soj sno'o uún, ne xcaj soj cuentá me se achiin man nica soj, ne ve'é cayáán soj ga no' ei. Xcaj soj cuentá se vaa nucuaj soj doj rihaan no', ne che'é dan ve'é qui'yaj soj ga no' á. Ne xcaj soj cuentá se vaa 'o cuyaán cayáán chana rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Sese ve'é qui'yaj soj, ne se guun vij rá soj gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' nij síi 'yaj se sa' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii cavii sa' uxrá nij so' a

⁸ Daj yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne dan me se cuyaán gaa nimán taran' soj ga tuvi' soj, ne dan me se ase 'ee rá soj tinúu

a'ngaa soj ro', danj gaa 'ee rá soj man tuvi' soj yo'ó nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Raçuij soj man nij síi ran' sayuun, ne gaa nica' nimán soj ei. ⁹ Ca'vee se qui'yaj chi'ii yuvii man soj, tzaj ne se qui'yaj chi'ii soj man nij yuvii ma'. Ca'vee se ca'mii chree yuvii che'é soj, tzaj ne se ca'mii chree soj che'é nij yuvii ma'. Tananj ve'é ca'mii soj ga nij yuvii ei. 'O se canacúun Diose man soj, che'é rej qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee ca'mii luj Diose che'é ma'an soj chuguanj. ¹⁰ 'O se nana nihánj nó rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Sese me rá yo'ó so' guun niha' rá so' cayáan so', ne sese me rá so' cavii sa' so', ne se ca'mii so' nana nij se ca'mii so' nana ne se ca'mii so' nana chree do' ma'. ¹¹ Naxuun so' man so' rihaan suun chi'ii, ne inanj se sa' qui'yaj so' á. Dan me se nano' ndo'o so' rej ca'vee cayáan dínj so' ga tuvi' so', ne yo'ó canoco' so' man chrej dínj yo' a. ¹² 'O se ni'yaj ndo'o Diose daj ran' nij síi vaa sa', ne nanó xrej Diose nu' nana achíin ni'yaj nij so' rihaan so', tzaj ne taj ri'yunj Diose ni'yaj Diose man nij síi 'yaj chi'ii a", taj nana no rihaan danj Diose a.

¹³ Ne se guun rá yuvii qui'yaj chi'ii yuvii man soj, sese sij niha' rá qui'yaj sa' me soj ma'. ¹⁴ Tzaj ne ca'vee se quiran' soj sayuun che'é se sij vaa sa' inanj me soj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj chuguanj. 'O se vaa güii cavii sa' soj adonj. Che'é dan se nanó rá soj, ne se kuchu'vi' soj che'é se vaa qui'yaj yuvii man soj ma'. ¹⁵ Caraa cochroj soj ni'yaj soj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ei. Xcaj soj cuentá daj gaa ca'mii soj ga me ma'an síi xná'anj man soj me che'é me guun rá soj se vaa cavii sa' soj qui'yaj Diose vaa güii a. ¹⁶ Ve'é nata' soj rihaan nij síi xná'anj man soj, ne se naqui'yaj xta' soj nimán soj asa'

nata' soj se-nana Diose ma'. A 'ó xco' se qui'yaj soj cacun' ma'. Gaa ne nij síi nachri' ni'yaj man soj sij noco' man Jesucristó che'é se ve'é inanj 'yaj soj me se guun na'aj nij so' che'é nana quij tu'va ma'an nij so' adonj. ¹⁷ Ne sese ca'vej rá Diose ne sese quiran' ní' sayuun che'é se qui'yaj sa' ní', ne cunaj quiran' ní' sayuun ei. Tzaj ne sese ma'an che'é se qui'yaj ní' cacun' ne quiran' ní' sayuun, ne nij uxrá vaa quiran' ní' sayuun gaa ei.

¹⁸ Tzaj ne Jesucristó me se nda' se taj cacun' tumé so', tzaj ne gaa cachéé so' rihaan chumii nihánj, ne quiran' ndo'o so' sayuun che'é cacun' tumé ní' sij tumé cacun', che'é rej ca'vee nucui' ní' rihaan Diose chuguanj. Dan me se cavi' ma'an nee man Jesucristó, tzaj ne cunuu i'na' nimán so' adonj. ¹⁹ Gaa ne ca'anj so' ca'mii natáj so' rihaan nij nana chree 'nij taga' rmi' a. ²⁰ Ne nij nana chree me se ne ca'vej rá nij so' cunó nij so' rihaan Diose gaa naá gaa cayáan síi cu'naj Noé adonj. Dan me se Noé me se 'yaj so' rihoo ne a'mii natáj so' se-nana Diose se vaa caman' uxrá, tzaj ne ne cuchuman rá nij yuvii ma'. Tzaj ne caráj x'naa Diose che'é nij yuvii, ne na'vij ndo'o Diose canicaj nimán nij so', tzaj ne ne canicaj nimán nij so', ne canó xráa nij so' gaa ca'na' na ya'anj a. Ne daj yo'ó tunj guee yuvii catúj rque rihoo, ne quinanii nij so' rihaan na ya'anj, qui'yaj na yo' nanj adonj. ²¹ Ne veé na me se 'yaj nanií ní' rihaan sayuun yo' yaj ei. Na ata' ne ní' me yo' chuguanj. Nuveé che'e rej guun rá ní' güej nacaj xráa ní' cata' ne ní' ma'. Che'é rej cataj ní' rihaan Diose se vaa guun rá ní' se vaa navij chrej chi'ii uun chij nimán ní' ne inanj se sa' guun rá ní' qui'yaj ní' rej rihaan ní' me se che'é dan cata' ne ní' adonj. Ne inanj che'é se cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so'

ro', che'é dan ca'vee quinanij ní' sij cata' ne rihaan sayuun chuguanj. ²² Dan me se quisij cunuu i'na' uún Jesucristó, gaa ne quinan' so' rej xta', ne x'núú Diose rej nuva' Diose yáán so' cuano, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij se-mozó Diose do', rihaan nu' nij nana uun chij rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj do', rihaan yo'ó nij sí man rej xta' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní'yaj che'é se nichrun' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹ Dan me se che'é se quiran' ndo'o Jesucristó sayuun gaa me so' yuvij ro', che'é dan no xcuún soj ca'nej nucuaj soj nimán soj, gaa ne ca'vee guun nucuaj soj rihaan sayuun quiran' soj ei. Ne'en soj se vaa sí quiran' ne sayuun che'é Diose me se daj chihaa mij se qui'yaj canaán cacun' rihaan so' ma'. ² Dan me se doj güii quinaj cayáán so' rihaan chumij nihánj me se se qui'yaj uún so' me ma'an se nij me rá nee man so' qui'yaj so' ma'. Tananj qui'yaj so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj so' ei. ³ Dan me se gaa naá me se ya qui'yaj ndo'o soj nu' nij rasuun nij ndaa vaa me rá nij sí yanij chuguanj. Dan me se cachée soj chrej chí'ij do', chrej a'mii ga chana naha' rá do', chrej uun xno do', chrej a'mii chree do', yo'ó nij chrej chí'ij do', 'yaj soj chuguanj. Ne na'vij soj rihaan ya'anj cacój yuvij ndaa vaa na'vej rá Diose qui'yaj soj ei. ⁴ Tzaj ne yaj me se ca'ne' rá soj ga suun chée ga nij sí chí'ij ne 'yaj ndo'o se nij ga nij so' chuguanj. Che'é dan yaj me se ma'anj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj, ne a'mii chree nij so' che'é soj cuano ei. ⁵ Tzaj ne aj nicun' chruun Jesucristó ca'ne' so' cacun' che'é nij sí vaa i'na'

do', che'é nij sí cavi' do', ne nij sí chí'ij yo' ro', no xcuún nij so' nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij se chí'ij qui'yaj nij so' ei. ⁶ Maan che'é dan me ca'mii natáj Jesucristó se-nana Diose nana sa' ndaa rihaan nij sí cavi', che'é rej nda' se quiran' nij so' sayuun ga yo'ó nij yuvij che'é cacun' qui'yaj nij so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne ca'vee cayáán nimán nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a.

⁷ Nichrun' un' ca'anj ni'ya chumij nanj ei. Che'é dan gaa chij inanj rá soj, ne yo'o xcaj soj cuentá, gaa ne ca'vee cachinj ni'yaj soj rihaan Diose chuguanj. ⁸ Ne suun sa' noco doj qui'yaj soj me nihánj, ne gaa 'ee rá soj man tuvi' soj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne sese 'ee rá ní' tuvi' ní', gaa ne quinavij ndo'o nij cacun' tumé tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ⁹ Ca'vej soj caran' tuvi' soj sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucua soj, ne go' soj se chá chá nij so', ne se guun cataj soj se vaa sayuun uxrá vaa 'yaj soj danj ma'. ¹⁰ Dan me se qui'yaj Diose se luj che'é 'o 'o ní', rqué Diose suun rihaan 'o 'o ní' qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', ne ino doj vaa suun 'yaj suun 'o 'o ní' che'é tinúú ní', ne che'é dan no xcuún soj racuúj soj man tinúú soj, ndaa vaa uun nucuaj soj chuguanj. ¹¹ Sese ca'mij natáj yo'o tuvi' soj, ne yo'o cunuú rá so' se vaa se-nana Diose me nij nana a'mii natáj so' á. Sese qui'yaj suun yo'o tuvi' soj che'é soj, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun nucuaj so' qui'yaj so' qui'yaj Diose á. Gaa ne ca'vee ca'mij sa' yuvij che'é Diose ni'yaj nij yuvij man soj sij noco' man Jesucristó ei. Ne Diose me se nu' cavii nu' ca'anj ca'mij sa' ní' che'é so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nanó rá ní' che'é sayuun ran' ní' a

12 Se ca'anj rá soj che'é sayuun quiran' soj, man tinuj, man nocoj. Ya quiran' ndo'o soj sayuun, che'é rej ca'vee xcaj soj cuentá sese sij amán ya rá ni'yaj man Diose me soj chuguanj. Ne se guun rá soj se vaa orun' soj me sí ran' sayuun ma'. 13 Maan se guun niha' rá soj che'é se ase quiran' Jesucristó sayuun ro', danj vaa ran' guue soj ga so', gaa ne güii ca'na' uún so' guun chij so' rihaan chumij nihánj me se ca'vee guun niha' doj rá soj ei. 14 Sese nachri' yuvij ni'yaj yuvij man soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj, ne vaa che'é guun niha' rá soj adonj. 'O se yanj Nimán Diose ga soj, ne uun chij ndo'o Nimán Diose ei.

15 A 'ó soj se guun sí ticavi' yuvij do', sí ituy do', sí chi'ij do', sí tiguíj man do' ma'. Tadó soj ei. Vaa che'é quiran' sí vaa danj sayuun ei. 16 Tzaj ne sese quiran' yo'ó tuvi' soj sayuun che'é se sij noco' man Jesucristó me so', ne taj che'é guun na'aj so' ma'. Tanañ che'é se sij noco' man Jesucristó me so' ro', che'é dan cataj so' se vaa sa' vaa Diose a. 17 'O se yaj me se aj guun che'e Diose ca'ne' Diose cacun' che'é ni' sij tucua Diose a. Che'é dan ne'en ní' se vaa nij doj quiran' nij sí na'vej rá cunó se-nana Diose nana sa' asa' ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' chuguanj. 18 'O se danj Diose taj: "Nanj sí noco' ndo'o man Diose, tzaj ne sayuun ndo'o quinaniij nij so' rihaan sayuun, ne táa a nij sí ne noco' man Diose do', táa a nij sí chi'ij do', ne ca'anj ya nij so' rihaan ya'an ei". Danj taj nana no rihaan danj Diose a. 19 Che'é dan xa' soj sij ran' sayuun ndaa vaa me rá Diose quiran' soj, tzaj ne yo'ó inañ qui'yaj sa' soj, ne dan me se ca'vej rá soj nica'j yu'unj Diose man nimán soj á. 'O se Diose me sí qui'yaj man soj, ne vaa che'é gaa

nucuj rá soj man so' ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é chrej narqué Pedró rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

1 Rihaan soj sij chij nica'j yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó man daj a chuman' ca'mij cuano a. 'O se sí chij mé 'unj ga soj, ne sí quene'en sayuun se vaa quiran' Jesucristó mé 'unj, ne dan me se ve'é guun chij 'unj ga Jesucristó asa' ca'na' uún so' rihaan chumij nihánj, raj a. 2 Ase vaa nica'j yu'unj yuvij man matzinj ro', danj gaa ve'é nica'j yu'unj soj man nij sí noco' man Diose ndaa vaa ca'ne' Diose suun rihaan soj á. Se naqui'yaj 'ee soj man soj rihaan suun yo' ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun soj che'é Diose ei. Ne se guun inañ rá soj qui'yaj canaan soj che'é suun 'yaj soj ma'. Tanañ gaa niha' rá soj che'é ma'an suun yo' ei. 3 Ne se guun niha' rá soj quirij ta'nga' soj rihaan nij sí noco' man Jesucristó ma'. Inañ ve'é qui'yaj suun soj ga nij so', ne quene'en nij so' daj qui'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj ma'an nij so' uún a. 4 Gaa ne asa' curuvi' Jesucristó sí nica'j yu'unj man taran' ní' sij nica'j yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó me se ca'na' 'o cachriin corona sa' inañ cunuú raá ní', qui'yaj so', ne dan me se nu' cavii nu' ca'anj ve'é ndo'o gaa ní', qui'yaj Jesucristó chuguanj.

5 Tanañ soj sij tachruu, ne cunó soj rihaan nij sí chij, ne ve'e dan me taran' soj me se naqui'yaj nica' soj nimán soj rihaan tuvi' soj á. 'O se nana nihánj nó rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Aráan Diose chrej rihaan nij sí xta' nimán se cavii sa' nij so', tzaj ne 'yaj Diose se luj che'é nij sí nica' nimán a", taj nana yo' a. 6 Che'é dan me yo'ó naqui'yaj nica' soj nimán soj rihaan Diose sí

nucuj ndo'o, ne cunō soj rihaan so', gaa ne vaa güii, ne cavii sa' soj, qui'yaj so' adonj. ⁷ A'ó xco' se nanó rá soj ma'. Diose ro', me síi nanó ndo'o rá daj ran' soj, ne che'é dan me 'o gaa nucuj rá soj man so' ei.

⁸ Gaa sca' rá soj, ne tumé soj man soj daj qui'yaj soj ei. 'O se vaa síi taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne síi chree me so', ne ase 'yaj chuvaa aguáj chéé nano' xcuu cha ro', danj 'yaj síi chree, chéé so' nano' so' man síi ca'vee tiri' so' man chuguanj. ⁹ 'O raan canoco' soj man Diose, ne daj chihaa mij se cuno soj rihaan síi chree mei. Xcaj soj cuentá se vaa ase vaa sayuun ran' soj ro', danj vaa guee sayuun ran' taran' nij síi noco' man Jesucristó man rihaan chumij nihánj chuguanj. ¹⁰ Dan me se Diose ro', me síi 'yaj daj a se luj che'é soj, ne so' me síi canacúun man soj cavii sa' uxrá soj ga so' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó, ne asa' quisíj quiran' soj sayuun doj güii rihaan chumij nihánj, gaa ne cune' sa' Diose man soj, ne naqui'yaj sca' so' man soj, ne gaa nucuj inanj rá soj, qui'yaj so' adonj. ¹¹ Ne guun chij ndo'o Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne daj a güii ve'é cayáán so' nanj adonj. Amén.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cayáán nij síi ca'anj yanj cartá nihánj rihaan, rá nij tuvi' Pedró a

¹² Veé danj síj natá' 'unj doj nij nana nō rihaan yanj nihánj, ne tinú' Silvano me síi cachrón se-nanaj rihaan yanj nihánj, ne dan me se tinúú ní' síi nucuj rá ní' man me so', ne dan me se nana nihánj me se narquej chrej nucuj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tucuáán noco' ní' ro', ma'an ya tucuáán yo' me rej 'yaj Diose se luj che'é ní' chuguanj. Raan canoco' soj tucuáán yo' ei. ¹³ Dan me se nij tinúú ní' síi man chuman' nihánj chuman' cu'naj Babilonia ro', me rá nij so' se vaa ve'é cumān

soj a. Narii Diose man nij so' ga soj canoco' taran' nij soj man Diose, ne vaa tinú' Marcos, ne ase vaa 'o ta'nij ro', vaa so' rihanj, ne ve'é cayáán soj, rá so' uún a.

¹⁴ Ve'é uxrá ca'mij soj nana luj ga tinúú soj síi amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nari' tuvi' soj á.

Ne me ndo'o rá 'unj gaa xej nimán cunudanj soj sij noco' man Jesucristó qui'yaj Diose nanj chuguanj.

Nihánj me sǐj vij yanj cartá qui'yaj sǐi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me sǐi cu'naj Simón Pedró sǐi 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne apóstol cune' so' nata' rihaan yuvii che'é so' mej, ne qui'yáa 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sǐj noco' man Jesucristó, ne dan me se cuyaán yu'vee nó soj gá núj rihaan Diose ei. Dan me se sǐi nicá nimán me Jesucristó, ne amán rá soj gá núj ni'yaj soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne so' ro', me Diose sǐi noco' ní', ne so' me sǐi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

² Me rá 'unj xcaj ndo'o soj cuentá che'é Diose do', che'é Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' do', gaa ne ca'vee quirí' ndo'o soj se luj ne gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' ne canoco' raan ní' man Jesucristó a

³ Dan me se canacúun Diose man ní' cavii sa' uxrá ní' ne guun chij ní' gá ma'an so', ne Jesucristó me se ya'anj ndo'o rá so', ne so' me sǐi qui'yaj xcaj ní' cuentá che'é Diose, ne che'é dan ca'vee cayáán sa' ní' gá Diose, ne ve'é canoco' ní' man Diose, ne taj a doj rasuun cachjin man ní', qui'yaj so' ma'. ⁴ Ne che'é dan cata' tu'va so' che'é nij se luj qui'yaj ndo'o so' che'é ní', che'é rej ca'vee quinanii soj rihaan se chi'ii nuu nimán nij sǐi man rihaan chumii nihánj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa soj ei.

⁵ Ne che'é dan soj sǐj amán rá ni'yaj man Jesucristó me se yo'o naqui'yaj cuu soj che'é se-tucuanj Diose, ne naqui'yaj sca' ndo'o soj

nimán soj, ne asa' guun sca' nimán soj, gaa ne terquee soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é se-nana Diose, ⁶ ne asa' quene'en sa' soj se-nana Diose, gaa ne terquee soj guun soj sǐi tumé sa' man ma'an daj qui'yaj ma'an, ne asa' quisij tumé sa' soj man ma'an soj, gaa ne terquee soj guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, ne asa' quisij guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, gaa ne terquee soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ⁷ ne asa' quisij nari' soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne terquee soj cunu ni'yanj nimán soj, ne asa' quisij cunu ni'yanj nimán soj, gaa ne terquee soj cunu 'ee rá soj ni'yaj soj tuvi' soj ei.

⁸ Dan me se sese doj a nari' soj qui'yaj soj nu' danj daj a güii, gaa ne se ca'vee guun soj sǐi ni'yon sǐi ne ne'en qui'yaj suun che'é Diose a ma'. Tananj sa' uxrá doj quene'en soj man Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' adonj. ⁹ Tzaj ne sǐi ataa nari' qui'yaj nu' ndaa vaa taj 'unj nihánj me se ase vaa sǐi ne ruvi' gan' ni'yaj vaa so', se vaa sǐi tuchrii vaa so', ne nichrun' yáj tacúun so' ruvi' ni'yaj so', ne taj se 'yá' xcaj so' cuentá che'é nij rasuun noco' doj a man adonj. Ne dan me se quini'yón so' nu' cacun' naruvii xráá so' gaa rque nanj adonj.

¹⁰ Che'é dan me doj a tananj terquee ndo'o soj canoco' raan soj man Diose, tinuj, nocoj. Dan, gaa ne quene'en ya' soj se vaa nacúun Diose man soj ne narii Diose man soj cavii sa' soj gá so', ne daj chihaa mij se quirí' soj rihaan Diose ma'. ¹¹ Gaa ne Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' sǐi tinanii man ní' rihaan sayuun ro', ve'é uxrá nucuí' sa' soj rej guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' chuguanj.

¹² Che'é dan nda' se aj ne'en soj nana nihánj, ne nda' se aj guun che'e soj canoco' soj se-nana Diose

nana ya vaa rihaan soj, tzaj ne nano niganj 'unj nana nihánj rihaan soj se gaa nanj quini'yon soj ei. ¹³ Vaa che'é ndo'o nanj nana nihánj rihaan soj yaj gaa vaa i'na' 'unj rihaan chumiij nihánj, raj chuguanj. ¹⁴ 'O se aj ne'enj se vaa nichrun' cavi' 'unj, ndaa vaa cataj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihanj, ¹⁵ ne che'é dan yo'o qui'yaj ndaa daj a ca'vee ma'an, gaa ne nda' se caviij, tzaj ne yo'o cunuû rá soj nana sa' nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en nij tui' Pedró se vaa sí uun chij me Jesucristó a

¹⁶ 'O se gaa cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa ca'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihaan chumiij nihánj ne gaa nucuaj ndo'o so' asa' ca'na' so', ne nuveé cuentó avii raá ma'an núj me yo' ma'. Rihaan ma'an núj quene'en núj se vaa sí sa' uxrá me so' adonj. ¹⁷ Ya sji uun chij me so', cataj Diose, gaa ca'mii Diose nana nihánj rihaan so' a: "Ta'nú 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj man so' adonj", taj Diose rihaan so' adonj. ¹⁸ Xréé ma'an núj cuno núj nana nihánj nana cavii rej xta' gaa cumán núj xráá quij guee ga so' ei.

¹⁹ Che'é se quene'en núj ndaa vaa guun chij Jesucristó qui'yaj Diose, che'é dan doj a cuchumán rá núj nana cachrón nij sít nata' se-nana Diose gaa naá chuguanj. Ne sa' qui'yaj soj, sese xcaj ma'an soj cuentá che'é nana ca'mii nij so' ei. 'O se ase vaa ya'an chuguun racuíj man nij sí yanj rej rmi' ro', danj vaa se-nana nij so', racuíj yo' man ní' gaa yáán ní' chumiij nihánj adonj. Tzaj ne vaa güii quene'en soj man ma'an Jesucristó, ne se cachiin uún se-nana nij sí man gaa naá rihaan soj ma'. 'O se ase vaa yati' xta'ngaa chuguun gaa rej nichrun' rá ranga' ro', danj gaa so', quene'en nimán soj rej sa',

qui'yaj so' a. ²⁰ Maan se asino yaan xcaj soj cuentá che'é se-nana nij sít nata' se-nana Diose gaa naá, ne nuveé raá ma'an nij so' cavii nana cachrón nij so' rihaan yanj ma'. ²¹ 'O se a 'ó yuvii qui'yaj ca'na' se-nana Diose rihaan chumiij nihánj cuno yo'ó nij yuvii ma'. Maan se Nimán Diose me sí qui'yaj ca'mii nij yuvii nana cavii rihaan ma'an ya Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí nago' tucuáán ne a

¹ Tzaj ne cumán uxrá nij sí ne nata' se-nana Diose gaa naá rihaan nij sí israelitá, ne ndaa rá se vaa nij sí ne gaa naá ro', ta'nga' danj vaa nij sí ne cuchí' rihaan soj narque tucuáán ne rihaan soj adonj. Ne sese cuchuman rá soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an ga nij so' a. Dan me se Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' ro', cavi' so' che'é rej ca'vee quinanij nij so' rihaan sayuun, tzaj ne ma'an nij so' me se inanj nana ne a'mii nij so' che'é Jesucristó, ne che'é dan quiran' ra'yanj ya nij so' sayuun, qui'yaj Diose a. ² Tzaj ne canoco' que'ee nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man nij sí ne yo', ne qui'yaj ndo'o nij so' nu' tucuáán chi'ij, ne che'é tucuáán chi'ij yaj nij so' ro', che'é dan ca'mii nij sí ne amán rá ni'yaj man Diose nana nij che'é se-tucuanj Diose tucuáán ya ei. ³ Guun rá nij sí narque tucuáán ne yo' qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, ne che'é dan nano' nij so' nana ne ca'mii nij so' rihaan nij soj, tzaj ne asij naá cataj Diose se vaa quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii, ne ya uxrá quiran' nij so' sayuun ei.

⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa ne caraá x'naa Diose a rihaan ma'an nij se-mozó so' gaa qui'yaj nij so' cacun' a ma'. Ya ca'née Diose man nij so' rej quiran' nij so' sayuun,

ne numij Diose aga' ne' man nij so', nago' Diose man nij so' rej rmi' quiran' nij so' sayuun, ne dan me se danj gaa cuman nij so' ndaa guii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' adonj. ⁵ Ne aj ne'en soj se vaa ne caraa x'naa Diose a rihaan nij sí cumán gaa naá ma'. Maan tunj guee nij tuví' sí cu'naj Noé sí ca'mii natáj nana sa' rihaan yuvi se vaa ca'vee cunuu sa' nij yuvi rihaan Diose ro', inan' nij so' me nij sí quinanii rihaan sayuun qui'yaj Diose, gaa ca'ne' rá Diose ca'na' na ya'anj, ne canó xráa nij sí chi'ij man rihaan chumij nihánj, che'é se ne cunó nij so' rihaan Diose adonj. ⁶ Tananj uún, ne ne'en soj se vaa yuun che'e caca nu' roj chuman' cu'naj Sodoma ga Gomorra, qui'yaj Diose uún, ne dan me se cataj Diose se vaa daj chihaa mij se cumán uún yuvi roj chuman' yo', ne danj qui'yaj Diose che'é se guun rá Diose xcaj ní' cuentá daj quiran' nu' nij sí na'vej rá cunó rihaan Diose a. ⁷ Tzaj ne tinanii Diose man sí cu'naj Lot rihaan sayuun yo', che'é se sí nica nimán me sí cu'naj Lot yo', ne quiri' rá sí cu'naj Lot che'é se chi'ij qui'yaj nij sí tucuaá rihaan Diose nij sí cumán roj chuman' yo' a. ⁸ Dan me se gaa cayáán sí nica nimán yo' chiháán nij so', ne daj a guii quene'en so' se chi'ij qui'yaj nij sí chi'ij yo', ne cunó so' nu' nana chi'ij ca'mii nij so' a. Veé dan, ne quiri' ndo'o rá so' a.

⁹ Tzaj ne sí 'nij ra'a man ní' me se nacaj so' man nij sí noco' man so', ne tinanii so' man nij so' rihaan sayuun, ne veé danj guun nucuaj so' tumé so' man nij sí chi'ij, ne yo'o quiran' nij sí chi'ij yo' sayuun ndaa se quisij guii ca'ne' so' cacun' che'é nij so' adonj. ¹⁰ Dan me se táa a qui'yaj so' man nij sí chéé se-tucuanj ma'an, ne 'yaj nij so' ndaa vaa me rá nee man ma'an nij so', ne nachri' nij so' ni'yaj nij so'

man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne sí a'mii xta' ndo'o me nij so', ne a 'ó xco' ne na'aj nij so' a ma'. Ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj uun hij rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. ¹¹ Ne nanj sij nucuaj doj me nij se-mozó Diose nij sí noco' sa' man so', tzaj ne ne quisij rá nij so' cuchí' nij so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' ne cuta' nij so' cacun' xráa nij ya'anj yo' ma'.

¹² Tzaj ne ase vaa xcuu ne acaj cuentá, ne ta'aa nii, ne ticavi' nii man ro', danj vaa nij sí narqué tucuaán ne yo' ei. Ne acaj nij so' cuentá daj vaa nij ya'anj, tzaj ne a'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj yo', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun ndaa vaa quiran' ma'an nij ya'anj yo' vaa guii, qui'yaj Diose, ¹³ ne dan me se naru'vee Diose sayuun rihaan nij so' che'é sayuun qui'yaj nij so' man tuvi' nij so' adonj. Niha' rá nij so' qui'yaj nij so' se nij rej ranga', ne veé danj niha' ndo'o rá nij so' gaa chá nij so' chraa ga soj, ne che'é dan tiri' nij so' man soj gaa nuu chre' soj cha soj chraa adonj. ¹⁴ Inanj me rá nij sí narqué tucuaán ne ni'yaj nij so' man chana niha' rá, ne ne a'ne' rá nij so' ga suun 'yaj cacun' a ma'. Tiha' yu'unj nij so' man nij sí ne nica raan se-tucuanj Diose, ne yo'o vaa nimán nij so' me rá nij so' quiri' ndo'o nij so' sa'anj ei. Ase vaa xni ma'á ndo'o ro', danj vaa nij so', ne ya quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa guii chuguanj.

¹⁵ Tanáj nij so' se-tucuanj Diose tucuaán nica, ne canoco' nij so' tucuaán ne, ne ase vaa qui'yaj sí cu'naj Balaam ta'ní Beor gaa naá ro', danj qui'yaj nij so' ei. Ne sí cu'naj Balaam me se che'é se guun rá so' ni'yaj so' sa'anj, ne qui'yaj so' cacun', ¹⁶ tzaj ne ase vaa a'mii yuvi ro', danj ca'mii daán so' burro rihaan so', ne cuta' daán so'

burró cacun' xráá so', ne dan me se caráán daán so' burró chrej rihaan so' qui'yaj chi'ii rma'an so' rihaan Diose, qui'yaj Diose adonj.

¹⁷ Ne ase vaa curuj na utun' ro', danj vaa nij so', ne ase vaa ngaa achén rma'an 'yaj nana ne ne aman' maan 'yaj ro', danj vaa nij sí narqué tucuáán ne yo', ne guun na'aj ndo'o nij yuvij nucuaj rá man nij so' ei. Aj cataj Diose se vaa cune' Diose man nij so' rej rmi' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁸ Dan me se a'mii xta' ndo'o nij so' nana nij rma'an, ne uno nij sí cuchumán naca rá ni'yaj man Jesucristó, ne nda' se tihaj guun yanij nij so' rihaan nij sí ne acaj cuentá man rihaan chumij nihánj, tzaj ne nanicaj nij so', ne tanáj nij so' chrej sa', ne 'yaj uún nij so' se chi'ii ndaa vaa me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ¹⁹ ne taj nij sí narqué tucuáán ne rihaan yuvij, ne: "Ca'vee qui'yaj soj me ma'an se me rá soj ei", taj nij sí narqué tucuáán ne rihaan nij sí cuchumán naca rá yo', tzaj ne ma'an nij so' ro', me mozó 'yaj suun che'é rej quirí' nu' nimán yuvij adonj. 'Q se me ma'an rasuun 'yaj canaán rihaan ní ro', yo' me rasuun 'yaj suun ní rihaan, ne mozó me ní rihaan yo' adonj. ²⁰ 'Q se gaa rque me se xcaj nij so' cuentá che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' sí tinanii man ní' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán ní do', rihaan cunudanj chrej chi'ii man rihaan chumij nihánj do', tzaj ne yaj me se nanicaj nij so' qui'yaj uún nij so' chi'ii, ne ndaa qui'yaj canaán chrej chi'ii yo' rihaan nij so', ne dan me se asino yaan me se maan ta'nga' nij vaa nij so', tzaj ne yaj me se chi'ii doj vaa nij so' adonj. ²¹ Cavii sa' nij so' doj sese ne quene'en nij so' se-tucuanj Diose tucuáán nica se vaa yaj quene'en nij so' se-tucuanj Diose, gaa ne nanicaj uún nij so' tanáj nij so' tu-

cuáán sa' nago' Diose man nij so' saj adonj. ²² Ase vaa 'yaj nij so' vaa nana ya nihánj a: "Uchraán chuvee, gaa ne anicaj uún xo' chá xo' se-cuchranj xo' a", ne vaa se-nana xcáá uún taj: "Quisíj cane xcáá na sa', gaa ne anicaj uún xo' natúj xo' rá sigui' a", vaa yo'ó nana taj xna'anj daj 'yaj nij sí narqué tucuáán ne yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj ni'yón ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹ Nihánj me yanj vij ca'nej 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Rihaan roj yanj nihánj nana se-nana Diose rihaan soj che'é se me raj xcaj soj cuentá che'é rej sa' ei. 'Q se sij me ya rá canoco' man Diose me soj, ² ne me raj ninuj rá soj nana ca'mii nij sí vaa sa' rihaan Diose sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne me raj ninuj rá soj se-nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' sí tinanii man ní' rihaan sayuun nana narqué núj sij apóstol cune' so' man rihaan soj a.

³ Tzaj ne vaa che'é ndo'o xcaj nij soj cuentá, ne ca'na' sí a'nga' nacoq ni'yaj man soj asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne naá guun se nij guun rá nij so' qui'yaj nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' nana nihánj rihaan soj a: "Cataj nij sí nata' se-nana Diose ga naá rihaan xii ní' se vaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, tzaj ne ne ca'na' uún so' chiha'. Veé danj vaa cavi' xii ní', ne taj vaj so' ca'na' man asanj. Veé ase vaa chumij ga asino curuvi' chumij ro', veé danj vaa guee chumij ndaa cuano nanj asanj", cataj nij so' ca'nga' nacoq nij so' rihaan soj a.

⁵ Dan me se danj cataj nij so' che'é se na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ndaa vaa curuvi' chumij gaa naá qui'yaj Diose ei. Tzaj

ne ca'mii Diose, ne guun rej xta', ne curihanj yo'óo nacoq rque na ya'anj chuguanj. ⁶ Gaa ne gaa naá me se ca'anj ni'ya nij yuvii man rihaan chumii, qui'yaj maan do', na ya'anj do' ei. ⁷ Tzaj ne xta' ga yo'óo man ní' cuano me se ma'an Diose ca'mii, ne cataj Diose se vaa quinaj roj yo' ndaa se quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij sí chi'ii, gaa ne nu' che'e cacaa nij so' chuguanj. Ne güii yo' me se ca'nej Diose ya'an, ne cacaa nu' xta' ga yo'óo man ní' cuano, ne ca'anj ni'ya uún yo' adonj.

⁸ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o mij yo' vaa orún' güii rihaan sí 'nij ra'a man ní', ne ase vaa orún' güii vaa 'o mij yo' rihaan so' ei. ⁹ Ta'aj nij yuvii me se guun raan ndo'o Diose qui'yaj Diose ndaa vaa cataj so' gaa naá, rá nij so', tzaj ne se guun raan Diose mei. Maan se inaj nimán Diose ni'yaj Diose man soj, ne na'vej rá Diose cavii' nimán a doj tuvi' soj mei. Tananj me rá so' canicaj nimán taran' soj ne tanaj xco soj tucuaán chi'ii chuguanj.

¹⁰ Tzaj ne taj ni'yón quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii ei. Dan me se cariin ndo'o ca'anj ni'ya xta', ne quinavij nu' nij se man rej xta' cacaa, ne ca'anj ni'ya yo'óo ga nu' se man rihaan yo'óo adonj. ¹¹ Che'é se ca'anj ni'ya chumii, che'é dan se guun nana rá soj che'é rasuun man rihaan chumii nihánj ma'. Tananj xcaj soj cuentá che'é rej daj qui'yaj soj canoco' raan soj man Diose ei. ¹² Na'vjj soj quisij güii yo', ne ve'é canoco' soj man Diose che'é rej ra'yanj doj quisij güii yo' chuguanj. Ne güii yo' me se quinavij nu' xta' cacaa, ne nacune nu' nij rasuun man rej xta' yo' ei. ¹³ Tzaj ne aj cataj Diose se vaa ya gaa yo'óo yo'óo naca, ne gaa yo'óo rej xta' naca, ne inanj se sa' qui'yaj nij sí cumán rej yo' asa' quisij ei. Dan

me se na'vjj ndo'o ní' quisij güii yo' cuaj ei.

¹⁴ Che'é se na'vjj ní' güii yo' ro', che'é dan terquee soj doj qui'yaj soj se sa' inanj rihaan Diose, ne se gaa nanj cutumé soj cacun' asa' ca'na' uún Jesucristó ei. Ne dínj gaa nimán soj, tinuj, nocoj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá se vaa na'vjj Diose nanj che'é se me rá so' quinaniij nij yuvii rihaan sayuun chuguanj. Veé danj taj uún nij nana cachrón tinú' Pabló rihaan yanj ca'née so' rihaan soj, ndaa vaa chrej cuu narqué Diose rihaan so' a. ¹⁶ Dan me se daj a nij yanj cartá qui'yaj Pabló ro', ca'mii so' che'é rasuun nihánj, ne vaa doj nana cuu sayuun cunó' nó rihaan yanj qui'yaj so', ne dan me se nij sí ne ne'en do', nij sí uun vjj rá me se tinicaj nij so' se-nana Pabló, ne a'mii ne nij so' che'é Pabló, taj nij so' se vaa ino vaa tucuaán tucu'yón so' a. Ne danj 'yaj nij so' ga yo'óo nij nana no rihaan danj Diose uún, ne che'é dan quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii adonj.

¹⁷ Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nij sí narqué tucuaán ne ca'na' rihaan soj vaa güii, tinuj, nocoj. Che'é dan tadó uxrá soj se gaa nanj canoco' soj tucuaán ne narque nij sí na'vej rá cunq rihaan Diose yo' ei. Sese canoco' soj se-nana nij so', ne guun vjj rá soj, qui'yaj nij so' ei. ¹⁸ Che'é dan yo'o guun rá soj ni'yaj soj se luj rqué Diose rihaan soj, ne yo'o guun rá soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' sí tinanii man ní' rihaan sayuun adonj. Vaa che'é ndo'o cataj ní' se vaa sijn sa' ndo'o me so' ne sijn sa' ndo'o guun so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Juan che'é se vaa quene'en rihaan ma'an so' a

¹ Dan me se núj me se cataj xna'anj núj rihaan nij soj che'é 'o síi cane gaa naá asij guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij, ne inanj se vaa cuno ma'an núj do', se vaa quene'en rihaan ma'an núj do', se vaa cuta' núj ra'a núj xráá do', che'é inanj rasuun vaa danj cataj xna'anj núj rihaan soj a. Dan me se cataj xna'anj núj che'é se-nana Diose, ne so' me síi qui'yaj cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² Dan me se so' me síi qui'yaj cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne ca'na' so', ne quene'en núj man so', ne nihánj me se nata' núj rihaan nij soj che'é so' se vaa asino canicun' so' ga Diose rej yanj Diose gaa naá, gaa ne yaj me se ca'na' so' rej ne ní' a. ³ Dan me se nata' núj rihaan ma'an nij soj che'é se vaa quene'en núj do', che'é se vaa cuno núj do', che'é rej ca'vee cunu rcua'aan soj ga núj, ne dan me se cunu rcua'aan ní' ga Rej ní' Diose, ga ta'níi so' Jesucristó a. ⁴ Ne achrón núj nana nihánj rihaan yanj nayaa soj, che'é rej ca'vee guun niha' uxrá rá taran' ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa Diose, ne ca'vee cunu sa' nimán ní' qui'yaj so' a

⁵ Ne nihánj ro', me nana cataj xna'anj Jesucristó cuno núj, ne nata' núj nana nihánj rihaan soj, ne dan me se ase vaa 'o ya'an chuguun

vaa Diose, ne rej vaj Diose me se nuvi' rej rmi' rej vaj so' ma'. ⁶ Che'é dan sese cataj ní' se vaa sij chéé ga Diose me ní', ne sese chéé ní' rej rmi', gaa ne tu'va rma'an ní' vaa gaa nanj ei. Ne ne noco' ní' tucuaán ya yo' gaa a ma'. ⁷ Tzaj ne sese chéé ní' rej chuguun sa' rej vaj ma'an Diose, ne ve'é sa' man taran' ní', ne quinavij nu' cacun' tumé ní', qui'yaj Jesucristó síi cavi' che'é ní', ne yo'o cunu sa' nimán ní' ei. ⁸ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj cacun' ne tumé ní', ne dan me se tiha' yu'unj ní' vaa gaa nanj adonj. Ne nuveé sij a'mii nana ya me ní' gaa a ma'. ⁹ Tzaj ne sese nata' ya ní' rihaan Diose che'é cacun' tumé ní', ne Diose me se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' se vaa nica qui'yaj so' che'é ní', ne dan me se cataj so' se vaa navij cacun' tumé ní', ne tinavij so' nu' se chi'ii man nimán ní' adonj. ¹⁰ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj ne qui'yaj ní' cacun', ne sij tu'va rma'an me ní', ne 'yaj ní' síi ne man ndaa ma'an Diose vaa gaa nanj chuguun. Dan me se aj cataj ya Diose se vaa tumé ní' cacun' nanj ei. Ne sese ca'mii ní' danj, ne nuveé sij uno se-nana Diose me ní' gaa mei.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana no xcuun ní' cuno ní' a

¹ Ase vaa ta'níi 'unj ro', danj vaa soj, tinuj, nocoj. Ne achrón 'unj nu' nana nihánj rihaan yanj nihánj, che'é rej se qui'yaj soj cacun' mei.

Dan me se sese qui'yaj ní' cacun', ne vaa 'o síi nica nimán a'mii yu'unj che'é ní' rihaan Rej ní' Diose, ne Jesucristó me síi a'mii yu'unj che'é ní' ei. ² Ne so' me síi cavi' che'é rej ca'vee quinavij cacun' tumé ní' adonj. Tzaj ne nuveé che'e doj se-cacun' ní' me cavi' so' ma'. Cavi' so' che'é cacun'

tumé cunudanj nij yuvij man rihaan chumij adonj.

³ Dan me se nihánj me rej ne'en ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' a. Dan me se sese 'yaj ní' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne sij noco' ya man so' me ní' adonj. ⁴ Tzaj ne sese taj yo'o so' se vaa sij noco' man Jesucristó me so' ne ne 'yaj so' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne síi ne me so', ne nuveé sij a'mii nana ya me so' mei. ⁵ Tzaj ne síi uno se-nana Jesucristó ro', so' me síi ya ya aráj cochroj rihaan Diose chuguanj. Che'é dan, sese qui'yaj ní' danj, ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' ei. ⁶ Ne síi taj se vaa yo'o noco' man Jesucristó ro', ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj inanj nó xcuún so' qui'yaj ma'an so' uún adonj.

⁷ Dan me se 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Ne nihánj me se cachron 'unj 'o nana naca rihaan yanj nihánj cuno soj chuguanj. Tzaj ne nuveé nana naca me nana nihánj ma'. Veé nana cuno soj asij guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó me nana nihánj nanj adonj. ⁸ Dan me se cachron uún 'unj nana naca nihánj cuno soj, ne ya ya nana naca tucu'yón Jesucristó me nana nihánj, ne cuno soj nana naca nihánj adonj. 'O se vaj navij rej rmi' rihaan chumij nihánj, ne Jesucristó ro', me ya'an chuguun, ne dan me se guun che'e se-nana so' cuchuguun se-nana so' rihaan chumij nihánj ei. ⁹ Ne xa' síi taj se vaa vaj so' rej chuguun ga se-nana Jesucristó ne nachri' so' ni'yaj so' man tinúú so', ne sij vaj guee rej rmi' me ya so' nanj chuguanj. ¹⁰ Ne síi 'ee rá man tinúú me se so' me síi chéé rej chuguun ga se-nana Jesucristó, ne se ca'vee quirí' so' ma'. ¹¹ Ne xa' síi nachri' man tinúú, tzaj ne so' me síi vaj rej rmi', ne 'o chéé guee so' rej rmi'

nanj á. Ne ne'en so' me rej vaj so' a ma'. 'O se caráán rihaan so', qui'yaj rej rmi' vaj so' nanj adonj. Na'vee a doj xcaj so' cuentá a ma'.

¹² Dan me se achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj xni, ne 'o se che'é se noco' soj man Jesucristó ro', che'é dan quinavij cacun' tumé soj rihaan Diose ei.

¹³ Achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij vaa ta'níi, ne 'o se aj ne'en soj man síi cayáán ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij nihánj a.

Achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij tachruu, ne 'o se aj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree ei.

¹⁴ Achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj xni, ne 'o se aj ne'en soj man Rej ní' Diose adonj.

Achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij vaa ta'níi, ne 'o se aj ne'en soj man síi cayáán ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij nihánj ei.

Achron 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij tachruu, ne 'o nucuaj ndo'o nimán soj rihaan sayuun, ne yo'o uno soj se-nana Diose, ne aj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree ei.

¹⁵ Se guun rá soj ni'yaj soj chumij nihánj do', nij rasuun man rihaan chumij nihánj do' mei. 'O se xa' síi me rá ni'yaj chumij nihánj, tzaj ne nuveé sij aráj cochroj rihaan Rej ní' Diose me so' man chuguanj.

¹⁶ 'O se rihaan chumij nihánj vaa ndo'o se me rá yuvij qui'yaj yuvij do', vaa ndo'o se me rá yuvij ni'yaj yuvij do', vaa ndo'o rasuun 'yaj uun xa' nimán yuvij do', tzaj ne nuveé rasuun cavii rihaan Rej ní' Diose me nu' nij rasuun vaa danj ma'. 'O se nanj rasuun man rihaan chumij nihánj me nij rasuun yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne vaj navij chumij nihánj ei. Ne vaj navij nu' se vaa me rá nij yuvij man rihaan chumij nihánj qui'yaj nij so' ei. Tzaj ne síi

'yaj ndaa vaa me rá Diose me se cayáan so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí tu'va rma'an se vaa sij tinanii man yuvij rihaan sayuun me so' a

¹⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj, ne me raj cuno soj nana nihánj ei. 'Q se nichrun' quinavij chumij nihánj, ne aj cuno soj nana se vaa ca'na' 'o sí quitaj yu'unj, ne cataj so' se vaa sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', ne nihánj me se aj ca'na' que'ee sí tu'va danj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa ya nichrun' quinavij chumij nihánj ei. ¹⁹ Dan me se ase vaa tinúú ní' vaa nij so' asij rque, tzaj ne ca'anj yanij nij so' rihaan ní', ne nuveé ya ya tinuj ní' me nij so' a ma'. 'Q se ca'anj yanij nij so' rihaan ní' che'é rej ca'vee xcaj ní' cuentá se vaa nuveé tinuj ní' me taran' nij so' a man adonj.

²⁰ Ne xa' soj, tzaj ne cune' Diose man soj, ne guun nucaj soj xcaj soj cuentá, qui'yaj Diose, ne ne'en soj cunudanj rasuun ei. ²¹ Nuveé che'e se ne ne'en soj nana ya me cachron 'unj nana nihánj nayaá soj ma'. Tzaj ne achron 'unj nana nihánj nayaá soj che'é se sij ne'en nij nana ya me soj, ne aj ne'en soj se vaa ino doj vaa nana ne ga nana ya nana noco' ní' adonj.

²² Ne sí ne me se so' me sí taj se vaa nuveé sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó chuguanj. Dan me se taj so' se vaa ma'an so' me Cristó ca'née Diose, taj so' chuguanj. Ne dan me se ne aráj cochroj so' rihaan Rej ní' Diose do', rihaan ta'ní Diose do' ma'. ²³ Dan me se xa' sí ne aráj cochroj rihaan ta'ní Diose, tzaj ne sij ne noco' man Rej ní' Diose me so' ei. Tzaj ne sí nata' ya se vaa ve'é noco' so' man ta'ní Diose ro', so' me sí noco' ya man Rej ní' Diose uún adonj.

²⁴ Ne xa' soj, tzaj ne yo'o cuno soj nana cuno soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Sese qui'yaj soj danj, ne sij noco' man ta'ní Diose do', man ma'an ya Rej ní' Diose do', me soj chuguanj. ²⁵ Ne nihánj me nana cata' tu'va ma'an Jesucristó rihaan ní', se vaa ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ya ei.

²⁶ Dan me se cachron 'unj nu' nana nihánj nayaá soj che'é rej xcaj soj cuentá che'é nij sí me rá tihá' yu'unj man soj adonj. ²⁷ Ne xa' soj, tzaj ne che'é se cune' Diose man soj ro', che'é dan yo'o noco' soj man Diose, ne taj che'é tucuyón nii doj nana man soj a ma'. Tananj che'é se cune' Diose man soj, che'é dan aj nari' soj nana che'é nu' rasuun, ne inanj nana ya nari' soj ei. Nuveé nana ne me nana nari' soj, qui'yaj Diose ma'. Dan me se yo'o noco' soj man Diose, ndaa vaa tucuyón ya so' man soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ta'nij Diose me ní' a

²⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa nij soj rihanj, ne me rá 'unj se vaa yo'o canoco' raan soj man Jesucristó, che'é rej asa' ca'na' uún so' rihaan chumij nihánj, ne se guun na'aj soj a doj ma'. Tananj guun niha' rá soj ca'mij soj ga so' ei. ²⁹ Dan me se ne'en soj se vaa sí sa' inanj me Jesucristó, ne che'é dan ne'en soj se vaa nu' nij sí 'yaj sa' ro', taran' nij so' me sí cunuu sa' nimán qui'yaj so' adonj.

3

¹ Dan me se xcaj soj cuentá se vaa cunuu 'ee uxrá rá Rej ní' Diose ni'yaj so' man ní', ne ndaa ta'ní Diose guun ní', qui'yaj Diose chuguanj. Ne ta'nij Diose me xa' ní' adonj. Che'é dan ne ne'en nij sí man rihaan chumij nihánj man ní' daj sij me ní' man chuguanj. 'Q se tananj uún, ne ne ne'en nij so'

man ma'an Diose uún a man adonj.
 2 Dan me se 'ee raj man nij soj, tinuj,
 nocoj, ne cunō nihánj me se ta'nij
 Diose me ní', ne ataa xcaj ní' cuentá
 daj sij guun ní' qui'yaj Diose vaa
 güii ei. Maan se ne'en ní' se vaa
 asa' ca'na' so', ne ase vaa so' ro',
 danj gaa ma'an ní' uún adonj. 'O se
 quene'en ní' man so', ne xcaj ya ní'
 cuentá daj vaa xa' so' nanj adonj.
 3 Ne nij síí nucuaj rá man nana
 nihánj se vaa ya vaa nana nihánj
 me se ya cunuū sa' nimán nij so'
 qui'yaj nij so', ne ase vaa sa' nimán
 Jesucristó ro', danj gaa sa' nimán
 nij so' uún adonj.

4 Dan me se nu' nij síí 'yaj cacun'
 ro', nij so' me nij síí na'vej rá cunō
 rihaan Diose, 5 ne ne'en nij soj se
 vaa ca'na' Jesucristó rihaan chumi
 nihánj, che'é rej ca'vee tinavij so'
 cacun' tumé yuvi, ne a doj cacun'
 taj tumé so' ma'. 6 Ne taran' nij síí
 yo'o noco' man so' ro', ne 'yaj nij so'
 cacun' ma'. Ne nij síí noco' tucúáán
 'yaj cacun' ro', nuveé sij ne'en man
 Jesucristó me nij so' man adonj.
 7 Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj
 rihanj, tinuj, nocoj, ne se guun tihá'
 yu'unj a doj yuvi man soj man
 chuguanj. Síí 'yaj sa' ro', síí sa' me
 so', ne ase vaa ma'an Jesucristó vaa
 so' adonj. 8 Ne síí 'yaj cacun' me
 se síí noco' se-tucuanj síí chree me
 so' ei. 'O se asij guun che'e Diose
 qui'yaj Diose chumi nihánj, ne sij
 'yaj inanj cacun' me síí chree nanj
 adonj. Ne ca'na' ta'níí Diose rihaan
 chumi nihánj, che'é rej ca'vee tiri'
 so' nu' se vaa 'yaj síí chree yo' ei.
 9 Ne taran' nij síí cunuū sa' nimán
 qui'yaj Diose ro', ne 'yaj nij so'
 cacun' a ma'. 'O se Diose me síí
 qui'yaj cunuū sa' nimán nij so', ne
 se ca'vee yo'o qui'yaj so' cacun', ése
 ma'an Diose qui'yaj ca'ngaa naca
 nij so' nanj adonj. 10 Ne nihánj
 me xcaj ní' cuentá ni'yaj ní', gaa
 ne cunuū yaan ní' ta'níí Diose do',
 ta'níí síí chree do' ei. Dan me se nij

síí ne 'yaj se sa' ro', nuveé sij noco'
 man Diose me nij so' ma'. Dan me
 se nuveé sij 'ee rá man tinúú me nij
 so' a man adonj.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa no
 xcúún ní' cunuū 'ee rá ní' man tuvi'
 ní' a*

11 'O se nana nihánj me nana
 cuno soj asij guun che'e soj canoco'
 soj man Diose, ne nana nihánj taj
 se vaa no xcúún ní' cunuū 'ee rá ní'
 man tuvi' ní' chuguanj. 12 Dan me
 se se qui'yaj ní' ndaa vaa qui'yaj
 síí cu'naj Caín gaa naá ma'. 'O se
 sij noco' tucúáán chi'ii me so', ne
 ticavi' so' tinúú so' adonj. Ne me
 che'é qui'yaj so' danj, rá soj ga.
 'O se nu' rasuun qui'yaj so' me se
 inanj chi'ii ndo'o qui'yaj ma'an so',
 ne tinúú so' me se sa' inanj vaa
 rasuun qui'yaj tinúú so', ne che'é
 dan guun xcoj ruvaa rá so' ni'yaj
 so' tinúú so' adonj.

13 Dan me se se ca'anj rá soj sese
 quitaj ri'yunj nij síí man rihaan
 chumi nihánj ni'yaj nij so' man
 soj, man tinuj, man nocoj. 14 'O
 se che'é se cunuū 'ee rá ní' man
 tinúú ní' ro', che'é dan ne'en ní'
 se vaa aj tanáj xco ní' chrej chi'ii
 chrej qui'yaj cavi' ní', ne aj cunuū
 sa' nimán ní', ne ca'vee cayáán ní'
 ga Diose ei. Ne síí ne 'ee rá man
 tuvi' me se adi' se vaa nij síí cavi'
 ro', vaa nij so' nanj adonj. 15 Dan
 me se xa' taran' nij síí nachri' ni'yaj
 man tinúú me se ase vaa síí ticavi'
 man tinúú ro', vaa nij so', ne ne'en
 soj se vaa daj chihaa mój se ca'vee
 gaa i'na' síí vaa danj rihaan Diose
 nu' cavi' nu' ca'anj ma'. 16 Ne Jesu-
 cristó ro', me síí ca'vej rá cavi' che'é
 ní', ne che'é dan ne'en ní' se vaa 'ee
 rá so' man ní' adonj. Ne che'é dan
 no xcúún ní' ca'nej nimán ní' cavi'
 ní' che'é tinúú ní' chuguanj.

17 Dan me se sese vaa ndo'o
 rasuun man rihaan chumi nihánj
 nica'j yo'o so', ne nda' se ne'en so'
 se vaa achiin ndo'o rasuun man
 tinúú so' tzaj ne na'vej rá so' racuj

so' man tinúú so', ne nuveé sij aráj cochroj rihaan Diose me so' a man adonj. ¹⁸ Dan me se ase vaa ta'níj vaa soj chuguanj. Dan me se se guun cataj uun ní' nana uun se vaa aráj cochroj ní' rihaan Diose chuguanj. Qui'yaj ya ya ní' se sa' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', ne ya ya sij aráj cochroj rihaan Diose me ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é guun na'aj ní' ni'yaj ní' Diose ma'

¹⁹ Dan me se sese qui'yaj ní' danj, ne quene'en ní' se vaa sij noco' ya nana ya me ní', ne dan me se guun ya ya rá nimán ní' rihaan Diose ei. ²⁰ 'Q se nda' se ca'vee quinanó rá ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne sa' doj vaa Diose rihaan nimán ní', ne Diose me sí' ne'en cunudanj adonj. ²¹ Dan me se 'eé raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne sese nuvi' cacun' tumé ní', ne se kuchu'vi' ní' ca'mii ní' ga Diose ma'. ²² Dan me se me ma'an rasuun cachinj ní' rihaan Diose, ne rque Diose cunudanj se vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan so', che'é se sij uno se-nana so' me ní', ne uun niha' rá so' ni'yaj so' se sa' 'yaj ní' ei. ²³ Dan me se nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Me rá Diose chumahan rá ní' ni'yaj ní' man ta'níi so' Jesucristó, ne me rá Diose cunuu 'eé rá ní' ni'yaj ní' man tuvi' ní' ndaa vaa ca'ne' Diose suun rihaan ní' a. ²⁴ Ne sí' uno se-nana Diose ro', so' me sí' yo'ó noco' man Diose, ne yo'ó ne Diose ga so' adonj. Ne nihánj me rej ne'en ní' se vaa yo'ó ne Diose ga ní' ei. Che'é se xcaj ní' cuentá se vaa 'yaj suun Nimán Diose nimán ní', che'é dan ne'en ní' se vaa ne Diose ga ní' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj me nana ca'vee cunó ní' a

¹ 'Eé raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne se guun cunó soj me ma'an

nana ma'. Asino xcaj soj cuentá sese nana rque Nimán Diose me nana ca'mii yo'ó so', ne sese Nimán Diose me sí' rque nana yo', ne ca'vee cunó soj nana yo' ei. 'Q se aj ca'na' ndo'o sí' ne, ne taj nij so' se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj ei. Dan me se danj tu'va nij so' rihaan nij sí' man rihaan chumij nihánj che'é se me rá nij so' chumahan rá nij sí' man rihaan chumij nihánj chuguanj. ² Tzaj ne nihánj me se vaa qui'yaj soj, ga ne ca'vee xcaj soj cuentá me nana me nana ca'mii Nimán Diose ei. Sese cataj yo'ó so' se vaa Jesucristó me sí' ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne guun Jesucristó yuvij ca'na' so', cataj yo'ó so', ne nana yo' me se-nana Nimán Diose adonj. ³ Tzaj ne nu' nij sí' taj se vaa nuveé sij ca'neé Diose man me Jesucristó me se nuveé nana rque Nimán Diose me yo' ma'. 'Q se se-nana nij sí' ne tu'va rma'an me yo', ne dan me se aj cunó soj se vaa ca'na' nij so', ne cataj nij so' se vaa sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me ma'an nij so' ei. Ne yaj nihánj me se aj man ndo'o nij so' rihaan chumij nihánj yaj cuano chuguanj.

⁴ Tzaj ne yaj nihánj me se sí' cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me nij soj, tinuj, nocoj. Ne aj qui'yaj canaán soj rihaan nij sí' ne cuano ei. 'Q se nuu Nimán Diose nimán soj, ne nucuaj doj Nimán Diose rihaan sí' chree vaj rihaan chumij nihánj chuguanj. ⁵ Ne nij sí' ne yo', tzaj ne sí' man rihaan chumij nihánj me nij so', ne che'é dan nanj a'mii nij so' ndaa vaa nari' nij so' rihaan chumij nihánj, ne uno nij sí' man rihaan chumij nihánj se-nana nij so' ei. ⁶ Tzaj ne sí' cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me ní', ne nij sí' ne'en man Diose ro', uno nij so' se-nana ní' adonj. Ne xa' sí'

ne cunuṽ sa' nimán qui'yaj Diose, tzaj ne ne uno nij so' se-nana ní' a ma'. Che'é dan ne'en ní' me síi nuṽ Nimán Diose nimán, ne ne'en ní' me síi nuṽ nana tiha' yu'unj nimán chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cunuṽ 'ee rá ní' man tuvi' ní', che'é se 'ee rá Diose man ní' a

⁷ 'Ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne no xcúún ní' cunuṽ 'ee rá ní' man tuvi' ní' adonj. 'O se Diose me síi rqué rej nucuj rihaan ní' cunuṽ 'ee rá ní' man tuvi' ní' a. Che'é dan nu' síi 'ee rá man tuvi' me se síi cunuṽ sa' nimán qui'yaj Diose me nij so' adonj. Ne ne'en nij so' man Diose adonj. ⁸ Ne síi ne 'ee rá man tuvi' me se ataa xcaj nij so' cuentá che'é Diose ei. 'O se ataa xcaj nij so' cuentá se vaa Diose me síi 'ee inanj rá man ní' adonj. ⁹ Ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj me che'é ne'en ní' se vaa 'ee rá Diose man ní' a. Dan me se nda' se orún' ya ta'núí Diose, tzaj ne ca'née Diose man ta'núí ma'an ya Diose rihaan chumij nihánj, che'é rej ca'vee gaa i'na' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj so' a. ¹⁰ Ne vaa che'é xcaj ní' cuentá se vaa ne caraa cochroj ní' rihaan Diose asino yaan ma'. Tananj asino yaan me se cunuṽ 'ee rá Diose ni'yaj Diose man ní', gaa ne ca'née so' man ta'núí so' che'é rej cavi' ta'núí so' ne tinavij ta'núí so' cacun' tumé ní' a. ¹¹ Ne che'é se cunuṽ 'ee rá Diose man ní' ro', che'é dan no xcúún ní' cunuṽ 'ee rá ní' man tuvi' ní', tinuj, nocoj. ¹² A doj yuvií ne quene'en rihaan man Diose nu' cavii nu' ca'na' ma'. Tzaj ne sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne ya ne Diose ga ní', ne aj cunuṽ sa' nimán ní' ndaa vaa guun rá Diose gaa cunuṽ 'ee rá Diose man ní' a.

¹³ Dan me se che'é se rqué Diose Nimán Diose rihaan ní' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa sij noco' man Diose me ní' ne yo'lo ne so' nimán

ní' a. ¹⁴ Ne aj ne'en núj se vaa ca'née Rej ní' Diose man ta'núí so' rihaan chumij nihánj che'é rej tinanii so' man nij síi man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun, ne aj nata' núj nana yo' rihaan yuvií ei. ¹⁵ Ne síi taj rihaan tuvi' se vaa ta'núí Diose me Jesucristó ro', so' me síi 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' chuguanj. ¹⁶ Ne aj ne'en núj se vaa 'ee rá Diose man ní', ne amán rá núj se vaa 'ee rá so' man ní' ei.

Diose me síi 'ee rá man ní' ei. Ne sij 'o 'ee rá man tuvi' ro', so' me síi 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' ei. ¹⁷ Ne che'é dan sese 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne asa' quisíj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií, ne se kuchu'vi' ní' ma'. 'O se quene'en ní' se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó gaa vaj so' rihaan chumij nihánj ro', danj qui'yaj ma'an ní' uún adonj. ¹⁸ Che'é dan síi ya ya 'ee rá man tuvi' ro', a doj ne chu'vi' so' ma'. Síi chu'vi' me síi uun rá se vaa qui'yaj Diose sayuun man so', ne nuveé sij ya ya 'ee rá man tuvi' me síi guun danj rá ma'. ¹⁹ Dan me se 'ee rá ní' man tuvi' ní' che'é se asino cunuṽ 'ee rá ma'an Diose man ní' a. ²⁰ Ne sese cataj yo'lo so' se vaa aráj cochroj so' rihaan Diose, ne sese nachri' so' ni'yaj so' tinúú so', ne síi ne me so' ei. 'O se sese ruvi' ya tinúú so' ni'yaj so' tzaj ne ne 'ee rá so' man tinúú so', ne asa' ca'vee caraa cochroj so' rihaan Diose, sese ne ruvi' Diose ni'yaj so' ga. ²¹ Ne nihánj me nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne cataj so' se vaa síi aráj cochroj rihaan Diose ro', no xcúún so' gaa 'ee rá so' man tuvi' so' uún adonj, taj Jesucristó a.

5

¹ Cunudanj nij síi amán rá se vaa me Jesucristó síi ca'née Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun ro', aj cunuṽ sa' nimán nij so', qui'yaj Diose chuguanj. Ne che'é

dan sese aráj cochroj ní' rihaan Dioso, ne no xcúun ní' gaa 'ee rá ní' man nij sí' cunuu sa' nimán yo' ei. ² Ne sese aráj cochroj ní' rihaan Dioso, ne sese uno ní' nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', ne veé sí' aráj cochroj rihaan ta'núí Dioso me uún ní' adonj. ³ Ne sese uno ní' nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', ne sji aráj cochroj rihaan Dioso me ní' chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne qui'yaj canaán ní' rihaan se nij man rihaan chumij nihánj a

Ne ne sayuun vaa cunó ní' rihaan Dioso ma'. ⁴ 'O se cunudanj nij sí' cunuu sa' nimán qui'yaj Dioso ro', qui'yaj canaán nij so' rihaan se nij man rihaan chumij nihánj, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ro', che'é dan aj qui'yaj canaán ní' rihaan chumij nihánj nanj ei. ⁵ Dan me se sí' amán rá se vaa Jesucristó me ta'núí Dioso ro', so' me sí' 'yaj canaán rihaan se nij man rihaan chumij nihánj adonj.

⁶ Nihánj me Jesucristó sí' ca'na' cata' ne, ne 'o se ne ca'na' so' cata' ne uun so' ma'. Dan me se ca'na' so' cata' ne so', ne ca'na' so' cavi' so' che'é ní' uún adonj. 'O se Nimán Dioso me se taj xna'anj Nimán Dioso rihaan ní', ne amán ya rá ní', ese ya uxrá a'mii Nimán Dioso adonj. ⁷ 'O se va'nuj nij rasuun taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó ei. ⁸ Dan me se Nimán Dioso taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó, ne che'é se cata' ne Jesucristó, che'é dan xcaj ní' cuentá che'é so', ne che'é se cavi' Jesucristó, che'é dan xcaj ní' cuentá che'é so', ne cuyaan a'mii va'nuj nij rasuun yo' a. ⁹ Dan me se uno ní' nana nata' tuvi' ní' sí' man rihaan chumij nihánj rihaan ní', ne che'é dan vaa che'é cunó ní' nana nata' Dioso rihaan ní' a. 'O se

sa' doj vaa Dioso rihaan yuvij, ne nata' so' rihaan ní' che'é ta'núí so' a. ¹⁰ Dan me se sí' amán rá ni'yaj man ta'núí Dioso ro', so' me sí' cuno se-nana Dioso a. Tzaj ne sí' na'vej rá cuchuman rá se-nana Dioso ro', so' me sí' uun rá se vaa sí' ne me Dioso a. 'O se ne cuchuman rá so' nana nata' Dioso rihaan so' che'é ta'núí Dioso ma'. ¹¹ Ne nana nata' Dioso rihaan ní' taj se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Dioso, che'é rej cavi' ta'núí Dioso che'é ní' a. ¹² Sí' noco' man ta'núí Dioso me sí' cayáán ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj ya ei. Tzaj ne sí' na'vej rá canoco' man so' taj ma'. Se cayáán so' ga Dioso ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ní' cuentá se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj a

¹³ Dan me se aj cachronj nana nihánj nayaa nij soj, che'é rej quene'en soj se vaa cayáán soj ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj, che'é rej me soj sí' amán rá ni'yaj man ta'núí Dioso ei. ¹⁴ Ne cuano nihánj me se a doj ne chu'vi' ní' cachinj ni'yaj ní' 'o rasuun rihaan Dioso a ma'. 'O se aj ne'en ya ní' se vaa sese ca'vej rá so' nica'j ní' rasuun cachún ni'yaj ní' rihaan so', ne rque so' adonj. ¹⁵ Ne che'é se ne'en ní' se vaa cunó so' me ma'an nana cachinj ni'yaj ní' rihaan so', che'é dan ne'en ní' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' a

¹⁶ Dan me se sese ne'en ní' tinúú ní' 'yaj so' me ma'an cacun', ne cachinj ni'yaj ní' che'é so' rihaan Dioso, ne Dioso me sí' caraa x'naa che'é cacun' qui'yaj so' adonj. Tzaj ne sese ne'en ní' man tinúú ní' 'yaj so' cacun' noco' ndo'o cacun' qui'yaj cavi' nu' so' rihaan Dioso, ne taj che'é cachinj ni'yaj ní' rihaan Dioso che'é so' a ma'. Dan me se vaa cacun' uun, ne vaa cacun' noco' ndo'o qui'yaj cavi' nu'

ní' rihaan Diose adonj. Tzaj ne che'é cacun' noco yo' me se se cachín ni'yaj soj mei. ¹⁷ Dan me se me ma'an se nij 'yaj ní' me cacun' chuguanj. Tzaj ne se cavi' nu' ní' rihaan Diose qui'yaj me ma'an cacun' yo' ma'. 'Q se ca'vee tinavij Diose cacun' yo' ei.

¹⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa nu' nij sí ca'ngaa nimán qui'yaj Diose ro', daj chihaa mǐj ne chéé nij so' xrej sí chree ma'. 'Q se tumé ta'ní Diose man nij so', ne se ca'vee qui'yaj chi'ij sí chree man nij so' a. ¹⁹ Ne ne'en ní' se vaa sí noco' man Diose me ní' adonj. Tzaj ne cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj noco' man sí chree ei. ²⁰ Ne ne'en ní' se vaa aj ca'na' ta'ní Diose, ne qui'yaj suun so' che'é ní', che'é rej ca'vee xcaj ní' cuentá che'é Diose ya, ne ne'en ní' se vaa me ní' sí noco' man ma'an ya ta'ní so' Jesucristó, ne Jesucristó ro', me ma'an ya Diose, ne so' me sí qui'yaj cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²¹ Ase vaa ta'níj vaa nij soj rihaanj, tinuj, nocoj. Dan me se cataj 'unj rihaan soj, ne cutumé ndo'o soj man soj rihaan ya'anj acóy yuvij man rihaan chumij nihánj ei. Ne se guun guun rá soj ni'yaj soj a 'ó rasuun vaa danj ma'.

Nihánj me síj vĳ yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan ca'née so' rihaan nij yuviĳ noco' man Diose a

¹ Síi chii nga mej, ne achrón 'unĳ yanj nihánj nayaā taran' nij soj sij narii Diose man sij nuu chre' rej achíin ni'yaj soj rihaan Diose a. Dan me se 'ee raj man soj, che'é rej sij noco' nana ya me taran' ní' a. Ne nuveé orún' 'unĳ me síi 'ee rá man soj ma'. 'Q se taran' nij síi ne'en nana ya 'ee rá man soj adonĳ. ² 'Ee rá nŭj man soj che'é se nuu nana ya nimán ní', ne yo'q cunuŭ nana ya yo' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anĳ ruguanĳ. ³ Ne me rá 'unĳ qui'yaj Rej ní' Diose do', ta'níi so' Jesucristó do', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unĳ cunuŭ 'ee rá roj so' ni'yaj roj so' man soj, ne me rá 'unĳ gaa xej nimán soj qui'yaj roj so', ne yo'q canoco' soj nana ya ne gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei.

Nana nihánj taj xna'anĳ se vaa yo'q qui'yaj ní' nana cataj xna'anĳ Diose rihaan ní', ne gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' a

⁴ Guun niha' uxrá raj, che'é se xcaj 'unĳ cuentá se vaa ta'aj nij soj me síi yo'q noco' tucuaán ya, ndaa vaa cataj xna'anĳ Rej ní' Diose rihaan ní' chuguanĳ. ⁵ Ne nihánj me se achíin ni'yáá 'unĳ rihaan soj se vaa qui'yaj nij soj ndaa vaa cataj xna'anĳ Diose rihaan ní' a. Ne nuveé nana ca'na' naca rihaan ní' me nana nihánj ma'. Maan se nana cataj xna'anĳ Diose rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so' me nana nihánj adonĳ. Ne nana nihánj taj se vaa cunuŭ 'ee rá ní' man tuvi' ní' a. ⁶ Sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne síi 'yaj ndaa vaa

cataj xna'anĳ Diose rihaan ní' me ní' ei. Ne yo' me nana cataj xna'anĳ so' rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so', ne me rá so' yo'q qui'yaj ní' nana yo' adonĳ. ⁷ 'Q se yaj me se curihanĳ ndo'o nij síi tiha' yu'unĳ rihaan chumĳ nihánj, ne cataj nij so' se vaa nuveé sij guun yuviĳ me Jesucristó a. Che'é dan me nij so' síi tiha' yu'unĳ a'mii nana ne, ne taj nij so' se vaa ma'an nij so' me síi ca'née Diose tinanii man yuviĳ rihaan sayuun a. ⁸ Cŭtumé ndo'o soj man soj se gaa nanĳ ca'anĳ ni'ya nu' nij rasuun sa' qui'yaj canaan soj ma'. Tzaj ne yo'q canoco' soj nana ya, gaa ne ve'é naru'vee Diose rihaan soj ei. ⁹ Ne me ma'an síi tanáj se-tucuanĳ Jesucristó ro', nuvi' Diose yáán ga so' ma'. Tzaj ne síi noco' raan se-tucuanĳ Jesucristó me se so' me síi yo'q yáán roj ta'nĳ Diose ga so' adonĳ. ¹⁰ Ne sese ca'na' 'q síi a'mii yo'q nana rej yanĳ soj, ne se ca'vej rá soj catuŭ so' rihaan soj, ne se ca'mii sa' soj ga so' ma'. ¹¹ 'Q se síi a'mii sa' ga so' me síi racuiĳ man so' qui'yaj so' se chi'ii adonĳ.

Nana nihánj taj xna'anĳ se vaa cuchĳ' Juan rej yanĳ nij so' a

¹² Vaa ndo'o nana me rá 'unĳ cataj xna'anĳ 'unĳ rihaan soj, tzaj ne na'vej rá 'unĳ cachron 'unĳ cunudanĳ nij nana rihaan yanĳ nihánj, che'é se que'ee ndo'o nana me yo' ei. Tzaj ne cuchĳ rihaan soj, raj, gaa ne ca'vee ca'mĳ rihaan ma'an tuvi' ya ní', gaa ne guun niha' uxrá rá ní' gaa nari' tuvi' ní' chuguanĳ. ¹³ Ne nij síi narii Diose yanĳ chuman' nihánj ro', me rá taran' nij so' se vaa ve'é cayáán taran' soj ei.

Nihánj me síj va'nuj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan, ne ca'néé so' yanj nihánj rihaan síi cu'naj Gayo a

¹ Síi chii ngá mej, ne achrón 'unj yanj nihánj nayaá so' sij cu'naj Gayo a. 'Ee raj mán so', che'é se sij nocó' nana ya me ní' a. ² Dan me se me rá 'unj se vaa cavii sa' so' ne gaa nucaá so' á. 'O se ya ya vaj avii sa' nimán so' nanj adonj. ³ 'O se guun niha' uxrá rá 'unj, che'é se ca'na' doj tinúú ní' rihanj nihánj, ne nata' nij so' rihanj se vaa yo'ó nocó' so' tucuaán ya ei. ⁴ Ne taj vaj yo'ó rasuun ca'vee qui'yaj guun niha' raj a ma'. Maan se orún' nana cunó 'unj se vaa ve'é noco' nij soj sij guun ta'níi 'unj man tucuaán ya, ne che'é nana yo' ro', uun niha' uxrá raj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuíj síi cu'naj Gayo man nij síi chéé nata' se-nana Jesucristó a

⁵ Dan me se 'ee raj mán so', ne ve'é 'yáá so' racuíj so' man nij tinúú ní' nij síi 'na' yo'ó chuman', ne che'é dan síi ve'é noco' man síi 'nij ra'a man ní' mé so', raj adonj. ⁶ Ne aj nata' nij so' rihaan nij síi amán rá yanj chuman' nihánj se vaa cunuu 'ee rá so' man nij so' chuguanj. Ne cunaj uxrá sese yo'ó racuíj so' man nij so' gaa chéé nij so' que'ee chuman' yo' ei. 'O se síi 'yaj suun rihaan ma'an Diöse me nij so' adonj. ⁷ 'O se cavii nij so' nata' nij so' se-nana síi 'nij ra'a man ní', ne taj vaj a 'ó rasuun ne quirj' nij so' ra'a nij síi na'vej rá cunó se-nana Jesucristó a man chuguanj. ⁸ Che'é dan nõ xcúún ní' racuíj ní' man taran' nij síi chéé che'é Diöse, gaa ne guun

ní' tuvi' nij so' síi nata' nana ya rihaan yuvij ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é 'o síi chi'ii nimán a

⁹ Dan me se qui'yáj 'o yanj cartá ca'néé 'unj rihaan cunudanj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chiháán so' a. Tzaj ne vaa yo'ó tuvi' nij so' síi cu'naj Diótfefes, ne so' me síi me rá guun chij rihaan nij so', ne na'vej rá so' cunó so' se-nanaj ma'. ¹⁰ Che'é dan, sese cuchí' uún 'unj rihaan so', ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é se nij 'yaj so' gaa tu'va so' nana nij che'é núj ei. Ne nuveé inanj nana nij a'mii so' ma'. Dan me se gaa uchi' nij tinúú ní' chiháán so', ne ne a'mii so' ga nij tinúú ní' ma'. Tananj uún, ne me ma'an síi me rá ca'mii ga nij tinúú ní', ne aráán so' chrej rihaan nij yuvij se gaa nanj ca'mii nij yuvij ga nij tinúú ní', ne ndaa rii so' xe' man nij yuvij chuguanj. Danj 'yaj síi cu'naj Diótfefes ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' a

¹¹ Dan me se 'ee rá 'unj mán so', tinuj. Ne se guun qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síi chi'ii ma'. Maan se qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síi vaa sa' á. 'O se síi 'yaj se sa' ro', me síi nocó' man Diöse adonj. Ne síi 'yaj se chi'ii ro', ne ne'en so' man Diöse a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Demetrio a

¹² Cunudanj nij tinúú ní' taj xna'anj che'é síi cu'naj Demetrio se vaa síi vaa sa' me so', ne ya ya síi sa' me so' adonj. Yo' me nana taj xna'anj núj rihaan so', ne aj ne'én so' se vaa nana ya me nij nana ataj xna'anj núj rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Juan rejanj Gayo a

¹³ Vaa ndo'o nana guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan so', tzaj ne na'vej rá 'unj cachron 'unj nu'

nana yo' rihaan yanj nihánj a man
 chuguanj. ¹⁴ Tzaj ne cuchij ri-
 haan so', gaa ne ca'vee ca'mii ní'
 me ma'an nana rihaan tuvi' ní' ei.
¹⁵ Dínj gaa nimán so' á. Me rá nij
 tinúú ní' se vaa ve'é cayáán so' á.
 Cataj so' rihaan 'o 'o nij tinúú 'unj
 yanj chiháán so' se vaa ve'é cumán
 nij so' raj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Judas ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Judas síi 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne tinúú Santiagó mej a. Cachronj nana nihánj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj sij canacúún Diose man canoco' man so' a. Dan me se 'ee rá Rej ní' Diose man soj, ne nicaj yu'unj Jesucristó man soj se gaa nanj tanáj soj se-nana Diose a.

² Me raj gaa 'ee ndo'o rá Diose man soj ne gaa xej nimán soj qui'yaj Diose ne gaa 'ee ndo'o rá soj tuvi' soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi narqué tucuáán ne a

³ Dan me se guun ndo'o raj cachronj nana rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj che'é daj gaa cavii sa' ndo'o taran' ní' vaa güii qui'yaj Diose, tinuj, nocoj. Tzaj ne yaj me se no xcúnj cachronj yo'ó nana rihaan yanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa terquee ndo'o soj canoco' raan soj se-tucuanj Diose tucuáán tucuachén nij síi nata' se-nana Jesucristó rihaan soj sij cunu sa' rihaan Diose a. ⁴ 'O se aj catúj yuve doj nij síi narqué tucuáán ne sca'núj soj, ne asij naá ndo'o nó nana rihaan danj Diose che'é nij so' se vaa vaa güii quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj. Sij na'vej rá cunó rihaan Diose me nij so', ne aj nari' nij so' nana se vaa me rá Diose ca'nee Diose cacun' xráá nij so', ne che'é dan taj nij so' se vaa ca'vee qui'yaj nij so' me ma'an se nij ga nij chana niha' rá a. Dan me se orún' Jesucristó me síi 'nij ra'a man ní', tzaj ne taj che'é

cunó nij so' rihaan Jesucristó, rá nij so' a.

⁵ Nda' se aj ne'en soj nu' nana no rihaan danj Diose, tzaj ne na'vej raj quini'yon soj nana yo', ne che'é dan noná uún 'unj nana nihánj xréé soj, ne dan me se síi 'nij ra'a man ní' ro', tinanii so' man taran' nij síi israelitá rihaan nij síi man Egiptó gaa naá, tzaj ne ta'aj nij so' ro', ne cuchuman rá ni'yaj man Diose, ne che'é dan cachén doj yo', gaa ne cavi' nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne aj ne'en soj se vaa ta'aj nij se-mozó Diose ro', ne ca'vej rá nij so' cata nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so', ne curihanj nij so' rej guun rá Diose cumán nij so', ne che'é dan numij nii man nij so', ne yo'ó veé danj gaa numii nij so' cayáán nij so' rej rmi' ndaa se quisij güii guee güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so', ne daj chihaa mij se ca'vee quinanii nij so' ma'.

⁷ Dan me se quiran' nij so' ndaa vaa quiran' nij síi man roj chuman' cu'naj Sodoma ga Gomorra ga yo'ó nij chuman' naj nichrun' a. Dan me se ase vaa se chi'ii qui'yaj ta'aj se-mozó Diose yo' ro', danj vaa se chi'ii qui'yaj nij síi man nij chuman' yo', ne ndaa guun rá nij so' cotoj nij so' ga chii chana do', ga xcuu do', ne che'é dan yuun che'e tucuayuu Diose ya'an chiháán nij so', ne che'é dan me ca'vee xcaj ní' cuentá se vaa sese qui'yaj ní' se chi'ii, ne cacaa ní' rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diose adonj.

⁸ Nda' se ne'en nij síi narqué tucuáán ne rihaan soj daj vaa sayuun quiran' nij síi israelitá do', nij se-mozó Diose do', nij síi man Sodoma do', tzaj ne taj se qui'yá' xcaj nij so' cuentá ma'. 'O danj 'yaj nij so' se nij, ne ase vaa síi a'nu' vaa nij so', che'é se amán rma'an rá nij so' nana ne nanj ei. Ne che'é dan 'yaj ndo'o nij so' se chi'ii, ne tucuáá nij so' rihaan Diose, ne a'mii nij so'

nana chi'ij che'é nij se-mozó Diose a. ⁹ Tzaj ne ndaa sí cu'naj Migueé sí 'nij ra'a man nu' nij se-mozó Diose ro', gaa naá gaa cavi' Moisés ne canó tuvi' Migueé ga sí chree che'é cúu man Moisés, ne ne quisij rá Migueé ca'mij so' nana nij rihaan sí chree ma'. Maan se cataj Migueé rihaan sí chree se vaa sí 'nij ra'a man ní' me sí caxrij yuvaa man sí chree, cataj Migueé a. ¹⁰ Tzaj ne ino 'yaj nij sí narqué tucuaán ne ga sí cu'naj Migueé yo', ne nda' se ne ne'en nij so' daj vaa nij se-mozó Diose, tzaj ne ne chu'vi' nij so' ca'mij nij so' nana nij che'é nij se-mozó Diose ma'. Ne ase vaa xcuu ne acaj cuentá 'yaj naá guun se vaa me rá qui'yaj ro', danj vaa nij sí narqué tucuaán ne, ne che'é dan quirj' nij so' vaa güii adonj. ¹¹ Nique nij so' che'é sayuun quiran' nij so' nanj adonj. 'Q se ase vaa qui'yaj sí cu'naj Caín gaa ticavi' so' man tinúu so' gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne xcoj ruvaa rá nij so' ga tuvi' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj sí cu'naj Balaam gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj nij so' man tuvi' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj sí cu'naj Coré ro', danj vaa 'yaj nij so', ne dan me se tucuaá Coré rihaan Moisés, ne che'é dan chumanj yo'óo man nij tuvj' nij so', qui'yaj Diose a. Ne danj quiran' guce nij sí narqué tucuaán ne, quiran' uxrá nij so' sayuun vaa güii, qui'yaj Diose ei.

¹² Gaa nuu chre' soj chá soj chraa, ne ne chu'vi' nij sí narqué tucuaán ne yo' qui'yaj nij so' se nij, ne che'é dan ase vaa luj chi'ij ro', danj vaa nij so' rihaan soj ei. Sí taj ya'anj man ma'an me nij sí narqué tucuaán ne yo', ne ne racuj nij so' man tuvi' nij so' ma'. Ase vaa ngaa no rma'an xta' ne ne aman 'yaj ro', vaa nij so', ne vaj nij so' rej

rque do', rej xraj do' adonj. Ne ase vaa chruun nuvi' vaj chruj man raá gaa sí dió cuman chruj raá ro', vaa nij so', ne chruun naco me nij so', ne chruun quiriháj nii quirij'ij nii rihaan yo'óo me uún nij so' adonj. Ase vaa ngaa ga chruun ro', danj vaa nij sí narqué tucuaán ne yo' ei. Asino yaan guun rá yuvij se vaa sí sa' me nij so', tzaj ne nuvi' suun sa' síj, 'yaj nij so' ma'. ¹³ Ase vaa rii ndo'o na ya'anj yatan' chi'ij rej tu'va na ya'anj ro', danj vaa rii ndo'o nij so' se chi'ij 'yaj nij so' quene'en yuvij, ne ase vaa yati' natuná rej cheé 'o 'o yavii ro', danj vaa uún nij so', ne taj che'é gaa nucuaj rá ní' man nij so' ma'. Vaa güii, ne ca'nej Diose man nij so' cayáán nij so' rej rmi' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj nanj ei.

¹⁴ Sí cu'naj Enoc me se aj síj vatan' xii so' cachén, ne dan me se ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Adán me so', ne dan me se nata' so' che'é nij sí narqué tucuaán ne rihaan soj cuano, ne dan me se cataj sí cu'naj Enoc a: "Cuno soj ca'mij á. Vaa güii, ne ca'na' sí 'nij ra'a man ní' ga que'ee mij nij se-mozó so' nij sí guee, ¹⁵ ne ca'ne' so' cacun' che'é cunudanj yuvij, ne cataj so' se vaa tumé nij sí ne noco' man Diose cacun' che'é nu' cacun' qui'yaj nij so' do', che'é nu' nana nij ca'mij nij so' che'é Diose do' a." Danj ca'mij Enoc che'é nij sí narqué tucuaán ne rihaan soj nihánj cuano a. ¹⁶ Nij so' me se taj se qui'yá' caran' rá nij so' nij'yaj nij so' se vaa 'yaj Diose do', se vaa 'yaj tuvi' nij so' do' ma'. Inanj 'yaj nij so' se nij ndaa vaa me rá ma'an nij so', ne inanj danj 'yaj nij so' nanj chuguanj. Sí xta' inanj a'mii me nij so', ne ve'é ndo'o a'mii nij so' ga ru'vee che'é se inanj me rá nij so' quirj'ij nij so' sa'anj man nij ru'vee adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuaán narqué Judas rihaan nij sí

cuchumán ya rá ni'yaj man Jesucristó a

¹⁷ Tzaj ne soj ro', yo'o cunuû rá soj nana cataj xna'anj nij apóstol cune' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' man nata' rihaan yuvij che'é so', tinuj, nocoj. ¹⁸ Nihánj me nana ca'mii nij so' rihaan soj a: "Asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumij, ne ca'na' sí ca'nga' nacoq ni'yaj man nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj qui'yaj nij so' se nij, ne guun rá nij so' cachee nij so' ndaa vaa me rá ma'an nij so', ne se canoco' nij so' man Diose a man adonj". Danj vaa nana cataj nij apóstol che'é nij sí narqué tucuáán ne a.

¹⁹ Nij sí narqué tucuáán ne yo' ro', 'yaj uun yanij nij sí noco' man Jesucristó rihaan tuvi' nij so' ei. Inanj che'é nee man nij so' acaj nij so' cuentá, ne che'é yo'ó rasuun ne acaj nij so' cuentá a ma'. Ne ase vaa xcuu vaa nij so', ne nuvi' nimán nij so' nuu a ma'. ²⁰ Tzaj ne soj me se yo'ó raan canoco' soj se-tucuanj Diose tucuáán guee, tinuj, nocoj. Ne ca'vej rá soj racuj Nimán Diose man soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ei. ²¹ Yo'ó qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne yo'ó gaa 'ee rá Diose man soj chuguanj. Na'vij soj güii cayáán ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee rá so' man ní' ei.

²² Xa' nij sí uun vij rá, tzaj ne naquiyaj nica soj nimán nij so' canoco' nij so' Diose ei. ²³ Nago' soj chrej nucuaj man yo'ó ta'aj nij sí tumé cacun' che'é rej quinaniij nij so' rihaan ya'an a. Ne gaa 'ee rá soj man nij sí aj cuno se-nana nij sí narqué tucuáán ne ei. Tzaj ne kuchu'vi' soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so', ne quinachri' soj ni'yaj soj se chi'ii 'yaj nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose daj a güii a

²⁴⁻²⁵ Sa' uxrá vaa orún' Diose sí tinaniij man ní' rihaan sayuun, ne guun nucuaj so' caráán so' rihaan ní' se qui'yaj ní' cacun' man chuguanj. Guun nucuaj so' tumé so' man ní' ndaa se quisij güii cayáán ní' rihaan so' rej guun chij so', ne gaa nica nimán ní' güii yo', qui'yaj so', ne guun niha' uxrá rá ní', qui'yaj so' adonj. Ne Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me sí racuj man ní', ne che'é dan cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose nu' cavii nu' ca'na', ne sa' uxrá 'yaj so' yaj, ne sa' uxrá qui'yaj so' nu' cavii nu' ca'anj, ne yo'ó guun chij so' chuguanj. Veé danj gaa ya ei.

Yanj nihánj taj xna'anj che'é nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan a

¹ Nihánj me nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so', ndaa vaa cataj xna'anj ma'an Diose rihaan so', ne rasuun guun ra'yanj ya vaa güii me nij rasuun yo' ei. Ne Jesucristó ro', so' me síi ca'née se-mozó rihaan síi cu'naj Juan síi nuu 'yaj suun rihaan so', ne dan me se xcaj síi cu'naj Juan cuentá che'é nu' nij rasuun nihánj, qui'yaj Jesucristó ei. ² Ne síi cu'naj Juan me síi ataj xna'anj nihánj rihaan nu' nij yuvii che'é nu' se-nana Diose ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne rasuun quene'en ma'an so' me nu' nij rasuun nihánj adonj. ³ Ne cavii sa' uxrá nij síi nayaá nana nihánj rihaan tuvi', ne tanañj uún ne cavii sa' nij síi a'née sa' nana nihánj, sese ya 'yaj nij so' ndaa vaa taj nana no rihaan yanj nihánj chuguanj. 'Q se daj doj quisij ya güii ca'na' nij rasuun yo' ei.

⁴⁻⁵ Dan me se 'unj sij cu'naj Juan me síi 'yaj yanj nihánj, ca'nej 'unj rihaan cunu' chij ya x'ne' nij soj sij man estado Asia sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose qui'yaj ndo'o Nimán Diose qui'yaj ndo'o Jesucristó qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán soj, qui'yaj nij so' adonj. Ne Diose ro', me síi nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii ca'na' so' adonj. Ne Nimán Diose ro', vaa guee inanj, ne chij ya se nucuaj nicaj so', ne nicun' so' rihaan xrúun Diose chruun xlá rej rii

ta'nga' Diose ei. Ne dan me se Jesucristó me síi nata' nana ya rihaan ní', ne so' me síi cunuun i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij síi cavi' síi cunuun i'na' uún vaa güii, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij síi nicaj suun rey man rihaan chumii nihánj adonj.

Ne Jesucristó me síi 'ee rá man ní', ne aj tinanii so' man ní' rihaan cacun' tumé ní' gaa cavi' so' a. ⁶ Ne cune' so' man ní' guun ní' síi nicaj suun rey ne guun ní' xrej nuu rihaan Rej so' Diose a. Ne ve'é guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁷ Dan me se ca'na' so' xráá ngaa, ne quene'en cunudanj nij yuvii man so', ne ndaa nij síi qui'yaj sayuun man so' quene'en man so', ne go' cunudanj nij yuvii man rihaan chumii cuxru' nimán nij so', che'é rej quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁸ Ne Diose síi 'nij ra'a man ní' taj: —'Unj me se ase vaa letrá A ga letrá Z vaa 'unj a. Dan me se veé 'unj nicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Dan me se veé 'unj nicun' yaj, ne veé 'unj nicun' asij naá, ne vaa güii cuchí' yá 'unj rihaan soj a. Ne 'unj me síi guun nucuaj qui'yaj cunudanj a —taj Diose síi 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa Jesucristó gaa curuvi' so' rihaan síi cu'naj Juan a

⁹ 'Unj sij cu'naj Juan ro', tinúu soj mé 'unj, ne síi ran' sayuun ga soj mé 'unj, ne síi nucuaj nimán rihaan sayuun mej ga soj, ne danj ran' ní' che'é se sij me rá guun chij Diose rihaan chumii nihánj me nu' ní' a. Dan me se yáan 'unj yo'óo naj tanuu na ya'anj yo'óo cu'naj Patmos, ne yo' me rej ca'née nii manj che'é se sij nata' se-nana Diose mej

ne sij taj xna'anj nana che'é Jesucristó mej a. ¹⁰ Ne 'o güii na'víj ní rihaan síi 'nj ra'a man ní me se quene'en nimanj rasuun, ne dan me se rej xcoj ro', nucuaj ndo'o ca'mii yo'ó so' cunoj, ne daj se uun rá' gaa a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunoj se-nana so' adonj. ¹¹ Ne cataj so':

—'Unj ro', me ya síi canicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj so' a. Dan me se cataj so'— Cachron so' nana che'é nu' nij rasuun quene'én so' rihaan yanj, ne ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj yanj chij chuman' á. Dan me se rihaan nij síi man Efeso do', rihaan nij síi man Esmirna do', rihaan nij síi man Pérgamo do', rihaan nij síi man Tiatira do', rihaan nij síi man Sardis do', rihaan nij síi man Filadelfia do', rihaan nij síi man Laodicea do', ca'nej so' yanj yo' á —taj so' cunoj a.

¹² Gaa ne canicaj 'unj ni'yaj 'unj man síi ca'mii nana dan rihanj, ne quene'enj chij aga' oró míi aga' taj aga' ya'an a. ¹³ Ne tanuu nij aga' taj aga' ya'an ro', quene'enj 'o síi nicaj yu'unj man yuvi, ne nuu so' yatzíj xcaan, ne 'nij catuun so' merque caxra' anó ndaa rucuaa so' a. Ne merque aga' oró míi me yo' a. ¹⁴ Ne raá so' do', yuvé raá so' do', me se catzii ndo'o vaa yo' a. Dan me se ase vaa cachij xraá matzinj catzii do', ase vaa yu've' do', danj vaa raá so' a. Ne rlij rihaan so' ro', ase vaa ya'an vaa yo', chuguun yo' a. ¹⁵ Ne tacóo so' ro', ase vaa aga' bronce maree axríj ya'an nii man rque chruún hornó vaa tacóo so' a. Ne daj se uun rá' unó' cayuj vaj chraá xij ro', danj guun raj cunoj nana ca'mii so' a. ¹⁶ Ne ra'a so' rej nuva' so' ro', coró' so' chij yati', ne neé espadá sihaa nu' niha rihaan curihanj tu'va so', ne ase vaa nucuaj ndo'o chuguun güii ro', danj

vaa chuguun nu' so' ni'yaj 'unj man so' a.

¹⁷ Dan me se gaa quene'én 'unj man so', ne naxrú' 'unj ca'anj quinaá 'unj rihaan yo'óo tacóo so', ne ase vaa síi cavi' ro', danj vaa 'unj a. Dan me se cuta' so' ra'a so' rej nuva' so' xráj, ne cataj so':

—Se kuchu'ví' so' ma'. 'Unj ro', me síi táa yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me síi noco' xco rihaan cunudanj adonj. ¹⁸ Ne síi vaa i'na' mej a. Dan me se cavi' 'unj, tzaj ne cuano nihánj me se vaa i'na' uún 'unj, ne dan me se yo'ó gaa i'na' 'unj nu' cavii nu' ca'anj adonj. Ne 'unj ro', me síi no xcúun cataj me síi cavi' ne me síi ca'anj rej man nij síi cavi' adonj.

¹⁹ "Che'é dan me cachron so' nana rihaan yanj che'é nu' se vaa quene'én so' nihánj, ne dan me se cachron so' che'é rasuun man cuano, ne cachron so' che'é rasuun ca'na' rej rihaan ní' a. ²⁰ Ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj che'é chij nij yati' taj ra'aj ne'én so' do', che'é chij nij aga' oró míi aga' taj aga' ya'an do' a. Dan me se chij nij yati' do', nij aga' taj aga' ya'an do', ma'an nij yuvi amán rá ni'yaj manj yanj chij nij aman' me nij rasuun yo' a —taj so' rihanj a.

2

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Efeso a

¹ Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efeso á: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicaj chij yati' ra'a rej nuva' ei. Ne sij vaj sca'núj chij nij aga' oró míi taj aga' ya'an mej ei. Dan me se cuño soj sij ne chuman' Efeso a. ² Aj ne'én 'unj daj 'yaj soj se vaa 'yaj suun uxrá soj ne nucuaj ndo'o vaa nimán soj rihaan sayuun adonj. Ne

aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj man nij sí chí'ij mei. Ne xa' nij sí tiha' yu'unj tu'va rma'an se vaa sij cune! Jesucristó nata' rihaan yuvij che'é so' me nij so', tzaj ne aj nuchruj raá soj che'é nij so', ne aj xcaj soj cuentá se vaa nuveé sij a'mii ya me nij so' a man adonj. ³ Ne nucuaj ndo'o vaa nimán soj rihaan sayuun quiran' soj che'é rej sij nocó' manj me soj, ne ne ca'ne' a doj rá soj a ma'. ⁴ Tzaj ne vaa 'o cacun' tumé soj rihanj se vaa asij rque doj me se caráj cochroj ndo'o soj rihanj, tzaj ne yaj me se do' do' ca'ne' rá soj aráj cochroj soj rihanj ei.

⁵ "Che'é dan nanuj rá soj daj qui'yaj soj gaa ataa ca'anj yanij soj rihanj, ne canicaj nimán soj, ne guun rá soj ndaa vaa guun rá soj asino yaan á. Sese se canicaj nimán soj, ne cuchí' 'unj rihaan soj, ne ca'nee 'unj se-aga' soj aga' taj aga' ya'an rej nicun' yo' nanj adonj. ⁶ Tzaj ne nihánj me se sa' qui'yaj soj, se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj se vaa 'yaj nij sí nicolaíta, ne veé danj vaa guee, ne na'vej rá ma'anj ni'yaj 'unj se vaa 'yaj nij so' uún ma'. ⁷ Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cuno soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se rihaan sí 'yaj canaán rihaan nu' sayuun me se rque 'unj chruj man raá chruun qui'yaj gaa i'na' yuvij nu' cavii nu' ca'anj ga Diose cha so', ne chruun yo' ro', nicun' rej sa' ndo'o rej rihaan ma'an Diose ei." Veé danj sij nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efeso a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Esmirna a

⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicun' asij rque do', sij canicun' nu' cavii nu' ca'anj do', ne sij cavi' mej, tzaj ne cunuu i'na' ya uún 'unj ei. ⁹ Ne'én 'unj daj vaa sayuun ran' nij soj sij man chuman' Esmirna, ne ne'én 'unj se vaa nique ndo'o soj adonj. Tzaj ne rihaan Diose me se sí ru'vee me ya soj ei. Ne vaa nij sí tu'va rma'an taj se vaa yuvij israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá me ya nij so' ma'. Maan sij tucu'yón se-nana Satanás me nij so' nanj á. Ne ne'én 'unj se vaa a'mii nij so' nana nij che'é soj ei.

¹⁰ "Tzaj ne a doj se cuchu'vi' soj che'é sayuun quiran' soj ma'. Dan me se sí chree ro', me se caxrii so' taga' man ta'aj soj, che'é rej cuchu'vi' soj ne tanáj soj tucuáan sa' ei. Ne chí' güii quiran' soj sayuun danj chuguanj. Dan me se nda' se ticavi' nii man soj, tzaj ne yo'o canocó' soj manj, ne vaa güii rque 'unj 'o cachriin cunuú raá soj, che'é rej sij gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose guun soj ei. ¹¹ Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cuno soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se se quiran' sí qui'yaj canaán yo' sayuun asa' cavi' uún nij sí tumé cacun' a ma'." Veé danj sij nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a —taj uún so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Pérgamo a

¹² Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii

'un̄j sij nicaj neê espadá sihaa nu' niha rihaan rihaan soj sij ne chuman' Pérgamo a. ¹³ Ne'én 'un̄j rej ne nij soj, se vaa uun chij ndo'o Satanás rej yo' ei. Tzaj ne yo'o noco' soj manj, ne ne tanáj xco soj se-tucuanj 'un̄j ma'. Dan me se vaa sí cu'naj Antipas sí yo'o nata' rihaan yuvii che'é 'un̄j, ne nda' se ticavi' nii man so' rej ne soj rej ne ma'an Satanás, tzaj ne ne ca'ne' rá soj ga se-nanaj ma'. ¹⁴ Tzaj ne vaa doj cacun' tumé soj rihanj, se vaa maan sca'núj soj 'nij sí noco' se-nana sí cu'naj Balaam sí tucu'yón rihaan sí cu'naj Balac se vaa ca'nej so' tucuaán chi'ii nimán nij sí israelitá se vaa cha nij sí israelitá rasuun rqué nii rihaan nij ya'anj cacój nij tuvī' Balac ne qui'yaj nij so' cacun' ga chana, ne dan me se quiri' nij sí israelitá rihaan Diose, qui'yaj cacun' yo' ei. ¹⁵ Ne tananj uún, ne man ta'aj nij sí nicaj se-tucuanj nij sí nicolaíta sca'núj soj uún ei. Dan me se nachri' 'un̄j ni'yaj 'un̄j tucuaán yo' ei.

¹⁶ "Che'é dan canicaj nimán soj, tanáj soj chrej chi'ii yo' ei. Se taj, ne ra'yanj cuchī' 'un̄j rihaan soj, ne nicaj 'un̄j neê espadá nuu tu'vaj cunu' 'un̄j ga nij soj adonj. ¹⁷ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúun soj cunō soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Rihaan sí 'yaj canaán ro', rque 'un̄j se cu'naj maná se 'nij yuve cha so', ne caxrii 'un̄j 'o yahij catzii ston so', ne quino naca 'o se-chuvii yo'o so' nicaj sí qui'yaj canaán, ne dan me se taj a 'ó sí ca'vee nayaá nana yo' a ma'. Maan se orún' sí nicaj yahij catzii yo' me sí quene'en me taj yo' nanj adonj." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Tiatira a

¹⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Gaa ne cachron so' nana nihánj ne ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a: "Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'un̄j ta'nij Diose cunō soj, ne 'un̄j ro', ase vaa ya'an vaa rlii rihanj, ne ase vaa aga' bronce marce vaa tacój a. ¹⁹ Ne'én 'un̄j daj 'yaj nij soj se vaa 'ee rá soj tinúú soj ne yo'o amán rá soj ni'yaj soj manj ne 'yaj suun soj che'é tinúú soj ne yo'o nucuaj vaa nimán soj rihaan sayuun a. Dan me se doj a 'yaj suun soj yaj adonj. Gaa guun che'e soj canoco' soj manj me se doj doj 'yaj suun soj nda' rá se 'yaj soj yaj ei. ²⁰ Tzaj ne vaa cacun' tumé soj rihanj se vaa a'vej rá soj cayáan chana cu'naj Jezabel ga soj a. Ne no' me níj taj se vaa chana nata' se-nana Diose me no', ne tucu'yón no' man yuvii, ne tiha' yu'unj no' man nij sí 'yaj suun rihaan ma'anj ei. Ndaa síj, gaa ne 'yaj nij so' cacun' ga chana ne cha nij so' rasuun rqué nii rihaan ya'anj cacój nii uún adonj. ²¹ Ne ca'ne' raj cachon doj güii che'é rej guun raj se vaa canicaj nimán no' ne tanáj no' chrej chi'ii ne canoco' no' chrej sa' adonj. Tzaj ne na'vej rá no' canicaj rá no' ne tanáj no' se chi'ii 'yaj no' ma'. ²² Che'é dan nihánj me se quiri'ij 'un̄j man no' rihaan chruun camá, ne nij sí qui'yaj cacun' ga no' ro', quiran' uxrá nij so' sayuun, qui'yaj adonj. Danj quiran' nij so' sese se canicaj nimán nij so' ne se tanáj xco nij so' se vaa 'yaj nij so' ga no' ei. ²³ Ne yo'o cavi' ta'núú chana yo', qui'yaj, gaa ne quene'en cunudanj nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' se vaa 'un̄j me sí acaj ndo'o cuentá daj vaa raá yuvii do', daj vaa nimán yuvii do', ne naru'vee 'un̄j rihaan

'o 'o nij soj che'é se vaa 'yaj 'o 'o nij soj chuguanj.

²⁴ Ne nihánj me se ca'mii 'unj rihaan yo'ó nij soj sijn man chuman' Tiatira sijn ne noco' tucuáán chí'ij yo' a. 'O se tucuáán sca' yuve ndo'o me tucuáán noco' yo'ó nij so', rá ma'an nij so', tzaj ne se-tucuanj Satanás me yo' rihaan soj, ne ne nari' soj tucuáán yo' a ma'. Dan me se taj che'é cuta' 'unj doj suun xráá soj a ma'. ²⁵ Maan se yo'o noco' soj tucuáán nicaj soj ndaa se quisij güii cuchí' 'unj rihaan soj ei. ²⁶ Ne síi 'yaj canaán yo'o 'yaj suun suun ca'né' 'unj rihaan ndaa se cuchí' 'unj rihaan soj ro', guun chij so' rihaan nij chuman' na'vej rá canoco' manj, qui'yaj adonj. ²⁷ Ne nicaj so' vará aga' hierró, ne tumé so' man nij so', ne dan me se ndaa rá se vaa 'yaj nii gaa uxra' nii xruj ro', danj gaa qui'yaj síi guun chij yo' chuguanj. ²⁸ Dan me se ase vaa guun chij ma'anj qui'yaj Réj Diose ro', danj gaa guun chij so', ne rque 'unj yati' xta'ngaa urihanj rej nichrun' rá ranga' rihaan so' adonj. ²⁹ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a." Veé danj sijn nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a —taj so' rihanj a.

3

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Sardis a

¹ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sijn nicaj Nimán Diose do', chij nij yati' do', rihaan soj sijn man chuman' Sardis, ne Nimán Diose ro', vaa guee so', ne chij ya se nucuj

nicaj so' a. Ne'én 'unj daj 'yaj nij soj, ne dan me se síi vaa i'na' ya nimán me soj, rá yuvii, tzaj ne ase vaa síi cavi' nimán vaa soj rihanj nanj adonj. ² Dan me se narij soj nej rihaan soj ruguanj. Tumé soj man ma'an soj, ne ca'nej soj se nucuj nimán tinúú soj nij síi daj doj cavi' nimán á. 'O se xcaj 'unj cuentá se vaa nu' se 'yaj soj, nuveé se aran' rá Diose me nij yo' ma'. Tadó soj ei.

³ Che'é dan nanuj rá soj nana tucu'yón nii man soj do', nana cuno soj do', ne yo'o qui'yaj soj ndaa vaa taj nana yo', ne canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa' ei. Sese se tumé soj man soj, ne ase vaa 'na' síi ituu ro', danj gaa cuchij rihaan nij soj, ne se quene'en uxra' soj me orá me cuchij rihaan soj man adonj. ⁴ Tzaj ne man ta'aj tuvi' soj sijn man chuman' Sardis ne qui'yaj cacun' mei. Ne che'é dan ase vaa síi nuu yatzij naruvii ro', danj vaa nij so' cuano rihanj chuguanj. Ne nij so' ro', vaa güii cunuú nij so' yatzij catzii, ne cachee nij so' gaj adonj. 'O se no xcuún nij so' qui'yaj nij so' danj adonj. ⁵ Dan me se cunudanj nij síi 'yaj canaán ro', vaa güii rque nii yatzij catzii cunuú so', ne daj chihaa nij se tirí' 'unj se-chuvii so' no rihaan yanj no se-chuvii nij síi gaa i'na' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nata' 'unj rihaan Réj Diose, rihaan nij se-mozó so' do', se vaa me nij so' síi noco' manj adonj. ⁶ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a." Veé danj sijn nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Filadelfia a

⁷ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij vaa sa' inanj sij ca'neé ya Diose rihaan chumiij cunō soj a. Ne 'unj ro', me sí uun chij ndo'o ndaa vaa guun chij sí cu'naj David gaa naá adonj. Dan me se sese ca'núj 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne sese caráán 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij ca'nūu uún ta'yaa yo' ma'.⁸ Dan me se aj ne'én 'unj daj 'yaj nij soj a. Ne nihánj me se xcaj soj cuentá se vaa aj ca'núj 'unj ta'yaa rej rihaan soj, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne nij soj me se nda' se nuveé sij nucuaj ndo'o nimán me soj, tzaj ne yo'o 'yaj soj se-nanaj, ne ne cataj soj se vaa nuveé sij noco' manj me soj ma'. Yo'o taj soj se vaa sij noco' manj me soj adonj.⁹ Ne vaa nij sí tu'va rma'an se vaa sij israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá ya me nij so' ma'. Maan se sí ne me nij so', ne sí tucu'yón se-nana Satanás me uún nij so' ei. Dan me se nagoj man nij so' rihaan soj, ne cuchí' nij so' rihaan soj, ne canicun' ruj nij so' rihaan soj, ne quene'en nij so' se vaa sij cunuu 'ee raj man me soj adonj.¹⁰ Che'é se aj qui'yaj soj nu' se-nanaj nana taj se vaa nō xcúún soj gaa nucuaj nimán soj rihaan sayuun ro', che'é dan tinanii 'unj man soj rihaan sayuun ca'na' rihaan nu' chumiij nihánj vaa güii, asa' xcaj 'unj cuentá daj vaa nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumiij adonj.

¹¹ “Dan me se daj doj cuchij rihaan soj chuguanj. Nicaj raan soj tucuáán nicaj soj, gaa ne se ca'vee ca'nee nii cachriin cunuú raá soj cachriin qui'yaj canaán soj rihaan soj ei.¹² Ne sí qui'yaj canaán ro', me se ase vaa 'o chraan xcaan nicun' tacóo nuví nocoo rej na'víj

yuvij rihaan Diose ro', danj gaa so' rihanj, qui'yáj, ne se curihanj uún so' rej ne 'unj ma'. Ne rihaan so' ro', cachron 'unj va'nuj nana, ne dan me se cachron 'unj se-chuvij Diose sí noco' 'unj, ne cachron 'unj se-chuvij chuman' ne Diose noco' 'unj chuman' cu'naj chuman' Jerusalén chuman' naca nanij rihaan chumiij nihánj, ne cachron 'unj se-chuvij ma'anj nana naca ya cachron 'unj rihaan so' adonj.¹³ Sese taj yu'uj xreé soj, ne nō xcúún soj cunō soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a.” Veé danj sij nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Laodicea a

¹⁴ Gaa ne cataj uún so' rihanj:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a: “Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'unj sij qui'yaj nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Dan me se 'unj me sí nata' ya se-nana Diose rihaan soj ndaa vaa me rá Diose qui'yáj, ne 'unj me sí qui'yaj nu' se man rihaan chumiij nihánj ei. Ne qui'yáj nu' se vaa me rá Diose qui'yáj ei.¹⁵ Dan me se ne'enj nu' se vaa 'yaj soj, ne nuveé se acoj ne nuveé se ya'aan me soj mei. Ca'vee doj a sese guun soj se acoj inanj ni', ase se ya'aan inanj ni' a.¹⁶ Dan me se che'é se ase vaa na guun vaa soj ne nuveé se acoj nuveé se ya'aan nuveé me soj, ne che'é dan ne se uun soj rihanj ma'. Dan me se maan che'é se danj vaa soj ro', che'é dan ticamanj man soj rihaan yo'óo nanj adonj.¹⁷ Dan me se taj soj se vaa ru'vee inanj soj, ne taj vaj a doj rasuun ne achiin rihaan soj, rá soj a. Tzaj ne ne ne'en soj

sese ase vaa síi nique ndo'o vaa soj, ne ase vaa síi achiin caridad rihaan vaa soj, ne ase vaa tuchrii vaa soj, ne ase vaa síi canj nuvi' sagan' ro', vaa nu' soj nanj adonj.

¹⁸ "Che'é dan narquej rej nucuaaj man soj se vaa quiraan soj aga' oró míi rihanj aga' cachén ya'an ne cunuu sa' inanj, gaa ne ca'vee cunuu ru'vee ya ya soj rihanj ei. Ne quiraan soj yatzij catzii rihanj, ne ca'vee cunuû soj, ne se quene'en yuvi se vaa nuvi' sagan' soj ne se guun na'aj soj se vaa nuvi' sagan' soj ma'. Ne quiraan soj rmedió sa' rihanj, ne caxrii soj rlij rihaan soj, gaa ne ca'vee quene'en soj, ne xcax sa' soj cuentá ei. ¹⁹ Dan me se 'unj ro', taj xna'anj 'unj rihaan nu' nij síi 'ee raj man daj qui'yaj nij so', ne qui'yáj sayuun man nij so' sese se cuno nij so' rihanj chuguanj. Che'é dan guun niha' rá soj cunō soj rihanj, ne canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa' doj á. ²⁰ Nihánj me se ase vaa 'o síi nicun' ta'yaa ne tica'mii ta'yaa ro', vaa 'unj a. Ne sese vaa yo'o so' cunō se-nanaj, ne sese vaa nuu so' ta'yaa, ne catuu 'unj rihaan so', ne chaj chraa ga so', ne so' cha chraa ga 'unj, ne ve'é qui'yaj núj ei. ²¹ Ne síi qui'yaj canaán ro', cayáan so' rihaan xrúun 'unj chruun xlá sa' ga 'unj, ne guun chij so' gaj, qui'yáj, ndaa vaa qui'yaj Réj Diose gaj ei. Dan me se gaa qui'yaj canaán ma'anj, ne cayáan 'unj rihaan xrúun Réj Diose chruun xlá sa' ga so', ne guun chij 'unj ga so', qui'yaj so' chuguanj. ²² Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cunō soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o nij chuman' adonj." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a —taj so' rihanj a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en Juan ma'an chruun xlá sa' rej uun chij Diose a

¹ Quisij ca'mii so' nu' nana dan, gaa ne quene'en 'unj 'o ta'yaa taj ya'núj rej xta' a. Gaa ne cunō 'unj ca'mii uún síi ca'mii asino yaan rihanj, ne se-nana so' ro', daj se uun rá' unó' a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunōj se-nana so' a. Ne cataj so' rihanj a:

—Cavii so' ca'na' so' nihánj, gaa ne tihanj rihaan so' nu' se vaa guun rej rihaan so' á —taj so' rihanj a.

² Ne ra'yanj quene'en nimanj rasuun, ne quene'enj chruun xlá sa' ndo'o rej xta', ne vaa síi taj chruun xlá yo' síi uun chij ndo'o, ³ ne ase vaa yahij jaspe do', ase vaa yahij cornalina do', danj vaa so' curuvi' so' a. Ne ase vaa xcuáa cu'lúu ro', danj vaa nu' anicaj chruun xlá sa' yo', ve'é chuguun yo', ne ase vaa chuguun yahij esmeralda ro', danj vaa chuguun yo' a. ⁴ Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ro', nicun' yo'ó ico ca'anj chruun xlá sa', ne taj ico ca'anj síi uun chij rihaan nij chruun xlá sa' yo', ne nuu nij síi uun chij yatzij catzii, ne nuu raaj nij so' cachriin aga' oró míi a. ⁵ Ne rej nicun' chruun xlá nicun' tanuu tuvi' me se raan ndo'o, ne cariin ndo'o, ne caguáj ndo'o tu'vii a. Ne chij aga' chuguun táa ya'an ro', nicun' rihaan chruun xlá sa', ne chij aga' chuguun yo' ro', me Nimán Diose síi guee inanj síi nicaj chij ya se nucuaaj a. ⁶ Ne rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nuu 'o na ya'anj, tzej ne nuvee na ya me yo' ma'. Maan scuraan inanj me yo', ne ase vaa yahij cristal danj vaa yo' a.

Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ne tanuu yo'ó nij chruun xlá me se nicun' ca'anj xcuu, ne nu' anicaj man nij xcuu mán rlij rihaan nij xo' a. ⁷ Ne yo'o xcuu ro', ase vaa chavaa vaa xo' a. Ne xcuu vij ro', ase vaa scúj le'ej vaa xo' a. Ne xcuu

va'nuj ro', ase vaa rihaan snó'o vaa rihaan xo' a. Ne xcuu ca'anj ro', ase vaa xtaa vaj rej xtá' vaa xo' a. ⁸ Ne vaa vatan' scachee 'o 'o nij xo' taj xráá nij xo', ne ase vaa scachee xtâj vaa scachee nij xo' yo' a. Ne nu' xráá xo' nu' rque xo' nu' mán rlij rihaan xo' adonj. Ne nuvii nigan' me se ne a'ne' rá nij xo' ga suun taj: "Sij guee ndo'o me Diose síi 'nij ra'a man ní' síi uun nucuaj 'yaj cunudanj a. Ne so' me síi nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii cuchí' so' rihaan chumii a", taj ca'anj nij xcuu yo' a. ⁹ Ne gaa ca'mii sa' nij xcuu che'é Diose síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' síi cayáán nu' cavii nu' ca'anj, ne gaa nago' nij xo' graciá rihaan so', ¹⁰ ne canicun' ruj ico ca'anj nij síi uun chij yo' rihaan síi taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quina'vij nij so' rihaan so', che'é rej me so' síi cayáán nu' cavii nu' ca'anj, ne tagüej nij so' cachriin nuu raá nij so' rej rihaan chruun xlá sa' yo' a. Gaa ne cataj nij so':

¹¹ —No xcuún ndo'o so' Diose sij 'nij ra'a man núj ca'mii sa' núj che'é so' ne guun chij ndo'o so' á. 'O se so' me síi qui'yaj cunudanj rasuun, ne maan che'é se guun rá so' cumán nij rasuun yo' ro', che'é dan guun cunudanj nij rasuun, qui'yáa so' adonj —taj ico ca'anj nij síi uun chij yo' rihaan Diose a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj do', che'é matzinj le'ej no xcuún nuxra' yanj do' a

¹ Ne rej nuva' síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', quene'enj 'o yanj, ne no nana nu' rej rque yanj nu' rej xraj yanj nu' a. Ne no chij selló yánj tu'va yanj yo', ne aráán selló yo' nu' anicaj tu'va yanj yo' a. ² Gaa ne quene'én 'unj yo'o se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o, ne nucuaj ndo'o xná'anj so', cataj so', ne:

—Me síi no xcuún ca'nee nij selló no aráán tu'va yanj ne nuxra' so' yanj ga —taj so', xná'anj so' a.

³ Ne taj vaj a 'o síi ne rej xtá' do', síi ne rihaan chumii do', síi ne rej rque chumii do', guun nucuaj nuxra' yanj ne ni'yaj so' yanj yo' a ma'. ⁴ Che'é dan ta'vee uxraj che'é se ne nari' nii man a 'o síi ni'yanj nimán nuxra' yanj yo' ni'yaj man yanj yo' a man adonj. ⁵ Gaa ne yo'o tuvi' nij síi uun chij cataj rihanj a:

—Se ta'vee so' ma'. Xcaj so' cuentá, ne aj qui'yaj canaán síi chuvaa ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj Judá síi cayáán gaa naá, ne yo'o ta'nii ta'nij si'no David me uun so', ne che'é dan ca'vee ca'nee so' chij nij selló no tu'va yanj ne nuxra' so' yanj yo' nanj adonj —taj so' rihanj a.

⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa tanuu nij chruun xlá sa' do', tanuu ca'anj nij xcuu do', tanuu nij síi uun chij do', nicun' 'o matzinj le'ej, ne matzinj aj ticavi' nii man asij rque me yo' a. Ne chij cúu taj raá xo', ne chij nij rlij rihaan xo', ne nij rlij rihaan xo' ro', nij yo' me Nimán Diose síi guee inanj síi nicaj chij ya se nucuaj síi aj ca'neé Diose rihaan nu' chumii a. ⁷ Dan me se cuchí' xo' rihaan síi taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quita'aa xo' yanj oro' ra'a síi taj rihaan chruun xlá rej nuva' so' a. ⁸ Ne gaa quita'aa xo' yanj, ne canicun' ruj ca'anj nij xcuu do', ico ca'anj nij síi uun chij do', rihaan matzinj le'ej yo' a. Ne nicaj 'o 'o nij so' ya'ánj sa' do', co'oo aga' oró míi caraa squii xlá rque do', ne squii xlá yo' ro', me nij nana achíin ni'yaj nij síi sa' nocó' man Diose rihaan ma'an Diose a. ⁹ Gaa ne achráa nij so' chra' naca rihaan matzinj le'ej, cataj nij so', ne:

—No xcuún so' nicaj so' yanj ne ca'nee so' selló yánj aráán no tu'va yanj yo' á. 'O se ticavi' nii mán so', ne dan me se nicaj so' ton mán so' quiránj so' man 'o 'o nij yuvii man

rihaan chumiġ nihánj, ne dan me se quiránj so' man nij yuvij a'miġ nu' yo'ó xna'ánj, ne quiránj so' man nij yuvij man daj a chuman' man daj a yo'ó nocqo do', quiránj so' che'é Diose á. ¹⁰ Gaa ne guun chij Diose rihaan nij so', qui'yáa so', ne guun nij so' xrej nuu rihaan Diose, qui'yáa so', ne vaa güi guun chij nij so' rihaan chumiġ adonj —taj chra' achráa nij so' a.

¹¹ Gaa ne quene'en uún 'unj, ne cunó 'unj se-nana que'ee mij mij se-mozó Diose nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' do', nij xcuu do', nij sí uun chij do' a. ¹² Ne nucuj ndo'o ca'miġ nij se-mozó Diose yo', cataj nij so' a:

—No xcúun ndo'o matzinj le'ej ticavi' nii man guun nucuj ndo'o so' do', nicaj so' nu' rasuun sa' do', cavij ndo'o raq so' do', ca'miġ sa' taran' ní' che'é so' do', guun chij ndo'o so' do' adonj —taj nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' matzinj le'ej yo' a.

¹³ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'miġ cunudanj nij rasuun qui'yaj Diose rasuun man rej xtá' do', rasuun man rihaan chumiġ do', rasuun man rque chumiġ do', rasuun man rihaan na ya'anj do', rasuun man rque na ya'anj do' a. Ne cataj nij rasuun:

—Rihaan sí taj rihaan chruun xlá sa' do', rihaan matzinj le'ej do', ca'miġ sa' taran' ní' nu' cavij nu' ca'anj, ne guun chij roj so' nu' cavij nu' ca'anj ei —taj cunudanj nij rasuun a.

¹⁴ Gaa ne:

—Veé danj gaa ya ei —taj ca'anj nij xcuu yo' a.

Gaa ne canicun' ruj nij sí uun chij, ne na'vġ nij so' rihaan Diose a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'néj matzinj le'ej chij nij selló yánj caráan tu'va yanj yo' a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'néj matzinj le'ej yo' yo' tuvi' nij chij selló caráan tu'va yanj libró yo', gaa ne cunoj ca'miġ yo'q tuvi' ca'anj nij xcuu, ne ase uun rá' gaa aguáj tu'vii ro', danj guun raj gaa ca'miġ xo' a. Ne:

—Cuva' so' ni'yaj so' ei —taj xcuu yo' a.

² Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavij 'o cuayó catzġi, ne sí taj xráa cuayó yo' ro', nicaj so' curuvej, ne rque nii cachriin cunuú raq so' man so', ne sij 'yaj canaán ndo'o me so', ne cavij so' qui'yaj canaán so' a.

³ Ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló vij nō tu'va yanj yo', ne cunó 'unj ca'miġ xcuu vij a. Ne xcuu vij cataj:

—Cuva' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

⁴ Gaa ne cavij yo'ó cuayó, ne cuayó maree me xo' a. Gaa ne ca'ne' nii suun rihaan sí taj xráa cuayó yo' se vaa quisij cayáan dġnj yuvij rihaan chumiġ, qui'yaj so', ne ticavi' ndo'o yuvij tuvi' yuvij, qui'yaj so' a. Ne rque nii 'o neé espadá xġj rihaan so' a.

⁵ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló va'nuj, gaa ne cunoj ca'miġ xcuu va'nuj a. Ne cataj xo':

—Cuva' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

Gaa ne quene'enj se vaa cavij cuayó maruu, ne sí taj xráa cuayó ro', 'nij ra'a so' aga' romaná aga' a'néé ta'nga' nij rasuun a. ⁶ Gaa ne cunó 'unj nana cavij rej tanuu ca'anj nij xcuu, ne nana yo' cataj:

—Nu' sa'anj 'yaj canaán yuvij rque 'o güi ro', nu' yo' me quino vġj kiló 'núú trigó do', vatan' kiló 'núú cebada do', qui'yáa so' á. Tzaj ne se tiri' so' casté chá do', na vinó do' ma' —taj nana yo' a.

⁷ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej yo' selló ca'anj nō tu'va yanj me se cunó 'unj ca'miġ xcuu ca'anj yo' a. Ne cataj xo':

—Cuva' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

⁸ Gaa ne quene'én 'unj, ne dan me se cavij cuayó daj, ne sí taj

xráá cuayó daj ro', ta'naj 'yaj avi' yuvií cu'naj so', ne rej xco so' ro', noco' rej ca'anj nij sí cavi' a. Gaa ne ca'ne' níi suun rihaan roj so' se vaa guun chij roj so' rihaan 'o ta'aj nij yuvií man rihaan chumií, ne nıcaj roj so' neé espadá nıcaj roj so' x'naa na'aan rque nıcaj roj so' chí'ıi yuvaá nıcaj roj so' xcuu quij nıcaj roj so', ticavi' roj so' man nij yuvií yo' a.

⁹ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló 'un' no tu'va yanj yo', ne quene'én 'unj rej rque mesá altar, ne rque mesá altar me se naj nij nimán nij sí cavi' che'é se-nana Dıose che'é yan nata' nij so' nana ya rihaan yuvií a. ¹⁰ Ne nucuaj ndo'o aguáj nij so', cataj nij so', ne:

—Ndaa me güii ca'ne' so' cacun' che'é nij sí man rihaan chumií, ne qui'yáá so' sayuun man nij so' che'é ton cayanj man núj qui'yaj nij so' ga. 'O se so' me síi vaa sa' inanj, ne síi uun chij ya rihaan núj mé so' á —taj nij nimán, aguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne rqué níi yatzıj xcaan catzií rihaan 'o 'o nij so', gaa ne cataj xna'anj níi rihaan nij so' se vaa gaá inaj nimán nij so' doj ndaa se quisıj cavi' nu' nij tinúú nij so' síi 'yajsuun ga nij so' síi cavi' ndaa vaa cavi' ma'an nij so' a.

¹² Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'néj matzinj le'ej yo' selló vatan' no tu'va yanj yo', gaa ne cachén ndo'o yuún, ne guun maruú rihaan güii, ne nda' rá se vaa maruú yatzıj maruú ro', danj vaa güii a. Ne ase vaa ton ro', danj vaa rihaan yavii a. ¹³ Ne cayuu nij yati' man xta' rihaan yo'óo, ne nda' rá se vaa ayuu chruj hıgó rihaan yo'óo gaa o' nana yuvaá raá chruun man chruj hıgó ne tinasqui' ndo'o nana raá chruun yo' ro', danj vaa ayuu yati' a. ¹⁴ Ne quixra' rej xta', ne ase vaa yanj gaa nacué níi yanj ro', danj guun rej xta' yo' a. Ne nasqui' nu' quij nu' yo'óo taj rihaan na ya'anj

do' a. ¹⁵ Gaa ne dan me se nij síi nıcaj suun do', nij síi sa' do', nij síi uun chij rihaan tanuu do', nij síi ru'vee do', nij síi nucuaj do', nu' nij mozó do', nu' nij síi ne uun mozó do', catúj yuve nij so' rque yu'uj yuvej do', rque nij yuvej naj quij do' a. ¹⁶ Gaa ne cataj nij so' rihaan nij quij rihaan nij yuvej rihaan:

—Cayuu nij soj xráá núj, ne caxrıí yuve soj man núj, ne se gaa nanj quene'én síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' man núj, ne se caxrıj yuvaá matzinj le'ej yo' man núj ruguanj. ¹⁷ 'O se aj quisıj güii guee güii caxrıí yuvaá roj so' man núj, ne se quisıj rá núj canicun' núj a ma' —taj nij so' rihaan quij do', rihaan yuvej do' a.

7

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi israelitá cata' ta'nga' caan rihaan che'é Dıose a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj ca'anj se-mozó Dıose nicun' ca'anj nij scúj chumií nihánj, ne caráán nij so' chrej rihaan ca'anj nij nana avii rihaan chumií, se cavii nij nana rihaan yo'óo rihaan na ya'anj rihaan a doj chruun rihaan a. ² Ne ca'anj nij se-mozó Dıose ro', aj ca'ne' Dıose suun rihaan nij so' qui'yaj nij so' sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do' a. Dan me se quene'én 'unj yo'ó se-mozó Dıose cavii rej sıj güii, ne nıcaj so' selló no se-ta'nga' Dıose a. Dan me se caguáj so' rihaan ca'anj nij se-mozó Dıose, cataj so', ne:

³ —Se guun qui'yaj soj sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do', man chruun do' ma'. Ca'ne' rá soj doj tzin', ne ndaa quisıj cuta' núj ta'nga' caan rihaan nij síi 'yaj suun che'é Dıose, ne ca'vee ei —taj so', caguáj so' a.

⁴ Gaa ne cunó 'unj me daj nij so' cuta' níi ta'nga' caan rihaan, ne cientó táá yavıj chıhaá ca'anj mıj

yuvii me nij so', ne sij man 'o 'o x'ne' nij yuvii israelita me uun nij so' a.

⁵ Dan me se chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Judá a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Rubén a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Gad a. ⁶ Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Aser a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Neftalí a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Manasés a. ⁷ Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Simeón a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Leví a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Isacar a. ⁸ Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Zabulón a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj José a. Ne chuvij mij nij so' me ta'nii ta'nij si'no sii cu'naj Benjamín a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi man 'o 'o chuman' a

⁹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj que'ee ndo'o yuvii, ne taj vaj síi guun nucuaj qui'yaj contá man nij yuvii a man chuguanj. Ne síi man cunudanj chuman' naj rihaan chumij me nij so', ne síi man 'o 'o x'ne' yuvii me nij so', ne síi a'mii nu' xna'ánj a'mii yuvii me uun nij so', ne dan me se canicun' nij so' rihaan chruun xlá sa' yo' do', rihaan matzinj le'ej yo' do' a. Ne yatzij xcaan catziji nuu nij so', ne oro' nij so' ra'a chruun yuun a. ¹⁰ Ne nucuaj ndo'o caguáj nij so', cataj nij so', ne:

—Diose síi noco' ní' man síi taj rihaan chruun xlá sa' do', matzinj le'ej do', me roj síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cunudanj nij se-mozó Diose ro', canicun' nij so' nu' anicaj xrúun Diose chruun xlá sa' do', nij síi uun chij do', ca'anj nij xcuu do',

gaa ne canicun' ruj nij so' rihaan chruun xlá sa' yo', ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óó, ne na'víj nij so' rihaan Diose a. ¹² Ne cataj nij so':

—Veé danj gaa ya ei. Ve'é inanj ca'mij ní' rihaan Diose síi noco' ní' man nu' cavii nu' ca'anj á. So' me síi avii ndo'o raa, ne nago' ní' graciá rihaan so', ne so' me síi nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei —taj nij so' ni'yaj nij so' Diose a.

¹³ Gaa ne xna'anj yo'o tuvi' nij síi uun chij manj, cataj so':

—Ne nij síi nuu yatzij xcaan catziji ro', me sij me nij so', ne me rej cavii nij so', rá so' ga —taj so', xna'anj so' manj a.

¹⁴ Gaa ne cataj 'unj rihaan so' a:

—Ne ne'én 'unj me síi me nij so', man señor. Tzaj ne so' me síi ne'en, raj a —taj 'unj rihaan so' a.

Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Nij síi nihánj ro', me nij síi cachén rihaan que'ee ndo'o sayuun, gaa guun sayuun nocoo rihaan chumij adonj. Ne cavi' matzinj le'ej che'é nij so', ne cayanj ton man matzinj le'ej che'é nij so', ne canoco' nij so' man matzinj le'ej, ne che'é dan naruvii sagan' nij so', ne cunuú catziji sagan' nij so', qui'yaj ton cayanj man matzinj le'ej adonj. ¹⁵ Che'é dan me nicun' nij so' rihaan xrúun Diose chruun xlá sa', ne nuvii nigan' nicun' nij so' rá nuvii nocoo ne rej xta' 'yaj suun nij so' rihaan Diose, ne Diose síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', ma'an so' cayáán ga nij so', ne caráán so' rihaan sayuun che'é nij so' a. ¹⁶ Ne daj chihaa mij se quina'aan uun rque nij so' do', se canacoo nij so' na do', se go' naán xráá nij so' do', se cunuú cachi' rá nij so' do', a ma'. ¹⁷ 'O se ma'an matzinj le'ej nicun' ma'an rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', cutumé man nij so', ne ca'anj nica' so' man nij so' rej xra' na sa',

ne co'lo nij so', gaa ne yo'lo gaa i'na' nimán nij so', qui'yaj na yo' a. Ne ma'an Diose ro', me sí t̄inacoō na ayanj rihaan nij so' ei —taj sí uun chij yo' rihanj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é selló yánj chij do', che'é aga' nuu squíi do' a

¹ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló chij no tu'va yanj yo', gaa ne yuun che'e cunuu d̄inj rej xta' 'o yanej orá a. ² Gaa ne quene'én 'unj chij nij se-mozó Diose nij sí nicun' rihaan Diose, se vaa rque nii chij chruun a'yánj rihaan nij so' a. ³ Gaa ne ca'na' yo'ó se-mozó Diose uún, ne canicun' so' rihaan mesá altar aga' oró mí nicun' rihaan xruún Diose chruun xlá sa' a. Ne noco' ra'a so' aga' aca squíi, ne aga' oró mí me aga' yo' a. Gaa ne rque ndo'o nii squíi man so' che'é rej ricatze' so' squíi rihaan mesá altar che'é nij sí vaa sa' rihaan Diose gaa achín ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴ Gaa ne cavii yachruu squíi noco' ra'a se-mozó Diose yo' rihaan ma'an Diose, gaa cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁵ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj se-mozó Diose yo' aga' aca squíi yo' rihaan mesá altar, gaa ne caraa ndo'o so' ru'vi' ya'an man rihaan mesá altar yo' rá aga', gaa ne tagüej so' ya'an yo' rihaan chumij a. Gaa ne caguáj tu'vii, ne cariin ndo'o, ne quiraan ndo'o, ne cachén ndo'o yuún, qui'yaj se-mozó Diose yo' gaa tagüej yo' squíi rihaan chumij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj nij se-mozó Diose chij nij chruun a'yánj a

⁶ Gaa ne chij nij se-mozó Diose nicaj chij nij chruun a'yánj ro', yuun che'e guun rá nij so' ca'yanj nij so' nij chruun a'yánj yo' a.

⁷ Gaa ne ca'yánj yo'lo so' xruún so', gaa ne maan yahij do', ya'an

do', nachej ga ton me se caman' yo' rihaan chumij a. Gaa ne cacaa nu' 'o va'núj scuj yo'óo man rihaan chumij, ne cacaa 'o va'núj scuj nij chruun nicun' rihaan chumij, ne nu' coj chr̄in' ya'lij cacaa uún a.

⁸ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó vij chruun a'yánj, gaa ne cayuu 'o ya'an xij rque na ya'anj a. Ne ase vaa quij xcaan vaa ya'an xij yo' a. Gaa ne 'o va'núj scuj na ya'anj yo' ro', cunuu ton a. ⁹ Ne cavi' 'o xcuu rihaan daj a va'núj xcuu man rque na ya'anj, ne quiri' 'o va'núj scuj nij rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj ya'an yo' a.

¹⁰ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó va'núj chruun a'yánj, gaa ne cavii 'o yati' xij ndo'o rej xta', ne yati' yo' ro', ya'an inanj me yo', ne chuguun yo', ne adi' chuguun aga' taj ya'an raá ro', danj chuguun yo' a. Ne quiniy yati' yo' rque 'o va'núj scuj nij chraá man rihaan chumij do', rque nij na yu'uj man rihaan chumij do' a. ¹¹ Ne se-chuvji yati' yo' ro', me “yati' e'”, ne cunuu e' nu' na quiniy yati' yo' rque, gaa ne cavi' que'ee yuvij, qui'yaj na e' yo', che'é se cunuu e' na yo', qui'yaj yati' a.

¹² Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó ca'anj chruun a'yánj, gaa ne quiran' chí'ii 'o va'núj scuj rihaan güii do', 'o va'núj scuj rihaan yavii do', 'o va'núj scuj nij yati' do', ne dan me se yo'lo cunuu rmi' 'o va'núj scuj nij yo', ne dan me se ne cuchuguun nij yo' 'o va'núj scuj rej ranga' do', ne ne cuchuguun nij yo' 'o va'núj scuj rej nij do', a ma'.

¹³ Gaa ne quene'én 'unj, ne cunó 'unj caguáj yo'lo xtaa vaj tanuu rihaan risca' xta', ne dan me se cunó 'unj se vaa nucuaj ndo'o caguáj xtaa yo', taj xo', ne:

—Ai. Ai. Ai. Nique nij sí ne rihaan chumij che'é sayuun quiran' nij so' asa' quisij ca'yánj ya'núj nij se-mozó Diose sí nichrun' ca'yanj

chruun a'yánj á —taj xtaa, caguáj xo' a.

9

¹ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó 'un' chruun a'yánj, gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii yo' o yati' rej xta' quinij yo' rihaan yo'óo, gaa ne rqué nii raga' rihaan so' nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o rej man nij nana chree a. ² Gaa ne nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o, gaa ne curihanj ndo'o catze' tu'va yu'uj yo', ne ase vaa catze' avii chrúun hornó xij ro', danj vaa catze' cavii tu'va yu'uj yo' a. Gaa ne caráán rihaan güii, ne guun rmi' rihaan chumij, qui'yaj catze' yo' a. ³ Gaa ne curihanj ndo'o rquí rque catze' yo', ne ca'anj nij rquí rihaan nu' chumij, gaa ne guun nucuaj nij rquí yo' qui'yaj nij xo' ndaa vaa 'yaj nij xcuun, qui'yaj nii a. ⁴ Gaa ne cataj xna'anj nii rihaan nij xo' se vaa se qui'yaj sayuun nij xo' man coj chrin' do', man coj do', man cuêj do', man nij chruun do' a. Maan se qui'yaj nij xo' sayuun man inanj nij yuvij nuvi' se-ta'nga' Diose cata' caan rihaan a. ⁵ Ne ne nó xcúun nij xo' ticavi' nij xo' man nij yuvij ma'. Maan se 'un' ya yavii qui'yaj ndo'o nij xo' sayuun man nij yuvij a. Ne a'ngaj ndo'o man yuvij rej xtáj nij xo' a. Ne ase vaa sayuun 'yaj xcuun gaa xtáj xcuun man yuvij vaa sayuun qui'yaj nij rquí man yuvij yo' a. ⁶ Ne güii vaj nij rquí yo' rihaan chumij me se guun ndo'o rá nij yuvij cavi' nij yuvij, tzaj ne se ca'vee cavi' nij yuvij a ma'.

⁷ Ne nij rquí me se ase vaa cuayó taj sí ca'anj cunu' ro', danj vaa nij xo' curuvi' un nij xo', ne ase vaa cachriin aga' oró mí ro', danj vaa se nuu raá nij xo' a. Ne ase vaa rihaan yuvij ro', danj vaa rihaan nij xo' a. ⁸ Ne vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa yuvé raá chana vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa cúu yan' chuvaá vaa cúu yan' nij

xo' a. ⁹ Ne caráán aga' hierró nu' rucuaá nij xo' a. Ne daj se uun rá' gaa unó' que'ee cuchri' xuun cuayó 'anj rej cunu' nii ro', danj guun raj gaa cunoj cariin scachee nij xo' gaa chéé nij xo' xta' a. ¹⁰ Ne ase vaa tane' xcuun vaa tane' nij xo', ne guun nucuaj nij xo' xtáj nij xo' man yuvij, ne che'é dan guun nucuaj nij xo' qui'yaj nij xo' sayuun man yuvij 'un' ya yavii a. ¹¹ Ne se-mozó Diose sí tumé yu'uj cunuú ro', uun chij so' rihaan nij rquí yo' a. Ne se-chuvij se-mozó Diose yo' me Abaddón xna'anj hebreo, ne Apolión cu'naj so' xna'anj griego, ne nana yo' taj se vaa sij tiri' rasuun me so' a. ¹² Dan me se navij 'o tuvi' nij sayuun quiran' nij yuvij, ne ataa ca'na' yavij roj sayuun quiran' yuvij a.

¹³ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó vatan' chruun a'yánj, gaa ne cunoj nana ca'mii 'o so' rej tanuú nij xcúu mesá altar aga' oró mí nicun' rihaan Diose a. ¹⁴ Gaa ne ca'mii so' rihaan se-mozó Diose mozó nicaj chruun a'yánj vatan', cataj so':

—Nache so' man ca'anj nij se-mozó Diose sí numij tu'va chraá xij cu'naj Eufates á —taj so' rihaan se-mozó Diose yo' a.

¹⁵ Gaa ne nache so' ca'anj nij se-mozó Diose sí cune' Diose cavi' maan orá yo', maan güii yo', maan yavii yo', maan yo' ya yo', che'é rej ticavi' nij so' 'o yuvij rihaan daj a va'núj yuvij man rihaan chumij nanj adonj. ¹⁶ Ne vij cientó míj míj sí taj xraá cuayó me nij sí nocó' man ca'anj nij se-mozó Diose yo', taj nii cunoj a. ¹⁷ Ne dan me se gaa naqui'yaa nu' rasuun nihánj rihaan 'unj, qui'yaj se-mozó Diose yo', ne quene'én 'unj man nij cuayó do', man nij sí taj xraá nij cuayó do', ne nij so' ro', me se nicaj nij so' aga' caráán rucuaá nij so', ne dan me se no se maree ndo'o, ne

no se maree risca', ne no se mii, ndaa vaa chuguun yo'óo azufre acaa a. Ne ase vaa raá chuvaa vaa raá nij cuayó, ne curihanj ya'an curihanj catze' curihanj yo'óo azufre curihanj tu'va nij xo'a. ¹⁸Ne che'é ya'an do', catze' do', yo'óo azufre do', curihanj tu'va nij cuayó ro', che'é dan cavi' 'o yuvii rihaan daj a va'nuj yuvii man rihaan chumii, qui'yaj nij xo' a. ¹⁹'O se guun nucuaj nij cuayó ticavi' nij xo' man yuvii che'é rasuun cavii tu'va nij xo' do', che'é tane' nij xo' do' a. 'O se ase vaa xcuáa vaa tane' nij xo', ne vaa raá xcuáa yo', ne chá nij xo' man yuvii, quene'enj a.

²⁰Ne vaa yuvii quinanii rihaan nij cuayó yo', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' tanáj xco nij so' chrej chi'ii ma'. Tananj yo'o na'vii nij so' rihaan nij nana chree do', rihaan ya'anj cacój yuvii do', ne ya'anj cacój nij yuvii me se aga' oró mii do', aga' platá catzii do', aga' cobre maree do', yahij do', chruun do', me un nij yo' a. Ne dan me se nuvi' rihaan yo' n'yaj yo' do', nuvi' xrée yo' cunq yo' do', a ma'. Ne chée nij yo' do', a ma'. ²¹Dan me se ne canicaj nimán nij yuvii ca'ne' rá nij yuvii ga suun ticavi' tuvi' do', ga suun a'mii ga síi chruun do', ga suun 'yaj cacun' ga chana do', ga suun 'yaj ituu si'yaj tuvi' do', a man adonj.

10

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj rque se-mozó Diose cha síi cunaj Juan a

¹Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o cavii rej xta' ne nanij rihaan yo'óo, ne nu' anicaj man so' niquee so' ngaa, ne nda' rá se vaa nicun' xcuáa cu'lúu ro', danj vaa nicun' raá so', ne chuguun nu' anicaj raá so', ne chuguun rihaan so', ndaa vaa chuguun güii a. Ne ase vaa

chraan acaa vaa tacóo so' a. ²Ne nicaj so' 'o yanj cunii a. Ne cuta' so' 'o tacóo so' rej nuva' so' rihaan na ya'anj, ne cuta' so' yo'óo tacóo so' rej nichruun so' rihaan yo'óo a. ³Ne nucuaj ndo'o caguáj so', nda' adi' se aguáj chuvaa aguáj so' a. Ne gaa caguáj so' me se chij ya caguáj tu'vii cunoj a. ⁴Ne gaa quisij chij caguáj tu'vii, gaa ne guun raj cachronj nana caguáj tu'vii rihaan yanj, tzaj ne cunoj nana cavii rej xta', ne nana cunoj taj:

—Ca'nej yuve so' nana caguáj tu'vii, ne se cachron so' nana yo' rihaan yanj ma' —taj nana cavii rej xta' cunoj taj.

⁵Gaa ne se-mozó Diose síi nicun' tacóo rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óo do', me se naxcaj ra'a so' rej nuva' so' rej xta', ⁶ne cuta' so' raá Diose síi cayáan nu' cavii nu' ca'anj síi qui'yaj rej xta' ga nu' se man rej xta', síi qui'yaj chumii ga nu' se man rihaan chumii, síi qui'yaj na ya'anj ga nu' se man rque na ya'anj, se vaa se ca'vee guun raan a doj a ma'. ⁷Dan me se asa' quisij güii ca'yanj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yanj me se quisij nu' se vaa guun rá Diose qui'yaj so', ndaa vaa nata' so' rihaan nij síi nata' se-nana so' síi 'yaj suun che'é so' a, taj se-mozó Diose yo' a.

⁸Gaa ne cavii doj nana rej xta', rej cavii nana cunoj asij rque doj, ne cataj nana yo':

—Cavii so' nicaj so' yanj nicaj se-mozó Diose síi taj tacóo rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óo do' á —taj nana yo' rihanj a.

⁹Gaa ne cavii 'unj rihaan se-mozó Diose yo', ne cataj 'unj rihaan so' se vaa rque so' doj yanj cunii yo' rihanj a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Veé yanj nihánj nicaj so', ne cha nu' so' man yo' a. Dan me se tu'vá so' ro', gaa tzi' ndo'o nda' adi' catzi' xtaan, tzaj ne rque so' me se

guun e', qui'yaj yanj yo' adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se nicaj 'unj yanj cunii rque se-mozó Diose yo' rihanj, ne chá nu' 'unj man yo', ne ase tzi' catzi' xtaan ro', danj vaa tzi' yo' tu'vaj a. Ne gaa quisíj chaj man yo', ne cunuu e' rquej, qui'yaj yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj nii rihanj a:

—Vaa che'é ca'mii natáj uún so' che'é yuvii man que'ee chuman' man que'ee yo'óo nocoo do', che'é yuvii a'mii que'ee xna'ánj a'mii yuvii do', che'é que'ee síi nicaj suun rey do' ei —taj nii rihanj a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij síi nata' rihaan yuvii che'é Diose a

¹ Gaa ne rque nii 'o rihaa ase vaa 'o vará a'née ta'nga' manj, ne cataj Diose rihanj a:

—Cavii so' ne xcaj ta'ngá' so' nuvíi nocoo rej ne Diose, ne xcaj ta'ngá' so' mesá altar, ne qui'yaj contá so' nij síi na'víj rihaan Diose do' á. ² Tzaj ne xa' rej rihaan nuvíi, tzaj ne se xcaj ta'ngá' so' man yo' ma'. 'O se ca'vee ca'na' nij síi yaníj rej yo', ne vij chihaa vij yavii yuun che'e ru'maan che'é nij so' nu' chuman' guee yo' adonj. ³ Ne cune' 'unj man vij roj síi nata' rihaan yuvii che'é 'unj, ne 'o míj táa yavíj cientó me táa ya'núj chihaa güii me se ca'mii natáj roj so' rihaan yuvii, ne cunuú roj so' yatzíj ya' a —taj Diose rihanj a.

⁴ Roj so' ro', me roj chruun man chruj olivó raá do', roj aga' taj aga' ya'an nicun' rihaan síi 'nij ra'a chumii nihánj do' a. ⁵ Ne sese guun rá yo' o so' qui'yaj chi'ii so' man roj so', ne avii ya'an tu'va roj so', ne acaa síi taj ri'yunj man roj so', qui'yaj ya'an avii tu'va roj so', ne yuun che'e cavi' síi 'na' guun rá qui'yaj chi'ii man roj so' a. ⁶ Ne guun nucuaj roj so' caráan roj so' rej xta', che'é yan se caman' a doj

maan nu' güii ca'mii natáj roj so' a. Ne guun nucuaj roj so' naqui'yaj roj so' ton man na a. Ne guun nucuaj roj so' qui'yaj chi'ii roj so' man chumii ndaa vaa me rá ma'an roj so' qui'yaj roj so' a.

⁷ Ne asa' quisíj ca'mii natáj roj so' se-nana roj so', gaa ne cavii xcuu yuvaa yu'uj cunuú ndo'o yo' a. Ne cunu' xo' ga roj so', ne qui'yaj canaan xo', ne ticavi' xo' man roj so' a. ⁸ Gaa ne cúu man roj so' ro', quinaj uun yo' rihaan callé rá chuman' nocoo a. Ne chuman' nocoo yo' me se sese ca'mii cachron ní', ne Sodoma do', Egiptó do', cu'naj chuman' yo' a. Ne yo' me rej cachron nii rihaan rcutze man ma'an síi 'nij ra'a man roj síi nata' yo' asij rque doj a. ⁹ Ne cunudanj nij yuvii man daj a chuman' do', cunudanj nij yuvii a'mii nu' nij xna'ánj do', cunudanj nij yuvii man daj a yo'óo nocoo do', ni'yaj man roj síi cavi' va'núj güii táa yanée yo' a. Ne ne ca'vej rá nij yuvii yo' cachin' nii man roj so' rihaan yo'óo santó ma'. ¹⁰ Ne nu' nij síi man rihaan chumii me se guun niha' ndo'o rá nij so' che'é se cavi' roj síi nata' yo', ne ndaa narque nij yuvii rasuun rihaan tuvi' nij yuvii che'é se cavi' roj so' a. Dan me se gaa vaa i'na' roj so' me quiran' ndo'o nij yuvii sayuun, qui'yaj roj so' a.

¹¹ Ne gaa quisíj va'núj güii táa yanée yo', gaa ne catúj uún nana rque roj so', qui'yaj Diose, ne cunuu i'na' uún roj so', ne canicun' cayá roj so', ne dan me se nu' nij yuvii quene'en man roj so' me se cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ¹² Gaa ne cuno roj so' nana nucuaj sca' ndo'o cavii rej xta', ne nana yo' cataj:

—Cavii roj soj ca'na' roj soj nihánj á —taj nana yo' cuno roj so' a.

Gaa ne catúj roj so' rque ngaa, cavii roj so' xta', ne ca'anj roj so' a. Dan me se nij síi taj ri'yunj man

roj so' me se quene'en nij so' se vaa cavii roj so' rej xta' a.

¹³ Ne maan ora dan cachén ndo'o yuún, ne canee 'o ve' rihaan daj a chí' ve' ne chuman' yo', ne cavi' chij mǎj yuvij, qui'yaj yuún, ne cuchu'vi' ndo'o yo'ó nij yuvij, ne guun che'e nij so' ca'mii sa' nij so' che'é Diose síi nicun' rej xta' a.

¹⁴ Dan me se quisǎj vǎj sayuun yo', ne nichrun' quisǎj sayuun va'nuj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj a

¹⁵ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj, gaa ne ca'mii ndo'o nij síi man rej xta', cataj nij so':

—Nihánj me yuun che'e guun chij síi 'nij ra'a man ní', ne guun chij síi ca'née so' tǎnani man yuvij rihaan sayuun, ne dan me se guun chij roj so' rihaan chumij, ne dan me se yo' o guun chij Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj nij síi man rej xta' a.

¹⁶ Ne ico ca'anj nij síi uun chij taj rihaan chruun xlá sa' rej rihaan Diose me se ca'anj canicun' ruj nij so' rihaan Diose, ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óo, ne quina'víj nij so' rihaan Diose a. ¹⁷ Dan me se cataj nij so':

—Narqué núj graciá rihaan so', Diose sij 'nij ra'a man núj á. So' me síi guun nucuaǎj qui'yaj cunudanj a. Ne síi nicun' yaj mé so', síi nicun' asij naá mé so' á. Dan me se guun ni'yaj ní' se vaa yaj me se guun nucuaǎj ndo'o so', qui'yáa so', ne guun chij so' rihaan chumij a.

¹⁸ Dan me se ca'maan rá nij síi man rihaan chumij ni'yaj nij so' man so', gaa ne ca'ná' so', ne caxrǎj yuvaa so' man nij so' a. Ne quisǎj güii ca'ne' so' cacun' che'é nij síi cavi' ne naru'vee so' rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so' nij síi ca'mii natáj se-nana so' do', rihaan nij síi vaa sa' rihaan so' do', rihaan nij síi aráj

cochroj rihaan so' do' a. Dan me se ca'vee se síi nique me nij so' ni', ca'vee se síi sa' atá suun me nij so' ni', tzaj ne naru'vee so' rihaan nij so' a. Ne tǎri' so' man nij síi tiri' chumij a —taj ico ca'anj nij síi uun chij rihaan Diose a.

¹⁹ Gaa ne naxra' ta'yaa rihaan nuvií nocoo rej ne Diose rej xta', ne rá nuvií nocoo me se curuvi' se-chrunj Diose chrúún guee qui'yaj nii gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan síi cu'naj Moisés gaa naá a. Gaa ne quiraun ndo'o, ne cariin ndo'o, ne canuú ndo'o, ne cavii ndo'o nana yuvaa, ne caguáj tu'vii, ne cachén yuún, ne caman' ndo'o maan yahij nanj adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana do', che'é xcuáa tu'vii do', curuvi' rej xta' a

¹ Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun nocoo curuvi' rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj Diose, ne chana me yo', ne sagan' chana yo' ro', me güii, ne táa tacóo no' xráa yavii a. Ne nuu raá no' 'o cachriin no' chuvij yati' a. ² Ne chana yo' ro', nuú rque, ne ve'ee xurá rque no' che'é se me rá no' cuchruj no' ne'ej, ne che'é dan ta'vee ndo'o no' a.

³ Ne naqui'yaa uún yo'óo rasuun rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj Diose, ne xcuáa tu'vii xǎj maree me yo' a. Ne vaa chǎj raá xo', ne chí' cúu táa raá xo', ne chí' cachriin nuú raá xo' a. ⁴ Ne tane' xo' me se cuxuun yo' yo' o va'nuj scuj nij yati' man rej xta', ne cayuu nij yati' rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. Ne canicun' xcuáa tu'vii yo' rihaan chana cuchruj ne'ej, che'é rej cha nu' xo' man ne'ej cuchruj chana yo' a. ⁵ Gaa ne cuchruj no' ne'ej sno'o, ne so' ro', me síi nǎcǎj vará hierró ne cutumé man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a. Gaa ne ca'néj nii ta'núí chana yo', ne

ca'anj nicaj nii man ne'ej rihaan Diose rej táá so' rihaan chruun xlá sa' yo' uun chij so' a. ⁶ Gaa ne cunanj chana ndaa rej tacaan rej qui'yaj ma'an Diose canē no', che'é rej ca'vee cayáán no', ne ca'vee rque Diose se cha no' 'o mǐj táá yavǐj cientó ne táá ya'núj chihaa güii a.

⁷ Gaa ne guun che'e nij sí man rej xta' cunu' nij so' a. Dan me se se-mozó Diose sí cu'naj Migueé ga yo'ó nij se-mozó Diose nuu rihaan so' me se cunu' ndo'o nij so' ga xcuáá tu'vǐi a. Ne tananj xcuáá tu'vǐi do', nij se-mozó ma'an xcuáá tu'vǐi do', cunu' ndo'o nij so' ga nij tuvǐ' se-mozó Diose Migueé, ⁸ tzaj ne ne guun nucuaj nij so' qui'yaj canaán nij so' man Migueé a man adonj. Ne taj rej cumān nij so' rej xta', qui'yaj nij tuvǐ' Migueé a man chuguanj. ⁹ Ne xcuáá tu'vǐi yo' ro', xcuáá cayáán asij naá tempó me xo', ne sí chree do', Satanás do', cu'naj xo', ne sí tiha' yu'unj man cunudanj nij yuvǐj man rihaan chumiǐ me uún xo' nanj adonj. Ne go' nii man xcuáá tu'vǐi xij yo' rihaan chumiǐ ga nij se-mozó so' a. ¹⁰ Gaa ne cunó 'unj nana nucuaj ca'mii yo'o so' rej xta', ne cataj so':

—Nihánj me se guun che'e Diose tinanii Diose man yuvǐj rihaan sayuun, ne guun nucuaj ndo'o so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Ne guun chij sí ca'née so' tinanii man yuvǐj rihaan sayuun a. 'O se sí cuta' cacun' xráá tinúú ní' nuvǐi nigan' rihaan Diose ro', quirii yanǐj nii man so' nanj adonj. ¹¹ Ne qui'yaj canaán nij tinúú ní' man xcuáá tu'vǐi che'é ton cayanj man matzinj le'ej yo' che'é nij tinúú ní', ne che'é se nata' nij so' nana ya sa' rihaan yuvǐj ro', che'é dan qui'yaj canaán nij so' rihaan xcuáá tu'vǐi yo' nanj ei. Ne nij so' me se ne cuchu'vǐ' nij so' sese cavi' nij so' che'é nana sa' nata' nij so' ma'.

¹² Che'é dan guun niha' rá nij soj rej xta' do', sij ne rej xta' do' ei. Tzaj ne niqee ndo'o soj sij man rihaan chumiǐ do', na ya'anj do', nanj adonj. 'O se quiri'ǐj nii man sí chree rihaan roj soj, ne che'é dan nuu yuvaa uxrá rá so' nanj chuguanj. 'O se ne'en sí chree se vaa nichrun' ca'na' sayuun quiran' so' nanj ei —taj nana ca'mii yo'o so' rej xta' a.

¹³ Gaa ne dan me se gaa xcaj xcuáá tu'vǐi yo' cuentá se vaa quiri'ǐj nii man xo' rihaan chumiǐ, gaa ne canoco' ndo'o xo' man chana cuchruij ne'ej yo' a. ¹⁴ Tzaj ne rque nii vǐj scachee xtaa xij man chana, che'é rej ca'vee cavǐi no' ca'anj no' rej tacaan rej ne no' qui'yaj Diose, ne yo' me rej rque Diose se cha no' va'núj yo' táá yanée, ne gan' ndo'o cunanj no' rihaan xcuáá tu'vǐi a. ¹⁵ Tzaj ne quirii ndo'o xcuáá yo' na tu'va xo' rej vaj chana, ne ase vaa chráa vaa na ca'née xo' rej vaj chana, che'é rej guun rá xo' rnuu chana qui'yaj chráa yo', rá xo' a. ¹⁶ Gaa ne racuǐj yo'óo man chana, ne dan me se nuxra' yo'óo tu'va yo'óo, ne chumánj yo'óo nu' chráa quirii xcuáá tu'vǐi tu'va yo' a. ¹⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá xcuáá tu'vǐi ni'yaj xo' man chana, gaa ne cavǐi xo' cunu' xo' ga yo'óo nij ta'níi no' sí uno rihaan Diose sí nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvǐj a. Gaa ne canicun' xo' rihaan yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj a.

13

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaa cavǐi na ya'anj a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavǐi 'o xcuu yuvaa rque na ya'anj, ne chǐj ya raá xo', ne chǐ' cúu raá chǐj cúu yave xo', ne táá chǐ' cachriin raá nij cúu taj raá xo' a. Ne quij ndo'o vaa se-chuvǐi xo' nó rihaan xo' a. ² Ne ase vaa sni'yó vaa

xo', ne ase vaa tacóo xcuu osó vaa tacóo xo', ne ase vaa tu'va chuvaa vaa tu'va xo' a. Ne xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj ro', guun nu-cuaj ndo'o xo' guun chij xo', qui'yaj xcuáa tu'vii a. ³ Ne yo'o raa xo' ro', aj quiran' chi'ii ndaa se daj doj se cavi' xo', tzaj ne quinahuun sa' uún man xo' a. Ne caráya'anj nij yuvii man nu' rihaan chumii ni'yaj nij yuvii man xcuu yuvaa yo', ⁴ ne quina'vii nij yuvii rihaan xcuáa tu'vii yo', che'é se guun nu-cuaj xcuu yuvaa yo' guun chij yo', qui'yaj ma'an xcuáa tu'vii yo' a. Ne quina'vii uún nij yuvii rihaan xcuu yuvaa uún, cataj nij yuvii:

—Me 'ó sí ca'vee qui'yaj ndaa vaa 'yaj xcuu yuvaa nihánj ga. Taj vaj a doj sí guun nu-cuaj cunu' ga xo' ma' —taj nij yuvii ni'yaj nij yuvii man xcuu yuvaa yo' a.

⁵ Gaa ne ca'vej rá Diose guun nu-cuaj xo' ca'mii xta' ndo'o xo' ndaa rihaan ma'an Diose a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' vij chihaa vij yavii a. ⁶ Gaa ne dan me se ca'mii ndo'o xo' nana chi'ii ni'yaj xo' man Diose do', ve' mantá rej ne Diose do', che'é nij sí ne rej xta' ga Diose do' a. ⁷ Ne ca'vej rá Diose cunu' xo' ga nij sí vaa sa' nimán rihaan Diose, ne dan me se qui'yaj canaán ya xo' man nij so' a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' rihaan 'o 'o ta'aj yuvii do', rihaan nij yuvii man cunudanj human' naj rihaan chumii do', rihaan nij yuvii a'mii cunudanj nij xna'ánj a'mii yuvii do', rihaan nij yuvii man nu' nij yo'óo nocoo do' a. ⁸ Ne quina'vii cunudanj nij yuvii man rihaan chumii rihaan xo' a. Ne nij sí quina'vii rihaan xo' me se nuvi' se-chuvii nij so' no rihaan danj matzinj le'ej sí cavi' rihaan rcutzé, ne che'é dan se gaa i'na' nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nij sí ne quina'vii rihaan xcuu yuvaa yo' me se aj nó se-chuvii nij so' rihaan yanj yo'

asij ataa qui'yaj Diose chumii nanj adonj.

⁹ Dan me se sese taj yu'uj xréé yo'o so', ne no xcuún so' cunó so' nana nihánj adonj. ¹⁰ Dan me se sí 'yaj atúj yuvii taga' ro', vaa güii catuu ma'an so' uún nanj adonj. Ne sí o' neê espadá man tuvi' me se cavi' ya ma'an so', qui'yaj neê espadá nanj adonj. Nihánj me se xcaj ni' cuentá che'é nij sí vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'o Diose gaa nu-cuaj rá nij so', ne yo'o Diose cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so', ne yo'o gaa nu-cuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaa cavii rque yo'óo a

¹¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'óo xcuu yuvaa cavii rque yo'óo, ne táa vij cúu raa xo', ne ase vaa cúu taj raa matzinj le'ej ro', danj vaa cúu taj raa xo' a. Ne a'mii xo' ndaa vaa a'mii ma'an xcuáa tu'vii a. ¹² Ne dan me se ca'na' xo' rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj, ne guun chij xo' rihaan yuvii ndaa vaa uun chij ma'an xcuu cavii rque na ya'anj yo' a. Dan me se quina'vii nij yuvii man nu' rihaan chumii rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj xcuu nahuun sa' gaa daj doj se cavi', qui'yaj xcuu yuvaa cavii rque yo'óo yo' a. ¹³ Ne qui'yaj suun ndo'o xo' suun nocoo quene'en nij yuvii, ne ndaa cavii ya'an rej xta' ne quini' ya'an rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. ¹⁴ Dan me se qui'yaj suun xo' suun nocoo rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj yo', qui'yaj ma'an xo', ne che'é suun nocoo yo' me se tiha' yu'unj ndo'o xo' man nij sí man rihaan chumii, ne cataj xo' rihaan nij so' se vaa qui'yaj nij so' 'o se-tinanga' xcuu cavii rque na ya'anj yo' xcuu quiran' chi'ii qui'yaj neê espadá ne cunuu i'na' uún a. ¹⁵ Dan me se guun nu-cuaj xo' qui'yaj xo' nayón nana nimán se-tinanga'

xcuu cavii rque na ya'anj yo', ne qui'yaj uún xo' ca'mii se-tinanga' yo', ne taran' nij sí na'vej rá na'vij rihaan se-tinanga' yo' ro', me se ticavi' xo' man taran' nij so' a. ¹⁶ Gaa ne qui'yaj xcuu cavii rque yo'óo yo' fuerzá man cunudanj yuvii se vaa cuta' nii ta'nga' ra'a nij yuvii rej nuva' nij yuvii, ne se taj, ne caan rihaan nij yuvii cata' ta'nga' a. Dan me se danj qui'yaj nii man nij sí atá suun do', man nij sí chéé ma'an do', man nij sí nique do', man nij sí ru'vee do', man nij mozó do', man nij sí ne uun mozó do' a. ¹⁷ Ne dan me se sese nuvi' ta'nga' yo' ra'a yo'o so' do', rihaan yo'o so' do', ne ne ca'vee quiraan so' rasuun do', cutu'vee so' rasuun do', qui'yaj se-tinanga' xcuu yo' a man adonj. Ne ta'nga' yo' ro', me se-chuvii xcuu cavii rque na ya'anj, ne dan me se número me yo' ei.

¹⁸ Ne nihánj me se cavii raá soj sij nayaá nana nihánj, ne sese cuu raá soj, ne nuchruj raá soj daj taj se-número xcuu yuvaá cavii rque na ya'anj yo' ei. 'O se número yo' ro', me se-chuvii yo'o snó'o nanj chuguanj. Ne vatan' cientó táa ya'núj chihaa vatan' me número yo' ei.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij sí vaa sa' rihaan Diose a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' matzinj le'ej yo' raá quij cu'naj Sion, ne nicun' 'o cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij so' ga so', ne no se-chuvii matzinj le'ej do', se-chuvii Rej matzinj le'ej do', caan rihaan nij so' a. ² Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii nana cavii rej xta', ne ase vaa uun ayuj vaj chráa xij do', ase uun aguáj ndo'o tu'vii do', danj vaa nana yo', ne ase vaa chra' achráa nii ya'ánj vaa nana yo' a. ³ Ne achráa nij so' chra' naca inanj

rihaan sí taj chruun xlá sa' yo' do', rihaan ca'anj nij xcuu nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' do', rihaan nij sí uun chij do' a. Ne taj vaj a 'o nij sí ca'vee nari' cachraa chra' yo' ma'. Maan se orún' cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij sí vaa sa' yo' ro', me nij sí guun nucuaj nari' chra' yo' nanj adonj. Nij so' ro', me nij sí narii Diose rihaan chumii, ne nij so' me sí tinanii matzinj le'ej man rihaan sayuun gaa cavi' so' a. ⁴ Ne ne cunuu chi'ii nij so' rihaan Diose che'é chana ma'. 'O se sí vaa sa' inanj me taran' nij so' nanj adonj. Ne sí canoco' xcó matzinj le'ej me rej ma'an vaj xo' me uún nij so' a. Ne nij so' me nij sí táa yaan rihaan taran' yo'óo nij sí man rihaan chumii sí cunuu sa' rihaan Diose do', rihaan matzinj le'ej do', gaa cavi' matzinj le'ej yo' a. ⁵ Ne dan me se taj vaj a doj nana ne ne ca'mii nij so' ma'. 'O se sij vaa sa' inanj me nij so' nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii va'nuj nij se-mozó Diose a

⁶ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose vaj tanuu rihaan risca' xta', ne nicaj so' nana sa' nana che'é se vaa quiran' yuvii nu' cavii nu' ca'anj nata' so' rihaan nij sí man cunudanj nij yo'óo nocoo man rihaan chumii do', rihaan nij sí man cunudanj nij chuman' do', rihaan nij sí a'mii cunudanj nij xna'ánj a'mii nij yuvij do', rihaan 'o 'o ta'aj nij yuvii man rihaan chumii do' a. ⁷ Gaa ne dan me se nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Caraa cochroj nij soj rihaan Diose, ne ve'é ca'mii soj che'é so' ei. 'O se aj quisij orá ca'ne' so' cacun' che'é yuvij nanj adonj. Dan me se na'vij soj rihaan so', che'é se so' me sí qui'yaj rej xta' do', yo'óo do', na ya'anj do', rej avii na do' a —taj se-mozó Diose yo' cunoj a.

⁸ Gaa ne canoco' yo'ó se-mozó Diose xcó tuvi' so', ne cataj so':

—Aj quiri' nu' chuman' nocoo chuman' cu'naj Babilonia, ne qui'yaj ndo'o nij sí man rihaan chumii cacun' chi'ii, qui'yaj chuman' yo', ne nihánj me se caxrii yuvaa Diose man nij so' che'é cacun' chi'ii qui'yaj nij so' chuguanj —taj yo'ó se-mozó Diose yo' a.

⁹ Gaa ne canoco' se-mozó Diose mozó va'nuj rej xcq roj tuvi' so', ne nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Sese na'vij yo'q so' rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', ne sese ca'vej rá yo'q so' cata' ta'nga' caan rihaan so' do', ra'a so' do', ¹⁰ ne ya co'q so' na vinó sayuun nucuaj caraa Diose rque tazá, ne na vinó yo' ro', me sayuun qui'yaj Diose man so' asa' caxrij yuvaa Diose man so', ne dan me se cacaa so' rihaan ya'an do', rihaan yo'ó azufré acaa do', ni'yaj nij se-mozó Diose mozó vaa sa' do', ni'yaj matzinj le'ej do' a. ¹¹ Ne dan me se nu' cavii nu' ca'anj cavii catze' rej quiran' nij so' sayuun, ne yo'q danj quiran' nij so' nuvii nigan' nanj adonj. Danj quiran' nij sí na'vij rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', sí ca'vej rá cata' ta'nga' se-chuvii xcuu yo' do' a —taj se-mozó Diose mozó va'nuj yo' a.

¹² Ne nihánj me rej xcq ni' cuentá che'é nij sí vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'q vaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei. 'Q se nij so' me sí yo'q uno nana taj xna'anj Diose, ne yo'q amán rá nij so' ni'yaj nij so' Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cunó 'unj yo'ó nana cavii rej xta', ne nana yo' cataj rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Cachron so' se vaa nij sí nocq' man sí 'nij ra'a man soj me se sese cavii' nij so' rej rihaan yaj, ne vaa che'é guun niha' rá nij

so' ei. 'Q se cavii sa' nij so' nanj á. Ne Nimán Diose taj se vaa ca'ne' rá nij so' ga suun 'yaj suun, ne naraan rá nij so' a. 'Q se yuun che'e cavii sa' nij so' che'é suun sa' aj qui'yaj suun nij so' adonj, cachron so' á —taj nana cavii rej xta' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun quiran' nij sí man rihaan chumii nihánj a

¹⁴ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curuvi' 'o ngaa catzii rej xta', ne táá 'o sí nicaj yu'unj man yuvii xráá ngaa, ne nuu raá so' 'o cachriin aga' oró mii, ne nocq' ra'a so' 'o aga' seraa cuyu a'ne' coj, ne sihaa uxrá seraa yo' a. ¹⁵ Gaa ne yo'ó se-mozó Diose curihanj rque nuvií nocoo, ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí taj xráá ngaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne cutá so' se man rihaan yo'óo cuaj ei. 'Q se quisij orá cuta ni' se man rihaan yo'óo nanj adonj. 'Q se aj cachij nu' se man rihaan yo'óo nanj á —taj se-mozó Diose rihaan sí taj xráá ngaa yo' a.

¹⁶ Gaa ne sí taj xráá ngaa yo' ro', me se tacuachén so' saga' so' tacóo nij rasuun man yo'óo, ne dan me se cuta so' nu' rasuun cachij man rihaan yo'óo yo' a.

¹⁷ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rque nuvií nocoo ne rej xta', ne ma'an so' nicaj yo'ó aga' seraa cuyu sihaa uún a. ¹⁸ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rej nicun' mesá altar, ne sí guun chij rihaan ya'an me so', ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí nicaj yo'ó aga' sihaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' seraa sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne naqui'yaj chre' so' nij chruj uvá cachij rihaan yo'óo á. 'Q se aj cané nu' nij chruj uvá nanj ei —taj so' rihaan tuvi' mozó so' a.

¹⁹ Gaa ne dan me se tacuachén se-mozó Diose yo' saga' so' aga' seraa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, gaa ne naqui'yaj chre' so' nij chruj uvá cachij man rihaan chumij, gaa ne caraa sa' so' nij chruj uvá yo' rque 'o xruj xij rej rii nii na man nij chruj uvá, ne dan me se rej yo' me rej quiran' uxrá nij chruj uvá yo' sayuun qui'yaj Diose vaa nanj adonj. ²⁰ Gaa ne dan me se rej tu'va chuman' quirii nii man chruj uvá, ne rej yo' me canuu nii man chruj uvá yo', ne curihanj ndo'o ton rque xruj xij yo', ne quisij ton yo' ndaa tu'va nij cuayo' yo' rej nuu rtá, ne va'nuj cientó táa yo'ó ico kilómetro ya cunanj ton yo' rej gan' rihaan yo'óo a.

15

Nana nihánj taj xna'anj che'é chij se-mozó Diose nij sí nicaj sayuun a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó rasuun curuvi' rej xta' qui'yaj Diose, ne se xij ndo'o me yo', ne rasuun caraya'anj yá' me yo' a. Dan me se quene'enj chij se-mozó Diose, ne chij sayuun ca'na' me nicaj nij se-mozó Diose yo' a. Ne asa' quisij guun sayuun yo' rihaan chumij qui'yaj Diose, gaa ne ca'ne' rá Diose ga suun axrij yuvaa man chumij a.

² Gaa ne quene'én 'unj na ya'anj, ne ndaa raan ma'an rihaan na ya'anj yo', ne ase vaa raan vidrió ro', danj vaa raan yo', ne ase vaa ya'an vaa yo', ne nij sí qui'yaj canaan rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', rihaan número uun se-chuvji xcuu yuvaa yo' do', nij so' me nij sí nicun' rihaan na ya'anj vidrió yo', ne nicaj nij so' ta'anj Diose nicun' nij so' yo' a. ³ Ne achraá nij so' chra' qui'yaj sí cu'naj Moisés sí qui'yaj suun che'é Diose gaa naá, ne xra' matzinj le'ej me chra' yo' a. Ne nihánj me nana cachraá nij so' a:

—Xij ndo'o ne ya'anj ndo'o vaa nu' suun qui'yaj suun so', Diose sij ne'en qui'yaj cunudanj sij 'nij ra'a man núj á. Tucuáán nica ne tucuáán ya me nu' tucuáán cuchruj so', ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan cunudanj yuvij mé so' á. ⁴ Me sí se ca'vej rá caraa cochroj rihaan so', ga man Señor. Ve'é ca'mij cunudanj yuvij ni'yaj nij yuvij man so' a. 'O se orún' so' me sí sa' inanj, ne ca'na' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne na'vij nij yuvij rihaan so' á. 'O se quene'en nij so' nu' nij suun nica qui'yaj suun so' adonj —me chra' cachraá nij sí qui'yaj canaan yo' a.

⁵ Gaa ne quene'én 'unj se vaa naxra' ta'ya'a rihaan nuví nocoo rej ne Diose rej xta' rej xcax yuvij cuentá che'é so' a. ⁶ Gaa ne curihanj chij nij se-mozó Diose nij sí nicaj sayuun rque nuví nocoo yo', ne nuu nij so' yatzij linó sa' inanj naruvii chuguun, ne 'nij catuun nij so' merque caxra' anó ndaa rucuaa nij so', ne merque aga' oró mii inanj me nij merque yo' a. ⁷ Gaa ne yo'o tuvi' ca'anj nij xcuu ro', rque xo' chij co'oo aga' oró mii rihaan chij nij se-mozó Diose, ne sayuun qui'yaj Diose caxrij yuvaa Diose man nij sí man rihaan chumij ro', maan ndaa araa ma'an sayuun yo' rque nij co'oo a. Ne Diose, tzaj ne so' me sí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁸ Ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj Diose ne che'é se nucaj ndo'o Diose, che'é dan caraa catze' rá nuví nocoo yo', ne taj vaj sí guun nucaj catuu rque nuví nocoo yo' ndaa se quisij chij nij sayuun nicaj chij nij se-mozó Diose tagüej nij so' rihaan chumij a.

16

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun man rque co'oo nicaj chij nij se-mozó Diose a

¹ Gaa ne cunó 'unj se vaa nucuaj ca'mii 'o síi ne rá nuvíi nocqo yo' rihaan chij nij se-mozó Diose, cataj so':

—Cavii nij soj, tucuayuu soj se man rque se-co'oo soj rihaan yo'óó, che'é rej caxrii yuvaa Diose man nij síi man rihaan yo'óó á —taj síi ne rá nuvíi nocqo yo' a.

² Gaa ne guun yaan 'o se-mozó Diose, cavii so' ca'anj so', ne tucuayuu so' se nuu rque se-co'oo so' rihaan yo'óó a. Gaa ne dan me se canó ndo'o luj ri'yuj chi'ii man nij síi no se-ta'nga' xcuu yuvaa síi na'v'ij rihaan se-tinanga' so' a.

³ Gaa ne se-mozó Diose mozó vij, ne tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan na ya'anj yo', ne ase vaa ton man xngá ro', danj vaa nu' na ya'anj yo' a. Gaa ne cunudanj nij xcuu do', xcuaj do', cavi' rque na ya'anj yo' a.

⁴ Gaa ne se-mozó Diose mozó va'núj, ne tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan nij chráá do', rihaan nij rej avii na do' a. Gaa ne guun ton man nu' nij na yo' a.

⁵ Gaa ne cunó 'unj ca'mii se-mozó Diose síi tumé na, se vaa cataj so':

—Cunaj uxrá 'yáá so' sij nicun' yaj sij nicun' asij naá, ne sij sa' inanj mé so' á. 'O se ma'an so' me síi cataj xna'anj se vaa guun nu' nij rasuun nihánj nanj adonj. ⁶ 'O se nij síi man rihaan chumii ro', tucuayuu nij so' ton man nij síi sa' do', ton man nij síi nata' se-nana so' do', rihaan yo'óó, ne nihánj me se rqué so' ton rihaan nij so' co'o ma'an nij so' yaj adonj. Dan me se yaj me nayon ya cuentá ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa naá ei —taj se-mozó Diose síi tumé na yo' a.

⁷ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii mesá altar, ne cataj yo':

—Veé danj vaa, Diose sij 'nij ra'a man núj sij guun nucuaj qui'yaj cunudanj a. Nana ya ne nana nica me nu' nana cataj xna'anj so' gaa

ca'né' so' cacun' che'é nij yuvii yo' —taj yo' uún a.

⁸ Gaa ne se-mozó Diose mozó ca'anj ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan güii a. Gaa ne guun nucuaj güii cacaa nij yuvii qui'yaj güii a. ⁹ Gaa ne cacaa ndo'o nij yuvii, gaa ne dan me se nda' se Diose me síi uun chij rihaan nu' nij sayuun yo', tzaj ne ca'mii chi'ii nij yuvii ni'yaj nij yuvii man Diose, ne ne canicaj nimán nij yuvii ca'mii sa' nij yuvii che'é Diose a ma'.

¹⁰ Gaa ne se-mozó Diose mozó 'un' ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chruun xlá rej taj xcuu yuvaa a. Gaa ne yuun che'e cunuu rmi' nu' rej quirii ta'nga' xo' rihaan, ne dan me se que'ee ndo'o man nij síi guun chij xo' rihaan, ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' che'é yan a'ngaj man nij so' a. ¹¹ Gaa ne dan me se ca'mii chi'ii nij so' che'é Diose, che'é se que'ee ndo'o man nij so' ne canó luj chi'ii ri'yuj man nij so' a. Tzaj ne ne canicaj nimán nij so' tanáj nij so' se chi'ii qui'yaj nij so' a ma'.

¹² Gaa ne se-mozó Diose mozó vatan' ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chráá xij cu'naj chráá Eufates, gaa ne canacoq nu' na man rque chráá yo', qui'yaj so' a. Ne dan me se guun chráá yo' chrej cacen nij síi nicaj suun rey cavii rej síi güii ca'na' nij so' a. ¹³ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curihanj va'núj nana chi'ii tu'va xcuáá tu'vii do', tu'va xcuu yuvaa do', tu'va síi nata' nana ne do', ne ase vaa riquij vaa va'núj nij nana chi'ii yo' a. ¹⁴ 'O se nana chree me nij so', ne vaj nij so' 'yaj suun nij so' suun nocqo ne'en nij yuvii, ne dan me se cavii nij so' ca'anj nij so' rej ne nij síi nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij yuvii man rihaan chumii a. Gaa ne cunuu chre' cunudanj nij síi nicaj

suun rey, qui'yaj nij nana chree, che'é rej cunuj' nij sí nicaj suun rey yo' ga Diose asa' quisíj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij a. Ne Diose me sí guun nucuaj qui'yaj cunudanj ei.

¹⁵ Ne nihánj me se-nana sí 'nij ra'a man ní' a:

—Dan me se ase vaa 'na' yuve sí ituu ro', danj gaa cuchí' 'unj rihaan soj á. Ne cavij sa' sí ne otoj, ne ni'yaj ranga' nij so', ne tumé sa' nij so' sagan' nij so' yatzíj catzú' á. Dan me se se gaa canj nij so' cachee' nij so', ne se cunó chrej na'aj rihaan nij so' ni'yaj yuvij man nij so' ma' —taj sí 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man nij sí ne tumé cacun' a.

¹⁶ Gaa ne dan me se cunuu chre' nij sí nicaj suun rey yo' rej cu'naj Armagedón xna'ánj hebreo, qui'yaj va'núj nij nana chree yo' a. ¹⁷ Gaa ne se-mozó Diose mozó chij me se tucuyuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan nana a. Gaa ne nucuaj ca'mii sí taj chruun xlá sa' nicun' rá nuví nocoo, cataj so', ne:

—Quisíj guun yo' á —taj so' a.

¹⁸ Gaa ne quiraan, ne cariin ndo'o, ne caguáj ndo'o tu'vii, ne cachén uxrá yuún yuvaa, ne nucuaj doj yuún yo' rihaan nu' nij yuún cachén rihaan chumij nihánj asij guun che'e yuvij cayáan yuvij rihaan chumij nihánj a. ¹⁹ Dan me se quixra' ta'aj chuman' xij nocoo yo', ne cunuu va'núj ta'aj chuman' xij yo', ne canee cunudanj yo'ó nij chuman' naj rihaan chumij, qui'yaj yuún a. Dan me se na'núj rá Diose chuman' nocoo cu'naj Babilonia se vaa rque so' 'o aga' na vinó 'na' sayuun co'oo chuman' yo', ne na vinó yo' ro', me se vaa caxríj yuvaa Diose man chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne cunánj cunudanj nij yo'óo naj tanuu rihaan na ya'anj do', cayuu cunudanj nij quij xcaan do', ne ne curuvj' a 'o nij quij a ma'. ²¹ Ne caman' ndo'o maan yahij

xráá nij yuvij, ne vij chihaa chí' kiló me 'o 'o chraan yu've' yo' cayuu xráá nij yuvij a. Gaa ne guun che'e nij so' ca'mii chí'ii nij so' ni'yaj nij so' man Diose che'é maan yahij go' xráá nij so' qui'yaj Diose a. 'O se sayuun uxrá vaa sayuun quiran' nij so' nanj adonj.

17

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana niha' rá ga chii a

¹ Gaa ne dan me se ca'na' yo'oo tuvi' chij nij se-mozó Diose nicaj chij nij co'oo, gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuvá' so' nihánj, ne tíhaán 'unj rihaan so' daj gaa sayuun quiran' chana niha' rá ga chii chana taj rihaan que'ee' nij na ya'anj ei. ² Dan me se qui'yaj chí'ii nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ga no', gaa ne ase 'yaj nij sí xno' ro', danj qui'yaj nij sí man rihaan chumij, che'é se qui'yaj chí'ii nij so' ga no' chuguanj —taj se-mozó Diose rihanj a.

³ Gaa ne ca'anj nimán 'unj rej tacaan, qui'yaj uun se-mozó Diose a. Gaa ne dan me se quene'én 'unj 'o chana taj xráá xcuu yuvaa marée, ne nó ndo'o se-chuvij xo' xráá xo', ne nij nana yo' me se inanj nana chí'ii me nij yo', ne vaa chíj raq xo', ne táa chí' cúu raq xo' a. ⁴ Ne chana yo' ro', nuú no' yatzíj tintá ga yatzíj marée, ne nó aga' oró mí do', yahij chuguun tu'vee' ndo'o do', rmii raan perlá tu'vee' ndo'o do', nó rihaan sagan' no' a. Ne nicaj ra'a no' yo'oo aga' tazá aga' oró mí, ne ndaa araa ayanj ma'an inanj nij se chí'ii rque aga' oró yo', ne dan me se inanj se chí'ii qui'yaj ma'an no' me se vaa araa man rque saga' no' a. ⁵ Ne caan rihaan no' ro', nó se-chuvij no', ne nana yuve me se-chuvij no', ne dan me se chuman' nocoo cu'naj Babilonia cu'naj no', ne nii taran' nij chana niha' rá ga chii me no', ne nii cunudanj

nij se chi'ij man rihaan chumij me uún no' a. ⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa xno chana yo', che'é se aj co'o ndo'o no' ton man nij sí vaa sa' rihaan Diose do', ton man nij sí nata' se-nana Jesucristó do' a. Ne ca'anj ndo'o raj ni'yaj 'unj man no' a. ⁷ Gaa ne xna'anj se-mozó Diose manj, cataj so', ne:

—Me che'é ca'anj rá so' ga. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan so' nana yuve nana che'é chana do', che'é xcuu yuvaa ata man no' xcuu taj chij cúu yave do', che'é chi' cúu taj raaj chij cúu yave xo' do' a. ⁸ Xcuu yuvaa ne'én so' ro', me sí cayáán asij rque doj, tzaj ne taj vaj so' rihaan chumij cuano ma'. Ne rej rihaan ní me se vaa cavii uún so' yu'uj cunuu ndo'o, gaa ne ca'anj so' rej quirí' nu' so' ei. Tanañ uún, ne vaa nij sí man rihaan chumij sí ne no se-chuvii rihaan yanj no se-chuvii nij sí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne ca'anj rá nij so' ni'yaj nij so' xcuu yuvaa yo', che'é se quene'en nij so' se vaa asij rque doj cayáán xo', ne taj vaj xo' cuano ma'. Ne rej rihaan ní me se ca'na' uún xo' adonj. ⁹ Ne nihánj me xcax sí avii raaj cuentá a. Dan me se chij nij raaj xcuu yuvaa yo' ro', me chij quij, ne ne chana yo' xráá nij quij yo' a. Ne chij sí nicaj suun rey me uún chij nij raaj xcuu yuvaa yo' a. ¹⁰ Dan me se 'un' nij so' ro', aj quirí' ne aj navij cachén nij so' suun a. Ne yo'ó so' ro', ne cuano, ne ataa quisij yo'ó so' uún, ne asa' ca'na' yo'ó so', ne doj cayáán so' rihaan suun nanj á. ¹¹ Ne ma'an xcuu yuvaa yo' me se sí cayáán asij rque me so', ne taj vaj so' ne cuano ma'. Ne sí nicaj suun rey tunj me so', tzaj ne yo'ó tuvi' yo'ó chij nij sí nicaj suun rey me uún so', ne cavii so', ne quirí' nu' so' nanj adonj.

¹² Ne chi' nij cúu taj nij raaj xcuu yuvaa ro', me chi' nij sí nicaj suun

rey uún a. Dan me se ataa cayáán nij so' qui'yaj nij so' suun a. Tzaj ne asa' qui'yaj nij so' suun rey me se orún' orá nií guun nij so' sí nicaj suun rey ne guun chij nij so' ga ma'an xcuu yuvaa yo' ei. ¹³ Dan me se yo'ó cuyaan gaa rá taran' nij so', ne nayon xcuu yuvaa rihaan nij so' guun chij ma'an xcuu yuvaa, qui'yaj ma'an nij so' adonj. ¹⁴ Gaa ne cunu' taran' nij so' ga matzinj le'ej, tzaj ne qui'yaj canaan nij tuvi' matzinj le'ej rihaan nij so' ei. 'O se matzinj le'ej ro', me sí 'nij ra'a man nu' sí uun chij, ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan nu' sí nicaj suun rey me uún so' adonj. Ne nij tuvi' so' ro', me nij sí canacúún so' canoco' man so', ne dan me se aj narii so' man nij so', ne yo'ó amán rá nij so' ni'yaj nij so' man so' ei —taj se-mozó Diose rihanj a.

¹⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Nij na quene'én so' rej ne chana niha' rá ga chii ro', me que'ee yuvii do', yuvii man que'ee chuman' do', yuvii a'mii que'ee xna'ánj a'mii yuvii do' a. ¹⁶ Ne xcuu yuvaa yo' do', chi' nij cúu taj raaj xcuu yuvaa do', nachri' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man chana niha' rá ga chii yo' a. Ne quirí' nu' no', qui'yaj nij so', ne cánj uun gaa no', qui'yaj nij so', ne cha' nij so' man no', ne cacaa nu' no', qui'yaj nij so' nanj ei. ¹⁷ 'O se ma'an Diose caxrj chrej rque nij so' se vaa qui'yaj nij so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj nij so', ne che'é dan yo'ó vaa rá taran' nij so', ne nayón xcuu yuvaa rihaan nij so' guun chij xo', qui'yaj nij so', ne veé danj guun chij ya xo' ndaa se quisij ya nu' se-nana Diose ei. ¹⁸ Ne ma'an chana quene'én so' ro', no' me chuman' nocoo 'nij ra'a man nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij a —taj se-mozó Diose rihanj a.

18

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' chuman' Babilonia a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose cavii rej xta' nani rihaan yo'óó, ne sí nucuaj ndo'o me so' a. Ve'é ndo'o curuvi' so', ne chuguun rihaan yo'óó, qui'yaj so' a. ² Gaa ne nucuaj ndo'o caguaj so', cataj so', ne:

—Canee nu' chuman' nocoo cu'naj Babilonia, ne guun chihanj nana chree man yo', ne taga' nuu nij nana chi'ij do', yachruú do', me yo' yaj ei. ³ 'Q se chuman' yo' me se rque ndo'o no' na vinó co'o cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne na vinó yo' ro', me sayuun quiran' nij so' che'é cacun' chi'ij qui'yaj nij so' ga no' a. Dan me se qui'yaj ndo'o nij sí nicaj suun rey cacun' ga no', ne nij sí naránj natu'véj ro', guun ru'vee ndo'o nij so' che'é rej ca'néj nu' nij so' nu' se sa' man chuman' yo' nanj adonj —taj se-mozó Diose yo' a.

⁴ Gaa ne cunó 'unj nana ca'mii yo'ó so' rej xta', ne dan me se cataj so':

—Curihanj soj sij nocó' manj chuman' yo' ei. Se guun qui'yaj soj cacun' ndaa vaa 'yaj nij sí man chuman' yo' mei. Curihanj soj do', se quiran' soj sayuun ndaa vaa quiran' nij so' ei. ⁵ 'Q se aj ne'en Diose se vaa nocoo ndo'o cacun' taj xraá nij so', ne nihánj me se qui'yaj Diose sayuun man nij so' chuguanj. ⁶ Dan me se ase vaa qui'yaj chuman' yo' sayuun man yuvij ro', danj gaa qui'yaj guee soj sayuun man chuman' yo', ne vij naru'vee soj sayuun man chuman' yo' ei. Dan me se rque ma'an aga' tazá tinachej chuman' yo' na co'o yuvij ro', veé maan rque aga' tazá yo' ro', vij guun che'e soj caraa soj na co'o ma'an chuman' yo' á. ⁷ Dan me se ca'mii xta' ndo'o no', ne nano' ndo'o no' se sa' gaa rihaan no', ne che'é dan qui'yaj ndo'o soj

sayuun ndaa ca'ngaj ma'an nimán no', qui'yaj soj, ne ndaa que'ee ndaa cúu man no', qui'yaj soj, gaa ne xri' ndo'o rá no' ei. Dan me se taj nimán no': “Ne amán raj daj chihaa mij mei. Ma'anj me chana reiná uun chij ya, ne ne chu'vij ma'. Nuveé chana cavi' nica mej, ne se quirán' 'unj sayuun daj chihaa mij ma'”, taj no' a. ⁸ Ne che'é dan rque orún' güii me se ca'na' nu' nij sayuun quiran' no', ne dan me se cavj' ndo'o yuvij rque no' do', quinano ndo'o rá nij yuvij do', cachén ndo'o x'naa rque no' do', cacaa nu' no', qui'yaj ya'an do', nanj ei. 'Q se nucuaj ndo'o Diose sí 'nij ra'a man soj sí ca'ne' cacun' che'é chuman' yo' nanj chuguanj —taj nana ca'mii sí ca'mii rej xta' a.

⁹ Dan me se ta'vee ndo'o nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ni'yaj nij so' man chuman' yo' asa' quene'en nij so' se vaa avii ndo'o catze' rej acaa chuman' yo' a. 'Q se nij so' me sí qui'yaj ndo'o cacun' chi'ij ga no', ne cutun' ndo'o nij so' se sa' ga no' a. ¹⁰ Ne dan me se gan' canicun' nij so' rej naj chuman' yo', che'é rej cuchu'vi' nij so' quene'en nij so' sayuun quiran' no' a. Ne cataj nij so':

—Ai. Ai. Ná'unj. Ni'qué so' chuman' nocoo chuman' nucuaj chuman' cu'naj Babilonia ei. 'Q se rque orún' orá ca'na' sayuun rihaan so' che'é cacun' tumé so' a —cataj nij sí nicaj suun rey yo', ni'yaj nij so' man chuman' Babilonia yo' a.

¹¹ Ne nij sí naránj natu'véj rihaan chumij ro', ta'vee ndo'o nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' ni'yaj nij so' chuman' yo' a. 'Q se se ca'vee cane' a doj si'yaj nij so' rasuun, ¹² aga' oró mii do', aga' platá catzii do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', yatzij linó do', yatzij sedá do', yatzij tintá do', yatzij maree do',

nu' chruun gun' daj do', nu' rasuun rii nii man cúu marfil do', nu' rasuun rii nii man chruun sa' do', nu' rasuun rii nii man aga' bronce maree do', nu' rasuun rii nii man aga' hierró ndo'o do', nu' rasuun rii nii man yahij mármol do', ¹³ quíi canelá do', coj gun' daj do', na gun' daj do', squíi cu'naj mirra do', squíi xlá do', na vinó do', casté do', hariná do', 'núu trigó do', scúj do', matzinj do', cuayó do', cuchri' do', ndaa ma'an yuvij guun mozó do', se cane' daj chihaa mǐj uún rasuun yo', qui'yaj nij so' a ma'. ¹⁴ Ne nij síi naránj natu'véj ro', ca'mii nij so' rihaan chuman' yo', cataj nij so', ne:

—Ne nij chruj niha' ndo'o rá so' chá so' ro', navij nu' chruj yo', ne nu' se tu'vee ndo'o do', nu' se chuguun do', ca'anj ni'ya nij yo' rihaan so', ne daj chihaa mǐj se nari' uún so' man nij rasuun sa' vaa danj yaj a ma' —cataj nij síi naránj natu'véj rasuun a.

¹⁵ Ne nij so' ro', me nij síi cunuu ru'vee qui'yaj chuman' yo', ne gan' canicun' nij so' ga no', che'é se kuchu'vj' nij so' ni'yaj nij so' sayuun quíran' no' a. Dan me se ta'vee nij so', ne quinano ndo'o rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Ai. Ai. Niquee ndo'o so' chuman' nocoo nanj á. Chuman' nuu yatzij linó mé so', ne yatzij tintá do', yatzij maree do', nuú so', ne aga' oró mí do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', nó rihaan so', ¹⁷ tzaj ne rque orún' orá navij nu' nij yo' quiri' tananj —cataj nij síi naránj natu'véj yo' a.

Ne cunudanj nij síi tuguáj rihoo chéé rihaan na ya'anj do', nu' nij síi 'yaj suun rihaan rihoo chéé rihaan na ya'anj do', canicun' nij so' rej gan' a. ¹⁸ Dan me se gaa quene'en nij so' rej avii catze' yan acaa chuman', gaa ne caguaj nij so', cataj nij so':

—Me rej naj yo'ó chuman' nocoo doj rihaan chuman' nihánj, rá soj yaj onj —cataj nij so' a.

¹⁹ Dan me se caraa nij so' yo'óo tachruu raá nij so', ne ta'vee ndo'o nij so', ne quinano rá nij so', ne cataj uún nij so', ne:

—Ai. Ai. Niquee so' chuman' nocoo nanj á. Dan me se guun ru'vee taran' núj sij si'yaj rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj rasuun sa' tu'vee man rqué so' tzaj man. Tzaj ne nihánj me se rque orún' orá navij nu' so' nanj asuun. ²⁰ Tzaj ne guun niha' rá nij soj sij ne rej xta' do', sij vaa sa' rihaan Diose do', sij ca'née Jesucristó nata' rihaan yuvij che'é so' do', sij nata' se-nana Diose do', ni'yaj soj chuman' yo' á. 'O se qui'yaj Diose sayuun man chuman' yo' che'é cacun' qui'yaj chuman' yo' rihaan soj ei —cataj uún nij síi tuguáj rihoo chéé rihaan na a.

²¹ Gaa ne yo'o se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o ro', naxcaj so' yo'o yuvej xij, ne yuvej xij caxra' ndo'o me yo', ne quiri'ij so' man yo' rque na ya'anj, ne cataj so':

—Veé danj gaa quíran' guee so' chuman' nocoo cu'naj Babilonia ei. Dan me se quiri'ij nii mán so' rque na ya'anj, ne daj chihaa mǐj se nari' uún nii mán so' rque na ya'anj a ma'. ²² Ne daj chihaa mǐj se cuno nii chra' rque se-callé so' chuman' a ma'. Se cuno nii cachraa ya'anj do', cachraa rihuu do', cachraa chruun a'yánj do', rqué so' a ma'. Ne se gaa síi qui'yaj me ma'an suun do', se gaa máquina váj nihaj do', se gaa a 'ó rasuun rqué so' a ma'.

²³ Ne se kuchuguun a 'ó aga' ya'an rej náá so' do', se nara'aa yuvij rej náá so' do', se cuno nii ca'mii cachraa yuvij do', rqué so' a ma'. 'O se nij síi naránj natu'véj ne rqué so' ro', me se nij síi ru'vee doj rihaan cunudanj nij ru'vee man rihaan chumij me nij so' adonj.

Ne nij rmedió chi'ij cane' rqué so' ro', me se tiha' yu'unj yo' man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij chuguanj. ²⁴ Ne ma'án so' tumé cacun' se vaa cavi' nij sí nata' se-nanā Diose cavi' nij sí vaa sa' rihaan Diose cavi' cunudanj nij sí ticavi' nii rihaan chumij adonj —taj se-mozó Diose yo', ca'mii so' rihaan chuman' nocoo cu'naj Babilonia a.

19

¹ Veé dan, gaa ne cunó 'unj nana ca'mii nucuaj que'ee yuvij nicun' rej xta', ne cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Diose síi noco' ní' man ro', so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun chij ndo'o so', ne síi nucuaj ndo'o me so' adonj. ² 'Q se nana ya nana nica inanj me nu' nana a'mii so' gaa a'ne' so' cacun' che'é yuvij adonj. 'Q se yaj me naru'vee Diose rihaan nij yuvij che'é nu' cacun' qui'yaj nij yuvij rihaan Diose a. Che'é dan qui'yaj so' sayuun man chuman' nocoo chuman' guun chana niha' rá ga chii, che'é se quiri' nu' chumij, qui'yaj no' do', che'é nu' nij síi nuu rihaan ma'an Diose síi cavi' qui'yaj chuman' nocoo yo' do' a —taj nij yuvij yo' a.

³ Gaa ne cataj uún nij síi ca'mii rej xta' yo':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Ne nu' cavii nu' ca'anj me se yo' o cavij catze' rej acaa chuman' yo' a —taj uún nij so' a.

⁴ Gaa ne canicun' ruj ico ca'anj nij síi uun chij do', ca'anj nij xcuu do', rihaan Diose síi taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne na'vúj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Veé danj gaa ya ei. Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cha'anj nara'aa matzinj le'ej yo' a

⁵ Gaa ne cunó 'unj doj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa', ne cataj nana yo':

—Ca'mii sa' inanj soj rihaan Diose síi noco' ní' man á. Dan me se soj sij 'yaj suun rihaan so' sij aráj cochroj rihaan so' ro', ta'aj soj me síi nique, ne ta'aj soj me síi sa' ata suun, ne ca'mii sa' taran' soj che'é so' á —taj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa' yo' a.

⁶ Gaa ne cunó 'unj doj nana ca'mii que'ee ndo'o yuvij, ne ase uun rá' unó' cayuj vaj chráá xij do', ase uun rá' unó' aguáj ndo'o tu'vii do', danj guun raj gaa cunoj se-nanā nij so', ne cataj nij so':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. 'Q se guun che'le Diose síi 'nij ra'a man ní' guun chij so' ei. Síi uun nucuaj qui'yaj cunudanj me so' adonj. ⁷ Dan me se guun niha' uxrá rá ní', ne ca'mii sa' ní' che'é so' á. 'Q se nihánj me se anuú cha'anj nara'aa matzinj le'ej, ne chana xcaj so' man ro', aj quisij qui'yaj chuvij no' man no' nara'aa no' ga so' ei. ⁸ Ne rqué nii yatzij linó sa' inanj cunuú no', ne ndaa too chuguun ma'an yatzij yo', ne naruvii sa' ndo'o yatzij yo' a. Ne yatzij yo' ro', me nu' se sa' qui'yaj nij síi vaa sa' rihaan Diose adonj —cataj nij yuvij yo' a.

⁹ Gaa ne cataj yo' o so' rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Dan me se vaa che'é gaa niha' rá nij síi canacúun nii man cha xti'no cha'anj nara'aa matzinj le'ej yo', cachron so' á —taj so' rihanj, ne cataj uún so' —Nana nihánj me nana ya ca'mii ma'an Diose adonj —taj uún so' a.

¹⁰ Gaa ne canicun' ruj 'unj rihaan so' quina'vuj 'unj rihaan so' a. Tzaj ne cataj uún so' rihanj a:

—Se qui'yáa so' danj ma'. 'Q se 'unj ro', me síi 'yaj suun ga nij tinuj nij soj sij nata' se-nanā Jesucristó rihaan yuvij a. Rihaan orún' Diose na'vuj so' ei. 'Q se nu' nana ca'mii

nij sí nata' se-nanā Diose ro', me nanā rque Nimán Diose rihaan nij so', ne se-nanā Jesucristó me nanā yo' adonj —taj so' rihanj a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é síj taj xráá cuayó catzji a

¹¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa naxra' rej xta', gaa ne cavii 'o cuayó catzji, ne síj taj xráá cuayó yo' ro', me síj cu'naj síj sa' a'mii nanā ya a. Ne síj no xcuún atā suun cu'naj uún so', ne a'ne' nicā so' cacun' che'é yuvij, ne sa' uxrá unu' so' a. ¹² Ne ase vaa ya'an chuguun vaa rlij rihaan so', ne que'ee ndo'o cachriin nuú raā so' a. Ne nó se-chuvij so' xráá so', tzaj ne dan me se orún' so' me síj ne'en daj cu'naj so' a. ¹³ Ne nuu so' yatzj quixj ndo'o ton man, ne tucu'náj nii se-nanā Diose man so' a. ¹⁴ Ne canoco' nij tanuu man rej xta' xcó so', ne táa nij so' xráá cuayó catzji, ne nuu taran' nij so' yatzj linó sa' catzji naruvii sa' a. ¹⁵ Ne 'nij tu'va so' neé espadá sihaa, ne yo' me se vaa go' so' xráá nij yuvij man rihaan chumij, ne nicaj so' vará aga' hierró, ne tumé ma'an so' man nij yuvij a. Ne ma'an so' me síj ca'ne' cacun' che'é yuvij, ne quirij so' nu' cacun' atā yuvij, ne nda' rá se vaa ru'maan che'é nii chruj uvá ne rii nii nu' na uvá ro', veé danj gaa guee qui'yaj so', ne cavii nu' cacun' atā yuvij, qui'yaj so' a. Dan me se racuúj so' man Diose síj uun nucuaj qui'yaj cunudanj axrij yuvaá Diose man nij síj tumé cacun' a. ¹⁶ Ne rihaan sagan' so' ne rihaan ta'maan so' do', nó se-chuvij so', ne síj 'nij ra'a man nu' nij síj uun chij, ne síj nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij síj nicaj suun rey me se-chuvij so' a.

¹⁷ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' 'o se-mozó Diose tanuu rihaan güii, ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan cunudanj nij xtaa do', rihaan cunudanj yachruú do', cataj so', ne:

—Ca'na' cunudanj soj cunu chre' soj, ne qui'yaj chuj Diose chá xti'no soj ei. ¹⁸ Ne dan me se nee man síj nicaj suun rey do', nee man tanuu uun chij doj do', nee man síj nucuaj do', nee man cuayó do', nee man nij síj taj xráá cuayó do', nee man mozó do', nee man síj ne uun mozó do', nee man síj niqee do', nee man síj sa' atā suun do', chá soj a —cataj se-mozó Diose rihaan nij xo' a.

¹⁹ Gaa ne quene'én 'unj man xcuu yuvaá yo' ga nij síj nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ga nij tanuu nuu rihaan nij so', ne dan me se aj nuu chre' nij so' cunu' nij so' ga síj taj xráá cuayó catzji do', ga nij tanuu nuu rihaan so' do' a. ²⁰ Tzaj ne quita'aa nii man xcuu yuvaá yo' do', man síj nata' nanā ne síj qui'yaj suun nocoo rihaan xcuu yuvaá do' a. Ne suun nocoo qui'yaj so' me se veé danj tiha' yu'unj ndo'o so' man nij síj ca'ne' rá quino se-ta'nga' xcuu yuvaá yo' man do', síj quina'vúj rihaan se-tinanga' xcuu yuvaá che'é suun nocoo quene'en nij so' do' a. Gaa ne dan me se quiri'lj nii man roj so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'óo azufré, ne veé danj vaa i'na' roj so' quiri'lj nii man roj so' rihaan na ya'anj yo' a. ²¹ Gaa ne neé espadá nuu tu'va síj taj xráá cuayó catzji yo' ro', me se cavi' yo'óo nij síj nocoo xcó roj so', qui'yaj neé espadá yo' a. Dan me se chá nij xtaa do', chá nij yachruú do', man nee man nij síj cavi' yo' ndaa daj quisj caraa ma'an rque nij xo' a.

20

Nanā nihánj taj xna'anj che'é míj nij yo' numii xcuáá tu'vii a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo' se-mozó Diose cavii rej xta', ne nanij so' 'na' so', ne oro' so' aga' ne' ga raga' yavé 'nij tu'va yu'uj cunu rmj' ndo'o yo' a. ² Gaa ne quita'aa

so' xcuáá tu'vii xcuáá cayáán gaa naá a. Ne xcuáá tu'vii yo' ro', me síi chree, ne Satanás cu'naj so' a. Gaa ne dan me se nicañ se-mozó Diose aga' ne' numíj se-mozó Diose man so' rque 'o míj ya yo' a. ³ Gaa ne quiri'íj se-mozó Diose man so' rque yu'uj cunuú rmi' ndo'o, ne caxríj so' raga', ne cachrón so' 'o ta'nga' selló ya tu'va yu'uj cunuú rmi' ndo'o yo', che'é rej yo'o qui'nij yuve xcuáá yo', gaa ne se gaa nanj tihá' yu'unj uún xcuáá tu'vii yo' doj man nij yuvii man rihaan chumii rque 'o míj ya yo' a. Dan me se gaa quisíj míj nij yo' yo', gaa ne nache uún xcuáá tu'vii yo' doj tzin' a.

⁴ Gaa ne dan me se quene'én 'unj chruun xlá sa', ne vaa nij síi taj nij chruun xlá sa' yo' a. Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan nij so' se vaa ca'ne' nij so' cacun' che'é nij yuvii a. Ne quene'én 'unj man yo'ó nij síi ne rej yo' a. Ne nij so' ro', me nij síi sa' cavi' che'é se-nana Jesucristó nana nata' nij so' do', che'é se-nana Diose do' a. Ne nij so' ro', ne na'vij nij so' rihaan xcuu yuvaa do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa do' ma'. Ne ne ca'vej rá nij so' cata' se-ta'nga' xcuu yuvaa yo' caan rihaan nij so' do', ra'a nij so' do' ma'. 'O se cunuu i'na' uún nij so', ne 'o míj yo' cayáán nij so' ne guun chij nij so' ga Jesucristó a. ⁵ Ne xa' yo'ó nij síi cavi', tzaj ne ne cunuú i'na' uún nij so' ndaa se quisíj ya nu' míj yo' yo' a. Tzaj ne nij síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nij so' me nij síi cunuu i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij yuvii a. ⁶ Dan me se síi vaa sa' inanj me se síi cavii sa' ndo'o me nij so', che'é se síi cunuú i'na' uún asino yaan me nij so' ei. Se ca'vee daj chihaa míj cavi' uún nij so' a ma'. Tzaj ne guun nij so' xrej cayáán rihaan Diose do', rihaan Jesucristó do', ne guun chij nij so' ga Jesucristó nu' míj ya yo' yo' ei.

⁷ Gaa ne asa' quisíj míj nij yo', gaa ne curihanj uún síi cu'naj Satanás taga' nuu so', ⁸ gaa ne cavii so' tihá' yu'unj so' man nij síi man rihaan nu' cachra' chumii adonj. Dan me se tihá' yu'unj so' man nij síi ne chuman' Gog do', man nij síi ne chuman' Magog do', gaa ne cunuú chre' taran' nij so', qui'yaj so', che'é rej cunu' nij so' a. Ne ase vaa que'ee ndo'o nij yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj ro', danj gaa que'ee nij tuví' nij so' nanj ei. ⁹ Dan me se cavii nij so' rihaan taa, ne tucuachriin nij so' man rej ne nij tanuu sa' nij síi vaa sa' rihaan Diose do', man ma'an chuman' 'ee rá Diose man do' a. Gaa ne maan orá yo' cavii ndo'o ya'an rej xta' nanij yo' rihaan yo'óo, gaa ne cacaa nu' nij síi chi'ii yo', qui'yaj ya'an yo' nanj adonj. ¹⁰ Gaa ne dan me se síi chree síi tihá' yu'unj man nij so' ro', quiri'íj nii man so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'óo azufré, ne yo' me rej nuu xcuu yuvaa do', síi nata' nana ne do' a. Gaa ne dan me se nuvii nigan' quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chruun xlá xij catzii rej ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii a

¹¹ Gaa ne dan me se quene'én 'unj 'o chruun xlá xij catzii, ne quene'én 'unj 'o síi taj chruun xlá yo', ne cuchu'vi' ndo'o nu' chumii do', nu' rej xta' do', ni'yaj roj yo' man so' a. Dan me se naxuun roj yo' man roj yo' rihaan síi taj chruun xlá, ne 'o se ne nari' roj yo' rej quinaj roj yo' a ma'. ¹² Gaa ne quene'én 'unj man nij síi cavi' uún a. Dan me se síi sa' ata suun do', síi niqwe do', síi nocoo do', síi cunii do', quene'én 'unj, ne nicun' nij so' rihaan síi taj chruun xlá xij catzii yo' a. Gaa ne nuxra' nii nij yanj libró a. Dan me se nuxra' nij so' man yo'óo yanj libró no se-chuvii nij

síi gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose a. Dan me se ca'ne' Diose cacun' che'é nij síi cavi' yo', ne ni'yaj so' nana no rihaan nij yanj libró yo' nana taj xna'anj ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa vaa i'na' nij so' rihaan chumii a. ¹³ Dan me se narqué na ya'anj nu' nij síi cavi' rque na ya'anj, ne me rej ma'an naj nij síi cavi' yo' nurihanj nij so' canicun' nij so' rihaan síi taj chruun xlá xij catzii yo' a. Dan me se ni'yaj Diose rihaan yanj libró, ne ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o nij so' ndaa vaa qui'yaj 'o 'o nij so' a. ¹⁴ Dan me se ma'an ta'naj 'yaj avi' yuvii do', nu' rej naj nimán nij síi cavi' do', quiri'ij Diose man nij yo' rihaan ya'an cacaa nij yo' a. Ne rihaan ya'an yo' ro', me rej yo' o cavi' ya uún nii nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁵ Ne xa' taran' nij síi nuvi' se-chuvii rihaan yanj no se-chuvii nij síi gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne quiri'ij nii man nij so' rihaan ya'an, ne yo' o cacaa nij so' ei.

21

Nana nihánj taj xna'anj che'é rej xta' naca do', che'é yo'óo naca do' a

¹ Dan me se cachén nu' rasuun nga, gaa ne quene'én 'unj rej xta' naca do', yo'óo naca do' a. 'O se aj navij nu' rej xta' nga do', yo'óo nga do', ne na ya'anj me se nuvi' yo' naj a ma'. ² 'O se 'unj sji cu'naj Juan me quene'en se vaa cavii chuman' guęę chuman' Jerusalén naca rej xta' rej ne Diose, ne nanij yo', ne ase uun rá' ni'ya' chana nara'aa ro', danj guun raj ni'yaj 'unj man chuman' yo' a. ³ Gaa ne dan me se cunó 'unj nana ca'mii síi taj chruun xlá sa', cataj so', ne:

—Ni'yaj soj ei. Nihánj me rej cayáán Diose ga yuvii a. Dan me se cayáán so' ga nij yuvii, ne taj ya'anj so' man nij yuvii, ne dan me se cayáán rcua'aan Diose ga nij so', ne Diose síi noco' nij so' man me

so' nanj adonj. ⁴ Ne ma'an Diose ro', na've nu' na ayanj rihaan nij so', ne se cavi' uún nij so' a ma'. Ne se nanó rá' nij so' do', se ta'vee nij so' a doj do', se quiran' nij so' a doj sayuun do', a ma'. 'O se aj cachén nu' rasuun nga yo' nanj adonj—taj síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Ni'yaj soj ei. Nihánj me se qui'yaj naca uún 'unj man cunudanj nij rasuun nanj ei —taj so', gaa ne cataj uún so'— Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. 'O se nana ya me nana nihánj, ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj manj se vaa qui'yaj nu' rasuun nihánj ei —taj so' a. ⁶ Gaa ne cataj uún so' rihanj— Aj quisij qui'yáa 'unj nu' rasuun nanj á. Ne ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj, ne dan me se sji nicun' asij rque mej, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. Ne rihaan síi naco na me se rque 'unj na co' o so', ne gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na yo' ei. Ne dan me se co' o uun so' na, ne se ca'ne'j 'unj a doj sa'anj man so' a ma'. ⁷ Ne síi 'yaj canaán ro', me se guun so' síi nica' cunudanj rasuun si'yáa 'unj, ne 'unj ro', me se guun Diose taj ya'anj man nij so', ne nij so' ro', guun ta'nij ne'ej adonj. ⁸ Tzaj ne xa' nij síi cunanj rihaan sayuun do', nij síi ne noco' raan manj do', nij síi 'yaj se chi'ii do', nij síi ticavi' tuvi' do', nij síi 'yaj chi'ii ga chana do', nij síi chruun do', nij síi na'vii rihaan ya'anj acó' yuvii do', taran' nij síi ne do', me se vaa rej cacaa nij so' rihaan ya'an, ne rej acaa ndo' o yo'óo azufré me yo' ei. Yo' me rej cavi' uún nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj chuguanj —taj síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chuman' Jerusalén naca a

⁹ Gaa ne ca'na' yo' o tuvi' chij nij se-mozó Diose síi nica'j chij nij

co'oo araa ndaa ayanj ma'an chij nij sayuun a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuvã' so' nihánj, ne tiháan 'unj chana xcaj matzinj le'ej man rihaan so' á —taj so' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj so' nimanj raã quij xcaan, gaa ne tihaan so' chuman' guee cu'naj Jerusalén rihanj, ne cavii chuman' yo' rej xtã' rej ne Diose, ne nanij yo' rihaan yo'óo a. ¹¹ Ne chuman' yo' ro', me se ma'an ta'an Diose me 'yaj chuguun cunudanj chuman' yo' nanj adonj. Ne chuguun yo' ndaa vaa chuguun yahij chuguun tu'vee ndo'o a. Dan me se ase vaa yahij jaspe vaa yo', chuguun ndo'o yo' a. ¹² Dan me se nicun' 'o chingá chraan xij xcaan nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne taj chuvij ta'yaa tu'va chingá yo', ne nicun' se-mozó Diose tu'va 'o 'o ta'yaa yo' a. Ne nó se-chuvij chuvij nij x'ne' nij yuvij israelitá rihaan chuvij nij ta'yaa yo' a. ¹³ Dan me se rej síj güii rihaan chingá chraan ro', táa va'núj nij ta'yaa, ne rej norte rihaan chingá ro', táa ya'núj nij ta'yaa, ne rej sur rihaan chingá chraan ro', táa ya'núj nij ta'yaa, ne rej ata' güii rihaan chingá chraan ro', táa ya'núj nij ta'yaa yo' a. ¹⁴ Ne vaa chuvij yuvej xij naj tacóo che'é chingá chraan yo', ne rihaan chuvij nij yuvej yo' ro', nó se-chuvij chuvij nij apóstol cune' matzinj le'ej man nata' se-nana so' rihaan yuvij a.

¹⁵ Ne se-mozó Diose síi ca'mii ga 'unj ro', nicaj so' 'o vará aga' oró mii, che'é rej xcaj ta'nga' so' chuman' do', nij ta'yaa do', nu' chingá do' a. ¹⁶ Ne dan me se cuyaã vaa rej xcaan ga rej caxra' man chuman' yo' a. Gaa ne xcaj ta'nga' so' chuman' yo', ne vij múj táa yavij cientó kilómetro vaa chuman' yo' rej xcaan do', rej caxra' do', rej xtã' uún do' a. Dan me se cuyaã vaa rej xcaan do', rej caxra' do', rej xtã' do', man chuman' yo' a. ¹⁷ Gaa ne dan

me se xcaj ta'nga' so' rej xcaan xtã' chingá yo', ne va'núj chihaa ca'anj metró taj doj vaa chraan chingá yo' xtã' a. Dan me se ase vaa xcaj ta'nga' yuvij rasuun ro', danj vaa xcaj ta'nga' se-mozó Diose yo' nu' chingá yo' a. ¹⁸ Ne inanj yahij jaspe me nu' chraan yo', ne inanj aga' oró mii sa' me nu' chuman' yo', ne ase vaa vidrió ro', danj vaa nu' aga' oró mii sa' yo' a. ¹⁹ Ne canó me a' yahij chuguun tu'vee ndo'o ro', nó rihaan tacóo chuman' yo' a. Dan me se yo'o yuvej xij naj tacóo chraan ro', me yahij jaspe, ne yo'ó yuvej ro', me yahij zafiro, ne yo'ó yuvej ro', me yahij ágata, ne yo'ó yuvej ro', me yahij esmeralda a. ²⁰ Ne yo'ó yuvej ro' me yahij ónice, ne yo'ó yuvej ro', me yahij cornalina, ne yo'ó yuvej ro', me yahij crisólito, ne yo'ó yuvej ro', me yahij berilo, ne yo'ó yuvej ro', me yahij topacio, ne yo'ó yuvej ro', me yahij crisopraso, ne yo'ó yuvej ro', me yahij jacinto, ne yo'ó yuvej ro', me yahij amatista a. Ne nu' nij yahij yo' ro', nó rihaan 'o 'o nij yuvej xij naj tacóo chingá chuman' yo' a. ²¹ Ne chuvij nij ta'yaa taj rej atúj yuvij rque chuman' ro', me rmii perlá nanj a. Dan me se orún' rmii perlá yo' me 'o 'o nij ta'yaa a. Ne inanj aga' oró mii sa' me nu' nij callé taj rque chuman' yo', ne ase vaa raan vidrió ro', vaa nu' aga' oró mii yo' a.

²² Ne nuvi' nuvií nocoo quene'én 'unj rque chuman' yo' ma'. 'O se ma'an Diose síi 'nij ra'a man ní síi uun nucuaj qui'yaj cunudanj ga ma'an matzinj le'ej me roj síi guun nuvií rque chuman' yo' nanj adonj. ²³ Ne ne achiin güii do', yavii do', chuguun rihaan chuman' yo' a ma'. 'O se ma'an Diose chuguun rihaan chuman' yo', ne ma'an matzinj le'ej yo' guun aga' chuguun rque nu' chuman' yo' nanj chuguanj. ²⁴ Ne cunudanj nij

yuvii man rihaan chumii, curuvi' ni'yaj nij so' cachee nij so', qui'yaj ma'an chuman' yo' a. Ne nij siii nicaj suun rey ro', me se nicaj nij so' nu' si'yaj nij so' rasuun sa', 'na' nij so' rque chuman' yo' a. ²⁵ 'O se inanj rej ranga' gaa yo', ne daj chihaa mij se caraan nii ta'yaa taj tu'va chuman' yo' ma'. 'O se taj vaj rej nii chuman' yo' ma'. ²⁶ Ne nu' rasuun sa' nicaj cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me se ca'anj nicaj nii nu' rasuun sa' yo' rque chuman' yo' a. ²⁷ Tzaj ne taj vaj a doj se chi'ii catuu rque chuman' yo' ma'. 'O se siii 'yaj se chi'ii do', siii a'mii ne do', se catuj nij so' daj chihaa mij rque chuman' yo' a man adonj. Tzaj ne orun' nij siii no se-chuvii rihaan danj matzinj le'ej yanj libro no se-chuvii nij siii gaa i'na' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ro', orun' nij so' me nij siii catuu rque chuman' yo' nanj adonj.

22

¹ Gaa ne tihaan se-mozó Diose yo' 'o chraa rihanj, ne chraa nuu na 'yaj vaa i'na' yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj me chraa yo' a. Ne ndaa chuguun raan ma'an chraa yo' a. Ne chraa yo' ro', me avii tacoo chruun xla sa' xruun Diose do', xruun matzinj le'ej do' a. ² Ne tanuu calle nocoo taj rque chuman' yo' nicun' chruun 'yaj vaa i'na' yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se nu' niha tu'va chraa yo' nicun' chruun yo' a. Ne vaa chuvij chruj rii chruun yo', ne dan me se ino vaa chruj rii chruun yo' 'o 'o yavii, ne dan me se cunu' yo' man chruj ra chruun yo' a. Ne coj man ra'a chruun yo' ro', 'yaj nahuun sa' cunudanj nij yuvii man rihaan chumii a. ³ Ne taj vaj a doj rasuun chree man yo' a ma'. Ne chruun xla sa' xruun Diose do', xruun matzinj le'ej do', nicun' chuman' yo', ne yo' me rej man nij siii 'yaj suun rihaan so' a. ⁴ Ne rihaan

ya quene'en nij so' rihaan ma'an ya Diose, ne quino se-chuvii Diose caan rihaan nij so', ⁵ ne taj vaj rej nii quene'en nij so' rej yo' a ma'. Ne se cachiin aga' chuguun do', naan guii do', rihaan nij so' a ma'. 'O se ma'an Diose siii 'nij ra'a man ni' chuguun rihaan nij so', ne dan me se guun chij nij so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose nanj chuguanj.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa nichrun' ca'na' uun Jesucristo a

⁶ Gaa ne cataj uun se-mozó Diose yo' rihanj a:

—Vaa che'le gaa nucuaj ra so' man nana ya nihanj ei. Ne Diose siii 'nij ra'a man ni' siii uun chij niman nij siii nata' se-nana so' ro', ca'nee so' man se-mozó so' rihaan nij siii 'yaj suun rihaan so', che'le rej tihaan se-mozó so' rihaan nij so' rasuun nichrun' guun adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

⁷ Dan me se:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei —taj Jesucristo rihaan ni' a.

Dan me se cavii sa' siii uno nu' nana no rihaan yanj nihanj nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ni' a. ⁸ 'Unj sij cu'naj Juan ro', me siii cuno nu' nana nihanj, ne 'unj me siii quene'en nu' rasuun nihanj a. Dan me se gaa quisij cunó 'unj do', quene'en 'unj do', gaa ne canicun' ruj 'unj na'vij 'unj rihaan se-mozó Diose siii tihaan nu' rasuun nihanj rihanj a. ⁹ Tzaj ne cataj so' rihanj a:

—Se qui'yaa so' danj ma'. 'O se siii 'yaj suun rihaan Diose ga so' do', ga taran' nij tinuu so' nij siii nata' se-nana Diose siii 'yaj nu' nana no rihaan yanj nihanj do', mej nanj adonj. Rihaan orun' Diose na'vij so' a —taj so' rihanj a. ¹⁰ 'O se cataj uun so' — Se caraan yuve so' se-nana Diose nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ni' nu' nana no rihaan yanj nihanj ma'. 'O se nichrun' quisij guii guun nu' nij rasuun nihanj nanj adonj. ¹¹ Che'le dan nij siii 'yaj

cacun' ro', yo'o qui'yaj nij so' cacun', ne sí chí'ij nimán so' á. Ne sí vaa nica chí'ij nimán so' á. Ne sí vaa nica nimán, tzaj ne yo'o naqui'yaj sa' so' nimán so', ne sí vaa sa' rihaan Diose ro', yo'o gaa sa' so' rihaan Diose á —taj se-mozó Diose yo' a.

¹² Dan me se Jesucristó taj:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei. Ne nıcaj 'unj se naru'vee 'unj rihaan soj chuguanj. Dan me se naru'vej rihaan 'o 'o soj ndaa vaa rasuun qui'yaj 'o 'o soj adonj.

¹³ Dan me se ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj a. Dan me se 'unj ro', me sí taj yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me sí noco' xcó cunudanj a. Ne veé 'unj me sí nicun' asij gaa guun chumii, ne veé 'unj ro', me sí canicun' nu' cavii nu' ca'anj a.

¹⁴ "Cavii sa' uxrá nij sí na'nu' sagan' ne navij cacun' atá so' a. 'O se cunó xcúún nij so' chá nij so' chruj man raá chruun 'yaj gaa i'na' yuvii gá Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne catuu nij so' ta'yaa taj tu'va chuman' yo' a. ¹⁵ Tzaj ne xa' nij sí 'yaj ndaa vaa 'yaj chuvee, tzaj ne xe' ro', quinaj nij so' do', nij sí chruun do', nij sí 'yaj se chí'ij gá chana do', nij sí ticavi' man tuvi' do', nij sí na'vıj rihaan ya'anj cacóy yuvii do', nij sí niha' rá ca'mii nana ne do' a.

¹⁶ "O se 'unj Jesucristó ro', me se ca'née 'unj se-mozó 'unj cuchil' so' rihaan nij soj nata' so' nana nihánj rihaan soj, che'é rej ca'anj soj cataj xna'anj soj nana nihánj rihaan cunudanj nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' adonj. 'Unj ro', me ta'nıı ta'nij si'nó sí cu'naj David, ne noco' xna'anj tuvi' so' gaj ei. Ne ase vaa yati' xta'ngaa avii nichrun' rá ranga' ro', vaa

'unj rihaan chumii adonj —taj Jesucristó a.

¹⁷ Ne dan me se Nimán Diose do', chana guun nica Jesucristó do', taj roj so': "Cuvá' so' ei", taj roj so' a. Ne sí uno nana nihánj ro', cataj so': "Cuvá' so' á", cataj so' rihaan tuvi' so' a.

Ne sí nacoó na ro', ca'na' so', ne co'o so' na 'yaj vaa i'na' yuvii gá Diose nu' cavii nu' ca'anj, sese me rá so' a. Se naru'vee so' a 'ó cha'aa che'é na yo' ma'. 'O se co'o uun so' na yo' nanj adonj.

¹⁸ Dan me se 'unj ro', me sí nata' nu' nana no rihaan yanj nihánj rihaan nij soj, ne nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' me nana nihánj chuguanj. Ne sese nuta' yo'o so' doj yo'ó nana uún rihaan yanj nihánj, ne quiran' so' nu' sayuun taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose adonj. ¹⁹ Ne sese tiri' yo'o so' ta'aj nij nana no rihaan yanj nihánj nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní', gaa ne daj chihaa mıj se chá so' chruj man raá chruun 'yaj gaa i'na' yuvii gá Diose nu' cavii nu' ca'anj ndaa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'. Ne se cayáan so' chuman' guce, ndaa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'.

²⁰ Dan me se Jesucristó sí nata' ya nana nihánj me se taj so', ne: —Ra'yanj cuchij rihaan soj ei —taj so' rihaan ní' a.

—Ra'yanj cuchij rihaan soj ei —taj so' rihaan ní' a.

"Veé danj gaa ya ei. Cuvá' so' Jesucristó, cuvá' so' sıj 'nij ra'a man núj á", taj ní' rihaan Jesucristó adonj.

²¹ Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sıj 'nij ra'a man ní' se luj che'é nij soj nanj ei. Veé danj gaa ya ei.